

မြန်မာ့ စွယ်စုံကျမ်း

အတွဲ-၇ (ပဉ် - ဗီး)

www.foreverspace.com.mm

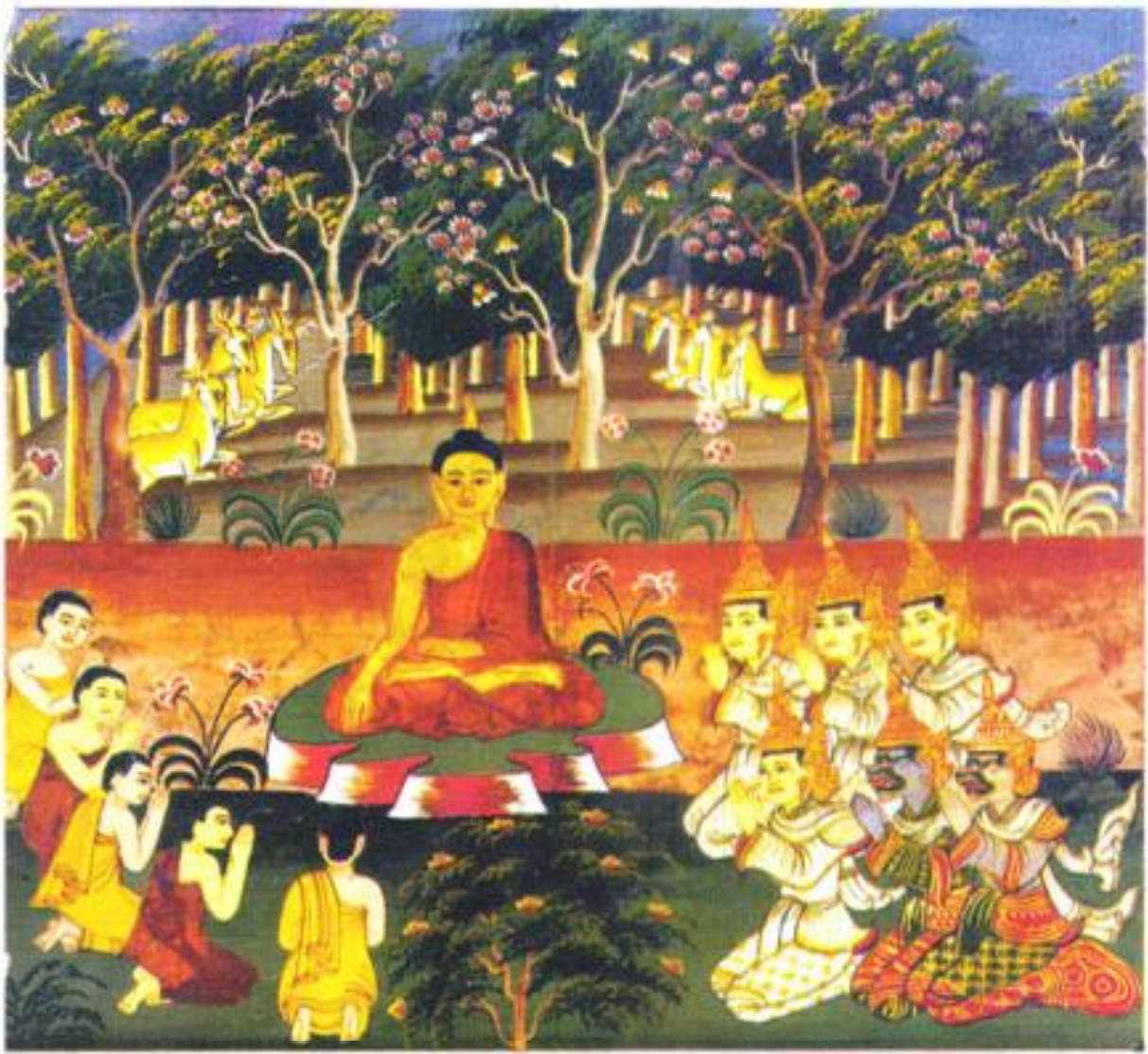
မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း

အတွဲ - ၇

ပ ဌ မ နိုင်ခြင်း
၁၉၆၃ခုနှစ်

စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက် (မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၂၅၆) ၃၆၁ - ပြည်လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့တွင်
ဦးကျော်အုံးက ရိုက်နှိပ်၍
စာတည်းမှူး ဦးမြတ်စိုး (မှတ်ပုံတင်အမှတ် ၀၈၉) က တာဝန်ခံ ထုတ်ဝေသည်။

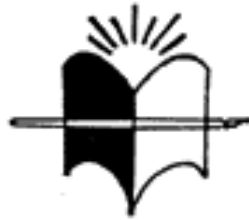

ဣသိပတန မိဂဒါဝန်တောတွင် မြတ်စွာဘုရားထံတော်၌ ပဉ္စဝဂ္ဂါငါးဦးတို့ကို ဓမ္မစကြာတရားဦး နာယူကြစဉ်

မြန်မာ့ရွယ်စုံကျမ်း

စာပေဗိမာန်
၏

ရုပ်ပြဗဟုသုတဘဏ်

အတွဲ - ၇

ပဉ် - ဝိး

ရန်ကင်းမြို့

မြန်မာနိုင်ငံဘာသာပြန်စာပေအသင်း

ဖတ်ချင်ဖွယ်ရာအဖြာဖြာ

တခါတရံ ပျင်းပျင်းရွံ့ရွံ့ စာတုပ်လှန်လိုသောအခါ အောက်ပါ လိုရာအကြောင်းရပ်တို့မှ ဆရာရွေးနှုတ်၍ လေ့လာပါက စာရွှသည့် အပျင်းလည်းပြေ ဗဟုသုတလည်းပွားစေလိမ့်မည်။ ထိုင်ရာပထကဲ ကမ္ဘာမြို့ကြီး၊ နယ်ကြီး၊ နိုင်ငံကြီးများသို့ရောက်၍ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များနှင့် ရင်းနှီးကာ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကိုလည်း သုံးသပ်နှင့် ရခိုင်မည်မြင် သိပ္ပံပညာ၏ အဖွယ်ရာအကြောင်းများကိုလည်း သိနားလည်လာပေလိမ့်မည်။ ထိုမျှပင် အနုစာပေဝတ္ထဝင်များ၏အရသာကိုပါ ထင်ရှားစွာခံစားရမည်မြင် အားလပ်ခိုက် အပျင်းပြေရန်နည်းများလည်း ရရှိပေတံ့။

ထင်ပေါ်ကျော်ကြားပုဂ္ဂိုလ်များ

တရားဦးနှောက်ကြားရသူများ	၁
ဓမ္မဂိုတ နိဗ္ဗာန်သီချင်း ရေးသူ	၁၆၇
အမေရိကန်လူမျိုး စွယ်စုံပညာရှင်	၂၀၆
ပြိုင်ဖက်ကင်းသည့် ဂရိ ရုပ်ဆွဲဆရာကြီး	၂၇၃
နာမည်ကျော် စင်တော်ကြီးမင်းသမီး	၂၇၈
နိုင်ငံနှင့် လူမျိုးအတွက် ကိုယ်ကျိုးမငဲ့ခဲ့သော မြန်မာ ဗိုလ်မှူးကြီး	၃၃၄
ဂီတပြဇာတ်ကို တခေတ်ပြောင်းစေခဲ့သူ	၄၁၂

တိကျသိအပ်အရပ်ရပ်

“ ပလ္လင်ဂွမ်ခန်း၊ ရွှေနန်းကိုးဆောင် ”	၁၈
ယုတ်နိမ့်သောအဖြစ်မှ မြင့်မြတ်သောအဖြစ်သို့	၅၇
အရည်လောင်း၍ သရုပ်ဖော်သည့်အတတ်	၈၂
နိုင်ငံချင်းချင်းဆက်ဆံရာ၌ လိုက်နာရသော ဥပဒေ	၁၅၁
ခန္ဓာစု ကိစ္စဗေဒ	၂၅၀
ရှေးထုံးစံလွှာ ပူဇော်ပွဲ	၃၇၄
အဆောက်အအုံ ပညာရပ်	၄၃၀

သုခုမစင် ကြောင်းစုံလင်

အသံညိုရအခက်ဆုံး တူရိယာမျိုး	၃
သုခုမ အနုပညာရပ်တွင် သူဘုရင်	၂၁
ရှေးမွန် မင်းခမ်းမင်းနားဝင် အသုံးအဆောင်	၂၃၀

တပြေရပ်ခြား စေသများ

ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးပြုတ်၍ ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေး ဦးစွာ ပေါ် ထွန်းသည့် နိုင်ငံ	၁၂၁
အရှေ့တိုင်းမှ ရတနာကျွန်းစု	၂၄၁
အရွယ်ငယ်သော်လည်း ဇွဲသတ္တိ၌ မငယ်သောနိုင်ငံ	၃၀၄
တောင်အမေရိကတိုက်ရှိ အကြီးဆုံးနိုင်ငံ	၃၄၀
သဘာဝရှင်ခင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတွင် ကျော်ကြားသော ကျွန်း	၄၅၅
မြေကြီးမှ ရွှေသီးသော အရှေ့တောင် အာရှနိုင်ငံငယ်	၄၆၄

သစ်ပင်ပန်းမာလံ တိရစ္ဆာန်

သဘာဝ၏ အလှပဆုံးပစ္စည်း	၄၁
သင်ကြားပညာ၊ ပစ္စည်းရွှား၊ ပမာပျားသဏ္ဍာန်	၈၄

အပိုးတန် မြန်မာ့သံသစ်	၉၈
ရှေးရာမတို့ စားသောက်ပွဲတိုင်း၌ မပါမပြီးသော ငှက်လျှာဟင်း	၂၁၉
အရှေ့တိုင်းထက် ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်ပင်	၂၂၆
ပိုးမွှားကို ဖမ်းစားသောအပင်	၄၇၄

သိပ္ပံအဖွယ် အသွယ်သွယ်

လေပီတိုင်းကရိယာ	၃၅၃
အက်တမ်ကို ပြိုခွဲသည့် စက်မျိုး	၄၅၉
ကိုယ်ခန္ဓာပျံဖြိုး၊ ခွန်အားတိုးစေသောအာဟာရဓာတ်	၄၅၉

လုပ်ငန်းဆောင်တာ အမြာမြာ

သရုပ်ပြ အနုပညာတရပ်	၇၆
မြေနှင်းအကြောင်း သိကောင်းစရာ	၂၃၇
နောင်ကာလတွင် တွင်ကျယ်လာဦးမည့် လူသုံးပစ္စည်း	၃၁၈

အားလပ်ချိန်ဝယ် ဖျော်ရွှင်ဖွယ်

ကိုယ်လက်ကြံနိုင်ရေးအတွက် အဓိက လှုပ်ရှားမှု	၁၁၄
လှန်စွာသိပ်ပေ၍ ကျွမ်းကျင်မှုများစွာလိုသော အိမ်တွင်း ကစားနည်းတမျိုး	၄၂၄

လောကီထုပ္ပတ် လူတို့ဇာတ်

ရှေးခေတ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော လူမျိုး	၉၁
မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်ပေါင်းစုကြီး	၁၈၀
ရှေးခေတ် ပင်လယ်ရေကြောင်းသွားလာမှု၌ စံတင်ရ သော လူမျိုး	၂၇၁
ဩစတြီးယန်း ထီးနန်းဆက်ခံရေးစစ်ပွဲကို အခြေတမျိုး ပြောင်းလိုက်သည့် ဝိုက်ပွဲ	၃၈၀

ပြည်တော်သာရန် အခြေခံ

လယ်တွင်းကိုးခရိုင်ကို အထူးကျေးဇူးပြုသောမြစ်	၄၆
မိုးပါးရေရှားရပ်ဝန်းမှ စိမ်းလန်းစိပြေသည့်အရပ်	၆၁
ပြည်တော်သာရေးအတွက် စီမံကိန်းများ ချမှတ်ရာ ညီလာခံ	၁၄၁
တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ၏သွေးစည်းမှုကိုပြနိုင်ခဲ့သည့်နေ့	၁၅၂
မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပဌမဆုံးပေါ် သည့် အများပြည်သူတို့ အတွက် အမေ့ စာကြည့်တိုက်	၄၁၈

ဗဟုသုတစစ်တမ်း

ဤကျမ်းတွင် များစွာသောပြဿနာတို့ကို ဖြေရှင်းထားပေးသည်။ စာရွှေသည် မိမိမည်မျှပုတီး၍ အသိဉာဏ်အခြေ၊ ဗဟုသုတအခြေ မည်မျှကြယ်ဝေးပြေပြီကို မှတ်ကျောက်တပ်ကြည့်ရန် အောက်ပါမေးခွန်းများဖြင့် စစ်တမ်းထုတ်ယူပေးသည်။ အကယ်၍ အခြေမပေးနိုင်မှီတိုး ညွှန်းထားရာစာမူကံရှာတွင် ပြန်လည်စိတ်ရှုလေ့လာရန် တိုက်တွန်းရပေသည်။

- ၁။ ပတ်ပျိုးနယ်တွင် ပတ်ပျိုးတီးခြင်း အရသာအစုံလင်ဆုံး ပတ်ပျိုးကြီးလေးပုဒ်ကား အဘယ်နည်း။ ၈
- ၂။ ပလ္လင်တွင် အဘယ်ကြောင့် ကိန္နရာရုပ်ထည့်၍ ထုလုပ်ပါသလဲ။ ၁၈
- ၃။ ပန်းများသည် မည်သို့ မျိုးဆက်ပြန့်ပွားကြသနည်း။ ၄၁
- ၄။ အပေရိုကန် လွတ်လပ်ရေးကို ကလောင်လက်နက်ဖြင့် အားပေးကူညီခဲ့သူကို သင် သိပါသလော။ ၄၉
- ၅။ ကျပန်းပင်းဆက်ပု လွဲ၍ ကမ္ဘာပေါ်တွင် သက်တမ်းအရှည်ဆုံး အုပ်စိုးမှုခန့်ခံကား အဘယ်နည်း။ ၆၂
- ၆။ ဥရောပတိုက်၏ ရှေးအကျဆုံး ပုံနှိပ်ပြီး ပစ္စည်းကို သိပါသလော။ ၇၆
- ၇။ များတို့သည် ဝေပုံကျတာဝန်ကို မတွယ်မကပ်ဘဲ အသီးအသီး မည်သို့ ထမ်းဆောင်ကြသနည်း။ ၈၄
- ၈။ ပြဇာတ်များ မည်သည့်ခေတ်က စတင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သနည်း။ ၁၀၂
- ၉။ ပြေးရန်ကစားခြင်းကိုရှေးဦးဆုံး လိုက်စားသော လူမျိုးကို သိလိုပါသလော။ ၁၁၄
- ၁၀။ ပြင်သစ်ဘာသာစကား၏ မူလဘောင်မြစ်သည် အဘယ်ကြောင့် အရပ်သုံး လက်တင်မြစ်ရသနည်း။ ၁၂၉
- ၁၁။ ပြည်တော်သည့်လားခံ၌ ချမှတ်ခဲ့သော စီမံကိန်း အဘယ်မျှ ရှိပါသလဲ။ ၁၄၂
- ၁၂။ ပြည်ထောင်စု အခြေခံ ဥပဒေကို မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် ဝေပုံခဲ့သနည်း။ ၁၆၀
- ၁၃။ အကယ်ဖြစ်သင့်သော ပြဿဒါးရက်များကို သင် သိလိုပါသလော။ ၁၆၆
- ၁၄။ ပြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးရေးကို အရယူဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့ကြီးကို သိပါသလော။ ၁၈၀
- ၁၅။ မရိုးမဆင် အသင်းဟု အဘယ်ကြောင့် ခေါ်ကြသနည်း။ ၁၉၆
- ၁၆။ ဝိပိနဲတော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်သည် မည်သူဖြစ်ပါသလဲ။ ၂၀၇
- ၁၇။ အစုမ်းထက်သည့် ပင်နီဆလင်ကို မည်သူ စတင်တွေ့ရှိခဲ့သနည်း။ ၂၁၆
- ၁၈။ ပုံနှိပ်သွင်ပြင် အရုပ်ဆိုးသော်လည်း လူ့ အကျိုးပြုသော တိရစ္ဆာန်တမျိုးကို သိပါသလော။ ၂၂၇
- ၁၉။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် အစောဆုံး လွတ်လပ်ခဲ့သည့် အာရှနိုင်ငံကို မည်သို့ ခေါ်ပါသနည်း။ ၂၄၁
- ၂၀။ အင်္ဂါအဖွဲ့တို့၏ တာဝန်ကို ဖော်ပြသည့် ပညာရပ်အကြောင်း သိလိုပါသလော။ ၂၅၀
- ၂၁။ ဗဌမဆုံး အပေရိုကန် စစ်သင်္ဘောကို မည်သူ တီထွင်ခဲ့သနည်း။ ၂၇၇
- ၂၂။ စစ်ရေးစစ်ရာ၌ အကောင်းဆုံးသော ကာကွယ်နည်းသည် မိမိက စတင်တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်သည်ဟု မည်သူက ပြောခဲ့ပါသလဲ။ ၂၈၆
- ၂၃။ မက်ဆစ်ဝါဒ ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ၂၉၉
- ၂၄။ ဥရောပတိုက်၏ အကြီးဆုံး ကြေးနီတွင်း မည်သည့်နိုင်ငံ၌ ရှိသည်ကို သိလိုပါသလော။ ၃၀၄
- ၂၅။ မန်ထည်များကို မည်သည့် အချိန်အခါကစ၍ အသုံးပြုခဲ့ကြသနည်း။ ၃၀၈
- ၂၆။ ပြန်မာနိုင်ငံ၌ ပွတ် ဘယ်နှစ်ပျိုး တွေ့ရသလဲ။ ၃၂၆
- ၂၇။ ပြန်မာ့ခိုလှုံမှုကြီးတဦးအား ဂုဏ်ပြုအမည်ပေးထားသော တပ်မြို့တမြို့၏ အမည်ကို သိပါသလော။ ၃၃၄
- ၂၈။ ပြန်မာတို့က “မနုမနော” ဟု ခေါ်သော လူမျိုးတွင် အခြား အမည်ရှိပါသေးသလော။ ၃၅၂
- ၂၉။ ငွေဝယ်ကျွန်ခံနစ်ကို အသေခံ တိုက်ပျက်ခဲ့သော အပေရိုကန် အပျိုးသားတဦးကား မည်သူနည်း။ ၃၆၀
- ၃၀။ အနောက်တိုင်း ဂီတပညာရှင်များဖြစ်ကြသော “ဗ” သုံးလုံးသည် မည်သူတို့ ဖြစ်ပါသလဲ။ ၃၇၀
- ၃၁။ ဗာလီကျွန်းရှိ ရွာလမ်းပများကို အဘယ်ကြောင့် တောင်များကို ဦးတိုက်ဖောက်လုပ်ထားသနည်း။ ၄၀၅
- ၃၂။ အရာဝတ္ထုများကို ခိုင်ခန့်ခေးကပ်ပွတ် ပျက်စီးမှုအနိုင်အပွဲ ညစ်ပြုပြုအမှုကို သင် သိပါသလော။ ၄၂၆
- ၃၃။ ဝိတာပင် အမျိုးပေါင်း မည်မျှရှာဖွေတွေ့ရှိပြီးပြီနည်း။ ၄၃၉

ဓမ္မစကြာ ဦးစွာနာကြား ထိုငါးပါး

ပဉ္စဝဂ္ဂီ၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ငါးယောက်အစုဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဘုရားလောင်းသိဒ္ဓတ္ထမင်းသားဖွားမြင်တော်မူစကပင် ဧကန်စင်စစ် ဘုရားဖြစ်မည်ဟု နမိတ်လက္ခဏာဖတ်ကြားခဲ့သောသုဒတ္တပုဏ္ဏားနှင့် အပေါင်းပါလေးဦးတို့သည် ဘုရားလောင်းတောထွက် လျှင် ယင်းတို့လည်းတောထွက်ရဟန်းပြုခဲ့ကြသည်။ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်၍ ဦးစွာဟောကြားတော်မူသော ဓမ္မစကြာတရားကိုနာကြားခဲ့ကြပြီးလျှင် ဧဟိဘိက္ခုရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ကြသည်။

ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးဦး။ ။ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးဦးဆိုသည်မှာ ဂေါတမမြတ် စွာဘုရား လက်ထက်တော်တွင် ဘုရား၏တရားတော်ကို ရှေးဦးဆုံးနာကြားရ၍ ဦးစွာ ဧဟိဘိက္ခု ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူကြသော ရဟန်းတော်ငါးပါးဖြစ်သည်။ ထို ငါးပါးမှာ သျှင်ကောဏ္ဍည၊ သျှင်ဝပ္ပ၊ သျှင်ဘဒ္ဒိယ၊ သျှင် မဟာနာမ်၊ သျှင်အဿဇိတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ယင်းငါးဦးတို့သည်ကား ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားလောင်း သိဒ္ဓတ္ထမင်းသားကို မီးရှူးသန့်စင်ဖွားမြင်စဉ်အခါက၊ လက္ခဏာဖတ်ပုဏ္ဏားရှစ်ယောက်အနက်၊ ဘုရားဧကန်ဖြစ် မည်ဟုဟောသောကောဏ္ဍညအနွယ် သုဒတ္တပုဏ္ဏားငယ်နှင့် အခြားပုဏ္ဏားလေးဦး၏သား၊ သူ၏သူငယ်ချင်းလေး ယောက်တို့ပင် ဖြစ်သည်။

ဘုရားလောင်းရဟန်းပြု၍၊ ဥရုဝေလတောအုပ်သို့ ရောက်ပြီဟုကြားလျှင် ထိုသူငယ်ချင်းငါးယောက်တို့သည် ရဟန်းပြု၍ ဥရုဝေလတောသို့လာကြကုန်သဖြင့် ဘုရား လောင်းနှင့်တွေ့လေသည်။

ဘုရားလောင်းလည်း ထိုပဉ္စဝဂ္ဂီတို့လျှင် အလုပ်အ ကြွေးရှိသည်ဖြစ်၍၊ ဒုက္ကရစရိယာအကျင့်ကို ကျင့်တော်မူ သည်။ ခြောက်နှစ်မျှကြာသော် ငြိငြင်စွာသော ဤအ ကျင့်ဖြင့် ဘုရားမဖြစ်နိုင်သေးဟု သတိဖြစ်လျက်၊ မြို့ရွာတို့ သို့ ချဉ်းကပ်၍၊ ခံအပ်သော ဆွမ်းကိုဘုဉ်းပေး၏။ ထိုအခါ ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးဦးတို့က ဂေါတမရဟန်းသည် အလွန်ခြီးခြံစွာ ကျင့်သည်ကိုမျှ ဘုရားမဖြစ်နိုင်၊ ယခု ဘယ်မှာဖြစ်တော့ အံ့နည်းဟု ဘုရားလောင်းကို စွန့်ခွာ၍၊ တဆဲ့ရှစ်ယူဇနာ ကွာသော တူသိပတန မိဂဒါပုန်တောသို့ သွားရောက် နေထိုင်ကြကုန်သည်။

ထိုနောက်ဘုရားလောင်းသည် တကိုယ်တည်းကျင့် တော်မူရာ၊ မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃ ခု ကဆုန်လပြည့်နေ့တွင် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရ၍ဘုရားအဖြစ်သို့ရောက်ပြီးသော်၊ သ ဟမ္ပတိဗြဟ္မာမင်း၏ တောင်းပန်ချက်အရ တရားဟောရန် ကျေးဇူးရှိခဲ့ဖူးသောပဉ္စဝဂ္ဂီတို့၏ ထံသို့ ကြွလာ၏။ ဝါဆိုလ ပြည့်စနေနေ့ညနေချမ်းတွင် မိဂဒါပုန်တောသို့ရောက်သည်။ ပဉ္စဝဂ္ဂီတို့သည် ဘုရားလောင်းအားအကျင့်ပျက်လေပြီဟု ထင်မှတ်သဖြင့်၊ ဘုရားကြွလာသည်ကိုမြင်သောအခါ ဝတ် ကြီးဝတ်ငယ်တို့ကို မပြုစုဘဲနေကြရန် တိုင်ပင်ထားသော်

လည်း၊ ဘုရားသခင်အနီးသို့ ရောက်သောအခါ ဝတ်ပြုမိ ကြလေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသခင်က ဘုရားဖြစ်တော်မူ ကြောင်းကိုမိန့်ကြား၍ တရားနာယူရန်တိုက်တွန်းသော အခါ၌မူ၊ မယုံကြည်သဖြင့် ၃ကြိမ်တိုင်ငြင်းပယ်၏။ ထို အခါ ဘုရားသခင်သည် များစွာသောပရိယာယ်စကားဖြင့် ဘုရားဖြစ်ကြောင်းသိစေတော်မူလျက် ဓမ္မစက္ကပဝတ္တန သုတ္တန်ခေါ် ဓမ္မစကြာဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူသည်။

တရားတော်၏အဆုံးတွင် သျှင်ကောဏ္ဍညသည် သော တာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်လေသည်။ ထိုနောက် မြတ်စွာဘုရား သည် ဓမ္မစကြာဒေသနာတော်ကိုပင် အကျယ်ဟောပြန်သ ဖြင့်၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော်တစ်ရက်နေ့၌ သျှင်ဝပ္ပ၊ နှစ်ရက်နေ့ ၌သျှင်ဘဒ္ဒိယ၊ သုံးရက်နေ့၌ သျှင်မဟာနာမ်၊ လေးရက် နေ့၌သျှင်အဿဇိတို့သည် အသီးအသီး သောတာပတ္တိဖိုလ် ၌တည်ကြလေသည်။ (ဓမ္မစကြာသုတ္တန် - ရှု။)

ဤသို့အားဖြင့်ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးပါးလုံး ဧဟိဘိက္ခုရဟန်းအဖြစ် သို့ ရောက်တော်မူပြီးနောက်၊ ဝါဆိုလပြည့်ကျော်ငါးရက် နေ့၌ ရဟန်းငါးပါးလုံးကိုစည်းဝေးစေပြီးလျှင် မြတ်စွာဘု ရားသည် အနတ္တလက္ခဏသုတ်ကို ဟောကြားတော်မူရာ၊ ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးပါးလုံး ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်ကြသည်။

ပတ်မန်ဂို(ခရစ်၁၇၇၁-၁၈၀၆)။ ။ စကော့လူမျိုးရေ သစ်မြေသစ်ရှာဖွေသူ မန်ဂိုပတ်သည် စင်စစ်အားဖြင့် ဆရာ ဝန်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူ့အားစကော့တလန်ပြည် ဆဲလ ကတ်မြို့အနီးရှိယာတော၌ ခရစ် ၁၇၇၁ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ၁၇၈၉ ခုနှစ်မှ ၁၇၉၁ခု နှစ်အထိ အက်ဒင်ဗာရာတက္ကသိုလ်၌ ဆေးပညာသင်ယူ အောင်မြင်ပြီးနောက် ၁၇၉၂ ခုနှစ်၌ သဘာဝတ္တပညာရှင် ဆာ ဂျိုးဇက်ဗင်၏ ကျေးဇူးကြောင့် ဆူမတြားကျွန်းသို့ သွားသောသင်္ဘောတွင် ဆရာဝန်အဖြစ် ဝင်ရောက်အမှုထမ်း ခဲ့ရသည်။ ယင်းသို့ ခရီးသွားယင်းပင် ပတ်သည်သဘာဝတ္တ ပညာကိုလေ့လာခဲ့၏။ ၁၇၉၃ခုနှစ်တွင်သူ၏ သင်္ဘောသည် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ တစ်ခေါက်ပြန်ရောက်သောအခါ၊ ဗင်နှင့် အာဖရိကအသင်းကြီးက သူ့အား အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင် ဂျာမြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် သွားရောက်စူးစမ်းရှာဖွေရန် စေလွှတ်လိုက်သည်။ အာဖရိကန်အသင်းကြီးသည် ၁၇၉၀

ပြည့်နှစ်က မေဂျာဒန်နီယယ်ဟိုတန် ဆိုသူအား နိုင်ဂျာ မြစ်ကြောင်းကို စူးစမ်းရှာဖွေရန် လွှတ်ခဲ့ဘူးသော်လည်း လူပါပြန်မလာသဖြင့် မအောင်မြင်ခဲ့ချေ။

ပတ်သည် ၁၇၉၅ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်မှ စတင်ထွက်ခွာခဲ့၍၊ အာဖရိကတိုက်သို့ရောက်ရှိလေသော်၊ ဂမ်ဗီယာမြစ်အတိုင်းဆန်တက်ကာ၊ ပီဆာနီယာမြို့ (ယခုကယ်ရန်တလာမြို့) တွင် ငါးလမျှနေထိုင်ပြီးလျှင် မန်ဒေးဂိုး ဘာသာစကားကို သင်ယူသည်။ ယင်းမြို့မှ ဒီဇင်ဘာ ၂ ရက်နေ့တွင် အဖော် ၂ ယောက်နှင့်အတူ မြင်းစီး၍ ထွက်ခဲ့ရာ ဒုက္ခပေါင်းများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်ရခဲ့ပြီးနောက် နိုင်ဂျာမြစ်ပေါ်ရှိ ဆေးဂူးမြို့သို့ ရောက်နှစ် ဇူလိုင်လ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ရောက်သည်။ နိုင်ဂျာမြစ်ကြောင်းအတိုင်း မိုင် ၈၀ ခန့် သွားမိလျှင်ပင် သူ၏မြင်း အမောဆိုသွားသဖြင့် ခြေလျှင်တစ်မျိုး၊ လှည်းတပ်နှင့်တစ်ဖုံ ပြန်လှည့်ခဲ့ရာ၊ ပီဆာနီယာမြို့သို့ ၁၇၉၇ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ပြန်ရောက်ပြီးနောက် အင်္ဂလန်သို့ပြန်ခဲ့လေသည်။ ၁၇၉၉ခုနှစ်တွင် သူသွားလာစူးစမ်းခဲ့သော အကြောင်းများကိုစုစည်း၍၊ အာဖရိကတိုက်တွင်း လှည့်လည်စဉ် ဟူသောစာအုပ်တစ်အုပ်ရေးသားထုတ်ဝေရာ၊ တစ်နှစ်တည်း သုံးကြိမ်ပြန်လည်ထုတ်လုပ်ရသည်အထိ လူကြိုက်များသည်။

၁၈၀၃ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရက ပတ်အား နိုင်ဂျာမြစ် စူးစမ်းရေးအဖွဲ့တွင် ဦးစီးရန် ဖိတ်ခေါ်ပြန်သဖြင့် လက်ခံလိုက်သည်။ ပတ်သည် ခရီးအတွက် အပြည့်အစုံ စီစဉ်ပြီးနောက် ၁၈၀၅ခုနှစ်တွင် စစ်သား ၃၇ ယောက်ပါဝင်သော အဖွဲ့ကိုခေါင်းဆောင်၍ နိုင်ဂျာမြစ်ကို စူးစမ်းရန် စတင်ထွက်ခဲ့သည်။ နိုင်ဂျာမြစ်သို့ ဆန်တက်ကာနီးတွင် နိုင်ဂျာမြစ်အဆုံး ကိုတွေ့ရှိသည်အထိ ရှာဖွေမည်ဖြစ်၍၊ သေဘေးကိုပင် ရင်ဆိုင်ရသော်လည်း ပြန်မလှည့်ရန် သန္နိဋ္ဌာန်မြဲမြဲစွာ ယူထားကြောင်းနှင့် ကိုလိုနီဆိုရာရုံးသို့ စာတစ်စောင် ပေးပို့ခဲ့သေးသည်။ ပီဆာနီယာမြို့မှ ထွက်လျှင်ပင် အဖွဲ့ဝင်များသည် ဝမ်းကိုက်ခြင်း၊ နာဖျားခြင်းဖြစ်ကြသည်။ ဆန်ဆင်ဒင်မြို့သို့ရောက်သောအခါ ပတ်၏ယောက်ဖ အယ်လက်ဇန္ဒာအင်ဒါဆန်အပါအဝင် အဖွဲ့ဝင်များ တဖွဲဖွဲ သေဆုံးကြသည်။ ရောဂါဘေး လူရိုင်းဘေးတို့ကြောင့် အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက် သေဆုံးခဲ့ရာ၊ ထိုနှစ်နိုဝင်ဘာ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ဆန်ဆင်ဒင်မြို့မှ ထွက်ခွာလာသောအခါ သူတို့၏အဖွဲ့တွင် ဥရောပတိုက်သား လေးဦးနှင့် တိုင်းရင်းသား လေးဦးသာ ကျန်တော့သည်။ မြစ်ဝသို့ရောက်ရန် ခရီးသုံးပုံတစ်ပုံခန့်အလိုတွင် ဗူဆာရေမော်သို့ရောက်သောအခါ ပတ်၏ လှေငယ်သည် ကျောက်ဆောင်ကိုဝင်တိုက်မိလေသည်။ ထိုအခိုက် လူရိုင်းများ ရောက်လာကာ အတင်းဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သဖြင့် အခြေမလှသည့်အဖြစ်ကိုသိသော ပတ်

အာဖရိကတိုက် နိုင်ဂျာမြစ်ကြောင်းကို ရှာဖွေခဲ့သူ မန်ဂိုပတ်

တို့လူစုသည် မြစ်ထဲသို့ ခုန်ဆင်းထွက်ပြေးကြလေရာ လမ်းပြအဖြစ်ခေါ်သွားသော တိုင်းရင်းသားတစ်ဦးမှတစ်ပါး အားလုံး ရေရန်သေဆုံးကြသည်။ အသက်မသေဘဲ ကျန်ခဲ့သည့် ထိုတိုင်းရင်းသား၏ ပြောပြချက်အရ ပတ်တို့၏ ဒုတိယစူးစမ်းရေးခရီးစဉ်ကို သိခဲ့ရသည်။ ထိုအကြိမ်က မန်ဂိုပတ်ရေးမှတ်ထားခဲ့သော မှတ်တမ်း လည်း ပျောက်သွားခဲ့လေသည်။

ပတ် ကျိုင် တောင် တန်း ။ ။ မြန်မာနိုင်ငံ အနောက်မြောက်ပိုင်းတွင် အရှေ့မြောက်ဘက်မှ အနောက်တောင်ဘက်သို့ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့၏ နယ်နိမိတ်သဖွယ် တန်းဆင်းသွားသော တောင်တန်းကြီးကို ပတ်ကျိုင်တောင်တန်းဟုခေါ်သည်။ ပတ်ကျိုင်တောင်သည် ဟိမဝန္တာတောင်တန်းမှ ဖြာ၍ ဆင်းလာသော တောင်ဖြစ်သည်။ ယင်း၏ တောင်ဖက်အစွန်းတွင် နာဂတောင်တန်းများ တည်ရှိသည်။

ပတ်ကျိုင်တောင်တန်းသည် ဗြဟ္မပုတ္တရမြစ်နှင့်ချင်း တွင်းမြစ်တို့၏ မြစ်လက်တက်ပေါင်းများစွာ မြစ်ဖျားခံရာ ရေဝေတောင်တန်းဖြစ်သည်။ ပင်လယ်ရေမျက်နှာပြင်အထက် ပေ ၈၀၀၀ ကျော်မြင့်သည်။ တောင်တန်း၏ အမြင့်ဆုံး တောင်ထိပ်များမှာ ပေ ၁၀၀၀၀ ကျော်အထိ မြင့်ကြသည်။ ထိုတောင်၏ တောင်တန်းများနှင့် တောင်ထိပ်တွင် နာဂရွာငယ်များ တည်ရှိနေသည်မှတစ်ပါး ပတ်ကျိုင်တောင်တွင် အခြားလူနေအိမ်ခြေ များများစားစား မရှိချေ။

ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်အတွင်းက အလွန်ထင်ရှားခဲ့သော လီဒိုလမ်းမကြီးသည် ဤပတ်ကျိုင်တောင်တန်းကြီး၏ မြောက်ဘက်မှဖြစ်၍ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဒီဗရူးဂါးမြို့မှ မီးရထားလမ်းပေါက်သော လီဒိုမြို့နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ဟူးကောင်းချိုင့်ဝှမ်းသို့ဆက်သွယ်ဖောက်လုပ်ထားသည်။(လီဒိုလမ်း-၅။) ဗြဟ္မပတ္တရမြစ်၏ မြစ်လက်တက်တစ်ခုနှင့် ချင်းတွင်းမြစ်ဖြစ်ပေါ်လာစေသော မြစ်ငယ်နှစ်စင်းတို့ ဆုံ၍စီးဆင်းရာ ပတ်ကျိုင်တောင်၏ မြောက်ဘက်တောင်ကြားဒေသတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနောက်ဘက်တံခါးပေါက်တစ်ခုဖြစ်သော ဟူးကောင်းတောင်ကြားလမ်းဟူ၍ ရှိသည်။ ယင်းဟူးကောင်းတောင်ကြားလမ်းကိုဖြတ်၍ လီဒိုလမ်းမကြီး ဖောက်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ လီဒိုလမ်းမသည် ဟူးကောင်းချိုင့်ဝှမ်း၊ မိုးကောင်းမြစ်ဝှမ်းတို့မှတစ်ဆင့် မြစ်ကြီးနားမြို့၊ ဗန်းမော်မြို့၊ နန်းခမ်းမြို့တို့ကို ဖြတ်၍ တရုတ်မြန်မာနယ်စပ်ရှိ မူဆယ်မြို့အနီးတွင် တရုတ်မြန်မာလမ်းမကြီးနှင့်ပေါင်းဆုံမိသည်။

ပတ္တလား။ ။ပတ္တလားသည် သမိုင်းမတင်မီခေတ်ကပင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော တူရိယာတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့် “ပတ္တလား” ဟူသောဝေါဟာရသည် သင်္သကရိုဋ်ဘာသာနှင့် မွန်ဘာသာတို့ ပေါင်းစပ်ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သင်္သကရိုဋ်ဘာသာတွင် ‘အတီးအမှုတ်’ကို “ဝါချ” ဟုခေါ်ရာ၊ မွန်လူမျိုးတို့ကရေပိုင်းကိုယူ၍ ‘ဗာတ်’ ဟုခေါ်ကြသည်။ မွန်ဘာသာဖြင့် “ကလာ” သို့မဟုတ် ‘ကလား’ သည် “တာလျား” မှ ရွေ့လျောလာသော မြန်မာ “တလား” နှင့် အတူတူပင်ဖြစ်၍ “သေတ္တာ” ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် မွန်ဘာသာဖြင့် ‘ဗတ်တလာ’ (သေတ္တာတူရိယာ-၅။) သည် မြန်မာသံဖြင့် “ပတ္တလား” ဟု အသံပြောင်းခေါ်ဝေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ပတ္တလားအမျိုးအစားတွင် ဝါးပတ္တလား၊ သံပတ္တလား၊ ကြေးပတ္တလားဟူ၍ သုံးမျိုး ရှိလေသည်။

ပတ္တလားစတင်ထွန်းကားရာ အရပ်ဒေသသည် ဝါးပင်များပေါက်ရောက်၍ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများဖြစ်ကြသော မလ္လာယုကျွန်းဆွယ်၊ ဆူမတြားကျွန်း၊ ဂျာဗားကျွန်း၊ ယိုးဒယား၊ မြန်မာစသည်တို့ဖြစ်ကြရာ မည်သည့်တိုင်းပြည်၌ ပထမဆုံးစတင်ပေါ်ပေါက်သည်ကိုမူ ပြောနိုင်ရန်ခဲယဉ်းပေသည်။ အာဖရိကတိုက်၊ မက်ဒါဂက်စကာကျွန်းတွင် အလွန်ရှေးကျသောလူမျိုးတို့တီးသည့် ဝါးတူရိယာတစ်မျိုးသည် ပတ္တလားသဘောမျိုးဖြစ်ပေရာ၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများမှတစ်ဆင့်ပျံ့နှံ့သွားခြင်းဖြစ်သည်ဟုယူဆရပေသည်။

မက်ဒါဂက်စကာကျွန်းမှ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတစ်မျိုး၏ ထိုဝါးတူရိယာသည် ယခုခေတ် ပတ္တလားတို့၏ မူလအခြေခံဖြစ်ဖွယ်ရာရှိသည်။ ထိုတူရိယာ တီးသူသည် မြေကြီးကို

ကျင်းတူးထားသည့်အပေါ် ခြေဆန့်ထိုင်ချကာ၊ ပတ္တလားအဆံကဲ့သို့ဝါးချပ်ပြားတို့ကို ခြေချောင်းပေါ် ကန့်လန့်ဖြတ်တင်ပြီးလျှင် တုတ်နှင့်တီးခေါက်သည်။ မြေကြီးကျင်းတူးထားသည့်သဘောသည် ပတ္တလားအိမ်နှင့်တီးသကဲ့သို့ လှိုင်သံပါစေရန်ပြုလုပ်ခြင်းဟုယူဆရသည်။ ထိုပတ္တလားတူရိယာမျိုးကို မိန်းမများ တီးလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ပတ္တလားသည် အထက်တွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ခြေနှစ်ချောင်းပေါ် တင်တီးသည့်အခြေအနေမှ မျဉ်းပြိုင်တန်းထားသော သစ်တုံးနှစ်တုံးပေါ် ပတ္တလားအဆံများကန့်လန့်ဖြတ်တင်တီးသောအဆင့်သို့ တစ်စတစ်စတိုးတက်လာသည်။ လွန်ခဲ့သော အနှစ်လေးဆယ်ခန့်တိုင်အောင် ပဲခူးရိုးမတောင်ခြေတစ်ဝိုက်ရှိကရင်လူမျိုးများသည် ‘ပေါကူ’ ခေါ်တူရိယာတစ်မျိုးကို တီးခဲ့ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထိုတူရိယာသည် ထိပ်ဖျားခပ်စွေစွေချွန်ထားသော အဆစ်တစ်ဖက်ပိတ်ဝါးလုံးကလေးများကို သစ်တုံးနှစ်တုံးပေါ်တွင် ကြီးစဉ်ပယ်လိုက် ကန့်လန့်ဖြတ်တင်ပြီးလျှင် တုတ်နှစ်ချောင်းဖြင့် တီးခေါက်ရသောပတ္တလားမျိုးဖြစ်သည်။ သစ်တုံးနှစ်တုံးပေါ်တင်၍တီးသောအဆင့်သို့ ရောက်လာသည့်တိုင်အောင် အချို့ဒေသများတွင် အောက်မှမြေကြီးကို ကျင်းတူးပေးကြသေးသည်။

ထိုအဆင့်မှတစ်ဖန်၊ ပတ္တလားအဆံများကို ကြိုးနှင့်သိပြီးလျှင် ငုတ်တိုင်လေးတိုင်တွင်ချည်၍တီးသည့် အဆင့်အတန်းသို့ရောက်လာသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ပတ္တလားရွက်များ အောက်တွင် ဗူးအိုးများခံ၍တီးသောအဆင့်သို့တက်လာသည်။ အာဖရိကတိုက်ဗန်တူနယ်မှ ကပ္ပလီများသည် ပတ္တလားဆံတိုင်း၏ အောက်၌အနေတော်ဗူးအိုးလေးများ ခံပြီးလျှင်တီးကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထိုမှတစ်ဖန်လေးထောင့်သေတ္တာပုံကလေးများအပေါ်တွင် အရွက်များချိတ်၍ တီးသောအဆင့်သို့တိုးတက်လာသည်။ သေတ္တာအိမ်နှင့် ပတ္တလားမျိုး၏ ရှေးအကျဆုံးပုံတစ်ခုကို ဂျားဗားကျွန်းပန်နတာရ်မြို့ ၁၄ရာစုခေတ် ဘုရားကျောင်းတစ်ခု၌ ထုထားသော ကျောက်ရုပ်လုံးပုံများတွင်တွေ့ရှိရသည်။ ထိုပုံထဲတွင် ပတ္တလားလက်ခတ်တို့သည် တုတ်ချောင်းများမဟုတ်တော့ဘဲ ယခုခေတ်လက်ခတ်များကဲ့သို့ ထိပ်၌ ဖုများပါလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သမိုင်းမတင်မီ ခေတ်လောက်ကပင် ပတ္တလားကဲ့သို့သော တူရိယာမျိုးရှိခဲ့ဟန်တူသော်လည်း အထောက်အထား ခိုင်ခိုင်လုံလုံမပြနိုင်သေးပေ။ တရုတ်မှတ်တမ်းများအရ ၈ရာစုခေတ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ မြို့တော်သို့ရောက်လာသော သရေခေတ္တရာမှ ပျူယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့တွင် ဝါးတူရိယာမျိုးတို့လည်း ပါဝင်သည်ဟုဆိုလေသည်။ သရေခေတ္တရာခေတ်၌ ပြေများကို အသုံးပြုခဲ့ကြောင်းသိရှိရပေရာ ဝါးတူရိယာတစ်မျိုးဖြစ်သော ပတ္တ

ပတ္တလား

ရှေးခေတ် ပတ္တလားတီးဟန် ပန်းချီကား

လားကိုလည်း ပြုလုပ်အသုံးပြုခဲ့ကြပေမည်ဟု ယူဆရန်ရှိသည်။ ထိုခေတ်က ပတ္တလားဟုမခေါ်ဝေါ်ဘဲ နာမည်တစ်မျိုးတစ်ဖုံနှင့် ရှိလျှင်လည်း ရှိခဲ့ပေမည်။ ပတ္တလားဟူသော အမည်သည် အိမ်ကိုအောက်ခံထားပြီး တီးသည့်ခေတ်သို့ ရောက်လာသည့်အခါမှသာ တွင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခေတ်ဆီက ပတ္တလားအိမ်မရှိသေးဘဲ၊ အဆစ်တစ်ဖက်ပိတ် ဝါးလုံးများကိုဖြစ်စေ၊ ဝါးခြမ်းများကိုဖြစ်စေ တီးခေါက်၍ အသံထွက်နိုင်သော ပတ္တလားကဲ့သို့ တူရိယာမျိုးရှိခဲ့ကောင်းရှိခဲ့ပေလိမ့်မည်။

ပတ္တလားကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ အသုံးပြုနေပြီဖြစ်ကြောင်း အစောဆုံး အထောက်အထားကို မြန်မာသက္ကရာဇ် ၈၄၁ခုနှစ်တွင် ဟံသာဝတီ (ပဲခူး)ပြည့်ရှင်၊ ဓမ္မစေတီမင်း ထိုးဖိုက်အပ်သောကလျာဏီကျောက်စာထဲ၌တွေ့ရသည်။ (ကလျာဏီကျောက်စာ။) ထိုကျောက်စာထဲတွင် ဓမ္မစေတီမင်းက သီဟိုဠ်မင်းသို့ တုန်ပြန်သောလက်ဆောင်တော်စာရင်းတွင် ပတ္တလားတူရိယာလည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ အစောဆုံး တွေ့ရှိရချက်မှာ ဘုရင့်နောင်လက်ထက်၊ မဟာပညာကျော် ဖြတ်ထိုးထဲတွင် တွေ့ရခြင်းဖြစ်လေသည်။

စာပေထဲ၌ ပတ္တလားဟူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့် ထည့်

သွင်းစပ်ဆိုခြင်းကို ပထမဆုံးတွေ့ရှိရချက်မှာ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၀၀ ကျော်ခန့်က ရခိုင်ပြည်မှစာဆိုတော် ဥက္ကာပျံ၏ သီတင်းကျွတ်လဘွဲ့ရတုထဲတွင်ဖြစ်သည်။ ထိုရတုထဲတွင်-

“ ပိန်ပေါင်ခရာ၊ စည်ပွါနှင့်၊ ပတ်သာမြို့လမ်းချုံမျှ ကခြံမူပတ္တလား၊ စောင်းညှင်းပြီသာ၊ တူရိယာသည်၊ လှရွာသာဘင် ” စသည်ဖြင့် စပ်ဆိုခဲ့သည်။

ဥက္ကာပျံသည် မြန်မာပြည်မဘက်၌ တောင်ငူခေတ်စာဆိုတော် နတ်သျှင်နောင်နှင့် မရှေးမနှောင်း ထင်ရှားသူဖြစ်သည်။ နတ်သျှင်နောင်၏ ထီးနန်းတွင် ထိုစဉ်က စောင်း၊ ငြင်း၊ နှဲ၊ ပတ်သာတို့ကိုသာအသုံးပြုနေသေးဟန်ရှိ၍၊ နတ်သျှင်နောင်၏ ရတုကဗျာများတွင် ပတ္တလားအသုံးအနှုန်းကို မတွေ့ရချေ။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် ထိုခေတ်အထိ ပတ္တလားသည် ထီးသုံးနန်းသုံး ဖြစ်ဟန်မတူသေးပေ။ ရခိုင်ပြည်ဘက်၌သာ၊ ဥက္ကာပျံ၏ ရတုကိုထောက်၍ အသုံးပြုနေပြီဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

ဒုတိယအင်းဝခေတ် သို့မဟုတ် ညောင်ရမ်းခေတ် (သက္ကရာဇ် ၁၁၀၀ကျော်ခန့်) ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာရေးသော “ သူဇာ ” ပျို့ထဲတွင်-

“ မင်းသူဇာမှာ၊ ဖန်ပြာအိကျူး၊ ရောင်ပြူးပတ္တလား၊ ပန်းရောင်ဝါးနှင့်၊ ပိတ်သားရွှေခြည်၊ ထိုးသည် သေသတ်၊ လက်ခတ်အမျိုး သန္တာရိုးကို ”

ဟူ၍စပ်ဆိုထားသဖြင့် ထိုခေတ်လောက်တွင်မူ ပတ္တလားသည် မြန်မာပြည်မ၌ ထီးသုံးနန်းသုံးဖြစ်နေကြောင်းကို သိရသည်။ နောင်အခါတွင် နန်းတွင်းအငြိမ့် တီးမျိုးတို့၌ ပတ္တလား ပါဝင်လာသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၁၆၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဖွဲ့ဆိုသော တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ ဝေဿန္တရာပျို့တွင်-

“ စောင်းငြင်းမိကျောင်း၊ အောင်းကလေးကျော်၊ သံငေါလက်ခုပ်၊ စည်းဆုပ်ပတ္တလား၊ စန္ဒရားတို့၊ ထွေပြားရေးရာ၊ တေးတျာအေးမြက်၊ ငြိမ်သက်သီးသီး၊ နားမငြီးအောင်၊ မှုတ်တီးလိုက်လား၊ အငြိမ့်သားသည် ” ဟူ၍

စပ်ဆိုထားသည်ကိုထောက်လျှင် ပတ္တလားသည် အငြိမ့်တီးမျိုးခြောက်ပါးတွင် တစ်မျိုးအပါအဝင်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ပတ္တလားသည် နန်းတွင်း အငြိမ့်တူရိယာတစ်မျိုးဖြစ်လာခဲ့ရာ၊ ယခုတိုင် အငြိမ့်သဘင်များ၌အရေးပါသော တူရိယာတစ်ခုအဖြစ်ရှိနေပေးသေးသည်။ လွန်ခဲ့သောအနှစ်လေးဆယ်ကျော်ခန့်က ပတ္တလားတီးကောင်းသူတို့သည် အများအားဖြင့် အငြိမ့်ထဲမှ ပေါ်ထွက်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပတ္တလားလက်သံကောင်းကိုနားထောင်ရန် အငြိမ့်ကြည့်လာကြသောပရိသတ်များရှိခဲ့သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ထိုခေတ်များနှင့်စာလျှင် အငြိမ့်များ ခေတ်တိမ်လာသဖြင့် ပတ္တလားတီးကောင်းသူများလည်းရှားသွားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအသံလွှင့်ဌာနမှ ရှေးမြန်မာသီချင်းကြီးတီးပိုင်းများ

ပတ္တလား

အသံလွှင့်သည့်အခါ၊ ရံဖန်ရံခါ ပတ္တလားလက်သံများကို နားဆင်ကြရလေသည်။

မြန်မာ့ပန်တျာသမိုင်းတွင် ပတ္တလားပုံသဏ္ဍာန်နှင့် စပ်လျဉ်း၍လေ့လာစိစစ်ကြည့်သည့်အခါ၊ အင်းဝခေတ် လောက်က ပတ္တလားပုံသဏ္ဍာန်ကို အထောက်အထားခိုင် ခိုင်လုံလုံမတွေ့ရချေ။ အစောဆုံးတွေ့ရသောအထောက် အထားမှာ ဘကြီးတော်ဘုရား၏လက်ထက်တွင် ဆောက် လုပ်သောပုဂံအာနန္ဒာအုတ်ကျောင်း၊ အရှေ့နံရံ၊ အရှေ့ မြောက်ထောင့်ရှိ၊ ဆေးရေးပန်းချီခန်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ နီးချင်းဖြစ်သော ယိုးဒယား၌ ယခုတိုင်တီးလျက်ရှိသော “သူမိမိုင်” ခေါ်သည့် ပတ္တလားတွင် အဆံ ၁၇ ဆံရှိ၍ ပတ္တလားအိမ်သည် ရိုးရိုးသေတ္တာပုံအတိုင်းဖြစ်သည်။ ဂျာ ဗားကျွန်းမှ ရှေးပတ္တလားတို့သည် ရိုးရိုးသေတ္တာပုံ ပတ္တ လားအိမ်ရှိ၍ ပတ္တလားအဆံ ၁၃ ဆံသာရှိသည်။ ဂျာ ဗားပတ္တလား၏ ထူးခြားချက်မှာ ပတ္တလားအဆံတို့သည် တစ်ဖက်တွင်အခြမ်း၊ တစ်ဖက်တွင်အလုံး၊ ဝါးလုံး အ တိုင်းဖြစ်သည်။ ဗာလီကျွန်းမှ “ဂျင်းဒါး” ခေါ် ပတ္တလား အရွက်တွင်လည်း အဆံ ၁၃ ဆံရှိ၍၊ ပတ္တလားအိမ် သည်လည်း သေတ္တာပုံအတိုင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာပတ္တလားတို့သည် ကုန်းဘောင်ခေတ် ဒုတိယပိုင်း

တွင် ပုဂံအာနန္ဒာအုတ်ကျောင်းမှ နံရံဆေးရေးပန်းချီခန်း၌ တွေ့ရသကဲ့သို့ ပတ္တလားအိမ်သည် ကော့ပျံနေသည်။ ထို ခေတ်သည် အထူးထူးသော ကမျိုး၊ သီမျိုး၊ တီးမှုတ်မျိုး တို့ တီထွင်အသစ်ပွားခဲ့သောခေတ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခေတ်မတိုင်မီ ပတ္တလားပုံသဏ္ဍာန်သည် ထိုအတိုင်း ဖြစ်ချင်မှဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ မြန်မာပတ္တလားအိမ်သည် တစ် ခေတ်နှင့်တစ်ခေတ် မတူဘဲပြောင်းခဲ့သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ငယ်စဉ်က တွေ့ဘူးသောပတ္တလားအိမ်နှင့် ယခု ပတ္တလားအိမ်များပင် မတူတော့ချေ။ ယခင်က ပတ္တလား အိမ်များသည် ခပ်ကောက်ကောက်ပုံသဏ္ဍာန် ရှိပြီးလျှင်၊ ပတ္တလားအရွက် ၂၁ ဆံအထိ ရှိခဲ့သည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ပတ္တလားအိမ်များ တဖြောင့်တည်းနီးပါး စန့်လာ၍၊ ပတ္တလားအရွက်များလည်း တစ်ရွက်လျှင် အဆံ၂၄-၂၅ ဆံအထိ တိုးလာလေသည်။

ဝါးပတ္တလားများသည် အမြင်အားဖြင့် ဝါးခြမ်းပြား ကလေးများကို အပေါက်ဖောက် ကြိုးသီထားခြင်းဟု ထင်ရ သော်လည်း ဝါးပတ္တလားတစ်လက်ပြုလုပ်ရန်ကား လွယ် ကူသည်မဟုတ်ချေ။ ဝါးပတ္တလားလုပ်ရန် အကောင်းဆုံး ဝါးသည် ဝါးပိုးဝါးဖြစ်သည်။ ထိုဝါးသည် ပါး၍မာကျော သော အခွံရှိသဖြင့် တီးခေါက်ရာ၌ သာယာသောအသံကို

ယခုခေတ်သုံး မြန်မာပတ္တလား

လွှဲကစေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မြေညီပေါ်တွင် ပေါက်
သောဝါးထက် ကုန်းမြင့်မြင့်ပေါ်တွင်ပေါက်သောဝါးက
ပို၍အသံကောင်းသည်ဟု ဆိုသည်။

ပတ္တလားအရွက်များပြုလုပ်ရန် ဝါးများအတွက် သုံးနှစ်
ကျော် လေးနှစ်အတွင်း ဝါးသက်ရှိသောဝါးပင်များကို တန်
ဆောင်မှန်းလပြည့်ကျော်နှစ်ရက်မှ ဆယ်ရက်အတွင်းပြီး
စီးအောင် ခုတ်ယူရသည်။ ခုတ်သည့်အခါ ဝါးရုံအလယ်မှ
ဝါးပင်တို့ကို မခုတ်ရဘဲ သုံးနှစ်ကျော်လေးနှစ်နီးပါး နေ
ဒဏ်မိုးဒဏ်တို့ကို ခံနိုင်ရည်ရှိပြီးဖြစ်သောဝါးရုံ၏ နေ
ကျရာဖက်မှဝါးတို့ကိုသာ ခုတ်ယူရသည်။ သို့မှသာလျှင်
ရာသီဥတုအခြေအနေကြောင့် နောက်ထပ် ကျွဲခြင်းအ
သားပွတက်ခြင်း စသော ဖောက်ပြန်မှုများမဖြစ်တော့ပေ။

ပတ္တလားအရွက်လုပ်ရန် ဝါးရုံ၏နေကျရာဖက်အခြမ်း
ကို အရင်းမှနေ၍ ဆွဲသုံးဆစ်အထိ ဆွဲသုံးပိုင်း ပိုင်းဖြတ်
ရသည်။ ပြီးလျှင် ပတ္တလားအရွက်နှင့်အနေတော် ဝါးခြမ်း
စများကို စိတ်ယူရသည်။ ဝါးဆွဲသုံးပိုင်းမှ စိတ်ယူသော
အပိုင်းစများတွင် စံချိန်မီအသံအကောင်းဆုံးသော ပတ္တလား
ရွက်သုံးရွက်မျှသာထွက်တတ်သည်။ ထို့ပြင် ဆယ့်သုံးဆစ်
မြောက်အဆစ်သည် အနည်းဆုံး လက်မနှစ်ဆယ်ခန့် ရှိရ
သည်။ သို့မှသာ ပတ္တလားအရွက်များတွင် လက်ဝဲအစွန်
ဆုံး၊ ခုံးလုံးဖြစ်နိုင်၍၊ ထိုခုံးသံသည် ကမ္ဘာသုံး သင်္ကေတ
သံမှန်စံချိန်(ဂ္ဂ)စီသံကိုမီနိုင်လေသည်။

ဝါးဆစ်ပြတ်အခြမ်းများကို အစဉ်လိုက် အမှတ်စဉ်ထိုး
၍ တွဲချည်ပြီးလျှင်ရွှံ့ထဲတွင်လေးလခန့်စိမ်ထားရသည်။
ရေစိမ်ပြီးနောက်တွင် တစ်လခန့် ရေစစ်ထားပြီးသော်
ခြောက်သွေ့သွားအောင်လေသလပ်ခံထားရသည်။ လေသ
လပ်ခံပြီးနောက် တစ်ဖန် ကြပ်ခိုးစင်ပေါ်တင်ထားရသည်။
ကြပ်ခိုးတင်သားများများရလေ အသံသာလေ ဖြစ်သ
ဖြင့်အနည်းဆုံး သုံးနှစ်ခန့် ကြပ်ခိုးတင်ရသည်။

သုံးနှစ်ကျော် ကြပ်ခိုးတင်ထားပြီး နောက်တွင်
အသံညိုရန်အတွက် အမှတ်စဉ်အလိုက်၊ ဝါး အနေအထား
အလိုက်စီစဉ်ရသည်။ ယင်းသို့အစဉ်လိုက် မပြုပါက၊ အသံ
ညိုရခက်ခဲလေသည်။

ပတ္တလားအဆံ အကျဉ်းအကျယ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အချို့
က လက်ယာဖက် လက်ဖျားလုံးကလေးများမှ လက်ဝဲဖက်
ဒုန်းလုံးအထိ တဖြည်းဖြည်းကျယ်လာသော ပတ္တလားမျိုး
လည်း ပြုလုပ်ကြသည်။ အချို့ကမူ ပတ္တလားအဆံများ
အကျဉ်းအကျယ် တညီတည်းကိုလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။
အကျဉ်းအကျယ် ညီတူသော ပတ္တလား အဆံများသည်
အမြင်အားဖြင့် ပို၍ ကြည့်ကောင်းပြီးလျှင် တီးရာတွင်
လည်း ပို၍ပြေပြေပြစ်ပြစ် ရှိသည်ဟု ဆိုကြသည်။ အတို
အရှည်အားဖြင့်ဆိုလျှင် လက်ဝဲအစွန်းဒုန်းလုံးကို လက်ယာ

ဖက် လက်ဖျားလုံးထက် နှစ်ဆခန့်ပို၍ ရှည်ထားပြီးလျှင်
လက်ဝဲမှ လက်ယာဘက်သို့ အချိုးအစား အတိုင်း ဂျူးသွား
စေသည်။

ဝါးခြမ်းစများကို ပတ္တလားအဆံများအဖြစ် ရောက်
အောင်ပြုလုပ်ရုံမှာ ဦးစွာပထမ ဝါးခြမ်းများကို အခွဲခြစ်ပစ်
ပြီးသော် အထူအပါးမှန်း၍ စိတ်ရသည်။ ထို့နောက် အမှတ်
စဉ်အတိုင်း ကြီးစဉ်ငယ်လိုက် ဖြန့်ထားရသည်။ ပြီးလျှင်
လက်ဝဲအစွန်ဒုန်းလုံးမှနေ၍ လက်ယာအစွန် လက်ဖျားအ
လုံးအထိပဟိုမျဉ်းကြောင်းတစ်ခု တည့်တည့်ဆွဲရသည်။
မျဉ်းကြောင်း ချပြီးနောက်တွင် ကြိုးတပ်ရန်အသံရာရ
လေသည်။

အသံရှာသည့်အခါ၊ လက်ဝဲဒုန်းလုံးကို အဖျားတစ်ဖက်
မှလက်ညှိုးနှင့်လက်မဖြင့်ညှပ်ကိုင်ပြီးသော်၊ ကျေနပ်လောက်
သောအသံမတွေ့မီခြင်း၊ တစ်ဖက်မှ လက်ညှိုးဖြင့်တီးခေါက်
နားထောင်ရသည်။ ကြိုက်သံကိုတွေ့လျှင် လက်ညှပ်ထား
သောနေရာတွင် မှတ်သားထားရသည်။ ထို့နောက်လက်
ဖျားအစွန်းအလုံးကိုလည်း လက်ရင်းဒုန်းလုံး အသံရှာသကဲ့
သို့ ပြုလုပ်ပြီးလျှင်၊ အမှတ်အသား ပြုလုပ်ထားရသည်။
ပြီးလျှင် လက်ဝဲဒုန်းလုံးနှင့်လက်ယာလက်ဖျား အလုံးတို့ကို
အမှတ်အသား အသီးသီးပြုထားသည့် နေရာနှစ်ခုကို
ကြိုးနှင့် တန်းဆွဲကြည့်၍ပတ္တလားရွက်၏ အနေအထား
ဂျူးပုံကားပုံတို့ကို ချိန်ဆရသည်။ စိတ်ကြိုက် အနေအထား
ရလျှင်ကြိုးမျဉ်းအတိုင်း၊ ပတ္တလားအဆံတစ်ဆံလျှင် အ
ပေါ်နှစ်ပေါက် အောက်နှစ်ပေါက်ဖောက်ရသည်။ လက်
ရင်းမှလက်ဖျားသို့ ဂျူးသွားသော ပတ္တလားပုံသဏ္ဍာန်ကို
လိုက်၍ အပေါက်များကိုခပ်စွေစွေဖောက်ရသည်။ အပေါက်
ဖောက်ပုံနေရာမကျလျှင် ပတ္တလားသံ ထိခိုက်တတ်သည်။
အောက်ဖက်မှအပေါက်များကို အပေါ်အပေါက်များနှင့်
ပတ္တလားရွက်ထိပ်၏အကွာအဝေးအတိုင်း တညီတညာ
ဖြစ်အောင် ဖောက်ရသည်။ အပေါက်များအားလုံး
ဖောက်ပြီးလျှင် ပတ္တလားအဆံများကို ကြိုးနှင့်သီပြီးနောက်
အသံညှိပေးရလေသည်။

ဝါးပတ္တလားအိမ်ကိုမူ နှစ်သက်ရာပုံနှင့်အချိုးအစား
အတိုင်း ပတ္တလားရွက်အနေအထားကိုလိုက်၍ပြုလုပ်ကြ
သည်။ အချို့က သစ်သားရိုးရိုးကို အရောင်တင်ဆီသုတ်၍
လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အချို့က မှန်စီရွှေချ ပြုလုပ်ကြသည်။
ပတ္တလားအိမ်ပြုလုပ်ရန် အကောင်းဆုံးသစ်သည် ကျွန်း
သားဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူကျွန်းသားသည် အခြား
သစ်များထက် အသံပို၍လိုက်ပြီးလျှင် ပေါ့ပါးသော
သစ်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ပတ္တလားအိမ်၏အနက်သည်
ခြောက်လက်မခွဲ ခုနှစ်လက်မထက် မတိမ်စေရ။ သို့မှသာ
ကောင်းမွန်သောဟိန်းသံထွက်နိုင်သည်။ အိမ်၏ ထိပ်ဖျား

သည် အရွက်အနေအထားကိုလိုက်၍ လက်ဝဲဖက်ထိပ်ဖျား ဆယ်လက်မခွဲကျယ်လျှင် လက်ယာထိပ်ဖျား ခုနစ်လက်မခွဲ ကျယ်ရသည်။ အရင်းအဖျား တညီတည်းထားလျှင် လက် ဖျားသံများ အံ့နေတတ်သည်။

ပတ္တလားရွက်အဖျားများကို သဏ္ဍေးခံ၍ ဟင်္သာပြဒါး သုတ်ခြင်း၊ သင်္ဘောဆေးအနီသုတ်ခြင်းတို့သည် ခြောက် ခဲလှသည်။ ဟင်္သာပြဒါးကိုအရောင်တင်ဆီရော၍သုတ်လျှင် ခြောက်လွယ်သည်။ အရွက်များကို ကြက်ဆီသုတ်ပေးလျှင် အရောင်လှသော်လည်း ပတ်ကြားအက်တတ်သည်။ ပိုးစ ကို ရေနံချေးပါလောက်ရုံတို့၍ ပွတ်တိုက်ပေးလျှင်မကြာမီ အရောင်လှလာသည်။

အလွန်ရေးကျသော ကြေးပတ္တလား၊ သံပတ္တလားများ မတွေ့ရှိရခြင်းကိုထောက်၍ ယင်းတို့သည် ဝါးပတ္တလား ၏နောက်မှ ပေါ်ပေါက်သည်ဟုယူဆရသည်။ သံပတ္တလား ရွက်များကို အချို့က စည်ပတ်သံပြားများဖြင့်ပြုလုပ်ကြ သည်။ အချို့က လေးလုပ်သော သံပြားများဖြင့် ပြုလုပ် ကြသည်။ သံပတ္တလားအိမ်ကိုမူ ရိုးရိုးသေတ္တာပုံ ပြုလုပ် လေသည်။

သံပတ္တလားကို နိုင်ငံနီးချင်းများအနက် တရုတ်နိုင်ငံ တွင် အစောဆုံးတွေ့ရသည်။ ၇ ရာစုနှစ်လောက်က တရုတ် နိုင်ငံတွင် “ဖင်ဟိုင်း” ခေါ်သံပတ္တလားတူရိယာမျိုး ပေါ် ပေါက်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ထိုပတ္တလားတွင်အဆံ ၁၆ ဆံရှိပြီးလျှင် လက်ဝဲဖက်ဒုန်းလုံးသည် ရှစ်လက်မခန့် ရှိ သည်။ ထိုပတ္တလားကို အချို့တရုတ်လူမျိုးများက တရုတ် သံတုံးတူရိယာတစ်မျိုးကို အတုယူကာပြုလုပ်သည်ဟု ဆို ကြသည်။ အချို့ကမူ ၇ ရာစုခေတ်ခန့်က တရုတ်နိုင်ငံ သို့လာရောက်သော တူရကီယဉ်ကျေးမှု အဖွဲ့တွင် ပတ္တလား ပါလာသည်ကို အတုယူပြုလုပ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

ကြေးပတ္တလားကို အစောဆုံး တွေ့ရသော နိုင်ငံနီးချင်း သည် ဂျားဗားကျွန်းဖြစ်သည်။ ၉ ရာစုနှစ် မတိုင်မီ ခေတ် လောက်ကပင် ဂျာဗားကျွန်း၌ “စရွန်” ခေါ် ကြေးပတ္တလား တူရိယာမျိုး ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်။ ထိုကြေး ပတ္တလားတွင် အဆံရှစ်ဆံမျှသာ ရှိသည်။ မလ္လာယုကျွန်း ဆွယ်တွင် စရွန်ကြေးပတ္တလားမျိုးသာမက၊ “ဂျင်းဒါး” ခေါ် ကြေးပတ္တလားမျိုးကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ဂျင်းဒါး ပတ္တ လားမျိုးသည် မြန်မာ “စိန်ကြဲ” တူရိယာမျိုးကဲ့သို့ ပတ္တလား ရွက် အောက်တွင် ဝါးတစ်လုံးစီ ထောင်ထားလေသည်။

သံပတ္တလားနှင့် ကြေးပတ္တလားတို့သည် ဝါးပတ္တလား ၏နောက်မှပေါ်ပေါက်ခဲ့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခု အခါယင်းတို့ကို အသုံးနည်းပြီးလျှင် ဝါးပတ္တလားတို့ကိုသာ လျှင် အသုံးပြုလျက်ရှိကြသည်။ ကြေးပတ္တလား၊ သံပတ္တ လားတို့ကိုတီးတတ်သဖြင့်၊ ဝါးပတ္တလားကိုလည်း နိုင်နိုင်

နင်းနင်းတီးတီးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မယူဆရာ။ သံပတ္တလား ရွက် တို့သည်ခုံး၍ ဝါးပတ္တလားရွက်တို့သည် ပြန့်သည်။ သံပတ္တ လားတွင် တီးသကဲ့သို့ အဖိအနှိပ်အဆိုအပိတ် စံနစ်မျိုးကို ဝါးပတ္တလားတွင် တီးလျှင်အသံဟာ၍ နေတတ်လေသည်။

ပတ္တလားတီးပုံတီးနည်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ စည်းကမ်းစံ နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပတ္တလားအရွက်နှင့် အိမ်အကွာအဝေး၊ တီးသူ၏ အနေအထား၊ လက်ခတ်ကို ကိုင်ပုံကိုင်နည်း၊ လက်နေလက်ထားစသည်တို့ကို သတ်မှတ်ထားချက်များ ရှိသည်။ ပတ္တလားသံတစ်သံသည် အကြမ်းအားဖြင့် “ရိုက် တီးသံ၊ သာသာတီးသံ၊ တိုးတိုးတီးသံ၊ အုပ်တီးသံ၊ ဖိတီး သံ” ဟူ၍ ငါးမျိုးရှိသည်။ ထိုအသံထွက်ငါးမျိုးအပြင်၊ ပတ္တ လားရွက်များအားလုံး စုပေါင်းတီးသည့်အခါ၊ ခုသံ၊ ယက် သံ၊ စက်သံ၊ ကန်သံဟူသော တီးနည်းများကိုလည်း သူ့ နေရာနှင့်သူ နိုင်နိုင်နင်းနင်းခွဲခြားတီးနိုင်မှသာလျှင် ပတ္တ လား အတီးကောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

မြန်မာတူရိယာများအနက် ပတ္တလားသည် အသံအညှိရ အခက်ဆုံးဖြစ်သည်။ စောင်းနှင့်ဆိုင်းများကဲ့သို့ သံစဉ် ခုနှစ်ပါးကို စိတ်ကြိုက်ရာခိုင်နှုန်းပြည့် မညှိနိုင်ပေ။ မြန်မာ သီချင်းကြီးများ ဖြစ်သော ကြိုး၊ ဘွဲ့၊ ပတ်ပျိုး၊ ယိုးဒယား၊ တေးထပ်၊ ဒိန်းသံစသည်တို့ကို တီးမှုတ်ရာ၌ သံစဉ်ချင်း မတူကြပေ။ စောင်း၊ ဆိုင်းပိုင်းတို့သည် သံစဉ်ချင်းမတူ ကြသော သီချင်းများကို တစ်မျိုးမှ တစ်မျိုးသို့ပြောင်း၍ တီးမည်ပြုသည့်အခါ စောင်းတွင်လည်း စောင်းကြိုးများကို ပြန်၍ ပြုပြင်အသံညှိရသည်။ ဆိုင်းတွင်လည်း ပတ်လုံး များတွင် ပတ်စာများပြုပြင်ပြီးလျှင် အသံပြန်ညှိရသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ကြိုးသီချင်းတစ်ပုဒ်ကို တီးပြီးနောက် ပတ်ပျိုး ကို တီးမည်ပြုလျှင် စောင်းတွင် ညှင်းလုံးအသံ ညှိထားရာမှ လေးပေါက်အောက်ပြန်သံသို့ ပြောင်းညှိရသည်။ ဆိုင်းတွင် သံလတ်ညှိထားရာမှ လေးပေါက်၊ သို့မဟုတ် ဆစ်ကြီး အောက်ပြန်သံသို့ ပြောင်းညှိပြီးမှတီးရသည်။

ပတ္တလားသည် သံသေဖြစ်သောကြောင့် အသံစဉ် တစ် ခုမှတစ်ခုသို့ပြောင်း၍အသံမညှိနိုင်ပေ။ ယင်းသို့ အသံ ပြောင်း၍ မညှိနိုင်သည့်အတွက် ပတ္တလားအဆံများ အသံ ညှိစဉ်က အသံပြည့်ညှိမထားဘဲ အချို့အသံတွင်စိတ်ကြိုက် ထက် ပိုညှိထားရပြီးလျှင် အချို့အသံတွင် စိတ်ကြိုက် ထက်လို၍ ညှိထားရသည်။ မည်သည့် အသံစဉ်သို့ ပြောင်း ၍ တီးစေကာမူနားထဲတွင် နားထောင်၍ သင့်လေအောင် အသံများကို တစ်သံနှင့်တစ်သံဝေမျှညှိထားရသည်။ အသံ စဉ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု သပ္ပာယ်ဖြစ်ရန် အသံဝေရသောအလုပ် သည် လွယ်ကူသည်မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ပတ္တလားသည် အသံအညှိရအခက်ဆုံးသော တူရိယာတစ်မျိုး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဦးမြင့်

ပတ္တိ(ထေးစေး)။ ။ ပတ္တိသည် ပျော့ပျောင်းစေးကပ်သောပစ္စည်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ပထမ၌ပျော့ပျောင်းလျက် ရှိသော်လည်း တဖြည်းဖြည်း မာကျောသွားလေသည်။ သစ်သားဖြင့် အိမ်ထောင်ပရိဘောဂပစ္စည်းများကို ပြုလုပ်ပြီး၍ အရောင်တင်ဆေးမသုတ်မီ သစ်သား၌ ကွဲအက်နေသော အပေါက်နှင့်အစင်းကြောင်းများကို ဖာထေးရန်ပတ္တိများကို အသုံးပြုကြသည်။ ပြတင်းပေါက်များ၌ မှန်ချပ်များတပ်ရာတွင် မှန်များဘောင်နှင့် ဆက်နေစေရန်လည်း ပတ္တိကိုပင်အသုံးပြုကြလေသည်။ အများသုံးလေ့ရှိသောပတ္တိမှာ မြေဖြူအမှုန့်ကို ဘီသွာ(ပိုက်ဆံ)ဆီနှင့် သမအောင်ရောထားသောပစ္စည်းဖြစ်သည်။ ထိုပစ္စည်းရော၌ ခဲဖြူ အနည်းငယ်ထည့်၍ သုံးလျှင်အကောင်း ဆုံးပတ္တိဖြစ်လာလေသည်။ ထိုသို့ကောင်းလာခြင်းသည် ခဲဖြူကပတ္တိကို ပို၍ခိုင်ခံ့စေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ မြေဖြူနှင့်မရောမီဘီသွာဆီကို ချက်ပြီးမှ ရောပေးလျှင် ပတ္တိသည် ပို၍အခြောက် မြန်သည်။ ပတ္တိမမာလွန်းစေရန် အမဲဆီအနည်းငယ် ရောပေးရသည်။ ပတ္တိမာသွားခြင်းမှာ ဘီသွာဆီသည် လေထဲမှစုတ်ယူသော အောက်ဆီဂျင်နှင့်ပေါင်းကာ ပတ္တိထည့်ထားသော သစ်သားထဲသို့ စိမ့်ဝင်သွားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သံဘောင်ပြတင်းပေါက်များ၌ သုံးရန်အတွက် အထူးစီမံထားသောပတ္တိမျိုးလည်း ရှိသေးသည်။ လေနှင့်ရေလုံစေရန် ပြတင်းပေါက်များ၌သုံးသော ပတ္တိမျိုးကို ပြုလုပ်ရာတွင် ကျောက်ဂွမ်းမျှင်ခြောက်သွေ့စေသောဆီနှင့် ခြယ်ဆေးများကို ရောစပ်၍ စီမံထားတတ်ကြသည်။

ဖန်နှင့် သတ္တုများကို အရောင်တင်ရာတွင်အသုံးပြုသည့် ပတ္တိမှုန့်များသည် ရိုးရိုးပတ္တိမှုန့် မဟုတ်ချေ။ တင်း(သံဖြူ)အောက်ဆိုဒ်ကို ညက်စွာ အမှုန့်ပြုထားသည့် အမှုန့်များသာဖြစ်သည်။

ပတ်ပျိုး။ ။ ရှေးမြန်မာသီးချင်းကြီးများတွင် ကြိုး၊ ဘွဲ့(ဖွဲ့)၊ သီးချင်းခံ၊ ပတ်ပျိုး၊ ယိုး၊ ယားစသဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက်၊ ပတ်ပျိုးသည် ကြိုး၊ ဘွဲ့၊ သီးချင်းခံကြီးများ၏ နောက်မှပေါ်ပေါက်၍ သံဆန်းစပ်ဆိုထားသောသီချင်းကြီးမျိုးတစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ပတ်ပျိုးဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမှာ ထိုသီချင်းများကိုမသီဆိုမီ ဆိုင်းဝိုင်းပတ်လုံးကလေးများကို တီးမည့်သူက အစပျိုး၍တီးပေးရသည်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဟန်တူကြောင်း မြန်မာစာပေသမိုင်း၌ အဆိုရှိလေသည်။

ပတ်ပျိုးများသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်ဒုတိယပိုင်း၌ ပေါ်ပေါက်သောသီချင်းများဖြစ်ကြသည်။ ထိုခေတ်သည် ဂီတသဘင်ထွန်းကားသောခေတ်ဖြစ်ရာ ဂီတလောကကို ပိုမိုကျယ်ဝန်းတိုးတက်အောင် ပြုကြသူ မြဝတီဝန်ကြီးဦးစနှင့်

(စ၊ ဦး။ မြဝတီဝန်ကြီး။ ပြင်စည်မင်းသား-ရှု။) ပြင်စည်မင်းသားကြီးတို့သည် ပတ်ပျိုးကိုစတင်ဖွဲ့နွဲ့ကြသည်ဟု ဆိုကြသည်။

ပတ်ပျိုးသည် ကြိုး၊ ဘွဲ့၊ သီချင်းခံ၊ ယိုးဒယား၊ မွန်သီချင်းစသည့်သီချင်းများနှင့်မတူ၊ အထူးနယ်ကျယ်သော သီချင်းပိုင်းဖြစ်သည်။ စောင်းနှင့်တီးသည့်အခါ စောင်းကြိုးကို လေးပေါက်အောင်ပြန်ဖွဲ့၍ တီးရသည်။ သို့သော် ပတ်ပျိုးကို ပုလဲပေါက်များတွင်လည်း ဆိုနိုင်သည်။ ပတ်ပျိုးတီးပုံတီးနည်းသည်လည်း နက်နဲကျယ်ဝန်းသည်။ လက်အယူအထား ချွတ်ချော်တိမ်းပါးခြင်းကို သည်းမခံသော သီချင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ဆိုင်းဝိုင်းများတွင် ပတ်ပျိုးကိုတီးလျှင်၊ ပွဲဦးခုနှစ်သံချီ ပတ်စာကပ်၍တီးရသည်။ ပတ်ပျိုးဆိုပုံဆိုနည်းမှာ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သောအသံများ စုံလင်စွာ စုပေါင်းထားသကဲ့သို့ ရှိသောကြောင့် “အခွဲ” ဟုလည်း သမုတ်ကြသည်။ ဆိုပုံဆိုနည်းနှင့် တီးကွက်များ နယ်ကျယ်သကဲ့သို့ပင် စည်းဝင်စည်းထွက်များလည်း နယ်ကျယ်လေသည်။

ပတ်ပျိုးများအဆုံးတွင် သံထောက်သဖြန်များပါရသည်။ ထိုသံထောက်သဖြန်များကို ပထမ အဆိုအတီးတွင် နရည်စည်း အတွဲကြီးဖြင့် ဆိုတီးရပြီးလျှင်၊ အဆုံးစည်းမှန်တီးကွက်ဖြင့် အတောသဘောတီးကာ၊ အတီးအချတွင် အဆိုကစည်းကိုတွဲ၍ ထိုအပိုဒ်ကိုပင် ပြန်ဆိုရသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ များသောအားဖြင့် ပထမအကျော့ကပင် တီးကွက်နရည်စည်းမှန်နှင့်တီး၍ အတောထည့်ပြီးနောက်၊ နရည်စည်းမှန်ဖြင့်ပင် ထပ်မံဆိုကြပြန်လေသည်။

ရှေးအစဉ်အလာအားဖြင့် ပတ်ပျိုးကို သီဆိုတီးမှုတ်ပြီးသည့်အခါ အချို့က လေးထွေသံကပ် မြင်းခင်းနှင့် နတ်ချင်းများကို သီဆိုတတ်ကြသည်။ အချို့ကမူ တေးထပ်နှင့် ဒိန်းတို့ကို ဆက်၍ ဆိုတီးကြသည်။

ဒုတိယကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ပတ်ပျိုးအများအပြား ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ မြဝတီဝန်ကြီး ဦးစ၊ ပြင်စည် မင်းသားကြီး၊ အနောက်နန်း မမြကလေး၊ ဦးကြင်ဥ၊ လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်၊ မြင်ဆိုင်းမင်းသမီး၊ ဇာတ်ဆရာဦးကျောက်ခဲစသည့် ဂီတ ပညာရှင်ကြီးများသည် ပတ်ပျိုး သီချင်းများကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြသည်။ ပတ်ပျိုး သီချင်းများသည် ရတုအဖွဲ့ အနွဲ့များကဲ့သို့ နွေဘွဲ့၊ မိုးဘွဲ့၊ ဆောင်းဘွဲ့၊ ဘုန်းတော်ဘွဲ့၊ တောတောင်ဘွဲ့၊ ပန်းဘွဲ့၊ ရေလားဘွဲ့၊ မယ်ဘွဲ့၊ မောင်ဘွဲ့၊ အလွမ်းဘွဲ့ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးရှိလေသည်။

ပတ်ပျိုးများကို အတို အရည် လိုက်၍ ပတ်ပျိုးကလေး၊ ပတ်ပျိုးလတ်၊ ပတ်ပျိုးကြီးဟု သုံးမျိုးသုံးစား ခွဲခြားထားသည်။ ဂီတဝိသောဓနိကျမ်းအရ တွေ့ရှိထားသမျှသော ပတ်ပျိုးပေါင်း ၂၀၅ ပုဒ်ရှိရာ ပတ်ပျိုးကလေးသည် အရေ

အကွက်အားဖြင့်အများဆုံးဖြစ်၍ ၁၅၅ပုဒ်ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် မြဝတီဝန်ကြီး၏လက်ရာဖြစ်ကြသော “အိုမြင်လဲ့စမ်း” ချီ အလွမ်းဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “လူမနော” အစချီ အီနောင်ဇာတ်ထွက် ပတ်ပျိုး၊ “မိုးဒေဝါ၊ ချိန်ခါလေ” အစချီ မိုးဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “စက်လဲမရွှင်ကျမျက်ရည်၊ တွေတွေဆင်း” အစချီသော အလွမ်းဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “သာဆန်းငယ်တည့်ရုံဗွေ” အစချီသော မြစ်နှင့်တောဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “ညဉ့်သုံးယာမ်ခါ” အစချီလှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်၏ မျှော်တော်ယောင်ပတ်ပျိုး၊ “ချစ်သမျှ” သစ္စာတိုင်ပတ်ပျိုး၊ “မိုးလုံးပတ်လည်” အစချီမိုးဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “အောင်မြေမြေမန်း” အစချီ မန္တလေးမြို့ဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ အနောက်နန်းမမြကလေး၏ “ရှိစုံရွက်ကြာ” အစချီမျှော်တော်ယောင်ပတ်ပျိုး၊ “နံ့သာနီတောင်” အစချီနိဗ္ဗိန္ဒပတ်ပျိုး၊ ပြင်စည်မင်းသားရေးသော “သိင်္ဂီရွှေရောင်” အစချီဘုန်းတော်ဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “မယ်သေချင်လိုက်ပါဘိ” အစချီကိန္နရာချောင်းခြားပတ်ပျိုး၊ “ယမုနွာသီတာသောင်ခြေဦးမှာလလေ” အစချီသောသီတာသောင်ခြေဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “ရွှေပြည်တော်သည်” အစချီသော ပြင်သိင်္ဂီပတ်ပျိုး၊ “မဟီရင်ဘောင်၊ သဲငွေသောင်” အစချီသော ယိုးဒယားပတ်ပျိုး အစရှိသည်တို့သည် ပတ်ပျိုးကလေးများ၏ စာရင်းတွင်ပါဝင်ကြသည်။

“စိန်ကြောင်နီလာ” အစချီဘုန်းတော်ဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “ဒီပါဓမ္မသပြေညာ” အစချီ သီတာဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “ကုန်းဘောင်နေမင်း” အစချီ မြဝတီဝန်ကြီး၏ ကုန်းဘောင်မင်း ဘုန်းတော်ဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “စိန်ချယ်ခြူးသန်း” အစချီမျှော်တော်ယောင် မောင်ဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ ဦးဝိုင်း ရေးသားသော “ဖြူပြာ၊ မူရာ၊ သူဇာနေလို” အစချီ အီနောင် ဇာတ်ထွက် ပတ်ပျိုး၊ ပခန်းမင်းသားကြီး၏ “အောင်မြေသာစံ၊ သောင်ယံသဲက” အစချီသော တောင်လားပတ်ပျိုး၊ ဦးဝိုင်း၏ “ဘုန်းများများမင်း” အစချီ ရာမဘွဲ့ပတ်ပျိုး အစရှိသဖြင့်ပတ်ပျိုးလတ်ပေါင်း ၂၄ ပုဒ်ရှိသည်။

ပတ်ပျိုးကြီးများမှာ မြဝတီ မင်းကြီး ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက်၌ရေးသားသော “ဘုန်းပျံနေနန်း၊ ပြင်ခန်းစံမွေ” အစချီ ဆောင်းဘွဲ့ ပတ်ပျိုး၊ ဗရင်ဂျီဩဿ၊ ဗရင်ဂျီကျောင်းတက်သံဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြသော “အထူးထူးငယ်နှင့်” အစချီ မြဝတီဝန်ကြီး၏ တောလားပတ်ပျိုး၊ ရွှေဘိုမင်းလက်ထက်တွင် ကျောက်မြောင်းမြို့၌ မြဝတီဝန်ကြီး ရေးသားသော “ကုန်းဘောင်ပရမေ၊ ဇေယျာဘိ” အစချီ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ပတ်ပျိုးနှင့် ကုန်းဘောင်ပရမေ ပတ်ပျိုးအလိုက် “မြန်ဘောင်ပရမေ” အစချီဘုန်းတော်ဘွဲ့ပတ်ပျိုး၊ “မိုင်းပြာမှုန်ဝေ၊ လေပြေလာ” အစချီ အီနောင်ဇာတ်ထွက်ရေလားပတ်ပျိုး၊ နိုင်ငံခြားဝန်ထောက်မင်း ဦးချိမ်းရေးသော မန္တလေးနေပြည်တော် ဥယျာဉ်တော် ၂၁ ရပ်ကိုဖွဲ့ဆိုထား

သည့် ဘုံပျံနေနန်းအလိုက် “စံရာရွှေနန်း၊ မြမန်းဌာနေ” ပတ်ပျိုးတို့ဖြစ်ကြ၍၊ ပတ်ပျိုးကြီးပေါင်းခြောက်ပုဒ်ရှိသည်။ များသောအားဖြင့် ပတ်ပျိုးကြီးများသည် မြဝတီဝန်ကြီးဦးစ၏ လက်ရာများဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

မြဝတီဝန်ကြီးဦးစသည် သံဆန်းပတ်ပျိုး ဖွဲ့ဆိုရာ၌ စံထားလောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “ပဒေသရာဇာဘွဲ့ကြီး၊ အောင်ဖြိုးသာချင်း၊ ငမင်းလေးချိုး၊ ငတိုးရကန်၊ ငစံသူမှာတမ်း၊ ငကြာလွမ်းချင်း၊ မြဝတီမင်းသံဆန်း၊ ငလန်းတေးလင်္ကာ” ဟူ၍ ရေးကဆိုခဲ့ကြလေသည်။ ဦးစ၏ပတ်ပျိုးများသည် သီချင်းများဖြစ်သော်လည်း၊ ပျို့လင်္ကာရတုများကဲ့သို့ ပြတ်သားရှင်းလင်းသည်။ ပြေပြစ်ချောမော၍ အဓိပ္ပာယ်လည်းပေါ်သည်။ ရတုများကဲ့သို့ ဖွဲ့လိုသည့်အရာများကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံဖြစ်အောင် ဖွဲ့နိုင်သည်။ ဦးစ၏ ‘သာဆန်းရုံဗွေ’ ချီပတ်ပျိုးသည် နွေဘွဲ့ကို ပတ်ပျိုးအဖွဲ့ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြစ်ရာ နွေဘွဲ့ပတ်ပျိုးများထဲတွင် အကောင်းဆုံးဟုဆိုကြသည်။ နွေရာသီ၏ အခြေအနေကို စိတ်မျက်စိထဲ၌ထင်မြင်လာအောင် ဆေးရောင်စုံနှင့် တူသောစကားလုံးများဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထားသောကြောင့် ရှင်ဥတ္တမကျော်၏ “တောလား” ကဲ့သို့ ပီတိခိုက်ငြိစေသည်။ တစ်ကြိမ်တွင်ဦးစအား ကုန်းဘောင်မင်းက မျက်တော်မူသဖြင့် ညှိုးညှိုးမှိန်မှိန် ရှိနေခဲ့ရာ “ကုန်းဘောင်နေမင်း” ချီ ဘုန်းတော်ဘွဲ့ပတ်ပျိုးကြောင့် ဘုရင်မင်းမြတ်က ပြန်လည်အရေးပေး မြှောက်စားခဲ့သည်။ ဦးစသည်အီနောင်ဇာတ်တွင် ဇာတ်ချင်းများကို ပတ်ပျိုးယိုးဒယားတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ခဲ့ရာ၊ သောင်ရမ်းခေတ်ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာ၏ မဏိကက်ပြဇာတ်ထက် ပိုမိုပြည့်စုံပြီးလျှင် သာလွန်ကောင်းမွန်ခဲ့လေသည်။

“ချစ်သမျှကို” ချီ ပတ်ပျိုးသည် ပြေပြစ်သိမ်မွေ့၍ ဘဝင်ခိုက်စေသောပတ်ပျိုး တစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ထိုပတ်ပျိုးကို အနောက်နန်း မမြကလေးရေးသည်။ မမြကလေးကို ဘုရင်အမျက်တော်ရှိ၍ ကျည်းတိုက်၌ သွင်းထားရာ၊ ထိုပတ်ပျိုးကို ရေးသားဆက်သွင်း၍ ဘုရင်အမျက်ပြေသည်ဟု အချို့ကဆိုကြသည်။ အချို့က ထိုပတ်ပျိုးကို မင်းကြီးကတော်ခင်ဆုံရေးသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အချို့ကမူ မင်းဘူးပဲနင်းဦးနေဦးရေးသည်ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုကြလေသည်။

သံဆန်းဖွဲ့ဆိုရာ၌ ဦးကြင်ဥသည်လည်း ထိပ်တန်း ပတ်ပျိုးဆရာကြီးတစ်ဦးဟု ဆိုရလောက်အောင် ပတ်ပျိုးကောင်းများကို စပ်ဆိုခဲ့သည်ဟုဆိုကြသည်။ “ရဝိန်ဒေါင်းယာဉ်ပျံ” ချီပတ်ပျိုးကို ဦးကြင်ဥစပ်ဆိုခဲ့၍၊ သကြီန်တော်ခေါ် မိန်ရာသီကို သရုပ်ဖော်သည့် အထူးကောင်းမွန်သော ပတ်ပျိုးတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဦးကြင်ဥ၏အချို့ပတ်ပျိုးတို့သည် အလွန်ကောင်းသဖြင့် ဦးစ၏ပတ်ပျိုးဟုပင် အထင်မှားကြသည်။

“မန္တာတ်ရာဇိန်” ချီ ပတ်ပျိုးတွင် သာယာဝတီရွှေဘိုမင်း၏ ဘုန်းတော်ကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌ လွန်ကဲပိုမို၍မဖွဲ့။ မျက်မြင် သဘောသာ ဖွဲ့ဟန်ရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ပတ်ပျိုးနယ်တွင် ပတ်ပျိုးတီးခြင်း အရသာအစုံလင်ဆုံး နယ်အကုန်ဆုံးဟု မှတ်တမ်းတင်ရသော ပတ်ပျိုးကြီး လေးပုဒ်ရှိရာ၊ ယင်းတို့ကား(၁)ကုန်းဘောင်ပရမေ၊ (၂) ဘုံပျံနေနန်း၊ (၃)ရှိုင်းပြာမှုန်ဝေ၊ (၄) အထူးထူးငယ်နှင့် ချီ ပတ်ပျိုးတို့ဖြစ်ကြ၍ မြဝတီဝန်ကြီး ဦးစ၏လက်ရာ များဖြစ်ကြသည်။အထူးခေတ်စားသော ပတ်ပျိုးတို့ကား၊ အတွင်းသိင်္ဂါနှင့်အပြင်သိင်္ဂါ (၀၁) သိင်္ဂါရွှေရောင်နှင့် ရွှေပြည်တော်သည် ပတ်ပျိုးများဖြစ်ကြလေသည်။

ပုတ်၊ ဦး၊ ဆရာတော်။ ။ညောင်ကန်ဆရာတော် များ-ရှု။

ပုတ်သင်။ ။ပါဏဗေဒအလိုအားဖြင့် ပုတ်သင်များ သည် ရှမ်းမီလီအွန်တီဒီး မျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ယင်း တို့ကို အာဖရိကတိုက်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ သီဟိုဠ်ကျွန်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံစသည့် အာရှတိုက်တောင်ပိုင်းနိုင်ငံများ၌ အများ အားဖြင့် တွေ့ကြရသည်။ ဥရောပတိုက် တောင်ပိုင်းနိုင်ငံ များ၌ပင် ပုတ်သင်တစ်မျိုး တွေ့နိုင်ကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်၌ ပုတ်သင်အမျိုးပေါင်း ၁၀၀ ခန့်ရှိသည်။

ပုတ်သင်များသည် ဖွတ်ပုတတ်မျိုးဖြစ်သည်။ (ဖွတ် ပုတတ်မျိုး-ရှု) ကိုယ်ခန္ဓာသည် ဘေးနှစ်ဖက်ပြားနေ သည်။ ကြည့်လိုက်လျှင် ပုံပျက်နေသည်ဟု ထင်ရလောက် အောင်ပင်ပြားနေသဖြင့်၊ ဒေါင်လိုက် ရပ်တည်နေသည်ဟု ထင်ရသည်။ လူသိအများဆုံး ပုတ်သင်၏ ကိုယ်အလျား သည် ၆ လက်မခန့် ရှိသည်။ ပုတ်သင်၏ မျက်စိများသည် ပြူးထွက် နေပြီးလျှင် အပေါက်ငယ်ကလေး ဖြစ်နေရုံအပ မျက်စိတစ်ခုလုံး မျက်ခွံဖြင့်အုပ်လျက်ရှိသည်။ ထိုအ ပေါက်ငယ်မှ မြင်နိုင်သည်။ မျက်လုံးများသည် အစဉ်သဖြင့် လည်နေကြ၍၊ မျက်လုံးတစ်လုံးစီသည် မိမိ ကြည့်ချင်သည့် ဖက်သို့ ကြည့်နိုင်သည်။ မျက်လုံးတစ်လုံးက အပေါ်ဖက်သို့ ကြည့်နေချိန်၌ အခြားမျက်လုံးတစ်လုံးက အောက်ဖက်သို့ ကြည့်နိုင်သည်။

ပုတ်သင်သည် အခြားတွားသွားကောင်များကဲ့သို့ မ ဟုတ်မှဘဲ၊ မိမိ၏ခြေထောက်များဖြင့် လူ၏ လက်ကဲ့သို့ ဆုပ်နိုင်ကိုင်နိုင်ကြသည်။ အမြီးသည် ကိုယ်အလျားခန့် ရှည်၍ အချို့ပုတ်သင်တို့သည် သူတို့၏အမြီးကို မလိုသော အခါ၌လိပ်ထားနိုင်သည်။ တစ်စုံတစ်ခုတွယ်ထားရန်လို သည့်အခါလည်း အမြီးဖြင့်ဆုပ်တွယ်ထားနိုင်သည်။ အချို့ ပုတ်သင်များ၌ ဦးခေါင်းတွင် လှံကဲ့သို့သော ဦးချိုသုံးချောင်း

ပါရှိတတ်သည်။ အချို့ပုတ်သင်များတွင်မူ ဦးခေါင်းသည် ထိပ်၌ပြားနေပြီးလျှင် ဘေးသို့ ကားထွက်နေ တတ်သဖြင့် သံခမောက် ဆောင်းထားသည်နှင့်ပင် တူသည်။

ပုတ်သင်များသည် သွားလာလှုပ်ရှားရာ၌နှေးကွေး သည်။ သို့ရာတွင်သူ၏အစာဖြစ်သောပိုးမွှားများကို ဖမ်းယူ ကြရာ၌မူ အံ့ဩဖွယ်ကောင်းလောက်အောင်ဖျတ်လတ် သည်။ ကိုယ်အလျားခန့်ရှည်၍တင်းပုတ်သဏ္ဍာန်ရှိသော လျှာကို လည်ချောင်းတွင်းမှကြွက်သားက မြန်မြန်ထုတ်နိုင် ရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ လျှာဖျား၌အာစေးများပါရှိ သည်။ ပုတ်သင်တို့သည် အစာကိုမြင်သည်နှင့် တစ်ပြိုင် နက်သူတို့၏စေးကပ်သောလျှာကို မျက်စိတမိုတ် လျှပ်တစ် ပြက်အတွင်းဆန့်ထုတ်ကာ ဖမ်းယူစားသောက်ကြသည်။

ပုတ်သင်တို့သည် မိမိတို့၏ကိုယ်ရောင်ကို ရုတ်ခြည်း ပြောင်းနိုင်၏။ ဤကဲ့သို့အရောင်ပြောင်းလဲမှုသည် အလင်း ရောင်နှင့်ရာသီဥတုပြောင်းလဲခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကြောက်လန့်သောအခါ၊ ဒေါသဖြစ်လာသောအခါများ ၌လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်၏။ မိုးကျခါနီးတွင် ဦးခေါင်း သည် ယခင်ကမဲ့ခြောက်ခြောက်အရောင်မှ အစိမ်းရောင်သို့ ပြောင်းလဲလာသည်။ ထို့ကြောင့် ပုတ်သင်ခေါင်းစိမ်းလျှင် မိုးရွာတော့မည်ဟု လူကြီးသူမများပြောဆိုလေ့ရှိသည်။

ပုတ်သင်အထီးများသည် တစ်ကောင်နှင့် တစ်ကောင် အလွန်ရန်လိုကြသည်။ အထူးသဖြင့် မိတ်လိုက်ချိန်များ၌ ပို၍ဆိုးသည်။ တစ်ကောင်နှင့်တစ်ကောင် ရန်စောင်နေချိန်၌ ယင်းတို့၏ တောက်ပြောင်နေသောစလုတ်ကြီးများကို ပွ ထုတ်ထားပြီးလျှင် ခေါင်းကို ပြင်းထန်စွာညိတ်ပြကြသည်။ ထိုနောက် အခွင့်ကောင်းယူ၍ တစ်ကောင်နှင့် တစ်ကောင် ကိုက်ကြ၏။ ခြေသည်များဖြင့်လည်း ကုတ်ခြစ်ကြ၏။ ရှုံးသွားသည့်ပုတ်သင်သည် မိမိ၏အမြီးကို ဖြတ်ပစ်ခဲ့ပြီး လျှင် လွတ်ရာသို့ ထွက်ပြေးတတ်ကြသည်။

ပုတ်သင်များသည် နံရံများကိုပင်တည့်မတ်စွာတက်နိုင် သည်။ ပုတ်သင်များကို ဖမ်းယူ၍မွေးကြရာ၌ သက်တမ်း စေ့အသက်မရှင်နိုင်ကြပေ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပုတ်သင်တို့ ၏ သက်တမ်းသည် တစ်နှစ်ခန့်သာရှိသည်။

ပိတ်ချော။ ။လင်နင်ဟုခေါ်ကြသော ပိတ်ချောမျိုး သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်ရှေးအကျဆုံးသော အထည်မျိုးဖြစ် သည်။ ရှေးအနှစ်တစ်သောင်းလောက်ကပင် ဆွစ်ဇာလန် ပြည်ရှိ အိုင်ကြီးများထဲ၌ တဲခြေတံရှည်ကြီးများထိုး၍ နေ ထိုင်ကြသောရှေးလူများသည် ပိတ်ချောထည်ကိုသုံးခဲ့ကြ ကြောင်း အထောက်အထားများတွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် လွန် ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၄၀၀၀ လောက်က အီဂျစ်လူမျိုးများ သည် နိုင်းမြစ်ကမ်းပါးတစ်လျှောက်၌ ဘီသွာလျှော်ပင်များ

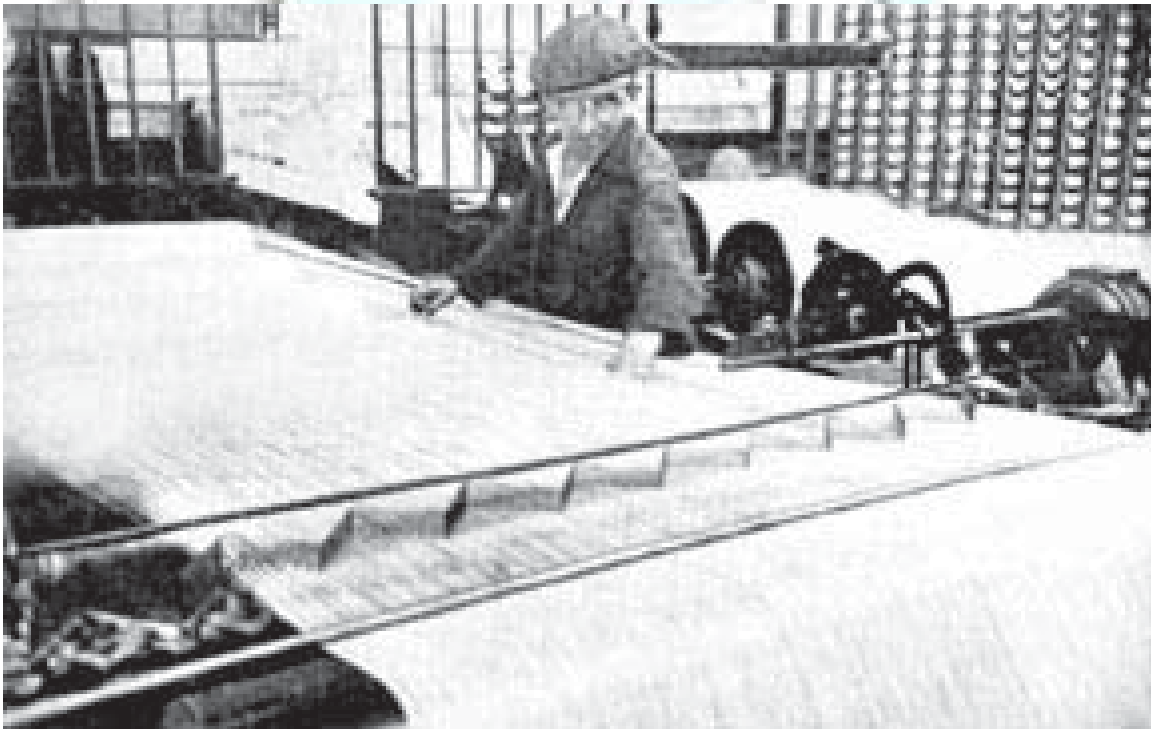
ပိတ်ချော

ပိတ်ချောခြည် ငင်ယူရန် ဘီသွာလျှော်ပင်များ နုတ်နေစဉ်

ကိုစိုက်ပျိုး၍၊ ယင်းမှရသော ခြည်မျှင်များဖြင့် ပိတ်ချောများ ရက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။ အီဂျစ်နှင့်ဟီဗြူးဘုန်းတော်ကြီးများသည် မိမိတို့၏အယူဝါဒဆိုင်ရာ အခမ်းအနားများတွင် ယင်းသည့် ပိတ်ချောဖြင့် ချုပ်လုပ်သော ဝတ်စုံများကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အီဂျစ် ဘုရင်တို့၏ အလောင်းများကိုလည်း ပိတ်ချောဖြင့် ပတ်ထုတ်ပြီးမှ ဂူသွင်းသင်္ဂြိုဟ်လေ့ရှိကြသည်။ ခေါမယဉ်ကျေးမှု ထိပ်တန်းရောက်စဉ်ကာလက ငွေကြေးချမ်းသာသူ၊ အထက်တန်းကျသူများသာ ပိတ်ချောကိုဝတ်ဆင်နိုင်ကြသည်။ အလယ်ခေတ်အတွင်းက ဥရောပတိုက်သားအားလုံးလိုလိုပင် ပိတ်ချောထည်ကိုဝတ်ဆင်ခဲ့ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့ကား ခရစ် ၄၀၀ ပြည့်နှစ်လောက်ကပင် ပိတ်ချောရက်နည်းကို သိရှိပြီး ဖြစ်ကြသည်။

အမေရိကတိုက်သို့ ဦးစွာလာရောက် နယ်သစ်တည်ထောင် နေထိုင်ကြသူတို့သည် မိမိတို့နှင့်အတူ ဘီသွာလျှော်မျိုးစေ့များကို ဥရောပမှ သယ်ဆောင်လာ၍ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဘီသွာလျှော်ပင်များမှရသောချည်မျှင်များကို လက်ဖြင့်ငင်၍၊ လက်ဖြင့်ပင် ပိတ်ချောထည်ရက်လုပ်ကြသည်။ လက်ဖြင့်ငင်၍ရသောချည်သည် အကောင်းဆုံးဖြစ်၏။ သို့သော်စရိတ်စက ကြီးလှသည်။ ဗယ်လဂျီယံ၊ နယ်သာလန်နှင့်ဆိုဗီယက်၊ ရုရှစသောနိုင်ငံများတွင် ဈေးသက်သာစွာဖြင့် ချည်ငင်နိုင်၍ ပိတ်ချောများရက်လုပ်

ဘီသွာလျှော်မှ ခြည်ငင်ယူပြီးနောက် ပိတ်ချောထည် ရက်ယူရသည်။

နိုင်သည်။ ဆိုဗီယက်ရုရှနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဘီသွာ လျှော်ပင်အများဆုံးစိုက်ပျိုးသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် တစ်နှစ်လျှင် ပိတ်ချော ဒေါ်လာ ၇၀၀၀၀၀၀ ဖိုးမျှရက်လုပ်ရောင်းချသည်။ သို့သော် လက်ယက် ပိတ်ချောများမှာ အကောင်းဆုံးနှင့် အချောမွေ့ အနူးညံ့ဆုံး ဖြစ်၍၊ ဗဲလဂျီယံ၊ ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်နှင့် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံများမှ ဝယ်ယူတင်သွင်းရလေသည်။ လက်ရက်ပိတ်ချောသည် စက်ရက်ပိတ်ချောထက် ဈေးကြီးသည်။ ပိတ်ချောရက်လုပ်သည့် ဘီသွာလျှော်ချည်မျှင်သည် ဝါချည်မျှင်တက် နှစ်ဆမျှ ပို၍ခိုင်သည်။ ယင်းတို့ကို အလွန်သေးငယ်သော ချည်မျှင်ဖြစ်အောင်လည်း ပြုလုပ်နိုင်သဖြင့် အလွန်နုသောစားများပင် ယက်လုပ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဝါချည်မျှင်ထက် ပိုလေးသည့်ပြင်၊ ဝါချည်မျှင်လောက် ဆေးမစုတ်နိုင်ချေ။

ပိတ်ချောသည် ပြောင်ချောနူးညံ့သည်။ အညစ်အကြေးမတင်လွယ်ရုံမက၊ လျှော်ဖွပ်၍လည်းဖြူလွယ်သည်။ ထို့ပြင်အခိုးအငွေ့ကို စုတ်ယူတတ်သောသတ္တိရှိသဖြင့် ပူသည့်အခါဝတ်ရန် အလွန်သင့်လျော်သည်။ ဘီသွာလျှော်ချည်မျှင်ဖြင့် ရက်လုပ်သော မျက်နှာသုတ်ပုဝါ၊ ကိုယ်သုတ်ပုဝါ၊ သင်္ဘောရွက် ၊ ဇာ၊ စားပွဲခင်း ၊ အဝတ်အထည်စသည်တို့ကို ဝါချည်ဖြင့်ရက်သောပစ္စည်းများထက် လူကြိုက်များသည်။ သို့ရာတွင် ဝါချည်ဖြင့်ရက်သောပစ္စည်းများထက်ဈေးကြီးသဖြင့် လူတိုင်းအသုံးမပြုနိုင်ချေ။

ပိတ်ချင်း ။ ။ ငရုတ်ကောင်း-ရှူ။

ပုဒ်ဖြတ်ခြင်း ။ ။ စာရေးရာ၌ ဆိုလိုချက်ရှင်းလင်းစေရန် အမှတ်လက္ခဏာများ အသုံးပြုခြင်းကို ပုဒ်ဖြတ်ခြင်းဟု ခေါ်သည်။ မြန်မာစာရေးသားရာ၌ ပုဒ်ကလေး၊ ပုဒ်ကြီး ဟူ၍ပုဒ်ဖြတ် ၂မျိုးရှိသည်။ ဝါကျတစ်ခုပြီးဆုံးလျှင်၊ ပုဒ်ကြီးခေါ် မျဉ်းတိုလေး ၂ ချက်ချရ၍၊ စကားလုံးများကို တစ်လုံးစီခွဲခြားလိုလျှင်ဖြစ်စေ၊ ပဒေသများခွဲလိုလျှင် ဖြစ်စေ ပုဒ်ကလေးခေါ် မျဉ်းတိုတစ်ချက်ဖြင့် ပုဒ်ဖြတ်ရသည်။

စာရေးရာတွင် ပုဒ်ဖြတ်ခြင်းမှာ အလွန်အရေးကြီးသည်။ ပုဒ်ဖြတ်မပါသဖြင့် မရောနှောသင့်သော စကားလုံးများ ရောနှောကာ၊ အဓိပ္ပာယ်လွဲတတ်သည်။ ပုဒ်ဖြတ်သည့် အရာတွင်လည်း၊ ဆိုလိုရင်းသို့ရောက်အောင်၊ နေရာမှန်တွင် ထည့်တတ်ဖို့လိုသည်။

ပုံစံအားဖြင့် “ရန်ကုန်မြို့မ” တရားသူကြီးဟူသောစာကြောင်း “ရန်ကုန်မြို့မ” ဟူသောစာလုံးများ နောက်တွင် ပုဒ်ကလေးတစ်ခု ချမပေးပါက၊ “ရန်ကုန်မြို့ မတရားသူကြီးဟုဖတ်မိချေသော်၊ အဓိပ္ပာယ်လွဲချော်သွားတတ်သည်။

အင်္ဂလိပ်စာ၌ကား ပုဒ်ဖြတ်နည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ဝါကျတစ်ခုဆုံးလျှင်ဖူးစတော့ခေါ် ဗိန္ဒူအစက်ကလေးကို အသုံးပြုသည်။ မြန်မာပုဒ်ကြီးသုံးသကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။ ဝါကျမဆုံးသေးဘဲ စကားလုံးအမျိုးကွဲများ၊ ပဒေသများကို ပုဒ်ကလေးဖြစ်သောကော်မာဖြင့် ပိုင်းခြားပေးသည်။ ဝါကျစိတ်များအတွက် ဆယ်မီကိုလန်ခေါ် အဖြတ်ကို သုံးသည်။ တစ်ဖန် ကိုလန်ခေါ်အဖြတ်ကိုလည်း ဆယ်မီကိုလန် သဘောနှင့် ခပ်ဆင်ဆင်နေရာများတွင်သုံးသည်။ ထို့ပြင် အခြားဖြတ်လမ်း နည်းများလည်း ရှိသေးသည်။ ယင်းတို့မှာ ဒက်ရှင်ခေါ် မျဉ်းတိုကို ဝါကျရေးရာ၌ ရုတ်တရက် ဖြတ်လိုသောအခါတွင် သုံးလေသည်။ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသော ဝါကျမျိုး၌မေးခွန်းဖြစ်လျှင်၊ မေးခွန်းအမှတ်အသား သုံးလေသည်။ အာမေဇွိတ်ဝါကျများ၌လည်း၊ အာမေဇွိတ်အမှတ်အသား ကိုသုံးလေသည်။ စကားပြောသည့်အကြောင်း ရေးရာတွင်၊ စကားပြောသူ၏ စကားရင်းအတိုင်း၊ သို့မဟုတ် စာအုပ်ထဲမှ စကားများကို သူ့အတိုင်း ထည့်သောအခါများ၌ (“ ”) အင်ဗတ်တက်ကော်မာခေါ် ကော်မာ အဖွင့်အပိတ်တစ်မျိုးကို သုံးလေသည်။

အင်္ဂလိပ်ပုဒ်ဖြတ်နည်းအချို့ကို ယခုအခါ မြန်မာစာအရေးအသားတွင်ယူငင်သုံးစွဲနေသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ယင်းတို့မှာ ကော်မာနှင့်အင်ဗတ်တက်ကော်မာများဖြစ်သည်။ ကော်မာကို ယခုအခါ၌ ပုဒ်ကလေးအစားသုံးနေကြသည်။ ပုံစံ-သူသည် တောထဲသို့ သွား၍ငှက်များကို ပစ်ခတ်ပြီး နောက်ရသရွေ့ကို သယ်ပိုးကာ အိမ်ပြန်လာခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ဆရာကဤသို့ပြောသည်။ “ မင်းစာကျက်ဖို့ အချိန်မရှိရင်တော့ အောင်ဖို့ခက်သားဘဲ. . . ” သျှင်ဥက္ကမကျော်သည် “ စက်ဆယ့်နှစ်လီ ” အစချီသော တောလားကို စပ်ဆိုခဲ့လေသည်။ ဤသို့ ကော်မာအဖွင့်အပိတ်များကိုလည်း အင်္ဂလိပ်သုံးနည်းကို နွယ်၍ တဖြည်းဖြည်း မြန်မာစာ၌ အသုံးပြုလာကြသည်။

ပန်ဂျာဒီပြပွဲ။ ။ ပန်ဂျာဒီပြပွဲ ဆိုသည်မှာ လမ်းပေါ်တွင် လှည်းနှင့်တွန်းကာ နေရာအနှံ့လိုက်လံပြသသော ဥရောပ ရုပ်သေးပွဲမျိုးဖြစ်သည်။ ပန်နှင့် ဂျာဒီနာမည်ကြီး ဇနီးမောင်နှံကိုစွဲ၍ အမည်မှည့်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပန်၏ အမည်ရင်းကား ပန်ချီနယ်လိုဖြစ်၍၊ ဂျာဒီသည် သူ၏ဇနီးဖြစ်သည်။ ပန်ချီနယ်လိုသည် ၁၇ ရာစုနှစ်က အီတလီ သဘင်နယ်တွင်ထင်ရှားသော လူရွှင်တော် တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူသည် အသံစာစာ၊ နာယောင်ကောက်နှင့် ကျောက်ကုန်းဖုမောက်ကာ အလွန်ရယ်ဖွယ်ကောင်းသူ တစ်ယောက်ဖြစ်သည်။ ကပြရာတွင် သူသည်ရန်သူဟူသမျှ အား နှိမ်နှင်းအောင်မြင်သည့်အခန်းမှ အမြဲပါသည် သူ၏

ဇနီးဂျာဒီ၊ ရဲသား၊ တရားသူကြီး စသူတို့သည်ပင် ပန်ချီနယ်လို၏ တင်းပုတ်ဖြင့် အသက်ထွက်ခဲ့ရသည်ဟုဆိုသည်။ မြို့စားမှအစ ရှင်ဘုရင်အထိ သူနှင့်ချစ်ကျွမ်းတဝင်ခင်မင် ရင်းနှီးကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ရှီးဗား ဘုရင်မပင်လျှင်သူ၏ မိတ်ဆွေစာရင်းတွင် ပါဝင်ခဲ့လေသည်။

ပန်ချီနယ်လို၏ ထိုရယ်ဖွယ်ကောင်းသော ပုံပန်းသွင်ပြင်နှင့် သရုပ်သဘောကိုအတုယူ၍ ပန်ဂျာဒီပြပွဲများကို ယခုခေတ်တိုင် အနောက်နိုင်ငံများတွင် ကပြကြသည်။ ယင်းပြပွဲကို လူတစ်ယောက်တည်းနှင့်ကပြသည်။ ကပြသူသည် ပတ္တမြားအုပ်ထားသော သစ်သားစင်အောက်သို့ဝင်၍ အရုပ်များအတွင်း လက်လျှိုသွင်းကာ လှုပ်ရှားကပြရလေသည်။ ယင်းသို့ကပြယင်း ဇာတ်ကောင်နှင့် ဆီလျော်အောင် နှာသံပါပါနှင့် သီဆိုဟောပြောနေရလေသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ကပြသည့်အခါ ပန်၏ လက်စွဲကား တိုဗီခေါ်ခွေးကလေးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တစ်ရွာတစ်ပုဒ်ဆန်းဟူသည့်နယ် နိုင်ငံအမျိုးမျိုးတွင် ပန်၏တွဲဖက်သည် အမျိုးမျိုးကွဲသည်။ အချို့နေရာ၌ ဝက်ဖြစ်၍ အချို့နေရာမှာ ကြောင်ဖြစ်တတ်သည်။ ဇနီးဖြစ်သူ ဂျာဒီနှင့် လက်စွဲတော်ခွေးတို့ဖိတို့ကား ယင်းပြပွဲတွင် အရေးပါသောဇာတ်ကောင်များဖြစ်သည်။ တစ်ခါက အလွန်ခေတ်စား၍ ကလေးများ

သဘောကျနှစ်ခြိုက်ခဲ့သော ပန်ဂျာဒီပြပွဲသည် ရုပ်ရှင်များခေတ်စားလာသောအခါ တဖြည်းဖြည်း ခေတ်တိမ်လာလေသည်။

ပန်ဂျပ်နယ်။ ။ပန်ဂျပ်နယ်သည် အိန္ဒိယအနောက်မြောက်ပိုင်းတွင်တည်ရှိသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံဟူ၍ ခွဲသည့်အချိန်မှစ၍၊ ယင်းသည် နှစ်ပိုင်းကွဲသွားသည်။ ဟိန္ဒူအများစုနေထိုင်ရာ အရှေ့ပိုင်းကို အိန္ဒိယသမ္မတနိုင်ငံထဲသို့ ထည့်သွင်း၍၊ မွတ်စလင်အများစုနေထိုင်ရာ အနောက်ပိုင်းကို ပါကစ္စတန်နိုင်ငံထဲသို့ အနောက်ပါကစ္စတန်ပြည်နယ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ထည့်သွင်းသည်။

ပန်ဂျပ်ဟူသောအမည်သည် ပါးရှင်းဘာသာဖြင့် မှည့်ထားသောအန္တတ္တအမည်ဖြစ်သည်။ ‘ပန်ဂျ’၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ “ငါးခု” ဖြစ်၍၊ “အပ်”၏အဓိပ္ပါယ်မှာ ရေဖြစ်သည်။ ရေကြောင်းငါးသွယ် စီးဆင်းရာအရပ်ဟုအနက်ရ၏။ ဂျေလမ်၊ ဗီးအတ်၊ ရာဗီ၊ ချီနက်၊ ဆပ်တလက်မြစ် လက်တက်ငါးသွယ် ဖြတ်စီးကာ၊ အိန္ဒုမြစ်အတွင်းသို့ ပေါင်းဝင်သည်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပန်ဂျပ်နယ်အလုံးသည် ၁၀၀၅၆၂ စတုရန်းမိုင်ကျယ်၍၊

အင်္ဂလန်ပြည် ဗွန်းမောက် အပန်းဖြေ ကမ်းခြေ၌ ပန်ဂျာဒီပြပွဲ ကပြစဉ်

ပန်ဂျပ်နယ်

ယင်း၏ ၉ ပုံတစ်ပုံခန့်သည် တောင်ကုန်းများဖြစ်သည်။ ကျန်အပိုင်းသည် လွင်ပြင်ဖြစ်သည်။ ဟိမဝန္တာတောင်တန်း၏ အနောက်တောင်ဘက် အစွန်းသည် ပန်ဂျပ်နယ်ထဲ၌ ပါဝင်သည်။ လွင်ပြင်ပိုင်းသည် ဗြိတိသျှကျွန်းစုခန့်ပင် ကျယ်ဝန်းသည်။ သို့သော် ခြောက်သွေ့သော သဲမြေများ သာဖြစ်သည်။

ပန်ဂျပ်တစ်နယ်လုံးသည် မိုးပါး၍စိုက်ပျိုးရေးညံ့ဖျင်းသည်။ ယင်းသို့သီးပင်၊ သစ်ပင် ရှားပါးမှုကြောင့်၊ အိန္ဒိယ အခြားအပိုင်းများထက် ရာသီဥတုပြင်းထန်သည်။ ပူသည့် အခါအလွန်ပူ၍၊ အေးသည့်အခါအလွန်အေးသည်။ ဧပြီလမှ စက်တင်ဘာလအထိပူ၍၊ အောက်တိုဘာလမှ မတ်လအထိအေးသည်။ မေလတွင် ပျမ်းမျှအပူရှိန်သည် ဖာရင်ဟိုက်ဒီဂရီ ၁၁၀ အထိရှိသည်။ ယင်းနယ်တွင် ဂျေးကပ်ဗာဗက်မြို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အပူဆုံးမြို့အဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ရသည်။ နွေရာသီနောက်ပိုင်းလောက်နှင့် ဆောင်းရာသီအစလောက်တွင်သာ မိုးရွာသည်။ သို့ရာတွင် မိုးနည်း၍ပူပြင်းသဖြင့်၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးနိုင်ရန် ဗြိတိသျှတို့ လက်ထက်က ဆည်မြောင်းများ ဖောက်လုပ်ပေးခဲ့သည်။

ပန်ဂျပ်နယ်ကို ဗြိတိသျှအစိုးရ မသိမ်းပိုက်မီက ဆစ်

ဘုရင်များအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ထိုအလျင်ကမူ ပန်ဂျပ်နယ်သည် ဂရိဘုရင်များနှင့်မွန်ဂိုဘုရင်များ၏ အင်ပိုင်ယာဝင်နယ်ကြီးဖြစ်ခဲ့သည်။ ခရစ်မပေါ်မီ ၄ ရာစုနှစ်အစလောက်က အလက်ဇန္ဒာ-သ-ဂရိတ်ဘုရင်လက်တွင်းသို့ကျရောက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အသောကမင်းတရားကြီး (ဘီစီ ၂၇၃-၂၃၁) လက်အောက်ခံဖြစ်လာခဲ့သည်။ အသောကမင်းတရားကြီး နတ်ရွာစံပြီးနောက် တူရကီစစ်သည်တော်တို့ ဝင်ရောက်နှောက်ရှက်လိုက်၊ အာဖဂန်မင်းများကဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်လိုက်နှင့် အတည်တကျမရှိခဲ့ချေ။ မွန်ဂိုအင်ပါယာကြီး ကျယ်ပြန့်လာသောအခါ မွန်ဂိုမင်းများလက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားပြန်သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် တစ်မင်းပြီးတစ်မင်း အုပ်စိုးခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၈၄၉ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယစစ်ပွဲအပြီး၌ ဗြိတိသျှတို့က သိမ်းပိုက်သည်။ ၁၈၅၉ ခုနှစ်တွင် ဒေလီနယ်နှင့်ပူးပေါင်း၍ ဒုတိယဘုရင်ခံက အုပ်ချုပ်သည်။ ၁၉၀၁ခုနှစ်တွင် အနောက်တောင်နယ်စပ်ပြည်နယ်ကို ပန်ဂျပ်နယ်မှခွဲထုတ်သည်။ ၁၉၁၁ ခုနှစ်တွင် ဒေလီနယ်ကိုလည်းခွဲထုတ်ပြန်သည်။ ၁၉၃၇ ခုနှစ်ဧပြီလ ၁ရက် နေ့တွင်မှ ပန်ဂျပ်နယ်ကို ဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်သောနယ်အဖြစ်သတ်မှတ်ပေးသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်တွင် ပန်ဂျပ်

အနောက် ပါကစ္စတန် ပြည်နယ်တွင်းရှိ ပန်ဂျပ်နယ်မြို့တော် လာဟိုမြို့၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

နယ်ကို ပါကစ္စတန်တွင် သွတ်သွင်းလိုက်သည့် အနောက် ပန်ဂျပ်နယ်နှင့် အိန္ဒိယတွင် သွတ်သွင်းလိုက်သည့် အရှေ့ ပန်ဂျပ်နယ်ဟူ၍ နှစ်ပိုင်းခွဲခြားလိုက်လေသည်။

အနောက်ပါကစ္စတန်ပြည်နယ်တွင်းရှိ ပန်ဂျပ်နယ်သည် ၆၃၁၃၄ စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်း၍၊ လူဦးရေအားဖြင့် ၁၈၈၅၀၁၅ ယောက်ခန့်ရှိသည်။ ယင်းနယ်၏ အဓိက လုပ်ငန်းမှာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ ကျွန်းဆွယ်ကြီး တစ်ခုလုံးတွင် ဤနယ်သည်ကျွန်းဆွယ်အထက်ဆုံး နယ်ဖြစ်သည်။ ဖူးစားပြောင်း၊ နံစားပြောင်း၊ ကြံနှင့် ဝါဂွမ်း များကိုလည်းစိုက်ပျိုးကြသည်။ မိုးခေါင်သောနယ် ဖြစ် သဖြင့် မြစ်များဆည်မြောင်းများဖြင့်ရေသွယ်၍၊ အကြီး အကျယ်စိုက်ပျိုးသည်တွင် သီးနှံပိုမိုထွက်လာသည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၅၃ ခုနှစ်အထိ နှစ်များအတွင်း၌ပင် မြေဧကပေါင်း နှစ်သန်းကျော်ကို ဆည်မြောင်းစနစ်ဖြင့် သဲကန္တာရအဖြစ်မှ စိုက်ခင်းအဖြစ်သို့ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့သည်။ ယင်းနယ်၏ အနောက်တောင်ပိုင်း ဒေသတွင် ကျောက်မီး သွေးနှင့် သိန္နောဆားများထွက်သည်။ မြို့တော်မှာ လာဟိုမြို့ ဖြစ်သည်။ လာဟိုရှေ့စောင်သည် ကသ္မီရ ရှေ့စောင်မှ လွဲလျှင် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပန်ဂျပ်နယ်ကား ၃၇၄၂၈စတုရန်း မိုင်ကျယ်ဝန်း၍၊ လူဦးရေ ၁၂၆၄၁၂၀၅ယောက်ရှိသည်။ လယ်ယာ စိုက်ပျိုးရေးသည် ယင်းနယ်၏ အဓိကလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ အနောက်ဘက်နယ်ကဲ့သို့ပင် ဂျုံ၊ ဝါဂွမ်း၊ ပြောင်း၊ ကြံစသည်တို့ကို စိုက်ပျိုးသည်။ ဟိမဝန္တာတောင် တန်းဖက်ကျသော ယင်းနယ်၏အရှေ့မြောက်ပိုင်း ဒေသ၌မူ သစ်လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ချည်စက်စသော စက်ရုံ လုပ်ငန်း ကလေးများအနည်းငယ်ရှိသည်။ မြို့တော်မှာ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်ကစတင်၍၊ ၁၉၅၃ ခုနှစ် အောက်တို ဘာလ ၇ရက်နေ့တွင်ဖွင့်လှစ်သောချန်ဒီဂါးမြို့ ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံအဖို့ ဂုဏ်ယူလောက်သော ခေတ်မီ မြို့ကြီးဖြစ်သည်။ အခြားထင်ရှားသောမြို့များမှာ အိန္ဒိယနိုင် ငံ၏မြို့တော်ဖြစ်သော နယူးဒေလီမြို့၊ ဆစ်တို့၏ အထွတ် အမြတ်ထားရာ အမွေရစ်ဆာမြို့နှင့် ဆင်းမလား တောင် စခန်းမြို့တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ပန်ဂျပ်နယ်ကို ခွဲလိုက်သောအခါ၊ အရှေ့ပန်ဂျပ်နယ်မှ မွတ်စလင်များသည် အနောက်ပါကစ္စတန်ပိုင် ပန်ဂျပ်နယ် သို့ ထွက်ပြေးကြသည်။ ထို့အတူ အနောက်ပန်ဂျပ်မှ ဟိန္ဒူနှင့်ဆစ်တို့သည်လည်း အရှေ့ဖက်သို့ထွက်ပြေး ကြသည်။ ယင်းသို့သော အပြောင်းအရွှေ့များကြောင့် ခိုက် ရန်ဖြစ်ပွားကာ၊ ၁၉၄၇ ခုနှစ်ဆောင်းကုရာသီတွင် လူမျိုး ရေးအဓိကရုဏ်းများ မကြာခဏဖြစ်ပွား၍ အသက် ပေါင်းများစွာ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။

ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်။ ။ အနောက်တိုင်း သဘင်လောက မှ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်ဟူသည်မှာ ဇာတ်ကောင်တို့သည် စကားပြောဆိုခြင်းမပြုဘဲ၊ ကိုယ်ဟန်အမူအရာနှင့် မျက်နှာ ပေးတို့ဖြင့် သရုပ်ဖော် ကပြကြခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးဂရိလူမျိုး တို့သည် ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်ကပြရာတွင်ခြေဟန်၊ လက် ဟန်ဖြင့်သာမက မျက်နှာမူရာဖြင့်လည်းသရုပ်ဖော်ကြ သည်။ ရောမနိုင်ငံတွင်လည်း မူလကယင်းသို့သော ဟန် ဇာတ်များ ခေတ်စားခဲ့သည်။ နောင်အခါတွင်မူ တိုးတက် ပြုပြင်ကြ၍ ဇာတ်ကောင်တို့ကို သဏ္ဍာန်လုပ်သရုပ်တူ အောင် နတ်ဆိုလျှင် နတ်မျက်နှာဖုံး၊ တိရစ္ဆာန်ဆိုလျှင် တိရစ္ဆာန်မျက်နှာဖုံး စသည်တို့ကိုစွပ်ကာဆင်ယင် ဝတ်စား လာကြသဖြင့် မျက်နှာမူရာဖြင့်သရုပ်ဖော်နိုင်ကြဘဲ၊ မြန်မာ ယိုးဒယား ရာမဇာတ်ကဲ့သို့ ခြေလက်ဟန်မူရာဖြင့်သာ သရုပ်ဖော်ကြသည်။ ထိုမျှသာမကသေး ရောမတို့၏ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်တွင် အော်ပရာခေါ် ဂီတဇာတ်မြူး သဘောတို့လည်း ပါဝင်လာသည်။

၁၇ ရာစု နှင့် ၁၈ ရာစု များအတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ရှေးရှေး ထုံးဟောင်းပုံပြင်များကိုအခြေပြုထားသော ဗဲ လေးကဇာတ်များ လူကြိုက်များလာ၍ ပါရစ်နှင့် ဗာဆေးမြို့ များတွင် အလွန်ခေတ်စားသည်။ နောင်အခါတွင်မူ မျက် နှာဖုံးစွပ် ဂီတဇာတ်မြူးများ ဖြစ်လာ၍ ယင်းတို့မှ တစ်ဖန် ဗောဒဗီးခေါ် ပဒေသာကပွဲညွန့်များဖြစ်လာကြသည်။ ယင်း ကပွဲညွန့်များတွင် ဗဲလေးသဘော၊ ဂီတဇာတ်မြူးသဘောပါ သော အဆိုအကမျိုးစုံပါဝင်သည်။ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ် သဘော များစွာမပါတော့ချေ။

ယခုခေတ်တွင်မူ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်ကို ဂရိတ်ဗြိတိန်၌ နာတာလူးပွဲတော်အခါ ခမ်းခမ်းနားနားကျင်းပသည့် သ ဘင်တစ်မျိုးကိုခေါ်ဆိုကြသည်။ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ် ပြသ ခြင်းခလေ့သည် ဂရိတ်ဗြိတိန်သို့ ၁၉ရာစုနှစ် လောက်တွင် ရောက်ရှိလာသည်။ ယင်းတို့တွင် မူလ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ် သဘောပါရှိ၍ အဆိုအပြောမပါဘဲဟန်အမူအရာဖြင့် သရုပ် ဖော်ခန်း များစွာရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း ဗဲလေးသဘော၊ ဂီတဇာတ်မြူးသဘောလည်းမလွတ်ပေ။ အနောက်တိုင်း တွင် ခေတ်စားသော စင်ဒရဲလားပုံပြင်၊ အလ္လာဒင်ပုံပြင် စသည်တို့ကို ကလေးလူကြီး လူရွယ်တို့သဘောကျဖြစ်လေ အောင် ရယ်စရာအခန်းများ ကြားညှပ်ထည့်သွင်း၍ ပြသ ကြသည်။ များသောအားဖြင့် ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်များ တွင် ပန်တလွန်းခေါ် အူတူအူတူအတတ်ဖခင်၊ ဖျတ်လတ် သွက်လက်၍ ပျော်တတ်သော ကိုလမ်ပိုင်းအမည်ရှိ သမီးပျို နှင့် ကိုလမ်ပိုင်းအား နောက်ပိုး ပိုးနေသူ နောက်တောက် တောက် ပြောင်တောင်တောင် ဟာလီကွင်း (လူပြက်)တို့ ၏အခန်းပါလေ့ရှိ၍ ပရိသတ်တို့အား ပျော်တော်ဆက်လေ့

www.foreverspace.com.mm

ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်မှ ဇာတ်ကွက်တစ်ခု ပြနေစဉ်

ရှိသည်။ ထို့ပြင်ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်၏ထုံးစံတစ်ခုမှာ အမျိုးသမီးတစ်ဦးက ဇာတ်လိုက်မင်းသားအဖြစ်သရုပ်ဆောင်ပြီးလျှင်၊ အမျိုးသားတစ်ဦးက ပျော်တော်ဆက် အမျိုးသမီးကြီးတစ်ဦးအဖြစ် သရုပ်ဆောင်လေ့ရှိခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မူလက ဗြိတိန်၌ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်တို့သည် လူကြီးများက ကလေးများအားအပျင်းပြေ ပြောပြသောပုံပြင်တို့ကို ဟန်မူရာဖြင့် သရုပ်ဖော်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း၊ ယခုအခါမူ များစွာတိုးတက်ခဲ့ထွင်ထားကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဗဲလေးသဘော၊ ဂီတဇာတ်မြူးသဘော၊ ပဒေသာကပွဲသဘောမျိုး များပါဝင်နေသည်။ အထူးသဖြင့် ဆုံလည်ဇာတ်ခုံများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း၊ဆက်တင် အခမ်းအနားများ ဆန်းပြားလာခြင်းတို့သည် ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်တို့ကို ပို၍ ပို၍ပြောင်းလဲလာစေသည်။ နောက် နောင်တွင်လည်း ထို့ထက် ထို့ထက် ပြောင်းလဲ နေဦးမည်ပင်။ ထို့ကြောင့် အနောက်တိုင်း သဘင်လောကတွင် ယခုခေတ် ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်ကွက်မှာ မူလပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်နှင့် အတော်ပင် ကွဲပြား ခြားနားနေကာ ပန်တိုမိုင်းဟန်ဇာတ်ပင်ခေါ်ရန် မသင့်သလောက် ဖြစ်နေလေတော့သည်။

ပန်ဒါဝံ။ ။ပန်ဒါဝံခေါ်ဝက်ဝံမျိုးကို အိန္ဒိယနိုင်ငံအရှေ့မြောက်ပိုင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံအနောက်ပိုင်းတို့တွင် တွေ့ရ

သည်။ ပါဏဗေဒအလိုအားဖြင့် အီလျူရော့ပိုဒီအီး မျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ပန်ဒါဝံနီနှင့်ပန်ဒါဝံကြီးဟူ၍နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပန်ဒါဝံနီ၏ ပါဏဗေဒအမည်မှာ အီလျူရပ်ဖူလဂျင်းဖြစ်၍၊ ပန်ဒါဝံကြီး၏ ပါဏဗေဒအမည်မှာ အီလျူရော့ပိုဒါမီလာနိုလျူကာဖြစ်၏။

ပန်ဒါဝံနီသည် အလွန်လှပ၍၊ အိမ်ကြောင်ကြီး အရွယ်ရှိပြီးလျှင်၊ ၁၈ လက်မခန့်ရှည်သည်။ ဟိမဝန္တာ တောင်တန်းအရှေ့တောင်ဘက်ပိုင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ အနောက်တောင်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သည်။ ယင်းတို့၏ အမွေးသည် ရှည်၍ထူသည်။ ကျောပေါ်တွင် နီညိုရောင် အမွေးများရှိ၍၊ ခြေနှင့်အောက်ပိုင်းတွင် အမဲရောင် အမွေးများရှိသည်။ မျက်နှာအမွေးဖြူပေါ်တွင်ပါးစပ်ဒေါင့်မှ မျက်လုံးအိမ်အနားအထိ အနီစင်းများရှိသည်။ အမြီးတွင်မူ အနီရင့်နှင့် အနီနုအရစ်များရှိသည်။ ယင်းတို့သည် သစ်ပင်ပေါ်၌သာ အနေများ၍၊ မြေပြင်၌ သွားလာသည့်အခါ အကြည့်ရဆိုးသည်။ နေ့တစ်ချိန်လုံးတွင် သစ်ပင်အခေါင်းကြီးများ အတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ သစ်ကိုင်းများအကြား၌ဖြစ်စေ၊ အိပ်နေတတ်ပြီးလျှင်၊ နံနက်ပိုင်းနှင့် ညနေပိုင်းတွင် အစာရှာထွက်တတ်သည်။ အသီးအနှံ၊ ဝါးစိုနှင့် ဥများကို နှစ်သက်ကြ၏။ တစ်ခါတစ်ရံ ညဉ့်အချိန်၌ ရွာသို့ဝင်၍၊ ထောပတ် ဒိန်ခဲ စသည်တို့ကို ခိုးယူစားသောက်တတ်

www.foreverspace.com.mm

ဖမ်းရလွယ်ကူရုံမက အလွန်ယဉ်ပါးလွယ်သည့် ပန်ဒါဝံ

ကြသည်။ ယင်းတို့သည် အဖမ်းရလွယ်ကူရုံမက၊ အလွန် ယဉ်ပါးလွယ်သည်။ သို့သော်စိတ်ဆိုးသောအခါ၊ ကောင်ကဲ့ သို့တစ်ခွီးခွီးနှင့်ပြုတတ်၍၊ ဝက်ဝံကလေးများကဲ့သို့ မာန်ဖီ တတ်သည်။ ယင်းဝက်ဝံမျိုးသည် အအေးကြောက်သဖြင့် ဥရောပရှိ တိရစ္ဆာန်ရုံများ၌ထား၍ ပြသရန် မလွယ်ချေ။

ပန်ဒါဝံကြီးမျိုးကား ဝက်ဝံအငယ်စား အရွယ်ခန့်ရှိ သည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနောက်ပိုင်း ဝါးရုံတောများ၌တွေ့ နိုင်သည်။ အမြီးသည် ငုတ်တိုကလေးသာရှိသည်။ ခြေ လုံးတုတ်၍၊ ခြေဖဝါးကြီးသည်။ ဖြူသော ကိုယ်လုံးတွင် လက်ပြင်တစ်ဝိုက်၌ အမဲရစ်ကြီး ရှိသည်။ ခြေထောက်၊ နားရွက်၊ မျက်စိပတ်လည်တွင်မနေရကား၊ ကြောင်ကြောင် ကျားကျားနှင့်အကြည့်ရဆိုးသည်။ ယင်းတို့သည် ညဉ့်အခါ ၌သာ အစာရှာထွက်တတ်သည်။ သစ်မြစ် သစ်ဥ၊ ဝါးစုံ၊ နို့တိုက် သတ္တဝါငယ်ကလေးများနှင့် ငါးကလေးများကို စားလေ့ရှိသည်။ အများအားဖြင့် တစ်ကောင်တည်း နေ တတ်၍၊ တွေ့မြင်ရန်ခဲယဉ်းသည်။

ပန်ဒါခိုရာ။ ။ဂရိထုံးဟောင်းပုံပြင်အရ၊ ပန်ဒါခိုရာသည် နတ်တို့က ကမ္ဘာမြေပေါ်သို့ဖန်ဆင်းပို့လိုက်သော ပထမ ဆုံးအမျိုးသမီးဖြစ်သည်။ တစ်ခါသော် ပရိုမီသယူးနတ် သားသည် နတ်တို့ဘုံမှ မီးကိုခိုးယူကာ၊ လူယောက်ျားတို့

အားပေးသနားသည်။ ထိုအခါဇနတ်မင်းကြီးသည် ဒေါသ အမျက်ခြောင်းခြောင်းထွက်သဖြင့်၊ သားတော်ဟီဖက်စ တပ် (ဗာလကန်) နတ်သားအား လူယောက်ျားတို့ကို ဒုက္ခပေးမည့်အရာဝတ္ထုတစ်ခုဖန်ဆင်း၍၊ လူ့ဘုံသို့ပို့ရန် အမိန့်ပေးလေသည်။ ဟီဖက်စတပ်သည် အမျိုးသမီးတစ် ဦးကိုဖန်ဆင်းလေသည်။ ယင်းအမျိုးသမီးအား အသီးနား နတ်သမီးက အတတ်ပညာများကိုပေးသည်။ အက်ဖရိုဒိုက် တီ(ဗီးနပ်) နတ်သမီးက လှပအောင်ဖန်တီးပေးသည်။ ဟားမီးနတ်သားက ပါးနပ်လိမ္မာမှုနှင့် မြှောက်ပင့်စကား ပြောမှုတို့ကို ပေးသနားသည်။ ဇနတ်မင်းကြီးက ယင်း အမျိုးသမီးအား လက်ဆောင်တုံးကြီးဟူသော အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ပန်ဒါခိုရာဟု အမည်ပေးကာ၊ အလွန်လှပတင့်တယ် ရှုချင့် စဖွယ်ရှိသော ရွှေသေတ္တာကလေးတစ်လုံးကို လက်ဆောင် အဖြစ်ပေးလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းသည့်သေတ္တာကို မည်သည့်အခါတွင်မျှ ဖွင့်မကြည့်ရန်လည်း မှာလိုက်သည်။

ပန်ဒါခိုရာအား အလုံးစုံဖန်ဆင်းပေးအပ်ပြီးနောက်၊ ပရိုမီသယူး၏ နောင်တော် အက်ပီမီးသယူးထံ ဆက်သရာ၊ ညီတော်၏ သတိပေးမှုများအကြားမှပင် အက်ပီမီးသယူး သည် ပန်ဒါခိုရာအား သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။ ပန်ဒါခိုရာသည် နတ်တို့ပေးလိုက်သော ရွှေသေတ္တာလေးကို ဖွင့်ကြည့်လို သောစိတ်များ တဖွားဖွားပေါ်ပေါက်လာရာ၊ အက်ပီမီး

www.foreverspace.com.mm

ပန်ဒိုရာသည် နတ်တို့ပေးလိုက်သော ရွှေသေတ္တာကို ဖွင့်လိုက်စဉ်

သယူး မရှိခိုက်ဖွင့်ကြည့်မိလေသည်။ ဖွင့်မိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် သေတ္တာထဲမှ မကောင်းမှုများ၊ အပြစ်များ၊ အနာရောဂါများနှင့် ဘေးဒုက္ခများဟူသမျှ ထွက်သွားလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပန်ဒိုရာသည် အဖုံးကို အလျင်အမြန် ပြန်ပိတ်ရာ၊ အရာဝတ္ထုတစ်ခုသာကျန်ခဲ့သည်။ ယင်းကား မြှော်လင့်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူသားတို့တွင် ဆင်းရဲဒုက္ခရောက်ရခြင်း၊ ဝမ်းနည်း ပူဆွေးရခြင်း၊ ကြမ်း

တမ်းယုတ်မာသောစကားများကို ပြောဆိုတတ်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်ပေါ်လာ၍၊ မြှော်လင့်ခြင်းတစ်ခုသာ သေတ္တာထဲ၌ ကျန်ရစ်ခဲ့သဖြင့်၊ လူ့လောကတွင် မြှော်လင့်ချက်ကလေးတစ်ခုဖြင့်သာ ဘဝကို ခံနိုင်ရည် ရှိနိုင်ကြတော့သည်ဟု ဆိုလေသည်။

ပန်နတ်သား ။ ။ (ဂရိနတ်များ။)

မြင့်မြတ်သူတို့ စံမြန်းအပ်သော အခင်းနေရာမြင့်

ပလ္လင်ခြောက်ပါးဟူ၍ ရှိရာ၊ တစ်ပါးစီတစ်ပါးစီ၌ စံမြန်းနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်ထူးပုဂ္ဂိုလ်မြတ်လည်း ခြောက်ပါးအသီးသီးရှိသည်။ မင်းဧကရာဇ်တို့ထိုင်သော ရာဇပလ္လင်သည် ရှစ်မျိုးရှိ၏။ သို့သော် “ပလ္လင်ရှစ်ခန်း၊ ရွှေနန်းကိုးဆောင်” ဟု အဘယ့်ကြောင့် ဆိုကြပါသနည်း။

ပလ္လင်။ ။ပလ္လင်သည် မြင့်မြတ်သော အခင်းနေရာမြင့် ဖြစ်သည်။ ကျမ်းဂန်များတွင် ပလ္လင် ဖပါးရှိကြောင်း ဆိုသည်။ ယင်းတို့မှာ -
(၁) မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူရာ အပရာဇိတပလ္လင်။
(၂) ဗြဟ္မာမင်းတို့ ထိုင်သောကမလာသနခေါ် ကြာပလ္လင်။

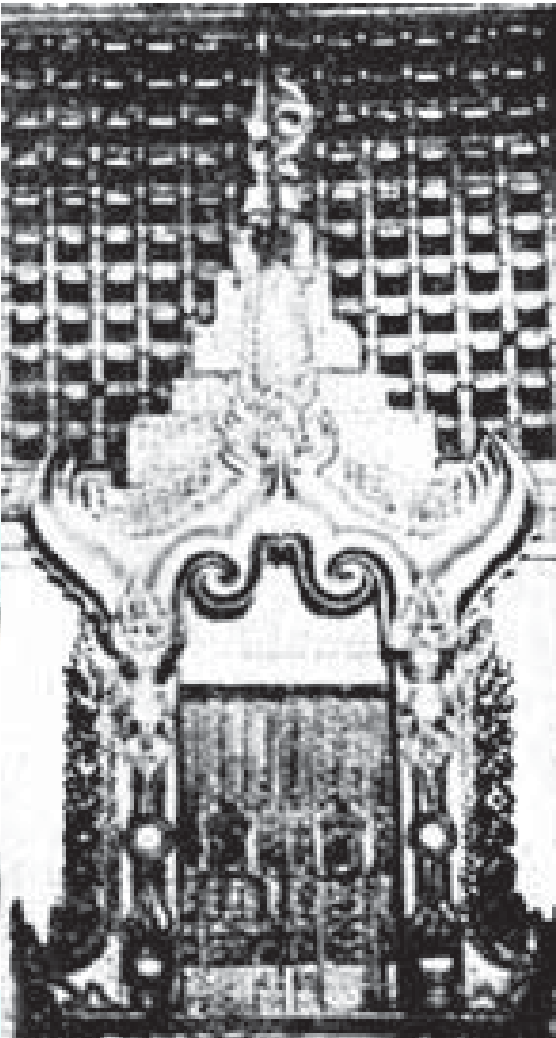
(၃) နတ်တို့ ထိုင်သော ဒိဗ္ဗာသနပလ္လင်။
(၄) လူမင်းတို့ ထိုင်သောရာဇပလ္လင်။
(၅) တရားသူကြီးတို့ထိုင်သောအတိကရနပလ္လင်။
(၆) ဓမ္မကထိကတို့ထိုင်သောဓမ္မာသနပလ္လင်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဆွမ်းတော်တင်တို့ စွန့်ပစ်ရာ သင်ပုတ် (သမုတ်) ပလ္လင်ဟူ၍လည်းရှိသေးသည်။

မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူရာပလ္လင်သည် အလိုအလျောက် ဘုရားရှင်၏ တန်ခိုးတော်အားဖြင့် မြေမှပေါ်ထွက်လာသည်။ “မာရ်နတ် စစ်သည်များသည် ပလ္လင်တော်၏ ရှေ့နောက်ဝဲယာတို့မှတက်ရောက်မည်ပြုသည်။” ဟူသော စကားကို ထောက်၍၊ အပရာဇိတပလ္လင်သည် လေးမျက်နှာပြန့်ပလ္လင်လုံးဖြစ်ကြောင်း သိရလေသည်။

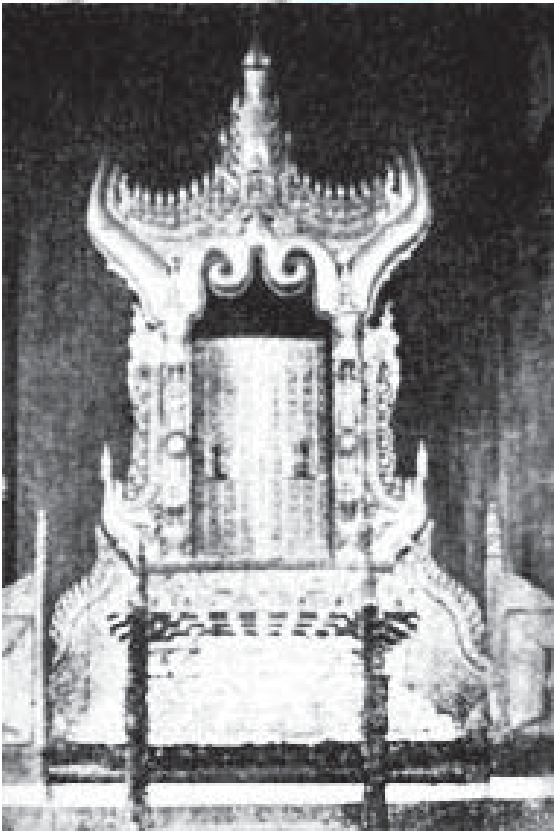
ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ အပရာဇိတပလ္လင်သည် မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃ ခု ကဆုန်လပြည့်နေ့တွင် ပေါ်ထွန်း၍၊ ဗောဓိပင်၏ အရှေ့မျက်နှာလေးတောင်ကွာတွင် တည်သည်။ တဆဲ့လေးတောင် အပြန့်ကျယ်သည်။

ရာဇပလ္လင်မှာ မာရဘင်တံခါးကိုကပ်လျက် တစ်ခြမ်းသာရှိသောပလ္လင်မျိုးဖြစ်သည်။ ပလ္လင်လုံးကိုလည်း အလယ်ထက်ဝက် မာရဘင် ကန့်နိုင်သည်။ အနိမ့်အမြင့် ပမာဏကိုလိုက်၍ ရာဇပလ္လင် ၃မျိုး ၃စားခွဲခြားနိုင်သည်။ ယင်းတို့မှာ -

- (၁) ၁၆ တောင်ရှိသော မဟာပလ္လင်၊
  - (၂) ၈ တောင်ရှိသော မဇ္ဈိမပလ္လင်၊
  - (၃) ၄ တောင်ရှိသော ဗုဒ္ဓပလ္လင်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။
- မင်းတို့သည် မိမိတို့နှစ်သက်ရာအရွယ်ကို ပြုလုပ်ကြသည်။

ပဒုမာသန ပလ္လင်တော်

သီဟာသန ပလ္လင်တော်

ပလ္လင်တစ်ခုလျှင် ခြင်္သေ့၊ ဆင်ပျံလောကနတ်၊ ဒေါင်းမြီး၊ ယပ်၊ ဆင်နား၊ တံခါးတိုင်၊ သိကြား၊ ကိန္နရာ၊ သမ္မာဒေဝ၊ ခြူး၊ ကြာ၊ ဦးဆောက်ပန်းဟူ၍ ၁၂နေရာပါမြဲဖြစ်သည်။ ခြင်္သေ့ရုပ်ကို ပလ္လင်အောက်ခုံတွင်ထုလုပ်ရသည်။ ကောသရာဇာခြင်္သေ့မင်း၏ သန်မြန်ခြင်း၊ ဝင့်ဝင့်ကြွားကြွားရှိခြင်းစသောဂုဏ်ကိုယူ၍ ထုလုပ်သည်။

ခြင်္သေ့ရုပ်ကို ရာဇပလ္လင်ဥကင်၏လက်ဝဲလက်ျာ၌လည်း ထုလုပ်သည်။ ဆင်ပျံနှင့်လောကနတ်ရုပ်တို့ကိုလည်း ဥကင်၏လက်ဝဲလက်ျာ၌ပင် ထုလုပ်ထားသည်။ အကြောင်းမှာ ခြင်္သေ့မင်းသည် ရွှေဂူမှအထွက်တွင် ကောင်းကင်ပျံဆင်နှင့်တွေ့၍ အစာဖြစ်သောတိမ်ညွန့်ကြောင့်အချင်းဖြစ်ရာ ဆင်ပျံဦးကင်းကို ခြင်္သေ့မင်းကနင်းလျက် နှာမောင်းကို စုတ်ယူစဉ်

www.forever-space.com.mm

ဖောကနတ်သည် ခြေတွင်စည်းဆုပ်တီးလျက် သီချင်းဆိုသောအခါ သာယာသဖြင့် ဆင်ပျံနှင့်ခြင်သို့တို့နာခံလျက် ရန်ငြိမ်းကြသည်ကိုစွဲ၍ ထို သုံးရုပ်ကို ပုံဟန်မပျက် ထုလုပ်ရကြောင်း ဆိုသည်။

ရာဇပလ္လင်ဥကင် လက်ဝဲလက်ျာ၌ ဒေါင်းမြီးယပ် ထားရှိခြင်းမှာ မြတ်စွာဘုရားအလောင်း ဥဒေါင်းမင်းကို တင့်တယ်လှသဖြင့်၊ မင်းခြောက်ဆက်တိုင် ကြော့ကွင်းထောင်၍ ဖမ်းယူသည့် ရှေးနိမိတ်ကိုစွဲ၍ အမြီး၏တင့်တယ်ဟန်ကို ယူကာ ထုလုပ်ထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

ရာဇပလ္လင်ဥကင် လက်ဝဲလက်ျာ၌ ဆင်နားဇာပေါက် ထုလုပ်ထားရှိခြင်းမှာ မြတ်သောဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းကို စွဲ၍ ယင်း၏နားနှင့် သဏ္ဍာန်တူစွာထုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

တံခါးတိုင် ထုလုပ်ထားရှိခြင်းမှာ ဥကင်၌ မုတ်တံခါးဦးရှိသည်တကြောင်း၊ တရုရှစ်ကွက်စက်လက္ခဏာတော်တွင်လည်း တံခါးတိုင်ပါရှိသည်တစ်ကြောင်း၊ ထိုအကြောင်းများကြောင့် ထုလုပ်ထားရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

သိကြားရုပ်ထုလုပ်ထားခြင်းမှာ မင်း၏တုရင်ဗိမာန်တွင် သိကြား ၃၃ပါးတို့ စောင့်ရှောက်ဟန်ကိုရည်၍ ထုလုပ်ထားရှိသည် ပဒုမာကြာပွင့်ခံ၍သားမြီးယပ်စွဲလျက် လက်ဝဲ ၁၆ ရုပ်၊ လက်ျာ ၁၆ ရုပ်၊ တုရင်ဗိမာန်တွင် ၁ ရုပ်ပေါင်း ၃၃ ရုပ် ထုလုပ်ရသည်။

ကိန္နရာရုပ်ထုလုပ်ထားရှိခြင်းမှာ ကိန္နရာတို့သည် နူးညံ့သော အမူအရာရှိ၍ ပန်းဝတ်ဆံကို စားလေ့ ရှိပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသောနေ့၌ ကခုန်တတ်ကြသော ရှေးနိမိတ်ကိုစွဲ၍ ထုလုပ်သည်။

သမ္မာဒေဝနတ်ရုပ်မှာ သမ္မာဒေဝနတ် စောင့်ရှောက်ဟန်ကို ရည်၍ထုလုပ်ထားရှိသည်။

ခြူးရုပ်မှာ ဘီလူးတို့ ကြောက်ရွံ့တတ်သဖြင့် ခြူးပန်း၊ ခြူးနွယ်ထုလုပ်ထားရှိသည်။

ကြာမှာလည်း ကျက်သရေပွင့်လန်းခြင်းကိုရည်၍ ထုလုပ်ထားရှိသည်။

ဦးဆောက်ပန်းမှာ ခြူးပန်းခြူးနွယ်တို့၏ အလယ်တွင် တစ်ပင်လျှင်တခက်ဖြင့် တပွင့်စီဆွဲလျက်၊ မင်္ဂလာပန်းအဖြစ် အဦးအထွတ်ပြုကာထုလုပ်ထားသည်။

ပလ္လင်မျိုး ၈ ပါးရှိ၍ အသီးသီး အရာဌာန အလိုက် ဆောင်ယောင်ရသည်။ ယင်းတို့မှာ တစ်ဖက်ပါ ဇယားအတိုင်း ဖြစ်သည်။

ပလ္လင်ရှစ်ခန်းကို မြဝတီဝန်ကြီးဦးစက သီချင်းဖြင့် ဖွဲ့ဆိုစီကုံးထားသည်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

(၁) ဥကင်ဘုံမြင့်သီဟာဘွေ၊ စိန်ကြောင် ရောင်လင်း၊ သစ်မင်းယမနေ။

(၂) မှန်ရဝေငယ်မှာလေ၊ ကြိုင်သင်းပျံမွှေး၊ ဘမယာ

ဟံသာသနာ ပလ္လင်တော်

သန၊ တောက်ပဝင်သဝဏ်ငယ်လေ၊ မုနောတင့်လွန်၊ သစ်မွန်ကရဝေးငယ်နှင့်လေး။

(၃) ဆက်စဉ်မည်ရေး ဖြေတိုက်မှာ၊ ဂဇာငွေသား၊ စကားသစ်မြတ်စွာ။

(၄) တောင်လေသာမှာ၊ တောင်ပိန္နဲ။ သင်္ခယ် သိင်္ဂီ၊ ရစ်လက်ျာ၊ မြင့်ကြာတုလွတ်ကံပါလို့လေး။

(၅) မျက်မြှာပုလဲခြယ်စီကာ၊ ဇေတဝန်နန်း၊ သင်္ကန်းမြတ်ဟံသာ။

(၆) ရွှေမိဂါငယ်လေ၊ မြသဖန်း။ စမုတ်ကယ် ဘုံမော်၊ လက်ျာတော်၊ ရှုမျှော်အံ့မခန်းသည်နှင့်လေး။

(၇) နောက်ဝေယန်နန်း၊ ဇေတဝန်။ ပဒုံကြာရွက်၊ သရက်မြတ်သစ်မွန်။

(၈) မြောက်လေသွန်မှာ၊ စမုတ်ဦး။ ပေါက်သစ်ငယ်လျှံဝါ၊ မယုရာ၊ ရှစ်ဖြာထိန်ဝင်း မြူးသည်နှင့်လေး။ စံပျံပျူးပါလို့၊ ရှည်ကျူးငယ် သက်တော်၊ ရာကျော်ဖြိုးရလေ၊ ဆောင် ဆောင်နန်းငယ်နှင့်၊ လေးခန်းငယ်ဒီပါ၊ ချုပ်ကာစိုးရလေ။ ။

www.foreverspace.com.mm

ပလ္လင်ရှစ်ခန်း

ဖဉ် ပလ္လင်အမည်	ခံသောအရုပ်	ထုလုပ်ရာသစ်သား	အသုံးပြုရာကိစ္စ	ထားရှိရာနေရာ
၁ သီဟာသာသနပလ္လင်	ခြင်္သေ့အရုပ်	ယမနေသား	မင်းတို့အပူဇော်ခံရာ	မြေနန်းတော် လွှတ်တော်
၂ ဘမယာသနပလ္လင်	ပိတုန်းရုပ်	ကရဝေးသား	စက်တော်ခေါ်ရာ	မှန်နန်းဆောင်
၃ ပဒုမာသနပလ္လင်	ပဒုမာကြာပွင့်	သရက်သား	ကန်တော့ခံရာ	အနောက်ဇေတဝန်ဆောင်
၄ ဟံသာသနပလ္လင်	ဟင်္သာရုပ်	သင်္ကန်းသား	ဝတ်ပြုရာ	အရှေ့ဇေတဝန်ဆောင်
၅ ဂဇာသနပလ္လင်	ဆင်ရုပ်	စကားသား	လက်ဆောင်တော်ခံယူရာ	ဗြဲတိုက်ဆောင်
၆ သင်္ခါသနပလ္လင်	ခရုသင်းရုပ်	တောင်ပိန္နဲသား	တရားစီရင်ရာ	လေသာဆောင်
၇ မိဂါသနပလ္လင်	သမင်ရုပ်	ရေသဖန်းသား	အလှူတော်ရေစက်ချရာ	တောင် စ မု တ် ဆောင်
၈ မယုရာသနပလ္လင်	ဥဒေါင်းရုပ်	ပေါက်သား	ကန်တော့ပန်းသိမ်းရာ	မြောက် စ မု တ် ဆောင်

ပလ္လင်အမျိုးအစားမှာ ရှစ်ရပ်သာရှိသော်လည်း၊ ထားသောနေရာကား ကိုးခန်းကိုးဌာနဖြစ်သည်။ သီဟာ သနပလ္လင်ကို မြေနန်းတော်(နန်းဦးပြဿဒ်ဆောင်)၌သာ ထားသည်မဟုတ်သေး၊ ဘုရင်မင်းမြတ်ကိုယ်တော်တိုင် လွှတ်တက်သည့်အခါ၌လည်းစံမြန်းရန်လွှတ်တော်တွင်ထားရသည်။ ထို့ကြောင့် “ပလ္လင်ရှစ်ခန်း ရွှေနန်းကိုးဆောင်” ဟူသောဝေါဟာရပေါ်ထွက်လာခဲ့လေသည်။

အနုပညာတွင်သူဘုရင်

ပန်းချီပညာသည် ခေတ်အမျိုးမျိုးကိုဖြတ်သန်းကျော်လွှားလာခဲ့၍ တီထွင်မှုအမျိုးမျိုး၊ စံနစ်အပုံပုံရှိခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း ရာ ထောင်ချီ၍ အခွန်ရှည်ကြာခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း၊ ခေတ်တိမ်ခြင်း၊ ခေတ်မှိန်ခြင်းမရှိခဲ့သေးပေ။ လူတို့၏စိတ်ကိုအဆွဲဆောင်နိုင်ဆုံး သောပညာရပ်တစ်ရပ်လည်းဖြစ်၍၊ ပညာရေး၊ အယူဝါဒရေး၊ စီးပွားရေး နယ်ပယ်တို့၌ အရေးထားအသုံးချလျက် ရှိကြလေသည်။

ပန်းချီ။ ။ မြင်တွေ့ရသမျှ၊ ခံစားရသမျှ၊ စဉ်းစားတွေး ခေါ်ရသမျှကို ဘာမျှမရှိသောနံရံပေါ်၌လည်းကောင်း၊ စက္ကူ လွတ်ပေါ်၌လည်းကောင်း၊ ပိတ်ကားချပ်ပြောင်ပေါ်၌ လည်းကောင်း ပုံပန်းသဏ္ဍာန်သရုပ်ဖော်ရေးချ၍ ဆေး ခြယ်ပြခြင်းကို ပန်းချီဟုခေါ်သည်။ ပန်းချီသည် လူတို့၏ စိတ်ကို အဆွဲဆောင်နိုင်ဆုံး ဖြစ်၍၊ သုခုမ အနုပညာရပ် များတွင် ဘုရင်ဟုခေါ်ကြသည်။ ပန်းချီအတတ်သည် စာရေးခြင်းအတတ်ထက် ဦးစွာပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ရှေးလူ တို့သည် စကားလုံးမကြွယ်ဝသေးသဖြင့် မိမိတို့ဆိုလို ချက်ကို အရုပ်ရေးပြကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ပုံတစ်ပုံသည် စကားလုံးတစ်ထောင်ခန့် တာသွားသည်ဟု တရုတ် စကားပုံတစ်ခုက ဆိုလေသည်။ ပညာရေး၊ အယူဝါဒရေး၊ စီးပွားရေးစသည့် နယ်ပယ်တို့သည်လည်း ပန်းချီနှင့် လွတ်ကင်း၍မရပေ။

နှစ်ပေါင်း ထောင်ပေါင်းများစွာ အခွန်ရှည်ကြာခဲ့သော

ပန်းချီပညာသည်ခေတ်ပြောင်းမှု၊ တိုးတက်မှု၊ တီထွင်မှု အမျိုးမျိုးကို ကြုံခဲ့ရသည်။ ရှေးဟောင်းလူတို့သည် ဂူနံရံ များတွင် အနီးအပါး၌ အလွယ်တကူရရှိနိုင်သောမြေနှီ၊ မြေဝါ၊ မြေဖြူ၊ မီးခွက်မှိုင်းမင်၊ မီးသွေးစသည်တို့ဖြင့် အရုပ်များရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ နောင်ကာလရွေ့လျောလာ လေသော် ခဲတံ၊ မင်တံ၊ စုတ်တံများကို အသုံးပြုလာ ကြလေသည်။

ရုပ်ပုံများကို ရေးဆွဲရာ၌ ရေဆေး၊ ဆီဆေးဟူ၍ နှစ်မျိုး ရှိသည်။ ဆီဆေးက ရေဆေးထက်ပို၍ အဆွဲရခက်သည်။ သို့သော် အေးမြသောရာသီဥတုရှိသည့် နိုင်ငံများအတွက် ပို၍သင့်လျော်သည်။ ထို့ပြင် ဆီဆေးပန်းချီကားသည် ရေ ဆေးပန်းချီကားထက် အရောင်ပို၍စိုသည်။ ပို၍ ပြတ်သား သည်။ ရေဆေးကို လွယ်ကူ၍ အပြီးမြန်နိုင်သော ပန်းချီကား အတွက် ပို၍အသုံးများလေသည်။

အုတ်နံရံပေါ်၌ဆေးရောင်စုံဖြင့်ပန်းချီဆွဲခြင်းကို အင်္ဂတေ

ပန်းချီ

ဆေးရေးခြင်းဟု ခေါ်သည်။ ဘောင်ကြမ်း ခတ်ထားသော ဖျင်ကားချပ်၊ စက္ကူကားချပ်ပေါ်တွင် ရေးဆွဲသောပန်းချီကို ဒေါက်ခံပန်းချီဟုခေါ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင် ပိုးထည်ပေါ်၌ စုတ်ဖြင့် ရေးဆွဲကြသည်။ ရှည်လျားသော ပိုးစဖြစ်၍၊ ရေးဆွဲပြီးလျှင် လိပ်ထားရသည်။ ကြည့်လိုသည့်အခါမှ ဖြန့်၍ကြည့်ကြရလေသည်။

ပန်းချီပညာသည် ဓာတ်ပုံပညာမပေါ်မီ ရှေးပဝေသဏီ ကပင်ထွန်းကားခဲ့သည်။ ဓာတ်ပုံပညာ ခေတ်စားလာသည့် တိုင်အောင် ပန်းချီခေတ် မတိမ်ခဲ့ပေ။ (ဓာတ်ပုံပညာ-ရှု။) လူအများသည် ပန်းချီကိုနှစ်သက်မြတ်နိုးလျက်ပင်ရှိကြ သည်။ လက်ရာကောင်းလှသော ပန်းချီကားများသည် နှစ် ပရိစ္ဆာဒ ကြာမြင့်သည်တိုင်အောင် သိန်းသန်းချီ၍ အဖိုးတန် လျက်ပင်ရှိသည်။ အချို့ပန်းချီကားများသည် အချိန်ကြာ လေ တန်ဖိုးတက်လေဖြစ်နေသည်။ ဓာတ်ပုံရိုက်မရသော အရာများကို ပန်းချီကားရုပ်ဖော်နိုင်သဖြင့်၊ ပန်းချီအ တတ်သည် မမှားမှိန်မတိမ်ကောခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်ရာ ကောင်း ပန်းချီကားတစ်ချပ်ကို လေ့လာသုံးသပ်ရလျှင် စိတ် တည်ငြိမ် ချမ်းမြေ့မှုကို ရစေနိုင်သည်။ သုခုမအနုပညာရပ် ၏သဘောကို နားလည်နိုင်သောအရသာကို ခံစားကြရ ပေသည်။ သို့သော် ပန်းချီကားတစ်ချပ်၏အရသာကို ခံစား တတ်နိုင်ရန် မလွယ်ကူလှချေ။

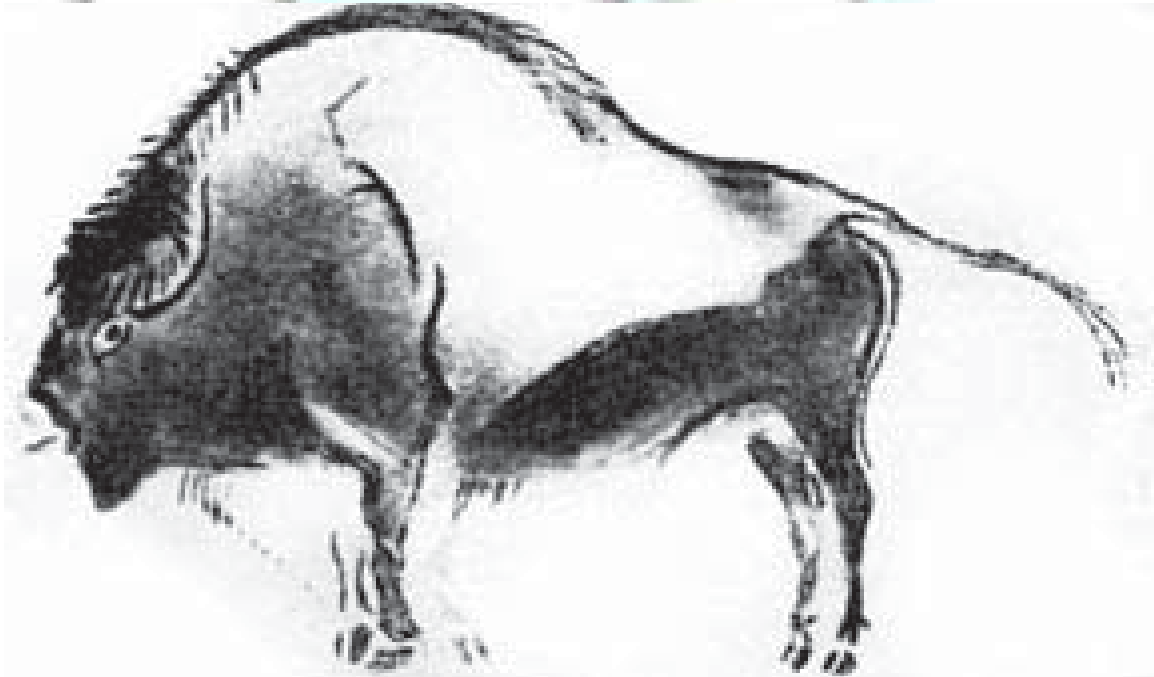
ပန်းချီပညာရှင်တို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တစ်ဂိုဏ်းနှင့်

တစ်ဂိုဏ်းစိတ်ကူးအယူအဆချင်း မတူကြချေ။ အချို့ပန်း ချီပညာရှင်တို့က လူရုပ်၊ တိရစ္ဆာန်ရုပ်ကို နှစ်သက်ကြသည်။ အချို့က တောတောင်ရေမြေတည်းဟူသောဩကာသ လော က၌စိတ်ဝင်စားသည်။ အချို့က သက်မဲ့ပစ္စည်းများကို ရေး ဆွဲလိုကြသည်။ အချို့က တောက်ပသောဆေးရောင်ကို သဘောကျ၍၊ အချို့ကခြောက်ကပ်ကပ်ဆေးရောင်ကို နှစ်သက်သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ပန်းချီပညာနယ်တွင် နည်းအ မျိုးမျိုး၊ စံနှစ်အထွေထွေ ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။

ပန်းချီပညာသမိုင်း

ယနေ့အထိတွေ့ရသောရှေးအကျဆုံး ပန်းချီလက်ရာများ မှာ ဥရောပတိုက်၊ စပိန်နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ အာလတာမီး ရား လိုဏ်ဂူ၏ နံရံများပေါ်တွင်ရှိ၍၊ နှစ်ပေါင်းနှစ်သောင်းမှ ငါးသောင်းအထိရှည်ကြာပြီဟုပညာရှင်တို့ ခန့်မှန်းကြ သည်။ ထိုရှေးခေတ်ကဂူအောင်းလူများသည် မိမိတို့ပတ် ဝန်းကျင်တွင် တွေ့မြင်နေကျ ကျွဲနွားဆင်မြင်း သမင်ဒရယ် စသည်တို့ကို မြေနီ၊ မြေဝါ၊ မြေဖြူ၊ မီးသွေးစသည်တို့နှင့် နံရံများပေါ်တွင်ရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့ရေးဆွဲသော ပုံစနစ်သည် ကောက်ကြောင်းပန်းချီ၊ သို့မဟုတ် မျဉ်းရေး ဆေးခြယ်နည်းဖြစ်သည်။ (ဂူနေရေးလူ-ရှု။)

ကမ္ဘာဦးလူတို့၏ ကောက်ကြောင်းပန်းချီသည် သဘာဝ ကျခြင်း၊ ဟန်အမူအရာနှင့်ပြည့်စုံခြင်း(သာဓကမှာ အာလ

ရှေးနှစ်ပေါင်း နှစ်သောင်းကျော်က ဂူနေရေးလူတို့ ရေးဆွဲခဲ့သည့် ကောက်ကြောင်း ဆေးခြယ်လက်ရာတစ်ခု

www.foru.space.com.mm

တာမီးရား လိုဏ်ဂူမှ ကူးယူထားသော ပြောင်ကြီးတစ်စီး နွားစုံစိုင်းပြေးနေပုံတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။) စသော ဂုဏ်များ ကြောင့် ယခုခေတ် ပန်းချီကျော်များကပင် အံ့ဩချီးကျူး ကြရသည်။ သဘာဝနှင့်ရင်းရင်းနှီးနှီး လေ့လာဆက်ဆံနေ ရသော ဂူအောင်းပန်းချီဆရာသည် မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ ဗဟုသုတကို မှီး၍ ဖော်ပြထားခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းတိုးတက်လာသောအခါ၊ အနု ပညာဖက်တွင်လည်း အပြောင်းအလဲများရှိလာသည်။ ယင်း အပြောင်းအလဲ များသည် ခေတ်အမျိုးမျိုး၊ နေရာဒေသ အမျိုးမျိုး၌ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ဘီစီ ၃၀၀၀ ခန့်တွင် အီဂျစ်၊ မက်ဆိုပိုတေးမီးယား၊ အိန္ဒိယနှင့်တရုတ်အင်ပါယာ နိုင်ငံကြီးများပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထိုနောက်တွင် ပါးရှင်းအင် ပိုင်ယာ၊ ကမ္ဘာ့အနောက်ဘက်ခြမ်းဖြစ်သော မက္ကဆီကိုနှင့် အမေရိကအလယ်ပိုင်းတို့တွင် မာယာ၊ တောလတက်နှင့် အက်ဇတက်အင်ပိုင်ယာများ၊ ပီရူးတွင် အင်းကားအင်ပိုင် ယာစသည့် အင်ပိုင်ယာများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ယင်းသည့် အင်ပိုင်ယာကြီးများသည် ပန်းချီ၊ ရုပ်လုံး၊ ရုပ်တု၊ စဉ်း အုတ်ကြွပ်များ၊ တင်းတိမ်ကန့်လန့်ကာများဖြင့် မွမ်းမံတန် ဆာဆင်အပ်သော ခမ်းနားကြီးကျယ်သည့်နန်းတော်ကြီး များဖြင့် တင့်တယ်ခဲ့ဘူးသည်။ သို့သော် ယင်းတို့ကား များသောအားဖြင့် ပျက်စီး ပျောက်ကွယ်ခဲ့ကြလေပြီ။

ယခုအထိတွေ့ရှိရသေးသော ရှေးအင်ပိုင်ယာခေတ် ပန်း ချီလက်ရာများအနက် အီဂျစ်ပန်းချီလက်ရာများကား အရေး ပါလှပေသည်။ အီဂျစ်ပန်းချီသည် နှစ်ပေါင်း ၅၀၀၀ခန့်က လက်ရာများဖြစ်သည်။ အီဂျစ်ပန်းချီသည်လည်း ကောက် ကြောင်းပန်းချီပင်ဖြစ်လေသည်။ အီဂျစ်တို့သည် အရုပ်ကို အခြေပြု၍ အကွရာရေးသားကြသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ပုံ အကွရာရေးနိုင်စွမ်း ရှိလေအောင်၊ ပန်းချီဆရာဖြစ်ကြရပေ သည်။ ထိုအချိန်တွင် အလွန်စည်းကမ်းသေဝပ်ပြီးသောမိမိ တို့ယဉ်ကျေးမှုဩဇာကို ခံနေရသည့် အီဂျစ်ပန်းချီဆရာတို့ သည် ဂူအောင်းပန်းချီဆရာကဲ့သို့ လွတ်လွတ်လပ်လပ်ရေး သားခွင့်မရပေ။ အထက်ဆရာကြီးများ သတ်မှတ်ထား သော ပန်းချီစည်းကမ်းအရရေးသားကြရသည်။ သူတို့လက် ရာသည် အစမ်းလေ့ကျင့်ရေးဆွဲသည့် လက်ရာမျိုးမဟုတ် တော့ပေ။ အသားသေအနည်ထိုင်နေပြီဖြစ်၍၊ တိတိကျကျ ပြတ်ပြတ်သားသား၊ သေသေသပ်သပ်၊ ပီပီရီရီ အလွန်ရှိ သည်။ ကိုးရိုးကားရား ထိုးထိုးထောင်ထောင် မဟုတ်ပေ။

အီဂျစ်တို့သည် နောင်တမလွန်ဘဝအတွက်ကို အလွန် စဉ်းစားသူများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့၏ ဘုရင်မင်းမြတ်များ ဖြစ်သော ဖဲရိုးများကိုကိုးကွယ်ကြသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် မင်းမျိုးမင်းနွယ်တို့၏ ဂူသင်္ချိုင်းနံရံများတွင် ယင်းတို့၏နေ အင်အား၊ တန်ခိုးအာဏာနှင့်စစ်အောင်ပွဲများကို ပန်းချီဖြင့်

ရီနေဆွန်း ပန်းချီကျော် မိုက်ကယ်အန်ဂျလို၏ ပန်းချီကားတစ်ခု

မှတ်တမ်းတင်ကြသည်။ ကောက်ကြောင်း သက်သက်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဆေးရောင်ထည့်၍လည်းကောင်း ရေးခြယ် ကြလေသည်။

အီဂျစ်တို့၏လက်ရာတို့သည် အထားအသို နေရာကျ ခြင်း၊ စင်ကြယ်သပ်ရပ်ခြင်း၊ စည်းကမ်း သေဝပ်ခြင်းတို့ ကြောင့် အနုပညာရှင်တို့က ချီးကျူးကြသည်။ သို့သော် ယင်းတို့၏ပန်းချီစည်းကမ်းမှာ ယင်းတို့၏ရုပ်ပုံများသည် ဘေးတိုက်တစောင်းပုံများသာ ဖြစ်ကြသည်။ တလုံးတည်း မြင်ရသောမျက်စိသည် မျက်နှာမူရာသို့ တည့်တည့်ကြည့် သောမျက်စိဖြစ်သည်။ လက်နှစ်ဖက်နှင့် တကွသော ကိုယ် ပိုင်းသည်မူ ရှေ့တည့်တည့်သို့ လှည့်နေသည်။

အီဂျစ်နိုင်ငံတွင် ပန်းချီပညာထွန်းကားနေစဉ်၊ ဗက်ဘီလုံး နှင့် အဆီးရီးယားနိုင်ငံတို့တွင် မွမ်းမံခြယ်လှယ်ခြင်းအတတ် ထွန်းကားနေသည်။ ဘက်ဘီလုံးနှင့် အဆီးရီးယားနိုင်ငံ သားတို့သည် အိမ်အဆောက်အအုံနံရံများတွင် ဆေးရောင်စုံ ရှုခင်းများရေးဆွဲကာ၊ အလှအပပြင်ဆင်ကြသည်။ နံရံပြင် ဖက်တွင်မူ၊ စဉ်းအုတ်ကြွပ်များဖြင့် မွမ်းမံကြသည်။ ယခု ထက်တိုင်တွေ့ရှိရသေးသော လက်ရာများကို ထောက်၍၊ ဘက်ဘီလုံးနှင့် အဆီးရီးယားနိုင်ငံသားတို့သည် လူရုပ်ရေး ဆွဲရာ၌ အီဂျစ်တို့အားမမှီသော်လည်း၊ တိရစ္ဆာန်ရုပ်များကို ဟန်မာန်ပါအောင် ရေးဆွဲရာ၌ သာသည်။

ပန်းချီ

အီဂျစ် အင်ပိုင်ယာခေတ်နှင့် တစ်ခေတ်ထဲ၌ပင် မြေထဲ ပင်လယ်ဖက်၌အနုပညာထွန်းကားသော အင်ပိုင်ယာတစ်ခု ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ယင်းအင်ပိုင်ယာနိုင်ငံကား ဂရိကျွန်း တစ်ကျွန်းဖြစ်သော ကရီကျွန်း၌ ထွန်းကားခဲ့၍ မိုင်နော်အင် အင်ပိုင်ယာဟုခေါ်သည်။ ယင်းသည့်အင်ပိုင်ယာ၏ အနုပညာထွန်းကားရာ အချက်အခြာသည် နေ့ဆပ်နေပြည် တော်ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့မှ လက်ရာကောင်းလှသော အင်ပိုင်ယာ ပန်းချီဆေးရေးဖြင့် မွမ်းမံထားသည့် နန်းတော်တစ်ဆောင် ကို တူးဖော်တွေ့ရှိရသည်။ ရေးဆွဲပုံစနစ်သည် အီဂျစ်နှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ သို့သော် ရေးဆွဲသောကြောင်းခြင်းရာ များသည် ပျော်ရွှင်မှုများသာဖြစ်သည်။ ယင်းခေတ်ကို အီးဂျီးယန်းခေတ်ဟုခေါ်သည်။ မိုင်ဆီနေး၊ ထရိုင်စသော မြို့တော်ကြီးများတွင်လည်း အီးဂျီးယန်းခေတ် အနုပညာ လက်ရာ အမျိုးမျိုးကိုတွေ့ရလေသည်။

အင်ပိုင်ယာခေတ် ပန်းချီနောက်တွင် ထင်ရှားသောပန်းချီသည် ဂရိပန်းချီဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ ကျော်ခန့်ဖြစ်သော ဘီစီခုနှစ်ရာစုနှစ်မှ တစ်ရာစုနှစ်အတွင်း ထွန်းကားခဲ့သည်။ အေသင်မြို့သည်ဂရိအနုပညာဆိုင်ရာ အချက်အခြာမြို့ဖြစ်သည်။ နံရံပန်းချီ၊ မှန်ကူကွက်ပန်းချီ များစွာပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ပန်းချီကားများတိမ်ကောပျက်စီး

သွားခဲ့သဖြင့်မတွေ့ရတော့ပြီ။ သို့သော် ရှေးဂရိစာဆိုကြီး များ၏ ကဗျာစာပေများမှ ချီးမွမ်းစကားများကို ထောက်သော်၊ ဂရိပန်းချီသည် အနံ့နှင့် အလျားတည်းဟူသော အခွန်နှစ်ပါးကိုသာမက၊ အနက် ထုထယ်တည်းဟူသော တတိယအခွန်ကိုပင် အသုံးပြုသည်ဟု ယူဆရသည်။

ဂရိပန်းချီကားများကို မတွေ့ရသော်လည်း၊ ဂရိအနုပညာရှင်တို့၏လက်ရာများဖြစ်သော အိုးခွက်၊ ရေတကောင်း၊ ပန်းအိုး၊ အင်တံ၊ ကလပ်တို့ကို အများအပြားတွေ့ရသည်။ ယင်းတို့သည် အချိုးကျပြေပြစ်တင့်တယ်၍၊ ဂရိပန်းချီဆရာတို့၏လက်ရာပန်းချီရုပ်များကိုလည်း ယင်းတို့တွင် တွေ့ရသည်။ ဂရိတို့သည် လူပုံသဏ္ဍန်ကို များသောအားဖြင့်ရေးဆွဲကြသည်။ ယင်းလူပုံတို့သည်လည်း လူစွမ်းကောင်းများနှင့်အဆင်းလှသော အမျိုးသမီးပုံများ ဖြစ်ကြလေသည်။ (ဂရိအနုပညာ-ရှု။)

ရောမတို့ကား ဂရိတို့ထက် အနုပညာတွင်သာလွန်အောင်မစွမ်းကြပေ။ ရောမတို့၏ နေအိမ်တိုက်တာများကို မွမ်းမံခြယ်လှယ်ရန် ဂရိအနုပညာသည်များကို ငှားကြသည်။ ဂရိတို့၏ပန်းချီစနစ်ကိုပင်လက်ခံအသုံးပြုကြသည်။ ပွန်ပီယိုင်၊ ဟာကျုလေနီယမ်စသောရောမမြို့ပြကြီး များစွာ တို့တွင် ဂရိပန်းချီလက်ရာကောင်းလက်ရာမွန်များကို တွေ့ရ

ရက်ဖီအယ်သည် ဤသို့ အယူဝါဒရေးရာ ပန်းချီများ ရေးဆွဲရာ၌ ကျော်ကြားသည်။

ပန်းချီ

ပုံတူရေး ပန်းချီကျော် ဗေလတ်ကတ်၏ လက်ရာကောင်းတစ်ခု

သည်။ (ပွန်ပီယိုင်-ရှူ) ကိုယ်ဟန်လှုပ်ရှားပုံ၊ အနီးအဝေး အရောင်အသွေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေပြပုံတို့ကို အံ့ ဩဖွယ်ရာ မှန်ကန်စွာ ရေးဆွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ (ရောမပန်းချီနှင့် ရုပ်လုံးထုအတတ်-ရှူ)

ရောမအင်ပိုင်ယာနိုင်ငံတော်ကြီး ညှိုးမိန့်လာပြီးနောက် တွင် ရုပ်ပုံဆွဲအတတ်သည် ပျောက်ကွယ်လုမတတ်ဖြစ်ခဲ့ သည်။ အေဒီ ၃ရာစုနှစ်မှ ၅ရာစုနှစ်အတွင်းကို ရှေးဦး ခရစ်ယန် ပန်းချီခေတ်ဟုခေါ်သည်။ ခရစ်တော်၏နောက် လိုက်များသည် ရောမဘုရင်များ၏နှိပ်စက်မှုကြောင့်၊ မြေ အောက်ဂူများထဲ၌ ပုန်းအောင်းနေကြရစဉ်၊ ဂူနံရံများတွင် ခရစ်တော်နှင့် တပည့်ကြီးများပုံကို ရေးဆွဲထားကြသည်။ ထို့နောက် ခရစ်ယန်အယူဝါဒကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ဆည်း ကပ်ကိုးကွယ်ခွင့်ရသည့်အခါတွင်ကား၊ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း များ ဆောက်ပြီးလျှင်၊ မျက်နှာကြက် နံရံစသည်တို့တွင် အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ ရုပ်ပုံပန်းချီများဖြင့် မွမ်းမံခြယ်လှယ် ကြလေသည်။

ထို့နောက်တွင် အနုပညာအချက်အခြာဒေသသည် ဗိုင် ဇင်းရှမ် (နောင်အခါတွင် ကွန်စတန်တီနိုပယ်၊ယခုအစ္စတန် ဗူ)မြို့ဖြစ်လာသည်။ ဥရောပမြောက်ပိုင်းမှလူရိုင်းတို့က အီ တလီနိုင်ငံကို ဝင်ရောက်မွေ့နောက်ဖျက်ဆီးပြီးသည့်နောက် ကာလအတန်ကြာအောင်ပင် ဗိုင်ဇင်းရှမ်မြို့သည် ဗိုင်ဇင်း

တိုင်အင်ပိုင်ယာ၏ကြီးကျယ်ခမ်းနားသောမြို့တော်ကြီး အ ဖြစ်တည်တံ့နေခဲ့သည်။ ဗိုင်ဇင်းရှမ်အနုပညာသည် သဘာဝ ကျစေရန်ထက်အလှအပမွမ်းမံမှုဖက်သို့ပို၍ယိုင်သည်။ ထို့ ကြောင့် တောက်ပသောရွှေရောင်စသည့် အရောင်အသွေး များကိုသုံးသည်။ လူပုံတို့သည်ပြားချပ်ချပ်၊ မာကျောကျောရှိ သည်။ အနီးအဝေးသဘောမပါချေ။ မှန်စီဖန်စီ အပြောက် အမွမ်းခြယ်လှယ်မှုကို အထူးသဖြင့်ပြုကြလေသည်။

ရိုမန်နက်ခေတ်သည် အေဒီ ၅၀၀ပြည့်နှစ်မှ ၁၁၀၀ပြည့် နှစ်အထိဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်၏နောက်ပိုင်းတွင် ရောမနိုင် ငံတော်ကြီး ပျက်သုန်းပြီးနောက် ဥရောပတိုက်တစ်ခုလုံး ချောက်ချောက်ခြားခြားရှိခဲ့ရာမှ ပြန်လည် ထူထောင်လာ သည်။ မြို့ပြနှင့်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတို့ကို ပြန်လည်ဆောက် လုပ်ကြသည်။ ယင်းခေတ်က အနုပညာသည် ဘာသာအ ယူဝါဒလှုံ့ဆော်တိုက်တွန်းမှုကြောင့် ပေါ်ထွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ် သည်။ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းနံရံများတွင် ကြီးမားသောအင်္ဂ တေဆေးရေးပန်းချီများဖြင့် မွမ်းမံကြသည်။ အယူဝါဒ ရေးရာစာအုပ်များကို လက်ရေးဖြင့်ထုတ်ဝေကြရာ၊ လှပန နယ်သောပုံသေးပန်းချီများဖြင့် စာမျက်နှာများကို လှပစွာ မွမ်းမံတန်ဆာဆင်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့်စာအုပ်များကို မွမ်းမံအရောင်ခြယ်မှုအတတ် ခေတ်စားခဲ့လေသည်။

ရိုမန်နက်ခေတ်ပြီးလျှင် ဂေါ့သစ်ခေတ်သို့ရောက်သည်။ ထိုခေတ်သည် ၁၄ရာစုနှစ်မှ ၁၅ရာစုနှစ်အတွင်းဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်အတွင်း၌လည်း စာအုပ်များကို လှလှပပမွမ်းမံ အရောင်ခြယ်မှုခေတ်စားလျက်ပင်ရှိခဲ့၏။ သို့သော် ပန်းချီ ရေးခြယ်သည့်အကြောင်းခြင်းရာသည် တကယ့်ဖြစ်ရပ်များ ဖြစ်လာသည်။ အလုံးအဝန်း၊ စတုရန်းစသည့်ပုံပန်းများမှ အသီးအပွင့်အရွက်များဖြစ်လာသည်။ ရွှေရောင်နောက် ခံများမှ ရှုမျှော်ခင်းနောက်ခံများဖြစ်လာသည်။ လူရုပ်များ သည်လည်း ပို၍သဘာဝကျလာသည်။

၁၄ရာစုခေတ်အနုပညာသမိုင်းသည် အီတလီနိုင်ငံ၏အနု ပညာသမိုင်းဖြစ်တော့သည်။ ယင်းခေတ်တွင် အီတလီနိုင်ငံ ၌ အနုပညာအလွန်ထွန်းကားခဲ့သည်။ ၁၄ ရာစုနှစ်သည် ဥရောပရီနေဆွန်းခေတ် (ဗြာဏ်သစ်အရေးပုံ) အစလည်း ဖြစ်သည်။ အနုပညာဆိုင်ရာဂိုဏ်းများလည်း ပေါ်ပေါက် ခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း ၄၀၀ ခန့်အတွင်း အီတလီနိုင်ငံမှ ပန်းချီကျော်ကြီးများ၊ ပန်းချီလက်ရာကောင်းများ အများ အပြား ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ (ဗြာဏ်သစ်အရေးပုံ-ရှူ။)

အီတလီနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းမြို့တစ်မြို့ဖြစ်သောဖလော်ရင့် မြို့မှပန်းချီကျော်များအနက် တစ်ဦးဖြစ်သောဂျော်တို(ခရစ် ၁၂၆၆-၁၃၃၆)သည် ပန်းချီကိုတစ်ခေတ်ပြောင်းစေသူ ဖြစ် သည်။ အလှအပထက် သဘာဝကိုအသားပေးသူဖြစ်သည်။ (ဂျော်တို-ရှူ) ယင်းပန်းချီကျော်နှင့် ခေတ်ပြိုင် အခြား

www.forever-space.com.mm

ဖလော်ရင့်ပန်းချီကျော်တို့၏လက်ရာတို့သည် ရိုးရိုးရှင်းရှင်း ခန့်ညားသည်။ ဒိုမီနီကန်ဘုန်းကြီးတစ်ပါးဖြစ်သော ဖရာ အန်ဂျလီကို (ခရစ်၁၃၈၇-၁၄၅၅)သည်လည်းအရုပ်များ၏ အနေအထားကိုပို၍သဘာဝကျကျရေးဆွဲသည်။ ယင်းနှင့် ဆီယင်နာမြို့မှ ပန်းချီကျော်တို့သည် ဗိုင်းဇင်းရှမ်းပန်းချီနှင့် ရီနေဆွန်း ပန်းချီတို့စံနစ်တို့ကိုရောနှောရေးဆွဲသည်။ ရွှေ ရောင်နှင့် အခြားတောက်ပသော အရောင်အသွေးများကို သုံးသည်။ မာဆာချို(ခရစ် ၁၄၀၁-၁၄၂၈)အမည်ရှိ ပန်းချီ ကျော်သည် အရောင်တောက်တောက်များထက် သဘာဝ ကျသောအရောင်များကို သုံးသည်။ ရုပ်ပုံများ၏ အနေ အထားသည်လည်း ပို၍ဟန်ပါပြီးလျှင် အသက်ဝင်သည်။ ပန်းချီစံနစ်တွင် တတိယအခွန်ဖြစ်သောထုသို့မဟုတ်အလုံး အထည်ပေါ်အောင် ရေးဆွဲနည်းကို လမ်းခင်းပေးသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ မာဆာချိုအား ခေတ်သစ်ပန်းချီ၏ဖခင်ဟု အ ချိုကယူဆကြသည်။ ပါစပက်တစ်ခေါ် အနီးအဝေးစံနစ်ကို တိုးတက် ပြုပြင်ရေးဆွဲကြသော အီတလီပန်းချီကျော်များ သည် ပါအိုလိုအော့ချယ်လိုနှင့် ဗော့တီချယ်လီတို့ဖြစ်၍၊ ၁၅ ရာစုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့ကြလေသည်။

၁၅ရာစုနှစ်နောက်ပိုင်း၌ပင် ပန်းချီလောကတွင် အထင် ရှားဆုံးပန်းချီကျော်ကြီးများ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့ မှာ “မိုနာလီဇာ” ပန်းချီကားကြီးကြောင့် ကမ္ဘာကျော်ခဲ့ သောပန်းချီဆရာကြီးလီယိုနာဒိုဒါဗင်းချီ(ခရစ်၁၄၅၂-

၁၅၁၉)၊ “လူဖန်ဆင်းခြင်း” နှင့် “နောက်ဆုံးတရားစီရင် ခြင်း” အမည်ရှိခမ်းနားကြီးကျယ်သောပန်းချီကားကြီး များရေးဆွဲ၍ ကျော်ကြားခဲ့သူ မိုက်ကယ်အန်ဂျလို (ခရစ် ၁၄၇၅ -၁၅၆၄) တို့ဖြစ်ကြသည်။(လီယိုနာဒိုဒါဗင်းချီ။ မိုက်ကယ်အန်ဂျလို-ရှူ။) ထို့ပြင် အလွန်ကျော်ကြား လှသော “စစ္စတင်းမဒေါနား” အမည်ရှိ ယေရှုမယ်တော်မာ ရီ၏ပုံတော်နှင့် “ရုပ်သွင်ပြောင်းခြင်း” ပန်းချီကား များကိုရေးဆွဲ၍ အယူဝါဒရေးပန်းချီကျော်များအနက် မည်သည့်အခါမျှ နာမည်မညှိုးမိန့်ခဲ့ဘဲ၊ ထင်ရှားကျော် ကြားခဲ့သူ ရက်ဖီအယ်(၁၄၈၃-၁၅၂၀)လည်း ပါ ဝင်လေသည်။ (ရက်ဖီအယ်စန္ဒီ-ရှူ။)

ဗင်းနစ်မြို့သားပန်းချီကျော်များအနက်ဂျိုးဗန္ဓီဗဲလီနို၊ ကျော်ဂျိုးနေး၊တစ်ရှန်တို့သည်အကျော်ကြားဆုံး ဖြစ်သည်။ (တစ်ရှန်-ရှူ။) တစ်ရှန်သည် “အက်ဗေဗရန်အော့မဒေါ နား” (အရှင်လတ်လတ် နတ်ပြည်စံရသော မယ်တော် မာရီ) ပန်းချီကားနှင့် ပုံတူကားများအတွက် ပို၍ထင်ရှား သည်။ ပါးမားမြို့မှ ကော်ရက်ဂျိုးသည် ‘မြင့်မြတ်သောည’ ပန်းချီကားကို ရေးဆွဲခဲ့၍၊ ယင်းသည့် ပန်းချီကားသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်လက်ရာ အကောင်းဆုံးတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကော်ရက်ဂျိုးသည်ပင် “အရှင်လတ်လတ် နတ်ပြည်စံရ သော မယ်တော်မာရီ” ဟူသော ကြီးမားလှသည့် နံရံပန်း ချီကိုလည်း ဆွဲခဲ့သေးသည်။

ယင်းသို့ အီတလီနိုင်ငံတွင် အနုပညာအထွတ်အထိပ် သို့ရောက်နေစဉ်၊ ယင်းသည့်နိုင်ငံနည်းတူ အနုပညာစည် ပင်ထွန်းကားနေသော ပြည်နယ်နိုင်ငံများ ရှိခဲ့သေးသည်။ ၁၅ ရာစုနှစ် အတွင်း ဖလန်းဒါးနယ်မှ ပန်းချီပုဂ္ဂိုလ်ကျော် ကြီးနှစ်ဦးပေါ်ထွက်ခဲ့ရာ၊ ဟိုင်းဗရက်ဗန်အိုက် (၁၃၆၆- ၁၄၂၆)နှင့် ယန်ဗန်အိုက် (၁၃၈၅-၁၄၄၀)တို့ ညီနောင်နှစ် ဦးသည် ဖလန်းဒါးပန်းချီစံနစ်ကို အခြေခံချပေးကြသည်။ ဗန်အိုက်ညီနောင်တို့သည် ဆီဆေးဆွဲနည်း စံနစ်ကို ပိုမို ကောင်းမွန်အောင်တိုးတက်ပြုပြင်ကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီး များနောက်ထင်ရှားသော ဖလန်းဒါးနယ်သား ပန်းချီကျော် တစ်ဦးမှာ ရော့ဂျာဗန်ဗိုင်းဒင်ဖြစ်သည်။ (နယ်သာလန် အနုပညာ-ရှူ။) ၁၆ ရာစုနှစ်ပထမပိုင်းတွင် ထင်ရှားသော ဂျာမန်ပန်းချီဆရာကြီးနှစ်ဦးသည်ကား အားလပ်ရက်ဒျူ ရာနှင့် ဟန်းဇဟောလဗိုင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဟောလဗိုင်းသည် အင်္ဂလန်ပြည်သို့သွားရောက်၍ အဋ္ဌမဟင်နရီဘုရင်နှင့် နန်း တွင်းသူ နန်းတွင်းသားတို့၏ ပုံတူများကို ရေးဆွဲပေးခဲ့လေ သည်။(ဒျူရာအေ။ ဟောလဗိုင်းဟန်းဇ-ရှူ။)

ပီတာပေါရူးဗင်(၁၅၇၇-၁၆၄၀)၏ သူမတူထူးကဲ ကောင်းမွန်လှသောပန်းချီ လက်ရာများကြောင့်၊ ဖလန်းဒါး ပန်းချီသည် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုပန်းချီ

ပီတာဆိုသည် ဤသို့ နည်းသစ်ဟန်သစ် တီထွင်ကာ ရေးဆွဲခဲ့သည်။

ပန်းချီ

ဆင်းရဲသားဘဝကို သရုပ်ဖော်ရာ၌ ကျော်ကြားသူ လွီလေနန်း၏ လက်ရာကောင်းတစ်ခု

ကျော်ကြီး၏ “သောကြာနတ်မိမယ် စားတော်ပွဲ” နှင့် “လက်ဝါးကပ်တိုင်မှ သက်ဆင်းခြင်း” ပန်းချီကားတို့ကား ထူးခြားကောင်းမွန်လှပေသည်။ (နယ်သာလန် အနုပညာ။ ရူးဗင်ပီတာပေါ-ရှူ။)

ဖလန်းဒါးပန်းချီအထွတ်အထိပ် ရောက်နေသည့်ခေတ် ဖြစ်သော ၁၆ရာစုနှစ်နှင့် ၁၇ရာစုနှစ်တို့တွင် စပိန်ပန်းချီ လောကသည်လည်း အယ်ဂရေးကိုး၊ ဗေလက်ကတ်၊ မူရီလျိုတို့ကြောင့် ထွန်းပြောင်ခဲ့လေသည်။ (စပိန်အနုပညာ။ ဗေလက်ကတ်။ မူရီလျို-ရှူ။) ၁၈ ရာစုနှင့် ၁၉ ရာစုနှစ် အတွင်းထင်ရှားလှသော စပိန်ပန်းချီကျော်တစ်ဦးမှာ ဂိုးယာဖြစ်သည်။ (ဂိုးယာ-ရှူ။) ပက်ဗလိုပီကာဆိုသည် ၁၉ ရာစုနှစ် အတွင်း ကမ္ဘာကျော် စပိန်ပန်းချီကျော် ကြီးဖြစ်၍၊ နည်းသစ်ဟန်သစ် အမျိုးမျိုးကို တီထွင် အသုံးပြုခဲ့သူဖြစ်လေသည်။

၁၇ရာစုနှစ်တွင် ပန်းချီသည် အသွင်တစ်မျိုး ပြောင်းလာ သည်။ ထိုခေတ်အထိ အယူဝါဒဆိုင်ရာ ကြောင်းခြင်းရာ

များကိုသာများသောအားဖြင့် ရေးဆွဲလေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ၂ ရောပသာသနာ အရေးပုံကြောင့် နယ်သာလန် (ဟော်လန်) နိုင်ငံ၌ ပန်းချီကျော်တို့ကို ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများတွင်သာ သနားကြောင်းခြင်းရာ ရုပ်ပုံပန်းချီများ ရေးဆွဲခွင့်မပြုခဲ့ ချေ။ ထိုကြောင့်ပန်းချီကျော်တို့သည် ပုံတူများ၊ ရှုမျှော်ခင်း များ၊ လူတို့၏ အနေအထိုင်ခလေးထုံးစံများကို သရုပ်ဖော် ရေးဆွဲကြသည်။ သဘာဝအလှအပဟူသည် နန်းတွင်းတွင် သာတွေ့ရသည်မဟုတ်။ တောတောင်ရေမြေနှင့် လူထုထဲ တွင်လည်း တွေ့ရှိနိုင်ကြောင်းဖော်ပြကြသည်။ ယင်းခေတ် အတွင်း၌ ဖရန့်ဇယားနှင့်ယန်စတင်တို့၏ခပ်ရွှင်ရွှင် ရုပ်ပုံ ကားများ၊ ပန်းချီအကျော်အမော်ကြီးဖြစ်သော ရမ်းဗရန့်၏ လက်ရာများ၊ ဗာမေး၏ လက်ရာမွန်များပေါ်ထွက်ခဲ့လေ သည်။ ရန်ဗရန့်သည် ဒပ်ချပန်းချီကို အဆင့်အတန်းတိုး တက် မြှင့်တင်ပေးလေသည်။ (ဟားဖရန့်ဇ။ ရမ်းဗရန့်။ နယ်သာလန်အနုပညာ-ရှူ။)

အင်္ဂလန်ပြည်၌လည်းအယူဝါဒရေးရာ ပန်းချီများရေးဆွဲ

ပန်းချီ

မူနည်းပါးလာပြီးလျှင်၊ ပုံတူပန်းချီ၊ ရှုမျှော်ခင်းပန်းချီနှင့် စာရိတ္တပြုပြင်ရေးပန်းချီများ ခေတ်စားလာသည်။ ဝီလျံဟိုးဂတ်၊ ဆာဂျော့ရှားရေးနော၊ တောမတ်ဂိန်းစဗားရား၊ ရစ်ချတ်ဝီလဆန်၊ ဂျွန်ကွန်စတေဗယ်၊ ဂျိုးဇက်တားနားတို့ကား ထိုခေတ်က အင်္ဂလိပ်ပန်းချီလောကထွန်းပြောင်စေရန် ခေါင်းဆောင်ခဲ့သူ ပန်းချီကျော်ကြီးများပေတည်း။ (ဟိုးဂတ် ဝီလျံ၊ ရေးနောဆာဂျော့ရှား၊ ဂိန်းစဗားရားတီ။ ကွန်စတေဗယ် ဂျော့၊ အမ်၊ ဒဗျူ-ရှူ။)

၁၉ရာစုနှစ်ပန်းချီသည် စင်စစ်ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ပန်းချီသမိုင်းဖြစ်တော့သည်။ တစ်ခါက အီတလီနိုင်ငံ၌အလွန်တရာ တိုးတက်ထွန်းပြောင်ခဲ့သောပန်းချီခေတ်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ ပြောင်းလာသည်။ အီတလီပန်းချီခေတ်စားနေသည့် ၁၇ ရာစုနှစ်ကပင် ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ နစ်ကလတ်ပူးဆန်သည် ရှေးခေတ် နန်းတွင်းကားများကို ရေးဆွဲ၍၊ ပြင်သစ်ပန်းချီမူသစ်တစ်မျိုးကို ရှေ့ဆောင်လမ်းခင်းပေးသည်။ ကလို့လိုရန်းနှင့်လေနန်းညီနောင်သုံးဦးတို့က ပူးဆန်ခင်းပေးသော လမ်းကို တိုးတက်ပြုပြင်ကြသည်။ ယင်းသည်မှစ၍ ယနေ့တိုင် ဟန်သစ်မူသစ်အမျိုးမျိုးတို့သည် များသောအားဖြင့်

‘ဇာတ်ခုံပေါ်မှ ကခြေသည်’ ပန်းချီကားတွင် ဒေးဂါး၏ အင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း ပန်းချီလက်ရာ ပြောင်မြောက်မှုကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

အင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း ပန်းချီကျော် မာနေး၏ ပန်းချီကားတစ်ချပ်

ပါရစ်ပန်းချီခန်းများမှ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ အချို့ဟန်သစ်မူသစ်တို့ကိုပြင်သစ်ပန်းချီကျော်တို့ကထွင်သည်။ အချို့ကို(ဝီကာဆိုကဲ့သို့)ပါရစ်၌လာရောက်ပန်းချီလေ့လာနေသူ တိုင်းတစ်ပါးသား ပန်းချီကျော်များက တီထွင်ကြလေသည်။

ပူးဆန်စတင်ခဲ့သော နန်းတွင်း ပန်းချီမှုကို လိုရန်းနှင့်လေနန်းတို့ကတိုးတက်ပြုပြင်အသုံးပြုပြီးနောက် ၁၈ ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းနှင့် ၁၉ ရာစုနှစ် ရှေ့ပိုင်းတွင် လွှဲဒေးဗစ်က ထိုမှုကို လက်ခံသုံးစွဲသည်။ ထို့နောက်မကြာမီ ပြင်သစ်ပန်းချီအုပ်စုကွဲလေတော့သည်။ ယူဂျင်းဒလာကရွားက စိတ်ကူးယဉ်ပန်းချီဂိုဏ်းကို ခေါင်းဆောင်သည်။ ဗာဗီဇုံဟုခေါ်သောပန်းချီဂိုဏ်းကို ကိုးရိုးကခေါင်းဆောင်သည်။ မီးယေးနှင့်ဒိုဗျေးတို့က တောင်သူလယ်သမားဆင်းရဲသားတို့ဘဝကိုပန်းချီစုတိုက် တင်လေသည်။(မီးယေး-ရှူ။)

ထို့နောက် အင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း ပန်းချီနစ်ဟူ၍ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ယင်းသည် သက်ရှိသက်မဲ့တို့ကို ပန်းချီဆရာကတွေ့မြင်လိုက်သော တဒင်္ဂဟန်အတွင်း အမြင်အထင်အတိုင်း ရေးချသောစံနစ်ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ ကောက်ကြောင်းမပါချေ။ အင်ပရက်ရှင်းဝါဒသမားပန်းချီဆရာတို့ အလိုအားဖြင့် အရောင်အသွေးဟူသည် အလင်းရောင်ပြောင်းလဲမှု၊ အလင်းရောင်ကစားမှု၏ ဖန်တီးချက်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ

ပန်းချီ

သော မျက်စိလှည့်စားမှုဟူ၍ယူဆသည်။(အင်ပရက်ရှင်းနစ် ဗင်း-ရှူ။) မိုးနေး၊ မာနေး၊ ရန္တား၊ စေဇန်း၊ ဒေးဂါး၊ ပီ ဆာရို၊ စီစလေး၊ ဆယူးရား၊ ဂိုးဂန်တို့သည် အင်ပရက်ရှင်း ပန်းချီကျော်များဖြစ်သည်။ (စေဇန်းပီ-ရှူ။)သို့သော် ဂိုးဂန် နှင့်စေဇန်းတို့သည် အင်ပရက်ရှင်းပန်းချီဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက် ကြပြန်သည်။ ဗင်းဆင့်ဗန်ဂေါက်အမည်ရှိ ဒပ်ချပန်းချီ ကျော်နှင့် ဟင်နရီဒါတူးလူး-လိုးထရက်တို့သည် ပို့အင် ပရက်ရှင်းဝါဒသမားများဖြစ်၍ ဟင်နရီမတီးသည် ယင်း ဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်လေသည်။(ဗန်ဂေါက် ဗင်းဆင့်-ရှူ။)

၂၀ ရာစုနှစ်ထဲတွင် ပြင်သစ်ပန်းချီလောကမှ မူသစ်ဟန် သစ်အမျိုးမျိုးပေါ်ထွက်သည်။ ယင်းတို့အနက် ကုဗပန်းချီ သည်အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။ ကုဗပန်းချီနစ်က သက်ရှိ သက်မဲ့တို့တွင် စက်ဝန်း၊ စတုရန်း၊ တြိဂံစသောဂျီဩမေတြီပုံသဏ္ဍာန်များသည် အခြေခံဖြစ်ကြောင်း သရုပ်ဖော် ပြသည်။ ကုဗပန်းချီနစ်၏ ခေါင်းဆောင်များမှာ ရှော့ရှုဗရတ်နှင့် ပီကာဆိုတို့ဖြစ်သည်။

ယင်းခေတ်ထဲတွင် ပင်ပါရစ်ပန်းချီလောကမှမဟုတ် သောပန်းချီဟန်သစ်တို့လည်းပေါ်ထွက်ခဲ့သေးသည်။ ဂျာမန် တို့၏အိတ်စပရက်ရှင်းနစ်ဇင်းပန်းချီဟန်သည် သက် ရှိသက်မဲ့တို့အားပင် ကိုယ်သဘာဝအမျိုးအစားအလိုက် မဟုတ်ဘဲ၊ ယင်းတို့ကိုမြင်တွေ့ရ၍၊ ပန်းချီဆရာ၏ အ တွင်းစိတ်၌ခံစားသိရှိသည့်အတိုင်းရေးဆွဲသောစနစ်၊ တစ် နည်းအားဖြင့်ဆိုသော်၊ ယင်းသက်ရှိသက်မဲ့တို့အား ပန်းချီ ဆရာ၏အတွင်း စိတ်အမြင်အသိတိုင်း ရေးဆွဲထားသော စနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်အချိုးမကျ၊ သဘာဝမဟုတ် သောအခြေခံပုံပန်းသဏ္ဍာန်များဖြင့် သရုပ်ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ကန်ဒင်းစကီ၊ ကလေး၊ မာ့ခ်၊ ရှားဂဲတို့ သည်အိတ်စပရက်ရှင်း ပန်းချီခေါင်းဆောင်ကြီးများဖြစ်ကြလေသည်။

ထို့ပြင်အီတလီမှ မာရီနက်တီထွင်လိုက်သော ဖျူးချား

အင်္ဂလိပ် ပန်းချီဆရာ ဝီလဆန် စတီးယား၏ အင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း ပန်းချီပုံတူကားတစ်ချပ်

ပန်းချီကျော် ဗားလရေးဆွဲသည့် ဖျူးချားရစ်ဇင်း ပန်းချီကားတစ်ချပ်

ရိုးရာပန်းချီကို ခေတ်မှီမှီ ပြုပြင်ရေးဆွဲထားသော အိန္ဒိယပန်းချီကျော် ဂျာမနီရှိုင်း၏ လက်ရာကောင်းတစ်ချ

ပန်းချီ

ရစ်ဇင်း ပန်းချီဟန်သစ်ဟူ၍ ပေါ်ထွက်ခဲ့သေးသည်။ ဖျူးချားရစ်ဇင်းပန်းချီသည် သွားလာလှုပ်ရှားဟန်အချိန်ကာလအပြောင်းအလဲ၊ စိတ် အပြောင်း အလဲတို့ကို ပြောင်းလဲပုံ အနေအထားအမျိုးမျိုးဖြင့် သရုပ်ဖော်ပြသည်။ ဗိုချိုနီ၊ ဆီဗရီနီ၊ ဗားလ၊ ကာရာ၊ ရုဆိုးလိုတို့သည် ဖျူးချားရစ်ဇင်းပန်းချီစနစ်ကိုသုံးခဲ့သော ပန်းချီကျော်များတည်း။

၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် ပါရစ်မြို့၌ ဆူရီယယ်လစ်ဇင်း ပန်းချီဟူသည်ထွက်ပေါ်လာပြန်သည်။ ယင်းပန်းချီဟန်သစ်သဘောမှာ ကြောင်းခြင်းရာ ယုတ္တိတန်သည် မတန်သည်ကို ပဓာနမထားဘဲ၊ ပန်းချီဆရာက နက်နဲဆန်းကြယ်လှစွာ စိတ်ကူးရေးဆွဲချက်များ ဖြစ်သည်။ ရေးဆွဲထားသော သက်ရှိသက်မဲ့များကို ကျွန်ုပ်တို့တွေ့မြင်ဘူးကြသော်လည်း၊ အမှတ်တကယ်ဖြစ်နိုင်သည်ထက် ကျော်လွန်၍ အိပ်မက်ပမာ ထင်မြင်လာသောသဏ္ဍာန်ကို ရေးဆွဲသရုပ်ဖော်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ပန်းချီဟန်သစ်များသုံးလေ့ရှိသူ ပီကာဆိုသည် ပထမတွင် ဆူရီယယ်လစ်ဇင်းပန်းချီကျော်တစ်ဦး ဖြစ်လာသည်။ ယင်းပန်းချီဟန်ဖြင့်ကျော်ကြားသောအခြားပန်းချီ

အိန္ဒိယ ခေတ်သစ်ပန်းချီကျော် အဗာနင်ဒြာနတ် တဂိုး၏ လက်ရာမွန်ပန်းချီကား

နန္ဒာလာဗို့သည် ကောက်ကြောင်း ပန်းချီကို နိုင်နင်းသူဖြစ်ကြောင်း သက်သေခံလျက်ရှိသော စောင်းတီးသူ ပန်းချီကား

ကျော်ကြီးများမှာ ရုရှလူမျိုး ရှားဂဲနှင့် စပိန်လူမျိုး ဒါလီတို့ ဖြစ်ကြလေသည်။ (ဆူရီယယ်လစ်ဇင်း-ရှူ။)

အမေရိကန်ပန်းချီ

အမေရိကန် ပန်းချီခေတ်သည် ၁၈ ရာစုနှစ်မှ စတင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်စံနစ် ပန်းချီကျော်အချို့နှင့် ပန်းချီလက်ရာကောင်းအချို့ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ဂျော့ဝါရှင်တန်၏ ပုံတူကို ရေးဆွဲခဲ့ကြသော ဂျွန်ဆင်ဂဲလတန်ကော့ပလေးနှင့် ဂီးလဗတ်စတူးဝပ်တို့သည် ၁၈ ရာစုနှစ်နှင့် ၁၉ရာစုနှစ်အရွှေ့ပိုင်းတွင် ကျော်ကြားခဲ့သူများဖြစ်သည်။ ရှူမျှော်ခင်း ပန်းချီရေးဆွဲရာ၌ ဂျော့အင်းနစ်သည် အကျော်အမော်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဂျိမ်းဂုစ်စလာသည် စားဆေးဖြင့်ရေးဆွဲရာ၌လည်းကောင်း၊ အထားအသိုကောင်းခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ထင်ရှားသည်။ ဝင်ဆလိုဟောမားသည်ကား ပင်လယ်နှင့် သက်ဆိုင်ရာအကြောင်းရပ်များကို ပန်းချီသရုပ်ဖော်ခြင်းဖြင့်ကျော်ကြားသည်။ ဂျွန်ဆားဂျင့်သည် ပုံတူရေးဆွဲမှု၌လည်းထင်ရှားသည်။ ရှူမျှော်ခင်းနှင့် ရုပ်ပုံများ ရေးဆွဲရာ၌လည်း လက်ရာကောင်းသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ (ဆားဂျင့်ဂျွန်ဆင်းဂါး-ရှူ။)

မကြာမြင့်သေးသောကာလမှစ၍ အမေရိကန်ပန်းချီဆရာတို့သည် မိမိတို့၏ပင်ကိုယ်ပန်းချီဟန်သစ်မူသစ်များကို ထွင်လာကသည်။ မိမိတို့နိုင်ငံ၏သရုပ်ကိုမိမိတို့ကိုယ်ပိုင်ဟန်ဖြင့် ဖော်ထုတ်သောပန်းချီများရေးဆွဲလာ

www.foreignspace.com.mm

ကြသည်။ မက္ကဆီကိုနိုင်ငံသားရီဗီးရ၏ နံရံပန်းချီတို့သည် အမေရိကန်ပန်းချီဆရာတို့အားလည်း သွေးထိုးပေးလေသည်။ အမေရိကန်ပန်းချီကျော်များအနက်ဂရန်ဂု၊ တောမတ်ဗင်တန်၊ ရော့ကဝဲကင့် စသည်တို့ ပါဝင်လေသည်။

အာရှပန်းချီ

ဥရောပ ပန်းချီနည်းအမျိုးမျိုးတို့ကို ဖော်ပြခဲ့ပြီးနောက် အာရှပန်းချီနည်းကို ဖော်ပြပါက ပြီးပြည့်စုံမည်မဟုတ်ချေ။ အာရှပန်းချီဆရာတို့သည် ဥရောပပန်းချီကဲ့သို့ အနီးအဝေးပြနည်း၊ အလင်းအမှောင်ဖော်နည်း၊ ဆေးအနုအရင့်သွင်းနည်းစသောနည်းတို့ကို အဓိကထားပေး။ အာရှပန်းချီဆရာတို့သည် မျက်မြင်ရူပါရုံကို ပို၍အလေးအမြတ်ပြုလိုသောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု သုတေသီတို့က ဆိုကြသည်။ အာရှပန်းချီ၏ မျဉ်းရေးဆေးခြယ်နည်းဖြင့် ရေးကြသောအကောင်းဆုံးလက်ရာတို့ကို အိန္ဒိယအန္တောလိုက်ဂူများ၌တွေ့ရသည်။

အန္တောလိုက်ဂူ၏ နံရံပန်းချီတို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ရှေးအကျဆုံးပန်းချီလက်ရာများဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ ဘဝခရီးကို အခန်းခန်းဖွဲ့၍ရေးသားသည်။ နိပါတ်ဇာတ်အမျိုးမျိုး ကိုခင်းထားလေသည်။ ဘီစီ ၂ ရာစုနှစ်မှ ၇ ရာစုနှစ်တိုင်အောင်ရှည်လျားသောကာလအပိုင်းအခြားတွင်း၊ ခေတ်အမျိုးမျိုးကို ကျော်ဖြတ်၍ ရေးဆွဲခဲ့သောပန်းချီများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော်တစ်ခေတ်တည်း တစ်လက်ရာတည်း

နညက်သော စုတ်ချက်ဖြင့် သဘာဝကို မှတ်တမ်းတင်လေ့ရှိသော တရုတ်ပန်းချီကျော် ချီပိုင်ရှိ၏ ကြာဖက်နှင့် ပုစဉ်းကောင် ပန်းချီကား

နညက်သော စုတ်ချက်ဖြင့် သဘာဝကို မှတ်တမ်းတင်လေ့ရှိသော တရုတ်ပန်းချီကျော် ချီပိုင်ရှိ၏ ကြာဖက်နှင့် ပုစဉ်းကောင် ပန်းချီကား

ပန်းဖြေရိပ်ဝယ် ပန်းချီကားမှာ အမျိုးသမီး ပန်းချီကျော် အမြိတရှာဂီး၏လက်ရာ ဖြစ်သည်။

ကဲ့သို့ ရေးဆွဲပုံစနစ် တသမတ်တည်းရှိခြင်း၊ သဘောအယူအဆတူညီခြင်းတို့ကိုတွေ့ရသည်။ ရှေးခေတ်အိန္ဒိယပန်းချီသည် အေဒီ ၅ ရာစုနှင့် ၆ ရာစု အတွင်း အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်ခဲ့ရာ၊ အန္တောလိုက်ဂူ၏ နံရံပန်းချီတို့သည် အကောင်းဆုံးလက်ရာမွန်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ပြင် ထိုခေတ်က လက်ရာကောင်းပန်းချီများကို ဗိုင်ဇူမြို့ရှိ ဗဒါမိလိုက်ဂူများတွင်လည်း တွေ့မြင်ကြရသည်။ ယင်းနံရံပန်းချီများက ဗြဟ္မာဏအယူဝါဒဆိုင်ရာ ပန်းချီခန်းများဖြစ်သည်။ ၇ ရာစုနှစ်နှင့် ၈ ရာစုနှစ်အတွင်းက ရေးဆွဲထားသောဂျိန်းအယူဝါဒဆိုင်ရာ ပန်းချီခန်းများကို အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း မဒရပ်ပြည်နယ်ရှိ စစ်တနဗာဆောလိုက်ဂူအတွင်း၌ တွေ့ရလေသည်။

ပန်းချီ

ဂျာမိနီရွှင်း၊ နန္ဒာလာဗို့၊ အဗာနင်ဒြာနတ်တဂိုး၊ အမျိုးသမီးပန်းချီကျော် အမြဲတရှာဂိုးတို့ပါဝင်လေသည်။

တရုတ်လူမျိုးတို့သည် ပန်းချီဆေးရေးမှုကို အလွန်နှစ်သက်ကြသည်။ သူတို့၏အသုံးအဆောင်ဟူသမျှတွင် ပန်းချီမှုကင်းသောအရာအလွန်ရှားသည်။ တရုတ်တို့၏ ပန်းချီသမိုင်းသည် နှစ်ကာလအားဖြင့် အသေအချာ မဆိုနိုင်သော်လည်း၊ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း နှစ်ထောင် သုံးထောင်ခန့်က ပြုလုပ်ခဲ့သည်ဟုခန့်မှန်းရသော သုံးချောင်းထောက်ကလပ်များ၊ ပန်းအိုးများတွင် ဆင်ရုပ်၊ သမင်ရုပ်၊ ကျားရုပ်စသော အမှတ်အသားများကိုတွေ့ရသည်။ ထိုအရုပ်များကို ပန်းချီရုပ်အဖြစ်သုံးရုံမျှမက အက္ခရာစာလုံးအဖြစ်လည်း သုံးသည်ဟု ပန်းချီပညာရှင်များက ယူဆကြသည်။ ခေတ်ဦးအခါက ပန်းချီလက်ရာများသည် ကာလစား၍ ပျောက်ကုန်သော်လည်း၊ ရှေးဟောင်း စာပေကျမ်းဂန်တို့တွင်၏ဖော်ပြချက်

ဆရာသောင်းသည် ဤသို့ မြန်မာစနစ်အတိုင်း ရေးဆွဲခဲ့သည်။

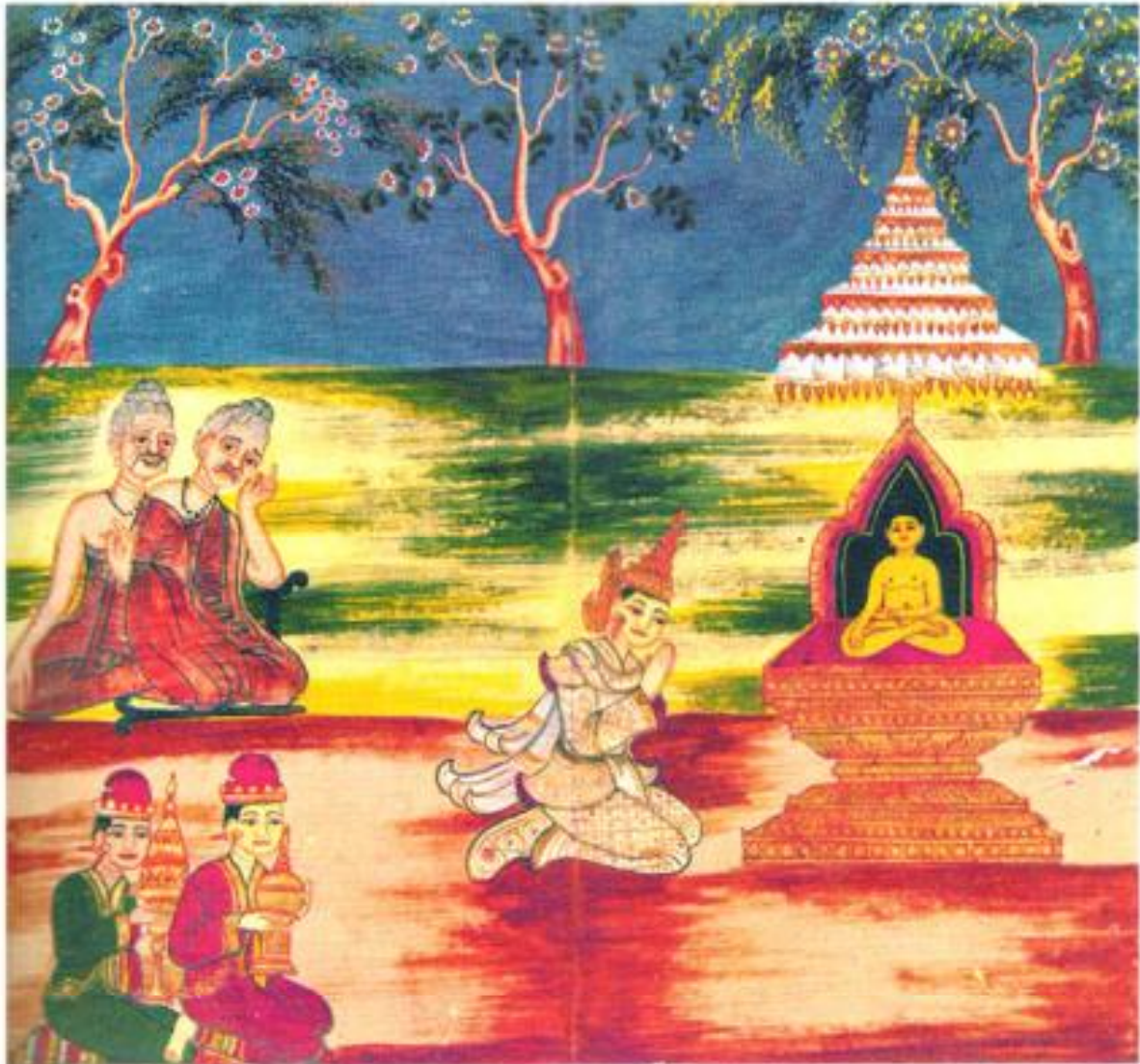
အယ်လိုရာလိုဏ်ဂူအတွင်း၌လည်း ဗြဟ္မာဏ အယူဝါဒဆိုင်ရာပန်းချီခန်းများ တွေ့ကြရသည်။ ရေးဆွဲပုံ စနစ်သည် အန္တောပန်းချီစနစ်ကဲ့သို့ ကောက်ကြောင်းပန်းချီ မျဉ်းရေးဆေးချယ်နည်းဖြစ်သော်လည်း၊ အန္တောစနစ်ကဲ့သို့ ကောက်ကြောင်း ပျော့ပျောင်းသိမ်မွေ့မှုမတွေ့ရဘဲ၊ မာဆတ်နေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ယင်းပန်းချီခန်းများသည်လည်း အန္တောပန်းချီကဲ့သို့ အကောင်းဆုံးများအဖြစ် ကမ္ဘာက အသိအမှတ်ပြု ထားလေသည်။

အေဒီ ၉ ရာစုလောက်တွင် ပေစာပရပိုက်များ၌ စာသား၏ ဘေးတွင်ပန်းချီရေးသည့် ပုံသေးပန်းချီစနစ် ခေတ်စားလာ၍၊ နံရံပန်းချီ ရေးခြယ်မှုနည်းပါးလာပါသည်။ ပုံသေးပန်းချီဖက်တွင် ပါလပန်းချီ (ဘင်္ဂလားပြည်နယ်မှ) စနစ်သည်ကျော်ကြားသည်။ ၁၃ ရာစုနှစ်လောက်တွင် ယင်းစနစ်ခေတ်တိမ်လာသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ်လောက်တွင် မူ အိန္ဒိယစနစ်နှင့်ပါးရှင်းစနစ်တို့ရောနှောကာ၊ ရာဇပုတ္တစနစ်ဟူ၍ပေါ်ထွက်ခဲ့သေးသည်။ မဂိုမင်းများလက်ထက်တွင်သုံးကြသော ပုံသေးပန်းချီစနစ်သည်ပါးရှင်းပို၍ ဆန်ပြီးလျှင်အိန္ဒိယဟန် နည်းလေသည်။

ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ အိန္ဒိယဖြစ်လာသောအခါ၊ အနောက်တိုင်းပန်းချီဇာတို့ ဝင်ရောက်လာလေသည်။ အနောက်တိုင်းမှဖြင့် ရေးဆွဲရာ၌ထင်ရှားသောပန်းချီကျော်တစ်ဦးမှာရာဗီဗားမားဖြစ်သည်။ ၁၉ ရာစုနောက်ပိုင်းနှင့် ၂၀ ရာစုနှစ်အစပိုင်းတွင် အနောက်တိုင်းမှ ခေတ်စားခဲ့သော်လည်း၊ အိန္ဒိယပန်းချီလောက ခေတ်ပြောင်းမှု အစပျိုးလာသည်။ အမျိုးသားဟန်၊ အမျိုးသားစနစ်များကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်လာကြသည်။ ယခုခေတ်သစ်ပန်းချီသည် အန္တောစံနစ်၊ ရာဇပုတ္တစံနစ်၊ မဂိုစနစ်တို့ကိုယူ၍ ခေတ်အမြင်ဖြင့် ရေးဆွဲကြသည်။ ခေတ်သစ်အိန္ဒိယ ပန်းချီကျော်များအနက်

အနောက်တိုင်း ပန်းချီစနစ်ကို အုတ်မြစ်ချပေးခဲ့သည့် ဦးဘဇော်၏ လက်ရာကောင်းတစ်ခု

ဧည့်သည်များ ကမ္ဘာလေးဆယ်စီ ပြင်နိုင်သော ကာဠစေတီလ ရသေ့သည် ဘလောင်းတော်မင်းသားပစ္စုတ် ဆုတူးမြစ်မည်ကို
ပြင်၍ ရယ်မြို့ဟန်၊ မိမိ မပူပဏ္ဍေရမည်ကို ပြင်ပြန်၍ တပန် ငိုကြွေးဟန် ပေါ်ပြသော ဓမ္မမြန်မာ မန်းချီလက်ထု

ပန်းချီကျော် ဦးဘဉာဏ်သည် ဆေးရောင်စပ်ရာ၌ စနစ်ကျလှသည်။ ရွှေတိဂုံစေတီတော် ပန်းချီကားမှာ ယင်း၏ အကောင်းဆုံး လက်ရာ တစ်ခုဖြစ်သည်။

အရ၊ ရာဇဝင်ဒဏ္ဍာရီ၊ ရွှေဘုံနိဒါန်း မင်းခမ်းမင်းနား အကအဆို၊ အတီးအမှုတ်စသောကြောင်းခြင်းရာများကို ရေးချယ်ကြသည်ဟု သိရှိရလေသည်။

အေဒီ ၄-ရာစု နှစ်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ကုရိုက်ချီ အမည်ရှိ ပန်းချီကျော်ကြီး၏လက်ရာအချို့ကို လန်ဒန်နှင့်ဝါ ရှင်တန်မြို့များရှိ ပြတိုက်များ၌တွေ့ရှိရရာ၊ ပန်းချီခေတ်ဦး လက်တည်စမ်းသောလက်ရာမျိုးမဟုတ်ဘဲ၊ အနည်ထိုင်နှစ် ကျနေသောလက်ရာများဖြစ်သည်။ တောပုံတောင်ပုံနောက် ခံကားကိုလည်း ယင်းပန်းချီကျော်ကပင် စတင်ခဲ့လေသည်။

ဗုဒ္ဓအယူဝါဒတရုတ်နိုင်ငံသို့ရောက်လာသောအခါ၊ အိန္ဒိယပန်းချီပါအတူပါလာသည်။ တရုတ်တို့၏ ပန်းချီလက် ရာဟောင်းတွင် အိန္ဒိယပန်းချီဩဇာယှက်လာသည်။ ယင်း ခေတ်ဆီမပန်းချီများကို ယနေ့တိုင် တွန်ဟွန်လိုဏ်ဂူများ အတွင်း၌တွေ့နိုင်သေးသည်။ တောတောင်ပန်းချီလည်း ယင်းခေတ်တွင် အထူးထွန်းကားသည်။ တရုတ်တို့သည်ရေ မြေတောတောင် ကျေးငှက်၊ တိရစ္ဆာန်၊ သစ်ပင်၊ ပန်းပင် တည်းဟူသော သဘာဝတရားကြီးကို အလွန်ချစ်မြတ်နိုးသူ များဖြစ်သည်။ တရုတ်စာဆိုတို့သည် သဘာဝကို ဖွဲ့နွဲ့သီ ကုံးကြသကဲ့သို့၊ တရုတ်ပန်းချီဆရာတို့ကလည်း နုညက် သောစုတ်ချက်ဖြင့် သဘာဝကိုရေးခြယ်ကြသည်။ ယင်း ခေတ်သည် တန်မင်းဆက်ခေတ်ဖြစ်၍ တန်မင်းဆက်

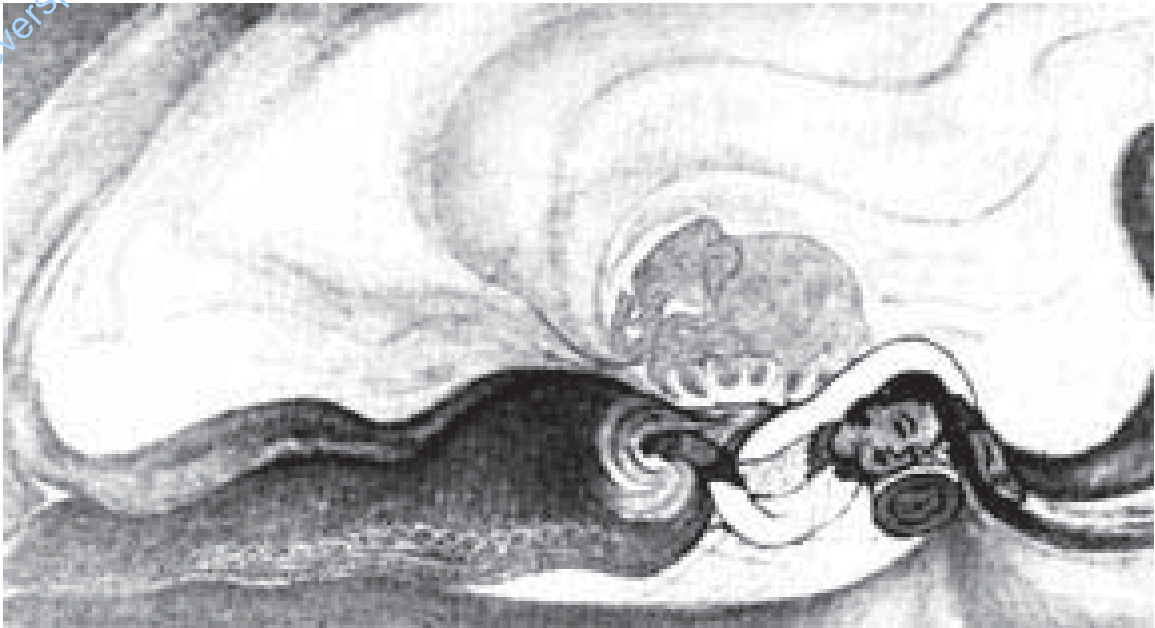
အနစ်သုံးရာအတွင်း အနုပညာများထွန်းကားရာ၊ ပန်းချီလည်း ပါဝင်သည်။

တန်မင်းဆက်ကုန်ဆုံးလျှင် တရုတ်နိုင်ငံကီးပြိုကွဲ၍ မငြိမ်သက်ဖြစ်သဖြင့်၊ ပန်းချီအဆင့်အတန်းအနည်းငယ် လျော့ကျသွားသည်။ သို့သော်တောတောင်ရေမြေပန်းချီ တိုးတက်လျက်ရှိ၍၊ ငှက်ပန်းချီ ပန်းပွင့်ပန်းချီတို့ ထွန်းကား လာသည်။ ပန်းချီဆရာကြီးတစ်ဦးကမူ၊ ကောက်ကြောင်းမ ပါဘဲရုပ်လုံးဖော်သော အရိုးမဲ့စနစ်ခေါ် စနစ်သစ်တစ်ခုကို ပင်ထွင်သေးသည်။ အေဒီ ၁၀၀၀ခန့်တွင် နိုင်ငံကြီး ပြန် လည်စည်းရုံးမိသည်။ ထိုခေတ်တွင် မင်းများကပန်းချီပညာ ကိုအထူးအရေးပေးသည်။ ပန်းချီသည် ပို၍ ကဗျာဆန်လာ သည်။ ပုံတူရေးဆွဲမှုကို လျစ်လျူရှု၍၊ အတွေးအတော စိတ်ကူးစိတ်သန်းကို စုတ်ဖြင့်သရုပ်ဖော်ကြသည်။ ယင်း ခေတ်တွင် ပန်းချီသမဝါယမနည်းဟူ၍ ထူးခြားသော စနစ်တစ်ခုပေါ်သည်။ ပန်းချီကားတစ်ချပ်တည်းတွင် တစ်ဦးက သစ်ပင်ကိုရေးဆွဲ၍၊ တစ်ဦးကကျောက်ဆောင် ပုံရေးဆွဲကာ၊ ပန်းချီသမဝါယမကားကိုပြုစုကြသည်။ တော တောင်ရေမြေပန်းချီဖက်တွင် မယွန်း၏လက်ရာသည် အ ထက်ထက်ကတရုတ်ပန်းချီဆရာကြီးများ၏ လက်ရာကဲ့သို့ သေးသွယ်နုညက်နွဲ့နှောင်းခြင်းမရှိဘဲ တောင့်တင်းကြံ့ခိုင် သည်။ အထားအသိုနေရာတွင်လည်း အထူးလိမ်မာသည်။

ယင်းခေတ်တွင် တူရကီ၊ ပါးရှား၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်၊ ကိုးရီးယားနိုင်ငံများနှင့်အဆက်အဆံ အပေါက်အရောက် များသဖြင့်၊ ယင်းတို့မှ ပန်းချီဩဇာတို့လည်း ဝင်ရောက်လာ သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် တာတာလူမျိုးတို့လက်ထက် တွင်းသို့ကျရောက်သောအခါ၊ အနုပညာသည်များအား ချီး မြှင့်အားပေးခြင်းမပြုသဖြင့်၊ ပန်းချီကျော်များသည် မင်း နေပြည်မှ ဖဲကြဉ်ရှောင်ခွာနေကြရသည်။ ၁၄ ရာစုနှစ်အ တွင်း မင်မင်းဆက်များ ပြန်လည်စိုးမိုးသောအခါ၊ တရုတ် ပန်းချီဆရာတို့ ပြန်၍ မျက်နှာကြီးလာသည်။ တရုတ်ပန်းချီ အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သည်။ သို့သော် မင်မင်းများသည် အထင်ကြီးကြသည်။ အာဏာပြင်းကြသည်။ မိမိတို့ဆန္ဒကို မလိုက်လျောလျှင် နှိပ်ကွပ်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အချို့ ပန်းချီကျော်များသည် ဂျပန်ကျွန်းများသို့ သွားရောက် ခို လှုံကြသည်။

၁၇ ရာစုနှစ်မှ ၂၀ ရာစုနှစ်အတွင်းမန်ချူးမင်းဆက်များ တရုတ်နိုင်ငံ၌ စိုးမိုးကြသောအခါ၊ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုကို အထူးလေးစားအားပေးကြသည်။ သို့သော် မင်းအားမျက် နှာလိုအားရလုပ်လိုကြသော ပန်းချီကျော်အချို့တို့ကြောင့်၊ အချို့သောပန်းချီကျော်တို့သည် ဂျပန်သို့ကူးပြောင်းသွား ကြသည်။ ယင်းခေတ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ၌ တရုတ်ပန်းချီ အထူး ထွန်းကားလေသည်။

ပန်းချီ

ပန်းချီကျော် ဦးဘကြည်သည် ရိုးရာပန်းချီကို ခေတ်အမျိုးသားဟန်သစ်ဖြင့် ရေးဆွဲထားသည့် ဗုဒ္ဓဝင်လာ မယ်တော်မာယာ အိပ်မက်ခန်း

မြန်မာ့သမိုင်း မော်ကွန်းတင်ကားများ ရေးဆွဲရာ၌ ထူးချွန်လှသည့် ပန်းချီကျော် ဦးငွေကိုင်၏ နု-အက်တလီစာချုပ် ပန်းချီကားတစ်ခု

ပန်းချီ

နှစ်လိုဖွယ်ရာ အရောင်အသွေးတို့ဖြင့် သရုပ်ဖော်ရာတွင် ကျော်ကြားသူ ဦးအုန်းလွင်၏ လက်ရာကောင်းတစ်ခု

www.forever-space.com.mm

မန်ချူးမင်းများလက်ထက်တွင် အီတာလျံဘုန်းတော် တစ်ပါးကအနောက်တိုင်း ပန်းချီစနစ်ကို တရုတ်တို့အား သင်ပြပေးသော်လည်း၊ ရိုးရာကို မြတ်နိုးသော တရုတ်တို့ သည် ရိုးရာပန်းချီကိုသာပို၍နှစ်သက်ကြသည်။ ကိုယ်ပိုင် ပညာတိုးပွားရန်သာအားထုတ်ကြသည်။ ၁၉ ရာစုနှစ်ထဲ မှစ၍ ၂၀ရာစုနှစ်တိုင်အောင်ထင်ရှားသောပန်းချီကျော်ကြီး တစ်ဦးမှာ ချီပိုင်ရှိ (၁၈၆၁-၁၉၅၇)ဖြစ်သည်။ သဘာဝကို အလွန်မြတ်နိုးသဖြင့်ပိုးကောင်၊ မွှားကောင်၊ ငါးပုစွန်၊ ဖား ခရုနှင့်ပန်းများကို နုညက်လှသောစုတ်ချက်ဖြင့် စေ့စပ်သေ ချာစွာသရုပ်ဖော်လေ့ရှိသည်။ ယခုခေတ်အချို့သော တရုတ်ပန်းချီတို့ကမူ ရိုးရာနှင့်ဥရောပစနစ်ပူးပေါင်းရန် ကြိုးစားလျက် ရှိကြလေသည်။

အလင်းနှင့် အမှောင်ကို ကစားကာရေးဆွဲရာ၌ ပြင်သစ်ပန်းချီကျော် မိုးမှောင်နှင့်တူသည့် ဦးစံဝင်း၏ ကြည့်နူးဖွယ်ရာ ပန်းချီကား

ဂျပန်ပန်းချီ၏ မူလဇာစ်မြစ်သည် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း တရုတ်ပန်းချီဖြစ်သည်။ နှောင်းခေတ်တွင်မူ အနောက်တိုင်း စနစ်များကိုလည်းယူခဲ့သည်။ သို့သော် ဂျပန်လူမျိုးတို့သည် မိမိတို့၏မူလကိုမပျက်စေဘဲ၊ ခေတ်ဆန်သောရေးပုံရေး နည်းဖြင့်သရုပ်ဖော်ကြလေသည်။ (ဂျပန်အနုပညာ-၅။)

ရှေးရိုးမြန်မာပန်းချီသည် အာရှပန်းချီနည်းကဲ့သို့ပင် ဆေးရေးမျဉ်းခြယ်နည်း၊ ဝါ ကောက်ကြောင်းနည်းကိုပင် အဓိကထားသည်။ သမိုင်းသုသေတို့၏ အလိုအရ၊ မဇ္ဈိမ ဒေသ၊ မဂဓတိုင်း (ယခု ဘင်္ဂလား ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း) ပါလမင်းများလက်ထက်၌ ထွန်းကားသော ပါလပန်းချီ သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ရေးဦးစွာရောက်လာသော ပန်းချီနည်း ဟုဆိုကြသည်။ ယင်းပါလပန်းချီ သက်ဆင်းရာအရပ်သည် ပုဂံပြည်ဖြစ်သည်။ အေဒီ ၁၀၀၀ ကျော်ခန့်ကစတင်ခဲ့ သည်။ ပုဂံခေတ်ဦးက အပယ်ရတနာဘုရားမှ ပန်းချီများ သည်လည်းကောင်း၊ ပုဂံခေတ်နှောင်းကသမ္ဗုလ၊ ဘုရားသုံး ဆူ၊ နန္ဒမညာဘုရား ပန်းချီကားများသည်လည်းကောင်း၊ အေဒီရှစ်ရာကိုးရာလောက်က ပါလပေစာများ၌လည်း ကောင်း၊ သစ်သားပေါ်၌လည်းကောင်းရေးခြယ်သောပန်းချီ သဘောနှင့် မတိမ်းမယိမ်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ပါလပန်းချီသည် ပုဂံသို့ရောက်လာခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် ပုဂံခေတ်တွင် ပန်းချီရေးသောကြောင်းခြင်းရာသည် ဗုဒ္ဓဝင် နိပါတ်တို့သာမက၊ မင်းနှင့်စပ်သော ကြောင်းခြင်းရာတို့ လည်းပါလာသည်။ အတွင်းတော်အမိန့်နှင့်ဖြစ်စေ၊ လွှတ် တော်အမိန့်နှင့်ဖြစ်စေ အရေးခိုင်းသောစီးတော်ဆင်၊ မင်းခမ်း တော်စသောထီးသုံးနန်းသုံးပန်းချီများကို ရေးဆွဲလာကြ၍၊ မြန်မာတို့၏ ဓလေ့ဘာသာပျော်ရွှင်မှု၊ သက်မွေးမှုဆိုင်ရာ ပန်းချီကားများကိုလည်း ရေးဆွဲလာကြသည်။

အေဒီ ၁၃၀၀ ခန့်ရောက်၍၊ ပုဂံခေတ် ပျက်သုဉ်းသော အခါ၊ ပုဂံပန်းချီသည် ပါလဟန် တဖြည်းဖြည်း စွန့်လာ သည်။ အရပ်တို့၏အသွင်အပြင်သည် မြန်မာဆန်လာ သည်။ မြန်မာ့အကြိုက်၊ မြန်မာ့အမြင်ဖြစ်လာသည်။ သာဓ ကမှာ ပုဂံမြို့ဟောင်းရှိ ဥပါလိသိမ်မှ ပန်းချီများဖြစ်သည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် မန္တလေး ခေတ်ဖက်သို့ ရောက်လေလေ၊ မြန်မာဆန်လေလေဖြစ်သည်။ သာဓကများကား၊ ပုဂံမြို့ ဟောင်း၌ပင်ဘိုးတော်၊ ဘကြီးတော်ခေတ်က ရေးခြယ်သော စူဠာမဏိပန်းချီ၊ အာနန္ဒာအုတ်ကျောင်းပန်းချီကား၊ မင်း တုန်း သီပေါခေတ်ကရေးခြယ်သောပုရပိုက်ပန်းချီကားတို့ ဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓအယူဝါဒ ပွင့်လင်းရေး ကြိုးပမ်းမှုကို မှီ၍၊

ဥရောပပန်းချီနည်းသည် ခရစ်နှစ် ၁၈၀၀ကျော် နောက် ပိုင်းမှစ၍ မြန်မာပန်းချီလောကသို့ ဝင်လာသည်။ မြန် မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှတို့အုပ်ချုပ်၍၊ ဗြိတိသျှတို့နှင့် အဆက် အဆံ့များလာသည်မှ စခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ကောက် ကြောင်းနည်းမဟုတ်တော့ဘဲ၊ အကြည် ရေဆေးကလည်း ကောင်း၊ ဆီဆေးကိုလည်းကောင်းသုံး၍ အချိုးအစား၊ အလုံးအဖန်၊ အနီးအဝေး၊အလင်းအမှောင်၊အနုအရင့်၊လေ ရေအပူအအေးစသည်တို့ကို တိတိကျကျရေးပြနိုင်သော အနောက်တိုင်းနည်းကို သုံးလာကြသည်။ ကြောင်ခြင်းရာ ကိစ္စတွင်ပုံတူရေးမှု ရှုမျှော်ခင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်မြင်မြင်သမ္ဗု ရေးမှုတို့ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌အနောက်တိုင်းနည်းကို စတင်အုတ်မြစ်ချ သူတို့မှာ ဥရောပပြန် ပန်းချီဆရာဦးဘဇော်၊ ဦးဘဉာဏ်တို့ တည်း။ (ဘဇော်ဦး။ ဘဉာဏ်ဦး-၅။) ယင်းဆရာနှစ်ဦး၏ လမ်းစဉ်ကိုလိုက်၍အလေ့အကျင့်ပြုသူ ယခုအခါတိုးတက် များပြားလျက်ရှိသည်။ ယင်းတို့၏ တပည့်ကြီးများအနက်

ဦးကြည်သည် မြန်မာတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံ ပျော်ရွှင်မှုများ ဖေးဆွဲရာ၌ ထင်ရှားသည်။ မြန်မာ့ရိုးရာကောက်ကြောင်းကို ခေတ်အယူအဆနှင့်တွဲစပ်၍လည်းရေးဆွဲတတ်သည်။ ဦးငွေ ကိုင်သည် ရာဇဝင်သမိုင်းဆိုင်ရာပန်းချီကားများကို ရေးဆွဲ လေ့ရှိသည်။ နှစ်သက်စရာ၊ ခင်မင်စရာ၊ ကြည်ညိုစရာများ ကို ဆီဆေးဖြင့်ရေးဆွဲရာ၌ ပို၍လက်ရာကောင်းသည်။ ဦး အုန်းလွင်သည် မဂ္ဂဇင်းများအဖုံးပန်းချီအတွက် ကျော် ကြားသည်။ သို့သော် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုကိစ္စ ပန်းချီကား များ၌လည်းကျော်ကြားသူဖြစ်သည်။ အလင်းနှင့် အမှောင် ကို ကစားကာ ရေးဆွဲရာ၌ ဦးစံဝင်းသည် ပြင်သစ် ပန်းချီကျော်ကြီး မိုနေးနှင့် တူလှသည်။

အနောက်တိုင်းမှ မျက်မြင်ရုပ်သွင်ဖြင့် တင်စားရေး ဆွဲခြင်းမပြုသော စိတ္တပန်းချီကို မြန်မာပရိသတ်က လက်မခံသေးချေ။ သို့သော် စိတ္တပန်းချီ လမ်းစဉ်သစ်ကို ကြားမြင်နေကြသော လူငယ်ပန်းချီဆရာတို့ကမူ လက် တည့်စမ်းလျက် ရှိလေသည်။

ပန်းချင်ပေါင်။ ။ချင်ပေါင်မျိုးဖြစ်သော မာလဗေစီအီး မျိုးရင်းတွင် ပန်းချင်ပေါင်လည်းပါဝင်သည်။ ရုက္ခဗေဒ

ပန်းချင်ပေါင်ပင်၏ အသီး၊ အပွင့်နှင့် အရွက်များ

အမည်အားဖြင့် အောသီယာရီဇီယာဟုခေါ်သည်။ ချင်ပေါင် ပင်များကဲ့သို့စားသုံးရန်အတွက်မဟုတ်ဘဲ လှပ၍အသွေး အရောင်စုံလင်သော အပွင့်များအတွက် အလှစိုက်ပန်းပင် အဖြစ် နေအိမ်ဝင်းခြံများနှင့် ပန်းဥယျာဉ်များတွင် စိုက်ပျိုး ကြသည်။ ပန်းချင်ပေါင်တို့သည် အပွင့်များသည်သာ လှပ သည်မဟုတ်သေး။ ကြိုခိုင်ဖြောင့်မတ်သော အပင်ရိုးအပင် တံတို့၏ အနေအထားသည်လည်း တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် ခန့်ခန့်ညားညား ရှိလေသည်။

ပန်းချင်ပေါင်ပင်တို့၏ မူရင်းဒေသမှာ တရုတ်နှင့် အိန္ဒိယ နိုင်ငံများ၊ ဥရောပတောင်ပိုင်းဒေသများဖြစ်သည်ဟုဆိုကြ သည်။ ကရူးဆိတ်စစ်ပွဲများအတွင်းက ပယ်လက်စတိုင် ပြည်မှ ဥရောပနိုင်ငံများသို့ မျိုးယူခဲ့သောမေလိုပင်မျိုးမှ ဆင်းသက်ပေါက်ပွားသော အပင်မျိုးဟုလည်း ဆိုကြသည်။ ယခုအခါ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌ စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသောပန်း ပင်မျိုးဖြစ်နေလေသည်။

ပန်းချင်ပေါင်ပင်တို့သည် မြေဩဇာကောင်း၍ ရေဆင်း လည်းကောင်းပြီးလျှင် နေရောင်ကောင်းကောင်းရရှိသော နေရာများတွင် ပို၍ဖြစ်ထွန်းသည်။ ယင်းတို့ကို ဇူလိုင်လ လောက်တွင် စတင်စိုက်ပျိုးကြသည်။ အပင်တို့သည် ၈ ပေမှ ၁၀ပေအထိမြင့်ကြသည်။ ပင်စည်ရိုးတံတွင်အမွှေးနု ကလေးများရှိသည်။ အရွက်များသည် ကြီးမား၍ ခပ်ဝိုင်း ဝိုင်းကြမ်းကြမ်းနှင့် အရွက်ဖားကြီးများဖြစ်ကြသည်။ ချင် ပေါင်ရွက်နှင့်မတူပေ။ ပင်စည်တွင်ကပ်၍အရွက်များ ထွက် သည်။ အပွင့်တို့သည်လည်း ပင်စည်ရိုးတံတွင်ကပ်၍ ပွင့်ညှာမဲ့ ပွင့်ကြသည်။ အပွင့်ဝိုင်းဝိုင်း၊ ကားကားများ ဖြစ်သည်။ ချင်ပေါင်ပွင့်များနှင့် ဆင်ဆင်တူလေသည်။

မူလက ပန်းချင်ပေါင်ပွင့်တို့၏ အရောင်အသွေးမှာ မစုံလင်မများပြားလှသော်လည်း၊ လူတို့တီထွင် ပြုပြင် စိုက်ပျိုးမှုကြောင့် ယခုအခါ ပန်းနုရောင်၊ ပန်းရင့်၊ အဝါ နု၊ အဝါရင့်၊ အနီ၊ နီညို၊ အပြာ၊ ခရမ်းရင့် စသည်ဖြင့် ချစ်စဖွယ်အရောင်အသွေးများ စုံလင်လှပေသည်။ ထို့ ပြင် မူလက အပွင့်များသည် တထပ်တည်းဖြစ်သော် လည်း ယခုအခါ ပွင့်ဖတ်အထပ်ထပ်ရှိသော ပန်းချင် ပေါင်ပင်များလည်း ဖြစ်ထွန်းလျက်ရှိသည်။

ပန်းချင်ပေါင်ပွင့် အခြောက်များကို ချွေးပေးလျှင် ပို၍ ကြာရှည်စွာအပွင့်ပွင့်သည်။ အပွင့်များ ပွင့်၍ ကုန်လောက် သည့် အချိန်တွင် အပင်များကို ခုတ်ချဖယ်ရှားပစ်ရသည်။ အစေ့များကို ရလှိုလျှင် အစေ့တည်သည်အထိ အပင်များ ကိုမခုတ်ဘဲ ထားရသည်။ မူလစိုက်သော မြေကွက်ကို မြေလှန်မပစ်လျှင် နောင်သုံးလေးနှစ်ခန့်ဆက်၍ အစေ့များ ထပ်မံမပျိုးရဘဲ အချိန်ကျလျှင် အပင်သစ်များပေါက်၍ ဖူးပွင့်လေသည်။

ပန်းတနော်မြို့။ ။ပန်းတနော်မြို့သည် မအူပင်ခရိုင် ပန်းတနော်မြို့နယ်၏ မြို့ပိုင်ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်သည်။ ပန်းတနော် မြို့နယ်သည် ၄၈၃ စတုရန်းမိုင်ကျယ်ဝန်း၍၊ ဧရာဝတီမြစ် မှာဖြာထွက်နေသောမြစ်ခွဲကလေးပေါင်းများစွာသည် မြို့နယ် အတွင်းပိုက်ကွန်သဖွယ်ဖြတ်သန်းစီးဆင်းနေသည်။ တစ်မြို့ နယ်လုံး၏ လူဦးရေသည် ၁၉၅၆ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်း ခန့်မှန်းချက်အရ ၁၂၅၁၀၁ ယောက်ဖြစ် ၍၊ ထိုလူဦးရေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံကျော်သည် ကရင်လူမျိုးများဖြစ်သည်။

ဧရာဝတီမြစ်၏ မြစ်ခွဲကလေးတစ်ခုဖြစ်သောပန်းတနော် မြစ်သည်ညောင်တုန်းမြို့ အလွန် ၁၅မိုင်ခန့် ဝေးသောနေရာ မှအနောက်ဘက်သို့ခွဲထွက်ရာ၊ ယင်းမြစ်နှင့်အခြား မြစ်ခွဲက လေးတစ်ခုဖြစ်သော ဗောဓိမြစ်တို့ဆုံရာ၌ ပန်းတနော်မြို့ တည်ရှိသည်။ မြို့ဝန်းကျင်တွင်ချောင်းငယ်မြောင်းငယ်များ ပေါများလှသဖြင့် မိုးအခါ ရေလွှမ်းမိုးခြင်း ခံရတတ်သည်။ သို့ရာတွင် နွေအခါ၌မူပန်းတနော်မြစ်သည် သင်္ဘောကြီး များ ဝင်ထွက်ခြင်း မပြုနိုင်လောက်အောင် တစ်နေ့တခြား ရေတိမ်လာသဖြင့် မြို့မှာ တဖြည်းဖြည်း အရောင်းအဝယ် ဆုတ်ယုတ်လာသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ ပန်းတနော်မြို့၏ လူဦးရေသည် ၄၆၈၇ ယောက်ရှိသည်။

ပန်းတနော်မြို့၏အဓိကထွက်ကုန်များမှာ ဆန်စပါး၊ ဖျာရက်သောသင်နှင့် ငါးပိ၊ ငါးခြောက် စသောအင်းကုန် များဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့်ပန်းတနော် သင်ဖျာသည် ကျော်စောသည်။ ခနဲဖြူ၊ ဟင်္သာတစသော သင်ဖျာထွက် နယ်များ၏ သင်အတွက်အားအကိုးရဆုံးသော မြို့နယ်ဖြစ် သည်။ ပန်းတနော်မြို့သည် ခနဲဖြူမြို့မှ ၂၉ မိုင်ကွာ ဝေး၍၊ ဟင်္သာတမြို့မှ ၆၆မိုင်ခန့်ရှည်လျားသောတာအတိုင်း ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် ဆက်သွယ်နိုင်သည်။ ညောင်တုန်း၊ မအူပင်မြို့များနှင့်လည်း ရေလမ်းခရီးဖြင့်ဆက်သွယ်နိုင် သည်။

မြို့၏အနောက်ဘက် တစ်မိုင်ခန့်ဝေးသောနေရာရှိ ရွှေမြင်တင်ဘုရားသည် ပန်းတနော်မြို့၏ထင်ရှားသော တန်ခိုးကြီးဘုရားဖြစ်သည်။ ပုသိမ်ရာဇဝင်လာ ဥမ္မာဒန္တိ မင်းသမီးသည် မင်းသားများဘေးရန်မှ ကင်းဝေး ရန်ထွက်ပြေးယင်း၊ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်ကာ၊ ဦးခေါင်းမှ ပန်းများကျရာအရပ်တွင် တည်ထားသောစေတီဖြစ်သဖြင့် ပန်းကျနောမြို့ဟု သမုတ်ရာမှ ပန်းတနော်မြို့တွင်သည် ဟုဆိုကြသည်။ နှစ်စဉ် တပေါင်းလတိုင်း ရွှေမြင်တင် ဘုရားပွဲတော် ကျင်းပရာ၊ ဝေးနီးအရပ်များမှ စည်ကားစွာ လာရောက်ကြသည်။

ပန်းတောင်းမြို့။ ။ပန်းတောင်းမြို့သည် ပြည်ခရိုင် ပန်း တောင်းမြို့နယ်၏ ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီမြစ်၏

လက်ျာကမ်းပေါ်၌ တည်ရှိပြီးလျှင်၊ ပြည်မြို့၏တောင် ဘက် ၉ မိုင်ဝေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှရခိုင်တိုင်းသို့သွားရာ ကုန်းကြောင်းခရီး ဖြစ်သောတောင်ကုပ်တောင်ကြားလမ်းကို ပန်းတောင်းမြို့မှ တစ်ဆင့် သွားနိုင်လေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးစအချိန်၊ လေကြောင်း၊ ရေကြောင်း ခရီးလမ်းများ မဖွင့်နိုင်သေးမီက၊ ရခိုင်တိုင်းမှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ကြရာ၊ ပန်းတောင်းမြို့သည် အလွန်စည်ကား၍ အရောင်းအဝယ် ဖွံ့ဖြိုးခဲ့ဘူးသည်။ တောင်ကုပ်တောင်ကြားလမ်းနှင့်မူ ပန်း တောင်းမြို့သည် ၃၉ မိုင်ခန့်သာဝေးသည်။ ရခိုင်တိုင်း တောင်ကုပ်မြို့သို့ ကားလမ်းဖြင့် တောင်ကြီးများကို ကျော်ဖြတ်သွားလျှင် မိုင် ၁၀၀ ခန့်သာသွားရသည်။

၁၉၅၃ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ၊ ပန်းတောင်းမြို့၏ လူဦးရေသည်၃၄၃၀ ယောက်ဖြစ်သည်။ ပန်းတောင်းမြို့ သည် ရခိုင်ရိုးမတောင်တန်းနှင့်နီးကပ်နေသဖြင့်၊ မြေမျက် နှာပြင်မညီညာရုံမက မြေဩဇာလည်းမကောင်းလှသော ကြောင့် လယ်ယာ စိုက်ပျိုးခြင်းအလုပ်ကို အနည်းငယ်သာ လုပ်ကိုင်နိုင်သည်။ ပန်းတောင်းမြို့၏ ထွက်ကုန်မှာ ချည် ထည်နှင့်ရှားစေးဖြစ်သည်။

ပန်းတောင်းမြို့၏ တန်ခိုးကြီးဘုရားမှာ ဧရာဝတီမြစ် ကမ်းနားရှိ ပေါတော်မူ ရှင်ဖြူဘုရားဖြစ်သည်။

ပန်းတိုင်းပင်။ ။ပန်းတိုင်းပင်မျိုးတို့သည် ရုက္ခဗေဒ အမည်အားဖြင့် ဒတ်တျူရာဟုခေါ်သောမျိုးစုထဲတွင် ပါဝင် သည်။ ယင်းတို့သည် ဆိုလာနေစီအီး မျိုးရင်း၌အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အပူပိုင်းဇုန် ဒေသနှင့် သမပိုင်းဇုန်ဒေသ များ၌ပေါက်ရောက်သည်။ အလေ့ကျ ပေါက်တတ်သော ပေါင်းပင်မျိုး ဖြစ်၍ကွင်းပြင်များ၊ မြေရိုင်း ဖုန်းဆိုးများ၊ အမှိုက်ပုံများ၌ ပေါက်ရောက်သည်ကို တွေ့ရတတ်သည်။ ပန်းတိုင်းပင် အမျိုးမျိုးရှိရာ အားလုံးပင် အဆိပ်ရှိသော အပင်များဖြစ်ကြသည်။

ပန်းတိုင်းပင်မျိုးစုတွင် မျိုးစိတ်များပါဝင်ရာ၊ မြန်မာ နိုင်ငံ၌ လူသိများသောပန်းတိုင်းပင်မျိုးမှာ ရုက္ခဗေဒအ မည်ဖြင့် ဒတ်တျူရာဖတ်စကျူအိုဆာဟုခေါ်သောပန်းတိုင်း ဖြူပန်းတိုင်းမဲ၊ ပန်းတိုင်းခတ္တာနှင့် ဒတ်တျူရာစကြ မိုနီယမ်ဟုခေါ်သော ပန်းတိုင်းညိုတို့ ဖြစ်သည်။ ပန်းတိုင်း ခတ္တာကို ဒတ်တျူရာစကြမိုနီယမ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

ယင်းတို့သည် တစ်နှစ်ခံအပင်များ ဖြစ်ကြသည်။ အပင် ပျော့မျိုးဖြစ်သည်။ ၄ ပေမှ ၅ ပေကျော်အထိ အမြင့်ရှိ တတ်သည်။ ပင်စည်၏အရောင်သည် ဝါစိမ်းစိမ်းဖြစ်သည်။ အရွက်တို့သည် ကြီးမားချောမွတ်၍ အဖျားချွန်သော အဟိုက်များရှိသည်။ အလျား ၃လက်မမှ ၈ လက်မအထိ

ရှိတတ်သည်။ အရွက်တို့သည်နံ့စော်သည်။ စက်တင်ဘာလ မှမတ်လအထိအပွင့်ပွင့်သည်။ တစ်ပွင့်ချင်းပွင့်သည်။ ခရာပုံ အပွင့်များဖြစ်သည်။ အချို့ပန်းတိုင်းပင်မျိုးတို့၏ အပွင့်သည် အနားညီသည်ဟုဆိုရမလောက်ဖြစ်သည်။ အချို့၏အပွင့်တို့ကား အနားချွန်ငါးခုပါတတ်သည်။ အပွင့်တို့၏အရောင်မှာ အဖြူရောင်၊ နို့နုရောင်နှင့် ခရမ်းရောင်ဖြစ်သည်။ အပွင့်တို့သည် ၄ လက်မခန့် ရှည်သည်။

အသီးတို့သည် လုံး၍ ဆူးများရှိသည်။ အဆိပ်သီးဖြစ်သည်။ နှစ်မျိုးနှစ်ဖက်စလုံး၌ ကောင်းကျိုးမဖြစ်သည့် အခြေအနေများကို “ဆုပ်လျင်ဆူး၊စားလျင်ရူးသည့် ပန်းတိုင်းသီးကဲ့သို့” ဟူ၍ ဥပမာတင်စားပြီးဆိုကြသည်။ အသီးထဲတွင် အစေ့မဲမဲကလေးများ ရှိသည်။ အစေ့နှင့်အရွက်သည် ဆေးဖက်ဝင်သည်။ စကြမိုနိုယမ်ဘယဆေး ဖော်စပ်ရာ၌ အစေ့နှင့်အရွက်ကိုသုံးရသည်။ ယင်းဆေးသည် လူကိုထုံထိုင်းစေတတ်သောသတ္တိရှိသည်။ ဒူးလာလိပ်ခေါင်းရောဂါ၊ ရူမက်တစ်ရောဂါနှင့် ကွက်တက်ခြင်းတို့အတွက်ဆေးဖော်စပ်ရာ၌ စကြမိုနိုယမ်ကိုသုံးရသည်။ ပန်းနာရင်ကြပ်သည် များသည် ပန်းတိုင်းရွက်ကို မီးရှို့၍အငွေ့ရှူရသည်။ ပန်းတိုင်းခတ္တာ၏အဖြစ်သည် ခွေးရူးကိုက်ခြင်းနှင့် ရူးသွပ်ခြင်းများကို ကုသရာ၌ အသုံးဝင်သည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။

ဆိုခဲ့သော ပန်းတိုင်းပင်မျိုးများအပြင်၊ ပန်းတိုင်းကြက်သွန်ဟုခေါ်သော အပင်တစ်မျိုးရှိသေးသည်။ ယင်းအပင်မျိုးသည်ပန်းတိုင်းပင်အမည်ခံသော်လည်း စင်စစ်ဖော်ပြခဲ့သော ပန်းတိုင်းပင်မျိုးများနှင့် မျိုးရင်းလည်းမတူ၊ ရုက္ခဗေဒအမည်သည်လည်းကွဲပြားသည်။ ပန်းတိုင်းကြက်သွန်

သည် လီလီအေးစီးခေါ် နှင်းပန်းမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ မျိုးစိတ်ပေါင်း ၈၀ကျော်ရှိသည်။ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ အာဂျီနီးယားအင်ဒီကာ ဖြစ်လေသည်။

ပန်းတိုင်း ကြက်သွန်၏ အရွက်တို့သည် ၆ လက်မမှ ၁၈ လက်မအထိရှည်၍ ပြက် ၁/၂ လက်မမှ ၁ လက်မအထိ ရှိသည်။ ရှည်လျားသောအရွက် များသည် ထိပ်ချွန်သွယ်သည်။ အဖြူရောင် သေးငယ်သောပန်းခိုင်ရှည်များ ခပ်ကျဲကျဲပွင့်တတ်သည်။

ပန်းတိုင်းကြက်သွန်သည် ဥရိသော အပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ဥအနီမျိုးနှင့်အဖြူမျိုးဟူ၍ ရှိသေးသည်။ ပန်းတိုင်းကြက်သွန်သည် လုံးယောင်ယောင်ဖြစ်သည်။ လူ၏ လက်သီးဆုပ်ခန့်ရှိသည်။ အချို့ဥများသည် ကြီးမားလေးလံရာ အချိန် လေးပေါင်ခန့်ပင်စီးသည်။ အလွန်ပူသော ဥမျိုးဖြစ်သည်။ ကြာကြာဆုပ်ကိုင်ထားလျှင် လက်တွင်မီးလောင်ဖုများထတတ်သည်။ အရသာသည် ခါး၍အနံ့သည် နှလုံးနာဖွယ်ရာ ကောင်းသည်။ သို့သော် ဥသည် ဆေးဖက်ဝင်သည်။ ဥကို အပေါ်ခွဲများခွာ၍ အတွင်းသားကို လှီးဖြတ်ပြီးလျှင် နေခြောက်လှန်းကာ အမှုန့်ပြုရသည်။ ထို့နောက် ဘယဆေးအဖြစ်အသုံးပြုရသည်။ ယင်းကို ချောင်းဆိုးပျောက်ဆေး၊ ဆီးရွှင်ဆေးများတွင် ထည့်သွင်း အသုံးပြုကြသည်။

ပန်းထိမ်ဖိုငှက် ။ ။၎က်ပန်းထိမ်-ရှူ ။

ပန်းပြောက် ။ ။ ကမီယိုပန်းပြောက်-ရှူ။

“ပဒိုင်း” ဟု ခေါ်လေ့ရှိသော ပန်းတိုင်းပင်၏အသီးနှင့် အရွက်များ

ပန်းမဝတီမြစ်။ ။ပန်းမဝတီမြစ်သည် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ရှိမြစ်ခွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းသည် မြောင်းမြခရိုင်နှင့်ပုသိမ်ခရိုင်အကြား နယ်နိမိတ်သဖွယ်စီးဆင်းလျက်ရှိသည်။ ဧရာဝတီမြစ်မှခွဲထွက်၍ ဟင်္သာတခရိုင်ကိုဖြတ်စီးလာသော ချောင်းငယ်မြောင်းငယ်များပေါင်း၍ ပန်းမဝတီမြစ်အတွင်းသို့စီးဆင်းသည်။ ပန်းမဝတီမြစ်သည် အိမ်မဲမြို့တောင်ဘက် အိမ်မဲချောင်းမှအနောက်ဖက်သို့ စီးဆင်း၍ ပုသိမ်မြစ်ထဲသို့ ငပုတောမြို့၏တောင်ဖက်၌ စီးဝင်သွားသည်။ ဒကမြစ်နှင့်လည်း မင်းမနိုင်ချောင်း အိမ်မဲချောင်းတို့ဖြင့်ဆက်သွယ်နေသည်။ (ဧရာဝတီမြစ်-ရှူ။)

ပန်းမုန်လာ။ ။ပန်းမုန်လာကို ဂေါ်ဖီပွင့်၊ ပန်းဂေါ်ဖီ၊ ဂေါ်ဖီဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ ကရုဏီဖာရီး မျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ဂေါ်ဖီထုပ် (မုန်လာထုပ်)၊ ခါးပု၊ မုန်ညင်း၊ စမုန်တို့နှင့် မျိုးရင်းတစ်မျိုးတည်းဖြစ်သည်။ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ပန်းမုန်လာကို ဗရပ်စီကားအိုလရာစီအေးဗောထရစ်ထစ်ဟု

ခေါ်သည်။ လူကြိုက်များသောဟင်းသီးဟင်းရွက်ပင်မျိုး ဖြစ်၍ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌မြေကိုပြုပြင်ကာ တွင်ကျယ်စွာစိုက် ပျိုးစားသုံးလျက်ရှိကြသည်။ ရေခဲအောင်အေးသည့်ဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိသော်လည်း အပူဒဏ်ကိုကားမခံနိုင်လှချေ။ ထို့ ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဆောင်းသီးနှံတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။

ပန်းမုန်လာသည်အပင်ပေါက်ပုံမှာ ဂေါ်ဖီထုပ်နှင့်ဆင် ဆင်တူသော်လည်း ထိပ်ဖျားတွင် အထုပ်လုံးအစား ဖြူဖွေး ကြိတ်ခဲသော အပွင့်အုံရှိသည်။ အပွင့်အုံအရွယ်အစားစား ရှိရာ ထွာဆိုင်ခန့်အရွယ်မှ ထိပ်ဝအချင်း၁၂လက်မခန့်အထိ ရှိသည်။ ပွင့်အုံ၏ဘေးပတ်လည်တွင် အရွက်ကြီးများဖြင့် ဝိုင်းပတ်ကာရံထားသကဲ့သို့ရှိ၍ အချို့စိုက်ပျိုးသူများသည် အရွက်ကြီးများကိုစုချည်ထားခြင်းဖြင့် အထဲမှအပွင့် အုံကို နေရောင်မှ ကာကွယ်ပေးကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် နှင်းခဲတမျှ ဖြူဖွေးသော ပွင့်အုံကို ရရှိသည်ဟုဆိုကြသည်။ ဂေါ်ဖီထုပ် ပင်ကို နှစ်ပေါင်းရာပေါင်းများစွာ ပြုပြင်တီထွင်စိုက်ပျိုးခြင်း ဖြင့် ပန်းမုန်လာဖြစ်လာသည်ဟူ၍လည်းကောင်း ပန်းမုန် လာသည်ဂေါ်ဖီထုပ်အယဉ်စားဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုကြ သည်။ ပန်းမုန်လာသည် ဂေါ်ဖီထုပ်ထက် စားရာ၌ပို၍ အရသာရှိပြီးလျှင်နူးညံ့သည်။ စိုက်ပျိုးရာ၌လည်း ပို၍ဂရု စိုက်ရလေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေနိမ့်ဒေသများ၌ ပန်း မုန်လာတို့ကို တော်သလင်း၊ သီတင်းကျွတ်လများမှစတင် ၍ တန်ဆောင်မုန်း၊ နတ်တော်လအထိအပင်ပျိုးရသည်။ တောင်ပေါ်ဒေသများ၌မူ ဝါဆိုလ၊ ဝါခေါင်လများကပင် စတင်ပျိုးနိုင်သည်။ ဂေါ်ဖီထုပ်ပင်ကဲ့သို့ပင် ပန်းမုန်လာ ပင်တို့သည် ရေမတင်နိုင်သောမြေ၊ မြေပွမျိုးကို နှစ်သက် သည်။ လိုအပ်လျှင် မြေဩဇာအနည်းငယ်ထည့်ပေးရသည်။ စိုက်ခင်းမြေကိုရေမဝပ်စေရန် အထူးသတိပြုရသော်လည်း ခြောက်သွေ့သည့် မြေမျိုးကိုလည်း မနှစ်သက်ချေ။

ပန်းမုန်လာစေ့များပျိုးမည့် ပျိုးခင်းကို ရေမဝပ်စေ ရန် မျက်နှာပြင်တစ်ပေခန့် မြင့်အောင် ဘောင်ပြုပြီးလျှင် မျိုးချနိုင်က ပို၍ကောင်းပေသည်။ မျိုးစေ့များကို မြေစာ ဖြင့် တစ်လက်မခွဲခန့် ဖုံးအုပ်၍စိုက်ရသည်။ အစေ့ပျိုးချိန် တွင် မိုးမရွာပါက ပန်းကရားဖြင့် ဖြည်းညှင်းစွာ ရေလောင်း ပေးရသည်။ စိုစွတ်လွန်းသည့် မြေတွင်လည်း မျိုးစေ့ပျိုး ၍ မရပေ။

မျိုးပျိုးပြီးနောက် မိုးများစွာရွာသွန်းလျှင်ဖြစ်စေ၊ နေပူပြင်းလျှင်ဖြစ်စေ ခုနှစ်ရက်သားခန့်အထိ အချိန်အခါ ကြည့်၍ ငှက်ပျောရွက် ထန်းရွက်စသည်တို့ဖြင့် နေမိုးမှ ကာကွယ်ပေးရသည်။ သို့သော် လိုသည်ထက်ပို၍ လောင်းရိပ် မမိစေရန်လည်း သတိပြုရသည်။ လောင်းရိပ် မိသွားလျှင် အပင်လည်းမထွား၊ ပိုးမွှားတို့၏ ဒဏ်ကိုလည်း ခံနိုင်ရည်မရှိတော့ချေ။

ပျိုးပင်ကလေးများ လေးလက်မခန့် ကြီးမြင့်လာလျှင် အဆင်သင့်ပြင်ထားသော စိုက်ခင်းသို့ ပြောင်းပေးရသည်။ မိုးမကုန်သေးသည့်အခါ ဖြစ်လျှင် မြောင်းဖော်ပေးလိုက ပေးနိုင်သည်။ တစ်မြောင်းနှင့် တစ်မြောင်းနှစ်ပေခန့်ခွာ၍ တစ်ပင်နှင့် တစ်ပင်လည်း နှစ်ပေခန့်ခွာ၍ စိုက်ရသည်။

စိုက်သည့်အခါတွင် ကျင်းငယ်ကလေးများ ခပ်နက်နက် တူး၍ အပင်ပေါက်ကလေးများကို စိုက်ရသည်။ အပင် ပေါက်ကလေးများ ပြောင်း၍စိုက်စတွင် ဂရုစိုက်၍ ရေမှန် မှန်လောင်းပေးရန်လိုသည်။ နေပူမမိစေရန်သုံးလေးရက်ခန့် ကာကွယ်ပေးဖို့လည်းသတိပြုရသည်။ အပင်များမကြီး ရင့်မီ မြေကိုဆွဆွပေး၍ လိုအပ်လျှင် နွားချေးရေ၊ နှမ်း ဖတ်ပုပ်ရေ တို့ကို မကြာခဏလောင်းပါက အပင်များ ထွား၍ အပွင့်များပို၍အောင်မြင်သည်။

ပန်းမုန်လာသည် ဂေါ်ဖီထုပ်ထက် နူးညံ့သော အပင်မျိုး ဖြစ်၍ပိုးကျလွယ်သည်။ အပင်ကလေးများဖြစ်စတွင် အစိမ်း ရောင်နုကောင်ကလေးများကျတတ်သည်။ ထိုအခါတွင်နွား ချေးပြာကို အရွက်များအပေါ်ဖြူးပေးခြင်း၊ ဖနီးရည် လက် ဖက်ရည်တစ်ဖွန်းခန့်ကို ရေတစ်ဂါလံတွင်ရော၍ သုံးရက် ခန့်တစ်ကြိမ်ပတ်ဖြူးခြင်း စသဖြင့်ကာကွယ်ပေးရသည်။

အရွက်များကြီးထွား၍ အဖူးထွက်စတွင်လည်း အစိမ်းရောင် နှံ့ကောင်များကျတတ်ပြန်ရာ၊ ဖနီးရည်ကို ယခင်ကထက်နှစ် ဆတိုး၍ ပတ်ဖြူးပေးရသည်။

ပန်းမုန်လာတို့သည် စိုက်ပျိုး၍သုံးလေးလခန့် ကြာ လျှင် ခူးဆွတ်၍ရောင်းချစားသုံးနိုင်ပေပြီ။ နံနက်ခင်း နှင်း ကျချိန်၌ ခူးထာသောပန်းမုန်လာသည် စားရာ၌ ပို၍ အရသာထူးသည်ဟုဆိုကြသည်။ မျိုးစေ့ယူလိုလျှင် အပွင့် အကောင်းဆုံး၊ အထွားဆုံးကိုရွေး၍ ရေမပြတ်စေရန်၊ အရိုးမနာစေရန်၊ အပွင့်ကို ပိုးမစားစေရန် ဂရုပြုပြီးလျှင်၊ အသီးထွက်၍ အစေ့ခြောက်သည့်တိုင်အောင်ထားရသည်။

ဖြူဖြူဖွေးဖွေး ထွားထွားကားကားရှိသောပန်းမုန်လာ တို့သည် အိမ်ရှင်မများခုံခံမင်မင်ဝယ်ယူစားသုံးတတ်ကြ သောဟင်းလျာများဖြစ်ကြသည်။ အမြင်အားဖြင့် စားချင့်စ ဖွယ်ကောင်းသကဲ့သို့၊ စားရာ၌လည်းချိုဆိမ့်နူးညံ့၍ အာဟာ ရတန်ဖိုးလည်းရှိပေသည်။ ဂေါ်ဖီထုပ်နည်းတူ အာဟာရ တန်ဖိုးပါရှိ၍၊ ပန်းမုန်လာတစ်ပေါင်လျှင် ကယ်လိုရီ ၁၃၀ ပါ၍ ဗီတာမင်အေ၊ အတော်အသင့်ပါဝင်သည်။ ဗီတာမင် ဘီ၊ ဘီတူးနှင့်စီတို့တော်တော်များများပါရှိ၍ ထုံးဓာတ်နှင့် သံဓာတ်တို့လည်းပါရှိသည်။ ပန်းမုန်လာကိုကြော်၍ လည်းကောင်း၊ ပြုတ်၍လည်းကောင်း၊ ဟင်းချိုခတ်၍လည်း ကောင်း၊ အချဉ်စိမ်၍လည်းကောင်းစားသုံးကြသည်။ သို့သော်ဂေါ်ဖီထုပ်ကဲ့သို့ ပန်းမုန်လာကို အချိန်ကြာကြာ ချက်ပြုတ်က အာဟာရဓာတ်များ ပျက်စီးသွားတတ်သည်။

ဩကာသလောကကြီး၏ ဆေးရောင်စုံများ

ပန်းများသည် လူတို့၏စိတ်ကို အဆင်း၊ အနံ့တို့ဖြင့်နှစ်သိမ့်ကြည်နူးအောင်အဆွဲဆောင်နိုင်ဆုံးသောချစ်စဖွယ်အဖူးအငုံအပွင့်ကလေးများပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ပန်းများကို ကဗျာစာပေတို့ဖြင့်ဖွဲ့နွဲ့ကြရသည်။ ယင်းတို့၏အလှအပကို သာဓကထား၍ ပြောဆိုကြရသည်။ ပန်းချီစုတ်ချက်တင်၍ ယင်းတို့၏အလှအပအရောင်အသွေးကို ထိန်းသိမ်းထားကြရသည်။ အစေ့မှအပင် ဖြစ်၍ အပင်မှပွင့်သောပန်းကလေးများသည် မျိုးစေ့ကိုတစ်ဖန်ဖြစ်ပေါ်စေပုံစသည့် ယင်းတို့၏သဘာဝကလေးများကလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ ပန်းများသည်အလှအပအတွက်သာမက စီးပွားရေးအတွက်လည်း အသုံးဝင်အကျိုးပြုလျက် ရှိလေသည်။

ပန်းများ။ ။ပန်းများသည် သဘာဝ၏အလှဆုံးပစ္စည်းများထဲတွင်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဖြူ၊ ပြာ၊ နီ၊ ဝါစသည်ဖြင့် ချစ်စဖွယ်အရောင်အသွေးတို့ဖြင့်တစ်မျိုး၊ လှပတင့်တယ်သောအဖူးအပွင့်တို့၏ ပုံပန်းသဏ္ဍာန်ဖြင့်တစ်သွယ်၊ မွှေးထုံသင်းယုံသော ရနံ့ဖြင့်တဖုံ၊ ပန်းများသည် လူတို့စိတ်ကို ကြည်နူးရွှင်လန်းအောင် ဆွဲဆောင်နိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပန်းများကိုလူတိုင်းလို နှစ်သက်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုရားအစရှိသောမိမိတို့ မြတ်နိုးကိုးကွယ်ရာတို့ကို ပန်းများဖြင့် အထွတ်အမြတ်ကပ်လှူပူဇော်ကြသည်။ အမျိုးသမီးတို့သည်လည်း မိမိတို့ဦးခေါင်းထက်တွင် နှစ်လိုမြတ်နိုးစွာ ပန်းဆင်ကြသည်။

ပန်းပင် သစ်ပင်တို့သည် ရေခဲသော ဒေသမှလွဲလျှင် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၊ ဒေသအမျိုးမျိုး၌ ပေါက်ရောက်ကြသည်။ တောင်ပေါ်၌လည်းကောင်း၊ မြေပြန့်၌လည်းကောင်း၊ စိမ့်မြေ၌လည်းကောင်း၊ ရေထဲ၌ လည်းကောင်းပေါက်ရောက်ကြ၍ ပူးပြင်းခြောက်သွေ့သောသဲကန္တာရအတွင်း၌ပင် ပေါက်ရောက်ပွင့်ဖူးသည့်အပင်များလည်းရှိလေသည်။ ရေညှိပင်၊ ကျောက်ခက်ပင်များမှလွဲလျှင် အပင်တိုင်း သစ်ပင်တိုင်းသည် ရာသီအလိုက်ပွင့်ဖူးကြသည်။

ပန်းများသည် မြေအမျိုးအစားနှင့် ရာသီဥတုကိုလိုက်၍ အမျိုးမျိုးကွဲပြားခြားနားစွာပွင့်ကြသည်။ အရွယ်အစား ပုံသဏ္ဍာန် အမျိုးမျိုး ရှိကြရာ၊ အချို့ပန်းများသည် မိုက္ကရီစကုပ်မှန်ပြောင်းနှင့် ကြည့်ရသည်အထိ သေးငယ်ကြ၍၊ အချို့ပန်းများကား အချင်း ၃ ပေမှ ၄ပေအထိကြီးမားကြသည် ပုံပန်းသဏ္ဍာန်တို့လည်း အမျိုးမျိုး အပြားပြားပင်ဖြစ်သည်။ အချို့ပန်းများသည် ငှက်များ ပိုးကောင်ကလေးများနှင့် သဏ္ဍာန်တူသည်။ ပန်းပွင့်များသည် အပင်၏နေရာတစ်မျိုးတည်းတွင် ပွင့်ကြသည်မဟုတ်ပေ။ အချို့သည် ပင်စည်မှ ထွက်ပွင့်ကြသည်။ အချို့သည် အပင်ထိပ်ဖျားခေါင်ညွန့်တွင်ပွင့်သည်။ အချို့သည် အပင်ရင်းအမြစ်နားတွင်ကပ်၍ ပွင့်ကြသည်။

ပန်းများ၏ ရနံ့သည်လည်း အမျိုးမျိုးပင်။ အချို့သည် ရနံ့သင်းယုံပျံ့ကလေးမျှဖြစ်သည်။ အချို့သည် အလွန်မွှေးသည်။ အချို့သည်အနံ့မရှိပေ။ များသောအားဖြင့်

ပန်းများသည် မွှေးကြိုင်သင်းယုံကြသော်လည်း အနံ့ဆိုးရွားသောပန်းများလည်းရှိသေးသည်။ အပူပိုင်းဇုန်ဒေသတစ်ခုတွင် ပွင့်သောပန်းတစ်မျိုးသည် အပုပ်နံ့နံ့လေသည်။

ပန်းများသည် ဩကာသလောကကြီးကို ရောင်စုံပန်းချီခြယ်ပေးကြသည်။ ပန်းများကြောင့် တောတောင်များမှာ ပို၍သာယာလှပကြသည်။ ပန်းများဝေဆာဖူးပွင့်နေသော ပန်းဥယျာဉ်များထဲသို့ ရောက်လျှင် လူဆိုထားဘိ တိရစ္ဆာန် ကလေးများ၊ ငှက်များ၊ ပိုးကောင်များ၊ လိပ်ပြာကလေးများပင် ပျော်ရွှင်မြူးတူးကြလေသည်။ ပန်းများသည် ယင်းတို့၏အဆင်းသဏ္ဍာန်ဖြင့် မျက်စိပသာဒဖြစ်အောင်ပြုရုံသာမက၊ ရနံ့ဖြင့်လည်း ပတ်ဝန်းကျင်လေကို ထုံသင်းစေသည်။ ထိုမျှမကသေး၊ ပျား၊ ပိတုန်းလိပ်ပြာများနှင့် ပိုးကောင်ကလေးများသည် ယင်းတို့၏အဓိကအစာကို ပန်းများမှ ရရှိကြသည်။ မင်္ဂလာလက်ထပ်ပွဲများ၊ ဧည့်ခံပွဲများ၊ အသုဘအခမ်းအနားများတွင်လည်း ပန်းများမပါကမပြီးချေ။ ထို့ကြောင့် ကမ္ဘာနိုင်ငံကြီးများတွင် ပန်းစိုက်ပျိုးခြင်းသည် ကြီးကျယ်သော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီး တစ်ခုဖြစ်နေလေသည်။ မြို့ကြီးပြကြီးများ ဖြစ်လေလေ၊ ပန်းလုပ်ငန်း ကြီးကျယ်လေလေဖြစ်သည်။

ပန်းများသည် ရောင်းကုန်ပစ္စည်းတစ်ခုအနေဖြင့်သာ အရေးပါသည်မဟုတ်သေး။ ပန်းချီ၊ ကဗျာစာပေစသည့်အနုပညာလောကအတွက်လည်း အရေးပါပေသည်။ ပန်းများသည် ပန်းချီကျော်တို့ ရေးခြယ်စရာအကြောင်းရပ်များ၊ အထည်အလိပ်များအတွက် ဒီဇိုင်းဆရာတို့၏ ဒီဇိုင်းပုံစံထုတ်ရာများလည်းဖြစ်သကဲ့သို့၊ ကဗျာစာဆိုတော်များ၏ တခမ်းတနား ဖွဲ့နွဲ့သီကုံးခြင်းခံရသော အကြောင်းရပ်များလည်း ဖြစ်ကြလေသည်။

အချို့ပန်းများသည် ဆေးဖက်ဝင်သည်။ ပေါ်ပီပင်မှရသောဘိန်းဆီသည် ပန်းပွင့်မှ ထုတ်ယူရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ရေမွှေးများသည် ပန်းများမှ အဆီထုတ်၍ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့ပန်းများကို ချက်ပြုတ်စားသုံးရသည်။ ပုံစံအားဖြင့် တရုတ်စကားပွင့်၊ မလ္လာပွင့်တို့ကို သနပ်ဖြစ်စေ၊ အသုတ်ဖြစ်စေ ပြုလုပ် စားသုံးကြသည်။

လူသိများ၍ ရာသီလိုက်ပွင့်သော ပန်းဝါ (ဝဲ-အထက်)၊
 ဂန္ဓမာ (ယာ-အထက်)နှင့် ခေါင်ရမ်း (ဝဲ-အလယ်) ပန်းများ။
 ပရီမျူလာ (ဝဲ-အောက်) နှင့် သစ်ခွပန်း ၂ မျိုး။ (ယာ) အလယ်ပုံပါ
 သစ်ခွပန်းမျိုးသည် သစ်ပင်တွင် ပေါက်ရောက်လေ့ရှိ၍၊ (ယာ) အောက်
 ပုံပါ သစ်ခွပန်းမျိုးသည် မြေတွင်ပေါက်လေ့ရှိသော ပန်းမျိုးဖြစ်သည်။

ပန်းများ

ပန်းပင်တို့၏ အမျိုးအစားမှာအထွေထွေအပြားပြား ဖြစ်သည်။နေကာပန်း၊ဒန်းပန်း၊ ဒေါင်းဖလံဝါ စသည်တို့ ကား အစေ့စိုက်ရသော ပန်းပင်မျိုးဖြစ်သည်။ သစ္စာပန်း၊ ခတ္တာပန်းစသည်တို့ကား ဥကိုစိုက်ရသော အပင်မျိုးဖြစ် သည်။ နှင်းဆီ၊ စပယ်စသောပန်းမျိုးတို့ကား အကိုင်း ပျိုးရွှဲစိုက်ရသည်။ အချို့ပန်းမျိုးတို့သည် တစ်နှစ်ခံအပင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ပန်းချဉ်ပေါင်၊ သရက်ထည်ပန်း စသည်တို့ကို တနှစ်တစ်ခါစိုက်ရသည်။ ပွင့်ပြီးအပွင့်တုံးလျှင် အပင်သေ လေတော့သည်။ နှင်းဆီ၊ စပယ်၊ ဇွန်၊ ဇီဝါစသည်တို့ ကား နှစ်ကြာခံအပင်များဖြစ်သည်။ တစ်နှစ်တစ်ခါ မသေ ပေ။ အချို့အပင်များသည် နွေဥတုပူပြင်းသည့်အခါ အပင်သေသွားသော်လည်း အမြစ်မသေ။ မိုးတွင်းအခါ ပြန်၍ ရှင်လာတတ်သည်။ ခတ္တာ၊ နှင်းပန်းစသည်တို့သည် ယင်းသို့သော အပင်မျိုး ဖြစ်ကြသည်။ အချို့ပန်းများသည် ခူးဆွတ်ထားလျှင် ရက်ရှည်ခံသော်လည်း အချို့ပန်းများ ကား ခူးပြီးမကြာမီ ညှိုးနွမ်းသွားကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ သစ်ပင်ပန်းပင်များကို လေ့လာကြည့် လျှင်၊ အချို့အပင်များသည် ပန်းပွင့်ရုံသာပွင့် ကြ သည်။ အသီး မသီးချေ။ အချို့ကားပွင့်လည်းပွင့်သည်။

အသီးလည်း သီးသည်။ အပွင့်မပွင့်ဘဲ အသီးမသီးချေ။ အသီးသီးသော အပင်များသည် လူနှင့်တိရစ္ဆာန်တို့အတွက် အလွန်အသုံးဝင်လေသည်။

လှပနုနယ်သောပန်းများသည် လူတို့အား စိတ်ကြည် လင်ရွှင်လန်းမှုကို ပြုပေးရုံမျှမက၊ ကမ္ဘာလောကကြီးအ တွက်အကျိုးပြုသောလုပ်ငန်းတစ်ခုကိုလည်း ဆောင် ရွက်ပေးကြသည်။ ပန်းများ၏အဓိကလုပ်ငန်းမှာ မျိုးဆက် ပြန့်ပွားစေသောလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ သစ်ပင်များရှိနေမှ သာလျှင်လောကကြီးသည် သာယာစိုပြည်၍ လူတိရစ္ဆာန် တို့လည်းအသက်ရှည်နိုင်ကြပေမည်။ ပန်းများ၏ အပွင့် များမှ အသီးများ၊ အစေ့များ ဖြစ်ပေါ်စေ၍ အပင်သစ်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပန်းများသည် မိမိတို့၏မျိုးမပြုတ်စေရန် မည်ကဲ့သို့တာဝန်ဝတ္တရားများ ဆောင်ရွက်ကြသည်ကို လေ့လာ ကြည့်ကြပါစို့။

ပန်းပွင့်တစ်ပွင့် မပွင့်မီ ပထမအဖူးထွက်လာသည်။ အဖူးနှင့်အကိုင်းကြားတွင် ပွင့်ညှာတံခေါ် ရိုးတံကလေးနှင့် ဆက်ထားသည်။ အဖူးသည်ရက်ကြာလာလျှင် တဖြည်း ဖြည်း ကြီးထွားလာ၍ ပွင့်ချပ်ကလေးများ တဖြည်းဖြည်း အာလာကာ အပွင့်ပွင့်လာသည်။ အပွင့်ပွင့်ပြီး ရက်ကြာ လာသော် ပွင့်ဖတ်များကြွေကျသည်။ ကျန်ရစ်သော အစိတ် အပိုင်းများသည်မူ ကြီးထွားလာ၍ အသီး၊ အစေ့များဖြစ် လာလေသည်။

ဆိုခဲ့သော တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဆောင်ရွက်သည့် ပန်းပွင့် တွင်ပါဝင်သော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ကြသည်။

ပွင့်ညှာတံ

အဖူး၊ သို့မဟုတ် အပွင့်နှင့်အကိုင်း၊ သို့မဟုတ် ပင် စည်ကို ဆက်စပ်ပေးသည်။ ပျား၊ပိတုန်း၊ ပန်းလိပ်ပြာနှင့် အခြားပိုးကောင်များက ပန်းပွင့်ကို အလွယ်တကူ မြင်စေ ရန် ထူထောင်ပေးသောအတံဖြစ်သည်။ ပျား၊ပိတုန်း စသည်တို့သည် ပန်းပွင့်ကိုမြင်မှသာလျှင် ဝတ်ရည် သောက်သုံးရန်လာကြပေမည်။

ပွင့်ချပ်

ပွင့်ချပ်သည် အပွင့်၏ အောက်ဆုံးနေရာတွင် ရှိသည်။ ပန်းဖူးနေစဉ်အတွင်း နုနယ်သောအစိတ်အပိုင်းများကို မိုးဒဏ်၊ လေဒဏ်၊နှင်းဒဏ်၊ဖျက်ဆီးတတ်သောပိုးကောင် တိရစ္ဆာန်ကလေးများ၏ ဘေးရန်မှကာကွယ်ပေးသည်။ များ သောအားဖြင့် အရွက်ကဲ့သို့အစိမ်းရောင်ရှိသည်။ ပန်းပင် အမျိုးအစားကိုလိုက်၍ အရေအတွက်အနည်းအများ ရှိတတ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပွင့်ဖတ်ရှိသလောက် ပွင့်ချပ် အရေအတွက်ရှိတတ်သည်။

ရနံ့သင်းကြူ၍ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူသည့် စွယ်တော်ပန်း

ပန်းများ

အချို့ပန်းပွင့်များတွင် ပွင့်ချပ်များ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ခြားနားနေ၍ အချို့တွင် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်စပ်နေသည်။ ပန်းပွင့်တစ်ပွင့်ရှိ ပွင့်ချပ်များအားလုံးကို စုပေါင်း၍ ပွင့်ချပ်အုံဟုခေါ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပွင့်ချပ်များသည် ကြွေမကျဘဲ ပန်းပွင့်မှအသီးဖြစ်သည့်တိုင်အောင် ပန်းပွင့်ကို ကာကွယ်ပေးကြသည်။

ပွင့်ဖတ်

ပန်းပွင့်အတွင်း၌ နူးညံ့သော ပွင့်ဖတ်များရှိသည်။ ပန်းပွင့်ကို ဝိုင်းပတ်လျက်ရှိသည်။ အပွင့်၏အတွင်းပိုင်းကို ကာကွယ်ထားသော ထီးကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ ပွင့်ဖတ်များသည် ပွင့်ချပ်ကဲ့သို့အစိမ်းရောင်မဟုတ်ချေ။ များသောအားဖြင့် အရောင်အသွေး အမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ သင်းပျံမွှေးကြိုင်သော အနံ့လည်းရှိကြသည်။ ပွင့်ဖတ်များသည် ယင်းတို့၏ လှပသော အရောင်အသွေး၊ သင်းပျံသောရနံ့တို့ဖြင့် ပျား၊ ပိတုန်း၊ လိပ်ပြာကလေးများအား ယင်းတို့ထံသို့ လာရောက်ကြစေရန် သွေးဆောင်သည်။ ပျား၊ ပိတုန်းတို့ ယင်းတို့ထံ လာရောက်ကြမှသာလျှင် အမျိုးဆက်ရန် အသီးအစေ့များဖြစ်ထွန်းနိုင်သည်။ ပန်းပွင့် တစ်ခုလုံး၏ ပွင့်ဖတ်အားလုံးကို ပွင့်ဖတ်အုံဟု ခေါ်လေသည်။

ဝတ်ဆံဖို

ပွင့်ဖတ်အုံအတွင်းတွင် ဝတ်ဆံဖိုဟုခေါ်သော အင်္ဂါများရှိသည်။ ဝတ်ဆံဖိုတစ်ခုတွင် အတံနှင့် ထိပ်ဖုဟူ၍ ရှိသည်။ အတံကို ဝတ်ဆံတံဟုခေါ်၍ ထိပ်ဖုကို ဝတ်မှုန်အိတ်ဟူ၍ ခေါ်သည်။ ဝတ်ဆံတံသည် ကြိုးမျှင်ကလေးများနှင့် သဏ္ဍန်တူ၍ ဝတ်မှုန်အိတ်ကို တည့်တည့်မတ်မတ် ရှိစေရန် ထိန်းပေးသည်။ ဝတ်မှုန်အိတ်အတွင်းတွင် ဝတ်မှုန်ဟု ခေါ်သောအဝါရောင်အမှုန်များရှိသည်။ ပန်းပွင့်ရင့်လာလျှင် ဝတ်ဆံမှုန်များ ပေါက်ထွက်လာကြသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် လှုပ်ခါလိုက်လျှင် ထွက်ကျလာတတ်သည်။ ဝတ်မှုန်များသည် အစေ့များဖြစ်ရန် ဖန်တီးပေးသည်။ အစေ့သည်အပင်၏ သားငယ်ဟုယူဆနိုင်သည်။ ပန်းပွင့်တစ်ပွင့်တွင် အဖိုပိုင်းအမပိုင်းဟူ၍ပါရှိရာ၊ ဝတ်ဆံဖိုသည် အဖိုပိုင်းဖြစ်၍ ယင်းဝတ်ဆံဖိုမှ ဝတ်မှုန်များ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

ဝတ်ဆံမ

ပန်းပွင့်၏အမပိုင်း၊ သို့မဟုတ် အမအင်္ဂါကို ဝတ်ဆံမဟု ခေါ်သည်။ အပွင့်၏အလယ် ဝတ်ဆံဖို၏အလယ်တွင် ရှိသည်။ ဝတ်ဆံမတွင် အများအားဖြင့် အပိုင်းသုံးပိုင်းရှိတတ်သည်။ ထိပ်ပိုင်းကို ဝတ်ဆံမထိပ်ဟုခေါ်၍ အချို့ဝတ်ဆံမထိပ်သည်ချွန်သည်။ အချို့ကား လုံး၊ အချို့ကား ပြား၊

အချို့ကားဖြာ၍ပေါက်သည်။ အချို့ကားငှက်မွေးကဲ့သို့ ပေါက်သည်။ ယင်းတို့အပေါ်တွင် စေးကပ်သောအစေးများ လိမ်းကျံနေသည်။ ယင်းအစေးကို ဝတ်ရည်ဟုခေါ်သည်။

ဝတ်ဆံမ၏ ဒုတိယပိုင်းကား ဝတ်ဆံမထိပ်ကို ထူထောင်ထားသောအတံဖြစ်၍ ဝတ်ဆံမတိုင်၊ သို့မဟုတ် ပန်းကညစ်ဟုခေါ်သည်။ ဝတ်ဆံမ၏ တတိယပိုင်းမှာ အကြီးဆုံးအပိုင်းဖြစ်သည့် အရင်းပိုင်းဖြစ်၍ ယင်းကို မျိုးအိမ်၊ သို့မဟုတ် အစေ့အိမ်ဟုခေါ်သည်။ အချို့ပန်းပွင့်များတွင် ဝတ်ဆံမ၌ ဝတ်ဆံမတိုင်မရှိဘဲ အစေ့အိမ်၏ ထိပ်ပေါ်တွင် ဝတ်ဆံမထိပ်သည် တိုက်ရိုက်ပေါက်တတ်သည်။ အစေ့အိမ်၊ သို့မဟုတ် မျိုးအိမ်အတွင်းတွင် မျိုးဥခေါ်သည့် ဥငယ်ကလေးများရှိသည်။ မျိုးဥများသည် အစေ့များ ဖြစ်လာကြမည့် ပစ္စည်းများဖြစ်ကြသည်။ အစေ့များ ဖြစ်ပေါ်လာရန် အဖိုပိုင်းမှ ဝတ်မှုန်များသည် အမပိုင်းရှိ မျိုးဥများထံသို့ ရောက်ရှိလာရသည်။ ယင်းတို့သည် မည်ကဲ့သို့ ရောက်ရှိကြပါသနည်း။

ပန်းများသည် မျိုးစေ့များ အောင်မြင်စေရန် ဝတ်မှုန်ကူးခြင်းကိုပြုရသည်။ ဝတ်မှုန်ကူးခြင်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ ပင်တည်း ဝတ်မှုန်ကူးခြင်းနှင့်ပင်ခြားဝတ်မှုန်ကူးခြင်းဟူ၍ဖြစ်သည်။ အချို့ပန်းများတွင် ဝတ်ဆံဖိုနှင့်ဝတ်ဆံမနှစ်မျိုးလုံးပါသော်လည်း၊ အချို့ပန်းများတွင် ဝတ်ဆံဖိုတစ်မျိုးတည်းသာပါတတ်သည်။ ဝတ်ဆံဖိုနှင့် ဝတ်ဆံမ နှစ်မျိုးလုံးပါသောပန်းများကား ပျားပိတုန်းတို့ အကူအညီမလိုဘဲ အလိုအလျောက် ဝတ်မှုန်ကူးယှက်ကာ မျိုးဆက်နိုင်သည်။ ယင်းသို့ပြုသည်ကို ပင်တည်းဝတ်မှုန်ကူးခြင်းဟုခေါ်သည်။ ဝတ်ဆံဖို သို့မဟုတ် ဝတ်ဆံမချည်းသာပါရှိသော ပန်းများကား ပျားပိတုန်းတို့၏ အကူအညီဖြင့်သာ ဝတ်မှုန်ကူး၍ မျိုးဆက်နိုင်သည်။ ယင်းသို့ပြုခြင်းကို ပင်ခြားဝတ်မှုန်ကူးခြင်းဟူ၍ ခေါ်သည်။

ဝါး၊ မြက်၊ ဂျုံ၊ စပါးစသောအပင်တို့သည်စုပြု၍ တစ်ချိန်တည်းတွင်ပေါက်ပြီးလျှင် တစ်ချိန်တည်းတွင် ပွင့်သီးကြသည်။ ယင်းပန်းပွင့်တို့သည်အရောင်အဆင်းလည်းမရှိပေ။ ယင်းအပင်မျိုးအားလေတိုက်သောအခါအဖိုပိုင်းမှ ဝတ်ဆံမှုန်တို့သည် အမပိုင်းသို့ရောက်ရှိရသည်။ ဝတ်ဆံမှုန်ကလေးများသည် ဝတ်ဆံမထိပ်ရှိအစေး၊ သို့မဟုတ် ဝတ်ရည်နှင့်တွယ်မိ၍ ပြွန်ကလေးပေါက်ပြီးလျှင် ယင်းပြွန်ကလေးများသည် အစေ့အိမ်အတွင်းရှိ မျိုးဥများနှင့်တိုးမိသောအခါ ဝတ်ဆံမှုန်အတွင်းပါသောပစ္စည်းနှင့် မျိုးဥအတွင်းပါသောပစ္စည်းတို့ ပေါင်းစပ်မိကြသည်။ ယင်းသို့ ပေါင်းစပ်မိခြင်းဖြင့် အောင်မြင်သောအစေ့များ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။

ယင်းသို့ ပင်တည်းဝတ်မှုန်ကူးခြင်းကိုပြုနိုင်သော ပန်း

များသည် အစေ့ဖြစ်ချိန်ရောက်လျှင်၊ သို့မဟုတ် ပန်းများ ရှင့်လာလျှင် ဝတ်မှုန်အိတ်များပေါက်ထွက်လာသည်။ ထိုအခါ လေ၏အကူအညီဖြင့် ဝတ်ဆံမှုန်တို့သည် အမပိုင်း သို့ ရောက်ရှိကြလေသည်။

ပင်ခြားဝတ်မှုန်ကူးခြင်းဆိုသည်မှာ တစ်ပင်မှဝတ်ဆံမှုန် သည် အခြားတစ်ပင်တွင်ရှိသော ဝတ်ဆံမှုန်သို့ရောက်ရှိ စပ်ယှက်ခြင်းကိုဆိုပေသည်။ ဝတ်ဆံဖိုသို့မဟုတ် ဝတ်ဆံ မချည်းသာရှိကြသောပန်းများသည် ဤနည်းအားဖြင့် ဝတ်မှုန်ကူး၍ မျိုးဆက်ကြသည်။ ယင်းသို့သော ပန်းများ သည် အစေ့ဖြစ်ချိန်ကျရောက်သောအခါ၊ ပွင့်ဖတ်များ အရောင်ပိုရင့်၍ ပိုပြီး လှပလာကြသည်။ ရနံ့များလည်း ပို၍သင်းလာသည်။ ယင်းသို့အားဖြင့် ပျား၊ပိတုန်း၊ လိပ်ပြာ စသည်တို့ကို ဝတ်ရည်သောက်သုံးရန် သွေးဆောင်လေ သည်။ ပျား၊ ပိတုန်းတို့လာရောက်ဝတ်ရည်သုံးမှသာလျှင် ဝတ်ဆံဖိုနှင့်ဝတ်ဆံမများ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကူးပြောင်း ရောယှက်ကာ အစေ့စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။

အရောင်အဆင်းနှင့်ပြည့်စုံသောပန်းများကို မြင်တွေ့ရ သောပျား၊ ပိတုန်း၊ လိပ်ပြာစသည်တို့သည် အနံ့အရသာ နှင့်ပြည့်စုံသောဝတ်ရည်ရှိမည်ကို သိပြီးဖြစ်သဖြင့် ဝတ်ရည် သောက်သုံးရန်လာရောက်ကြသည်။ ဝတ်ရည်ကို တစ်ပွင့် မှတစ်ပွင့် တစ်ပင်မှတစ်ပင် ကူးပြောင်း သောက်သုံးယင်း၊ ဝတ်ဆံများကိုတိုးမိသောအခါ ဝတ်ဆံဖိုဝတ်ဆံမှုန်ကလေး များသည် ယင်းတို့၏ ဦးခေါင်း၊ ခြေ၊ ကိုယ် စသည်တို့၌ တွယ်ကပ်ပါလာကြ၍ ဝတ်ဆံမထိပ်နှင့် တစ်ဖန် တိုးမိပြန် သောအခါ၊ ဝတ်ဆံမထိပ်ရှိအစေး၊ သို့မဟုတ် ဝတ်ရည်တွင် ဝတ်ဆံမှုန်တို့ ကပ်လျက်ကျန်ရစ်သည်။ ယင်းဝတ်ဆံမှုန်တို့ သည် ဝတ်ဆံမ၏အစေ့အိမ်အတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာကြ ကာ အောင်မြင်သော အစေ့များ ဖြစ်လာသည်။ ပန်းပွင့်၏ အဖိုပိုင်းမှဝတ်ဆံမှုန်တို့နှင့် အမပိုင်းအစေ့အိမ်အတွင်း၌ မျိုးဥကလေးများနှင့်မတွေ့ရှိပါက အောင်မြင်သော အစေ့ များမဖြစ်နိုင်ပေ။ ယင်းသို့ဖြင့် ပန်းများသည် ပင်တည်း ဝတ်မှုန်ကူးယှက်ခြင်းနှင့်၊ ပင်ခြားဝတ်မှုန်ကူးယှက်ခြင်းတို့ ဖြင့် မျိုးဆက်ပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်ကြလေသည်။

ပန်းများသည် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဝတ်မှုန် ကူးယှက်ခြင်း ဖြင့်သာမျိုးဆက် ပြန့်ပွားအောင်ပြုသည်မဟုတ်သေး၊ ပန်းပင် များကို အကိုင်ပျိုးစိုက်ခြင်း၊ ဥစိုက်ခြင်းဖြင့်လည်း အပင် မျိုးပြန့်ပွားအောင် ပြုနိုင်သေးသည်။

သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် ပန်းများကို အမျိုးအစားခွဲခြား ပေးကြသည်။ အပင်လောကတွင် ပန်းပင်များသည် အဆင့် အတန်းအမြင့်ဆုံးများထဲတွင် ပါဝင်ကြသည်။ ပန်းများ၏ မျိုးပေါင်းကို မျိုးစဉ်၊ မျိုးရင်း၊ မျိုးစု၊ မျိုးစိတ်စသည်ဖြင့် အဆင့်ဆင့် ခွဲထုတ်ကြသည်။ ပန်းများသည်တစ်ခါတစ်ရံ

အပွင့်သဏ္ဍာန်ချင်း တူကြသော်လည်း မျိုးရင်းတစ်ခုတည်း မဟုတ်သည်ကို တွေ့ကြရသည်။ အကြောင်းမှာ ပန်းများကို အမျိုးအစားခွဲခြားရာ၌ ပန်းပွင့်၏ပုံပန်းသဏ္ဍာန်ကို အဓိက မထားဘဲ မျိုးပွားသည့် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများ၏ အနေအ ထားတူညီပုံကိုလိုက်၍ ခွဲခြားသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

အပင်တစ်မျိုး၏ မျိုးစေ့ကိုစိုက်လျှင် ထိုအပင်မျိုး ပြန်၍ပေါက်ရသည်မှာ ဓမ္မတာဖြစ်၏။ သို့သော် တစ်ခါ တစ်ရံ သဘာဝဓမ္မတာအတိုင်းမဖြစ်သည်လည်း ရှိသည်။ ပျား၊ ပိတုန်းတို့သည် ဝတ်မှုန်များကို တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ ကူးပြောင်းစပ်ယှက်ပေးရာ၌ တစ်ခါတစ်ရံ မျိုးချင်းမတူ သော အပွင့်များမှာ ဝတ်မှုန် ကူးခြင်းကို စပ်ယှက်စေသည်။ ထိုအခါ မိဘအပင်မျိုးနှင့် မတူသော မျိုးစပ်သို့မဟုတ် ကပြားပင်များ ပေါက်သည်။ မျိုးစပ်ပင်များသည် အမိ ပင်နှင့်လည်း လုံးလုံး လျားလျားမတူ၊ အဖနှင့်လည်း လုံးလုံးလျားလျားမတူ ပို၍သန်မာလန်းဆန်းစွာ ပေါက်ပြီး လျှင် ကြီးမားထွားကြွင်းခြင်း၊ အပွင့်များတွင် ပွင့်ဖတ်ထပ် များခြင်း၊ အရောင်အသွေး ဆန်းပြားလာ၍ ပိုမိုတောက် ပြောင်လှပခြင်းတို့ ဖြစ်လာလေသည်။

သဘာဝကြောင့် ယင်းသို့ မျိုးစပ်ပင်များဖြစ်နိုင်ကာ အပွင့်များ ပိုမိုထူးခြားလှပကြောင်းကို တွေ့မြင်ရသော လူတို့သည် လူတို့ ပြုပြင်ပေးသောမျိုးစပ်ပင်များကိုလည်း တီထွင်စိုက်ပျိုးကြရာ အောင်မြင်သည်။ ထို့ကြောင့် ယခု အခါ ခြံဥယျာဉ်များတွင် စိုက်ပျိုးသော ပန်းပင်များစွာတို့ ကို မျိုးစပ်ပေးကာ ထူးခြားလှပသောပန်းများကို ဖူးပွင့် စေလျက် ရှိကြလေသည်။

ပန်းရည်စုတ်။ ။ပန်းရည်စုတ်သည် သေးငယ်သော ငှက်မျိုးဖြစ်သည်။ ပန်းပွင့်မှ ချိုမြသောပန်းရည်ကို စုတ်ယူ တတ်သောကြောင့် ထိုငှက်ကိုပန်းရည်စုတ်ငှက်ဟုခေါ်လေ သည်။ ပါဏဗေဒ အလိုအားဖြင့် စင်းနီးရစ် အေရုတိကဟု ခေါ်၍၊ နက်တာရီနီအီဒီး မျိုးရင်းတွင်ပါဝင်သည်။ အလျား ငှလက်မရှိသည်။ ပန်းရည်စုတ်ငှက်ဖို၏အရောင်သည် သား ပေါက်ချိန်၌အမည်းဖြစ်ပြီးလျှင်၊ နေရောင်တွင် အပြာရောင်၊ သို့မဟုတ် ခရမ်းရောင်နုသန်းနေသည်။ တောင်ပံတစ်ခု စီ၏အောက်၌၊ ကြက်သွေးရောင်နှင့်အဝါရောင် အမွှေးစု များရှိသည်။ ထိုအမွှေးစုများကိုသာမန်အားဖြင့် မမြင်နိုင်ဘဲ အိပ်ချိန်၌သာမြင်နိုင်သည်။ ထို့ပြင်ငှက်မကို လူပျိုလူဦးရာ တွင်လည်း ထိုအမွှေးစုကို ထုတ်ပြတတ်သည်။ သာမန်အ ချိန်တွင်ငှက်ဖိုသည် ငှက်မနှင့်ဆင်တူသည်။ သို့သော် ငှက်ဖို ၏အတောင်များသည် မဲနေပြီးလျှင်၊ မေးမှ ဝမ်းပိုင်းအထိ ခရမ်းရင့်ရောင် အစင်းကြောင်းတစ်ခုပါရှိသည်။ ငှက်မ သည် ကိုယ်အပေါ်ပိုင်းညို၍၊ အောက်ပိုင်းဝါသည်။

ပျံ့သန်းနေစဉ် စူးရှသောအသံမျိုးဖြင့် အော်တတ်သည်။
ငှက်ဖိုသည်သစ်ပင် ထိပ်ဖျားပေါ်တွင် နား၍၊ သာယာစွာ
တေးသီတတ်သည်။

ပန်းရည်စုတ် ငှက်များသည် ပန်းခြံများတွင် ကျက်စား
လေ့ရှိလေသည်။ ဆင်ဝင်များနှင့်ဝရံတာများပေါ်တွင် စိုက်
ပျိုးထားသော ပန်းပင်များသို့ရဲတင်းစွာကပ်၍၊ ပန်းရည်များ
စုတ်ယူကြသည်။ ထိုငှက်သည် ကျွန်းတောများ၌လည်း
ကျက်စားလေ့ရှိ၏။ ထို့ပြင် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း ဒေသ
များတွင် နှမ်းများပွင့်သော အချိန်၌ နှမ်းခင်းများဖြစ်စေ၊
အပွင့်ပွင့်သောဆူးရစ်ပင်များ၌ဖြစ်စေ၊ ထန်းရည်ခံထားသော
ထန်းပင်များ၌ဖြစ်စေ တွေ့ရလေ့ရှိသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလမှ မေလအထိ အချိန်သည် ပန်းရည်စုတ်
ငှက်များသားပေါက်ချိန်ဖြစ်သည်။ အသိုက်ကို မြက်၊ သစ်
ကိုင်းခြောက်၊ သစ်ရွက်သစ်ခေါက်အစအန၊ ပင့်ကူအိမ်စ
သည်တို့ဖြင့်ပြုလုပ်သည်။ အသိုက်ကိုသစ်ပင်များတွင် ဆွဲ
ထား၍၊ အသိုက်မှအစများတွဲလွဲကျနေတတ်သည်။ ဥများ
သည် မွဲပြာရောင်သန်းနေသည့်ပြင်၊ အမဲပြောက်များ
ပါရှိသည်။ ပန်းရည်စုတ်ငှက်ကို အရှေ့တိုင်းဒေသများ၌
အနှံ့အပြားတွေ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကွင်းပြင်များနှင့်
တောင်ခြေများတွင် အခါခပ်သိမ်းနေသည်။

ပန်းရည်စုတ်ကျောဝါ။ ။ပန်းရည်စုတ်ကျောဝါသည်
ပန်းရည်စုတ်ငှက်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ပါဏဗေဒအလိုအား
ဖြင့် အီသိုပိုင်ဂါဆိုင်ပရာဂျာဟုခေါ်ပြီးလျှင်၊ နက်တာရီနီအီ
ဒီးမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်သည်။ ကိုယ်ထည်အလျား ၅ လက်မရှိ
သည်။ မေးစေ့နှင့်လည်ပင်းသည်နီမြန်း၏။ ငှက်မ၏အ
ရောင်သည် အဝါရောင်သန်းနေသည့် အစိမ်းရောင်ဖြစ်၏။

ပန်းရည်စုတ်ကျောဝါသည် ပျံသန်းရင်းကျယ်လောင်
စူးရှစွာ အော်တတ်သည်။ အလေ့အထနှင့်အစာမှာ ပန်းရည်
စုတ်ငှက်နှင့်အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ဥယျာဉ်များရှိချယ်ရီ
ပန်းများမှ ဝတ်ရည်များကိုစုတ်ယူတတ်သည်။ ထားဝယ်
ဖက်ရှိပန်းရည်စုတ်ကျောဝါတို့သည် ဇန်နဝါရီလနှင့် ဖေဖော်
ဝါရီလများတွင် ဥများကိုဥလေ့ရှိကြသည်။ ဥ၏အရောင်မှာ
အဖြူရောင်ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ အရင်းပိုင်း၌ အမဲစက်များရှိ၏။
ပန်းရည်စုတ်ကျောဝါငှက်များကို အရှေ့တိုင်း ဒေသများ၌
အနှံ့အပြားတွေ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကွင်းပြင်များနှင့်
သစ်ပင်များ ပေါက်ရောက်သောတောင်ခြေများတွင်
တွေ့ရသည်။ တောင်ပေါ်၌ အမြင့်ပေ ၄၅၀၀ အထိ
တွေ့ရလေသည်။

ပန်းလောင်မြစ်။ ။မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ လယ်တွင်းကိုး
ခရိုင်ဒေသ၏လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အထူးကျေးဇူးပြု

သော ပန်းလောင်မြစ်သည် ရမည်းသင်းခရိုင်နှင့်ရှမ်း
ပြည်နယ်နိမိတ်အကြား ဆင်တောင်တွင်မြစ်ဖျားခံသည်။
ယင်းနောက် မိတ္ထီလာခရိုင်အရှေ့ဘက်ပိုင်းကိုဖြတ်၍ ရှမ်း
ပြည်ရွာငံနယ်၊ ကျောက်ဆည်ခရိုင်စသည်တို့အတွင်း အ
နောက်မြောက်ဘက်သို့ ရှေ့စီးဆင်းသွားပြီးလျှင် စမုန်မြစ်
နှင့်ဒွေးလှမြို့အနီး ရှားပင်ရွာတွင်ပေါင်းဆုံသည်။ ထိုနောက်
အင်းဝမြို့အနီးတွင် မြစ်ငယ်မြစ်နှင့် ပေါင်းဆုံ၍ ဧရာ
ဝတီမြစ် အတွင်းသို့ စီးဝင်သည်။

ပုဂံပြည်ရှင် အနော်ရထာဘုရင်(ခရစ် ၁၀၄၄-၁၀၇၇)
သည် လယ်တွင်းကိုးခရိုင်ဒေသကို ရေပေးသွင်းရန်အ
တွက် ဇော်ဂျီနှင့်ပန်းလောင်မြစ်တို့တွင် တူးမြောင်း ဖောက်
လုပ်၍ ဆည်ကြီးများတည်ဆောက်သည်။ ပန်းလောင်မြစ်
တွင် တူးမြောင်းလေးခုဖောက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြင့်
ထိုဒေသတွင်တစ်နှစ် နှစ်သီး စိုက်ပျိုးနိုင်လေသည်။ အနော်
ရထာဘုရင်သည် တရုတ်ပြည်မှ စွယ်တော်ပင့်၍ အပြန်
တွင် ယခုပြက်ခရွေတောင်ဟုခေါ်သောသုဝဏ္ဏပဗ္ဗတတောင်
ခြေတွင်ရပ်နား၍ ထိုနေရာတွင်စွယ်တော်ကို ဌာပနာကာ
ဘုရားတည်နေစဉ် တစ်နေ့တွင် အိပ်မက်မြင်မက်လေ
သည်။ အိပ်မက်တွင် မြေသုံးကောင်ကို မြင်၍ တစ်ကောင်
ကို ၄ပိုင်း၊ တစ်ကောင်ကို သုံးပိုင်း၊ တစ်ကောင်ကို အရှင်
လွတ်လိုက်ရသည်ဟုမက်၏။ ယင်းအိပ်မက်ကို ပုဏ္ဏား
တော်တို့၏ဖတ်လျှောက်ချက်အရ ထိုဒေသရှိဇော်ဂျီမြစ်တွင်
တူးမြောင်းသုံးခု၊ ပန်းလောင်မြစ်တွင် တူးမြောင်းလေးခု
ဖောက်၍ စမုန်မြစ်တွင်မူ ရေတိမ်သဖြင့် တူးမြောင်းမ
ဖောက်ဘဲထားခဲ့လေသည်။ ဟာဗီရေး မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းနှင့်
မဟာရာဇဝင်ကြီးတို့က တတိယမြစ်မှာ မြစ်ငယ်မြစ်ဟု
ဆိုကြသည်။ သို့သော် မြစ်ငယ်မြစ်မှာ မြောက်ဘက်တွင်
ဝေးလွန်းလှ၏။ ပြက်ခရွေတောင်မှမြင်ရသောမြစ်များမှာ
ပန်းလောင်၊ စမုန်နှင့် ဇော်ဂျီတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။

ပန်းလောင်မြစ်ကို ကျောက်ဆည်ခရိုင်အရှေ့တောင်
ထောင့်သို့ ဖြတ်၍စီးဝင်စတွင် ကင်းတားဆည် ဖောက်ထား
သည်။ ယင်းဆည်ဖြင့် မြစ်သားနယ်အတွင်း၇၈ စတုရန်း
မိုင်ခန့် ရှိသောဒေသကို ရေပေးနိုင်သဖြင့် ထိုဒေသတွင်
စိုက်ပျိုးရေးကောင်းမွန်သည်။ ပန်းလောင်မြစ် အောက်ပိုင်းရှိ
နတ်လွဲနှင့် ကျီးမည်းဆည်ကြီး နှစ်ခုက ပန်းလောင်မြစ်နှင့်
စမုန်မြစ်ကြားရှိ ၄၁ စတုရန်းမိုင်ကျယ်သောမြစ်သား
နယ်ကို ရေပေးသွင်းသည်။ မြန်မာမင်းများဆည်ဖို့ခွဲသော
တူးမြောင်းနှင့် ဆည်များကို ယခုအခါ အုတ်အင်္ဂါတော်တို့ဖြင့်
ပြန်လည် မွမ်းမံထားလေသည်။

ပန်းလောင်မြစ်သည် မြင်းခုံတိုင်၊ ရွာခိုင်ကြီး၊ မြစ်သား
ရွာမုံးကြီးစသော မြို့များကို ဖြတ်စီးသည်။ နတ်လွဲမြောင်း
စီးဆင်းရာဘေးတွင် ပင်လယ်မြို့ဟောင်းတည်ရှိသည်။

ရှေးကခံတပ်မြို့ဖြစ်၍ ယခုတိုင် ပင်လယ်မြို့နှင့် မြင်းခုံ
တိုင်မြို့တို့၌ မြို့ရိုး ကျုံးများ တွေ့ရှိနိုင်သေးသည်။

ပန်းလှိုင်မြစ်။ ။ပန်းလှိုင်မြစ်သည် ဧရာဝတီ မြစ်ဝ
ကျွန်းပေါ် ဒေသရှိ မြစ်ခွဲတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီမြစ်ကို
ညောင်တုန်းမြို့၏ မြောက်ဘက်နားမှ ခွဲထွက်ခဲ့၍ အရှေ့
တောင်ဘက်သို့ ရှေ့ရုစီးဆင်းကာ၊ လှိုင်မြစ်အတွင်းသို့
စီးဝင်သည်။(ဧရာဝတီမြစ်-ရှု။)

ပန်းလှိုင်မြစ်ပေါ်တွင် ခတ္တိယ၊ မဲဇလီနှင့် ဆားမ
လောက်ရွာများနှင့် ဧရာဝတီမြစ်နှင့် ဆုံရာ၌ ညောင်တုံး
မြို့ တည်ရှိကြသည်။

မိုးအခါတွင် ပန်းလှိုင်မြစ်အတွင်း၌ သင်္ဘောများသွား
လာနိုင်သော်လည်း နွေအခါတွင် ရေနည်း၍ သောင်များစွာ
ဖြစ်ထွန်းသောကြောင့် အသွားအလာခက်ခဲသည်။ အထူးသ
ဖြင့် ခတ္တိယနှင့် ပဒန်တက်သစ်ရွာများအကြား ငှက်ပျော
ကျွန်း ရွာနား၌ သောင်အကြီးအကျယ်ထွန်းသဖြင့် သင်္ဘော
များသည် လှိုင်မြစ်အတိုင်းသွား၍ ထန်းတပင်ချောင်း
ဖက်မှ လှည့်ကာ၊ ခတ္တိယရွာမှ ပန်းလှိုင်မြစ်ထဲသို့ ဝင်ထွက်
သွားလာကြသည်။ ပန်းလှိုင်မြစ် အဝရှိ ညောင်တုံးမြို့တစ်
ဖက်ကမ်း ရန်ကင်းစံရာရွာဖက်တွင်လည်း နွေအခါတွင်
သောင်ထွန်းသဖြင့်၊ ရန်ကုန်မှ သွားသောသင်္ဘောများသည်
ပန်းတနော်မြို့ဖက်မှ ဆက်မသွားနိုင်ဘဲ ညောင်တုံးမြို့မှ
တစ်ဆင့်သာသွားနိုင်လေသည်။

ပန်းသီး။ ။ဥရောပနိုင်ငံများ၌ လူသုံးအများဆုံးနှင့်
လူသိအများဆုံး အသီးမှာ ပန်းသီးဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသမိုင်း
မစတင်မီခေတ်ကာလများကပင် ပန်းသီးကိုစားသုံးခဲ့ကြ
ကြောင်းကို ကျောက်ခေတ်မှအထောက်အထားများအရ သိ
ရှိရသည်။ သမ္မာကျမ်းစာ၌ပါသော ဧဝကအာဒံကို ကျွေး
သည့်သစ်သီးဆိုသည်မှာ ပန်းသီးဖြစ်ရမည်ဟုယူဆကြ
သည်။ ဥရောပနိုင်ငံများမှထုံးဟောင်းပုံပြင်များတွင် ပန်းသီး
နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပုံပြင်အမြောက်အများပါရှိသည်။ ပုံစံပြ
ရလျှင်၊ ဂရိဒဏ္ဍာရီတစ်ခုတွင် ရွှေပန်းသီးတစ်လုံးကြောင့်
နတ်မင်းတစ်စု မသင့်မတင့်ဖြစ်ကြရာမှ ထရွှင်းမြို့တော်
ကြီး ပျက်စီးခြင်း၌ အဆုံးသတ်ရကြောင်း ပါရှိလေသည်။

ပန်းသီးသည် ပန်းသီးပင်(လက်တင် အမည်ဖြင့် ပိုင်းရပ်
မာလူး)၏ အသီးဖြစ်သည်။ နှင်းဆီပန်း မျိုးရင်းဖြစ်သော
ရိုဇေးစီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ သစ်သော့ပင်၊ ချယ်ရီ
ပင်၊ မက်မုံပင်၊ အင်္ဂလိပ် ဆီးပင် စသည်တို့နှင့် မျိုးရင်းချင်း
တူသည်။ ယခုစားသုံးနေကြသော ပန်းသီးမျိုးတို့သည်ပန်း
သီးရိုင်းပင်မှ မျိုးပွားလာခြင်းများဟုဆိုကြသည်။ ပန်းသီး
ပင်အမျိုးပေါင်း တစ်သောင်းခန့်သည်။ မူလပန်းသီးရိုင်းပင်

၏ အသီးသည် ချဉ်သည်။ သို့သော် အမျိုးမျိုး တီထွင်၍
မျိုးစပ်စိုက်ပျိုးခြင်း ပြုခဲ့ကြသဖြင့် အနံ့အရသာနှင့် ပြည့်
စုံသော ပန်းသီးအမျိုးမျိုးကို ရရှိခဲ့လေသည်။

နှင်းဆီမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သဖြင့် ပန်းသီးပင်၏ အပွင့်တို့
သည် နှင်းဆီရိုင်းအပွင့်နှင့် အလွန်တူကြသည်။ အပွင့်များ
သည် အဖြူရောင်လည်း ရှိ၍ ပန်းရောင်လည်းရှိကြသည်။
အသီးတို့သည် အမျိုးအစားကိုလိုက်၍ ပုံပန်း၊ အရောင်
အသွေးနှင့် အရသာခြားနားကြသည်။ အချို့ ပန်းသီးမှည့်
တို့၏အရောင်သည် အနီဖြစ်၍ အချို့သည် အစိမ်း၊ အချို့
မှာ အဝါဖြစ်၍ အချို့မှာ နီဝါဝါ၊ အချို့မှာ အနီအဝါ
အစိမ်းရောစပ်လျက်ရှိကြသည်။ အသီးခွံသည်ပါး၍ချော
မွတ်နေသည်။ ပန်းသီးအချို့၏ပုံသဏ္ဍာန်မှာ ကြက်ဥပုံ
ဖြစ်သော်လည်း များသောအားဖြင့်ပန်းသီးတို့သည် ပု
ပိုင်းပိုင်းများဖြစ်ကြသည်။ တစ်ဖက်ထိပ်တွင် အသီးညှာရှိ၍
တစ်ဖက်ထိပ်တွင် နက်ရှိုင်းသော ချက်ရှိသည်။ အလယ်
တွင် အူတိုင်ရှိ၍ ရှည်မြောင်းမြောင်း အစေ့အိမ် ငါးခုပါရှိ
သည်။ အစေ့အိမ် တစ်ခုလျှင် အစေ့နှစ်စေ့စီ ပါရှိသည်။

ပန်းသီးအတွင်းသားတို့သည် အဖြူရောင်ဖြစ်၍ အရည်
ရွှမ်းလိုက်ပြီးလျှင်နူးညံ့သည်။ အချို့ပန်းသီးမျိုးတို့သည် အ
ချဉ်အရသာပါရှိတတ်သည်။ အချို့ပန်းသီးတို့ကား မချို
လွန်းလှဘဲစားကောင်းရုံအရသာမျှဖြစ်ပြီးလျှင် အစိမ်းလိုက်
ကိုက်စား၍ ကောင်းသည်။ သို့သော် ပန်းသီးဌာပနာမုန့်၊
ပန်းသီးယို၊ ပန်းသီးပူထင်း၊ ပန်းသီးဂျယ်လီ (ကျောက်
ကြော) စသဖြင့်လည်း အရသာရှိသော အချို့ပွဲ စားသောက်
ဖွယ်ရာများကို ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အမျိုးအစားညံ့သော
ပန်းသီးများကို အခြောက်လှန်း၍လည်းကောင်း၊ စည်သွတ်
၍ လည်းကောင်း ရောင်းချတတ်ကြသည်။ အရည်ညှစ်၍
အရက်လည်းချက်လုပ်သည်။ ပန်းသီးအရက်မှ ရှာလ
ကာရည်(ပုန်းရည်)ကိုလည်း ပြုလုပ်ကြ၍ အစားအ
သောက်ပြင်ဆင်ချက်ပြုတ်ရာ၌ အသုံးပြုကြသည်။ ရာခိုင်
နှုန်း ၈၀မျှသော ပန်းသီး၏အတွင်းသားသည် ရေဖြစ်
သဖြင့်ပန်းသီးတွင် အာဟာရတန်ဖိုးနည်းပါးသည်။ ပန်းသီး
တွင်ပါသော အက်ဆစ်အချဉ်ဓာတ်နှင့် သကြားဓာတ်
အတွက်သာလျှင်တန်ဖိုးရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပန်းသီးအလေး
ချိန်နှစ်ပေါင်စား၍ရရှိသော အာဟာရတန်ဖိုးနှင့် ကြက်ဥတ
လုံးစား၍ ရရှိသောအာဟာရတန်ဖိုးသည် ထပ်တူထပ်မျှ
ဖြစ်လေသည်။ ရေထုတ်ပြီးသော ပန်းသီးအခြောက်ကို
စားလျှင် ပန်းသီးကို အစိမ်းစားသည်ထက် ပို၍အာဟာရ
ဖြစ်စေသည်။ သို့သော်ပန်းသီးကိုအစိမ်းလိုက် စားရသည်မှာ
ပို၍ အရသာရှိသည်တစ်ကြောင်း၊ အစာကြေလွယ်သဖြင့်
တစ်ကြောင်း ပန်းသီးများကို အစိမ်းလိုက်ကိုက်စားရန်
လူအများပို၍ နှစ်ခြိုက်ကြသည်။

www.foreverspace.com.mm

တင်ပို့ရောင်းချရန် ပန်းသီးများ ဆွတ်ခူးနေစဉ်

ပန်းသီးပင်များသည် သမပိုင်းဒေသများ၌ ပေါက်ရောက်ဖြစ်ထွန်းသည်။ ပန်းသီးရိုင်းပင်သည် မူလက ဆိုက်ဗီးရီးယားပြည်၌ ပေါက်ရောက်ခဲ့ရာမှ ဥရောပနိုင်ငံများသို့ မျိုးပြန့်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ဂရိတ်ဗြိတိန်သို့ ပန်းသီးမျိုးယူဆောင်ခဲ့သူများမှာ ရောမလူမျိုးတို့ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံကို ရောမတို့ စိုးမိုးစဉ်ကာလမျိုးစေ့ချခဲ့ရာ၊ ယခုအခါ ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ပန်းသီးခြံများကို အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိန်၌ ကင့်နယ်သည် ပန်းသီးအထွက်ဆုံးဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်လည်း ပန်းသီးပင်ကို အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးကြသည်။ အအေးဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိသော အပင်မျိုးဖြစ်၍ ဥရောပတိုက် မြောက်ပိုင်းကျသော စကန်ဒီနေဗီးယားနိုင်ငံများ၌လည်း အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကမ္ဘာ့တောင်ပိုင်း သမပိုင်းနိုင်ငံများဖြစ်သော ဩစတြေးလျား၊ နယူးဇီလန်၊ အာဂျင်တီးနား၊ ချီလီ၊ အာဖရိကတိုက်တောင်ပိုင်း နိုင်ငံများနှင့်ဂျပန်၊ ကိုရီးယားစသော အာရှတိုက်နိုင်ငံအချို့၌လည်း ပန်းသီးပင်များစိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသည်။ ဆိုဗီယက်ရုရှနိုင်ငံမှ ယူကရိန်းနှင့် ကော့ကဆပ် မြောက်ပိုင်းဒေသတို့တွင် အမျိုးအစားကောင်းသော ပန်းသီးများကို အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုး

သည်။ ပြင်သစ်၊ ဂျာမနီ၊ ဆွစ်ဇာလန်၊ အီတလီမြောက်ပိုင်းနှင့် ဇော်လကန်နိုင်ငံများမှလည်း ပန်းသီး အများအပြားထွက်သည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ တစ်နှစ်လျှင် ပန်းသီးတင်းပေါင်း သန်းလေးရာမှ ငါးရာအထိ ထွက်သည်။ ပန်းသီးအထွက်ဆုံးနိုင်ငံမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်စားသုံးသော ပန်းသီးများမှာ များသောအားဖြင့် ဩစတြေးလျ၊ နယူးဇီလန်နှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့မှ တင်ပို့သော ပန်းသီးများ ဖြစ်ကြသည်။

ပန်းသီးပင်ကို အစေ့ပျိုး၍လည်း စိုက်ပျိုးသည်။ အကိုင်းဆက်၍ ပျိုးပြီးလည်း စိုက်ပျိုးသည်။ အစေ့ပျိုး၍စိုက်သော အပင်မှ ပန်းသီးသည် အလုံးသေး၍ အမျိုးအစား ညံ့တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကိုင်းဆက်၍ပျိုးပြီးစိုက်ခြင်းကို အများအားဖြင့်ပြုကြလေသည်။ ပန်းသီးပင်သည်စိုက်ပြီးနှစ်အတန်ငယ်ကြာမှအသီးသီးသည်။ ပန်းသီးခြံများတွင် ပန်းသီးပင်များကို အကိုင်းအလက်ထွက်ရန် နေရာရစေရန် လည်းကောင်း၊ အသီးခူးဆွတ်၍ သက်သာလွယ်ကူစေရန်လည်းကောင်း တစ်ပင်နှင့်တစ်ပင် ပေ ၃၀၊ ၄၀ခြားပြီးလျှင် အတန်းလိုက်စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဂရုစိုက်၍ ပြုပြင်စောင့်ရှောက်ပေးလျှင် ပန်းသီးပင်သည် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာအောင် အသီးသီးလေသည်။

ပန်းအိပင်။ ။ခြံဝင်း၊ ဥယျာဉ်များ၌ အလှအပစိုက်ပျိုးသော ပန်းပင်မျိုးဖြစ်သည်။ လိုင်သရေ စီအီးမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ လေဂျာစတြီးမီးယားအင်ဒီကာဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယ၊မြန်မာ၊တရုတ်စသည့် အာရှတိုက်အပူပိုင်း ဇုန်ဒေသများနှင့် အာဖရိကတိုက်အပူပိုင်းဇုန်ဒေသ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတောင်ပိုင်းဒေသတို့၌ပေါက်ရောက်သည်။

ပန်းအိပင်သည်ချုံပင်ကြီးမျိုးဖြစ်၍ အမြင့် ၆ပေမှစပေခန့်အထိရှိတတ်သည်။ ဘဲဥပိုင်းပုံအရွက်များသည် လက်မခန့်သာသာရှိ၍ ရွက်လွှဲထွက်ကြသည်။ မိုးရာသီစတင်ချိန်မှစ၍ အပွင့်များပွင့်သည်။ အဆုပ်လိုက်အခိုင်လိုက် အပွင့်များခဲနေအောင်ပွင့်၍ အလွန်လှပသည့် အဖူးလေးများသည် အသီးလုံးကလေးများနှင့်တူသည်။ ပန်းပွင့်များ၏ ပွင့်ချပ်တို့သည် နုနယ်၍ ဆပ်တွန့်သားကဲ့သို့ အတွန့်အတွန့်ကလေးများဖြစ်နေသည်။ ပန်းပွင့်တို့၏အရောင်မှာ ခရမ်းရင့်ရောင်၊ ပန်းရင့်ရောင်နှင့် အဖြူရောင်တို့ဖြစ်၍ ဝတ်ဆံမှာ အဝါရောင်ဖြစ်သည်။ မျိုးစပ်စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ခရမ်းရင့်ရောင်ပန်းအိပင်များလည်း ယခုအခါ တွေ့ကြရသည်။

ပန်းအိပင်များသည် ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းဒေသများနှင့် ပို၍သင့်မြတ်သည်။ အကိုင်းဖြတ်၍လည်းကောင်း၊ အစေ့ပျိုး၍လည်းကောင်းစိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ နှစ်ကြာခံအပင်မျိုးဖြစ်လေသည်။

ပိန်းညင်းငှက်။ ။တိန်ညင်းငှက်မျိုး-ရှု

ပိန်း၊တောမတ်(ခရစ် ၁၇၃၇-၁၈၀၉)။ ။တောမတ် ပိန်းသည် တော်လှန်ရေးစာရေးဆရာတစ်ဦးဖြစ်သည်။ အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေး ကျေညာစာတမ်းကြီး ထွက်ပေါ်လာခြင်းတွင်တောမတ်ပိန်း၏ စွမ်းဆောင်မှုလည်း ပါဝင်သည်။ မူလကအမေရိကန်ပြည်နယ်များ တော်လှန်ပုန်ကန်ခဲ့သည်မှာ မိခင်နိုင်ငံဖြစ်သော ဗြိတိန်မှခွဲထွက်ရန်အတွက်မဟုတ်ချေ။ မိမိတို့ခံစားနေရသော နစ်နာချက်များကိုဗြိတိသျှအစိုးရက ပြုလုပ်ပေးရန်အတွက်သာဖြစ်သည်။ သို့သော် ၁၇၇၆ခုနှစ် နှစ်ဦးပိုင်းတွင် တောမတ်ပိန်းသည် “သာမညဉာဏ်အမြင်” ဟူသော စာတမ်းကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းတွင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီဖြစ်နေသော အမေရိကန်ပြည်နယ်များအား လွတ်လပ်ရေးကို လိုလားလာအောင် လှုံ့ဆော် ရေးသားထားလေသည်။

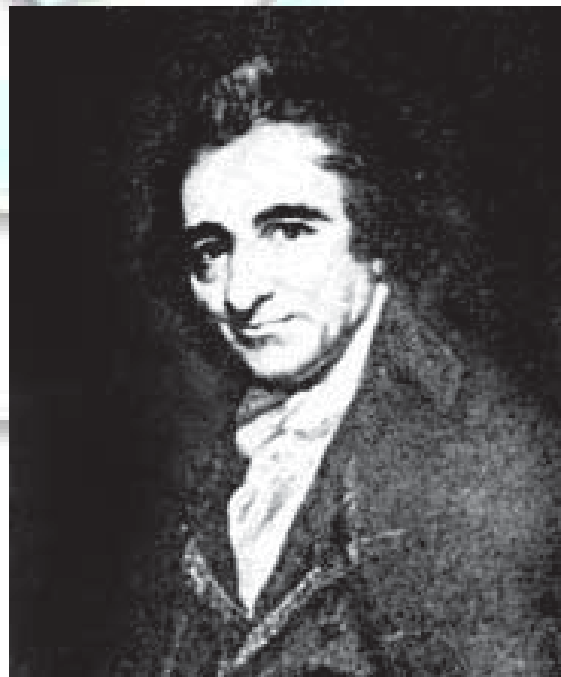
ထိုစာတမ်းကို လူတိုင်း ဖတ်ရှုနားလည်နိုင်သော စကားလုံးများကိုသုံးကာ၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ရေးသားထားလေရာ၊ အမေရိကန်ပြည်နယ်များအား ကိုလိုနီအဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ရေးကို ကြိုးပမ်းလိုသူတို့ အတွက် များစွာ ခရီးရောက်သည်။ ထိုစဉ်က အမေရိကန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖြစ်သောဂျော့ဝါရှင်တန်ကပင် ပိန်း၏စာတမ်းသည် လူပေါင်းများစွာတို့၏ စိတ်ဓာတ်ကို အကြီးအကျယ် ပြောင်းလဲသွားစေသည်ဟု ထုတ်ဖော် ချီးကျူးခဲ့လေသည်။

ထိုနောက်ပိန်းသည် “အရေးကြီးချိန်” ဟူသော စာတမ်းများကို အစဉ်တစိုက် ထုတ်ဝေပြန်သည်။ ထိုစာတမ်းများတွင် “လူတို့၏စိတ်ဓာတ်ကို မှတ်ကျောက်တင်စမ်းသပ်သည့် အချိန်ရောက်နေပြီ” ဟူသောစကားလုံးများဖြင့် အစချီထားရာ၊ ထိုစကားလုံးများကား စစ်ကြွေးကြော်သံများဖြစ်လာလေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် အမေရိကန်ပြည်နယ်တို့သည် ကိုလိုနီဘဝမှလွတ်မြောက်ရေး၊ လွတ်လပ်ရေးအတွက် စိတ်အားထက်သန် ပြင်းပြလာကြပြီးလျှင်၊ သွေးနှင့်ရင်းနှီး၍လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲကြီးဆင်နွှဲကြကာ၊ လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်းကြီးကို ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့ကြလေသည်။

ယင်းကဲ့သို့ အမေရိကန်တို့အားလွတ်လပ်ရေးစိတ်ဓာတ်ဝင်စားလာအောင်၊ လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲအတွင်း စိတ်ဓာတ်မကျဆင်းကြလေအောင်၊ လက်သံပြောင်ပြောင်နှင့် တော်လှန်ရေး စာပေများကို လှုံ့ဆော် ရေးသားအားပေးခဲ့သူ တောမတ်ပိန်းသည် အမေရိကန်နိုင်ငံသားမဟုတ်ချေ။ အင်္ဂလန်ပြည်သားတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၁၇၃၇ ခုနှစ်တွင် နောဖို့နယ်၊ သက်ဖို့မြို့၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ပိန်း၏ဖခင်သည် ကောဆက်ခေါ် မိန်းမဝတ်အတွင်းခံအင်္ကျီများချုပ်လုပ်သူဖြစ်၍၊ ဆင်းရဲချို့တဲ့ရှာသည်။ ထို့ကြောင့် ပိန်းသည်

ပညာကောင်းစွာမသင်ခဲ့ရရှာပေ။ ပိန်းသည် ပညာအနည်းငယ်မျှသာသင်ကြားခဲ့ရသော်လည်း သူ့ဝါသနာထုံသော သိပ္ပံပညာဟောပြောပွဲများသို့ တက်ရောက်နားထောင်ခြင်းဖြင့်ပညာကိုဆက်လက်ဆည်းပူးသည်။ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် ကုန်းဖက်တွင်လည်းကောင်း၊ ရေဖက်တွင်လည်းကောင်း အလုပ်မျိုးစုံအောင်လုပ်ခဲ့ဘူးရာ၊ တစ်ခုမျှနေရာမကျဘဲ၊ ကြွေးဝိုင်းလျက်သာရှိလေသည်။ ထို့ပြင် ချမ်းမြေ့သောအိမ်ထောင်သည်ဘဝကိုလည်းမရှိဘဲ၊ အလုပ်ပြုတ်ပြီးလျှင်၊ ၁၇၄၄ ခုနှစ်တွင် မိန်းမနှင့်ကွဲလေသည်။

ထိုနှစ်မှာပင် အမေရိကန်ကိုလိုနီများအတွက် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် လန်ဒန်တွင်ရောက်ရှိနေသော ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်၏ တိုက်တွန်းချက်အရ၊ မြောက်အမေရိကတိုက်သို့ ထွက်ခွာသွားသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဗြိတိန်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်ကိုလိုနီနယ်များ အကြီးအကျယ် သဘောကွဲလွဲ၍ စကားများနေကြသည်။ ပိန်းသည် ကိုလိုနီဖက်မှနေ၍ စိတ်ရောကိုယ်ပါ ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ စစ်ဖက်တွင် ခေတ္တမျှဝင်ရောက်အမှုထမ်းပြီးနောက် သူ၏လက်သံပြောင်လှသောကလောင်ဖြင့် တော်လှန်ရေးစာပေများလှုံ့ဆော်ရေးသားခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ကလောင်လက်နက်ဖြင့် အားပေးကူညီခဲ့သောကြောင့် အမေရိကန်တော်လှန်ရေးပြီးဆုံး၍ လွတ်လပ်ရေးရသည့်အခါ၊ ပိန်းအား အမေရိကန်လူမျိုးများက ကျေးဇူးသိသောအားဖြင့် ငွေကြေးလယ်ယာများချီးမြှင့်ကြလေသည်။

အမေရိကန်ပြည်၏ လွတ်လပ်ရေး လှုံ့ဆော်ပေးခဲ့သူ တောမတ်ပိန်း

လိုအခါ ငွေရေးကြေးရေးအတွက် မပူပန်ရသဖြင့်၊ ပိန်းသည် ၁၇၈၇ခုနှစ်တွင်အင်္ဂလန်ပြည်သို့ ပြန်ခဲ့သည်။ သူကိုယ်တိုင် တီထွင်ထားသောသံတံတားပုံစံကိုလည်း ယူသွားသည်။ ထိုပုံစံကို ပါရစ်နှင့် လန်ဒန်မြို့များတွင် ပြသသည်။ သို့ရာတွင် သူ၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ အမေရိကန်တော်လှန်ရေး အောင်မြင်မှုကဲ့သို့ အလားတူ အောင်မြင်မှုမျိုး ဥရောပတိုက်၌ ပေါ်ပေါက်စေရန်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးဖြစ်သောအခါ ပိန်းသည် တော်လှန်ရေး ဘက်တော်သားတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းကို ကွယ်ဝှက်ခြင်း မပြုတော့ပေ။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံပြုသုခမိန့် အန်ဒမင်ဗတ်က “ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး အပေါ်တွင် ထင်မြင်ယူဆချက်များ” ဟူသောစာအုပ်ကို ရေးသားထုတ်ဝေ၍၊ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကိုပုတ်ခတ်သောအခါ၊ ပိန်းက ၁၇၉၁ ခုနှစ်တွင် “လူ့အခွင့်အရေးများ” ဟူသော စာအုပ်ဖြင့်ပြန်လည်ချေပသည်။ ထိုစာအုပ်ကို ထုတ်ဝေသဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရက သူ့အားသစ္စာဖောက်မှုဖြင့် တရားစွဲရာ၊ ပိန်းသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရလေသည်။ (ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး။ ဗတ် အက်ဒမန်-ရှူ။)

ပိန်းသည် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးလွှတ်တော်သို့ ကဲလေးမြို့မှရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည်။ သို့ရာတွင် ပိန်းသည် တော်လှန်ရေးသမားတစ်ဦး ဖြစ်လင့်ကစား၊ တယူသန်သမားမဟုတ်ချေ။ ၁၆ ဆက်မြောက် လူဝီဘုရင်ကို ကွပ်မျက်ခြင်းကိစ္စတွင် ပိန်းက ကန့်ကွက်ခဲ့လေရာ၊ အာဏာပိုင် ဂျဗ္ဗင် အဖွဲ့ဝင်များနှင့် သဘောကွဲလွဲလေတော့သည်။ ဤတွင် ပိန်းအား ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးခေါင်းဆောင်ရောက်စေပျံ့က ဖမ်း၍ချုပ်ထားသည်။ သို့သော် ရောဗက်စပျံ့တို့က အာဏာကျဆုံးချိန်နှင့် ကြိုကြိုရှုနေခဲ့သဖြင့်၊ ခေါင်းဖြတ်အသတ်မခံရဘဲ၊ ပိန်းသည် အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်လာခဲ့လေသည်။

ပိန်းသည် “ဆင်ခြင်တုံတရားခေတ်” ဟူသောစာအုပ်တွင် အယူဝါဒကို ဝေဖန်ပုတ်ခတ်ရေးသားထားရာ၊ အင်္ဂလန်နှင့် အမေရိကန်တို့တွင် သူ၏နာမည်မှာ အဖတ်ဆယ်မရအောင် လူမှန်းခံရလေသည်။ တစ်ဖန် ၁၇၉၆ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန် သမ္မတကြီးဝါရှင်တန်အား ပုတ်ခတ်ရေးသားထားသော စာရှည်ကြီး တစ်စောင်ကို ထုတ်ဝေပြန်လေရာ အမေရိကတိုက်မှ သူ၏မိတ်ဆွေဟောင်းများပင်လျှင်၊ သူ့အား မနှစ်သက်ကြတော့ချေ။ ၁၈၀၂ ခုနှစ်တွင်၊ အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ ပြန်လာသော်လည်း၊ သူ၏ကျော်စောခဲ့သောခေတ်မှာ ကုန်ဆုံးနေပြီဖြစ်၍၊ သူ့အားထောက်ခံအားပေးမည့်သူ မရှိတော့ချေ။

ပိန်းသည် ၁၈၀၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၈ရက်နေ့တွင်၊ နယူး

ယော့မြို့၌ဆင်းဆင်းရဲရဲ မထင်မရှားကွယ်လွန်သွားလေရာ ၁၈၁၉ ခုနှစ်တွင် သူ၏အရိုးများကို အင်္ဂလိပ် လူမျိုးစာရေးဆရာ ဝီလျံကော့ဗက်က အင်္ဂလန်သို့ ယူဆောင်သွားလေသည်။ သို့သော် မည်သည့် နေရာတွင်မူ မြှုပ်နှံသင်္ဂြိုဟ်ခဲ့သည်ကိုမူ မသိရချေ။

ပိန္နဲပင်။ ။အစိမ်းရင့်ရောင် အရွက်များဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ အုပ်အုပ်ဆိုင်းဆိုင်း ရှိတတ်သော ပိန္နဲပင်တို့ကို အထက်အောက် မြန်မာနိုင်ငံ မိုးနည်းဒေသ၊ မိုးများဒေသမဟူ၊ သစ်တောများနှင့်နေရာအနှံ့အပြား၌ တွေ့ကြရသည်။ ပိန္နဲပင်တို့သည် အပင်ကြီးမျိုး ဖြစ်၍ အစဉ်သဖြင့် ထူထပ်သိပ်သည်းသောအရွက်တို့ဖြင့် စိမ်းလန်း စိုပြည်နေကာ အရိပ်ကောင်းသော အပင်များဖြစ်ကြသည်။

ပိန္နဲပင်တို့ မူလပေါက်ရောက်ရာဒေသသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ တောင်ပိုင်းနှင့် မလ္လာယုကျွန်းဆွယ် ဖြစ်သည်။ နောင်အခါ မြန်မာ၊ သီဟိုဠ်၊ စသောအရှေ့အပူပိုင်းဇုန် ဒေသများ၌ ပေါက်ရောက်သည်။ ပိန္နဲပင်၏ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ အာတိုကားပပ် အင်တီဂရီဖိုလီယာဖြစ်၍ မိုးရေစီအီးမျိုးစဉ်တွင် ပါဝင်သည်။ အရွက်တို့သည် အတန်ငယ်ထူ၍ မာသည်။ ရွက်လွှဲများဖြစ်၍ ငှက်ပျောဖူးပုံ အလယ်ပူပြီးလျှင် အရင်းရှူးသွားသည်။ ထိပ် အတန်ငယ်ပိုင်းသည်။ အရွက်သည် အနားညီ၍ အပေါ်ဖက်သည် ပြောင်ချောနေသည်။ အရွက်ပြားသည် ၄-၈ လက်မခန့်အထိ ရှည်သည်။ ပိန္နဲပင်သည် ကျည်တောက် ပုံသဏ္ဍာန် အပွင့်တံဖြစ်၍ ကြွေလွယ်သော ရွက်စွယ်အိမ်အတွင်း၌ တည်ရှိသည်။

ပိန္နဲပင်သည် အသီးကြောင့် ပို၍ထင်ရှားလူသိများသည်။ ပိန္နဲသီးကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် မမြင်ဘူး မစားဘူးသူ နည်းပါးပေလိမ့်မည်။ ပိန္နဲသီးမြွှာများ၏ ချိုအေးသော အရသာကို လူအများ နှစ်သက်ကြသည်။ ပိန္နဲသီးသည် ကြီးမားသော အသီးများဖြစ်သည်။ အချို့အသီးလုံးများ၏အလေးချိန်သည် ပေါင် ၆၀ မှ ၇၀ ခန့်အထိရှိတတ်သည်။ ၁၂ လက်မမှလက်မ ၂၀အထိရှည်၍ အချို့ အသီးများ၏ပုံသဏ္ဍာန်သည် ပုပုပိုင်းပိုင်း၊ အချို့သည် ရှည်ရှည်လုံးလုံး ဖြစ်သည်။

ပိန္နဲသီး၏အခွံသည် ဆူးတက်များဖြင့် ကြမ်းနေသည်။ အသီး၏အတွင်းအူတိုင်သည် ပတ်လည်တလျှောက်၌ အစေ့အိမ်ဖြစ်သောအမြွှာများနှင့် ကြွက်သားများ ဆင့်ကာဆင့်ကာတည်ရှိသည်။ အသီးမှည့်လျှင် အနံ့ပြင်းပြင်းမွှေးလာသည်။ အစေ့အိမ်သည် ဝါဝင်းသောအသားဖြင့် ပြီးလေသည်။

ပိန္နဲသီးအမျိုးအစားအမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် ထင်ထင်ရှားရှား ကွဲပြားခြားနားသော မျိုးနှစ်မျိုးမှာ အစေ့အိမ်၏

အသားအမာ အပျော့ကိုလိုက်၍ခွဲခြားထားခြင်းဖြစ်သည်။ အစေ့အိမ်၊ သို့မဟုတ် အမြွှာ၏အသားအတန်ငယ်မှာ သောအမျိုးအစားကို ကုလားဟူ၍ခေါ်ဆိုသည်။ ယင်း အမျိုးအစားသည် အရသာချိုအေးသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ကုလားပိန္နဲသီးမျိုး၏ အစေ့အိမ်ထဲတွင် အရည်ကလေး များ ရှိနေတတ်ရာ ပျားရည်ဆမ်းဟုခေါ်၍ မျိုးကောင်း ပိန္နဲမျိုးဖြစ်သည်။ နောက်တစ်မျိုးမှာအစေ့အိမ်ပျော့၍ အမျှင်ရှိသည်။ အရသာချိုချိုချဉ်ချဉ်ကလေးဖြစ်သည်။ ယင်းအမျိုးအစားကို တလိုင်းဟုခေါ်သည်။ ဆိုခဲ့သော ပိန္နဲ နှစ်မျိုးတို့ကို အစေ့အိမ်သာမကအသီးအိမ်ဖြစ်သော အခွံ အမာ အပျော့ကိုလိုက်၍ အိမ်မာ(ကုလား) အိမ်ပျော့ (တလိုင်း) ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုသေးသည်။

ပိန္နဲသီးတို့သည် ပင်စည်၌လည်းကောင်း၊ အကိုင်းရင့်အ ကိုင်းကြီးများမှလည်းကောင်း တိုတုတ်သောအညှာတံဖြင့် ထွက်၍သီးသည်။ အချို့ပိန္နဲမျိုးတို့သည် ပင်စည်၏အရင်း၊ မြေကြီးနား၌ကပ်လျက်သီးတတ်၍ ဆူးတက်နည်းသည်။ အသီးရင့်လေဆူးတက်ကျလေဖြစ်၍ ကတုံးပြောင်ကြီးနှင့် တူသည်။ ယင်းပိန္နဲမျိုးသည် ပို၍မျိုးကောင်းသည်။ မဟာ ပိန္နဲမျိုးဟုအချို့ကခေါ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပိန္နဲသီးမှည့် လှိုင်သည့် လများမှာ မေလ၊ ဇွန်လများ ဖြစ်ကြသည်။

ပိန္နဲသီး၏ အခွံရှိ ဆူးများကျလာလျှင် အသီးရင့်ပြီဖြစ် ၍ ဆွတ်ခူးကာတင်ပို့ရောင်းချကြသည်။ အသီးခွံကို နိပ် ကြည့်၍ အတန်ငယ်ပျော့လာပြီးလျှင် အနံ့မွှေးလာသည် အထိ အပင်၌အမှည့်ခံထားသော ပင်မှည့်သီးများကား ပို၍အရသာထူးကဲသည်။ အချို့အသီးရင့်များကို မြန်မြန် မှည့်စေလိုလျှင် ခူးဆွတ်ပြီးသော်အညှာတွင် သပ်သွင်း ပေးရသည်။

ပိန္နဲသီး အနုများကို အချို့ဟင်းချက်၍လည်းကောင်း၊ ပြုပြင်ပြီးသော် သနပ်ပြုလုပ်၍လည်းကောင်း၊ အတို့အဖြစ် လည်းကောင်း စားသုံးကြသည်။ အသီးမှည့်၍ အစေ့များကို မီးဖုတ်၍လည်းကောင်း၊ ပြုတ်၍လည်းကောင်း စားသုံးနိုင် ၍အရသာဆီမ့်သည်။ အထူးသဖြင့် သီဟိုဠ် အိန္ဒိယနိုင်ငံ စသည့် အရှေ့အပူပိုင်းဇုန်ဒေသရှိ လူ့ဆင်းရဲအတန်းအစား များအတွက် ပိန္နဲသီး၊ အထူးသဖြင့်ပိန္နဲစေ့ဟင်းသည် အရေးပါသောအစားအစာတစ်မျိုး ဖြစ်ပေသည်။ မြန်မာလူ မျိုးတို့သည် ပိန္နဲရွက်နုများကိုလည်း ဟင်းခါးချက်၍ စားသုံးကြသည်။ ပိန္နဲရွက်များသည် ဆိတ်များအတွက် အလွန်ကောင်းမွန်သော အစာလည်း ဖြစ်ပေသည်။

ပိန္နဲပင်မှ ပိန္နဲသားသည် ပထမတွင် လိမ်မော်ရောင်ဖြစ်၍ ကြာလျှင် မဟောဂနီသားကဲ့သို့ အနီရင့်ရောင် ဖြစ်လာ သည်။ အတော်အသင့်မှာသော အသားဖြစ်သည်။ အ သားသေအောင်ပြုရန်လွယ်ကူသည့်ပြင် အရောင်တင်၍

ရနိုင်သဖြင့် ဘီရို၊ စားပွဲ၊ ကုလားထိုင်စသည့် အိမ်အသုံး အဆောင်များ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ နေအိမ် အဆောက် အအုံ များ၊ လှေများ၊ ရွက်တိုင်များ၊ လှော်တက်များ၊ လှည်း ဘီးများ စသည်တို့ကိုလည်း ပိန္နဲသားဖြင့်ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ပိန္နဲခေါက်သည် ညိုမဲရောင်ရှိ၍ အပင်အိုလာလျှင် နက် ရှိုင်းသော အက်ကြောင်းများ ပေါ်လာတတ်သည်။ ပိန္နဲ ခေါက်မှ အဝါရောင်ဆိုးဆေးပြုလုပ်နိုင်သော အစေးတစ်မျိုး ရရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဘုန်းတော်ကြီးများ၏ ပိန္နဲဆိုး သင်္ကန်းများ ဆိုသည်မှာ ပိန္နဲခေါက် ပြုတ်ရည်ဖြင့် ဆိုးထား သော သင်္ကန်းများ ဖြစ်ကြသည်။

ပိန္နဲပင်ကို အစေ့ပျိုး၍စိုက်ကြသည်။ ဝါးဗူးတောင်း၊ ခြင်းတောင်း၊ မြေအိုး စသည်တို့၌ ဦးစွာအစေ့ပျိုးပြီး နောက်မှ စိုက်လိုရာ၌ အပင်ကိုပြောင်း၍ စိုက်နိုင်သည်။ ပိန္နဲပင်၏ အမြစ်သည် ရှည်သဖြင့် ရွှေစိုက်မည့် နေရာတွင် မြေနက်နက်တူးပြီးလျှင်၊ မြေဩဇာကောင်းသည့် မြေ များဖြင့် ဖို့ပေးရသည်။ တစ်နှစ်သား အရွယ်ရှိသော ပိန္နဲပင် တွင် အကိုင်းဆက်နည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မျက်စေ့ဆက် ခြင်းနည်းဖြင့်လည်းကောင်းအပင်သစ်ပွားအောင်ပြုနိုင်သေး သည်။ ပိန္နဲခြံများတွင် တစ်ပင်နှင့်တစ်ပင်အနည်းဆုံး ပေ၃၀ ခန့်ခွာ၍စိုက်ရသည်။ အစေ့ပျိုးစိုက်သောအပင်သည် ၇နှစ် ခန့်ခန့်ကြာလျှင်သီးသည်။ အကိုင်းပျိုးစိုက်ပင်သည် လေးနှစ်ခန့်ကြာလျှင်ပင် အသီးသီးတတ်လေသည်။

ပိန္နဲပင်များသည် အရိပ်ကောင်းသောအပင်ကြီးများ ဖြစ်၍ အထက်အောက်မြန်မာနိုင်ငံခြံဥယျာဉ်များထဲတွင်လည်းကောင်း၊ လမ်းဘေးများ၌အရိပ်ရရန်လည်းကောင်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဈေးများ၌ရောင်းချသောပိန္နဲသီးများသည် မြို့ဆင်ခြေဖုံး ဥယျာဉ်များမှ တင်ပို့သောအသီးများဖြစ်ကြလေသည်။

ပုဏ္ဏရိတ်ပင်။ ။ လှပစွာအပွင့်ပွင့်သော ချုံပင်မျိုးဖြစ်၍ နေအိမ်ဝန်းခြံများ၊ ပန်းဥယျာဉ်များ၌ အလှစိုက်ပျိုးကြ သည်။ အရွက်များသည် အမြစ်နီးလန်း ထူထပ်၍အကိုင်း အလက်များ မာကျစ်များပြားသဖြင့် ခြံစည်ရိုးစိုက်အပင် များအဖြစ်လည်း စိုက်ပျိုးလေ့ရှိကြသည်။

ပုဏ္ဏရိတ်ပင်သည် ရူပိယာစီးမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်သည်။ အ ရှေ့တိုင်း အပူပိုင်းနဲ့ မြေနိမ့်ဒေသများ၌ ပေါက်ရောက် သည်။ ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် အစ်ဇောရာဟု ခေါ်၍ မျိုးစိတ်ပေါင်း များစွာရှိကာ၊ အားလုံးပင်ချုံပင်များ ဖြစ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်အတွေ့ရများသော ပုဏ္ဏရိတ် ပင်မျိုးတို့မှာကြက် သွေးရောင်အပွင့်ပွင့်သော အစ်ဇော ရာကော့ဆီးနီယ ဖြစ်သည်။ အမြင့် ၄ပေမှ၆ပေအထိ ရှိ၍ အကိုင်း၊ အလက်ရှုပ် ရှက်ခက်ထွက်သည်။ အစိမ်းရင့် ရောင်အရွက်များသည် ထူ၍အနားချောပြီးလျှင်၊ အဖျား

ရှေးသော်လည်း ထိပ်ချွန် တိုသည်။ အညှာမဲ့အရွက်တို့သည် ရွက်ပြိုင်ထွက်သည်။

အပွင့်များသည် ရာသီမရွေးပွင့်ကြသည်။ နေရောင် ရလေ ပွင့်လေဖြစ်သည်။ အပွင့်များသည် များသောအားဖြင့် အကိုင်းအလက်များ၏ထိပ်တွင် အဆုပ်လိုက်ပွင့်သည်။ ပန်းဖူးပန်းပွင့်တို့သည် အပွင့်အဆုပ်၏အညှာမှ ထီးခရိုင်များသဖွယ် အဖက်ဖက်သို့ အပြိုင်ဖြာထွက်ကြသည်။ ပန်းပွင့်သည် ခရိုင်တံကဲ့သို့ ရှည်ထွက်ပြီးလျှင် ထိပ်သည် ပွင့်ချပ်လေးခု၊ ဝတ်ဆံတစ်ခုဖြင့်ပွင့်သည်။ အစေ့မြုပ် (ဗယ်ရီ) သီးကလေးများသီး၍၊ ယင်းတို့သည် နစဉ်က အစိမ်းရောင်၊ မှည့်လာလျှင် အနီရောင် ဖြစ်လာပြီးသော် မှည့်လွန်းလာလျှင် နီညိုရင့်ရောင် ဖြစ်သွားကြလေသည်။

ပုဏ္ဏရိုက်အဝါပင်သည် ပုဏ္ဏရိုက်အနီပင်နှင့် အပွင့်ရောင် အသီးရောင်ဝါသည်မှလွဲ၍ အတူတူပင်ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် အနီပင်လောက်အများအပြား မတွေ့ရပေ။ ပုဏ္ဏရိုက်အနီပင်၏အခေါက်နှင့်အပွင့်သည် ရဲရဲနီသောမျက်လုံးများအတွက်လည်းကောင်း၊ အရွက်သည် အနာစိမ်းများအတွက်လည်းကောင်း ဆေးဖက်ဝင်လေသည်။ ယင်းပုဏ္ဏရိုက်ပင်မျိုးကို အကိုင်းဖြတ်၍ လည်းကောင်း၊ အစေ့ပျိုး၍လည်းကောင်း အပင်ပွား၍ ရလေသည်။

အခြားပုဏ္ဏရိုက်ပင်မျိုးတို့မှာ ဂျာဗားကျွန်း၌ မူလပေါက်ရောက်ခဲ့သော အစ်ဇောရာဂျာဗားနီးကားသည် အပွင့်လိမ္မော်ရောင်ဖြစ်သည်။ အပင်အမြင့်မှာ ၅ ပေမှ ၆ ပေအမြင့်ရှိသည်။ အကိုင်းစိုက်၍ ရသည်။ ဆုမကြားကျွန်း၌ မူလပေါက်ရောက်သော ပုဏ္ဏရိုက်ပင်မျိုးကို ရုက္ခဗေဒအမည်ဖြင့်အစ်ဇောရာဗက်က ရိုသားဆားဟုခေါ်၍အနီရင့်ရောင်ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ အဆုပ်အလွန်ကြီးမားကာ အလွန်လှပသည်။ အပင်အမြင့် ၄ ပေမှ ၅ ပေအထိရှိသည်။ အစ်ဇောရာ အိုဒေါ်ရေးတာဟုခေါ်သောမက်ဒါဂက် စကာကျွန်း၌မူလပေါက်ခဲ့သည့် ပုဏ္ဏရိုက်ပင်မျိုး၏ အပွင့်ရောင်သည် အဖြူနှင့်ပန်းရောင်ဖြစ်၍ အပင်အမြင့် ၆ ပေမှ ၈ ပေအထိရှိသည်။ ပွင့်တံအလွန်ရှည်၍ ပွင့်ချပ်များလည်းကြီးသည်။

ယင်းတို့အပြင် အပင်မြင့် ၄ ပေမှ ၅ ပေရှိ၍ လိမ္မော်သွေး ဝင်သည့်ပန်းနုရောင်ပွင့်ရှိသော အစ်ဇောရာ ဖရေဇာရီ အမည်ရှိ ပုဏ္ဏရိုက်မျိုး၊ ပန်းနုရောင်အပွင့်ရှိသော အစ်ဇောရာ ရိုဆီယပုဏ္ဏရိုက်မျိုး၊ အစ်ဇောရာ ပီလဂရီမီးခေါ်အဖြူရောင်မျိုး (အပင်မြင့် ၆ ပေမှ ၈ ပေရှိသည်)၊ သန္တာနီရောင်တောက်တောက်ပပရှိ၍ အပင်မြင့် ၁၀ ပေမှ ၁၂ ပေခန့်ရှိသော အစ်ဇောရာ ဂျူကွန်းဒါး ပုဏ္ဏရိုက်မျိုးတို့လည်း ရှိကြပေသေးသည်။ ယင်းတို့ကို ကိုင်းဖြတ် စိုက်ပျိုး၍ ရလေသည်။

ပုဏ္ဏဖုသျှနကွတ် ။ ။နကွတ် ၂၇ လုံး-၅။

ပုဏ္ဏား။ ။လူတို့တွင် အမျိုးလေးပါးခွဲခြားသည့်အနက် ပုဏ္ဏားသည် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။

ကပ်ဦးအစမူလတွင် လူတစ်မျိုးတည်းရှိရာမှ ဥက္ကဋ္ဌဇာတိ အမြတ်မျိုးနှင့် ဟိနဇာတိအယုတ်မျိုး ဟူ၍ ၂ မျိုးကွဲလာသည်။ ယင်း ၂ မျိုးမှ တစ်ဖန် ခတ္တိယဂေါတ္တခေါ်မင်းမျိုး၊ ဗြဟ္မဏဂေါတ္တခေါ် ပုဏ္ဏားမျိုး၊ ဝေဿဂေါတ္တခေါ် ကုန်သွယ်လယ်လုပ်မျိုး၊ ဒလိဒ္ဒဂေါတ္တခေါ် သူဆင်းရဲမျိုး ဟူ၍ အမျိုးလေးပါး ကွဲလာသည်။ ယင်းတို့တွင် ပုဏ္ဏားမျိုးသည် မကောင်းမှုကို အပပြု၍၊ တောတွင်နေပြီးလျှင် မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်ကာ၊ ဆွမ်းခံဝတ်ဖြင့် အသက်မွေး၍၊ ဈာန်ကိုဖြစ်စေသူ၊ အကယ်၍ ဈာန်မဖြစ်နိုင်လျှင် မြို့ရွာအနီး၌ နေ၍ ဗေဒင်သင်ကြား သားမယားမယူဘဲ နေသူတို့က စတင်ပေါ်ပေါက်လာသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်၌မူ ဆေးမန္တန် ယတြာဇာတ်ဗေဒင်တို့ကို မသင်မလေဘဲ ဗြဟ္မစရိယအကျင့်မြဲလျက်၊ မင်းများထံ ဘိသိက်ဆက်ရသူဟု ဆိုသည်။ လောကီ သက္ကတကျမ်းများ၌ကား ဗြဟ္မာမင်း၏ခံတွင်းလေးမျိုးမှ အမျိုးလေးပါး ဖြစ်ပွားသည့်အနက် ပုဏ္ဏားသည် ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းအဖြူမှ ပေါက်ပွားသူဟု ဆိုလေသည်။

သရေခေတ္တရာကောင်းစားစဉ်က ယင်းလူမျိုးကို ပုဏ္ဏားဟူ၍ခေါ်ဘဲ၊ ဂံပတေ့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဗြဟ္မဗန္ဓုဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဟူးရားဖြူဟူ၍လည်းကောင်းခေါ်ကြသည်။

ပုဏ္ဏားဟူသော စကားလုံးသည် ဗြဟ္မာမှ ဗြဟ္မာဖြစ်၍၊ ယင်းမှ ဆင်းသက်လာသည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပူးနားမြို့မှလာသဖြင့် ပုဏ္ဏားဟုခေါ်သည် ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပုဏ္ဏဝေပုနုမြို့မှလာသူများကို ပုဏ္ဏားဟုခေါ်သည် ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုသည်။

ပုဏ္ဏားမျိုးကို အမျိုးမျိုးခွဲကြသည်။ သာသနာတော်ကျမ်းများ၌ ပုဏ္ဏားဆယ်မျိုးကွဲ၍၊ သက္ကတကျမ်း၌မူ လေးမျိုးခွဲသည်။

သာသနာတော်ကျမ်းများ၌ ဆေးသမားကဲ့သို့ ဆေးကု၍ အသက်မွေးသောတိကိစ္ဆာသမပုဏ္ဏားမျိုး၊ လှည့်ပတ်သွားလာ အစေအပါးခံ၍ ကျေးကျွန်ကဲ့သို့ အသက်မွေးသည့် ပရိစာရိကသမပုဏ္ဏားမျိုး၊ နှိပ်စက်သကဲ့သို့မမေးဘဲ မထဟူ၍အလှူခံခြင်းဖြင့် အသက်မွေးသော နိဂ္ဂဟသမပုဏ္ဏားမျိုး၊ မီးလောင်ငုတ်နှင့်တူသောသူကဲ့သို့ ညစ်နွမ်း သောကိုယ်ရှိလျက် အသက်မွေးသောခါဏုဃာတသမပုဏ္ဏားမျိုး၊ သွားလာလှည့်လည်ကုန်သည်ပြုလုပ်၍ အသက်မွေးသောဝါဏီဇူသမပုဏ္ဏားမျိုး၊ ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ဆိတ်၊ ဝက်၊ ကြက်၊ ငှက် မွေးခြင်း လယ်ယာလုပ်ခြင်းဖြင့် သူဌေးသူကြွယ်ကဲ့သို့စီမံပြုလုပ်

အသက်မွေးသော အမွတ္ဥပဒေပုဏ္ဏားမျိုး၊ နွား အစရှိသော ကုန်းနေသတ္တဝါတို့ကိုသတ်ဖြတ်အသက်မွေးသော ဇောတ ဃာတကသမ ပုဏ္ဏားမျိုး၊ လုယက်ခိုးယူ လူဆိုးပြုလုပ်အ သက်မွေးသော ဂေါပနိဿဒသမ ပုဏ္ဏားမျိုး၊ ကြည်း ရေ တိရစ္ဆာန်များကိုရှာမှီး၍ မုဆိုးတံငါပြု လုပ်သောလုဒ္ဒက သမပုဏ္ဏားမျိုး၊ မင်းအစရှိသည်တို့ အညစ်အကြေးကို ဆေး ကြောသုတ်သင်ဆတ္တာပြုလုပ်အသက်မွေးသော မလမဇ္ဇသမ ပုဏ္ဏားမျိုးဟူ၍ ၁၀မျိုးခွဲ၍ ပြဆိုသည်။

သက္ကတကျမ်းအရမူ မင်းမှီစိုးကပ်ခြင်း မပြု၊ ကုန်စည်မ သွယ်၊ လယ်ယာမလုပ်၊ အစေအပါးမခံ၊ အလျှင်ခြင်းဟော ပြောခြင်းဖြင့်သာ အသက်မွေးသော ဗြဟ္မဏပုဏ္ဏားမျိုး၊ မင်းမှီစိုးကပ် သူရဲသူခက်အမှုထမ်း ပြု၍အသက်မွေးသော ခေတြပုဏ္ဏားမျိုး၊ လယ်ယာလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ကုန်သွယ်ခြင်း ဖြင့် အသက်မွေးသောဗိသျှပုဏ္ဏားမျိုး၊ အစေအပါးခံ၍ အသက်မွေးသောသုဒြပုဏ္ဏားမျိုးဟူ၍ ၄မျိုးကွဲလေသည်။

ပုဏ္ဏားတို့သည် ရှေးမင်းများလက်ထက်တော်အခါက အမျိုးနှင့်အကျင့်လိုက်၍ စလွယ်တင်ခွင့်ရကြသည်။ စလွယ် ဆင်ခြင်းသည် အမျိုးအကျင့်ကို စောင့်ရှောက်ဆောက်တည် ရန်ဖြစ်သည်။ အကျင့်မြတ်၍စောင့်ရှောက်အပ်သော တရား များလေလေ၊စလွယ်အသွယ်များလေလေဖြစ်သည်။ ပုဏ္ဏား တို့အားစလွယ်တင်ခွင့်ကိုလိုက်၍ အမြတ်တန်း၊ အလယ် တန်း၊ အောက်တန်းနှင့်အညံ့တန်းဟူ၍ခွဲကြသည်။ ဗြဟ္မဏ ပုဏ္ဏားမျိုးသည် အမြတ်ဆုံးဖြစ်၍ စလွယ်ကိုးသွယ်အထိ တင်နိုင်သည်။ ခေတြသည် အလယ်တန်းဖြစ်၍ စလွယ် ခြောက်သွယ်တင်ခွင့်ရပြီးလျှင် ဗိသျှသည် အောက်တန်းဖြစ် ၍ စလွယ်သုံးသွယ်သာတင်ခွင့်ရသည်။ အညံ့တန်း သုဒြ မျိုးပုဏ္ဏားများမူ စလွယ်တင်ခွင့်မရချေ။ ပုဏ္ဏားတို့ ၏စလွယ်သည် ချည်ကြီးဖြစ်သည်။ မည်သည့် ပုဏ္ဏားကို စလွယ်သွယ်ရေ မည်မျှတင်စေ၍၊ မည်သည့်ပုဏ္ဏားကို စလွယ်ချွတ်စေဟူသော အမိန့်တော်ကို ဘုရင်မင်းမြတ်တို့ က ထုတ်ပြန်ရသည်။ စလွယ်တင်ရန်သာမဟုတ် ဗောင်း ဖြူ၊ အင်္ကျီ၊ အပေါ်တင်စလွယ်များကိုလည်း ဘုရင်က အမိန့်တော်ပြန်၍ သီးခြားပေးလေ့ရှိသည်။ ပုဏ္ဏားဟူသမျှ အဝတ်ဖြူလည်း ဝတ်ကြရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် သရေခေတ္တရာ ပုဏ္ဏား၊ ရခိုင်ပုဏ္ဏား၊ မဏိပူရပုဏ္ဏား၊ဗာရာဏသီ ပုဏ္ဏားဟူ၍ ဒေသအလိုက် အနွယ် ၄ ပါး ကွဲပြားလျက် ရှိသည်။ သရေခေတ္တရာ ပုဏ္ဏားမျိုးသည် သရေခေတ္တရာ ခေတ်မှစ၍ ပုဂံ၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ၊ အမရပူရ၊ မန္တလေးတိုင် အစဉ်မပြတ် တည်လျက်ရှိသည်။ ရာဇဋ္ဌာနီ အစဉ်မပျက် ဆက်လအမှုထမ်း၍၊ မင်းခမ်းမင်းနားတိုင်းပါဝင်ရသည်။ မြို့တည်နန်းတည် အခါကောင်းရွေး၊ ဘိသိက်ဆက်၊

ဗေဒင်နှင့်စပ်လျဉ်းသော အဟောအပြောရှိသရွေ့ကို ဆောင်ရွက်ကြရသည်။

ရခိုင်ပုဏ္ဏားကို ဟူးရားညိုဟုလည်းခေါ်သည်။ ယင်းတို့ မြန်မာနိုင်ငံသို့ မည်သည့်အချိန်ကရောက်သည်ကို အတိ အကျဖော်ပြရန်ခဲယဉ်းသော်လည်း၊ သရေခေတ္တရာနှင့် ပုဂံ ကောင်းစားစဉ်ကပင်ရောက်ကြဟန်တူသည်ဟူ၍ ထင်ယူ ရန်ရှိသည်။ ၁၁၄၆ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်ကို မြန်မာမင်းက ရရာ၊ ဗြဟ္မဏစသော အမျိုးသန့် ပုဏ္ဏား ၅၀၀ ကျော်နှင့် ဆတ္တာ၊ ဂနန္ဒာစသောအမျိုးညံ့ပုဏ္ဏားအများ သိမ်းယူခဲ့ သည်။ ၁၁၄၇မှစ၍ ရခိုင်နယ်များတွင်ပုဏ္ဏားအကြီး အမှူးသီးခြားခန့်ထားသည်။ ယင်းကိုပုဏ္ဏားသာသနာပိုင် ဟုခေါ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံဖက်မှ ပုဏ္ဏားအကြီး အမှူးကိုမူ ပုဏ္ဏားဝန်ဟုခေါ်သည်။ သီပေါမင်းလက်ထက် ဗြဟ္မဏန္ဒကို ပုဏ္ဏားဝန်ခန့်ကြောင်း ဆိုသည်။

မဏိပူရ ပုဏ္ဏားများသည်လည်း မည်သည့်အခါကစ၍ မြန်မာနိုင်ငံသို့ရောက်သည်ကို အတိအကျ မသိသော် လည်း၊ ၉၁၃ ခုနှစ်တွင် ထီးနန်းစိုက်သောဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရားလက်ထက်ကစ၍ ရခိုင်ပြည် မှတစ်ဆင့်အဆက် အဆံ့ရှိခဲ့သဖြင့်၊ ယင်းခေတ်လောက် ကပင်ရောက်ကြ လိမ့်မည်ဟု ယူဆရသည်။

ဗာရာဏသီပုဏ္ဏားများ မြန်မာနိုင်ငံသို့ စတင်ရောက် သည့်နှစ်ကို အတိအကျဖော်ပြရန်ခဲယဉ်းသော်လည်း၊ ယင်း တို့သီးခြားလာရောက် ထမ်းရွက်ကြသောအမှတ်အသားများ ရှိရုံမက၊ မဟာဂေါဝိန္ဒဆိုသူ ပုဏ္ဏားဆရာကြီးကို မြန်မာ ဘုရင်က ဂေါဝိန္ဒမဟာရာဇိန္ဒအဂ္ဂမဟာမဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု ဟူသောဘွဲ့ကို ချီးမြှင့်ပေးအပ်သေးသည်။ ၁၁၇၂ ခုနှစ် တွင်လည်း ကာသီတိုင်း ဗာရာဏသီပြည်မှ ပုဏ္ဏား ၂ ယောက်မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ဖူးကြောင်း သိရသည်။

ပုဏ္ဏားများဆောင်ရွက်ရသော မင်းနှင့်စပ်သည့်အလုပ် ဝတ်တရားများသည်များစွာရှိသည်။ မိမိတို့တတ်သော ပညာနှင့်ရာထူးအလိုက်ထမ်းရွက်ကြရသည်။ ရာသီအလိုက် ထိုက်သက်ရာနာရီမောင်းလဲပြောင်းခြင်း၊ နေလကြတ်မည့် အခါကို တင်ကူးတွက်ချက်လျှောက်ထားခြင်း၊ နေလကြတ် သည့်အခါ ရာဟုနတ်၊ နေနတ်၊ လနတ်ပူဇော်ရန်၊ မိုးနတ် ရေနတ်ပူဇော်ရန်၊ မဟာပိန္နဲနတ်ပူဇော်ရန်၊ ဟုံးနတ်ပူဇော် ရန်၊ အတွင်းဂြိုဟ်အပြင်ဂြိုဟ်ပူဇော်ရန် စသောနတ်ပူဇော် ဂြိုဟ်ပူဇော်များကို လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခြင်း နှစ်သစ်ကူး ဝါဝင်ဝါကျွတ်သတ်မှတ်တင်လျှောက်ခြင်း၊ အတာသင်္ကြန်၊ အထူးသင်္ကြန်၊ သင်္ကြန်ခေါ်အခမ်းအနား၊ နှစ်သစ်ကူးဝါဝင် ဝါကျွတ်ကန်တော့ခံ အခမ်းအနား၊ အထူးကျင်းပသော အခမ်းအနား၊ မိဖုရားသားတော်သမီးတော် ဆွေတော် မျိုးတော် မှူးတော် မတ် တော်တို့ ဘာသာထုံးစံအလိုက်

လိုက်သက်ရာကျင်းပသော အခမ်းအနားများတွင်အမည် သညာ အတန်း အဆင့်အလိုက် သီးသန့်ခွဲခြားထားသော ပုဏ္ဏားအမျိုးမျိုးက ရိုးရာထုံးစံအလိုက် လိုက်နာ၍ အခါပေး ခြင်း၊ အခါကြားခြင်း၊ ဘိသိက်ပန်းဆက်ခြင်း၊ ဘုရားပူဇော် အလှူတော်များတွင် လိုက်ပါခင်းကျင်းရခြင်း ထွက်တော် မူ၊ ဝင်တော်မူမှာ လိုက်ပါခင်းကျင်းရခြင်းစသော အလုပ် များကို ဆောင်ရွက်ရခြင်း၊ စစ်ချီ စစ်ထွက် စစ်လဲထွက်ရာ လိုက်ပါထမ်းရွက်ခြင်းစသည်တို့သည် ပုဏ္ဏားတို့ဆောင်ရွက် ရသော ဝတ္တရားများဖြစ်ကြသည်။

စလွယ်ကိုးသွယ်တင် ဗြဟ္မဏ ပုဏ္ဏားမျိုးထဲမှ အ မျိုးအကျင့် ကောင်းသော၊ မင်းဆက် အစဉ်အရင်ကို ရိုသေ လေးမြတ်သူဟု ယုံကြည်ရသောပုဏ္ဏားများကိုရွေးချယ်၍၊ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ အခမ်းအနားပွဲများတွင်လက်ဝဲရှစ်ပါး၊ လက်ျာရှစ်ပါး ခစားစေသည်။ ယင်းကို ရှစ်ပါးပုဏ္ဏားဟု ခေါ်ကြသည်။ ရှစ်ပါးပုဏ္ဏားအမည်ခံတို့ ထမ်းရွက်ရသော ဝတ္တရားများမှာ ရွတ်ဖတ်မြဲဂါထာမန္တန်ပါဌ်အနက် အဓိ ပြယ်အပြည့်အစုံဖတ်ရွတ်၍၊ ဘိသိက်ပရိတ်တော်ပန်းဆက် သရခြင်း(ယုံကြည်သူမိဖုရား၊ မင်းသားမင်းသမီး၊ မြန်မာ အရာရှိများမှ တစ်ဆင့်သာဆက်ရသည်)၊ သင်္ကြန်တော်ရေ၊ ဘိသိက်တော်ရေခပ် အခမ်းအနားများတွင် လိုက်ပါထမ်း ရွက် ရခြင်း (ထမ်းစင်စီး၍လိုက်ခွင့်ရသည်)၊ ဗောင်းသရဖူ မကိုဋ်တော်၊ ပကတိဗောင်းတော်များကို သန္ဓေသိဒ္ဓိတင်ရ ခြင်း၊ ပညာရှိအရာ၊ နာရီတော်မှူးအရာများ ခန့်ထားသည် ကိုခံရခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ရှစ်ပါးပုဏ္ဏားတို့သည် စလွယ်ကိုး သွယ်၊ အကျရွှေဖျင်ကြ၊ အပေါ်တင် ရွပွင့်ကြသနားတော် ခံရ၍၊ မင်းညီမင်းသားမှူးမတ်တော်တို့ကို ရိုမခိုးဘဲနေခွင့် နှင့်သားတော်တို့ကို လက်နှစ်ဖက်လက်ဝါးဖြန့်၍သာ အရို အသေပြုခွင့်အပြင်၊ သေလွန်သည့်အခါ ပျဉ်ခါသာရွှေမော် ကြံနှင့်သပြေလွင်ကိုဘဝဘုရားတွင် ဘိုးတော်ဘုရားက အမိန့် တော် ထုတ်ပြန်၍ ရှစ်ပါးပုဏ္ဏားတို့အား ပေးတော်မူသည်။

ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့။ ။ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့သည် စစ်တွေခရိုင် အ လယ်ပိုင်းရှိပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်၏ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်သည်။ ပု ဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်သည် ကုလားတန်မြစ်နှင့် မယုမြစ်တို့အ ကြားကျဉ်းမြောင်းရှည်လျားသောမြို့နယ်ဖြစ်၍၊ ၇၀၄ စတု ရန်းမိုင်ကျယ်ဝန်းသည်။ မြို့နယ်၏တောင်ပိုင်းတွင် ဒီတက် ဒီကျရှိသောချောင်းငယ်များ ပိုက်ကွန်ကဲ့သို့ယှက်သန်းနေ သည်။ မြောက်ပိုင်းတွင်ကား တောင်ကုန်းထူထပ်သည်။

ချောင်းမြောင်းများ ယှက်သန်းရာမြေခန့်ဒေသရှိ ကုလား တန်မြစ်ဝ၏ လက်ျာဖက်ကမ်းတွင် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့ တည်ရှိ သည်။ စစ်တွေမြို့မှ ရေကြောင်းဖြင့် ၁၆ မိုင်ဝေးကွာသည်။ ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့၏ ဝန်းကျင်သည်မြေဩဇာကောင်းသော

မြေပြန့်ဒေသဖြစ်သဖြင့် ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ရာ၊ ယင်း မြို့၏အဓိကထွက်ကုန်သည် ဆန်စပါးဖြစ်သည်။ ၁၉၅၃ခု နှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၇၈၀ ယောက်ရှိသည်။

ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့၏ တန်ခိုးကြီးဘုရားမှာ ဦးရစ် တောင်ဘုရားဖြစ်သည်။ ယင်းဘုရားကို အစွဲပြု၍ ပုဏ္ဏား ကျွန်းမြို့ကို ဦးရစ်တောင်မြို့ဟုလည်းခေါ်တတ်ကြသည်။

ပုန်းညက်ပင်။ ။ရက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့်ကယ်လိုပိုင်လမ် အင်နိုပိုင်လမ်ဟုခေါ်သောပုန်းညက်ပင်သည် ဂတ်တီဖာ ရီးမျိုးစဉ်ဝင်အပင်ကြီးမျိုးဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ယင်းအပင်မျိုးကို တသံာရီတိုင်း တောင်ပိုင်း မြိတ်နယ်၏ ပင်လယ်ကမ်းတစ်လျှောက်တွင်တွေ့ရသည်။ ယင်းကို ဒေ သအလိုက် အချို့က ပုန်းညစ်ပင်ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

ပုန်းညက်ပင်သည် ဖြောင့်တန်းစွာပေါက်သော အပင် မျိုးဖြစ်သည်။ အမြင့်ပေ ၇၀ မှ ၈၀အထိရှိတတ်၍၊ ပင် စည်လုံးပတ် ၈ပေမှ ၁၀ပေအထိကြီးတတ်သည်။ အကိုင်း အခက်များသည် ပင်စည်ရင်းနှင့် နီးနီးမှဖြာထွက်လေ့ရှိ သည်။ ပုန်းညက်ပန်းသည် အဖြူရောင်ဖယောင်းစိမ်းထား သကဲ့သို့ဖြစ်ပြီးလျှင် ဝတ်ဆံသည်အဝါဖြစ်သည်။ အခိုင် လိုက်ပွင့်၍အလွန်မွှေးကြိုင်သည်။ အထူးသဖြင့် ဝါဆို လတွင်ပွင့်သော ရာသီပန်း ဖြစ်သဖြင့် 'ရေလျှံတဲ့ဝါဆိုမှာ ပုန်းညက်ညို မာလာမင်းက သင်းလှတယ်လေး' ဟု ဖွဲ့ဆို ကြသည်။ အဆင်းရော အနံ့ပါလှပမွှေးကြိုင်သော ပန်း ဖြစ်သည်။ အချို့ခြံဥယျာဉ်များတွင် ပုန်းညက်ပင်ကို အလှအပစိုက်ပျိုးတတ်ကြသည်။

ပုန်းညက်သားသည် ညို၍အသင့်အတင့်မာသည်။ ခွဲ ဖြတ်စိတ်ဖြာရန်အသားသေအောင်ပြုလုပ်ရန် လွယ်ကူသော သစ်မျိုးဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ အသုံးနည်းသည်။ အိမ်ဆောက်ရာ၌ ထုပ်၊ လျှောက်နှင့်ဒိုင်းများအဖြစ် လည်း ကောင်း၊ လှေရွက်တိုင် ရွက်လက်များအဖြစ် လည်းကောင်း အသုံးပြုနိုင်သည်။

ပုန်းညက်သီး၏ အစေ့မှအစိမ်းရောင်ရှိသော အဆီကို ရရှိ၍ ယင်းအဆီကို အဆစ်အမြစ်ကိုက်ခဲသောရောဂါအ တွက်အသုံးပြုရ၍၊ အခေါက်မှရသော အစေးကို ပြည်တည် နာတွင် အသုံးပြုရသည်။ မလ္လာယုကျွန်းဆွယ်၌ ယင်း အဆီဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ မီးထွန်းကြသည်။

ပုန်းရည် ။ ။ပုန်းရည်သည် စားသုံးရသည့် ချဉ်သော အရည်တစ်မျိုးဖြစ်၏။ ယင်းကို သင်္ဘောပုန်းရည်သို့မဟုတ် ရှာရကာရည်ဟုလည်း ခေါ်တတ်ကြသေးသည်။ ရှေးသိုး ဆောင်းနှင့် မြန်မာဆေးကျမ်းများ၌ ပုန်းရည်သည် ဆေးဝါး အဖြစ် အသုံးဝင်ကြောင်း အထင်အရှားရေးသားထား သည်။ ယင်းကို အချဉ်အရသာအတွက်လည်း အသုံးပြုလေ့

ပုန်းရည်

ရှိပြီး အသီးအနှံများကို သနပ်ပြုလုပ်ရာတွင်လည်း အသုံးပြုကြသည်။

ရှေးအခါက သကြားရည်ကိုသူ့အလိုအလျောက် အချဉ်ပေါက်အောင်ထားခြင်းဖြင့် ပုန်းရည်တည်ကြသည်။ အချို့ဗက်တီးရီးယားများသည်အယ်လကိုဟောသတ္တိ နည်းပါးသော အရည်များကို ကစော်ပေါက်စေတတ်သည်။ ထိုသို့ကစော်ဖောက်၍တည်သော ပုန်းရည်ပြုလုပ်ရာ၌ အရေးကြီးဆုံးသော ဗက်တီးရီးယားသည် ဗက်တီးရီးယမ်အက်ဆီတီးခေါ် ဗက်တီးရီးယားများ ဖြစ်သည်။

ပုန်းရည်တည်ရာ၌ အနောက်နိုင်ငံတွင် သစ်သောသီး၊ လိမ္မော်သီး၊ နာနတ်သီး၊ စပျစ်သီး၊ ပျားရည်တို့ကိုလည်း အသုံးပြုကြသည်။ မြန်မာဆေးကျမ်းများ၌မူ မုယောစိမ်းပုန်းရည်၊ စပါးပုန်းရည်၊ ဂျုံ ဆန်စိမ်း ပုန်းရည် စသည်ဖြင့် ပုန်းရည် အမျိုးမျိုး ရှိကြောင်းကိုတွေ့ရသည်။ ယင်းတို့သည် အစာကို ကြေစေ၍ လေနာကို နိုင်သဖြင့် ဆေးဝါးအဖြစ် အသုံးဝင်သည်။ ဝိနည်း မဟာဝါပါဠိတော်၌စပါးမျိုး ခုနှစ်မျိုးမှဖြစ်သော ထမင်း၊ အမဲသားစိမ်း ငါးစိမ်း၊ ကြိတ်ဥကုတ်သုံးပါး၊ မဆလား၊ အမွှေး၊ သိန္နောဆားတို့ကိုထည့်၍ လုပ်သောကာဏသောဝီရက မည်သော ပုန်းရည်သည် အစာကို လွန်စွာကြေစေနိုင်သည်။ လူကိုဝစေတတ်သည်။ နေလွှဲသည့်အခါ၌ပင် မကျန်းမာသောရဟန်းတို့သည် ယင်းအရည်အတိုင်းသောက်၍၊ ကျန်းမာသောရဟန်းသည် ရေရော၍ သောက်နိုင်သည်ဟု ခွင့်ပြု ထားတော်မူလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ အိမ်ရှင်မများအသုံးများသော ပုန်းရည်မျိုးကား ဆန်ဆေးရည်တွင်ထမင်းကြမ်းအနည်းငယ် ထည့်၍တည်သောပုန်းရည်ဖြစ်သည်။ ယင်းကိုလေးငါးရက်ခန့်ထားလျှင် ချဉ်လာတတ်သည်။ ထိုပုန်းရည်နှင့် ဟင်းရွက်၊ ဟင်းသီးများပြုတ်ကာ ထမင်းပွဲတွင် တို့စရာအဖြစ် စားသောက်လေ့ရှိကြသည်။ ဓနိ၊ ထန်းစသော အပင်များပေါ်ရာအရပ်၌မူခန့်ရည်၊ ထည်းရည်တို့ဖြင့် ပုန်းရည်တည်လေ့ရှိကြသည်။

အင်္ဂလန်ပြည်၌ အချဉ်ပေါက်သွားသော ဘီယာများကို ပုန်းရည်ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ဆိုက်ဒါရည်ကို ပုန်းရည်ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် အခြား ဥရောပနိုင်ငံများ၌ စပျစ်သီးအရည်မှ ပုန်းရည်လုပ်ယူကြသည်။ နောက်ပုန်းရည်တစ်မျိုးမှာ သစ်သားပုန်းရည်ခေါ် ပုန်းရည်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ထိုပုန်းရည်သည် အက်ဆီတစ်အက်ဆစ် အပေါ့စားမျှသာဖြစ်သည်။ သစ်သား ပုန်းရည်ဟုခေါ်ခြင်းမှာ ရှေးအခါက အက်ဆီတစ်အက်ဆစ်ကို ချက်ရာ၌ သစ်သားများကိုပေါင်း၍ ထုတ်ယူခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းပုန်းရည်သည် အလွန်ကြည်လင်၍ အချဉ်စူး၊ အနံ့စူးသည်။

ပုန်းရည် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ကစော်ပေါက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ မည်သည့်အရည်မျိုးတွင် မဆို တဆေးဖြင့် ကစော်ဖောက်နိုင်လောက်အောင် သကြား (အချိုဓာတ်) လုံလောက်စွာရှိလျှင် ပုန်းရည်ဖြစ်နိုင်သည်။ ကစော်ပေါက်ခြင်းကြောင့် သစ်သီးရည်ရှိ သကြားသည် အယ်လကိုဟော(အရက်)နှင့် ကာဗွန်နစ်အက်ဆစ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားသည်။ ကာဗွန်နစ် ဓာတ်ငွေ့သည် အငွေ့ပျံပြီးသွားသော် အယ်လကိုဟောနှင့် အသုံးပြုသည့်သစ်သီး၏ အနံ့ အရသာသာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ သစ်သီးရည်သည် အောက်ဆီဂျင်နှင့်ပေါင်းကာ ပုန်းရည်ဖြစ်သွားလေသည်။ လေ၌ရှိနေသော အောက်ဆီဂျင်သည် သစ်သီးရည်ရှိ အယ်လကိုဟောနှင့် ထိမိသည့်အခါ ဗင်နီဂါဗက်တီးရီးယား (မိုင်ကိုဒါမာ-အက်ဆီတီ)၏ အကူအညီဖြင့် အယ်လကိုဟောကို ပုန်းရည်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားစေသည်။

အကြမ်းအားဖြင့် ပုန်းရည်လုပ်နည်း နှစ်မျိုးရှိသည်။ တမျိုးမှာ သဘာဝအလျောက်ဖြစ်စေသည့် အနွေးနည်းဖြစ်၍၊ ကျန်တစ်မျိုးမှာအမြန်နည်းဖြစ်သည်။ သဘာဝနည်း၊ သို့မဟုတ် အနွေးနည်းသည် အပူချိန်နှင့်လေနှင့် တွေ့ထိမှုတို့အပေါ်တွင် အခြေပြုကာ ပုန်းရည်ဖြစ်ရန် တနစ်မှ နှစ်နှစ်အထိကြာတတ်သည်။ ကစော်ပေါက်နေသည့် အရည်ကိုဝက်သစ်ချသားနှင့် အထူးပြုလုပ်ထားသော စည်အတွင်း၌ ထည့်ထားနိုင်သည်။ ထိုစည်တွင် လေလှည့်နိုင်စေရန် အပေါက်များ ဖောက်ထားရသည်။ အရည်သည် စည်၏ ငါးပုံ လေးပုံမျှသာရှိသင့်သည်။ သို့မှသာ လေအတွက် နေရာလွတ်များရှိနိုင်ပေမည်။

သစ်သီးအရည်ရှိ အယ်လကိုဟောသည် ထိုအရည်ရှိအခြားပစ္စည်းများထက်ပို၍ပေါ့သဖြင့် ထိပ်ဖက်သို့တက်လာလေသည်။ အယ်လကိုဟောသည် လေနှင့်ထိသောအခါ အက်ဆီတစ်အက်ဆစ်ဖြစ်သွားသည်။ အရည်၏ ထိပ်ဖက်သည် အက်ဆီတစ်အက်ဆစ်အဖြစ်သို့ပြောင်းလဲသွားသောအခါ ယင်းသည်အလေးချိန်ပိုလာပြီးလျှင် တဖြည်းဖြည်း စည်၏အောက်ခြေသို့ထိုင်သွား၍ အခြားအယ်လကိုဟောများသည် ထိပ်ဖက်သို့တက်လာကြကာရှေးနည်းအတိုင်း ထိပ်ဖက်လဲ ဖြစ်သဖြင့် အယ်လကိုဟော အားလုံးလိုလိုသည် ပုန်းရည်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားသည်။

အမြန်လုပ်သည့်နည်းတွင် အချဉ်ဖောက်ထားသည့် သစ်သောသီးရည်(ဆိုက်ဒါရည်) ကို ဂျင်နရေတာခေါ် စည်များတွင် အစဉ်သဖြင့်လှည့်လည်နေစေလေသည်။ ဂျင်နရေတာများအတွင်း၌ ကုတ်မီးသွေးကဲ့သို့သော စိမ့်ဝင်နိုင်သော ပစ္စည်းများထည့်ထားသည်။ ထိုစိမ့်ဝင်နိုင်သောပစ္စည်းအတွင်း၌ မပူမအေး ဖြစ်နေသော သစ်သောသီးအပြင်းရည် ပုန်းရည်ကို ၂၄နာရီမှ ၄၈နာရီတိုင် လှည့်လည်စေသည်။

လို့နောက် အချဉ်ဖောက်ထားသည့် သစ်သော့သီးရည်ကို လည်နေသော စပါ့ဂျာခေါ်ရေဖျန်းကိရိယာဖြင့် ဂျင်နရေတာ ၏ထိပ်ပိုင်းသို့သွင်းပေးသည်။ ထို သစ်သော့သီးရည်သည် အရည်စက်များဖြစ်သွားကာ အစက်တိုင်းသည် ဂျင်နရေ တာအောက်ခြေအနီးရှိ အပေါက်များမှဝင်လာသည့် လေနှင့် တွေ့ထိမိလေသည်။ ထိုနည်းဖြင့် ၄၈ နာရီမှ ၇၂ နာရီအ တွင်းတွင် ဂျင်နရေတာသာကောင်းလျှင် ဂါလန် ၁၀၀၀ မှ ၂၀၀၀ အထိရှိသော သစ်သော့သီးရည်ကို ပုန်းရည်အ ဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေနိုင်ပေသည်။

ကဏ္ဍပေါက်နေသည့် သစ်သီးအရည်များ အထူးသဖြင့် သစ်သော့သီးရည်ကို ပုန်းရည် အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေသော အခါတွင် မျက်နှာပြင်သို့ အညစ်အကြေးများသည် ရွံ့စေး အထပ်ကဲ့သို့ တက်လာလေသည်။ ထိုအထပ်ကို ဗက်တီရီ ယမ် ဇိုင်လီနမ်ဟုခေါ်သည်။ ထိုအထပ်သည် ဂျင်နရေတာ ကို ပိတ်ဆို့တတ်သောကြောင့် လေ၏လှည့်ပတ်မှုကို နှေးစေသဖြင့်၊ အမှန်အားဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုနှောင့်နှေးစေ သည်။ စီးပွားရေးအရ ပုန်းရည်ကိုပြုလုပ်သောအခါ ယင်း ဗက် တီရီယမ်ဇိုင်လီနမ်ခေါ် အထပ်တက်မလာစေရန် အမျိုးမျိုးကြိုးပမ်းကြလေသည်။

ပုန်းရည် အမျိုးမျိုးတို့၏အရသာ၊ အရောင်နှင့် အနံ့ များသည် ပြုလုပ်သည့်အခြေခံပစ္စည်းပေါ်တွင်တည်၍ ကွာခြားသည်။ သစ်သော့သီးအရည်မှ ပြုလုပ်သည့် ပုန်း ရည်တွင် သစ်သော့သီးအနံ့ရှိပြီးလျှင် အရောင်သည် လည်းအညို သို့မဟုတ် အဝါဖြစ်တတ်သည်။ ပေါင်း ခံယူသည့် ပုန်းရည်မှာမူ ချဉ်သည့်အရသာမှလွဲ၍ အခြားမည်သည့်အနံ့ အရသာမျှမရှိဘဲ၊ ရေကဲ့သို့ ကြည် လင်သော အရောင်ရှိသည်။

ပုန်းရည်ကြီး။ ။ပုန်းရည်ကြီးသည် မြန်မာ့ စားသောက် ဖွယ် ဟင်းလျာတစ်မျိုးဖြစ်၏။ အရောင်မှာနီညိုညို ဖြစ်ပြီး လျှင်၊ ခပ်ပျစ်ပျစ်ဖြစ်သည်။ အနံ့တွင် အချဉ်နံ့ပေါက်နေ၏။ ပုန်းရည်ကြီးကို မချက်ဘဲ၊ နှမ်းဆီ၊ ကြက်သွန် ဖြူနီတို့နှင့် လည်း အစိမ်းလိုက်သုပ်စားနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ချက်၍ လည်း စားနိုင်သည်။ ဝက်သား၊ ငါးတို့နှင့် ရောချက်လျှင် အထူးအရသာရှိသည်။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၌လည်း ပုန်းရည် ကြီးသည် မရိုးနိုင်သောဟင်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။

ပုဂံ၊ ညောင်ဦး၊ စလေ၊ မြင်းခြံစသည့်မြို့များ၌ ပုန်းရည် ကြီးကို ချက်၍၊ မြန်မာနိုင်ငံ အရပ်ရပ်သို့ တင်ပို့ရောင်းချ ကြသည်။ ပုဂံနယ်တစ်ဝိုက်တွင် ပုန်းရည်ကြီးလုပ်ငန်းသည် အိမ်တွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ ပုဂံပုန်းရည်ကြီး သည် အထူးနာမည်ကြီးသည်။

ပုန်းရည်ကြီးကို ပဲအမျိုးမျိုးမှချက်ယူနိုင်သည်။ သို့သော်

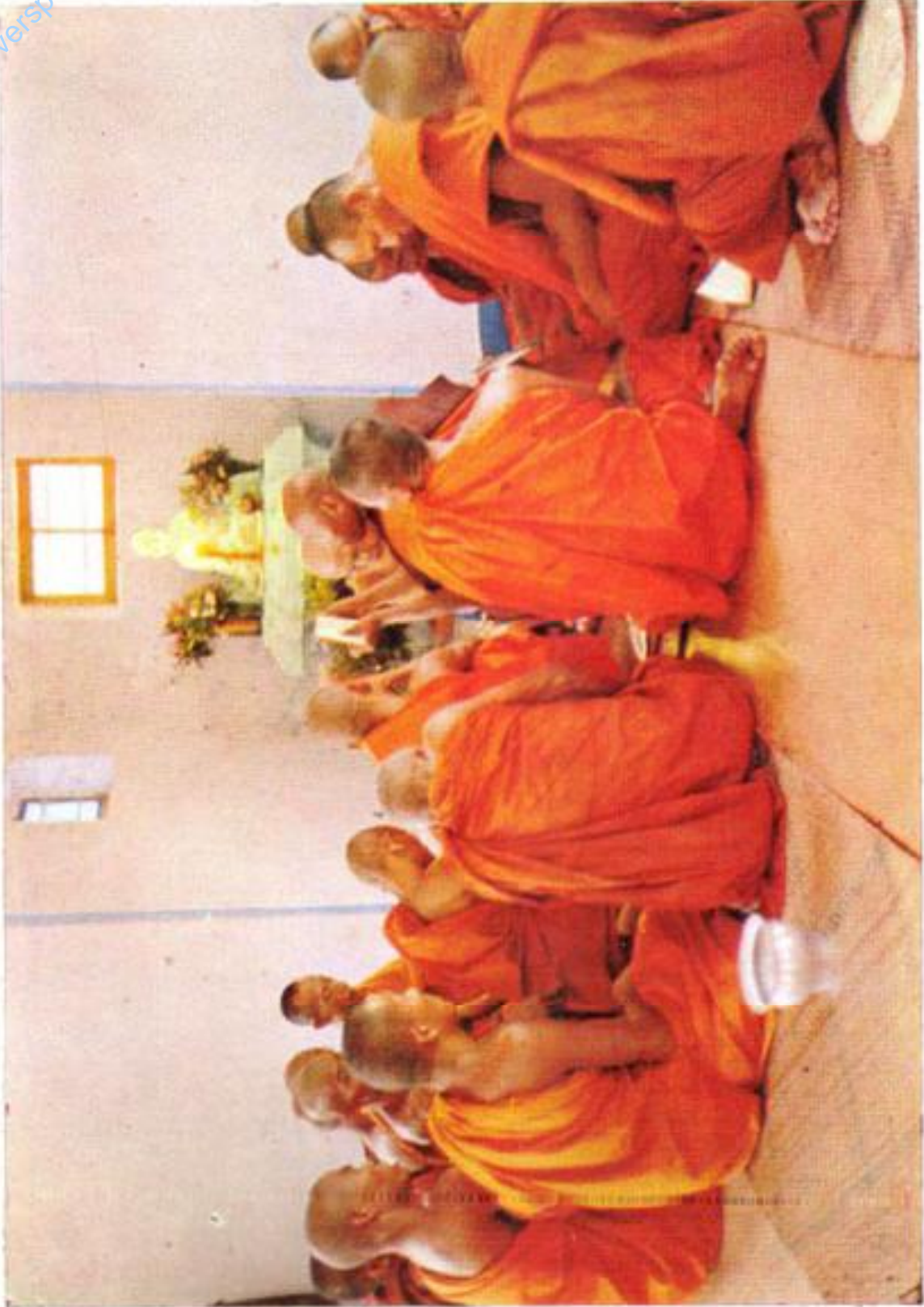
ပဲပိစပ်(ဒေါလီချော့ဗီဖလောရပ်)သည် ပုန်းရည်ကြီးကျို ချက်ရန် အကောင်းဆုံးပဲမျိုးဖြစ်သည်။ အခြားပဲနှင့် ကျို ချက်၍ရသော ပုန်းရည်ကြီးတို့ထက် အရသာ ပိုမို လေးပင် လေသည်။

ပုန်းရည်ကြီးကျိုရာ၌ ရှေးဦးစွာ ပဲကိုရေနှင့် စင်ကြယ် အောင်အထပ်ထပ်ရေဆေးပေးရသည်။ ထို့နောက်ရေ ဆယ်ပိသာဝင်သော ဖျဉ်းအိုးတစ်လုံးတွင် ပဲသုံးခွက် (နို့ဆီ ဗူး၁၂လုံး)ရေဆေးပြီးကို ရေအိုးအပြည့်ထည့်၍ပြုတ်ရ သည်။ ပုန်းရည်ကျိုသည့်လုပ်ငန်းကို စီးပွားဖြစ်လုပ်သူ တို့သည် မီးဖိုကို အုတ်၊ ရွံ့အင်တေတို့ဖြင့်အခိုင်အမာ လုပ်ထားသည်။ ပဲများကောင်းစွာ နူးနပ်လာသည်အထိ ပြုတ်ရသည်။ ပဲနူး၍ပွထလာသောအခါ အရည်သည် သစ်ခေါက်ရောင်ဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ ပဲကိုဆယ်ထားပြီး နောက် အိုးထဲ၌ကျန်ခဲ့သော အရည်များကို စဉ့်အိုးများတွင် ထည့်၍ အချဉ်ဖောက်ရသည်။ အချဉ်ကြိုက်လျှင် ကြိုက်သ လောက် ရက်ကြာကြာထားရသည်။ မူမှန်လိုမူ ၅ ရက်မှ ၇ ရက်အထိထားရသည်။ ဤသို့ အချဉ်ပေါက်လာသော ပဲရည်များကို တစ်ဖန် ဖျဉ်းအိုးဖြင့် ကျိုချက်လျှင်၊ ပုန်းရည် ကြီးကိုရရှိလေသည်။ ပြုတ်ပြီးပဲများကိုနေလှန်း၍ ပြန် ရောင်းနိုင်သည်။ ဆီဆမ်း၍လည်းစားနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ထမင်းနှင့်ချက်၍လည်းစားနိုင်သည်။ ဤသို့ပဲများကိုပြုတ် ၍ရရှိသောပဲရည်များကို ဝက်သားနှင့်လည်းချက်စားကြ သည်။ လက်ပံခေါင်းနှင့်ချက်လျှင် ပို၍ဖက်မိသည်။

ကျိုသည့်အခါ ယောင်းမနှင့်မပြတ်မွှေပေးရသည်။ အမွှေမညီပါက ကျဲသည့်နေရာကျဲ၍၊ ခဲသည့်နေရာ ခဲ တတ်သည်။ ပဲရည်များကို ယောက်မနှင့် ကော်လိုက်လျှင်၊ အောက်သို့ကျလာသော ပဲရည်သည် ကြွက်မီးကဲ့သို့ အမျှင် တန်းအောင်ပျစ်လာသောအခါ၊ ယောက်မနှင့်ပို၍ မွှေပေး ရသည်။ ထို့အပြင် ပုန်းရည်ကြီးအိုးကို မီးဖိုပေါ်မှ ချရာ၌ လည်း အရေးကြီးသေးသည်။ အေးသွားသောအခါ ပုန်း ရည်ကြီးသည် ပို၍ပျစ်သွားတတ်သဖြင့်၊ အိုးကိုမချမီ အ လိုရှိသည့် အပျစ်အကြိုကိုခန့်မှန်းရပေသည်။ မကြာခဏ လည်း မြဲပေးရသည်။ သင့်တော်သောအချိန်တွင် မီးဖိုပေါ်မှ ချပြီးလျှင်၊ အသင့်ဆေးထားသော မရိုး (မြူအိုး) အသစ် ကလေးများထဲသို့ ခပ်ထည့်ပေးရသည်။ ပုန်းရည်ကြီးများကို မြူအိုးလိုက် ဖြစ်စေ၊ ပိသာလိုက်ဖြစ်စေ ရောင်းချကြသည်။ ပုန်းရည်ကြီးကို သံဗူးတွင်ထည့်လျှင် အရောင်မည်း သွားတတ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ကျိုရာ၌ပင် အရောင်ပျက်မည်စိုး၍ သံဒယ်ဖြင့် မကျိုချေ။

ပုန်းရည်ကြီးကိုကျိုချက်ရာ၌ အထူးဂရုစိုက်ရပေသည်။ အရည်များအပျစ်လွန်သွားလျှင် ပုန်းရည်ကြီး အရနည်း တတ်သည်။ သာမန်အားဖြင့် ပဲတစ်တင်းကျိုလျှင်၊ ပုန်းရည်

ရန်ကင်းမြို့ရှိ ရဟန်းတို့၏ ဝမ်းနည်းခြင်း

ကြီး ကောင်းကောင်း ၃ ပိသာခန့်ရသည်။ အလတ် ဖာန်းစား ကျိုမှု ၄ ပိသာရ၍ အညံ့စား ကျိုမှု ၅ ပိသာ ရသည်။ သို့ရာတွင် ကျဲသည်။

အကောင်းဆုံး ပုန်းရည်ကြီးသည်အချဉ်လွန်သဖြင့် လူ ကြိုက်မများချေ။ အချဉ်လွန်သော်လည်း စား၍ကား ကောင်းသည်။ အလတ်တန်းစား ပုန်းရည်ကြီးမှာမူ ချဉ်ပြီး ဆိမ့်သည်။ ပုန်းရည်ကို လေသလပ်ထားလျှင် အပေါ်ယံ မှိုတက်လာတတ်သဖြင့် နှမ်းဆီ၊ သို့မဟုတ် ပဲဆီကို အပေါ်မှလောင်းထည့်ထားရလေသည်။

ယောမြို့စား အတွင်းဝန်ဦးဘိုးလှိုင်ပြုစုသော ဥတု ဘောနေ့ သင်္ဂဟကျမ်း၌ စပါးမျိုး ပဲမျိုးတို့မှပြုလုပ်သည့် ကဋိကခေါ် ပုန်းရည်သည် ဝမ်းကိုပျော့စေတတ်၏။ ထက်၏။ ပူ၏။ ကြေလွယ်၏။ နှုတ်ကို မြိန်စေတတ်၏။ အစာကိုကြေစေတတ်၏။ ကိုယ်ပူ၏။ အဖျားအနာကိုနိုင် ၏။ လိမ်းနယ်ခြင်း စားသောက်ခြင်းတို့ဖြင့် လေ၊ သလိပ် တို့ကို နိုင်သည်ဟု ပုန်းရည်ကြီး၏ တန်ခိုးအာနိသင်များကို စုံလင်စွာ ဖော်ပြထားလေသည်။

ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာ။ ။ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာ ဆိုရာ၌ ပဗ္ဗဇ္ဇဟူသော စ ကားနှင့် မင်္ဂလာဟူသောစကားနှစ်မျိုးကို တွဲစပ်ထားသည်။ ယင်းနှစ်မျိုးတို့တွင် ပဗ္ဗဇ္ဇဟူရာ၌ (၁)ဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇ (၂) သာမဏေရပဗ္ဗဇ္ဇ (၃)ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇ (၄)ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇ္ဇ ဟုလေးမျိုးရှိသည်။(၁) ဘိက္ခုပဗ္ဗဇ္ဇဆိုသည်မှာရဟန်းပြု ခြင်းကို ဆို သည်။ (၂)သာမဏေရပဗ္ဗဇ္ဇဆိုသည်မှာ ရှင်သာမဏေပြုခြင်းကိုဆိုသည်။ (၃) ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇ ဆိုသည် မှာရသေ့ပြုခြင်းကို ဆို သည်။ (၄)ပရိဗ္ဗာဇကပဗ္ဗဇ္ဇ ဆိုသည်မှာ ပရိဗိုဇ်ပြုခြင်းကို ဆိုသည်။

ပဗ္ဗဇ္ဇဆိုသောစကားဝယ် ဗုဒ္ဓသာသနာတွင်း၌ ရသေ့ပြု ခြင်းနှင့် ပရိဗိုဇ်ပြုခြင်းများရှိသော်လည်း၊ ပဗ္ဗဇ္ဇဟု မထင် မှတ်ကြကုန်။ ရဟန်းပြုခြင်းနှင့်ရှင်သာမဏေပြုခြင်းများကို သာ ပဗ္ဗဇ္ဇဟုထင်မှတ်နေကြသည်။ သာသနာပဋိကား ရဟန်းနှင့်ရှင်သာမဏေများ မပြုနိုင်ကြသဖြင့်၊ ရသေ့နှင့် ပရိဗိုဇ်များသာပြုနိုင်ကြသည်။ သို့အတွက် ရသေ့နှင့် ပရိဗိုဇ်များကိုသာ ပဗ္ဗဇ္ဇဟုထင်မှတ်နေကြသည်။ စင်စစ် အမှန်မှာ ပဗ္ဗဇ္ဇလေးမျိုးလုံးပင်ပဗ္ဗဇ္ဇဖြစ်သည်။

မင်္ဂလာဟူသောစကားမှာလည်း၊ (၁) လောကုတ္တရာ ကျမ်းလာ မင်္ဂလာ(၂) လောကီကျမ်းလာ မင်္ဂလာဟု နှစ်မျိုး ရှိသည်။ ယင်း နှစ်မျိုးတို့တွင်မင်္ဂလာသုတ်၌ မင်္ဂလာ ၃၈ ပါး ပြဆိုထားသည်။ ငါးရာ့ငါးဆယ် နိပါတ်တော် မဟာ မင်္ဂလ ဇာတ်၌ မင်္ဂလာကြီး ၈ ပါးပြဆိုထားသည်။ ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာ နန္ဒထေရ်ဝတ္ထု၌ နန္ဒမင်းသားကို မင်္ဂလာပြုရာ ဝယ်(၁) အိမ်တက်မင်္ဂလာ (၂) ဥသျှောင်ထုံးမင်္ဂလာ (၃)

သင်းကျစ်ဆောင်း မင်္ဂလာ(၄) ထိမ်းမြားမင်္ဂလာ (၅) အိမ်ရှေ့ထီးဆောင်းမင်္ဂလာ ငါးပါးပြဆိုထားသည်။

လောကီကျမ်းလာ မင်္ဂလာမှာလည်း၊ (၁) အမိဝမ်းမှဖွား မြင်ခြင်း ဝိဇာယမင်္ဂလာ (၂) နန္ဒီမုခနတ်တို့အား မျက်နှာ ပြခြင်းမုခဒဿနမင်္ဂလာ (၃)ဝမ်းတွင်းဆံပင်ကို ရိတ်ခြင်း ကေသဇ္ဈဒနမင်္ဂလာ(၄) ဧယဉ်ပုခက်တင်ခြင်း ဒေါလာ ကရဏမင်္ဂလာ (၅) ကွမ်းဦးခွံခြင်း တမ္မုလပတ္တမင်္ဂလာ (၆) နေလတို့ကိုကြည့်ရှုစေခြင်း ရဝိန္ဒဒဿနမင်္ဂလာ (၇) အမည်မှည့်ခြင်း နာမကရဏမင်္ဂလာ (၈) ထမင်းဦးခွံခြင်း မထမာတ္တမင်္ဂလာ (၉)ဆံပင်ထုံးခြင်း ကေသဗန္ဓန မင်္ဂလာ (၁၀) နားထွင်းခြင်းကဏ္ဍိဒ္ဓိဒ္ဓမင်္ဂလာ(၁၁) သာသနာတွင်း သို့ သွတ်သွင်းခြင်း သာသနာနုဂ္ဂဟမင်္ဂလာ (၁၂)ထိမ်းမြား လက်ထပ်ခြင်း အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလာ ဟူ၍ ဆယ့်နှစ်ပါး ပြဆိုထားသည်။ ထိုပြင် အရပ်ဒေသသို့လိုက်၍ လည်း ကောင်း၊ အမျိုးဇာတ်သို့လိုက်၍လည်းကောင်း၊ ဘာသာ ယဉ်ကျေးမှုသို့ လိုက်၍လည်းကောင်း၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုသို့ လိုက်၍ လည်းကောင်း အရာဌာနအားလျော်စွာ ပြုလုပ် ကြသော မင်္ဂလာတို့ကား အများအပြားပင်ရှိသည်။

ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာဟူသော စကား၏အဓိပ္ပါယ်ကား ယုတ် ညံ့နိမ့်ကျသော လူအသွင်အပြင်ကို စွန့်ပယ်၍ ကောင်း မွန်မြင့်မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်ရဟန်း အသွင်အပြင်ကို ယူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

မင်္ဂလာဟူသော စကား၏အဓိပ္ပါယ်ကား လောကီမင်္ဂ လာမှာဖြစ်စေ၊ လောကုတ္တရာမင်္ဂလာမှာ ဖြစ်စေပစ္စုပ္ပန် သံသရာနှစ်ဖြာသော ဘဝတို့၌ မြင့်မြတ်ကြောင်း ကြီးပွား ကြောင်း ချမ်းသာကြောင်းပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သော အပြု အမူအပြောအဆိုများ၊ သို့မဟုတ် မြင့်မြတ်ခြင်း ကြီးပွားခြင်း ချမ်းသာခြင်း ပြည့်စုံခြင်းများ ဖြစ်သည်။

ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာဟူသောစကား၏အဓိပ္ပါယ်ကား လူ့အဖြစ် လူ့အသွင်အပြင်ကို စွန့်ပယ်၍ ရဟန်းအဖြစ် ရဟန်းအသွင် အပြင်ကိုယူခြင်းသည်ပင် မြင့်မြတ်ကြောင်းကြီးပွား ကြောင်း၊ ချမ်းသာကြောင်း၊ ပြည့်စုံကြောင်းဖြစ်သည်။

ရှင်ပြုပုံ

ရှင်လောင်းကို ရှင်ပြုပေးမည့် ဆရာရဟန်းက ရှေးဦးစွာ ဆံပင်နှင့်မှတ်ဆိတ်မွှေး နုတ်ခမ်းမွှေးတို့ကို ရိတ်စေသည်။ နောက် ကိုယ်ဝတ်သင်းပိုင်နှင့် အပေါ်ရုံဇကသီ သင်္ကန်းနှစ် ထည်ကိုဝတ်ရုံစေသည်။ နောက်ဆရာရဟန်းရှေ့တွင်ဆောင့် ကြောင့် ထိုင်စေပြီး လက်အုပ်ချီ ရှိခိုးနေစေသည်။

နောက်ဆရာရဟန်းက(ဗုဒ္ဓံသရဏံဂစ္ဆာမိ)စသောသရဏ ဂုံသုံးပုဒ်ကို ဌာန်ကရိုဏ်းပီသစွာရွတ်ဆို၍ ရှင်လောင်းအား သရဏဂုံပေးရသည်။ ရှင်လောင်းကလည်း ဆရာရဟန်း ရွတ်ဆိုသည့်အတိုင်းလိုက်၍ ဌာန်ကရိုဏ်းပီသစွာရွတ်ဆိုရ

သိမ်အတွင်း၌ ကမ္မဝါရွတ်ဖတ်ကာ ရဟန်းခံယူစဉ်

သည်။ သရဏဂုံယူ၍ ပြီးဆုံးလျှင် ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာမြောက်၍ ရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ (ဆယ်ပါးသီလခံယူနေရန် မလို၊ရှင်သာမဏေဖြစ်သွားလျှင်ဆယ်ပါးသီလကား အလိုလိုရှိပြီးဖြစ်သည်။) နောက် ဆရာရဟန်းထံမှာပင်ဖြစ်စေ၊ ရဟန်းတော်ကြီးတစ်ပါးပါးထံမှာဖြစ်စေ 'ဥပဇ္ဈာယောမေ ဘန္တေဟောဟိ' ဟုသုံးခေါက်ဆို၍ ဥပဇ္ဈာယယူရသည်။

ဤရှင်ပြုပုံကား ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ ဝိနယမဟာဝါပါ ဠိရာဟုလဝတ္ထုတွင် ရှင်သာရိပုတ္တရာက သားတော် ရာဟုလာကို ရှင်ပြုပေးပုံအတိုင်းဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ရှင်ပြုကြသည်မှာ အချို့အရပ်ဒေသ၌ ရှင်မပြုမီကပင် ရှင်လောင်းကို ဝတ်စားဆင်ယင်ပြီးသော် ရွှေထီးဆောင်းမိုးကာ မင်းညီမင်းသားများကဲ့သို့ နောက်လိုက်နောက်ပါခြံရံလျက်၊ ရတုရကန်များကိုသီဆို၍ ရတုရကန် အဖြတ်အဖြတ်တွင် ရှိုးလိုက်ကြ၍ ပျော်ပျော် ပါးပါး တစ်ရွာဝင် တစ်ရွာထွက် တစ်အိမ်တက်ဆင်း ရှင်လောင်းလှည့်ကြသည်။ အလှူနေ့ပရိသတ်စုံလင်သောအခါ ရတုကိုဆို၍ ရှင်လောင်းကို အလှူမဏ္ဍပ်အတွင်းသို့သွင်းကြသည်။

ယင်းအလေ့အထမှာ ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာဗာဟိရနိဒါန်း ဒသီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးက ရှင်လောင်းဖြစ်သောညီတော်အိမ်ရှေ့မင်းကို သဘင်သည်ကချေသည် အသွင်တန်ဆာဆင်၍ စစ်သည်တော်များခြံရံလျက် အသော

ကာရံ ကျောင်းတော်သို့ ပို့သောထုံးကို ထောက်၍' ပြုလုပ်ကြဟန်တူသည်။

အချို့အရပ်၌ ရှင်လောင်းကို နတ်ဂုဏ်တတ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ သို့အတွက် နတ်မဂုဏ်အောင် ဘေးရန်ကင်းအောင်ရှင်လောင်းကို ဝတ်စားဆင်ယင်လျက် အုန်းငှက် ပျာပွဲတို့နှင့် မြို့ဦး မြို့ထိပ်၊ ရွာဦးရွာထိပ်ရှိ တန်ခိုးကြီး နတ်စင်သို့သွား၍ နတ်ပြုကြသည်။

အချို့အရပ်၌ ရှင်လောင်းကိုဝတ်စားဆင်ယင်ကာ အလှူနေ့၌ပရိသတ်စုံညီရှေ့တွင် ထိုင်စေလျက် ဘေးရန်ကင်းအောင် မင်းကိုယ်ချည်ကို လည်ပင်းတွင်စွပ်၍ မန္တန်ရွတ်ဆိုကာ ဘိသိက်သွန်းကြသည်။

ယင်းအလေ့အထမှာ တတိယနံမော်ဆရာတော် အရှင်ဝိနန္ဒာသဘာရေးသားအပ်သော သီလဝိသောဓနိကျမ်းဝိနိစ္ဆယ အမှားအမှန်ခန်း၌ 'ပရိတ်ရွတ်သောချည်ကို မင်းကိုယ်ချည်ခေါ်သည်။ အောင်ချည်လည်းဟူကြသည်။ မှန်ကူချည်လည်းဟူကြသည်။ (လ) မင်းကိုယ်ချည်၊ အောင်ချည်၊ မှန်ကူချည် ဝိုက်သား၍ ရှင်ပြုလျှင် ရှင်လောင်း၏ အန္တရာယ်ကို ထိုချည်ကွယ်သောဟူသည်(လ) သာလွန်မင်းလက်ထက် မင်္ဂလာပရိတ်ရွတ်ရာပါသော မင်းကိုယ်ချည်ကို ပရိတ်ရွတ်ပြီးလျှင် မင်းကိုယ်ချည်ကို မင်းသားမင်းသမီးတို့ လည်ပင်းမှာစွပ်ပါလော့' ဆိုသောစကားအရ၊ မင်းကိုယ်ချည်

လည်ပင်းတွင် စွပ်ခြင်းသည် ရှေးထုံးဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုထုံးသို့လိုက်၍ ပြုလုပ်ကြဟန် တူသည်။

ရှင်ပြုသောအခါ၌ ဆရာရဟန်းရှေ့တွင် ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ပြီးရှိခိုးစေ၍ 'သကလဝဓ' စသည်ကိုရွတ်ဆို၍သ ကံန်းတောင်းရသည်။ 'သံသာရဝဓဒုက္ခတော' စသည်ကို ရွတ်ဆို၍ ရှင်သာမဏေအဖြစ်ကိုပြုလုပ်ပေးရန် တောင်းပန်ရသည်။ နောက်သင်္ကန်းဝတ်ပြီး ဩကာသဖြင့်ကန်တော့၍ သီလတောင်းရသည်။ နောက်ဘုရားရှိခိုးရသည်။ သရဏဂုံကိုယူရသည်။ ရှင်သာမဏေနှင့်ဆိုင်သောဆယ်ပါး သီလခံယူရသည်။ ခံယူပြီးမှကိုစွဲပြီးသည်။

ယင်းအလေ့အထတို့တွင် သင်္ကန်းတောင်းခြင်း၊ ရှင်သာမဏေပြုလုပ်ပေးရန် တောင်းပန်ခြင်းတို့မှာ ရဟန်း လောင်းများ ရဟန်းခံသောအခါ 'သံဃာဇန္တုပသမ္ပဒယာစာမိ' စသည်ဖြင့် ရဟန်းခံပေးရန်သံဃာကို တောင်းပန်ရသော ထုံးကို ထောက်၍ အလေးပြုစေလိုသဖြင့် ရှေးဆရာကြီးများ ရှေးသား၍ တောင်းပန်ရန် စီစဉ်ထားဟန်တူသည်။ 'ဩကာသ' စသည်ဖြင့် ကန်တော့ခြင်း၊ သီလတောင်းခြင်း၊ ဘုရားရှိခိုးခြင်း၊ သရဏဂုံယူခြင်း၊ သီလခံခြင်းတို့မှာ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် ဖြစ်နေသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုဩဂါသ စသည်ကို ရှေးဆရာကြီးများအယူအဆအားဖြင့် သာသနာနှစ် ၁၆၀ ခုတွင် သာသနာပြုရန် သထုံပြည်မှ ပုဂံပြည်သို့ ကွလာသောရဟန္တာရှင်အရဟံစီစဉ် ထားသည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည့်အတိုင်း ပြုလုပ်ရိုး အစဉ်လာရှိသောကြောင့်လည်းကောင်းပြုလုပ်ကြဟန်တူသည်။

ယင်းသို့ ပဗ္ဗဇ္ဇမင်္ဂလာပြုရာ၌ ရှင်လောင်းလှည့်ခြင်း၊ နတ်ပြခြင်း၊ မင်းကိုယ်ချည်ရံခြင်း၊ လည်ပင်းတွင် စွပ်ခြင်း၊ သင်္ကန်းတောင်းခြင်း၊ ရှင်သာမဏေပြုလုပ်ပေးရန် တောင်းပန်ခြင်း၊ ကန်တော့ခြင်း၊ သီလခံယူခြင်းစသည်တို့မှာ ရှေးထုံးကိုလိုက်နာသောကြောင့်လည်းကောင်း ဝိနည်းဒေသနာကို လေးစားရာရောက်သောကြောင့်လည်းကောင်း ကောင်းသောလုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။

ရှင်သာမဏေ စောင့်ထိန်းရသော သိက္ခာပုဒ်များကား ဆယ်ပါးသီလ၊ လိင်ဆယ်ပါး၊ ဒဏ်ဆယ်ပါး၊ ခန္ဓကလာဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်တဆဲ့လေးပါး၊ သေခိယသိက္ခာပုဒ် ခုနှစ်ဆဲ့ငါးပါး စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ ထေရာပါဒါန် ပါဠိအလာ ရှေးအခါရှင်ပြုကြသည်မှာ ရှင်သီဝလိမထေရ် ခုနှစ်နှစ်သားအရွယ်၊ ပဉ္စသီလသမာဒါနိယထေရ်၊ ပဒုမထေရ်၊ စန္ဒမာလိယထေရ်တို့ ငါးနှစ်သားအရွယ်ရှင်ပြုကြ၍ရဟန္တာဖြစ်ကြသည်။ ဧကဒီပိယထေရ် လေးနှစ်သားအရွယ် ရှင်ပြု၍ ၁၅ ရက်အတွင်း ရဟန္တာ ဖြစ်သည်။

ရှင်သာမဏေပြုရာ၌ သရဏဂုံကို ဌာန်ကရိုဏ်းပီသစွာ

ရွတ်ဆိုနိုင်ဖို့အရေးကြီးသည်။ သို့အတွက် အနည်းဆုံး အသက်အရွယ် ခုနှစ်နှစ်ပြည့်မှ ပြုသင့်သည်။

ရဟန်းပြုပုံ

ရဟန်းလောင်းသည် ရှေးဦးစွာ ဥပဇ္ဈာယ်ယူရသည်။ နောက်ရဟန်းတစ်ပါးက သပိတ်နှင့် သင်္ကန်းသုံးထည်ကို ပြောကြားသည်။ နောက်အဆုံးအမပေးသည်။ နောက်နူနာ ရှိသလောစသည်ဖြင့် စစ်မေးသည်။ နောက် သံဃအလယ်တွင် ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ပြီး လက်အုပ်ချီရှိခိုး၍ ရဟန်းပြုပေးရန် 'သံဃာဇန္တုပသမ္ပဒယာစာမိ' စသည်ဖြင့် သုံးကြိမ်တောင်းပန်ရသည်။ နောက်ရဟန်းတစ်ပါးတည်း ဖြစ်စေ၊ နှစ်ပါးပြိုင်တူဖြစ်စေ၊ သုံးပါးပြိုင်တူဖြစ်စေ ဥတ်တစ်ကြိမ်ဖတ်ကြပြီး ကမ္မဝါသုံးကြိမ်ဖတ်ကြသည်။ ကမ္မဝါအဆုံး၌ ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။

ရှင်သာမဏေနှင့် ရဟန်းတို့အတွက်သင်္ကန်းများမှာ ဝိနည်းတော်အတိုင်း ချုပ်ဆိုထားသောသင်္ကန်းများ ဖြစ်ရသည်။ ရှင်သာမဏေအတွက် သင်းပိုင်၊ ဧကသီနှစ်ထည်၊ ရဟန်းအတွက်သင်းပိုင်၊ ဧကသီနှစ်ထည်၊ ဒုက္ကဋ်သုံးထည်ဖြစ်သည်။

ရှင်သာမဏေပြုရာမှာ သီလသိက္ခာရှိသော ရဟန်းတစ်ပါးတည်းက ပြုပေးနိုင်သည်။ ရဟန်းပြုရာမှာကား၊ အနည်းဆုံး သီလသိက္ခာရှိသောရဟန်းငါးပါးရှိမှ ပြုပေးနိုင်သည်။

ရဟန်းတို့ စောင့်ထိန်းရသောသိက္ခာပုဒ်မှာ အကျဉ်းအားဖြင့် ၂၂၇ ပါး၊ အကျယ်အားဖြင့် ကုဋေ ကိုးထောင်ကျော်ဖြစ်သည်။ ရဟန်းပြုရာ၌ အမိဝမ်းတွင်းပဋိသန္ဓေနေသည့် နေ့မှစ၍ အသက်အရွယ်နှစ်ဆယ်နှစ် တင်းတင်းပြည့်မှ ရဟန်းပြုရသည်။ **ဦးကြီးဖေ**

ပုပ်အယ်လက်ဇန္ဒာ(ခရစ်၁၆၈၈-၁၇၄၄)။

။အယ်လက်ဇန္ဒာပုပ်သည် သူ့ခေတ်က အထင်ရှားဆုံးသော အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာကြီး တစ်ဦးဖြစ်သော်လည်း၊ ငယ်စဉ်ကမူ သူ့ကို နောင်အခါထိုသို့နာမည်ကျော် ကဗျာဆရာတစ်ဦး ဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟု မည်သူကမျှမထင်မြင်မိခဲ့ချေ။ ပုပ်ကဲ့သို့ ကိုယ်အင်္ဂါ ချို့တဲ့၍၊ အခွင့်အရေး ဆုံးရှုံး သူများထဲမှ၊ ပုပ်ကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုး ရောက်အောင် ကြိုးစားနိုင်သူကား၊ အလွန်ရှားပါးလှပေမည်။ ပုပ်ကို ၁၆၈၈ခုနှစ် မေလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်မြို့၌ ဖွားမြင်သည်။ ပုပ်သည် ငယ်စဉ်ကစ၍ အလွန်ချူချာခဲ့သည်။ ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည်မှာ သေးသေးညှက်ညှက်ကလေးဖြစ်၍၊ ခါးလည်းကုန်းနေသည်။ အရပ်မှာ ၅ပေထက်မကျော်ချေ။ အယူဝါဒရေးရာ လွတ်လပ်မှုမရှိသေးသောထိုခေတ်က၊ ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များအား ကျောင်း

www.foreverspace.com.mm

နာမည်ကျော် အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာကြီး အယ်လက်ဇန္ဒာပုပ်

ကောင်းကောင်းတွင် တက်ရောက်သင်ကြားခွင့် မပေးချေ။ ထို့ကြောင့်ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်ဖြစ်သောပုပ်သည် အိမ်တွင်ဆရာခေါ်၍ စာသင်ခဲ့ရသည်သာများသည်။ ကျန်းမာရေးလည်း ချို့တဲ့၊ ကိုယ်လက်အင်္ဂါလည်း မသန်စွမ်းသဖြင့်၊ အခြားကလေးများနှင့် အတူတူရောနေ့ မကစားနိုင်သောကြောင့်၊ အိမ်တွင်သာတစ်ကိုယ်တည်းနေခဲ့ရသော ပုပ်သည် အားလပ်နေလျှင် စာအုပ်များကို ဖတ်ယင်း၊ စကားလုံးတို့ကို ရွေးချယ် ရွတ်ဆို နေတတ်လေသည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် စာတိုပေစကလေးများ၊ ကဗျာများစမ်းသပ်ရေးသားလာခဲ့ရာ၊ ၁၂ နှစ်သား အရွယ်တွင် ကဗျာများ အတော်စပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်ကစပ်ဆိုခဲ့သော “အုတ်အွန်ဆော်လီကျူ” သည် ပုပ်၏ထင်ရှားလှသော ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်လေသည်။

ထို့နောက် ၅ နှစ်အတွင်း စာပေကို ဆက်လက်လေ့လာလိုက်စားခဲ့ရာ၊ သူ၏ကျန်းမာရေးကို သိသိသာသာကြီးထိခိုက်ခဲ့လေသည်။ ပုပ်သည် ထိုသို့ကိုယ်လက်အင်္ဂါ ချို့တဲ့၍ကျန်းမာရေးအခြေခံ မကောင်းသူဖြစ်ရကား၊ အခြားစီးပွားရေး အလုပ်အကိုင်များကိုလည်း မလုပ်ကိုင်နိုင် ခဲ့ချေ။ အသက် ၂၃နှစ်အရွယ်တွင် ပုပ်၏ကဗျာများကို လူကြိုက်အလွန်များလာပြီးလျှင်၊ မကြာမီ ပုပ်မှာ နာမည်ကျော်ကဗျာ စာဆိုကြီး တစ်ဦးဖြစ်လာလေသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ပုပ်သည် ကဗျာစာပေကို ပိုမိုလုံးပန်းခဲ့၏။ ပုပ်သည် နှစ်ကြောင်းတွဲ လင်္ကာများကို အလွန်ကောင်းမွန်စွာ စပ်ဆိုနိုင်

သူဖြစ်၍၊ လူ့သဘာဝကို သေချာစွာ လေ့လာဆင်ခြင်ကာ စကားပုံများ၊ စာပြောင်များကိုလည်း တီထွင်ရေးသားခဲ့သူဖြစ်သည်။ ရိုတ်စပီးယားကဲ့သို့ပင် သူထွင်ခဲ့သည့် စကားပုံများကို ယနေ့ထက်တိုင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားတွင် ထည့်သွင်းသုံးစွဲကြရသေးသည်။

အခြားကဗျာစာဆိုများကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲ၊ ပုပ်သည် ကဗျာများရေးသားခြင်းဖြင့် ငွေဝင်ကောင်းသောကြောင့် ချောင်ချောင်လည်လည် နေထိုင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ၁၇၁၉ ခုနှစ်တွင် လန်ဒန်မြို့မှ အထက်မြစ်ညာရှိ၊ တွစ်ကင်နမ် အရပ်သို့ပြောင်းရွှေ့၍၊ စိတ်လက်ချမ်းမြေ့စွာ အသက်ထက်ဆုံးနေထိုင်ခဲ့လေသည်။

ပုပ်သည် ဂရိစာဆိုကြီးဟိုးမား၏ ဂရိကဗျာကြီးများ ဖြစ်သော အစ်လယက် (၁၇၁၅ - ၂၀) နှင့် အောဒီဆီး (၁၇၂၅ - ၆)တို့ကို အင်္ဂလိပ်ကဗျာများအဖြစ်သို့ ၁၀နှစ်ခန့် မျှဘာသာပြန်ဆို ရေးသားခဲ့သည်။ ပုပ်သည် စာပြောင်ရေးရေးဆရာတစ်ဦးအဖြစ်လည်း ကျော်ကြားခဲ့ရာ၊ ၁၇၂၅ ခုနှစ်လောက်မှစတင်၍၊ သူ၏ထိမိလှသော ကဗျာစာပြောင်များကိုရေးသားခဲ့သည်ဟုဆိုလေသည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် နာမည်ကြီးလှသော “ဒန်စီယက်” ကဗျာ (၁၇၂၈) လည်းပါဝင်သည်။ ယင်းမှာ ဘုရင့်စာဆိုတော် ကော်လီစစ်ဗာကဲ့သို့သော ကဗျာဆရာများသည် ငွေကြေးရလိုမှု အတွက်သာ စာရေးနေကြကြောင်း၊ စောင်းမြောင်းကာ ရေးသားထားသောကဗျာဖြစ်သည်။ ထိုနောက်တွင် ပုပ်သည် ကျင့်ဝတ်နှင့်စပ်လျဉ်းသော အက်ဆေးခေါ် စာမွန်များကို လင်္ကာသွားဖြင့် ရေးသားခဲ့၏။ ယင်းတို့အနက် “လူ့သဘာဝအက်ဆေး”ခေါ် ကဗျာ (၁၇၃၃ - ၄) သည် မကြာခဏ ကိုးကားဖော်ပြခြင်း ခံရပေသည်။ သို့သော်လည်း ၁၇၁၁ ခုနှစ်လောက်ကရေးသားခဲ့သော ဝေဖန်မှုအက်ဆေး ကဗျာမှာ သူ၏အကောင်းဆုံးလက်ရာဖြစ်သည်ဟု ဆိုလေသည်။ ယင်းတွင် စာပေဝေဖန်မှုဆိုင်ရာ သူ၏စံနမူနာများကို ဖော်ပြထားလေသည်။ (စာမွန်-ရှူ) ပုပ်နှင့်ခေတ်ပြိုင်အကဲဖြတ်ဝေဖန်သူများက သူ၏စာပေများမှာ အခွန်ရှည်စွာထင်ရှားတည်တံ့နိုင်အောင်ကောင်းလှသည်ဟု ဆိုကြသော်ငြားလည်း၊ ယခုခေတ် အကဲဖြတ်သူတို့ကမူ၊ ပုပ်၏စာပေများမှာ ထိုခေတ်အတွက် အကောင်းဆုံးများသာဖြစ်၍၊ နောင်ခေတ်များတွင် အကောင်းဆုံးများထဲတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်ဟု မဆိုနိုင်ကြောင်း ဝေဖန်ကြလေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ပုပ်သည် ကဗျာဟန်နှင့် စာစီစာကုံးအနှုန်းအဖွဲ့တိုးတက်အောင်ကား ကျေးဇူးပြုခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင်ပုပ်သည် သူ့ခေတ်လူများအတွက်သာ ရေးသားခဲ့ရာ၊ သူ၏လက်ရာများမှာ သူ့ခေတ်လူများ၏ အတွေးအခေါ်အယူအဆတို့ကို ဖော်ပြခဲ့ပေသည်။

ပုပ်နှင့်တစ်ခေတ်တည်းတွင် ဆွစ်၊ အက်ဒီဆင်၊ စတီး၊ ဒီရိုင်ဒင်၊ ဂျွန်ဂေး၊ ဒီဖိုးစသည့် စာပေသမားအကျော်အမော်များပေါ်ထွက်ခဲ့၍၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအထဲမှ ဆွစ်နှင့် ဂျွန်ဂေးတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဗိုင်းကောင့်ဗောလင်းဗရွတ် ဆွစ်နှင့်အားဘွဲ့ရအောက်စဖိုးစားတို့သည်လည်းကောင်း ပုပ်နှင့်ရင်းနှီးသောမိတ်ဆွေများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ပုပ်သည် သဘောထားသေးသိမ်၍ပလ္လားသူဖြစ်သဖြင့်၊ မိတ်ဆွေထက်ရန်သူကပိုများလေသည်။ သူ့အားစော်ကားသည်၊ ထိပါးနှောင့်ရှက်သည်ဟုထင်လျှင်၊ အထောက်အညှာမရှိဘဲ သူ၏ကလောင်ဖြင့် ရက်စက်စွာချိုး နှိမ်ရေးသားတတ်၏။ ထို့ကြောင့်လည်း သူ့တွင် ရန်သူများ သည်ဟုဆိုလေသည်။

ပုပ်သည် ကဗျာစာဆိုတဦးအဖြစ် ထင်ရှားခဲ့သော်လည်း၊ ချစ်ကံမွဲလှသူဖြစ်သည်။ သူနှင့်ရင်းနှီးလှသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးဖြစ်သူ လေဒီမေရီဝေါ့တလီမွန်တောဂူအပေါ် ထားရှိအပ်သည့် သူ၏တစ်ဖက်သတ်အချစ်မှာ လေဒီမွန်တောဂူက ပြက်ရယ်ပြုသည်ကိုခံရခြင်းဖြင့် အဆုံးသတ်ခဲ့လေသည်။ ထို့နောက်တွင် သူ့ဖခင်၏မိတ်ဆွေသမီး မာသာဗလောင့်ဆိုသူနှင့်မေတ္တာသက်ဝင် ချစ်ခင်ခဲ့ပြန်သည်။ သို့သော် သူတို့သည် လက်မထပ်ကြဘဲ၊ အသက်ထက်ဆုံး မိတ်ဆွေအဖြစ်သာ နေထိုင်ခဲ့ကြလေသည်။

ပုပ်သည် ၁၇၄၄ ခုနှစ် မေလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် တွစ်ကင်နမ်အရပ်ရှိအိမ်၌ပင် ကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။

သီဝေမြင့်ခေါင်တောင်တော်ပုပ္ပား

ပုပ်ခေတ်အခါကပင် ထင်ရှားသောတောင်ဖြစ်သည်။ ပုပ္ပားတောင်သည်သဲကန္တာရအလယ်မှ အိုအေးဆစ်ကဲ့သို့ မိုးခေါင်ရေရှား ရပ်ဝန်းတွင်စိမ်းလန်းစိုပြည်သောဒေသဖြစ်သည်။ တစ်ခေတ်ကမီးတောင်ဖြစ်၍ တစ်ကြိမ်ကပေါက်ကွဲခဲ့ပြီးနောက်မီးသေတောင် ဖြစ်နေသည်။ ချော်မြေဖြစ်၍ မြေဩဇာကောင်းပြီးလျှင် စိမ့်စမ်းပေါများသောကြောင့် သီးပင်ပန်းပင်တို့ ဖြစ်ထွန်းသည်။ ဦးတင့်တယ်နှင့်နမ မမြတ်လှစသော နတ်သားချင်းတစ်စုတို့ ပုပ်ခေတ်ကပင် အပိုင်စားစိုးမိုးခဲ့ကြ၍၊ ဂရိနိုင်ငံမှ အိုလင်းပတ် တောင်ကဲ့သို့ နတ်တို့ပျော်စံရာ တောင်တော်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ပုပ္ပားတောင်။ ။နတ်တောင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မီးသေ တောင်ဟူ၍လည်းကောင်း ထင်ရှားလျက်ရှိသောပုပ္ပား တောင်သည် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းမြင်းခြံခရိုင် အရှေ့ တောင်စွန်းတွင် ထီးထီးကြီးတည်ရှိနေလေသည်။ ယင်း သည် ပဲခူးရိုးမတောင်တန်း၏ မြောက်ဘက် အစွန်းတွင် သီးခြားထိုးထွက်နေသော မီးတောင်ဟောင်းကြီးတစ်ခု ဖြစ် သည်။(ပဲခူးရိုးမတောင်-ရှု။)

ပုပ္ပားတောင်သည် ပင်လယ် ရေမျက်နှာပြင် အထက် ၄၉၈၁ ပေ မြင့်သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်၌ တောင်များ မရှိဘဲ၊ တစ်တောင်တည်း မီးတောင်၏ ထိပ်ခွက်ခွက်နှင့် ထိုးထွက်နေလေရာ၊ မိုင် ၄၀ ခန့်ဝေးသော ဧရာဝတီမြစ် ပေါ်မှပင် ရာသီဥတုကြည်လင်ချိန်၌ ကောင်းစွာတွေ့မြင် နိုင်သည်။ ပုပ္ပားတောင်၏မီးတောင်ကတော့ဝမှာ မြောက် ဘက်ပိုင်းတွင် အနောက်ဘက်သို့ အနည်းငယ်ယွန်းလျက် နိမ့်၍၊ တောင်ဘက် အနောက်ဘက်နှင့် အရှေ့ဘက်တို့တွင် မြင့်မားလျက်တည်ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ မြေလတ်ဒေ သမှလည်းကောင်း၊ တောင်ပိုင်းရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်မှ လည်း ကောင်း ခပ်ရေးရေးလှမ်းမြင်ရသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ပုပ္ပား တောင်ကို အနောက်ဘက်မှကြည့်မှု တောင်ထွတ်နှစ်ခု တွေ့မြင်ရ၍၊ မြောက်ဘက်မှကြည့်မှု၊ ဂျပန်နိုင်ငံရှိ ဖူဂျီမီး တောင်ကြီးအလား တောင်ထွတ်တစ်ခုတည်းသာ ရှိသကဲ့ သို့ တွေ့မြင်ရသည်။ ပုပ္ပားတောင်ကို အရပ်လေးမျက်နှာမှ ကြည့်လျှင် ပုံသဏ္ဍာန်လေးမျိုးဖြင့် မြင်ကြရသည်။

ပုပ္ပားတောင်သည် စင်စစ်တောင်ထိပ်တစ်ခုတည်းသာ ရှိ သည်မဟုတ်ချေ။ စပါးပုံတောင်ထိပ်၊ ရေတွင်းတောင်ထိပ်၊ မောင်းတောင်ငုတ်တို တောင်ထိပ်၊ လပို့တောင်ထိပ်၊ မှန်တောင်၊ ဆေးပွင့်တောင်၊ စိန်တောင်၊ မာလာတောင်၊ ကင်ပွန်းတောင်စသည်ဖြင့် တောင်ထိပ်များစွာဖြစ်နေ သည်။ မီးသေတောင်ထိပ်မှ မြစ်များ အရပ်လေးမျက်နှာ သို့ဖြာဆင်း၍ သွားရာ၊ ယင်းတို့အကြား တောင်စွယ် များအား အမည်အမျိုးမျိုးဖြင့် ပေးထားခြင်းပင်ဖြစ် သည်။

မီးတောင်ထိပ်ဝ အလယ်တွင် တမိုင်ခွဲခန့်ကျယ်၍ ပေ ၂၀၀၀ ကျော်၂၀၀၀ ခန့် နက်ရှိုင်းသော ပါးဟက်ကြီး ကဲ့သို့သော ချောက်ကြီးဖြစ်နေသည်။ ယင်းချောက်ကြီး ကို ချုံမတွင်းချောက်ဟုခေါ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ် ပေါင်းများစွာက မီးတောင်ရှင် ဖြစ်နေစဉ်၊ ပုပ္ပားတောင် သည် ပေါက်ကွဲသောအခါ၊ ယင်းချောက်ကြီးမှ မီးခိုးမီး လျှံ၊ ပြာပူ၊ ချော်မြေတို့ထွက်ရာ ထိပ်ဝကြီးဖြစ်သည်။ ပုပ္ပားမီးတောင်သည် တကြိမ်သာပေါက်ကွဲပြီးနောက် မီးသေတောင်ဘဝသို့ ရောက်ဟန်တူသည်။ တောင် ၏ပတ်ဝန်းကျင် ခတ်လှမ်းလှမ်းအထိပင် ယခုတိုင် ချော် ရည်များ ခဲ၍ အတုံးကြီးများ ဖြစ်ကာ တည်ရှိနေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ပုပ္ပားမြို့ကလေးသည်ပင် ချော်ကုန်း ပြင်မြင့်ပေါ်၌ တည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုပ္ပားတောင်မကြီး၏အနောက်တောင်စွယ်တွင် ပင်လယ်

ရေမျက်နှာပြင်အထက်ပေ ၃၀၀၀ ခန့်မြင့်သော ကလပ်ပုံ တောင်တစ်တောင်တည်ရှိသည်။ ယင်းကို ပုပ္ပားတောင်ကလပ်ဟုခေါ်ကြသည်။ ယင်းတောင်သည် နတ်များဖန်ဆင်းထားသည့် ကျောက်ကလပ်ကြီးသဖွယ် မတ်မတ်ကြီးတည်၍ ထိပ်တွင် တစ်ဧကမျှလောက် ကျယ်ဝန်းသည့် မြေပြင်ဖြစ်နေသည်။ ယင်းသည် တောင်မှာ ပုပ္ပားတောင်မကြီး၏ ဘေးဖက်မှချော်ထွက်ရာ တောင်ထိပ်ဝတ်စုံသည် ဥတုရာသီတိုက်စား၍ အတွင်းရှိ မာသောချော်ကျောက်များသာ ထိုးထောင်၍ တက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ပထဝီဝင်အခေါ်ဖြင့် မီးတောင်လည်ပင်းဟောင်းဟုသိရသည်။ တောင်ကလပ်ထိပ်ပေါ်တွင် ယခုအခါ ဘုရားစေတီများတည်ထားသည်။ ပုပ္ပားတောင်ကလပ်ကို မိဖုရားအားဆက်သရန် ပန်းခူးရာတောင်ဖြစ်သဖြင့် ပန်းပေးတောင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မယ်ဝဏ္ဏနေရာဖြစ်သဖြင့်ဝဏ္ဏယက္ခတောင်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇာဇော်ဂျီတပသီတို့ ခိုလှုံရာဖြစ်သဖြင့် ဝိဇ္ဇာဓရတောင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နဂါးရစ်နေသကဲ့သို့စုပုံကာနေသဖြင့် နဂါးရစ်တောင်ဟူ၍လည်းကောင်းခေါ်ကြသည်။ ယင်းတောင်တွင် ပုဂံပြည်အနော်ရထာမင်းလက်ထက် ပုဂံမှ တစ်နေ့လျှင်ဆယ်ခေါက် ပုပ္ပားသို့လာရောက်ပန်းခူး၍ ဘုရင်အားပြန်လည်ဆက်ရသောပန်းတော်ဆက် မောင်ဗျတ္တနှင့်မယ်ဝဏ္ဏတို့ဖူးစာဆုံ၍ သားရွှေဖျဉ်းကြီး၊ ရွှေဖျဉ်းငယ်ကို မွေးဖွားသည်ဟုဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့်မယ်တော်မယ်ဝဏ္ဏနတ်နန်း၊ ရွှေဖျဉ်းညီနောင်မွေးဖွားရာနေရာစသဖြင့် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ထိုပြင် တကောင်းပြည်ပန်းပဲ ငတင့်တော်၏ သားငတင့်တယ်၏ စွမ်းပကားကို ထိတ်လန့်သော တကောင်းဘုရင်သည် ငတင့်တယ်အား ဥပါယ်တံမျဉ်ဖြင့်ဖမ်း၍ စကားပင်တွင်ချည်ပြီးသော်ဖိုကျင်ထိုးသတ်ရာ၊ ငတင့်တယ်၏ နှမ တကောင်းဘုရင်၏ မိဘုရားဖြစ်သူကပါ မီးတွင်းဆင်း၍သေလေ၏။ ထိုမောင်နှမသေပြီးလေသော် နတ်မောင်နှမဖြစ်၍ စကားပင်တွင်နေသည်။ စကားပင်သို့ ချည်းဝင်လာသမျှ လူသူမြင်းကျွဲနွားတို့ သေလေကုန်သည် ချည်းဖြစ်ရကား၊ စကားပင်ကို အမြစ်ကတူး၍ ဧရာဝတီမြစ်သို့မျှောလိုက်လေ၏။ ထိုအခါ သေဥ်လည်ကြောင်းမင်းလက်ထက်ပုဂံသို့ရောက်၍၊ နတ်မောင်နှမရုပ်ထုပြီးသော် ပုပ္ပားတောင်မှာထားလေ၏။ မင်း၊ မှူးမတ်အပေါင်းတို့သည်လည်း တနစ်တစ်ကြိမ် ဖူးမြင်ကြကုန်၏။ ထိုအချိန်မှစ၍ ပုပ္ပားတောင်သည် ဂရိပြည်မှအိုလင်းပတ်တောင်ကဲ့သို့ နတ်တို့ပျော်စံရာတောင်ဖြစ်ခဲ့သည်။

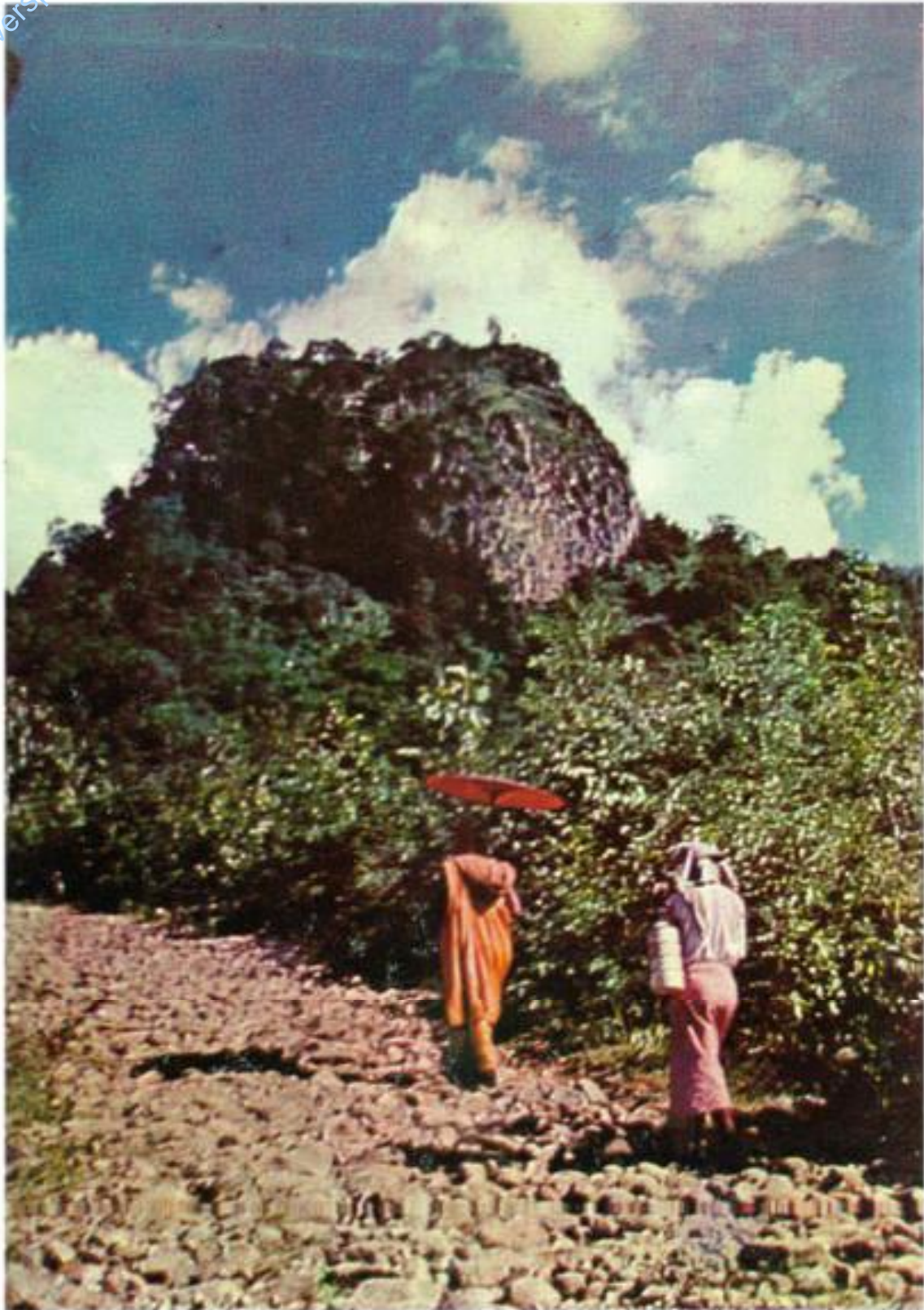
အထက်ပါတို့ကိုကြည့်ရှုခြင်းဖြင့် ပုပ္ပားဒေသမှာ နတ်ကိုးကွယ်မှု အခြေခံသေဖြစ်၍ ပုဂံခေတ်ကပင်လျှင် ထင်ရှားကြောင်းတွေ့ရသည်။ ပုပ္ပားမြို့မှာလည်း ပုဂံမင်းများအား ခြားနားရာ ခံတပ်မြို့ဖြစ်ကြောင်းပြောဆိုကြသည်။

ပုပ္ပားတောင်သည် မိုးပါးရေရှား ရပ်ဝန်းတွင် တည်နေသော တောင်ဖြစ်ပါလျက် မြင့်မားသောကြောင့် မိုးပိုမိုရရှိသဖြင့် သစ်ပင်များစိမ်းစိုထူထပ်လျက် ရှိသည်။ ရေထွက်ပေါင်း ၂၀၀ နီးပါးမှ စမ်းရေများလည်းအမြဲပင်ထွက်နေသည်။ သစ်ပင်များကိုခတ်ထွင်လွန်းသဖြင့်မိုးပါးရှားလာ၍ ရေထွက်များလည်းလျော့ပါးလာသဖြင့် ယခုနိုင်ငံတော်အစိုးရ သစ်တောဌာနနှင့် မြေ-ကျေး-ရှင်း၊ (မြေယာကျေးလက်ကြီးပွားတိုးတက်ရေး ကော်ပိုရေးရှင်း)အဖွဲ့မှ စီမံကိန်းများဖြင့် သစ်ပင်များစိုက်ပျိုးလျက် ပုပ္ပားတောင်ဒေသသစ်တောများကိုပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ သရက်၊ ကာဖီစသောအပင်တို့ကိုစိုက်ပျိုးခြင်းပြုလုပ်နေသည်။ မြေကလည်း ချော်မြေဖြစ်၍ မြေဩဇာကောင်းပြီးလျှင် ရေလည်းပေါများသဖြင့် ပုပ္ပားတောင်ခြေနှင့်တောင်စောင်းတွင် ငှက်ပျော၊ ပိန္နဲ၊ သင်္ဘော၊ ကာဖီစသော အပင်များနှင့် သရဖီ၊ ကန့်ကော်၊ နော်ဇာ၊ စကား၊ သဇင်အပြင်ရာသီလိုက်စိုက်ရသော ပန်းပင်များစိုက်ပျိုးထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထိုသို့ပန်းပေါသော ကြောင့်လည်း ပုပ္ပတောင်ဟုတွင်ရာမှ ပုပ္ပားတောင် ဖြစ်လာသည်ဟုဆိုကြသည်။ အချို့ကမူ ပုဂံပြည်၏အရှေ့ဘက်တွင်တည်သည်ကိုစွဲ၍ ပြုပ္ပတောင်ဟုတွင်ရာမှ ပုပ္ပားတောင် ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ယင်း တောင်ပေါ်မှ ပုဂံမြို့ကို ကောင်းစွာမြင်တွေ့ရသည်။

ပုပ္ပားတောင်ဒေသသည် သဲကန္တာရဒေသထဲမှ အိုအေစစ်သဖွယ်စိမ်းလန်းစိုပြည်၍ ရာသီဥတုကလည်းအေးသဖြင့် နွေရာသီအနားယူ ခရီးထွက်သူများ၏ ကျက်စားရာဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ခရီးသွားများသည် အထူးသဖြင့် တောင်ကလပ်ထိပ်သို့ တက်ရောက်ဘုရားဖူးကြရာ၊ ရသေ့ဦးခန္တီကလေးကားထစ် စောင်းတန်းများဖြင့် ပြုပြင်ထားသဖြင့် ပို၍သာယာလျက်ရှိသည်။ တောင်မကြီးထိပ်တွင်လည်း နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးနုတည်ထားသောစေတီတစ်ဆူရှိသည်။ တောင်ခြေတွင်လည်း တိုက်ကျောင်း၊ တိုက်ရေပ်များဖြင့် ယခုအခါစည်ကားလျက် ရှိလေသည်။

ပုပ္ပားတောင်သို့ အရှေ့အနောက်တောင်မြောက်အဖက်ဖက်တို့မှလမ်းများဖောက်ထားလေသည်။ အရှေ့ဖက်မိတ္ထီလာမှဖုခိုင်ဝေးသောကျောက်လမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနောက်ဘက်ချောက်မြို့မှ ဥရမိုင်ဝေးသောကျောက်လမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တောင်ဘက်ရေနံချောင်းမြို့မှ ငှေမိုင်ဝေးသောကျောက်လမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြောက်ဘက် မြင်းခြံမြို့မှ ငှေမိုင်ဝေးသောကျောက်လမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပုပ္ပားတောင်သို့လွယ်ကူစွာ သွားရောက်နိုင်လေသည်။

ပုပ်ရဟန်းမင်းစနစ်နှင့် ပုပ်ရဟန်းများ။ ။ ပုပ်ရဟန်းမင်းစနစ်ဆိုသည်မှာ ခရစ်ယန်အယူဝါဒ ရောမကက်

နတ်တောင်ယူဇွန်ရင်း၊ မီးခသတောင်ယူဇွန်ရင်း၊ ထင်ရှားစေမည်တွင်သည့် မုပွားတောင်စတက်ဝယ်

သလစ် အသင်းတော် (ဝါ) ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များ၏ အထွတ်အထိပ်ရဟန်းမင်းကြီးအမှူးရှိသော ဗရင်ဂျီဂိုဏ်း ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းအုပ်ချုပ်ပုံ စံနစ်ကို ဆိုလိုသည်။

ထိုစံနစ်သည် ရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာတည်မြဲခဲ့ပေပြီ။ ဂျပန်မင်းဆက်မှလွဲ၍ ကမ္ဘာပေါ်တွင်လည်းကောင်း၊ ဥရောပတိုက်တွင်လည်းကောင်း မည်သည့်အုပ်စိုးမှုမျှ ထိုစံနစ်လောက် သက်တမ်းမရှည်ခဲ့ကြချေ။

ဗရင်ဂျီဂိုဏ်း ရဟန်းမင်းကြီးအား ခေါ်ဝေါ် နေကြသော “ပုပ်” ဟူသည့် ဘွဲ့ထူးမှာ လက်တင်စကား “ပါပါ” မှဆင်းသက်လာ၍၊ ဖခင်ဟု အနက်ရသည်။ ယခင်ကဂိုဏ်းအုပ်ဆရာတော်ကြီးများအားလုံးကို ပုပ်ဟုခေါ်ခဲ့ကြသော်လည်း၊ နောင်အခါတွင် ရောမမြို့တော်၏ ဂိုဏ်းအုပ်ကြီးများကိုသာ “ပုပ်” ဟုခေါ်တော့၍၊ ထိုဘွဲ့ထူး ရရှိသူများမှာလည်း ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်တို့၏ အထွတ်အထိပ်မြင့်မြတ်လှသော ရဟန်းမင်းအဖြစ် ခံယူရသူဖြစ်လာလေသည်။

ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်တို့၏ အဆိုမှာ ခရစ်တော်ကတပည့်ကြီးပီတာအားသာသနာခေါင်းဆောင်များအဖြစ် အပ်နှင်းခဲ့ရာ၊ ပီတာသည် ရောမမြို့တော်သို့ လာရောက်ပြီးသော်၊ ဂိုဏ်းအုပ်ကြီးအဖြစ်ဖြင့် သာသနာရေးကိစ္စများတွင် ခေါင်းဆောင်ခဲ့လေသည်။ ပီတာ၏ နေရာကိုဆက်ခံသည့် ဂိုဏ်းအုပ်များကို ပီတာအား ခရစ်တော်ကအပ်နှင်းခဲ့သည့်နည်းတူ သာသနာရေးခေါင်းဆောင်မှုကိုပင် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သူများဟုယူဆခဲ့ကြသည်။

ပီတာသည် ရောမမြို့တော် တွင် သာသနာရေးခေါင်းဆောင်ကြီး (ဝါ) သာသနာရေး ၏ဖခင် (ဝါ) ပုပ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၊ ပီတာအားဆက်ခံ သူများကိုလည်း “ပုပ်” ဟုပင် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။ ရှေးဦးစွာတွင် ရောမ၌ ခရစ်ယန်အယူဝါဒကို ပုန်းလျှိုးကွယ်လျှိုး ကိုးကွယ်ခဲ့ကြရသည် ဖြစ်သော်လည်း၊ ရောမဂိုဏ်းအုပ်၏ ဩဇာအာဏာမှာ အယ်လက်ဇန္ဒြီးယား၊ အန္တီယောနှင့် ဂျူးဆလမ်းမြို့များရှိ ခရစ်ယန်များနှင့် ဂိုဏ်းအုပ်တို့အပေါ်တွင် အတော်ပင်ညောင်းခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ထို့ပြင် အခြားသောမြို့များနှင့် ဂိုဏ်းအုပ်များကလည်း ရှေးအခါကတည်းကပင် ခရစ်ယန်အယူဝါဒဆိုင်ရာကိစ္စများတွင် ရောမမြို့မှဂိုဏ်းအုပ်၏ ညွှန်ကြားချက်များကို ခံယူလေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ကာလကြာလာသော် ရောမမြို့မှ ဂိုဏ်းအုပ်ကြီး၏ အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ အပြီးသတ်အာဏာနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြဿနာတစ်ရပ်ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။

ခရစ် ၃၂၄ ခုနှစ်တွင် ဧကရာဇ်ဘုရင် ကွန်စတန်တင်သည် ခရစ်ယန်အယူဝါဒကို နိုင်ငံတော် အယူဝါဒအဖြစ် ကျေညာခဲ့ပြီးနောက်၊ များမကြာမီ ကွန်စတန်တီနိုပယ်မြို့ကို မင်းနေပြည်တော်ပြုကာ ပြောင်းရွှေ့နေခဲ့၏။ (ကွန်စတန်

တင်ဘုရင်ကြီး-ရှု။) ရောမမြို့တော်မှာ အယူဝါဒရေးရာ အထွတ်အထိပ်ပင်ဖြစ်နေသေးသည်။ ၃၈၁ခုနှစ်တွင် ကွန်စတန်တီနိုပယ်မြို့၌ကျင်းပခဲ့သော ဒုတိယအယူဝါဒရေးရာ ကောင်စီညီလာခံကြီး၌ ကွန်စတန်တီနိုပယ်မြို့ဂိုဏ်းအုပ်၏ အာဏာသည်ရောမမြို့ ဂိုဏ်းအုပ်၏ အောက် နိမ့်ကျကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့လေသည်။ သို့သော်ဗိုင်းဇင်းတိုင်နိုင်ငံတော်ကြီး၏ မြို့တော်ကွန်စတန်တီနိုပယ်သည် အယူဝါဒရေးရာတွင် ရောမမြို့၏ လက်အောက်ဖြစ်နေရသည်ကို မလိုလားနိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် အရှေ့ဂိုဏ်း(ဂရိ)၊ အနောက်ဂိုဏ်း(ရောမ) ဟူ၍ ဂိုဏ်းနှစ်ဂိုဏ်းကွဲခဲ့လေရာ၊ အနောက်ဂိုဏ်းတွင် ရောမမြို့သည်ဗဟိုမြို့တော်၊ အရှေ့ပိုင်းဂိုဏ်းတွင် ကွန်စတန်တီနိုပယ်သည် ဗဟိုမြို့တော်ဖြစ်သည်။ ၁၀၅၄ ခုနှစ်သို့ ရောက်သောအခါတွင်မူ ဂိုဏ်းနှစ်ဂိုဏ်းမှာ လုံးလုံးလျားလျားကွဲပြားနေလေပြီ။

ယင်းသို့ အရှေ့ဂိုဏ်း (ဂရိဂိုဏ်း) စင်ပြိုင်ပေါ်လာရပြီးလည်း၊ ရောမမြို့တော်မှရဟန်းမင်းများသည် အနောက်ဂိုဏ်းဝင်အပေါင်းတို့စည်းလုံးစွာရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ခရစ် ၅၉၀ပြည့်နှစ်မှ၆၀၄ခုနှစ်အထိ ရဟန်းမင်းဖြစ်ခဲ့၍၊ ဂရက်ဂရီ-သ-ဂရိတ်ဟုထင်ရှားသောပထမဂရက်ဂရီသည် ရဟန်းမင်း၏ ဩဇာအာဏာ ပိုမိုကြီးမား အောင်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ပုပ်ဂရက်ဂရီသည် အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ်နှင့်ဂျာမနီနိုင်ငံများသို့ သာသနာပြုအဖွဲ့များစေလွှတ်၍၊ အယူဝါဒတိုးတက်ပြန့်ပွားရေးကိုဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အယူဝါဒရေးရာအာဏာလည်းတိုးတက်ခဲ့သည်။

၈ရာစုနှင့် ၉ရာစုနှစ်များတွင်၊ ဖရန်နိုလူမျိုးတို့၏ ဘုရင်များက အီတလီတွင် နယ်မြေများလှူဒါန်းခဲ့ကြသဖြင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းများ၏ လောကီရေးအာဏာမှာ ကြီးမားလာခဲ့ပြန်၏။ ယင်းသို့ရဟန်းမင်းတို့၏ ဩဇာအာဏာတိုးတက်လာသလောက် ယင်းတို့ကို ဖိနှိပ်လိုသူများလည်းပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ၉ရာစု၊ ၁၀ရာစုနှစ်နှင့် ၁၁ရာစုနှစ်အတွင်း ယင်းကဲ့သို့ အရေးအခင်းများပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ရေမြေသနင်းဘုရင်မင်းတို့က မိမိတို့သာလျှင်အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်များဖြစ်လိုသဖြင့်၊ တန်ခိုးအာဏာတက်လာသောပုပ်ရဟန်းတို့အား မိမိတို့၏ တန်ခိုးအာဏာအောက်တွင် ဖိနှိပ်ထားလိုခဲ့ကြသည်။ ရဟန်းမင်းတို့သည် ဧကရာဇ်ဘုရင်များ၏ အာဏာစက် အောက်မှ လွတ်မြောက်ရန်အတော်ကြိုးပမ်းယူခဲ့ရ၏။ ထိုမျှမကသေး၊ အယူဝါဒကို ညစ်နွမ်းစေမည့် အခြားကိစ္စများကိုလည်းဖယ်ရှားခဲ့ရသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဧကရာဇ်ဘုရင်မင်းများနှင့် ရဟန်းမင်းတို့ ၏ တန်ခိုးအာဏာလှပွဲများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။

သတ္တမဂရက်ဂရီဘွဲ့ခံယူသည့် ရဟန်းမင်း၏ လက်ထက်တွင် ယင်းသည့်အာဏာလှပွဲများမှာပိုမိုထင်ရှားကြီး

ပုပ်ရဟန်းမင်းစနစ်နှင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းများ

ကောဒသမပိုင်းယပ် ပုပ်ရဟန်းမင်းအဖြစ် ခန့်အပ်ပွဲ အခမ်းအနား ကျင်းပစဉ်

ကျယ်လာခဲ့ရသည်။ ထိုရဟန်းမင်း၏ ကြီးပမ်းချက်ကြောင့် ရဟန်းမင်းတို့၏အခွင့်အာဏာသည် အထွတ်အထိပ်ရောက်အောင် ကြီးမြင့်ခဲ့သည်။ သို့သော် အာဏာလုပွဲမှာ ပြီးပြတ်မသွားဘဲ၊ အစဉ်အဆက် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားလျက်ပင်ရှိသေးရာ၊ တစ်ခါတစ်ရံ ရဟန်းမင်းတို့ဖက်မှ အရေးညံ့တော့မည် ယောင်ယောင်ပင် ရှိခဲ့သည်။

၁၃ရာစုနှစ်တွင်မူ ရဟန်းမင်းတို့နှင့် အတိုက်အခံ ဖြစ်ခဲ့၍ စွမ်းရည်ရှိလှသူ ဖရက်ဒရစ်ဗာဗရော့ဆာဇကရာဇ်မင်းမြတ်လွန်သဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရဟန်းမင်းအဖြစ်တင်မြှောက်ခံရသည့်တတိယ အင်နိုဆင့်သည် အရည်အချင်းနှင့် အလွန်ပြည့်စုံလှ၍ ၎င်းရဟန်းမင်း၏တန်ခိုးအာဏာမှာ ဘုရင်တန်ခိုး အာဏာထက် ကြီးမားကျယ်ပြန့်လာခဲ့သည်။ တတိယအင်နိုဆင့်သည် ရဟန်းမင်းများထဲတွင် တန်ခိုးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ၁၃ရာစုနှစ်တွင် ရဟန်းမင်းသည် ဥရောပတစ်ခွင်လုံး၏ အယူဝါဒရေးရာ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

သို့သော် ရဟန်းမင်းတို့ပိုင်နယ်မြေများအား တိုက်ခိုက်မှုများကိုပြုမြဲပြုနေခဲ့ကြသေးသဖြင့်၊ သစ်ငုတ်မြင့်တုံ၊ မြက်မြင့်တုံ ရှိခဲ့လေရာ၊ ၁၄ ရာစုနှစ်တွင် ရဟန်းမင်းများသည် ရောမမြို့တော်မှပင်ခွာ၍၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိအဗီညွန် မြို့တော်တွင် ခိုလှုံခဲ့ရလေသည်။ ခရစ် ၁၃၀၉မှ ၁၃၇၈အထိအနှစ်

၇၀ ကျော်မျှ ရောမမြို့တော်နှင့်ကင်းကွာနေခဲ့ရသည်။ ထိုအခါ ပုပ်ရဟန်းမင်းများအပေါ် ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာညောင်းသည်။ ရဟန်းမင်းတို့၏ တန်ခိုးအာဏာသည်လည်း ကျဆင်းခဲ့ရသည်။ ရောမမြို့သို့ ပုပ်ရဟန်းမင်းများပြန်လည်ရောက်ရှိပြီးသည့် နောက်တွင်လည်း၊ ရောမနှင့်အဗီညွန်တွင် စင်ပြိုင်ရဟန်းများပေါ်ပေါက်ခဲ့သေးရာ၊ ၁၄၁၇ခုတွင် ကွန်စတန်တီနိုပိုလီတွင် ပဉ္စမမာတင်ကို ရဟန်းမင်းအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီးသည့် နောက်တွင်မှ စင်ပြိုင် ရဟန်းမင်းများ ပပျောက် သွားလေတော့သည်။

ဥရောပအလယ်ခေတ် နောက်ပိုင်းနှင့် ရီနေဆွန်းခေါ် ဉာဏ်သစ်အရေးတော်ပုံခေတ်တွင် ဒုတိယ ဂျူးလယပ်၊ ဒဿမလီယိုနှင့် တတိယပေါအစရှိသည့် ရဟန်းမင်းများသည် စာပေ အနုပညာ တိုးတက်ရေး အတွက်အားပေးဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော်ရဟန်းမင်းများသည် အလွန်အမင်းစည်းစိမ်ခံစားသည်၊ စည်းကမ်းပျက်သည် စသည်ဖြင့် စွပ်စွဲမှုအများအပြား ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့်အတိုင်း၊ ၁၆ရာစုနှစ်တွင် သာသနာ့အရေးပုံ ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ (ခရစ်ယန် သာသနာ့အရေးပုံ-ရှု။) ဥရောပတိုက်မြောက်ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းဒေသများသည် အယူဝါဒရေးရာတွင် ရောမမြို့တော်မှ ရဟန်းမင်း၏ ဩဇာကို

ပုပ်ရဟန်းမင်းစနစ်နှင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းများ

မနှစ်တော့ချေ။ ယင်းသို့ဖြင့် ၁၇ ရာစုနှင့် ၁၈ ရာစုနှစ်များတွင် ရဟန်းမင်းများ၏ ဂုဏ်သိမ်နိမ့်ကျလာ၍၊ တန်ခိုးအာဏာလျော့ပါးလာခဲ့သည်။ ရဟန်းမင်းတော်ယပေါနှင့် စတုတ္ထပိုင်းယပ်တို့လက်ထက်တွင် အယူဝါဒရေးရာကောင်စီများဆင့်ခေါ်ကာ၊ အယူဝါဒဆိုင်ရာ ပြုပြင်ရေးများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

နဝမ ပိုင်းယပ်ရဟန်းမင်း လက်ထက်တွင် ရဟန်းမင်းက အချုပ်အချာအာဏာပိုင်အဖြစ်အုပ်စိုးသော ပြည်နယ်များကို ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် အီတလီနိုင်ငံတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခြင်းခံရသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းပြည်နယ်များပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် အီတာလျံဘုရင်များနှင့် အတိုက်အခံဖြစ်ပွားမှု၊ ၁၉၂၉ ခုနှစ်တိုင်ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် အီတလီ အာဏာရှင် မူဆိုလီနီနှင့် ၁၁ ဆက်မြောက် ပိုင်းယပ်ရဟန်းမင်းတို့ ချုပ်ဆိုသော လက် တာရန် စာချုပ်အရ ရဟန်းမင်း၏အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ထိခိုက်နစ်နာခဲ့သမျှ ကြေးငွေတို့ကိုပြန်လျှော့ပေး၍၊ ရဟန်းမင်းစံရာ ဗက်တီကင်ကျောင်းတော် ပရဂုဏ်မြေကို အချုပ်အချာနိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ်ဖန်တီးကာ၊ ရဟန်းမင်းအား အာဏာပိုင်အဖြစ် အုပ်စိုးစေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းသည် ၁၀၈၇ ဧက ကျယ်ဝန်းသော ဗက်တီကင်မြို့နယ် တစ်ဝိုက်ကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ရသူ ဖြစ်လာခဲ့၏။

ရဟန်းမင်းသည် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်း၏အထွတ်အထိပ် ဖြစ်သည့် အတိုင်း၊ ခရစ်ယန်အယူဝါဒ ပြန့်ပွားရေးကို ဆောင်ရွက်ရ၏။ ခရစ်ယန် အယူဝါဒရေးရာ ကိစ္စများတွင် ရဟန်းမင်း၏ ဩဇာတစ်ခုတည်းသာလျှင်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ရဟန်းမင်းဖြစ်သူ၏ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ ရှင်းလင်း ဖော်ပြချက်တို့ကို ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင် မှန်သမျှ လိုက်နာကြရသည်။ သာသနာတော်ဝါဒစည်းမျဉ်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးရန်ရှိသည့်အခါ၊ ကာဒင်နယ်ခေါ် ရဟန်းမင်း၏ ကိုယ်ရံတော်ဆရာတော်ကြီးများနှင့်သာ လျှို့ဝှက်စွာ စည်းဝေးဆုံးဖြတ်သည်။ ဂိုဏ်းအုပ်များပင် မပဝင်ရချေ။ (ကာဒင်နယ်ဂိုဏ်းချုပ်-ရှူ။)

ပုပ်ရဟန်းမင်းသည် အယူဝါဒရေးရာကိစ္စများကို ကိုယ်တိုင်စီရင်ဆုံးဖြတ်၍၊ ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဆိုင်ရာဝန်ထမ်းများကို ကိုယ်တိုင်ခန့်အပ်ရသည်။ ဗရင် ဂျီဂိုဏ်း၏အထွတ်အထိပ် ဖြစ်ငြားသော်လည်း၊ တန်ခိုးအာဏာကို ရှေးအစဉ်အလာအတိုင်း တရားမျှတစွာသုံးစွဲပြုမူသည်။ ရဟန်းမင်းအား ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းအုပ်ချုပ်မှုတွင် ကူညီရန် ကျူရီယာရီနာမေးနားခေါ် အဖွဲ့များလည်းရှိ၏။ အချုပ်အချာအာဏာပိုင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်နှင့်အညီ၊ နိုင်ငံခြားနှင့်လည်း ဆက်သွယ်မှု ရှိပေရာ၊ နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စများကို နိုင်ငံတော်အတွင်းဝန်ကဆောင်ရွက်ရသည်။ ရဟန်းမင်း၏ ကိုယ်စားလှယ်တော်

များတွင် နိုင်ငံတော်အတွင်းမှာ တန်ခိုးအကြီးဆုံးဖြစ်လေသည်။

ရဟန်းမင်းကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရသည်။ ရဟန်းမင်းကို ကာဒင်နယ်များက ၃ ပုံ ၂ ပုံမဲတွင် တစ်မဲအသာဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရလေရာ၊ ကာဒင်နယ်များ၏အရေအတွက်မှာ ၇၀ ထက်မကျော်ရပေ။ ရဟန်းမင်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရေးအဖွဲ့ကို ကွန်ကလေ့ဟုခေါ်၍၊ စစ္စတင်းချက်ပယ်ခေါ် ဘုရားဝတ်ကျောင်းအတွင်း ကျင်းပကာ၊ လျှို့ဝှက်စွာ မဲပေးသောစနစ်ဖြင့် ရွေးကောက်ကြရ၏။ သို့ရွေးချယ်ရာတွင် သဘောတူညီမှုမရမခြင်းအခန်းပိတ်ကာ၊ ဆက်တိုက် စည်းဝေးကြရသည်။ ၃ ပုံ ၂ ပုံမဲမရလျှင် မဲများကို ကောက်ရိုးနှင့်အတူ မီးလျှို့ပစ်ရ၏။ ထိုသို့ပြုရသည်မှာ မီးခိုးမည်းရန်အတွက်ဖြစ်၍၊ အပြင်မှစောင့်နေသောပရိသတ်သည် မီးခိုးအမဲထွက်နေသမျှ ရဟန်းမင်းရွေးမပြီးသေးဟုသိရ၏။ ရဟန်းမင်းရွေးပြီးလျှင်ကား၊ မဲများကိုသာ မီးရှို့ရာ၊ ထိုအခါ မီးခိုးဖြူများ ထွက်လာသဖြင့်၊ ထိုအခါမှရွေးပြီးကြောင်း ပရိသတ်များ သိရလေသည်။ ရဟန်းမင်းအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသူများသည် အများအားဖြင့် အီတာလျံလူမျိုးများသာဖြစ်ခဲ့သည်။ ရဟန်းမင်းသည် ဝတ်ရုံအဖြူကို ဆင်ရ၏။ ဖိနပ်မှာ အနီရောင်ဖြစ်၍၊ ဖိနပ်ထိပ်၌ ကြက်ခြေလက္ခဏာကို ပန်းထိုးထားရသည်။ ရဟန်းမင်းဖြစ်လာသောအခါ၊ မိမိအမည်ရင်းကိုပယ်၍၊ ရဟန်းမင်းဘွဲ့တော် တစ်ခုကို ယူရလေသည်။

၁၉၃၉ခုနှစ်က ရဟန်းမင်းအဖြစ်ခံယူခဲ့သော ၁၂ ဆက်မြောက်ပိုင်းယပ်သည် သက်တော် ၈၂ နှစ် အရွယ်၊ ၁၉၅၈ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ရောမမြို့ နေရာသီစံအိမ်တော်တွင် ပျံလွန်တော်မူသည်။ ရဟန်းမင်းသက်အရှည်ဆုံးသော ရဟန်းမင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ ရဟန်းမင်းသစ်ရွေးချယ်ရေးအတွက် ကာဒင်နယ်ကြီး ၅၂ ပါးတို့သည် ၇၂ နာရီကြာမျှ လျှို့ဝှက်စည်းဝေးကြပြီးလျှင်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဗင်းနစ်မြို့မှ အီတာလျံလူမျိုးသက်တော် ၇၆ နှစ် အရွယ်ရှိ ကာဒင်နယ် ရွန်ကော်လီအား ရဟန်းမင်းသစ်အဖြစ် ရွေးချယ် တင်မြှောက်လိုက်သည်။ ကာဒင်နယ်ရွန် ကော်လီသည် ၁၉၅၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၄ ရက်နေ့တွင် ၂၃ ဆက်မြောက် ပုပ်ဂျွန်ဟူသော ဘွဲ့ကိုယူ၍၊ ရဟန်းမင်းအဖြစ် ဘိသိက်ခံယူသည်။ ခရစ်တော်၏တပည့်ကြီး စိန်ပီတာမှစ၍ ရေတွက်သော်(ခရစ် ၄၇ မှ ၁၉၅၈ ခုနှစ်အတွင်း) ပုပ်ဂျွန်သည် ရဟန်းမင်းဆက် ၂၆၂ ဆက်မြောက် ဖြစ်လေသည်။

ပုံသုကူငွေရင်ဆရာတော်။ ။(ဆရာတော်များ-ရှူ။)

ပုံ။ ။တီးမှုတ်ရန်အတွက် သားရေကြက်၍ ဖုံးအုပ်ထားသောတူရိယာများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ပုံဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ပုံတွင် အကျုံးဝင်သောတူရိယာများမှာ စည်အမျိုးမျိုး၊ ပတ်လုံးအမျိုးမျိုး၊ ပတ်မ၊ စန္ဒါ၊ ခြောက်လုံး ပတ်၊ စည်တို၊ စည်တုတ်၊ ပုံကြီး၊ ပုံရှည်၊ ပုံတို၊ ဒိုးပတ်၊ အိုးစည်၊ ပုံသာ၊ ပလုပ်၊ ဆောင်ပုံ ခေါ်ပုံအစရှိသည့် သားရေဖြင့် ဖုံးအုပ်ပြုလုပ်ထားသော စည်အမျိုးအစားအပါအဝင် တူရိယာများကို ပတ်စာတပ်၍ တီးမှုတ်လာသည့်ခေတ်အခါလောက်မှစ၍၊ ထွက်ပေါ်လာသောအသံကိုအကြောင်းပြုလျက် ပုံဟူသောဝေါဟာရလည်းတစ်ပြိုင်တည်း ထွန်းကားပေါ်ပေါက်လာသည်ဟုယူဆရသည်။ အင်းဝဘုရင်များလက်ထက် ဥကင်တော်ဖွင့် မင်္ဂလာအခမ်းအနားနှင့် ထွက်တော်မူသည့် အခမ်းအနားများတွင် ထည့်သွင်းတီးမှုတ်လေ့ရှိသော စည်အဖွဲ့ ၃ ဖွဲ့အပါအဝင် တူရိယာများအနက် ပတ်စာတပ်၍တီးရသော သားရေတူရိယာကို ပုံ သို့မဟုတ် ပုံသာဟူ၍ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခဲ့ခြင်းဖြင့် သိသာထင်ရှားလေသည်။ ရှေးကသီကုံးစပ်ခဲ့သောကဗျာလင်္ကာများအနက် ပုံဟူသော အသုံးအနှုန်းကိုသက္ကရာဇ် ၉၈၁ ခုနှစ် အနောက်ဘက်လွန်မင်း၏ဆရာတော် ရေးသားစီကုံးခဲ့သည့် ပုဂံမြို့ဓမ္မရာဇိက ဘုရားပွဲတော်ကျင်းပသည့် အကြောင်း ကျောက်စာလင်္ကာ အပိုဒ် ၃ ၌အောက်ပါအတိုင်း အစောဆုံး ထည့်သွင်းစပ်ဆိုခဲ့သည်ကို တွေ့ရလေသည်။

“ အာကာကွန်မြူး၊ မီးရှူးမီးပျံ၊ တည်ယံပစ်လွှတ်၊ ရဟတ်စကြာ၊ ကြကစပ်ရိက်၊ ဆူလှိုက်အံ့ချီး၊ ပူဇော်ပြီးမှာ၊ ရိုက်ညွတ်ခ၍၊ ကျင်းပစီရင်၊ ရွယ်လုလင်တို့၊ သာရွှင်ရုံးပေါင်း၊ ပုံမောင်းရိုက်ကြူး၊ သံမူးပြေန်၊ အံ့အဲစရာ. . . ”

ပုံအမျိုးအစားအပါအဝင် တူရိယာများကမ္ဘာပေါ်တွင် စတင်ထွန်းကားပေါ်ပေါက်လာပုံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကမ္ဘာ့ပန်တျာသုတေသန ဆရာကြီးများ၏ ယူဆချက်မှာ ရှေးပဝေသဏီအခါက လူတို့သည် ယခု အချို့တောအရပ်ဒေသများတွင် မြန်မာလူမျိုးများ တောထုတ်ခြင်း၊ အုန်းမောင်း ကုလားတက်ခေါက်ခြင်း စသည့် အလေ့အထများကဲ့သို့ သစ်ခေါင်းတစ်ခေါင်းကို တုတ်နှင့် “ဒုန်း - ဒုန်း - ဒိုင်း - ဒိုင်း” တီးခေါက်ရိုက်နှက်ခြင်းအားဖြင့် မကောင်းဆိုးဝါး ဘေးအန္တရာယ်များ ကင်းစင်ပျောက်သည်ဟူ၍ အယူရှိကြလေသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် လူတို့သည် မိမိတို့အမဲလိုက်ရာမှ ရရှိလာသော တိရစ္ဆာန်သားရေတို့ဖြင့် သစ်ခေါင်းများကို ဖုံးအုပ်လျက်၊ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ တီထွင်တီးခေါက်လာသည့် ခေတ်ကာလမှစ၍ ပုံတွင် အကျုံးဝင်သော သားရေတူရိယာများ စတင်

ထွန်းကားပေါ်ပေါက် လာလေသည်။ တစ်ဖန် ပုံအမျိုးအစား တူရိယာများကို ရှေးဦးစွာအယူဝါဒရေး ကျင့်ကြံသူများက၊ မိမိတို့အား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူများ ပိုမိုရိုသေ လေးစားရန်အတွက် တီးခေါက်အသုံးပြုခဲ့ကြလေသည်။ ကာလအတန်ကြာသောအခါ၊ ယင်းသည့် သားရေတူရိယာများကိုစစ်ပွဲများတွင် လူများစုစည်းရာ၌ အသုံးပြုခဲ့ကြရာမှတစ်ဆင့် လူသုံးတူရိယာအဆင့်သို့ အဆင့်ဆင့် ကူးပြောင်းလာသည်ဟု ယူဆကြသည်။

ပုံကို တီးနည်းအားဖြင့် (၁) သားရေကို လက်ဖြင့်ထုရိုက်၍တီးနည်း၊ (၂) သားရေကို ကြိမ်တုတ်ဖြင့် ရိုက်နှက်၍ တီးနည်း၊ (၃) သားရေကိုပတ်စာတပ်၍ လက်ဖြင့်တီးနည်းဟူ၍ အကြမ်းအားဖြင့် သုံးမျိုးရှိသည့်အနက်၊ သားရေကို ပတ်စာတပ်၍တီးသည့် အလေ့အထသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သရေခေတ္တရာခေတ်မတိုင်မီခေတ်လောက်ကပင် ပေါ်ပေါက်ထွန်းကားနေပြီဟုယူဆရသည်။ ပတ်စာတပ်တီးသည့်အလေ့အထမှာအိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် စတင်ပေါ်ပေါက်ထွန်းလာသည်ဟူ၍ဆိုကြသည်။ ပတ်စာတပ်တီးသည့် အလေ့အထပေါ်ပေါက်လာပုံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သုတေသနဆရာကြီးများ၏ အယူအဆမှာ ရှေးအခါကအိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ပုံများကို မတီးမီ၊ တီးမည့်ပုံ၏ သားရေပေါ်၌ ထမင်း၊ သစ်သီးထောပတ်၊ အမွှေးနံ့သာများရောနှောတင်ပြီးလျှင် သက်ဆိုင်ရာ နတ်များပသလေ့ရှိကြလေရာမှ၊ ကာလကြာမြင့်သောအခါ ပုံကိုပတ်စာတပ်တီးလျှင် အသံပိုမိုသာယာသည့်အသံဉာဏ်များ ပေါ်ပေါက်လျက်၊ ပတ်စာတပ်တီးသောအလေ့အထများ ထွန်းကားလာသည်ဟုဆိုလိုသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌လည်း ပတ်စာတပ်တီးသည့် အလေ့အထမည်သည့်ခေတ်အခါလောက်မှ စ၍ ပေါ်ပေါက်လာသည်ဟု အတိအကျ မခန့်မှန်းနိုင်ကြချေ။ ကမ္ဘာပေါ်တွင်ပုံကို အသံကိုက်ပတ်စာတပ်၍ ရှေးနှစ်ပေါင်း များစွာကအစပြု၍ ယခုတိုင် တီးမှုတ်ကြသောတိုင်းပြည်များမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ ယိုးဒယားနိုင်ငံနှင့် မာလာယုကျွန်းဆွယ်တစ်ဝိုက်ရှိ ပြည်နယ် များဖြစ်ကြောင်း သိရှိရသည်။ ပုံတီးနည်းသုံးမျိုးအနက်၊ သားရေကို လက်ဖြင့်ထုရိုက်ပုတ်ခတ်၍ တီးနည်းသည် ရှေးအကျဆုံး တီးနည်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမှ တစ်ဆင့် သားရေကို တုတ်ဖြင့်ရိုက်နှက်တီးနည်းနှင့် ပတ်စာတပ်၍ လက်ဖြင့် တီးနည်းများ အဆင့်ဆင့်ထွန်းကားလာကြောင်း သိရလေသည်။

တုတ်ဖြင့်ဖြစ်စေ ကြိုးပုထိုးဖြင့် ဖြစ်စေ ရိုက်တီးရသော ပုံအမျိုးအစားများမှာ ပဟိုရီစည်၊ မင်္ဂလာစည်၊ ဝင်စည်၊ မြောက်စည်၊ စည်ဝန်း၊ စည်ပြော၊ ပုံတောင်၊ စည်တုတ်၊ စည်တို၊ စည်ပုတ်၊ ပလုပ်၊ မြောစသည်များဖြစ်သည်။ ပတ်စာတပ်၍ လက်ဖြင့်တီးရသော ပုံအမျိုးအစားများမှာ

www.forumspace.com.mm

စည်တော်ပုံ၊ပတ်လုံး၊ စန္ဒ၊ပတ်မ၊ခြောက်လုံးပတ်၊ပုံကြီး၊ ပုံရှည်၊ပုံတို၊ခိုးပတ်၊အိုးစည်၊ပုံသာစသည်များဖြစ်သည်။ သား ရေကိုပတ်စာမတပ်ဘဲ လက်ဖြင့်သက်သက်တီးရသောပုံ တီးနည်းမျိုးကို ယခုခေတ်၌မြန်မာလူမျိုးများ တီးမှုတ်ခြင်းမ ရှိတော့ချေ။သို့သော်ပတ်စာတပ်တီးလေ့ရှိသောစည်ကို သား ရေအလျော့အတင်းအသံကိုကိုင်ညီနေသည့်အခါ၊ တစ်ခါတစ် ရံပတ်စာမတပ်ဘဲတီးမှုတ်ကြသည်။ အချို့တောင်တန်း သားများတီးသေပုံများကို ပတ်စာမတပ်ချေ။ (စည်-ရှု။)

ပုံများကို ပတ်စာတပ်တီးသည့်အခါ၊ ပတ်စာကောင်းမှ သာလျှင် ပုံအသံထွက်ကောင်းသော သဘောရှိလေသည်။ ပတ်စာကောင်းပြုလုပ်ရန်အတွက် အရပ်ဒေသကို လိုက်၍၊ ညောင်သားကို ပြာချထားသော ညောင်ပြာ၊ မန်ကျည်း ပြာ၊ သန်းပြာ၊ ဒဟပ်ပြာ၊ မျောက်ချောပြာ၊ မြတ်ရာပြာ များကို အများအားဖြင့် အသုံးပြုကြသည်။ ပတ်စာပြုလုပ် ရာတွင် ရှေးဦးစွာထမင်းကို လိုသလောက်ညှက်အောင် ကြိတ်ရလေသည်။ ထမင်းညှက်သည့်အခါ၊ ပြာကို အနေ တော်ထည့်ပြီးလျှင် ထမင်းနှင့်သမစေရန်လက်ဖြင့် ကြိတ် နယ်ပေးရသည်။ ဤသို့ သမအောင်နယ်သည်ကို “ပတ်စာ ဖြောင့်သည်” ဟုခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ပုံကိုပတ်စာ တပ်သည့် အခါ ပုံ၏သားရေ အုပ်ထားသော အလယ်တည့်တည့်ရှိ သဗ္ဗေသုတ်ထားသည့် အနက်ဝိုင်းကလေးအပေါ်တွင် ပတ် စာတပ်ရလေသည်။ သဗ္ဗေဖြင့်အနက်ဝိုင်းကလေးသုတ် ထားခြင်းမှာ ပတ်စာအကပ်အခွာပြုလုပ်ရာတွင် သားရေကို မထိခိုက်စေရန်နှင့် လွယ်ကူစေရန်အတွက်ဖြစ်သည်။ ပတ်စာအထည့်များလျှင် အသံနိမ့်သောသဘောရှိ၍၊ ပတ် စာအထည့်နည်းလျှင် အသံမြင့်သောသဘောရှိသည်။ ပုံအမျိုးအစားအားဖြင့်၊ အဝနှစ်ဖက်လုံး သားရေပိတ်၍ ထားသောပုံနှင့်အစနစ်ဖက်ကို သားရေ ပိတ်ထားသော ပုံဟူ၍ အကြမ်းအားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စားရှိရာ၊ အဝနှစ်ဖက် ပိတ်ထားသော ပုံအမျိုးအစားများကို မြေပေါ်တွင်ထောင် ၍လည်းကောင်း၊ လက်ဖြင့်ပိုက်၍လည်းကောင်း၊ လည် ပင်းတွင်အလျားလိုက်သိုင်း၍ လည်းကောင်း၊ တန်းပေါ်တွင် ထောင်လိုက်ဆွဲချိတ်၍လည်းကောင်း၊ အလျားလိုက် ဆွဲ ချိတ်၍လည်းကောင်း ခွပေါ်တွင်အလျားလိုက်တင်၍ လည်း ကောင်း၊ ထောင်လိုက်တင်၍လည်းကောင်း အမျိုးမျိုးတီး ကြလေသည်။ အဝတစ်ဖက်ပိတ် အိုးစည်အမျိုးအစား ပုံများကိုမူ ပခုံးတွင်လွယ်၍တီးကြသည်။

ပုံ၏ ကိုယ်ထည်များကို ကမ္ဘာ အရပ်ရပ်တွင် သစ်သား၊ မြေ၊ ဗူးအိုး၊ အုန်းခွံ၊ ဝါး၊ သတ္တုများဖြင့် ပြုလုပ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်အများအားဖြင့် သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်ကြ သည်။ အချို့ ကရင် လူမျိုးတို့သည် ဝါးကို သဗ္ဗေသားရိုးမံ လျက် အိုးစည် ပြုလုပ် တီးမှုတ်ကြသည်။ ပုံပြုလုပ်ရာတွင်

ပုံအမျိုးအစားနှင့်အရွယ်အစားကိုလိုက်၍ ကြီးသောပုံအ မျိုးအစားကို ပေါ့သောသစ်သားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ငယ် သောပုံအမျိုးအစားကို မာသောသစ်သားဖြင့်လည်းကောင်း ပြုလုပ်ကြသည်။ ပုံအမျိုးမျိုးပြုလုပ်ရာတွင် အသုံးပြုကြ သောသစ်သားများမှာ ယမနေ၊ ကုက္ကို၊ သရက်၊ မအူ၊ လက်ပံ၊ ခူဆန်၊ ပျဉ်းမ၊ ဘုံမဲဇာ၊ ကျွန်း၊ တောင်မရိုး၊ ပိ တောက်၊ သစ်ရာအစရှိသည့်သစ်သားများ ဖြစ်လေသည်။

ရှေးအခါက ကမ္ဘာအရပ်ရပ်တွင် ပုံပြုလုပ်ရန်အတွက် မြွေ၊ မိကျောင်းနှင့် ငါးတို့၏အရေများကို စတင်အသုံးပြုခဲ့ ၍၊ နောက်ခေတ်များတွင်မိမိတို့အမဲလိုက်၍ရသော တောတိ ရစ္ဆာန်နှင့် နွားရေများကို ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာကြသည်ဟု ဆိုသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံအမျိုးအစားသားရေတူရိ ယာများကို များသောအားဖြင့် နွားရေများဖြင့်ပြုလုပ် ကြသည်။ ပုံ၏မျက်နှာဝ သားရေများကို နွားမ၏သား ရေဖြင့် အများအားဖြင့် ဖုံးအုပ်ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည် ပုံ၏မျက်နှာဝများကို နွားမသားရေဖြင့်ဖုံးအုပ်ရာတွင် ပုံ အကြီးအသေးအရွယ်အစားကိုလိုက်၍ နွားမအိုရေ၊ မဒန်းရေ၊ တစ်နှစ်သား၊ ခြောက်လသား၊ တစ်လသား အရေများအထိ လိုအပ်သလို သုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။ ကူးစက် တတ်သော ရောဂါကမ္ဘာနှင့် သေဆုံးသည့် နွားရေများကို သုံးစွဲခြင်းမရှိချေ။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပုံအမျိုးအစားတူရိယာများကို အရွယ် အစားအားဖြင့်အမျိုးမျိုးပြုလုပ် တီးမှုတ်ကြသည့် အနက်၊ အကြီးဆုံး ပုံ အမျိုးအစားမှာပဟိုရ်စည်ပင် ဖြစ်လေသည်။ နန်းစဉ်ပုံစံ၊ ပုရပိုက်ဖြူကြီးပါပဟိုရ်စည်၏အတိုင်းအတာ ပမာဏမှာ ရှေ့မျက်နှာဝအကျယ်တစ်တောင်နှစ်မိုက် တစ် သစ်ခြောက်မူးတစ်စိတ်၊ နောက်မျက်နှာဝတစ်တောင် တစ် မိုက်တစ်သစ်တစ်မူးခွဲတစ်စိတ်နှင့် အတွင်းစည် အလျားသုံး တောင်ခြောက်သစ်တစ်မူးခွဲတစ်စိတ်ရှိသည်။ အသေးငယ်ဆုံး ပုံအမျိုးအစားမှာ ပတ်ဝိုင်း တစ်ဝိုင်းရှိ ပတ်လုံး ၂၁ လုံးအနက် အသေးဆုံးဖြစ်သည့် “သံကုန်ဖျား” ခေါ် ပုံ အမျိုးအစားပင် ဖြစ်လေသည်။ ယင်း၏ပမာဏမှာ ခန့်မှန်းခြေ မျက်နှာဝ အကျယ် တစ်လက်မခွဲခန့်နှင့် အလျား လေးလက်မခွဲခန့် သာ ရှိလေသည်။ ကိုယ်ထည်အားဖြင့် အရှည်လျားဆုံး ပုံအမျိုးအစားမှာ ရှမ်းအိုးစည်ဖြစ်သည်။ ရှမ်းအိုးစည်များ သည် အလျား ၈ ပေမှ ၁၂ ပေခန့်အထိ ရှည်လေသည်။

ရှေးမြန်မာမင်းများ လက်ထက် ရှင်ဘုရင်၊ မိဖုရားနှင့် မင်းညီမင်းသားများသာ သုံးစွဲတီးမှုတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသော ပုံ အမျိုးအစားများမှာ ပဟိုရ်စည်၊စည်တော်စုံ၊ အိမ်ရှင်စည်၊ မြို့တံခါးလေးရပ်ဆွဲစည်ကြီးများ (ဝါ)ဓာတ်စည်၊ မုရိုးစည်၊ မင်္ဂလာစည်၊ မြောက်စည်၊ စည်ဝန်း၊ စည်ပြော၊ စည်ဖြူ၊ စည်နီ၊ ဝင်စည်၊ စည်ပုတ်၊ ပလုပ်၊ ပုံသာ၊ ပုံတောင်များ

ဖြစ်လေသည်။ ထိုစဉ်က တောင်သူလယ်သမား ဆင်းရဲ
သားပိုင်းမှ အများဆုံးတီးမှုတ်အသုံးပြုခဲ့ကြသော ပုံအမျိုး
အစားများမှာ ပုံကြီး၊ ပုံရှည်၊ ပုံတို၊ အိုးစည်၊ ဒိုးပတ်များ
ဖြစ်ကြလေသည်။ **ဦးမြင့်**

ပုံစံ(မူပုံစံ)။ ။လေ့၊ သင်္ဘောများ၊ လေယာဉ်ပျံများ၊
ရထားများ၊ အိုးအိမ်တိုက်တာများစသည်တို့၏ အသေး
စားပုံတူပြုလုပ်ခြင်းကို ပုံစံလုပ်သည်ဟုခေါ်ဆိုသည်။ ပုံစံ
ပြုလုပ်ခြင်းကို ဝါသနာအရ အပျင်းပြေ ပြုလုပ်ကြခြင်း
လည်းရှိ၍ လုပ်ငန်းတစ်ခုအနေဖြင့် ပြုလုပ်ကြခြင်းလည်း
ရှိသည်။ ယောက်ျားကလေးများသည် ပုံစံတူကလေးများ
ပြုလုပ်ကစားခြင်းကို စိတ်ဝင်စားကြသည်။ ပုံစံတူပြုလုပ်
ခြင်းသည် လုပ်ငန်းတစ်ခုအနေဖြင့်လည်း မသေးငယ်လှ
ချေ။ ပုံစံပြုလုပ်ခြင်းသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည်။
အချို့ပုံစံများ ကားကလေးများပင် ပြုလုပ်နိုင်ကြအောင်
လွယ်ကူသည်။ ကလေးများသည်စက္ကူကပ်ထုများ၊ ဗော
လဆာသစ်စသည်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မြေစေး၊ ရွှံ့စေးစ
သည်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း ကုလားထိုင်စားပွဲ စသည်တို့ကို
ပုံစံများ ပြုလုပ်၍ ကစားကြသည်။

အချို့ပုံစံများကို ပြုလုပ်ရာတွင် ကျွမ်းကျင်မှုအလွန်
လိုသည်။ ပုံစံပြုလုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းတွင် ကျွမ်းကျင်သော
ပုံစံပြုလုပ်သူများကို အသုံးပြုကြရသည်။ ဗိသုကာကြီးများ
သည် မိမိတို့ပုံစံထုတ်ရေးဆွဲထားသောအဆောက်အအုံများ
ကို တကယ်ဆောက်လုပ်မီ ပုံစံပြုလုပ်သူများအား ပုံစံ
တူများပြုလုပ်စေ၍ လေ့လာစစ်ဆေးကြည့်သည်။ ယင်းသို့
ဖြင့် မိမိတို့ပုံစံ ထုတ်ထားသောအဆောက်အအုံ များ
တကယ်ဆောက်လုပ်သည့်အခါ ချို့ယွင်းချက်များရှိခဲ့လျှင်
တွေ့မြင်နိုင်၍ပြုပြင်နိုင်ပေမည်။ ယင်းသို့သော ပုံစံတူများ
ပြုလုပ်သည့်အခါ တကယ်ဆောက်လုပ်မည့် အဆောက်
အအုံ၏ အချိုးကျစကေးအတိုင်း အသေးစားပုံစံများ
ပြုလုပ်ရသည်။

မြို့ပြတည်ဆောက်သူများလည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင်
မြို့ပြပုံစံကို ပြုလုပ်၍ လေ့လာပြီးလျှင်၊ ယာဉ်အသွားအလာ
စီစဉ်ရေး၊ ထိန်းသိမ်းရေးတို့ကိုစီမံခြင်း၊ ချွတ်ယွင်း ချက်များ
ကို ပြင်ဆင်ခြင်းစသည်တို့ကိုဆောင်ရွက်ရသည်။ အင်ဂျင်
နီယာကြီးများသည်လည်း ရေကာတာကြီးများ၊ ရေတံခါး
ကြီးများဆောက်လုပ်သည့်အခါတွင် ဦးစွာစကေးကို ပုံစံ
သေးများ ပြုလုပ်၍၊ ရေတံခါးကြီးများ ဆောက်လုပ်ပြီး
နောက် ကြုံတွေ့ရမည့် အခြေအနေမျိုးကိုဖန်တီးယူကာ
ယင်းသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင် ရေကာတာ၊ ရေတံခါး
ကြီးတို့ မည်မျှခံနိုင်ရည်ရှိမည်၊ မည်သို့မည်ပုံ ရှိနေမည်ကို
လေ့လာကြ၍ ပြုပြင်စရာ ရှိသည်တို့ကို ပြုပြင်ကြရသည်။

လေယာဉ်ပျံပြုလုပ်သူ အင်ဂျင်နီယာများသည်လည်း
မိမိတို့တီထွင်သော လေယာဉ်ပျံ၏ အချိုးအစားအလိုက်
စကေးကို ပုံစံလေယာဉ်ပျံများကို ဦးစွာပြုလုပ်စေသည်။
ထို့နောက် လေမှန်တိုင်းစသောလေထု အခြေအနေအမျိုးမျိုး
ကို ဖန်တီးနိုင်သော လေထုလိုဏ်ခေါင်းထဲတွင် ပုံစံလေ
ယာဉ်ပျံကို စမ်းသပ်ပျံသန်းစေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် လေ
တိုက်နှုန်းမည်မျှတွင် လေယာဉ်၏အခြေအနေ မည်သို့ရှိ
မည်၊ အသွားနှုန်းမည်မျှရှိမည် ချို့ယွင်းချက်နှင့် အပြစ်
များကို မည်သို့ပြင်ဆင်ရမည်ကို လေ့လာမှတ်သား ကြရ
လေသည်။

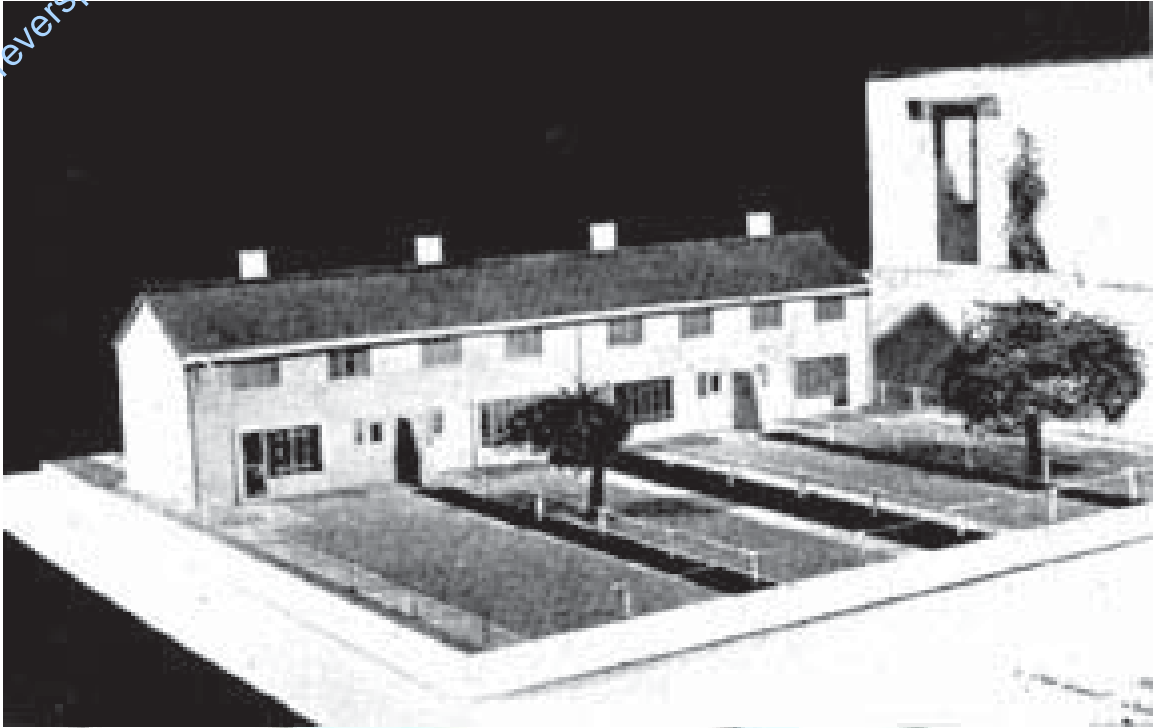
တခါတရံ စက်မှုကိရိယာအသစ်အဆန်းများကိုတီထွင်
၍ မူပိုင်ခွင့်မှတ်ပုံတင်ရန် ရုံးတော်သို့လျှောက်ထားရာ၌
ဆိုခဲ့သောကိရိယာသည်ကြီးကြီးမားမားဖြစ်နေပါမူ အချိုး
ကျစကေးကို ပုံစံကလေးများ ပြုလုပ်၍ တင်ပြရသည်။
အနောက် နိုင်ငံကြီးများတွင် ရှေးနိုင်ငံသမိုင်း၌ ထင်ရှား
ခဲ့သော လေ့၊ သင်္ဘောစသည်တို့ကို ပုံစံတူများ ပြုလုပ်၍
ပြတိုက်များ၌ ပြသကြသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဆိုရလျှင် အင်္ဂ
လန်မှ ပီးလဂရင်းဖားသားတို့ အမေရိကတိုက်၌ ပထမဆုံး
ကိုလိုနီ တည်ထောင်ရန် ထွက်ခွာသွားကြရာ၌ စီးနင်းသွား
သော မေဖလားဝါးခေါ်သည့် သင်္ဘော၏ပုံစံကိုပြုလုပ်
ပြသထားသည်။

အချို့သင်္ဘောကုမ္ပဏီကြီးများသည်လည်းကောင်း၊ လေ
ယာဉ်ပျံကုမ္ပဏီကြီးများသည်လည်းကောင်း မီးရထားကုမ္ပ
ဏီကြီးများသည်လည်းကောင်း မိမိတို့၏သင်္ဘောလေယာဉ်
ပျံ၊ မီးရထားတို့၏ပုံစံကလေးများကိုပြုလုပ်၍ ပြခန်း၌ပြ
သပြီးသော် မိမိတို့၏သင်္ဘော၊ လေယာဉ်ပျံ၊ မီးရထားစ
သည်တို့ကို လူစီးများအောင် တစ်မျိုးတစ်ဖုံကြော်ငြာသည်။
စစ်မက်ရေးရာ၌လည်း ပုံစံပြုလုပ်ခြင်းသည်အရေးပါပေ
သည်။ ၊ တိယကမ္ဘာစစ်အခါက စစ်ပြိုင်နိုင်ငံတစ်ခုသည်
မိမိရန်သူနိုင်ငံ၏ စစ်စခန်းများကို သွားရောက်ချေမှုန်းရ
မည့်လေကြောင်း၊ ရေကြောင်း သူရဲကောင်းတို့အား ရန်သူ
၏စစ်စခန်းများ၏ အနေအထားကို ပုံစံပြုလုပ်လေ့လာ၍
သွားရောက် ချေမှုန်းစေခဲ့ပေသည်။

ပုံစံများကိုအသုံးပြုပုံတရပ်ရှိသေးသည်။ စက်မှုသမိုင်း
တွင် တီထွင်မှုများအမျိုးမျိုးပြုခဲ့သမျှကို အနောက်နိုင်ငံပြ
တိုက်ကြီးများ၌ ပုံစံများ ပြုလုပ်ပြသထားသည်။ လန်ဒန်မြို့
ဆောက်ကင်ဆင်တန် ပြတိုက်ကြီး၌ စက်မှုပေါ်စခေတ်မှ
ယခုခေတ်အထိ အမျိုးမျိုးတီထွင်၍ အဆင့်ဆင့်တိုးတက်
ခဲ့သော သင်္ဘောများ၊ အင်ဂျင်စက်များ၊ စက်ကိရိယာများ
စသည်တို့ကို ပုံစံသေးများပြုလုပ်ပြသ၍ မှတ်တမ်း
တင်ထားလေသည်။

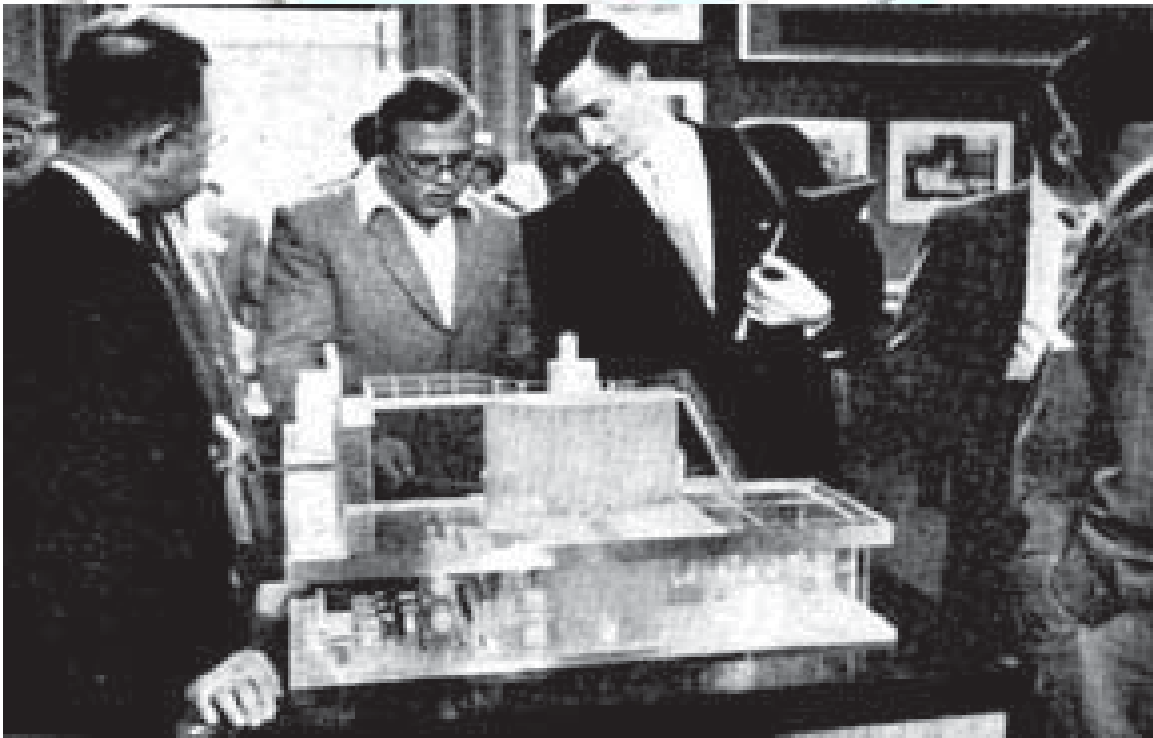
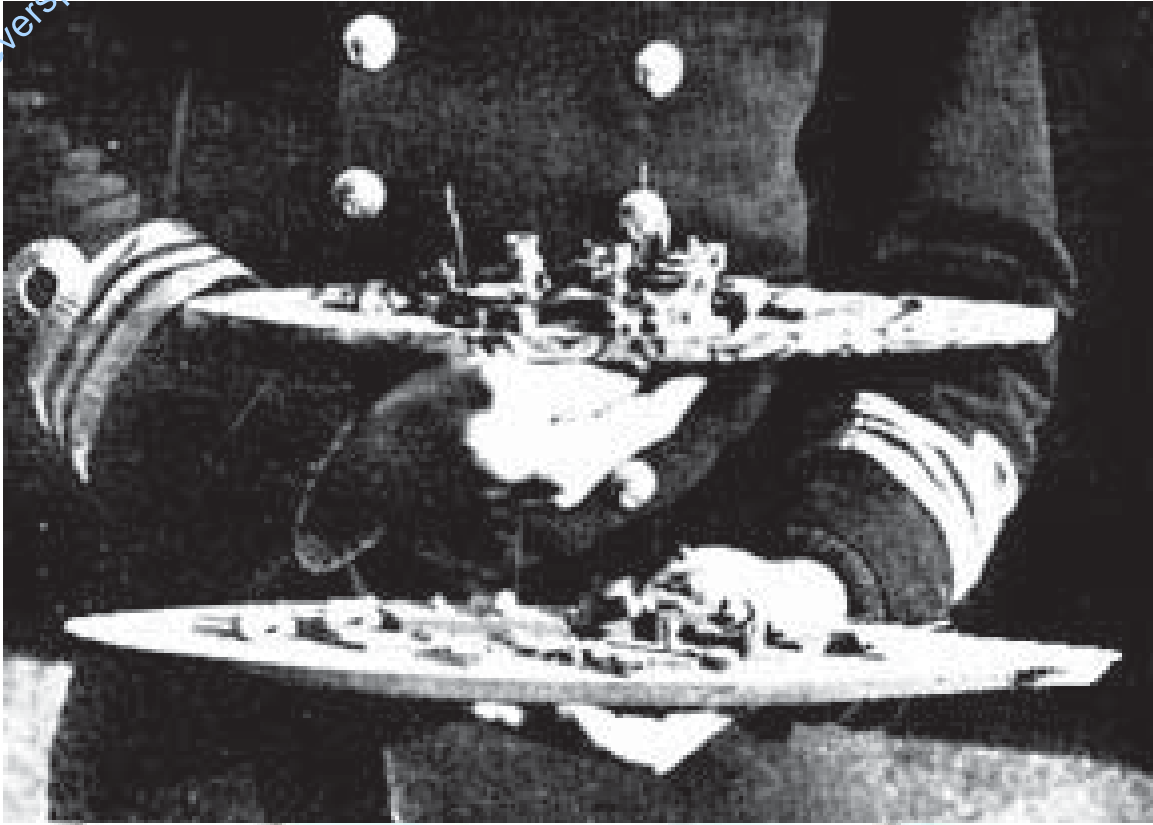
ပုံစံပြုလုပ်သည့်အတတ်ကား ရှေးအခါကပင်ရှိခဲ့သည်။

ပုံစံ

တကယ်မတည်ဆောက်မီ ပုံစံပြုလုပ်၍ လေ့လာကြည့်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဧည့်သည်များကို အချိန်မီပြုပြင်နိုင်သည်။
ဤပုံများမှာ မြို့ပြတည်ဆောက်ရာ၌ ပါဝင်သော နေအိမ်ပုံနှင့် မြို့ကွက်ပုံစံများကို လေ့လာနေကြပုံဖြစ်သည်။

ပုံစံ

စစ်သင်္ဘောနှင့် အနုမြူဓာတ်အားပေးစက်ရုံတို့၏ ပုံစံများ

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၅၀ခန့်က ပင်လယ်ရေကြောင်းသွား သင်္ဘောသားတစ်ဦးသည်နှစ်ပင်တိုင်ရွက်သင်္ဘောငယ်၏သေးငယ်သောပုံစံကိုထုထွင်းပြုလုပ်၍ လည်ပင်းကျဉ်းကျဉ်း ပုလင်းထဲတွင် တက်စုံရွက်စုံဖွင့်၍နေနိုင်အောင် တီထွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ပုံစံပြုလုပ်သည့်အတတ်ကား ငြိမ်းချမ်းသောကာလတွင်လည်းကောင်း၊ စစ်မက်ကာလတွင်လည်းကောင်း အရေးပါအသုံးဝင်သော အတတ်တစ်ခုဖြစ်ပေသည်။

ပုံဆောင်ခဲ။ ။တိကျသည့် ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အတွင်းရှိ အက်တမ်များ၏အနေအထားကြောင့်တိကျသည့် မျက်နှာပြင်အရေအတွက်များရှိနေသော ပစ္စည်းတစ်မျိုးတည်း၏ ပုံဆောင်ခဲအားလုံးသည် အရွယ်တွင်ကွဲလွဲနိုင်သော်လည်း ပုံသဏ္ဍာန်တွင်မူ အတူတူသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ ထိုသတ်မှတ်ချက်အရ သစ်တုံးတစ်တုံးကို ပုံဆောင်ခဲဟုခေါ်နိုင်မည်လောဟုသိလိုကြပေမည်။ ထိုသို့ကား မခေါ်နိုင်ချေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုသစ်တုံးပုံသဏ္ဍာန်တစ်မျိုးဖြစ်နေခြင်းသည် အက်တမ်များ၏ အနေအထားကြောင့်မဟုတ်၊ လူတစ်ဦးကထိုသစ်တုံးသို့မဟုတ် ရွှံ့စေးကို ပုံဆောင်ခဲ၏ပုံသဏ္ဍာန်များနှင့်တူစေရန် ပြုလုပ်ထားခြင်းကြောင့်သာ ပုံဆောင်ခဲနှင့်တူနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ပုံဆောင်ခဲအစစ်များသည် သဘာဝအလျောက်သာဖြစ်ပေါ်ကြသည်။

ပုံဆောင်ခဲအချို့တို့ကို မိမိကိုယ်တိုင်လုပ်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် သဘာဝအလျောက်ပုံဆောင်ခဲများ မည်သို့ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို ပို၍နားလည်နိုင်ပေ မည်။ ထို့ကြောင့် ရေ နွေးတစ်ဖန်ခွက် အတွင်းသို့ဆား (ရိုးရိုးအိမ်သုံးဆား) တစ် ဇွန်းခန့်ကို ယူ၍ထည့်ကြည့်ပါ။ ဆားရေနွေးအတွင်းသို့ ပျောက်သွားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆားသည် ရေနွေးအတွင်းသို့ပျော်ဝင်သွားလေသည်။ ထိုဆားရည်ကိုပင် ရက်အတော်ကြာကြာထည့်ထားကြည့်လျှင် ရေသည် ရေငွေ့အဖြစ်ဖြင့် ပျောက်ကွယ်သွားပြီးသော် ဆား ကျန်ရစ်သည်ကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုကျန်ရစ်သည့် ဆားကို သေချာစွာ စစ်ဆေးကြည့်လျှင် ပထမအရည်ပျော်သွားသည့် ဆားကဲ့သို့ အန်စာတုံးပုံ ရှိသည်ကို တွေ့ရပေလိမ့်မည်။

ဆားကိုပို၍လျှင်မြန်စွာ ပြန်၍ပုံဆောင်ခဲဖြစ်စေလိုလျှင် ဆားရည်ကိုကျို ပစ်ရပေမည်။ ရေအားလုံး ရေနွေးငွေ့အဖြစ်နှင့် အငွေ့ပျံသွားသောအခါ ဆား ကျန်ရစ်သည်ကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုသို့ ကျန်ရစ်သည့်ဆားသည်လည်း အန်စာတုံးပုံဖြစ်သည်ကိုတွေ့ရပေမည်။ ဆားသည် အစဉ်သဖြင့် အန်စာတုံးပုံသဏ္ဍာန်အဖြစ်တည်ရှိလေသည်။ ထိုနည်းဖြင့် ပစ္စည်းတစ်မျိုး ပျော်ဝင်ရည်တစ်ခုတွင်တည်ရှိပုံနှင့်ပုံဆောင်

ခဲပြန်၍ဖြစ်လာပုံကိုသိနိုင်ပေသည်။ အခြားပုံဆောင်ခဲများ အဖြစ်တည်ရှိသော လူသိများသည့်ပစ္စည်းများမှာ ကန့်၊ ပရုတ်၊ လချေး၊ ကျောက်သလင်း၊ အဖိုးတန်ကျောက်မျက်အားလုံး၊ သတ္တုများဖြင့် သဘာဝအလျောက် ဖြစ်ပေါ်နေသည့် တွင်းထွက်ပစ္စည်း အစိုင်အခဲတိုင်းလိုလို ဖြစ်သည်။ ပုံဆောင်ခဲများကို တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး ခွဲခြားယူနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာ၌ မျက်နှာပြင်များဆက်ရာထောင့်များကို ကြည့်ကြရလေသည်။ ထိုလုပ်ငန်းတွင် အထူးကျွမ်းကျင်မှုလို၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပုံဆောင်ခဲများ၌ မျက်နှာပြင်အမြောက်အများ ပါရှိနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် အရှင်းဆုံးပုံဆောင်ခဲကို ကြည့်ဖြင်းဖြင့် ယင်းတို့၏ တည်ဆောက်ပုံသဘောကို သိနိုင်ပေသည်။ ပုံဆောင်ခဲပုံသဏ္ဍာန်များသည် မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားသော်လည်း၊ ပုံစံခန့်နစ်မျိုးအထိ အကျဉ်းချုံးယူနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာ၌ ဂျီဩမေတြီနှင့် ဆိုင်သော ပုံစံများကို အခြေခံပြီး ပြုလုပ်ထားသည်။

ပုံဆောင်ခဲအဖြစ်မတည်ရှိသော ဓာတုဒြပ်စင်များ၊ သို့မဟုတ် ဒြပ်ပေါင်းများကို ပွင့်ပုံကင်းပစ္စည်းများဟု ခေါ်သည်။ ပြယုဂ်အနေဖြင့် ကာဗွန်ကို ပြနိုင်ပေသည်။ ထိုပစ္စည်းသည် ဆီမှိုင်းအဖြစ်တည်ရှိသောအခါ ပွင့်ပုံကင်း၍ စိန်သို့မဟုတ်၊ ခဲနက်အဖြစ်တည်ရှိသောအခါ ပုံဆောင်ခဲအဖြစ်နှင့်တည်ရှိလေသည်။

ပုံဆောင်ခဲများ ဖြစ်လာပုံကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ပါဝင်သည့် အက်တမ်တို့၏ အနေအထား ကြောင့် ထိုသို့ ဖြစ်လာသည်ဆိုသည်မှာ ထင်ရှားလေသည်။ ပုံဆောင်ခဲတို့၏ မျက်နှာပြင်များသည် ချောမွတ်ပြီးပြင်ညီဖြစ်ကြ၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ရသည်မှာ အက်တမ်များသည် တိကျသည့်ပုံစံဖြင့် တစ်ထပ်ပေါ်တစ်ထပ်တည်ရှိနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အက်တမ်များသည်အလွန်သေးငယ်ကြသဖြင့် ထိုသို့တည်ရှိနေသည်ကို အမှန်အားဖြင့်မမြင်နိုင်ချေ။ သို့သော် အလင်းရောင်ခြည်များ အထူးသဖြင့် အိပ်စရေးရောင်ခြည်များကိုသာ ပုံဆောင်ခဲတစ်ခု အတွင်းသို့ ဖြတ်သွားစေပြီး ထိုရောင်ခြည်များပုံဆောင်ခဲ၏အခြားတစ်ဖက်မှ ထွက်လာပုံကိုကြည့်ခြင်းဖြင့်အက်တမ်များ၏ တည်ရှိပုံအနေအထားကို သိနိုင်ပေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ပုံဆောင်ခဲတစ်ခု၏ မျက်နှာပြင်များကိုဂေါ်လီလုံးကဲ့သို့လုံးနေသည့်တိုင်အောင်သွေးထားတတ်ကြသည်။ သို့သော် အတွင်းရှိအက်တမ်တို့၏ဂျီဩမေတြီနှင့်ဆိုင်သောအနေအထားမပြောင်းလဲသည်ကို ထိုရောင်ခြည်နည်းဖြင့် သိနိုင်ပေသည်။ ထိုအချက်သည် ဓာတုဗေဒတွင် အလွန်အရေးကြီး၏။ ထို့ပြင် ကျောက်မျက်လုပ်ငန်းဖက်တွင်လည်း အလားတူအရေးကြီးလေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကျောက်မျက်များသည် အများအားဖြင့်

ပုံဆောင်ခဲများဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အချို့တွင်းထွက်များတွင် ပုံဆောင်ခဲနှင့်ဆိုင်သော အနေအထားအတွင်းတွင် ရှိသော်လည်း အပြင်ဖက်တွင် ပုံဆောင်ခဲပုံသဏ္ဍန် မရှိချေ။ ထိုကဲ့သို့သော တွင်းထွက်များကို ဆူဒိုခရစ္စတလိုင်ဟု ခေါ်သည်။

ကန်ကဲ့သို့သော အချို့တွင်းထွက်များသည် ပုံဆောင်ခဲအဖြစ်နှင့်တည်ရှိသည်ဖြစ်စေ၊ ပွင့်ပုံကင်းအဖြစ်နှင့် တည်ရှိသည်ဖြစ်စေ အစဉ်သဖြင့် အရောင်တစ်မျိုးတည်းနှင့်သာ တည်ရှိလေသည်။ သန့်စင်ကျောက်သလင်းတွင် အရောင်မရှိချေ။ သို့သော် အခြားတွင်းထွက်အနည်းအကျဉ်းရှိနေလျှင်၊ အရောင်တစ်မျိုးဖြစ်လာစေနိုင်ပေသည်။ တွင်းထွက်ပစ္စည်းတစ်မျိုးတွင် ကြေးနီသည် အညစ်အကြေးအဖြစ်ရှိနေလျှင် ထိုတွင်းထွက်ပစ္စည်းကို နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသည့်အပြင်ရောင်၊ သို့မဟုတ် စိမ်းပြာရောင်သန်းစေသည်။ သံသည် အညစ်အကြေးအဖြစ် တွင်းထွက်ပစ္စည်းတစ်ခုတွင် ရှိနေလျှင် ထိုပစ္စည်းတွင် နီကြန့်ကြန့်အရောင်သော်လည်းကောင်း၊ အဝါရောင်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် အညိုရောင်သော်လည်းကောင်း သန်းနေစေပေလိမ့်မည်။

စိန်ကဲ့သို့ အလွန် မာကျောသည့် ပုံဆောင်ခဲကို အခြားပစ္စည်းများအားဖြတ်ရန်၊ သို့မဟုတ် ဖောက်ရန် လွန်သွားအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ ထိုကဲ့သို့ အသုံးပြုသောစိန်သည် မကောင်းမွန်လှချေ။ ကောင်းမွန်သည့် စိန်သည် ကျောက်မျက်အဖြစ် ပို၍တန်ဖိုးရှိပေသည်။ ကျောက်သလင်း ပုံဆောင်ခဲများကို စစ်ဖက်ဆိုင်ရာဧဒီယိုများတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ မိုက္ကရိုစကုပ် အထူးအမျိုးအစားများအတွက် ကျောက်သလင်း ပုံဆောင်ခဲကိုဖြစ်စေ၊ ကယ်လဆိုင်ပုံဆောင်ခဲကိုဖြစ်စေ၊ ဖလူအိုရိုက်ပုံဆောင်ခဲကိုဖြစ်စေအသုံးပြုသည်။

ပုံဆောင်ခဲများသည် ရှေးခေတ်လူများအဖို့ ဆင်ယင်ရန် တန်ဆာအဖြစ်အရေးကြီးခဲ့ရာမှ စိန်လွန်သွားများကို အသုံးပြုနေကြသည့် ယခုခေတ် လူများအဖို့ အလွန်အသုံးဝင်လျက် ရှိလေသည်။

ပုံဆွဲအတတ်။ ။အနုပညာရပ်များတွင် ပုံဆွဲအတတ်သည် ရှေးအကျဆုံးသောပညာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ စာရေးခြင်းအတတ်သည်ပုံဆွဲအတတ်မှဆင်းသက်လာသည်။ ပုံဆွဲခြင်းသည် လူတို့ဗီဇအနုပညာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ်တို့သည် မိမိတို့စိတ်ကူးရှိရာကို ကြမ်းပြင်၌လည်းကောင်း၊ နံရံ၌လည်းကောင်း အနံ့အပြားရေးဆွဲတတ်ကြသည်။ ယင်းသို့ ရေးဆွဲတတ်ကြခြင်းသည် မိမိတို့၏စိတ်ကူး၌မြင်ထားသောအရာဝတ္ထုများကို သရုပ်ဖော်ကြည့်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ကမ္ဘာဦးလူ၊ ဂူနေလူတို့သည်လည်း ဂူနံရံ

များ၌ တိရစ္ဆာန်ရုပ်ပုံများကို ရေးဆွဲ၍ မိမိတို့တွေ့မြင်သမျှကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြလေသည်။

ပုံဆွဲခြင်းသည် ဗီဇအနုပညာတစ်ရပ်ဟု ဆို၍လွယ်ကူလှသည် မထင်သင့်ပေ။ ပုံဆွဲခြင်းကိုပညာ တရပ်အနေဖြင့် လိုက်စားမည်ဆိုလျှင် အခြားအနုပညာရပ်များကဲ့သို့ ကျယ်ဝန်းများပြားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ ပုံဆွဲပညာသည် ပန်းချီပန်းပုနှင့် ဗိသုကာပညာရပ်တို့တွင် မပါမပြီးသော အခြေခံပညာရပ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ပုံဆွဲနည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ပန်းချီ၊ ပန်းပုဆရာတို့၏မျဉ်းကြမ်းပုံများမှာ ကိရိယာတန်ဆာမပါဘဲ စိတ်ကူးနှင့်လက်ကျင်လျင်မှုဖြင့်သာ ရေးဆွဲကြသည်။ ဗိသုကာဆရာတို့အသုံးပြုသော ပုံဆွဲအတတ်သည်ကား စံနစ်ကျနမာန်ကန်ရန်လိုအပ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ မျဉ်းတံ၊ ကျင်တွယ်မှစ၍ အတိုင်းအတာကရိယာများကို အသုံးပြု၍ရေးဆွဲရလေသည်။

ပုံဆွဲအတတ်ကိုအခြေခံပြုရသောလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ရှိသေးသည်။ အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများတွင် အဝတ်အစားများကို အကြီးအကျယ်ချုပ်လုပ်ရောင်းချသည့် လုပ်ငန်းကြီးများရှိသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းကြီးတို့တွင် အဝတ်အစားပုံစံထုတ်သူတို့သည် ပုံဆွဲပညာကို ကျွမ်းကျင်သူများဖြစ်ကြရလေသည်။

ပုံဆွဲရာ၌ ခဲတံနှင့်စက္ကူကို အသုံးများသည်။ ခဲချောင်း၊ ရောင်စုံခဲတံ၊ မြေဖြူ၊ မီးသွေးစသည်တို့ကိုလည်းအသုံးပြုကြသည်။ သို့သော် ပုံဆွဲရာ၌ရှေးအကျဆုံးအသုံးပြုခဲ့သည့် ပစ္စည်းများမှာ မင်ဖြစ်လေသည်။ ရှေးတရုတ်လူမျိုးများသည် စုတ်တံနှင့်မင်ကို ပုံဆွဲရာ၌အသုံးပြုခဲ့ကြရာ၊ ယခုတိုင် အချို့ပန်းချီဆရာများလည်း သုံးလျက်ရှိကြသည်။ ငှက်တောင်ကလောင်များဖြင့်ပုံဆွဲခြင်းကို အလယ်ခေတ်လောက်တွင်ပြုခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ ကာတွန်းနှင့် အခြားပုံဆွဲခြင်းများစွာတို့တွင် မင်နှင့်ကလောင်တံကိုလည်း အသုံးများလျက်ရှိလေသည်။

ပုံဆွဲထားသောရုပ်ပုံသည် ဓာတ်ပုံနှင့်မတူချေ။ အရာဝတ္ထုတစ်ခု၏ ပကတိသဘာဝအတိုင်း ပေါ်ချင်မှပေါ်ပေမည်။ ရေးဆွဲထားသည်ကိုကြည့်ရခြင်းဖြင့် မည်သည့်ပုံရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်သည်ဟူ၍ကား အကဲခတ်နိုင်သည်။ ပုံဆွဲသူသည် မိမိစိတ်ကူးရှိထားသော ပုံသဏ္ဍာန်ကို ရေးဆွဲရာ၌ အခြေခံရုပ်ဖော်မျဉ်းကို မှန်ကန်စွာရေးဆွဲနိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။ အခြေခံရုပ်ဖော်မျဉ်းမချဘဲ အပြည့်အစုံတဆက်တည်းရေးချလိုက်ရန်မလွယ်ကူချေ။ ယင်းသို့ရေးဆွဲလျှင် တိကျခြင်းမရှိ၊ မှားယွင်းတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဦးစွာအခြေခံ ရုပ်ဖော်မျဉ်းကိုရေးဆွဲကာ လိုအပ်သော အစိတ်အပိုင်းများကို လိုက်ဖြည့်ရသည်။ သက်ရှိသတ္တဝါတို့ကိုရေးဆွဲရန်အတွက်မှာမူ၊ အကြမ်းမျဉ်းအဖြစ် အရိုးဆက်တည်ပုံကို လိုအပ်သောအနေအထား၊ ဟန်ဖြင့် အချိုး

အကားကျအောင်ချပြီးမှ ရေးဆွဲရပေသည်။ ကျွမ်းကျင်လှ
သောပန်းချီဆရာကြီးများအဖို့မူ ထိုသို့သောအကြမ်းမျဉ်း
များလိုချင်မှလိုပေမည်။ သို့သော်လည်း ပုံဆွဲအတတ်တွင်
အချိုးအစား၊ အနေအထားကို အကြမ်းမျဉ်းများဖြင့် ရေးဆွဲ
ကြည့်ခြင်းသည် အခြေခံပညာတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

အခြေခံရုပ်ဖော်မျဉ်းသက်သက်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် တစ်ခါ
တစ်ရံ ပုံသဏ္ဍာန် ပေါ်လာရန် ခဲယဉ်းသည်ကို တွေ့ရ၏။
အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အခြေခံမျဉ်းဆွဲရုံဖြင့် အနီးအဝေး
ပုံမှန်ကို မြင်နိုင်ရန်ခက်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ပုံသဏ္ဍာန်အားလုံးကို ပကတိမျက်စိဖြင့်မြင်ရမှ ပကတိ
ပုံသဏ္ဍာန်ကိုဖမ်းမိနိုင်သည်။ ထိုသဏ္ဍာန်ကိုပင် မျက်နှာပြင်
အညီတစ်ခုပေါ်သို့တင်ရာ၌ ပကတိပုံသဏ္ဍာန်အတိုင်း တင်
လျှင် ထိုပုံသည်မှန်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ မီးရထား သံလမ်းကို
ကြည့်လျှင် သံလမ်းသည် အစမှအဆုံးတိုင် မျဉ်းပြိုင်နှစ်ခု
ပင်ဖြစ်သည် သို့သော် အမြင်တွင် ဝေးလေစုလေဖြစ်ပြီး
လျှင် နောက်ဆုံး ထိုမျဉ်းပြိုင်နှစ်ခုထိသွားသည်ကို မြင်ရ
မည်။ မည်သည့် အရာဝတ္ထုမဆို လူတို့၏အမြင်တွင် ထို
နည်းတူပင် ဖြစ်သည်။ လေးထောင့် သေတ္တာတစ်လုံးကို
မျက်နှာပြင်အညီပေါ်တွင် ရေးဆွဲရာ၌ ပကတိမျက်စိဖြင့်
မြင်သည့်အတိုင်းရေးဆွဲလျှင် ပုံမှန်ကိုမြင်ရတော့မည် မ
ဟုတ်ချေ။ သေတ္တာ၏ မျဉ်းပြိုင်များ ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။
ထို့ကြောင့် လေးထောင့်သေတ္တာတစ်လုံး၏ပုံကိုရေးဆွဲ
လျှင် ထိုသဘောတရားကို နားလည်ထားရန်အရေးကြီး
ပေသည်။

တစ်ဖန် ပုံမှန်ကို ရေးဆွဲနိုင်သော်လည်း လျှောက်ပတ်
သောပုံဖြစ်စေရန် အနေအထားကို စီစဉ်တတ်ရန် လိုလာ
ပေသည်။ မိမိရေးဆွဲလိုသည့် အကြောင်းအရာနှင့်ဆီ
လျော်သောအနေအထားကိုစီစဉ်ရာတွင် မျက်စိယဉ်ဖို့
များစွာလို၏။ ယေဘုယျအားဖြင့်ပြောဆိုနေကြသောပန်းချီ
မျက်စိသည် ထိုအခါ၌ များစွာအသုံးဝင်လာသည်။

ပုံစံအားဖြင့် ဘော်လုံးကန်နေသောလူတစ်ယောက်၏
ပုံကိုရေးဆွဲလျှင် ဘော်လုံးအနေအထား၊ ခြေလက်အင်္ဂါအ
စိတ်အပိုင်းတို့၏အနေအထား စသည့်အနေအထားများ
သည် သဘာဝကျစွာရှိနေရသည်။ ထို့နည်းတူ ရှုမျှော်ခင်း
ကားတစ်ချပ်ကို ရေးဆွဲရာ၌လည်း ရှုခင်း၌ပါဝင်ရမည့်
တောတောင်၊ သစ်ပင်၊ ရေမြေ၊ စေတီပုထိုးစသည့် အရာ
ဝတ္ထုတို့သည် အထားအသိုမှန်ကန်မှသာလျှင် အမြင်၌
လျှောက်ပတ်နိုင်ပေမည်။

ပုံဆွဲပညာ၏ ပြဿနာတစ်ရပ်ကား သက်ရှိသက်မဲ့တို့
၏ထုထယ်ကိုပြရန်ဖြစ်သည်။ အခြေခံရုပ် ဖော်မျဉ်းတို့သည်
အနံနှင့် အလျားကိုသာပြသည်။ ထို့ကြောင့် သက်ရှိ သက်မဲ့
တို့၏ ထုထယ်ကိုပြရန် အရိပ်ထင်သကဲ့သို့ ပြုပြင်ပေးခြင်း

ဖြင့်ထုထယ်ပေါ်စေသည်။ အရိပ်ထင်သကဲ့သို့ ပေါ်စေရန်
ထုထယ်ပေါ်ရမည့်နေရာတွင် အရိပ်ပေးခြင်း၊ မျဉ်းစိတ်စိတ်
ကလေးများသားပေးခြင်းကို ပြုရလေသည်။

သက်ရှိသက် မဲ့အရာဝတ္ထုတို့ကို ရယ်စရာဖြစ်အောင်
ရေးဆွဲသောပုံစံနည်းတမျိုးရှိသေးသည်။ ယင်းသို့ ရေးဆွဲ
ထားသောရုပ်ပုံများကို “ကာတွန်း” ဟုခေါ်သည်။ သ
တင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများ၌တွေ့မြင်ကြရသည်။ ကာ
တွန်းရေးဆရာတို့တွင် ပုံဆွဲကျွမ်းကျင်မှု၊ စိတ်ကူး ဉာဏ်ရှိ
မှုတို့သာမက၊ ဟာသလည်းရှိကြရလေသည်။ ကာတွန်းများ
ကို ကလေးများအလွန်နှစ်သက်သည်။ ကာတွန်းရုပ်ရှင်
များလည်း ယခုခေတ်တွင် ခေတ်စားလှသည်။ ကာတွန်း
တစ်ဇာတ်ထုပ် ရိုက်ကူးရန် သိန်းသန်းမကသော ကာတွန်း
ကားချပ်များရေးဆွဲရသည်။ ကာတွန်းများသည် နိုင်ငံရေး
လောကသားတို့အားထိရောက်စွာသရော်ယင်း ဝေဖန်နိုင်
သောအစွမ်းထက်သည့် လက်နက်များလည်းဖြစ်ကြ
ပေသည်။(ရုပ်ပြောင်ကာတွန်း-ရှု။)

ပုံဆွဲသင်ရာ၌ဆွဲမည့်အရာဝတ္ထုကို ဦးစွာမျက်စိရှေ့ထား
၍အဆွဲကျင့်ရ၏။ အလွယ်ဆုံးပုံများဖြစ်သော လိမ္မော်သီး၊
ပန်းအိုး၊ စားပွဲ၊ ကုလားထိုင်၊ စာအုပ်စင်စသည်တို့ကို အ
စမ်းဆွဲသင့်၏။ ယင်းမှတဖြည်းဖြည်းစိတ်ကူးနှင့်ကျင့်
၍ရေးဆွဲရလေသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ပုံဆွဲအတတ်လေ့
ကျင့်သူတိုင်း အဆင့်ဆင့်ပြုအပ်သောနည်းဖြစ်လေသည်။

ပန်းချီဆရာတို့၏ပုံဆွဲအတတ်အမျိုးမျိုးမှတစ်ပါး ဗိသု
ကာဆရာတို့၏ ပုံဆွဲအတတ်သည်လည်း ကျယ်ဝန်းလှ
ပေသည်။ ဗိသုကာတို့၏ပုံဆွဲအတတ်တွင် စိတ်ကူးဉာဏ်
သက်သက်ဖြင့် လက်စွမ်းချည်းမဖြစ်နိုင်ချေ။ အတိအကျ
အတိုင်းအထွာ အချိုးအစားမှန်ကို ဆွဲနိုင်ရန်အရေးကြီး၏။
ပုံသဏ္ဍာန်ကို ရေးဆွဲရာတွင် အချိုးအစား မှန်ကန်စေရန်
တိုင်းတာသည့်ကိရိယာ ကွန်ပါစသည်တို့ကို အသုံးပြုရလေ
သည်။ ဗိသုကာအတတ်ဟုဆိုရာ၌ အဆောက်အအုံဆိုင်ရာ
ဗိသုကာ၊ စက်မှုဆိုင်ရာဗိသုကာများလည်း ပါဝင်၏။
ဗိသုကာပုံဆွဲအတတ်သည် ပန်းချီပုံဆွဲအတတ်ကဲ့သို့ ပုံသ
ဏ္ဍာန်ပေါ်လွင်ရန်သက်သက်မဟုတ်ဘဲ အသေးစိတ်စုံလင်
စွာဖော်ပြရန်လည်းလိုသည်။ စာရွက်ပေါ်တွင် ရေးပြသည့်
သဘောချင်းတူသော်လည်း၊ စာစီစာကုံးနှင့်ဂဏန်းသင်္ချာမ
တူသကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။မည်သည့်ပုံမျိုးဆွဲသည်ဖြစ်စေ စံ
နစ်သည်အရေးကြီး၏။ အထက်၌ဖော်ပြခဲ့သောပုံဆွဲအ
တတ်၏အရေးကြီးသောစံနစ်များအပြင် အခြားစနစ်များ
လည်းအများအပြားပင်ရှိနေသည်။ ထိုစံနစ်များကို ပုံဆွဲဥပ
ဒေများဟုခေါ်ဆိုလျှင်လည်း မှားမည်မဟုတ်ပေ။ အဘယ်
ကြောင့်ဆိုသော် ပုံမှန်တစ်ခုကိုရေးဆွဲနိုင်ရန်အတွက် ထိုဥပ
ဒေများကိုသေချာစွာလိုက်နာရသောကြောင့်တည်း။ စံနစ်ဥပ

အချုပ်အချယ်မှီသွေဖီ၍ရေးဆွဲလျှင် မည်သည့်ပုံမျှ မှန်ကန်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။

ပုံဆွဲအတတ်သည် ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ဗိသုကာတို့အတွက် သာအသုံးဝင်အဖိုးတန်သည်မဟုတ်ပေ။ အခြားလုပ်ငန်းများ တွင်လည်း အဖိုးတန်သည်မဟုတ်ပေ။ အခြားလုပ်ငန်းများ တွင်လည်းများစွာအသုံးကျသည်။ ကျောင်းသားသူငယ် များကို စာသင်ရာ၌စာရေး၍ပေးသည်ထက် ပုံဆွဲပြသည် က ပိုမိုအရာရောက်ကြောင်းကို ပညာပိုင်းဆိုင်ရာတို့ သိလာ ကြ၏။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်းက စစ်သည်တော်တို့အား အမိန့်ပေး ညွှန်ကြားရာ၌စာရေးပေးခြင်းထက် ပုံဆွဲ၍ပေး ခြင်းက ပိုမိုခရီးရောက်ကြောင်း ထင်ရှားစွာ သိလာခဲ့လေ သည်။ ကုန်ပစ္စည်းများကြော်ငြာရာ၌လည်းကောင်း၊ လမ်း ဘေး၌သတိပေး စိုက်ထူသောသတိပေးနှိုးဆော်စာများ လုပ်ရာ၌လည်းကောင်း စာရေးခြင်းထက်ပုံဆွဲ၍ သရုပ်ဖော် ခြင်းက ပိုမိုထိရောက်လွယ်သည်ကို သတိထားမိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပုံဆွဲအတတ်သည် မည်သည့်နေရာ၌မဆို အလွန်အသုံးဝင်သော အနုပညာတစ်ရပ်ဖြစ်သဖြင့် လူတိုင်း ကျွမ်းကျင် တတ်မြောက်ရန် သင်ကြားသင့်ပေသည်။

ပုံထွင်းအတတ်။ ။သမိုင်းမတင်မီ ခေတ်ကပင် လူတို့ သည် ကျောက်တုံး၊ ဦးချို၊ သတ္တုတို့ကို သွေး၍၊ ဖြတ်၍ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ နောင်အခါ ဆူမာလူမျိုး၊ အီဂျစ်လူမျိုး၊ ဂရိလူမျိုး၊ ရောမလူမျိုးတို့သည် ကျောက်များကို ထုထွင်း၍ ကျောက်စာ ကမ္ဗည်းထိုးထားခဲ့သည်များကို တွေ့ရသည်။ တရုတ်နှင့် ဂျပန်တို့သည် ကြေးနီ၊ ကြေးဝါ၊ သံနှင့်အခြား အဖိုးတန်သတ္တုများ၏ မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် နုညက်သော ဒီဇိုင်းများထုထွင်း၍ လှပဆန်းကျယ်အောင် ပြုကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ နောင်အခါ ယင်းသို့ထုထွင်းခြင်းများကို ပုံတူ နှိပ်၍ ကူးယူနိုင်ကြောင်းသိလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ခရစ် နှစ်၅၀၀ခန့်မှစ၍ တရုတ်နိုင်ငံတွင် ထုထွင်းထားသောသစ် သားဘလောက်တုံးများမှ ပုံတူနှိပ်၍ကူးယူခြင်းကို စတင်ခဲ့ လေသည်။ ဥရောပတိုက်တွင် သစ်သားဘလောက်မှ ပုံတူ နှိပ်ကူးထားသည့်ပုံတစ်ပုံကို ၁၄၂၃ခုရက်စွဲဖြင့် တွေ့ရသည်။ သတ္တုပြားပေါ်တွင် ထုထွင်းပုံဖော်ခြင်းကို စတင်ခဲ့သူများ မှာ ရွှေပန်းထိမ်သည်များဖြစ်ကြလေသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ် လောက်မှစ၍ ပုံထွင်းခြင်းအတတ်ကို ပန်းချီကားများပုံတူ ကူးယူခြင်းအတွက် အသုံးများခဲ့သည်။ အချို့ ပန်းချီဆရာ ကြီးများသည် ကိုယ်တိုင် ပုံထွင်းခြင်းကို ပြု ကြလေသည်။

ပုံထွင်းခြင်းအတတ်သည် ထုထယ်၊ ပုံသဏ္ဍာန် အမျိုး မျိုးရှိသောသစ်သား၊ သတ္တုသို့မဟုတ် အလားတူအရာဝတ္ထု တို့၏မျက်နှာပြင်ညီပေါ်တွင် အစင်းများ၊ မျဉ်းကြောင်း များရေးခြစ်၍ ရုပ်ပုံကိုဖော်ယူသောအနုပညာပင်ဖြစ်သည်။

ဤသို့ ထွင်းပြီးသောပုံများကို စက္ကူသို့မဟုတ် အဝတ်အ ထည်စသည်တို့ပေါ်တွင် ပုံနှိပ်ရန်မှာ၊ ရုပ်ပုံထွင်းအနု ပညာ၏ရည်ရွယ်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ထွင်းခြင်းသဘော သက်ရောက်သောအချိန်ထွင်း၊ အကြွထွင်းအတတ်များ သည် ရှေးရှေးအခါမှစ၍ ရှိခဲ့သော်လည်း၊ ပုံနှိပ်ရန်အ တွက် ရုပ်ပုံထုထွင်းခြင်းကို ခရစ်ပေါ်ပြီးနောက်မှသာ လျှင် တတ်မြောက်ခဲ့သည်ဟုယူဆရပေသည်။ ထိုထက် စောသည့်ကာလက အထောက်အထားများကို မတွေ့ရှိရ ပေ။ ကောက်ကြောင်းပုံထွင်းခြင်း (လိုင်းဘလောက်) သည် ပင်လျှင် ၁၅ ရာစုခေတ် အလယ်လောက်ကမရိသေးချေ။

စက္ကူပေါ်တွင် ရုပ်ပုံများကို ပုံနှိပ်ယူသောနည်း သုံးမျိုး ရှိ၏။ ပထမနည်းမှာ အကြွပုံနှိပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ နှိပ်လို သောရုပ်ပုံကို ပုံစံရေးခြစ် ပြီးနောက်၊ ထိုပုံစံကို သစ်သား သို့မဟုတ် သတ္တု မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် အကြွပေါ်နေစေရန် ထွင်းထုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယနည်းမှာအချိန်ပုံ နှိပ်ခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။ ပုံများကို မျက်နှာညီသောသတ္တုပြားပေါ် တွင် ပုံဆွဲထားသောမျဉ်းကြောင်း အတိုင်းအချိန်များ ထွင်း ၍ ထိုအချိန်တွင် မင်ဖြည့်ပြီးနောက်၊ စိုထိုင်းသော စက္ကူ၊ သို့မဟုတ် ကတ်စက္ကူပေါ်တွင် နှိပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ တတိယ နည်းမှာ မျက်နှာပြင်ပုံနှိပ်ခြင်းဖြစ်၍ ကျောက်ပုံနှိပ်ရာ မှာကဲ့သို့ပင် အကြွနှင့် အချိန်တို့ကဲ့သို့ မျက်စိဖြင့်မြင်ရ သော အနိမ့်အမြင့်မရှိဘဲ ညီညာသော မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် လိုရာပုံကို မင်ဖြင့် ရေးဆွဲ ၍ပုံနှိပ်ယူခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ပုံနှိပ်မည့် ဘလောက်များမှာ မှန်ထဲတွင် မြင်ရသော စာလုံးများကဲ့သို့ အလိုရှိသည့်ပုံကို ပြောင်းပြန်ရေး ဆွဲကာ ထုလုပ်ရသည်။

သစ်သားပုံထွင်းခြင်းမှာ ရုပ်ပုံများ ဖော်ပြရာတွင် ရှေး အကျဆုံးနည်းဖြစ်လေသည်။ ရှေးအခါက သစ်သားမျက် နှာပြင်ပေါ်တွင် ဓားငယ်၏ဦးချွန်ဖြင့် ရုပ်ပုံများကို ထွင်းခဲ့ ရသည်။ နောက်ခေတ်များတွင် သစ်သားပျော့များအ စား သစ်သားအမာကို အသုံးပြုလာကြသောကြောင့် ဓားအ စား ဂရေဖာခေါ် ပုံထွင်းဆောက်ကို အသုံးပြုလာ ကြရလေ သည်။ သစ်သားမျက်နှာတွင် အကြွပေါ်နေသော ရုပ်ပုံ ပေါ်တွင် မင်သုတ်၍ လိုရာစက္ကူ၊ သို့မဟုတ် အဝတ် ပေါ်တွင် ပုံနှိပ်ယူရသည်။

ခရစ်နှစ် ၆၈၃ခုခန့်က တရုတ်လူမျိုးတို့သည် စက္ကူနှင့် ပိုးထည်များပေါ်တွင် သစ်သားဘလောက်များဖြင့် အရုပ် ကားများကို ရိုက်နှိပ်ခဲ့ကြ၏။ ဥရောပတိုက်တွင် အလယ် ခေတ်သို့ရောက်မှ အဝတ်အထည်များပေါ်တွင် သစ်သား ဘလောက်များဖြင့် ပုံနှိပ်တတ်ခဲ့ကြသည်။ စက္ကူပေါ်တွင် မူကား အစောဆုံး၁၄ရာစုခေတ်စတင်ပုံနှိပ်ကြ၏။ သစ် သား ဘလောက်ပုံများကို ရှေးခေတ်က ခရစ်ယာန်ကျမ်း

ပုံထွင်းခြင်းအတတ်

စာအုပ်များတွင် အစစလုံးများကို အလှအပတန်ဆာဆင် ဖျာတွင်အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။

အချိုင့်ထွင်းနည်းမှာ အကောင်းဆုံးဟုယူဆကြ၍နာ မည်ကျော်ပန်းချီကျော်ဆရာကြီးများဖြစ်သော ရူဗင်၊ ဗန် ဒိုက်တို့အသုံးပြုခဲ့လေသည်။ သတ္တု၊ သို့မဟုတ် အလား တူအရာ ဝတ္ထုတို့၏မျက်နှာပြင်တွင် အချိုင့်အခွက်၊ မျဉ်း ကြောင်းကလေးများကို ချွန်ထက်သောစူးကလေးများ ဖြင့် ထွင်းခြစ်ပေး၍ လိုရာပုံကို ဖော်ယူပြီးလျှင် မျက်နှာ ပြင်တစ်ခုလုံးကို မင်သုတ်လျက်၊ မျဉ်းခွက်ကလေးများ ထဲသို့ မင်အပြည့် ဝင်သောအခါ မျက်နှာပြင်ပေါ် ရှိမင်များကို ပြောင်အောင်သုတ်ပစ်ရသည်။ ထို့နောက် စိုထိုင်းသော စက္ကူပေါ်တွင် ရိုက်နှိပ်သောအခါ စက္ကူ ပေါ်တွင် ပုံထင်လေသည်။

အချိုင့်ထွင်းနည်းတွင် ဓာတ်စားအချိုင့်ထွင်း နည်းမျိုး သည် အလွန်ကောင်းမွန်သောပုံများကို ဖြစ်စေသည်။ ထို နည်းမှာ ရိုးရိုးအချိုင့်ထွင်းနှင့် သဘောချင်းတူသော်လည်း ထွင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ ပုံနှိပ်ရာတွင်လည်းကောင်း ထူးခြားသောအချက်များရှိသည်။

ဓာတ်စားအချိုင့်ထွင်းရန် ရှေးဦးစွာအောက်ခံ သတ္တု ပြား၏ မျက်နှာပေါ်တွင် ဖယောင်းနှင့် အခြားဆေးများ ကို အရည်ကျို၍ သုတ်လိမ်း ပြီးနောက် အအေးခံထားရ သည်။ အေးသောအခါ ဖယောင်း၊ သို့မဟုတ် ဆေးရည် ပေါ်နေ၍ အောက်က ကြေးပြား မျက်နှာပြင်သို့ ထိအောင် လိုရာပုံအတိုင်း စူးဖြင့်ရေးခြစ်ပေးရသည်။ ထို့နောက် ဓာတ် ဆားဆေးခေါ် အက်ဆစ်တစ်မျိုးတင်လိုက်သောအခါ ဓာတ် ဆားဆေးသည် သတ္တုပြားပေါ်တွင် ရေးခြစ်ထားသော အစင်းကလေးများ တစ်လျှောက်စားသွား၍ ဖယောင်းကပ် လျှက်ရှိသောနေရာများမှာ လုံးဝထိခိုက်ခြင်းမရှိပေ။ စား ဆေးတင်၍ လိုအပ်သော အချိုင့်များကိုရလျှင် မျက်နှာပြင် မှဖယောင်းများကို ဖယ်ရှားပစ်ပြီးလျှင် ရိုးရိုးအချိုင့် ထွင်း ပုံများကဲ့သို့ပင် မင်ဖြည့်၍ ရိုက်နှိပ်ရသည်။ ထိုသို့ ရိုက်နှိပ်၍ ရသောပုံများမှာ ရိုးရိုးအချိုင့်ထွင်း၍ရသော ပုံများထက်ညီညွတ်ကောင်းမွန်၍ ရုပ်ပုံထင်ပုံခြင်းမှာလည်း သိသိသာသာ ခြားနားလေသည်။ စားဆေးနှင့် ပုံထွင်း ခြင်းသည် အလင်းအမှောင်စသည်တို့ကို သေးငယ်သော မျဉ်းများဖြင့်အနုစိတ်ရေးဆွဲနိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ နှစ်နည်းစလုံးကို တွဲဖက်၍လည်းရေးဆွဲတတ်ကြသည်။ ဓာတ်ဆားဆေးနှင့်ပုံထွင်းသည့်နည်းသည် ၁၅၃၃ ခုနှစ်ကမှ ရှေးဦးစွာ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ရမ်းဗရန်၊ ဗန်ဒိုက်စ သောပန်းချီကျော်တို့သည် ဤစားဆေးနှင့် ပုံထွင်းခြင်း အတတ်ကို ကောင်းစွာ တတ်မြောက်၍ အများအပြားပင် အသုံးပြုခဲ့ကြလေသည်။

မက်ဇီတင့်ခေါ် ပုံတူထွင်းနည်းမှာ မူလရေးဆွဲထားသော ပန်းချီကားများအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်စေရန်၊ အလင်းအမှောင် ပေါ်တွင်အခြေတည်၍၊ ပုံတူကူးယူသော နည်းပင်ဖြစ်၏။ ဤနည်းကို ၁၆၄၂ နှစ်ခန့်က လုပ်ခွဲဖွံ့ဖြိုးဆီလျော်သောထွင် ခဲ့လေသည်။ ၁၈ ရာစုခေတ်တွင် ကမ္ဘာကျော် ပန်းချီဆရာ ကြီး ဆာဂျော့ရှားရေးနောနှင့် အခြား ပန်းချီကျော်များ၏ ရုပ်ပုံကားများကို ဤနည်းဖြင့် ကူးယူရိုက်နှိပ်ခဲ့လေသည်။ မက်ဇီတင့် ပုံတူကူးနည်းမှာ ရှေးဦးစွာ အောက်ခံသတ္တုပြား မျက်နှာပြင်တွင် ရှေးကားခေါ် စူးကလေးဖြင့် သေးငယ်၍ ညီညာသောအပေါက်ကလေးများ အပြည့်ဖြစ်အောင် ထွင်း ပေးရသည်။ ထိုသို့ အပေါက်ကလေးများ ဖြစ်နေသော မျက်နှာပြင်ညီပေါ်တွင် အလင်းအမှောင်ကိုဖြစ်စေရန် အ နိမ့်အမြင့်ကို လိုအပ်သလိုခြစ်ပစ်ရသည်။ ခြစ်ပစ်သောအ ပိုင်းတွင် မင်အဝင်နည်းသဖြင့်ပုံနှိပ်ရာတွင် ပုံနှိပ်ရာတွင်အ ရောင်မှိန်၍အလင်းရောင်ကိုဖြစ်စေသည်။ လုံးဝမခြစ်ဘဲထား သောအပိုင်းမှာ အမဲနက်ဆုံးအရိပ်များ ဖြစ်နေလိမ့်မည်။

ထိုနည်းကို အမှီပြု၍ ၁၈ ရာစုခေတ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာ သောအခြားတစ်နည်းမှာ စတစ်ပယ်ပုံတူကူး အတတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ပထမတွင် မျက်နှာပြင်၌ အပြောက်အချိုင့် ကလေးများရရှိစေရန် စားဆေးဖြင့်ပြုလုပ်ပြီးနောက်၊ အ လင်းအမှောင်ပေါ်စေရန် မက်ဇီတင့်နည်းတွင် ပြုလုပ်သကဲ့ သို့ အလင်းအမှောင်အတိုင်း အနိမ့်အမြင့် လိုက်ခြစ်ပစ်ရ သည်။ အချိုင့်အစက်ကလေးများ ဖော်ရာတွင် စားဆေးကို သုံးခြင်းဖြင့် ပိုမိုညီညာ၍ ပိုမိုပြတ်သား တိကျသော ပုံများ ကိုရရှိသည်။ ဤနည်းဖြင့် သံမဏိပြားပေါ်တွင် ထွင်းလုပ် နိုင်လေရာ ပုံပေါင်းများစွာကို ဆက်ကာ ဆက်ကာ နှိပ်ယူ နိုင်လေသည်။ ဤနည်းဖြင့် နှိပ်၍ရသောပုံများသည် ကရေ ယွန်ခေါ်ဖယောင်းဆေးဖြင့် ရေးဆွဲသောပုံများနှင့် တူ သည်။ ရုပ်ပုံတစ်ခုတည်းတွင် ရိုးရိုးမျဉ်းကြောင်း ထွင်းနည်း၊ ဓာတ်စားအချိုင့် ထွင်းနည်းများအပြင်၊ အခြားထွင်းနည်း များ စုပေါင်းထွင်းထားသည့် ပုံများလည်း ရှိသေးသည်။

လစ်သိုဂရပ်ဖီခေါ် ကျောက်ပုံနှိပ်ခြင်းဟူ၍လည်း ရှိသေး သည်။ ၁၅၉၆ ခုနှစ်တွင် ဂျာမန်လူမျိုး အလွိုက်စီနီဖဲလဒါ ဆိုသူကစတင်တီထွင်သည်။ (ကျောက်ပုံနှိပ်အတတ်-ရှု။) လစ်သိုဂရပ်ဖီမှ တစ်ဆင့်တိုးတက်လာသော ဟပ်ဖတုန်း ခေါ် ဓာတ်ပုံဘလောက်များကိုလည်း အသုံးပြုလာကြ သည်။ သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းများတွင်တွေ့ရသော ရုပ်ပုံ၊ ဓာတ်ပုံများကို ဟပ်ဖတုန်းဘလောက်များဖြင့် ပုံနှိပ် ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဟပ်ဖတုန်းဘလောက်ပြုလုပ်နည်းကို ၁၈၈၀ပြည့်နှစ်တွင် စတင်ဖင်အိပ်ဟော်ဂန် ဆိုသူတဦးက တီထွင်ခဲ့လေသည်။ ဟပ်ဖတုန်းဘလောက်ပြုလုပ်နည်း တွင် ဓာတ်ပုံမှတစ်ဆင့်ကူးယူရ၍ ပုံထွင်းခြင်းအတတ်နှင့်

ဘေဟိဒ္ဓိပညာတို့၏အခြေခံအချက်အလက်များ ကိုအသုံးပြုရလေသည်။(ဓာတ်ဆား ဘလောက်လုပ်နည်း-ရှု။) မကြာသေးသောနှစ်များမှစ၍ ဖိုလိုလစ်သိုဂရပ်ဖီ၊ သို့မဟုတ်အော့ဆက်၊ သို့မဟုတ် တစ်ဆင့်ခံပုံနှိပ်နည်းတို့သည် ကုန်သွယ်စီးပွားရေးပုံနှိပ်လုပ်ငန်းများ၌ အလွန်အရေးပါအရာရောက်လာသည်။ ပုံကူးရန် ကျောက်တုံးများကို မသုံးဘဲ သွပ်ပြား၊ သို့မဟုတ် အလူမီနီယမ် ပြားများကို အသုံးပြုလေသည်။

ဆေးရောင်စုံပုံနှိပ်ခြင်းကို ၁၅ ရာစုခန့်မှ စတင်ခဲ့သော်လည်း အသုံးအလွန်နည်းပါး၍ အောင်အောင်မြင်မြင်မရှိ

လှချေ။ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ခန့်ကြာပြီးသော်မှ အောင်မြင်လာသော်လည်း ဘလောက်တုံးတစ်ခုကိုပင် ဆေးရောင်အမျိုးမျိုးသုတ်၍သုံးကြသည်။ ၁၈ ရာစုတွင် အရောင်တစ်မျိုးအတွက် ဘလောက်တုံးတစ်ခုသုံးခြင်းဖြင့် ပို၍သပ်ရပ်အောင်မြင်သည်။ ယခုခေတ်သစ်တွင် အဝါ၊ အနီ၊ အပြာအရောင် သုံးမျိုးကို အခြေခံထား၍ အလိုရှိသောအရောင်ရရှိလေအောင် တီထွင်ဖန်တီးယူကြလေသည်။ ယခုအခါတွင် မသဘာဝရောင်စုံများကိုပင် ပုံနှိပ်နိုင်ကြလေပြီ။

ပုံထွင်းပန်းချီ။ ။ ပုံထွင်းခြင်းအတတ်-ရှု။

သရုပ်ပြအနုပညာ

ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းပေါ်ပေါက်လာခြင်းသည် ကမ္ဘာလူထုအဖို့ ပညာဗဟုသုတတိုးတက်ကျယ်ပြန့်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အောင်မြင်ရေးအတွက် အုတ်မြစ်ချပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်ကို ဂျာမဏီနိုင်ငံသားတစ်ဦးကစတင်ခဲ့သည်ဟုယုံကြည်ကြသည်။ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်း၌ တစ်စတစ်စတိုးတက်တီထွင်မှုများ ပြုခဲ့ကြသည်။ စာရိုက်စက်၊ စာစီစက်များပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုတွင် အခက်အခဲအတားဆီးများရှိခဲ့သော်လည်း ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းသည် ယခုအခါကမ္ဘာပေါ်၌ မရှိမဖြစ်သေလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်နေလေပြီ။

ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်။ ။ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်သည် သရုပ်ပြအနုပညာတွင်အတတ်တစ်ရပ်အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ စာပေအရေးအသားပေါ်ပေါက်လာသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်ပညာ ပေါ်ပေါက်လာသည်မဟုတ်ချေ။ စာမူများကို လက်ရေးဖြင့်သာကူးယူကြသည်။ အေဒီ ၈၆၈ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ရိုက်နှိပ်သောစာအုပ်သည် ယခုတွေ့ရှိသမျှ ရှေးအကျဆုံးပုံနှိပ်စာအုပ်ဖြစ်သည်။ ၁၄၂၃ခုနှစ်တွင် ရိုက်နှိပ်သော စိန်ခရစ္စတိုဖာရပ်ပုံကားသည်ကား ဥရောပတိုက်၏ ရှေးအကျဆုံးပုံနှိပ်ပြီး ပစ္စည်းဖြစ်သည်။

ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်စတင်ပေါ်ပေါက်စဉ်က ယခုခေတ်ကဲ့သို့ သတ္တုပုံနှိပ်စာလုံးများကို စီ၍ပုံနှိပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ၊ ဘလောက်တုံးကဲ့သို့ သစ်သားတစ်တုံးပေါ် တွင်လိုချင်သော စာလုံးများထွင်းပြီးမှ မှင်သုတ်ရိုက်နှိပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် စာတစ်လုံးချင်းကောက်ယူစီနိုင်ပြောင်းရွှေ့နိုင်သည်အထိလျင်မြန်ခေတ်မီသောပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်မျိုးကား မဟုတ်သေးချေ။ ယင်းသို့သောအတတ်သည် မည်သည့်အချိန်ကမည်သူစတင်တီထွင်သည်ဟူ၍ တိကျစွာဆိုရန်ခက်သည်။ ပြင်သစ်၊ ဟော်လန်နှင့်အီတလီနိုင်ငံတို့ကလည်းမိမိတို့နိုင်ငံမှ စတင်တီထွင်ခဲ့ကြသည်ဟုဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင်ဂျာမဏီနိုင်ငံမှ ယိုဟန်ဂူးတင်းဗတ်ဆိုသူက စတင် တီထွင်ခဲ့သည်ဟု အများက ယုံကြည်ကြသည်။

ဂူးတင်းဗတ်သည် အနှစ် ၂၀ခန့် အမျိုးမျိုးစမ်းသပ်လုပ်

ကိုင်ပြီးနောက်၊ ၁၄၅၀ပြည့်နှစ်လောက်တွင် ခေတ်မှီပုံနှိပ်နည်းကို စတင်အောင်မြင်သည် ဟုဆိုကြသည်။ ထိုအချိန်က ပုံနှိပ်စာလုံးသည် ယခုခေတ်ကဲ့သို့ခဲစာလုံးမဟုတ်ဘဲ၊ သစ်သားတုံးကလေးတွင် စာလုံးပုံတစ်မျိုးစီထွင်းထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း၊ ရှေးကကဲ့သို့ သစ်သားဘလောက်ကြီးတွင် စာသားပါစာများအစဉ်လိုက်အစဉ်လိုက် တပင်တပန်းထွင်းခြင်းမျိုး မဟုတ်ချေ။ ယင်းပုံစံများမှ စာသား၏ စကားလုံးဝါကျနှင့်စာမျက်နှာများကိုစီ၍ယူနိုင်သော စာလုံးပုံများကို ခွဲကာပုံထွင်းခဲ့ပြီးလျှင် ထိုမှတစ်ဆင့်ပုံနှိပ်ခဲ့သဖြင့် ထင်ရှားလှသည်။ ၁၄၅၆ ခုနှစ်တွင် ဂူတင်းဗတ်၏ သမ္မာကျမ်းစာ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ သို့ရာတွင် စာမျက်နှာ ၁၂၈၀ရှိ ထိုသမ္မာကျမ်းစာကို စာအုပ်ရေ ၂၀၀ ခန့် ပုံနှိပ်ထုတ်လုပ်ရာတွင် ၃ နှစ်ကြာခဲ့သည်။ မျက်မှောက်ခေတ်၌မူထိုစာအုပ်မျိုးကို တစ်နေ့မကုန်မီပြီးစီးနိုင်သည်။ ဂူးတင်းဗတ်သည်ပင် သတ္တုဖြင့်ပြုလုပ်သောပုံနှိပ်စာလုံး၊ ပုံနှိပ်စက်နှင့် စာအုပ်ချုပ်လုပ်နည်းကို တီထွင်ခဲ့သည်။ ပုံနှိပ်အတတ်ကို လျှို့ဝှက်ထားမှုကြောင့် ဂူးတင်းဗတ်နေထိုင်သော မိုင့်မြို့တစ်မြို့တည်း၌သာ တတ်ကျွမ်းသူရှိသော်လည်း၊ ၁၄၆၂ ခုနှစ်တွင် စစ်ဒဏ်ကြောင့် မိုင့်မြို့ပျက်သောအခါမှ ဂျာမဏီတစ်နိုင်ငံလုံး၌ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်း အနှံ့အပြား ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။

စာများကို လက်နှင့်ရေးရသည့်အခါက စာတစ်အုပ်ဖြစ်

ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်

လက်စာစီခုံကို စနစ်တကျ ထားရှိရန် အရေးကြီးသည်။

စာဖောင်သွင်းနေပုံ

ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်

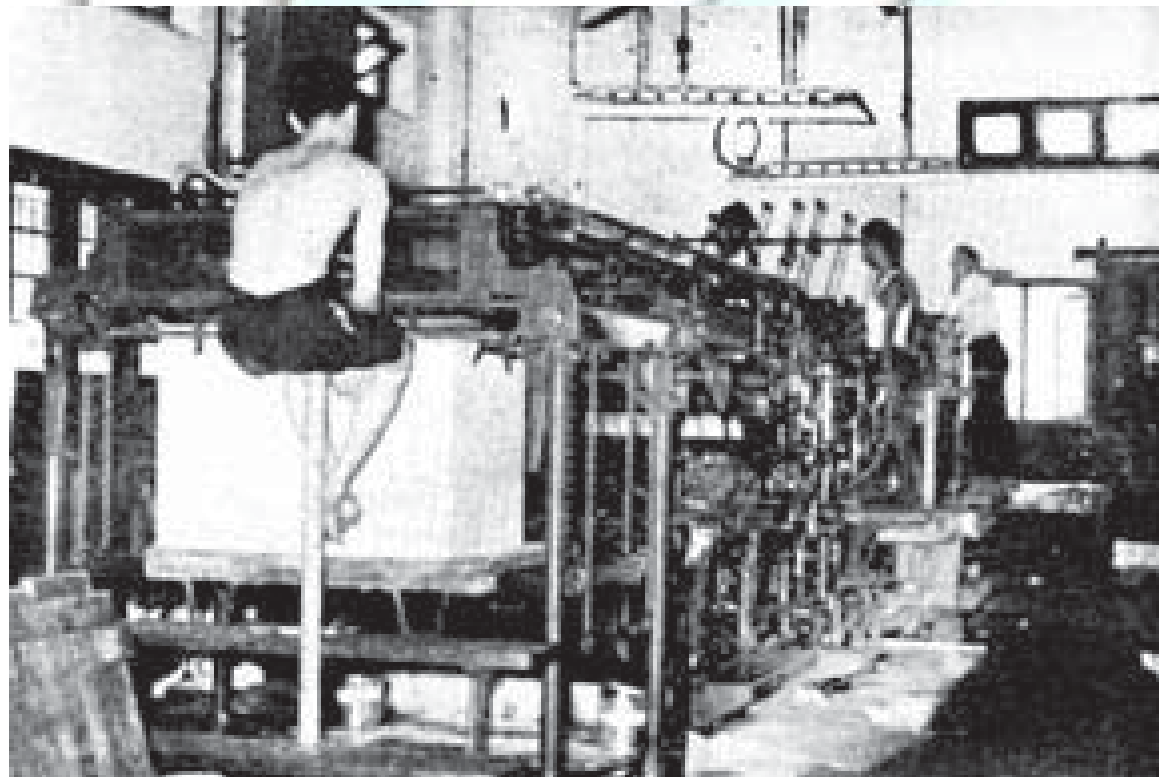
မြောက်ရေးအတွက် ပင်ပန်းကြီးစွာလုပ်ကိုင်ရသဖြင့်၊ စာအုပ်သည် ဘုန်းကြီး၊ ရဟန်းနှင့်မင်းစိုးရာဇာတို့၏ အသုံးအဆောင်သာဖြစ်ခဲ့၏။ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်း ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ စာအုပ်ဈေးနှုန်း ချိုသာလာရကား လူတိုင်း စာအုပ်ဝယ်နိုင်သဖြင့် လူတိုင်း အသိပညာ အလိမ္မာ တိုးတက်လာသည်။

ပုံနှိပ်စာလုံးများ တီထွင်ပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၃၅၀ ကျော်မှ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းတွင် အရေးပါသော အပြောင်းအလဲအနည်းငယ်တွေ့ရသည်။ ခရစ် ၁၅၀၀ပြည့်နှစ် လွန်နှစ်များတွင်မှသစ်သားပုံနှိပ်စက်မှ သံပုံနှိပ်စက်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ၁၈၁၄ ခုနှစ်တွင် ရေခွေးငွေ့ဖြင့်မောင်းရသောပုံနှိပ်စက်ပေါ်လာပြန်သည်။ ထိုအချိန်လောက်တွင်ပင် ပုံနှိပ်စာလုံး သွန်းစက်လည်းပေါ်လာသည်။ ၁၈၅၆ ခုနှစ်တွင် ပတ်လည်ပုံနှိပ်စက်ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။ ၁၈၈၆ခုနှစ်တွင် လိုင်နိုတိုက်စာစီစက်ပေါ်လာ၍ ၁၈၉၅ ခုနှစ်တွင် မိုနိုတိုက်စာစီစက်ပေါ်လာသည်။ (မိုနိုတိုက်စာစီစက်။ လိုင်နိုတိုက်စာစီစက်-ရှု။)

ပုံနှိပ်ရာ၌ ကြိုက်သည့်အရောင်ကိုသုံး၍ ကြိုက်သည့်စက္ကူပေါ်တွင် နှိပ်ယူနိုင်သည်။ ပုံနှိပ်ရာ၌ ထင်ရှားသောနည်းသုံးနည်းရှိသည်။ ပထမနည်းမှာ နှိပ်လိုသောရုပ်ပုံကို

ပုံစံရေးခြစ်ပြီးနောက် ထိုပုံစံကို သစ်သား၊ သို့မဟုတ် သတ္တုပြားပေါ်တွင် အကြွေပေါ်အောင်ထွင်း၍ ပုံနှိပ်သော အကြွေပုံနှိပ်နည်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယနည်းမှာ ညီညာသော မျက်နှာပြင်ပေါ်၌ လိုရာပုံကို မှင်ဖြင့်ရေးဆွဲပုံနှိပ်သည့် ပလန်နိုဂရပ်ဖစ်နည်းဖြစ်၏။ တတိယနည်းမှာ ညီညာသော မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် ပုံစံဆွဲထားသောမျဉ်းကြောင်းများအတိုင်း အချိုင်းများထွင်း၍ ထိုအချိုင်းတွင် မင်ဖြည့်ပြီးနောက် စိုထိုင်းသောစက္ကူပေါ်တွင် ပုံနှိပ်သောအချိုင့်ပုံနှိပ်နည်း ဖြစ်သည်။

အကြွေပုံနှိပ်နည်းသည် အသုံးအများဆုံးသော နည်းဖြစ်သည်။ အကြွေပုံနှိပ်ရာတွင် ရှေးဦးစွာပုံနှိပ် စာလုံးများကိုစီ၍ အကွာအဝေး ကောင်းစွာပြုရသည်။ ယင်းကို စာစီသည်ဟု ခေါ်သည်။ လက်ဖြင့်စီသောစာလုံးများကို အခန်းများစွာပါသောသစ်သားခွက်တွင် သူ့အခန်းနှင့်သူ ထည့်ထားရသည်။ စာစီသူက ဝဲလက်တွင် ကိုင်ထားသော သတ္တု ခွက်ထဲသို့ လိုသောစာများ တစ်ခုစီယူ၍ စီရသည်။ ချလိုသော နေရာ၌ စာမပါသော သတ္တုတုံးများ ထည့်ရသည်။ စာကြောင်း တစ်ကြောင်းနှင့် တစ်ကြောင်း အကွာအဝေးညီအောင်စီပြီးနောက်၊ စာဆယ်ကြောင်း ဆယ်ငါးကြောင်းပြီးသောအခါ၊ ခွက်တွင်ပြည့်သွားသည်။ ထိုအခါမှ

ခေတ်မှီပုံနှိပ်စက်ကြီး လည်နေစဉ်

www.foreverspace.com.mm

ဘလောက်မလုပ်မီ ဓာတ်ပုံရိုက်ယူရသည်။

ယင်းခွက်ထဲရှိ စီပြီးစာကို ဂယ်လီခေါ်သတ္တုဗန်း တံမိ တံမိထဲသို့ပြောင်းထည့် လိုက်ရသည်။ ဂယ်လီသည် လက်မ ၂၀ခန့်ရှည်၍ တစ်ကော်လံစာထက် အနည်းငယ်ကျယ် သည်။ ထို့နောက် ယင်းဂယ်လီခွက်ထဲမှစာလုံးများကို မင်သုတ်၍ စာရွက်ရှည်ကြီးနှင့် နှိပ်ယူရသည်။ ယင်းကို ဂယ်လီပရဟုခေါ်သည်။ ဂယ်လီပရကို စာပြင်ဆရာတို့က မူရင်း စာမူနှင့်တိုက်၍ စစ်ဆေးပြင်ဆင်ပြီးနောက်၊ စာစီ သမားထံ ပြန်ပို့ရသည်။ ဂယ်လီပရတွင် ပြင်ဆင်ပေး လိုက်သည့်အမှားစာလုံးများကို ဂယ်လီခွက်ထဲ၌ ပြင်ဆင် စီပြီးနောက် စာမျက်နှာဖွဲ့ရသည်။ ထည့်သွင်းရန်ရှိသမျှ ရုပ်ပုံ၊ ဓာတ်ပုံ၊ ခေါင်းစည်း၊ စာမျက်နှာအမှတ်တို့ကို သံဘောင်ထဲတွင် စီစဉ်ဖွဲ့လုပ်ပြီးနောက် ပရတစ်ခုရိုက်၍ စာပြင်ဆရာထံသို့ ပို့ရသည်။

စာမျက်နှာဖွဲ့ပြီး ပရပေါ်၌ပြင်ဆင်သမျှကို သံဘောင်ထဲရှိ စာလုံးများ၌ ပြင်ဆင်ပြီး နောက်၊ စာမျက်နှာပုံများကို အံကျအောင် သံဘောင်ဘေးရှိ ဝက်အူဖြင့်ကျပ်ရသည်။ ဝက်အူကျပ်ပြီးလျှင် သံဘောင်ကို စက်ပေါ်တင်၍ ပုံနှိပ် သောအခါ အပြီးသတ် ပုံနှိပ်စာရွက်ဖြစ်လာသည်။ ယင်း နည်းဖြင့် စာရွက်ရေတစ်သောင်းအောက်သာ ရိုက်၍ ကောင်းသည်။ ထိုထက်ပို၍ရိုက်လို သော် စာမျက်နှာဖွဲ့ပြီး စာခွက်ကို သတ္တုပြားဖြင့်ပုံတူကူးယူပြီးနောက် ယင်းမှ

တစ်ဆင့် ဖယောင်းဖြင့်ပုံသွင်းယူရသည်။ ဖယောင်း ပုံမှတစ်ဆင့် အီလက်ထရိုတိုက်နည်းဖြင့် ပုံနှိပ်စာရွက် သောင်းနှင့်ချီနှိပ်နိုင်လေသည်။

ပလန်နိုဂရပ်ဖစ်ပုံနှိပ်နည်းသည် ရေနှင့်ဆီ အချင်းချင်း မရောဟူသော သဘောကို အခြေခံ၍ ထွင်ထားသောနည်း ဖြစ်သည်။ စာလုံး၊ ရုပ်ပုံများ၏ မျက်နှာပြင်ကို မင်ဆီများ စွဲ၍မလိုသည့် နေရာ၌ မစွဲစေရန် ဓာတု ဗေဒသဘောအရ စီမံထား၏။ ကျောက်ပုံနှိပ်နည်းသည် ပလန်နိုဂရပ်ဖစ်ပုံနှိပ် နည်း၏ ရှေးအကျဆုံးနည်းဖြစ်သည်။ တစ်လုံးပေါ်တစ်လုံး ဆင့်တည်နေသော ဆလင်ဒါလုံးကြီး ၃လုံးဖြင့်ပုံနှိပ်သော အော့ဖ်ဆက်နည်းခေါ် တစ်ဆင့်ခံပုံနှိပ်နည်းသည် ပလန်နို ဂရပ်ဖစ် ပုံနှိပ်နည်းတွင် အသုံးများဆုံးသော နည်းဖြစ် သည်။ စာလုံးနှင့်ရုပ်ပုံများကို အကြွပုံနှိပ်နည်း၌ကဲ့သို့ ပြောင်းပြန်မဟုတ်ဘဲ မျက်နှာလှည့်မှန်ဖက်မှပင်စီရသည်။ ဆလင်ဒါ ၃ လုံးသည် တချိန်တည်းလည်ရာ အပေါ်ဆုံး ဆလင်ဒါမှစာလုံး၊ ရုပ်ပုံများသည် အလယ်ဆလင်ဒါပေါ်၌ ပြောင်းပြန်လာထင်ကြပြီးလျှင်၊ ယင်းဆလင်ဒါမှ စာလုံး ရုပ်ပုံများသည် အလယ်နှင့်အောက် ဆုံးဆလင်ဒါကြားမှ ဖြတ်သွားသော စက္ကူပေါ်၌လာ၍ထင်ခြင်းဖြင့် အလိုရှိသော ပုံနှိပ်စာမျက်နှာဖြစ်လာသည်။ ဖိုတိုဂျယ်လတင်းနည်း၌ မှန်ပြားပေါ်၌ ဂျယ်လတင်းပါးပါးသုတ်၍ ယင်းကို ဓာတု ဗေဒနည်းဖြင့် အလင်းရောင်ဝင်ရောက်လုပ်ပြီးနောက် ပုံနှိပ် သောနည်းသည်လည်း ပလန်နိုဂရပ်ဖစ် ပုံနှိပ်နည်းတနည်း ဖြစ်သည်။ အလင်းရောင်သွင်းပြီးနောက် ဂျယ်လတင်းကို ဆေးပစ်သောအခါ အလင်းနှင့်မတွေ့ထိထားသောနေရာများ သည်စိုထိုင်း၍ မင်ဆီမစွဲဘဲ အလင်းနှင့်ထိထားသောခြောက် သွေသည့်နေရာများသည် မင်ဆီစွဲသည်။ မှန်အစား ပျော့ပျောင်းသော သတ္တုပြားများကိုလည်း သုံးကြသည်။ အင်တယ်ဂလီယိုခေါ် အချိုင့်ပုံနှိပ်နည်းကို ငွေစက္ကူနှင့် ရုပ်စုံမဂ္ဂဇင်း အချို့ပုံနှိပ်ရာ၌ အသုံးပြုကြသည်။ လိုအပ် သောပုံစံကို ကြေးနီပြားအပေါ်၌ အက်ဆစ်နှင့် ချိုင့်အောင် စားရသည်။ အချိုင့်သည် တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ အတိမ် အနက်မတူချေ။ အနက်ဆုံး ထည့်သွင်းသည့်ရုပ်ပုံ၌ အနက် ဆုံးအပိုင်းကို ထင်စေ၏။ ယင်းကြေးနီပြားကို ဆလင်ဒါ၌ ပတ်ထားပြီးလျှင်ဆလင်ဒါကို မင်ရည်ခွက်ထဲ၌ လှည့် လိုက်သောအခါ ချိုင့်များထဲသို့ မင်ဝင်၍စက္ကူပေါ်၌ အလိုရှိသောစာလုံးနှင့် ရုပ်ပုံများထင်လာသည်။

အထက်ပါပုံနှိပ်နည်းသုံးနည်းအပြင် ၁၉၄၈ခုနှစ်တွင် ချက်စတာကာလဆန်ဆိုသူ တွေ့ရှိခဲ့သော ဇီရိုဂရပ်ဖီခေါ် ပုံနှိပ်နည်းတနည်းလည်းရှိသေး၏။ ယင်းနည်းတွင် မင်ကို အသုံးမပြုချေ။ သတ္တုမဟုတ်သောပုံနှိပ်ပြားပေါ်၌ ထင်း ထင်းလိုသည့်နေရာတွင် လျှပ်စစ်အားပြင်းပြင်းပေး၍

ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်

စာပေဗိမာန်ပုံနှိပ်တိုက်ရှိ ခေတ်မီပုံနှိပ်စက်များ

စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်ရှိ စာအုပ်ချုပ်ငွာန

မိုက်နက်လို့သည့်နေရာတွင် လျော့လျော့ပေးရသည်။ ယင်း ပုံနှိပ်ပြားပေါ်သို့ ပလပ်စတစ်နှင့်သံမှုန့်နုနုကလေးများ ဖြူးပေးလိုက်သောအခါ၊ ဓာတ်အားများသောနေရာတွင် အရောင်ထင်းလာ၍၊ ဓာတ်အားနည်းသော နေရာတွင်ဖျော့လာလေသည်။ ယင်းပုံနှိပ်ပြားမှာ တစ်ဆင့် စက္ကူပေါ်သို့ နှိပ်ယူရာ၌ ပုံနှိပ်ပြားကို လျှင်မြန်စွာပေးရသည်။ သာမန်အရွယ် စာအုပ်ရိုက်သည့်အခါ၊ စာရွက်ကြီး တစ်ရွက်ကို ၆၄ မျက်နှာချိုးရသည်။ ယင်း ၆၄ မျက်နှာချိုးကို ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းတွင် တစ်ဖောင် ဟုခေါ်သည်။ စာအုပ်အရွယ်အစားကိုလိုက်၍ တစ်ထောင်တွင် ၈ မျက်နှာမှ ၃၂ မျက်နှာအထိ ရှိသည်။ ဖောင်ဖွဲ့ပြီး ပုံနှိပ်စာမျက်နှာများကို ခေါက်၍ စီပြီးနောက် ချုပ်မှစာအုပ်ဖြစ်သည်။ ပုံနှိပ်ရာတွင် အဖြူ၊ အမဲ၊ သို့မဟုတ် အရောင်အမျိုးမျိုးနှင့်လည်း ရိုက်နိုင်သည်။ အရောင်စပ်ပုံ သေချာသပ်ရပ်ရန် အရေးကြီး လေသည်။

ပုံနှိပ်ခြင်းအတတ်သည် သက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတတ်ဖြစ်သော်လည်း၊ ပုံနှိပ်သမားတို့က ဝမ်းရေးအတွက်လုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်သဖွယ်သာသဘောထားသည် မဟုတ်ဘဲ နားလည်မှု၊ တတ်ကျွမ်းမှု၊ ဝါယမစိုက်မှုအထူးလိုသော အဖိုးတန်ပညာတစ်ရပ်အနေဖြင့်လည်း တန်ဖိုးထားကြသည်။ ပုံနှိပ်အလုပ်သမားတိုင်း ငွေကြေးမြောက်မြားစွာရသည် မဟုတ်သော်လည်း၊ အချို့သည် မိမိလုပ်ငန်းတွင် မိမိကျေနပ်ကြသည်။ ပုံနှိပ်အတတ်ကျယ်ပြန့်လာသည်နှင့်အမျှ ပုံနှိပ်စာအုပ်များ ကောင်းမွန်လာ၍ ဈေးသက်သာစွာနှင့် ရယူနိုင်ရာ၊ ကမ္ဘာလူထု ပညာဉာဏ်ဖွံ့ဖြိုးသည့်အကျိုးရရှိခဲ့သည်။

ပုံနှိပ်စာလုံး။ ။ပုံနှိပ်ရန်အတွက် သစ်သားတုံးပေါ်၌ ဖြစ်စေ၊ သတ္တုတုံးပေါ်၌ဖြစ်စေ ဖောင်းကြွနေသောစာလုံးပုံ၊ သို့မဟုတ် ရုပ်ပုံဖော်ထားသည်ကို ပုံနှိပ်စာလုံးဟုခေါ်သည်။ ပုံနှိပ်စာလုံးများဖြင့် ပုံနှိပ်သည့်အတတ်သည် ခရစ် ၁၄၀၀ ပြည့်နှစ်လွန် နှစ်များတွင် စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ပုံနှိပ် စာလုံးများ မပေါ်သေးသည့်အချိန်ကမူ ပုံနှိပ်သမားများသည် မိမိတို့ပုံနှိပ်လိုသော စာလုံးများကို သစ်သားပေါ်တွင် ထွင်းယူကြရ၏။ ယင်းသို့ ထွင်းရာ၌လည်း စာတစ်မျက်နှာလုံးကို သစ်သား တစ်တုံးတည်းပေါ်တွင် အကုန်ထွင်းကြရလေသည်။ သတ္တုဖြင့်တစ်ခုချင်းသွန်းလုပ်သော ပုံနှိပ်စာလုံးများမှာ နောက်မှပေါ်ပေါက်လာကြသည်။ ယခုသော် ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းသမားတို့သည် အဆိုပါပုံနှိပ်စာလုံးများကို ပုံနှိပ်စာလုံး လုပ်စက်များမှ အလွယ်တကူပင် လိုသလောက် ဝယ်ယူနိုင်ကြပေပြီ။

ယခုခေတ်တွင် ပိုစတာကြော်ငြာများအတွက် အရွယ်

အကြီးစားစာလုံးများကိုသာ သစ်တုံးပေါ်၌ထွင်းယူတတ်ကြသည်မှလွဲ၍ အားလုံးပင် သတ္တုဖြင့်သွန်းလုပ်ထားသော ပုံနှိပ်စာလုံးကို သုံးကြသည်။ အသုံးပြုသော သတ္တုမှာ စာလုံးအသေးများအတွက် ခနောက်စိမ်း၊ ၁၉ ရာခိုင်နှုန်း၊ သံဖြူ ၉ ရာခိုင်နှုန်း၊ ခဲ ၅ ရာခိုင်နှုန်း၊ ရောစပ်၍သုံးလိုင်း။ ခြောက်လိုင်း၊ ကိုးလိုင်းစသောစာလုံးကြီးများအတွက် ခနောက်စိမ်း ၂၄ ရာခိုင်နှုန်း၊ သံဖြူ ၁၂ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကြေးနီ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ခဲ ၅ ရာခိုင်နှုန်း ရောစပ်သည်။ ယင်းသတ္တုစပ်တွင် ခဲအများဆုံးထည့်၍ ပြုလုပ်ရသည့် အတွက်ပင် ပုံနှိပ်စာလုံးများကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ ခဲစာလုံးဟုခေါ်တွင်ကြခြင်းဖြစ်လေသည်။ ပုံနှိပ် စာလုံးလုပ်သောသတ္တုစပ်၏ ထူးခြားသောဂုဏ်သတ္တိများမှာ ပုံသွန်းခွက်ထဲသို့အရည်ကျို၍လောင်းထည့်လျှင် အေးပြီးခဲ၍သွားချိန်၌အနည်းငယ်ကျုံ့ဝင်သော်လည်း၊ အခြားသတ္တုစပ်များလောက် ကျုံ့ဝင်ခြင်းမရှိချေ။ လေ၊ ရေ၊ မင်၊ ဆီ၊ ဆပ်ပြာ စသည်တို့နှင့် အမြဲတမ်း ထိတွေ့နေရသော်လည်း၊ ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်းနည်း၍ ခံနိုင်ရည်ရှိသည်။

ခဲစာလုံးပြုလုပ်ထားသော ခဲတုံးမှာ ရိတင်ပုံ ခပ်လျားလျားဖြစ်၍၊ စာလုံးဖော်ထားသည့်ဖက်ကို မျက်နှာစာဟုခေါ်သည်။ ခဲတုံး၏ကိုယ်တွင် ကန့်လန့်ဖြတ်ပျော့ကြောင်းကလေးများပါ၍ ယင်းပျော့ကြောင်းကလေးကို လက်နှင့်စမ်းသပ်ခြင်းဖြင့် မည်သည့်ဖက်ကအတည့် ဖြစ်သည့်ကို စာစီသမားသည် အလွယ်တကူသိနိုင်သည်။ အင်္ဂလိပ်နှင့်အမေရိကန်စာလုံးများတွင် ရှေ့ဖက်၌ ပျော့ကြောင်းဖော်ပေးထားသော်လည်း ပြင်သစ်ပုံနှိပ်စာလုံးများ၌မူ ပျော့ကြောင်းသည် ကျောဖက်၌ပါရှိ၏။ ခဲတုံး၏ အောက်ခံမျက်နှာတွင်လည်း၊ အောက်ခြေမြေစေရန် အလယ်၌ ချိုင့်ထွင်းပေးထားတတ်သည်။ ပုံနှိပ်စာလုံးများသည် စာလုံးပုံကိုလိုက်၍ အရွယ်အစားရှိသော်လည်း၊ ပုံနှိပ်ရာတွင် တညီတညာတည်းထင်စေရန် အမြင့်ချင်းတူညီရသည်။ အမြင့်မှာ ၉.၁၈ လက်မဖြစ်၏။

ပုံနှိပ်စာလုံးများသွန်းလုပ်ရန်အတွက်၊ ဦးစွာပထမမူရင်းစာလုံးပုံစံများရှိထားရသည်။ ထိုစာလုံးပုံစံများကို သံမဏိဖြင့်လုပ်ကြရ၍၊ ယင်းကိုကြေးနီ၊ သို့မဟုတ်ကြေးဝါတုံးပျော့ပျော့ပေါ်ခတ်နှိပ်ပေးသောအခါ၊ ပုံသွန်းခွက်ဖြစ်လာသည်။ ဤပုံသွန်းခွက်များတွင် ယခင်ဖော်ပြခဲ့သောသတ္တုစပ်ကို အရည်ကျို၍ လောင်းထည့် ပေးခြင်းဖြင့် ပုံနှိပ်စာလုံးများကို အကြိမ်ကြိမ်သွန်းလုပ်နိုင်ပေသည်။ ယခင်က ပုံနှိပ်စာလုံးများကို လက်နှင့်သာ ပုံသွန်းခဲ့ကြရ၏။ ယခုမူ စာလုံး ပုံသွန်းစက်များ ပေါ်ပေါက်လာပြီဖြစ်ရာ၊ ထိုစက်များဖြင့် တစ်မိနစ်လျှင် ပုံနှိပ် စာလုံးပေါင်း ၁၅၀ မျှကို သွန်းလုပ်ပေးနိုင်လေသည်။

www.foreverspace.com.mm

စာစီထားပြီးသော ပုံနှိပ်စာလုံး

သာမန်အားဖြင့် ပုံနှိပ်စာလုံးများကို လက်ဖြင့်စီကြရ၏။ ထိုကဲ့သို့လက်စီပုံနှိပ်တိုက်တွင် အက္ခရာများနှင့်တကွ ဂဏန်းများ၊ အခြားအမှတ်လက္ခဏာများ အစုံပါသည့်ပုံနှိပ်စာလုံးတစ်စုံကို 'ဖောင့်' ဟုခေါ်၍၊ ယင်းတို့ကို အပေါ်ခွက်၊ အောက်ခွက်ဟု နှစ်ခွက်ခွဲကာ သီးခြားအံကလေးများဖြင့် ထည့်ထားသည်။ စာလုံးတစ်စုံတွင်အသုံးနည်းသည့် စာလုံးထက် အသုံးများသည့် စာလုံးက အရေအတွက် များ၏။ လိုင်နိုတိုက်ခေါ် တစ်ကြောင်းချင်းစီပေးသည့် စာစီစက်နှင့် မိုနိုတိုက်ခေါ် တစ်လုံးချင်းစီပေးသည့် စာစီစက်များ ပေါ်ပေါက်လာပြီးသည့်နောက်တွင်ကား၊ ပုံနှိပ်တိုက်ကလေးများမှလွဲ၍ ခေတ်မီပုံနှိပ်တိုက်ကြီးများ အားလုံးလိုလို၌ပင် ယင်းသို့သော စာစီစက်များကို အသုံးများလာကြပေပြီ။

ပုံနှိပ်စာလုံးများတွင် အရွယ်အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ထိုအရွယ်များကို ယခင်ကသီးခြားအမည်များဖြင့်မှည့်ခေါ်ကြသော်လည်း၊ ယခုအခါ တိကျသေချာသောပွိုင့်စနစ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှည့်ခေါ်ကြသည်။ ပွိုင့်တစ်ခုသည် ၁/၇၂လက်မနှင့် ညီမျှ၏။ အင်္ဂလိပ်စာလုံးများတွင် ပိုက္ကား(၁၂ပွိုင့်)၊ စမောပိုက္ကား(၁၁ပွိုင့်)နှင့် လောင်းပရိုင်မာ (၁၀ပွိုင့်) အရွယ် စာလုံးများကို အသုံးများကြသည်။ ၉ ပွိုင့်၊ ၈ပွိုင့် အစရှိသည်ဖြင့် ၅ပွိုင့်အထိသေးငယ်သောအရွယ်များလည်း ရှိသေး၍၊ ၁၂ပွိုင့်ထက် ကြီးသောအရွယ်များမှာ ၁၄ ပွိုင့်၊ ၁၆ပွိုင့်၊ ၁၈ပွိုင့်၊ ၂၄ပွိုင့်၊ ပွိုင့်၃၀၊ ၃၆ ပွိုင့်တို့ဖြစ်ကြ

သည်။ ကြော်ငြာများ သတင်းစာခေါင်းစည်း များအတွက် ဖြစ်မှု၊ ၉၆ပွိုင့်မှ ၁၄၄ပွိုင့်အထိကြီးသောအရွယ်များကိုပင် အသုံးပြုတတ်ကြလေသည်။ မြန်မာစာလုံးများတွင်ကားဂရိတ်ပရိုင်မာခေါ် ၁၈ပွိုင့်နီး ပါးရှိသည့်အရွယ်ကို သာမန်အားဖြင့်၊ အသုံးများကြ၍၊ ထိုထက်ငယ်သောအရွယ်များကို ၁၄ပွိုင့်၊ ပိုက္ကား (၁၂ ပွိုင့်)ဟုခွဲထားသည်။ ဂရိတ်ပိုင်မာထက်ကြီးသော အရွယ် များမှာ ၁၈ ပွိုင့်၊ ၂၄ပွိုင့်၊ ၃၀ပွိုင့်၊ ၃၆ပွိုင့်၊ ၄၂ပွိုင့်နှင့် ၄၈ပွိုင့်တို့ဖြစ်ကြ၏။ ဤနေရာ၌ ၂၄ပွိုင့်ဟူသည်မှာ ပိုက္ကား ၂ကြောင်းစာဟုဆိုလိုသဖြင့် ၂၄ ပွိုင့်နှင့် ညီမျှ၍၊ ၃ လိုင်း၊ ၆ လိုင်း စသည်တို့မှာလည်း ဤသဘောပင် ဖြစ်လေသည်။ တစ်ဖန် မြန်မာ စာလုံးများတွင် ပွိုင့်ချင်း တူသော်လည်း မျက်နှာအထူ၊ အပါး ကွဲပြားတတ်၍၊ ယင်းတို့ကို မျက်နှာ ရိုးရိုး၊ သို့မဟုတ် မျက်နှာအဖြူ၊ မျက်နှာထူ၊ သို့မဟုတ် မျက်နှာမဲ စသည်ဖြင့် ခွဲခြားထားလေသည်။

ပုံနှိပ်စာလုံးများသည် အရွယ်အစားစားသာမက ပုံစံအမျိုးမျိုးလည်းရှိသည်။ အင်္ဂလိပ်ပုံနှိပ်စာလုံးများတွင် ရှေးခေတ် ရောမစာလုံးပုံ၊ ခေတ်သစ်ရောမစာလုံးပုံ၊ အီတလစ်ခေါ် စာလုံးစောင်းပုံမျိုး စသည်ဖြင့်အမျိုးမျိုးရှိ၏။ မြန်မာစာလုံးများတွင်ကား၊ စာလုံး အတည့်မျိုးမှလွဲ၍၊ စာလုံးစောင်းပုံမျိုး သီးခြားမပေါ်ပေါက်သေးချေ။ ၆ လိုင်း၊ ၉ လိုင်းစသော အရွယ်အကြီးစား စာလုံးများတွင်မူ ရိုးရိုးမျက်နှာပိုင်းမျိုးအပြင်၊ မျက်နှာရှည်၊ သို့မဟုတ် အပြားပုံဟူ၍ နောက်တစ်မျိုးခွဲခြားထားလေသည်။

ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းတွင် စာလုံးများကို တစ်လုံးချင်း ကောက်စီ၍ရိုက်နှိပ်ရုံမျှနှင့် မပြီးသေးချေ။ ပုံနှိပ်စာလုံး စီစဉ်နည်းအတတ်ကိုလည်း နားလည်တတ်ကျွမ်းရန် အရေးကြီးပေသည်။ ဤအတတ်တွင် ပုံနှိပ်ရမည့်စာအုပ် စာတမ်း တစ်ခုအတွက် သင့်တော်သောအရွယ်နှင့်ပုံစံရှိသည့် စာလုံးများကို ရွေးချယ်တတ်ခြင်း၊ အမြင်ရှင်း၍ ဖတ်ချင်း စဖွယ်ဖြစ်အောင် အနေအထားများကို စီစဉ်တတ်ခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် ကုန်တိုက်၊ အလုပ်တိုက်ကြီးများ၌ မိမိတို့တိုက်မှ ဖြန့်ချိထုတ်ဝေမည့် စာရွက်စာတမ်းနှင့် ကြော်ငြာများကို ကြီးကြပ်စီစဉ်ရန်အတွက်၊ ဤအတတ်၌ကျွမ်းကျင်သူ တစ်ဦးဦးကို သက်သက်ငှါးရမ်း၍ ထားတတ်ကြလေသည်။

ပုံသွန်းအတတ်။ ။သတ္တု၊ ပလပ်စတစ်၊ ရော်ဗာကဲ့သို့ သောပစ္စည်းများကို အရည်ကျိုပြီးနောက်၊ ပုံစံခွက်များထဲသို့လောင်းထည့်၍ အလိုရှိရာ ပစ္စည်းများပြုလုပ်သည့် အတတ်ကို ပုံသွန်းအတတ်ဟုခေါ်သည်။ ဤအတတ်သည် ရှေးအခါကပင်ရှိခဲ့၏။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၃၈၀၀ကျော်

ကပင် အီဂျစ်လူမျိုးတို့သည် ကြေးညိုကို ပုံသွန်းခဲ့ကြသည်။ ယခုခေတ်တိုင်အောင် ပုံသွန်းအတတ်သည် ခေတ်မမှီနိုင်ရုံ မက၊ စက်မှုလက်မှုအနုပညာလုပ်ငန်းများတွင် ယင်းမပါ လျှင်မပြီးသလောက် အရေးပါနေလေသည်။

ပုံသွန်းလုပ်ငန်းတွင် ခေါင်းပွရုပ်လုံးများကို ပုံသွန်းယူ သည့်လုပ်ငန်းလည်းပါဝင်၏။ ရုပ်လုံးပုံသွန်းရာတွင်၊ ရှေးဦး စွာသွန်းယူလိုသောပုံကြမ်းကို ရွံ့ဖြင့်ပြုလုပ်ရသည်။ ထို့ နောက်ရွံ့ရုပ်ကိုတစ်ဖန်ဖယ်ရှားပြီးဖြင့်မိမိပေးရ၏။ ဖယောင်းကို အပြီးသတ်ရုပ်လုံးတွင် လိုသည့်အနေအထားမျိုးအတိုင်း ဖြစ်အောင် အစွမ်းကုန်မွမ်းမံဖန်တီးပေးရ၏။ ပြီးသောအ ခါထိုရုပ်လုံးပေါ်တွင် ရွံ့ဖြင့်မိမိပေးရပြန်သည် ဤသို့ မိမိပေးလိုက်သောအခါ၊ ဖယောင်းပုံရုပ်လုံးမှာ ရွံ့တုံး ထိပ်၌သတ္တုရည်လောင်းထည့်ရန် အပေါက်တစ်ပေါက်နှင့် အောက်ဖက်၌ ဖယောင်းအရည်ပျော်လာသောအခါ စီး ထွက်နိုင်စေရန် အပေါက်ငယ်များ ဖောက်လုပ်ပေးရသည်။ သတ္တုရည်ကို လောင်းထည့်လိုက်သောအခါ ရွံ့တုံးအတွင်းရှိ ဖယောင်းသည် အပူရှိန်ကြောင့်အရည်ပျော်ပြီးလျှင် အောက် ဖက်မှစီးထွက်သွား၍ သတ္တုရည်က ဖယောင်းတည်ရှိ ခဲ့သောနေရာအကြိုအကြားမှန်သမျှသို့ ဝင်ရောက်သွား သည်။ သတ္တုအေး၍ခဲသွားသောအခါ၊ ပြင်ဖက်ရွံ့လွှာကိုခွာ ပြီးနောက်၊ ရုပ်လုံးတွင် အပေါက်ငယ်များဖောက်၍ အတွင်း ရှိရွံ့များကို ထုတ်ပစ်ရ၏။ ထို့နောက် အဆိုပါအပေါက် များကို ဖာထေးဂဟေဆော်၍ပိတ်ပြီးလျှင် ရုပ်လုံးကြမ်းကို တစဉ်းဆောက်စသည်တို့ဖြင့်အချော ကိုင်လိုက်သော အခါ၊ အလိုရှိသောရုပ်လုံး အချောကိုရရှိလေသည်။

ကြေးနီ၊ကြေးဝါစသောသတ္တုမျိုးကို သွပ်ခဲစသောအ ခြားသတ္တုမျိုးဖြင့်ရော၍လည်းကောင်း၊ တစ်မျိုးတည်း ကိုလည်းကောင်း အလိုရှိရာပုံသွန်းလုပ်သည့် ပန်းတည်း လုပ်ငန်းသည်လည်း ပုံသွန်းအတတ်တစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။

အခြားတစ်နည်းမှာ သဲဖြင့်ပြုလုပ်သော ပုံသွန်းများကို အသုံးပြုသည့်နည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းနည်းကို အသုံးများ လေသည်။ ပုံသွန်းရာမှာများသောအားဖြင့် အပေါ်အောက် နှစ်ခြမ်းဖြစ်တတ်သည်။ သဲမှာ သာမန် သဲရိုးရိုးမဟုတ်ဘဲ အပူဒဏ်ကို ခံနိုင်အောင် အထူးစီမံထားသောသဲမျိုးဖြစ် ၏။ ရှေးဦးစွာ အောက်ခံသေတ္တာတွင် အဆိုပါသဲကို ကျစ် ကျစ်ပါအောင်၊ သိပ်ထည့်ပြီးသော်၊ သွန်းလုပ်သည့် ပစ္စည်း နှင့်တထေရာတည်းတူအောင်သစ်သား၊ သတ္တုစသည် တစ် ခုတစ်ခုဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ပုံသွန်းကို ယင်းသဲထဲ၌ တစ်ဝက်မျှနှစ်မြုပ်သည်အထိ ဖိနှိပ်ထည့်ပေးထားရသည်။ ထို့နောက်အပေါ်ဖုံးသေတ္တာဘောင်ကို အောက်ခံသေတ္တာ ပေါ်တွင်တင်ပေး၍၊ ထိုသေတ္တာထဲသို့ တစ်ဖန်သဲကို ကျစ် ကျစ်ပါအောင်သိပ်ထည့်ပေးရပြန်သည်။ အပေါ်သေတ္တာ

ကိုခွာ၍ ပုံသွန်းကို ထုတ်ယူလိုက်သောအခါ၊ အပေါ် သေတ္တာတွင် ပုံတစ်ဝက်နှင့် အောက်ခံသေတ္တာတွင် ပုံတစ် ဝက်ရှိသောသဲပုံသွန်းကိုရ၏။ ပုံသွန်းလိုသောအခါ၊ အဆို ပါသေတ္တာနှစ်ခုကို အံကျဟပ်၍ အပေါက်တစ်ပေါက် ဖောက်ပေးပြီးလျှင် ပုံလောင်းလိုသည့်အရည်ကို လောင်း ထည့်ပေးရသည်။ အရည်ခဲလာသောအခါ၊ သွန်းပုံအ ကြမ်းကိုရ၍၊ ယင်းကို တစ်ဖန်သွန်းပုံအချောကိုရအောင်၊ လိုသလိုအချောကိုင်ပေးရသည်။ ပုံသွန်း ပစ္စည်းအများထုတ် စံနစ်ဖြင့် သွန်းပုံပစ္စည်းများကို အမြောက်အမြားပြုလုပ် သောအခါ၊ အဆိုပါသေတ္တာမျိုး၌ ပုံသွန်းထင်အောင် ပြုလုပ်သည့်အလုပ်ကို အထက်ပါအတိုင်း လက်ဖြင့်မလုပ် လဲ၊ စက်များဖြင့် လျင်မြန်စွာ ပြုလုပ်ယူလေသည်။

ပုံနှိပ်စာလုံးသွန်းစက်ကဲ့သို့သော ယခုခေတ် ပုံသွန်း စက်များတွင်မူ၊ ပုံသွန်းပြုလုပ်ရမည့် ပစ္စည်းများကို အပင် ပန်းခဲ၍ သွန်းမနေတော့ချေ။ ထိုစက်ရုံမျိုးတွင် ညှပ်ပုံစက် များရှိ၍ သံမဏိဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ပုံသွန်းများကိုတပ် ဆင်ထားသည်။ ပုံသွန်းလိုသောအခါ၊ သင့်တော်သော သတ္တုပြားကို ထည့်သွန်း ပေးရ၍၊ ညှပ်ပုံစက်အားဖြင့် ဖိနှိပ်ပုံရိုက်ပေးရသောအခါ အလိုရှိသောသွန်းပုံ ပစ္စည်းကို ရသည်။ ယခုအခါ ဤနည်းဖြင့် ပစ္စည်းအမြောက်အများကို အချိန်အနည်းငယ်အတွင်း ထုတ်လုပ်နိုင်လေသည်။

ပျူ။ ။ပျူသည် ပင်ဖျက်အင်းဆက်ပိုးကလေးတစ်မျိုး ဖြစ် သည်။ အပင်များမှပင်ရည်များကို စုတ်ယူဖျက်ဆီးကြ သည်။ ပျူအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ပျူသည် တစ်လက်မ၏ ဆယ်ပုံ တစ်ပုံခန့်သာရှိပြီးလျှင်၊ ယင်း၏ ကိုယ်လုံးသည် နူးညံ့ဝဖိုး ၍ ဦးခေါင်းကား သေးငယ်သည်။ ပါးစပ်သည် စုတ်ပြွန် ကဲ့သို့ ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသည်။ အစိမ်း၊ အမဲ၊ အဖြူရောင် စသည်ဖြင့် အရောင်အမျိုးမျိုးရှိသည်။ အများအားဖြင့်မူ အစိမ်းရောင်ဖြစ်သည်။ ပျူအမျိုးပေါင်းများစွာတို့တွင် အထီးများ၌များသောအားဖြင့် အတောင်ရှိတတ်၍ အချို့ ပျူအမျိုးများ၌မူ အမများသည် အတောင်မရှိချေ။ ပါဏဗေဒအလိုအားဖြင့် ပျူသည် အာဖီးဒီးဒီးမျိုးရင်း တွင်ပါဝင်သည်။ များစွာသောပျူမျိုးသည် သူတို့ကိုယ် တွင်းမှ အချိုရည်တစ်မျိုးကို ကျောဖက်ရှိအပေါက်မှ ထုတ် လေ့ရှိကြသည်။ ယင်းပျူရည်ကို ပုရွက်ဆိတ်များ အထူးပင် နှစ်သက်ကြသည်။ ပုရွက်ဆိတ်များသည် သူတို့၏ဦးမှင်များ ဖြင့် ပျူကျောကို သပ်ပေးလိုက်သောအခါ၊ ပျူကိုယ်မှ အ ချိုရည်ထွက်လာသည်။ ထိုအချိုရည်ကိုလျက်၍ စားကြ သည်။ ထို့ကြောင့် ပုရွက်ဆိတ်များသည် အချိုရည် ထွက် သောပျူများကို တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ သယ်ယူသွားကာ၊ အထူးစောင့်ရှောက်ထားတတ်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ပျူများ

သည် ခဏကလေးနှင့်ပင် တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ ပျံ့ပွား သွားနိုင်ကြသည်။

ပျများသည် လယ်ယာ၊ ဥယျာဉ်၊ သစ်သီး ခြံများတွင် လူတို့စိုက်ပျိုးထားသော အပင်အမျိုးမျိုးကို အမှီပြု၍နေ ကြသည်။ သစ်ပင်တစ်ပင်ပေါ်တွင် သန်းပေါင်း များစွာ သောပျများ ရှိတတ်ကြသည်။ ပျများသည် အရွက် ၊ ပင်စည်း၊ အမြစ်များမှ ပင်ရည်ချိုများကိုစုတ်ယူကြသဖြင့် အပင်များ ညှိုးနွမ်းအားတိတ်သွားစေသည်။ ခြောက်သွေ့ သွားစေသည်။ ပျကလေးတစ်ကောင်သည် သစ်ပင် တစ်ပင်၏ အရည်ကို စုတ်ယူ စားသောက်ခြင်းကြောင့် သစ်ပင် ပျက်စီးမသွားနိုင်သော်လည်း၊ ပျ များ အုပ်နှင့်ချီ၍ စုတ်ယူစားသောက်ပါက ပျက်စီးသွားစေနိုင်သည်။

အချို့ပျများသည် အခြားပိုးကောင်များကဲ့သို့ ဥများ မှပေါက်ကြ၏။ သို့သော် အချို့ကားပိုးကောင်အတိုင်း မွေးဖွားလာကြသည်။ ပျသည် အလွန်ပွားလွယ်သော အင်း ဆက်ပိုးမျိုးဖြစ်သည်။ ဆောင်းကူးရာသီ၌ အဖိုအမ မိတ် လိုက်ကြပြီးနောက် အချလိုက်သည့် အောင်မြင်သောပျ ဥများမှ နွေကူးရာသီတွင် ပျကောင်ကလေးများ ပေါက် လာကြသည်။ ယင်းပျကောင်ကလေးများသည် မိတ်လိုက် ခြင်း၊ အဥခြင်းမပြုကြဘဲ၊ ယင်းတို့ကိုယ်တွင်းရှိ မအောင် မြင်သော ဥများမှပေါက်သည့် ပျငယ်ကလေးများကို မွေး ထုတ်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် တစ်နေ့လုံး အဖေမဲ့ ပျငယ် ကလေးများအမြောက်အမြား ပေါက်လာလေသည်။

ပင့်ကူနှင့်ပျစားပိုး၊ ဇာတောင်ပိုးအစရှိသောပိုးကောင် များသည် ပျများကိုစားကြ၏။ ပျများတွင် ယင်းသို့ ရန်သူ အမြောက်အမြားသာ မရှိပါက၊ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ သစ်ပင် အားလုံးလိုလိုပင် ပျများကြောင့်၊ မကြာမီ ပျက်စီးသွား နိုင်ပေသည်။

ပျစားပိုး။ ။ပျစားပိုးသည် ပိုးတောင်မာ တစ်မျိုးဖြစ်၏။ ပါဏဗေဒ အလိုအားဖြင့်ယင်းသည် ကော့စီနယ်လီဒီး မျိုးရင်းဝင် ဖြစ်သည်။

ပျစားပိုးအမျိုးပေါင်းများစွာရှိသည်။ ယင်းတို့ အား လုံးသည် သေးငယ်ကြ၍၊ တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး ပုံသဏ္ဍာန် အလွန်တူသည်။ ကိုယ်ထည်သည် ဝိုင်း၍ပဲခြမ်းနှင့် တူ သည်။ သို့သော်အသွေးအရောင်ကွဲပြားကြသည်။ ပျစားပိုး ၏ ကျောအရောင်သည် အများအားဖြင့်မည်း၍၊ အနီ၊ သို့မဟုတ်အဝါစက်များရှိသည်။ အချို့ပျစားပိုး၏ကျောမှာမူ နီ၍ အမဲစက်များရှိပြီးလျှင်၊ အချို့ကျောသည် ဝါ၍အမဲ စက်များရှိသည်။ အချို့ပျစားပိုးမျိုး၏ ကျောကား အစက်အပြောက်မရှိဘဲ လုံးလုံးနီနေတတ်ပြီးလျှင်၊ အချို့ကား လုံးလုံးဝါနေတတ်သည်။

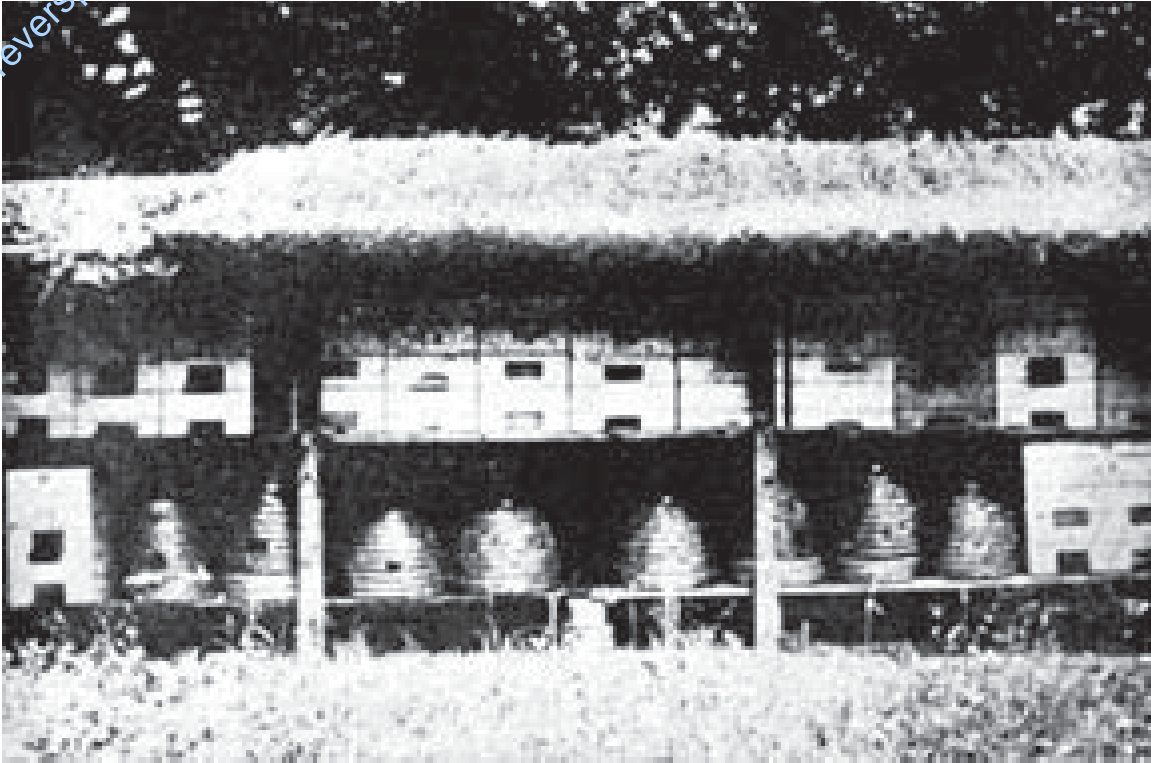
ပျစားပိုးကောင်ကို ကြည့်လျှင် အတောင်ရှိလိမ့်မည်ဟု မထင်ရချေ။ အမှန်စင်စစ် ယင်း ပိုးမျိုးတွင် အတောင် ၂ စုံရှိသည်။ တစ်စုံသည် ပါး၍ပျော့ပျောင်းသည်။ သို့ရာတွင် ကျန်တစ်စုံထက် ပို၍ကြီးသည်။ ကျန်တစ်စုံ ကား မာကျော၍ ပျော့သော အတောင်နှင့်တကွ တစ်ကိုယ် လုံးကို ကျစ်လစ်စွာ ဖုံးထားသည်။

ပျစားပိုးမသည် ဥများကို ပျများစွဲကပ်နေသည့် အပင် ၏ သစ်ရွက်သစ်ကိုင်းများပေါ်တွင် အုသည်။ လေးငါးရက် ကြာသော် ဥမှပေါက်သည်။ ဥမှပေါက်စ ပျစားပိုးလောင်း ကလေးများသည် ညှိမှိုင်းမှိုင်း စိမ်းဖန့်ဖန့်အရောင်ရှိသည်။ သို့သော် ပျစားပိုးလောင်းသည် ပိုးဖလံပိုးလောင်း၊ လိပ်ပြာ ပိုးလောင်းတို့နှင့် အနည်းငယ်မျှမတူချေ။ ပျစားပိုးလောင်း သည် အလွန်အစားကြီးသည်။ ယင်းတို့၏ အဓိက အစာ သည် ပျကောင်များဖြစ်သည်။ စားယင်း တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာခဲ့ရာ၊ ထိုအတွင်း အကြိမ်ပေါင်းများစွာ အရေခွံ လဲလေသည်။ နောက်ဆုံး၌ အစာမစားတော့ဘဲ၊ ခေတ္တ အနားယူလေသည်။ ယင်းသို့ နားနေချိန်တွင် ပိုးတုံးလုံး အဖြစ်သို့ပြောင်းသည်။ ပျစားပိုးသည် ပိုးတုံးလုံးဘဝတွင် ကြည့်၍မလှချေ။ ပိုးတုံးလုံးဘဝမှ ကြီးပြင်း၍ အရွယ် ရောက်လာသောအခါမှ တစ်ဖန်ပျများနှင့် အခြားပိုး ကောင်ကလေးများကို စားကြပြန်သည်။

ပျစားပိုးသည် သီးပင်ပန်းပင်တို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ပျနှင့်ပိုးစားနဲ့တို့ကို စားသောကြောင့်၊ သစ်သီးခြံရှင်နှင့် ပန်းခြံရှင်တို့အဖို့ အသုံးဝင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်း သည့်ပိုးများကို သက်သက် စုဆောင်းမွေးမြူ၍ ပျကောင် များ ဖျက်ဆီးသောဒေသများသို့တင်ပို့ရသည်။ အရွယ် ရောက်သောပျစားပိုးကောင်တို့ကို အလွယ်တကူဖမ်းယူ စုဆောင်းနိုင်သည်။ ဆောင်းရာသီသို့ရောက်လျှင် ပျစား ပိုးကောင် မြောက်များစွာတို့သည်စုရုံးကာ၊ သစ်ပင်များ၏ အခေါက်အတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ ကျောက်ကြိုကျောက် ကြားများ၌ဖြစ်စေ၊ တံခါးဘောင်ကြားတို့၌ဖြစ်စေ ခို အောင်းနေတတ်ကြသည်။ ဤအချိန်မျိုးတွင် ယင်းသည့် ပိုးများကို လိုက်လံသိမ်းဆည်းခြင်းမပြုပါက၊ အအေးဒဏ် ဖြင့် အများအပြား သေကြေပျက်စီးကြ၏။ မသေဘဲကျန် သောပိုးများက နွေကူးရာသီတွင် ဥများအု၍ မျိုးဆက်ပွား ကြပြန်သည်။ ပျစားပိုးသည် ဟန်ဆောင်တတ်သည်။ ပိုးဖမ်းသူများ လာသည်ကို သိသောအခါ၊ ယင်းတို့သည် ခြေချောင်းကွေး၍ သေဟန် ဆောင်နေတတ်ကြသည်။

ပျား။ ။ “ပျားကိုပုံပြု၊ ခြကိုတု။ ရမူဥစွာ၊ ရတနာ” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ “သင်ကြားပညာပစ္စည်းရှာပမာပျားသဏ္ဍာန်” ဟူ၍လည်းကောင်း ဆိုရိုးရှိခဲ့သည်။ ပညာကိုဖြစ်စေ၊

ပျား

အနောက်နိုင်ငံများတွင် ပျားအုံများပြုလုပ်၍ ပျားများကို တမင်မွေးမြူကြသည်။

ဥစ္စာကိုဖြစ်စေ ရှာဖွေစုဆောင်းသူတို့သည် ခြကောင်နှင့်ပျားကောင်များကို အတုယူကာ၊ အနည်းငယ် ဖြစ်စေကာမူ၊ မပျောက်မပျက်အောင် တဖြည်းဖြည်းစုဆောင်းထားပါက၊ နောင်ပညာရှိကြီး၊ ဥစ္စာရှင်ကြီးအဖြစ်သို့ရောက်နိုင်ကြပေမည်ဖြစ်သည်။ ပျားတို့သည် အင်းဆက်ပိုးမျှသာဖြစ်သော်လည်း၊ အံ့ဖွဲ့ပုံ၊ ဝေကျပုံတာဝန်ကို အသီးအသီးမတွယ်ကပ်ဘဲထမ်းဆောင်ကြပုံတို့မှာ စံနစ်တကျရှိလှသဖြင့်၊ အင်းဆက်ပိုးအပေါင်းတို့တွင် အလွန်မှတ်သားနည်း ယူဖွယ်ရာကောင်းပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပျားကြီး၊ ယင်းပျား၊ သစ်ခေါင်းပျား၊ ခွေးလှေးပျားနှင့် မွေးလိမ်ပျားဟူ၍ ပျားငါးမျိုးအထင်အရှား ရှိလေသည်။ ထိုပျားများအနက် ပျားကြီး၊ ယင်းပျားနှင့် သစ်ခေါင်းပျားများမှ ပျားရည် အမြောက်အများ ရရှိကြ၏။ ယင်းပျားအုံများကို တစ်ခါတစ်ရံ မြို့တွင်း၌ပင်တွေ့ရှိရတတ်၍၊ ပျားကြီးအုံများကိုမူတော့နက်တွင်းရှိ သစ်ပင်မြင့်များပေါ်၌သာ တွေ့ရတတ်သည်။

ပျားသည် ဟိုင်မင်နောတာရာမျိုးစဉ်ဝင် အတောင်လေးခုရှိသော တုတ်တတ်သည့်အင်းဆက်ပိုးမျိုးဖြစ်သည်။ သားငယ်များအတွက် အလွန်အစာသိုလှောင် ကောင်းသဖြင့် ထင်ရှားသည်။ လူတို့ကဲ့သို့ပင် အဆောက်အအုံဖွဲ့၍စုပေါင်းနေထိုင်တတ်ကြ၏။ မိမိတို့၏ နေအိမ်ပျားအုံများကိုဆောက်

ရာ၌ အထူးပင်ကျွမ်းကျင်လှပေသည်။ အင်းဆက်ပိုးများအနက် ပျားများသည် လူများအဖို့အလွန်အသုံးကျသော အင်းဆက်ပိုးဖြစ်သည်။ ပျားရည်ကိုပေးရုံမက အပင်များကို တစ်ပင်နှင့်တစ်ပင် မျိုးကူးစေသဖြင့်အသီးဖွံ့ဖြိုးစေသည်။

ပျားမျိုးပေါင်း တစ်သောင်းခန့်ရှိ၏။ ယင်းတို့ကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌တွေ့ကြရသည်။ အာတိတ်စက်ဝိုင်း၌လည်းကောင်း၊ သဲကန္တာရထဲ၌လည်းကောင်း၊ တောင်ပေါ်၌လည်းကောင်းပျားများကိုတွေ့နိုင်သည်။ အမေရိကအလယ်ပိုင်း၌ တွေ့ရသောပျားမျိုးတွင် အစွယ်မရှိချေ။ အချို့ပျားများသည် သစ်ခေါင်းထဲတွင်နေ၍ အချို့သည်မြေကြီး၌ အံ့ဖွဲ့နေတတ်ကြသည်။

ပျားများကို ၂မျိုးခွဲခြားနိုင်၏။ တစ်မျိုးမှာ အစုလိုက်နေတတ်သောပျားမျိုးဖြစ်၍၊ တစ်မျိုးမှာ သီးခြားနေတတ်သော ပျားမျိုး ဖြစ်၏။ ယင်းပျားနှင့် ပျားပိတုန်းသည် အစုလိုက်နေတတ်သောပျားမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် သီးခြားနေတတ်သောပျားမျိုးထက်ကြီးသည်။ အစုလိုက်နေတတ်သော ပျားမျိုးသည် အများအားဖြင့် တစ်လက်မ၏ ၁၂ ပုံ တစ်ပုံရှည်၍ သီးခြားနေတတ်သော ပျားမျိုးသည် ယင်း၏ ၁၈ ဆခန့် ကြီးသည်။

အစုလိုက်နေတတ်သော ပျားမျိုးတွင် ပျားဘုရင်မ

လုပ်သားပျားခေါ် လိင်မဲ့ပျားနှင့် ပျားထီးဟူ၍ သုံးမျိုး သုံးစားခွဲခြားထားသည်။ ပျားအုံတစ်အုံတွင် ပျားဘုရင်မ တစ်ကောင်သာရှိသည်။ ပျားဘုရင်မသည် ဥများအုပေး ရသည်။ အခြားပျားများထက် ကိုယ်လုံးသွယ်၍ ရှည်သည်။ အတောင်တို့နှင့် ရင်အုံဝါသည်။ လုပ်သား ပျားများကဲ့သို့ ဖယောင်းအိတ်နှင့် ဝတ်မှုန်အိတ်မပါချေ။ ပျားထီးများသည် ပျားမများနှင့် မျိုးပွားမှုကိစ္စဆောင်ရွက်ရသည်။ အခြား မည်သည့် အလုပ်ကိုမျှ လုပ်ကိုင်လေ့မရှိချေ။ လုပ်သားများ ထက် အကောင်ကြီးအမွေးတူ၍ မျက်လုံးလည်း ကြီးသည်။ မျိုးပွားမှုကိစ္စ ဆောင်ရွက်ပြီးလျှင် ဆောင်းကူး ရာသီရောက် သော်၊ ယင်း ပျားထီးများကို လုပ်သားပျားများက သတ်ပစ် ကြသည်။ လုပ်သား ပျားများကား မဖွံ့ဖြိုးသော ပျားမများ ဖြစ်သည်။ သူတို့သည် အစာရှာရန်နှင့် မွေးလာသော ပျားကလေးများကို ကြည့်ရှုရန် အပြင်ပျားအုံကို ထိန်းသိမ်း ရလေသည်။ လုပ်သားပျားမှာ ဥအုတတ်သော်လည်း၊ ယင်း ဥတို့မှ ပျားထီးသာပေါက်သည်။ ကောင်ရေတစ်သောင်း ခန့် ရှိတတ်သည်။ လုပ်သားပျားများ၏ နောက်ခြေထောက်တွင် ပျားပေါက်စများ စားသုံးဖို့ ဝတ်မှုန်ဝတ်ဆံများ စုဆောင်း သယ်ယူရန် ဝတ်မှုန်အိတ်ပါသည်။ ပိုက်အောက်၌လည်း ပျားဖယောင်းအိတ် ရှစ်အိတ်ပါသည်။

သီးခြားနေတတ်သော ပျားအချို့သည် သီးခြားအခန်း နှင့် ကိုယ့်မိသားစုချည်း နေတတ်သည်။ ယင်းပျားမျိုးသည် ဆောင်းရာသီတွင်သေကြေပျက်စီးတတ်ကြသော်လည်း၊ အမများမှာမူ နွေကူးရာသီတိုင်အောင် အသက်ရှင်နေတတ် ကြသည်။

ပျားများ၌ အခြားအင်းဆက်ပိုးများကဲ့သို့ ဦးခေါင်းပိုင်း၊ ရင်ပိုင်းနှင့်ဝမ်းပိုင်းဟူ၍ အပိုင်းသုံးပိုင်းရှိ၏။ ဦးခေါင်းနှင့် ရင်ပိုင်း၌ အမွေးငယ်များပါရှိသည်။ ပန်းဝတ်ရည်ကို စုတ်ယူရန်အတွက် အလွန်ကောင်းသောပါးစပ်ရှိသည်။

ပျားများ၏ကိုယ်ခန္ဓာရှိ မျက်စိ၊ ဦးမှင်၊ ပါးစပ်၊ အ တောင်နှင့် အစွယ်များသည် ပျား၏တန်ဆာပလာများ ပင်ဖြစ်၏။ အစာစုဆောင်းခြင်း ပျားအုံထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် ရန်သူဘေးရန်မှကာကွယ်ခြင်းတို့ကို ယင်းတို့၏ အကူအညီဖြင့် ပြုလုပ်ရသည်။

ပျားတွင် မျက်လုံး၅လုံးရှိသည့်အနက် ၃ လုံးမှာ အလွန် သေးငယ်၏။ ယင်းတို့သည် ဦးခေါင်းထိပ်ပိုင်း၌ သုံးလုံးဖို ခနောက်ဆိုင်တည်၏။ ကျန်မျက်လုံး ၂ လုံးမှာ ကြီးမား၍ မျက်ပေါင်းများဖြစ်၏။ ယင်းတို့၌ ဖေးစက်ခေါ် ၆ မျက်နှာ ရှိ၍ အကွက်ကလေးများ ထောင်နှင့်ချီ၍ပါရှိ၏။ ဤဖေး စက်ကလေးများသည် မျက်လုံးကလေးများပင်ဖြစ်၏။ ပျားများသည် မြင်မှုအာရုံထက်သန်သော်လည်း၊ အချို့

အရောင်များကို မသိရှိကြပေ။ သို့သော် မည်သည့်ပန်း မျိုး၌ ပန်းဝတ်ရည် အများဆုံးရနိုင်မည်ကိုသိ၏။ တနေ ရာမှတနေရာသို့ သွားလာရာ၌ မျက်လုံးများကိုပင်သုံး၏။ အစာကို ရယူပြီးသည်နှင့် အထက်သို့ ထိုးပျံ၍ ပျားအုံရှိရာ သို့ ပြန်လာကြသည်။

ဦးခေါင်းထိပ်၌ရှိသော ဦးမှင်များကို နှာခေါင်းကဲ့သို့ အနံ့ခံရာ၌သုံး၏။ ဦးမှင်ထိပ်၌ အနံ့သိမှုအတွက် အင်္ဂါများ ပါရှိ၏။ ပျားထီးများ၌ အနံ့သိမှုအင်္ဂါများ ပို၍ပါရှိသဖြင့် အနံ့သိမှုအာရုံပို၍ထက်၏။ မိတ်လိုက်ရန် ပျားဘုရင်မများ ရှိရာသို့ ယင်းသို့ အနံ့ခံ၍သွားတတ်၏။ ပျားဘုရင်မများ သည်အစာလည်းမရှာ၊ မိတ်လည်းလိုက်ရန်မလိုသဖြင့် အနံ့ သိမှုအာရုံသည် ပျားထီးများလောက် မထက်မြက်ချေ။ ပျားများအဖို့ အနံ့သိမှုအာရုံသည် အထူးအရေးကြီး၏။ တစ်မိုင်မျှကျယ်သော ရေပြင်ခြားနေသော်လည်း၊ မိမိတို့၏ အစာဖြစ်သော ပန်းများကို အနံ့ခံ၍သိရှိကြ၏။ ယင်းတို့၏ အနံ့သိမှုအာရုံမှာ လူများမှာထက်ပို၍ ထက်မြက်ပေသည်။

ပျားပါးစပ်တွင် အရေးကြီးသောအစိတ်အပိုင်း ၂ ပိုင်း ပါဝင်၏။ တစ်ပိုင်းမှာ အစာများကိုစုသိမ်းရန် လျှာဖြစ်၍၊ အခြားတစ်ပိုင်းမှာမေးရိုးဖြစ်၏။ လုပ်သားပျား၏ လျှာ သည် ရှည်လျား၍ ပြွန်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ လျှာထိပ်ဖျား၌ အမွေးရှိသောအကွက်တစ်ခုရှိသည်။ လျှာဖြင့် ပန်းဝတ်ရည် များကိုစုတ်ယူ၏။ မေးရိုးသည်ကတ်ကျေးနှင့်တူ၏။ ပျားဘု ရင်မ၏မေးရိုး၌ ကိုက်ဖြတ်ရန်သွားများပါရှိ၏။ လုပ်သား ပျားများသည် မေးရိုးများဖြင့် ပျား ဖယောင်းများကို ပုံသွင်းယူကြ၏။

ပျားကောင်သည် သေးငယ်သော်လည်း၊ သူတို့အတောင် များကို ထိန်းသိမ်းပေးသောကြွက်သားသည် အလွန်စွမ်း သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိတို့ကိုယ်ထက် လေးလံသောပစ္စည်း များ ကိုပင် သယ်ဆောင်သွားနိုင်ကြသည်။ အတောင်ကို တစ်မိနစ်လျှင် အကြိမ်ပေါင်း ၁၂၀၀၀ ခန့် ခတ်၍ပျံသန်း နိုင်သည်။ အတောင်များ ကိုပန်ကာကဲ့သို့ ပတ်ချာလည် လှည့်နိုင်၏။

ပျား၌ခြေခြောက်ချောင်းရှိသည်။ ခြေချောင်းများ၌ သေးငယ်သောလက်သည်းနှင့် စေးကပ်သောခြေဖျားများ ပါရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ပွင့်ဖတ်များကို တွဲလွဲချိခြင်း၊ ပျားလပို့ တွင်ပက်လက်လျှောက်ခြင်းများကို ကောင်းစွာပြုနိုင်သည်။ ခြေတွင် အစေးပါသဖြင့် ဝတ်မှုန်ကပ်၍ ပါနိုင်ရာ ဤ သို့အားဖြင့် တစ်ပင်မှ တစ်ပင်သို့ ဝတ်မှုန်ကူးစေနိုင်သည်။

ပျား၌ ရန်သူကိုကာကွယ်ရန် အစွယ်ရှိ၏။ အစွယ်သည် ဝမ်းပိုင်းနောက်နားတွင်ရှိသည်။ အစွယ်သည် ကိုယ်အလျား ၏သုံးပုံတစ်ပုံခန့်ရှည်၏။ လုပ်သားပျားများသည် ရန်သူ အား အစွယ်ဖြင့်တုတ်၍ ခုခံကြရာ၌သေကြရ၏။ မိမိတို့

ပျား

၏အစွယ်များကို ရန်သူ၏ကိုယ်တွင်းသို့ထိုးလိုက်ပြီးနောက် ပြန်၍မနုတ်ယူနိုင်ကြပေ။ ထိုကြောင့် သူတို့၏အသက် အန္တရာယ်မပြုသရွေ့ပျားတို့သည်တုတ်လေ့မရှိချေ။ ပျားဘုရင်မများကမူ ရန်သူကိုအစွယ်ဖြင့်တုတ်ပြီးနောက် ပြန်လည် နုတ်ယူနိုင်၏။ ပြိုင်ဖက်ပျားဘုရင်မချင်းသတ်ရာ၌ အစွယ် ဖြင့်ထိုးသတ်လေ့ရှိကြသည်။ ပျား၏အစွယ်တွင် ဖော်မစ် အက်ဆစ်ပါသဖြင့် ပျားတုတ်ခံရသူသည် အစွယ်ကို ညှစ် မထုတ်ဘဲ ခွဲထုတ်ယူသင့်သည်။ ညှစ်ထုတ်ပါက ယင်းအ ဆိပ်များ အသားထဲသို့ဝင်၍ ကိုက်ခဲ နာကျင်တတ်သည်။

ပျားဘုရင်မသည် မိတ်လိုက်ရန်အတွက် လေထဲ၌ဝဲယုံ နေတတ်၏။ ထိုအခါပျားထီးများထွက်လာ၍ လိုက်ကြ၏။ ပျားဘုရင်မသည် အမြင့်ဆုံးသို့ယုံတက်ရာ၌ အသန်မာဆုံး ပျားထီးသည် ယင်း၏နောက်လိုက်၍မိတ်ဖက်ကြ၏။ မိတ် ဖက်ပြီးနောက် ပျားထီးသည်သေဆုံးသွားလေသည်။ ပျား ဘုရင်မသည် ပျားအုံသို့ပြန်လာ၍ဥများအု၏။ တစ်ကြိမ် မိတ်လိုက်ရုံနှင့်ပျားဘုရင်မသည် တစ်သက်လုံး ဥများအုနိုင် ၏။ တနေ့လျှင် ဥပေါင်း ၅၀၀၀ အထိအုနိုင်သည်။ မသေမီဥပေါင်း တစ်ကုဋေမျှ အုနိုင်သည်။ ပျားဘုရင်မ၏ သက်တမ်းသည် ၃-၄ နှစ် ဖြစ်၏။ အချို့မှာလည်း ၁၅ နှစ်အထိပင် အသက်ရှင်နေနိုင်၏။

ပျားအုံတစ်ခု၌ ကောင်ရေများလာသောအခါ၊ ပျားတို့ သည် အခြားတစ်နေရာသို့ ပြောင်း၍ ပျားအုံအသစ် ဖွဲ့တတ်ကြ၏။

ပျားတို့သည် ပျားအုံဟောင်းမှ မထွက်ခွာမီပျားရည်ကို နှင့်အောင်စားသုံးထားကြ၏။ သို့မှသာ အိုးအိမ်အသစ်မထူ ထောင်နိုင်မီ အဆာခံနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ပျားအုံပြုလုပ်ရန် နေရာကိုတွေ့သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပျားဘုရင်မနှင့် ပါသွား သော လုပ်သားပျားတို့သည် ပျားအုံခေါင်းမှ အောက်ခြေ အထိ တစ်ကောင်နှင့် တစ်ကောင်တွယ်၍ ကန့်လန့်ကာကွဲ သို့ တန်းနေကြလေသည်။ ယင်းသို့တန်းနေယင်း သူတို့၏ ကိုယ်တွင်းမှ ဖယောင်းကို ညှစ်ထုတ်ပြီးနောက် ခြေထောက် ဖြင့် ပွတ်ယူကြသည်။ ပျော့ပျောင်း၍ လိုသလိုဖြုတ်နိုင် သော ပျားဖယောင်းဖြင့် အခန်းများ ဆောက်လုပ်ကြရာ ခြောက်ထောင့် အခန်းများ တသီတတန်းတည်း အောက် ဖက်သို့ ထိုးထွက်လာသည်။

အခန်းတော်တော်များများ အဆင်သင့်ဖြစ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပျားဘုရင်မသည် အပျိုဖော်ရံရွှေတော်များ ခြံရံ၍ အခန်းတိုင်းသို့ဝင်ကာ ဥတစ်လုံးစီအုချလေသည်။ ပျားမိခင်ပျားဘုရင်မသည် မိမိအုခဲ့သော ဥများမှ မည်သည့် ပျားမျိုး ပေါက်လာမည်ကို သိသည့်အားလျော်စွာ ပျား

မွေးမြူထားသော ပျားများသည် လွန်စွာယဉ်ပါးကြသည်။

ဘုရင်မပေါက်လာမည့်အတွက် သာမန်အခန်းထက်ကြီးသောအခန်းတစ်ခုကို ရွေးချယ်လေသည်။ ပျားထီးပေါက်မည့်ဥကိုမူ လုပ်သားပျားပေါက်မည့် ဥအချသည့် အခန်းထက်ကြီးသောအခန်းတွင် အုသည်။ ပျားဘုရင်မ၏ ဥအုသောလုပ်ငန်းပြီးလုနီးတွင် ပထမဆုံးဥခဲသော ဥများကစ၍ ပေါက်လာကြသည်။ ဥသည် ဖြူပြာပြာ မျဉ်းကွေးကလေးသဏ္ဍာန်ဖြစ်သည်။ ပထမ သုံးလေးရက်တွင် အခန်းအောက်ဖက်၌ကပ်နေတတ်ကြသည်။ ထို့နောက် လေးရက်လွန်သော် ပိုးလောင်းကလေး၏ဦးခေါင်းသည် အခန်းထိပ်သို့တက်လာရာ လုပ်သားပျားတို့က ရှာဖွေထားသောပျားရည်နှင့်ဝတ်မှုန်ရောသည့်အစာများကို ကျွေးကြသည်။ အာဟာရအရှိဆုံးအစာကိုရရှိသည့် ပိုးလောင်းသည် ပျားဘုရင်မဖြစ်လာသည်။ ငါးရက် ရသောအခါ ယင်းပိုးလောင်းများကို လုပ်သားပျားများက အခန်းထဲ၌ ဖယောင်းဖြင့် အလုံပိတ်ထားကြသည်။ ထိုသို့ အခန်းအောင်း နေရစဉ် ပိုးလောင်းသည် ပိုးချည်ကဲ့သို့သော အမျှင်များနှင့် မိမိတို့ကိုယ်ကို မိမိတို့ရစ်ပတ်၍ အိမ်ဖွဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ ပိုးအိမ်ဖွဲ့၍ နေသောပျား၏ဘဝကို ပိုးတုံးလုံးဟုခေါ်ကြ၏။ ပိုးတုံးလုံးဘဝမှ အင်္ဂါစုံ ပျားဘဝသို့ ၉ ရက် ၁၀ ရက်အတွင်း ရောက်လာကြသည်။ ပျားဘုရင်မသည် ဥဘဝမှ အင်္ဂါစုံပျားဘဝသို့ ၁၅ ရက်အတွင်း ရောက်လာ၍ ပျားထီးသည် ၂၄ ရက်အတွင်းရောက်လာပြီးလျှင် လုပ်သားပျားသည် ၂၁ ရက်အတွင်း ရောက်လာသည်။

ပျားသည် အင်္ဂါစုံပျားဘဝသို့ ရောက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အခန်းတွင်းမှထွက်လာကြသည်။ သူတို့သည် အခြားပျားများနှင့်အတူ ပျားအုံအပေါက်ဝမှ ဘုရင်မရှိရာ အခန်းတွင်းသို့သွားရာလမ်းတစ်လျှောက် တစ်ထောက်တစ်ထောက်မှ အတောင်များကို အတင်းခတ်ကာ ပျားအုံအေးမြလာစေရန် ပြုလုပ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် ဘုရင်မလောင်းပျားမင်းသမီးသည် ဘုရင်မရှိသရွေ့ကာလပတ်လုံး အခန်းတွင်းမှထွက်မလာတော့ချေ။ ပျားမင်းသမီး၏ အသံကြားရုံဖြင့် ပျားဘုရင်မသည် ယင်းအခန်းသို့သွားကာ အဆိပ်ဆူးဖြင့် တုတ်သတ်တတ်သည်။ ပျားတစ်အုံတွင် ပျားမင်းသမီးခုနစ်ကောင် ရှစ်ကောင်ခန့်ပါရှိတတ်သည်။ ပျားအုံတွင် ပျားမျိုးစုံပြည့်သွားသောအခါ၊ ပျားဘုရင်မသည် လုပ်သားပျားအနည်းငယ်နှင့်အတူ ပျားအုံသစ်လုပ်ရန် ထွက်သွားတတ်သည်။ သူ့ကိုယ်တွင်လည်းအုရန် ဥထောင်ပေါင်းများစွာ ရှိနေသေးသည်။ ပျားဘုရင်မ ထွက်သွားပြီးသည့်နောက်မှ ပျားမင်းသမီးသည် အခန်းတွင်းမှ ထွက်လာ၍၊ ကျန်ရစ်သော လုပ်သားပျားတို့၏ စောင့်ရှောက်ပြုစုမှုကို ခံယူသည်။ ထို့နောက်ပျားမင်းသမီးသည် မိတ်ဖက်ပြုရန် ပျားအုံမှ ပျံထွက်သွားတတ်သည်။

ပျားအုံ၌ ဘုရင်မ ၂ ကောင်တွေ့ကြလျှင် သေသည်အထိ ကိုက်သတ်တတ်ကြသည်။ သို့သော် ဇာတိစိတ်၏အံ့ဩလောက်သော စည်းကမ်းချက်တစ်ခုရှိသည်။ အကယ်၍ ဘုရင်မနှစ်ဦးစလုံး ကိုက်ယင်းသေသွားပါက ဘုရင်မ မရှိဘဲဖြစ်သွားမည်စိုးသဖြင့် နှစ်ဦးစလုံးသေအောင် မကိုက်ဘဲ ခွာလိုက်ကြပြီးမှ တစ်ကောင်ကောင် အသက်ရှင်၍ ကျန်နေရန် စိတ်ချလောက်သည့်အခါမှ ပြန်၍ကိုက်ကြသည်။

နွေရာသီတွင် ပျားအုံထဲ၌ ပျားများအသီးသီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ကြရသည်မှာ ယခုခေတ် စက်ရုံကြီးများနှင့်တူ၏။ ပရွက်ဆိတ်များကလည်း ပျားအုံကို ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးတတ်ကြ၏။ ဝက်ဝံများ အဖို့ ပျားရည်မှာ အဓိကအာဟာရဖြစ်သဖြင့် ဝက်ဝံများကဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဆောင်းရာသီသို့ ရောက်သောအခါ၌မူ နွေအခါက စုဆောင်းထားသော အစာများကို စား၍နေကြ၏။

ပျားရည်သည် လူကြိုက်များသောအာဟာရတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ယင်းကိုသစ်တောများ၌ ရှာဖွေယူကြရ၏။ အနောက်နိုင်ငံများ၌မူ ပျားရည် အလို့ငှာ ပျားကို စီးပွားရေးအဖြစ် မွေးမြူကြသည်။ ပျားအုံမှ ရသော ပျားဖယောင်းကို ဖယောင်းတိုင်များ ပြုလုပ်၍လည်း သုံးကြ၏။ လိမ်းဆေးများဖော်စပ်ရာ၌လည်း ပျားဖယောင်းများကိုသုံး၏။

ထို့အပြင် ပျားတို့၏ လူတို့အပေါ် အခြားအကျိုးပြုချက်တစ်ရပ်ကားသစ်သီးများ ပိုမိုထွက်စေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ပျားတို့သည် တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ ကူးလူးပျံသန်းလျှက်ရှိကြရာ၊ ကူးယူက် မျိုးတည်မှု ဖြစ်စေသဖြင့်သစ်သီးများ အမျိုးပိုကောင်း၍ အလုံးကြီးကြောင်းကို စိုက်ပျိုးရေးဌာနကသိရှိသောကြောင့် သစ်သီး ခြံရှင်များအား ပျားမွေးမြူရန် အကြံပေးထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

ပျားတူ ။ ။ပဆွတ်ပနီ-ရှူ။

ပျားတူငှက် ။ ။ပတူငှက်-ရှူ။

ပျူရီတန်များ ။ ။အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ၁၆ရာစုနှစ်၌ နိုင်ငံတော်ကိုးကွယ်ရာ အယူဝါဒဖြစ်သောရေဖျန်းဂိုဏ်း (ချတ်-အော့-အင်္ဂလန်) ကို သန့်ရှင်းစေလိုသူ၊ ပြုပြင်စေလိုသူများ ပေါ်ပေါက်လာ၍၊ ထိုသူတို့အားပျူရီတန်များဟုခေါ်ကြသည်။ ပျူရီတန်တို့သည် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းမှ ဆင်းသက်လာသည့် ရေဖျန်းဂိုဏ်းတွင် တခမ်းတနားဇယားချခြင်း၊ ပကာသနများခြင်းတို့ကို ပယ်ဖျက်လိုကြသည်။ သာသနာ့ဝန်ထမ်းအဆင့်အတန်းခွဲခြားခြင်း၊ ဂိုဏ်းအုပ်များထားခြင်းကိုလည်း ပယ်ဖျက်လိုကြသည်။

ထို့ပြင် ပျူရီတန်များသည် အစစအရာရာ ခြီးခြီးခြံခြံ

ပျူရီတန်များ

ပျူရီတန်တို့သည် ခရစ်ယန် ရေဖျန်းဂိုဏ်းကို သန့်ရှင်းလိုကြသည်။ အထက်ပါပုံတွင် ရှုမြင်ရသည့်အတိုင်း ကရွမ်းဝဲ ဘုန်းကြီးသည့်ခေတ်တွင် ပျူရီတန်တို့ မိုးကောင်းကြလေသည်။

ပြုလိုကြသည်။ ဩတ္တပ္ပတရား ကို စောင့်ရှောက်ကြသည်။ စည်းကမ်းကြီးကြသည်။ အခြားသူများ၏ အပြုအမူကို ဝေဖန်တတ်သည်။ သူတို့ပြုမူသလိုသာ အခြားသူများကို လည်း ပြုစေချင်ကြသည်။ အချို့က ပျူရီတန်များကို အယူသည်းသမားများ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိများဟု သရော်ကြသည်။ ယခုထက်တိုင် အင်္ဂလန်တွင် စည်းကမ်းကြီးသူများ၊ ခြီးခြံသူများကို ပျူရီတန်ဟု ခေါ်ကြသည်။

ပျူရီတန်တို့သည် မိမိတို့၏အယူဝါဒကို သန့်ရှင်းစေလိုကြသည်။ မိမိတို့ကိုးကွယ်မှုစည်းကမ်းများကို ဘုရားဟောအတိုင်းသာဖြစ်စေလိုသည်။ ပျူရီတန်တို့သည် ခရစ်ယန်အယူဝါဒပြုပြင်ရေး ခေါင်းဆောင် ဖြစ်သော ဂျွန်ကယ်လဗင်၏မူကို အများအပြားလိုက်နာကြသည်။ (ကယ်လဗင်ဂျေ-ရှူ။) ပျူရီတန်တို့သည် ရေဖျန်းဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်ရန် မူလက မရည်ရွယ်ခဲ့ပေ။ ဂိုဏ်းအတွင်းမှနေ၍ ပြုပြင်ပေးရန် ကြံရွယ်ခဲ့ကြသည်။ နောင်အခါ အယူအဆပြင်းပြသူများ ရှိလာပြီးလျှင်၊ ရေဖျန်းဂိုဏ်းမှ ခွဲထွက်လိုသူများ ပေါ်လာသည်။ ထိုသူများကို ဂိုဏ်းခွဲသူများဟု ခေါ်သည်။

အင်္ဂလန်ပြည် စတုရန်းမိုင်များသည် ပျူရီတန်များကို အထူးသဖြင့်နှိမ်နင်းသည်။ ထို့ကြောင့် လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်နိုင်ရန်အတွက် ၁၆၀၇ ခု၊ ၁၆၀၈ ခုနှစ်တို့တွင် ဟော်လန်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးနေထိုင်ကြရလေသည်။

ပျူရီတန်များထဲတွင် မီလတန်၊ ကရွမ်းဝဲ၊ ဗန်ညင်စသောပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ကြီးများပါဝင်သည်။ ဘုရင်နှင့် ပါလီမန်အာဏာလှပွဲ ဖြစ်ပွားသောအခါ၊ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်ခွင့်

ရရှိရေးအတွက်၊ ပျူရီတန်တို့သည် ကရွမ်းဝဲကိုထောက်ခံအားပေးသည်။ နောင်အခါ ပျူရီတန်တို့ သင်းကွဲလာ၍၊ အချို့ပျူရီတန်များသည် ကရွမ်းဝဲကို မထောက်ခံတော့ပေ။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ကရွမ်းဝဲဘုန်းကြီးသည့်ခေတ်တွင် ပျူရီတန်တို့ မိုးကောင်းကြလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် အခိုက်အတန့်အားဖြင့် နိုင်ငံရပ်ခြားသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းများရပ်တန့်နေခဲ့လေသည်။ (ကရွမ်းဝဲအို-ရှူ။)

ကရွမ်းဝဲလွန်ပြီးနောက်တွင် ဘုရင့်အာဏာပြန်လည်၍ တန်ခိုးတက်လာသည်။ စတုရန်းမိုင်ဆက်ဖြစ်သော ဒုတိယချားဘုရင်နန်းတက်လာသောအခါ ပျူရီတန်တို့အနှိမ်ခံရပြန်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အင်္ဂလန်မှ ထွက်ခွာပြီးသော် အမေရိကတိုက်၌ ဒေသသစ်များထူထောင်ကြသည်။(ပီးလဂရင်းဖားသား-ရှူ။) ဒေသသစ်များတွင် ပျူရီတန်တို့သည် လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ်မှုကိုပြုနိုင်ကြ၍၊ သူတို့၏ဂိုဏ်းသစ်ကို သာသနာပြုကြလေသည်။ နိုင်ငံပြောင်းရွှေ့လာသူများလည်း တဖွဲဖွဲရောက်လာ၍၊ ဒေသသစ်အများအပြားကို တည်ထောင်ကြလေသည်။ ထိုဒေသသစ်များသည် နောင်အခါတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖြစ်လာလေသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်တွင်မူ ပျူရီတန်တို့၏ လှုပ်ရှားမှုသည် ဆိုခဲ့သောဒုတိယချားဘုရင်လက်ထက်မှစ၍ အရှိန်ယုတ်လျော့လာပြီးလျှင်၊ တစ်စတစ်စနှင့်တိမ်မြုပ်ခဲ့ရလေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ပျူရီတန်လှုပ်ရှားမှုသည် မင်းစိုးရာဇာတို့၏ လက်မှ တန်ခိုးအာဏာကို လူလတ်တန်းစားတို့၏ လက်သို့ရောက်အောင် လမ်းခင်းပေးခဲ့လေသည်။

ရှေးခေတ်မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသောလူမျိုး

ရှေးခေတ်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပျူနိုင်ငံများသည်လည်းကောင်း၊ အဆင့်အတန်းမြင့်သော ယဉ်ကျေးမှုရှိသည့်ပျူလူမျိုးတို့သည်လည်းကောင်း ရှိခဲ့ဘူးသည်။ ပျူနိုင်ငံဟူ၍သရေခေတ္တရာ(ပြည်ခရိုင်)၌လည်းကောင်း၊ ဟန်လင်းကြီး (ရွှေဘိုခရိုင်)၌လည်းကောင်း၊ ထွန်းကားခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ထို့ပြင် တရပ်နိုင်ငံနှင့်ပျူနိုင်ငံတို့ အဆက်အသွယ်ရှိခဲ့ပုံကိုသိရှိရ၍ ပျူယဉ်ကျေးမှု အထောက်အထားများကိုလည်း တူးဖော်တွေ့ရှိရလေသည်။

ပျူလူမျိုး။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပျူလူမျိုးတို့သည် ၇ရာစု နှစ်မှ ၉ရာစုနှစ်တိုင်အောင် ထီးစဉ်နန်းဆက်နှင့်တကွအ ထင်အရှားစိုးလွှမ်းမိုးခဲ့ကသည်။ ပျူတို့ပြောဆိုသောပျူဘာ သာစကားသည်တိဗက်-မြန်မာအစုငယ်ဝင်ဘာသာစကား ဖြစ်၍ မြန်မာဘာသာနှင့်များစွာနီးစပ်သည်။ ပျူလူမျိုး နှင့်ပျူဘာသာတို့သည် ယခုအခါ၌ ကွယ်ပျောက်လျက်ရှိပြီ။ သို့ရာတွင် ရှေးကပျူတို့၏ယဉ်ကျေးမှုသည် များစွာအထက် တန်းကျခဲ့သည်။ ကျောက်များ၊ အုတ်များ၊ မြေအိုးများ ဘုရားဆင်းတုတော်တို့၏ အောက်ခံပလ္လင်များတွင် ထို ခေတ်ကရေးထိုးခဲ့သော ပျူစာများနှင့်ပျူတို့၏ လက်ရာ ဖြစ်သောအဆောက်အဦးဟောင်းများ၊ မြို့ဟောင်းများ၊ လက်မှုပညာပစ္စည်းများကိုယခုတိုင်အောင်ပင် တွေ့ရှိနိုင် သေးသည်။

ပျူ-ဟူသောဝေါဟာရများ။ ယခုခေတ် မြန်မာဘာသာ ၌ ပျူဟူသောလူမျိုးအမည်ကို ပြုဟုအရစ်နှင့်ရေးသည်။ ရှေးခေတ်အရေးနှင့်ကျောက်စာတို့တွင်ကား ပျူဟု အပင့်နှင့် ရေးသားသည်။ ခရစ်နှစ် ၈၀၀ အထက်တွင် ရှေးတရုတ် သမိုင်းနှင့်မှတ်တမ်းတို့၌ ယင်းတို့ကိုဖျအိုအသံထွက်သော သင်္ကေတစာလုံးဖြင့်ရေးသည်။ ထိုသင်္ကေတအဓိပ္ပါယ်မှာ ဓားပြဖြစ်သည်။ ခရစ်နှစ် ၈၀၀နောက်ရေးသော တရုတ် သမိုင်းမှတ်တမ်းများတွင် ထိုအသံထွက်ရှိသောအခြား သင်္ကေတစာလုံးဖြင့်ရေးမှတ်ကြ၏။ ထိုစာလုံး၏ အဓိ ပြုပါယ်မှာ မြင်းစီးသူဖြစ်သည်။ ရှင်တန်ရှုခေါ် တရုတ်ပြည် တန်ခေတ်သစ်သမိုင်းတွင် တရုတ်တို့က ပျူလူမျိုးတို့အား ဖျအိုဟုခေါ်သော်လည်း မိမိတို့ ကိုယ်ကိုကား ထု-လို- ချူဟု ခေါ်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တစ်ဖန် ကျန်စစ် သား (ခရစ်နှစ် ၁၁၀၀) ၏ ဘိသေကပွဲအကြောင်း မွန်ဘာ သာနှင့် ထိုးထားသောကျောက်စာတွင် မြန်မာအဆိုအက၊ မွန်အဆိုအကနှင့် တိရစ္ဆာန်အဆိုအကများ ပါဝင်ကြောင်း နှင့်ဆိုထားရာ၊ ထိုတိရစ္ဆာန်မှာ အထက်ပါတရုတ်အဆို ဖြစ်သော ထုလိုချူနှင့်ယှဉ်လျှင်နီးစပ်ရကား ပျူဟုယူ ဆရန်ပင်ရှိပေသည်။

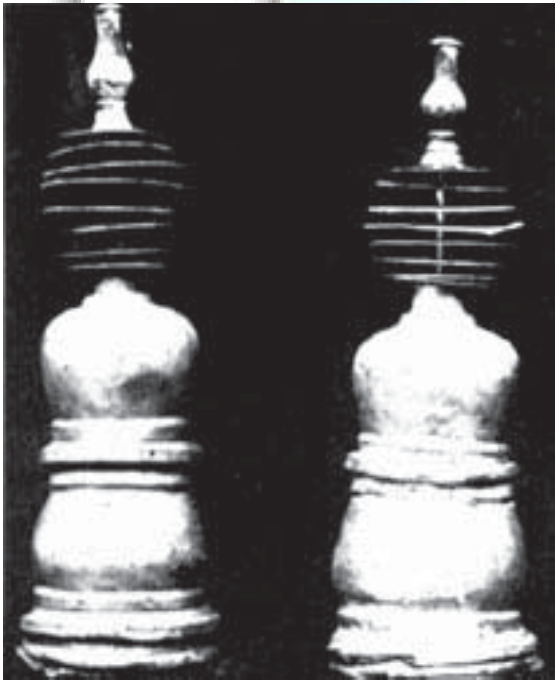
ပျူလူမျိုးတို့၏အကြောင်းအရာ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်သမိုင်း ကို မြန်မာနိုင်ငံတွင် တူးဖော်ရရှိသောသုတေသနပစ္စည်း များ၊ ပုဂံခေတ်ကျောက်စာတို့တွင်ပါဝင်သော သက်ဆိုင် သည့်အကြောင်းအရာများ၊ ယခုခေတ်တိုင်ကျန်ရှိနေသေး

သောဒဏ္ဍာရီများ၊ ပျူတို့နှင့်အပြိုင်ခေတ်ကတရုတ်တို့ ရေး မှတ်ခဲ့သောသမိုင်းများ၊ မှတ်တမ်းများမှ အများအပြား သိရှိနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် သမိုင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တိတိကျ ကျရေးသားရန် မလွယ်ကူပေ။ ထိုမှတစ်ပါး အခြားအ ကြောင်းခြင်းရာတို့ကိုလည်း အကျဉ်းချုံး၍သာရေး သားနိုင်ပေမည်။

ပျူနိုင်ငံ။ ပျူတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောရေးဟောင်း ပစ္စည်းများ၊ အဆောက် အဦးဟောင်းများကို ရွှေဘိုနယ် ဟန်လင်းကြီးမှတောင်ဖက်ပြည်မြို့နယ်အထိ ဒေသတို့တွင် အနှံ့အပြားတွေ့ရှိရသည်။ နောင်ခေတ် တရုတ်မှတ်တမ်းတို့ ၌ ပျူနိုင်ငံသည် အရှေ့မှအနောက်သို့ တရပ် အတိုင်းအတာ လီ ၃၅၀၀၊ တောင်မှမြောက်သို့ လီ ၃၅၀၀ ၊ ကျယ်၍၊ အရှေ့ ဘက်တွင်ချင်လာ၊ တောင်ဘက်တွင်ပင်လယ်၊ အရှေ့ တောင်ဘက် တွင်ယိုးဒယားပြည်၊ မွန်နိုင်ငံဟောင်းဖြစ်သော ဒွါရဝတီ၊ အနောက်ဘက်တွင် အိန္ဒိယအရှေ့ပိုင်းနှင့် မြောက်ဖက်တွင် နန်ချောင်နိုင်ငံတို့နှင့်အစပ်ဖြစ်သည် ဟုဆို၏။ ပျူနိုင်ငံတွင် လက်အောက်ခံပြည်နယ် ၁၈ နယ်ပါဝင်၍၊ ခံတပ်မြို့ ၉ မြို့ရှိပြီးလျှင်၊ အတည်အမြဲ နေထိုင်လျက်ရှိသော လူမျိုးငယ်ပေါင်း ၂၉၈ မျိုး ရှိသည်ဟုလည်း ဖော်ပြထား၏။

ပျူမင်းဆက်များ။ ရှာဖွေတွေ့ရှိရသော အချက်များ ကို ထောက်ထားခြင်းအားဖြင့် ပျူနိုင်ငံတွင် မြို့တော်နှစ်မြို့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟုသိရသည်။ ပထမမြို့တော်မှာ တောင် ဘက်၊ ထိုခေတ်ကပင်လယ်ကမ်းပေါ်ရှိသရေခေတ္တရာ (မှော် ဇာ)မြို့ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံရှိကြောင်းနှင့် ထိုနိုင်ငံသည် ဗုဒ္ဓ ဝါဒီနိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း စသည်တို့ကို ၇ ရာစုနှစ်တွင် အိန္ဒိယ ပြည် မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူရာဒေသသို့ လာရောက် ကြသောတရုတ်ဘုရားဖူး ဆူအန်ဆန်နှင့် အိဆင်တို့ကမှတ် တမ်းရေးခဲ့ကြသည်။ တွေ့ရှိခဲ့ရသောပျူအရိုးပြာအိုးစာနှင့် ကျောက်စာတို့မှ သရေခေတ္တရာတွင် ၆၇၃ ခုမှ ၇၁၈ ခုတိုင် ဝိကရမ (ဝိကြမ္မာ) မင်းဆက် အုပ်စိုးခဲ့ကြောင်းကို သိရ၏။ အုပ်စိုးခဲ့သော မင်းများမှာ -

- (၁) သူရိယ ဝိကရမ (ဝိကြမ္မာ) ၆၈၈ ခုတွင်သက်တော် ၆၄ ၌ နတ်ရွာစံသည်။
- (၂) ဟရိဝိကရမ ၆၉၅ ခုတွင် သက်တော် ၄၁ ၌နတ်ရွာစံသည်။

ပျူတို့၏ အနုပညာလက်ရာများကို ယခုတိုင်အောင်ပင် တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ပျူရွှေပေချပ်များ (အပေါ်ပုံ) ငွေစေတီနှစ်ဆူ (ဝဲ) နှင့် ဇောမိပင် သဏ္ဍာန် ငွေခေါင်းပွကြွတ် (ယာ)တို့မှာ ပြည်ခရိုင် မှော်စာရပ် ခင်ဘကုန်းမှ တူးဖော်ရရှိသော သရေခေတ္တရာခေတ် ကောင်းစားစဉ်အခါက ပြုလုပ်ခဲ့ကြသော ပျူရေးဟောင်း ပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြသည်။

(၆) သီဟဝိကရမ ၇၁၈ ခုတွင် သက်တော် ၄၄ ဌ နတ်ရွာစံသည်။

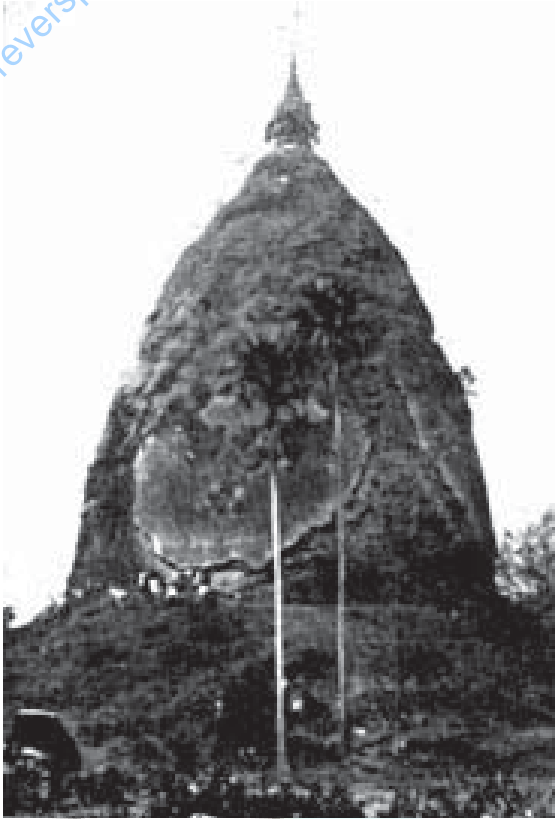
ထိုမင်းဆက်အပြင် သရေခေတ္တရာ၌ အုပ်စိုးသော ဝါရ မန်မင်းဆက်ရှိသေးသည်။ ဤမင်းဆက်သည် ဝိကရမ မင်းဆက် နောက်ပိုင်းနှင့် အပြိုင်၊ သို့မဟုတ် ထိုမင်းဆက် ၏နောက်မှ အုပ်စိုးသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထိုမင်းဆက်တွင် ထီးပြိုင်နန်းပြိုင် တခြားတစ်မြို့ရှိခဲ့ကြောင်း၊ အုပ်စိုးခဲ့သော မင်းတို့တွင် သီရိပရဘူ ဝါရမန်၊ ဇယစန္ဒြ ဝါရမန်စသော မင်းများ ပါဝင်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရပေသည်။

၈ ရာစုနှစ်အတွင်း နန်ချောင်၊ တရုတ်နှင့်တိဗက် ၃ ပြည်ထောင်တို့သည် အချင်းချင်းတိုက်ခိုက်လျက်ရှိရာ၊ ခရစ် ၇၅၅ ခုနှစ်မှစ၍ နန်ချောင်သည် တိဗက်နှင့် မဟာမိတ် ပြု၍ တရုတ်ကိုတိုက်ခိုက်၏။ တိဗက်နှင့်လွယ်ကူစွာ ဆက်သွယ်နိုင်ရန် နန်ချောင်သည်ပျူနိုင်ငံ (အထက် မြန်မာနိုင်ငံ)၏ မြောက်ပိုင်းကိုဖြတ်သန်း၍ ခရီးလမ်း ပြုခဲ့ရ၏။ ဤသို့ဖြင့် ပျူနိုင်ငံနှင့်နန်ချောင်တို့ ဆက် သွယ်မိခဲ့ ကြလေသည်။ ဆက်သွယ်မိသည်ဆို ရာ၌ ပျူတို့သည် အင်အားကြီးမားသော နန်ချောင်တို့၏ လွှမ်းမိုး ကြီးစိုးခြင်းကို ခံရခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ တိဗက်နှင့်နန် ချောင်ဆက်သွယ်ခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းကို ဖြတ်၍ တရုတ်ပြည်နှင့် အိန္ဒိယပြည်သို့ ခရီးလမ်းဆက် သွယ်ခြင်းပင်ဖြစ်၍၊ ပျူတို့၏သမိုင်းစဉ်ကို များစွာပြောင်း လဲစေခဲ့လေသည်။ နန်ချောင်တပ်တို့တွင် အတင်းသိမ်း သွင်းထားသော ပျူစစ်သည် အများပါဝင်ခဲ့သည်။ ခရစ် ၈၆၂ - ၈၆၃ ခုတွင် တရုတ်တို့ ပိုင်သော ဟန့်ရှင်မြို့ကို နန်ချောင်ရှမ်းတို့ သိမ်းယူစဉ်က ပျူစစ်သည်အများ ပါဝင် ကြောင်း ထင်ရှားသောမှတ်တမ်းကို တွေ့ရလေသည်။

ဤ ၈ ရာစုနှင့် ၉ ရာစုများတွင် ပျူတို့၏မြို့တော်မှာ အထက်မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီးဖြစ်သည်။ မြို့တော် နေရာကို အတိအကျမသိရသေးသော်လည်း၊ ရွှေဘိုခရိုင် အတွင်းလောက်တွင် ရှိတန်ရာသည်။ ထိုနောက်ပိုင်းခေတ် တွင် ပျူနိုင်ငံသည် နန်ချောင်လက်အောက်ခံနိုင်ငံဖြစ်ခဲ့ လေသည်။ တရုတ်နှင့် နန်ချောင်တို့၏ တိုက်ခိုက်မှုများကို ခရစ် ၇၉၄ ခုတွင်ခေတ္တရပ်စဲခဲ့ရာ၊ မဟာမိတ်အဖြစ် တရုတ် နယ်စပ်ဘုရင်ခံ၏ ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ ပျူဂီတပညာသည်တို့ သည် တရုတ်ပြည်၏ ထိုခေတ်နေပြည်တော်ဖြစ်သော ချန် အန်မြို့သို့ ၈၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရောက်ရှိခဲ့၏။ ခရစ် ၈၀၁- ၈၀၂ ခုနှစ်တွင် ပျူဘုရင်သည် နန်ချောင်မှတစ်ဆင့် တရုတ် ပြည်သို့ သံအဖွဲ့တဖွဲ့စေလွှတ်ခဲ့လေသည်။ သံအဖွဲ့ကို ပျူဘုရင်၏ညီတော်ကခေါင်းဆောင်သည်။ ယင်းအဖွဲ့တွင် မွန် အများပါဝင် သောဂီတပညာသည်တို့လည်း ပါဝင် လေသည်။

ပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု။ ။၈ ရာစုနှစ်များအတွင်း ပျူ လူမျိုးတို့ရရှိပြီးဖြစ်သော ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းသည် အံ့ဖွယ်ကောင်းအောင်မြင်လှပေသည်။ လက်မှုပညာ၊ စာရေးသားမှု၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ လူမှုဆက်ဆံရေး စသည့် အချက်အလက်တို့၌ အထက်တန်းကျလေသည်။ ပျူလက်မှု ပညာသည်တို့သည် ပန်းထိမ်၊ ပန်းပု၊ ကျောက် ဆစ်ပညာရပ်၌ ပုဂံခေတ်လက်မှုပညာသည်တို့ထက် သာ လွန်သည်ကိုတွေ့ရ၏။ တူးဖော်တွေ့ရှိရသော ဗုဒ္ဓဘုရား၏ ဆင်းတုတော်တို့မှာ ရွှေ၊ ငွေ၊ ငွေရည်စိမ်း၊ ကြေးနီ၊ ခဲတို့ဖြင့် ပြီး၍ သပ္ပာယ်လှ၏။ ခြင်္သေ့ရုပ်၊ မကန်းရုပ်များကို ရုပ်လုံး ဝက်ဖောင်းကြွဖော်ထားသော တကဲများနှင့်ရောင်ခြည် တော်လွှတ်ပုံများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ စက်ဝိုင်းပုံ၊ လခြမ်း ပုံ၊ ဘဲဥပုံရှိသောရွှေပန်းကန်၊ ငွေပန်းကန်များ လေးထောင့် အံ့စာပုံရှိသော၊ ကတော့ပုံရှိသော၊ ဖြန့်ချောင်းပုံရှိသော ရွှေကြွတ်၊ ငွေကြွတ်များ၊ ငွေလှေငယ် ကျောက်စိမ်းဖြင့်ပြီး သောဆင်ရုပ်၊ ဖလံကျောက်မကန်းရုပ်၊ မဟူရာဖြူလိပ်ရုပ်၊ ဝမ်းဘဲရုပ်၊ သမင်ရုပ်၊ လိပ်ပြာရုပ်များ၊ ငွေခြင်းလုံး၊ ရွှေနန်း ကြိုး၊ ကြေးနီနန်းကြိုး၊ သံနန်းကြိုး (မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေး အကျဆုံးတွေ့ရသောသံဖြစ်သည်)၊ ကျောက်မျက်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသော ရွှေကြာပန်း၊ ငွေကြာပန်း၊ ဂေါဒန်၊ မဟူရာနီ၊ ဂေါမိတ်တို့ဖြင့် ပြီးသော စိတ်ပုတီးများ၊ နီလာ၊ ကျောက်နီ၊ ကြောင်၊ မဟူရာဥသဖလားတို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထား သောအလှအပပစ္စည်းများတို့သည် ပျူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အဆင့်အတန်းကို ထင်ရှားစွာဖော်ပြပေသည်။ ထိုပျူပစ္စည်း များကို မန္တလေးကျောက်စာဝန်ရုံး၌ ထိမ်းသိမ်းထားခဲ့၏။ ပုဂံနှင့် မန္တလေးမြို့ရိုးများထက် ထူထပ်ပိုမိုကြီးမားခိုင်ခံ့၍ စက်ဝိုင်းပုံသဏ္ဍာန်ရှိသောပျူနေပြည်တော်၏မြို့ရိုး (မှော် ဇာ)၊ ရှေးကျလှသောဘုရားကြီး၊ ဘုရားမနှင့် ဘောဘော ကြီးစေတီတော်တို့သည်လည်း ထိုခေတ်က ဗိသုကာပညာ ရပ် မည်မျှထွန်းကားလက်မြောက်သည်ကိုဖော်ပြ၏။ ထို့ပြင် ဂုတ္တနှင့် မထုရာသုခုမပညာတို့၏ အရိပ်အရောင် မကင်းသောကျောက်ဆစ်၊ ကျောက်ပန်းပုလုပ်ငန်း အများ ကိုလည်းတွေ့ရသေးသည်။

ပျူတို့၌ မိမိတို့ပိုင် အက္ခရာနှင့် စာရေးသားမှုရှိသည်။ ပျူစာအပြင်နာဂရီအက္ခရာနှင့် ရေး သားသောသက္ကတ စာလည်းရှိခဲ့သည်။ ကြီးမားလှသော အုတ်ချပ်များ၊ မြေအိုး ကြီးများ၊ ကျောက်ပြားများ၊ ဆင်းတုတော်ပလ္လင်ဘေး ပတ်လည်များတွင် ရေးသားခဲ့သော အထက်ပါစာများမှာ ယနေ့တိုင်ပင်ရှိနေသေးသည်။ ထို အပြင်ပါဠိဘာသာနှင့် ရေးသားထားသော ရွှေပြားများ၊ ကျောက်စာများနှင့် ရွှေ ပုရပိုက်များလည်းတွေ့ရသည်။ ရွှေရွက်ရေ ၂၀ရှိသော ရွှေ ပုရပိုက်တွင် ပိဋကတ် ၃ ပုံမှ ကောက်နုတ်ချက်များကို

ပျံလူမျိုးတို့သည် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒများဖြစ်ကြောင်း ယင်းတို့တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့သော စေတီများ၊ ဘုရားဆင်းတုတော်များကို လေ့လာကြည့်ရှုခြင်းအားဖြင့် သိနိုင်ပေသည်။ မော်ရှေ့ရှိ ဘုရားကြီးစေတီ (အပေါ်-ဝဲ) ဘဲဘဲဘုရား (ယာ)နှင့် တောတောကြီးဘုရား (အောက်ဝဲ) တို့မှာ ထင်ရှားသော ပျံလက်ရာပြ ရှေးဟောင်းဘုရားစေတီများ ဖြစ်ကြသည်။

ဖော်ပြ၏။ ရေးသားထားသော အက္ခရာမှာတစ်သမတ်တည်း မရှိပေ။ အကြမ်းအားဖြင့် အိန္ဒိယပြည် ကနရာနယ်မြောက် ပိုင်းတွင် ၅ ရာစုနှစ်များက သုံးစွဲခဲ့သော ကဒမ္မအက္ခရာများ နှင့်လည်းကောင်း၊ ပမ္မဝတို့၏ကဏ္ဍပုရ အက္ခရာတို့နှင့်လည်း ကောင်း ဆင်တူယိုးမှားရှိသည်။ ယခုအခါ ပျူစာကို အသုံး မရှိကြသော်လည်း မြစေတီကျောက်စာကိုမီခြင်းပြု၍ ယခုခေတ် သုတေသန ပညာရှင်တို့သည် ပျူစာကို ဖတ်ရှု နားလည်နိုင်ကြပေသည်။ သို့ရာတွင် လုံးဝပြည့်စုံအောင် ကျွမ်းကျင်ခြင်းကားမရှိကြသေးပေ။

ပျူတို့၏အယူဝါဒ။ ။ တွေ့ရှိရသောစေတီ၊ ဆင်းတု တော်များနှင့်အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာပစ္စည်းတို့ကို ထောက်ရှု ခြင်းအားဖြင့် ပျူတို့ကိုးကွယ်ယုံကြည်သော အဓိကအယူ ဝါဒမှာ ဟိနဃာနဗုဒ္ဓအယူဝါဒ ဖြစ်ကြောင်းသိရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုခေတ် အာရှအရှေ့တောင်ပိုင်းနိုင်ငံတို့မှာကဲ့ သို့ အခြားကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုမျိုးစုံ မိရိုးဖလာယုံကြည် မှုလည်း တွေ့ရသည်။

ဗိဿနိုးနတ်ကျောက်ရုပ်များကို တွေ့ရှိရခြင်းဖြင့် ထို နတ်ကိုကိုးကွယ်သော ဗိဿနိုးအယူဝါဒရှိခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ အဝ လောကီတေသွာရနှင့် ဗောဓိသတ္တတို့၏ ဆင်းတုငယ်များရှိနေခြင်းကလည်း မဟာယာန ဗုဒ္ဓအယူ ဝါဒ ရှိခဲ့ကြောင်းကိုဖော်ပြ၏။ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ သရေခေတ္တရာ၌ တိရစ္ဆာန်ငှက်မျိုးစုံတို့၏အရိုးများကို စုပေါင်းသိုလှောင်ထားသောအုတ်၊အဆောက်အဦတစ်ခုကို တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိုးကွယ် ယုံကြည်မှုနှင့် မည်သို့ သက်ဆိုင်သည်ကိုကား မပြောနိုင်ပေ။

ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးနှင့်လူမှုအဖွဲ့အစည်း။ ။ ပျူတို့ ၏ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့်စပ် လျဉ်း၍ တရုတ်သမိုင်း မှတ်တမ်းများဖြစ်သော တန်ခေတ် ဟောင်းသမိုင်း(ဟိုတန်ရှ)၊ တန်ခေတ်သစ်သမိုင်း(မန်ရှ) တို့တွင် တွေ့ရသည်။ တွေ့ရှိရပုံတို့ကို အကျဉ်းဆိုပေအံ့။

လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အချုပ်မှာဘုရင်ဖြစ်သည်။ စက်ဝိုင်း ပုံသဏ္ဍန်ရှိ၍ အပြင်ကျား၊ အတွင်းကျားတို့ဖြင့် ရ်အပ်သော မြို့အတွင်း၌ထောင်ပေါင်းများစွာသော အိမ်ထောင်စုတို့ နေထိုင်ကြ၏။ ယင်းတို့နှင့်အတူတစ်ရာကျော်မျှသော ဘုန်း ကြီး ကျောင်းများကိုတွေ့ရသည်။ ပျူတို့သည် သူ့အသက် သတ်ခြင်းကို မုန်းတီးရွံရှာကြ၍၊ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ချစ်ခင် ကြင်နာစွာပေါင်းသင်းနေထိုင်လေ့ ရှိကြသည်။ အပြစ်ကျူး လွန်သူတို့ကို ထောင်တန်းချခြင်း နောင်တည်းခြင်းမပြုဘဲ၊ ဝါးပင်ငယ် ၅ဝနှင့်တုပ်နှောင်ကြ၏။ နောက်ထပ် ကျူးလွန် လျှင်ကျောပြင်ကို ငါးချက်ရိုက်သည်။ လူသတ်မှုကို ကျူး

လွန်သူတို့ကား သေစားသေစေ၏။ အသက် ၇ နှစ်သို့ ရောက်လျှင် ယောက်ျားကလေးနှင့် မိန်းကလေးတို့သည် ဦးပြည်းရိတ်ခါ သာသနာဘောင်သို့ ဝင်ရသည်။ အသက် ၂ဝ သို့ရောက်၍မှ တရားမမြင်ကြလျှင် လူဝတ်လဲခွင့်ပေး၍ လောကီသားအဖြစ်နေနိုင်ကြသည်။ ပိုးကောင်တို့အသက်ကို သေစေပြီးမှ ပိုးမျှင်ကိုရသဖြင့် ပိုးထည်ကို မဝတ်ဘဲ လဲမျှတို့မှရက်၍ရသော ခါးဝတ်ထည်ကိုသာ ဝတ်ဆင် ကြသည်။

ပျူတို့သည် နိမ့်ချသောသဘောရှိ၍ တည်ကြည်သူများ ဖြစ်သည်။ စကားနည်းကြသည်နှင့်အမျှ ငြိမ်းချမ်းမှုတို့ကို လိုလားသူများ ဖြစ်ကြ၏။ ရိုသေထိုက်သူကို ရိုသေတတ် ၏။ အချင်းချင်း တွေ့ဆုံကြလျှင် လက်မောင်းကို ကိုင်တွယ်ကာ ဦးညွတ်၍ အလေးပြုကြလေသည်။

ပျူတို့၏ တူရိယာပစ္စည်း ၂၂ မျိုးရှိသည်။ ယင်းတို့အ နက် နှစ်မျိုးမှာသတ္တု၊ ၇ မျိုးမှာ ကြေး၊ ၂ မျိုးမှာ ဝါး၊ ၂ မျိုးမှာဗူးခွံ၊ ၂ မျိုးမှာသားရေ၊တစ်မျိုးမှာ ဆင်စွယ်၊ ၂ မျိုးမှာ ဦးချိုစသည်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားကြသည်။ တူရိယာ တီးမှုတ်သူတို့သည် အဝတ်ဆင်တူ ဝတ်ကြရသည်။

အမျိုးသမီးတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာအချက် မှာ အိမ်ထောင်သည် အမျိုးသမီးတို့သည် ဆံကိုဦးထိပ်အ လယ်၌ ရစ်ခွေ၍ ထုံးကြပြီးလျှင်ငွေပန်းများ ပုလဲကုံးများ နှင့်ဆင်ယင်လေ့ရှိ၏။ ထာဘီအရောင်မှာ အပြာဖြစ်၍၊ ကိုယ် ပေါ်တွင် တောက်ပြောင်သော ပိုးတုအစများဖြင့် ဆင် ယင်ထားသည်။ အထက်တန်းကျသော အမျိုးသမီးတဦး လမ်းလျှောက်ထွက်လျှင် အခြံအရံ ငါးဦးခြောက်ဦးမျှ ပါရ လေသည်။ လမ်းလျှောက် ထွက်စဉ်တွင် အမျိုးသမီးတိုင်း ယပ်တောင် ကိုင်ဆောင်တတ်ကြသည်။

ပျူတို့၏ဇာတ်သိမ်း။ ။ ခရစ် ၈၃၂ခုနှစ်တွင် နန်ချောင် တို့သည် ရွှေဘိုနယ် အတွင်းရှိ ပျူမြို့တော်ကို တိုက်ခိုက် သိမ်းယူလုယက်ပြီးနောက် ၃ဝဝဝ ကျော်သော ပျူသုံ့ပန်း တို့ကို ဖမ်းဆီး ယူဆောင် သွားပြီးလျှင်၊ ယခု ယုန်နီဖူမြို့ အရပ်၌ထားလေသည်။ ထို့နောက်သော် ပျူနှင့် သက်ဆိုင် သောအချက်တို့ကိုတရပ်မှတ်တမ်းတို့၌ မတွေ့ရတော့ပေ။ ၈ရာစုနှစ်အလယ်လောက်မှစ၍ နောက်ထပ်ဝင်ရောက်လာ သောမြန်မာတို့နှင့် ရောနှောနေထိုင် သွားခဲ့ကြလေသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် ပျူအများရှိသေးကြောင်းနှင့် ကျောက်စာ အမှတ်အသားများတွေ့ရသည်။ ၉ဒါဟရဏ်ကား “ ပျူ မောင်မအိုအံလွှည်သင်၊ ပျူထင်သည်၊ ပျူထန်၊ ကန္တုပျူ ကုန်မလိ” တို့ပင် ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်တွင်ရေးထိုးသောပျူ ကျောက်စာဖြစ်၍ အခြားတစ်ခုမှာ ပုဂံပြတိုက်ကျောက်စာ အမှတ် ၃ ဖြစ်၏။ တစ်ဖက်မှာ တရုတ်စာရေးထိုး၍ အခြားတစ်ဖက်မှာ ပျူစာရေးထိုးထားသည်။ **ဦးဘရှင်**

ပျူးမားကောင်။ ။ပျူးမားကောင်ခေါ် ခြင်္သေ့တစ်မျိုးကို အမေရိကတိုက်တွင်တွေ့ရှိနိုင်၏။ ထိုတိရစ္ဆာန်သည် ကောင်အမျိုးအစားထဲတွင် အပါအဝင်ဖြစ်၍ အမေရိကတိုက်နှစ်တိုက်စလုံးတွင် ယင်းကို တောင်ခြင်္သေ့ဟုခေါ်ကြ၏။

တောင်ခြင်္သေ့သည် နှာခေါင်းဖျားမှ အမြီးရင်းအထိ ဝေခွဲခန့်ရှည်လျား၏။ အမြီးမှာ ၂ပေခန့် ရှည်လေသည်။ အရောင်အဆင်းမှာ နီညိုရောင်ဖြစ်၏။ ခြင်္သေ့ဟုခေါ်သော်လည်း၊ ကိုယ်ထည်အကြီးအငယ်ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် ကျက်စားသွားလာပုံ အလေ့အထတို့မှာ ကျွန်ုပ်တို့နိုင်ငံရှိ ကျားသစ်နှင့်များစွာမခြားနားလှချေ။ ဦးခေါင်းငယ်၍ လည်ဆံမွှေးများမရှိ။ နားရွက်များမှာပိုင်း၍ကြီး၏။ အမြီးမှာပိုက်လုံးကဲ့သို့ လုံးလုံးဖြစ်၍၊ အဖျားတွင် အမွှေးအတန်ငယ်ထူလေသည်။ ကိုယ်ထည်အောက်ပိုင်း၊ ခြေထောက်နှင့် လက်များအတွင်းပိုင်း၊ လည်ချောင်း၊ မေးစေ့နှင့်အထက်နှုတ်ခမ်းတို့၌ အဖြူရောင်ခပ်ခွဲခွဲရှိ၏။ နားရွက်အပြင်ဖက်နှင့် နှုတ်သီး တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် အမဲရောင်ရှိလေသည်။ တောင်ခြင်္သေ့ပေါက်စတို့သည် ကိုယ်ထည်ပေါ်၌အညိုပုပ်ရောင်အပြောက်ငယ်များပါရှိ၍၊ အမြီးပေါ်တွင် အရစ်များပါရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ကြီးပြင်းလာသောအခါ တစ်ကိုယ်လုံး နီညိုရောင်သို့ ပြောင်းလဲသွားလေသည်။

တောင်ခြင်္သေ့သည် သိုး ဆိတ်အစရှိသော အိမ်မွေး

တိရစ္ဆာန်အငယ်စားများကို ဖမ်းယူစားသောက်တတ်၍ ယင်းတို့၏ ရန်သူဖြစ်သော လူတို့ကိုကား ရန်မမူတတ်ချေ။ သစ်ပင်တက် အလွန်လျင်သော တိရစ္ဆာန်တစ်မျိုးဖြစ်၏။

ပျော်ဘွယ်မြို့။ ။ပျော်ဘွယ်မြို့သည် မန္တလေးတိုင်းရမည်းသင်းခရိုင်အတွင်း ပါဝင်သောပျော်ဘွယ်မြို့နယ်၏ ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်-မန္တလေးမီးရထားလမ်းပေါ်တွင် ရန်ကုန်မြို့မှ ၂၀၈ မိုင်အကွာတွင်လည်းကောင်း၊ ရန်ကုန်-မန္တလေးမော်တော်ကား လမ်းပေါ်တွင် ရန်ကုန်မြို့မှ ၃၁၂ မိုင် အကွာတွင်လည်းကောင်း တည်ရှိလေသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့နယ်သည် အရှေ့ဖက်တွင် တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည်နယ်နှင့်နယ်နိမိတ်ချင်းဆက်စပ်နေ၍၊ တောင်ရိုးတောင်တန်းများပိုမိုများပြားသည်။ ဇလုံးတောင်၊ ထုံးတောင်၊ မိုးကောင်းတောင်၊ ခွန်နန်း ကြီးတောင်၊ ကြပ်တည်းတောင်၊ သပြေတောင်တို့သည် ရှမ်းရိုးမ၏တောင်ခြေတွင်ရှိ၍၊ ပျော်ဘွယ်မြို့၏ အရှေ့ဖက်၁၄မိုင်၁၅မိုင်ခန့်ကွာဝေးသည်။ ပျော်ဘွယ်မြို့၏အနောက်မြောက်ဖက် ရမိုင်ခန့်အကွာတွင်လည်း ကျီစောင်းတောင်၊ ရှမ်းစခန်းတောင်၊ ဝက်အိပ်တောင်၊ ပုဆိုးဖြူတောင်၊ ငကာတောင်၊ တောင်ဖီလာဟူ၍ တစ်တန်းတည်း ခြောက်မိုင်ခန့်ရှိသော တောင်နိမ့်တောင်တန်းများရှိသည်။ မင်းလိုတော်၊ သို့မဟုတ်မင်းဖွေတောင်

သစ်ပင်ထက်မှာ အစာကို ချောင်းလေ့ရှိသော ပျူးမားကောင်

ပျော်ဘွယ်မြို့

www.foreignspace.com.mm

မင်းသေတောင်တန်းသည် ပျော်ဘွယ်မြို့မြောက်ဖက် သုံးမိုင်ကွာတွင်ရှိ၍ ရှုမျှော်ခင်းလှပလေသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့နယ်၏နယ်နိမိတ်မှာ အရှေ့ဘက်၌ ရှမ်းရိုးမ တောင်ခြေ၊ အနောက်ဘက်၌ မကွေးခရိုင်မှနတ်မောက်မြို့နယ်။ မြောက်ဘက်တွင်မိတ္ထီလာမြို့နယ်နှင့်သာစည်မြို့နယ် တို့ရှိလေသည်။ မြို့နယ်တစ်ခုလုံး၏အကျယ်အဝန်းသည် စတုရန်းမိုင် ၂၆၀ကျော်ရှိ၍၊ ကျေးရွာအုပ်စုဒိုင် ၉၂ဒိုင်ပါ ဝင်သည်။ သို့သော် ၁၉၅၉ ခုတွင် ရမည်းသင်းခရိုင်၌တပ် ကုန်းမြို့နယ်တစ်ခုထပ်တိုး၍ ပျော်ဖွယ်မြို့နယ်မှကျေးရွာ ၁၅ရွာဖွဲ့ပေးရသည်။ မြို့နယ်တစ်ခုလုံး၏ လူဦးရေမှာ (၁၉၄၀ပြည့်နှစ်သန်းကောင်စာရင်းအရ)၁၀၄၈၁၅ရှိခဲ့သည်။ ပျော်ဘွယ်မြို့နယ်ပယ်နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ လူဦးရေမှာ (၁၉၅၃ခုနှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ) ၉၅၀၂ယောက်ဖြစ်လေ သည် မြို့ပေါ်ရှိလူဦးရေတွင် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီမြန်မာလူမျိုးတို့ မှလွဲလျှင်၊ မြန်မာမွတ်ဆလင်ဦးရေအများဆုံးဖြစ်သည်။ မြို့နယ်တစ်ခုလုံးအတွင်း၌ လူမျိုးအလိုက်ဘာသာအလိုက် သီးခြားရှိနေသောဒေသတစ်ခုမှာ ယင်းတော်ကြီးရွာဖြစ်ပြီး လျှင်အစွလမ်းအယူဝါဒီမြန်မာမွတ်ဆလင် ၁၅၀၀ခန့်ရှိသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့၏ နောက်ကြောင်းကို ပြန်လှန်လေ့လာ ကြည့်မည်ဆိုလျှင်၊ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၄၀ခန့်က၊ ပျော် ဘွယ်မြို့သည်မရှိသေးချေ။ ပျော်ဘွယ်မြို့နေရာသည် ထိုစဉ် ကညောင်ရမ်းမြို့အပါအဝင် အင်ကင်းဒိုင်အတွင်း၌ ရှိပြီး လျှင်၊ ရမည်းသင်းငါးမြို့ဟုခေါ်ဝေါ်သောဝရီး၊ ဘဒ္ဒ၊ ပေါက် အိုင်၊ မြို့လှ၊ ရမည်းသင်းတို့နှင့်နယ်ချင်းစပ်နေသောနေရာ တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ နယ်စပ်ဒေသဖြစ်သဖြင့်လည်း၊ မင်းပြစ် စိုးဒဏ်သင့်ကြသူများ၊ မင်းမူမင်းဒဏ်ကြောက်ရွံ့တိမ်းရှောင် သူများခိုအောင်းရာဖြစ်ခဲ့ပြီးလျှင်၊ မကောင်းမှုကိစ္စများအများ ဆုံးကျူးလွန်ရာနေရာလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်ဟုဆိုလေသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့တွင် အဖွားထိမ်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည့် မြို့တော်ခန်းမကြီး

မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၁၈၆ (ခရစ် ၁၈၂၅) ခုနှစ်ဘကြီးတော် ဘုရားလက်ထက်တွင် ညောင်ရမ်းမင်းကလေးသည် နယ်ပုံ တော်သတ်မှတ်ရေးအတွက် ညောင်ရမ်းနယ်စွန့်လည်းဖြစ် သော ထိုအရပ်သို့ ရောက်တော်မူလာသောအခါ၊ ထိုဒေသ၌ မကောင်းမှုများပပျောက်စေလိုသဖြင့်၊ ပျော်ဘွယ်ကောင်း သောဒေသတစ်ခုအဖြစ်ဖန်တီးပြီးသော်မြို့သစ်တည်ရန် အ မိန့်တော်ချမှတ်ခဲ့သောကြောင့် မြို့သစ်တည်ခဲ့ကြသည်။ထို့ ကြောင့်ပျော်ဘွယ်ဟု ခေါ်တွင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ မြို့သစ်တည်သူမှာ ညောင်ရမ်းမင်းသားကလေး အရွယ်မ ရောက်မီ ညောင်ရမ်းမြို့ကိုရင်ခွင်ပိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သူ သီရိဝတ္ထ ဗလဘွဲ့ရ ဦးမုံဖြစ်သည်ဟုလည်းဆိုလေသည်။ ထို့ကြောင့် 'ဥ-ဩ-ရာ-သီ၊ ပျော်ဘွယ်တည်၊ လူမည်ဦးမုံတို့' ဟူ၍နံ သင့်ကောက်အမှတ်အသားလင်္ကာတစ်ပုဒ်ပင်ရှိခဲ့လေသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့သည် မီးရထားလမ်းများမပေါက်မီက၊ ရှမ်း ပြည်ဖက်သို့သွားလာနိုင်သောလမ်းပမ်းအဆက်အသွယ်များ ရှိသဖြင့်၊ ရှမ်းပြည်ထွက်ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် အနောက်ဖက် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းခြေအထိဒေသတို့မှ ထွက်ကုန်ပစ္စည်းတို့ ကို ဖလှယ်ရာဒေသဖြစ်ခဲ့သောကြောင့်၊ အရောင်းအဝယ် စည်ကားသော အချက်အခြာဖြစ်ခဲ့သည်။ မီးရထားလမ်း၊ မော်တော်ကားလမ်းများ ဖောက်လုပ်ပြီးနောက်တွင်မူ၊ ရှမ်း ပြည်နှင့် ကုန်ချင်းဖလှယ်မှု၌ ဆုတ်ယုတ်သွားသော်လည်း ရန်ကုန်နှင့်မန္တလေးမြို့များသို့ မီးရထားလမ်း၊ မော်တော် ကားလမ်းတို့ဖြင့် ကူးသန်းသွားလာနိုင်သောကြောင့်အထက် နှင့်အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု ဘက်တွင် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့လေသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့သည် မိုးပါးရေရှားသော ရပ်ဝန်းဒေသဖက် သို့ ကျရောက်သဖြင့်၊ မိုးပါးရေရှားရပ်ဝန်းထွက် သီးနှံများ အများဆုံးထွက်သည်။ ယင်းတို့မှာ ဆန်စပါး၊ ဝါဂွမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုး စသည်တို့ဖြစ်သည်။ မိုးနည်းပါးသဖြင့် ကန်ရေ၊ ဆည်ရေတို့ဖြင့် ရေသွင်းစိုက်ပျိုးခြင်းကိုပြုရသည်။ ပျော် ဘွယ်မြို့အရှေ့ဘက် ၈မိုင်အကွာရှိကျောက်ဆည်ကန်၊ အ နောက်တောင်ဘက်ရှိ ဂုံမင်းဆည်၊ ပျော်ဘွယ်မြို့အနီး ပျော် ဘွယ်ဆည်ခေါ် မင်းရာမဆည်နှင့်ဝတီးကန်စသည်တို့မှ ရေ ကိုသွင်းယူ၍ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးကြသည်။ ဝါဂွမ်းကိုပျော်ဘွယ် အနောက်၇မိုင်ကျော်ခန့်အကွာရှိ ရနောင်အရပ်၌ စိုက်ပျိုး သည်။ ကုလားပဲကို ကန်ရေ၊ ဆည်ရေရသောဒေသများ ၌ဆန်စပါးနှင့်ရော၍လည်းကောင်း၊ မရောဘဲလည်းကောင်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ပဲစဉ်းငုံကို ပျော်ဘွယ်မြို့နယ်အတွင်း ဆည်ရေ၊ ကန်ရေမရသော ဒေသများ၌ စိုက်ပျိုးကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကျော်ကြားသောပျော်ဘွယ်မြို့နယ်မှ ထွက်ကုန်များမှာ ကွမ်းညှပ်၊ ကတ်ကျေး၊ ဇွန်း၊ ထယ်သွား၊ ဓားအမျိုးမျိုးစသောကြေးထည်သံထည်များ ဖြစ်သည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့မှတောင်ဘက် ၁မိုင်ခန့်ကွာသော မင်းဒမ်းနှင့် ပျော်ဘွယ်မြို့ အနောက်ဖက် ၆ မိုင်ခန့် ကွာသော ရှမ်းစုရွာ တို့၌ လုပ်ကိုင်သည်။ မင်းဒမ်းဓားမှာ နာမည်ကျော်ဖြစ်၏။ ပျော်ဘွယ်မြို့တောင်ဘက် သုံးမိုင်ခန့်အကွာရှိသော ရွှေခါး ရွာမှ ကွမ်းသည် ရှေးမြန်မာမင်း အဆက်ဆက်မှ ယခုတိုင် ကျော်ကြားလျက် ရှိလေသည်။

ကူးသန်းသွားလာရေး ခရီးလမ်းပန်း အဆက်အသွယ် များမှာ ရန်ကုန်-မန္တလေးစီးရထားလမ်းနှင့်မော်တော်ကား လမ်းများအပြင်၊ ပျော်ဘွယ်မှအနောက်ဘက် မိုင်၄၀ ကွာ သောနတ်မောက်သို့လည်းကောင်း၊ အရှေ့ဘက် ၁၂မိုင်ကွာ ရွှေညောင်ပူး၊ ကျောက်ချပ်သို့လည်းကောင်း အရှေ့တောင် ဘက်၁၃မိုင်ခန့်ဝေးသောကွင်းရွာသို့လည်းကောင်း နွေ၊ ဆောင်း၊ နှစ်ရာသီသွားလာနိုင်သောကုန်းလမ်းများရှိသည်။

မြို့နယ်အတွင်းရှိ ထင်ရှားသောစေတီပုထိုးများမှာ၊ မြို့ အရှေ့ဘက်တစ်ဖာလုံခန့်အကွာရှိ ကေတုမတီမင်းကြီးညို တည်ထားခဲ့သောမင်းရာမစေတီ၊ ပျော်ဘွယ်မြို့ မတည်မီ ကပင်ရှိခဲ့သောရွှေပြည်သာစေတီ၊ ပျော်ဘွယ်မြို့အနောက် မြောက်ဘက် မိတ္ထီလာသွားကားလမ်းဘေးရှိ မြသိန်းတန်စေ တီ၊ ပျော်ဘွယ်မြို့မှ၁၄မိုင်ခန့်အကွာ ရှမ်းရိုးမတောင် ခြေတောင်တန်းများတွင်တည်ရှိသော ခွန်နန်းကြီးစေတီ၊ သပြေတောင်စေတီ၊ ကြပ်တည်းတောင်စေတီ၊ တောင်တော် စေတီ၊ ဇလုံးတောင်စေတီ စသည်တို့ဖြစ်ကြလေသည်။

ကြီးကျယ်စည်ကားသောပွဲလမ်းများမှာ ဆိုခဲ့သောမြို့ပေါ် နှင့်မြို့အနီးရှိစေတီပုထိုးတို့၏ ဘုရားပွဲများဖြစ်ပြီးလျှင်၊ ထူး ထူးခြားခြားကြီးကျယ်စည်ကားသောပွဲတော်မှာ နှစ်စဉ် တန် ဆောင်မုန်းလ၌ကျင်းပသည့်ဘုံကထိန်ပွဲတော်ဖြစ်လေသည်။

ပျော်ဘွယ်မြို့သည် စေတီပုထိုး၊ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း တိုက်များ၊ ရုံး၊ ဈေးစသည်တို့ဖြင့် ဝေဝေ ဆာဆာ ရှိသည့် ပြင် ပြည်တော်သာခေတ်က အစိုးရတန်းမင့်ကျောင်း၊ ပြည် သူဆေးရုံ၊ သားဖွား ဆေးရုံတို့ကို ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင်တော်သာခေတ်တွင် မိုးကောင်းဆည်နှင့်မင်းသား ကြီးဆည်တို့ကို အစိုးရကပြုပြင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ မြို့၏ကျက်သရေဆောင် အဆောက်အအုံသည် မြို့တော် ခန်းမကြီးဖြစ်၍၊ ပျော်ဘွယ်မြို့တည်သူ ဦးမှုံ၏မြစ်တော်သူ အဖွားထိမ်း၏ ကောင်းမှုဖြစ်လေသည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရလက်ထက်က သီးသန့်စစ်ပုလိပ်အဖွဲ့၏ ဌာနချုပ်ကို ပျော်ဘွယ်မြို့၌ ထားရှိခဲ့သည်။ စစ်ပုလိပ်အဖွဲ့ အတွက် မျိုးသန့်မြင်းများမွေးမြူရာဌာနကိုလည်း မြို့၏ အနီးတွင် ဖွင့်လှစ်ထားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ပျော်ဘွယ်မြို့ သည် မြန်မာနိုင်ငံအထက်အောက်နှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ခရိုင်တို့မှ နွားကုန်သည်များအတွက် နွားဈေးအဖြစ်လည်း လူသိ များပြား ကျော်ကြားသောမြို့ဖြစ်လေသည်။

ပျို့။ ။ပျို့သည် လေးလုံးစပ်လင်္ကာတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ အကြောင်းအတ္ထုပ္ပတ္တိတစ်ခုခုကို အတ္ထာလင်္ကာရ၊ သဒ္ဒါ လင်္ကာရ၊ အနက်နှင့်အသံတည်းဟူသောတန်ဆာအဆင်တို့ နှင့်စုံလင်ပြည့်လျှမ်းစေလျက်၊ နှစ်သက်စရာညင်သာငြိမ်း ညောင်းနာပျော်ဖွယ် ကောင်းအောင် ပိုဒ်ရေပေါင်းများစွာဖြင့် စီခြယ်စပ်ဆိုထားသည်ကို ပျို့ဟုခေါ်သည်။

ပျို့၏အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပညာရှင်တို့အမျိုးမျိုးကြိဆ ကြသည်။ ဝေါဟာရလီနတ္ထဒီပနီတွင် ‘မနံပိနေတီတိပျို့’ ဟုဝိဂြိုဟ်ပြုကာ ‘ယံကဗျံ၊အကြင်ကဗျာသည်။ မနံ၊ စိတ် ကို။ ပိနေတိ၊ နှစ်သက်စေတတ်၏။ဣတိ၊ထိုကြောင့်။ တံ ကဗျံ၊ထိုကဗျာသည်။ပျို့၊ ပျို့မည်၏။’ဟုဖွင့်ဆိုထားရာ စိတ် နှလုံးကို ယူကျုံးစွဲမက်နှစ်သက်စေတတ်သောအဖွဲ့အနွဲ့ မျိုးကို ပျို့ဟုဆိုလိုလေသည်။ ကဗျာပစ္စယာရကျမ်းတွင်ကား ပျို့ဟူသော စကား၏အနက်ကို ပြည့်ဖြိုးခြင်း၊ ထွန်းပခြင်း၊ နှစ်သက်ကြည်လင်စေခြင်း၊ ကြန့်အင်ပြည့်စုံ ကောင်းမြတ် ခြင်း၊ ပျိုငယ်ခြင်း၊ ပျို့အန်ခြင်း၊ ပျို့ကျမ်းဟူ၍ ၇မျိုးခွဲခြား ပြဆိုထား၏။ ဖတ်နာသူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ယူကျုံးသည့် အသွင်ကြည်လင်နှစ်သက်စေသောကဗျာကို ပျို့ဟုတွင် ကြောင်းဖော်ပြလေသည်။ ကဝိဘာရတီကျမ်းကမူ ပျို့ဟူ သည် နှစ်သက်ရွှင်ပြအားရတင်းတိမ်ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ် သောအဖွဲ့ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ အချို့ပညာရှင်များကမူ မို မောက်ပြည့်လျှမ်းခြင်းဟုအဓိပ္ပာယ်ရသော မြန်မာစကားပိုမှ ယပင့်တိုးကာ ပျို့ဖြစ်လာသည်ဟုယူဆကြ၍၊ တရားအဆီ အနှစ်များနှင့်ပြည့်လျှမ်းသောကဗျာဟု အနက်ကောက်ကြ သည်။ အချို့ကလည်း အဆီအနှစ်အရသာများနှင့် ပြည့် လျှမ်းဖြာစည်၍ နိဗ္ဗာန်ရွှေပြည်သို့ရောက်အောင် ပို့ဆောင် သောကဗျာဟု အဓိပ္ပာယ်ကောက်ကာ ပျို့သည် ပို့ဟူသော စကားမှဆင်းသက်လာသည်ဟုယူဆကြပြန်သည်။ မည်သို့ ပင်ဖြစ်စေ ပျို့သည် နှစ်သက်ကြည်နူးဟဒယရွှင်မြူးဖွယ် ကောင်းအောင် ဖွဲ့ဆိုထားသောအဖွဲ့ တစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။

ပျို့ဟူသောစကားကို ပင်းယခေတ်၌အစောဆုံးတွေ့ရ သည်။ သက္ကရာဇ်၇၁၄ခုနှစ် လေးစီးရှင်ကျော်စွာခေါ် သီဟ သူမင်း လက်ထက် ကျော်စောထင်ရှားသော စတုရင်္ဂဗလ အမတ်ကြီးသည် အဘိဓမ္မာခက်ရာခက်ဆစ်တို့ကို ‘ရွှေဘ ဝါးတော်အောက်’ အစချီသောရတုကဗျာဖြင့် ဆူးတွင်းပစ် ဆရာတော်အားမေးလျှောက်ခဲ့ရာ ဆရာတော်က နှုတ်မင်္ဂ လာပျိုဖြင့်မေးသည်ကိုကဗျာလင်္ကာပျို့ဖြင့်သာဖြေရှင်းပေအံ့’ဟု ပဋိညာဉ်ပြုတော်မူသောစကားရပ်၌ပါရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် အင်းဝနန်းတွင်းသူနန်းတွင်းသားတို့ကစတင်၍ လင်္ကာပျို့ အဖွဲ့တစ်မျိုးကို ပျို့ဟုမှည့်ခေါ်ကြသည်ဟု ပညာရှင်တို့မိန့် ဆိုခဲ့ကြသည်။ ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ပါရမီတော်ခန်းပျို့ သည် အင်းဝနေပြည်တော်သို့ မရောက်မီ ပါရမီတော်ခန်း

လက်ကံ ဟုတွင်လျက် အင်းဝသို့ရောက်မှ အနွဲ့အပျောင်းကို နှစ်သက်သော နန်းသူနန်းသားတို့ ခေါ်ဝေါ်မှုကြောင့် ပါရမီ တော်ခန်းပျို့ဟုတွင် ရစ်သည်ဟု အမှတ်အသားရှိခဲ့သည်။ လက်ကံနှင့်ပျို့သည် တစ်သဘောတည်းဖြစ်ကြောင်း မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကြီးကိုထောက်ရှု၍သိနိုင်သည်။ အင်းဝခေတ်ကား ပျို့ခေတ်စားသောအချိန်ဖြစ်၍ ကျမ်းတတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဇာတ်တော်များကို ပျို့ကဗျာဖြင့်ရေးသားစီကုံးကြသည်။

စည်းစံနစ်ကြီးသောရတုကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲ ပျို့သည် အပိုဒ် ရေအကန့်အသတ်မရှိ၊ ပဒအရေအတွက်အကန့်အသတ်မရှိ၊ အဆုံးချဉ်သာ စုံဖြင့်မချဘဲမဖြင့်ချရလေသည်။ ထို့ကြောင့် ရတုဖြင့်ဖွဲ့နွဲ့ရန် မလွယ်ကူသော အလွန်တရာကျယ်ဝန်း နက်နဲလှသည့် အကြောင်းအရာကို ပျို့ဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့နိုင်သော ကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ ရတုအဖွဲ့များသည် ဘုန်းကြီးရဟန်းများ ရေးသားရန်မသင့်လျော်သောကြောင့် တစ်ကြောင်း နက်နဲသော အကြောင်းရပ်များကို ပျို့ဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့ကြသည်ဟု ယူဆရလေသည်။

ပျို့ကို အကြမ်းအားဖြင့် သုံးမျိုးသုံးစား ခွဲခြားနိုင်သည်။ ပါရမီတော်ခန်းပျို့၊ ဆုတောင်းခန်းပျို့၊ ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့၊ ကိုးခန်းပျို့၊ ဘုံခန်းပျို့၊ ငရဲခန်းပျို့တို့ကဲ့သို့သော ဘုရားဟောတရားတော်များကို တိုက်ရိုက်မိုး၍ စီကုံးသော ပျို့မျိုး၊ မနော်ဟရီပျို့၊ လောကနီတိပျို့တို့ကဲ့သို့ဘုရားဟောပင်မဟုတ်လင့်ကစား ရေးပညာရှိသုခမိန်များ ရေးသားခဲ့သည့် ကျမ်းကိုမိုး၍စပ်ဆိုသောပျို့မျိုးနှင့် ဂမ္ဘီသောရပျို့၊ သဝါဒထူးပျို့တို့ကဲ့သို့ စာဆိုပညာရှိတစ်ဦး၏ ရင့်သန်သော ပင်ကိုယ်ဉာဏ်မှပေါက်ဖွားလာသည့် ပျို့မျိုးဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ပျဉ်းကတိုး။ ။ပျဉ်းကတိုးသည် သစ်မာပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် နိုင်းလီးယားဒိုလာဗြီဖောမစ်ဟု ခေါ်၍၊ လီဂူမီနိုးစီအီး မျိုးရင်းတွင် ပါဝင်ပေသည်။ ကြီးမားသည့်အပင်ကြီးများဖြစ်၍ ရာသီအလိုက်ရွက်ကြွေပင်မျိုးဖြစ်သည်။အရိပ်အာဝါသကောင်းမွန်ပြီးလျှင်၊ အမြင့်ပေပေါင်း ၁၂၀ ကျော်ရှိ၍ လုံးပတ်မှာ ၁၂ ပေကျော်အထိရှိ၏။ သစ်သားမှာအနီရောင်ရှိပြီးလျှင် အထူးပင်လေးလံ၏။ ခြများလည်းမစားနိုင်ပေ။ ပျဉ်းကတိုးသားများသည် အလွန်ခိုင်ခံ့၍ ကြာရှည်ခံနိုင်သည့်သတ္တိရှိသဖြင့်၊ ယင်းတို့ကို အိမ်များ၊ သံတံတားများ၊ သင်္ဘောဆိပ်များဆောက်လုပ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ မီးရထား၊ ဇလီ ဖားတုံးများ ပြုလုပ်ရာ၌လည်းကောင်း အသုံးပြုကြ၏။

ပျဉ်းကတိုးပင်များကို မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်၌တွေ့ကြရသည်။ အထက်ချင်းတွင်းနှင့် ပဲခူးရိုးမ၌ အမြောက်အမြားပေါက်ရောက်သည်။ ရေမဝင်ဘဲ သဲဆန်သည့် မြေမျိုးရှိပြီး

လျှင်၊ မိုးရေချိန် လက်မ ၈၀ရွာသည့်အရပ်ဒေသများ၌ ပေါက်ရောက်ကြသည်။ မာသောရွှံ့စေးမြေနှင့် ရွှံ့ထူသည့် မြေမျိုးကို မကြိုက်ပေ။ သို့သော်မြစ်ချောင်းများအနီးရှိ ရေမဝင်သောမြေညီများ၌လည်း သန်စွမ်းစွာပေါက်ရောက်ကြသည်။

ပျဉ်းကတိုးပင်များသည် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အရွက်ကြွေကြပြီးလျှင်၊ ဧပြီလနှင့် မေလများတွင် အရွက်သစ်များ တစ်ဖန်ထွက်လာ၏။ မတ်လအတွင်း၌ အပွင့်များပွင့်ကြသည်။ အပွင့်များမှာဝိုင်း၍ အဝါရောင်ရှိသည်။ သီးတောင့်များလည်း သီးကြသည်။ ယင်းတို့သည် တဖြည်းဖြည်းကြီးထွားလာကြပြီးလျှင် မတ်လနှင့် ဧပြီလများတွင် မှည့်ကြ၏။ နေပူရှိန်ကြောင့် သီးတောင့်များသည် ကွဲသွားရပြီးသော် အထဲမှအစေ့များ ထွက်လာသည်။

ထိုအစေ့များမှ တစ်ဖန် အပင်ကလေးများ ပေါက်လာရပေသည်။ ပျဉ်းကတိုးတစ်ပင်လျှင် အသီးပေါင်း အမြောက်အမြား သီးလေ့ရှိသည်။ မိုးတပြိုက်၊ နှစ်ပြိုက် ရွာပြီးနောက် အစေ့ကလေးများမှ ပင်ညှောင့် ကလေး များထွက်လာ၏။ ပင်ညှောက်ကလေးများ ပေါက်လာပြီးနောက်၊ ကောင်းစွာ မိုးမရွာလျှင်လည်းကောင်း၊ လုံးဝမိုးမရွာလျှင်လည်းကောင်း ထွက်ပြီးသားအညှောင့်ကလေးများသည် မာနေသည့် မြေကြီးကို ထိုးမထွက်နိုင်ဘဲ၊ မြေကြီးထဲ၌ပင်သေသွားရ၏။ စွတ်စိုသောချိုပေါင်းနှင့်သစ်ရွက်များမရှိသည့်နေရာများ၌ ကောင်းစွာပေါက်ရောက်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် မြေကြီးပေါ်၌လည်း ရေဝပ်မနေရပေ။ အပင်ကလေးများ ပေါက်ခါစ၌ အရိပ်အာဝါသရှိနေလျှင် ပို၍ကောင်း၏။ သို့သော် အပင်ကလေးများကြီးလာသည့်အခါ၊ ယင်းတို့ကို သန်စွမ်းစေရန် နေရောင် အမြောက်အမြားလိုသည်။ အပင်ကလေးများသည် အတော်အတန် စိုစွတ်သည့် သစ်ရိပ်များအောက်၌လည်းတဖြည်းဖြည်း ကြီးထွားလာနိုင်သည်။ တောမီးကြောင့်အပင်ကလေးများ သေသွားနိုင်သော်လည်း၊ အမြစ်များမပျက်စီးလျှင်၊ အကိုင်းသစ်ကလေးများ ထွက်လာပြီးသော် ပြန်လည် ရှင်လာနိုင်သည်။

ပျဉ်းကတိုးပင်များ၌ ရေသောက်မြစ်များပါရှိ၏။ အပင်ငယ်ကလေးများကို ပြောင်းရွှေ့စိုက်ပျိုးရာ၌ ရေသောက်မြစ်များ ပျက်စီးသွားလျှင် မရှင်နိုင်တော့ပေ။ ယင်းတို့ကို ပြောင်းရွှေ့စိုက်ပျိုးရာ၌ မူရင်းပေါက်နေသည့်အတိုင်း ဘေးမှဝိုက်၍ မြေကြီးများကိုပါ တူးယူပြီးရွှေ့ပြောင်းစိုက်ကြရသည်။ သို့သော် အစေ့များမှ တိုက်ရိုက် စိုက်ပျိုးလျှင် ပိုမိုကောင်းမွန်၏။ပျဉ်းကတိုးပင်များကို စိုက်ပျိုးရာ၌ အပင်ကလေးများ ကောင်းစွာသန်စွမ်းစေရန် ချိုပေါင်းများ ရှင်းပေးကြရသည်။

ပျဉ်းကတိုးသစ်လုံးများကို ခွဲစိတ်ရာ၌ သစ်စိမ်းလိုက်

ခွဲပျက်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သစ်လုံးများကို ဖြောင့်သွေ၍ အသားသေအောင်ထားရှိလိုက်လျှင် သစ်သားမှာအလွန်တရာမှပင် မာကျောကျစ်လျစ်လာပြီးလျှင်၊ ခွဲစိတ်ရာ၌ လွှဲသွားများကို ကျိုးပဲ့စေနိုင်သည်။ ပျဉ်းကတိုးသားသည်ခြောက်သွေလာသည့်အခါ ရှုံ့တွလာခြင်းနည်းသည်။ သစ်သားထဲ၌ အနှစ်တုံးများ ပါရှိတတ်သဖြင့် လွှဲတိုက်ရာ၌ သစ်ကြောကို ကြည့်၍ ခွဲစိတ်ရသည်။ အထူးပင်မာကျောသည့် သစ်သားမျိုးဖြစ်ခြင်းကြောင့် သံသစ်ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်တတ်ကြသည်။ ပျဉ်းကတိုးပင်များ၏ သစ်ခေါက်များထဲ၌ သားရေနယ်ရာတွင်အသုံးပြုကြရသည့် တင်နှင့်ခေါ် ချုပ်ဆေးတစ်မျိုးလည်း ပါရှိသေးသည်။

ပျဉ်းမနားမြို့၏ကျက်သရေဆောင် လောကရန်နိမ် စေတီတော်

ပျဉ်းတော်သိမ်ပင် ။ ။ လိမ္မော်အမျိုးအနွယ်ထဲမှ ဖြစ်၍ ရုတစ်အီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ပျဉ်းတော်သိမ်ပင်သည် အယဉ်နှင့်အရိုင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိသည်။ အရိုင်းမျိုးကို တောပျဉ်းတော်သိမ်ဟုလည်း ခေါ်၍ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ ကလောဆီနာဟက်ပတာဖီးလား ဖြစ်သည်။ အယဉ်မျိုးကို မားရယာကီးနီဂျီးဟု ခေါ်သည်။

ပျဉ်းတော်သိမ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ မူလ ပေါက်ရောက်ခဲ့သော်လည်းအိန္ဒိယနိုင်ငံ တောင်ပိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့သို့လည်း မျိုးပြန့်ခဲ့သည်။ များသောအားဖြင့် ခြောက်သွေသော ဒေသများ၌ ပိုမို တွေ့ရှိရသည်။ မြေဩဇာကောင်းသော မြေပွဖျမျိုးကိုနှစ်သက်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် အမြင့်ပေ ၂၀၀၀ခန့်ရှိသောဒေသများ၌လည်းစိုက်ပျိုး ဖြစ်ထွန်းသည်။ ပျဉ်းတော်သိမ်သည် အပင်ငယ်မျိုးဖြစ်ပြီးလျှင်အပွင့်ဖြူဖြူ ကလေးများပွင့်၍အသီး(အစေ့မြုပ်အသီး) နီနီ ကလေးများ သီးသည်။ အရွက်တို့သည် အတန်ငယ်ထူ၍ အဖျားချွန်သည်။ အလွန်မွှေးကြိုင်သောအနံ့ရှိသဖြင့် ဟင်းလျာများတွင်ထည့်ချက်လျှင် အနံ့အရသာပို၍ ထူးကဲမွှေးကြိုင်လာသည်။ အထူးသဖြင့် သီဟိုဠ် နိုင်ငံသားများနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများပို၍ အသုံးများသည်။ ပျဉ်းတော်သိမ်ရွက်ကို ခပ်များများစားလျှင် ဝမ်းပျော့ပျော့ သွားသည်ဟုဆိုကြသည်။ ပျဉ်းတော်သိမ်ကို အစေ့ပျိုး၍ စိုက်ရသည်။ ဧပြီလတွင် အသီးများ သီးလေ့ရှိလေသည်။

အားဖြင့် ပျဉ်းမနားသည်ရန်ကုန်မြို့မှ ၂၂၆ မိုင်ကွာဝေး၍ မန္တလေးမှ ၁၆၁ မိုင်ကွာ ဝေးသည်။ ခရိုင် ရုံးစိုက်ရာ ရမည်းသင်းမြို့နှင့်မူ ၄၉ မိုင်ဝေးလေသည်။

ပျဉ်းမနားမြို့ကို မြန်မာဘုရင်များလက်ထက်ကပင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က “နယ်ကျန်” “နယ်ချန်” သို့မဟုတ် “နင်းကြမ်း”ဟုခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။ မြန်မာမင်းလက်ထက် စစ်ချီရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဆိုင်ရာနယ်စားများ အခွန်ဘဏ္ဍာတော်ကောက်ခံရာတွင်လည်းကောင်း ယခုလက်ရှိပျဉ်းမနားမြို့သည် တောတောင်စိမ့်စမ်း အလွန်ထူသောကြောင့် ချန်၍ထားခဲ့သဖြင့် နယ်ကျန်၊ သို့မဟုတ် နယ်ချန်ခေါ်ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ နင်းကြမ်းဟု ခေါ်တွင်ခဲ့ခြင်းမှာ ထိုစဉ်က လူအများ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာ ဈေးသည် မြို့မြောက်ဖက် ငလိုက်ချောင်း (ရှေးအခေါ်လက်လိုက်ချောင်း) တစ်ဖက်ကမ်းရှိ ရွာကောက်ရပ် ဖြစ်သဖြင့်၊ ဈေးသွားသူတို့ ချောင်းဖြတ်ကူးရာတွင် လွယ်ကူစေရန် ဝါးကြမ်းခင်း၍ နင်းသွားရသောကြောင့် နင်းကြမ်းဟု ခေါ်တွင် လာရသည်ဟု ဆိုသည်။

ယင်းသို့နယ်ချန်၊ နင်းကြမ်းမှ ပျဉ်းမနားဟူ၍ဖြစ်လာရခြင်းမှာအင်္ဂလိပ် အစိုးရ အုပ်စိုးစဉ်အခါက အစိုးရကိစ္စ၊ စာပေး စာယူပြုရာတွင် နင်းကြမ်းနှင့် မြင်းခြံမြို့ နှစ်မြို့ကို အင်္ဂလိပ်စာလုံးပေါင်းဖြင့် မကြာခဏမှားသောကြောင့် အလုပ်များဖင့်နွဲ့ နှောင့်နှေးခြင်းမရှိစေရန် နင်းကြမ်းအမည်မှ

ပျဉ်းမနားမြို့

www.foreignspace.com.mm

မြို့နှင့်အနီးဆုံး၊ ယခုလက်ရှိ ပျဉ်းမနားမြို့မှ ၅ မိုင်ဝေးသော လမ်းပျဉ်းမနားရွာ၊ သို့မဟုတ် ပျဉ်းမနားဟောင်းရွာအမည်ကို အစားထိုး၍ အမည်ပြောင်းလိုက်သည်ဟု ဆိုလေသည်။ ပျဉ်းမနားမြို့၏အကျယ်အဝန်းမှာ နှစ်မိုင်ပတ်လည်ခန့် ရှိသည်။ ရန်ကုန်မန္တလေးမီးရထားလမ်းသည် မြို့ကို အရှေ့နှင့် အနောက် နှစ်ပိုင်းခွဲထားသည်။ အိမ်ခြေ ငါးထောင်ရှိ၍ ၁၉၅၃ခုနှစ်မှာ သန်းကျော်စာရင်းအရ လူဦးရေနှစ်သောင်းကျော်ရှိသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းပေါင်း ၆၀ ကျော်ရှိ၍၊ ဗုဒ္ဓအယူဝါဒ သက်ဝင်ယုံကြည်သူ မြန်မာလူမျိုးသည် အများဆုံး ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ အများဆုံးမှာ မွတ်စလင်များဖြစ်၍၊ တတိယအများဆုံးမှာ တရုတ်လူမျိုးများဖြစ်သည်။ မြို့နယ်လူထုသည် အစိုးရအမှုထမ်းများ အဖြစ်လည်းကောင်း၊ စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားဖြင့်လည်းကောင်း အသက်မွေးကြသည်။ စပါး၊ ပြောင်း၊ နှမ်း၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ ကြံစသည်တို့ကို အများအပြား စိုက်ပျိုးသည်။ ကျွန်းနှင့် ပျဉ်းကတိုးသစ်ထုတ်လုပ်ငန်းနှင့် ကြိတ်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတို့သည်ယခုအခါကြီးကျယ်သော လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။ တောင်ငူမြို့အနီးရှိဇေယျဝတီသကြားစက်ဖွင့်လှစ်ပြီးနောက်တွင် ပျဉ်းမနားနယ်တစ်ဝိုက်တွင် ကြံစိုက်ပျိုးရေးကို တိုးချဲ့လုပ်ကိုင်ကြ၍ ကြံအမြောက်အများတင်ပို့ရောင်းချသောမြို့ဖြစ်သည်။ ပျဉ်းမနားမြို့အရှေ့ဘက် ၅မိုင်အကွာ၊ ပေါင်းလောင်းမြစ်အနီးတွင် ပြည်တော်သာစိမ့်ကိန်းအရ ဆောက်လုပ်ထားသော နိုင်ငံတော်သကြားစက်ကြီး ရှိသည်။ တစ်နေ့လျှင် ကြံ တန်ချိန် ၁၅၀၀ ကြိတ်ဝါးနိုင်သည်။

ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် မီးရထား၊ မော်တော်ကား၊ နွားလှည်း၊ မြင်းလှည်းတို့ကိုအသုံးပြုသည်။ (က) ပျဉ်းမနားမြို့မှလယ်ဝေးမြို့နှင့်တောင်တွင်းကြီး မြို့တို့ကို ဖြတ်၍ ပဲခူးရိုးမကို ကျော်ပြီးလျှင်၊ အနောက်မြောက်ဘက် ၁၃၉ မိုင်အကွာတွင်ရှိသောကျောက်ပန်းတောင်းမြို့သို့ မီးရထားလမ်းတစ်လမ်း၊ (ခ)အနောက်ဘက်မိုင် ၅၀ ကျော်ကွာဝေးသော တောင်ညိုရွာသို့ မော်တော်ကားလမ်း တစ်လမ်း၊ (ဂ) အရှေ့ဘက်ခုနှစ်မိုင်ခန့်ဝေးသော ပေါင်းလောင်း မြစ်ကမ်းသို့ မော်တော်ကားလမ်း တစ်လမ်းရှိသည်။ ထိုမော်တော်ကားလမ်းများသည် ကျွန်းနှင့်ပျဉ်းကတိုးသစ်ထုတ်လုပ်ငန်းအတွက် အသုံးဝင်အရေးပါသော လမ်းများဖြစ်လေသည်။ ပျဉ်းမနားမြို့ မြူနီစီပယ်အဖွဲ့ကို ၁၈၈၈ ခုတွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ စက်ရှင်ရုံး၊ နယ်ပိုင်ရုံး၊ တရားမရုံးစသောရုံးအဆောက်အအုံများသည် မြို့၏ အနောက်ဘက် ကုန်းမြင့်တောင်ပူစာကလေး များပေါ်တွင် တည်ရှိကြသည်။ မြို့၏အရှေ့ဘက် လယ်ယာ ကိုင်းခင်းများနှင့် စစ်တောင်းမြစ်တို့ကို ဖြတ်ကျော်၍ မျှော်ကြည့်လိုက်လျှင်

ညိုမှိုင်းနေသောရမ်းရိုးမတောင်တန်း၏ တောင်စွယ်ဖြစ်သည့် ဆင်ဖြူတောင်နှင့်လေထွင်းတောင်တို့ကို ကြည့်နူးလွမ်းဆွတ်ဖွယ်ရာ တွေ့မြင်နိုင်လေသည်။ ဆင်ဖြူတောင်၌ ညီမမယ်ဖြူ၊ လေထွင်းတောင် (ရှေးအခေါ်လှေထွင်းတောင်)၌ အစ်မမယ်ညို နတ်ညီအစ်မနှစ်ဦးအတွက် တည်ထားသောဘုရားများ၌ နှစ်စဉ်တန်းခူးလတွင် ဘုရားပွဲတော်များ ကျင်းပရာစည်ကားလှသည်။ ဆင်ဖြူတောင် ခြေရင်းရှိ ကိုးခန်း ဇရပ်ကြီးသည် ထိုတောင်ထိုဘုရားများနှင့် အလွန်ပန်ဟပ်လှသည်။

မြို့၏တောင်ဖျား၌ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် မင်းတုံးမင်းတရားကြီး တည်ထားတော်မူခဲ့သော လောကမာရဇိန် (မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၃၄) ဘုရားကြီးရှိသည်။ ယင်းဘုရားကြီးအနီးတွင် လက်ဝဲဝင်းတော်မျိုး၊ မြင်းစုကြီးဝန်နှင့် မြို့နယ်လူထုတို့က မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၅ ခုနှစ်၌ လောကရန်နှိမ်ဘုရားကြီးကိုတည်ကြသည်။ ယင်းဘုရားကြီး၏ ခြေတော်ရင်းတွင် ၁၂၉၆ ခုနှစ်ကဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့သော ကိုးခန်းဇရပ်ကြီး တစ်ဆောင်ရှိသည်။

ရှေးက ရှမ်းလူမျိုးများ နေထိုင်ခဲ့ဘူး၍ ယခုရှမ်းကျောက်တောင်ဟုခေါ်သော တောင်ကို အမှီပြုပြီးလျှင် ချိုင့်ဝှမ်းနေရာတွင် ကန်တစ်ခုရှိရာ ရှမ်းကန်ဟုခေါ်သည်။ မြို့၏ကျက်သရေဆောင် တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။ ပျဉ်းမနားမြို့၏ ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ မြို့၏အရှေ့ဖက်ပိုင်း၌ ရေငန်သာရသည်။ သောက်ရန် ရေချိုကို မြို့အနောက်ဘက်ပိုင်းကျောက်တောင်အရပ်မှ ရရှိလေသည်။

ပျဉ်းမနားမြို့တွင် နိုင်ငံတော်အထက်တန်းကျောင်းနှစ်ကျောင်း၊ အလယ်တန်း ကျောင်းနှစ်ကျောင်း၊ မူလတန်းကျောင်း ခုနှစ်ကျောင်း ရှိသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးမတိုင်မီက အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာကြီး ဝီ၊ စီ၊ ကော့အုပ်ချုပ်သော စိုက်ပျိုးရေး ကျောင်းကြီးကို ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရက စိုက်ပျိုးရေးသိပ္ပံအဖြစ် ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။ ပျဉ်းမနားမြို့၏ အနောက်ဘက် နှစ်မိုင်ခန့်အကွာရှိ သပြေလှရွာအနီးတွင် အစိုးရဗဟိုစိုက်ပျိုးရေး ဥယျာဉ်ရှိလေသည်။

ပျဉ်းမနားမြို့ရှိသကြားစက်ရုံ

ပျဉ်းမပင်။ ။ပျဉ်းမပင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယ နိုင်ငံတောင်ပိုင်းတွင် မြစ်များချောင်းများတို့၏ ကမ်းပါး တစ်လျှောက်နှင့် နုံးမြေထူသောအရပ်တို့၌ ပေါက်ရောက် လေ့ရှိ၏။ ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် လေဂျာစတြီးမီးယား ဖလော့စရေဂျီနီးဟုခေါ်၍ လစ်သရေးစီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်၏။ ရေနံနီးစပ်သည့် နေရာများတွင် ပေါက်လေ့ရှိ သဖြင့် ပျဉ်းမပင်ကို ရေပျဉ်းမပင်ဟူ၍လည်းခေါ်သည်။ ထို့ပြင် ကုန်းပျဉ်းမ ဟူ၍လည်း ရှိသည်။ ပျဉ်းမပင်သည် အပင်ကြီးမျိုးဖြစ်၍ ပေ ၆၀ အထိမြင့်၏။ အပွင့်များ မှာပန်းရောင်ပြေးနေသည့် ခရမ်းရောင်ဖြစ်၍၊ အဆုတ် လိုက်ပွင့်သည်။ နှစ်လက်မမှ သုံးလက်မအထိရှိသည်။ အရွက်များသည် ရွက်ဆိုင်ဖြစ်၍ ဘဲဥပုံသဏ္ဍာန်ရှိပြီးလျှင် ၄ လက်မမှ ၉ လက်မအထိ ရှည်သည်။ ပျဉ်းမပင်များ သည် နွေရာသီတွင် အရွက်ကြွေတတ်သည်။

ပျဉ်းမသားသည် အနီဖျော့ဖျော့အရောင်ရှိ၍ ခိုင်ခံ့ပျော့ ပျောင်းသောသစ်သားမျိုးဖြစ်သည်။ အဆောက်အအုံ၊ အိမ် များ၊ တံတားများ၊ သင်္ဘောကုန်းပတ်များ၊ လှည်းများနှင့် အိမ်ထောင်ပရိဘောဂပစ္စည်းများပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုကြ ၏။ ပျဉ်းမပင်၏အမြစ်များကို ချုပ်ဆေးအဖြစ်လည်း သုံး သည်။ ကုန်းပျဉ်းမပင်သည် ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် လေ ဂျာစတြီးမီးယားမိတ္တရီကာပါဟု ခေါ်သည်။ ရေပျဉ်းမပင် နှင့် ပုံသဏ္ဍာန်၊ သဘာဝ အခြေအနေချင်းတူသော်လည်း အပင်ငယ်သည်။ အပွင့်နှင့် အရွက်များမှာမူ ရေပျဉ်းမပင်၏ အရွက်နှင့် အပွင့်တို့ထက်ကြီးသည်။ ကုန်းပျဉ်းမပင်များကို အလှအပအတွက် ပန်းဥယျာဉ်များအတွင်း စိုက်ပျိုးရန် သင့်လျော်သည်။

ပျံလွှား။ ။ပျံလွှားသည် လှပသောငှက်ငယ်မျိုး ဖြစ် သည်။ ပျံလွှားအမျိုးမျိုးရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အချို့ငှက် မျိုးတို့ကို ပျံလွှားမျိုးတွင် သွတ်သွင်းထားသော်လည်း မျိုး ရင်းချင်းမတူသည်ကိုတွေ့ရသည်။ မိုးစွေငှက် (မိုးစွေငှက် -ရှူ) သည် ပျံလွှားမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်သော်လည်း ဟီရန် ဒီနီဒီးမျိုးရင်း ဝင်ဖြစ်သည်။ ပျံလွှားကြီး၊ မိုးစာ၊ (မိုးစာ ငှက်-ရှူ)၊ ဇီဝဇိုး (ဇီဝဇိုးငှက်-ရှူ) ငှက်တို့သည် ပျံလွှားငှက် မျိုးဟုဆိုကြသော်လည်း၊ အပိုဒီဒီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်ကြ သည်။ အပိုဒီဒီး မျိုးရင်းဝင် ပျံလွှားငှက်မျိုးကို ပျံလွှား နတ်သီးတို ငှက်မျိုးဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ထိုမျိုးရင်း ဝင် ပျံလွှားငှက်မျိုးတို့သည် ညိုညစ်ညစ်အရောင်၊ စိမ်းနက် နက်အရောင်ရှိကြသည်။ ဆိုခဲ့သော မျိုးရင်းနှစ်မျိုးဝင် ပျံလွှားငှက်မျိုးတို့သည် အသွင်အပြင်အလေ့အထချင်း ဆင်ဆင်တူကြသော်လည်း၊ ခန္ဓာအိမ်တည်ဆောက်ပုံ၌ အလွန်ကွဲပြားသည်ဟုဆိုလေသည်။

နေဦးပေါက်ချိန်၌ တွေ့ရလေ့ရှိသော ပျံလွှားငှက်

ပျံလွှားငှက်တို့တွင် ရှည်လျား သန်မာသောတောင်ပံများ ရှိ၍ အပျံသန်လှသည်။ အိပ်ချိန်မှလွဲ၍ နားနေသည်ဟူ၍ မရှိဘဲ၊ အမြဲတမ်းလိုပင်ပျံသန်းနေတတ်ကြသည်။ ပျံသန်းပုံ မှာ လျင်မြန်၍ အလွန်မြင့်လှစွာလည်း ပျံသန်းနိုင်သည်။

ပျံလွှားငှက်မျိုးတို့၏ ခြေထောက်သည် သေးငယ်၍တို သည်။ မသန်မာချေ။ ကြီးမားသော ပါးစပ်ပေါက်တို့သည် အင်းဆက် ပိုးမွှားများကို ဖမ်းယူစားသောက် ရာ၌ အလွန်အသုံးဝင်သည်။

ပျံလွှားတို့၏အစာသည်များသောအားဖြင့် ပိုးမွှားတို့ သာဖြစ်သောကြောင့် အချို့လူများက ပျံလွှားတို့သည် တစ်နည်းအားဖြင့် ပိုးမွှားတို့ကိုသုတ်သင်ရှင်းလင်းပေးသည် ဟု ဆိုကြသည်။ လေထဲ၌ပျံသန်းနေသော ပိုးမွှားကောင်တို့ ကို ထိုးသုတ်စားသောက်၍ ရေပြင်၊ စပါးခင်း၊ ဂျုံခင်း တို့အပေါ် ရုပ်၍ရုပ်၍ ပျံသန်းကာ၊ ပိုးမွှားတို့ကို ဖမ်းယူ၍ လည်းစားသောက်သည်။ ရေပြင်ပေါ်ရုပ်၍ ပျံသန်း သည့်အခါ ရေကိုလည်း စုပ်ယူသောက်တတ်လေသည်။

ပျံလွှားတို့ကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌တွေ့ကြရသည်။ မြန် မာနိုင်ငံ၌ ရှမ်းပြည်နှင့် တနင်္သာရီတိုင်းတွင် အမြဲတမ်းတွေ့ ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း၌လည်း တွေ့ရှိရလေ သည်။ ဆောင်းရာသီသို့ ရောက်လာလျှင် အအေးများ သောဒေသများမှ ပူနွေးသောဒေသများသို့ ပြောင်းရွှေ့ တတ်ကြ သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အစာရေစာအလို့ငှာလည်း ပြောင်းရွှေ့တတ်ကြသည်။ အချို့ပျံလွှားတို့သည် မိုင်

www.forever-space.com.mm

ပေါင်းတစ်သောင်းခန့်ခရီးကိုပင် ပျံသန်းပြောင်းရွှေ့ကြသည်။ ယင်းတို့ သည် အအုပ်အသင်းနှင့်ပြောင်းရွှေ့လေ့ရှိကြသည်။ အချို့ လူတို့က ပျံလွှားတို့သည် ဒေသကူးပြောင်းသည့်အခါ မအိပ်မနေပြောင်းရွှေ့သည်ဟုဆိုကြသော်လည်း ယုတ္တိမရှိ ချေ။ (ဒေသကူးပြောင်းခြင်း-ရှု။)

မေလမှအောက်တိုဘာလအထိ အချိန်ကာလသည် ပျံလွှားတို့ သားပေါက်ချိန်ဖြစ်သည်။ တံတားအောက်နှင့် အဆောက်အအုံများ၊ လိုဏ်ဂူများတွင် အမွှေး၊ အတောင်၊ မြက်၊ ကောက်ရိုး၊ သစ်ခက်၊ သစ်ရွက်စသည်တို့ဖြင့် အသိုက်ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ဥအကြသည်။ အချို့ပျံလွှားမျိုးတို့သည် ထူးဆန်းစွာ အခေါင်မှ အစေးတစ်မျိုးကို အန်ထုတ်၍ အသိုက်ပြုလုပ်တတ်ကြသည်။ အရှေ့အာရှတိုက်သားတို့ စားသုံးသည့် အဖိုးတန်သောငှက်သိုက်သည် ယင်းငှက်သိုက်မျိုးဖြစ်လေသည်။ (ငှက်သိုက်-ရှု။) အချို့ပျံလွှားငှက်တို့သည် သုံးဥမှကိုးဥ၊ အချို့ပျံလွှားမျိုးတို့သည် လေးဥမှ ခြောက်ဥအထိအကြသည်။ အချို့ဥတို့မှာ အဖြူသက်သက်ဖြစ်၍၊ အချို့ဥတို့တွင် အညိုအစက်အပြောက်များ ပါလေသည်။ ဥတို့သည်ရှည်မျောမျောဖြစ်၍ ပျမ်းမျှအလျား ၁.၈၉ လက်မနှင့် ပြက် ၀.၅၉လက်မရှိလေသည်။

ပျံလွှားတို့သည် များသောအားဖြင့် တစ်တစ်၊ တစ်တစ်ဟူ၍မြည်တတ်သည်။ ယင်းတို့၏အသံသည် ညစ်၍ အော်ရသော အသံမျိုးဖြစ်လေသည်။

ပျံလွှားငှက်အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက်၊ မြန်မာနိုင်ငံ၌ လူသိများ၍ ထင်ရှားသော ပျံလွှားကြီးမျိုးဖြစ်သည့် ပျံလွှားကြီးအကြောင်းကိုဖော်ပြလိုပေသည်။

ပျံလွှားကြီး၏ ပါဏဗေဒအမည်မှာ အက်ပတ်ပက်စီစီကတ်ကူးကီဖြစ်သည်။ အပိုဒီဒီဒီမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်၍ အမြီးသည် နှစ်ခွမိုန်းသဏ္ဍာန်ဖြစ်သည်။ အလျား ခုနှစ်လက်မရှိ၍၊ အခြားသော အပိုဒီဒီဒီမျိုးရင်းဝင်ပျံလွှားများနှင့် သိသာခြားနားချက်မှာ တင်ပါးဖြူဖွေးနေခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ပျံလွှားကြီးသည် နှစ်စက္ကန့်၊ သုံးစက္ကန့်ကြာအောင် အော်တတ်၍ အသံတဖြည်းဖြည်း စူးသွားသည်။ တုန်သံလည်းပါသည်။

ပျံလွှားကြီး၏ အစားအသောက် အလေ့အထတို့သည် အခြားပျံလွှားတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်လေသည်။ လိုဏ်ခေါင်းများထဲ၌ အိပ်တန်းတက်လေ့ရှိ၍ ဝါးရွက်ခြောက်၊ အမွှေး၊ အတောင်များ စသည်တို့ဖြင့် အသိုက်ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ မတ်လလောက်တွင် အသိုက် ပြုလုပ်ရန် နေရာရွေးသည်။ ဧပြီလတွင် အသိုက်ပြုလုပ်သည်။ မေလလောက်တွင် ဥများအုသည်။ ဥတို့သည် ဖြူဖွေး၍ အလျား ၀. ၉၈ လက်မ၊ ပြက် ၀.၆၈ လက်မရှိသည်။ ဇွန်လတွင် သားပေါက်သည်။ ဇူလိုင်လလောက်တွင် ငှက်ပေါက်စများ အမွှေးအတောင် စုံလင်၍ ပျံသန်းနိုင်ကြလေပြီ။

ပျံလွှားကြီးမျိုးကို ဆိုက်ဗီးရီးယားအရှေ့ပိုင်းနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့ ၌တွေ့ရ၍ ဩစတြီးယားတိုက်သို့ ဒေသကူးပြောင်းသည့်အခါ အရှေ့တောင်ပိုင်းနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရတတ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ရှမ်းပြည်တွင် သားပေါက်၍ တစ်နိုင်လုံးအနံ့အပြား သွားရောက်လေသည်။ အထူးသဖြင့် ပဲခူးမြစ်တစ်လျှောက်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံအရှေ့မြောက်ပိုင်းတို့၌ တွေ့ကြရလေသည်။

သဏ္ဍာန်လုပ်သရုပ်ဆောင်ရသောသဘင်ပညာတရပ်

ရှေးပဝေဏီခေတ်မှ ယခုခေတ်တိုင်အောင် နိုင်ငံမရွေး လူမျိုးမရွေး၊ မိမိတို့ခလေ့ထုံးစံအလျောက် ပြဇာတ်များပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာပူဇော်ပသပွဲများအဖြစ်စတင်ခဲ့၍ အယူဝါဒဆိုင်ရာအကြောင်းရပ်များကိုတင်ပြခဲ့ကြရာမှ နောင်အခါတွင် ပြဇာတ်ခေတ်ပြောင်းလာပြီးလျှင် လူ့အရေးလူ့ကိစ္စများကို တင်ပြသောပြဇာတ်များ ခေတ်စားလာသည်။ ပြဇာတ်အမျိုးမျိုးဖြစ်လေရာ၊ အပြောပြဇာတ်၊ အကပြဇာတ်၊ ဂီတပြဇာတ်၊ ဂီတအပြောပြဇာတ်ဟူ၍ ကွဲပြားလာသည်။ ပြဇာတ်သည် နိုင်ငံအသီးသီး၌ ခေတ်စားမှု ခေတ်မှီနိမ့်မှုစသဖြင့် ဆူကြဲနိမ့်မြင့် အမျိုးမျိုးကို တွေ့ကြုံခဲ့ရလေသည်။

ပြဇာတ်။ ။ပြဇာတ်ဟူသည် ဆိုလိုသည့် အဖြစ်အပျက်တစ်စုံတရာကို ပွဲကြည့်သူတို့စိတ်တွင် ထင်ရှားပေါ်လွင်လာစေရန် လူကိုယ်တိုင်ထွက်၍ သရုပ်ဖော်ပြသရသည့် အနုပညာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ပြဇာတ်ဆိုသည့် စကားလုံးမှာ မြန်မာစကား 'ပြ'နှင့် ပါဠိပျက်'ဇာတ်' စကား ၂လုံးကို ပေါင်းထားသော စကားရပ်ဖြစ်သည်။ 'ပြ' ဆိုသည်မှာ မျက်စိနှင့်မြင်ရအောင်

ပြုလုပ်ပေးခြင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၍ 'ဇာတ်' ဆိုသောစကားမှာ ဖြစ်ခဲ့ပြီးအရာနှင့် စပ်ဆိုင်သောဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော 'ဇာတက' မှလာသည်။ ထို့ကြောင့် ပြဇာတ်ဟူသည် အဖြစ်ကို ပြချက်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ မျက်စိဖြင့်ကြည့်ပြီးနားလည်ရသောအဖြစ်အပျက် သို့မဟုတ်ဇာတ်ကို ပြဇာတ်ဟုသမုတ်ကြသည်။

ပြဇာတ်များသည် ရှေးပဝေဏီခေတ်မှယခုတိုင် ဘာ

သာနိုင်ငံမရွေး၊ လူမျိုးမရွေးအသီးသီး မိမိတို့၏ ထုံးစံ မလေ့အလျောက် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၆၀၀ခန့်က အီဂျစ်နိုင်ငံ နိုင်ငံမြစ်တစ်လျှောက်တွင် နတ်များကို ပူဇော်ပသရာ၌ ကခုန်ကြရာမှစ၍ ပြဇာတ် အခြေခံများပေါ်လာသည်။ အပိုင်ဒေါ့၊ သို့မဟုတ် အိုဆိုင်းရစ်ခေါ် ပြဇာတ်သည် အိုဆိုင်းရစ်နတ်အကြောင်း သရုပ်ဖော်ပြသော အီဂျစ်ပြဇာတ် ဖြစ်သည်။ နတ်ကိုးကွယ်သည့်အလေ့သည် အီဂျစ်နိုင်ငံမှ ဂရိနိုင်ငံသို့ ကူးစက်ခဲ့သည့်နည်းတူ၊ ယင်းကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကဗျာများသည်လည်း ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ဂရိနိုင်ငံတွင် ဒိုင်အိုနိုင်းဆပ်ခေါ် ဗက်ကပ်နတ်အား ပူဇော်ပွဲများတွင် ကခုန်ပွဲများ ကျင်းပကြသည်။

ဂရိနတ်ပွဲများသည် ဆိုင်ရာနတ်ကွန်း၊ သို့မဟုတ် အိမ်တစ်နေရာတည်း၌သာကျင်းပလေ့မရှိဘဲ မြို့ရွာလမ်းပေါ်ရှိ လမ်းကြီး၊ လမ်းငယ်အသွယ်သွယ်တို့တွင်လှည့်လည် ကခုန်ကြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ မကြာမီ ယင်းကခုန်ပွဲများအတွက် နတ်ချင်းများ တင်ကြိုရေးသားကြသည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် ယင်းကခုန်ပွဲများသည် ယခင်ကထက် ပို၍ဇာတ်ဟန်ပါလာသည်။ ပါဝင်ကပြသူများသည် သဏ္ဍာန်လုပ်သရုပ်တူအောင် ဝတ်စားဆင်ယင်ကြသည်။ နတ်အခန်းမှ ပါရသူသည် နတ်ဝတ်တန်ဆာဝတ်၍၊ တိရစ္ဆာန်အခန်းမှ ပါရသူသည် တိရစ္ဆာန်အဆောင်းကိုဆောင်းကြရသည်။ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာအခန်းများတွင် သီဆိုရန် အထူး သီကုံးထားသော သီချင်းများကို ထိုသူတို့က သီဆိုကြရသည်။ ပထမသော် ကပြသူနှစ်ဦးခန့်သာရှိ၍ နောက်မကြာမီ တစ်ယောက်တိုးလာပြီးလျှင် အချို့အချစ်ကားပြောဟန်များကို ထည့်သွင်းလာကြသည်။

ဂရိပြဇာတ်လောကတွင် ရှေးဦးပေါ်ပေါက်သူမှာ အက်စကီလပ်ဖြစ်သည်။ အက်စကီလပ်ခေတ် မတိုင်မီက ပွဲတော်များ၌ ဆိတ်ရေးများဝတ်ဆင်ထားသူတစ်ဦးသည် ယိမ်းသားများပမာ သီချင်းတစ်ပုဒ်ကိုသံပြိုင်သီဆိုပြီး နောက်က၍ ယိမ်းခေါင်းဆောင်က နတ်မင်း၏အကြောင်း လင်္ကာတစ်ပုဒ်ကိုရွတ်ဆိုလေသည်။ သို့ရာတွင် အက်စကီလပ်ကမူ ယိမ်းခေါင်းဆောင် တစ်ဦးတည်း လင်္ကာရွတ်ရသည့်နေရာတွင် ဇာတ်ကောင် ၂ဦး အပြန်အလှန်စကားပြောခန်းကို ထည့်သွင်းပေးသည်။ ထို့ပြင် ပြကွက်တခန်းတည်း မဟုတ်တော့ဘဲ အခန်းခွဲပြစေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ယခုပြဇာတ်သဘောမျိုး စတင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဇာတ်ကောင်များသည် ဟန်အမူအရာသရုပ်မပါလှသဖြင့် အက်စကီလပ်သည် ပြဇာတ် ၉၀ခန့်ရေးခဲ့သည့်အနက် 'ပရိုမီသီယူးဇောင်းဒ်ပြဇာတ်အပါအဝင် ပြဇာတ်ခုနစ်ခုသာ ယနေ့တိုင်မပျောက်မပျက် ကျန်ခဲ့သည်။

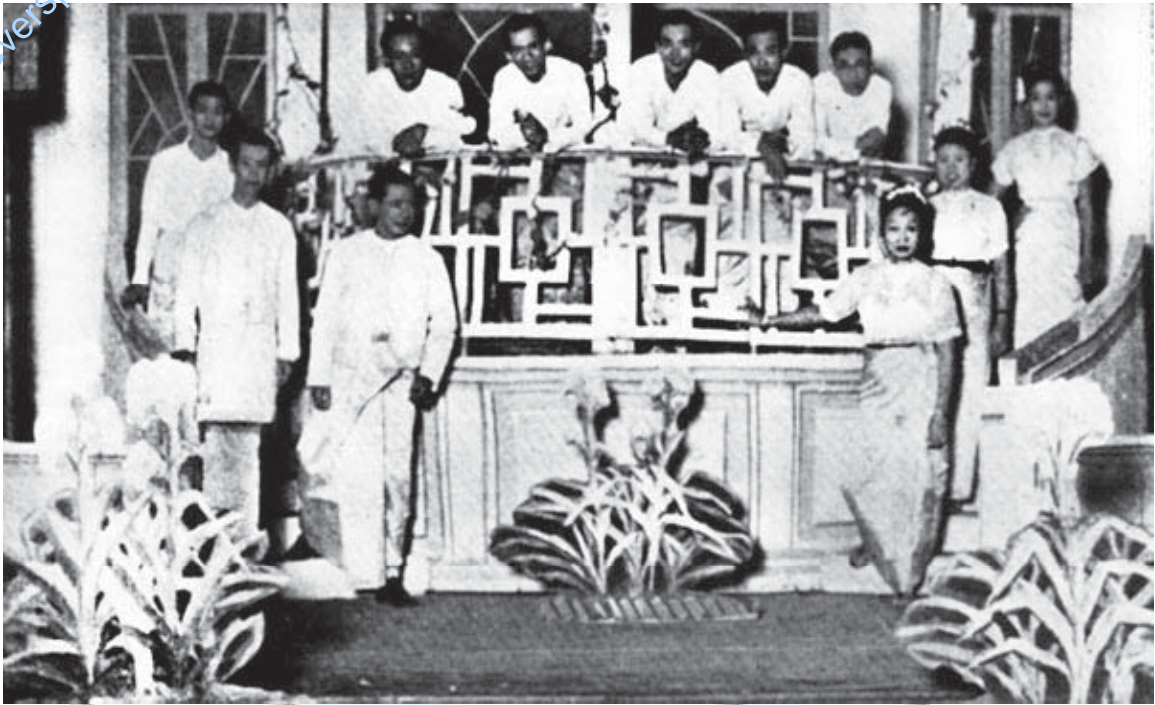
အက်စကီလပ်နောက် ထင်ရှားသော ဂရိပြဇာတ်ဆရာ

ကြီးမှာ ဆောဖကလီဖြစ်သည်။ သူသည် ပန်းချီဆရာလည်း ဖြစ်သည့်အလျောက် သူပြဇာတ်များတွင် အခမ်းအနားရှုခင်းများကို ထည့်သွင်းသရုပ်ဖော်ခြင်းပြုလာသည်။ အိမ်အခမ်းအနားပြုချင်သည့်အခါ အိမ်တံခါးပေါက်ပုံ ရေးခြယ်၍ ပြရလေသည်။ ဆောဖကလီ၏ ပြဇာတ်များမှ ဇာတ်ကောင်များသည် ရှေး ဇာတ်ကောင်များထက် ဟန်အမူအရာပါလာသော်လည်း သဘာဝကျရမည်ထက် ပိုလွန်းနေ၏။ သူသည်လည်း ပြဇာတ်ပေါင်း ၁၅၀ကျော် ရေးခဲ့သည့်အနက် အီးဒီးပတ်ဘုရင် ပြဇာတ်အပါအဝင် ပြဇာတ်ခုနစ်ခုသာကျန်ခဲ့သည်။ ဆောဖကလီနှင့် ခေတ်ပြိုင်လည်းဖြစ်ပညာပြိုင်ဖက်လည်းဖြစ်သော ယူရစ်ပီးဒီ၏ ပြဇာတ်များကား ဖတ်ရန်ရောကပြရန်ပါ အထူးကောင်းမွန်သဖြင့် လူကြိုက်အလွန်များသည်။ ယူရစ်ပီးဒီးသည် သူ၏ပြဇာတ်များ၌ လွမ်းခမ်းဖော်၍ အတော်အသင့်လွမ်းစေပြီးနောက် စိတ်ပေါ့ပါးသွားစေရန် တေးကဗျာသီဆိုသည့် အခန်းမျိုးကို ထည့်ပေးလေသည်။ သူသည် ပြဇာတ် ၉၀ ရေးခဲ့သည့်အနက် ပြဇာတ် ၁၈ ခုမျှယနေ့တိုင်မပျောက်မပျက်ကျန်လျက်ရှိသည်။

ဂရိအသောပြဇာတ်များသည် အလွမ်းပြဇာတ်များ နောက်မှ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့သည်လည်း စက်တင်ဘာလကောက်သိမ်းပွဲတွင် ဆိုင်ရာနတ်မင်းအား ပူဇော်ပွဲမှစတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ထင်ရှားသော အသောပြဇာတ်ရေးပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများမှာ အယ်ရစ္စတော့ဖနီးနှင့် မီနန်ဒါတို့ဖြစ်သည်။ အယ်ရစ္စတော့ဖနီး၏ပြဇာတ်များသည် ထိုခေတ်က ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးနှင့် နိုင်ငံရေးတို့ကို သရော်ထားချက်များသည်။ မီနန်ဒါ၏ ပြဇာတ်များသည် လူတို့၏မိုက်မဲမှုကို သရုပ်ဖော်ထားသည်။ မိန့်မများနိုင်ငံရေး၌ ဝင်စွက်သည်ကို မကြိုက်သော ထိုခေတ်ကအမျိုးသမီးများ အသောဇာတ်ကိုကြည့်ခွင့် မရှိချေ။

ဂရိပြဇာတ်များ၏ ဇာတ်လမ်းသည် လူအများသိပြီးသောဂရိထုံးဟောင်းပုံပြင်မှ ဝတ္ထုသွားကို ဇာတ်အိမ်ဖွဲ့ကာ ကပြခြင်းဖြစ်သည်။ ဂရိတို့သည်ကြမ်းခန်းနှင့် သေကြေပျက်စီးခန်းမျိုးကို ပြသခြင်း မပြုဘဲ၊ ယင်းသည် အခန်းမျိုးကို ကြေငြာခြင်းဖြင့်သာ ပရိသတ်ကို သိရှိစေသည်။ ဇာတ်ကပြရာတွင် မိန့်မမင်းသမီးများမပါဝင်ဘဲ ယောက်ျားမင်းသမီးများသာ ကပြကြ၏။ အသောပြဇာတ်များတွင် ပါဝင် ပြသူများသည် ရယ်စရာကောင်းသော ကိုယ်ကျပ်လက်ပြတ် အင်္ကျီများကို ဝတ်ဆင်ပြီးလျှင် အချိုးမကျသော မျက်နှာဖုံးများ စွပ်ထားကြ၏။ အလွမ်းပြဇာတ် ကပြသူများကမူရှည်လျားသော အပေါ် အင်္ကျီဝတ်၍ ဝမ်းနည်းခြင်းကို ဖော်ပြသော မျက်နှာဖုံးများနှင့် အရပ်ထွက်လာစေသော ခုံမြင့်ဖိနပ်များကို ဝတ်ဆင်ကြ၏။

ပြဇာတ်

ကာဠွေးရုံတွင်ကပြခဲ့သော ရတနာပြဇာတ်မှ ပြကွက်တစ်ကွက်ဖြစ်သည်။ နာမည်ကျော် ရုပ်ရှင်ဇာတ်လိုက် ကျော်အေး၊ ဘချစ်နှင့် မေမေဝင်း (ရှေ့တန်းဝဲမှယာ)တို့ကို အခြားပြဇာတ်အဖွဲ့ဝင်များနှင့်အတူ တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဒဏ်ကြောင့် ရုပ်ရှင်လုပ်ငန်းများ ခေတ္တရပ်ဆိုင်းထားရစဉ် ရုပ်ရှင်ဇာတ်လိုက်အများပင် ဤသို့ ပြဇာတ်နယ်တွင်း ပါဝင်ကပြခဲ့ကြရသည်။

မျိုးချစ်နှင့် ကြည်ကြည်ဠွေးတို့မှာ စစ်ပြီးခေတ် ပြဇာတ် ဇာတ်လိုက်ကျော်များဖြစ်ကြသည် (ဝဲ)။ ကြယ်နီနှင့် ဖိုးပါကြီးတို့မှာ လူကြိုက်အများဆုံးလူရှင်တော်များဖြစ်ကြ၍၊ ယာဖက်ပုံတွင် နာမည်ကျော် ပြဇာတ်မင်းသမီး ခင်အုန်းမြင့်တို့နှင့်အတူ 'ဟားကွက်' ဆင်နေသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ဂရိနိုင်ငံကို ရောမလူမျိုးတို့ သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်အခါ ဇရာမတို့သည် ဂရိတို့ထံမှအနုပညာအတတ်မျိုးစုံကို အမွေခံ ရရှိလိုက်သည်။ ယင်းတို့အနက် ပြဇာတ်ပညာလည်း တစ်ခု အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ရောမလူမျိုးတို့ လက်ထဲ၌ ပြဇာတ်ပညာသည် တိုးတက်လာခြင်းမရှိချေ။ ယင်းခေတ် က ထင်ရှားခဲ့သော လက်တင် ပြဇာတ်ဆရာကြီး သုံးဦးမှာ ပလော့တပ်စ်၊ တားရင်းနှင့် ဆီနီကာတို့ဖြစ်သည်။ ပလော့ တပ်စ်နှင့် တားရင်းတို့၏အသောပြဇာတ်များကို ရံဖန်ရံခါပင် စင်တင်ကပြသော်လည်း ဆီနီကာ၏ အလွမ်းပြဇာတ်ကို မူ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ ကပြခြင်းရှိခဲ့ဟန်မတူချေ။ အဘယ် ကြောင့်ဆိုသော် ဂရိတို့သည် အလွမ်းဇာတ်ရော အသော ဇာတ်ပါ အားပေးကြသော်လည်း ရောမလူမျိုးတို့သည် စစ်၌ဝါသနာထုံသူများဖြစ်သည့်အလျောက် အလွမ်း ဇာတ် ကို မနှစ်သက်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရောမတို့သည် ဇာတ်ညွှန်းကောင်းမွန်ရေးထက် ဇာတ်ခုံအခင်းအကျင်း ကောင်းမွန်ရေးကို ပိုမိုဂရုစိုက်ကြရာ၊ ရောမပြဇာတ်အဆင့် အတန်းသည် တဖြည်းဖြည်းနိမ့်ကျသွားလေသည်။ ယခင် ကပူဇော်ပသမှုကိုအခြေခံထား၍ ကပြခဲ့သောပြဇာတ်များ သည်မှူးယစ်ပျော်ပါးစားသောက်ပွဲတို့၌ အဝတ်ချည်းစည်း နှင့်ကချေသည်များ ကပြအသုံးတော်ခံကြသည့် အဆင့်

သို့ လျော့ကျသွားလေသည်။ အေဒီ ၆ ရာစုနှစ်တွင် ရောမအင်ပိုင်ယာကိုမြောက်ဘက်မှ ဝင်ရောက်သိမ်း ပိုက်သော လူရိုင်းတို့သည် ပြဇာတ်များကိုလုံးဝပိတ်ပင်လိုက် ရာ၊ ယင်းခေတ်မှ နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ အတွင်း ဥရောပပြဇာတ် သမိုင်းတွင် အမှောင်ခေတ်ကြီးဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ပြဇာတ်ညာဉ်ကား ရှင်းရှင်း ပျောက်ကွယ်သွားခြင်း မရှိခဲ့ဘဲ အငွေ့အသက် ရှိနေသေးသည်။

ခရစ်နှစ်၁၀၀၀ခန့်တွင် ပြင်သစ်၊အင်္ဂလန်၊စပိန်၊အီတ လီ၊ ဂျာမနီစသော ဥရောပနိုင်ငံများ၌ သမ္မာကျမ်းဝင် ပုံပြင်ပြဇာတ်များကို ဘုရားရှိခိုးကျောင်းဝင်းများအတွင်း၌ ဘုန်းကြီးများကိုယ်တိုင် စီမံခင်းကျင်းပြသရာမှစ၍ ပြဇာတ်ခေတ်ထလာပြန်သည်။ ယင်းမှ တစ်စတစ်စ ရာသီ ဥတုသာယာသောအခါသမယဖြစ်သည့် မေဒေးနေနှင့် အီစ တာပွဲတော်နေ့များတွင် ကျေးရွာသူ ကျေးရွာသားများသည် နီးရာမြို့စားကြီးများ၏ ရဲတိုက်များသို့ သွားရောက်ကာ ရော်ဗင်ဟု၊ မိတ်မာရီယန်၊ စိန့်ဂျော့နှင့်န ဂါးစသောပုံပြင် များကို ဇာတ်ခင်းကပြ ဖျော်ဖြေကြသည်။ မကြာမီ ယင်းသို့ ကပြဖျော်ဖြေမှုများသည် အယူဝါဒနှင့် ကင်းဝေးကာ အရပ် ပြဇာတ်သဘောသို့ သက်လျော့ကျဆင်းသွားကြ၏။ အပြန်အလှန် ပြောဆိုရာတွင်လည်း လက်တင်ဘာသာ အစား အရပ်သုံးစကားများကိုသာ သုံးစွဲလာကြတော့သည်။

အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး အသောပြဇာတ်သည် ၁၅၃၃ ခုနှစ်က နှစ်ကလတ်ဥဒါးရေးသော ရပ်ရွာကလေးတစ်ခုတွင် စတင်ပြဇာတ်သည် ရောမပြဇာတ်ဆရာကြီး ပလော့တပ်စ်၏ ပြဇာတ်များကို အတုခိုးထားခြင်းဖြစ်၍၊ ၁၅၅၁ ခုနှစ်က တောမတ်ဆက်ဗေးနှင့် တောမတ်နော်တန်တို့ ရေးသား သော ‘ဂေါ်ဗိုးဒျူ’ အလွမ်းပြဇာတ်သည် ရောမ အလွမ်းပြ ဇာတ်ရေးဆရာကြီးဆီနီကာ၏အရေးအသားများကို အတု ခိုးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းခေတ်နောက် မကြာမီပေါ် ပေါက်လာသော ပြဇာတ်လောကတွင်ထင်ရှားသည့် ဝီလျံ ရှိတ်စပီးယားသည် အလွမ်းပြဇာတ်ရော အသောပြဇာတ် ပါပြဇာတ်ပေါင်းအတော်များများရေးသားခဲ့သည်။ ‘လီယာ ဘုရင်’ ‘ဗင်းစ်မြို့မှကုန်သည်ကြီး’၊ ‘အော်သယ်လို’၊ ‘ရိုမီ ယိုနှင့်ဂျူးလယက်’၊ ‘မက္ကဗက်’၊ ‘ဟမ်းမလက်’၊ ‘ဂျူးလ ယပ်ဆီဇာ’ စသောပြဇာတ်များမှာ သူရေးသောပြဇာတ်များ ဖြစ်သည်။ သူသည် အကကျော်ရစ်ချက်ဗားဗေ့စသည်တို့နှင့် အတူပူးပေါင်း၍ ဂလုပ်ဇာတ်ရုံကြီးပင် တည်ဆောက်ခဲ့၏။

ရှိတ်စပီးယားနှင့် ခေတ်ပြိုင်ထွန်းကားသော အင်္ဂလိပ် ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီးများမှာ ခရစ္စတိုဖာမာလိုနှင့် ဗင်ဂျွန် ဆင်တို့ဖြစ်သည်။ မာလို၏ဒေါက်တာဇော့စတပ်စ်၊ တမ်းဗား လိမ်းစသောပြဇာတ်များသည်လည်းကောင်း၊ ဗင်ဂျွန်ဆင်၏ ဗောလပုန်း၊ အဂ္ဂိုရတ်ဆရာ၊ ဆိတ်ဆိတ်နေသောအမျိုးသမီး

အင်္ဂလန်ပြည် လန်ဒန်မြို့၌ ရှိတ်စပီးယားတို့ တည်ဆောက်ခဲ့သော ဂလုပ်ပြဇာတ်ရုံ

www.foreignspace.com.mm

စသည့် ပြဇာတ်များသည်လည်းကောင်း ရှိတ်စပီးယား၏ ပြဇာတ်များနှင့် အပြိုင်အဆိုင် ပေါ်ထွက်လာကြသည်။

အင်္ဂလန်၌ရှိတ်စပီးယား၊ မာလိုနှင့် ဗင်ဂျန်ဆင် တို့၏ ပြဇာတ်များခေတ်စားနေချိန်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌လည်း ပြဇာတ်များ ခေတ်ကောင်းလျက်ရှိသည်။ ထယ်ဝါခန့်ညား၍ အသောမပါ၊ လွန်စွာသဘာဝကျသော အလွမ်းဇာတ်များကိုရေးသားကြသူ ကော်နေယီးနှင့်ရဆင်းတို့သည်လည်းကောင်း၊ အသောပြဇာတ်ရေးဆရာကြီး မော်လျဲသည်လည်းကောင်း ယင်းခေတ်ပေါ်ထင်ရှားသော ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီးများဖြစ်သည်။ ထိုခေတ် ပြင်သစ်ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီးများသည် ရှေးထုံးစဉ်လာကို အင်္ဂလန်ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီးများထက် ပို၍လေးစားသမှုပြုသည်။ လိုပေးသေဗေးဂါ၊ ကာလဒေရွန်ဒေလာဗာကာ စသောစပိန်ပြဇာတ်ဆရာကြီးများသည်လည်း ယင်းခေတ်ပေါ်ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ဖြစ်သည်။

ရှိတ်စပီးယား မရှိသည့်နောက် အင်္ဂလိပ်ပြဇာတ် အဆင့်အတန်းသည်ရုတ်ခြည်းနိမ့်ဆင်းသွားခဲ့သည်။ ၁၇ ရာစုနှစ်တွင်ထင်ရှားသောပြဇာတ်ဆရာဂျွန်ဝက်ဗစတား၏ အလွမ်းပြဇာတ်များသည် ရှိတ်စပီးယား၏အလွမ်းပြဇာတ်များနှင့် မယိုးမစွဲ လိုက်ခဲ့သော်လည်း မှီသည်ဟူ၍ကား မဆိုနိုင်ပေ။ မိုးမွန်၊ ဖလက်ချာ၊ မက်ဆင်ဂျာ၊ ဖိုးနှင့် မစ်ဒယ်လတန်တို့၏ ပြဇာတ်များသည်လည်း ဇာတ်ကွက်ကောင်း ဇာတ်ခန်းကောင်းများပါလင့်ကစား ရှိတ်စပီးယား ပြဇာတ်များကို မမှီနိုင်ကြပေ။

၁၈ရာစုနှစ်များတွင် အင်္ဂလိပ် ပြဇာတ်ခေတ် အနည်းငယ်ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာလေသည်။ ယင်းခေတ်၌ ထင်ရှားသော ပြဇာတ်ရေး ဆရာများမှာ ဂိုးစမစ်နှင့် ရှုရီဒန်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ဥရောပပြဇာတ် ဆရာကျော်များလည်း ထိုခေတ်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အီတလီမှ ကာလိုဂိုလဒိုးနီ၊ ပြင်သစ်မှ ဗော်လတ်ယား၊ ဂျာမဏီမှ ဂါတာတို့ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပြဇာတ်အဆင့်အတန်းကား သဘင်မှုဂုဏ်ရသကင်းသည့် စီးပွားဖြစ်လုပ်ငန်းသဘောသို့ သက်လျော့သွားလေတော့သည်။

၁၉ ရာစုနှစ်သည် ဒီမိုကရေစီစိတ်ဓာတ်များ ပြန့်ပွားသောခေတ်၊ စက်မှုလက်မှုနှင့် သိပ္ပံပညာရပ်များ တိုးတက်ထွန်းကားသောခေတ်၊ ဆန်းသစ်သောစိတ်ကူး ဆန်းသစ်သောအကြံအစည်တို့ဖြင့် လွှမ်းမိုးလျက်ရှိသောခေတ်ကြီးဖြစ်ပေသည်။ ရှိတ်စပီးယားမရှိသည့်အချိန်မှစ၍ မှေးမှိန်သွားခဲ့သောပြဇာတ်ပညာသည်လည်း ထိုခေတ်တွင်အသက်ဝင်ထင်ရှားလာပြန်သည်။ ခေတ်ပေါ်ပြဇာတ်ဆရာကြီးများအနက် နော်ဝေးမှ ဟင်းနရစ်အစ်ဗဆင်နှင့် အိုင်ယာလန်မှ ဗားနတ်ရှောတို့သည် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။ အစ်ဗဆင်

သည် သူရေးသောပြဇာတ်များတွင်ခေတ်အလျောက်ပြောင်းလဲလာသောအတွေးအခေါ်အယူအဆများနှင့် ဘဝအပြစ်မြင်စာပေများကိုသာရေးသားလေသည်။ ဗားနတ်ရှောသည် အင်္ဂလိပ်ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီးဖြစ်လျက် မျက်မှောက်ခေတ်သဘောတရားများနှင့် အယူအဆများကွဲပြားမှုတို့ကို စကားလုံးပြောင်ပြောင်နှင့်တွင်း တွင်းရေးတတ်သူဖြစ်သဖြင့် လူကြိုက်များ၏။ ဗားနတ်ရှောသည် ရှိတ်စပီးယားနောက် အထင်ရှားဆုံး ပြဇာတ်ရေး ဆရာကြီးဖြစ်သည်။

ပြဇာတ်များ အဆင့်အတန်းမြင့်လာသလောက် ၁၉ ရာစုနှင့် ၂၀ ရာစုနှစ်တို့တွင် အနောက်နိုင်ငံရှိ ဇာတ်ရုံများ၏ အသွင် အပြင်နှင့် အဆင်အယင်အခမ်းအနားများမှာ အထူးခေတ်မှီလာလေသည်။ ပထမတွင် လေထိုးဓာတ်မီးများကိုသုံးခဲ့ရာမှ လျှပ်စစ်ဓာတ်မီးများကိုအသုံးပြုလာကြ၏။ လျှပ်စစ်ဓာတ်မီးများ ထွန်းညှိထားပုံမှာလည်း ကြည့်ရှုသူ ပရိသတ်တို့၏အာရုံ၌ အဝေးကြည့်အနီးကြည့်သဘောမျိုး ထင်မြင်လာစေရန်ဇာတ်ခုံ၏ အထက်မှလည်းကောင်း၊ အောက်မှလည်းကောင်း၊ ရှေ့တည့်တည့်မှ လည်းကောင်း၊ ဘေးမှလည်းကောင်း ဆလိုက်မီးရောင်စုံတို့ဖြင့် အလင်းပေးကာ အထူးပန်ရစေသည်။ ဇာတ်လမ်းတွင် ပါသောအခန်းအမျိုးမျိုးတို့အတွက် အခမ်းအနားအပြင်အဆင်များကို ရုတ်တရက် ပြောင်းနိုင်ရွှေ့နိုင် တင်နိုင်ချနိုင်ရန် ဆံ့လည်များ၊ စက်ခလုတ်များဖြင့်လည်း စီမံထားရှိလေသည်။ အချို့ ဇာတ်ခုံများမှာ အသေမဟုတ် အနိမ့်အမြင့်လိုသလို ရနိုင်အောင်အရင် ပြုလုပ်ထား၏။ ထိုသို့သော အစီအစဉ်များကြောင့် လှပ၍ သဘာဝကျသော အခင်းအကျင်းတို့ကို လိုသလိုဖန်တီး၍ ယူနိုင်လေတော့သည်။

ပြဇာတ်အခမ်းအနားအဆင်အပြင်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အယူအဆ ဝါဒနှစ်မျိုးကွဲပြားခဲ့ကြသည်။ ယူဆချက်တရပ်မှာ ပြဇာတ်သည် မျက်စိအာရုံခံမခံစားမှုအတွက် ဖြစ်သည့်အလျောက် ဇာတ်ခုံ အဆင်အပြင် အခမ်းအနားမှာ အနုပညာပီပီ၊ လှလှပပရှိရမည်ဟူသော ယူဆချက်ဖြစ်သည်။ အခြားယူဆချက်မှာ ပြဇာတ်ကပြရာတွင် အပြင်လောက၌ တွေ့မြင်နိုင်သည် တို့ကို ဇာတ်ခုံပေါ်တွင် တင်ပြနေရန်မလိုဘဲ ဇာတ်ကွက် ဇာတ်ကြောင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်အနက်သဘောကိုသာပရိသတ်နားလည်ထင်မြင်ရန် အရေးကြီးသည်ဟူသောယူဆချက်ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ ပွဲကြည့်ပရိသတ်အား ဇာတ်အိမ်ဇာတ်ကွက်၏ အတွင်းသဘောပေါ်လွင်စေရန် ဖော်ပြသည့်အတတ်ကို သရုပ်ဖော်အတတ်ဟုခေါ်ကြ၍၊ ခေတ်သစ် ပြဇာတ်များတွင် ထိုအတတ်ကို ခပ်များများပင် အသုံးပြုလာကြလေသည်။

အနောက်တိုင်းပြဇာတ်များကဲ့သို့ပင် အရှေ့တိုင်းပြဇာတ်များသည်လည်း ကိုးကွယ်မှုအယူဝါဒနှင့်ယှဉ်၍ ပေါ်ပေါက်

ပြဇာတ်

လာခဲ့သည်။ အရှေ့တိုင်းပြဇာတ်သည် အနောက်တိုင်း ပြဇာတ်မှ ဆင်းသက်ပေါက်ဖွားလာခြင်းမဟုတ်။ မိမိနိုင်ငံ အလေ့အထနှင့် မိမိ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းသာဖြစ်သည်။ ၁၇၀၀ပြည့်နှစ်ကျော် လွန်သည့်အချိန်မှစ၍အရှေ့တိုင်း ပြဇာတ်များသည် အနောက်တိုင်းပြဇာတ်လောကကိုပင် အနည်းငယ် အငွေ့အသက်လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သည်။

အိန္ဒိယပြဇာတ်များသည် ၂ရာစုနှစ်မတိုင်မီက ပင်စတင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ဟန်တူသည်။ အယူဝါဒရေး ပွဲလမ်းသဘင် ဆိုင်ရာကပွဲများမှ တစ်ဆင့်နန်းတွင်း ပြဇာတ်များ ခေတ်စား လာခဲ့ရာ ၈ရာစုနှစ်တိုင်ဖြစ်သည်။ နာမည်ကျော် သက္ကန္တလ နန်းတွင်း ပြဇာတ်ကြီးကိုရေးသားသူ ကာလီဒါသနှင့် ရာမာ ယဏနန်းတွင်းပြဇာတ်ရေးသူ ဘဝဘူတိတို့သည် ယင်း ခေတ်၏ ထင်ရှားသော ပြဇာတ်ရေးဆရာများဖြစ်သည်။ ယင်းနောက် ၁၄ ရာစုနှစ်တိုင် အိန္ဒိယနိုင်ငံကြီးသည် မွတ်စလင်တို့၏ တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ခံနေရသဖြင့်၊ သက္ကတဘာသာနှင့်ရေးသားသောပြဇာတ် များသာ ကြိုကြားပေါ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉ ရာစုနှစ် ဆရာဗင်ဒြာနတ်တရိုး၏ခေတ်ကျမှ အိန္ဒိယပြဇာတ်လော ကသည် ပိုမိုထင်ရှားလာသည်။ ‘အမှောင်ခန်းမှဘုရင် ကြီး’ ‘ဆောင်းကူးရာသီစက်လှည့်ပြီ’ စသောပြဇာတ်များ မှာ သူ၏ထင်ရှားသောလက်ရာများ ဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၌မူ ပြဇာတ်သည် ဘီစီ ၂၀၀၀ က ဆီယာ မင်းဆက်ခေတ်တွင် စတင်ပေါ်ခဲ့ဟန်တူသည်။ တရုတ်ပြ ဇာတ်များသည်လည်း အယူဝါဒရေးရာ ပူဇော်ပွဲများ၌ ကပြရာမှ စတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၌မူ စင်တင်ကပြခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၄၀၀ နီးပါးခန့်ရှိပြီးဖြစ်သော်လည်း စာနှင့်ပေနှင့် ပြဇာတ် အရေးသား ပေါ်ခဲ့သည်မှာ အနှစ် ၇၀၀ ခန့်သာ ရှိသေး သည်။ ယွန်မင်းဆက် (၁၂၇၉-၁၃၈၆)မွန်ဂိုဘုရင် ကူပလိုင် ခန်လက်ထက်တွင် တရုတ်စာပေပညာရှင်ကြီးများသည် ပြဇာတ်လောကကို ဦးလှည့်လာကြသဖြင့် စာပေလောက တွင် ပြဇာတ်အရေးအသားပေါ်ပေါက်လာသည်။ ‘တောင် အိမ်ဒုက္ခ’ ‘အိမ်စေမကလေး၏စက်ပုန်းခုတ်မှု’ ‘အနောက် နန်းမှအချစ်စခန်း’ စသောပြဇာတ်များမှာယင်းခေတ်မှ ပြဇာတ်များဖြစ်၍ အနောက်နိုင်ငံများမှပင် ဘာသာပြန် ကပြကြသည်။ မင်မင်းဆက်ခေတ်တွင်ရေးသားသော ပြဇာတ်ပေါင်းများစွာအနက် ပြဇာတ် ၆၀၀ ခန့် ယခုတိုင် ထင်ရှားရှိသည်။ ယင်းတို့တွင် ‘မြေပုံပြင်’ ပြဇာတ်သည် အနောက်တိုင်း ပြဇာတ်လောကတိုင် ကျော်ကြားသည်။

တရုတ်ပြဇာတ်များကို အနောက်တိုင်း ပြဇာတ်များကဲ့သို့ အသောပြဇာတ်နှင့် အလွမ်းပြဇာတ်ဟူ၍ မခွဲဘဲ၊ စစ်သည် တော်ဘဝ ပြဇာတ်နှင့် အရပ်သားဘဝ ပြဇာတ်တို့အဖြစ်

သာ ခွဲထားသည်။ တရုတ်ပြဇာတ်များသည် အိန္ဒိယပြဇာတ် များကဲ့သို့ လူထုနှင့် ကင်းဝေး၍ မင်းစိုးရာဇာ အတွက်သာ ဖြစ်နေမှုကြောင့် လူထုသည် ပညာရှင်ကြီးများ၏ အနုပညာ လက်ရာကို ခံစားခွင့်မရကြချေ။

မြန်မာပြဇာတ်များသည် ရှေးရှေးကတည်းက ရုပ်ရွာ ဘုရားပွဲများ၌ ဗုဒ္ဓဝင်အကြောင်းရင်းများကိုလည်းကောင်း၊ နိပါတ်ဇာတ်များကိုလည်းကောင်း ခင်းကျင်းကပြသည်မှစ ၍ဖြစ်ပေါ်လာဟန်ရှိသည်ဟုအချို့က ယူဆကြလေသည်။

တွေ့ရှိသမျှသောပြဇာတ်တို့တွင် ရှေးအကျဆုံးဟုဆို ရမည် ဖြစ်သောမဏိကက်ပြဇာတ်ကို ဒုတိယအင်းဝခေတ် ညောင် ရမ်းခေတ်၊ ဟံသာဝတီပါမင်းတရားကြီးလက် ထက်တွင် ဝန်ကြီးပဒေသရာဇာရေးသားခဲ့သည်။

ထိုနောက်ကုန်း ဘောင်ခေတ်ဒုတိယပိုင်းဘိုးတော် ဘုရား လက်ထက်တွင်ပြဇာတ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမိန့်တော် တရပ်ကို တွေ့ရလေသည်။ ထိုအမိန့်တော်သည် ပဉ္စမမင်္ဂါ ယနာတင်ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၏တူတော် သတိုးမင်းရဲဒဗ္ဗိ ဘွဲ့ခံ လင်းပင်မင်းသား၏ အမှတ်အသားတော်မှဖြစ်သည်။ ထိုအမိန့်တော်သည် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။ “သက္ကရာဇ်၁၅၀ ခု နတ်တော်လပြည့်ကျော် တစ်ရက်နေ့ ဘုန်းတော်ကြီးလှသောအိမ်ရှေ့ဘုရား အမိန့်တော်နှင့် အ ယုဒ္ဓယတိုင်းဂျမ်းပြည်၊ ဟရိဘူဇူတိုင်းယွန်းပြည်ပါ အရပ် ရပ်ဒဏ္ဍာရီဇာတ်များကို ဂျန်းသံခံ ယွန်းသံခံတို့နှင့် ညှိနှိုင်း ၍ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုစေရာ လုံးဝဥသုံးပြီးစီးသည် များကို နန်းတော်အိမ်တော်များနှင့် သင့်လျော်မည်ဖြစ် သော ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်များကိုရွေးချယ်၍ သီဆိုခင်း ကျင်းကပြနိုင်ရန် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်များအလိုက် ကဗျာလင်္ကာဇာတ်ချင်းများ အပြည့်အစုံဖြစ်အောင်ရေးလို သူတို့တာဝန်ယူကြသည့် ဇာတ်ခဏ်း ဝေပုံကျစာရင်းဘုရား၊ တီးကွက်နှင့် ဇာတ်ချင်းရေးသူများ ဘုရား။

(က) ငစဉ့်ကူးမင်း မိဖုယားဟောင်း ပဘာဝတီဘွဲ့ခံ သခင်မင်းမိ။ လည်းကောင်းမှာ အမရပူရ ပထမမြို့တည် မင်းတရား၏သားတော်ကာမမြို့စား မင်းသားနှင့် ခမည်း တော် မင်းတရားကြီး လက်ထက် ထိမ်းမြားသည်။

(ကာ) ပဉ္စိမြို့စားမြင်းမျိုးမင်းသား

(ကိ) မလဲးသာရွာစား ငယ်တိုးအတွင်းဝန် မဟာနန္ဒ ယော်ဓာ ဦးကျိစိုး

(ကီ) ဗြိတိုက်သံဆင့် ဇေယသင်္ခယာ။ ၎င်းမှာ နောက် မြဝတီ မြို့စားဝန်ကြီး ဦးစ

ဇာတ် အဖွယ်အရာစကားနှင့် ကဗျာလင်္ကာ ရေးသူများ ဘုရား၊

(ခ) မလွန်မြို့စား မင်းသားမင်းရဲနန္ဒမိတ်။ နောက် မက္ခရာမြို့စားသူ

(ခါ) မိုးတားမြို့စား ဝန်ထောက်တော် နေမျိုးကျော်စွာ။
စမ္မေယျပျို့ရေးသူ

(ခိ) အိမ်ရှေ့သံဆင့် ရွှေတိုက်စိုး နေမျိုးရာဇသူ။
ရာမရကန် ရေးသူဦးတိုး

(ခိ) တောင်ငူမြို့စား မင်းသားသတိုးဓမ္မရာဇာ။ ပထမ
ကာမမြို့စားစဉ် သခင်မင်းမိနှင့် ထိမ်းမြားသူ

ဇာတ်ကွက်ဇာတ်လမ်းရေး၍ ပြီးစီးသော ပြဇာတ်များ
မှာအိန္ဒိယ၊ ရာမ၊ သင်္ခပတ္တ ကေသာသီရိ ယင်းသည့်လေး
ဇာတ်ဘုရား။

ယင်းသည့်လေးဇာတ်အနက် သင်္ခပတ္တပြဇာတ်မှာ
တောင်ငူမြို့စား မင်းသားသတိုးဓမ္မရာဇာ တစ်ပါးတည်း
ရေးသည် ဘုရား။

ကေသာသီရိပြဇာတ်မှာ ပဘာဝတီဘွဲ့ခံသခင်မင်းမိ
တပါးတည်း ရေးသည်ဘုရား။

သက္ကရာဇ် ၁၂၂၅ ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၄
ရက်နေ့သညာသည်စာရေးသောထွန်းသွင်း၊ ရွှေတိုက်ကြပ်
တိုက်စိုးတို့သို့ အပ်စာရင်းဘုရား။”

အထက်ပါအမိန့်တော်ကို ထောက်ရှုခြင်းဖြင့် ဘိုးတော်
ဘုရားလက်ထက်မှစ၍ အိန္ဒိယ၊ ရာမ၊ သင်္ခပတ္တ၊ ကေသာ
သီရိနန်းတွင်းဇာတ်များပေါ်ပေါက်လာကြောင်း ထင်ရှား
သည်။ ၁၈၁၉ခုနှစ် လွန်သောအခါ၊ ထူးခြားသောပြဇာတ်
များပေါ်ထွက်လာလေတော့သည်။ ထိုအချိန်အထိ ပေါ်
ပေါက်ခဲ့ပြီးသော ပြဇာတ်များသည် ရှည်လျားလွန်းသဖြင့်
ခင်းကျင်းကပြလျှင် တစ်ည၌နှင့် ပြီးနိုင်မည်မဟုတ်ချေ။
တည့်အတွင်း၌ဇာတ်ကွက်လည်၍ ဇာတ်ခန်းဆုံးအောင်
ကပြနိုင်ရန်၊ ဒဏ္ဍာရီပြဇာတ် တို့များကို ကြိုစည်တီထွင်
သူကား ဘကြီးတော်လက်ထက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော
ပြဇာတ်ဆရာကြီး ဦးကြင်ဥဖြစ်၏။ ဦးကြင်ဥသည်
ပြဇာတ်၊ ဇာတ်လမ်းတို့ကို များသောအားဖြင့် ဆန်းပြား
အောင်ကြံဆရေးသားလေ့ရှိရုံမက၊ စကားအဆန်း လက်
တန်းထွင်ရာ၌လည်း များစွာကျွမ်းကျင်သည်။ ဘုရား
ဟောဝတ္ထုကို နောက်ခံပြု၍ ရေးသားသော ဝေဿန္တရာနှင့်
မဟောသဗ္ဗပြဇာတ်တို့အပြင်၊ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်မှ ပေါက်ဖွား
လာသော ဒေဝကုမ္ဘာ၊ ဝင်္ကန္တ၊ ပါပဟိန်နှင့် ကာလကဏ္ဍီ
ပြဇာတ်တို့ကို ဦးကြင်ဥရေးသားခဲ့လေသည်။ ညတွင်းချင်း
အပြီးကပြနိုင်သောပြဇာတ်တို့တွင် ဦးကြင်ဥ၏ ပြဇာတ်
တို့မှာ ရှေးအကျဆုံးပင် ဖြစ်တော့သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်နောက်ပိုင်း၊ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး
လက်ထက်တွင် လှိုင်ထိပ်ခေါင်တင်သည် ဝိဇယကာရီနန်း
တွင်းဇာတ်နှင့် ဣန္ဒာဝံသနန်းတွင်းဇာတ်တို့ကို ရေးသား
ပြန်သည်။ ထိုနှစ်ဇာတ်၏ ဇာတ်ကွက်ဇာတ်လမ်းနှင့် အရေး
အသားတို့သည် အိန္ဒိယဇာတ်နှင့် ဆင်ဆင်တူလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက်၌ပင် ထူးကဲစွာထင်
ရှားသောပြဇာတ်ဆရာကြီး စလေဦးပုည၏ပဒမပြဇာတ်၊
ရေသည်ပြဇာတ်၊ ဝိဇယပြဇာတ်၊ ကောသလပြဇာတ်၊
ဝေဿန္တရာပြဇာတ်စသည်တို့ပေါ်ပေါက်လာပြန်သည်။
ဦးပုညသည် ဘုရားဟော ဝတ္ထုများကို မှီငြမ်းပြု၍ ပြဇာတ်
ရေးသား၏။ ဦးပုည၏ ပြဇာတ်များသည် ဦးကြင်ဥ၏
ပြဇာတ်များမှာကဲ့သို့ ဇာတ်ကွက်ဇာတ်လမ်း သဘောချင်း
တူသည်ဟု ယူဆကြလေသည်။ ဦးပုည၏ထူးကဲချက်တို့မှာ
စကားလုံးကြွယ်ဝမှု၊ စိတ်ကို ထိခိုက်စွဲငြိအောင်ဖွဲ့ဆိုမှု၊
ရယ်ရှင်ဖွယ်ဖြစ်အောင် ရေးသားမှုတို့ပင်ဖြစ်ကြလေသည်။

ဦးပုညအနိစ္စရောက်ပြီးသည်၏နောက်ပိုင်းတွင် ပြဇာတ်
ခေတ်သည်ဆက်လက်၍ ထွန်းကားလာသည်ဟု ဆိုအပ်
လေသည်။ ထိုခေတ်သည် ဗြိတိသျှခေတ်သို့ပင် ကူးရောက်
၍ထွန်းကားလာသည်။ သဘင်ဖက်သို့လည်းပို၍ ယိုင်လာ
လေသည်။ ထိုခေတ်တွင် လူသိများကြသော ဇာတ်ရေး
ဆရာများသည်ဆရာယော၊ ဆရာကူး၊ ဓားပိန်ဦးမောင်
ကြီး၊ ပုဇွန်တောင်ဆရာခ၊ ဆင်ဖြူကျွန်း ဆရာသင်၊
ဆရာဆုသာ ဆရာလွန်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင် ဆရာယော၏ သထုံရာဇဝင် ပြဇာတ်
ပေါ်ထွက်လာ၏။ ထိုပြဇာတ်မှာ ဆရာယော၏ ကိုယ်ပိုင်
ဉာဏ်မှ ထွက်ပေါ်လာသောပြဇာတ်ဖြစ်သည်။ ဇာတ်အိမ်
ဇာတ်ကွက်ဖက်၌ ချို့ယွင်းချက်များ ရှိသော်လည်း၊ သီ
ချင်းနှင့် ကကွက်များကို မြိုင်ဆိုင်အောင် ထည့်သွင်းထား
သဖြင့်လူကြိုက်အလွန်များခဲ့သည်။ သထုံရာဇဝင် ပြဇာတ်
ပေါ်ထွက်ပြီး၍ မကြာမီအတွင်း၌ပင် ဆတိုင်မွတ်ဆရာ
ကူး၏ လူဝံမောင်နမပြဇာတ်ထွက်ပေါ်လာသည်။ ထို
ပြဇာတ်လည်း သထုံရာဇဝင်ပြဇာတ်ကဲ့သို့ပင်လူကြိုက်
များခဲ့သည်။ လူဝံမောင်နမပြဇာတ်မှာ ဦးကူးကိုယ်တိုင်
ဉာဏ်ဖြင့်ထွင်ယူသော ပြဇာတ်ဖြစ်သည်။ ဦးကူးသည်
ဘုရားဟော ဝတ္ထုတို့ကိုမှီးလျက် ဝေဿန္တရာပြဇာတ်၊ ဘ
ရီဒတ်ပြဇာတ်နှင့်ကာကဝလ္လိယပြဇာတ်တို့ကို ၁၈၇၈ခုနှစ်
၁၈၈၁ ခုနှစ်တို့တွင် ရေးသားခဲ့သေးသည်။ ထို့ပြင်ဦးပုည
၏ ရေသည်ပြဇာတ်ကိုလည်း သီချင်းများဖြည့်စွက်ပေးကာ
ဇာတ်ကပြရန်စီမံခဲ့သေးသည်။ ထို့နောက် ဆရာဆုသာ၏
စောဖေနှင့် စောမေပြဇာတ်၊ တင်တင်နှင့် ခင်ခင် ပြဇာတ်
များ ပေါ်ထွက်လာကြသည်။

ဦးပုညခေတ်နောက်ဖက်တွင်ပေါ်ထွက်လာကြသော
ပြဇာတ်ဆရာတို့သည် အဆိုနှင့်အကကို အဓိကထား၍
ခေတ်အကြိုက်လိုက်၍ ရေးသားလာကြသဖြင့်၊ ဇာတ်
ကြောင်းဆင်ရာနှင့် ဇာတ်ဆောင်တို့ကို သရုပ်ဖော်ရာတွင်
ညံ့ဖျင်းသွားကြသည်။ သို့ရာတွင် သီချင်းအစပ်အဟပ်
ဖက်တွင် တိုးတက်ကာ အထက်တန်း ကျလာကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရတို့ နောက်ဆုံး သိမ်းပိုက်လိုက်သည့် ၁၈၈၆ ခုနှစ်မှကျော်လွန်လာသောခေတ်တွင် ပြဇာတ်လောကသည် ဇာတ်သမားသဘင်သည်တို့၏ကြီးစိုးချယ်လှယ်မှုကို ခံလာရလေသည်။ ဇာတ်သဘင်တို့တွင် အဆို၊ အကနှင့်ဇာတ်ခုံအခမ်းအနားတို့သာလျှင် အရေးကြီးသည်ဟုယူဆလာကြကာ ရှေးပြဇာတ်များကို သဘင်သည်တို့သည် အလျင်းဂရုမပြုကြတော့ချေ။ ရှေးပြဇာတ်များကို စာပေလိုက်စား သူများသာလျှင် စာပေအရသာပေါ်မူအတွက် လေ့လာဖတ်ရှုကြလေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း၌ ရုပ်ရှင်ကားရိုက်ကူးရန် ကော်ပွားများမရနိုင်သည့်အလျောက် ရုပ်ရှင်ကားများကို အစားထိုးသောအားဖြင့်၊ ခေတ်သစ်ပြဇာတ်များ ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ထိုခေတ်ပြဇာတ်များသည် အကကို အရေးမပေးသော်လည်း အဆိုအပြောနှင့်ဇာတ်ခုံအခမ်းအနားတို့ကိုမူ ဇာတ်သဘင်များမှာကဲ့သို့ပင် အထူးအရေးထားလျက် ရှိကြလေသည်။

ပြတိုက်များ။ ။မြန်မာဝေါဟာရဖြင့် ပြတိုက်ဟုခေါ်သောအဆောက်အအုံများကိုအင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် မျူဇီယမ်ဟု ခေါ်သည်။ မျူဇီယမ်ဆိုသောစကားလုံးသည် မောင်စီယွန်းဟူသော ဂရိဘာသာစကားမှ ဆင်းသက်လာ၏။ မူရင်းအဓိပ္ပါယ်မှာ ပညာအရပ်ရပ်ကို အသီးသီးစောင့်ကြကုန်သော မျူးဇေတိုနသမီးတို့၏ ပျော်စံရာဘုံဗိမာန်ကြီးဟူ၍ဖြစ်လေရာ၊ ထိုပြတိုက်များသည် ပညာအရပ်ရပ်တို့ဖြင့်ပြည့်စုံသော ဌာနကြီးဟုသဘောသက် ရောက်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ပညာလိုက်စားသူ အပေါင်းတို့အတွက်၊ အဖက်ဖက်မှ အကူအပံ့ဖြစ်စေသော ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတို့ကို သိုမှီးပြသထားရာအဆောက်အအုံများကို ပြတိုက်ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပေသည်။ စာပေအနုပညာ၊ နိုင်ငံသမိုင်း၊ သဘာဝသမိုင်း၊ သိပ္ပံပညာစသောပညာရပ်အသီးသီးကို လိုက်စားသူတို့သည် မိမိတို့လေ့လာကြည့်ရှုလိုသောအရာဝတ္ထုအားလုံးကို ပြတိုက်ကြီးများ၌ စုံလင်နိုင်သမျှစုံလင်စွာ တွေ့ရှိနိုင်စေရန် စုဆောင်း သိုမှီးထားလေသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရှေးအကျဆုံးသောပြတိုက်မှာ အီဂျစ်နိုင်ငံ အယ်လက်ဇန္ဒြီးယားမြို့ရှိ ပြတိုက်ကြီးဖြစ်သည်။ ထိုပြတိုက်ကြီးကိုဘီစီ ၃၀၀ ခန့်လောက်က တော်လမီဆိုတာဘုရင်ကြီးတည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ပြတိုက်ကြီးဟုဆိုရသော်လည်းစင်စစ်အားဖြင့် ရှေးတက္ကသိုလ်ကြီးတစ်ခုဖြစ်လေသည်။ ပြတိုက်စစ်စစ်သဘောဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့သော အဆောက်အအုံများသည် နောင်ခေတ်များတွင်သာပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့်အတွေးအခေါ်များဆန်းသစ်လာ၍၊ ပညာအရပ်ရပ်တို့ ပြန်လည်ထွန်းကားသော

ဥပဒေအရေးပုံခေတ်တွင် ပြတိုက်ပြခန်းများထားခြင်း ခေတ်စားလာလေသည်။

၁၄၅၃ခုနှစ်တွင် ကွန်စတန်တီနိုပယ်မြို့ကြီးပျက်သုန်းသွားသည့်အခါ၊ ဥရောပနိုင်ငံသားတို့သည်ရှေးခေတ်ဂရိနှင့် ရောမယဉ်ကျေးမှုတို့ကို သိလိုလာကြသည်။ ၁၄၉၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာသစ်အကြောင်းကို သိလိုလာကြသည်။ ဆိုခဲ့သောဆန္ဒများပြည့်ဝရန် ဘုရင်များ၊မင်းညီမင်းသားများ၊ မှူးမတ်များတို့သည် မိမိတို့၏ကျေးတော်မျိုးကျွန်တော်မျိုးများကို ရှေးဟောင်းဒေသအနှံ့အပြားသို့ စေလွှတ်ကာ၊ ရှေးခေတ်ယဉ်ကျေးမှုပစ္စည်းကို ရှာဖွေစုဆောင်း ယူဆောင်လာစေသည်။ ယင်းသည့်ပစ္စည်းများကို နန်းတော်များ၊ အိမ်တော်များတွင် စုဆောင်းထိန်းသိမ်းထားခဲ့ကြလေသည်။

နယ်သစ်ရှာသူများနှင့် ကုန်သည်များကလည်း ကမ္ဘာသစ်တွင် တွေ့ရှိရသော ဓာတ်သတ္တုများ၊ အပင်များ၊ တိရစ္ဆာန်များကို ယူဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့် အသစ်တွေ့ပစ္စည်းများကို ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်းသည် ၁၅ ရာစုနှစ်တွင် အလွန်ခေတ်စားခဲ့သည်။ အနုပညာပစ္စည်းများ၊ ဒင်္ဂါးများ၊ သဘာဝသမိုင်းဆိုင်ရာပစ္စည်းများကိုစုဆောင်းခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ စုဆောင်းခဲ့သောပစ္စည်းများသည် နောင်အခါ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ပြတိုက်များအတွက် အခြေခံများ ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ခေတ်သစ်ပြတိုက်သဘောဖြင့် ပထမဦးဆုံးဖွင့်လှစ်ခဲ့သော ပြတိုက်သည်အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်ရှိ အက်ရှမိုလီယန်ပြတိုက် ဖြစ်သည်။ ထိုပြတိုက်ကို ၁၆၈၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ပြတိုက်ပစ္စည်းများမှာ အီလိင်းယတ်အက်ရှမိုင်း(ခရစ် ၁၆၁၇-၁၆၉၂) စုဆောင်းခဲ့သော ပစ္စည်းများ ဖြစ်သည်။ နောက်အနှစ်တစ်ရာခန့် ကြာသောအခါ၊ ပြတိုက်များသည် လူတိုင်းကြည့်ရှုလေ့လာခွင့်ရသော ပြည်သူ့ အဆောက်အအုံများ ဖြစ်လာလေသည်။

ဗြိတိသျှပြတိုက်ကို ဆာဟန်းစလုန်းစုဆောင်းခဲ့သော ပစ္စည်းများဖြင့် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ဆာစလုန်းသည် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ အထူးအဆန်း ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို အလွန်ရှာဖွေ စုဆောင်းခဲ့သည်။ သူကွယ်လွန်သည့်အခါ၊ ယင်းသည့်ပစ္စည်းများကို ဗြိတိသျှပါလီမန်သို့ လှူဒါန်းခဲ့သဖြင့်၊ ပြတိုက်ဖွင့်လှစ်ထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပြတိုက်များ ဖွင့်လှစ်ထားခြင်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ လူထုအားပညာပေးရန်ဖြစ်သည်။ ပြတိုက်များသည် သုတေသီပုဂ္ဂိုလ်များအားအလွန်အထောက်အကူပေးသော အဆောက်အအုံများ ဖြစ်ကြသည်။ ပြတိုက်များ၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ ပစ္စည်းများ စုဆောင်းထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် လူထုအား ပြသ၍ ကြည့်ရှုလေ့လာခွင့်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြတိုက်များ

အင်္ဂလန်ပြည် လန်ဒန်မြို့ရှိ သဘာဝသမိုင်း ပြတိုက်အတွင်းမှ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ပြတိုက်အမျိုးမျိုးအစားစာရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ ဝိဇ္ဇာပညာရပ်ဆိုင်ရာပြတိုက်များ၊ သိပ္ပံပညာရပ်ဆိုင်ရာပြတိုက် များ၊ စစ်နှင့်ဆိုင်ရာပြတိုက်များ၊ သဘာဝသမိုင်းဆိုင်ရာပြတိုက်များ စက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာပြတိုက်များ စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ အချို့နိုင်ငံကြီးများ တွင်ဆိုင်ရာဆိုင်ရာပညာရပ်အတွက် သီးသန့် ခွဲခြားထား သောပြတိုက်များ ရှိသည်။ အချို့ပြတိုက်များတွင်မူ ပြတိုက်တစ်ခုထဲ၌ပင် အခန်းခန်းခွဲခြား၍ပြသထားသည်။

အင်္ဂလန်ပြည်နှင့်အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ အထွေထွေပစ္စည်းအစုံအလင်ရှိသော ပြတိုက်ကြီးများရှိသည်။ အနုပညာနှင့်ဆိုင်သော ပစ္စည်းအစုံလင်ဆုံးပြတိုက်မှာ ပြင်သစ်

နိုင်ငံရှိ လူးဗရပြတိုက်ကြီးပင်ဖြစ်လေသည်။ (လူးဗရပြတိုက်-ရှု) ပြတိုက်များမှာ ဂျာမနီအီတလီ၊ စပိန်၊ ဩစတြီးယားစသော ဥရောပနိုင်ငံများအပြင်၊ အခြားတိုးတက်လျက်ရှိသော နိုင်ငံကြီးများ၌လည်း ရှိကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ပြတိုက်ပေါင်း ၂၄၀၀ ကျော်ရှိသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ၌ပင် ပြတိုက်ပေါင်း ၅ခုထက်မနည်းရှိလေသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အမျိုးသားပြတိုက်ဟူ၍ အစိုးရကဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ပြတိုက်များက ပညာစွယ်စုံဗိမာန်ကြီးများဖြစ်၍၊ လူမျိုး၏ ပညာအဆင့်အတန်း မြှင့်တင်ရေးတွင် များစွာအဖိုးတန် ခရီးရောက်လှပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားပြတိုက်ကဲ့သို့ အစိုးရထောက်ပံ့ထားသောပြတိုက်များ၊ (နိုင်ငံ၏မြို့တော်ကြီးများတွင် ရှိသည်။) မြန်မာ့စီပယ်ကဲ့သို့သော ဒေသန္တရ အဖွဲ့များက ထောက်ပံ့ထားသော ပြတိုက်များနှင့် ပုဂ္ဂလိကပိုင် ပြတိုက်များဟူ၍လည်း အမျိုးမျိုးအစားစားရှိသေးသည်။ လွန်လေပြီးသောထင်ရှားကျော်ကြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦးဦး၏အထိမ်းအမှတ်ပြတိုက်များလည်းရှိသေးသည်။ များသောအားဖြင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၏နေအိမ်တွင် ဖွင့်လှစ်ထား၍၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးငယ်စဉ်တောင်ကျေးကလေးဘဝမှ ကွယ်လွန်သည်အထိအသုံးပြုခဲ့သောပစ္စည်းများကို အတတ်နိုင်ဆုံး ခြေရာလက်ရာမပျက် ထိန်းသိမ်း ပြသထားလေသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့သော နိုင်ငံကြီးများတွင် ကလေးများအတွက် ပြတိုက်သီးသန့် ဖွင့်ပေးသည်။ အချို့ပြတိုက်များတွင်ကား ကလေးများအတွက် သီးသန့်ခန်းများ ဖွင့်လှစ် ပြသထားလေသည်။

ပြတိုက်ပစ္စည်းများသည် ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့သော်၊ အစားထိုးနိုင်ရန်ခဲယဉ်းသော ပစ္စည်းမျိုး ဖြစ်ကြ၍၊ ရှားပါးအဖိုးတန်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက လန်ဒန်မြို့ရှိ ပြတိုက်များမှ ရွှေပြောင်းနိုင်သော ပြတိုက်ပစ္စည်းများကို ဘေးကင်းလုံခြုံရာသို့ ပို့ရသည်။ ရွှေပြောင်း၍ မဖြစ်သော ပစ္စည်းများကိုမူ၊ ဗုံးဒဏ် ခံနိုင်အောင် စီမံကာကွယ်ထားလေသည်။ ဘာလင်၊ ရက်ဒေင်၊ မျူးနစ်၊ ကိုလုန်းစသော ဥရောပမြို့ကြီးများမှ ပြတိုက်အများအပြားပင် စစ်ဘေးဒဏ်ကြောင့် ရှားပါးအဖိုးတန်ပစ္စည်း အမြောက်အများပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့ရလေသည်။

ပြဒါး။ ။ပြဒါး၏ဓာတုသင်္ကေတသည် Hg ဖြစ်၏။ ယင်းကို ရှေးရာစုနှစ်ပေါင်းများစွာကပင်သိခဲ့ကြသည်။ ပြဒါး၌ အခြားသတ္တုများနှင့် မတူ၊ ထူးခြားသော ဂုဏ်သတ္တိများရှိ၏။ ယင်းတို့အနက် တစ်ခုမှာ သာမန်အပူချိန်၌ အရည်အဖြစ် နေနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့အရည်ပင် ဖြစ်နေသော်လည်း ယင်းကို ထည့်ထားသည့် ပစ္စည်းများကို မစိုစေချေ။ ပြဒါးသည် ရေထက်အဆပေါင်း ၁၃.၅ ဆပိုလေး၏။ သာမန်လေထုအခြေအနေ၌ ဖာရင်ဟိုက် ၄၀၀ ထက် မြင့်သောအပူချိန်တွင်မခဲသည့်ပြင် ဖာရင်ဟိုက် ၆၇၅ ဒီဂရီထက် နိမ့်သော အပူချိန်တွင်လည်းမဆူချေ။ ပြဒါး၏အက်တမ်အလေးဆသည် ၂၀၀.၆၁ ဖြစ်၍ အက်တမ် အမှတ်စဉ်သည် ၈၀ ဖြစ်သည်။

ပြဒါး၏အထူးခြားဆုံးအချက်မှာ အပူချိန်ပြောင်းလဲချက်နှင့်လိုက်၍ မှန်မှန်ကျွန်နိုင်ခြင်းနှင့်ပွန်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပြင် ထည့်သည့်ပစ္စည်းကိုလည်းမစိုစေသဖြင့် သာမိုမီတာခေါ် အပူချိန်တိုင်းကိရိယာနှင့် ဗရိုမီတာခေါ်လေဖိတိုင်းကိရိယာများ၏ ဖန်ပြန်များ၌ ယင်းကို အသုံးပြုနိုင်လေသည်။

ပြဒါးတွင် အခြားအသုံးချမှုများလည်း ရှိသေးသည်။ အောက်ဆီဂျင်နှင့် ပြဒါးပေါင်းသောအခါ အောက်ဆိုက်အနီဖြစ်လာသည်။ ထိုအောက်ဆိုက်ကို အောက်ဆီဂျင်ရှိကြောင်း ပြသရန်အတွက် အသုံးပြုသည်။ ကလိုရင်းနှင့် ပြဒါးပေါင်းလျှင် မာကျူရပ်ကလိုရိုက်ခေါ်ခြစ်ပေါင်းတစ်မျိုးဖြစ်လာ၏။ ယင်းကို ကယ်လိုမီအမည်ဖြင့် ဆေးဝါးများတွင် သုံးကြသည်။ မာကျူရစ် ကလိုရိုက်သည်လည်း ပြဒါးခြစ်ပေါင်းတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ယင်းကို ပိုးသတ်ဆေးအဖြစ် သုံးကြသည်။ ဘယ်ပြဒါးခေါ် ပြဒါးနှင့် ကန့်ခြစ်ပေါင်းတွင် အနီရောင်ရှိသဖြင့် ယင်းကိုခြယ်ဆေးအဖြစ်အသုံးပြုကြသည်။ ထိုခြယ်ဆေးမျိုးကို တရုတ် လူမျိုးတို့သည် ရှေးနှစ်ပေါင်း ၁၀၀၀ ကျော်ကစ၍ အသုံးပြုခဲ့ကြလေသည်။ အားလုံးသော ပြဒါးခြစ်ပေါင်းများသည် အဆိပ်များ ဖြစ်သဖြင့် ဆေးဝါးများအဖြစ် အသုံးပြုရာ၌ ဆရာဝန်များ၏ ညွှန်ကြားချက်ရရှိရန် လိုပေသည်။

ပြဒါးမှန်အိမ်ခေါ် ပြဒါးအိုင်ဆိုတုပ်တစ်ခုပါရှိသောဖန်ပြန်တစ်မျိုးကိုအသေးစိတ်တိုင်းတာသည့်ကရိယာတစ်မျိုးအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ ပြဒါးမှထုတ်လွှတ်သည့် အလင်းလှိုင်းများကို အင်တာဖာရိုမီတာ ခေါ်မှန်ပြောင်းတစ်မျိုးတွင် ဖြတ်၍ သွားစေပြီးသော် ထိုကရိယာဖြင့်ပစ္စည်းတစ်ခုခုကို တိုင်းတာကြသည်။ ထိုနည်းဖြင့်တိုင်းတာလျှင်တိုင်းတာသည့် ပစ္စည်းတစ်ခုခု၏ တစ်လက်မ၏အစိတ်ပေါင်းသန်းပေါင်းတစ်ထောင်စိတ်၏ တစ်စိတ်အထိတိုင်းယူနိုင်ပေသည်။

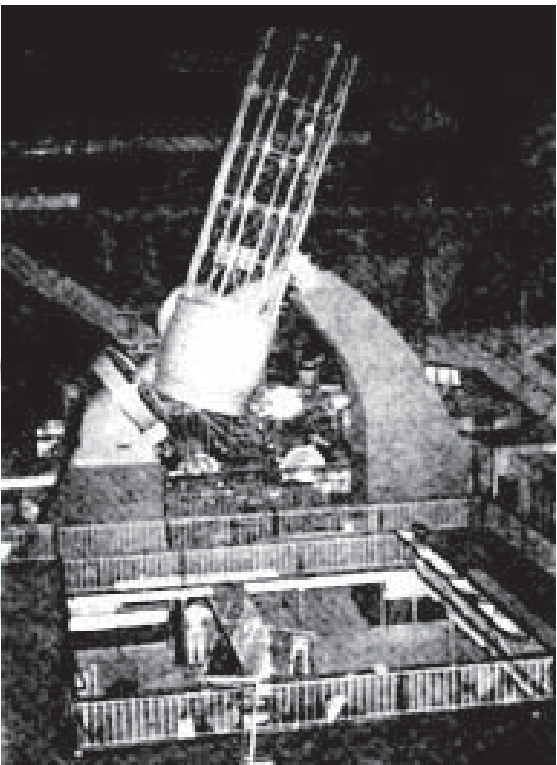
ပြဒါးကိုအများအားဖြင့် မာကျူရီဖူလမီနိုက်ခေါ်ခြစ်ရောတစ်မျိုးအဖြစ်လုပ်ယူကြသည်။ ယင်း၌ အယ်လကိုဟော၊ နိုင်ထရစ်အက်ဆစ်နှင့်ပြဒါးများပါရှိသည်။ ထိုပစ္စည်းသည် အလွန်ပေါက်ကွဲလွယ်သဖြင့် ကျည်ဆံနောက်ပိတ်များ၌ အသုံးပြုကြသည်။ သံဖြူနှင့်ပြဒါးသတ္တုစပ်ကို ရှေးအခါက ကြေးမုံ (ကြည့်မှန်)များ၏ နောက်ခံအဖြစ်အသုံးပြုကြသည်။ အခြားပြဒါးသတ္တုစပ်များကို လျှပ်စစ်ဘက်ထရီများတွင်အသုံးပြုကြသည်။ တစ်ချိန်ကပြဒါးများကို တွင်းထွက်ပစ္စည်းရိုင်းများမှရွှေနှင့်ငွေများထုတ်ယူရန် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ တွင်းထွက်ပစ္စည်းရိုင်းများကို အမှုန့်ဖြစ်အောင် ထောင်းပြီးလျှင် ယင်းတို့ကိုရေနှင့်ရော၍ ပြဒါးပါးပါးသုတ်ထားသောကြေးနီပြားပေါ်တွင် လောင်းချပေးသည်။ ပြဒါးများသည် ရွှေ သို့မဟုတ် ငွေနှင့်ပေါင်းကာ ပြဒါးသတ္တုစပ်များဖြစ်သွားသည်။ ယင်းတို့သည် ကြေးနီပြားပေါ်၌ ကျန်ရစ်ပြီးလျှင် ရေများက ကျောက်ခဲနှင့် မြေကြီးများကို သယ်ဆောင်သွားကြလေသည်။ ထို့နောက် ပြဒါးသတ္တုစပ်များကို အပူတိုက်ပေးရာ ပြဒါးများဆူပွက်ကုန်၍ ဓာတ်ငွေ့များ ဖြစ်သွားပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ ရွှေ၊ သို့မဟုတ် ငွေများသာ သီးခြားကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။

ပြဒါး၏ အဓိကတွင်းထွက်ပစ္စည်းရိုင်းသည် ဟင်္သာပြဒါးရိုင်း (မာကျူရပ်ဆာလဖိဒ်) ဖြစ်၏။ ပြဒါးကို သီးခြားသန့်သန့်လည်း ရရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုတွင်းထွက် ပစ္စည်းရိုင်းများကို မြေအောက်ပေ ၅၀၀မရှိတရှိအနက်မှ တူးယူကြသည်။ သို့သော် အချို့ကို ရေပူစမ်းများ၌ တွေ့ရသည်။ ထိုတွင်းထွက် ပစ္စည်းရိုင်း များကိုလေစီးကြောင်းတွင် မီးဖုတ်ခြင်းဖြင့် ပြဒါးများကို ထုတ်ယူကြသည်။ သို့မဟုတ် ပြဒါးတွင်းထွက်ပစ္စည်းရိုင်းများကို မီးပြင်းဖိုတွင် မီးရှို့ပြီးသော် ငွေရည်ဖွဲ့သည့် အခန်းတွင်း၌ ပြဒါးကိုထုယူကြသည်။ တွင်းထွက်ပစ္စည်းရိုင်းအတွင်းရှိ ဆာလဖာ (ကန့်) များသည် ဆာလဖာဒိုင်အောက်ဆိုဒ်အဖြစ်နှင့် ပျောက်ကွယ်သွားကြသည်။ စုဆောင်းထားသည့်ပြဒါးများကို သန့်စင်သွားစေရန် ရှုမားဆိတ်သားရေဖြင့်စစ်ယူပြီးသော် ပုလင်းများတွင် ထည့်ကာ မှာထားသည့်နေရာများသို့ပို့ပေးကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်၌ ပြဒါးအများအပြားထွက်သော တိုင်းပြည်များမှာ အီတလီ၊စပိန်၊ မက္ကဆီကို၊ ကနေဒါ၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား၊ တရုတ်၊ ရုရှနှင့်အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံများဖြစ်သည်။

ပြဒါးတိုင် ။ ။သာမိုမီတာ-ရှူ။

ပြပွဲ ။ ။အနုပညာလက်ရာများ၊ စက်မှုလက်မှုကုန်ပစ္စည်းများ၊ သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာတိုးတက်မှုများ အစရှိသည်တို့ကို ခင်းကျင်းပြသသည့်ပွဲကို ပြပွဲဟုခေါ်သည်။ ပန်းချီ ဆရာတစ်ဦးက မိမိ၏လက်ရာပန်းချီကားများကို အလှပြရန်နှင့် ဝယ်သူရှိက ရောင်းချရန် ပြခန်းတစ်ခု၌ ချိတ်ဆွဲ ပြသသည့် ပြပွဲမျိုးမှစ၍၊ ငွေကြေး အမြောက်အမြားအကုန် အကျခံကာ ကျင်းပသောစက်မှုလက်မှု ပြပွဲကြီးမျိုးအထိ ပြပွဲအစားစား ရှိလေသည်။

သို့သော် မူလက ပြပွဲများကို တခမ်းတနား ကျင်းပခဲ့သည်မဟုတ်ဘဲ၊ နောင်အခါများတွင်သာ တဖြည်းဖြည်းစိတ်ကူး၍ ခမ်းနားစွာတိုးချဲ့ ကျင်းပလာခဲ့ကြလေသည်။ ၁၉ ရာစုနှစ်နှင့် ၂၀ ရာစုနှစ်များတွင် ပြပွဲများကိုတခမ်းတနား ကျင်းပခဲ့ကြလေသည်။ နပိုလီယန်ဘုရင်၏လက်ထက်တွင် ပြပွဲများကို ပါရစ်မြို့တော်၌ကျင်းပခဲ့သည်။ ပြပွဲတွင် တင်ပြသောပစ္စည်းများအတွက် ဆုတံဆိပ်ချီးမြှင့်ခြင်းအလေ့သည်ထိုပြပွဲများတွင်စတင်ခဲ့လေသည်။ ပါရစ်မြို့တော်မှ ပြပွဲများကို အတုယူကာ၊ ဂရိတ်ဗြိတိန်၊ ဂျာမနီစသောအခြားဥရောပနိုင်ငံကြီးများနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့တွင်လည်း ပြပွဲများကိုကျင်းပလာခဲ့ကြလေသည်။ အချို့ပြပွဲများတွင်လုပ်ငန်းတစ်ခု၏လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြသသည်။ အချို့ပြပွဲများတွင် တိုင်းရင်းဖြစ်ပစ္စည်း အမျိုးမျိုးကို ပြသည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံ ပြပွဲ၌ သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ ပြခန်းတစ်ခု

သို့သော် အနိုင်နိုင်ငံမှ မိမိတို့၏ ထွက်ကုန်ပစ္စည်း အမျိုးမျိုးကို တစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ အပြိုင်အဆိုင်ခင်းကျင်းပြသသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပြပွဲဟူ၍လည်း ရှိသေးသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာပြပွဲမျိုးကို ကြီးကျယ်ခမ်းနားစွာကျင်းပရာဝယ်၊ ၁၈၅၁ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်၌ ကျင်းပခဲ့သည့်ပြပွဲကြီးသည် အစပထမ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ ထိုပြပွဲကြီး ကျင်းပရေးအတွက် တိုင်းပြည်တွင် သဘောကွဲလွဲမှုအမျိုးမျိုး၊ နှောင့်ယှက် ကန့်ကွက်မှု အသွယ်သွယ်ရှိခဲ့သော်လည်း ဝိတိုရိယဘုရင်မ၏ ကြင်ဘက်တော် အဲလဗတ်မင်းသားကြီး၏ မဆုတ်မနစ်သော လုံ့လကြောင့်၊ အောင်မြင်စွာကျင်းပနိုင်ခဲ့လေသည်။ ပြပွဲဝင်ပစ္စည်းများ ခင်းကျင်း ပြသရန် မှန်ဖြင့်ပြီးသော အဆောက်အအုံကြီးကိုဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ဟိုက်ပတ်ဥယျာဉ်တွင်း၌ ကျင်းပသော ထိုပြပွဲကြီးသို့ လူပေါင်းခြောက်သန်းကျော် လာရောက်ကြည့်ရှုအားပေးကြသည်။ ပြပွဲကြီးမှ ရရှိသော အမြတ်ငွေများကို ပညာရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ရန်ပုံငွေအဖြစ် လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

ထို့နောက်တွင်ကား ကမ္ဘာအနှံ့အပြားပြပွဲများကို ကြီးကျယ် ခမ်းနားစွာ ကျင်းပပြုလုပ် လာကြလေတော့သည်။ ၁၈၈၉ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရစ်မြို့တော်၌ကျင်းပသည့်

ပါရစ်ပြပွဲကြီးမှာလည်း အတော်ပင်ကျော်ကြားလေသည်။ ထိုပါရစ်ပြပွဲကြီးမှရရှိသော အမြတ်အစွန်းကား ပါရစ်မြို့ရှိ အက်ဖယ်တာဝါခေါ် မျှော်စင်ကြီးပင်တည်း။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီ ကမ္ဘာကျော်လောက်အောင် ကျင်းပခဲ့သောပြပွဲကြီးများမှာ ရိုကားဂိုးပြပွဲ (၁၈၉၃)၊ ပါရစ် (ဒုတိယအကြိမ်)ပြပွဲ(၁၉၀၀)၊ လန်ဒန်မြို့ ဗြိတိသျှ ပြင်သစ်ပြပွဲ (၁၉၀၈)၊ ဝင်ဗလီ ဗြိတိသျှအင်ပိုင်ယာပြပွဲ (၁၉၂၄)၊ ပါရစ် (တတိယအကြိမ်)ပြပွဲ (၁၉၃၇)၊ ဆန်ဖရန်စစ္စကိုပြပွဲ (၁၉၃၉) နှင့် နယူးယော့မြို့၌ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ဈေးပွဲတော်ကြီးစသည်တို့ပင်ဖြစ်လေသည်။ စစ်ကြီးပြီးသည့်နောက်တွင်ရှေးဦးစွာ ကျင်းပသောပြပွဲများမှာ အင်္ဂလန်ပြည် ဝိတိုရိယနှင့် အဲလဗတ်ပြတိုက်တွင် ၁၉၄၆ခု ကကျင်းပသောပြပွဲကြီးဖြစ်၍၊ လူတစ်သန်းခွဲခန့်လာရောက်ကြည့်ရှုသည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ် မေလ ၃ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်မြို့၊ တင်းမြစ်တောင်ဘက်ကမ်းတွင် ဖွင့်လှစ်ကျင်းပသော “ဗြိတိန်ဈေးပွဲတော်” ခေါ်ပြပွဲကြီးသည်လည်း ကြီးကျယ်လှသည်။ မေလ ၄ ရက်နေ့မှ စက်တင်ဘာလ၃၀ရက်အတွင်း လူပေါင်းရှစ်သန်းကျော် လာရောက်ကြည့်ရှုကြသည်။

ပြပွဲများတွင် အနုပညာ လက်ရာများ၊ စက်မှုကုန်စည် ပစ္စည်းများကိုအပြိုင်အဆိုင် ခင်းကျင်း ပြသ၍၊ လာရောက်ကြည့်ရှုသူတို့ ဝယ်ယူလိုက ရောင်းချလေသည်။ သို့သော် အချို့ပစ္စည်းများကိုမူ ခင်းကျင်းပြသရုံမျှဖြစ်၍၊ ရောင်းချခြင်းမပြုပေ။ အချို့ပြပွဲများတွင် လူအများနှင့် သက်ဆိုင်သောကျန်းမာရေးဌာန၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာန၊လမ်းပမ်းဆက်သွယ်ရေးဌာန၊ ကယ်တင်ရေးအဖွဲ့၊ မီးသတ်အဖွဲ့ စသည်တို့ကလည်း မိမိတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်ကို ခင်းကျင်းပြသကြသည်။ ထိုသို့ခင်းကျင်းပြသသည်များကို ပြပွဲဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တို့က ထိုက်သည့်အားလျော်စွာဆုတံဆိပ်များချီးမြှင့်လေသည်။ ယင်းသို့သောအားပေးမှုများသည် တိုင်းပြည်၌ အနုပညာ၊ စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများနှင့်အဖွဲ့အသီးသီးတို့၏တိုးတက်ကြီးပွားမှုတွင်အလွန်ခရီးရောက်လှပေသည်။

ပြပွဲများ ခင်းကျင်းပြသသည့် အချိန်ကာလသည် ရက်ပိုင်းသော်လည်းကောင်း၊ လပိုင်းသော်လည်းကောင်း ဖြစ်တတ်သော်လည်း၊ အချို့ ပြပွဲများမှာမူ တစ်နှစ်၊ နှစ်နှစ်စသည်ဖြင့် ကြာမြင့်တတ်လေသည်။

ဗြိတိသျှ လက်ထက်က မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြပွဲများကို ဂျူဗလီဟောတွင်လည်းကောင်း၊ ရွှေတိဂုံစေတီတော်အနောက်ဘက်မုခ်ဝရှိကွင်းပြင်တွင်လည်းကောင်း အများအားဖြင့် တပေါင်းလပွဲတော်ရက်များနှင့်တိုက်ဆိုင်၍ ကျင်းပခဲ့လေသည်။ ထိုပြပွဲများတွင် ဆိုင်များသည် တစ်ဆိုင်နှင့် တစ်ဆိုင် အပြိုင်အဆိုင်တည်ခင်းပြသ ရောင်းချကြသဖြင့်၊ ပြိုင်ပွဲကြီးဟုလည်းခေါ်ကြသည်။

လွတ်လပ်သောပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖြစ်လာပြီး စတင် သုံးလေးနှစ်မျှ လွတ်လပ်ရေးပွဲတော်ရက်များနှင့် တိုက်ဆိုင်ကာ၊ ပြပွဲများကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက်တွင်မူ ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲ၊ ပန်းချီပြပွဲ၊ စက်မှုလက်မှုပြပွဲ၊ သိပ္ပံပညာပြပွဲစသည်ဖြင့် ပြပွဲအမျိုးမျိုး အစားစားကို အခါအခွင့်ကြိုသလိုကျင်းပကြလေသည်။ (ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲ-၅။)

ပြာသိုလ။ ။ပြာသိုလသည် မြန်မာလ တစ်ဆယ့်နှစ်လတွင်ဆယ်ခုမြောက်လဖြစ်၏။ ဆောင်းဥက္ကတွင်ပါဝင်သည်။ ပြာသိုလကို ပုဂံခေတ်ကျောက်စာများတွင် “လှသေဝ် ” “လှသိုဝ်” ။ ‘ပွါသိုဝ်’ ဟူ၍ ရေးသားလေ့ရှိသည်။ ပြာသိုလအကြောင်း ဝေါဟာရလီနုတ္ထဒီပနီကျမ်းတွင် သင်္သကရိယဘာသာ၌မကာရ ရာသီတွင် ဖုသျှနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သောလပြည့်နေ့ကို ပေါသီခေါ်ကြောင်း။ ထိုမှပါဠိဘာသာ ပြာသိုလဟော ပေါသီသို့သက်ကြောင်း၊ ပေါသီကိုပင်ကာလကြာရှည်သဖြင့် ပြောသီ၊ ပြာသိုဟု ခေါ်ဝေါ်ကြကြောင်းများ ဖော်ပြထား၏။ ထိုပြင်လည်း ပြာသိုလကိုဖယောင်း၊ ပျားဖယောင်းလဟူ၍ ယူဆကြသည်လည်းရှိ၏။ ဗေဒင်အခေါ်အားဖြင့်ပြာသိုလကို မကာရရာသီဟုခေါ်သည်။ ထိုရာသီတွင် ဖုသျှနက္ခတ်နှင့်လမင်းတို့ယှဉ်ပြိုင်ကာမွန်းတည့်၏။ နေမင်းသည် ဥတ္တရာသန်နက္ခတ်နှင့်ယှဉ်ပြိုင်သည်။ ရာသီရုပ်မှာမကန်းငါးရုပ်ဖြစ်၏။ ရာသီပန်းမှာ ခွာညှိပန်းတည်း။ ဤကိုရည်၍ ဖိုးသူတော် ဦးမင်းက ပြာသိုလဘွဲ့တွင် -
“ငွေသော်တာ စန္ဒနှင့်၊ ဖုသျှတဲ့လမ်းဆုံ။
တိမ်လွှာမှာရောင်ဝါကျင်းလို့၊ ထိန်ဝင်းတူပြိုင်ပ၊ မြန်းကြွ ခိုက်ကြ၊
တသိန်ဂုဏ်၊ မြိုင်စုံမြန်နန်း။ နှစ်မိန်းစိုစိုနှင့်၊ ပန်းခွာညှိငုံတံထူးတယ်၊ ဖူးပွင့်ချက်ဆန်း။”

ဟူ၍ ရေးစပ်ထားခဲ့လေသည်။
ဗုဒ္ဓန်တာရာ ထွန်းပသော ပြာသိုလတွင် ရှေးမြန်မာမင်းများ ရှိစဉ်အခါက၊ မြင်းခင်း သဘင်ခေါ် မြင်းခင်းပွဲတော်ကို ကျင်းပမြဲဖြစ်၏။ ဤမြင်းခင်းသဘင်တွင် မှူးသား၊ မတ်သား၊ မင်းသား၊ မင်းမြေးတို့သည် မိမိတို့ရရှိခဲ့ကြသော အဆောင်အယောင်အဆင်တန်ဆာများကို ဝတ်စားဆင်ယင်ကြ၍၊ ဆင်ရေး၊ မြင်းရေး၊ သေနတ်ရေး၊ လှံရေး၊ လေးရေး၊ ဓားရေး၊အခွန်အပြေးစသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးလေ့ကျင့်မြဲ၊ ကျင်းပမြဲ ဖြစ်သည်။ ဤကိုရည်၍ အင်းဝမြို့ဘွဲ့ဆွဲနစ်ရာသီလူးတားတွင် ဦးအောင်ကြီးက -

“ သာလေစွ။ ။ ရွက်ပြေမြည့်၊ ခါကိုလည်းလင့်၊ ပင်တိုင်းပွင့်၍၊ နှင်းနှင့်မြေ့၊ လပြည့်နေ့ဝယ်၊ ပြိုင်၍ဖုသျှ၊ မဂါရဟု၊

အောင်းလရာသီ အညီပေါ်မှန်းကြိုင်ပျံ့မွန်းသည်။ နွယ်ပန်းလှိုင်လို၊ လပြာသိုကား၊ မိန့်ညိုချပ်ဝတ်၊ လျှောက်ပတ်ဆောင်ယောင်၊ မှူးခေါင် မတ်ဖျား၊ မင်းသား၊ မင်းမြေး၊ ဆုံးရေးမတ်လျက်၊ စွက်ရှက်ချီပင့်၊ ချွန်းဖွင့်တိုက်လျှင်၊ ဆင်တပ်ပြင်၍၊ ခြေလျှင်ခြေချင်း၊ မြင်းလည်း မြင်းလျှောက်၊ ထိုးမြှောက် လှံလေး၊ ခုန်ပြေးသန်လျင်၊ စိုင်းနှင်ကြားကြား၊ ဓားသွားနတ်ငင်မွမ်းမွမ်းဖြင့်မျှ၊ သဘင်မြင်းခင်း၊ စစ်ဆင်ကျင်းသည်။ စီးနင်းကြော့ လန်းလန်းတည့်လေ။” ဟူ၍စပ်ဆိုထားပေသည်။ ယင်းသို့မြင်းခင်းသဘင် ဆင်ယင်ကျင်းပရာ၌လှံရေးကစားရာတွင် ဝတ်ဆင်ရသောအဝတ်တန်ဆာ၊ ကစားသူတို့၏အမူအရာတို့ကို ဆွဲနှစ်ရာသီဘွဲ့ “ပြာလှံညက်စင်” ချီ ရတုတွင် -

“ဝေးဝေးဆီးနှင်း၊ ချမ်းဘိခြင်းကို၊ မြင်းခင်းထွက်ဆဲ၊ စက်ထိုးပွဲမှာ၊ နွဲ့ကာနွဲ့ကာ၊ ရိန္နဲမာပျံ၊ စကြာလှံနှင့်၊ ကေဆံမသိမ်း၊ အားယူတိမ်း၍၊ ဖဲစိမ်းဝတ်လှံ၊ ရင်စီးခြံလျှက် ထောင်ပုံရာထဲ၊ ချက်တိုင် စွဲအောင်၊ ဖန်လဲမညို၊ မောင်းရင်းကိုး၍၊ မထိုးစေရ” ဟူ၍ ရေးစပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရပေသည်။

ပြာသိုလတွင် နံနက်စက်နာရီ ၆ နာရီ ၃၈ မိနစ်တွင် နေထွက်၍၊ ညနေ စက်နာရီ ၅ နာရီ ၄၁ မိနစ်တွင် နေဝင်လေသည်။ မြန်မာနာရီအားဖြင့် နေ့ ၂၄ နာရီရှိပြီးလျှင်၊ ည ၃၆ နာရီရှိ၏။ ဤကိုရည်၍၊ ဦးယာ၏ ဆွဲနှစ်ရာသီ လူးတား ပြာသိုလဘွဲ့တွင် -

“ရာသီညွန့်လန်း၊ နွယ်ပန်းခွာညို။ နှင်းစိုချမ်းစိမ့် လွမ်းလိမ့်လေ။ တထွေဆန်းစ၊ မကာရဟု၊ စရရာသီ၊ နာရီနှစ်ခန်း ချင့်မှန်းတိုင်းထွာ၊ နေ့မှာနှစ်ဆယ်၊ စွန်းကယ်ဇယညဉ့်သို့ကျသော်၊ ဆနှင့်တြိန်း၊ ကိန်းခန်းသချံာ၊ တသိန်းသာ၍၊ စွန်းပါငါးသောင်း၊ အပေါင်းသည်မျှ၊ ဓာတ်အိမ်ပြုလျက်။ နှင်းကျမှိုင်းရီ၊ ပထဝီဟု၊ ရာသီစရ၊ ပြာသိုလတွင်၊” ဟူ၍ စပ်ဆိုထားလေသည်။

ပြာသိုလတွင် သောကြာနေ့နှင့် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့များသည် ပြဿဒါးနေ့များဖြစ်၍ကြာ သပတေးနှင့် စနေနေ့များသည် ရက်ရာဇာနေ့များဖြစ်လေသည်။ ပြာသိုလသည်ရက်စုံကွယ်သောလဖြစ်သောကြောင့် ရက်ပေါင်း၃၀ ရှိ၏။

ပြေကြီးငါး ။ ။ ကင်းမွန်-ရှု။

ပြေးခုန်ကစားခြင်း ။ ။ ကျန်းမာခြင်းသည် မြတ်သော လာဘ်ကြီးမည်၏ ဟူသော မြန်မာတို့ဆိုရိုးစကားအတိုင်း၊ ကိုယ်ခန္ဓာကျန်းမာသန်စွမ်းမှုဉာဏ်လည်းရွှင်၊ စိတ်လည်း ကြည်နိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ကျန်းမာခြင်း၏တန်ဖိုးကို နားလည်သူတိုင်းသည် ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်မှုကို ရှေးရှု၍

ပြေးခုန်ကစားခြင်းများကို ပြုလုပ်လေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ ပြေးခုန်ကစားခြင်းများမှာ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ရာထောင်တို့ကပင် အလေ့အထပြုကာ၊ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော်လည်း၊ အသင်းအဖွဲ့များဖွဲ့စည်းကာစံနစ်တကျစီစဉ်အားပေးမှု ပြုခဲ့ကြသည်မှာကား၊ များစွာ မကြာလှသေးချေ။

ပြေးခုန်ကစားခြင်း၏ တန်ဖိုးကို ကောင်းစွာမသိရှိသေးမီက လူတို့စိတ်၌ကစားခြင်းသည် အလဟဿ အချိန်ဖြုန်းခြင်း ဖြစ်သည်ဟုယူဆကြ၏။ လူကြီးသူမများကလည်း ဆော့တတ်သောကလေးအားအလွန်မျက်မှန်းကျိုးတတ်၏။ ပြေးခုန်ကစားမှုကို ရှေးဦးဆုံးလိုက်စား၍ အားပေးခဲ့သူများမှာ ဂရိလူမျိုးများ ဖြစ်လေသည်။

ဂရိတို့သည် ကာယဗလနှင့်ဉာဏဗလတွင် တစ်ခါက ကမ္ဘာပေါ်ရှိမည်သည့်လူမျိုးမျှ မယှဉ်ပြိုင်နိုင်အောင်တိုးတက်ခဲ့လေသည်။ သိပ္ပံပညာနှင့်အနုပညာရပ်များကိုလည်း တတ်မြောက်အောင်ရှာဖွေဆည်းပူးခဲ့သလို၊ ကိုယ်လက်ကြံ့ခိုင်သန်စွမ်းမှုရအောင် ပြေးခုန်ကစားနည်း အမျိုးမျိုးကိုလည်း စတင်ခဲ့သည်။ သူတို့ထွင်ခဲ့သောပြေးခုန်ကစားနည်းများကို ကျန်းမာသန်စွမ်းမှုအတွက်သာမက စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင်မှု၊ စည်းကမ်းသေဝပ်မှု၊ စွမ်းရည်သတ္တိတိုးတက်မှုအတွက်ပါ ဖန်တီးစီမံထားလေသည်။ ဂရိလူမျိုးတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်အချိုးအဆစ်ပြေပြစ်မှုကို အထူးအာရုံထားကြသူများ ဖြစ်သည့်အလျောက်၊ ပြေးခုန်ကစားနည်း အမျိုးမျိုးကို ထွင်လာခဲ့ကြရာမှ အိုလင်းပစ် ပြေးခုန်ကစားပွဲများသည် ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။(အိုလင်းပစ်ကစားပွဲများ-ရှု။) ထိုအခါမှစ၍ လေးနှစ်တစ်ကြိမ်မှန်မှန် အိုလင်းပစ် ကစားပွဲကိုကျင်းပခဲ့၏။ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ထိုကစားပွဲလောက် အရေးပါသောပွဲမရှိဟု ဂရိတို့ ယူဆကြလေသည်။ ထို့ပြင် အိုလင်းပစ်ပြေးခုန်ကစားပွဲတွင် အောင်ပန်းဆွတ်၍ သံလွင်ရွက်ခွေ သရဖူဆောင်းခံရသောဂုဏ်ထက် မည်သည့်ဂုဏ်ကမျှမကြီးဟုလည်း ရှေးဂရိတို့အယူရှိခဲ့သည်။ အိုလင်းပစ်ပြေးခုန်ကစားပွဲသည် ရှေးအခါက ဂရိလူမျိုး တစ်မျိုးတည်းသာပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သောကစားပွဲဖြစ်ခဲ့သော်လည်း၊ နောင်အခါ ကမ္ဘာပေါ်ရှိနိုင်ငံတကာတို့မှ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် ကစားလိုသူများ ပါဝင်ကစားနိုင်အောင်အခွင့်အရေးများ ပေးထားခဲ့လေသည်။

“အိုလင်းပစ်ပြေးခုန်ကစားပွဲများတွင် အရေးကြီးသော အချက်မှာ အနိုင်ရရှိခြင်းမဟုတ်၊ ပါဝင် ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်” ဟူသော အိုလင်းပစ်ဆောင်ပုဒ်ကား လူ့ဘဝခရီးတစ်လျှောက်တွင် အလွန်အဖိုးတန်လှသည်။ လူ့ဘဝတွင်လည်း လိုလားအပ်သောအရာမှာ အောင်နိုင်ခြင်းမဟုတ်၊ ကောင်းစွာကြိုးစားခြင်း ဖြစ်ကြောင်းကို လူတို့သင်ခန်းစာဖြစ်စေသည်။

ပြေးခုန်ကစားခြင်း

အိုလင်းပစ် ပြေးခုန်ကစားပွဲတွင် အလုအယက် ပန်းဝင်လာကြစဉ်

ပြေးခုန်ကစားခြင်းသည် ယခုခေတ်တွင် အနှံ့အပြား ထွန်းကားလျက်ရှိပြီးလျှင်၊ နိုင်ငံအသီးသီးတွင် အသင်း အဖွဲ့များဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကာ ပြိုင်ပွဲများကို နှစ်စဉ်နှစ် တိုင်း ကျင်းပခြင်းပင် ပြုလုပ်လျက် ရှိကြလေသည်။ ယခု အခါတွင် တိုင်းပြည်နိုင်ငံတိုင်းလိုပင် အောက်တန်းကျောင်း ကလေးများမှ၍ တက္ကသိုလ်ကျောင်းကြီးများအထိ၊ ကျောင်းအသီးသီးတို့တွင်ကျောင်းသူကျောင်းသားများ၏ ကိုယ်စိတ်နှလုံးဖွံ့ဖြိုးရေးကို ရည်စူး၍ ပြေးခုန်ကစားခြင်း များကို စံနစ်တကျသင်ကြားပေးရုံမက ရာသီအလိုက် ကျင်းပသောပြေးခုန်ကစားပွဲများ၌ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် ကစားရန်အားပေးကြ၏။

ပြေးခုန်ကစားပညာသင်ကြားပေးရာ၌ အရွယ်သုံးမျိုး ပိုင်းခြား၍ ကစားနည်းအမျိုးမျိုး ခွဲခြားစီစဉ်ထား၏။ ကျောင်းဝင်စ ကလေးများအား လွတ်လပ်စွာ ခုန်ပေါက် ပြေးလွှား ပျော်မြူးစေသည့် ကစားနည်းများ၊ တန်းများကို အဆင့်ဆင့်တွယ်တက်လျှိုဝင်ကစားနည်း၊ အနိမ့်အမြင့်များ ပေါ်၌ လမ်းလျှောက်ခြင်း၊ ဘောလုံးများ မြှောက်ဖမ်းခြင်း စသော ကစားနည်းများကို သင်ကြားပေး၍ လူငယ်ပိုင်း အတွက် ဘောလုံးကစားခြင်းနှင့် အခြားစုပေါင်းလှုပ်ရှား ကစားရသော ကစားနည်းများ၊ စည်းကမ်းသေဝပ်၍ အမိန့်

ဩဇာကို နာခံလာတတ်စေသည့် ကစားခုန်စားနည်းများကို သင်ကြားပေးရန်ဖြစ်သည်။ လူလတ်ပိုင်းအတွက်မူ ပြေးခုန် ကစားနည်းအမျိုးမျိုး၊ လက်ဝှေ့၊ ရေကူး၊ ဘားဂျမ်း၊ ဓား သိုင်းနှင့်တကွ ကိုယ်ကာယဖွံ့ဖြိုးထွားကြိုင်းသန်မာစေ သောလေ့ကျင့်ခန်းများ၊ လူစုလူဝေးနှင့် စုပေါင်း လှုပ်ရှားရ သော ဒရိုင်းလေ့ကျင့်ခန်း အမျိုးမျိုးများကို သင်ကြားပေးရန် လျာထားကြသည်။ ယောက်ျားလေးများအတွက်သာမက၊ မိန်းကလေးများအတွက် သဘာဝအလျောက် လှုပ်ရှားက ခုန်မှုအမျိုးမျိုး၊ ဂျမ်းဘားကစားနည်းအမျိုးမျိုး ကြိုးခုန်ခြင်း အမျိုးမျိုးနှင့် ကိုယ်ကာယ ဖွံ့ဖြိုးပြေပြစ်သော လေ့ကျင့် ခန်းများကို သင်ကြားပေး၏။

ပြေးခုန်ကစားရာ၌ စည်းနှင့်ကမ်းနှင့်စံနစ်တကျ ကစား နိုင်ဖို့အထူးအရေးကြီးသည်။ ပုံပမာ ဘောလုံးကစားရာတွင် ဘောလုံးထိန်းသိမ်းနည်း၊ ဘောလုံးကန်နည်း၊ လက်ခြေ ထားနည်း၊ ခေါင်းတိုက်နည်းနှင့်တကွအပေးအယူ လှည့် ပတ်နည်းများကို ကစားသူတိုင်းပြုလုပ်တတ်အောင် ရည် ရွယ်၍သင်ပေးရ၏။ မိုးရာသီအခါများ၌ ကိုယ်လက် သန်စွမ်းမှုမချို့တဲ့ရအောင် အိမ်တွင်း၌ပင် ကစားနိုင်သော ပင်ပေါင်ကစားနည်းကဲ့သို့သော အိမ်တွင်းကစားနည်းများ ကိုလည်း တီထွင်ထားလေသည်။

ကစားရာတွင် ကိုယ်နေကိုယ်ထား ဟန်အမူအရာ နှင့်အားအင်ကို စနစ်တကျ အသုံးပြုနိုင်မှုမှာ လွန်စွာအရေးကြီးလေသည်။ ပုံစံပြရသော် တန်းခုန်ပြေးပွဲတွင် ယှဉ်ပြိုင်သူသည် အပြေးသန်ရုံမျှနှင့်အောင်ပန်းကိုမဆွတ်လှမ်းနိုင်ချေ။ အပြေးသန်မှုကို ခုန်လွှားနိုင်ခြင်း ကိုယ်နေပျော့ပျောင်းခြင်း၊ ခြေယူခြေသိမ်း စနစ်ကျခြင်းတို့နှင့်ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်မှသာလျှင် အောင်မြင်ရန် မျှော်မှန်းနိုင်ပေသည်။

မည်သည့် ပြေးခုန်ကစားပြိုင်ပွဲတွင်မဆို အားအင်ကို ကိုယ်ဟန်အမူအရာ စံနစ်ကျမှုနှင့်ပူးတွဲသုံးစွဲသူသည် ခွန်အားကိုသာ အဓိကထား၍ ယှဉ်ပြိုင်သူထက် သာနိုင်သည် ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္ဘာ့အိုလံပစ်ကစားပွဲကြီးများတွင် တံခွန်စိုက်ဘွဲ့ထူးကိုဆွတ်ခူးနိုင်ကြသောနာမည်ကျော် ကစားခုန်စားသမားများသည် အနေအထားဟန်အမူအရာ စနစ်တကျရှိစေရန် နေ့စဉ်နှင့်အမျှလေ့ကျင့်ကြရလေသည်။

ပြေးခုန်ကစားပွဲများတွင် ကြေးစားနှင့် အပျော်တမ်းဟူ၍ ၂မျိုးရှိသည်။ ကြေးစားကစားသမားဟူသည်မှာ ဝမ်းရေးအတွက် အခကြေးငွေယူ၍ ကစားသူများ ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ အပျော်တမ်းကစားသမားများမှာ အခကြေးငွေအတွက်မဟုတ်ဘဲဝါသနာအလျောက် ဝင်ရောက်ကစားသူများဖြစ်သည်။ အပျော်တမ်း ကစားပွဲများတွင် ကြေးစားသမားများ ယှဉ်ပြိုင်ခွင့်မရှိပေ။

ပြေးခုန်ကစားမှုများကို ယခုအခါ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံးပင် စိတ်ဝင်စားလာကြသည့်အလျောက် ပြေးခုန်ကစားပြိုင်ပွဲများတွင် အသုံးပြုရန်အတွက် အချိန်မှတ် ကိရိယာများနှင့် အရှိန်တွက် ကိရိယာများကို သိပ္ပံပညာရှင်များသည် တီထွင်လုပ်ကိုင်လာကြလေသည်။ မကြာသေးမီက လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခအဖီဗီဗီးသည် အပြေးပြိုင်ပွဲများတွင် ပြေးသူများသည် မည်မျှမြန်၍တာကို အပြီးသတ်ရန်မည်မျှ အရှိန်ယူရသည်စသည်တို့ကို ရုတ်တရက်သိနိုင်သောလျှပ်စစ်ကိရိယာ တစ်မျိုးကိုတီထွင်လိုက်ပြီးနောက်လက်တွေ့စမ်းသပ်ကြည့်ရာ ကောင်းစွာအထမြောက်အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။ ထိုလျှပ်စစ်ကိရိယာကို အသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် သိနိုင်သောအချက်များမှာ (၁) တာထွက်ချိန် (၂) သတ်မှတ်ထားသော တာတစ်လျှောက်တွင် ကြာသောအချိန် (၃) ကြားမှတ်တိုင်တစ်ခုနှင့်တစ်ခုစပ်ကြားကြာသောအချိန် (၄) တာအတွင်းရှိ နှောအသီးသီးကို ဖြတ်သွားသည့်အချိန်၊ (၅) ထွက်စတွင်အရှိန်တိုးတက်လာပုံ (၆) အမြန်ဆုံးအရှိန်သို့ ရောက်ရန်လိုသောအချိန် (၇) အမြန်ဆုံးအရှိန်သို့ ရောက်သည့်အချိန်နှင့် (၈) မောပန်းသည့်အတွက် အရှိန်လျော့သွားပုံ စသည်တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။

အခုန်နှင့်အပစ်ကစားနည်းများအတွက်လည်း အလားတူကိရိယာမျိုးကို အသုံးပြုနိုင်ရန် တီထွင်လုပ်ကိုင်ကြဆဲဖြစ်

၏။ ပြေးခုန်ကစားမှုဆိုင်ရာသုတေသန လုပ်ငန်းများမှာ အတန်ပင်ခရီးရောက်လျက်ရှိကြပေသည်။ သို့ရာတွင် ပြေးခုန်ကစားသူတို့၏ ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်းများ လှုပ်ရှားပုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ကား အနည်းငယ်မျှသာသိရှိကြလေသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ တစ်နေ့တခြားတိုးတက်လျက်ရှိသော သိပ္ပံပညာရပ်များ၏ အကူအညီဖြင့် နောင်လာလတ္တံ့သော ခေတ်များတွင် ပြေးခုန်ကစားမှုဆင့်အတန်းသည် လက်ရှိအခြေအနေထက် အဆပေါင်းများစွာ တိုးတက်လာဖွယ်ရာ ရှိသည်ဟု ယုံကြည်ရပေသည်။

ပြေးခြင်း။ ။ပြေးခုန်ကစားပွဲအမျိုးမျိုးတွင် ပြေးခြင်းသည်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော ကစားနည်းဖြစ်၏။

ပြေးလွှားကစားခြင်းကို လူတိုင်းနှစ်သက်ကြ၏။ မတ်တပ်ရပ်၍ကောင်းမွန်စွာ သွားလာနိုင်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ကလေးသူငယ်တို့သည် အချင်းချင်းအပြေးပြိုင်၍ ကစားလေ့ရှိကြသည်။ ထိုအရွယ်မှစ၍ တဖြည်းဖြည်း ကြီးရင့်လာသည့်တိုင်အောင် အပြေးကိုလေ့ကျင့်ကစားကြ၏။ ပြေးခြင်းကို အလွန်စိတ်ဝင်စား သူတို့ကား အပြေးကိုသာ အမြဲလေ့ကျင့်၍ အပြေးတံခွန်စိုက်ဘွဲ့ကို ဆွတ်ခူးရန်ကြိုးစားကြလေသည်။ အပြေးသန်ရန် ကိုယ်ခန္ဓာတောင့်တင်းကျန်းမာမှုနှင့် အမြဲအလေ့အကျင့်ရှိမှုလည်းလိုသည်။ အနောက်နိုင်ငံများ၌ အပျော်တမ်း လေ့ကျင့်ရေးအဖွဲ့များဖွဲ့၍ပင် လေ့ကျင့်ကြလေသည်။ ပြေးရာတွင် အလေ့အကျင့်ရ၍ အမောခံနိုင်သူသည် မည်သည့် ပြေးခုန်ကစားပွဲ၌မဆို ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်လျှင် တပန်းသာပြီးဖြစ်သည်။

ပြေးပွဲများတွင် တာတိုပြေးပွဲ၊ တာရှည်ပြေးပွဲ၊ခရီးဝေးပြေးပွဲဟူ၍ပြေးပွဲသုံးမျိုးရှိသည်။ တာတိုပြေးပွဲများကား ကိုက် ၁၀၀ မှ ၄၄၀ အထိပြေးခြင်းဖြစ်၏။ ပြေးသူများသည် တာအစမှပန်းဝင်သည် အထိတစ်ဆက်တည်း အားသွန်၍ပြေးရသည်။ တဟုန်တည်းဆက်၍ ပြေးနိုင်လောက်သော ခရီးအကွာအဝေးမှာ ကိုက် ၄၄၀ မျှအထိသာ ဖြစ်၍ ထိုအကွာအဝေးကို တာတိုဟု ခေါ်ကြပေသည်။

တာရှည်ပြေးပွဲကားမိုင်ဝက်မှ ၃ မိုင်အထိရှိသော တာတွင်ပြေးရခြင်းဖြစ်၍၊ အမောခံနိုင်ရန်များစွာလိုလေသည်။ ထိုခရီးတာအတွက် မိမိပြေးရမည့် တာ၊ ခွန်အားအချိန်နှင့် အရှိန်ချင့်တွက်၍ ပြေးရန်လိုသည်။ ဇွဲလုံ့လရှိမှ အောင်နိုင်သော ပြိုင်ပွဲမျိုးဖြစ်သည်။ ခရီးဝေးပြေးပွဲတွင်မူ သုံးမိုင်ထက်ရှည်သော ခရီးကိုပြေးရသည်။ ယင်းတွင် ကမ္ဘာ့ပြေးပွဲ ပြိုင်ပွဲများအနက် တစ်ခု အပါအဝင်ဖြစ်သော မာရသွန်ပြေးပွဲခေါ် တာ ၂၆ မိုင်နှင့် ၃၈၅ကိုက်ကို ပြေးရသည့် အပြေးပြိုင်ပွဲကြီးလည်း ပါဝင်သည်။ ယင်းပြေးပွဲကို

၁၈၉၆ ခုနှစ်တွင် အေသင်မြို့၌ ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့အိုလင်း
ဖစ် ပွဲကြီးတွင် စတင် ထည့်သွင်းခဲ့လေသည်။

အပြေးပြိုင်ပွဲများတွင် ရိုးရိုး ပြေးပွဲများအပြင် တန်းခုန်၊
ပြေးပွဲ၊ လက်ဆင့်ကမ်း ပြေးပွဲများလည်းရှိသေးသည်။ တန်း
ခုန်ပြေးပွဲများမှာ ပြေးရမည့်တာတွင် ခုန်လွှားစရာ တန်းမြင့်
များထား၍ ထိုတန်းများကို ခုန်၍ ခုန်၍ ပြေးရ၏။ ကျင်
လျင်မှုနှင့် အလေ့အကျင့် များစွာလိုသော ပြေးနည်းတစ်မျိုး
ဖြစ်၏။ လက်ဆင့်ကမ်း ပြေးပွဲကား တစ်ဦးချင်းကောင်း၍
မရ၊ အဖွဲ့လိုက်ကောင်းမှ အောင်နိုင်သောအဖွဲ့ဝင်များ
တစ်ဦးစီ ဆင့်ပြေးသော ပြေးပွဲဖြစ်သည်။

တာတိုပြေးပွဲတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံသား နီဂရိုးများသည်
တံခွန်စိုက်သူများ ဖြစ်ကြ၏။ နီဂရိုးများကား တရိုက်ထိုး
အပြေးသန်၍ အမောခံနိုင်သူများ ဖြစ်၏။ အင်္ဂလိပ်တို့သည်
တာရှည်ပြေးပွဲတွင် ဗိုလ်ဆွဲကြသူများဖြစ်၏။ ဖင်းလန်နိုင်ငံ
သားတို့ကား ခရီးဝေးအပြေးတွင် နာမည်ရ အပြေးသန်
သူများဖြစ်သည်။ အမေရိကန် လူမျိုးတို့ကား တန်းခုန်
ပြေးပွဲတွင် တံခွန်စိုက် အပြေးသမားများ ဖြစ်၏။ အထူး
သဖြင့် လက်ဆင့်ကမ်း ပြေးပွဲတွင် တံခွန်စိုက်သူများမှာ
အမေရိကန် လူမျိုးများဖြစ်လေသည်။

ပြောသံ ။ ။သတ္တဝါတို့၏ လည်ချောင်းထဲရှိ အသံအိုး
တွင်းမှအသံကြီးကို အဆုတ်မှ ရှူထုတ်လိုက်သော လေ
ကြောင်းက ရိုက်ခတ်လိုက်သဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောအသံကို
ပြောသံဟုခေါ်သည်။ သတ္တဝါတိုင်း၌ ပြောသံအသီးသီး
ရှိကြသည်။ သစ်ကုလားအုပ်ကဲ့သို့သော တိရစ္ဆာန်အချို့
သာ အသံထွက်နိုင်ကြချေ။

အသံကြီး ရှည်လျှင်ရှည်သလောက်အသံကြီးသည်။ လူ
ယောက်ျား၏ အသံကြီးသည် လူမိန်းမ၊ လူကလေးတို့၏
အသံကြီးထက် ပို၍ရှည်သဖြင့် ပို၍အသံကြီးသည်။ အသံ
ကြီးသည် တစ်သျှူးကြီး ၂ မျှင်အနေဖြင့် အသံအိုးကိုဖြတ်
၍တည်ရှိသည်။ ယင်းတို့သည် လည်ချောင်းရှိ ကြွက်သား
များဖြင့်ဆက်နေ၍ ဆန့်ချည်တင်းချည် လုပ်နိုင်သည်။
ကျွန်ုပ်တို့လေ့ရှိလိုက်သည့်အခါ အသံကြီးများလျော့ကျ
သွားကာ အင်္ဂလိပ်စာလုံးဗွီ (V) သဏ္ဍာန် ဖြစ်သွားသည်။
လေကိုရှူထုတ်လိုက်သည့်အခါ အသံကြီးသည် တင်းသွား
ကာ အသံထွက်လာသည်။ အသံကြီးတင်းလေ အသံ
ကြီးလာလေဖြစ်သည်။

သွား၊ လျှာ၊ နှုတ်ခမ်း စသည်တို့သည် ပြောသံအမျိုးမျိုး
ဖြစ်အောင်ပြုပြင်ပုံသွင်းနိုင်သော အင်္ဂါများဖြစ်သည်။
နာခေါင်းပေါက်သည် ပြောသံ၏ သာယာမှု၊ ကြည်လင်မှု
ကို ပြုပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် နာခေါင်းပိတ်သည့်အခါ
ပြောသံတစ်မျိုး ပြောင်းသွားသည်ကိုတွေ့ကြရသည်။

သတ္တဝါအများပင် အချင်းချင်းဆက်ဆံရာ၌ အသံကို
အသုံးပြုကြသည်။ ငှက်တို့သည် သူတို့၏ပြောသံဖြင့် တေး
ဆိုကြသည်။ ခွေးတို့သည် တောင်းခံသည့်အခါ၌အသံတစ်
မျိုး၊ စိတ်ဆိုးသည့်အခါ၌အသံတစ်မျိုး၊ ကြောက်ရွံ့သည့်
အခါအသံတစ်မျိုး၊ ပျော်သည့်အခါအသံတစ်မျိုး၊ နာမကျန်း
သည့်အခါအသံတစ်မျိုးစသည်ဖြင့် အသံအမျိုးမျိုး ပြုတတ်
သည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့်သတ္တဝါမျှ လူတို့လောက်
အဆင့်အတန်းမြင့်မြင့် အသံခွဲခွဲခြားခြား မပြုနိုင်ကြချေ။

လူတို့၏ပြောသံသည် ဗျည်းသံ၊ သရသံ၊ အမျိုးမျိုးတို့
ဖြင့်စိတ်ထဲ၌ပေါ်သမျှကို အခက်အခဲမရှိ ဖော်ပြ ပြောဆိုနိုင်
ကြသည်။ သီချင်းလည်း ဆိုနိုင်သည်။ စကားပြောခြင်းနှင့်
သီချင်းဆိုခြင်းကိုလည်းတွဲ၍ပြုနိုင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူတို့
တွင် ဘာသာစကားဟူ၍ လူမျိုးအလိုက် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်
ခဲ့သည်။ တစ်ဦး၏ ပြောသံနှင့် တစ်ဦးပြောသံမတူချေ။
ထို့ကြောင့် ပြောသံကို အဝေးမှကြားရုံဖြင့် လူကို မှတ်မိ
နိုင်သည်။

အသံကြီး အလုပ်လုပ်ရပါများ၍ နာလျှင် အသံနာလာ
သည်။ အသံအိုးရောင်ခြင်း၊ ယားခြင်း၊ အနာ ဖြစ်ခြင်း
စသည်တို့ ဖြစ်သည့်အခါ မည်သို့ပင်အားထုတ်သော်လည်း
ပြောသံထွက်၍မလာတော့ချေ။ ဆေးလိပ်သောက်လွန်ခြင်း၊
ဓာတ်ခိုး၊ ဓာတ်ငွေ့ကာလကြာရှည်စွာမိခြင်းတို့ကြောင့်
ပြောသံကို ထိခိုက်စေတတ်သည်။ အသံအိုးတွင် ကင်ဆာ
ရောဂါဖြစ်သည့်အခါ အသံအက်၍ နောက်ဆုံးမထွက်
တော့ချေ။ အသံဩဇာကောင်းခြင်းသည် လူတစ်ယောက်
အဖို့ တစ်ပန်းသာသော ကိစ္စဖြစ်ပေသည်။

ပြက္ခဒိန် ။ ။ ပက္ခဒိန်-ရှု။

ပြင်စည်မင်းသား (မြန်မာ ၁၂၂၄ ခုနှစ်လွန်) ။ ။ပြင်
စည်မင်းသားကြီးကား လောကီ ဂန္ထရုဗဟုသုတနှင့် ပြည့်
စုံသည့်မင်းသား ပညာရှိ တစ်ပါးဖြစ်သည်။ တေး၊ ထံကျာ
၊ ကဗျာ၊ ရတုသီမှု၊ ရေးစပ်မှုများကို ထီးသုံးနန်းသုံး အနှုန်း
အဖွဲ့အနွဲ့အယဉ်တို့နှင့် တကွ တစ်ဖက်ကမ်းရောက် တတ်
မြောက်ကျွမ်းကျင်သဖြင့် ကျော်ကြားသည်။ ငယ်မည်
တော်မှာ တိပိတင်ပုဖြစ်သဖြင့်၊ နောင်တော် မင်းတုန်းမင်း
တရားက 'တင်ပု' ဟုခေါ်သည်။

အမရပူရ ပထမမြို့တည် နန်းတည် ဘိုးတော်မင်းတရား
ကြီး၏မိဖုရားခေါင်ကြီးမှမြင်သော သမီးတော်လတ် သီရိ
တိလောက မဟာသုဘတ္တာရတနာ ဒေဝီနှင့် မြောက်နန်း
မိဖုရားမှမြင်သော သားတော်အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာတို့၏ ဒုတိ
ယသားတော် သီရိမဟာ သီဟသူရ မဟာဓမ္မရာဇာဘွဲ့ခံ
တောင်ငူမင်းကား ပြင်စည်မင်းသားကြီး၏ ခမည်းတော်

ဖြစ်သည်။ ဘကြီးတော်မင်းတရားကြီး လက်ထက်၌ပင် ပြင်စည်မင်းသားကြီး၏ ခမည်းတော်လွန်သည်။ ဘထွေး တော်သာယာဝတီမင်း လက်ထက်တွင် တူတော် ပြင်စည် မင်းသားကြီးအား မြင်ကွန်းမြို့ကို စားစေ၍၊ မဟာသီရိ ဓမ္မရာဇာဘွဲ့နှင့် မင်းသားကြီးနေရာတွင် ထားတော်မူသည်။ ထိုစဉ်အခါက မင်းသားကြီး ဖွဲ့ဆိုအပ်သောပတ်ပျိုး၊ သီချင်း ခံစသော အရပ်ရပ် ကဗျာလင်္ကာများကို မြင်ကွန်းမင်းသား ရေးသည်ဟူ၍ စာခေါင်း ထိုးလေသည်။

ဘထွေးတော် သာယာဝတီမင်း၏ သားတော် မင်းတုန်း မင်းတရားကြီး လက်ထက်တော်သို့ရောက်သောအခါ မင်း သားကြီးအား သီရိမဟာဓမ္မရာဇာဘွဲ့နှင့် မင်းသားကြီး နေ ရာတွင်ထား၍၊ ပြင်စည်မြို့ကိုလည်းမြို့စားပေးတော်မူ သည်။ ထိုအခါမှစ၍ မင်းသားကြီးရေးသမျှသော ကဗျာ လင်္ကာအရပ်ရပ်ကို ပြင်စည်မင်းသားရေးသည်ဟူ၍ စာ ခေါင်းထိုးလေသည်။

ပြင်စည်မင်းသားကြီး ဖွဲ့နွဲ့ သီကုံးခဲ့သည့် ယိုးဒယား သီချင်းကြီးပေါင်းများစွာရှိသည်။ ယင်းတို့ကို မှတ်သား ရလွယ်ကူစေရန်၊ အောက်ပါအတိုင်း အကျဉ်း သင်္ဃန်းပြု၍ လင်္ကာဖွဲ့ထားကြသည်။

“ရွှေ-နှင်း-တော-မြိုင်၊ ပန်း-ခိုင်-မှော်-မိုင်း၊ ခြားပိုင်း ရှစ်သံ၊ ဖရံတင်-ညွန့်၊ ခက်မွန်-ခမိန်၊ တနောက်-ချိန်ငြား၊ ဖိန်းချား-ထပ်တွန့်၊ ခတ်ချန်-ငှင်စ၊ အသံရှစ်၊ မှတ်လစ် စဉ်ကမာ” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

- အကျယ်ပြုရမူ-
- (၁) “ ရွှေတညာ ” - ဖရံတင်
  - (၂) “ နှင်းယွန်းခါဟေမန် ” - ခက်မွန်
  - (၃) “ တောတောင်စွယ် ” - ခမိန်
  - (၄) “ တောမြိုင်ခြေ ” - တနောက်
  - (၅) “ ပန်းမြိုင်လယ် ” - ဖိန်းချား
  - (၆) “ ခိုင်ပန်းစုံ ” - ထပ်တွန့်
  - (၇) “ မှော်ရံဟေဝန် ” - ချတ်ချန်
  - (၈) “ မိုင်းမုန်ပြာရီမှောင်ဝေ ” - ငှင်စ

ဟူသော ယိုးဒယားသံ ရှစ်မျိုးနှင့် ဖွဲ့နွဲ့သီကုံးထားသော ယိုးဒယား သီချင်းကြီးများ ဖြစ်သည်။

ပြင်စည် မင်းသားကြီးသည် ၁၂၂၄ ခုနှစ် တော်သလင်း လအတွင်း ကံကုန်သည်။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး။ ၁၁၇၈၉ ခုနှစ်မှ ၁၇၉၉ ခုနှစ် အထိ ဆယ်နှစ်မျှသောကာလပတ်လုံး ပြင်သစ်တစ်နိုင်ငံလုံး သည် ဆူပူသောင်းကျန်းသတ်ဖြတ်မှုများဖြင့် သောသော ညံ့ခဲ့လေသည်။ ထိုကာလသည် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာ လဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်ဘုရင် လူဝီ-၁၆ ၏ လက်ထက်တွင် တော်လှန်ရေးစခဲ့၍ နပိုလီယန်ဗိုနာပတ် ပထမကွန်ဆာဖြစ်

လာသည့်အခါတော်လှန်ရေးပြီးဆုံးခဲ့သည်။ ဆိုခဲ့သော ဆယ်နှစ်ကာလအတွင်း ဘုရင်နှင့် မိဖုရားအပါအဝင် အ ထောင်အသောင်းမျှသော မင်းဆွေမင်းမျိုး မြို့စားနယ်စား တို့ ခေါင်းဖြတ်အသတ်ခံရသည်။ တော်လှန်ရေးခေါင်း ဆောင်များပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် နှစ်ကြာရှည်စွာ လူထုကြည်ညိုမှုကိုမခံရဘဲ၊ နောက်ဆုံးတွင် ခေါင်းဖြတ်ခံ ကြရလေသည်။(နပိုလီယန်ဘုရင်များ-ရှု)

သဘောအားဖြင့် ဆိုရလျှင် တော်လှန်ရေး စတင်ချိန်က ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌ ဘုရင်တန်ခိုးအာဏာလွှမ်းမိုးနေခဲ့သည်။ တော်လှန်ရေး ပြီးဆုံးချိန်၌မူ ကြီးကျယ် တိုးပွားလာနေ သော လူလတ်တန်းစားလက်ထဲသို့ အာဏာပြောင်း သွားသည်။ ပထမနပိုလီယန်ဘုရင် တန်ခိုးမှေးမှိန်သွား ပြီးနောက်တွင် ဗူးဗွန်မင်းဆက်များ ပြန်၍နန်းစံကြသေး သော်လည်း၊ ကံကျွေးချစနစ်မူကား ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌ ပြန်၍ ခေါင်းမဖော်နိုင်တော့ချေ။

ပြင်သစ်ဘုရင်များ တံခိုးထွားလျက်ရှိခဲ့စဉ်က ပြင်သစ် နိုင်ငံတွင် လူတန်းစား သုံးရပ်ရှိနေသည်။ မင်းမျိုး၊ မင်းနွယ်၊ မြို့စား၊ နယ်စားမှူးမတ်များ၊ ရောမကက်သလစ် ခရစ် ယာန်ဂိုဏ်းဝင်သာသနာ့ဝန်ထမ်းများ ပြည်သူလူထုဆင်းရဲ သားများဟူ၍ဖြစ်သည်။ ထိုလူတန်းစားသုံးရပ်၏ အခြေ အနေသည် မမျှမတ ဖြစ်နေလေသည်။

၁၈ ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းလောက်တွင် ပြင်သစ် ပြည်သူ လူထုသည် အလွန်ဆင်းရဲ ဒုက္ခရောက်လျက်ရှိကြသည်။ ဆင်းရဲသားများသည် ကြီးလေးသော အခွန်အတုတ်များကို ထမ်းဆောင်ကြရ၍၊ ခါးမလုံ ဝမ်းမဝ စုတ်ပဲ့နံ့ချာသော ဘဝသို့ကျရောက်နေကြသည်။ သူတို့ဆင်းရဲ ငတ်ပြတ်နေ သလောက် ပြင်သစ်ဘုရင်နှင့် နယ်စားမြို့စား မှူးမတ်တို့က စည်းစိမ်ယစ်မှူးနေကြသည်။ ထိုမင်းမြှောင်ကပ်ပါး နယ်စား မြို့စားမှူးမတ်များနှင့်ရောမကက်သလစ် ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းဝင် ဘုန်းကြီးများသည် တစ်နိုင်ငံလုံးရှိမြေယာများကို လက်ဝါး ကြီးအုပ် သိမ်းပိုက်ထားသော်လည်း အခွန်မထမ်းကြချေ။ အခွင့်အရေးဟူသမျှကား ဆင်းရဲသားများမခံစားရဘဲ၊ သူတို့ချည်းခံစားကြသည်။ ဆင်းရဲသားများသည် ထိုမှိုးကျ ရွှေကိုယ်တို့ စည်းစိမ်ယစ်မှူးနိုင်အောင် ကြီးလေးသောအ ခွန်များပေးဆောင်ကြရသည်သာမက၊ အမျိုးမျိုးဖိစီးနှိပ် စက်ခြင်းကိုလည်း ခံကြရသည်။ ပုံစံအားဖြင့် နယ်စားမြို့ စားတစ်ယောက်တောကစားထွက်၍၊ တောင်သူလယ်သမား များ၏ လယ်ခင်းများပျက်စီးသွားသော်လည်း၊ လျော် ကြေးကိုသူတို့မတောင်းနိုင်ကြချေ။ နယ်စား မြို့စားများက ထိုသူတို့အား မတော်တဆဖြစ်စေ၊ တမင်ဖြစ်စေ သတ်မိစေ ကာမူ၊ နယ်စားမြို့စားများအား တရားစွဲဆိုနိုင်ခွင့် လုံးဝမရှိချေ။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး

ထိုသို့လူမှုရေးမမျှမတ၊ အုပ်ချုပ်ရေးမမျှမတ ဖြစ်နေသည်ကို ဘုရင်မင်းမြတ်က မျှတလာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိချေ။ ထို့ပြင်ဘုရင်များသည် အလွန်တန်ခိုးကြီးလိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် နယ်ချဲ့နိုင်ရေးအတွက် ဂျာမနီနှင့်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်နှင့်လည်းကောင်း စစ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုစစ်ပွဲများတွင် ပြင်သစ်တို့ ရှုံးသည်သာများသည်။ စစ်ပွဲများကြောင့် ငွေကုန်ကြေးကျများသည်။ ပြည်သူလူထုလည်း ခါတိုင်းထက် ပို၍ မကျေမနပ်ဖြစ်လာလေသည်။

ထိုကာလအတွင်း လူမှုအယူအဆသစ်များ ပေါ်လာ၍ ပြည်သူလူထုထံသို့ တစ်စတစ်စပြန့်ပွားသွားလေသည်။ လူထုအား အယူအဆသစ်များဖြင့် အသိဉာဏ်ဖွင့်ပေးကြသော ပညာရှိစာရေးဆရာကြီးများမှာ ဇော်လတ်ယား၊ မွန်တက်စကျူး၊ ရူးဆိုး စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ၏ အသိဉာဏ်ဖွင့်ပေးမှုကြောင့် ဘုရင်မင်းမြတ်ဟူသည် မိုးကျရွှေကိုယ်မဟုတ်ကြောင်း၊ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးတွင်ပြည်သူလူထုသည်လည်းပါဝင်ခွင့်ရှိကြောင်း သိမြင်လာကြသည်။ သူတို့၏ နိမ့်ကျနုနုချာသောအဖြစ်ကိုလည်း ဆင်ခြင်မိလာကြသည်။ လူဝီ ၁၄သည် စည်းစိမ်ခံရန် အလွန်အသုံးအဖြုန်းများသည်။ မိမိတန်ခိုးအာဏာကြီးမားရန် စစ်ပွဲများတိုက်ခိုက်စေသဖြင့် ဘဏ္ဍာငွေများစွာကုန်ကျသည်။ လူဝီ-၁၅ နန်းတက်လာပြန်သော်၊ ထိုဘုရင်သည်အရည်အချင်း ညံ့ဖျင်းကာ၊ ပျင်းရိပြီးလျှင် အသုံးအဖြုန်းကြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူလူထုသည် ဘုရင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ရွံ့မုန်းလာလေသည်။

ယင်းသို့ မကျေနပ်မှုများသည် အငွေတလူလူနှင့်ဖြစ်နေသောယမ်းအိုးကြီးနှင့် တူနေသည်။ ထိုယမ်းအိုးကြီးသည် လူဝီ - ၁၆ လက်ထက်တွင် ပေါက်ကွဲလေတော့သည်။ လူဝီဘုရင်နှင့် မိဖုရားမာရီအန်တွာနတ်တို့သည် စည်းစိမ်ကြီးစွာခံစား၍ နိုင်ငံ၏ဘဏ္ဍာကို သုံးဖြုန်းကြသည်။ ထို့ကြောင့်နိုင်ငံမှာ ကြွေးပတ်လည် ဝိုင်းနေသည်။ ၁၇၈၈ခုနှစ်တွင် လူဝီသည် ငွေကြေးအပူတပြင်းလိုအပ်နေသဖြင့် အခွန်တိုး၍ကောက်ခံရန် စတိတ်ဂျင်နရယ် (အင်စတိတ် ဂျင်နရယ်)ခေါ် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကြီးကို ခေါ်ရလေတော့သည်။

၁၇၈၉ ခုနှစ် မေလတွင် ထိုလွှတ်တော် အစည်းအဝေးကို ဗာဆေးမြို့၌ ကျင်းပရာ၊ မင်းဆွေမင်းမျိုး မြို့စားနယ်စားများ၊ သာသနာ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ဆင်းရဲသား ပြည်သူလူထုတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များတက်ရောက်ကြသည်။ ပြည်သူလူထု၏ ကိုယ်စားလှယ်တို့သည် အခွန်သစ်ကောက်ခံရေးကိုလက်မခံသည့်ပြင်၊ လူမှုရေး မမျှတမှု၊ အုပ်ချုပ်ရေး မမျှတမှုတို့ကိုပြုပြင်ပေးရန် တောင်းဆိုကြသည်။ ထိုအခါ

အခြားလူတန်းစားနှစ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကကန့်ကွက်သည်။ လူဝီဘုရင်ကလည်း မိမိ၏စစ်တပ်ဖြင့်ခြိမ်းခြောက်သည်။ ထို့ကြောင့် လူထုကိုယ်စားလှယ်တို့သည် လွှတ်တော်မှ ထွက်ခဲ့ကြပြီးလျှင် အနီးရှိ တင်းနစ်ကစားကွင်း တစ်ခုတွင် စုရုံးစည်းဝေးကြသည်။ ထို့နောက် မိမိတို့သာလျှင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏တရားဝင်အမျိုးသားလွှတ်တော်ဖြစ်သည်ဟု ကျေညာသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံအတွက် အခြေခံဥပဒေ အသစ်တစ်ရပ်ရေးဆွဲ၍ မပြီးမချင်း ထိုလွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းခြင်းမပြုရန်လည်း သစ္စာအဓိဋ္ဌာန် ပြုကြသည်။ အခြားလူတန်းစား နှစ်ရပ်မှ အမြင်မှန်ရသောအချို့ကိုယ်စားလှယ်တို့ကလည်း နောင်အခါ တိုင်းပြည်ပြု လွှတ်တော်ဟုတွင်သည့် ပြည်သူလူထုကိုယ်စားလှယ်စုနှင့် လာ၍ပူးပေါင်းသည်။ ဤသို့ စတိတ်ဂျင်နရယ် လွှတ်တော်ကို အသိအမှတ်မပြုဘဲ တစင်ထောင်သည်ကို နောက်ဆုံးတွင် လူဝီဘုရင်သည် အသိအမှတ် ပြုရလေသည်။

သို့တိုင်အောင် သူသည်အကြမ်းဖက်၍ နှိမ်နင်းရန်သာ ကြိုးစားနေခဲ့သေးသည်။ သူသည် ဝန်ကြီးချုပ်ဇော်နက်ကာကို ဖြုတ်ပစ်၍၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းရန်လည်း ကြံရွယ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ပါရစ်မြို့တော်လူထုသည် အုပ်မနိုင်ထိန်းမရဖြစ်လာကာ၊ လက်နက်များ ရရှိရန်အတွက် ဗက်စတီးခေါ်အကျဉ်းထောင်ကြီးကို ဧူလိုင်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ထိုအခါမှစ၍ သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို တော်လှန်သောတော်လှန်ရေးကြီးစတင်ခဲ့လေသည်။ ဗက်စတီးကျဆုံးပြီးနောက် ပါရစ်မြို့နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ အရပ်ရပ်တွင် တော်လှန်ရေးသမားများကြီးစိုးလာလေသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် စည်းမျဉ်းအုပ် ဘုရင်ပါတီ၊ ဘုရင်မင်းမြတ်ပါတီနှင့် သမတပါတီ ဟူ၍ နိုင်ငံရေးပါတီ သုံးခုရှိသည်။ စည်းမျဉ်းအုပ် ဘုရင်ပါတီက အင်အားများသဖြင့် ၁၇၉၁ ခုနှစ်တွင် စည်းမျဉ်းအုပ်ဘုရင်စနစ်အစိုးရကို ထူထောင်လိုက်သည်။ မှူးမတ်များ၊ နယ်စားမြို့စားများ တို့သည်လည်း မိမိတို့ အခွင့်အရေးစည်းစိမ်ဥစ္စာများ စွန့်လွှတ်ရသည်။ ကံကျွေးချစနစ်ကို လွှတ်တော်ကဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။ လူတိုင်းအမတ်ရွေးကောက်ပွဲ၌ မဲဆန္ဒပေးနိုင်ခွင့် လွတ်လပ်စွာရေးသားပြောဆိုခွင့်၊ မိမိပစ္စည်းအင်အားအလိုက် အခွန်ထမ်းဆောင်ခွင့်များကို ရရှိစေသည်။ လူဟူသမျှ လွတ်လပ်စွာနေထိုင်မှုရှိရမည်။ အခွင့်အရေးတန်းတူရှိရမည်။ ချစ်ခင်မျှတမှု ရှိရမည် ဟူသော ပြင်သစ်နိုင်ငံအစိုးရသစ်၏ ဝါဒကိုလည်း ကျေညာသည်။

ထိုကျေညာချက်ကို သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်များအုပ်ချုပ်သော နိုင်ငံများက မလိုလားချေ။ လူဝီဘုရင်သည် အစိုးရသစ်၏လက်အောက်ဝယ် အကျဉ်းသမားများသဖွယ် ဖြစ်

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး

www.foreinspace.com.mm

နေသည်။ အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေကို လိုက်နာရန် ကတိပြု
သော်လည်း ပြင်သစ်၏ ရန်သူနိုင်ငံများနှင့် လျှို့ဝှက်စွာ
ဆက်သွယ်သည်။ လူဝီသည် မိဖုရား၊ သားတော်သမီး
တော်များနှင့်အတူ ထွက်ပြေးရန်ကြိုးစားရာပြန်လည် ဖမ်း
မိသွားသည်။ ထိုအခါ လူဝီ ဘုရင့်အပေါ် သင်္ကာမကင်း
ဖြစ်နေသူများသည် ပို၍ အယုံအကြည်ကင်းမဲ့လာကြ
လေသည်။

ဤ အဖြစ်အပျက်များကြောင့် တော်လှန်ရေးသမား
တွင် ဘုရင့်ဂိုဏ်းနှင့် သမ္မတဂိုဏ်းဟူ၍ နှစ်ဂိုဏ်းကွဲလာ
သည်။ နောက်ဆုံးတွင်သမ္မတဂိုဏ်းသည် လူထု၏ထောက်
ခံမှုကိုရရှိသည်။ ၁၇၉၂ ခုနှစ်တွင် သမ္မတပါတီက ခေါင်း
ဆောင်သော ပြည်သူ့လူထုကိုယ်စားလှယ်များသည် ညီလာ
ခံတစ်ရပ်ကိုကျင်းပသည်။ ထိုကိုယ်စားလှယ်များ ညီလာခံ
မှဆုံးဖြတ်ချက်အရ စည်းမျဉ်းအုပ် ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်
ကို ဖျက်သိမ်း၍ သမ္မတအစိုးရ စနစ်ကို ထူထောင်သည်။
၁၇၉၃ ခုနှစ်တွင် လူဝီဘုရင်အားကွပ်မျက်လိုက်လေသည်။

စည်းမျဉ်းအုပ်ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဖျက်သိမ်းလိုက်
သော်လည်းပြင်သစ်နိုင်ငံ၏အခြေအနေမှာ တစ်နေ့တစ်ခြား
ဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ ဘုန်းကြီးနှင့်ကက်သလစ် ဂိုဏ်းဝင်
တို့သည် အယူဝါဒချုပ်ချယ်မှုများကြောင့် အစိုးရသစ်ကို
ဆက်လက်အားမပေးတော့ချေ။ ကုန်သည်များကလည်း
အစိုးရက စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ထုတ်ဝေနေသဖြင့် တန်ဖိုးမရှိ ဖြစ်
လာသောငွေစက္ကူများကြောင့် မကျေမနပ်ဖြစ်လာကြသည်။
ဘုရင့်ဂိုဏ်းသားများကလည်း အချို့နယ်များ၌ ပုန်ကန်ထ
ကြွလျက်ရှိကြသည်။ ဤသို့ တိုင်းပြည်မငြိမ်မသက်ရှိစဉ်
ဥရောပဘုရင်များကလည်း မိမိတို့ နိုင်ငံများတွင် ပြင်သစ်
တော်လှန်ရေးနှင့် အလားတူအရေးတော်ပုံများ ပေါ်ပေါက်
လာမည်ကိုစိုးရိမ်ကြသဖြင့် ပြင်သစ်အစိုးရကို ချေမှုန်းပစ်
လိုကြသည်။ မကြာမီ သြစတြီးယား၊ ပရပ်ရှားနှင့် အင်္ဂလန်
တို့သည် ပြင်သစ်ကို ဝိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ရန် ခြိမ်းခြောက်
လျှက် ရှိကြတော့သည်။

ပြင်သစ်လူမျိုးတို့သည် ဤသို့ပြည်တွင်းပြည်ပ ဘေးရန်
အမျိုးမျိုးနှင့်ရင်ဆိုင်တိုးလျက်ရှိသဖြင့် သူတို့၏ လွတ်လပ်
ရေးကို ခေတ္တစွန့်လွှတ်ပြီးလျှင် ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေး
ကော်မတီခေါ် အဖွဲ့အား အာဏာကုန်လွှဲအပ်လိုက်သည်။
ထို ကော်မတီသည် အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေကို အရေးမထား
ဘဲ တိုင်းပြည်ကို အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်လေတော့
သည်။ ကော်မတီကို ဦးစီးခေါင်းဆောင်သူများမှာ ဒန်တွန်၊
မာရတ်၊ ရောဗက်စပျဲတို့ ဖြစ်ကြရာ သူတို့ကြီးစိုးစဉ်ကာလ
က ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများမှာ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေး
သမိုင်း၌ အမဲကွက်ကြီးထင်းလျက် ကျန်ခဲ့ပေသည်။ ဘုရင့်
ဂိုဏ်းသားများကို ဖမ်းဆီးသုတ်သင်ရာ အပြစ်ကင်းသူများ

စွာတို့လည်း မသင်္ကာမှုဖြင့် ဖမ်းဆီး သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံ
ကြရလေသည်။ (ဒန်တွန် ဇောဇက်။ မာရတ် ဂျေ၊ ပီ။
ရောဗက်စပျဲ အမ်-ရှူး)

ထိုအတွင်း သမ္မတပါတီအတွင်း၌ပင် နှစ်ဂိုဏ်း ကွဲလာ
ပြန်သည်။ တစ်ဂိုဏ်းမှာ သမ္မတနိုင်ငံ၏ ရန်သူဟူသမျှကို
ရက်ရက် စက်စက် သုတ်သင်နိုင်ခြင်း၍ ဂျက္ကဗင်းဂိုဏ်းဟု
ခေါ်သည်။ အခြားတစ်ဂိုဏ်းမှာအသတ်အဖြတ်လျှော့စေ
လိုသောဂိုဏ်းဖြစ်၍ ဇီရွန်းဟုခေါ်သည်။ သမ္မတအစိုးရတွင်
ဂျက္ကဗင်းဂိုဏ်းက သြစတြီးယားမိုး၍ နောက်ဆုံးတွင်
ဇီရွန်းဂိုဏ်းသား များကိုပါ နှိမ်နှင်း သတ်ဖြတ်လေသည်။
(ဂျက္ကဗင်း-ရှူး)

သမ္မတအစိုးရသည် ပြည်တွင်းပြည်ပရန်သူများကို မ
ညှာမတာနိုင်ကွပ်သည်။ ပရပ်ရှားနှင့်သြစတြီးယား စစ်
တပ်များ၏ ကျူးကျော် စော်ကားမှုကိုလည်း တွန်းလှန်ခဲ့
သည်။ ပြည်တွင်းပြည်ပရန်သူများ ကင်းရှင်းလာသောအခါ၊
လူထုသည် သတ်ဖြတ်မှုများကို ညည်းငွေလာကြသည်။
နောက်ဆုံးတွင် တရားလက်လွတ်ပြုကျင့်နေသော ရောဗက်
စပျဲနှင့် အခြားတယူသန်သမားများကို သတ်ဖြတ်ပစ်
ကြသည်။

ရောဗက်စပျဲကို စီရင်ပြီးနောက် ကိုယ်စားလှယ်များ
ညီလာခံကဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသစ်ကို ရေးဆွဲ၍
အစိုးရအဖွဲ့သစ်တစ်ခု ဖွဲ့စည်းပြန်သည်။ ထိုအစိုးရအဖွဲ့တွင်
ခေါင်းဆောင်ကြီး ငါးဦးပါဝင်၍ ငါးဦးအစိုးရအဖွဲ့ဟု
ခေါ်သည်။ ငါးဦး အစိုးရအဖွဲ့၏ လက်အောက်ခံ ပြင်သစ်
တပ်များသည် နိုင်ငံတော်ကို ထိပါးနေသောအင်္ဂလန်၊ စပိန်၊
ဟော်လန်၊ ဆာဒင်းနီးယား နိုင်ငံတို့ကို တွန်းလှန်အောင်မြင်
သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်းရေးကား ရှုပ်ထွေးလျှက်ပင်။
နိုင်ငံရေးဂိုဏ်းအမျိုးမျိုးကလည်း နှောင့်ယှက်ကြသည်။
ငါးဦးအစိုးရကလည်း ဖောက်ပြန်လာသည်။

ထိုအချိန်တွင် တိုက်ပွဲတိုင်း၌ အနိုင်ရနေသော ဗိုလ်ချုပ်
နပိုလီယန်သည် ကျော်ကြားသည်။ နပိုလီယန်သည် အီ
ဂျစ်နိုင်ငံတွင် စစ်ရေးဆင်နေခိုက် ပြင်သစ်တွင် ငါးဦးအစိုးရ
အဖွဲ့အား ဖြုတ်ချရန် ကြံစည်မှုများ ပေါ်ပေါက်နေသည်။
အချို့ကသမ္မတအစိုးရမျိုး ပြန်တင်လိုသည်။ အချို့က မင်း
မျိုးမင်းနွယ်တစ်ဦးအား နန်းတင်လိုသည်။ ယင်း
သို့အခြေအနေ ရှုပ်ထွေးနေခြင်းသည် အကြံကြီးလှသော
နပိုလီယန်အတွက် အချက်ကောင်းဖြစ်သည်။

၁၇၉၉ ခုနှစ်တွင် နပိုလီယန်သည် ပြင်သစ်သို့ ရုတ်တ
ရက်ပြန်လာပြီးလျှင် လက်ရုံးအားကိုးဖြင့်ငါးဦးအစိုးရအဖွဲ့ကို
ဖြုတ်ချသည်။ ထို့နောက် ကွန်ဆာခေါ်ဝန်ကြီးသုံးဦးပါဝင်
သောအစိုးရကိုဖွဲ့သည်။ ကွန်ဆာသုံးဦးအနက် နပိုလီယန်
က ပထမကွန်ဆာအဖြစ်ကိုယူသည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာ

လူမှုများကို ငြီးငွေ့နေသော ပြည်သူလူထုကလည်း နပိုလီယန်ကိုထောက်ခံသည်။ ထိုနောက် နပိုလီယန်သည် တစ်စတစ်စ အာဏာရှင်ပမာစိုးမိုးလာ၍ ၁၈၀၄ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်အင်ပိုင်ယာ၏ ဧကရာဇ်ဘွဲ့ကိုခံယူလေတော့သည်။ ပြည်သူ

လူထု၏ တော်လှန်ရေးစိတ်ဓာတ်သည် အလွန်ကျဆင်းနေခဲ့သည်ဖြစ်ရာ၊ နပိုလီယန်၏ လက်ထက်တွင် ခေါင်းမဖော်နိုင်ကြတော့ချေ။ ယင်းသို့ဖြင့် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာလသည် ဇာတ်သိမ်းခဲ့ရလေသည်။

ပြင်သစ်မည်ရသာစွနိုင်ငံ

ဥရောပတိုက်၌ ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ပထမဆုံးစတင်ခဲ့သောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဥရောပနိုင်ငံကြီးများနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်းစပ်လျက် ရှိသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် စိတ်ပါဝင်စားဖွယ် အကောင်းဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးလည်း ဖြစ်သည်။ ပန်းချီ၊ ဗိသုကာစသော အနုပညာများလည်း ထိုနိုင်ငံ၌ ဖွံ့ဖြိုးထွန်းကားခဲ့လေသည်။

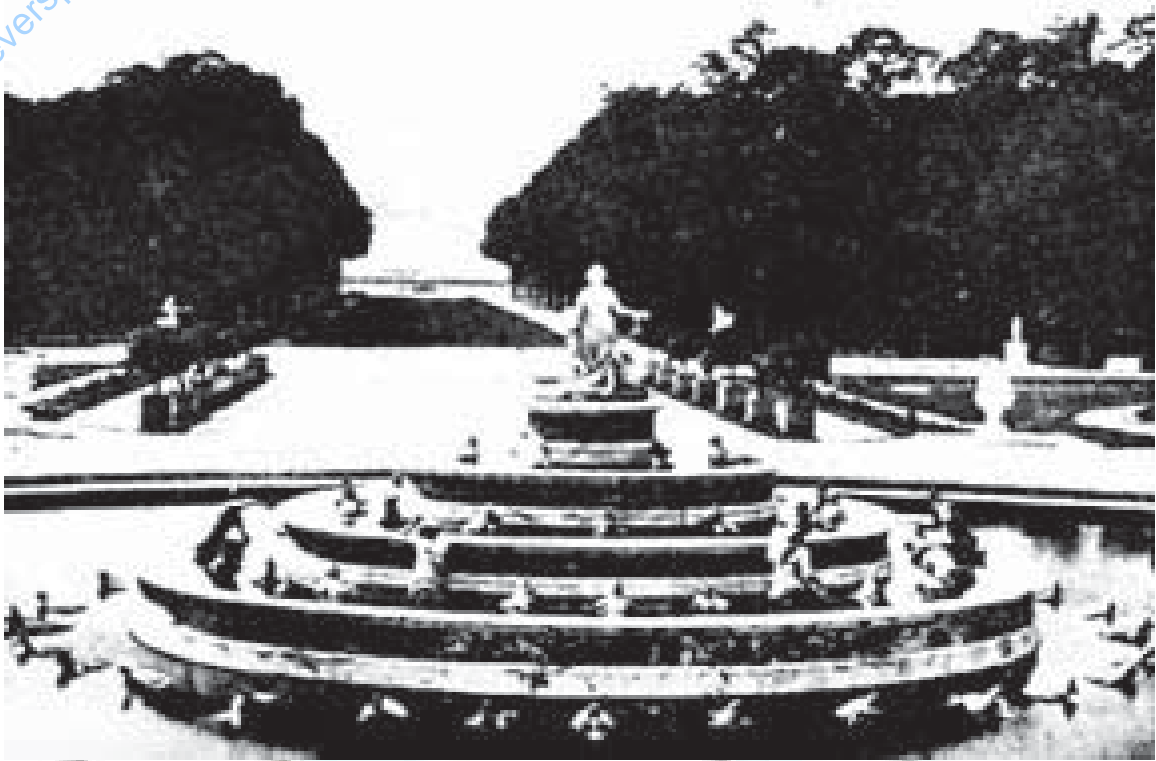
ပြင်သစ်နိုင်ငံ။ ။ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ဥရောပ အနောက်ပိုင်း၏အချက်အချာနေရာတွင် တည်ရှိသဖြင့် အနောက်ဥရောပ၏ အရေးပါသော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဖြုတ်ချပြီးလျှင် ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးကို ရှေးဦးစွာ ပေါ်ထွန်းစေခဲ့သည့် တိုင်းပြည် တစ်ပြည်လည်း ဖြစ်ပေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် သာယာလှပ၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်အကောင်းဆုံး နိုင်ငံတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ

အတွင်းရှိ နယ်အသီးသီးတွင် တစ်နယ်နှင့် တစ်နယ်မတူ ထူးခြားချက်ကလေးများရှိသည်။ ပမာဆိုလျှင် ဗရစ်တနီနယ်သည် သဘာဝလှပသော အတ္တလန္တိတ် ကမ်းခြေနှင့် သမိုင်းမဝင်မီခေတ်က အဆောက်အအုံများကြောင့် ကျော်ကြားသည်။ (ဗရစ်တနီနယ်-ရှု။) မြေထဲပင်လယ်ကမ်းခြေဖက်မှ ရီဗီးအေးရားသည် နေရောင်ခြည်ရသော ကမ်းပါးစောက်များ၊ ရေချိုးဆိပ်များကြောင့်ထင်ရှားသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ တည်နေရာပြ မြေပုံ

ပြင်သစ်နိုင်ငံ

ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ သာယာလှသော ဗာဆေးပန်းဥယျာဉ်

နယ်အသီးသီးရှိနယ်သူနယ်သားများကလည်း မိမိတို့နယ်၏ ထူးခြားချက် ကလေးများအတွက် ဂုဏ်ယူကြလေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ပါရစ်မြို့တော်သည်ကျော်ကြားလှသည်။ ပါရစ်မြို့တော်၏ကျော်ကြားမှုသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ဂုဏ်သတင်းကိုပင် လွှမ်းမိုးမယောင်ရှိတော့သည်။ ပါရစ်ဟုဆိုလျှင် ပြင်သစ်နိုင်ငံကိုပင်ဆိုလိုသယောင်ယောင်။ (ပါရစ်မြို့-ရှု။)

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အကျယ်အဝန်းမှာ (ကော်စီကားကျွန်းနှင့်အယ်လ်ဆက်လိုရိန်းနယ်အပါအဝင်)၂၁၃၀၀၉ စတုရန်းမိုင်ရှိ၍လူဦးရေမှာ ၄၂၇၃၁၄၄၅ ဖြစ်သည်။ ပုံပန်းသဏ္ဍာန်သည် ပဉ္စဂံ၊ သို့မဟုတ် ငါးထောင့်ပုံသဏ္ဍာန်နှင့်ဆင်ဆင်တူသည်။ တည်နေပုံမှာ ပဉ္စဂံ၏ အထွတ်သည် ကလေးမြို့အလွန်တွင် မြောက်ပင်လယ်ဘက်သို့ ဦးတည်လျက်ရှိသည်။ ပီးရနီးတောင်တန်းနှင့် မြေထဲပင်လယ်တို့ကို အခြေပြုထားသည်။ အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားနှင့် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာတို့သည် အနောက်မြောက်ဘက်နှင့် အနောက်ဘက်တို့တွင် အသီးသီးရှိသည်။ ဗဲလဂျီယမ်၊ လပ်ဇင်ဗတ်နှင့်အနောက်ဂျာမနီတို့သည် အရှေ့မြောက်ဘက်၌လည်းကောင်း၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့်အီတလီတို့သည် အရှေ့ဘက်တွင်လည်းကောင်း၊ အသီးသီးရှိကြသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ တည်နေပုံမှာ သုံးဖက်မျက်နှာတွင် ပင်လယ်ရေပြင် နယ်နိမိတ်ရှိလေသည်။

မြေမျက်နှာသွင်ပြင်မှာ အနောက်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းသည်မြေပြန့်ဒေသများ ဖြစ်သော်လည်း ဗရစ်တနီနှင့် နော်မန်ဒီနယ်များတွင်မူ တောင်ကုန်းတောင်တန်းများရှိ၍ မြေမျက်နှာပြင်သည် လှိုင်းထသကဲ့သို့ ရှိနေသည်။ (နော်မန်ဒီနယ်-ရှု။) ထို့ထက် အရှေ့ကျသော အပိုင်းသည် မြေနိမ့်ဒေသဖြစ်သည်။ ပါရစ်ချိုင့်ဝှမ်းဟုခေါ်သည်။ ဇလုံသဏ္ဍာန် ဝိုင်းခွက်နေသော ထိုဒေသထဲတွင် ပါရစ်မြို့တည်ရှိလေသည်။

တောင်ဘက်တွင် ပီးရနီးတောင်တန်းသည် စပိန်နိုင်ငံနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံကို နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ထားသည်။ အရှေ့ဘက်၌ မြေထဲပင်လယ်ထဲသို့ လျှောဆင်းသည့်နေရာ၊ အနောက်ဘက်၌ ဗစ္စကား ပင်လယ်အော်ထဲသို့ လျှောဆင်းသည့်နေရာ၊ ထိုနေရာများမှအပ ပီးရနီးတောင်တန်းကို ဖြတ်ကျော်ရန်ခဲယဉ်းသည်။ အရှေ့ဘက်၌ အဲ့လပတောင်တန်းက အီတလီ၊ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံများနှင့် ပိုင်းခြားထားသည်။ အဲ့လပတောင်တန်းရှိ မောင့်ဗလန် တောင်ထိပ်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌အမြင့်ဆုံး (၆၅၅၇၈၁) ဖြစ်သည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ

ရှေးမူမပျက် ယနေ့ထက်တိုင် တည်လျက်ရှိသော ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရစ်မြို့ရှိ တရားလွှတ်တော် အဆောက်အအုံ

စီးသာသည့် စိန်းမြစ်ကမ်းတွင် ပါရစ်မြို့သူမြို့သားများ အပန်းဖြေနေကြစဉ်

ပြင်သစ်နိုင်ငံ

www.foreignspace.com.mm

အရှေ့ဘက်တွင်ဂျူရာတောင်တန်း၊ ဗောဇတောင်တန်းများသည်မြောက်ပိုင်းတိုင်အောင် နယ်နိမိတ်သဖွယ် ကာဆီးလျက် ရှိကြသည်။ ပြင်သစ်၏ နိုင်ငံနီးချင်းများ အနက် ဗယ်လ်ဂျီယမ်၊ လပ်ဇင်ဗတ်နှင့် အနောက်ဂျာမနီ နိုင်ငံတို့နှင့် သာလျှင် တောင်တန်းများဖြင့် ကာခြားထားခြင်း မရှိပေ။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ မြေမျက်နှာပြင်ကို အကြမ်းအားဖြင့် မြစ်ဝှမ်းကြီးလေးခုနှင့် ကုန်းပြင်မြင့်တစ်ခု ဟူ၍ ပိုင်းခြားနိုင်သည်။ မြစ်ကြီးလေးသွယ်ရှိသည့်အနက် သုံးသွယ်သည် အရှေ့ဘက်တောင်တန်းဒေသများ၌မြစ်ဖျားခံကြသည်။ စိန်းမြစ်သည်အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားထဲသို့စီးဝင်သည်။ ထိုနိုင်ငံ၏ အရှည်ဆုံးဖြစ်သော လွှားမြစ်သည် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာ အတွင်းသို့လည်းကောင်း၊ ဂရွန်းမြစ်သည် ဗစ္စကေးပင်လယ်အော်သို့ လည်းကောင်း စီးဝင်သည်။ ရုန်းမြစ်သည် မြေထဲပင်လယ်သို့စီးဝင်သည်။ လွှားမြစ်ဝှမ်း၏ တောင်ဖက်နှင့် ရုန်းမြစ်ဝှမ်း၏ အနောက်ဘက်တွင် ဆေးဗင်တောင်ကုန်းများရှိသည်။ ထုံးကျောက်ဂူများ ပေါများလှသည်။ မြစ်အားလုံးသည် ကူးသန်း သွားလာရေးအတွက် များစွာ အထောက်အပံ့ပေးကြသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းတွင် မြေထဲပင်လယ်ရာသီဥတုမျိုးရှိ၍ မြောက်ပိုင်းတွင်မူ အင်္ဂလန်ရာသီဥတုမျိုးရှိသည်။ ဆိုခဲ့သော မြစ်ကြီးများနှင့် ယင်းတို့၏ မြစ်လက်တက်များအပြင်၊ ချောင်း၊ တူးမြောင်းများလည်းရှိလေရာ၊ ရာသီဥတုကလည်း သင့်တင့် ညီညွတ်သဖြင့် စိုက်ပျိုးရေး ဖြစ်ထွန်းသည်။ သာမန်ကာလများ၌ နိုင်ငံလူထုအတွက်ရိက္ခာလုံလောက်သည့်အပြင်၊ နိုင်ငံခြားသို့ပင် အများအပြား တင်ပို့ရသည်။ ဂျုံ၊ မြင်းစား ဂျုံ၊ ဗာလီစသောကောက်ပဲ သီးနှံများကို မြောက်ပိုင်း၌ စိုက်ပျိုးကြသည်။ အာလူး၊ မုယောစပါးနှင့် သကြားမုန်လာတို့သည် မြောက်ပိုင်းနှင့်အနောက်ပိုင်းမှ ထွက်သည်။ မြောက်ပိုင်းနှင့်အလယ်ပိုင်းသစ်သီးခြံများမှ ပန်းသီး၊ သစ်သော့သီး၊ ချယ်ရီစသော သစ်သီးမျိုးစုံ ထွက်သည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံအနောက်တောင်ပိုင်းတွင်ပူနွေးသော ရာသီဥတုရှိသဖြင့် စပျစ်ခြံများဖြစ်ထွန်းလှပေသည်။ ဗာဂန်ဒီနယ်၊ ရုန်ပိန်နယ်၊ ဗောဒိုးနယ်၊ လွှားနှင့်ရုန်းမြစ်ဝှမ်းများ၌ လည်းကောင်း တောင်ဘက်လန်ဒြေးဒိုးတောင်ကုန်းများ၌ လည်းကောင်း စပျစ်ပင်များစွာစိုက်ပျိုးသဖြင့် ပြင်သစ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပိုင်အရက်အထွက်ဆုံးတိုင်းပြည်ဖြစ်သည်။

လော်ရိန်းနယ်တွင် သံတွင်းများ၊ ဗယ်လ်ဂျီယမ် နယ်စပ်တွင် ကျောက်မီးသွေးတွင်းများ ရှိသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အထည်လုပ်ငန်းတွင်လည်း ကမ္ဘာကျော်ဖြစ်သည်။ ရုန်းမြစ်ပေါ်ရှိလိုင်ယွန်မြို့သည် ပိုးထည်များအတွက် နာမည်ကျော်သည်။ ရူးအန်းမြို့မှ ချည်ထည်များထွက်သည်။ လဲမြို့

နှင့် ရူးဗေးမြို့တို့တွင် ပိတ်ချောလုပ်ငန်းများရှိသည်။ နောမန်ဒီနှင့် ဗရစ်တန်နီနယ်များမှ ထွက်သောဇာများကိုလည်း ဈေးကောင်းပေး၍ ဝယ်ကြသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် သားရေထည်များ၊ မြေထည်များ၊ ဖန်ထည်များ အတွက်လည်း ကျော်ကြားသည်။ ပါရစ်မြို့တော်မှဆန်းသစ်သော အဝတ်အထည်များ ၊ လက်ဝတ်ရတနာများ ရေမွှေးစသောအလှပြင်အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများသည်လည်း နာမည်ကြီးလှလေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ကမ်းရိုးတန်းသည် မိုင်ပေါင်း ၁၈၇၀ ရှည်လျားသည်။ သို့သော် ဆိပ်ကမ်းကောင်းများ ရှိသင့်သလောက် မရှိချေ။ အကြောင်းမူ အချို့နေရာများ၌ ကျောက်ထူထပ်၍ အချို့နေရာများတွင်မြေနိမ့်ပြီး သဲမြေဆန်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ တောင်ဘက် ကမ်းရိုးတန်းတွင် မာဆေးနှင့်တူးလွန်သင်္ဘော ဆိပ်မြို့ကြီး နှစ်မြို့ရှိသည်။ မာဆေးသည်ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏အကြီးဆုံး သင်္ဘောဆိပ်မြို့ဖြစ်သည်။ အနောက်တောင်ဘက် ကမ်းရိုးတန်း၌မူ ဗော်ဒိုးခေါ် ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီး ရှိသည်။ ဗရစ်တန် ကမ်းရိုးတန်းဘက်တွင် ဗရက်မှာ ဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်သည်။ မြောက်ပိုင်းတွင် ရှားဗူးမြို့သည် အရေးပါသောဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်၍ ရေတပ်စခန်းလည်း ရှိသည်။ မြောက်ဘက်ဖျားတွင် ဗူးလိုးဦး၊ ဒန်းကတ်၊

ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရစ်မြို့တော်တွင် ဤကဲ့သို့ ဖျော်ပွဲ ရွှင်ပွဲတို့ဖြင့် စည်ကားလျက်ရှိသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ

www.forever-space.com.mm

ပြင်သစ်နိုင်ငံ ဗရစ်တန်နီနယ်သား လယ်သမားတစ်ဦး

ကလေးဆိပ်ကမ်းမြို့များသည်လည်းကောင်း၊ အနောက်ဘက်ကမ်းခြေတွင် လရီရှယ်မြို့သည်လည်းကောင်း ထင်ရှားကြသည်။

ပါရစ်မြို့တော်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ မျက်နှာပုံး ကျက်သရေဆောင်ဖြစ်သည်။ တစ်နိုင်လုံး၏ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးနှင့်လူမှုဆက်ဆံရေးတို့၏ အချက်အချာဖြစ်ပြီးလျှင် တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ရေလမ်းကုန်းလမ်းတို့သည် ပါရစ်မြို့၌ ဆုံကြလေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ရှေးအခါပင် လူမျိုးအမျိုးမျိုး ဝင်ထွက်သွားလာနေထိုင်ခဲ့ကြသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် လူမျိုးအမျိုးမျိုးတို့၏ သွေးရောနှောခဲ့သည်။ ရှေးပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် အများဆုံး နေထိုင်ခဲ့သော လူမျိုးသည် ကဲလ်တစ်မျိုးဖြစ်၍ ယခုတိုင်ကဲလ်တစ်မျိုး အဆက်အနွယ်များကို ပြင်သစ်နိုင်ငံအနှံ့အပြား၌တွေ့ကြရသည်။ အထူးသဖြင့် ဗရစ်တန်နီနယ်တွင် တွေ့ရသည်။ နော်မန်ဒီနယ်မှလူများ၏ဘေးဘိုးများသည် နေရာသမန်များဖြစ်ကြသည်။ ဂျာမန်အဆက်အသွယ်များသည် မြောက်ပိုင်းနှင့်အလယ်ပိုင်းဒေသများတွင် အများဆုံးနေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ပြင်သစ်ဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြသော်လည်း၊ အချို့ဒေသများတွင် ဒေသအလိုက်ပြောဆိုကြသောဘာသာစကားများလည်း ရှိသေးသည်။

ပြင်သစ်တို့သည် လွတ်လပ်မှုကိုအလွန်မြတ်နိုးကြသည်။ အခြားနိုင်ငံသားများ၏ လွတ်လပ်ရေးကိုလည်း လေးစား၍ သူတို့၏လွတ်လပ်ရေးကိုလည်း အခြားနိုင်ငံသားများက လေးစားကြစေလိုသည်။ သူတို့သည်ပွင့်လင်းသော သဘောထားရှိသည်။ စိတ်ပျော်ရွှင်မှုကို ခံမင်နှစ်သက်သည်။ စာပေနှင့် အခြားယဉ်ကျေးမှု အနုပညာဖက်၌ ကျော်ကြားကြသည်။ များသောအားဖြင့် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်ကြလေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စံနစ်သည် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအတွင်း ပျက်ပြားခဲ့ရလေသည်။ ပြင်သစ်ဂျာမန်စစ်အပြီး (၁၈၇၀)တွင် ထူထောင်ခဲ့သော တတိယသမ္မတနိုင်ငံသည် ၁၉၄၅ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ၂၁ ရက်တွင် ဂျာဏီတို့လက်တွင်းကျရောက်ခဲ့ရ၍ ပျက်သုဉ်းခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ၁၃ ရက် နေ့တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအသစ်ဖြင့် စတုတ္ထသမ္မတနိုင်ငံကို ထူထောင်ပြန်သည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ လမ်းဘေးများ၌ တွေ့ရလေ့ရှိသော ပန်းသည်တစ်ဦး

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် ပါလီမန်အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်ပါလီမန်တွင် အထက်နှင့်အောက် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပါဝင်သည်။ အောက်လွှတ်တော် (နေရှင် နယ်အဆင်ဗလီ) အတွက်ကိုယ်စားလှယ်အမတ်များကို ပြည်မရှိစီရင်စုနယ်များ အယ်လ်ဂျီးနီးယားနှင့်ပင်လယ်ရပ် ခြားရှိ ပြင်သစ်ပိုင်ပြည်နယ်များမှ ပြည်သူလူထု၏ မဲဆန္ဒဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြောက်သည်။ သက်တမ်းမှာငါးနှစ်ဖြစ် သည်။ အောက်လွှတ်တော်အမတ်ဦးရေမှာ ၆၂၇ ယောက်အ ထိရွေးကောက်နိုင်သည်။ အထက်လွှတ်တော် (ကောင်စီ အော့သရီပတ်ဗလစ်) အမတ်များကို ပြည်မရှိစီရင်စုနှင့် ဒေသန္တရနယ်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပင်လယ်ရပ်ခြားရှိဒေသ ဆိုင်ရာဥပဒေပြုအဖွဲ့ဝင်များက ရွေးကောက်တင်မြောက် ရသည်။ သက်တမ်းခြောက်နှစ်ဖြစ်၍ အမတ်ဦးရေ ၃၂၀ ရှိသည်။

နိုင်ငံ၏ အထွတ်အထိပ်မှာ သမ္မတဖြစ်၍၊ သက်တမ်းမှာ ရှစ်နှစ်ဖြစ်သည်။ သို့သော်အစိုးရအဖွဲ့ကိုတကယ်တမ်း ခေါင်း ဆောင်ရာမှာဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ကို သမ္မတ ကရွေးချယ်၍ အောက်လွှတ်တော်က အတည်ပြုရသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံပြည်မသည်လည်းကောင်း၊ ပင်လယ် ရပ်ခြားရှိ ပြင်သစ်ပိုင်ပြည်နယ်များသည်လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်သမဂ္ဂဟူသောအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အဖွဲ့ဝင် များသည် အကျိုးတူခံစားခွင့်ရစေရန်နှင့် လုံခြုံရေးရရှိ စေရန်အတွက် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ယိုင်းပင်းကူညီကြရသည်။ သမဂ္ဂ၏ဥက္ကဋ္ဌမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ သမ္မတဖြစ်လေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်း။ ။ဘီစီ ၅၈ခုနှစ်ခန့်တွင် ဂျူးလ ယပ်ဆီဇာသည် ရောမ အခေါ်အားဖြင့် ဂေါလိယာဆိုသည့် ရှေးရှေးပြင်သစ်နိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန်ရောက် လာခဲ့စဉ်က ထိုဒေသ၌ ဂေါလဆိုသည့် လူမျိုးများကိုတွေ့ရ သည်။ ဂေါလတို့သည် ထိုအချိန်တွင် သူတို့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သူတို့ရှိနေခဲ့ကြပြီဖြစ်သည်။ သို့သော် ဘီစီ ၅၈-၅၁ အ တွင်း သူတို့ ဒေသကို ဆီဇာက သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်တွင် စိုးမိုးသူရောမတို့၏ အနေအထိုင်အဝတ်အစားကို အတုယူ သုံးနှုန်းကာ၊ ရောမတို့ ဘာသာစကားကိုပါ ပြောဆိုလာ ကြသည်။ ဂေါလဒေသသည် ရောမအင်ပိုင်ယာအတွင်း ယဉ်ကျေး၍ အရေးပါသောဒေသတစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အေဒီ လေးရာစုနှစ်တွင် ရောမတို့တန်ခိုးညှိုးမှိန်လာ သောအခါ၊ မြောက်ပိုင်းမှ တျူတန် လူမျိုးစုများက ဂေါလ ဒေသကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။

ထိုတျူတန်လူမျိုးစုများအနက်ဖရန်လူမျိုးတို့သည် နောင် အခါပါရစ်မြို့တော်ဖြစ်လာမည့်နေရာတစ်ဝိုက်နှင့် စိန်းမြစ် ဝှမ်းတစ်လျှောက်တွင် အခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့ကြသည် ယင်း

သည့် ဖရန်လူမျိုးများကိုအစွဲပြုပြီး ဂေါလဒေသသည်လည်း ဖရန်(ဝါ)ပြင်သစ်ဟူသောအမည်ကို ရရှိလာခဲ့သည်။

ဖရန်လူမျိုးတို့၏ ဘုရင်ဖြစ်သော ကလိုဗတ်သည် ခရစ် ယန်ဝါဒီတစ်ဦးဖြစ်လာသည်။ ကလိုဗတ်သည် ဂေါလဒေသ မှ ရောမတို့ကို တိုက်ဖျက်ပြီးသော်၊ ဂေါလ၊ ဗာဂန်ဒီးယန်း အစရှိသောလူမျိုးစုများကို သူ့လက်အောက်သို့ သိမ်းသွင်း လေသည်။

ဖရန်အင်ပိုင်ယာနိုင်ငံတော်ကြီးတည်ထောင်သူမှာ ရှား လမိန်းဘုရင်ကြီး (၇၆၈-၈၁၄) ဖြစ်သည်။ ရှားလမိန်း ဘုရင်ကြီးသည် ဉာဏ်ပညာကြီးကျယ်၍ တော်တည့်ဖြောင့် မတ်လှသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် အ ထင်ရှားဆုံးဖြစ်လေသည်။ ရှားလမိန်းသည် နီးစပ်ရာလူမျိုး စုများကိုသိမ်းသွင်း၍၊ နိုင်ငံတော်ကို နှစ်ဆမက ပိုမိုကျယ် ပြန့်အောင်ချဲ့ထွင်ခဲ့သည်။ တိုင်းသူပြည်သားတို့ကို ရင်ဝယ် သားကဲ့သို့ နှလုံးပိုက်သူဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ ကုန်သွယ်မှုကို တိုးတက်စည်ပင်စေ၍ ပညာရေးကိုတိုးမြှင့်ပေးခဲ့၏။ နိုင်ငံ အတွင်းငြိမ်းချမ်းသာယာမှု၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု ရရှိအောင်လည်း ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ သာသနာရေးကိုလည်း ချီးမြှင့်အား ပေးသည်။ အေဒီ၈၀၀ပြည့်နှစ်တွင် သာသနာစောင့်ရောမ ဧကရာဇ်ဘွဲ့ကို ခံယူတော်မူသည်။(ရှားလမိန်းဘုရင်- ရှူး)

ရှားလမိန်းလွန်ပြီးနောက် ဆက်ခံကြသောမင်းများသည် နိုင်ငံတော်ကြီးကိုနိုင်နိုင်နင်းနင်း မအုပ်ချုပ်နိုင်ကြချေ။ ယင်း၏မြေးတော်များလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်ကြီး ဥပေါ် ကွဲလေသည်။ တစ်ပိုင်းသည် ယခုပြင်သစ်နိုင်ငံဖြစ်၍၊ တစ်ပိုင်းသည် ယခုဂျာမနီနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကျန်တိုင်းတွင် ယခုဗယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံ၊ နယ်သာလန်၊ ဆားနယ်၊ အယ်လ ဆက်နယ်၊ လပ်ဇင်ဗတ်၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် ယခုအီတလီ မြောက်ပိုင်းဒေသများ ပါဝင်သည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ယင်းသို့ နိုင်ငံတော်ကြီးအပိုင်းပိုင်းကွဲနေချိန်တွင် ဘုရင် ဩဇာမေးမှိန်၍၊ မြေပိုင်ရှင်ကြီးများဩဇာလွှမ်းမိုးကာ၊ ကံကျွေးချစနစ် ထွန်းကားလာလေသည်။ ၉၈၇ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံရှင်အဖြစ် တင်မြောက်ကြသော မြို့စားတစ်ဦး ဖြစ်သည့်ဟျူးကပေးသည် ပါရစ်မြို့တော်တစ်ဝိုက်နှင့် အော်လီယန်းမြို့တစ်ဝိုက်ကိုသာ စိုးမိုးမင်းပြုနိုင်သည်။ ထို မင်းသည်ပင် အဦးအစဖြစ်သော ကပေးယုန်းမင်းဆက်ဝင် မင်းပေါင်းများစွာတို့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံကို မင်းပြုကြကာ၊ အစိတ်စိတ်အမွှာမှာဖြစ်နေသောနိုင်ငံကြီးကိုပြန်လည် စု စည်းမိရန်ကြိုးပမ်းကြသည်။

နဝမလူဝီဘုရင် (၁၂၂၆-၇၀)၏လက်ထက်တွင် ကံ ကျွေးချစနစ်ကို ချိုးနှိမ်နိုင်ခဲ့သည်။ ကံကျွေးချစနစ် မှေးမှိန် လာသည့်အခါ၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးစနစ်များ တိုးတက်

ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်း

လာသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းများလည်းစနစ်တကျ ဖြစ်လာ လာသည်။ ကြီးကျယ်သော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများကို လည်း စတင်ဆောက်လုပ်ကြသည်။ နဝမလူဝီဘုရင်အား တိုင်းသူပြည်သားတို့က စိန့်လူဝီ(သူတော်စင်)ဟုခေါ်ကြ လေသည်။

အင်္ဂလန်ပြည်ရှင် တတိယအက်ဒွပ်အတွက် ပြင်သစ်ထီး နန်းကိုတောင်းသည်မှ အစပြု၍ အင်္ဂလန်နှင့် ပြင်သစ်တို့၏ နှစ်တစ်ရာစစ်ပွဲ (၁၃၃၇-၁၄၅၃)ကြီး စတင်ခဲ့သည်။ (နှစ် တစ်ရာစစ်ပွဲ-၅။) ထိုစစ်ပွဲကြီးကြောင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဘ ဣာရေးအလွန်ကြပ်တည်းခဲ့ရပြီးလျှင်၊ တစ်နိုင်ငံလုံး ပရမ်း ပတာဖြစ်ကာဒေသများစွာ၌ မင်းမဲ့တိုင်းပြည်ပမာရှိခဲ့လေ သည်။ ပြင်သစ်တပ်များသည် ကရေဆီးတိုက်ပွဲ (၁၃၄၆) တွင်လည်းကောင်း၊ (ကရေဆီးတိုက်ပွဲ-၅။) ပွားကျေး တိုက်ပွဲ(၁၃၅၆)တွင်လည်းကောင်း၊ အဇန်းကူး (အဂျင် ကုတ်)တိုက်ပွဲ (၁၄၁၅)တွင် လည်းကောင်း အရေးနိမ့်ခဲ့ သည်။ သို့သော် အမျိုးသမီးအာဇာနည်မကလေး ဂျန်းအော့ အတ်၏ခေါင်းဆောင်မှုကြောင့် ပြင်သစ်တို့သည် အော်လီ ယန်းမြို့တွင် အင်္ဂလိပ်တို့အပေါ်အရေးသာခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၅၅၅ခုကျမှသာလျှင် အင်္ဂလိပ်တို့အား ပြင်သစ်မှ အပြီးအ ပိုင် တိုက်ထုတ်နိုင်ခဲ့လေသည်။ (ဂျန်းအော့အတ်-၅။)

နှစ်တစ်ရာစစ်ပွဲကြီး ပြီးဆုံးပြီးနောက်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ သည် တဖြည်းဖြည်းပြန်၍နာလန်တူလာသည်။ လူဝီ ၁၁- (၁၄၆၃-၈၃)သည် လျော့လျည်းနေခဲ့သော ဘုရင့်တန်ခိုး အာဏာ ကို ပြန်လည်စုစည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအခါမှစ၍ ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေး ပြန်လည်အခြေခိုင်လာပြန်သည်။

ပထမပရနစ်စစ်ဘုရင်(၁၅၁၅-၄၇)လက်ထက်တွင် အီတ လီမှဉာဏ်သစ်အရေးပုံသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့လည်းပျံ့နှံ့ လာသည်။ ထိုခေတ်တွင် ပန်းချီ၊ ဗိသုကာ၊ စာပေစသော အနုပညာများ တိုးတက်ထွန်းကားသည်။ ထိုခေတ်တွင်ပင် သာသနာ့အရေးတော်ပုံလည်းဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။ ပြင်သစ် ပရိုတက်စတန်တို့၏ ဟျူးဂျိုးဂိုဏ်းဝင်တို့အား ကက်သ လစ်(ဗရင်ဂျီ)ဂိုဏ်းဝင်တို့က အလွန်ဖိနှိပ် ညှဉ်းပန်းသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ် ကုန်ဆုံးခါနီး အထိ အယူဝါဒရေး စစ်ပွဲများ၊ ပဋိပက္ခမှုများသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံအတွင်းဖြစ်ပွားနေခဲ့သည်။ စတုတ္ထဟင်နရီ (၁၅၅၉-၁၆၁၀) လက်ထက်ကျမှသာ လျှင် ပရိုတက်စတန်ဂိုဏ်းဝင်တို့ လွတ်လပ်စွာကိုးကွယ် ခွင့်ရကြလေသည်။ (ဟျူးဂျိုး-၅။)

လူဝီ -၁၄(၁၆၄၃ - ၁၇၁၅)၏လက်ထက်တွင် ဘုရင့် တန်းခိုးအာဏာအထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သည်။ ထိုမင်း သည် လွန်စွာအသုံးအဖြန်းကြီးသည်။ စည်းစိမ်ခံစားမှုကို အလွန်လိုက်စားသည်။ ထို့ပြင်ကိုလိုနီနယ်များ အရေးနှင့်စပ် လျဉ်း၍၊ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့်အချင်းများကာ၊ စစ်ပြိုင်ခဲ့ရပြန်

သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အမေရိကတိုက်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံများ ရှိ ကိုလိုနီများကို အင်္ဂလိပ်တို့အား ပေးအပ်လိုက်ရသည်။ ထို့ပြင်နှစ်ရှည်ကြာသောစစ်ပွဲများကြောင့်ဘဏ္ဍာရေး ကျပ် တည်းလာသည်။ ပြည်သူလူထုသည်လည်း အလွန်ဆင်းရဲ လာသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ရွံ့မုန်း လာကြသည်။ လူဝီ-၁၄ကို ဆက်ခံမည့် လူဝီ -၁၅ (၁၇၁၅ -၇၄) သည်လည်း ပျော့ညံ့၍ အသုံးအဖြန်းကြီးသော ဘုရင်တစ်ပါး ဖြစ်သဖြင့် ပြည်သူလူထုက မုန်းတီးလေ သည်။ (လူဝီဘုရင်များ-၅။)

ထိုခေတ်အတွင်း ရူးဆိုး၊ ဇော်လတ်ယားစသော စာပေ ပညာရှင်များကလည်း ပြည်သူလူထု၏အသိဉာဏ်ကို လှုံ ဆော်နှိုးဆွပေးသည်။ ထို့ကြောင့် လူထုသည် တဖြည်းဖြည်း အံ့ကြွလာသည်။ ထိုအံ့ကြွမှုသည် လူဝီ-၁၆၏ လက် ထက်တွင် ပေါက်ကွဲလေတော့သည်။

လူဝီ-၁၆ (၁၇၇၄ ၈၉)သည် စင်စစ်အားဖြင့် ဆိုးသွမ်း သော ဘုရင်တစ်ပါးမဟုတ်ချေ။ သို့သော် လူထုအံ့ကြွ မှုသည် အရှိန်သတ်၍ မရတော့ဘဲ၊ ၁၇၈၉ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကြီး ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ (ပြင် သစ်တော်လှန်ရေး-၅။) ထိုအခါမှစ၍ ၁၀ နှစ်မျှ ကာ လအတွင်း ပြင်သစ်တစ်နိုင်ငံလုံးမှာ တော်လှန်ရေးစစ် မြေပြင် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။

တော်လှန်ရေးပြီးဆုံးသွား၍ ပထမသမ္မတနိုင်ငံကို ထူ ထောင်ခဲ့သော်လည်း၊ ကောင်းမွန်စွာ အုပ်ချုပ်နိုင်သော အစိုးရ မဖွဲ့နိုင်သဖြင့် နပိုလီယန်ဗိုနာပတ်ခေါင်းဆောင်သော စစ်တပ်ကအာဏာသိမ်းလိုက်လေသည်။(နပိုလီယန်ဘုရင် များ-၅။)

နပိုလီယန်သည် ၁၈၀၄ ခုနှစ်တွင် ဧကရာဇ်အဖြစ် ခံယူသည်။ နပိုလီယန်၏ ရာဇဝင် ပြောင်မြောက်လှသော စွမ်းဆောင်မှုများသည် ၁၈၁၅ ခုနှစ်တွင် စခန်းသိမ်းသွား လေသည်။ နပိုလီယန်သည် ၁၈၁၄ ခုနှစ် အရေးမလှသ ဖြင့် ထီးနန်းစွန့်လွှတ်ရကာ၊ အယ်လဗာကျွန်း၌အကျယ် ချုပ်ချထားခြင်း ခံနေရရာမှ တိတ်တဆိတ် ထွက်ပြေး လွတ်မြောက် အာဏာပြန်သိမ်းရန် “ရက်တစ်ရာ”ကြီး ပမ်းမှု မအောင်မြင်ဖြစ်ခဲ့၍၊ ၁၈၁၅ ခုနှစ် ၀ါတာလူးတိုက် ပွဲတွင် အရေးနိမ့်ခဲ့ပြီးနောက်၊ စိန်ဟယ်လီနာကျွန်း သို့အပို့ခံရလေသည်။ နပိုလီယန်သည်လည်း ပြန်၍ ခေါင်းမထောင်နိုင်တော့ချေ။

ယင်းသို့ နပိုလီယန်နာလန်မထူနိုင်တော့သည့်နောက် တွင် ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ပြန်ထူထောင်ကြပြန်သည်။ လူဝီ-၁၈ ကို ဘုရင်မြှောက်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဗူးဗွန်း မင်းဆက်တို့သည် ပြင်သစ်ထီးနန်းကို ၁၈၃၀ပြည့်နှစ်တိုင် အောင်စိုးစံခဲ့ကြသည်။ ၁၈၃၀ပြည့်နှစ်တွင် ဘုရင်အဖြစ်

ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်း

www.forever-space.com.mm

တင်မြောက်ခြင်းခံခဲ့ရသော လူဝီဖိလစ်သည် ၁၈၄၈ ခုနှစ် တော်လှန်ရေးကြောင့်နန်းကျခဲ့ရပြီးနောက်၊ ဒုတိယ သမ္မတ နိုင်ငံထူထောင်ကြပြန်သည်။ ယင်းသည့် သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ သမ္မတမှာပထမနပိုလီယန်၏တူတော် လူဝီနပိုလီယန်ဖြစ်သည်။ လူထုက သူ့အား ယုံကြည် ကိုးစားသည်။

လူဝီနပိုလီယန်သည်လည်း ၁၈၅၂ ခုနှစ်တွင် တတိယ နပိုလီယန်ဟူ၍ဧကရာဇ်ဘုရင်အဖြစ် ခံယူပြန်လေသည်။ ၁၈၅၂ခုနှစ် ဝါးစံခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၈၇၀ပြည့်နှစ်၌ ပရပ်ရှားနိုင်ငံနှင့် စစ်ခင်းရာတွင် မရှုမလှအရေးနိမ့်ခဲ့ပြီးလျှင် လူဝီနပိုလီယန်သည်လည်း နန်းချခံရလေသည်။ ပရပ်ရှားနိုင်ငံသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံအား နာလန်မထူနိုင်အောင် တင်းကြပ်သည့် စည်းကမ်းချက်များပါဝင်သော စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ်ကို ချုပ်ဆို စေပြီးသော် စစ်ကိုပြီးဆုံးစေခဲ့သည်။ အယ်လဆက်နှင့် လိုရိန်းနယ်တစ်စိတ်တစ်ဒေသသည် ဂျာမနီနိုင်ငံထံသို့ သွတ်သွင်းခြင်း ခံရလေသည်။

၁၈၇၁ ခုနှစ်တွင် တတိယသမ္မတနိုင်ငံ အသေအချာ ထူထောင်ပြီးသည့်ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အခြေအနေမှာ မငြိမ်မသက်ဆူပူလှပရားနေခဲ့သည်။ တတိယ သမ္မတနိုင်ငံ ထူထောင်ပြီးသည့်နောက်တွင် အတန်ငယ်တည်ငြိမ်သွား သော်လည်း၊ ပြည်တွင်းရေး အခြေအနေမှာကား လုံးဝ ငြိမ်းချမ်း သာယာခဲ့သည် မဟုတ်ချေ။

ပြင်သစ်ပါလီမန်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် နှစ်ရပ်ရှိရာ၊ အောက်လွှတ်တော်တွင် ပါတီအဖွဲ့ပေါင်းများစွာ ကွဲပြား နေသဖြင့် ပြည်တွင်းပြည်ပကိစ္စများကို ထိန်းသိမ်း၍မတတ် နိုင်သလောက်ရှိနေသည်။ သာသနာ့ဝန်ထမ်းများ၊ စစ်ဖက် ဆိုင်ရာ အရာရှိကြီးများနှင့် မင်းမျိုးမင်းနွယ်များ ပါဝင်သော လက်ျာဂိုဏ်းတို့၏ ပဋိပက္ခမှုများကြောင့်ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ် မည် တကဲကဲအခြေမျိုးရှိနေခဲ့သည်။ သို့သော်ထိုအတော အတွင်းမှာပင် အာဖရိကတိုက်နှင့် အင်ဒိုချိုင်းနားတို့တွင် ပြင်သစ်ကိုလိုနယ်များကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့သည်။

၁၈၇၀ပြည့်နှစ်တွင် ဂျာမနီနှင့်ပြင်သစ်တို့စစ်ပြိုင်ခဲ့ ကြသည့်အချိန်မှစ၍ ဥရောပနိုင်ငံကြီးတို့သည် အချင်း ချင်း အားပြိုင်နေခဲ့ကြသည်။ ၁၉၀၀ပြည့်နှစ်နောက် ပိုင်းတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌လည်း ပထမကမ္ဘာစစ် (၁၉၁၄ -၁၈)သို့ ရှေးရှုနေသည့်အခြေအနေများ ဖြစ်ပေါ်နေ လေသည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံ သည် ဂရိတ်၊ ဗြိတိန်၊ ရုရှား၊ ဗယ်လ်ဂျီယမ်စသောမဟာ မိတ်များဖက်မှ ပါဝင်ခဲ့ သည်။ စစ်ကြီး၏ဒဏ်ကို အလူးအလဲခံခဲ့ရသည်။ လူ့ သန်းကျော်အသက်ဆုံးရှုံး ရသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်း ပျက်စီး ခဲ့ရသည်။ မြေဧကသန်း ပေါင်းများစွာမှာ စိုက်ပျိုး၍ မဖြစ်ထွန်းတော့ချေ။

ပြင်သစ်တို့သည် မိမိတို့နိုင်ငံ ပျက်စီးဆုံးရှုံးရသမျှကို ဗာ ဆိုင်း စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ် (၁၉၁၉) အရ ဂျာမနီနိုင်ငံမှရရှိ သော စစ်လျော်ကြေးဖြင့် ပြန်လည် ထူထောင်နိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဂျာမနီထံမှထင်သလောက် စစ်လျော်ကြေးကို မရခဲ့ချေ။ အယ်လဆက်နှင့် လိုရိန်းပြည် နယ်တို့ကိုမူ ပြန်၍ရရှိခဲ့သည်။ ပြင်သစ်သည် ဂျာမနီအပေါ် မကျေမနပ်ရှိခဲ့ရာ၊ ယင်းအချက်သည်ပင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ကို မီးမွှေးခဲ့သော မီးစတစ်စဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ပြည်တွင်းရေးသည်လည်း ငြိမ်ငြိမ်သက်သက် မရှိခဲ့ ချေ။ ဖက်ဆစ်တို့အာဏာသိမ်းမည်ကို ရှုံ့စိုးသဖြင့် ကွန်မြူ နစ်၊ ဆိုရှယ်လစ်နှင့် ရက်ဒီကယ်ပါတီတို့သည် ပထမဆုံးအ ကြိမ်ပူးပေါင်းကာ ပေါ်ပျူလာဖရန့်ခေါ် လက်ဝဲဂိုဏ်းကြီး တစ်ခု ထူထောင်လိုက်ကြသည်။ ထိုဂိုဏ်းကြီးသည် ၁၉၃၆ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိကာ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ ခေါင်းဆောင်လီအွန်ဗလွမ်းသည် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသည်။ ဗလွမ်း၏အစိုးရအဖွဲ့သည် လူမှုပြုပြင်ရေး လုပ်ငန်းများစွာ ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဗလွမ်း၏အစိုးရသည် ၁၉၃၈ ခုနှစ်တွင် ပြုတ်ကျသွားလေသည်။ ထိုအချိန်ကား ဥရောပနိုင်ငံများ၏ အခြေအနေသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် (၁၉၃၉ - ၄၅)သို့ ရှေးရှုနေသည့်ကာလဖြစ်ပေသည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် မဟာမိတ်ဖွဲ့ ကာဂျာမနီနိုင်ငံအား စစ် ကြေညာ လိုက်လေသည်။

၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျာမန်တို့ဝင်ရောက်လာပြီးသော အခါ လက်ျာအစွန်းဂိုဏ်းသည် မာရှယ်ပေတန်းခေါင်း ဆောင်သော(ဂျာမန်တို့ကြီးဆွဲသည့်) ရုပ်သေးအစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့ခဲ့ သည်။ (ပေတန်းအန်းရီဖိလစ်-ရှူ) ပေတန်း၏ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဗီရီအစိုးရဟုခေါ်သည်။ ဂျာမန်တို့လက် တွင်းသို့ပြင်သစ် နိုင်ငံကျရောက်လျှင် ဗိုလ်ချုပ်ဒဂိုးသည် နိုင်ငံခြားသို့ရှောင် သွားကာ၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံအား ပြန်လည် တိုက်ခိုက်ရေးကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည်။ နိုင်ငံတွင်း၌ ရှိနေရစ်သော ပြင်သစ် မြေအောက်တပ်သားများကလည်း ဂျာမန်တို့၏လက်မှ မိမိတို့နိုင်ငံလွတ်မြောက်ရေးကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် မဟာမိတ်တပ် များသည် ပြင်သစ်မြေအောက်တပ်သားများ၏ အကူ အညီဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံကို ပြန်လည်လွတ်မြောက်စေ ခဲ့သည်။ (ဒဂိုးရှား-ရှူ)

ပြင်သစ်နိုင်ငံလွတ်မြောက်စအခါက ဗိုလ်ချုပ်ဒဂိုးအစိုးရ ကအုပ်ချုပ်သည်။ ၁၉၄၅ခုနှစ်တွင်ပါ လီမန်ရွေး ကောက်ပွဲ ကျင်းပသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲဖြင့် တင်မြောက် သောအစိုး ရသည် ပြည်သူလူထုလိုလားသောဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေကို မရေးဆွဲနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ၁၉၄၆ ခုနှစ်ဇွန်လ တွင် ရွေးကောက်ပွဲပြန်လည်ကျင်းပပြန်သည်။ ၁၉၄၆ခုနှစ်

ပထမနှစ်ဝက်အတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် သမ္မတသုံး ဗဟိုပြုစနစ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ဇွန်လရွေးကောက်ပွဲမှ တင်မြောက်သော အစိုးရအဖွဲ့တွင် ပါဝင်သည့် ကွန်မြူနစ်များနှင့် သဘောထားခြင်း မတိုက်ဆိုင်သဖြင့် ဒဂိုးသည် သမ္မတအဖြစ်မှ နုတ်ထွက်လိုက်သည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ်ကုန်ဆုံးခါနီးတွင် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေသစ်ရေးဆွဲပြီးသဖြင့် စတုတ္ထသမ္မတနိုင်ငံကို တည်ထောင်ကာ ဗင်းဆင့်ဩရီယော်အား ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် သမ္မတအဖြစ် တင်မြောက်သည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်၏ ဒဏ်ကိုလည်း အလုံးအလဲခံခဲ့ရသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းကြီးများကို အမေရိကန်အကူအညီဖြင့် ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရန် ကြိုးစားသည်။ သို့သော် ပြည်ပရေးရာကိစ္စများကြောင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးမှာ ခရီးမရောက်လှချေ။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင်ပင် ကွန်မြူနစ်တို့က သွေးထိုးလှုံ့ဆော်ပေးသဖြင့် ပြင်သစ်ကို လိုနီဖြစ်သော အင်ဒိုချိုင်းနားတွင် တော်လှန် ပုန်ကန်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထိုတော်လှန်မှုများသည် အင်ဒိုချိုင်းနားပြည်နယ်၌ ပြည်တွင်းစစ်သဏ္ဍာန်သို့ ပြောင်းလဲသွားသည်။ ၇ နှစ်ခွဲမျှ ကာလ တာရှည်ခဲ့သဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးအတော်ပင် ခန်းခြောက်ခဲ့ရလေသည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် တစ်ဖန် ဆိုဗီယက်ရုရှက အနောက်နိုင်ငံများအား စစ်အေးတိုက်ပြန်ရာ၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံမှာ လက်နက်တပ်ဆင်ရသဖြင့် ဘဏ္ဍာတော်ငွေပို၍ ကြပ်တည်းပြန်သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် နေတိုး အဖွဲ့ထဲသို့ ပါဝင်ခဲ့၏။ ၁၉၅၄ခုနှစ်တွင် ရီနိုးကိုတီအား သမ္မတအဖြစ် တင်မြောက်သည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အိန္ဒိယအစိုးရသို့ ပေးအပ်လိုက်လေသည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နှင့် ဂျာမနီတို့သည် ယင်းနှစ်နိုင်ငံတို့ မသင့်တင့်မှုကို အစပျိုးခဲ့ရာ အကြောင်းရင်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သော ဆားနယ်အတွက် သဘောတူညီမှုရခဲ့ကြသည်။ ထိုသဘောတူညီမှုအရ ထိုနယ်ကို အနောက်ဥရောပသမဂ္ဂက အုပ်ထိန်း၍ ထိုနယ်၏စီးပွားရေးကိုမူ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် တွဲဖက်ထားရန်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် အနောက်ဂျာမနီအား ပြန်လည်လက်နက်တပ်ဆင်ရေးကို၎င်း၊ အနောက် ဥရောပသမဂ္ဂထဲ ပါဝင်ရေးကို လည်းကောင်း သဘောတူညီလေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ ပါလီမန်တွင် ပါတီအသင်းအဖွဲ့များ များပြားလှ၍ ပါတီရေးရာဒါရောများကလည်း ရှုပ်ထွေးလှသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့ အပြောင်းအလဲများလည်း များပြားသည်။ ၁၉၄၄ ခုမှ ၁၉၅၇ ခုနှစ်အတွင်း အစိုးရအဖွဲ့ ၂၄ ကြိမ်ပြောင်း၍ အချို့အစိုးရအဖွဲ့၏သက်တမ်းမှာ ၄ ရက်၊ ၇ ရက် စသည်မျှသာ တည်တံ့နိုင်ခဲ့လေသည်။

ပြင်သစ်ဘာသာနှင့်စာပေ။ ။ပြင်သစ်ဘာသာစကားသည် ဥရောပတိုက်မှ ရှိမနေဘောသာစကားကြီး ရှစ်မျိုးတွင် တစ်မျိုး အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ စကားလုံးများလှပ၍ အသံထွက်ပုံမှာ တစ်မျိုးပင် သာယာနာပျော်ဖွယ်ကောင်းသည်။ မူလဇာစ်မြစ်မှာ အရပ်သုံး လက်တင်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်စကားလုံးပေါင်းများစွာတို့သည် လက်တင်စကားလုံးနှင့် နီးစပ်သည်ကို တွေ့ရသည်။

ပြင်သစ်ဘာသာစကား၏ မူလဇာစ်မြစ်သည် အဘယ်ကြောင့် အရပ်သုံးလက်တင်ဖြစ်ရသနည်း။ နောင်အခါ ပြင်သစ်နိုင်ငံဖြစ်လာမည့် ရှေးရှေးကဂေါလဒေသသို့ ဂျူးလိယက်ဆီဇာတိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန်ရောက်လာစဉ်က ထိုဒေသရှိ လူမျိုးများသည် ကဲ့ဘာသာစကားတစ်မျိုးကိုပြောဆိုကြကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဆီဇာ၏ လက်အောက်သို့ကျရောက်ပြီးနောက်တွင် တဖြည်းဖြည်းနှင့် စိုးမိုးသူတို့၏ လက်တင်စကားကားကို ပြောဆိုလာကြသည်။ သို့သော် မြို့ကြီးသားတို့၏ ယဉ်ကျေးသောလက်တင်စကားကား မဟုတ်ပေ။ အရပ်သုံးလက်တင် ဖြစ်သည်။

အရပ်သုံးလက်တင်သည်ပင် ကဲ့ဘာသာစကား အသုံးအနှုန်းနှင့်လည်းကောင်း၊ နောင်အခါ ဂေါလဒေသကိုလာရောက်စိုးမိုးပြန်သော တျူတန်လူမျိုးများ၏ စကားလုံးများနှင့်လည်းကောင်း ရောထွေးသွားပြန်သည်။ တျူတန်တို့ကလည်း ဂေါလလူမျိုးတို့၏စကားကို လိုက်ပြောကြသည်။ သို့သော် ပြောရခက်သောစကားလုံးများ၊ အသုံးအနှုန်းများကို ဖြုတ်ချ၍လည်းကောင်း၊ လွယ်ကူအောင် ပြုပြင်၍လည်းကောင်း ပြောဆိုကြသဖြင့်တမူ ပြောင်းသွားပြန်သည်။ ဂေါလဒေသကို နောက်ဆုံးဝင်ရောက်စိုးမိုးသူတို့မှာ ဂျာမန်အနွယ် ဖရန်လူမျိုးများဖြစ်သည်။ ထိုလူမျိုးများကို အစွဲပြု၍ဂေါလဒေသသည် ဖရန်ကိုဇ်ဟူ၍ဖြစ်လာပြီးလျှင် ဘာသာစကားသည်လည်း ဖရန်(မြန်မာအခေါ် ပြင်သစ်)ဘာသာဟု တွင်၏။

၉ ရာစုနှင့် ၁၀ ရာစုနှစ်များတွင် ပြင်သစ်တောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းဒေသအလိုက် အသံထွက်ပုံချင်း ကွာခြားလာသည်။ ၁၀ ရာစုလောက်တွင်ပါရစ်မြို့တော်တစ်ပိုက် ပြောဆိုကြသော မြောက်ပိုင်းပြောဆို သုံးနှုန်းမှုများကို လူသုံးများလာပြီးလျှင် တဖြည်းဖြည်းနှင့် နိုင်ငံသုံး ဖြစ်လာသည်။ ၁၆ရာစုနှင့် ၁၇ ရာစု နှစ်များအတွင်း အပြောအဆိုအသုံးအနှုန်းကို အတည်တကျဖြစ်အောင် သတ်မှတ်ပေးသည်။ ယနေ့ပြောဆိုသုံးနှုန်းနေကြသောပြင်သစ်ဘာသာစကားသည် ထိုခေတ်သိမ်းချိန်က ပြောဆိုကြသည့်အတိုင်း ဖြစ်၍ ယခုခေတ်ဘာသာစကားများအနက် အပြတ်သားဆုံး၊ အရှင်းလင်းဆုံး၊ အတိကျဆုံးဖြစ်လေသည်။

ပြင်သစ်ဝေါဟာရများ၏အဓိပ္ပါယ်သည် အနက်ဆိုလျှင် အနက်၊ အဖြူဆိုလျှင် အဖြူဟု တိတိကျကျ ရှိလှသည်။

www.foreverspace.com.mm

နာမည်ကျော် ပြင်သစ်ဝတ္ထုရေးဆရာကြီး ချူးမား (အကြီး)

အခြားဘာသာဖြင့် မရှင်းလင်း မပြတ်သားသည်များကို ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာဖော်ပြနိုင် သည်။ ထိုကြောင့် ကမ္ဘာသုံး ဘာသာစကားကြီး တစ်ရပ် ဖြစ်၍ အနိုင်နိုင်ဆက်ဆံရေးတွင် အရေးပါလှသည်။ သံတ မန်များ သင်ကြားတတ်မြောက်ထားရသောဘာသာတစ်ရပ် လည်းဖြစ်သည်။

ပြင်သစ်ဘာသာကို တိုင်းရင်းဘာသာအဖြစ် ပြောဆိုကြသူ သန်းပေါင်းများစွာရှိသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် ယင်းပိုင်ကိုလိုနီ များ၌လည်းကောင်း၊ ကနေဒါအရှေ့ပိုင်း၌ လည်းကောင်း၊ လူဝီစီယနားပြည်နယ် အချို့ဒေသများ၌ လည်းကောင်း၊ ဗယ်လ်ဂျီယမ် နှင့်ဆွစ်ဇာလန်ဒေသများစွာတို့၌လည်း ကောင်း ပြင်သစ်ဘာသာကို ပြောဆိုကြသည်။

ပြင်သစ်တို့သည် သူတို့၏ ဘာသာကို ချစ်ခင်မြတ်နိုးကြ ၍၊ သူတို့၏ဘာသာကို လေးစားသူများအား အရေးထား ကြသည်။ သူတို့၏ စာပေအရေးအသားကိုလည်း အထူး ဂရုစိုက်ကြသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ စာဆိုအကျော်အမော် များသည် အခြားနိုင်ငံရှိ စာဆိုများထက် အရေးပေးဂုဏ် ပြုခြင်း ခံကြရလေသည်။

ပြင်သစ်စာပေသည် တိုတိုနှင့်လိုရင်းကိုအဓိပ္ပာယ် ပေါက် အောင် ထိထိမိမိရေးနိုင်သည်။ ၎င်းတို့တို့နှင့် အဓိပ္ပာယ်ပေါ် လျှင် ပြီးစတမ်းရေးကြသည်ကားမဟုတ်ချေ။ ပြတ်ပြတ် သားသား၊ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းနှင့်တိတိကျကျ ဖော်ပြ ရေး

သားနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့တိကျပြတ်သားသော ဘာသာ စကားဖြစ်သည့်အတွက်လည်း တစ်ဖက်ကဆုတ်ယုတ်သွား ရလေသည်။ ပြင်သစ်တို့သည် တိကျပြတ်သားမှုကိုသာ ဂရုပြုနေကြ၍ စိတ်ကူးယဉ်ကဗျာများ ဖွဲ့နွဲ့ရေးသားမှု ၌ အစွမ်းမပြနိုင်ဘဲရှိသည်။ ပြင်သစ်စာပေတွင် စိတ် ကူးယဉ် အဖွဲ့အနွဲ့များပါသည့် စာပေများထက် အကျိုး အကြောင်း စပ်ဟပ်၍ ရေးသော စာများ၊ သဘာဝအမှန် ကို ရေးသော စာပေများက ပိုမိုများပြားလေသည်။

ပြင်သစ် စာပေသည် နက်နဲသော ဂုဏ်ရသနှင့် ပြည့်စုံ သည်။ သို့သော်အာရုံခံစားမှုထက် အသိဉာဏ် တိုးတက် မှုဖက်တွင် ပို၍နက်နဲသည်။ စာသားများ၌ လှပပြေပြစ် မှုကို မတွေ့ရဘဲ၊ စာကိုယ် ပမာဏ အသွင်အပြင်၌ အထူး ပြေပြစ်ညီညာသည်ကို တွေ့ရသည်။ ပြင်သစ် စာပေသည် ကဗျာဆန်ခြင်း၊ ဉာဏ်ကွန့်မြူးခြင်းတို့ဖက်၌ မထွန်းကား ဘဲ၊ သဘောတရားများကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ဝေဖန်ပိုင်း ခြားသည့် ဖက်တွင် အထူးအောင်မြင်ကောင်းမွန်လေသည်။ စာကိုယ်၏ ပမာဏညီညာပြေပြစ်မှုကို အသားပေးသဖြင့် ကဗျာ လင်္ကာများမှာ နွဲ့နွဲ့နောင်းနောင်း မရှိ၊ ၎င်းတို့တိ ဖြစ်သော်လည်း၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားချောမော၍ လှပယဉ် ကျေးသောအသွင်ကို ဆောင်လျက် ရှိလေသည်။

ပြင်သစ်စာပေသမိုင်းတွင်လည်း အခြားလူမျိုးတို့၏ စာပေများမှာကဲ့သို့ပင် ကဗျာ၊ သီချင်းများက အစပြု၍ စာပေထွန်းကားလာခဲ့လေသည်။ ပြင်သစ်ဘာသာစကား ဟူ၍သီးခြားပေါ်ပေါက်လာပြီးနောက်၊ ဝတ္ထုကြောင်းပါ သည့် ခမ်းနားသောကဗျာလင်္ကာအရေးအသားများကို အများအပြားရေးကြသည်။ ရဲစွမ်း သတ္တိနှင့်ပြည့်စုံသော သူရဲကောင်းများ၏ အတ္ထုပတ္တိများကို ဖွဲ့နွဲ့စပ်ဆိုထား သောကဗျာသီချင်းများတွင် “ရိုလန်၏တေးသံ” ခေါ် သီချင်း (၁၀၈၀ ပြည့်နှစ်ခန့်)သည် အကျော်စောဆုံး ဖြစ် လေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၁၀၀ မှ ၁၄၀၀ ခန့်အထိဖြစ်ခဲ့သော အလယ် ခေတ်အတွင်း၌ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် လမ်းလျှောက်အဆိုတော် များသည် အချစ်တေးများနှင့် စွန့်စားခန်းသီချင်းများ အတွက် အလွန်ကျော်စောသည်။ စကားပြေအရေး အသားသည် နှောင်းမှပေါ်သည်။ စကားပြေဖြင့် သမိုင်းကို ၁၄ ရာစုနှစ်တွင် စတင် ရေးသားကြသည်။

ပြင်သစ်စကားပြေ၏အရသာကို ခံစားကြည့်လျှင် ရှင်း လင်းပြတ်သားခြင်း၊ ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာရှိခြင်း၊ နက်နက်နဲနဲ ထိုးထွင်းသိမြင်တတ်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘာကြီး တစ်ခုလုံး အရမ်းမဲ့အယူသည်းပြီးလျှင်စိတ်မှိုက်စိတ်ရိုင်းများ ဝင်ကာစိတ်ကူးနှင့် ရူးချင်တိုင်းရူးနေသည့်အချိန်တွင်ပြင် သစ်တို့သည် တည်ငြိမ်သည့်နှလုံးဖြင့် အမှန်သဘောကို

www.foreverspace.com.mm

ပြင်သစ်စာပေလောကတွင် ထင်ရှားသော ဗစ်တာဟျူးဂိုး

ကောင်းစွာမြင်သည်။ ပြင်သစ်တို့၏ အတွေးမှာ တစ်ဖက် သားမခံမရပ်နိုင်လောက်အောင်လည်း မှန်ကန်တတ်လေ သည်။ ပြင်သစ်စာပေသည် သမိုင်းစဉ်တစ်လျှောက်လုံးမှာ ပင် ဆိုခဲ့သောဂုဏ်အင်္ဂါများနှင့်ပြည့်စုံကျော်စောခဲ့ရာ၊ ထို ထိုစာပေ အမြဲတော့တို့ကိုရေးစီအပ်သောစာရေးဆရာကြီး များ၏အကြောင်းကိုမဖော်ပြဘဲနှင့် ပြင်သစ်စာပေ၏ အ ကြောင်းသည် ပြည့်စုံလုံလောက်လိမ့်မည် မဟုတ်ချေ။

သမိုင်းစကားပြေများတွင် အကောင်းဆုံးဟုဆိုလောက် သော မှတ်တမ်းများကိုဇန်ဖရွားဆားကရေးသားခဲ့သည်။ သူရေးသော “ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်းကျမ်းကြီး” ကို လူတိုင်း နှစ်ခြိုက်ကြသည်။ ဗီးယာဒွင် အမည်ရှိစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး သည် စတုတ္ထကရူးဆိတ်စစ်ပွဲအကြောင်းကို မှတ်တမ်း တင်ခဲ့သည်။ (ဖရွားဆား ဇန်-ရှူး)

ဖရွားဆား၏နောက်တွင် ဗီယွန်အမည်ရှိ ကဗျာစာဆို တော်တစ်ဦးပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ဗီယွန်၏ ကဗျာတေးများ သည် တစ်ကြိမ်အရသာခံဘူးလျှင် မမေ့နိုင်တော့ဘဲ စိတ် ထဲစွဲလမ်းမက်မောနေလောက်အောင် အလင်္ကာဂုဏ်မြောက် သောဟူ၏။ သူ၏တေးဘွဲ့ကြီးတစ်ပုဒ်ကို အင်္ဂလိပ်ဘာ သာသို့ ပြန်ဆိုထားကြသည်။ ဗီယွန်သည် ၁၆ ရာစုနှစ်အ ထိ ပြင်သစ်စာပေလောကတွင် ထိပ်သီးအညွန့်အဖူး ပုဂ္ဂိုလ် ကြီးဖြစ်လေသည်။

ပြင်သစ်စာပေလောကတွင် လူ့လောကအဖြစ်ကို ဝေဖန်

ပိုင်းခြားရေးသားခဲ့သော ပညာရှိကြီးများရှိသေးသည်။ ရက်ဗီလေး၏ ဟာသဉာဏ်ဖြင့်လောကကို သရော်သော စာများ၊ မွန်တိန်း၏ တရားသံဝေဂသံပါသောစာများ၊ ကယ်လဗင်၏ အယူဝါဒရေးကို ဝေဖန်ရေးသားချက်များ သည် ၁၆ ရာစုခေတ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ (ရက်ဗီလေး။ မွန်တိန်း အမ်၊ အီး-ရှူး) စာဆိုတော် ရွန်ဆာ(၁၅၂၄ - ၈၅) သည် ဂရိအစရှိသောရေးဟောင်း စာပေများမှ ဝေါဟာများနှင့်ဝါကျအထားအသို အစရှိ သည်တို့ကို ကူးယူကာကဗျာများရေးခဲ့လေသည်။ ရက် ဗီလေးနှင့် ရွန်ဆာအစရှိသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပြင်သစ် စာပေကို ပြည့်စုံလင်သော ယခုအခြေအနေသို့ရောက် အောင် တည်ထောင်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ကြသည်။

၁၆ ရာစုနှစ်မှာပင် သမ္မာကျမ်းစာကို လက်တင်ဘာသာ မှ ပြင်သစ်ဘာသာသို့ပြန်ဆိုခဲ့ရာ၊ ပြင်သစ်စာပေမှာ ပိုမို ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့လေသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ်ကုန်နီးလောက်တွင် မာလာဗီသည် ရှေးဟောင်းဘာသာစကားဝေါဟာရများ ကိုပယ်ရှားခဲ့လေသည်။ ကဗျာလင်္ကာပွဲစပ်နည်းများကို လည်းပြင်ဆင်ခဲ့လေသည်။ ၁၆ ရာစုနှစ်ခန့်တွင် ပြင်သစ်နိုင် ငံ ပါရစ်မြို့တော်တွင် စာပေဆွေနေ့ပွဲများ စတင်ပေါ် ပေါက်လာခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ် “ပညာတံ ခွန်အသင်း” ကို ၁၆၃၅ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်သဖြင့် စာပေ လောကမှာ တိုးတက်လာခဲ့လေသည်။

၁၇ ရာစုခေတ်ကား ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ရှေးဟောင်းစာ ပေအရေးအသားမှ ခေတ်သစ်စာပေအရေးအသားသို့ ကူးပြောင်းနေချိန် ဖြစ်လေသည်။ မြေစမ်းခရမ်းပျိုးဆိုသကဲ့ သို့ အရေးအသား နည်းသစ်များထွင်၍ ရေးသားစမ်းသပ် ကြည့်ကြ၏။ သို့ရာတွင် ကောင်းမွန်စွာ အောင်မြင်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ ရှေးကအရေးအသားများကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ပြောင်း လဲခြင်း၊ ခေတ်စမ်းစာပေထွင်၍ ရေးသားခြင်းတို့ကို တွေ့ရ သည်။ ယခုခေတ်ပေါ် ဝတ္ထု အရေးအသားမျိုးသည် ၁၇ ရာစုခေတ်ကစတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပေ၏။ ပြဇာတ်အရေး အသားမျိုးကိုကား ပြင်သစ်ဟာသဝိဇ္ဇာ ပြဇာတ်ဆရာကြီး မောလျဲ၏ (၁၆၂၂-၇၃)က အမြောက်အမြားရေးခဲ့သည်။ မောလျဲ၏ဟာသဉာဏ် အာဝဇ္ဇာန်းတို့ကို မြန်မာစာပေတွင် သခင်ဘသောင်းဘာသာပြန်သည့် ‘ဆရာဝန်ပါဘဲ’ ပြ ဇာတ်နှင့် (ဇော်ဂျီ) ဦးသိန်းဟန် ဘာသာပြန်သော “မဟာ ဆန်ချင်သူ ” ပြဇာတ်များတွင် တွေ့ရှိနိုင်လေသည်။ (မော လျဲ-ရှူး) မောလျဲက အသောဇာတ်များခင်းသွားနိုင် သလောက် ကော်နေယီး (၁၆၀၆ -၈၄) က အလွမ်းဇာတ် များ ရေးသားသွားလေသည်။ သူ၏ပြဇာတ်များသည် ပြင်သစ်စာပေလောကကိုသာမက အင်္ဂလိပ်စာပေလောက ကိုလည်း လွှမ်းမိုးသွားခဲ့လေသည်။ သူ၏ဇာတ်ကောင်

ပြင်သစ်ဘာသာနှင့်စာပေ

www.foreignspace.com.mm

များသည်အကျင့်သီလသိက္ခာများနှင့် ပြည့်စုံသူများအဖြစ်နှင့်သာ ရေးသားထားသဖြင့် ပုထုဇဉ် သဘာဝမကျသော်လည်း ပြဇာတ်အဖြစ်နှင့်ကား ခမ်းနား ကောင်းမွန်လေသည်။ (ကော်နေးယီးပီ-ရှူ။) ထိုခေတ်၌ ကျော်စောသော အခြားပြဇာတ်ဆရာကြီးမှာရ ဆင်း(၁၆၃၉-၉၉) ဖြစ်လေသည်။ သူ၏ပြဇာတ်များသည် ရှေးဟောင်းဂရိပြဇာတ်များကဲ့သို့ အလင်္ကာရသနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။ (ရဆင်းဂျေ-ရှူ။)

ထိုခေတ်တွင် ပြဇာတ်ဆရာကြီးများသာမက အယူဝါဒနှင့်အခြားသဘာဝ တရားများကို ဝေဖန်ပိုင်းခြား ရေးသားကြသည့် ပညာရှိကြီးများလည်းပေါ်ထွန်းခဲ့သေးသည်။ ပတ်စကယ်အမည်ရှိသော လောကဓာတ်ဆရာကြီးသည် အယူဝါဒနှင့် လူ့လောကကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော စာအုပ်များရေးခဲ့လေသည်။ သူသည် အရေးအသားကောင်းမွန်ရန်သာ ဂရုမပြုဘဲ၊ ခက်ခဲနက်နဲသော ပြဿနာများကို နားလည်လွယ် စိတ်ဝင်စားလွယ်အောင် အထူးရေးသားနိုင်လေသည်။

ထို့နောက် ဖော်လ်တဲယား (၁၆၉၄ - ၁၇၇၈) အမည်ရှိ စာဆိုတစ်ဦးပေါ်ပေါက်လာသည်။ သူ့ခေတ်တွင်စာအရေးအသားပြေပြစ်ချောမောမှုထက် ရေးသားသောကြောင်းအရာ၊ လွတ်လပ်သော စိတ်ကူးဉာဏ်တို့ကို ပိုမိုအရေးထားလေ၏။ ဖော်လ်တဲယားသည် ပင်ကိုယ်ဉာဏ် ကောင်းသူ

ဝတ္ထုရေးရာတွင် ပြောင်မြောက်လှသည့် ဝတ္ထုရေးဆရာကြီး အေမီးဒိုလာ

ဖြစ်သည့်အပြင်၊ မဟုတ်မခံတတ်သောသတ္တိရှိသောကြောင့် တိုင်းပြည်၌ မတော်မတရား အုပ်ချုပ်မှု၊ မကျေနပ်မှုများရှိခဲ့လျှင်ကလောင်ထက်ထက်ဖြင့် ကောင်းစွာနှုတ်ခွဲသူဖြစ်လေသည်။ ထိုခေတ်အခါက ပြင်သစ်တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ဖော်လ်တဲယား၏ စာအုပ်များလွှမ်းမိုးနေလေတော့သည်။ မကြာမီပင် ဆွစ်ဇာလန်ပြည်သားရူးဆိုး (၁၇၁၂ - ၇၈) ပေါ်ထွက်လာ၍နောင်လာလတ္တံ့သော ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကြီး၏မျိုးစေ့များဖြစ်သော စာပေများရေးသားလေသည်။ (ဖော်လ်တဲယား။ ရူးဆိုး-ရှူ။)

၁၈ ရာစုခေတ်မှာ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးနှင့် ဇာတ်သိမ်းခဲ့ရလေသည်။ ပြင်သစ်စွယ်စုံကျမ်းကြီးကို နှစ်ပေါင်း ၂၀မျှ ပြုစုခဲ့ရသော၊ ဒီးဒရိုသည် တော်လှန်ရေးကြီးမစမီပင် ကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။ တော်လှန်ရေးကြီးပြီးသည့်နောက်တွင် ရှေးခေတ်စာပေအရေးအသားများ ပပျောက်၍ ၁၈အကျိုးမြင်စာပေများ ပေါ်လာခဲ့လေသည်။

ထိုဘဝအကျိုးမြင် စာပေလောကတွင် ထင်ရှားသူများမှာ ဗားလဇတ် (၁၇၉၉ - ၁၈၅၀)၊ ဟျူးဂိုး(၁၈၀၂-၈၅)၊ မေးရီမေး (၁၈၀၃ -၁၈၇၀)၊ ဒျူးမား (၁၈၀၂ - ၇၀)နှင့် ဂျော့ဆန်း (၁၈၀၄-၇၆)တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဗားလဇတ်သည် လူ့လောကသဘာဝဇာတ်ခုံတွင် လူပုထုဇဉ် အစစ်တို့ကိုစင်တင်ပြကာ ရေးသားခဲ့သည်။ ကမ္ဘာက အသိအမှတ်ပြုရသော နာမည်ကျော် ဝတ္ထုရေးဆရာကြီး ပေတည်း၊ ဟျူးဂိုးသည် အားလုံးထဲတွင်နာမည်အကျော်ဆုံးဖြစ်လေသည်။ လူတို့၏အတွင်းစိတ်ဓာတ်၌ ကိန်းဝပ်နေသော အကျင့်စာရိတ္တတို့ကိုသရုပ်ဖော်ရာ၌ မည်သူမျှမပြိုင်နိုင်အောင် တတ်နိုင်လေသည်။ မေးရီမေးသည် ရောင်စုံခြယ်သန်းသောနောက်ခံတွင် အမူးအရူးချစ်ခန်း၊ ရက်ရက်စက်စက်စွန့်စားခန်းများကို “ကာမင်း” အမည်ရှိသော ဝတ္ထုတွင် ကလောင်စွမ်း ပြခဲ့သည်။ ဂျော့ဆန်းမှာ ယောကျ်ားနာမည်နှင့်ရေးသော အမျိုးသမီးစာရေးဆရာဖြစ်၍၊ ပျော့နွံသော အချစ်ဝတ္ထုများကိုရေးခဲ့သည်။ ဒျူးမားသည် ပသီပုံပြင် တမျှဆန်းကျယ်သော ဝတ္ထုပေါင်းများစွာ ရေးသားခဲ့သည်။ (ဗားလဇတ် အော်နာရီဒါ။ ဟျူးဂိုးဗစ်တာ။ ဒျူးမား အယ်လက်ဇန္ဒာ-ရှူ။)

စာဆိုတော်အဲဖရက်ဒါမူစေးသည် သာယာကြည်နူးဖွယ်ကောင်းသော ကဗျာများရေးခဲ့သည်။ သူ၏ကဗျာများသည် ညင်သာသောဂီတသံနှင့်တူသည်။ ညင်သာလွန်းသဖြင့် ကြားရသူမှာ ပြင်းထန်သောတီးကွက်တစ်ခု ကြားဝင်ဖောက်ပါစေဟု တောင့်တမိသည်။ ဂတ်စတပ်ဖလိုဗ်ယား (၁၈၂၁-၈၀)သည် ပြင်သစ်စာပေကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြောင်းလဲပေး ပြန်သည်။ သူသည် လူ့လောကသဘာဝကို အပိုအလိုမရှိအတိအကျမှန်ကန်စွာသရုပ်ဖော်ပြသည်။ သူ၏ဝတ္ထု

www.foreignspace.com.mm

များ ခွဲဇာတ်လမ်းထက်ဇာတ်ကောင်များ၏ သဘာဝ ဖော်ပြမှုကို ပိုမိုအရေးထားကြောင်းတွေ့ရသည်။ သူ၏လူ သိအများဆုံး ဝတ္ထုမှာ “ မဒမ်ဗိုဗာရီ ” ဖြစ်သည်။ “ သု ယောနန္ဒီ ” ဝတ္ထုဟူ၍ မြန်မာဘာသာသို့ ၁၉၄၆ ခုနှစ် လောက်ကပြန်ဆိုထားဘူးသည်။ ဖလိုဗဲယားသည် စကားပြေရေးရာတွင် စကားလုံးများကို ဆန်ကောင်း ကျောက်ကောင်း ရွေးသကဲ့သို့ ရွေးသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သူရေးခဲ့သောစာမူများမှာ အလွန်နည်းလေသည်။

ဒျူးမား၏သားဖြစ်သူ ဒျူးမားအငယ် (၁၈၂၄ - ၉၅) သည် ဝတ္ထုနှင့် ပြဇာတ်များ ရေးခဲ့သည်။ “ ကမီလီယာပန်း ပန်ဆင်သူ ” ခေါ်ဝတ္ထုသည် ပြဇာတ်အဖြစ်နှင့်လည်းကောင်း သည်။ ရုပ်ရှင်အဖြစ်နှင့်လည်းကောင်းသည်။ ဘယ် ခေတ်မဆို မရိုးနိုင်အောင်ကောင်းသောဝတ္ထုဖြစ်သည်။

ဒျူးမားအငယ်ထက်သာသောစာရေးဆရာမှာ အေမီးဇို လာ (၁၈၄၀- ၁၉၀၂) ဖြစ်သည်။ ဇိုလာသည် သဘာဝကျ ကျရေးသော စာရေးဆရာတစ်ဦးဖြစ်၍၊ လူ့လောကအဖြစ် တို့ကို မညာမတာရက်ရက်စက်စက်ရေးခဲ့သည်။ အနုတော ဖရွန်း(၁၈၄၄ - ၁၉၂၄)သည် ဝတ္ထုတို၊ ဝတ္ထုရှည်၊ အတ္ထု ပတ္တိများနှင့်စကားပြေများရေးသားခဲ့သည်။ သူသည် ကမ္ဘာ လောကကြီးနှင့် လူ့အကြောင်းကို သူထင်မြင်သည့်အတိုင်း မှန်ကန်စွာရေးသားသူ ဖြစ်သည်။ ထင်မြင်ချက် ပေးလို သောဆရာမျိုး ဖြစ်၏။ သူများအဆို သူများအယူ ဝါဒ များကို မလိုက်နာ၊ ကိုယ်ထင်ရာကို ရဲဝံ့စွာ ရေးသားသူဖြစ် သည်။ ၁၈၉၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပညာတံခွန်အသင်း ကြီး၌သူပါဝင်ရသည်။ သူသည် ၁၉၂၁ခုနှစ်စာပေနိဘယ်လ် ဆုကိုရရှိခဲ့သည်။ (ဇိုလာအေမီး။ ဖရွန်းအနုတော-ရှု။)

ဂီးဒီမိုပါဆွန်း၏ ဝတ္ထုတိုများမှာ မန်မာစာပေလောက တွင် အများဆုံးဝင်ရောက်နေသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ လူ့ လောက၏ အဆုံးဖက်ကိုမြင်တတ်သလောက်လည်း ရက် ရက်စက်စက်ရေးခဲ့သူဖြစ်သည်။ ပီယဲလိုတီသည် အပြည် ပြည် လှည့်လည်ကာ ကဗျာဆန်သော စာသားများနှင့်အ ဖြစ်အပျက်များကို ဝတ္ထုရေးသားခဲ့သည်။ သူသည် ငယ်စဉ် ကပင် ရေတပ်မတော်၌ အမှုထမ်းခဲ့ရသူ ဖြစ်သဖြင့်၊ သူ၏ စာများသည် ရေကြောင်း ခရီးဆိုင်ရာ ဗဟုသုတများဖြင့် စုံလင်ပြည့်ဝ နေပေသည်။ (မိုပါဆွန်း ဂီးဒီ-ရှု။)

၂၀ ရာစုခေတ်သို့ ရောက်လာသောအခါ၊ ဂျာမန်အတွေး အယူအဆများဝင်လာခဲ့သဖြင့် ဟင်နရီဗတ်ဂဆန်၏ စာ များကို အထူးအရေးပေးလာကြသည်။ ဗတ်ဂဆန်က အမှန် သဘောတရားကိုရှာဖွေရာ၌ အကျိုးအကြောင်းစပ်ဟပ် ယူခြင်းထက် အတွင်းစိတ်မှ အလိုလို နှိုးဆော်၍ သိခြင်းက ပို၍ထင်ရှားလွယ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဂျာမန် စိတ်ဓာတ်ကို လေ့လာသုံးသပ်ဝေဖန်သော ပြင်သစ် စာရေးဆရာကြီး

ပြင်သစ် ဝတ္ထုရေးဆရာ မာဆယ်ပရ

ရိုမန်ရိုးလန်း (၁၈၆၆-၁၉၄၄) သည်လူမျိုးခြား ဂျာမန်တို့ကို ချီးကျူးမြှောက်စားရေးသားသောကြောင့် ပြင်သစ်လူမျိုး များ၏ ရှုံ့ချ ခြင်းကိုခံရလေသည်။ သူရေးသောပြဇာတ်နှင့် ဝတ္ထုစာအုပ်များမှာ နိုင်ငံခြားများ၌ကျော်စောလေသည်။ ၁၉၁၅ ခုနှစ်တွင် ရိုလန်းသည် နိဘယ်လ်ဆုကြီးကို ဆွတ် ခူးခဲ့လေသည်။ အက်ဒမ္မန်ရီစတန်အမည်ရှိ ပြင်သစ် စာရေး ဆရာ၏ပြဇာတ်များကို ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည်တိုင်းက လိုပင် နှစ်သက် ကြလေသည်။

ဟင်နရီဒါရဲနီယေးသည် ပြင်သစ်စာပေ အရေးအသား ကို အဆန်းထွင်ကာ ခေါင်းဆောင် ရေးသားခဲ့သူဖြစ်လေ သည်။ သူ့ကဗျာလေးများ၌လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုကြောင်း များ၌လည်းကောင်း ဥပစာတင်စား၍ရေးသားလေ့ရှိ၏။ ဤကဲ့သို့ သမာဓိဂုဏ်မြောက်သော တင်စား၍ ရေးသား ထားသည့်စာပေမျိုးသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ၁၉ ရာစုခေတ် လောက်က စတင်ပေါ်ပေါက်လေသည်။

ထို့နောက် ဘာသာတရားကိုင်းရှိုင်းမှုကင်းမဲ့သော စာပေ များကို ရေးကြသည့်စာဆိုတော်များ ပေါ်ပေါက်လာ သည်။ သူတို့သည်ခေတ်ယဉ်ကျေးမှုထုံးစံများကို တော် လှန်၍၊ အမှန်တရားကို ရှာဖွေကြသည်ကိုတွေ့ရ၏။ ကမ္ဘာ့ စာပေကို လွှမ်းမိုးသော ပြင်သစ်ခေတ်သစ်စာရေးဆရာမှာ မာဆယ်ပရ (၁၈၇၁-၁၉၂၂) ဖြစ်၍၊ အေးအေးနှင့်ကုပ်ကုပ် နေသလောက်အပြင် လောကကြီး၏အကြောင်းကို ကောင်း

ဖွဲ့နားလည်သူဖြစ်သည်။ သူသည် ယဟူဒီကပြား ပါရစ်မြို့သားဖြစ်၍ အချစ်ဝတ္ထုများ စတင်ရေးခဲ့သည်။ သူ၏ဝတ္ထုများတွင် လူတို့၏ သဘာဝကို နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် ထိုးထွင်းကာ ဝေဖန်ပိုင်းခြား ပြထားလေသည်။ ပရုသည် ဉာဏ်ထိုးထွင်းသိမြင်တတ်သည်။ စိတ်ပညာကို လိုက်စား၍ စိတ်ပညာအတွေးအယူအဆများကို သူဝတ္ထုတွင် ထည့်သွင်းခဲ့သူဖြစ်သည်။

ပေါဗလရီသည် ပရုကဲ့သို့ပင် သဘာဝကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားရေးသော စာရေးဆရာတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သို့သော် ပရုသည် လူ့လောကတစ်ခုလုံးကို ခြုံ၍သုံးသပ်သည်။ ဗလရီကား လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏အဖြစ်ကိုသုံးသပ်သည်။ ပရုသည် ကဗျာလင်္ကာကိုအရေးများသည်။ ဥပမာတို့ဖြင့် တင်စား၍ရေးသားသော စာရေးဆရာများထဲတွင် ပရုလည်း တစ်ယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာစစ်အကြောင်းမူတည်ရေးကြသော စာရေးဆရာများတွင် ဟင်နရီဗားဗွတ်သည်ထင်ရှားသူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူရေးသော စစ်မီးလောင်စဉ်ခေါ် ဝတ္ထုမှာနာမည်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ဟင်နရီဒါမွန်တာလန်အမည်ရှိ စာရေးဆရာကလည်းစစ်ကို မူတည်၍ လူငယ်များ စည်းကမ်းသေဝပ်ရေး၊ အကျင့်သိက္ခာထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ရေးသားခဲ့သည်။

ဇော့ဇက်ဒူအမ်းမဲသည် ဝတ္ထုတိုကလေးများဖြင့် နာမည်ကျော်စောသူဖြစ်သည်။ သူရေးသောဝတ္ထုများတွင် စစ်၏ဆိုးရွားပုံများကို သရုပ်ဖော်သည်။ ကဗျာများ၊ ပြဇာတ်များကိုလည်း အမြောက်အမြား ရေးသားခဲ့သူဖြစ်၏။

အွန်ဒရေးမိုရွားသည် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့၏ နေထိုင်ပုံအလေ့အကျင့်များကို ရေးလည်စွာလေ့လာသူဖြစ်၍၊ ရယ်လီ၊ ဒစ်ဇရေလီ၊ ဗိုင်ရွန် စသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုပင် ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။ စစ်အတွင်းက တွေ့ကြုံခဲ့ရသောဗဟုသုတများကို သူဝတ္ထုစာအုပ်များ၌ ထည့်ရေးထားသည်။ ပေါမိုးရန်ကလည်း ကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့်နောက် ဥရောပတိုက်၌ စစ်ဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးယိုယွင်းမှုများကို သရုပ်ဖော်ရေးသားလေသည်။

ကမ္ဘာထိပ်သီးစာပေဆုကြီးဖြစ်သောနိုဘယ်လ်ဆုကို ရှစ်ကြိမ်မျှ ပြင်သစ်စာပေပညာရှင်များက ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့သဖြင့် ပြင်သစ်စာပေ၏အဆင့်အတန်းကို ခန့်မှန်းနိုင်ကြပေသည်။ နိုဘယ်လ်ဆုချီးမြှင့်ခံရသောစာပေပညာရှင်ကြီးများမှာ ဆာလီပရဒွမ်း (၁၉၀၁ခုနှစ်)၊ အက် (ဖ) မီစတြာ (၁၉၀၄ခုနှစ်) ရိုမန်းရိုလန် (၁၉၀၅ ခုနှစ်)၊ အနတောဖရွန်း (၁၉၂၁ခုနှစ်)၊ ဟင်နရီဗတ်ကဆန် (၁၉၂၇ခုနှစ်)၊ ရောဂျာ မာတင် ဒျူးဂါး (၁၉၃၇ ခုနှစ်)၊ အွန်ဒရေးဂျီ (၁၉၄၇ ခုနှစ်) နှင့် ဖရန်ဆွာ မိုးရီးအက် (၁၉၅၂) တို့ဖြစ်ကြသည်။

ထိုစာပေပညာရှင်ကြီးများအား နိုဘယ်လ်ဆုဖြင့်ချီးမြှင့်ရ

သည့်မှတ်ချက်များကို ခြုံ၍ကြည့်လျှင် စာရေးဆရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကောင်းမြတ်သည့်အမှုကို အသိအမှတ်ပြုသောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ စိတ်ကူးဉာဏ်အဆင့်အတန်းမြင့်၍လည်းကောင်း၊ အနုပညာဂုဏ် မြောက်သော အရေးအသားကြောင့်လည်းကောင်း လူ့သဘာဝအမျိုးမျိုးကိုရှုတတ်မြင်တတ်ကာ၊ သရုပ်ဖော်ရာတွင် ဟုတ်တိုင်းမှန်ရာကိုမြင့်မြတ်သောစိတ်ထားဖြင့် ရေးသားတတ်ခြင်းအတွက်လည်းကောင်း နိုဘယ်ဆုဖြင့်ချီးမြှင့်ကြောင်းကိုမှတ်တမ်းတင် ထားလေသည်။

ပြင်သစ်အနုပညာ။ ။ ဥရောပတိုက်၏အနုပညာလောကတွင်ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် နှစ်ပေါင်းများစွာပင် ရှေ့တန်း၌ ရှိနေခဲ့ပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ထူးခြားမှတ်သားဖွယ်ရာ အောင်မြင်မှုကို ရရှိရန်အားထုတ်ခဲ့သူများမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အနုပညာပညာရှင်ကြီးများ၊ အထူးသဖြင့် ပန်းချီကျော်ကြီးများပင်လျှင်ဖြစ်လေသည်။ ၁၅ ရာစုပန်းချီလောကတွင် လက်ရေးစာအုပ်များကို ရုပ်ပုံများဖြင့်တန်ဆာဆင်ကြရာ ပန်းချီရေးဆွဲခြင်းကို စတင်ခဲ့လေသည်။ ပြင်သစ်ပန်းချီသည် ဖလင်းဒါးနှင့်အီတလီလက်ရာများကို အများအားဖြင့် နည်းယူလေသည်။ ၁၅၊ ၁၆ ရာစုနှစ်အတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြင်သစ်ပန်းချီဆရာကြီးများမှာ ဇန်းဖူးဂေး၊ ဇန်းကလူအေးနှင့် သူ၏သား ဖရန်ဆွာကလူအေး၊ ကော်နေယီးဒါလိုက်ယွန်၊ အမ်းဗရိုဒုဗားတို့ဖြစ်ကြ၏။ ၁၆ ရာစုနှစ်ကုန်ခါနီးတွင် ပေါ်ပေါက်သော ပန်းချီကျော်များအနက် နစ်ကလတ်ပူးဆန်မှာ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်လေသည်။ ထိုခေတ်ရုပ်လုံးထုအတတ်တွင် ဂူဇွန်သည် လက်ရာအမြောက်ဆုံးဟု ယူဆကြလေသည်။

၁၇ ရာစုနှစ်သည် ပြင်သစ် အနုပညာရပ်များ အထွန်းကားဆုံး ခေတ်ဖြစ်သည်ဟုဆိုရပေမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူဝီဘုရင် (၁၄) သည်အနုပညာရပ်များကို အထူးအားပေးပြုစုခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်က နန်းတွင်းပန်းချီကျော်များမှာ၊ ရှားလီဗရွန်းနှင့် ဖီးလစ်ဒါရှန်ပိန်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ရှားလီဗရွန်းမှာ ဘုရင်ကိုယ်တိုင် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသော နန်းတွင်းပန်းချီကျော်ကြီးဖြစ်သည်။ ထိုသူများ၏ နောက်တွင် ကမ္ဘာကျော်အောင် ထင်ရှားခဲ့သူမှာ ကလိုလီရန်းပင်ဖြစ်သည်။ (လိုရန်း ကလို-ရှူး) သူ့ကို ကလိုဇယ်လေးဟူ၍လည်းခေါ်ကြသည်။ ကလိုသည်ပန်းချီပညာကိုရေးဆွဲရာ၌ အလင်းအမှောင်ဆေးရောင်နှင့် အထားအသို ကောင်းမွန်လှသဖြင့်ကျော်ကြားလေသည်။ ကလိုလိုရန်း၏နောက်တွင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သောပန်းချီဆရာများအနက် အန်တွန်းဝေတိုးသည်လည်းထင်ရှားပေသည်။ အလှအယဉ်မွမ်းမံရေးခြယ်မှု၌ ကျော်ကြားသည်။ ဝေတိုး၏ ရေးခြယ်မှု

စံနမူနာသည် ပြင်သစ်ပန်းချီတွင် သာမက၊ ဥရောပ ပန်းချီ ဖိနပ်တွင်လည်း အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိလေသည်။

ဝေါ့တိုးနှင့်တစ်ခေတ်တည်းထင်ရှားသော ပြင်သစ်ပန်း ချီဆရာများတွင် လန်ကရဲ့ (၁၆၆၀ - ၁၇၄၃) နှင့် ရှာဒင် (၁၆၉၉-၁၇၇၉)တို့လည်းပါဝင်သည်။ ရှာဒင်သည် တည် ငြိမ်သော အရာဝတ္ထုများကို ရေးဆွဲရာ၌ အထူးကျွမ်းကျင် သူဖြစ်၏။ ရေးဆွဲရန် အရာဝတ္ထုကိုလည်း ရွေးချယ်မနေဘဲ သဘာဝအလှရှိရာ မည်သည့်အရာဝတ္ထုကိုမဆို ရေးဆွဲလေ့ ရှိသည်။ သူသည်ဒပ်ချ်ပန်းချီဆရာတို့ကဲ့သို့ပင် နေရာတိုင်း၌ သဘာဝအလှကို မြင်တတ်လေသည်။

အထက်ပါပန်းချီကျော်ကြီးများ မရှိသည့်နောက်တွင် သူတို့၏ တပည့်များဖြစ်သော ဗုရှော်နှင့် ဖရာဂေါ်နာတို့ ထင်ရှားလာကြသည်။ များသောအားဖြင့် ပြင်သစ်ပန်းချီ ဆရာများသည် အက်ချင်းခေါ် စားဆေးဖြင့်ပုံရေးခြင်း အတတ် ကိုကျွမ်းကျင်ကြလေသည်။

ပန်းချီအတတ်သာမကရုပ်ထုအတတ်၊ စာအုပ်သရုပ်ဖော် အတတ်၊ကြွေထည်အတတ်၊ အိမ်ထောင်ပရိဘောဂအတတ် တို့လည်း ၁၈ရာစုနှစ်အတွင်းတွင် တိုးတက်ထွန်းကားလာ သည်။ ရုပ်ထုအတတ်ဖက်တွင် အူးဒွန်အမည်ရှိပုဂ္ဂိုလ် ကြီးသည်ကျော်ကြားလှသည်။

လူဝီ - ၁၄ ဘုရင်၏ နန်းတွင်းဆောင်များကို မွမ်းမံ ခြယ်လှယ်ခြင်း၊လူပုံတူ ရေးခြယ်ခြင်းနှင့် ရှုမျှော်ခင်းများ ရေးခြယ်ခြင်းတို့သည်အထူးခေတ်စားခဲ့သည်။ ဘုရင်ကိုယ် တိုင် အားပေးချီးမြှင့်ခြင်းကြောင့်လည်း အနုပညာရပ်များ ထိပ်တန်းသို့ရောက်အောင်တိုးတက်နိုင်ခဲ့ပေသည်။ ပြင်သစ် အနုပညာရပ်များသည် ဥရောပတိုက်တစ်ခွင်သို့ယုံ့နဲ့ကျော် ကြားခဲ့သော်လည်း၊ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကြီးနှင့် စက်မှု လက်မှု အရေးတော်ပုံကြီးများ တဆက်တည်းဖြစ်ပွားပေါ် ပေါက်လာခြင်းကြောင့် ထွန်းကားသင့်သလောက်မထွန်း ကားနိုင်ဘဲ မှေးမှိန်သွားခဲ့ရလေသည်။

ထိုသို့ မှေးမှိန်သွားသောခေတ်ထဲတွင် ကြယ်ပွင့်ကလေး များ တစ်ပွင့်ပမာထွန်းလင်းခဲ့သော ပန်းချီဆရာကား လွီဒေး ဗစ်ဖြစ်သည်။ ဒေးဗစ်သည် ဗုရှော်၏တပည့်ဖြစ်၍၊ နောင် အခါ ရောမမြို့သို့ရောက်သွားသည်။ ဒေးဗစ်သည် ပန်းချီ ရေးဆွဲရာ၌ ရောမဟန်ကိုအတုခိုးနည်းယူသည်။ ရောမမြို့ တွင် ဒေးဗစ်၏လက်ရာများကို အထူးပင်လူကြိုက်များ သည်။ ဒေးဗစ်သည် ထီးမူနန်းဟန်ပန်းချီကားများ ပြန် လည်ဆန်းသစ်ခေတ်စားအောင် ရှေ့ဆောင်ခဲ့လေသည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အနုပညာသည်၁၉ ရာစုနှစ်ဖက်သို့ အကူးတွင် ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့ပြန်လေသည်။ 'လာကရွာ၊ အန်ဂရ အစရှိသော ပြင်သစ်ပန်းချီကျော်များသည် ဥရောပနိုင်ငံ အသီးသီးမှ ပန်းချီကျော်များနှင့် အဆက်အသွယ်ပြုကာ

နေရာတိုင်း၌ သဘာဝအလှကို မြင်တတ်သည့် ပန်းချီကျော် ဗုရှော်၏ လက်ရာကောင်းတစ်ခု

ရင်းနှီးစွာဆက်ဆံကြသည်။ ဒလာကရွာသည်လွင်သော ဆေးရောင်များဖြင့် ရှုမျှော်ခင်းပုံများပုံတူကားများကို ရေး ဆွဲတတ်သည်။ အန်ဂရသည် အဆင်ပြေသောဆေး ရောင်များကိုသုံး၍ စုတ်ချက် နုနုဖြင့် ရေးဆွဲတတ်သည်။ ထိုခေတ်က ပန်းချီဆရာများအနက်ပါရစ်မြို့အနီး ဖောင်တိန် ဗလိုးသစ်တောအစွန်၌တည်ရှိသော ဗာဗီဇန်ရွာကို အဖွဲ့ပြု ၍ခေါ်သည့် ဗာဗီဇန်အစုပါပန်းချီဆရာများသည် ရှုမျှော်ခင်း များကိုရေးဆွဲရာ၌ ကျော်ကြားလာလေသည်။ ထိုအစုတွင် ဒီယား၊ ရူးဆို၊ ကူးရဗေး၊ ဒိုးဗေးဦး စသည့် အမည်များ သည်ထင်ရှားကြလေသည်။

ထိုဗာဗီဇန်အစုနှင့်အတူပင် လူတို့၏နေမှုထိုင်မှု သဘာဝ ကိုရေးဆွဲကြသော ကိုးရီးနှင့် ဒီးလေးတို့သည်လည်းထင် ပေါ်လာခဲ့ကြသည်။ အနုပညာရပ်များတွင် ပြောင်းလဲခြင်း အမျိုးမျိုးရှိလာလေရာ၊ ပန်းချီ ဆရာတို့သည် ရေးခေတ်အ ကြိုက် အနုအယဉ်ထီးမူနန်းဟန် ပန်းချီကားများကိုမရေး ခြယ်ကြတော့ဘဲ၊ အလင်းအမှောင်နှင့်အရောင်ပန်ရရာရှုခင်း များကို လွတ်လပ်စွာရေးခြယ်ကြလေသည်။ ထို ၁၉ ရာစု နှစ်အတွင်းတွင် ထင်ရှားသော ရုပ်တု ပညာသည်ကြီးမှာ ရီဒန်ဖြစ်သည်။

ပါရစ်မြို့သည် နိုင်ငံတကာမှအနုပညာသည်များစုဝေးရာ

ဗဟိုဌာနတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ ပန်းချီဆရာတို့သည် မိမိတို့ စိတ်ကူးရှိရာကို လွတ်လပ်စွာ ရေးဆွဲလာကြသောအခါတွင် အင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း ပန်းချီစနစ်သည် ခေတ်စားလာခဲ့လေသည်။ (အင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း-ရှူ။) ထိုအခါတွင် ကလို့မိုနေး၊ အက်ဒူဝပ်မာနေး၊ ဒေးဂါး၊ ရနွားစသည့် အင်ပရက်ရှင်းဝါဒသမားများသည် ထင်ရှားလာကြ၏။ အင်ပရက်ရှင်းဝါဒကို ရှေးဦးစွာ တီထွင်ခေါင်းဆောင်ခဲ့သူမှာ ကလို့မိုနေးပင်ဖြစ်သည်။ ထိုနောက်တွင် ဆန်းသည်ထက် ဆန်း၍ သစ်သည်ထက် သစ်သော အမြင့်များ ဖွံ့ဖြိုးလာပြီးလျှင် ပေါဂိုးဂန်၊ ပေါစေဇန်း၊ ဗင်ဆင့်ဗန်ဂေါက်၊ ပက်ဗလိုပီ ကာဆိုအစရှိသော ပန်းချီဆရာတစ်စုတို့သည် ပိုအင်ပရက်ရှင်းနစ်ဇင်း ပန်းချီစနစ်ကို တီထွင်၍ ပါရစ်မြို့ အနုပညာပြခန်းများတွင် တင်ပြကြလေသည်။

ဗိသုကာပညာဖက်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌ အလယ်ခေတ်တွင် ဂျေသပုံများ ခေတ်စားသည်။ လူဝီ-၁၄ ဘုရင်လက်ထက်တွင် ရိုကိုကိုပုံများ ခေတ်စားသည်။ နပိုလီယန်ဘုရင်လက်ထက်တွင် အင်ပိုင်ယာပုံများ ခေတ်စားထင်ရှားခဲ့လေသည်။

ပြောင်။ ။ ပြောင်သည် ဗိုဗီဒီးမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ယင်း

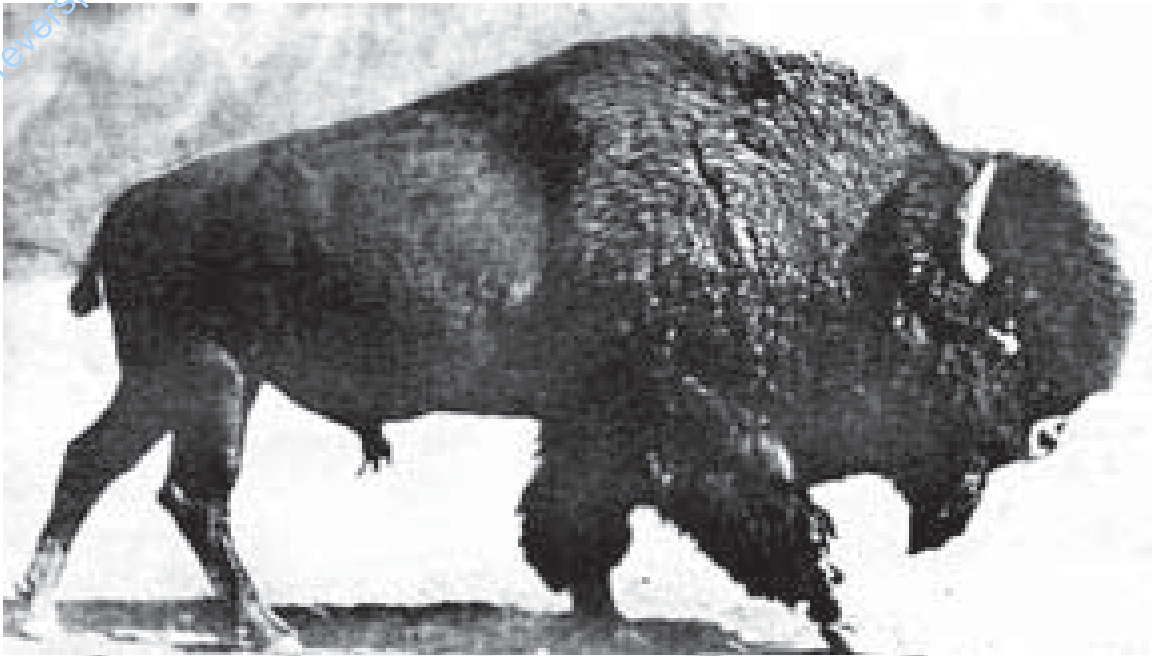
၏ပါဏဗေဒအမည်သည် ဗီဇောစဂေါရပ်ဖြစ်၏။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ကုန်းသစ်တောများမှ အရှေ့ဘက်တလ္လား၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် မာလာယုကျွန်းဆွယ်တို့တွင် တွေ့ရသည်။ သို့သော် ပြောင်တို့သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်တန်းများနှင့် အာသံပြည်နယ်တို့တွင်သာ အချိုးအကျဆုံး ကြီးပွားပုံရလေသည်။

ပြောင်ထီး၏ ပျမ်းမျှ ဒေါက်သည် ၅ ပေ ၈ လက်မနှင့် ၅ ပေ ၀ လက်မအကြားတွင်ရှိ၏။ ပြောင်မများကား ထိုအောက် ၄ လက်မခန့်ရှိသည်။ ပြောင်တို့၏ ဦးခေါင်းသည် ကြီးမားကာ၊ ကိုယ်ခန္ဓာတုတ်ခိုင်ပြီးလျှင်၊ ခြေထောက်များ သန်မာတောင့်တင်း၏။ ပြောင်ထီး၏ ဦးချိုသည် ၂၇ လက်မခန့်ကားထွက်နေ၏။ ပြောင်မ၏ ဦးချိုကား ထိုထက်ငယ်သည့်ပြင် ပြောင်ထီး၏ ဦးချိုလောက် မတောင့်လှပေ။ ကိုယ်ထည်သည် နီညိုရောင်ဖြစ်၍၊ နဖူးသည် မွဲခြောက်ခြောက်အရောင်ဖြစ်သည်။ ခြေထောက်များ၏ အရောင်မှာ ဝါကြန့်ကြန့်သော်လည်းကောင်း၊ အဖြူသော်လည်းကောင်း ဖြစ်လေသည်။ ပြောင်အိုကြီးများ၏ အရောင်ကား ကတ္တရာတမျှ မည်းနက်၍၊ တစ်ကိုယ်လုံးတွင်လည်း အမွှေးအမှင်ကင်းလှနိုးပါးဖြစ်နေတတ်လေသည်။ ပြောင်ထီးကြီးများသည် ပိသာချိန် ၅၀၀ ကျော်မျှပင် ရှိတတ်သည်။

အိန္ဒိယပြောင်ဟုလည်းတွင်သည့် ပြောင်

www.foreverspace.com.mm

မြောက်အမေရိကတိုက်၌ တွေ့ရလေ့ရှိသော ပြောင်

ပြောင်တို့သည် စားကျက်ရှာယင်း ရံဖန်ရံခါ အနိမ့်ပိုင်း များသို့ ဆင်းလာတတ်သော်လည်း၊ ယင်းတို့သည် အဓိက အားဖြင့်တောင်ကုန်းများတွင်သာ ကျက်စားလေ့ရှိသည့် တိရစ္ဆာန်များဖြစ်သည်။ မာလာယုကျွန်းဆွယ်တွင် ပြောင် တို့ကို ပေ ၆၀၀၀ အမြင့်၌ ပင်လျှင်တွေ့ရ တတ်လေသည်။ ပြောင်တို့သည် နံနက်ခင်းနှင့် ညနေခင်းများတွင် အစာရှာ ထွက်တတ်ပြီးလျှင်၊ နေ့လည်နေ့ခင်း ပူပြင်းသည့်အချိန်များ တွင် တောအတွင်း ခိုအောင်းနေတတ်သည်။ ပြောင်တို့၏ အစာသည် အဓိကအားဖြင့် မြက်များသာဖြစ်သော်လည်း၊ အချို့သောအပင်များ၏အရွက်များနှင့် အခေါက်များကို လည်းစားတတ်၏။

ပြောင်တို့သည် သဘာဝအားဖြင့် ကြောက်တတ်သည့် တိရစ္ဆာန်မျိုးဖြစ်၍၊ လူတို့နှင့်ဝေးရာတွင် နေတတ်သည်။ လူတို့၏စိုက်ခင်းများသို့ဝင်ရောက်ကာ၊ ကောက်သီးကောက် နံများစားသောက်ဖျက်ဆီးခြင်းလည်းမပြုတတ်ပေ။ ယင်း တို့သည် အုပ်ဖွဲ့၍နေတတ်၏။ ပြောင်များ၏ သားပေါက် ချိန်ကို အတိအကျမသိရသော်လည်း၊ တစ်ကြိမ်တွင် တစ် ကောင်သာပေါက်လေသည်။ ပြောင်တို့သည် အမြင်သန်၊ နားပါးသည့် တိရစ္ဆာန်မျိုးမဟုတ်သော်လည်း၊ အနံ့ခံမှု၌ အလွန်ထက်မြက်သည်။ ထိုအချင်းအရာအားဖြင့်လည်း ကောင်း၊ မိမိ၏ကြီးထွားကြီးခိုင်သည့်ကိုယ်ခန္ဓာအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဘေးအန္တရာယ်ကို ရှောင်ရှားကာကွယ် တတ်လေသည်။

ပြောင်(အမေရိကန်)။ ။အမေရိကတိုက်၌ ပြောင်တစ် မျိုးကိုတွေ့ရ၏။ ယင်းတို့သည် ဗိုဗီးဒီမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ပါဏဗေဒအလိုအားဖြင့် ဗိုဆန်ဗိုဆန်ဟုခေါ်၏။ ကိုယ် ထည်ကြီးမား၍ အမွေးထူ၏။ ဦးခေါင်းနှင့်လည်ပင်းတို့ သည် အလွန်ကြီးမား၍ ပခုံး၌ဘို့ပါရှိ၏။ နံရိုး ၁၄ စုံ လည်း ပါရှိ၏။ ကိုယ်ထည်သည် မဲညိုညို အရောင်ရှိ၏။ သို့သော် ကိုယ်နောက်ပိုင်းသည် အညိုရောင်ဖြစ်၏။ ဦးခေါင်း၊ လည် ပင်းနှင့်ဘို့များ၌ ရှည်၍ ကြမ်းတမ်းသော အမွေးများရှိ၏။ လည်ပင်းနှင့်မေး၌ မုတ်ဆိတ်ကဲ့သို့ အမွေးများ ပေါက်နေ၏။ ဦးခေါင်း၌ ချို ၂ ချောင်းပါရှိ၏။ အချို့ ချိုများသည် ၃၅ လက်မခန့်ပင် ကားထွက် နေတတ်၏။ ကောင်းစွာကြီးထွားနေသော ပြောင်များသည် နှာဖျားမှ အမြီးအထိ ၁၀ ပေမှ ၁၂ပေခွဲအထိရှိ၏။ အမြီးမှာဖွာထွက်နေ၏။ ပခုံး၌တိုင်းလျှင် ၅ ပေမှ ၆ ပေခွဲအထိ မြင့်၏။ အချို့ အကောင်ကြီးများသည် ပိသာချိန် ၆၀၀ ကျော်ပင်ရှိ၏။ အမများသည် အထီးများထက် အကောင်ငယ်သည်။

တစ်ချိန်က မြောက်အမေရိကတိုက်၌ ပြောင်များ သန်း နှင့်ချီ၍ ကျက်စားခဲ့၏။ ရက်အင်ဒီးယန်းလူမျိုးများသည် အစားအစာ၊ အဝတ်အစားနှင့် အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများ အတွက် ထိုပြောင်များကိုပင် လိုက်လံဖမ်းဆီး၍ သတ်ဖြတ် ကြ၏။ ၁၈၅၀ ပြည့်နှစ်အထိ ကောင်ရေသန်းပေါင်း ၂၀မျှ ရှိပေသေးသည်။ ရထားလမ်းများ စတင်ဖောက်စဉ်က တစ်

ခါတစ်ရံ သံလမ်းကို ပြောင်အုပ်ကြီးများ ဖြတ်သန်းနေသဖြင့် ရထားကိုရပ်၍ပင် ထားရတတ်လေသည်။

၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ပြောင် ၅၅၁ ကောင်သာ ရှိတော့ကြောင်း တွေ့ရ၏။ ယင်းတို့ကို မျိုးသုန်းမသွားစေရန် ဥပဒေများနှင့်ထိန်းပေးရာ ယခုအခါ ကောင်ရေ ၅၀၀၀ မျှအထိပင် ရှိလာ၏။

အမေရိကန်ပြောင်တို့သည် အုပ်စုများဖွဲ့၍နေတတ်သောတိရစ္ဆာန်မျိုးဖြစ်၏။ အမနှင့်အထီးများ အမြဲတမ်းတွဲလျက်ရှိနေကြ၏။ မေလ၊ ဇွန်လတွင် သားများပေါက်ကြ၏။ တစ်ကြိမ်လျှင်တစ်ကောင်သာပေါက်၏။ အုပ်များ၌ ဗိုလ်များရှိရာသားငယ်ကို ကာကွယ်ရာ၌ မိခင်များအား ယင်းတို့က အကူအညီပေး၏။ ခုနှစ်သား၌ စတင်မိတ်လိုက်ကြ၏။ သို့သော် နောက်ထပ် ၅ နှစ် ကြာမှပင် ကောင်းစွာ ကြီးထွား လာကြ၏။ အနှစ် ၃၀-၄၀ အထိ အသက်ရှည်၏။ ပြောင်တို့သည်ရိုင်းလှသဖြင့် ဖမ်းယူ၍ မမွေးနိုင်ပေ။ ယင်းတို့အစာမှာ မြက်များပင်ဖြစ်၏။ အိမ်မွေးနွားများနှင့်စပ်ယူ၍ သားဖောက်ကြည့်ကြသော်လည်း ကျေနပ်ဖွယ် မရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ပြောင်းဖူး။ ။ကမ္ဘာပေါ်တွင် အရေးပါဆုံးသော ကောက်ပင်နှစ်မျိုးအနက်ပြောင်းပင်(ဖူးစားပြောင်းပင်) သည် တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ပြောင်းဆန်အထွက်သည်ကမ္ဘာ့စပါးထွက်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ကည့်လျှင် အထွက်မပိုသည့်တိုင် တန်းတူရည်တူလိုက်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်ပြောင်းပင်ကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌ အနှံ့အပြားအများအစားစိုက်ပျိုးကြကြောင်းသိရလေသည်။

ပြောင်းပင်၏ မူလပင်ရင်းဒေသသည် အာလူးနှင့် ဆေးရွက်တို့ကဲ့သို့ပင် အမေရိကတိုက်ဖြစ်၍၊ မက္ကဆီကိုပြည်နယ်၊ အမေရိကတိုက် အလယ်ပိုင်းဒေသတို့သည် ပြောင်းစတင်ပေါက်ရောက်ရာ ဒေသများဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ကမ္ဘာသစ် ဖြစ်သော အမေရိကတိုက်ကို ၁၅ ရာစုနှစ်တွင် ရှာဖွေတွေ့ရှိ ကြပြီးနောက်တွင် ပြောင်းပင်မျိုးတို့သည် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်သို့ ပျံ့နှံ့ခဲ့လေသည်။

ပြောင်းပင်သည် တစ်နှစ်တစ်ခါစိုက်ပျိုးရသော ကောက်မျိုးဖြစ်၍၊ တောင့်တင်းကြံ့ခိုင်သော မြက်တစ်မျိုးလည်းဖြစ်သည်။ အခြားကောက်ပင်များနည်းတူ အစေ့ကိုပျိုး၍ စိုက်ရသည်။ ရကွဗေဒအလိုအားဖြင့် ဗီယမေးဟုခေါ်သည်။ အပင် အမြင့်မှာ နှစ်ပေမှ ပေ ၂၀ ခန့်အထိ ရှိတတ်သည်။ မျက်နှာချင်းဆိုင် ခွထွက်သည့် ရှည်လျားသော အရွက်ဖားကြီးများရှိသည်။ ဖူးစားပြောင်း တစ်ပင်တည်းတွင် အဖိုပွင့်အမပွင့်ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားပါရှိသည်။ အဖိုအပွင့်တို့သည် ထိပ်ဖျားခေါင်ညွန့်မှထွက်လာသော အမြိတ်ဖွားတွင် စု၍

ပွင့်ကြသည်။ အမပွင့်များသည် အရွက်ခွကြားမှထွက်သော ပြောင်းဖူးအူတိုင်တွင် ယှဉ်ပြိုင်တန်းစီ၍ ပွင့်ကြရာ ပြောင်းဖူးခွံထပ်များက ဖုံးအုပ်ထားသည်။ ဖူးစားပြောင်းတို့သည် လေ၏အကူအညီဖြင့်ဝတ်မှုန်စပ်ကူးခြင်းကိုပြုကြသည်။ သို့သော် လေ၏အကူအညီဖြင့် တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ ဝတ်မှုန်များပြန့်လွင့်ကာ၊ ပင်ခြားဝတ်မှုန် စပ်ယှက်ခြင်းကိုလည်း ပြုကြကြောင်းမှာ အစေ့အရောင် အမျိုးမျိုးပါရှိသော ခုနှစ်ထွေပြောင်းများသည် ထင်ရှားသော သက်သေသာဓက ဖြစ်ပေသည်။ ဖူးစားပြောင်းတို့ကို အနောက်နိုင်ငံများတွင် အထွက်ကောင်းအောင် မျိုးစပ်စိုက်ပျိုးခြင်းလည်းပြုကြလေသည်။ အမျိုးအစားကိုလိုက်၍ ဖူးစားပြောင်းတို့သည် စ၍စိုက်ပျိုးပြီး နောက်ရက်ပေါင်း ၆၀ မှ ၁၀၀ အတွင်း အပွင့်အသီးနှင့် အင်္ဂါစုံလင်သော အပင်များဖြစ်လာသည်။

ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌ အများအပြားစိုက်ပျိုးသော ကောက်ပင်မျိုးဖြစ်ရာ၊ လတ္တီတွဒ်မြောက် ၅၈ မှ တောင် ၄၀ အတွင်း၌ရှိသော တိုင်းနိုင်ငံဒေသများ၌ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကသည်။ ကမ္ဘာ၌ ဖူးစားပြောင်းအထွက်များဆုံးနိုင်ငံမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖြစ်သည်။ တောင်အမေရိကတိုက်မှ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံသည် ဒုတိယလိုက်သောနိုင်ငံဖြစ်၍ ဖူးစားပြောင်းကို ထွက်ကုန်အဖြစ် အကြီးအကျယ် စိုက်ပျိုး ရာဒေသဖြစ်သည်။ အီတလီ၊ စပိန်နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းတို့၌လည်း အတော်အသင့်စိုက်ပျိုးကြသည်။ အိန္ဒိယနှင့် အာဖရိကတောင်ပိုင်းနိုင်ငံများ၌လည်း အတော်အသင့်စိုက်ပျိုး ကြသော်လည်း များသောအားဖြင့် နိုင်ငံတွင်း စားသုံးရန်မျှသာ လုံလောက်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆန်စပါးအထွက်များ၍ ဆန်ကို စားသုံးသော နိုင်ငံဟု ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုရသော်လည်း၊ အထက်မြန်မာနိုင်ငံ မိုးပါးရေရှားရပ်ဝန်းတွင် ဆင်းရဲသားများသည်ပြောင်းဆန်ကို ဆန်၌ချွေသော်လည်းကောင်း၊ ပြောင်းဆန်ချည်းသော်လည်းကောင်း ချက်ပြုတ် စားသုံးကြရသည်။ ထိုမျှမကသေး၊ ပြောင်းဆန်များကို နိုင်ငံခြားသို့လည်း တင်ပို့ရောင်းချသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ စိုက်ပျိုးသော ဖူးစားပြောင်းကို အသုံးအလိုက် အမျိုးအစားခွဲခြားထားသည်။ တစ်မျိုးမှာ ဖက်ပြောင်းဖြစ်၍၊ အခြားတစ်မျိုးမှာစားပြောင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့ သောက်ကြသော ပြောင်းဖူးဖက်လိပ်ခေါ် ဆေးလိပ်မျိုးကို ပြုလုပ်သည့်ဖက်များကို ဖက်ပြောင်းမှ ရသည်။ ယောဖက်ဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။ ဖက်ပြောင်းမှရသော ပြောင်းဆန်ကို ပေါက်ပေါက်ဖောက်၍သော်လည်းကောင်း ပေါက်ပေါက်ဆုပ်ပြုလုပ်၍သော်လည်းကောင်း မြန်မာ့မုံ့ပဲသရေစာတို့ကို

ပြုလုပ်ကြသည်။ စားပြောင်းကို ပြုတ်၍သော်လည်းကောင်း၊ မီးဖုတ်၍သော်လည်းကောင်း၊ ပြောင်းဖူးစေ့များကို စားနှင့်လှီးပြီးလျှင် ဆီနှင့်ကြော်၍သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာတို့ နှစ်မြိုက်စွာ စားသုံးကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖက်ပြောင်းကို ဖက်နှင့် ပြောင်းဖူးစေ့ အလိုငှာစိုက်ပျိုးကြသည်။ စားပြောင်းကိုစားသုံးရန် ပြောင်းဖူးအတွက် စိုက်ပျိုးကြသည်။ နှစ်မျိုးလုံးတွင် သက်တမ်းနှင့် အမျိုးကိုလိုက်၍ မျိုးကွဲများစွာရှိလေသည်။ နှစ်စဉ်ဖူးစားပြောင်း စိုက်ပျိုးသော အကျယ်အဝန်းမှာ ပျမ်းမျှခြင်းအားဖြင့် ဧကနှစ်သိန်းကျော်မျှရှိသည်။ မကွေး၊ ပခုက္ကူ၊ ရမည်းသင်း၊ မင်းဘူး၊ သရက်၊ ဟင်္သာတ၊ မအူပင်စသောခရိုင်တို့သည် ဖူးစားပြောင်း အများအပြား စိုက်ပျိုးရာဒေသများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် ဟင်္သာတနှင့် မအူပင်မှလွဲလျှင်ကျန်ဒေသများသည် မိုးပါးရေရှားရပ်ဝန်း၌ ရှိကြသည်။ ပြောင်းကို မိုးသီးနှံအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆောင်းသီးနှံအဖြစ်လည်းကောင်းစိုက်ပျိုးလုပ်နိုင်၍၊ မြေဩဇာကောင်းမွန်ခဲ့လျှင်၊ မိုးကောင်းသောဒေသ၌ဖြစ်စေ၊ မိုးပါးသောဒေသ၌ဖြစ်စေစိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ ပြောင်းသည် မြေဩဇာထက် သန်သောနံ့မြေများတွင် အထူးသန်စွမ်း ဖြစ်ထွန်းသည်။ ထို့ကြောင့် မြစ်ချောင်းဘေး၌တည်ရှိသော ချိုင့်ဝှမ်းတို့တွင် ပြောင်းခင်းတို့ကို အများအပြားတွေ့ရှိရသည်။ သဲဆန်သော မြေတွင် စိုက်ပျိုးလျှင် မြေဩဇာ ထည့်ပေးရသည်။

ဖက်ပြောင်းမျိုး၏ကောင်းသောလက္ခဏာမှာ ဖက်သည် ချော၍ 'နယ်' ကောင်းပြီးလျှင် ပြောင်းစေ့ဝါ၍တင်းပြောင်ရသည်။ စားပြောင်း၏ ကောင်းသော လက္ခဏာမှာ ပြောင်းဖူးစေ့သည် ချောမွတ်၍ ချိုသောအရသာနှင့် ပြည့်စုံရသည်။ ဖက်ပြောင်းနှင့်စားပြောင်းစိုက်ပျိုးသော အချိုးအစားမှာခန့်မှန်းခြေအရ ပြောင်းစိုက်ခင်း၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ဖက်ပြောင်းကို စိုက်ပျိုးကြ၍၊ စားပြောင်းကို ရာခိုင်နှုန်း ၃၀ ခန့် စိုက်ပျိုး ကြလေသည်။

မိုးသီးနှံအဖြစ်စိုက်ပျိုးသည့်အခါ မိုးဦးကျစတွင် စတင်စိုက်ပျိုး၍၊ စားပြောင်းကို နှစ်လ သုံးလခန့်အကြာတွင် ပြောင်းဖူးများကိုဆွတ်ခူးနိုင်သည်။ ဖက်ပြောင်းများကိုမူ တော်သလင်းလ ကျော်မှသာလျှင် ရိတ်သိမ်းကြသည်။ ဆောင်းသီးနှံအဖြစ် စိုက်ပျိုးလျှင် မြစ်ရေကျချိန်ဖြစ်သော တန်ဆောင်မုန်း၊ နတ်တော်လများတွင် စတင်စိုက်ပျိုး၍ တပေါင်းတန်ခူးလများတွင် ရိတ်သိမ်းကြသည်။ စားပြောင်းမှာ ပြောင်းဖူးကို ဆွတ်ခူးယူရသဖြင့် ရိတ်သိမ်းရန်မလိုသော်လည်း ဖက်ပြောင်းကိုမူ ပြောင်းဖူးများ လုံးလုံးလျားလျားမှည့်သည့် တိုင်အောင်ထား၍ ရိတ်သိမ်းကြလေသည်။

ပြည်ခရိုင်။ ။ ပဲခူးတိုင်းတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ပြည်

ခရိုင်သည် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း ပူအိုက် ခြောက်သွေ့သောဒေသ၏တောင်ဖက်စွန်းတွင်ကပ်လျက်တည်ရှိသည်။ အကျယ်အဝန်းအားဖြင့် ၂၉၁၅ စတုရန်းမိုင်ရှိလေသည်။ မြောက်ဘက်၌ သရက်ခရိုင်ရှိ၍၊ တောင်ဘက်၌ ဟင်္သာတနှင့် သာယာဝတီခရိုင်များရှိ၏။ အရှေ့နှင့်အနောက်၌မူ နယ်နိမိတ်အဖြစ် ပဲခူးရိုးမနှင့်ရခိုင်ရိုးမတို့က အသီးသီးကန့်သတ်ထားလေသည်။ ဧရာဝတီမြစ်သည်မြောက်မှတောင်သို့ ပြည်ခရိုင်အလျားလိုက် ဖြတ်သန်းစီးဆင်းရာ၊ ပြည်ခရိုင်အရှေ့ပိုင်း အနောက်ပိုင်းဟူ၍ ခွဲလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေလေသည်။ မြေမျက်နှာ အသွင်အပြင်၊ အကျယ်အဝန်း၊ မြေဩဇာ၊ ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်းစသည်တို့တွင် အရှေ့ပိုင်းနှင့် အနောက်ပိုင်းသည် လုံးဝမတူဘဲ၊ ကွဲပြားခြားနားလေသည်။ မြစ်၏အနောက်ဘက်တွင် ပြည်ခရိုင်တစ်ခုလုံး၏ သုံးပုံတစ်ပုံမျှကျယ်ဝန်းသော ပန်းတောင်းမြို့နယ်ရှိ၏။ ယင်းအပိုင်းတွင် ရခိုင်ရိုးမ၏အစွန်းအစ တောင်ကုန်းတောင်တန်းသစ်တောများရှိသဖြင့် အကြီးအကျယ် ကောက်ပဲသီးနှံစိုက်ပျိုးခြင်း မရှိချေ။ မြစ်၏ အရှေ့ဘက်၌မူ မြို့နယ်ငါးခုရှိ၏။ ပြည်၊ ပေါက်ခေါင်း၊ သဲကုန်း၊ ပေါင်းတည်နှင့် ရွှေတောင်မြို့နယ်များ ဖြစ်လေသည်။

ပြည်ခရိုင်အရှေ့ပိုင်းအတွင်း၌ပင်လျှင် မြောက်နှင့် အရှေ့မြောက်ဒေသများသည် ပဲခူးရိုးမနှင့်စပ်နေသောကြောင့် ပန်းတောင်းမြို့နယ်ဖက်ကဲ့သို့ မြေမျက်နှာပြင် ညီညွတ်ခြင်း မရှိ။ သစ်တောများ ထူထပ်သည်။ တောင်ဘက်ပိုင်းမှာမူ တောင်ကုန်းအနိမ့် အနည်းငယ်နှင့် မြေညီလွင်ပြင်ကြီးများ ဖြစ်သဖြင့် မြေဩဇာကောင်းမွန်၍ လယ်ယာ စိုက်ပျိုးခြင်းကို ကောင်းစွာလုပ်ကိုင်နိုင်သည်။ ယင်းအပိုင်းတွင် မြစ်ကလေးချောင်းကလေးပေါင်းများစွာ စီးဆင်းကြသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးအတွက်များစွာ အထောက်အပံ့ရသည်။ မြစ်ချောင်းကလေးများသည် သဲကုန်းမြို့နယ်အတွင်းရှိအလျား ၁၀ မိုင်၊ အနံ ၄ မိုင်ရှိသော အင်းမကြီးအတွင်းသို့ စီးဝင်သည်။ အင်းမတွင်းမှတစ်ဖန် မြစ်မခမြစ် (တောင်ပိုင်း၌ လှိုင်မြစ်ဟုခေါ်သည်) သည် တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းသည်။

ပြည်ခရိုင်သည် ပူအိုက်ခြောက်သွေ့သောမြန်မာအလယ်ပိုင်းဒေသနှင့်စပ်၍နေရာကား၊ ရာသီဥတုမှာလည်း ပဲခူးတိုင်းအတွင်းရှိ အခြားခရိုင်များထက် ပူအိုက်ခြောက်သွေ့၏ အပူအအေးမှာလည်းကွာလှသည်။ ဆောင်းအခါ၌ အပူရှိန် ဖာရင်ဟိုက်ဒီဂရီ ၆၀ ခန့်ရှိ၍၊ နွေဥတု၌ ဒီဂရီ ၁၀၀ကျော် ခန့်ရှိလေသည်။ မိုးလည်းအနံ့အပြားမှန်မှန်ရွာ၏။ မိုးရေချိန် ပျမ်းမျှ ၃၅လက်မမှ လက်မ ၆၀အထိ ရွာသွန်းလေ့ရှိသည်။ ထိုခရိုင်၌အဓိကစိုက်ပျိုးသော ကောက်ပဲသီးနှံမှာ စပါးဖြစ်၏။ ဝါဂွမ်းနှင့်ဆေးပင်များကိုလည်း အတော်အတန် စိုက်ပျိုးလေသည်။ ဧရာဝတီမြစ် ကမ်းနဖူးနှင့်သောင်ပြင်

www.foreverspace.com.mm

ကြက်တင်းတောင်ပေါ်မှနေ၍ ရှုမြင်ရသော ရွှေဆံတော်စေတီနှင့် ပြည်မြို့ရှုခင်းတစ်စိတ်တစ်ဒေသ

များပေါ်၌ အများအားဖြင့်ဆေးများကိုစိုက်ပျိုးသည်။ အထက်အောက်မြန်မာနိုင်ငံသို့ ကုန်းကြောင်း ရေကြောင်း တို့ဖြင့် ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရန် လွယ်ကူစွာ သွားလာ နိုင်ရကား၊ လူဦးရေများပြားသည်။ ၁၉၅၆ ခုနှစ် ခန့်မှန်း ချက် သန်းခေါင်စာရင်းအရပြည်ခရိုင်၌လူဦးရေ ၅၀၉၅၁ ယောက်ရှိသည်။ ထိုခရိုင်မှ စပါး၊ဝါ၊ဆေးများထွက်သည့် အပြင်ပဲခူးရိုးမနှင့်ရခိုင်ရိုးမတောင်စွယ်များရှိ သစ်တော များမှ ကျွန်း၊ ပျဉ်းကတိုးစသော သစ်များလည်း ရရှိလေ သည်။ ရှား လုပ်ငန်းလည်း ထိုခရိုင်တွင် လုပ်ကိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ သြဇာသီးပေါသဖြင့် ကလေးဖတ်စာများတွင် ပင် အမှတ်တရ ရေးထားကြလေသည်။

ခရိုင်အတွင်း တစ်မြို့နှင့်တစ်မြို့ဖြစ်စေ၊ အခြားခရိုင်ရှိ မြို့များနှင့်ဖြစ်စေ ကူးသန်းဆက်သွယ်ရန် သင်္ဘောလမ်း၊ ကားလမ်း၊ မီးရထားလမ်းစသည်ဖြင့် လွယ်ကူစွာ သွားလာ နိုင်ကြ၏။ ရန်ကုန် - ပြည်မီးရထားလမ်းသည် ပေါင်း တည်မြို့ တောင်ဘက် ၅ မိုင်ခန့်မှစ၍ ပြည်ခရိုင်အတွင်း ၃၂ မိုင်ဖြတ်၍ ဖောက်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ရောင်းဝယ် ဖောက်ကားမှုဖြင့် သက်မွေးရန် လွယ်ကူပြီးလျှင်၊ အရောင်း အဝယ်အထူးစည်ကားသောခရိုင်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ရန် ကုန်နှင့် အထက်မြန်မာပြည်မှ တင်ပို့သောကုန်များသည် ပြည်မှတစ်ဆင့်သွားရသဖြင့် ပိုမိုစည်ကားလေသည်။

ပြည်ခရိုင်အတွင်း ထင်ရှားကျော်စောသော တန်ခိုးကြီး ဘုရားများမှာ ပြည်မြို့ ရွှေဆံတော်ဘုရားနှင့် ရွှေနတ်တောင် ဘုရားတို့ ဖြစ်လေသည်။ (ရွှေဆံတော်ဘုရား။ ရွှေနတ် တောင်ဘုရား-ရှု။) ပြည်ခရိုင်အတွင်း၌ ရှေးသရေခေတ္တရာ မြို့ဟောင်းတည်ရှိလေရာ၊ ရှေးမြန်မာမင်းများ တည်ထား ကိုးကွယ်ကြသော ဗောဓောကြီးဘုရား၊ မြင်ဗာဟုဘုရား စသည်တို့ကိုလည်း ဖူးတွေ့နိုင်သည်။ ခရိုင်ကို ပြည်နယ်နှင့် ပေါင်းတည်နယ်ဟူ၍ နယ်နှစ်နယ် ခွဲ၍အုပ်ချုပ်သည်။ ပြည်နယ်တွင် ပြည်မြို့နယ်နှင့် ပေါက်ခေါင်းမြို့ နယ်တို့ပါဝင်၍ ပေါင်းတည်နယ်တွင်ပေါင်းတည်မြို့နယ်၊ သဲကုန်းမြို့နယ်၊ ရွှေတောင်မြို့နယ်နှင့်ပန်းတောင်းမြို့နယ် တို့ပါဝင်လေသည်။

ပြည်ဆရာတော်။ ။ ညောင်ကန်ဆရာတော်များ-ရှု။

ပြည်တော်သာညီလာခံ။ ။ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပန်း တိုင်သည် ပြည်တော်သာဖြစ်သည်ဟူသောဆုံးဖြတ်ချက် အရ၊ ပြည်တော်သာလုပ်ငန်းများကို တစ်နိုင်ငံလုံးပိုင်းဝန်း ဆောင်ရွက်နိုင်ကြစေရန်၊ ပြည်တော်သာ ညီလာခံကြီးကို မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ၁၉၅၂ခုနှစ် သြဂုတ်လ ၄ ရက်နေ့မှ ၁၇ ရက်နေ့အထိရန်ကုန်မြို့ ကျိုက္ကဆံမြင်းပြိုင် ကွင်းကြီးတွင် ကြီးမှူးကျင်းပလေသည်။ ပြည်တော်သာ

ပြည်တော်သာညီလာခံ

ယာရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သော လုပ်ငန်းတို့ကို ဖိမိကိန်းရေးဆွဲရန် ကျင်းပခြင်းဖြစ်သည်။ (ပြည်တော်သာ စီမံကိန်း-ရှု။)

ပြည်တော်သာညီလာခံကြီးသို့ ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် လူမျိုးစုလွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌကြီးများ၊ တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားလွှတ်တော်မှ တရားဝန်ကြီးများ၊ လွှတ်တော်အမတ်များ၊ နိုင်ငံခြားဧည့်သည်တော်များ၊ ကြည်း၊ ရေ၊ လေတပ်တို့မှ ဗိုလ်မှူးကြီးများ၊ အတွင်းဝန်များ၊ ဌာနမှူးများ၊ တိုင်းမင်းကြီး၊ ခရိုင်ဝန်နှင့် နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်များ၊ အထူးဧည့်သည်တော်များ၊ သတင်းစာ ဆရာများနှင့် လူထုအစည်းအရုံးများမှ အသင်းအဖွဲ့အလိုက်တက်ရောက်ကြ

သည်။ ညီလာခံကြီးကို နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုကဖွင့်လှစ်၍၊ ၃ နာရီကြာမျှ သဘာပတိမိန့်ခွန်း မြွက်ကြား၏။ ညီလာခံကျင်းပသည့်နေ့တိုင်းပင် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများကိုယ်တိုင် သဘာပတိအဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။ ညီလာခံကြီး ဖွင့်လှစ်သည့်နေ့ညနေပိုင်း၌ ပြည်နယ်အလိုက်နှင့်တိုင်းအလိုက် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးချယ်ပြီးလျှင် နောက်နေ့များ ၅ ရက်နေ့နှင့် ၆ ရက်နေ့) တွင် ညီလာခံ၌တင်သွင်းရန်အဆိုများ စိစစ်ရေးကော်မတီတို့ကို ရွေးချယ်ကြသည်။ ညီလာခံတွင် တင်သွင်းကြသောစီမံကိန်းအဆိုပေါင်း ၁၀ ခုရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) ပြည်သူ့လုပ်ငန်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဌာနဝန်ကြီး ဗိုလ်မင်းခေါင်တင်

ပြည်တော်သာညီလာခံသဘင်ကို ရန်ကုန်မြို့ ကျိုက္ကဆံမြင်းပြိုင်ကွင်း၌ ဤသို့ကျင်းပခဲ့သည်။

သွင်းသော အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရေးအဆို၊ (၂) ကာကွယ်ရေးဌာနဝန်ကြီး ဦးဗဆွေ တင်သွင်းသော ဒီမိုကရေစီဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအဆို၊ (၃) ပြည်ထဲရေးဌာန ဗိုလ်ခင်မောင်ကလေးတင်သွင်းသော ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်လယ်ယာလုပ်ငန်းတိုးတက်ရေး ကျေးလက်ကြီးပွားရေး ၅နှစ်စီမံကိန်းအဆို၊ (၄) စက်မှုလက်မှုနှင့် သတ္တုတွင်းဌာန ဝန်ကြီး ဦးကျော်မြင့် တင်သွင်းသော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုရည်မှန်းချက် စီမံကိန်းအဆို၊ (၅) လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင် ပြုလုပ်ရေးဌာန ဝန်ကြီးသခင်တင်တင်သွင်းသော လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေးစီမံကိန်းအဆို၊ (၆) ကယ်ဆယ်ရေးနှင့်ပြန်လည်နေရာချထားရေးဌာန ဝန်ကြီး ဦးဘစောတင်သွင်းသော ဖွံ့ဖြိုးခြင်းမရှိသေးသောဒေသများတွင် ဘဝသစ်ဖန်တီးရေး စီမံကိန်းအဆို၊ (၇)အိမ်ယာဆောက်လုပ်ရေးနှင့် အလုပ်သမားဌာနဝန်ကြီးဦးရာရှစ် တင်သွင်းသော ပြည်သူ့အိုးအိမ် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးနှင့် မြို့ရွာစည်ပင်ရေး စီမံကိန်းအဆို၊ (၈) သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ဌာနဝန်ကြီး မန်းဝင်းမောင် တင်သွင်းသော ဘဝသစ်ဖန်တီးမှုပညာရေးစီမံကိန်းအဆိုနှင့် (၁၀) ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းဌာန ဦးခင်မောင်လတ် တင်သွင်းသော ကျန်းမာရေး စီမံကိန်းအဆိုတို့ ဖြစ်သည်။

ယင်းအဆိုများကို ပြည်မပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များသည် အကြံဉာဏ်များပေးကာဆွေးနွေးပြီးနောက်၊ တညီတညွတ်တည်းသဘောတူအတည်ပြုခဲ့ကြသည်။ ပြည်တော်သာညီလာခံကြီးကို နိုင်ငံနှင့်ချီ၍ ၁၄ရက်တိုင်တိုင် ကျင်းပ

ခဲ့ရာ၊ ညီလာခံတက် ကိုယ်စားလှယ်ကြီးများ အစစအရာရာ ခက်ခဲမှုမရှိစေရန် ပြည်တော်သာဘဏ်၊ ပြည်တော်သာစာတိုက်စသည်တို့ကို ညီလာခံကြီး၌ ဖွင့်လှစ်ထားလေသည်။ ထို့ပြင် ညီလာခံကျင်းပရာကွင်းကြီး၌ ညအခါတွင် မီးရောင်စုံထွန်း၍၊ ဇာတ်၊ အငြိမ်း၊ရုပ်သေးတို့ဖြင့် ပြည်တော်သာညီလာခံ ပျော်ပွဲသဘင်ကြီးကို ဆင်ယင်ကျင်းပခဲ့ရာ၊ လူများတိုးမပေါက်အောင် စည်းကားလေသည်။ ယင်းညီလာခံ သဘင်ကြီး၌ အစိုးရဌာနများနှင့်မြန်မာနိုင်ငံဘာသာပြန်စာပေအသင်း (စာပေဗိမာန်) တို့က သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းနှင့်လုပ်ငန်းထွက်ပစ္စည်းများအား သရုပ်ဖော်ပြသထားရာ၊ အစိုးရ၏လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အောင်မြင်မှုများကို ကောင်းစွာတွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

ပြည်တော်သာညီလာခံကြီးသည် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံဘဝ ၁၉၂၁ခုနှစ်က မန္တလေးမြို့တွင်ကျင်းပခဲ့သော ဂျီစီဘီအေသမိုင်းတွင်အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည့် နဝမအကြိမ်မြောက် နှစ်လည်အစည်းအဝေးကြီးနှင့် ဆင်သော်လည်း၊ ဂျီစီဘီအေအစည်းအဝေးကြီးမှာ ကျွန်ဘဝတွင်ကျင်းပရခြင်းဖြစ်သဖြင့်၊ အစည်းအဝေးကြီး၏ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်မလွယ်ခဲ့ချေ။ (ဂျီ၊ စီ၊ ဘီ၊ အေ-ဂျူ) ပြည်တော်သာညီလာခံမှာမူ လွတ်လပ်သောဘဝတွင် အစိုးရကိုယ်တိုင်ကြီးမှူးကျင်းပ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ရကား ပိုမိုအောင်မြင်သည်ဟုဆိုရပေမည်။ ပြည်တော်သာညီလာခံကြီးကျင်းပချိန်မှစ၍ ပြည်တော်သာဟူသောစကားသည် အတော်ပင် ခေတ်စား လာလေသည်။

နိုင်ငံတော်ဘဝသစ်ထူထောင်ရေး

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပြည်တော်သာစီမံကိန်းပေါင်း ၁၀ခုကို ပြည်တော်သာညီလာခံကြီးမှ ချမှတ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုစီမံကိန်းများတွင် ပြည်သူ့လူထု၏စီးပွားရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အိုးအိမ်ထူထောင်ရေးစသောစီမံကိန်းကြီးများလည်း ပါဝင်သည်။

ပြည်တော်သာစီမံကိန်း။ ။၁၉၅၂ ခုနှစ်ဩဂုတ်လ ၄ ရက်နေ့မှ ၁၇ရက်နေ့အထိကျင်းပခဲ့သောပြည်တော်သာညီလာခံကြီးတွင် စီမံကိန်းအဆို ၁၀ ခုကိုတင်သွင်း၍တညီတညွတ်တည်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့ရာမှပြည်တော်သာ စီမံကိန်းများပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။(ပြည်တော်သာညီလာခံ-ဂျူ)

ပြည်တော်သာ စီမံကိန်းများမှာ(၁) အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရေးစီမံကိန်း၊(၂) ဒီမိုကရေစီ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးစီမံကိန်း၊ (၃) လယ်ယာလုပ်ငန်း တိုးတက်ရေး ကျေးလက်

ကြီး ပွားရေး ၅ နှစ် စီမံကိန်း၊ (၄) စီးပွားရေးတိုးတက်မှုရည်မှန်းချက်စီမံကိန်း၊ (၅) လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေးစီမံကိန်း၊ (၆) ဖွံ့ဖြိုးခြင်းမရှိသေးသည့် ဒေသများတွင် ဘဝသစ်ဖန်တီးရေး စီမံကိန်း၊ (၇) ပြည်သူ့အိုးအိမ်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် မြို့ရွာစည်ပင်ရေးစီမံကိန်း၊ (၈) သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေးစီမံကိန်း၊ (၉) ဘဝသစ်ဖန်တီးမှု ပညာရေးစီမံကိန်းနှင့် (၁၀) ကျန်းမာရေးစီမံကိန်းတို့ ဖြစ်သည်။

ပြည်တော်သာစီမံကိန်း

အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရေးစီမံကိန်း။ ။ပြည်သူလူထုမှ အာဏာဆင်းသက်၍ ပြည်သူလူထု အလိုကျ အုပ်ချုပ်မှုဖြစ် သောပြည်သူ့ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၊ ပြည်သူပိုင်လုပ် ငန်းနှင့် ပြည်လုံးကျွတ် သမဝါယမ လုပ်ငန်းများကို အခြေ တည်သည့် ပြည်သူ့စီးပွားရေးစနစ်၊ ပြည်ထောင်စုသားတို့ ၏ ကျန်းမာရေးကြံ့ခိုင်ရေးကိုရည်ရွယ်သည့် ပြည်သူ့ကျန်း မာရေးစနစ်၊ ပြည်ထောင်စုသားတိုင်းညီမျှသောအခွင့် အရေးကိုရရှိ၍ တစ်မျိုးသားလုံး အရည်အချင်းပြည့်ဝရေး ကိုရည်ရွယ်သည့် အခမဲ့ပညာရေးစနစ် စသည့်လူထုအကျိုး ကိုသာရေးရှုသောအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သစ်ပြောင်းလဲ ပစ်ရေးကို အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရေး စီမံကိန်းဟုခေါ်သည်။ ယင်းသို့ ပြောင်းလွှဲပစ်ရာ၌ (၁) စီမံကိန်းရေးဆွဲရေး၊ (၂) ရသုံးခန့် မှန်းခြေစာရင်း ပြင်ဆင်ရေး၊ (၃) ပြည်သူလူထုနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေးစသည့် အဓိကလုပ်ငန်းသုံးမျိုးရှိသည်။ ဤ လုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်သည့်အခါ မိမိကံကြမ္မာကို မိမိ တို့ ဖန်တီးနိုင်သောအခွင့်အရေးကို လူထုအားအပ်နှင်းရေး၊ လူထုနှင့် အရာရှိအရာခံများရင်းနှီးစွာပေါင်းသင်းဆက် ဆံရန်နှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းစိတ်ထက်သန်ရေးတို့အရေးကြီး သည့်အလျောက် လုပ်ငန်းများအကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ လူထုထံမှ စုဆောင်းရရှိသောအကြံဉာဏ်များကို လိုအပ် သောအသုံးငွေစရိတ်သတ်မှတ်ကာ တိုင်း၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်၊ ပြည်တော်သာအဖွဲ့များသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် ရင်းနှီးစွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန် ဖြစ်သည်။

စင်စစ်အားဖြင့် ယင်းစီမံကိန်းမှာ ပြည်တော်သာ လုပ် ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် အစိုးရ၌သာအာဏာပေးမ ထားဘဲ၊ တိုင်းခရိုင် မြို့နယ်လူထု ကိုယ်စားလှယ်များအား အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရန် ပြုလုပ်သောအစီအမံဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးစီမံကိန်း။ ။လွတ် လပ်သောပြည်ထောင်စုသားတို့၏ အကျိုးစီးပွားကိုရာခိုင် နှုန်းပြည့်စွမ်းဆောင်ပေးနိုင်သော ခေတ်မီအုပ်ချုပ်ရေး စက် ယန္တရားတစ်ခုတည်ဆောက်ရေး စီမံကိန်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းစက်ယန္တရားတည်ဆောက်ရန် (၁) နိုင်ငံသူနိုင်ငံ သားများ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် အလျင်အမြန်ဆုံးနှင့် အထိအရောက်ဆုံး စွမ်းဆောင်ပေးနိုင်သည့် စက်ယန္တရား ကြီးဖြစ်ရမည်။ (၂) လူတစ်စုလက်၌သာ မဟုတ်ဘဲ ပြည် ထောင်စုသားတိုင်းလက်၌ အာဏာရရှိ၍ ဝိုင်းဝန်းတာဝန် ထမ်းဆောင်နိုင်ခွင့်ပေးမည့် စက်ယန္တရားမျိုး ဖြစ်ရမည်။ (၃) ပြည်သူလူထုတို့ စည်းကမ်းတကျ ထမ်းဆောင်နိုင်ရန် အတွက် ပြည်ထောင်စုကို ကျေးရွာ၊ မြို့မ၊ မြို့နယ်၊ ခရိုင်၊ ပြည်ထောင်စုဟူ၍ အပိုင်း ၅ ပိုင်းခွဲခြားပြီးလျှင်၊ တစ်ပိုင်းစီ ၏အာဏာတာဝန်ဝတ္တရားတို့ကို တိကျပြတ်သားစွာသတ် မှတ်ပေးထားသည့်စက်ယန္တရားကြီးဖြစ်ရမည်ဟူသော အ

ချက်များပါသည့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကို ပါလီမန်က ပြဋ္ဌာန်းပေး လေသည်။ ယင်းအင်္ဂါကြီးသုံးရပ်ကို မူတည်ထားသော ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေအကောင်အထည် ပေါ်လာ ပါက ပြည်ထောင်စုအတွင်း ကျေးရွာနယ်မြေအသီးသီး သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဟူသော သမ္မတနိုင်ငံကလေး တစ်ခုစီအသွင်သို့ရောက်၍ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် ကျေးရွာ များပေါ်တွင် အခြေပြုကာ ကျေးရွာမှမြို့နယ်၊ မြို့နယ်မှ ခရိုင်၊ ခရိုင်မှ ဗဟိုအစိုးရသို့ အဆင့်ဆင့် ဆက်သွယ်ရေးပင် ဖြစ်သည်။ ကျေးရွာကောင်စီ၊ ရပ်ကွက်ကော်မီတီ၊ မြို့မ ကောင်စီ၊ မြို့နယ်ကောင်စီ၊ ခရိုင်ကောင်စီစသော အုပ်ချုပ် ရေးအဖွဲ့များတွင် သက်ဆိုင်ရာလူထု၏ မဲဆန္ဒဖြင့်ရွေး ကောက်တင်မြှောက်သောပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ရသည်။ ယင်း ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် နယ်အရာရှိများသည် ပူးပေါင်း၍ ဆောင် ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။

လယ်ယာလုပ်ငန်းတိုးတက်ရေး၊ ကျေးလက်ကြီးပွားရေး ၅ နှစ်စီမံကိန်း ဗြိတိသျှလက်အောက် ကျွန်ဘဝတွင်ရှိ စဉ်က အမြစ်တွယ်ကြီးထွားလာခဲ့သော အမြတ်ကိုသာပမာ နုထားသည့် ကိုလိုနီစီးပွားရေးစနစ် ဆိုးကြီးကို အုတ်မြစ်မှ စ၍ တွန်းလှန်ကာ လူထုတိုးတက် ကြီးပွားမှုကိုသာပမာန ထားသောလူထုစီးပွားရေးစီမံကိန်းဖြင့် အစားထိုးရေး စီမံ ကိန်းပင်ဖြစ်သည်။ ထိုလူထုစီးပွားရေးဖြင့် အစားထိုးနိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုသားတိုင်း ဝတ်စားဆင်ယင်ရေးတွင် လိုအပ် သောအဝတ်အထည်များ ဖူလုံရန်လည်းကောင်း၊ ပြည် ထောင်စုတစ်ရပ်လုံးမှ ထွက်ရှိသော ကောက်ပဲသီးနှံများကို ပြည်တွင်းတွင် လည်းကောင်း၊ ပြည်ပသို့လည်းကောင်း၊ တင်ပို့ရောင်းချရာ၌ ထုပ်ပိုးသည့် (ဂုံနီအိတ်များ) ပစ္စည်း များဖူလုံစေရန်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချဖို့ ကောက်ပဲသီးနှံပို့ထွက်ရစေရန်လည်းကောင်း ဆောင် ရွက်ဖို့ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းစီမံကိန်းတွင် အကျုံးဝင်သော စိုက်ပျိုးရေး စီမံကိန်းများနှင့် တံငါလုပ်ငန်းများမှာ (၁) ဆန်(စပါး၏ ၇၄ ရာခိုင်နှုန်း)၊ (၂) မြေပဲ၊ (၃) ဝါဂွမ်း၊ (၄) ပဲအမျိုးမျိုး၊ (၅) ပဲပုပ်၊ (၆) ကြံ၊ (၇) ကြက်သွန်၊ (၈) ငြုတ်၊ (၉) ဂုံနှင့်ဘာလီ၊ (၁၀) ဂုံလျှော်၊ (၁၁) ပြောင်းဖူး၊ (၁၂) ဆေး၊ (၁၃) လက်ဖက်ခြောက်၊ (၁၄) ကာဖီ၊ (၁၅) အုန်း၊ (၁၆) ဟင်းသီးဟင်းရွက်၊ (၁၇)နွား မွေးမြူရေး၊ (၁၈) နို့ညှစ်နွားမွေးမြူရေး၊ (၁၉) တံ ငါထွက်ကုန်၊ (၂၀) အထွေထွေ (သစ်သီး၊ ကွမ်းသီး၊ ကညင်ဆီ) တို့ဖြစ်သည်။

ယင်းစီမံကိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်သွားနိုင်ပါက ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ်လုံး၏ စိုက်ပျိုးရေးကုန်ထုတ်လုပ်မှု သည် လက်ရှိအခြေအနေထက် သန်းပေါင်း ၁၁၅၀ ကျပ်ဖိုး တိုးတက်လာရန် ရည်မှန်းလေသည်။ ပန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိ

ပြည်တော်သာစီမံကိန်း

နိုင်စေရန်စစ်ဘေးစစ်ဒဏ်ကြောင့် မစိုက်ပျိုးနိုင်ဘဲ လစ်လပ်နေခဲ့သော မြေလွတ်များကို ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ရှေးကစိုက်ပျိုးခြင်းမရှိသော်လည်း စိုက်ပျိုးနိုင်သည့် မြေများကို တောထွင်ရှင်းလင်းရေးသွင်းခြင်း၊ သီးထပ်စိုက်ပျိုးရန် စီမံခြင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးနည်းနာနိဿယများကို ခေတ်မီစေရန်နှင့် မြေဩဇာဓာတ်များကို အသုံးပြုရန်လည်းကောင်း၊ ပိုးမွှားအန္တရာယ်များမှ အတတ်နိုင်ဆုံးကာကွယ်ရန်လည်းကောင်း အာဟာရကောင်းကျွေးမွေးရန်လည်းကောင်း စီမံခြင်း၊ ကောက်ပဲသီးနှံနှင့် သားငါးတိရစ္ဆာန်များအတွက် မျိုးသန့်မျိုးကောင်းကိုအသုံးပြုခြင်း စသည်တို့ကို ဖြစ်မြောက်အောင် စီမံရေးဖြစ်သည်။

ဤ ၅နှစ်စီမံကိန်းကြီးတွင် အကျုံးဝင်သော စိုက်ပျိုးရေးစီမံကိန်း အားလုံးတို့ကို ရည်မှန်းချက်တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့် ရရှိစေရန်အကောင်အထည်ဖော်ရာ၌ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းလိုအပ်သောစိုက်ပျိုးရေးစရိတ်ငွေများကို တောင်သူလယ်သမားတို့ လွယ်ကူစွာနှင့်လုံလောက်စွာ အတိုးနည်းနည်းနှင့် ရရှိစေရန်စိုက်ပျိုးရေးဘဏ်များဖွင့်လှစ်ရန်လည်း ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ရည်မှန်းချက်စီမံကိန်း။ ။ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် တိုးတက်လာသောလူဦးရေနှင့် ပျက်စီးသွားသောစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် တိုင်းပြည်၏ စုစုပေါင်းဝင်ငွေအဆင့်အတန်း၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံ အထိ လျော့ကျသွားသောမြန်မာတစ်မျိုးသားလုံး၏ အရင်းစိုက် လုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၈ - ၃၉ ခုနှစ်တွင် ၁၉၅၀ - ၅၁ ခုနှစ် ဈေးနှုန်းများအတိုင်း ကုဋေ ၅၅၀ ကျပ်ဝင်၍၊ ၁၉၅၀ - ၅၁ ခုနှစ်တွင် ကုဋေ ၃၆၀ ကျပ်ဝင်ခဲ့သဖြင့် လက်ရှိဈေးနှုန်းများအရ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ကုဋေ ၇၀၀ အထိ ရရှိစေနိုင်သော ရည်မှန်းချက်ထားရန် ဖြစ်သည်။ ဤရည်မှန်းချက် ရောက်ရန်အတွက် အစိုးရနှင့်တိုင်းသူပြည်သားတို့သည် ငွေကုဋေ ၇၅၀ ကျပ် အရင်းမြှုပ်လုပ်ငန်းများ တည်ထောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ပန်းတိုင်ရောက်ရှိရေးအတွက် စက်မှု၊ လက်မှု၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ သတ္တုတူးဖော်ရေး၊ ဓာတ်အားသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများအပြင်၊ ကျောင်း၊ ဆေးပေးခန်း၊ ဆေးရုံစသည့် လူမှုရေးနယ်ပယ်အတွင်း အရင်းစိုက်လုပ်ငန်းများကို အဆောတလျင်လုပ်ကိုင်ရန် ဖြစ်သည်။

လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေးစီမံကိန်း။ ။ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ရှိ တောင်သူလယ်သမားများ၏ မြေယာမဲ့ပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန် ရေးဆွဲသော စီမံကိန်းဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် လယ်ယာကိုင်ကျွန်းနှင့်သက်ဆိုင်

သောစီးပွားရေးကို အဓိကအာထားနေရကား၊ လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများအား လယ်ယာဝေငွေခြင်းဖြင့်စီးပွားရေးတိုးတက်လာနိုင်သောကြောင့် ယင်းစီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရေးကြီးဆုံးသောစီးပွားရေးစနစ်ပြောင်းလဲထူထောင်မှု စီမံကိန်းကြီးဟု ဆိုရပေမည်။

ယင်းစီမံကိန်းကိုအချိန်တိုစီမံကိန်း၊ အချိန်ရှည်စီမံကိန်းဟူ၍ ပိုင်းခွဲထားသည်။ အချိန်တို စီမံကိန်းအရ လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင် ပြုလုပ်ရေးဝန်ကြီးက သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်သောဗဟိုလယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင် ပြုလုပ်ရေးကော်မတီဖွဲ့စည်း၍ ၁၉၄၈ ခုအောက်တိုဘာလ ၁၁ရက်နေ့က ပါလီမန်၌ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေး အက်ဥပဒေကိုအကောင်အထည်ဖော်ကာ တောင်သူလယ်သမားများ၏ ဘဝသစ်ဖန်တီးပေးခြင်း လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ဗဟုတရားများကို စုံစမ်းရှာဖွေလေ့လာစုဆောင်းခြင်း၊ အက်ဥပဒေ နည်းဥပဒေနှင့် အခြားညွှန်ကားချက်အမိန့်စသည်များကို ပြန်လည် သုံးသပ်ရေးဆွဲပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဥပဒေအရ လယ်ယာမြေများကို သိမ်းရန်နှင့်ဝေငွေရန် စာရင်းအင်းနှင့်မြေပုံများ စီစဉ်ပြင်ဆင်ခြင်း လျော်ကြေးပေးရန်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ စုံစမ်းလေ့လာပြင်ဆင်မှုပြုခြင်း လယ်ယာမြေနိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ရေးအတွက် မြေစာရင်းဌာနသင်တန်းပေးခြင်း၊ ခရိုင်နှင့်လက်ထောက်ခရိုင်ဝန်ထမ်းမှူးများကိုသင်တန်းပေးခြင်း ခရိုင်နှင့်ကျေးရွာအချို့တွင် မြေယာကော်မတီဖွဲ့စည်း၍ သင်တန်းပေးခြင်း နိုင်ငံတော် စံပြစက်မှုလက်မှုလယ်ယာဌာနများ ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ နိုင်ငံတော်မြေယာဌာနများနှင့် စုပေါင်းထွန်ယက်သည့်မြေယာဌာနများကို စုပေါင်းထူထောင်ခြင်းနှင့် မြေစာရင်းဌာနနှင့်ဝန်ထမ်းမှူးများအား ထိုလုပ်ငန်းများကို လက်တွေ့လေ့လာစေခြင်း၊ တောင်သူလယ်သမားများအား စံပြမြေယာဝေငွေ၍ စုပေါင်း လယ်ယာဌာနများနှင့် သမဝါယမလယ်ယာလုပ်ငန်းများ ထူထောင်စေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

အချိန်ရှည် စီမံကိန်းအရ ဝန်ထမ်းမှူးများအား ကျေးရွာများတွင် ခန့်၍ သင်တန်းပေးပြီးလျှင် လက်တွေ့ဆောင်ရွက်စေခြင်း၊ခရိုင်နှင့်ကျေးရွာလယ်ယာကော်မတီများ ရွေးကောက်တင်မြှောက် ဖွဲ့စည်း၍ဆောင်ရွက်စေခြင်း၊ နိုင်ငံတော် စံပြစက်မှုလယ်ယာဌာနများနှင့်ဆက်သွယ်၍ တောင်သူလယ်သမားများနှင့် မြေယာမရရှိသေးသော လယ်ယာအလုပ်သမားများအား စုပေါင်းထွန်ယက်သည့် မြေယာဌာနများ ဖွင့်လှစ်ပေးခြင်း၊ အချိန်တိုစီမံကိန်းပြင်ဆင်မှုနှင့် လုပ်ငန်းရပ်များမှ ရရှိသောအတွေ့အကြုံဗဟုသုတများကို အခြေပြု၍ ပြည်ထောင်စုအတွင်း လယ်ယာမြေများကို ဥပဒေအရဝေပေးခြင်းအားဖြင့် ကျေးလက်စီးပွားရေးစံနစ်သစ်ကို တည်ဆောက်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ပြည်တော်သာစီမံကိန်း

ဖွံ့ဖြိုးခြင်းမရှိသေးသည့်ဒေသများတွင် ဘဝသစ်ဖန်တီးရေးစီမံကိန်း။ ။ ပထဝီအနေအထားကြောင့် သွားလာဆက်သွယ်မှု မလွယ်ကူသဖြင့်လူဦးရေနည်း၍၊ သဘာဝပစ္စည်းပေါများပါသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းမရှိဘဲ၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ စီးပွားရေးပညာရေးတို့၌ အဆင့်အတန်းနိမ့်ကျသောဒေသများတွင် ပေါ်ပေါက်နေသော ပြဿနာများကို စုပေါင်းဖြေရှင်းရန် ပြုလုပ်သောစီမံကိန်းဖြစ်သည်။ ယင်းပြဿနာများကို တာဝန်ခံ ဆောင်ရွက်နိုင်သူများ ပါဝင်သည့် ဘဝသစ်ထူထောင်ရေးအဖွဲ့များဖွဲ့စည်းကာ ဒေသအလိုက်ရွေးချယ်ထားသည့် ဌာနများတွင် စခန်းချ၍ လမ်းပန်းဆက်သွယ် ဖောက်လုပ်ခြင်းနှင့် အိုးအိမ်ကျေးရွာများကို စနစ်တကျထူထောင်ခြင်း၊ ဝင်ငွေတိုးတက်စေမည့်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၊ အိမ်တွင်းမှုလုပ်ငန်း၊ တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများ ထူထောင်ကာ အဝတ်အထည်အစားအသောက် လုံလောက်ပြည့်ဝမှု အစီအစဉ်များပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဒေသနေလူထု၏ သန့်ရှင်းကျန်းမာမှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်သန့်ရှင်းသာယာမှုအတွက် ကိုယ်လက်လှုပ်ရှား ကစားခုန်စားနှင့်စိတ်ပျော်ရွှင်မှုအတွက် ဖျော်ဖြေရေးများစီစဉ်ပေးခြင်း ပညာဗဟုသုတတိုးတက်စေရန် စာရေးစာဖတ်မတတ်သူများအား စာပေသင်ကြားလိုစိတ် ဖြစ်အောင်ဖန်တီးပေးခြင်း၊ ရပ်ရွာတာဝန်ကို စုစုဝေးဝေး ထမ်းဆောင်လိုစိတ်ရှိအောင်၊ စီစဉ်ပေးခြင်းများ ပြုရန်လိုလေသည်။ ထို့ကြောင့် အဖွဲ့ဝင်များအား ယင်းလုပ်ငန်းများနှင့် ဆိုင်ရာသင်တန်းများ ပို့ချပေး၍ ၁၉၅၂ ခု နိုဝင်ဘာလ ရက်နေ့တွင် အဖွဲ့၅ဖွဲ့နှင့် ဒေသ ၅ခု၌ လုပ်ငန်းစတင်ဆောင်ရွက်စေပြီးလျှင် အဖွဲ့များ၏လက်တွေ့လုပ်ငန်းများမှ ရရှိသည့် ဗဟုသုတအတွေ့အမြင်ကိုမှီး၍ ရှေ့ ၅နှစ်အတွင်း အဖွဲ့များ ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးစွာဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့အိုးအိမ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် မြို့ရွာစည်ပင်ရေးစီမံကိန်း။ ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဒဏ်ကောင့်မြို့ရွာနယ်ပယ်တို့တွင် အိုးအိမ်များစွာပျက်စီးခဲ့ရသည့် အထဲတွင် သောင်းကျန်းမှုဒဏ်ဖြင့်ပြန်လည်ထူထောင်မှုနှောင့်နှေးခဲ့ရသဖြင့် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများ အဆင့်အတန်းမီမှီ အိမ်နှင့်ယာနှင့် မနေထိုင်ရသည့်ပြဿနာကိုဖြေရှင်းရန် ပြုလုပ်ရသောစီမံကိန်းဖြစ်သည်။ ယင်းစီမံကိန်းအရ စံပြုမြို့သစ်နှင့် စံပြုကျေးရွာများ ထူထောင်ခြင်း၊ ရန်ကုန်မြို့တွင် ရောက်နေသည့် ဒုက္ခသည်များအား နေရာချထားပေးခြင်း၊ အဆောက်အဦဆောက်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် ပညာသည် စုဆောင်းခြင်းပြုလုပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းများကို ပြည်သူ့အိုးအိမ်ထူထောင်ရေးနှင့် မြို့ပြစီစဉ်ရေးအဖွဲ့က ဆောင်ရွက်သွားရန် ဖြစ်သည်။ လိုအပ်သော အဆောက်အဦအားလုံးကို ယင်းအဖွဲ့ကချည်း တာဝန်ယူရန်မဖြစ်သည့်

အလျောက် တတ်နိုင်သူများသည် မိမိတို့အတွက် မိမိတို့ဆောက်လိုက ယင်းအဖွဲ့က ငွေချေးခြင်းဖြင့် နည်းလမ်းရှိသလောက်အားပေးရန် အစီအစဉ်လည်းထည့်သွင်းထားသည်။

သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးစီမံကိန်း ပြည်သူလူထုသွားလာမှုလွယ်ကူရေးနှင့် စားကုန်သောက်ကုန်သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၌ လျင်မြန်၍ စရိတ်ကြေးငွေသက်သာချောင်ချိစေရန် မီးရထားသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ပြည်တွင်းရေကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ လေကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ကုန်းလမ်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ပင်လယ်ရေကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ စာပို့များပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရေးနှင့် ကြိုးမဲ့ကြေးနန်းစက်များတပ်ဆင်ရေး၊ မြန်မာပြည် ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းများ ပြုပြင်တိုးချဲ့ရေးတို့ကို ရှေးဦးစွာ စစ်မဖြစ်မီကအခြေအနေထက် ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် ဆောင်ရွက်သွားရန် ဖြစ်သည်။

ဘဝသစ်ဖန်တီးမှု ပညာရေးစီမံကိန်း။ ။ ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးအတွက်အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမည့် ပညာရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် စီမံကိန်း ဖြစ်သည်။ ပခုံးထမ်း၊ လက်အားကိုး အလုပ်သမားလောကကြီးနှင့် ဦးနှောက်အားကိုး ပညာရှင်လောကကြီး ၂ ခုအကြားတွင် ကြီးမားသော ကွာခြားမှုရှိလေသည်။ ယင်းကွာခြားမှုကို ဆက်စပ်ပေးနိုင်ရန် ဘဝသစ်ဖန်တီးမှု ပညာရေးစီမံကိန်းကို ပြုလုပ်ရလေသည်။ နိုင်ငံသည် မြေပေါ်မြေအောက်သဘာဝပစ္စည်းတို့နှင့် ကြွယ်ဝသလောက် လူထုတစ်ရပ်လုံး ဆင်းရဲလျက်ရှိသည်။ လယ်ယာကင်းကျွန်းလုပ်ငန်းရှင်များသည် ခေတ်မီနည်းစနစ်ကို မသုံးနိုင်ကြဘဲ၊ ရှေးနည်းရေး စနစ်ကိုသာ အသုံးပြုနေကြသဖြင့် စံချိန်မမှီဖြစ်ခဲ့ရသည်။ မြေအောက်ပစ္စည်းကို လည်းအသုံးကျအောင်မဖန်တီးနိုင်။ မြေပေါ်ထွက်ပစ္စည်းများကိုလည်း တင်းပြည့်ကျပ်ပြည့်ခံစားနိုင်သည့် အခြေအနေမရောက်သေးချေ။ ထို့ကြောင့် တောင်သူလယ်သမားများ အသိဉာဏ်မြှင့်တင်ပေးရေး၊ တောင်သူလယ်သမားတို့၏ စိတ်ဓာတ်ကို ပြုပြင်ပေးရေးတို့သည် အလွန်အရေးကြီးလေသည်။ ဆင်းရဲဒုက္ခအဝဝကို ခံစားနေကြသည့် လူထုသည် စိတ်ဓာတ်ချောက်ချား နေကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ပြုပြင်ရန် ကျောင်းများ ပိုမိုဖွင့်လှစ်ပေးခြင်း၊ အဆောက်အဦနှင့်နေရာထိုင်ခင်းများလုံလောက်အောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်း၊ ဆရာများလုံလောက်အောင်မွေးထုတ်ပေးခြင်း၊ ကလေးတိုင်းပညာသင်ရေးတွင် အခွင့်အရေးညီမျှအောင် ပြုလုပ်ပေးခြင်း၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသောကလေး သူငယ်များကို လိုအပ်သလိုထောက်ပံ့ခြင်း၊ စာအုပ်စာတမ်းများ လုံလောက်အောင် အခမဲ့ဝေငှခြင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာသင်ပေးခြင်းတို့ ပြုရေးပင်ဖြစ်သည်။ သို့မှ

သာလျှင် ပြည်ထောင်စုသားမှန်သမျှ အနည်းဆုံး အရေးအဖတ်အတွက် နားလည်သူများ ဖြစ်စေရန်၊ လိုနေသော စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများကိုကျွမ်းကျင်စွာ ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည့်တိုင်းရင်းသားများ လုံလုံလောက်လောက် ပေါ်ပေါက်လာစေရန်၊ တာဝန်အသီးသီးကို ကျွမ်းကျင်စွာ ထမ်းဆောင်နိုင်မည့် အရည်အချင်းပြည့်ဝသူများ လုံလောက်စွာ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်၊ ဖိုးသူညများ နည်းပါးသွားပြီးလျှင် ဗလငါးတန်နှင့်ပြည့်စုံသော ပြည်ထောင်စုသားများ ပေါများလာစေရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီဝါဒ တည်တံ့ခိုင်မြဲစေရန် ဖြစ်မြောက်နိုင်ပေမည်။

ကျန်းမာရေးစီမံကိန်း။ ။အလွန်နိမ့်ကျနေသောကျန်းမာရေးအဆင့်အတန်းကို တောကြိုအိုကြားမကျန် မြှင့်တင်ပေးရန်ပြုလုပ်သောစီမံကိန်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အသေအပျောက်အများဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်လျက်ရှိသည်ကိုကာကွယ်ရန်နှင့် ကုသရန် ကဏ္ဍ ၂ ခုခွဲ၍ ဆောင်ရွက်ပေးပင်ဖြစ်သည်။ သေအပျောက်များရခြင်းသည် ငှက်ဖျားရောဂါ၊ အူအစာအိမ်တို့နှင့် သက်ဆိုင်သောတိုက်ဖွိုက်ရောဂါ၊ ဝမ်းကိုက်ရောဂါ၊ ကာလဝမ်းရောဂါ၊ အသက်ရှူခြင်းနှင့်ဆိုင်သော တီဘီရောဂါ၊ အဆုတ်ရောင်ရောဂါ၊ ကူးစက်တတ်သော ကျောက်ပုလိပ်၊ ဝက်သက်နှင့်ချောင်းခြောက်ရောဂါများကြောင့် ဖြစ်ရာ၊ငှက်ဖျားရောဂါကာကွယ်ရေး၊ ကာလသားရောဂါကာကွယ်ရေး၊ တီဘီရောဂါကာကွယ်ရေး၊ ဘီစီဂျီဆေးထိုးပေးရေး၊ မိခင်နှင့်ကလေးကျန်းမာရေး ဆေးရုံဖွင့်ပေးရေး၊ သန့်ရှင်းသောသောက်ရေများရရှိရေး၊ အညစ်အကြေးများကို စနစ်တကျသိမ်းဆည်းစွန့်ပစ်ရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ယင်းလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်စဉ်ပင် လူတို့၌ ရောဂါအန္တရာယ်များ အလွယ်တကူ မကပ်ရောက်နိုင်စေရန်၊ ကိုယ်လက်ကြိုခိုင်ရန် လိုအပ်သဖြင့် အမျိုးသားကိုယ်လက်ကြိုခိုင်ရေးကိုလည်း ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရန် ဖြစ်သည်။ ရောဂါဖြစ်လာသည့်အခါ နိုင်ငံနိုင်ငံနင်းနင်း ကုသနိုင်ရန် ဆေးရုံများပိုမိုဆောက်လုပ်ရေး၊ ဆေးဖက်အရာရှိများနှင့် အခြားကျွမ်းကျင်သူများ တဖြည်းဖြည်း ပိုမိုထွက်ရှိရေးတို့ကို အသေးစိတ် အစီအစဉ်များဖြင့် စီစဉ်ထားလေသည်။

အထက်ပါစီမံကိန်းများကို ချမှတ်အတည်ပြုပြီးနောက် သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနနှင့် တိုင်းသူပြည်သားတို့သည် ပြည်တွင်းဆူပူသောင်းကျန်းမှုနှင့် ပြည်ပတရုတ်ဖြူတို့ ကျူးကျော်စော်ကားမှုအရပ်ရပ်ကို တစ်ဖက်သောလက်ဖြင့် တွန်းလှန်ကာကွယ်ခဲ့ယင်း၊ တစ်ဖက်သောလက်ဖြင့် ဘဝသစ်ထူထောင်ရေး ပြည်တော်သာစီမံကိန်းများကို အကောင်အထည် ဖော်ကြလေသည်။

ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန ။ ။အင်္ဂလိပ်မြန်မာ စစ်ပွဲများအပြီးတွင် အထက်အောက် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး ဗြိတိသျှတို့က စီးပွားရေးနယ်ချဲ့လိုသောသဘောဖြင့်၊ လက်နက်အားကိုး သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်သည့် အချိန်မှစ၍၊ မြန်မာနိုင်ငံကို အိန္ဒိယနိုင်ငံဗဟိုအစိုးရ လက်အောက်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသပမာ ထည့်သွင်း၍အုပ်ချုပ်ခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်အခါကအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မှာအိန္ဒိယနိုင်ငံအုပ်ချုပ်သည့် စနစ်အတိုင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ် လောက်တွင် ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို မြန်မာပြည်ကိုပါ တိုးတက်ပေးရန် ဗြိတိသျှအစိုးရ ဆုံးဖြတ်ခဲ့လေသည်။ ဒိုင်အာခီ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် မြန်မာပြည်၌၁၉၂၃ ခုနှစ် ဇန္နဝါရီလတွင်စတင်လေသည်။ ထိုစနစ်အရအုပ်ချုပ်ရာ၌ ဘုရင်ခံအားကူညီရန် ပြည်သူတို့၏ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဥပဒေပြုကောင်စီအမတ် ၇၉ ဦးကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရ၏။ ဘုရင်ခံက အမတ်၂၂ဦးနှင့် ဝန်ကြီးဦးကို ခန့်ထားသဖြင့် ပေါင်း ၁၀၃ဦးဖြစ်လေသည်။ ယင်းတို့ပါဝင်သော ဥပဒေပြုကော်စီသည် ဥပဒေများ ပြုလုပ်ကြရလေသည်။ ထို့ပြင် ဘုရင်ခံခန့်ဝန်ကြီးနှစ်ဦးနှင့်ပြည်သူလူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သောအမတ်များထဲမှ ရွေးချယ်သည့် ဝန်ကြီးဦးတို့ပါဝင်သော ဝန်ကြီးအဖွဲ့ရှိလေသည်။ ဘုရင်ခံခန့် ဝန်ကြီးဦးသည် ပြည်ထဲရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဌာနတို့ကိုကိုင်၍၊ ပြည်သူလူထုကိုယ်စားလှယ်တို့က ရွေးချယ်ခဲ့သော ဝန်ကြီးနှစ်ဦးသည် သစ်တောရေးနှင့်ပညာရေးဌာနတို့ကိုကိုင်ရလေသည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ် မြန်မာပြည်အက်ဥပဒေသည် ၁၉၃၇ ခုနှစ် ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့တွင်အာဏာတည်ခဲ့သည်။ ထိုအက်ဥပဒေအရ မြန်မာပြည်ကို အုပ်ချုပ်ရေးအသစ်ပေးကာ၊ အိန္ဒိယပြည်မှ ခွဲထုတ်ခဲ့သည်။ ထိုအုပ်ချုပ်ရေး ပေါ်လာမှ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးရာများကို စီမံခန့်ခွဲရန် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနတစ်ခု ပေါ်လာခဲ့ပေသည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ် မြန်မာပြည် အက်ဥပဒေအရ၊ အုပ်ချုပ်သောစနစ်ကို ထိုစဉ်အခါက၊ ၉၁ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးဟုခေါ်တွင်ခဲ့လေသည်။ အမှန်စင်စစ် ၁၉၃၅ မြန်မာပြည် အက်ဥပဒေတွင် ၉၁ ဌာနဟူ၍ ခွဲခြားညွှန်ပြထားသည်မဟုတ်။ ဝန်ကြီးအသီးသီးတို့အုပ်ချုပ် သောဌာနများ၏စာရင်းကို တွက်စစ်ကြည့်သောအခါ ၉၁ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏အချက်အခြာအထွတ်အထိပ်သည် ဘုရင်ခံဖြစ်လေသည်။ ဘုရင်ခံအား ကူညီရန်အတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်မှ ရွေးချယ်သော ဝန်ကြီးအဖွဲ့ ရှိလေသည်။ ထိုစဉ်အခါက ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ပြည်တွင်းရေးကိစ္စအဝဝကို လုံးဝအုပ်ချုပ်စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် အ

ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန

ခွင့်အရေးပေးခဲ့သည် ဆိုသော်လည်း၊ အမှန်စင်စစ် ထိုပြည် ဗွင်းရေးရာ ကိစ္စများ၌ပင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် တင် ပြဆိုဖြတ် ပြဋ္ဌာန်းရာ၌၊ ဘုရင်ခံ၏သဘောတူညီချက်ကို ကြိုတင်ယူပြီးမှသာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုမှတစ် ပါး ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးအစိုးရအရာထမ်း၊ အမှုထမ်းများ ၏ အခွင့်အရေးနှင့်လူနည်းစုရေးရာများအပြင် ဘဏ္ဍာရေး ကိစ္စများ၌ဘုရင်ခံအား အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများ၏အ ကြံပေးချက်များကိုပင် မိမိ၏သဘောဆန္ဒအရ လိုက်လျော သင့်မှလိုက်လျောရန် အာဏာအပ်နှင်းထားလေသည်။ ဇာ ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဘုရင်ခံက သိမ်းပိုက် အုပ်ချုပ်ထား သည့် ဌာနများမှာ ၇ ဌာနရှိသည်။ ယင်းတို့သည် (၁) စစ်ဖက်နှင့် ဆိုင်သောနိုင်ငံကာကွယ်ရေး၊ (၂) နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေးနှင့် ပြည်ပရေးရာကိစ္စများ၊ (၃) အုပ်ချုပ်ရေး အတွက် ချန်လှပ်ထားသောနယ်များ၊ (၄) ခရစ်ယန်ဘုန်း ကြီးများနှင့် ဥပဒေပုဂ္ဂိုလ်သားသင်္ချိုင်းများအုပ်ချုပ်ရေး၊ (၅) မင်းခမ်းမင်းနားနှင့် ဂုဏ်ထူး ဘွဲ့တံဆိပ် အုပ်ချုပ်ရေး၊ (၆) ဒင်္ဂါးနှင့် ငွေစက္ကူထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ငွေလဲလှယ်ရေး၊ (၇) အိန္ဒိယနိုင်ငံဝန်ထမ်း အရာရှိများကို အုပ်ချုပ်ရေးတို့ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်သည့်အတွက် ထိုအခါက ပြည်ထဲရေးဝန် ကြီးဌာနသည် မြို့ပြဖက်ဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိ များနှင့် ရဲအရာရှိများ၊ မြန်မာပြည်စစ်ပုလိပ်အဖွဲ့ဝင်များ၏ ရာထူး ခန့်ထား၊ တိုးမြှင့် ပြောင်းရွှေ့ရေး၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးရေးစသည့် ကိစ္စများကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် အခြေမရှိ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ပြည်တွင်း ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် နယ်စပ်ဒေသ များ လုံခြုံရေးကိစ္စများတွင်လည်း ဘုရင်ခံအား အကြံပေး ခြင်းမျှလောက်ကိုသာ ပြုနိုင်လေသည်။

လွတ်လပ်ရေးဗိသုကာကြီးဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ ကြီး ပမ်းမှုကြောင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့်နောက်ပိုင်း၌မူ ပြည် ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသည် အချုပ်အချာအာ ဏာပိုင် အုပ်ချုပ်နိုင်သည့် အစိုးရ ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ၊ ပြည်တွင်းပြည်ပ ကိစ္စအရပ်ရပ်တို့ကို အခြားမှစွက်ဖက်ခြင်း မရှိဘဲ၊ မိမိသဘောအရစီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့်အခြေသို့ဆိုက် ရောက်ခဲ့သည်။ ပြည်ထဲရေး ဝန်ကြီးဌာနအနေနှင့်လည်း ယခင်အင်္ဂလိပ်အစိုးရလက်အောက်ခံဘဝအဖြစ်နေခဲ့ရစဉ်နှင့် မတူတော့ဘဲ၊ တာဝန်ဝတ္တရားများပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။

ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန လက်အောက်တွင် အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဝင်များ၊ မြို့ပြ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့်သတင်းထောက်လှမ်းရေးတို့အတွက် နိုင်ငံတော်ရဲအဖွဲ့ဝင်များ၊ နယ်စပ်ဒေသစောင်ရွက်ရေး၊ ပြည်တွင်း မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးတို့ကို အထောက်အကူပြုရန် အတွက်ပြည်စောင့်ရဲအဖွဲ့ဝင်များ၊ ပြည်တွင်း မီးဘေးကာ ကွယ်ရေးအတွက် မီးသတ် ဝန်ထမ်း အဖွဲ့ဝင်များ၊ အဂတိ

လိုက်စားမှု ပပျောက်ရေးအတွက် အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေး အဖွဲ့ဝင်များဟူ၍ အသီးသီး ရှိကြသည်။

(က) မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖွဲ့။ ။ မြန်မာနိုင်ငံ ဝန် ထမ်းအဖွဲ့သည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသို့တာဝန်ခံ၍၊ နိုင်ငံ တော်အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်အရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ကြ သည်။ မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖွဲ့တွင် အောက်ပါအတိုင်း အဆင့် ၅ဆင့်ပါရှိသည်။

- (၁) မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အငယ်တန်း)
- (၂) မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အကြီးတန်း)
- (၃) မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အရွေးအချယ်ခံတန်း)
- (၄) မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အငယ်တန်းအုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိ)
- (၅) မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အထက်တန်း အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိ)

မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အထက်တန်းအုပ်ချုပ်ရေးအ ရာရှိ) များသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရကဖွဲ့စည်းထားသော ဝန်ကြီးဌာနများတွင် အတွင်းဝန်များအဖြစ်သော်လည်း ကောင်း ဘုတ်အဖွဲ့ကော်ပိုရေးရှင်းများတွင်ညွှန်ကြားရေးဝန် များအဖြစ်သော်လည်းကောင်း တာဝန်ယူ၍ နိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ဝါဒအား အကောင်အထည် ပေါ်စေရန်စီမံကိန်း ချမှတ်ခြင်းကြီးကြပ်ညှိနှိုင်းခြင်း အမှုဆောင်အဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်း ၍ တာဝန်ခွဲဝေပေးခြင်းနှင့်ရာထမ်းမှုထမ်းများအား စီမံခန့် ခွဲခြင်းစသည့်တာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်ကြရ သည်။ တစ်ဖန်အုပ်ချုပ်ရေးအရ ခွဲခြားထားသော တိုင်းများ တွင် မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း (အထက်တန်းအုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိ)အဖွဲ့ဝင် တိုင်းမင်းကြီးများကလည်းကောင်း၊ ခရိုင် များတွင် မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်း၊ (အကြီးတန်း)နှင့် အငယ် တန်းအဖွဲ့ဝင်များက နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်၊ မြို့ပိုင်စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း အသီးသီးတာဝန်ယူ၍၊ နိုင်ငံတော် အစိုးရက ချမှတ်သောဝါဒများကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၊ အခွန် တော်များကောက်ခံခြင်း၊ တရားစီရင်ခြင်းစသည့်တာ ဝန်အရပ်ရပ်ကို ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ပြည်နယ်များ အတွက် အလားတူဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဝင်များကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်များကခန့်ထားရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပြည်နယ် များ မှတောင်းဆိုချက်အရ ပြည်မဝန်ထမ်း အဖွဲ့ဝင်များအား ပြည်နယ်များသို့ ပေးရသည်လည်းရှိ၏။

(ခ) မြန်မာနိုင်ငံရဲဝန်ထမ်းအဖွဲ့။ ။ မြန်မာနိုင်ငံရဲဝန်ထမ်း များအဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံတော်ရဲအဖွဲ့မှတစ်ဆင့် ပြည်ထဲ ရေးဝန်ကြီးဌာနသို့တာဝန်ခံ၍၊ နိုင်ငံတော်အတွင်း ရာဇဝတ် မှုနှိမ်နှင်းရေး၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုများထိမ်းသိမ်းရေး၊ စုံစမ်း ထောက်လှမ်းရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရ သည်။ ရန်ကုန်နေပြည်တော်ရဲမင်းကြီးနှင့် ရန်ကုန်ရဲအဖွဲ့မှာ

ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန

များ နိုင်ငံတော်အစိုးရ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ တိုက်ရိုက်တာဝန်ခံ၍ ရန်ကုန်မြို့တော်၏ ရာဇဝတ်မှု နှိမ်နင်းရေး၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းရပ်များကို ဆောင်ရွက်ရလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရဲတပ်ဖွဲ့၏အကြီးအကဲမှာ နိုင်ငံတော်ရဲချုပ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ရဲချုပ်သည် ပြည်စောင့် ရဲအဖွဲ့၏အကြီးအကဲလည်းဖြစ်လေသည်။ နိုင်ငံတော်ရဲချုပ် လက်အောက်တွင် ဒုတိယရဲချုပ်တစ်ဦးရှိပြီးလျှင်၊ ရဲဝန်ထမ်းဆိုင်ရာတိုင်းများအတွက် ရဲမင်းကြီးများလည်းရှိသည်။ ထို့အပြင် စုံစမ်း ထောက်လှမ်းရေးအတွက် မီးရထားနှင့် စုံထောက်ဌာနရဲမင်းကြီး၊ မန္တလေးရဲအတတ်သင် သိပ္ပံအတွက် ရဲမင်းကြီး၊ ရဲပစ္စည်းထောက်ပံ့ရေးအတွက် ထောက်ပံ့ရေး ရဲမင်းကြီးများလည်း ရှိလေသည်။ ရဲမင်းကြီးများ၏အောက်တွင် ခရိုင်တိုင်း၌ ခရိုင်ရဲဝန်များ၊ ခရိုင်ခွဲများတွင်နယ်စီး ရဲဝန်ထောက်များ၊ တိုက်နယ်များတွင် တိုက်ပိုင်ရဲမှူးများ၊ ဌာနများအတွက် ရဲဌာနအုပ်များ၊ ရဲအုပ်များ၊ ရဲသားများ အသီးသီးရှိကြသည်။ မြို့နယ်များရှိ ရဲဌာနများ၏ ရဲဌာနအုပ်များမှ တိုင်းရဲမင်းကြီးအထိဖြစ်သော ရဲအဖွဲ့ဝင်များသည် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ တာဝန်ခံ၍မိမိ၏သက်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်သို့မဟုတ်ခရိုင်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းအတွင်း ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်း၊ ရာဇဝတ်မှုနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုနယ်ပယ်ဒေသများရှိ သက်ဆိုင်ရာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိနှင့် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးများဖြစ်ကြသောမြို့နယ် ရာဇဝတ်တရားသူကြီး(မြို့ပိုင်) နယ်ပိုင်ရာဇဝတ်တရားသူကြီး(နယ်ပိုင်) ခရိုင်ရာဇဝတ်တရားသူကြီး(ခရိုင်ဝန်)များအား နယ်ပယ်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးရာဇဝတ်မှု နှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တာဝန်ခံကာဆောင်ရွက်ရသည်။ အရေးကြီးသောရာဇဝတ်မှုခင်းများဖြစ်သည့် လူသတ်မှု၊ ဓားပြမှု၊ လူယက်မှု၊ ပြန်ပေးဆွဲမှုများဖြစ်ပေါ်နေလျှင် ရဲဌာနများမှအစီရင်ခံစာများကို ခရိုင်ရာဇဝတ် တရားသူကြီး၊ နယ်ပိုင်ရာဇဝတ်တရားသူကြီးများနှင့် မြို့နယ်ရာဇဝတ်တရားသူကြီးတို့ ထံသို့ပို့ရသည်။ ထိုအစီရင်ခံစာများရလျှင်ရခြင်း အခြင်းဖြစ်ပွားသောဒေသသို့ အမြန်ဆုံးသွားရောက်စုံစမ်းရန် တာဝန်သည် အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများ၏ တာဝန်ဖြစ်ပေသည်။

(ဂ)ပြည်စောင့်ရဲအဖွဲ့။ ။ပြည်စောင့် ရဲအဖွဲ့ဝင်များသည် နိုင်ငံတော်ရဲချုပ် (ပြည်စောင့်ရဲအဖွဲ့) မှတစ်ဆင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသို့တာဝန်ခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံ နယ်ခြားဒေသထိမ်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရေး၊ ပြည်တွင်း၌မြို့ပြ အာဏာပိုင်များအား အထောက်အကူပေးရေး၊ သောင်းကျန်းမှုနှိမ်နင်းရေးစသည့် တာဝန်အရပ်ရပ်ကို ထမ်းဆောင်ကြရသည်။ ပြည်စောင့်ရဲအဖွဲ့၏ အရပ်ရပ်စီရင်အုပ်ချုပ်မှုအ

တွက် တာဝန်ယူရသော ဒုတိယရဲချုပ် တစ်ဦးရှိလေသည်။ ပြည်စောင့်ရဲအဖွဲ့ကို မြောက်ပိုင်းတိုင်းဌာနချုပ်နှင့် တောင်ပိုင်းတိုင်း ဌာနချုပ်ဟူ၍ ၂ ပိုင်းခွဲခြားပြီးလျှင် တပ်ပေါင်းမှူးများလက်အောက်တွင် တပ်ရင်းမှူး၊ တပ်ခွဲမှူး၊ တပ်စုမှူးစသည်ဖြင့် တပ်မတော်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအတိုင်း အုပ်ချုပ်သွားသည်။

(ဃ) မီးသတ်ဝန်ထမ်းဖွဲ့ မီးသတ်ဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဝင် မီးသတ်ဝန်ထမ်းများသည် ညွှန်ကြားရေးဝန်မှတစ်ဆင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ တာဝန်ခံ၍ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မီးဘေးကင်းဝေးရေး၊ မီးငြိမ်းသတ်ရေးတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရသည်။ မီးသတ်ညွှန်ကြားရေးဝန်လက်အောက်တွင် ဒုတိယညွှန်ကြားရေးဝန်၊ လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးဝန်များနှင့် ခရိုင်များတွင် ခရိုင်မီးသတ်အရာရှိနှင့် မီးသတ်ဗိုလ်များ အသီးသီးရှိကြသည်။ မီးသတ်ညွှန်ကြားရေးဝန်သည် မီးသတ်ပစ္စည်းများနှင့် မီးသတ်ကားများ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ စေတနာ့ဝန်ထမ်း မီးသတ်အဖွဲ့ဝင်များအား သင်တန်းပေးခြင်း၊ ယင်းတို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တစ်ပြည်လုံးတွင် မီးငြိမ်းသတ်ရေး၊ မီးဘေးကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။

(င)ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့။ ။ပြည်ထောင်စုရာထူးဝန်အဖွဲ့သည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ လက်အောက်ခံဌာနတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုအဖွဲ့တွင်ဥက္ကဋ္ဌနှင့်အဖွဲ့ဝင်လူကြီးများရှိသည်။ ထိုအဖွဲ့သည် နိုင်ငံဝန်ထမ်းရာထူးအသီးသီးတွင် ခန့်ထားရန် နည်းလမ်းများနှင့်၎င်း၊ ထိုသို့ခန့်ထားရာ၌ လိုက်နာရမည့်မှုများနှင့်၎င်း စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် အကြံဉာဏ်ပေးခြင်း၊ ဝန်ထမ်းအဖွဲ့တွင် ရာထူးတိုးမြှင့်ပေးရန်ဖြစ်စေ၊ ဝန်ထမ်းတစ်ဖွဲ့မှ အခြားတစ်ဖွဲ့သို့ ပြောင်းရွှေ့အမှုထမ်းရန်ကိစ္စတွင်ဖြစ်စေ အကြံဉာဏ်ပေးခြင်း၊ ဝန်ထမ်းအဖွဲ့များနှင့် ယေဘုယျအားဖြင့် သက်ဆိုင်သည့်စည်းကမ်းသေဝပ်မှုကိစ္စအားလုံးတွင် အကြံဉာဏ်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံဝန်ထမ်း ရာထူးများတွင်ခန့်အပ်ရန်စာမေးပွဲ များကျင်းပခြင်း၊ ဌာနဆိုင်ရာ စာမေးပွဲများကျင်းပပေးခြင်း စသည့် ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ရလေသည်။

(စ)အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့။ ။အထူးစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ (အ-စ-အ-ဖ) သည် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ လက်အောက်ခံဌာနတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ယင်းအဖွဲ့တွင် အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အမှုဆောင်အဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်မှုအဖွဲ့တစ်ခုရှိသည်။ ထိုအဖွဲ့၏အောက်တွင် ညွှန်ကြားရေးဝန်များ၊ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးဝန်များ၊ လက်ထောက်ညွှန်ကြားရေးဝန်များရှိသည်။ ထိုအောက်တွင် အထက်တန်း

စုံစမ်းရေးအရာရှိများ၊ အငယ်တန်းစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများရှိကြသည်။ အထူးစုံစမ်း စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့၏ အဓိက ဝတ္တရားများမှာ အဂတိလိုက်စားခြင်း တားမြစ်ရေးအက်ဥပဒေအရ ပြစ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ နိုင်ငံခြားငွေများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းများကို အရေးယူခြင်းနှင့် ပြည်သူပိုင်ပစ္စည်းများ အလဟဿဖြုန်းတီးမှုများကြောင့် နိုင်ငံတော်၏ ဘဏ္ဍာတော်ဆုံးရှုံးမှုများကို ပပျောက်အောင် နှိမ်နင်းရန် မတော်လောဘနှင့် စားသုံးသူများကို အရေးယူခြင်းတို့ ဖြစ်လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတော်သည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွတ်လပ်သည့်နိုင်ငံဖြစ်လာပြီးနောက်၊ ၁၉၅၆ခုနှစ်အထိ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် အုပ်ချုပ်ပုံနှင့် ရုံးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရာ၌လိုက်နာသည့် နည်းလမ်းများမှာ “အတွင်းဝန်များ ရုံးလက်စွဲ” တွင် ပြဌာန်းထားသည့် နည်းဥပဒေများ အရပင်ဖြစ်လေသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ကုလသမဂ္ဂမှ ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေး ပါရဂူတစ်ဦးဖြစ်သောမစ္စတာဂျော့တီဂျက်ကဆင်သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့လာရောက်၍၊ အစိုးရဌာနများဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံများကို လေ့လာပြီးလျှင်၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ အစီရင်ခံစာ တစ်စောင် တင်သွင်းခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ၁၉၅၄ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာလတွင် ဗြိတိသျှနိုင်ငံဘဏ္ဍာရေးဌာနမှ ပြည်သူ့ အုပ်ချုပ်ရေး ပါရဂူတစ်ဦးဖြစ်သော မစ္စတာဖော်စတာသည် ပြည်သူ့အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ဝါရင့်သော မြန်မာအရာရှိများနှင့်ပူးတွဲလျက် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနကို လေ့လာခဲ့လေသည်။ ထိုပါရဂူ၏အစီရင်ခံစာတွင် တင်ပြအကြံပေးချက်အရ ၁၉၅၆ ခုနှစ် “ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရေး စီမံကိန်းတရပ်ကို ရေးဆွဲ၍ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့လေသည်။ ထိုစီမံကိန်းအရ၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ လုပ်ငန်းများကို ယေဘုယျအားဖြင့် ကဏ္ဍကြီးလေးရပ်ခွဲခြားထားလေသည်။ ယင်းတို့မှာ (က) ပြည်သူ့ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြည်သူ့လုံခြုံရေး၊ (ခ) ပြည်သူ့ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြည်သူ့လုံခြုံရေးတို့ကို အုပ်ချုပ်ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဝန်ထမ်းအဖွဲ့များ၊ (မြန်မာနိုင်ငံဝန်ထမ်းအဖွဲ့၊ မြန်မာနိုင်ငံမီးသတ်ဝန်ထမ်းအဖွဲ့၊ မြန်မာနိုင်ငံ ရဲအဖွဲ့၊ ပြည်စောင့်ရဲအဖွဲ့၊ အစအဖ) (ဂ) အထက်ပါ (က) နှင့် (ခ) တို့ကို အုပ်ချုပ်ကြီးကြပ်ရန် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် ခန့်ထားသည့် အမှုထမ်းအရာထမ်းများကို အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ (ဃ) အထက်ပါ (က) (ခ) နှင့် (ဂ) တို့အတွက် လိုအပ်သည့်ငွေများကို ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနမှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် တောင်းခံခြင်း၊ ခွင့်ပြုသောငွေများ စည်းကမ်းတကျ သုံးစွဲခြင်း၊ စာရင်းအင်းများကို စနစ်တကျထားသို့ခြင်း စသည့် ဘဏ္ဍာရေးအုပ်ချုပ်မှုတို့ဖြစ်လေသည်။

ထိုလုပ်ငန်း ကဏ္ဍကြီးလေးရပ်ကို အခြေခံထားလျက် ဌာနခွဲလေးရပ်ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်လေသည်။ ထိုဌာနခွဲများမှာ (က) ပြည်သူ့ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ပြည်သူ့လုံခြုံရေးလုပ်ငန်းများမှ သက်ဆင်းသည့် ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနခွဲ၊ (ခ) ပြင်ပဝန်ထမ်းများ (နိုင်ငံဝန်ထမ်း၊ မီးသတ်ဝန်ထမ်း၊ ရဲအဖွဲ့ စသည်များ)ကို အုပ်ချုပ်ခြင်းမှသက်ဆင်းသည့် ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည့်ဌာနခွဲ၊ (ဂ) ဌာနတွင်(ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနအရာထမ်း အမှုထမ်းများ) အုပ်ချုပ်ခြင်းမှ သက်ဆင်းသည့်ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည့် ဌာနခွဲနှင့် (ဃ) ဘဏ္ဍာရေးအုပ်ချုပ်မှုဌာနခွဲတို့ပင် ဖြစ်သည်။ စီမံကိန်းသစ်အရ ဌာနခွဲလေးခုအနက် ဘဏ္ဍာရေးဌာနခွဲကို တသီးတခြားအဖြစ် ယနေ့ထက်တိုင် ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုရသေးချေ။

ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရေးစီမံကိန်းသစ်အရ ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ မှတ်ပုံတင်ဌာနစိတ်တစ်ရပ် ဖွဲ့စည်းခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မှတ်ပုံတင်ဌာနစိတ်သည် ခြွင်းချက်ပေးထားသော စာရွက်စာတမ်းများမှအပ၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန တစ်ခုလုံးအတွက် ရရှိသောစာများကိုလက်ခံခြင်း၊ မှတ်ပုံတင်ခြင်း၊ စာတွဲဖွင့်ခြင်း၊ ဆောင်ရွက်ရန် သက်ဆိုင်ရာဌာနစိတ်များသို့ ခွဲဝေပေးပို့ခြင်း၊ အဆုံးအဖြတ်ပေးပြီးသောစာတွဲများကို စနစ်တကျထားသို့ခြင်း၊ စာတွဲခန်းအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ စာတွဲများဌာန တစ်ခုမှ ဌာနတစ်ခုသို့ ကူးလူးခြင်းကို ကြီးကြပ်ခြင်းစသည့် ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်သည်။

ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ တာဝန်သည် နိုင်ငံတွင်းရှိ ဖြစ်ပျက်နေသော ပြဿနာအရပ်ရပ်နှင့် သက်ဆိုင်နေသဖြင့် ကြီးလေးလှပေသည်။ မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရကို တာဝန်ခံ၍ ဆောင်ရွက်ရသည်။ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အခါအားလျော်စွာ ထုတ်ပြန်သော စီမံကိန်းများအရ ဆောင်ရွက်သည်။ အခါ အားလျော်စွာချမှတ်သော ဝါဒမူများကို ညှိနှိုင်းကြီးကြပ်အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ပြည်ထဲရေးဌာနဝန်ကြီးကို တာဝန်ခံရသော အတွင်းဝန်(၁) ဦး၊ ဒုတိယအတွင်းဝန်(၂)ဦး၊ အတွင်းဝန်ကလေး (၅) ဦး၊ ဆုနင်းသဘင် စီစဉ်ရေးအရာရှိ ၁ ဦး၊ ရုံးအုပ် ၁၂ ဦးနှင့် စာရေး စာချိ အမှုထမ်းများ ရှိလေသည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များ။ ။အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ၂နိုင်ငံဖြစ်စေ၊ ထိုထက်များ၍ဖြစ်စေ နည်းလမ်းတကျသဘောတူချုပ်ဆိုသောစာချုပ်ကို ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်ဟု ခေါ်သည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံများသာလျှင် ယင်းစာချုပ်မျိုးကို ချုပ်

ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များ

ရိုးနိုင်ကြသည်။ ပုံစံအားဖြင့်ဆိုသော်မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၄၈ခုနှစ်မတိုင်မီက ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ မလွတ်လပ်သော နိုင်ငံဖြစ်သဖြင့် ယင်းစာချုပ်မျိုး မချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ ယခုအခါ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

များသောအားဖြင့် ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များကိုစာဖြင့်ရေးသားချုပ်ဆိုလေ့ရှိသော်လည်း၊ ဥပဒေအရ ခန့်အပ်ခံရသော ကိုယ်စားလှယ်ကြီးများကိုယ်တိုင် နုတ်ဖြင့်ကတိကဝတ်ပြုကြသော အချက်များလည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ယင်းသည် လူအချင်းချင်းပြုလုပ်ကြသော သဘောတူစာချုပ်ကဲ့သို့ပင် မည်သည့်ကိစ္စကိုလုပ်၍ မည်သည့်ကိစ္စကိုမလုပ်ရန် နှစ်ဦးသဘောတူ ချုပ်ဆိုခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်နှင့် လူအချင်းချင်းချုပ်ဆိုသော သဘောတူစာချုပ်တို့တွင် ထင်ရှားသော ခြားနားချက်ရှိသည်။ လူအချင်းချင်း သဘောတူစာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့်အခါ တစ်ဖက်စာချုပ်ရှင်သည် မိမိ၏ သဘောအလျောက် လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းဖြစ်မှ တရားဝင်သော်လည်း၊ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့်အခါ စာချုပ်လက်မှတ်ထိုးမည့် တစ်ဖက်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်စားလှယ်အား ပုဂ္ဂိုလ်အနေနှင့် အကြပ်ကိုင်မှုမပြုသမျှ ကာလပတ်လုံး မည်သို့သော အကြပ်ကိုင်မှုမျိုးမဆို စာချုပ်တရားဝင်မှုကို အနှောင့်အယှက်မပြုချေ။ အခြားခြားနားချက်တစ်ခုမှာ လူအချင်းချင်းချုပ်ဆိုသော သဘောတူစာချုပ်သည် ချုပ်ဆိုလက်မှတ်ထိုးသည့်နေ့မှစ၍ အတည်ဖြစ်သော်လည်း ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်သည် နှစ်ဖက်ကိုယ်စားလှယ်များ လက်မှတ်ထိုးပြီးသော်လည်း၊ နှစ်ဖက်စလုံး၏ အထွတ်အထိပ်အာဏာပိုင်များက အတည်ပြုကြောင်း ထပ်မံမကြေညာမချင်း အတည်မဖြစ်နိုင်ချေ။ ပုံစံအားဖြင့်ဆိုသော် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံတို့ချုပ်ဆိုသော ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်သည် အမေရိကန်ဆီးနိတ်အဖွဲ့နှင့် ဗြိတိန်ဘုရင် (ဘုရင်မ) တို့က ထပ်မံအတည်ပြုမှ စာချုပ်အတည်ဖြစ်နိုင်သည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့်အလေ့သည် နှစ်ရာပေါင်းများစွာကပင်စတင်ခဲ့သည်။ ဘီစီ ၃၀၀၀ ခန့်က ယင်းစာချုပ်မျိုး ချုပ်ဆိုခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားမျိုးရှိခဲ့သည်။ ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဆက်ဆံရေးတွင် ယင်းစာချုပ်များသည် အလွန်အရေးပါ အရာရောက်ကြသည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်များကို အမျိုးအမည်များစွာခွဲနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေး၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး၊ လူမှုဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း ဖွဲ့စည်းရေး၊ နိုင်ငံခြားမှ ခိုလှုံလာသော ရာဇဝတ်ကောင်အရေး၊ ပြည်သူ့အခွင့်အရေး စသည်တို့ဖြစ်သည်။

စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ်၊ မဟာမိတ်စာချုပ်၊ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်သောစာချုပ်စသည်တို့မှာ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်များ ဖြစ်သည်။ ၁၈၂၆ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့်မြန်မာအစိုးရတို့ စစ်ရပ်စဲရန်ချုပ်ဆိုသောရန္တပိုစာချုပ်၊ ပထမကမ္ဘာစစ် စစ်ပြေငြိမ်းရန်ချုပ်ဆိုသော ၁၉၁၉ခုနှစ် ဗာဆေးစာချုပ်၊ ဩစတြီးယား၊ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံတော်ကြီးကို ဩစတြီးယား၊ ဟန်ဂေရီ၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား၊ ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံငယ် လေးနိုင်ငံ အဖြစ်ခွဲလိုက်သော ၁၉၁၉ ခုနှစ်စိန့်ဂျာမိန်းစာချုပ်တို့သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များသည် အများအားဖြင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်များ ဖြစ်သည်။

အကောက်တော်နှုန်းစာရင်း၊ ရေကြောင်း လေကြောင်း ခရီးလမ်းများ၊ ပင်လယ်ငါးမျှားလုပ်ငန်းစသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ချုပ်ဆိုသောစာချုပ်များသည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့်ကနေဒါနိုင်ငံတို့ ချုပ်ဆိုသော ၁၈၅၄ ခုနှစ် အယ်လဂျင်မာစီစာချုပ်သည် ယင်းစာချုပ်မျိုး ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စာပို့တိုက်များသမဂ္ဂ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြေးနန်းသမဂ္ဂတို့ ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းကြီးများ ပေါ်ပေါက်လာသည်အထိ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံကြီးများသဘောတူ ချုပ်ဆိုခဲ့သောစာချုပ်များသည် လူမှုဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဖွဲ့စည်းရေး စာချုပ်များ ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှရာဇဝတ်ကောင်များသည် အခြားတစ်နိုင်ငံသို့သွားရောက်ခိုလှုံနေသည့်အခါ ယင်းနိုင်ငံက ထိုသူတို့အား သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံသို့ပြန်လည်ပေးပို့ရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစာချုပ်များချုပ်ဆိုထားခြင်းသည် နိုင်ငံခြားမှ ခိုလှုံသော ရာဇဝတ်ကောင်အရေးဆိုင်ရာ စာချုပ်များဖြစ်သည်။

နိုင်ငံခြားသားအခွင့်အရေး၊ ကုန်အမှတ်တံဆိပ်၊ စာအုပ်စာတမ်းမူပိုင်ကိစ္စစသောပြည်သူတို့နှင့် တိုက်ရိုက်သက်ဆိုင်သည့်အရေးအခင်းတို့အတွက် နိုင်ငံအချင်းချင်း၊ သဘောတူချုပ်ဆိုသော စာချုပ်များကို ပြည်သူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်ဟု သတ်မှတ်သည်။

၁၆ ရာစုနှစ်အထိ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စာချုပ်များကို လက်တင်ဘာသာဖြင့်အရေးများသည်။ ထို့နောက် ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့်ရေးလာကြသော်လည်း ၁၈ရာစုနှစ်ခန့်ကျမှ နိုင်ငံအများကလက်ခံကြသည်။ သို့ရာတွင် ဧကရာဇ်ဘုရင်များနှင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းတို့ကမူ လက်မခံသေးချေ။ ၁၇၁၃ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုသော အင်္ဂလိပ်ပြင်သစ် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစာချုပ်ကို လက်တင်ဘာသာဖြင့်ပင် ရေးသားချုပ်ဆိုထားလေသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် အလေ့အထအရမူ စာ

ချုပ်ကို နှစ်နိုင်ငံထက်ပို၍ ချုပ်ဆိုလျှင် ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ဇေးသား၏။ နှစ်နိုင်ငံသာချုပ်ဆိုသော အခါ၌မူ မိမိတို့ဆိုင်ရာ နိုင်ငံဘာသာဖြင့် တစ်စောင်စီ စာချုပ် ၂ စောင်ရေးသား၍ အဓိပ္ပါယ်သဘောကွဲလွဲချက်ရှိသည့်အခါ အထောက်အထားပြုရန် ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့်လည်း တစ်စောင် ရေးသားကြသည်။ ယင်းသုံးစောင်စလုံးကို နှစ်ဖက်နိုင်ငံ ကိုယ်စားလှယ်များက လက်မှတ်ရေးထိုးကြရသည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်းစာချုပ်များသည် စာချုပ်ဝင်နိုင်ငံတိုင်း၏သဘောတူညီချက်အရဖြစ်စေ၊ စာချုပ်ပါနေ့ရက်ကျရောက်သည့်အခါဖြစ်စေရပ်စဲသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ စာချုပ်ထဲ၌ တစ်ဖက်နိုင်ငံက လျော်ကန်သင့်မြတ်သောအကြောင်းကြားချက်ပေး၍ ရပ်စဲနိုင်သည်ဟူသော အချက်ပါတတ်သည်။ တစ်လကြိုတင်အကြောင်းကြား ရပ်စဲခွင့်ရှိသည်။ တစ်ဖက်နိုင်ငံက စာချုပ်အတိုင်း လိုက်နာခြင်းမပြုသည်နှင့် တပြိုင်နက် တစ်ဖက်နိုင်ငံကလည်းမလိုက်နာဘဲနေနိုင်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံမူ သဘာဝအခြေအနေ ပြောင်းလဲချက်ကြောင့် စာချုပ်အရေးမပါ၍ ပျက်ပြယ်သည့်အခါလည်းရှိသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ရေကြောင်းသွားလာ အသုံးပြုရေးကိစ္စတစ်ခုကို နှစ်နိုင်ငံအတူတကွသုံးရန် သဘောတူစာချုပ် ချုပ်ဆိုထားသော်လည်း ငလျင်လှုပ်၍ ရေကြောင်းပျောက်သွားသောအခါ စာချုပ်သည် အလိုအလျောက် ပျက်ပြယ်ခြင်းသို့ရောက်လေသည်။ စာချုပ်ပျက်ပြယ်စေသော အခြားအကြောင်းအရင်းမှာ စစ်ဖြစ်သည်။ ဘယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံအား ကြားနေနိုင်ငံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသောစာချုပ်ကို ဂျာမဏီအစိုးရက ပထမကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ စက္ကူစုတ်သာဖြစ်သည်ဟုဆိုကာ ဘယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်လိုက်လေသည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ်ကို အဓမ္မနည်းဖြင့် ရပ်စဲခြင်းသည် စစ်ဖြစ်စေသော မီးပွားတစ်ခုဖြစ်သည်။

ရှေးအခါက စာချုပ်ခိုင်လုံစေရန် တစ်ဖက်နိုင်ငံမှ အရေးပါသူတစ်ဦး၊ သို့မဟုတ် ထိုထက်ပို၍ သက်သေခံအဖြစ် တစ်ဖက်နိုင်ငံသို့ အသီးသီးစေလွှတ်ထားရသည်။ သို့ရာတွင် ယခုခေတ်၌မူတစ်ဦးအပေါ်တစ်ဦးယုံကြည်စိတ်ချမှုဖြင့် ယင်းသို့ မပြုကြတော့ချေ။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေ ။ ။ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ယဉ်ကျေးသောတိုင်းပြည်နိုင်ငံတိုင်းသည် အချင်းချင်းဆက်ဆံရာတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ငြိစွန်းထိခိုက်ခြင်း မရှိစေရန်၊ စောင့်စည်းလိုက်နာကြသောနည်းဥပဒေများကို ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေဟုခေါ်သည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်း ဥပဒေများသည် နည်း ၂ မျိုးဖြင့်

ဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ အချို့သောပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေများသည် လူတို့ နှစ်ပေါင်းများစွာ ထုံးတမ်းစဉ်လာအတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးရာမှ ဖြစ်ပေါ်၍၊ အချို့သည် ပြည်ထောင်စုချင်းချင်းချုပ်ဆိုသော စာချုပ်များမှ ပေါ်ပေါက်လာကြလေသည်။

နှစ်ပေါင်းထောင်ပေါင်းများစွာကမူ ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေဟူ၍ ထင်ရှားမရှိသေးချေ။ နှစ်နိုင်ငံသုံးနိုင်ငံသဘောတူလိုက်နာ နေကြသော အလေ့အထများနှင့် သဘောတူစာချုပ် ချုပ်ထားကြသော အချက်အလက်များအဖြစ်သာရှိသေးသည်။ ၁၇ ရာစုနှစ်တွင် ဟျူဂိုဂရီးရှပ်ဆိုသူဒပ်ချလူမျိုး နိုင်ငံပြုသူခမိန်ကြီးက ပြည်ထောင်တိုင်းနှင့်သက်ဆိုင်သောလိုက်နာကျင့်သုံးရန် နည်းဥပဒေများရှိသင့်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်အကြံပေးခဲ့သည်။ ထိုကြောင့်ပင် ဂရီးရှပ်အား 'ပြည်ထောင်ချင်းချင်း ဥပဒေ၏ဖခင်ကြီး'ဟု သမုတ်ကြသည်။ ၁၉ ရာစုနှစ်သို့ရောက်သောအခါ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း ညီလာခံများကျင်းပကာ စစ်ကာလအတွင်း ပြည်ထောင်တိုင်းလိုက်နာရန် နည်းဥပဒေများရေးဆွဲကြသည်။ ၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် ဂျီနီဗားမြို့၌ ကျင်းပသော အစည်းအဝေးတွင် စစ်သုံ့ပန်းနှင့်စစ်ကြောင့်ဒဏ်ရာရ၊ ဖျားနာသူများအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရန် နည်းဥပဒေများရေးဆွဲ၍အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကြက်ခြေနီအသင်း တည်ထောင်ရန်ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ ၁၈၉၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၀၇ ခုနှစ်များတွင် ဟိဂ်မြို့တွင်ကျင်းပသော ပြည်ထောင်ချင်းချင်း ညီလာခံများအပြီးတွင် စစ်အတွင်း၊ ငြိမ်းချမ်းစဉ်အတွင်းနှင့်ကြားနေစဉ်အတွင်း လိုက်နာရန် ဥပဒေများကို စုဆောင်းသတ်မှတ်ပြီးဖြစ်ခဲ့သည်။ ဂျီနီဗားညီလာခံမှချမှတ်သောဥပဒေများကို ၁၄နိုင်ငံက လက်မှတ်ရေးထိုး၍၊ ဟိဂ်ညီလာခံမှချမှတ်သောဥပဒေများကိုမူ ၄၅နိုင်ငံကလက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။ အနုညာတစ်ရင်ရေးအမြဲတမ်းတရားခုံရုံးသည်ဟိဂ်ညီလာခံမှ ပေါ်ပေါက်လာသောအမြတ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေကို ယေဘုယျအားဖြင့် သုံးမျိုးခွဲနိုင်သည်။ စစ်နှင့်ဆိုင်သောဥပဒေ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ဆိုင်သောဥပဒေ၊ ကြားနေရေးနှင့်ဆိုင်သောဥပဒေဟူ၍ ဖြစ်လေသည်။

စစ်နှင့်ဆိုင်သောပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေတွင် မလွဲမရှောင်သာစစ်မက်ဖြစ်ပွားကြသောအခါ၊ တိုင်းပြည်တိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးရန် နည်းဥပဒေများပါသည်။ လက်နက်တပ်ဆင်ခြင်းမရှိသော မြို့များကို ဗုံးမကြဲရန်၊ ပုဂ္ဂလိကပိုင်ပစ္စည်းများကို စစ်နိုင်သောတပ်ကလျော်ကြေးမပေးဘဲ မသိမ်းပိုက်ရန်၊ လူမျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုအမှတ်အသားအဆောက်အအုံစေတီပုထိုးများကို မဖျက်ဆီးရန်၊ စစ်သုံ့ပန်းများအား ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်းမပြုရန်၊ စစ်ရှုံးသူတို့အား

လိုအပ်သည်ထက်ပို၍ ညှဉ်းဆဲခြင်းမပြုရန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ စစ်ဖြစ်သည့်အခါ စစ်ဖက်နိုင်ငံတိုင်းသည် ရန်သူအား ချေမှုန်းရန် အစွမ်းကုန်ဆောင်ရွက်ကြခြင်းဖြစ်ရာ တစ်ခါတစ်ရံ ယင်းဥပဒေများကိုကျူးလွန်ဖောက်ဖျက်ခြင်း မပြုမဖြစ်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ကြရသည်။ တတ်နိုင်သမျှ လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့လိုက်နာခဲ့၍သာလျှင် စစ်သုံးပန်းများသည် ယခုတိုင် အသက်ရှင်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ဆိုင်သော ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေ ဟူသည်မှာ ပြည်ထောင်ချင်းချင်း စစ်ကာလ မဟုတ်သော သာမန်အခါတွင် ဆက်ဆံရေးဥပဒေဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ခံစားထိုက်သောအခွင့်အရေးများနှင့် ကျင့်ဆောင်အပ်သောဝတ္တရားများ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတိုင်းသည် ပြည်ထောင်အင်္ဂါနှင့်ညီညွတ်လျှင် ပြည်ထောင်တစ်ခုအနေနှင့် တည်နေခွင့်၊ မိမိနိုင်ငံအပေါ်၌ အာဏာသက်ရောက်ခွင့်၊ နိုင်ငံတွင်းရှိ ပစ္စည်းများကိုပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ နိုင်ငံခြားနှင့် သံတမန်ဆက်သွယ်ခွင့်၊ တရားဥပဒေအရတူညီသောခံစားခွင့် ရယူခွင့်ရှိသည့်အကြောင်းကို ဥပဒေကပင် အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းဥပဒေတွင် နိုင်ငံခြားသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်တာဝန်၊ ဆိပ်ကမ်းများကို ကုန်သည်များ အသုံးပြုခွင့်၊ ပင်လယ်ရေပြင် မည်မျှပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် တစ်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးသောရာဇဝတ်ကောင်များ ပြန်လည်အပ်ရေးတို့လည်း ထည့်သွင်းထားသည်။

ကြားနေရေးဆိုင်ရာ ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေထဲ၌ ကြားနေနိုင်ငံများအတွင်းသို့ စစ်ဖက်နိုင်ငံများစစ်ချီတက်ခြင်းမပြုရေး၊ ကြားနေပင်လယ်ပြင်၊ ကြားနေဆိပ်ကမ်းမြို့များကို ရေတပ်စစ်ဆင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ စခန်းချရန်သော်လည်းကောင်းအသုံးမပြုရေးစသည်တို့ပါဝင်သည်။

ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေသည် နိုင်ငံအများကကျင့်သုံးသင့်သည်ဟု သဘောတူလက်ခံကြသော အလေ့အထနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာစည်းကမ်းများသာဖြစ်ရကား တရားလွှတ်တော်မှလူတို့အတွက် သတ်မှတ်ထားသောတရားဥပဒေများကဲ့သို့ ကျပ်တည်းစွာသတ်မှတ်၍မရချေ။ ကျူးလွန်ဖောက်ဖျက်သူအားလည်း ပြစ်ဒဏ် စီရင်ပိုင်ခွင့် မရှိချေ။ ယဉ်ကျေးသော နိုင်ငံများအနေနှင့် လေးစား လိုက်နာနေကြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ အချို့နည်းဥပဒေများကို တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ နိုင်ငံများက လက်ခံလိုက်နာ၍၊ အချို့ကိုမူ ကမ္ဘာအင်အားကြီး နိုင်ငံများအပါအဝင် နိုင်ငံအများစုက လိုက်နာပြီးလျှင်၊ အချို့ကို နိုင်ငံအချို့က မိမိတို့ဘာသာ လိုက်နာနေကြခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ အပြစ်ဒဏ်စီရင်ပိုင်ခွင့်မရှိ၊ လိုက်နာရန်အတင်းအကြပ်ပြုနိုင်သောအာဏာမရှိမှုကြောင့် ပြည်ထောင်ချင်း

ချင်း ဥပဒေပါအချို့အချက်အလက်များကို မကြာခဏပင် ချိုးဖျက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၄၁ခုနှစ်တွင် ဂျပန်သည် စစ်ကျေညာခြင်းမပြုဘဲ ပုလဲဆိပ်ကမ်းဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဂျာမန်တို့သည် ဥရောပတိုက်ဖွားယဟူဒီ(ဂျူး) လူမျိုးပေါင်းများစွာကို သတ်ဖြတ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ရုရှတို့သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီး၍ အတန်ကြာသည့်တိုင် သူတို့ထံ၌ရှိသောစစ်သုံးပန်းများကို ပြန်မအပ်ဘဲထားရှိခြင်းသည်လည်းကောင်း ပြည်ထောင်ချင်းချင်းဥပဒေ ချိုးဖျက်ခြင်းများဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ ယင်းသည့်ဥပဒေကို ကန့်ကွက်ခြင်း၊ ငြင်းဆိုခြင်းမရှိခြင်းမှာ ယင်း၏လေးစားဖွယ်ရာ ဂုဏ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်မိသည့်တိုင်အောင် မလုပ်မဖြစ်၍ လုပ်ရကြောင်းကို ထုချေချက်ပေးကြသည်အထိ လေးစားကြလေသည်။

ပြည်ထောင်စုနေ့။ ။ “ပြည်ထောင်စုနေ့” ဟူသောဝေါဟာရစကားသည် ခန့်ညားထယ်ဝါသော အဓိပ္ပါယ်ကို ဆောင်သည်နှင့်အမျှ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ကြိုးပမ်းမှုသမိုင်းတွင် အရေးပါအရာရောက်သောနေ့ထူးနေ့မြတ်ဖြစ်သည်။ ထိုနေ့ထူးနေ့မြတ်ကြီးသည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို အုတ်မြစ်ချပေးလိုက်သောနေ့လည်းဖြစ်ပေသည်။ တစ်ပြည်ထောင်လုံးရှိ တိုင်းရင်းသားအပေါင်းတို့နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သော “ပြည်ထောင်စုနေ့”သည် မည်သို့ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသနည်း။

မြန်မာ့သမိုင်း တစ်လျှောက်လုံး၌ အနော်ရထာဘုရင့်နောင်၊ အလောင်းမင်းတရား ဤမင်းသုံးပါး၏ လက်ထက်တွင်သာ မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးတပေါင်းတစည်းတည်း ရှိခဲ့ဖူးသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရ လက်အောက်တွင်မူ တိုင်းရင်းသားများအား ခွဲခြားအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးပရိယာယ်ကြောင့် တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်းရင်းရင်းနှီးနှီးမရှိဘဲ၊ သွေးကွဲမှုပင်ရှိခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့လက်အောက်မှလွတ်မြောက်ရေးကို အနှစ် ၇၀ မျှကာလပတ်လုံး၊ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံကြိုးပမ်းရာ၌ လွင်ပြင်သားနှင့်တောင်တန်းသားတို့ တကြိမ်မျှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ဘူးသည်မရှိပေ။ သို့သော် ဖက်ဆစ်ဂျပန်ကိုတော်လှန်ကြရာတွင်မူ တိုင်းရင်းသားအားလုံးညီညွတ်ခဲ့သည်။ သွေးစည်းပူးပေါင်း၍ ဂျပန်ကိုတွန်းထုတ် နိုင်ခဲ့ကြလေသည်။

ဂျပန်တို့လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ပြီးသည့်နောက်၊ လွတ်လပ်ရေးကို ဆက်လက်ကြိုးပမ်းသည့်အခါတွင်လည်း၊ လွင်ပြင်သား၊ တောင်တန်းသား မခွဲခြားဘဲ၊ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ သွေးစည်းမှုကို ရှာကြံ ခဲ့ကြလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် မြန်မာ့ ခေါင်းဆောင်ကြီးများ၏

ပြည်ထောင်စုနေ့

ပြည်ထောင်စုနေ့၌ ကရင်အမျိုးသမီးများ (အပေါ်ပုံ)နှင့် နာဂ(အောက်ပုံ) အမျိုးသားတို့သည် အခြားဆွေမျိုးရင်းချာပြည်နယ်သားများ နည်းတူ မိမိတို့ရိုးရာ ယဉ်ကျေးမှုအကများဖြင့် ချစ်ခင်ရင်းနှီးစွာ ကပြကြသည်။

ပြည်ထောင်စုနေ့

www.foreignspace.com.mm

ကြီးပမ်းမကြောင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကို မြှော်မှန်းနိုင် သည့်အခါသို့ပင် ဆိုက်ရောက်ခဲ့လေသည်။ သို့တိုင်အောင် ဗြိတိသျှ နယ်ချဲ့တို့သည် တောင်တန်းသားများအား မိမိတို့ လက်အောက်မှ မလွတ်စေလိုသေးပေ။ ထို့ကြောင့် တောင် တန်းသားများအား အမျိုးမျိုး နားလှည့်ခဲ့ကြလေသည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလအတွင်း ရွှေတိဂုံကုန်းတော် အလယ်ပစ္စယံ၌ကျင်းပသောဖဆပလညီလာခံကြီးက မြန် မာ့လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုတွင် တိုင်းရင်းသားအားလုံး လက်တွဲ၍ ဆောင်ရွက်ပြီးလျှင် အတူတကွလွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံထူထောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခဲ့လေ သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း ဖြစ်မြောက်နိုင်ရန် မြန်မာ ခေါင်းဆောင်ကြီးများကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည်။ ရှမ်းပြည်တောင် ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းဗဟိုချက်တွင်ရှိသော ပင်လုံမြို့ကလေး တွင် ရှမ်းစော်ဘွားများညီလာခံကို ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ လအတွင်းမှာပင်ကျင်းပခဲ့ရာ၊ မြန်မာခေါင်းဆောင်ကြီးများ ဖြစ်သောသခင်နု (ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဦးနု)၊ ဦးဘဂျမ်း နှင့် မန်းဘခိုင်တို့ တက်ရောက်ကြသည်။ ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့တို့ ၏ဝါဒဖြန့်မှုကြောင့် တွေဝေနားယောင်နေသော ရှမ်းအမျိုး သားများကို ပြတ်ပြတ်သားသား ရှင်းလင်းပြောဆိုခဲ့ကြ၏။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းခေါင်း ဆောင်သောမြန်မာကိုယ်စားလှယ်တော်အဖွဲ့သည် ဗြိတိန်နိုင် ငံသို့ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး အတွက် သွားရောက် အရေး ဆိုကြစဉ်က ပြည်မကြီးရောတောင်တန်းဒေသများပါ လွတ် လပ်ရေးပေးရန်တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့ကမူ ပြည် မကြီးကိုသာလွတ်လပ်ရေးပေးပြီးလျှင် တောင်တန်းဒေသ များကို ဆက်လက်သိမ်းပိုက်ထားရန် အကြံအစည်ရှိခဲ့ သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းတို့ကမူ တောင်တန်းဒေသများ မပါသောလွတ်လပ်ရေးသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက်အဓိပ္ပါယ် မရှိသောလွတ်လပ်ရေး ဖြစ်သဖြင့် တောင်တန်းဒေသများကို ပြည်မကြီးနှင့်တပြိုင်တည်း လွတ်လပ်ရေးပေးရန်အရေး ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းတို့နှင့် ဗြိတိသျှအစိုးရတို့ဗီလပ်၌ ဆွေးနွေးနေစဉ် ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့ တို့က မြန်မာနိုင်ငံ၌ တောင်တန်းသားများနှင့်လွင်ပြင်သား တို့ အစေးမကပ်သယောင်ဝါဒဖြန့်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မြန် မာခေါင်းဆောင်ကြီးများသည် တောင် တန်း ဒေသများသို့သွားရောက်ကာ၊ တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးရေး ကို ဟောပြောလှုံ့ဆော်ကြရလေသည်။

ဗီလပ်တွင်ဆွေးနွေးလျက်ရှိသော လွတ်လပ်ရေးကိစ္စ တွင် ဗြိတိသျှတို့ကပရိယာယ်သုံးကာ၊ တောင်တန်းဒေသ များက ပြည်မကြီးနှင့် ပူးပေါင်းရန်သဘောတူပါက၊ ပြည်မ ကြီးရောတောင်တန်းဒေသတွေပါ တစ်ပြိုင်တည်းလွတ်လပ် ရေးပေးမည်၊ ပြည်မနှင့်တောင်တန်းဒေသများပူးပေါင်းရေး

ကို တောင်တန်းသားများက ယင်းတို့ဘာသာဆုံးဖြတ်ပါ စေဟု ပြောဆိုပြီးလျှင်၊ ယင်း သဘောတရပ်သက်ဝင်သော အောင်ဆန်း-အက်တလီ စာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့လေသည်။ (အောင်ဆန်း-အက်တလီစာချုပ်-ရှု။)

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်အဖွဲ့ဝင်များသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၂ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လည်ဆိုက် ရောက်လာကြသည်။ ထို့နောက်ဖေဖော်ဝါရီလ ၈-ရက်နေ့ တွင် ပင်လုံညီလာခံကြီးသို့တက်ရောက်၍ ပြည်မနှင့်တောင် တန်းဒေသများပူးပေါင်းရေးကို ဆွေးနွေးကြသည်။(ပင်လုံ ညီလာခံ-ရှု။) ဖေဖော်ဝါရီ ၁၁ ရက်နေ့ညနေတွင် မြန်မာ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ ညီညွတ်မှုကိုရရှိခဲ့သည်။ နောက်တစ် နေ့ဖေဖော်ဝါရီ ၂ ရက်နေ့ နံနက် ၁၀ နာရီအချိန်တွင် ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်းနှင့်တောင်တန်းဒေသကိုယ်စားလှယ် ၂၁ ဦးတို့ သည် တိုင်းရင်းသားသွေးစည်းမှုအဆောက်အအုံကို တည် ဆောက်ပေးသည့် တောင်တန်းဒေသများက ပြည်မကြီးနှင့် ပူးပေါင်းရန်သဘောတူညီသောပင်လုံစာချုပ်ကြီးကို လက် မှတ်ရေးထိုးကြလေသည်။ ယင်းသို့ တစ်ပြည်ထောင်လုံးရှိ တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံ၏ သွေးစည်းညီညွတ်မှုကို ပြသနိုင်ခဲ့ သောထိုနေ့ကို “ပြည်ထောင်စုနေ့” ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ခဲ့ လေသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည်လည်း ပြည်မကြီးရော တောင်တန်းဒေသများပါ တစ်ပြိုင်တည်းလွတ်လပ်ရေး ပေးရန်သဘောတူညီရလေသည်။ ဤသို့လျှင် ပြည်ထောင် စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖြစ်မြောက်ရေးကို ထိုနေ့တွင် အုတ်မြစ် ချခဲ့သဖြင့်၊ ပြည်ထောင်စုသားတိုင်း မမေ့မလျော့အပ်သော နေ့ထူးနေ့မြတ်တစ်ခု ဖြစ်လာလေသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့ကို “ပြည်ထောင်စုနေ့” ဟူ၍ နိုင်ငံတော်အစိုးရက အသိအမှတ်ပြုပြီးလျှင်၊ ရုံးပိတ်ရက် အဖြစ်သတ်မှတ်ထားသည်။ “ပြည်ထောင်စုနေ့” အခမ်းအနား ကို နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းဆင်ယင်ကျင်းပခဲ့လေသည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်များတွင် “ပြည်ထောင်စုနေ့” သဘင် ကို ပင်လုံမြို့၌ကျင်းပခဲ့ပြီးလျှင်၊ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ရန် ကုန်မြို့၌သာကျင်းပခဲ့လေသည်။ နောင်အခါ အခြေ အနေ သာယာကောင်းမွန်လာပါက၊ ပြည်နယ်မြို့တော်များတွင် တစ်လှည့်စီကျင်းပသွားရန် ရည်ရွယ်ထားလေသည်။

ပြည်ထောင်စုနေ့သဘင်ကို ကျင်းပသည့်အခါ ကချင်၊ ရှမ်း၊ ကရင်၊ ချင်း၊ နာဂ၊ ကယား၊ ဆလုံစသောပြည်နယ် အသီးသီးမှဧည့်သည်တော်များကို ဖိတ်ကြား တက်ရောက် စေသည်။ ထိုဧည့်သည်တော်များကလည်း မိမိတို့ယဉ် ကျေးမှုအကများဖြင့် ပြန်လည်ဧည့်ခံကြသည်။ နိုင်ငံတော် အစိုးရက “ပြည်ထောင်စုနေ့” သဘင်ကို ငွေကြေးအမြောက် အမြားအကုန်အကျခံကာကျင်းပသည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်မှ စ တင်၍ထူးခြားချက်မှာ ပြည်ထောင်စုအလံတော်ကို အလှည့်

ကျရာ ပြည်နယ်အသီးသီးမှ ပြည်ထောင်စုနေ့သဘင် ကျင်းပချိန်အမီ ရန်ကုန်မြို့သို့အရောက်လက်ဆင့်ကမ်းသယ် ယူဆောင်ပေးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်တွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစု တို့ ပူးပေါင်းသွေးစည်းရာ ပင်လုံမြို့မှ ပြည်ထောင်စုအလံ တော်ကို ပြည်ထောင်စုနေ့အမီ ရန်ကုန်မြို့သို့အရောက် လက်ဆင့်ကမ်း သယ်ယူလာပြီးလျှင်နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် လက်သို့ ပေးအပ်ခဲ့လေသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ။ ။မြန်မာနိုင်ငံသည် အချုပ် အခြာအာဏာပိုင်သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်သည်။ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၃၀၉ ခုနှစ် ပြာသိုလဆုတ် ၉ ရက်(ခရစ် ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၄ ရက်)တနင်္ဂနွေနေ့တွင် လုံးဝလွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ ထိုနိုင် ငံကို ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံဟု ခေါ်သည်။ ပြည်ထောင် စုဟု ခေါ်ခြင်းကား ဧရာဝတီတိုင်း၊ ပဲခူးတိုင်း၊ မကွေး တိုင်း၊ မန္တလေးတိုင်း၊ စစ်ကိုင်းတိုင်း၊ ရခိုင်တိုင်းနှင့် တနင်္သာရီတိုင်းတို့ ပါဝင်သော မြန်မာပြည်မနှင့် တကွ၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကယား ပြည်နယ်ဟူသောပြည်နယ်လေးပြည်နယ်အပြင်၊ ချင်းဝိသေ သတိုင်းတို့ကို စုပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (ကချင်ပြည်နယ်။ ကရင်ပြည်နယ်။ ကယားပြည်နယ်။ ရှမ်းပြည်နယ်။ ချင်းဝိသေသတိုင်း-တို့ကိုလည်းရှု။) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၆၁၇၈၉၈၇၇၇ ရန်း မိုင်ကျယ်ဝန်းသည်။အကြမ်းအားဖြင့် ဗြိတိသျှကျွန်းစု၏ နှစ်ဆကျော် ကျယ်ဝန်း၏။ (ဗြိတိသျှကျွန်းစု-ရှု) မြောက် မှတောင်သို့ မိုင်ပေါင်း ၁၃၀၀ ခန့် ရှိ၍၊ အရှေ့မှ အနောက် သို့ မိုင်ပေါင်း ၇၀၀ ခန့်ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ၏ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၆ ခုနှစ်ခန့်မှန်းခြေ သန်းကောင်စာရင်း အရ ၁၉၈၅၅၅၆၀ယောက်ဖြစ်လေသည်။ (မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုင်ရာအကြောင်းရပ်များကိုလည်း-ရှု။)

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံပါလီမန် ။ ။ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တစ်ဝန်းလုံးတွင် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့် အာဏာသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ပါလီမန်၌သာရှိစေရမည်ဟု ဖွဲ့စည်းအုပ် ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ၌ သတ်မှတ်ထားသည်ဖြစ်သောကြောင့်၊ ပါလီမန်ကို ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းဟုသာမန်အားဖြင့် ယူဆရ သော်လည်း၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ပါလီမန်၌ထိုထက် ကျယ်ဝန်းသော အာဏာနှင့်လုပ်ငန်းများစွာရှိသည်ကို သတိ မှုရာသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာကဲ့သို့ အရေးပါသောအာဏာ တွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရအဖွဲ့၏လုပ်ငန်းတို့ကို ကြီးကြပ်စစ် ဆေးခွင့်အာဏာ၊ အခွန်အကောက်သတ်မှတ်ရာ၌ လည်း ကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ဘဏ္ဍာတော်ကို

သုံးစွဲရာ၌လည်းကောင်း၊ စီမံပိုင်ခွင့်အာဏာ၊ ပြည်ထောင် ချင်းချင်းဆက်ဆံရေးတွင် ပြည်ထောင်ချင်းချင်း သဘောတူ ညီချက်သည် ပြည်ထောင်စုတရားဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ် ဒေသအဖြစ်တည်သင့်မတည်သင့်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် အာဏာ တို့အပါအဝင်ဖြစ်၏။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံပါဝင်သော ပြည်ထောင်ချင်းချင်းသဘောတူညီချက်တိုင်းကို ပါလီမန်၌ တင်ပြရ၍၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကအတည်မပြုခဲ့သော် အတည်မဖြစ်နိုင်။ ထိုနည်းတူပြည်သူ့လွှတ်တော်က သ ဘောတူညီချက်ကို မရဘဲ အစိုးရသည် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာမှ သုံးစွဲပိုင်ခွင့်မရှိ။ စစ်ကျေညာခြင်းကိုလည်း ပါလီမန်၏ သဘောတူညီချက်ရယူပြီးမှသာလျှင်ပြုနိုင်၏။ နိုင်ငံအချင်း ချင်းဖြစ်ပွားနေသောစစ်ပွဲတွင် ပါလီမန်၏သဘောတူညီ ချက်မရရှိပါဘဲ ဝင်ရောက်မဆင်နွှဲနိုင်။ ထိုပြင်ကြည်း တပ်၊ လေတပ်၊ ရေတပ်အပါအဝင်ဖြစ်သောလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းတို့ကိုလည်း ပါလီမန်၏အခွင့်အာဏာဖြင့်သာ နိုင်ငံ တော်အစိုးရသည်ဖွဲ့စည်းနိုင်၏။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာတရားဝန်ကြီးများကိုလည်း ပါလီ မန်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်နှစ်ရပ် တွဲဖက်ညီလာခံကအတည် ပြုမှသာလျှင်၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတက ခန့်အပ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံ တော်သမ္မတကိုလည်း ပါလီမန်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်နှစ်ရပ် တွဲဖက်ညီလာခံက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရပေသည်။ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်ကို ခန့်ထားရာ၌လည်း ပြည်သူ့ လွှတ်တော်က အမည်တင်သွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ နိုင်ငံ တော်သမ္မတက ခန့်အပ်ရလျက်၊ ထိုဝန်ကြီးချုပ်က အမည် တင်သွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက ပြည် ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများအဖြစ် ခန့်ထားရသည်။ ခန့်ထားပြီးသောဝန်ကြီးချုပ်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အမတ်များ၏ထောက်ခံမှုကို မရသောအခါ၊ ရာထူးမှ ယေ ဘုယျအားဖြင့် နုတ်ထွက်ပေးရသည်။ အကယ်၍ ထိုဝန် ကြီးချုပ်က ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင်အမတ်များ၏ထောက် ခံမှုကိုမရသော်လည်း၊ နိုင်ငံ၏ထောက်ခံမှုကို မိမိရလျက် ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ရန်အကြောင်းရှိလျှင်၊ နိုင်ငံတော်သမ္မ တအား ထိုတည်ဆဲပါလီမန်ကို ဖျက်သိမ်း၍၊ ရွေးကောက်ပွဲ တစ်ရပ် ပြန်လည်ကျင်းပရန်အကြံပေးနိုင်၏။ ထိုအကြံပေး ချက်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် လက်ခံသင့်သည်ထင်က လက်ခံနိုင်၏။လက်မခံသင့်ဟုထင်ကလက်မခံဘဲနေနိုင်၏။ လက်မခံခဲ့ပါက လက်ရှိဖြစ်သောဝန်ကြီးချုပ်သည် ရာထူးမှ နုတ်ထွက်ပေးရ၍၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော်က အခြားပုဂ္ဂိုလ်ကို ထိုရာထူးအတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရ၏။ ထိုဝန် ကြီးချုပ်၏အကြံပေးချက်ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက လက်ခံ သဖြင့်၊ ပြန်လည်ရွေးကောက်သောပါလီမန်ကို ကျင်းပစည်း ဝေးသောအခါ၊ ထိုဝန်ကြီးချုပ်သည် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ပါလီမန်

အမတ်များ၏ထောက်ခံမှုကို ပြန်လည်ရရှိလျှင်၊ မိမိရာထူးမှ နုတ်ထွက်ရန် မလိုတော့ချေ။

ထိုသို့ ကျယ်ပြန့်သော ဝတ္တရားများကိုထမ်းရွက်ရလျက်၊ ကြီးမားသော အာဏာများကိုသုံးစွဲရာတွင်၊ ပါလီမန်လွှတ်တော်အမတ်များတို့သည် ပြင်ပအချုပ်အချယ်ကင်းလွတ်စွာ ဆောင်ရွက်စေရန်၊ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေက “အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်လည်းကောင်း၊ ပါလီမန်လုပ်ငန်းစဉ်များကို စည်းမျဉ်းတကျဖြစ်အောင် ပြုထားသောနည်းဥပဒေများနှင့်တကွ တည်ဆဲအမိန့်များနှင့်လည်းကောင်း၊ မဆန့်ကျင်လျှင်၊ ပါလီမန်၌လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်ရှိရမည်။ ပါလီမန်တွင်၊ သို့တည်းမဟုတ် ပါလီမန်၏ကော်မတီများတွင်ပြောဆိုခြင်း၊ မဲ ပေးခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့် ပါလီမန်အမတ်ကိုမျှ တရားစွဲပိုင်ခွင့်မရှိစေရ” ဟုပြဋ္ဌာန်းထားလေသည်။ ထိုပြင် ပါလီမန်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်နှင့် ထိုလွှတ်တော်၏ အခွင့်အာဏာအရ ထုတ်ဝေသောအစီရင်ခံစာ၊ စာရွက်စာတမ်း၊ မဲဆန္ဒများနှင့်စပ်လျဉ်း၍လည်း တရား စွဲပိုင်ခွင့်မရှိစေရ” ဟုပြဋ္ဌာန်းထားလေသည်။ ထိုမျှသာမကသေး၊ ပါလီမန်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်အမတ်များ အထူးခံစားထိုက်သော အခွင့်အရေးများကိုလည်း အခါကာလအားလျော်စွာ ပါလီမန်အက်ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်နိုင်လေသည်။ တည်ဆဲဥပဒေအရ ပါလီမန်အမတ်များသည် တစ်လလျှင်ငွေသုံးရာကျပ်စီနှင့် နည်းဥပဒေနှင့်သတ်မှတ်ထားသောခရီးစရိတ်များကို ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ပါလီမန်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်သည် လူမျိုးစုလွှတ်တော်နှင့်ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဖြစ် သည်။ လူမျိုးစုလွှတ်တော်တွင် ပါဝင်သော အမတ်ဦးရေမှာ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေပုဒ်မ ၈၇-အရ ၁၂၅ဦး သတ်မှတ်ထားသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်အမတ်ဦးရေ ကို ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အတိအကျသတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိ။ လူမျိုးစုအမတ်ဦးရေ၏ နှစ်ဆနီးပါးရှိနိုင်သမျှ ရှိစေရမည်ဟုသာ သာမန်အားဖြင့်အကန့်အသတ်ရှိ၍၊ ထိုလွှတ်တော်၏အမတ်ဦးရေကို အခါကာလအား လျော်စွာပါလီမန်ကပြုလုပ်သော အက်ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ရသည်။ ထိုသို့သတ်မှတ်ရာတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်အမတ်ဦးရေစုစုပေါင်းကို လူဦးရေ တစ်သိန်းလျှင် အမတ်တစ်ဦး ကျနှင့်တွက်၍ ရရှိသောအမတ်ဦးရေပေါင်းထက်လျော့လျက်ဖြစ်စေ၊ လူဦးရေသုံးသောင်းလျှင် အမတ်တစ်ဦးကျ နှင့်တွက်၍ရရှိသော အမတ်ဦးရေထက်ပိုလျက်ဖြစ်စေ မသတ်မှတ်နိုင်။ ၁၉၄၈ခုနှစ်မှစ၍ တိုင် လက်ရှိအခြေအနေတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ အမတ်ဦးရေသည် ၂၅၀ ဖြစ်လေသည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုအထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ပြီးစီး

သည့်နောက်၊ ရက်ပေါင်း ၆၀ အတွင်း ညီလာခံစတင်ကျင်းပရ၏။ ထိုညီလာခံ စတင်ကျင်းပသည့်နေ့မှယေဘုယျအားဖြင့် ၄နှစ်အထိ ပြည်သူ့လွှတ်တော်သည်တည်မြဲ၏။ သို့သော်အထူးအကြောင်းတို့ကြောင့်၊ နိုင်ငံတော် ဝန်ကြီးချုပ်က ထို ၄ နှစ် မပြည့်မီ ဖျက်သိမ်းရန် နိုင်ငံတော်သမ္မတအား အကြံပေးလျှင်၊ ၄ နှစ်အောက် လျော့၍ တည်ရှိနိုင်သည့်ပြင်၊ နိုင်ငံတော်သည် အရေးကြီးသော အခြေအနေသို့ ဆိုက်ရောက်နေသည်ဟု နိုင်ငံတော်သမ္မတက ကျေညာသော အမိန့်တည်နေခိုက်တွင် ပါလီမန်ဆိုင်ရာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ တွဲဖက်အစည်းအဝေးသို့တက်ရောက်မပေးကြသော အမတ်များအနက် သုံးပုံနှစ်ပုံအောက်မလျော့သောအမတ်များ၏ အတည်ပြုချက်ဖြင့် ၄နှစ်ကာလကို တစ်နှစ်ပြီးတစ်နှစ် ဆက်လက်တိုးချဲ့စေနိုင်၏။ ပြည်သူ့လွှတ်တော် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို လွှတ်တော်ဟောင်းဖျက်သိမ်းပြီးနောက်၊ ရက်ပေါင်း ၆၀အတွင်းကျင်းပရ၍၊ ပထမဆုံးညီလာခံကို ထိုအထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲမှ ရက်ပေါင်း ၆၀ အတွင်းတွင် ခေါ်ယူကျင်းပစေရပြီးလျှင်၊ လူမျိုးစုလွှတ်တော်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကို ပြည်သူ့လွှတ်တော် ပထမညီလာခံကျင်းပသည့်နေ့မှ ၁၅ ရက်မြောက်နေ့မလွန်မီကျင်းပရလေသည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် အုပ်ချုပ်မှုအ ကြီးအကဲအဖြစ်ဖြင့် အမတ်များတို့အထဲမှ အများသဘောတူ တင်မြှောက်သော ဥက္ကဋ္ဌနှင့်ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့ရှိ၍၊ လူမျိုးစုလွှတ်တော်တွင်လည်း အလားတူရွေးကောက်သောနာယကနှင့် ဒုတိယနာယကတို့ရှိကြလေသည်။ ညီလာခံကျင်းပသည့်အခါ တိုင်းဥက္ကဋ္ဌနှင့် နာယကတို့က ဥက္ကဋ္ဌသော်လည်းကောင်း၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌသော်လည်းကောင်း၊ နာယကသော်လည်းကောင်း ဒုတိယနာယကသော်လည်းကောင်း အသီးသီးတို့ညီလာခံတွင် မဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အခါ၊ သဘာပတိအဖြစ်ဖြင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အရသဘာပတိများကို ဝါကြီးဝါငယ် အစဉ်အလိုက်ခန့်အပ်ကျေညာရသည်။

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၌ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်လုပ်ငန်းတို့မှာ အမတ်အသီးသီးတို့က အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော မေးခွန်းများ ကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရဝန်ကြီးအဖွဲ့က ဖြေဆိုပါရန် တောင်းခံခြင်း၊ အစိုးရတင်သွင်းသောအဆိုများ၊ အတိုက်အခံဖက်က တင်သွင်းသောအဆိုများ၊ အမတ်တစ်ဦးစီအနေနှင့် တင်သွင်းသော အဆိုများကို ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဥပဒေကျမ်းများကို တင်သွင်းဆွေးနွေး အတည်ပြုခြင်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းရာ၌ ငွေဥပဒေကြမ်းကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌သာ စတင်တင်သွင်းရ၍၊ ပြည်သူ့ငွေ (ဝါ) နိုင်ငံတော်၏ ဘဏ္ဍာတော်များကိုသုံးစွဲရန်ဖြစ်သော ဥပဒေကြမ်းကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်၌ပင်လျှင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက အဆိုတင်သွင်းခြင်းမှတစ်ပါး၊ အခြားနည်းဖြင့် မတင်သွင်းနိုင်။ အခြားဥပဒေကြမ်းများကိုမူ မည်သည့်လွှတ်

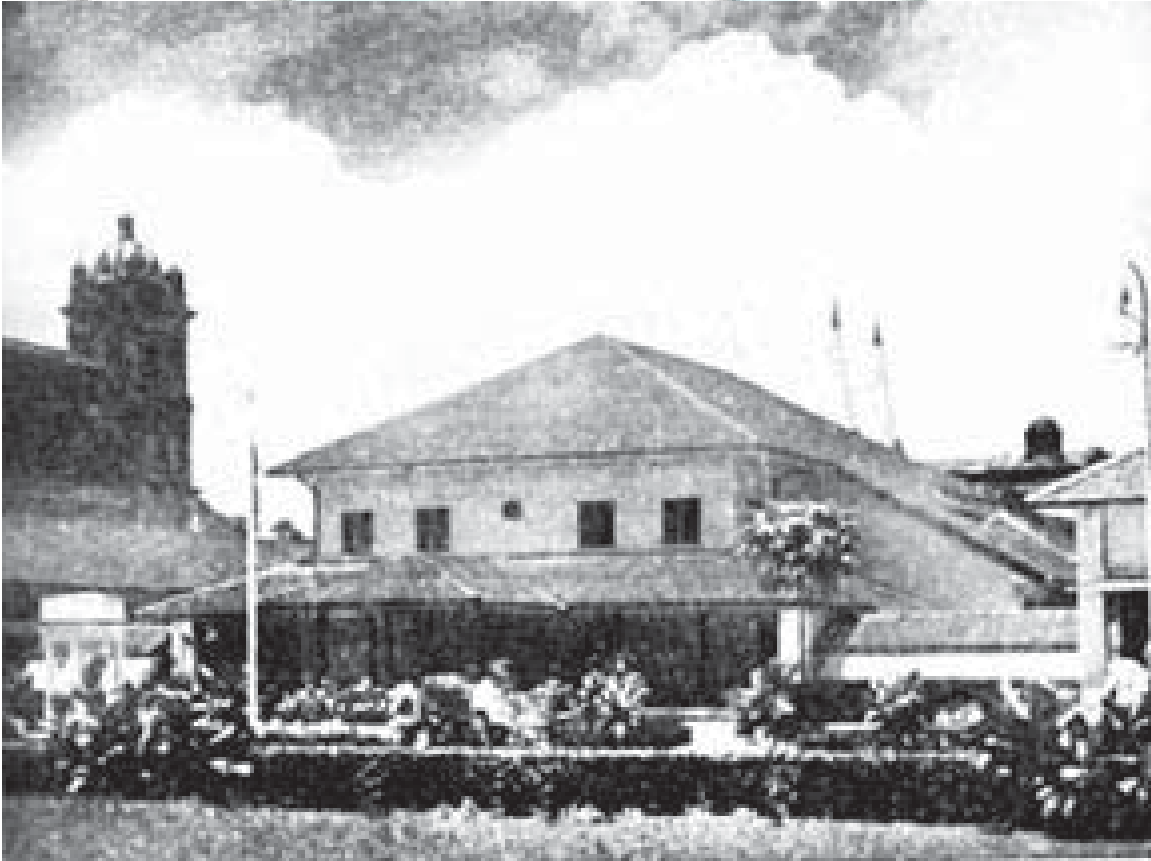
ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ပါလီမန်

www.forcespace.com.mm

တော်တွင်မဆို တင်သွင်းနိုင်၏။ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေတွင် ပါလီမန်ညီလာခံသည် တစ်ကြိမ်နှင့်တစ်ကြိမ်အကြား ၁၂လအောက်ဖြစ်စေရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့သော် လက်ရှိအခြေအနေတွင် ၁၂လအတွင်း နှစ်ကြိမ်ထက်မနည်း ကျင်းပလျက်ရှိသည်။ ဘဏ္ဍာတော် နှစ်တိုင်း တစ်နှစ်အတွက် ရသုံးခန့်မှန်းခြေငွေစာရင်းကို ပြည်သူ့လွှတ်တော်သို့တင်ပြ၍၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ သုံးငွေတောင်းသော အဆိုများကို ဆွေးနွေးစဉ်းစားရန်အတွက် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ဩဂုတ်လနောက်ဆုံးပိုင်းလောက်တွင် ညီလာခံတစ်ရပ်ခေါ်ယူစည်းဝေးပြီးလျှင်၊ ထိုနောက်ဖြစ် သောဖေဖော်ဝါရီလကုန်လောက်တွင်ညီလာခံတစ်ရပ်ကို ယခုအခါ၌ ခေါ်ယူစည်းဝေးလေ့ ရှိသည်။

ဥပဒေကြမ်းကို အစိုးရအဖွဲ့ကသော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရအဖွဲ့မဟုတ်သော အမတ်တစ်ဦးဦးကသော်လည်းကောင်း တင်သွင်းနိုင်ရာ၊ ယေဘုယျအားဖြင့်ထိုဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းမည့်အကြောင်းကို လွှတ်တော်၌တင်သွင်းတောင်းခံမည့်နေ့မရောက်မီ၊ ၁၅ ရက်အောက်မနည်းကြိုတင်၍၊ လွှတ်တော်အတွင်းဝန်ထံသို့အကြောင်းကြားရသည်။ လွှတ်

တော်အတွင်းဝန်ထံ ၁၅ ရက်လောက်လျော့၍ အကြောင်းကြားသောစာရောက်ရှိလာသော်၊ ပြည်သူ့လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌကသော်လည်းကောင်း၊ လူမျိုးစုလွှတ်တော်နာယကကသော်လည်းကောင်း ရက်မစေ့မီတင်သွင်းခွင့်ပြုနိုင်၏။ အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထည့်သွင်းကျေညာရသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သောအမတ်က တင်သွင်းလိုသော ဥပဒေကြမ်းကို လွှတ်တော်အတွင်းဝန်က မိမိထံအကြောင်းကြားစာရသည့်အခါ၊ ထိုပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေညာစေရသည်။ အစိုးရပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေညာပြီးနောက် ငါးရက်မြောက်လျှင်၊ လွှတ်တော်၌ သက်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးကသော်လည်းကောင်း၊ အမတ်ကသော်လည်းကောင်း ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းခွင့်ကို အဆိုတစ်ရပ်ဖြင့် တောင်းဆိုရသည်။ တင်သွင်းခွင့်အဆိုကို ယေဘုယျအားဖြင့် တစ်ဖက်ကကန့်ကွက်လေ့မရှိ။ အလွန်အလွန် ထူးခြားသောအကြောင်းရှိမှသာလျှင်၊ ထိုအဆိုကို ကန့်ကွက်မဲခွဲ၏။ ထိုအတွက် ယေဘုယျအားဖြင့်ဥပဒေကြမ်း တင်သွင်းခွင့်ကို လွှတ်တော်၌မဲမခွဲဘဲ၊ လွှတ်တော်က ခွင့်ပြုသည်သာတည်း။ ထိုဥပဒေကြမ်းကို တင်သွင်း ခွင့်ရပြီးနောက်

ပြည်သူ့လွှတ်တော် ညီလာခံကျင်းပရာ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံပါလီမန် အဆောက်အအုံ

ဥပဒေကြမ်းတာဝန်ခံအမတ်သည် ဆွေးနွေးခွင့်ကို အဆိုတစ်ရပ်အနေဖြင့်တောင်းခံရသည်။ ထိုအဆိုကို ဆွေးနွေးသည့်အခါ၊ အမတ်အသီးသီးက ဝင်ရောက် ဆွေးနွေးနိုင်၍၊ ထိုအဆိုပေါ်၌မဲခွဲရ၏။ ထိုအခါ၌ ဥပဒေကြမ်းတွင် ပြင်ဆင်ချက်ပြုလုပ်ရန် အဆိုတင်သွင်းနိုင်၏။ ပြင်ဆင်ချက်အဆိုတင်သွင်းလိုသော အမတ်သည် ဥပဒေကြမ်း ဆွေးနွေးစဉ်းစားရန် ရက်မတိုင်မီ သုံးရက်ကြိုတင်၍ လွှတ်တော်အတွင်းဝန်အား အကြောင်းကြားရ၏။ ဥက္ကဋ္ဌက သင့်တော်သည်ဟုထင်လျှင်၊ ကြိုတင် အကြောင်းစာကို ပေးပို့ရမည့်ကာလအပိုင်းအခြားကို လျှော့နိုင်၏။ ဥပဒေကြမ်းကို ဆွေးနွေး စဉ်းစားပြီးနောက်၊ မဲခွဲ၍အဆိုကိုလက်ခံလျှင်၊ ထိုဥပဒေကြမ်းကို အတည်ပြုရန် အဆိုတစ်ရပ်ကို တာဝန်ခံအမတ်ကတင် သွင်းရ၏။ ထိုအခါ၌လည်း မဲခွဲလျက် လွှတ်တော်ကအဆုံးအဖြတ်ပေးရ၏။

လွှတ်တော်တစ်ရပ်ရပ်က အတည်ပြုလိုက်သော ဥပဒေကြမ်းကို အခြားလွှတ်တော်သို့ ဆွေးနွေးအတည်ပြုရန်ပေးပို့ရ၍၊ အခြားလွှတ်တော်ကပယ်ချလျှင် (၁) အတည်ပြုရန်ပျက်ကွက်လျှင် (၁) စတင်တင်သွင်းရာ လွှတ်တော်က လက်မခံနိုင်သော ပြင်ဆင်ချက်များဖြင့် အတည်ပြုလိုက်လျှင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် တွဲဘက်အစည်းအဝေး ပြုလုပ်ကာ စဉ်းစားဆွေးနွေး၍၊ ထိုလွှတ်တော်နှစ်ရပ်အစည်းအဝေးတွင် အမတ်စုစုပေါင်းအနက် များရာက လက်ခံအတည်ပြုလျှင်။ ထိုဥပဒေကြမ်းကို ပါလီမန်က အတည်ပြုသည်ဟု ယူဆရ၏။ ငွေဥပဒေကြမ်းကိုမူ ကား ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကလက်ခံ လိုက်လက်ခံနိုင်၏။ ပယ်လိုကပယ်နိုင်၏။ လူမျိုးစုလွှတ်တော်က ငွေဥပဒေကြမ်းကို ၂၁ ရက်အတွင်း ပြည်သူ့လွှတ်တော်သို့ပြန်မပို့လျှင်၊ ထိုဥပဒေကြမ်းသည် အတည်ဖြစ်၏။

အတည်ဖြစ်ပြီးသောဥပဒေကြမ်းတို့ကို လက်မှတ်ရေးထိုး၍၊ အက်ဥပဒေအဖြစ် ထုတ်ပြန်ကြေညာရန်၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတထံသို့ တင်ပြရ၏။ တင်ပြသော ဥပဒေကြမ်းတို့ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတသည်ငြင်းပယ်ခွင့် မရှိ။ ၇ရက်အတွင်း လက်မှတ်ရေးထိုးရ၏။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် အကယ်၍ ၇ ရက်အတွင်းလက်မှတ်ရေးထိုးလျှင်လည်း၊ ၇ရက်မြောက်သောနေ့တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတက လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ဖြစ်သကဲ့သို့ အက်ဥပဒေအဖြစ် တည်မြဲလေ၏။

အစိုးရအဖွဲ့အား အယုံအကြည်မရှိကြောင်း၊ သို့တည်းမဟုတ်အစိုးရ၏ဝါဒတွင်ပါသောအချက်တစ်ခုကို သဘောမကျကြောင်း အဆိုတင်သွင်းလိုသော အမတ်သည် ဥက္ကဋ္ဌ၏လက်သို့ မိမိလက်မှတ်ရေးထိုးထားသောအဆိုကို ပေးအပ်၍၊ နေ့စဉ်မေးခွန်းများမေးပြီးသည့်နောက်၊ လွှတ်တော်

လုပ်ငန်းမစမီ၊ ထိုအဆိုကိုတင်သွင်းခွင့် တောင်းရသည်။ ထိုအဆိုကိုနည်းလမ်းကျသည်ဟု ဥက္ကဋ္ဌကယူဆလျှင်၊ လွှတ်တော်သို့တင်ပြ၍ အဆိုတင်သွင်းခွင့်ပေးလိုသောအမတ်များအား မိမိတို့၏နေရာတွင်မတ်တပ်ရပ်၍ပြရန်ညွှန်ကြားရသည်။ အမတ်ဦးရေ ၅၀အောက်မနည်းသော အမတ်များမတ်တပ်ရပ်၍ပြလျှင်၊ ဥက္ကဋ္ဌကသတ်မှတ်သောနေ့၌ ထိုအဆိုကို ဆွေးနွေး စဉ်းစားရသည်။ သတ်မှတ်သောနေ့သည် အဆိုတင်သွင်းခွင့်ရသောနေ့မှ သုံးရက်ထက်မနည်း၊ (၁၀) ရက်ထက်မပိုသော ရက်တစ်ရက်ဖြစ်ရမည်။ သို့သော် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သည့် အမတ်များ၏နေ့ဟုသတ်မှတ်ထားသောနေ့၌ ကျရောက်ရန်မလို။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သောအမတ်တစ်ဦးဦးက အခြားအဆိုမျိုးကို တင် သွင်းလိုလျှင်၊ ယေဘုယျအားဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သောအမတ်များ၏နေ့ဟု သတ်မှတ်ထားသောနေ့တွင်သာ ဆွေးနွေးခွင့်ရ၏။ ထိုသို့ဆွေးနွေးခွင့်ရရာ၌လည်း အဆိုအဖြစ် စိစစ်ရာတွင် ဥက္ကဋ္ဌ သတ်မှတ်သောနည်းလမ်းအတိုင်းမဲချ၍၊ တစ်နေ့တွင် အဆိုလေးခုထက်မပိုစေဘဲ ဆွေးနွေးခွင့်ရ၏။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သော အမတ်များ၏နေ့ဟု သတ်မှတ်ရာ၌ လက်ရှိအခြေအနေအရမှာ လွှတ်တော်ညီလာခံအတွင်း ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တိုင်းကို ဥက္ကဋ္ဌက သတ်မှတ်လေ့ရှိသည်။

ဒေါက်တာဦးအေးမောင်

ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုပြပွဲ။ ။ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ပထမဆုံးပြည်ထောင်စုအနုပညာပြပွဲကြီးကို ၁၉၅၃ ခုဇန်နဝါရီ ၁ရက်နေ့မှအစပြု၍ ဇန်နဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့အထိ ရွှေတိဂုံစေတီတော်အနောက်မုခ်ကွက်လပ်ကြီးတွင် ၁၈ရက်တိုင်တိုင်ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုပြပွဲကြီးကို ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုဌာနက ကြီးမှူးကျင်းပသည်။ ပြပွဲကြီးတွင် ပြသသောယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာပစ္စည်းများ ကို အခန်းကဏ္ဍခွဲခြား၍၊ မဏ္ဍပ်ကနားများဖြင့် သီးခြားပြသသည်။ တင်ပြသောပစ္စည်းများမှာ ပန်းချီနှင့်ဓါတ်ပုံများ၊ အဝတ်အထည်များ၊ လက်မှုလုပ်ငန်းထွက်ပစ္စည်းများ၊ စာပေနှင့်စာအုပ်များ၊ ကျောက်စာများ၊ တူရိယာပစ္စည်းများ စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

ပြည်မမှ ပစ္စည်းများသာမက၊ ရှမ်းပြည်နယ်၊ ကရင်ပြည်နယ်၊ ကယားပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်၊ ချင်းဝိသေသတိုင်းစသော ပြည်နယ်များမှ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာပစ္စည်းများကိုလည်း တင်သွင်းပြသကြသည်။

ထိုမှတစ်ပါး အစိုးရဌာနများမှဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်မှုများကို အများပြည်သူတို့ သိရှိစေရန် ဌာနအလိုက် ပြခန်းများ သီးခြားဖွင့်လှစ်၍ ပြသကြရာ၊ ပြန်ကြားရေးဌာန၊ နိုင်ငံတော်ရဲဌာန၊ ရှေးဟောင်းကမ္ဘာ့ကုန်စာဌာန၊ စိုက်ပျိုး

www.foru.space.com.mm

ရေးဌာန၊ ရေကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးဌာန၊ အစိုးရ
ချုပ်ချုပ်နှင့် အထည်စက် စသည်တို့အပြင်၊ ပြင်ပအဖွဲ့အ
စည်းဌာနများဖြစ်သော လူထုပညာရေးကောင်စီ၊ မြန်မာ
နိုင်ငံ ဘာသာပြန်စာပေအသင်း (စာပေဗိမာန်)၊ မျက်မမြင်
ကျောင်း စသည်တို့မှလည်း ပါဝင်ပြသကြသည်။

ယဉ်ကျေးမှုပစ္စည်းများကို ပြသရုံသာမဟုတ်သေးဘဲ၊ ပြပွဲ
ရက်များအတွင်း တူရိယာအတီးအမှုတ်၊ အကအခုန်နှင့်
အဆိုပြိုင်ပွဲများ၊ ပန်းချီခတ်ပုံနှင့် ပန်းပုအမျိုးမျိုးပြိုင်ပွဲများ
စသည်တို့ကိုကျင်းပ၍၊ ဆုနှင့် လက်မှတ်အသီးသီးကိုလည်း
ချီးမြှင့်သည်။

ပြပွဲရက်များအတွင်း ညစဉ်ညတိုင်း သဘင်ပြပွဲများဖြင့်
ဧည့်ခံရာ၊ ဥရုလျှင်တစ်ကြိမ်ကျအစီအစဉ်များ ပြောင်းလဲ
၍၊ ပြည်မနှင့်ပြည်နယ်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဆိုအကအတီး
အမှုတ်များကိုရေးခေတ်၊ မျက်မှောက်ခေတ် နှစ်ခေတ်လုံး
နှိုင်းယှဉ်၍ခင်းကျင်းပြသသည်။ ယင်းတို့တွင် နတ်ကတော်
အက၊ ယိမ်းအက၊ ဒိုးပတ်အက၊ စောင်းကောက်တီးဝိုင်း၊
ဇော်အက၊ စည်တော်အက၊ သံစုံတီးဝိုင်း၊ ဗုံရှည်အက၊
မြင်းယိမ်း၊ ပတ္တလားတီးဝိုင်း၊ ဘီလူးအက၊ သမင်
လိုက်အက၊ တပင်တိုင်အက၊ ဆိုင်းတီးဝိုင်း၊ နတ်သမီးယိမ်း၊
မြေဝိုင်းခေတ်နှစ်ပါးသွားအက၊ အိုးစည်အက၊ ခေတ်နှစ်ပါး
သွားအက၊ ကိန္နရီကိန္နရာအက၊ ခြင်းရွဲအလှခတ်ခြင်း၊ ကာ
လပေါ်တူရိယာတီးဝိုင်း၊ ကောက်စိုက်မယိမ်း၊ ရှမ်းပြည်နယ်
မှ ပလောင်အက၊ ရှမ်းကိန္နရီမောင်နှံအက၊ ရှမ်းတိုးနယား
အက၊ ရှမ်းဓားသိုင်းအက၊ ရှမ်းအိုးစည်အက၊ ကချင်ပြည်
နယ်မှမနောအက၊ ကဘုန်အက၊ ထောင်ကာအက၊ ယော်
ယင်အက၊ ချင်းဝိသေသတိုင်းမှ ကောက်ရိတ်ပွဲတော်အက၊
ချစ်သူမောင်မယအက၊ ခြေသိုင်းအက၊ ဖြေအက၊ ပျားဝတ်
ရည်အက၊ လူရှေအက၊ ကယားပြည်နယ်မှ အမျိုးသမီး
ခြေအက၊ ယောကျ်ား တံခွန်တိုင်အက၊ ကရင်ပြည်နယ်မှ
ခုံးယိမ်းနှင့် ကရင်အက စသည်များ ပါဝင်သည်။

ထိုပြင်၊ ဇာတ်၊ ပြဇာတ်၊ အငြိမ့်၊ ရုပ်သေးစသည်တို့ကို
နေ့စဉ်ခင်းကျင်းကပြစေ၍၊ အခမဲ့ ကြည့်ရှုခွင့်ပေးသည်။

ပြပွဲတွင် တင်ပြသောပစ္စည်းများမှာ ရှားပါးသောပစ္စည်း
များ၊ အနုပညာဂုဏ်မြောက်သောပစ္စည်းများ နိုင်ငံသမိုင်း
အထောက်အပံ့ဖြစ်စေသောပစ္စည်းများ၊ အံ့ဩဖွယ် ပစ္စည်း
များ၊ တိုင်းရင်း လက်မှုပညာစွမ်းကို ဖော်ပြသော လက်ရာ
များ၊ ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုကို ဖော်ပြသော လက်ရာများ၊
ယခုခေတ်လက်စွမ်းကို ဖော်ပြသော လက်ရာများ၊ သဘာဝ
နှင့် စိတ်ကူးဉာဏ်ကွန့်ဆန်းမှုကို ဖော်ပြသောလက်ရာများ
စသည်ဖြင့် စုံလင်လှသည်။

ပြသသော ပစ္စည်းများအနက် စာပေပြခန်းတွင် မြန်မာ
စာပေ အရေးအသားတိုးတက်ဖြစ်ထွန်းမှုကို အစဉ်အတိုင်း၊

ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲမှ ပြည်နယ်မဏ္ဍပ်တစ်ခု၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ကျောက်စာ၊ ပေ၊ ပုရပိုက်၊ စာအုပ်စသည်များဖြင့် အဆင့်
ဆင့်ပေါ်ပေါက်လာပုံတို့ကို ဝတ္ထုပစ္စည်းများ၊ ပန်းချီကား
များဖြင့်တန်ဆာဆင်ဖော်ပြထားသည်။ ကျောက်စာ၊ ပေ
ပုရပိုက် အဖြူ၊ အနက်၊ ယွန်းပေါင်ပုရပိုက်၊ လက်ရေးစက္ကူ
စာ၊ ရှေးအကျဆုံးပုံနှိပ်အက္ခရာ၊ ပုံနှိပ်စာအုပ် မြန်မာမင်း
လက်ထက်၊ ဗြိတိသျှ အစိုးရလက်ထက်၊ ဂျပန်ခေတ်နှင့်
ပြည်ထောင်စုခေတ် အသီးသီးတွင်ပေါ်ပေါက်သော စာအုပ်
စာတမ်း၊ မဂ္ဂဇင်း၊ ဂျာနယ်၊ သတင်းစာများ၊ ဝတ္ထုစာအုပ်
များ၊ စက္ကူပုံ၊ ဂျပန်ပုံ၊ အဝတ်ပုံ၊ သားရေပုံ၊ ရွှေဇဝါ
ပုံ၊ စာအုပ်များ၊ ကညစ်၊ စုံ၊ လက်ရိုက်၊ ကန့်ကူ၊ ကမ္မလွေ၊
စာချွန်၊ ပေထုပ်ကြိုး၊ ကမ္မဝါ၊ ကမ္မည်းလိပ်စာစသည့်
စာပေဆိုင်ရာ ပစ္စည်းဝတ္ထုများ စုံလင်စွာပါဝင်သည်။

ကျောက်စာ ပြခန်းတွင် ရှေးခေတ်တည် စေတီ၊ ပုထိုး၊
ကျောင်း၊ ပြာသာဒ်၊ အုတ်၊ အင်္ဂေတေ၊ သစ်သားပန်းပု
လက်ရာဓာတ်ပုံများ၊ တူးဖော်တွေ့ရှိရသောကျောက်အိုး၊
ရွှေပေလွှာ၊ ကြေးမုံ၊ ပုထိုး၊ ရုပ်တု၊ ဌာပနာပစ္စည်း ဓာတ်
ပုံများ၊ ရှေးခေတ် နံရံရေး ရုပ်ပုံ၊ ပုံတူများ၊ အက္ခရာပုံစံများ၊
ကျောက်စာပုံများ၊ မြစေတီကျောက်စာတိုင်စံပြပုံနှင့်
နန်းမြို့အဆောက်အအုံ ဓာတ်ပုံများကို ပြသသည်။

ဓာတ်ပုံပြခန်းတွင် ဓာတ်ပုံပညာစွမ်းကို ဖော်ပြသော
ဓာတ်ပုံများ၊ သက်ရှိသက်မဲ့၊ ရုပ်လုံး၊ ရုပ်ပြား၊ ရှုမျှော်ခင်း၊

သဘာဝဟန်ပန်၊ အနုပညာလက်ရာ၊ ပွဲသဘင်များ၊ အဆောက်အအုံစသည်တို့ကို ရိုက်ကူးထားသည့်ဓာတ်ပုံများကို ပြသသည်။ မြန်မာနန်းတွင်းပစ္စည်းဓာတ်ပုံများလည်းပါဝင်သည်။

ပန်းချီပြခန်းတွင် သက်ရှိပုံ၊ ရုပ်သေပစ္စည်း၊ သဘာဝရှုခင်း၊ ပွဲလမ်းအကအခုန်၊ အဝတ်အစားဟန်ပန်၊ ရှေးယဉ်ကျေးမှုပွဲလမ်းဖြစ်သည့် လယ်ထွန်မင်္ဂလာ၊ နားထွင်းမင်္ဂလာ၊ ရေသဘင်၊ ဆင်ကျုံးသွင်းပုံ၊ ကူလီသဘင်၊ မြင်းခင်းသဘင်၊ ဆင်စီးချင်း တိုက်ပွဲစသည့် ပန်းချီကားများနှင့် အင်္ဂလန်ပြည် ပြတိုက်သို့ရောက်ရှိနေသောဝတ္ထုပစ္စည်း မှတ်တမ်းမှတ်စုများမှ ပန်းချီဆရာကြီး ဦးငွေကိုင်း ကူးယူရေးဆွဲခဲ့သော မြန်မာဘုရင်လက်ထက် ထီး၊ ကျိုင်း၊ ဝေါ၊ ယာဉ်၊ ဆင်မြင်း၊ ကကြိုးတန်ဆာ၊ စစ်ဝတ်စုံ အဆောင်အယောင်၊ နန်းတွင်းပစ္စည်းများ စသည့်ပုံတူများပါဝင်သည်။ ထိုမျှသာမက စိတ္တဇပန်းချီကားများ၊ ခဲရေး၊ မင်ရေး၊ ရေဆေး၊ ဆီးဆေး၊တစ်ရောင်တည်း၊ ရောင်စုံစသည်ဖြင့် ရုပ်ပုံများစုံလင်စွာပါဝင်သည်။ အနုပညာလက်ရာပစ္စည်းများတွင် ဆင်စွယ်ပန်းပု၊ သစ်သားပန်းပု၊ ကြေးပန်းတဉ်း၊ ငွေပန်းထိမ်၊ ယွန်းထည်၊ကြိမ်ထည်၊စဉ့်ထည်၊ကြွေထည်၊ကျောက်ဆစ်၊ ရွှေခြည်ထိုး စသည့်လက်ရာအမျိုးမျိုးပါဝင်သည်။

နိုင်ငံသမိုင်းဝင် ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများအနက်၊ ၁၁၁၉ ခုနှစ် ဟံသာဝတီမှသိမ်းယူရရှိသော ပဲခူးရန်နိုင်အမြောက်၊ မြတပူအမြောက်၊ကုန်းဘောင်မင်း ပွဲတော်အုပ်၊ ကုန်း

ဘောင်မင်းသလွန်၊ ဆင်ဖြူမရှင်၏မြတဘက်၊ မင်းတုံးမင်း၏တင်းထိမ်ဇာတ်စုံကန့်လန့်ကာ၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ ပစ္စည်းများ၊ နန်းသုံးကျွန်းသေတ္တာစသည်တို့ ပါဝင်သည်။

တူရိယာ ပြခန်း၌လည်း မြန်မာ ဆိုင်းဝိုင်း၊ ကြေးနောင်ဝိုင်း၊ မြန်မာတယော၊ စည်တော်၊ ဗုံရှည်၊ ဒိုးပတ်၊ နရည်းမောင်း၊ သံလွင်၊ လင်းကွင်း၊ နှဲ၊ နန်းတွင်းပတ္တလား၊ မိကျောင်း၊ စောင်းကောက် စသည်တို့နှင့် ခေတ်ပေါ်တူရိယာပစ္စည်းများကို တင်ပြထားသည်။

ပြည်နယ်ပြခန်းများ၌မူ ပြည်နယ်အလိုက်အဝတ်အစားများ၊ ရှေးဟောင်း ပစ္စည်းများ၊ ဒေသအလိုက်စွဲဆောင်သော အဝတ်တန်ဆာများ၊ ပရိဘောဂပစ္စည်းများ၊ လက်နက်များ၊ အဆောင်အယောင်များစသည်တို့ကို ပြသသည်။ အထူးသဖြင့် ဖားစည်၊ နီးသား အိုးစည်၊ ပဒေါင်လည်စွပ်ကြေးခွေများ၊ ခူးဝါးဝတ်လုံများ၊ တွဲစောင်းပြေ (ချည်ချောင်း)၊ ပြည်နယ်အလံများစသည်တို့မှာ အတွေ့အမြင်ရနည်းပါးသော ပစ္စည်းများဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲကြီးကို ၁၉၅၃ ခုနှစ်မှစ၍ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တိုင်၊ နှစ်စဉ် တပေါင်းလတိုင်း ကျင်းပခဲ့ရာ၊ ပရိသတ်အများပင် စိတ်ဝင်စားစွာတက်ရောက်ကြည့်ရှုကြသည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ်တွင် ကရင်ယဉ်ကျေးမှု ပြပွဲဟူ၍လည်းကောင်း၊ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ကချင်ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲဟူ၍လည်းကောင်းကျင်းပကာ၊ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာများကို ဖော်ထုတ်ပြသကြသည်။

နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ

အခြေခံဥပဒေဟူသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံစနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်သူတို့၏တာဝန်ဝတ္တရားများကို ပိုင်းခြားပြသသောဥပဒေဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုလက်ခံသည်ဟု ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံသားတိုင်းအား ညီမျှသောအခွင့်အရေးများကို ခံစားရရှိစေသည်။ နိုင်ငံသားတိုင်း၏ မူလအခွင့်အရေးများကို မထိပါးစေရန် စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းပေးသည်။ တရားရုံးများကိုလည်း ရဲရဲရင့်ရင့်လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ခွင့်ပေးအပ်ထားသည်။ အချုပ်ဆိုရလျှင် ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေသည် တော်လှန်ရေးမှပေါက်ပွားလာသော်လည်း တော်လှန်ရေး၏အပြစ်ဒေါသများမှ ကင်းရှင်း၍ တည်ငြိမ်ခန့်ညားပေသည်။

ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေ။ ။၁၉၄၇ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ပြည်သူ့အများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့သော တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်သည် ထိုနှစ်စက်တင်ဘာ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေကိုတည်တညွတ်တည်းလက်ခံအတည်ပြု၍ တရားမျှတခြင်း၊ လွတ်လပ်ခြင်း၊ညီမျှခြင်းတည်းဟူသောလောကပါလတရားများဖြင့်ပြည့်ဝသည့် လွတ်လပ်သောဘဝကို ပြည်သူ့အများသို့ ဇာတိ၊ဘာသာ၊ယောကျ်ားမိန်းမ၊လူမျိုး

မရွေးမှု၍အပ်နှင်းခဲ့သည်။(တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်-ရှု။) တစ်ပါးသူ၏ စိုးမိုးခြင်းကို တွန်းလှန်ဖယ်ရှားကာ၊ အချုပ်အချာအာဏာပိုင်နိုင်ငံဘဝသို့ ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၍၊ တက်ကြွသောတော်လှန်ရေးအခြေခံဥပဒေဖြစ်သော်လည်း၊ လွတ်လပ်ရေးနှင့် အခြေခံဥပဒေဗိသုကာ ခေါင်းဆောင်တို့သည် အရှည်ကြီးမြှော်တွေး၍၊ မျှတမှန်ကန်သော ရာသက်ပန်တည်မည့်လူသိက္ခာ၊ လူ့တန်ဖိုးတို့ ကိုမြတ်နိုးရိုသေသည့်အခြေခံဥပဒေကိုသာ ရေးဆွဲလက်ခံခဲ့ကြပေသည်။

ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေ

အခြေခံဥပဒေသည်တော်လှန်ရေး၏ ဒေါသပြင်းထန်မှုများ၊ ဖိတ်နာမှန်းတီးမှုများမှကင်းရှင်း၍ သန့်စင်တည်ငြိမ်၏။ တော်လှန်ရေး၏ တက်ကြွခြင်းနှင့် ပြုပြင်လိုသောဆန္ဒတို့ကို မူကားစွဲဆောင်၍ထား၏။ အခြေခံဥပဒေသည် ၁၉၄၈ခု ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့ နံနက်တွင်အသက်ဝင်၍၊ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်သော နိုင်ငံဘဝသို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိခဲ့ပေသည်။

အခြေခံဥပဒေ၏မူရင်း အချက်များမှာ (၁) လူ့ဂုဏ် သိက္ခာကို ရိုသေခြင်း၊ ထိုသဘောကြောင့် လွတ်လပ်မှုအခွင့်အရေးများကို သီးခြားဖော်ပြ၍၊ အကာအကွယ်များကို သီးခြားပြဋ္ဌာန်းထားရှိပေသည်။ ထိုသဘောကြောင့်ပင် လျှင်၊ လူကို လူချင်းဖိစီး၍ လက်ဝါးကြီးအုပ်စီးပွားရေးစနစ် မျိုးကို ဖယ်ရှားသည်။ (၂) အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံသားတို့၌တည်သည်ဟု လုံးဝလက်ခံခြင်း။ ထိုသဘောကြောင့် ပြည်သူ့အများက လွတ်လပ်စွာမဲဆန္ဒဖြင့် တင်မြှောက်သည့်ပါလီမန်က လိုအပ်ရာဥပဒေများကိုပြုပြင်ခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်းပြုရသည့်အပြင်၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒနှင့် ကိုက်ညီသောအစိုးရအဖွဲ့အစည်းကို အမြဲတစေ ရရှိနိုင်စေရန် ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒကို ပြည့်ဝစေ၍ ပြည်သူ့အကျိုးကို ဆောင်သော တရားဥပဒေများကို တိကျမှန်ကန်ကာ မျှတစွာစီရင်နိုင်စေရန်၊ သိက္ခာ၊ သမာဓိနှင့်ပြည့်စုံသော တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်း ထားရှိခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရပေသည်။ (၃) ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသည် ပြည်နယ်များ၊ လူနည်းစုများနှင့် လူများစုများကို ပါလီမန်နှင့်အုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင် မျှတသောနေရာ၊ အခွင့်အရေးများကိုပေးခြင်း၊ လူမျိုးရေးအားဖြင့်ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ၊ အစစအရာရာတွင် ကံတူအကျိုးပေးစိတ် ထားရှိခြင်းတို့ ဖြစ်ပေသည်။

အခြေခံအခွင့်အရေးများ

လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကိုရိုသေခြင်းသည် အခြေခံဥပဒေ၏မူလ သဘောတရားဖြစ်၏။ ဆင်းရဲချမ်းသာမရွေး၊ အဆင့်အတန်းမရွေး၊ လူမျိုးဘာသာ ကျား-မ မရွေး၊ ညီမျှသောအခွင့်အရေးတို့ကို ရရှိခံစားကြရသည်။ လွတ်လပ်စွာ သွားလာလုပ်ကိုင်ရောင်းဝယ်နိုင်ခွင့်၊ နေထိုင်နိုင်ခွင့်၊ ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်တို့ကိုလည်း အားလုံးသော ပြည်သူတို့ ရရှိကြသည်။ လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်နိုင်ခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာဟောပြောရေးသားနိုင်ခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးနိုင်ခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်းတို့သည်မူလအခွင့်အရေးများ ဖြစ်ကြသည်။ လွတ်လပ်စွာ ပညာရှာဖွေနိုင်ခြင်း၊ မိမိတို့၏ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမျိုးစလေ့ထုံးတမ်းများတွင် မွေ့လျော်နိုင်ခြင်းတို့သည်လည်း မူလအခွင့်အရေးများပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ ပြည်ထောင်စုတွင် ရှမ်း၊ ကရင်၊ ကယား၊

ချင်း၊ ကချင်၊ ရခိုင်၊ မွန်၊ မြန်မာစသည်ဖြင့်လူမျိုးစုများ ရှိကြသော်လည်း၊ ပြည်ထောင်စုသားဘဝတွင်ကား တစ်ဘဝတည်းသာဖြစ်ကြသည်။ အကျိုးအခွင့်ခံစားကရာတွင်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စု၏တာဝန်တို့ကို ထမ်းဆောင်ကြရာတွင်လည်းကောင်း ဘဝတူကံတူအကျိုးပေးသာဖြစ်သည်။ ထိုသဘောများကြောင့် လူမျိုးစုများကိုနှိပ်ကွပ်ဖိစီးခြင်း၊ ခွဲခြားခြင်းမရှိရပေ။ ပြည်ထောင်စုအတွင်း လွတ်လပ်စွာကူးလူးသွားလာခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း စသည်တို့ကို ပြုနိုင်ကြသည်။ လူအရောင်း အဝယ်လုပ်ခြင်း၊ လူကိုလူချင်း ဖိနှိပ်ခြင်း၊ လူများစုယုံကြည်ကိုးကွယ်သည့် အယူဝါဒကို လူနည်းစုတို့အား အတင်းအကြပ် လက်ခံစေခြင်း၊ လူနည်းစုတို့၏ယဉ်ကျေးမှုကို ဖျက်ဆီးခြင်း စသည်တို့ကိုမပြုလုပ်ရပေ။ ပြည်ထောင်စုသားတိုင်း၏ ဂုဏ်သိက္ခာကိုရိုသေသဖြင့် ပြည်ထောင်စုသား တစ်ဦးဦးအား ဥပဒေအရမဟုတ်ဘဲ၊ ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခြင်း၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ ယင်းကမလုပ်လိုသော အလုပ်ကို အတင်းအကြပ် လုပ်ကိုင်စေခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း မပြုလုပ်ရပေ။

အခြေခံဥပဒေက အပ်နှင်းထားသော မူလအခွင့်အရေးတို့ကိုထိပါးလျှင်၊ ဥပဒေအရ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အကာအကွယ် ယူနိုင်ရန်အတွက်၊ တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ဆီလျော်သော စာချွန်တော်အမိန့် ထုတ်ဆင့်ပေးနိုင်ရန်အခြေခံဥပဒေတွင်ပြဋ္ဌာန်းထားရှိပေသည်။ အများပြည်သူ အကျိုးအတွက် လိုအပ်သောအခါ၊ မူလအခွင့်အရေးတို့ကို ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်း၍ လျော့ပေါ့ခြင်း၊ ချုပ်ချယ်ခြင်းပြုနိုင်သော်လည်း တစ်ပါတီ၏အကျိုး လူတစ်စုအကျိုးအတွက်မူ မပြုရပေ။ ပြည်သူတို့ကလည်း တုံ့ပြန်သောအားဖြင့် မိမိတို့၏အခွင့်အရေးများကို ခံစားအသုံးပြုကြရာတွင် တစ်ပါးသူ၏အခွင့်အရေးကို ထိပါးခြင်းမရှိစေရအောင်၊ စည်းကမ်းထားရှိ စောင့်ရှောက်ရပေမည်။ သို့မှသာလျှင် ညီမျှခြင်း၏ အကျိုးကို အများပြည်သူတို့ အပြည့်အဝ ရရှိကြမည်ဖြစ်ပေသည်။

နိုင်ငံတော်သမ္မတ

လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတိုင်းတွင် နိုင်ငံကိုကိုယ်စားပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးရှိစေခြင်းဖြစ်၏။ ထီးဆောင်းဘုရင်၊ ဘုရင်မတို့ အုပ်စိုးသောနိုင်ငံများရှိသကဲ့သို့ ရာထူးသက်တမ်းအကန့်အသတ်ဖြင့်ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းခံရသောသမ္မတကို အထွတ်အထိပ် နေရာတင်သည့်နိုင်ငံများလည်းရှိပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်ခေတ်ကိုလည်း မလိုလား၊ ပြည်သူနှင့်ကင်းကွာ၍ အဆောင်အယောင်များသာရှိသည့် ရုပ်ပြဘုရင်စံနစ်ကိုလည်းလက်မခံနိုင်ကြသဖြင့် သမ္မတစံနစ်ကို တီထွင်ကြရန် ဆုံးဖြတ်၍၊ အခြေခံဥပဒေ

www.foreinspace.com.mm

လွှင့်ထည့်သွင်းခဲ့ကြလေသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတကို ပါလီမန်လွှတ်တော်၂ရပ်ကပူးပေါင်းစည်းဝေး၍၊ ၅နှစ်သက်တမ်းအတွက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။ သက်တမ်းကုန်ဆုံးသောအခါ၊ နောက်တစ်ကြိမ်အရွေးခံနိုင်ခွင့်ရှိလေသည်။ ပါလီမန်အမတ်အဖြစ် အရွေးခံနိုင်ခွင့်ရှိသည့် ပြည်ထောင်စုသားတိုင်း သမ္မတအဖြစ်အရွေးခံနိုင်ခွင့် ရှိ၏။ ရှမ်း၊ မြန်မာ၊ ကရင်စသောလူမျိုးစုများမှ ထူးချွန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သမ္မတတင်မြှောက်ခဲ့ကြပြီးဖြစ်၍၊ နောင်တွင်လည်း အခြားသောလူမျိုးစုများမှ အခါအားလျော်စွာနိုင်ငံ၏ အထွတ်အထိပ်နေရာကို ရရှိကြဦးမည်မှာ မလွဲပေ။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် ပြည်သူ့အများကိုယ်စားပြုသဖြင့်၊ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းတို့တွင် လည်းကောင်း၊ ပါလီမန် လွှတ်တော်များတွင်လည်းကောင်း ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပါဝင်ခြင်းများမရှိရဘဲ၊ သာသမတ် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်ပီပီအကြံပေးခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ဖျောင်းဖျခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခမှုများအား ဖြေရှင်းခြင်းတို့ကို ပြုရလေသည်။

လက်တွေ့အုပ်ချုပ်မှုကိစ္စအဝဝတို့မူကား၊ ပါလီမန်တွင် မဲများရာရရှိသောနိုင်ငံရေးပါတီခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့်ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်ဝန်ကြီးအဖွဲ့တို့က တာဝန်ယူ၍ဆောင်ရွက်ကြရသည်။ လိုအပ်သောအခါ အစိုးရအဖွဲ့က နိုင်ငံတော်သမ္မတ၏ နာမည်ကိုသုံးစွဲ၍၊ ကိစ္စအရပ်ရပ်ကိုဆောင်ရွက်ကြသည်။ ထို့အတူပင် တရားဥပဒေအရပ်ရပ်ကိုပြဋ္ဌာန်းရာ၌၊ ပါလီမန်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်တွင် အာဏာကုန်တည်လေသည်။ ပါလီမန်ကလက်ခံပြဋ္ဌာန်းသောဥပဒေကြမ်းများကို သမ္မတက လက်မှတ်ရေးထိုး၍၊ တရားဥပဒေအဖြစ်သို့ရောက်စေရသော်လည်း၊ သာမန်အားဖြင့်သမ္မတတွင် ဥပဒေပြုနိုင်သည့်အခွင့်အာဏာများမရှိပေ။ ဤသည်တို့ကားအချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်သူ့ဦးတည်စေရမည်ဆိုသောအခြေခံဥပဒေ၏ အခြေခံသဘောကို လက်တွေ့ လိုက်နာကျင့်သုံးခြင်းတို့ပင်ဖြစ်ပေသည်။ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် အစိုးရအဖွဲ့၌လည်းကောင်း၊ ဥပဒေပြုအာဏာသည် ပါလီမန်၌လည်းကောင်း၊ အသီးသီးတည်နေသဖြင့်၊ သမ္မတတွင် အခွင့်အာဏာကင်းမဲ့၍၊ ရုပ်ပြသဖွယ်ဖြစ်နေသည်ကားမဟုတ်ပေ။ အစိုးရခေါင်းဆောင်များသည်လည်းကောင်း၊ ပါလီမန်တွင်းရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများသည်လည်းကောင်း ပြည်သူတို့၏ ထောက်ပံ့မှုကိုဆုံးရှုံးခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းကွဲပြားခြင်းစသောဘေးအန္တရာယ်တို့ ဖြင့်တွေ့ကြုံ၍၊ ရာထူးမှလျှော့ကျခြင်းစသည်တို့ဖြစ်ရတတ်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတသည်ကား ယင်း၏ သက်တမ်းအတွင်း ထိုအန္တရာယ်မှကင်းရှင်း၍၊ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခတို့၏ အထက်၌တည်ငြိမ်စွာတည်ရှိသဖြင့်၊ နိုင်ငံတွင် အရေးကြီးသောကိစ္စများကြုံကြိုက်သောအခါ၊ လိုအပ်သော ထိန်းသိမ်းမှု၊ ခေါင်းဆောင်မှုများကို ပေးနိုင်ပေသည်။

ပါလီမန်

ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် လူမျိုးစုလွှတ်တော်တို့ကိုစုပေါင်း၍ ပြည်ထောင်စုပါလီမန် ဟုခေါ်ဝေါ်ပေသည်။ (ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံပါလီမန်-ရှု)။ ယင်းတို့၏ သာမန်သက်တမ်းမှာ လေးနှစ်ဖြစ်၍ သက်တမ်းကုန်ဆုံးသောအခါ၊ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပ၍၊ လွှတ်တော်သစ်များကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသည်။ သာမန်အားဖြင့် အသက် ၁၈ နှစ်ပြည့်ပြီးသောပြည်ထောင်စုသားတိုင်း ကျား-မ၊ လူမျိုး ဘာသာမရွေး၊ မဲပေးနိုင်ခွင့် ရှိကြပေသည်။ အထူးသဖြင့် ပညာအရည်အချင်း၊ ဥစ္စာပစ္စည်း မည်မျှရှိရမည်ဟူ၍လည်း သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပေ။ ပြည်သူ့ပြည်သားတိုင်းတစ်ဦးလျှင် တစ်မဲစီသာရကြသည်။ အလားတူပင် အသက် ၂၁နှစ်ပြည့်ပြီးသူတိုင်းသည် သာမန်အားဖြင့် ဆိုလျှင် ပါလီမန်အမတ်အဖြစ်အရွေးခံနိုင်ခွင့် ရှိလေသည်။

ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် တစ်ပြည်လုံးရှိပြည်သူ့ပြည်သားတို့က လူဦးရေအချိုးကျဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြသော အမတ်ပေါင်း ၂၅၀ ရှိ၏။ လူမျိုးစု လွှတ်တော်တွင် မူကား၊ လူမျိုးစုများကို သီးခြားနေရာများ သတ်မှတ်ပေးထား၍၊ စုစုပေါင်းအမတ် ၁၂၅ ဦးအနက်မှရှမ်းပြည်နယ်အတွက်၂၅ဦး၊ ကချင်ပြည်နယ်အတွက် ၁၂ဦး၊ ချင်းဝိသေသတိုင်း အတွက် ၈ ဦး၊ ကယားပြည်နယ်အတွက် ၃ဦး၊ ကရင်ပြည်နယ်အတွက် ၁၅ ဦးနှင့် ကျန်နယ်မြေများအတွက် ၆၂ ဦးဟူ၍ သတ်မှတ် ထားရှိပေသည်။ ရှမ်း၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ကယား၊ ကချင်အမတ်တို့ စုပေါင်းကြလျှင်၊ မြန်မာများနှင့် ကျန်လူမျိုးများထက်ပင် လူမျိုးစုလွှတ်တော်၌ မဲများကြောင်းကို သတိပြုသင့်ပေသည်။

ဥပဒေပြုအာဏာသည် ပြည်သူတို့ကရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပါလီမန်တွင်တည်၏။ ပြည်သူတို့ အကျိုးအတွက် အခါအားလျော်စွာ ဥပဒေများ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ ဥပဒေဟောင်းများကို ပြင်ဆင်ခြင်းစသည်တို့ကို ပါလီမန်လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ကပြုကြရသည်။ ပါလီမန်သည် ဥပဒေကိုပြုစုရသည့်အပြင်၊ အစိုးရကိုလည်း ကြီးကိုင်ထိန်းသိမ်းရသည်။ အစိုးရ၏ အရေးကြီးသောဝါဒများကို ဆွေးနွေး တေဖန်ရသည်။ နိုင်ငံခြားများနှင့်ကူးလူးဆက်ဆံခြင်း၊ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းတို့ကို ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရသည်။ နိုင်ငံတော် သမ္မတကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရသည်။ တရားဝန်ကြီးများ နိုင်ငံတော် စာရင်းစစ်ချုပ်စသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများခန့်ထားခြင်း၌လည်း၊ ပါလီမန်လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပေါင်း၏ သဘောတူညီချက်ကိုဦးစွာယူရသေးသည်။ ဤသို့သော ပါလီမန်၏ တာဝန်ဝတ္တရား၊ အခွင့်အရေးတို့၏ အဓိကသဘောမှာ နိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်သူတို့၌တည်သဖြင့်၊ ပြည်သူတို့၏ ဆန္ဒအရ လွတ်လပ်စွာ

ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော ပါလီမန်သည် နိုင်ငံ၏အရေးကြီးကိစ္စအဝဝတွင် ထိန်းသိမ်းခြင်းပြုနိုင်ရန် ဖြစ်ပေသည်။

နိုင်ငံတော်အစိုးရ

အခြေခံဥပဒေသည် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို လက်ခံသဖြင့်၊ ပါလီမန်တွင် မဲများသော နိုင်ငံရေးပါတီက အစိုးရဖွဲ့ရသည်။ ထိုပါတီခေါင်းဆောင်က ဝန်ကြီးချုပ် ရာထူးကိုလက်ခံ၍၊ ဝန်ကြီးချုပ်က ယုံကြည်ကိုးစားရသော ပါတီတွင်း ခေါင်းဆောင်များကို အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများအဖြစ် ခန့်ထားသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ တစ်ခုလုံးအနေနှင့်ပါလီမန်၏ ယုံကြည်ထောက်ခံမှုကို အမြဲတစေရရှိနေရသည်။ ဥပဒေသစ်များ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် အခွင့်အာဏာသစ်များ ယူဖို့ လိုအပ်လျှင်၊ ဥပဒေကြမ်းများ ရေးဆွဲ၍ ပါလီမန်သို့တင်ပြကာ ခွင့်ပြုချက်ကို တောင်းယူရသည်။ တိုင်းပြည် အုပ်ချုပ်မှုကိစ္စရပ်ကြီးများ၌လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတကာတို့နှင့်ဆက်သွယ် ကူးလူးရာ၌လည်းကောင်း ပါလီမန်သို့အစီရင်ခံခြင်း၊ ခွင့်ပြုချက်ကို တောင်းယူခြင်းများပြုရသည်။ သာမန်အုပ်ချုပ်မှုကိစ္စများတွင်လည်း အမတ်များကပါလီမန်၌ မေးခွန်းများထုတ်ဆင့်ကာ၊ အစိုးရကိုဖြေဆိုစေခြင်း၊ ထုချေစေခြင်း၊ အမှားများ ပျက်ကွက်မှုများကို ပြင်စေခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရက နှစ်စဉ်သုံးစွဲရန် လိုအပ်သောငွေများကို ပါလီမန်သို့ ဘတ်ဂျက်တင်ပြ၍ အသေးစိတ်ရှင်းလင်းကာတောင်းခံရသည်။

ဝန်ကြီးများအဖွဲ့နှင့် ပါလီမန်တို့သည် ရင်းနှီးယုံကြည်စွာ ဆက်ဆံကြရသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်မှစ၍ အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများအားလုံးတို့သည် ပါလီမန်အမတ်များဖြစ်ကြရသည်။ သို့မှသာလျှင် ယင်းတို့သည် ပါလီမန်တွင် မိသားစုများအဖြစ် ရင်းနှီးစွာဆောင်ရွက်ကြရမည်။ မဲပေးခြင်းစသည်တို့တွင်လည်း ပါဝင်နိုင်ကြမည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံဥပဒေတွင် ပါလီမန်အမတ်မဟုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအား နိုင်ငံတော်အစိုးရ ဝန်ကြီးအဖြစ် ၆ လထက်ပို၍ ခန့်ထားခြင်းမပြုရန် တားမြစ်ချက်ရှိပေသည်။ အမတ်မဟုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝန်ကြီးများ ခန့်ထားခြင်း၏ သာဓကများကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ၊ ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းနှင့် ထိုစဉ်ကတရားဝန်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သော ဦးအေးမောင်တို့ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများအဖြစ် တာဝန်ယူကြခြင်းနှင့် ၁၉၅၈ခုနှစ်တွင် ပါလီမန်ကရွေးကောက်တင်မြှောက်သဖြင့်၊ ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်းသည် “အိမ်စောင့် အစိုးရ” ဖွဲ့စည်းခေါင်းဆောင်ခြင်းတို့တွင် တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ ဤသည်တို့ကား နိုင်ငံတွင်ထူးကဲသောဖြစ်ရပ်များ ပေါ်ပေါက်မှသာလျှင် တွေ့ကြုံရသောသာဓကများပေတည်း။

ဝန်ကြီးများအဖွဲ့သည် အစိုးရခေါင်းဆောင်များဖြစ်ကြ၍၊

နိုင်ငံရေးပါတီဝင်များ၊ ပါလီမန်အမတ်များဖြစ်ကြသော်လည်း၊ အမြဲတမ်းအစိုးရအမှုထမ်း ရာထမ်းများသည် ကား ရာထူးလက်ကိုင်ရှိသော အစိုးရအဖွဲ့၏ လမ်းညွှန်မှုကို တသွေမတိမ်းလိုက်နာ၍၊ နိုင်ငံတော်ကို သစ္စာခံရန်ဖြစ်ပေသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဝန်ကြီးများကို ပုဂ္ဂိုလ်အရ သစ္စာခံခြင်းများ မရှိရပေ။ အစိုးရ၏ လက်ရုံးဖြစ်သော တပ်မတော်နှင့် ရဲအဖွဲ့၊ လက်နက်ကိုင်ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့များမှအစ၊ အခြားသောဌာနအားလုံးတွင် အမှုထမ်းကြသော ပြည်သူအများသည် နိုင်ငံတော်ကိုသစ္စာခံယူခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်ခေါင်းဆောင်သောဝန်ကြီးများနှင့် ပါတီဝင်အမတ်များ၊ ပါလီမန်အတိုက်အခံအဖွဲ့များသည် ပါလီမန်ကို ရိုသေလေးစားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါလီမန်၏အပြင်အပ၌ ဆောင်ရွက်နေကြသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံရေးသမားများသည်လည်း ပြည်သူတို့၏ဆန္ဒကို ရိုသေလေးစားခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း အခြေခံဥပဒေ၏မူလ အချက်ဖြစ်သော ပါလီမန် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ထိရောက်အောင် မြင်စေရပေသည်။

တရားရုံးများ

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ၏အဓိကမဏ္ဍိုင်တစ်ရပ်မှာ တရားရုံးများဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်အခြေခံဥပဒေတွင်ကြိုခိုင်သော တရားရုံးများတည်တံ့စေမှုအတွက် အထူးသတိမှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားရှိ၏။ ပြည်ထောင်စု၏တရားရုံးများသည် လွတ်လပ်ရဲရင့်စွာတရားစီရင်နိုင်ကြ၏။ (တရားရုံးများ-၅။) ပြည်သူနှင့်အစိုးရတစ်ဖက်တစ်ချက် တရားဆိုင်ရလျှင်လည်း၊ မှန်ကန်တရားရာကိုသာဆုံးဖြတ်ရ၍၊ မျက်နှာမလိုက်ရပေ။ တာဝန်ဝတ္တရားမှန်သမျှကို ဖြောင့်မတ်မှန်ကန်စွာမျက်နှာကြီးငယ်၊ မရွယ်မထောက်၊ ဆန္ဒာဒေါသ၊ ဘယာကတိမလိုက်ဘဲ၊ ကိုယ်စွမ်းဉာဏ်စွမ်းရှိသမျှ ကျေနပ်စွာထမ်းရွက်ကြရပေသည်။

တရားရေးမဏ္ဍိုင်၏အထွတ်အထိပ်မှာတရားလွှတ်တော်ချုပ်ဖြစ်၏။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် သာမန်တရားစီရင်ခြင်းများအပြင်၊ အခြေခံဥပဒေကိုကာကွယ်ထိန်းသိမ်းခြင်း၊ အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူခြင်း၊ ပြည်သူတို့၏အခြေခံအခွင့်အရေးတို့ကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ နိုင်ငံ၏အရေးကြီးသောဥပဒေပြဿနာရပ်တို့ကို နိုင်ငံတော်သမ္မတက လွှဲအပ်သောအခါ၊ အကြံဉာဏ်များကိုပေးခြင်း၊ နိုင်ငံ၏တရားရုံးများကို အုပ်ချုပ်ညွှန်ပြခြင်းစသည်တို့ကိုပြုလုပ်ရ၏။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့်တရားလွှတ်တော်ဆိုင်ရာတရားဝန်ကြီးများကို ခန့်ထားရာတွင် အစိုးရကပါလီမန်၏ခွင့်ပြုချက်ကို ရယူပြီးနောက်၊ နိုင်ငံတော်သမ္မတကခန့်အပ်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ တရားဝန်ကြီးများအား သာမန်နိုင်ငံဝန်ထမ်းများထက် သက်

တမ်း၊ လစာ၊ အခွင့်အရေးတို့၍ပေးထားသည့်အပြင်၊ ယင်းတို့၏သက်တမ်းအတွင်း သောကကင်းဝေးစိတ်အေးချမ်းသာစွာတရားစီရင်နိုင်ရန်အတွက်အစိုးရအနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပါလီမန်အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရာထူးမှထားခြင်း၊ ထုတ်ပယ်ခြင်း၊ လစာအခွင့်အရေးတို့ကို လျှော့ပေါ့ခြင်းတို့ကို မပြုနိုင်ပေ။ တစ်နည်းဆိုသော် တရားရေးမဏ္ဍိုင်သည် သီးခြားခိုင်မာစွာတည်တံ့၍ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၊ ဥပဒေပြုရေးမဏ္ဍိုင်တို့ကိုမှီခိုအားထားခြင်းမရှိဘဲ၊ ယင်းတို့နှင့်အတူ သာလျှင် နိုင်ငံကိုထူထောင်ထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပြည်ထောင်စု

လွတ်လပ်သောပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့်ကယားပြည်နယ်၊ ကချင်ပြည်နယ်တို့အပြင်၊ ချင်းဝိသေသတိုင်းနှင့် “ကော်သူလေး” ကရင်အထူးဒေသတို့လည်းပါဝင်ခဲ့၏။ ၁၉၅၁ခုနှစ်တွင်အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်၍၊ ကရင်ပြည်နယ်ကိုသီးခြားထူထောင်ခဲ့ကြ၏။ ပြည်ထောင်စုတွင် လူမျိုးရေးအားဖြင့်ခွဲခြားခြင်း၊ ဒေသအားဖြင့် ခွဲခြားခြင်းကင်းနိုင်သမျှ ကင်းရအောင်၊ “ခွဲခြားစိတ်”ကို မျိုသိပ်ကာ ပြည်ထောင်စုစိတ်ကို မွေးမြူရန် ကြိုးစားခဲ့ကြ၏။ ပြည်နယ်များတွင် ပြည်နယ်ကောင်စီ၊ ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးများသီးခြားရှိ၍၊ ပြည်နယ်ဆိုင်ရာကိစ္စများကို တာဝန်ယူကာဆောင်ရွက်ကြသော်လည်း၊ ကောင်စီအမတ်များသည် ပြည်ထောင်စုပါလီမန်တွင်လည်း အမတ်များဖြစ်ကြ၏။ ပြည်နယ်ဥက္ကဋ္ဌသည်လည်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့တွင် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၏ဝန်ကြီးဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ အခြေခံဥပဒေတွင် စီမံခန့်ခွဲဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြင့်၊ ပြည်နယ်များနှင့် ပြည်မဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နှင့်ပြည်ထောင်စုဟူ၍လည်းကောင်း ခွဲခြားခြားမရှိလှပေ။ ညီညွတ်ခြင်းကိုသာစကပြုသော အစီအစဉ် ဖြစ်ပေသည်။

အခြေခံဥပဒေတွင် ရှမ်းပြည်နယ်နှင့် ကယားပြည်နယ်တို့ကိုသာ ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်လိုက်ခွဲထွက်နိုင်ခွင့် ပေး၍ထား၏။ သို့ရာတွင် ထိုသက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်သားများက ပြတ်ပြတ်သားသားနှင့် ခွဲထွက်လိုကြောင်းကို ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် ဥပဒေနည်းအဆင့်ဆင့်ဖြင့် စီမံဆောင်ရွက်ရသောကိစ္စဖြစ်ပေသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော်၊ ထိုကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်လိုက် ခွဲထွက်ခွင့်ပေးထားခြင်းသည် ပင်လျှင်၊ ပြည်ထောင်စုသားအချင်းချင်းယုံယုံကြည်ကြည်နှင့် ညီညီညွတ်ညွတ် ပြည်ထောင်စုကိုထူထောင်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း မော်ကွန်းတင်ထားရှိခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ပြည်ထောင်စုတွင်လိုအပ်က ပြည်နယ်သစ်များတည်ထောင်နိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင်သီးခြား ခွဲထွက်ရေးထက် ညီညွတ်စွာ ပူးပေါင်းရေးသည် ပြည်ထောင်စု၏ တိုးတက်

အောင်မြင်ရေးဖြစ်ကြောင်းကို ပြည်ထောင်စုသားတို့သည် ကောင်းစွာ သဘောပေါက်ခဲ့ကြသည်။

အခြေခံဥပဒေသည် ယနေ့အထိ ရဲရင့်ပြောင်မြောက်သောဘဝကိုဆောင်ခဲ့၏။ သောင်းကျန်းမှုများ၊ လူမျိုးရေးသွေးခွဲမှုများ၏ဒဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်သောဘဝနှင့် ယှဉ်တွဲ၍လာသောပြဿနာများအခက်အခဲများကိုလည်းကောင်း ဤခေတ်ကမ္ဘာ၏ ပြဿနာနှင့် အန္တရာယ်များကိုလည်းကောင်း ခံနိုင်ရင်ဆိုင်နိုင်အောင်နိုင်ခဲ့၏။ အခြေခံဥပဒေတွင် အမွန်အမြတ်ထားသည့် ပြည်သူ့ဂုဏ်သိက္ခာများ၊ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံ၏ ရာသက်ပန်တန်ဖိုးများသည် မပျက်မပြယ်ထွန်းပြောင်တည်တံ့နိုင်ခဲ့၏။ အခြေအနေနှင့်လျော်ညီအောင်ပြင်ဆင်ပြုပြင်ခဲ့ခြင်းများ ရှိသော်လည်း၊ မူလသဘောအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသည် ကြံ့ခိုင်စွာတည်နေ၏။ ခေတ်နှင့်ယှဉ် ၍ကြီးထွားကျယ်ပြန့်လျက်ရှိလေသည်။ **ဒေါက်တာဦးမောင်မောင်**

ပြည်ပန်းညို(ပြည်ပန်းရွှေ)ပင်။

ပြည်ပန်းညိုပင်တို့သည် အိန္ဒိယသီဟိုဠ်ကျွန်းမြန်မာနိုင်ငံစသောအရှေ့တိုင်းဒေသတို့၌ မူလပေါက်ရောက်၍ မလက္ကကျွန်း၊ ဩစတြေးလီးယားတိုက်အပူပိုင်းဇုန်ဒေသတို့သို့လည်း မျိုးပြန့်သွားသည်။ လီဂူမီနိုးစီးမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်၍၊ ကက်ဆီယာမျိုးစိတ်တွင်ပါဝင်သည်။ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ ကက်ဆီယာဂလောကာဖြစ်သည်။

ပြည်ပန်းရွှေပင်ဟုခေါ်ဝေါ်ကြသေးသော်လည်း၊ အများအားဖြင့်ပြည်ပန်းညိုဟူသော အမည်ဖြင့် ပို၍လူသိများလေသည်။ အပင်ငယ်မျိုးဖြစ်၍၊ ရွက်မြွှာများ ရွက်ပြိုင်ထွက်ကြသော ရွက်ပေါင်းဖြစ်သည်။ ရွက်မြွှာကလေးများသည် ဥဖျားသွယ်ပုံရှိ၍ ပါးပြီး ပေါ့သည်။

ဝါဝါဝင်းသောပွင့်ချပ်လွှာငါးခုပါရှိ၍၊ ဝါစိမ်းစိမ်းဝတ်ဆံကလေးများရှိသောအပွင့်များသည် အကိုင်းများတွင် အဆုပ်လိုက် အခိုင်လိုက် လှပစွာ ပူးပွင့်ကြသည်။ အရွက်များ ရော၊ အပွင့်များပါအတန်ငယ်အနံ့နံ့သည်။ ပြည်ပန်းညိုအရွက်နုများကို ဟင်းချိုချက်၍လည်းကောင်း၊ ရေနွေးဖျော၍ အတို့အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သုတ်၍လည်းကောင်း စားသုံးကြသည်။ လူမမာများအတွက် ဓာတ်စာဟင်းချိုရွက်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အပူရှုပ်၍ အသံဝင်သူများအတွက် သင့်လျော်သည်။ ထို့ကြောင့် အပွင့်လှသောအပင်မျိုးဖြစ်သော်လည်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဟင်းချိုရွက်အပင်အဖြစ်ဖြင့်သာ ခြံဝင်းများအတွင်း၌ စိုက်ပျိုးလေ့ ရှိကြသည်။

ပြည်ပန်းညို၏အသီးသည် အသီးတောင့်ဖြစ်သည်။ ပြားပြားပါးပါးအသီးတောင့်များဖြစ်၍ ဖလက်မမှစလက်မအထိရှည်ပြီးလျှင် ၁/၂လက်မမှ ၃/၄လက်မအထိ မြက်ရှိသည်။ အသီးတောင့်ထဲတွင် အစေ့၂၀မှ၃၀အထိ ရှိသည်။

ပြည်မြို့

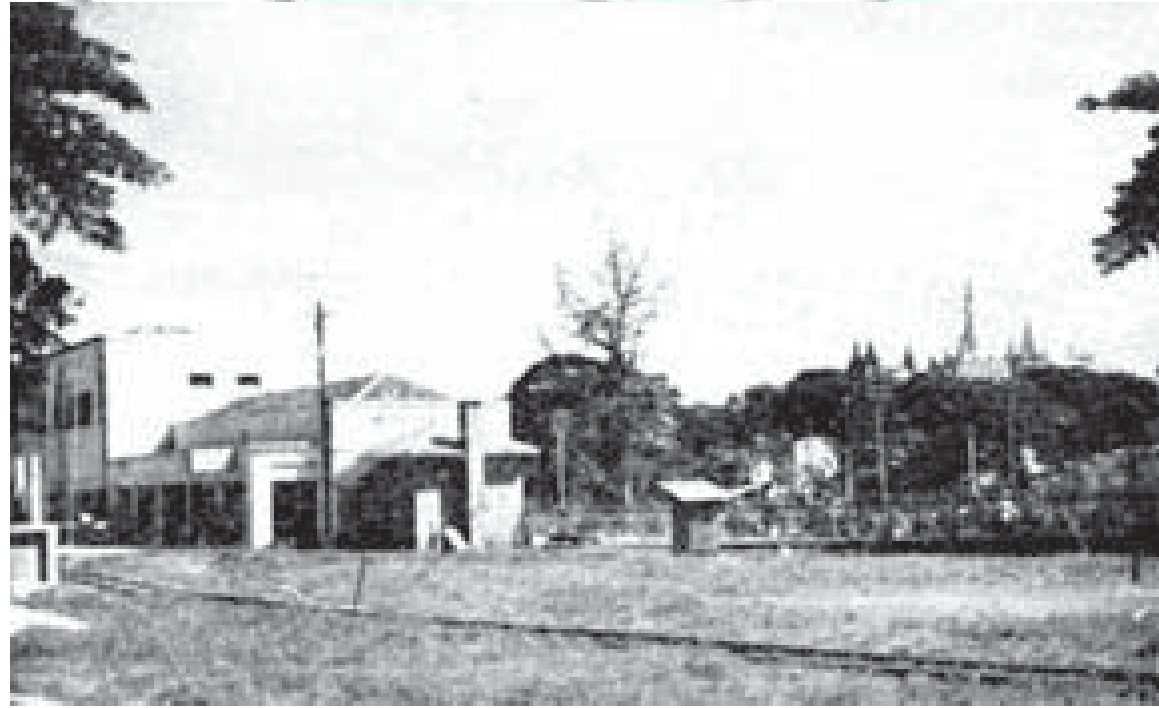
ပြည်မြို့။ ။ပြည်မြို့သည် ပြည်ခရိုင်၏ ခရိုင်ဝန်ရုံးစိုက်ရာ မြို့ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်မြို့၏ မြောက်ဘက်ယွန်းယွန်း ၁၆၁မိုင် ဝေး၍၊ နဝင်းချောင်းနှင့် ဧရာဝတီမြစ်တို့ဆုံရာ အရှေ့ဘက် ကမ်းတွင်တည်ရှိသည်။ အကျယ်အဝန်းအားဖြင့် ၉၈တုရန်း မိုင်ရှိသည်။

ပြည်မြို့ကို မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၀၁၃ခုမှစ၍ ဒုက္ခဘောင် မင်းကြီးက သရေခေတ္တရာမြို့ဟူသော အမည်ဖြင့် တည် ထောင်သည်။ ပျူလူမျိုးများစွာ နေထိုင်ရာဖြစ်သည့် မြို့ ဟောင်းနေရာမှာ ယခုပြည်မြို့အတွင်းဘက် ၅ မိုင်ခန့် လောက်တွင်တည်ရှိသည်။ ခရစ် ၈ ရာစုနှစ်လောက်တွင်မွန် တို့က မြို့တော်ကို ထိပါး နှောင့်ယှက်သဖြင့် မြန်မာမင်းများ စွန့်ခွာသွား၍ပုဂံတည်သောအခါ၊ ပျူလူမျိုးအကြွင်းအကျန် တို့က မြို့တော်ကြီးအဖြစ်တည်ထောင်နေထိုင်ကြပြန်သည်။ ထို့နောက် တစ်ဖန် ၁၆ရာစုနှစ်အတွင်း၌ မြန်မာဘုရင်များက သိမ်းယူပြီးလျှင် ဘုရင်ခံထား၍အုပ်ချုပ်သည်။ ၁၈၅၂ ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတွင် မြန်မာတို့စစ်ရေးနိမ့်သဖြင့် ပြည် မြို့သည် ဗြိတိသျှအစိုးရလက်အောက်သို့ ကျရောက်သွား လေသည်။ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် မီးအကြီးအကျယ်လောင်သဖြင့် ပြည်မြို့ကို အကွက်များရှိက်၍ အသစ်ပြန်လည်ထူထောင်ရ သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်၍ ၁၉၄၂ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂ရက်နေ့ တွင် ဂျပန်လက်တွင်းသို့ ကျရောက်ပြီးလျှင် ၁၉၄၅ ခုနှစ် မေလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှတို့က ပြန်လည်သိမ်းပိုက်

သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကာလအတွင်းကလည်း ဗုံးဒဏ်အ ကြိမ် ကြိမ်ခံရသဖြင့် အတော်ပင်ပျက်စီးရပြန်သည်။

ပြည်မြို့ကို ရပ်ကွက်ပေါင်းများစွာခွဲထားသည်။ မြောက် ဘက်တွင် နဝင်းရပ်၊ အရှေ့ဘက်တွင်ရွာဘဲရပ်၊ တောင်ဘက် တွင်ဆင်စုရပ်၊ အလယ်ပိုင်းတွင် ရွှေကူရပ်နှင့် ဆံတော် ရပ်တို့ရှိသည်။ တောင်နှင့်မြောက်တန်းနေသော ကမ်းနား လမ်းတစ်လျှောက်၌ကား အစိုးရရုံးများ၊ မြူနီစီပယ်ရုံး၊ ခရစ်ယန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းနှင့် စကားပြော ကြေးနန်းရုံး စသည့် အဆောက်အအုံကြီးများရှိသည်။ ကမ်းနားလမ်းကို အခြေတည်၍အရှေ့ဘက်သို့လမ်းများဖောက်သည်။ မြို့သည် နိမ့်သဖြင့် မိုးအခါ၌ နဝင်းချောင်းရေလျှံသဖြင့် ရေဘေး ဒုက္ခ မကြာမကြာကြုံတွေ့ရသည်။ မြို့သူမြို့သားများသည် မြစ်ရေနှင့် ၁၈၈၅ ခုနှစ်က စတင်တူးဖော်သော အဝီစိတွင်း ရေများကို သောက်သုံးကြရသည်။

ပြည်မြို့သည် ရေလမ်းဖြင့်သာမဟုတ် ကုန်းလမ်းဖြင့်ပါ အသွားအလာလွယ်ကူသည်။ ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင် ဖောက်လုပ် သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဦဆုံးမီးရထားလမ်းဖြစ်သည့် ရန်ကုန်-ပြည်မီးရထားလမ်း၏ လမ်းဆုံးမြို့ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန် ပြည်ကားလမ်း၊ ပြည်-ကျောက်ပန်းတောင်းကားလမ်း၊ ပြည် တောင်တွင်းကြီးကားလမ်း စသည်ဖြင့်အထက်အောက် မြို့ များသို့ ကားလမ်းများဖြင့် ဖြောင့်ဖြူးစွာဆက်သွယ် ထားရာ ပြည်မြို့သည် အရောင်းအဝယ်အလွန်စည်းကားပြီး

ပြည်မြို့ မီးရထားဘူတာရုံအနီးမှ ရွှေဆံတော်စေတီအား ဖူးမျှော်ရစဉ်

www.foreverspace.com.mm

ပြည်မြို့မြောက်ဖက် ရွှေဆံတော်စေတီ၏ရှုခင်း

လျှင် လူဦးရေလည်း တစ်နေ့တခြားတိုးတက်လျက်ရှိသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ် သန်းကောင်စာရင်းအရ ပြည်မြို့၏ လူဦးရေသည် ၃၆၉၉၇ ယောက် ဖြစ်သည်။

ပြည်မြို့၏တန်ခိုးကြီးဘုရားမှာဆင်စုရပ် မြောက်ဘက်ရှိ တောင်ကုန်း၌ ဘုရားရှင်၏ဆံတော်ကိုဌာပနာ၍ တည်ထားသောရွှေဆံတော်ဘုရားဖြစ်သည်။ ပြည်မြို့၏ တဘက်ကမ်း၌ မူတန်တော်မူတောင် ဖိုးဦးတောင်ဘုရားများသည် ထင်ရှားရှိသည်။ ပြည်မြို့အရှေ့ဘက် ၃ မိုင်ကွာတွင် နိဗ္ဗန္ဒတောရ၊ အင်ကြင်းမြောင်တောရစသောသူတော်သူမြတ်တို့ တရားကျင့်ရာထင်ရှားသောတောရများရှိသည်။ ပြည်မြို့၏ ထင်ရှားသော ထွက်ကုန်မှာ ပိုးထည်၊ ချည်ထည်၊ သစ်၊ ရှားစေး၊ ဆန်စပါးနှင့် ဩဇာသီးတို့ဖြစ်သည်။

ပြဿဒါး။ ။ပြဿဒါးဟူသည် အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ပျက်စီးခြင်းဖြစ်၏။

ပြဿဒါးဟူသောအရေးအသားသည် အနက် အဓိပ္ပါယ် မရှိဟု ယဉ်ကျေးမှုဌာန ညွှန်ကြားရေးဝန်ဟောင်း ဦးသာ မြတ်ရေးသားအပ်သောမြန်မာစာလုံးပေါင်း အဘိဓာန်ချုပ်

ခေါ် မြန်မာစာ ရေးထုံးကျမ်း (ဒုတိယနှိပ်ခြင်း) စာမျက်နှာ ၂၃၈ တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထား၏။

“ပြဿဒါးသည် သင်္သကရိုက်သက် စကား ဗျတ္တ=ဗျသတ=ဗျသတားရက်၊ မြန်မာမှုနှင့် “ ပျသဒါး ” ရေးထုံးများကိုလည်းတွေ့ဘူး၏။ ပြဿဒါး ဟူသော အရေးအသားသည် အဓိပ္ပါယ်မရှိချေ။

(တောင်ပေါက်မှတ်စုမှ ဆောင်ပုဒ်)

(က) ဗျတ္တ-ပဒ၊ ဖျက်ခေါ်ထ၊ မှတ်ကြ-ဗျသတား။

(ခ) ပါကတ-ဗျကရဏ၊ နည်းအရ၊ ခေါ်ထယင်း စကား။

(ဂ) ခေါ်မာဂဓ၊ ပါဂယ။ ဗျတ္တ ဝတ္တ ဗား။

(ဃ) ပျက်စီးအနက်၊ ဤအချက်၊ မှတ်လျက်အမြဲထား။ မှတ်ချက် ။ ။ပါကတ = ပါဂယ = ပြာကြိုက်=ပြာကရိုက် ဘာသာ။”

ပြဿဒါးရက်ရွေးနည်း

တမာ-သရက်-အင်ကြင်း-ဆူးရစ်၊ လေးလစဉ်လစ်၊ ပြဿဒါးဖြစ်။ တန်ခူးလကို တမာကဆုန်လကိုသက်ရင်း စသည်ဖြင့် လေးလစီရှေ့ဝါခေါင်လ၊ နတ်တော်လကျလျှင် တမာက ပြန်ရေ၊ ပြဿဒါးနေပြဿဒါးအရပ်သို့ သွားလျှင် သာ၍ခိုက်သည်။ ကြွင်းအရပ်မှာ မထောင်းတာဟု ဆရာတို့ဆိုကုန်ကြ၏။ (သုတသန္နိစယကျမ်း)

တစ်နည်းပြဿဒါးရက်ရွေးနည်း

တန်ခူး ဝါခေါင်၊ တိမ်တောင် ထွန်းပေါ်၊ လနတ်တော်၊ မလျော်မြေနှင့်ကြွက်။

ကဆုန် တော်သလင်း၊ ပြာသိုတွင်း၊ ဆင်မင်းဗုဒ္ဓါ၊ ရက်သောကြာ။

လမှာနယုန်၊ ကျတ်တုံ သီတင်း၊ နှင်းဆွတ်စို၍၊ တပို့တွဲ။ ကြဉ်ဖဲကြလေ၊ တနင်္ဂနွေ-တနင်္လာ ရက် နှစ်ဖြာတည်း။

ဝါဆိုတန်ဆောင်မုန်း၊ ပူးတုံတပေါင်း၊ မကောင်းခြင်သို့၊ ဟိုင်းကိုတွေ့။

အထက်ပါ ပြဿဒါးရက်ရွေးနည်းကား ဝါထပ်သောနှစ်များတွင် ပထမဝါဆိုနှင့်ဒုတိယဝါဆိုတွင် ပြဿဒါးရက်များ ဖြစ်သော၊ အင်္ဂါနှင့်ရာဟုနေ့များသည် နှစ်လလုံးတူညီ၏။ အကယ်၍ ပြက္ခဒိန်တော်ပညာရှိအဖွဲ့မှာ သဘောကွဲလွဲမှုဖြင့် ဝါထပ်နှစ်မညီညွတ်ရှိနေလျှင်၊ ဤပြဿဒါးရက်ရွေးနည်းမှာလည်း အလွဲလွဲအချော်ချော်ဖြစ်သည်။ ထိုအတွက် မြန်မာလနှင့်ယှဉ်သော ပြဿဒါးရက်ရွေးနည်းများမူမှန်မဟုတ်နိုင်။ တနင်္ဂနွေဂြိုဟ်မိသရာသီအဝင်မှစ၍ယင်းသည့်ရာသီ၌ရှိစဉ် အတွင်း၌သာ ကြာဿပတေးနှင့် စနေနေ့များသည် ပြဿဒါးရက်များဖြစ်ကြ၏။

ပြဿဒါးရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနှင့်သောကြာ
သည်ပြဿဒါးဖြစ်၏။

မေထုန်ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ တနင်္ဂနွေနှင့်တနင်္လာ
သည်ပြဿဒါးဖြစ်၏။

ကရကဋ်ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ အင်္ဂါနှင့်ရာဟု
သည် ပြဿဒါးဖြစ်၏။

သိဟ် ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ ကြာသပတေး
နှင့်စနေသည် ပြဿဒါးဖြစ်၏။

ကန်ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနှင့်သော
ကြာသည်ပြဿဒါးဖြစ်၏။

တူ ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ တနင်္ဂနွေနှင့်
တနင်္လာသည်ပြဿဒါးဖြစ်၏။

ဗြိတ္တရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ အင်္ဂါနှင့်ရာဟုသည်
ပြဿဒါးဖြစ်၏။

မနုရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ ကြာသပတေးနှင့်
စနေသည်ပြဿဒါးဖြစ်၏။

မကာရရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ ဗုဒ္ဓဟူးနှင့်သော
ကြာသည် ပြဿဒါးဖြစ်၏။

ကု ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ တနင်္ဂနွေနှင့်
တနင်္လာသည်ပြဿဒါးဖြစ်၏။

မိန်ရာသီ၌ရှိသောရက်များတွင်၊ အင်္ဂါနှင့်ရာဟုသည်
ပြဿဒါးဖြစ်၏။

မြန်မာပြက္ခဒိန်သည် နေသွားနှင့် မကိုက်ညီချေ။ တန်ခူး
လမှ စ၍ တပေါင်းလအထိ ၃၅ ရက်ရှိ၏။ နေသွားနှစ်
သို့မဟုတ် သက္ကရာဇ်နှစ်တစ်နှစ်တွင် ၃၆၅ ၂/၄ ရက်ရှိ၏။
သင်္ကြန်တက်ရက်သည် နေသွားနှစ်၏နှစ်ဆန်းဖြစ်၏။ တနင်္ဂ
နွေဂြိုဟ်မိဿရာသီဝင်သည့် အချိန်ဖြစ်၏။ အိမ်သုံးပြ
က္ခဒိန်မူကား တန်ခူးလဖြစ်၏။ သို့သော်နှစ်ဆန်းရက်နှင့်မ
ကိုက်ညီချေ။ ၁၃၂၁ ခုနှစ်တန်ခူးလ ၁၀ရက်နေ့တွင် မြန်မာ
နှစ်ဆန်းတစ်ရက်ဖြစ်သည်။ ၁၃၂၂ခုနှစ်တန်ခူးလဆုတ်
၆ရက်နေ့တွင်မြန်မာနှစ်ဆန်းတစ်ရက်ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့်
တန်ခူးလဆန်း ၁ရက်နေ့မှစ၍တန်ခူးလဆုတ်၅ ရက်အ
တွင်းတွင်၊ တနင်္ဂနွေဂြိုဟ်သည် မိန်ရာသီတွင်တည်ရှိခြင်း
ကြောင့်အင်္ဂါနှင့်ရာဟုနေ့များသည်သာ ပြဿဒါးရက်များ
ဖြစ်ရမည်။ တန်ခူးလဆုတ်၆ရက်နေ့မှစ၍၊ ကဆုန်လဆုတ်
၆ရက်နေ့အတွင်း၌မူကား၊ ကြာသပတေးနှင့်စနေနေ့များ
သာလျှင် ပြဿဒါးရက်များဖြစ်ရမည်။ အိမ်သုံးပြက္ခဒိန်မူ
ကားတန်ခူးလဆန်း၁ရက်နေ့မှစ၍ တန်ခူးလဆုတ်၁၄ရက်
ထိကြာသပတေးနှင့်စနေသည် ပြဿဒါးနေ့များဖြစ်ကြ၏။

ထိုအတွက်သင်္ကြန်တက်ချိန်မှပထမရက်ပေါင်း၃၀ကျော်
အတွင်း၌တနင်္ဂနွေဂြိုဟ်သည် မိဿရာသီအတွင်း၌ရှိခြင်း
ကြောင့်ပြဿဒါးရက်များအဖြစ်ဖြင့် ကြာသပတေးနှင့်စနေ

နေ့များတွင်သာရှောင်လျှင် ပိုမို၍ယုတ္တိရှိသည်။ ဒုတိယရက်
၃၀ အတွင်း၌တနင်္ဂနွေဂြိုဟ်သည် ပြဿရာသီအတွင်း၌ရှိ
ခြင်းကြောင့် ဗုဒ္ဓဟူးနှင့်သောကြာနေ့ကို ပြဿဒါးနေ့များအ
ဖြစ်ရှောင်လျှင်ပို၍ယုတ္တိရှိမည်။ တနင်္ဂနွေဂြိုဟ် မိဿပြဿ
မေထုန်စသည့်ရာသီများသို့ဝင်သည့် နေ့ရက်များကို သိလို
လျှင်၊ နှစ်စဉ်ထုတ်ဝေသော သံဒိဋ္ဌနေ့စဉ်ဂြိုဟ်သွား ပြက္ခဒိန်
ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့်သိနိုင်လေသည်။

ဦးအုန်းကြိုင်

ပြုစွာသဋ္ဌနက္ခတ် ။ ။ နက္ခတ် ၂၇ လုံး-ရှု။

ပြီးချိဦး(မြန်မာ ၁၂၄၀-၁၂၅၅) ။ ။ ဂီတနှင့် စာပေတွင်
ထူးချွန်လှသောဦးပြီးချိကို အများက မဟာဂီတဦးပြီးချိ
ဟုခေါ်ကြသည်။ ဦးပြီးချိသည် ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၂၄၀
ပြည့်နှစ်တွင် ကျိုက်လတ်မြို့၌ အဖ ဆရာစိ၊ အမိ ဒေါ်ထွေး
တို့မှဖွားမြင်သော သားကြီးဩရသာဖြစ်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူ
ဆရာစိ၏အဘိုးသည် ဗန်ကျီဝန်ဦးရွှေရုပ် ဖြစ်လေသည်။
ဦးပြီးချိသည်ငယ်စဉ်ကပင် ဂီတဖက်တွင်ပါရမီသန်လှ
သည့်အလျောက်၊ ၁၁ နှစ်သားအရွယ်ကပင် သီချင်းရေး
ဆရာဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်ကအလွန်ခေတ်စားခဲ့သောမေး
ရိုက်မေးဝဲသီချင်းရေးရာတွင် မောင်ပြီးချိကလေးသည် လူ
တိုင်းလက်ဖျားခါရလောက်အောင် ထူးခန်သောသီချင်း
ရေးဆရာကလေးဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၆ နှစ်သား ပြည့်မြောက်
သောအခါ၊ စောင်းပညာကို မင်းပွဲသဘင်တွင်ထင်ပေါ်
လောက်အောင်တတ်မြောက်ခဲ့သည်။ ကျိုက်လတ်၊ ဖျာပုံ
နယ်ဖက်သို့ ရောက်ရှိလာကြသော မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်မှ
စာရေးဆရာနှင့် သဘင်ပညာသည်များသည် မောင်ပြီးချိ
ကလေးနှင့်ပညာပြိုင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်ကြရသည်က များ
လေသည်။

အသက် ၁၃နှစ်အရွယ်ကပင် ဦးပြီးချိသည် မိဘနှင့်
အတူမနေဘဲ၊ ကွမ်းခြံကုန်းမြို့သို့သွားရောက်ကာ ကိုယ်သူ
ကိုယ်ချွန်၍ ပညာများရှာမှီးဆည်းပူးနေခဲ့သည်။ အဖက်ဖက်
မှ ပညာစုံဆည်းပူးပြီးနောက်၊ အသက် ၃၀အရွယ်ခန့်တွင်
ဆေးဆရာအဖြစ်အသက်မွေးလေသည်။ အသက် ၃၉နှစ်အ
ရွယ်တွင် ပထမကမ္ဘာစစ်ပြီးခါနီး၌ စစ်စရိတ်အတွက် စပါး
ယိုရွာဦးဘရှင်ထောင်သောဇာတ်အဖွဲ့တွင် ဦးပြီးချိသည်
အုပ်ချုပ်သူ ဇာတ်ဆရာအဖြစ်လိုက်ပါရသည်။ ထို့နောက်
ရန်ကုန်မြို့၌ ထိုအချိန်ကအလွန်ခေတ်ကောင်းနေသော
ပညာအလင်းသတင်းစာတိုက် ပိုင်ရှင်များက လယ်တီဆရာ
တော်ဘုရားကြီး၏ဩဝါဒအတိုင်း ဦးပြီးချိအား အယ်ဒီတာ
အဖြစ်ခေါ်ယူခန့်ထားသည်။ ပညာအလင်း သတင်းစာတွင်
ဦးပြီးချိသည် စိန္တာသက္ကဟူသော ကလောင်အမည်ဖြင့်

ပြီးချိ၊ ဦး

မဟာဂီတပေါင်းချုပ်ကို ရှာဖွေပြုစုခဲ့သူ ဦးပြီးချိ

ရေးသားရာ အထူးကျော်ကြားသည်။ ထို့နောက် မြန်မာ့အလင်း သတင်းစာသို့ရွှေ့ပြောင်း၍ လုပ်ကိုင်ပြန်ရာ ဘိုးမင်းကျော်၊ အရေးတော်နေဒွန်း စသော ကလောင်အမည်များဖြင့် ပို၍ကျော်ကြားလာပြန်သည်။ မြန်မာ့အလင်းသတင်းစာတွင် ဘိုးမင်းကျော်ကလောင်အမည်ဖြင့် ဦးပြီးချိရေးသားသော နိုင်ငံရေးဘုရားကိုးဆူကပ်ပွဲဆောင်းပါး၌ နိုင်ငံရေးဂြိုဟ်ကြီးတို့ပါ ပူးတွဲပင့်လေရာ အလွန်လူကြိုက်များလှသဖြင့် ယင်းဆောင်းပါးကို သတင်းစာ၌ မကြာစမှ အကြိမ်ကြိမ် ပြန်ထည့်ခဲ့ရဘူးသည်။ မြန်မာ့အလင်းတိုက်၌ အမှုထမ်းနေစဉ်အတွင်း ကျိုက်ထီးရိုးဘုရားဘူးသွားခရီးစဉ်ကို သိမှတ်စရာတွင် ရွှင်ပြုံးစရာများကြားညှပ်၍ ကျိုက်ထီးရိုးနတ်လမ်းညွှန်ဟူသော စာအုပ်တစ်အုပ်ပြုစုထုတ်ဝေရာ လူကြိုက်အလွန်များသည်။ မြန်မာ့အလင်းတိုက်မှတစ်ဖန် မောရဝတီသတင်းစာတိုက်သို့ပြောင်း၍၊ ထိုတိုက်မှ ထုတ်ဝေသောမြန်မာ့ရီဗျူးဂျာနယ်တွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် လုပ်ကိုင်ပြန်သည်။ ထို့နောက် ဝါဏီဇူသတင်းစာတွင် အယ်ဒီတာအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။

ဝါဏီဇူသတင်းစာ အယ်ဒီတာအဖြစ် လုပ်ကိုင်နေစဉ်၊ အမျိုးသားပုံနှိပ်တိုက်ပိုင်ရှင် ဦးမြင့်၏ တိုက်တွန်းချက်အရ မဟာဂီတပေါင်းချုပ်ကျမ်းကြီးကိုပြုစုသည်။ ထိုကြောင့် မဟာဂီတဦးပြီးချိဟု အများကခေါ်ကြလေသည်။ ထိုနောက် သူရိယသတင်းစာတိုက်တွင် နတ်ထွက်သွားသူ ဆရာလွန်းနေရာ၌ ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ရသည်။ သူရိယ၌လုပ်ကိုင်နေစဉ်၊ ကစားနည်းအမျိုးမျိုးကျမ်းနှင့် နေအေး၏လိမ်နည်းအမျိုးမျိုး စာအုပ်ကိုရေးသားလေသည်။ ဆရာကြီး၏ မောင်နေအေးလိမ်နည်းအမျိုးမျိုးစာအုပ်မှာ အလွန်လူကြိုက်များ၍ကျော်ကြားလှသည်။ ဦးပြီးချိသည် မဟာဂီတ တတ္ထဒီပနီကျမ်းကိုလည်း ပြုစုခဲ့သေးသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းစာအုပ် မပြီးမီ ၁၂၈၉ ခုနှစ်တပို့တွဲလဆန်း ၄ရက်နေ့တွင်ကွယ်လွန်သွားလေသည်။

ဦးပြီးချိသည် မြန်မာ တစ်နိုင်ငံလုံး ရတုပြိုင်ပွဲကျင်းပရာ၌ ခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဟောင်းမစ္စတာဗားနတ်ဟောက်တန်၏ ပထမဆုကိုရရှိသူဖြစ်သည်။ ရတုကဗျာ သီချင်းတို့စပ်ဆိုရာ၌ သိပ်သည်းအနက်ပေါ်လှသဖြင့်ကျော်ကြားကာ၊ တဟုန်တည်းထင်ရှားခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဆရာကြီး၏ 'တေးဘုမ္မာ၊ အနိစ္စာ ဒုက္ခ၊ အနတ္တာ၊ တရားမရလို့ များလှသံသရာ၊ ကာမောဃာ၊ ဘဝေါဃာ၊ ဒိဋ္ဌောဃာ၊ အဝိဇ္ဇောဃာ၊ စိတ်မောဟာမကင်းတာ၊ အရင်းခံသူတဏှာ' အစချီသောဓမ္မဂီတနမ္မိန္ဒသီချင်းသည် ယင်းခေတ်ကသာမဟုတ်၊ ယခုအနှစ် ၅၀တိုင်သည်အထိပင်ထင်ရှားလူကြိုက်များလျှက်ပင်ရှိသေးသည်။ ယင်းသီချင်းကိုကျိုက်လတ်အဘိဓမ္မာဆရာကြီးဆရာလှိုက်သည် တစ်ပိုဒ်တစ်ပုဒ်စီဆိုပြီးလျှင်၊ အကျယ်ချဲ့၍အဘိဓမ္မာကိုဟောရာ ခုနစ်ရက် တိတိဟောရသောဟူ၏။

ဆရာ ဦးပြီးချိသည် အရေးအသားနှင့်ဂီတဖက်၌သာ ကျွမ်းကျင် တတ်မြောက်သည် မဟုတ်၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပုနှင့် ပန်းဘဲ အတတ်မှအစ လက်မှုအနုပညာအစုံ တတ်မြောက်သူဖြစ်သည်။ ဘုန်းကြီးပုံ ပွဲတော်များအတွက်မီးကျို၊ မီးပန်း၊ ဗျောက်အိုး ပေထုပ်စသည်ပြုလုပ်ခြင်း၊ သူကိုယ်တိုင် ဦးစီးထောင်သော ဇာတ်ပွဲများတွင် နန်းတော်ကား၊ မြို့ရိုးကား၊ တောကား၊ တောင်ကားမှန်သမျှကို ကိုယ်တိုင်ရေးဆွဲ တပ်ဆင်ခြင်းတို့ကိုပြုသည်။ ထိုပြင် ဦးပြီးချိကျိုက်လတ်မြို့တွင်နေထိုင်စဉ် အသက် ၂၀အရွယ်က ဧရာဝတီမီးသင်္ဘောကြီး စက်ဝင်းအတွင်းသို့ သုံးကြိမ်မျှ ဝင်ကြည့်ဘူးရုံဖြင့်၊ အလျား ၅ ပေခန့်ရှိသောမီးသင်္ဘောကို တည်ဆောက်ရာ၊ ထိုစဉ်ကကျိုက်လတ်မြို့ သို့ရောက်လာ ဖသော အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် မစ္စတာမက္ကဆွဲက အင်ဂျင်နီယာလက်မှတ်မရှိသဖြင့်၊ နောက်နောင်မပြုလုပ်ရန် တားမြစ်၍ ငွေ ၅၀ ပေးကာ သူ၏သင်္ဘောကလေးကို ယူသွားလေသည်။

ဦးပြုံးချိုသည် ပညာမျက်စိရှိသူဖြစ်သည့်အလျှောက် မည်သည့်အတတ်ကိုမဆို ခဏမျှသင်ရုံဖြင့် ပေါက်မြောက် စွာတတ်မြောက်သူဖြစ်သည်။ ငါးသလောက်ပိုက်ထိုးနည်း၊ ငွေဒင်္ဂါးအတုသွန်းလုပ်နည်းတို့မှအစ သင်ယူလေရာ၊ အံ့ဩလောက်အောင် ဖြစ်မြောက်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်သူဖြစ်သည်။

ပွားဆရာကြီးဦး(မြန်မာ ၁၂၃၃-၁၃၁၂) ။ ။ရမည်း သင်းခရိုင်ရေကောင်းမြို့အနီးရွာတန်းရွာကြီး၌ မြန်မာ သက္ကရာဇ် ၁၂၃၃ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း ၆ရက်၊ စနေနေ့တွင် ဦးပွားကို အဖဦးကျ၊ အမိဒေါ်စံငြိမ်းတို့မှဖွားမြင်သည်။ မျိုးရိုးအစဉ်အဆက်မှာ ရေကောင်းမြို့သူကြီးမျိုးဖြစ်သည်။

အသက်ခြောက်နှစ်အရွယ်တွင် မင်းကျောင်းဆရာတော် အရှင်သာသနထံတွင် ပညာဆည်းပူးသည်။ တဆွဲလေးနှစ်အရွယ်တွင် ထိန်ကန်ဆရာတော်အရှင်စက္ကိန္ဒထံသို့ရောက်၍ ရှင်သာမဏေပြုပြီးလျှင် အဋ္ဌသာလိနိအဋ္ဌကထာ၊သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ၊ ပဉ္စပကြိုဏ်အဋ္ဌကထာတည်းဟူသော အဘိဓမ္မာကျမ်းစာများကို သင်ကြားခဲ့သည်။

ထို့နောက် ဗေဒင်ပညာသင်လိုသောဆန္ဒ ပြင်းပြသဖြင့် အုတ်ပိဆရာတော်ကြီးနှင့်ရမည်းသင်းနယ် သိမ်ကုန်းကြီးရွာ ဥယျာဉ်တိုက်ဆရာတော် ဦးစာရိတ္တတို့ထံတွင် ဘာသုတိ

ကျမ်း၊ သူရိယသိဒ္ဓန္တကျမ်း၊ စက်ကော်၊ မန်းကောက်၊ ကြံဒီတိုင်း၊ နက္ခတ်တိုင်းစသောဗေဒင်ပညာတို့ကိုသင်ကြားခဲ့သည့်ပြင်၊ ထူးခြားနက်နဲလှသော လိလာဝတီကဏန်းကျမ်းကြီးကိုလည်းသင်ကြားခဲ့သည်။ ဗေဒင်ကျမ်း များစွာတို့ကို သင်ဆဲမှာပင် ပျို့၊ ကဗျာ၊ လင်္ကာ၊ ဧချင်းစသော မြန်မာစာပေတို့ကိုလည်း သင်ကြား လေ့လာခဲ့၏။ ဤသို့ စာပေကျမ်းဂန်တို့ကို ထူးခြားစွာတတ်မြောက်ခဲ့ပြီးနောက်၊ ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်လာ၍ စာတော် ပြန်ဌာနတွင် ပထမ၊ နောက်ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်တွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ မြန်မာစာပြဆရာကြီးအဖြစ်ဖြင့် စာပေပို့ချခဲ့လေသည်။ ဆရာကြီးကား စာပေကျမ်းဂန်များကိုနှုတ်တက်အာဂုံရသည်က များသဖြင့်တက္ကသိုလ်တွင် စာပေသင်ကြားရာ၌ စာအုပ်မဆောင်ဘဲ နှုတ်တိုက်ရွတ်ဆို သင်ကြားနိုင်သောသတ္တိရှိ၏။ အငြိမ်းစား ရိက္ခာတော်ရပြီးနောက်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ကို ၁၂၉၇ (၁၉၃၅) ခုနှစ်တွင် ချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။ ၁၃၁၂ ခုနှစ် နတ်တော်လဆန်း ၁ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့၌ ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်လေသည်။

ပွားတိုရီးကိုးကျွန်း။ ။ပွားတိုရီးကိုး ခနသဟာယ နိုင်ငံဟုခေါ်သည့် ပွားတိုရီးကိုးကျွန်းသည် ကယ်ရစ်ဗျန် ပင်လယ်ထဲရှိသာယာလှပ၍ မြေညီဇာထက်သန်ကောင်းမွန်သောကျွန်းတကျွန်း ဖြစ်သည်။ ထိုကျွန်းသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအစောင့်အရှောက်ကို ခံယူထားသော်လည်း၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရသည့်အပြင်၊ ဒီမိုကရေစီစနစ် ထွန်းကားလျက်ရှိသည်။ အခြား အမေရိကန်ပိုင်နယ်များထက်လည်း ပိုမိုလွတ်လပ်သည်။

ပွားတိုရီးကိုးသည် အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစုထဲမှ ကျွန်းတစ်ကျွန်း ဖြစ်သည်။ ဟေးတီးကျွန်း၏ အရှေ့ဘက်တွင်မိုင် ၇၀ ကွာဝေး၍၊ ဖလော်ရီဒါကျွန်းဆွယ်၏ အရှေ့တောင်ဘက် မိုင် ၁၀၀၀ ခန့် အကွာတွင်ရှိသည်။ ခရစ္စတိုဖာကိုလံဗပ်သည် အမေရိကန်တိုက်ကိုစတင်တွေ့ရှိသည်ဟုဆိုကြရာ၌ စင်စစ်ကိုလံဗပ် ပထမဦးဆုံးခြေချရာသည် ပွားတိုရီးကိုးကျွန်း ဖြစ်သည်။ ၁၅၁၀ ခုနှစ်တွင် စပိန်လူမျိုးများ စတင် အခြေစိုက် နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။

ကျွန်း၏အသွင်အပြင်မှာ လေးထောင့်လျားလျားဖြစ်၍၊ အလျားမိုင် ၁၀၀၊ အနံ ၃၅ မိုင်ခန့်ရှိသည်။ တစ်ကျွန်းလုံး၏အကျယ်အဝန်းမှာ ၃၄၃၅ စတုရန်းမိုင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၀ပြည့်နှစ်သန်းကောင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၂၂၀၇၀၃ ယောက်ရှိသည်။ စတုရန်းမိုင်တစ်မိုင်လျှင် ပျမ်းမျှ လူ ၆၄၃ ယောက်နေထိုင်ကြရာ၊ ကျွန်း၏အကျယ်အဝန်းနှင့်မလိုက်အောင် များပြားသည်။ လူဦးရေ၏ ၄ ပုံ ၃ပုံ ခန့်သည် မျက်နှာဖြူများဖြစ်၍၊ များသောအားဖြင့် စပိန်

မြန်မာပညာရှိ ဆရာကြီးဦးပွား

အဆက်အနွယ်များ ဖြစ်သည်။ ကျန်လူဦးရေမှာ ကပ္ပလီနှင့် ကပ္ပလီကပြားများဖြစ်သည်။

ပွားတိုးရိုးကျွန်း၏ မြေမျက်နှာပြင်မှာ များသောအားဖြင့် တောင်ထူထပ်သည်။ မြစ်များသည် မြောက်ဘက်မှတောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းကြသည်။ ကျဉ်းမြောင်းသော ကမ်းမြောင်းဒေသနှင့် အတွင်းပိုင်းရှိ တောင်ကြားများ၌သာ မြေပြန့်များကိုတွေ့ရသည်။ ယင်းမြေပြန့် ဒေသများသည် အလွန်မြေဩဇာထက်သန်၍ စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသည်။ တောင်စောင်းများတွင်လည်း စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြသည်။

အပူပိုင်းဒေသတွင် တည်ရှိသော်လည်း ပင်လယ်လေရသောကြောင့်မပူပြင်းလှချေ။ မျှတကောင်းမွန်သော ရာသီဥတု ရှိသည်။ တောင်တန်းဒေသများတွင် မိုးများပြီးလျှင်၊ တောင်ပိုင်းကမ်းရိုးတန်း ဒေသတွင်မိုးပါးသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဒေသတွင် ဆည်မြောင်းဖောက်လုပ်၍ စိုက်ပျိုးရသည်။ ပွားတိုးရိုးကျွန်းတွင် ကြိတ်ကို အများဆုံးစိုက်သည်။ ဒုတိယအများဆုံးစိုက်ပျိုးပင်မှာ ဆေးပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကာဖီနှင့် သစ်သီးပင်၊ ဝါဂွမ်းများကိုလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ သကြား၊ သစ်သီးဝလံ၊ အုန်းသီး၊ ဆေးလိပ်သောက်ဆေး၊ ကာဖီ၊ ရမ်အရက်နှင့် သကာရည်တို့သည် အဓိကထွက်ကုန်များဖြစ်ကြသည်။ အရက်လုပ်ငန်းနှင့် သစ်သီးစည်သွတ်လုပ်ငန်းများသည် အရေးပါသော လုပ်ငန်းများ ဖြစ်လေသည်။

ပွားတိုးရိုးကျွန်းကို ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင်ကိုလံဗတ်တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ၁၅၀၈ ခုနှစ်မှစ၍ စပိန်ကိုလိုနီအဖြစ် တည်ရှိခဲ့ရာ၊ စပိန် အမေရိကန်စစ်ပွဲအပြီးတွင် ပါရီစာချုပ် (၁၈၉၈) အရ အမေရိကန်ကရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ထိုကျွန်းကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပေး၏။ ၁၉၅၂ခုနှစ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးစည်းမျဉ်းအသစ်ရေးဆွဲပြီးနောက်၊ ပွားတိုးရိုးကျွန်းသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ပထမဦးဆုံး ပင်လယ်ရပ်ခြားနေသဟာယနိုင်ငံအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။

မြို့တော်မှာ ၁၉၅၀ပြည့်နှစ်သန်းကောင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၂၂၄၇၆၇နေထိုင်လျက်ရှိသည့် ဆန်ဟွမ်မြို့ဖြစ်သည်။

ပွေးကောင် ။ ပွေးသည်မြေကိုတူး၍ အောင်းနေတတ်သော အင်းဆက်ပိုးစား နို့တိုက်သတ္တဝါကလေးဖြစ်သည်။ ပါဏဗေဒအလိုအားဖြင့် 'တယ်လပဒီး' မျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ယင်းသို့ မြေတူးတတ်သော အလေ့နှင့်လျော်ညီစွာ ယင်း၏ကိုယ်ထည်ပုံသဏ္ဍာန်သည် ထယ်နှင့်တူသည်။ သာမန်ပွေးသည် ၅ လက်မ၊ ၆ လက်မခန့်ရှိသည်။ အမြီးသည် တစ်လက်မခန့်သာရှိ၍ အမွေးမရှိပဲနားရောင်သွေးဖြစ်သည်။ ဦးခေါင်းသည် သပ်ပုံသဏ္ဍာန်ရှိပြီးလျှင်၊ နှာတံသည် သေး၍ချွန်သည်။

ရှေ့ခြေသည်ကြီး၍၊ ခြေသည်များသည်ရှည်သည်။ ရှေ့ခြေမ၏အပြင်ဘက်တွင် ကောက်နေသောအရိုးတစ်ချောင်းလည်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေ့ခြေများဖြင့် မြေကြီးကို ဆောက်နှင့်ထွင်းသကဲ့သို့ တူးသွားနိုင်သည်။ နောက်ခြေကားတို၍သန်မာသည်။ မျက်စိပေါက်နှင့်နားပေါက် အလွန်သေး၍အမွေးများဖြင့်ဖုံးအုပ်နေသည်။ မြေတွင်း အောင်းသတ္တဝါဖြစ်သဖြင့်၊ မျက်စိကိုအသုံးပြုရန် မလိုလှသည့်အလျောက်၊ လုံးဝမမြင်သလောက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အကြားအာရုံကားအလွန်ထက်မြက်၏။ အလွန် ဝေးကွာသည့်နေရာမှ အသံလှိုင်းများကိုပင်ခံယူနိုင်သည်။ အမွေးသည် နူးညံ့၍တူသည်။ ရှေ့သို့လည်းကောင်း၊ နောက်သို့လည်းကောင်း လဲမနေဘဲ၊ မတ်ထောင်စွာပေါက်ရောက်နေသဖြင့်၊ မြေတွင်းတိုးရာ၌ ရှေ့တိုးနောက်ဆုတ်လုပ်သော်လည်း၊ အလိုက်သင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အမြဲမြေတွင်းအောင်းနေသော်လည်း၊ အမွေးသည် အညစ်အကြေးစွန်းပေနေသည်မရှိ၊ ပကတိ ပြောင်ချောနေသည်။

ပွေးများကို ကမ္ဘာမြောက်ဘက်လုံးခြမ်းရှိ သမပိုင်းဒေသများ၌ တွေ့နိုင်သည်။ သို့သော် မြောက်အမေရိကတိုက်တွင် တွေ့ရသော ပွေးများနှင့် ဥရောပတိုက်နှင့် အာရှတိုက်တို့၌ တွေ့ရသော ပွေးများသည် အလေ့အကျင့်ခြင်းတူသော်လည်း၊ ပုံသဏ္ဍာန်ချင်းမူ အနည်းငယ်ကွာခြားသည်။

ပွေး၏အဓိကအစာမှာ တီကောင်ဖြစ်သည်။ သစ်ပင် အမြစ်များကို ဖျက်ဆီးသည့်ပိုးကောင်များနှင့်ပိုးလောင်းများကိုလည်းစားတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့်ပွေးသည် အစာရှာ ဖွယ်ငယ်၊ ခြေမြေယာမြေများကို တူးဆွသဖြင့် ယင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးသည်ဆိုရမည်ဖြစ်သော်လည်း၊ ပိုးကောင်များကို စားပစ်သဖြင့် အပင်များပိုးကျ သက်သာစေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ လယ်ကြွက်များကိုပင် စားပစ်သဖြင့်၊ တောင်သူလယ်သမားတို့အား ကျေးဇူးပြုရာ ရောက်ပေသည်။ ပွေးသည် ညဉ့်အချိန်၌အစာရှာ၍၊ နေ့အချိန်တွင် တွင်းအောင်းနေတတ်သည်။ အစာအလိုငှာ မြေကိုတူး၍ရှာဖွေရာ၌၊ ပွေးသည်တစ်ညဉ့်အတွင်း၌ ပေ ၃၀၀ အထိပင်တူးသွားနိုင်သည်။ အလွန်ဆာလောင်မွတ်သိပ်တတ်သောသတ္တဝါမျိုးဖြစ်သဖြင့်၊ တစ်နေ့တည်း၌ပင် မိမိကိုယ်အလေးချိန်နှင့် ညီမျှသော အစာကိုစားကြသည်။ ၁၀ နာရီ ၁၂နာရီခန့် အစာမစားရလျှင် သေသွားတတ်သည်။

မြေကြီးပေါ်တွင် ပွေးတစ်ကောင်ကိုလွှတ်ကြည့်လျှင်၊ ယင်းသည်အငြိမ်မနေဘဲ တွားသွားကာ မြေကို တူးကြည့်နေသည်ကို မြင်ရပေမည်။ မြေပျော့နေရာကို တွေ့သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်၊ ဆက်၍တူးကာ၊ တစ်မိနစ်မတိုင်မီတွင်းထဲ၌ ပျောက်ကွယ်သွားသည်ကိုတွေ့ရလိမ့်မည်။ ပွေးသည် သာမန်အားဖြင့် အုပ်ဖွဲ့နေလေ့ရှိသည်။ ပွေးများနေထိုင်သည့်

မြေတွင်းတွင် ခပ်ဝိုင်းဝိုင်းဗဟိုခန်းမတစ်ခုရှိသည်။ ယင်းခန်းမကိုပတ်၍ အထက်တစ်ဆင့် အောက်တစ်ဆင့် ပတ်လည်ခန်း ကုန်ဆွဲဆင့်ရှိသည်။ ခန်းကူး ၂ ဆင့်ကို ထောင်လိုက်လမ်းများဖောက်၍ ဆက်ထားတတ်သည့်အပြင်၊ ဗဟိုခန်းမနှင့် ဆက်သောလမ်းများလည်း ရှိသည်။ အောက်ဖက်ခန်းကူးမှ အစာရှာထွက်ရန် လမ်းကျဉ်းကလေးများ ဖြာထွက်နေသည်။ ယင်းသို့ လမ်းပေါက်ပေါင်းများစွာ ဖောက်ထားခြင်းဖြင့်၊ ဝင်ရောက်လာသောရန်သူများကို မျက်စိလည်လမ်းမှားသွားစေသည်။ အသိုက်ရှင် ပွေးတို့မူကား မလွယ်ပေါက်မှ ရှောင်တိမ်းထွက်ပြေးနိုင်ကြသည်။ ပွေးတို့သည်သာမန်အားဖြင့်မြေအောက်တွင် အစာရှာယင်း၊ လမ်းများတူးကာနေတတ်ကြသော်လည်း၊ သားပေါက်ချိန်နှင့်ဆောင်းရာသီကဲ့သို့ အလွန်အေးချိန်များ၌မူ အသိုက်တွင်းထဲ၌အောင်းနေတတ်သည်။ ပွေးတို့သည် နွေကူးရာသီစောစောပိုင်းတွင် သားပေါက်လေ့ရှိသည်။ သာမန်ပွေးစုန်းများထက် အသိုက်တွင်းအထက်ရှိ ပွေးစုန်းများကကြီးမားသဖြင့်၊ ပွေးသိုက်ရှိမရှိကို အလွယ်တကူပင် သိနိုင်လေသည်။

ပွေး၏ သားမွေးသည် နူးညံ့ပေါ့ပါးသဖြင့်၊ အနောက်နိုင်ငံများတွင် အတွင်းအင်္ကျီ သို့မဟုတ် လည်ပတ်အဖြစ် ချုပ်လုပ်အသုံးပြုကြသည်။ သို့ရာတွင် ကြာရှည်လည်းမခံဘဲ၊ ဈေးကြီးသဖြင့် လူတိုင်းအသုံးမပြုနိုင်ကြချေ။

ပွေးကိုင်းပင်။ ။အနံ့ပြင်း၍ ခါးသော်လည်း၊ ဝမ်းနုတ်ဆေးအတွက်အသုံးပြုရသော ပရဆေးတစ်မျိုးကို ပွေးကိုင်းပင်မှရ၍၊ ယင်း ပရဆေးကိုလည်း ပွေးကိုင်းဟုခေါ်သည်။ ပွေးကိုင်းကို ပွေးကိုင်းပင်၏အသီးတောင့်နှင့် အရွက်ခြောက်တို့မှ ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပွေးကိုင်းပင်သည် နွေးသောရာသီဥတုနှင့် နွေးသမပိုင်း ရာသီဥတုများတွင် ပေါက်လေ့ရှိသောချုံပင်ငယ်မျိုးဖြစ်သည်။ အပင်၏အမြင့်သည် နှစ်ပေမှ သုံးပေ ခန့်အထိရှိသည်။ လီဂူမီနိုစီး သို့မဟုတ် ဆီဇယ်ပင်းနီယိုဒီအီး မျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍၊ ကက်ဆီယာမျိုးစိတ်ဝင်လည်းဖြစ်သည်။ ၎င်းမွေးပုံအရွက်မြွှာများထွက်သောစိမ်းဝါရောင်အရွက်များရှိသည်။ လွှဲ၍ထက်သောပွင့်တံတွင် ပွင့်ချပ်ငါးပွင့်ပါရှိသော အဝါရောင်အပွင့်များပွင့်သည်။ အသီးတောင့်များသီးသည်။

ပွေးကိုင်းအများအပြားထွက်သောဒေသများ မှာအာဖရိကတိုက်နှင့်အိန္ဒိယနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အာဖရိကတိုက်၊ ဆူဒန်ပြည်စသောနိုင်ငံမြစ်ဝှမ်းဒေသတစ်ဝိုက်မှထွက်သော ပွေးကိုင်းပင်မျိုးကို ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ကက်ဆီယာအကျူတီဖိုလီယာဟုခေါ်သည်။ အရွက်သေးမျိုးဖြစ်သည်။ ယခင်က အီဂျစ်နိုင်ငံ၊ အယ်လက်ဇန္ဒြီးယားဆိပ်ကမ်းမြို့မှ နိုင်ငံခြား

သို့ တင်ပို့လေ့ရှိသဖြင့်၊ “ အယ်လက်ဇန္ဒြီးယားပွေးကိုင်း ” ဟုလည်းခေါ်သည်။ ယခုအခါ ပို့ဆုဒန်မြို့မှ တင်ပို့လျက်ရှိသည်။ ယင်းသို့တင်ပို့သော ပွေးကိုင်းတို့မှာ အပင်ငယ်များကို ဖြတ်၍ အရွက်များ ခြောက်သွေ့ တွန့်လိမ်လာသည့်တိုင်အောင်ထားပြီးမှ အရွက်ခြောက်များကို တင်ပို့ခြင်းဖြစ်လေသည်။

အကောင်းဆုံးပွေးကိုင်းမှာ “ တင်နီဗယ်လီပွေးကိုင်း ” ဖြစ်သည်။ ယင်းပွေးကိုင်းမျိုးသည် အာရေဗျနိုင်ငံ၌မူလက ပေါက်ရောက်ရာ၊ အာရပ်များကအိမ်သုံးဆေး တစ်လက်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အာရပ်များမှတစ်ဆင့် ဥရောပတိုက်သို့ ပွေးကိုင်းဆေးပျံ့နှံ့ခဲ့သည်။ ယင်းပွေးကိုင်းမျိုးကို အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်းဒေသများ၌အများအပြားစိုက်ပျိုး၍ တင်ပို့ရောင်းချသဖြင့်၊ “ အိန္ဒိယပွေးကိုင်း ” ဟုလည်းခေါ်သည်။ ယင်းပွေးကိုင်းမျိုးသည် အရွက်ကြီးမျိုးဖြစ်၍၊ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ကက်ဆီယာအန်ဂတ်စတီဖော်လီယာဟုခေါ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ အများဆုံးတင်ပို့ရသောပွေးကိုင်းမှာ အိန္ဒိယပွေးကိုင်းမျိုးဖြစ်သည်။ အရွက်ကြီးများဖြစ်ပြီးလျှင် သန့်လည်းသန့်သဖြင့်၊ ဈေးကောင်းရကာ၊ အရောင်းသွက်သောပွေးကိုင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

ယင်းပွေးကိုင်းအမျိုးအစားထဲကဖြစ်သော်လည်း၊ ဘုံဘိုင်နယ်တစ်ဝိုက်မှထွက်သော ပွေးကိုင်းကားညံ့သည်။ အရွက်များ အရိုးများရောလျက်ရှိသည်။ ယခင်က နာမည်ရခဲ့သော်လည်း၊ ယခုအသုံးနည်းသောပွေးကိုင်းမျိုးမှာမြောက် အာဖရိကတိုက်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အချို့ဒေသတို့တွင် ပေါက်ရောက်သော ပွေးကိုင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ဂျမေးကားကျွန်းတွင်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ကက်ဆီယာအိုဖိုဗေတာဟု ခေါ်သည်။ ယင်းပွေးကိုင်းမျိုးမှာ အရွက်ကိုမသုံးဘဲ အသီးတောင့်များကိုသုံးရသည်။ ယခုအခါ မမှည့်သေးသော အသီးတောင့်များကို သုံးကြလေသည်။

အခြားပွေးကိုင်း အမျိုးမျိုးရှိသေးသည်။ ပွေးကိုင်းတို့ကို စိုက်ပျိုးရာဒေသနှင့်တင်ပို့သောဆိပ်ကမ်းမြို့တို့ကို အစွဲပြု၍ အမည်တပ်ခေါ်ကြသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတောင်ပိုင်းဒေသများ၌ ပေါက်ရောက်သောပွေးကိုင်းအရိုင်းတစ်မျိုးကို အမေရိကန်ပွေးကိုင်းဟုလည်းခေါ်၍၊ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့်ကက်ဆီယာမေရီလန်ဒီကာဖြစ်သည်။ အပင်အမြင့်ရှစ်ပေခန့်အထိရှိသော နှစ်ကြာခံအပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ၎င်းတောင်ပုံထိပ်တုံး ရွက်မြွှာများရှိ၍ ထိပ်ချွန်သော ပွင့်ချပ်များရှိသည့် အဝါရောင်အပွင့်များပွင့်သည်။ ရှည်၍သေးပြီးလျှင်၊ ပြားသောအသီးတောင့်များသီးသည်။ ယင်းပွေးကိုင်းမျိုးသည် အရှေ့တိုင်း ပွေးကိုင်း မျိုးထက် တန်ခိုးသတ္တိအတန်ငယ်ပျော့သည်။ သို့သော် ယခင်က ဝမ်းနုတ်ဆေးနှင့်

အခြား ဆေးများတွင် ယင်းပွေးကိုင်းမျိုးကိုပင် ထည့်သွင်း အသုံးပြုခဲ့လေသည်။

မြန်မာဝမ်းနုတ်ဆေးများတွင် ပွေးကိုင်းကို အသုံးပြု တတ်သော်လည်း၊ ပွေးကိုင်းပင်များကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ အများအပြားစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိပေ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှသာ အများအားဖြင့် တင်သွင်းလေသည်။

ပွဲဈေး ။ ။နစ်ပေါင်းများစွာကျင့်သုံးခဲ့ကြသည့် ဓလေ့ထုံးစံအရဖြစ်စေ၊ ဘုရင်စိုးမင်းတို့၏ အခွင့်အမိန့်သို့မဟုတ် ဥပဒေအရဖြစ်စေ သတ်မှတ်ထားသောနေရာသို့ ကုန်သည်များ နှစ်စဉ်အချိန်မှန်စုရုံးလာရောက် ခင်းကျင်းရောင်းဝယ်သည်ကို ပွဲဈေးဟုခေါ်သည်။ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုသည် ရှေးပဝေဏီက ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေးမရှိဘဲ၊ ရှင်းလင်းလွယ်ကူလှသည်။ အရောင်းအဝယ်ပြုရာတွင် ငွေအသပြာဖြင့်ရောင်းဝယ်ခြင်းနည်းပါး၍၊ ကုန်ပစ္စည်းချင်းဖလှယ်မှုသာများသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် များသောအားဖြင့် နှစ်စဉ်ကျင်းပမြဲဖြစ်သောဘုရားပွဲတော်များတွင် ခင်းကျင်းလေ့ရှိကြသည်။ ပွဲဈေးများ၌ ရောင်းဝယ်ဖလှယ်မှုများကို ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ တောင်သူယာလုပ်တို့သည် မိမိတို့၏လယ်ယာထွက်ပစ္စည်းများကို ဆား၊ ငါးပိစသော လယ်ယာထွက်မဟုတ်သည့် အခြားကုန်စည်များနှင့် တနှစ်စာအတွက် လဲလှယ်ယူလေ့ရှိကြသည်။ အိုးထိန်းသည်၊ ရက်ကန်းသည်တို့ကဲ့သို့သော တောင်သူမဟုတ်သည့်လက်မှုပညာသည်များကလည်း၊ မိမိတို့လက်ရာဖြစ်သော လက်မှုထည်ဝတ္ထုပစ္စည်းများကို ထိုပွဲဈေးများသို့သာ ယူဆောင်လာကြလျက်၊ မိမိတို့၌ လိုအပ်သောအစားအစာတို့နှင့် လဲလှယ်ယူကြပြန်သည်။ ထိုခေတ်က အချိန်မှန်ခင်းကျင်းသောဈေးများရှိသည့် ကုန်သွယ်ရေးဗဟိုဌာနများမှာ အလွန်ပင် နည်းပါးကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပွဲဈေးများမှာ ထိုခေတ်လူများအတွက် အရေးပါအရာရောက်သော ကုန်သွယ်ရေးဌာနများဖြစ်ကြပေသည်။ ယခုခေတ်အခါ၌ ပင်လျှင်ပွဲဈေးများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌၊ အထူးသဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း၌ ခေတ်စားလျက်ရှိကြသေးသည်။ မင်းဘူးရွှေစက်တော်ဘုရား ပွဲတော်ဈေး၊ လယ်ကိုင်းကျောင်းတော်ဘုရားပွဲတော်ဈေး၊ ပခုက္ကူမြောင်ပွဲတော်ဈေး၊ မကွေးမြဲသလွန်ဘုရားပွဲတော်ဈေး စသောပွဲဈေးများမှာ ထင်ရှားသည့် သာဓကများပင် ဖြစ်၏။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတွင်သာမက အခြားသောနိုင်ငံများ၌လည်း အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ ပွဲလမ်းသဘင်များတွင် ပွဲဈေးများကို ကျင်းပပြုလုပ်လေ့ရှိခဲ့ကြသည်မှာ ဘီစီ ၁၀၀၀ခန့်ကပင်ဖြစ်သည်။ မြေထဲပင်လယ်ဒေသတွင် ဖိနီရုန်လူမျိုးများ ထွန်းကားစဉ်က၊ မက္ကာမြို့တွင် ပွဲလမ်းသဘင်

များအကြီးအကျယ်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ မက္ကာမြို့သည် အာရှဥရောပကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများဆုံရာ အချက်အခြာဗဟိုဌာနလည်းဖြစ်သည်။ ပွဲတော်အခါတွင်ထောင်ပေါင်းများစွာသောဘုရားဖူးပရိသတ်တို့နှင့် ဖိနီရုန်ကုန်သည်ကြီးငယ် အမြောက်အမြားတို့သည် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းလာရောက်ဆုံစည်းကြပြီးလျှင်၊ ကျောက်ကောင်းရတနာကောင်းများ အဖိုးတန်ဆီများ၊ သားရေအစားစား၊ ဆေးဝါး အဖုံဖုံစသော ကုန်စည်တို့ကို ရောင်းဝယ် ဖလှယ်လေ့ရှိကြသည်။

ဂရိနိုင်ငံ၌လည်းနတ်များကိုပူဇော်ပသသည့်ပွဲလမ်းသဘင်အခါတွင် ပွဲဈေးများကို ဘုန်းကြီးများက ကြီးမှူးကျင်းပသည်။ ပွဲဈေးထဲ၌ ကျူးလွန်သော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် အခြားသောအခါ၌ကျူးလွန်သည် ထက်ပိုမိုပြင်းထန်စွာ အပြစ်ပေးခြင်းခံရသည်။ အီတလီနိုင်ငံ၌မူ ရောမမြို့စတင်သည်မှ ရောမနိုင်ငံတော်ပျက်သုဉ်းသွားသည်အထိ ဂျူပီတာနတ်မင်းကြီးအား ပူဇော်သောပွဲနှင့် ယှဉ်၍ ဧပြီလတိုင်း ဖီရီယာလက်တီနာခေါ် ပွဲဈေးတစ်ခုနှစ်စဉ်ကျင်းပလေ့ရှိခဲ့သည်။ အိုင်ယာလန်ပြည်၏ ရှေးပွဲဈေးများကို နတ်ရွာစံလွန်ကြကုန်သော ဘုရင်နှင့်မိဖုရားတို့၏ သင်္ချိုင်းဂူများရှိရာ နန်းတော်တွင် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် အထင်ရှားဆုံးကား လွန်ခဲ့သည့်အနှစ် ၂၀၀၀ ကျော်က စတင်ကျင်းပခဲ့သော တေးလတီပွဲဈေးဖြစ်သည်။ နေနတ်လည်းဖြစ်၊ ပွဲသဘင်ဆိုင်ရာ နတ်လည်းဖြစ်သော တေးလတီကို အစွဲပြု၍မှည့်ထားလေသည်။ ထင်ရှားသောအခြားအိုင်းရစ်ပွဲဈေးတစ်ခုကား ကာမန်ပွဲဈေး ဖြစ်သည်။ ယင်းကိုလည်း ရှေးဘုရင်ကြီးများ၏ သင်္ချိုင်းဂူများရှိရာတွင် ခင်းကျင်း၍၊ ပွဲဈေးအချိန်တွင် ပွဲခင်းအတွင်း၌မည်သူ့အားမျှ ဖမ်းဆီးခြင်း၊ တရားစွဲဆိုခြင်းမပြုရန် ဥပဒေပြုလုပ်ထားသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်၌လည်း ရှေးအခါက ယင်းသို့ပင် သင်္ချိုင်းဂူများအနီး၌ ပွဲဈေးများပြုလုပ်တတ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အင်္ဂလန်ပွဲဈေးများ၌မူ၊ ဥပဒေကျူးလွန်သူများအား တရားစွဲဆိုရန် အရေးပေါ်တရားရုံးဖွင့်၍၊ အမှုများကို အချိန်ကုန်မခံဘဲ အလျင်အမြန်စီရင်ပေးသည်။

ရုရှနိုင်ငံတော်လ်ဂါမြစ် ကမ်းပေါ်ရှိ နစ်ဇနီဇန်ဗဂိုရော့မြို့ (ယခုဂေါ်ရကီမြို့) တွင် ၁၈၁၇ ခုနှစ်မှစ၍ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်အထိနှစ်စဉ်ကျင်းပခဲ့သော မကာယတ်စကျာယပွဲဈေးကြီးသည်လည်း အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် အာရှနိုင်ငံကြီးများမှ လူပေါင်းတစ်သိန်းနှစ်သိန်းတို့၏စုဝေးဆုံစည်းရာ၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားရာ ဗဟိုဌာနကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းသည့်အမည်သည် ယခင်ကထိုပွဲဈေးကျင်းပခဲ့ရာ မကာယတ်မြို့အနီးရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းကိုအစွဲပြု ပေါ်ပေါက်ခြင်းကိုထောက်၍ ယင်းသည့်ပွဲဈေးသည်လည်း အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာပွဲဈေးပင် ဖြစ်ဟန်တူသည်။

အခြားထင်ရှားသောပွဲဈေးများမှာ လန်ဒန်မြို့စိန်ဗာ
ဇာလာလိုမျိုးပွဲဈေး၊ ဂျာမနီနိုင်ငံ လိုက်ပဇစ်ပွဲဈေး၊ ပြင်
သစ်နိုင်ငံ ထရွားပွဲဈေးစသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထရွား ပွဲဈေး
များ၌ အသုံးပြုခဲ့သောအလေးချိန်များကို စံထားခါ
နောင်အခါ လူတို့အသုံးပြုကြသော ထရွားအလေးချိန်စနစ်
ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ယင်းသည့် ပွဲဈေးများ၌ အသုံးပြုခဲ့
ကြသော ဥပဒေ စည်းမျဉ်းများနှင့် ဓလေ့ ထုံးစံများသည်
ယခုခေတ်တွင် လိုက်နာ သုံးစွဲနေကြသောကုန်သွယ်ရေး
စည်းကမ်းဥပဒေများ၏ အခြေခံဖြစ်လေသည်။

အာရှတိုက်၌လည်း မွန်ဂိုဘုရင်ကူဗလိုင်ခန် လက်ထက်
ကပင်တရုတ်နိုင်ငံ၌ အလွန်ကြီးကျယ်ခန်းနားသောကင်
ဆေး ပွဲဈေးကြီးအကြောင်းကို ခရီးသည်ကြီး မာကိုပိုလိုက
မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ယင်းပွဲဈေးကြီးကို ကင်ဆေးမြို့
တော်၏လမ်းမကြီးတစ်လျှောက်ရှိ မြေကွက်ကြီး ၁၀ ကွက်
တွင် ခင်းကျင်း၍၊ ပရိသတ် ငါးသိန်းခန့် လာရောက်သည်။
ထိုအချိန်က လူတို့အလွန်တန်ဖိုးထားသော ငရုတ်ကောင်း
ငါးတန်ခွဲခန့် နေ့စဉ် ရောင်းချကြောင်း ရေးသားထားရာ၊
ဥရောပတိုက်သားတို့ပင် မယုံနိုင်အောင်အံ့ဩ ကြရသည်။
အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အကြီးကျယ်ဆုံးဖြစ်သော ပွဲဈေးကား၊
ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းပေါ်ရှိ ဟွာဒါရေချိုးဆိပ်မြို့၌ နှစ်စဉ်ကျင်း
ပသည့် ဘုရားဖူးများ၏ ပွဲဈေးဖြစ်သည်။

ပွဲဈေးများ ကျင်းပခြင်းဖြင့် နိုင်ငံ၏အရောင်းအဝယ်
ငွေဝင်စသည်တို့ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာကြောင်းကို
တဖြည်းဖြည်းသိမြင်လာကြသည့်အလျောက်၊ အင်္ဂလန်ပြည်
ကုန်သွယ်ရေး ဘုတ်အဖွဲ့ (ကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန) က
ကြီးမား၍၊ ၁၉၁၅ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်ကုန်သွယ်မှု
ဆိုင်ရာပွဲဈေးတစ်ခုအကြီးအကျယ်ကျင်းပလေသည်။ လိုက်
ပဇစ်ပွဲဈေးသို့သာ ခြေဦးလှည့်ရန်စိုင်းပြင်းနေကြ သောအ
ဝယ်တော်များအား အင်္ဂလန်ပြည်ဖက်သို့ ခြေဦးလှည့်စေ
ရန်ရည်ရွယ်ကျင်းပခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါ နှစ်စဉ်နှစ်
တိုင်းကျင်းပ၍ အထူးတိုးတက်နေသောပွဲဈေးမှာ ဗြိတိသျှ
စက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပွဲဈေးဖြစ်သည်။ ထိုပွဲဈေးကို နှစ်ဌာန
ခွဲ၍ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ တစ်ဌာနမှာလန်ဒန်မြို့၌ ပြုလုပ်
သောသာမန်အပေါ့စားကုန်ချောများ တွက်ဖြစ်လျက်၊ အ
ခြားဌာနမှာစက်ကိရိယာများနှင့် ဗာမင်ဂမ်မြို့လုပ်အကြီးစား
စက်မှုလုပ်ငန်းထွက် ပစ္စည်းတို့အတွက် ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၇
ခုနှစ် ပွဲဈေးတွင် ထိုဌာနနှစ်ရပ်စလုံးသို့ လာရောက်ကြသော
ပရိသတ်ပေါင်းမှာ သုံးသိန်းကျော်မျှရှိသည်။

ပွဲဈေးများကို မြို့တိုင်း၌ ကျင်းပပြုလုပ်ကြသည် မဟုတ်
ချေ။ အထူးခွင့်အရေးရသော မြို့များ၌သာကျင်းပကြသည်။
ပွဲဈေးအတွက် သတ်မှတ်ထားသော ဈေးကွက် နေရာတွင်
ဆိုင်ခန်း ဆိုင်တန်းများမှာ လမ်းများ၏ ဘေးတစ်ဖက်

တစ်ချက်တို့၌ ရှည်လျားစွာ တည်ရှိနေကြသည်။ သို့ရာတွင်
ယာယီဈေးဖြစ်သည့်အလျောက် ဆိုင်များကို သစ်သား၊
ဝါးစသည်ဖြင့်သာ ဆောက်လုပ်ကြသည်။ ဆိုင်များတွင်
တိုင်းရင်းဖြစ်ပစ္စည်းများသာမကတိုင်းခြားပစ္စည်းများကို
လည်း အပြိုင်အဆိုင် တင်ပြရောင်းချကြသည်။

ပွဲဈေးခင်ကျင်းရန် အခွင့်အမိန့်ရရှိသောပွဲဈေးမျိုး၊ သို့
မဟုတ် အသင်းအဖွဲ့သည် ပွဲဈေးသို့လာရောက် ရောင်းချ
သောကုန်သည်များထံမှ အခွန်အကောက်များကို ကောက်
ခံလျက်၊ ယင်းတို့အားလည်းထိုက်သင့်သော အခွင့် အရေး
တို့ကိုပေးရလေသည်။ ပွဲတော်ရက်ကုန်ဆုံးသောအခါ ကုန်
သည်တို့သည် မိမိဆိုင်ရာကုန်ပစ္စည်းများကို ထုပ်ပိုးသယ်ယူ
ကာ၊ အခြားပွဲဈေးတစ်ခုသို့ ရွှေ့ပြောင်းရောင်းဝယ်ကြလေ
သည်။ မဟာအားဖြင့် တပို့တွဲလဆန်း ရက်နေ့မှ တပေါင်း
လပြည့်နေ့အထိကျင်းပသော ရွှေ့စက်တော်ပွဲဈေးမှာ၊ တ
ပေါင်းလပြည့်ကျော် တစ်ရက်နေ့မှစ၍ တစ်လတိုင်တိုင်
ကျင်းပသော လယ်ကိုင်းကျောင်းတော်ရာဘုရား ပွဲဈေးသို့
ရွှေ့ပြောင်းရောင်းချသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

ခေတ်ဟောင်းကကျင်းပခဲ့သောပွဲဈေးများမှာ ကုန်
သွယ်ရေးဌာနသက်သက်သာ ဖြစ်ကြသော်လည်း၊ နှောင်း
ခေတ်၌ ကျင်းပသော ပွဲဈေးများ၌မူ ကုန်စည်ရောင်းဝယ်မှု
အပြင် ဖျော်ပွဲ၊ ပြိုင်ပွဲ၊ ပြပွဲများပါထည့်သွင်း၍ကျယ်ကျယ်
ပြန့်ပြန့် ကျင်းပကြလေသည်။

ပွက်ဗလိုတိုင်းရင်းသားလူမျိုး။ ။ပွက်ဗလိုဟူသည် စပိန်
ဘာသာစကားဖြစ်၍ 'ရွာ' ဟုအနက်ရသည်။ ကမ္ဘာသစ်
တစ်နေရာကို လာရောက်စိုးမိုးသော စပိန်လူမျိုးတို့သည်
နယူမက္ကဆီကိုနှင့် အယ်ရိဇိုးနား နယ်များတွင် ကျောက်တုံး
သို့မဟုတ် ရွှံ့စေးများဖြင့် အိမ်ကြီးများဆောက်၍၊ ရွာတည်
နေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသား အင်ဒီးယန်းလူမျိုးတို့အား
ပွက်ဗလိုအင်ဒီးယန်း (ဝါ) ပွက်ဗလို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးဟု
မှည့်ခေါ်ကြသည်။

ပွက်ဗလိုများသည် အမေရိကတိုက်သို့နှစ်ပေါင်းများစွာ
တသုတ်စီနည်းနည်းချင်းဝင်လာကြသည့် လူမျိုးစုအမျိုးစုံ
တို့ သွေးနှောကာဆင်းသက်ပေါက်ပွားလာသူများဖြစ်
သည်။ ခရစ်တော်ဖွားမြင်သည့် အချိန်ခန့်တွင် ပွက်ဗလိုတို့
သည် အစားအစာအတွက် ပြောင်းပင်များ စိုက်ပျိုးရန်
တတ်သိပြီးဖြစ်ကြသည်။ မကြာမီပြောင်းပင်များသာမက၊
ပဲ၊ ဆေး၊ ဝါ စသည်တို့ကိုပင် စိုက်ပျိုးတတ်လာကြ
သည့်အပြင်၊ အိုးဖုတ်ခြင်း၊ အထည်ရက်ခြင်းစသည့်
အတတ်များကိုလည်း တတ်မြောက်လာကြသည်။

၁၅၄၀ပြည့်နှစ်တွင် စပိန်လူမျိုးတို့တွေ့ရှိစဉ်က ပွက်ဗလို
တို့သည် လူ ၂၀၀ကျော် ခန့်စီ စု၍၊ ရွာတည် နေထိုင်လျက်

ရှိကြသည်။ သူတို့သည် တောင်စောင်းတောင်ခါးပန်းများရှိ မြေပြန့်နေရာကလေးများ၌ လှေကားထစ်သဖွယ် ထပ်ဆင့်၍ နေလှန်းအုတ်၊ ကျောက်တုံး၊ ကျောက်ပြားများဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အအုံများနှင့် နေထိုင်ကြသည်။ အချို့အဆောက်အအုံများသည် ၆ ထပ် ၇ ထပ်ခန့်ရှိသည်။ တစ်ဆင့်ရှိအိမ်၏အမိုးသည် အခြားတစ်ဆင့်ရှိအိမ်၏ အိမ်ရှေ့မျက်နှာစာ ဖြစ်နေ၏။ အိမ်များသည် အများအားဖြင့် ပြတင်းပေါက်များ၊ တံခါးပေါက်များ မရှိကြချေ။ အမိုးတွင် အပေါက်တစ်ပေါက်စီဖောက်ထား၍၊ လှေကားထောင်တက်ကာ အိမ်တွင်းသို့ဝင်ကြသည်။ အတွင်း၌ကား မီးဖိုမှီး၊ ရောင်တစ်ခုသာ အလင်းရောင်ရှိ၏။ စစ်ဖြစ်ချိန်၌ လှေကားများကို ဖြုတ်၍၊ အိမ်များကို ခံတပ်သဖွယ်လုပ်ကာနေထိုင်ကြသည်။ အစားအစာများကို တစ်နှစ်စာသို့လှောင်ထားတတ်ကြသည်။ စိုက်ခင်းပျိုးခင်းကောင်းရန် မိုးနတ်ကို ပူဇော်ပသသည့်ပွဲများ၌မူ ခမ်းခမ်းနားနားကကြချိန်ကြသည်။ ပွက်ဗလိုတို့၏ဒေသကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သော စပိန်လူမျိုးတို့သည် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများဆောက်၍၊ ဘုန်းကြီးများစေလွှတ်ကာ၊ ခရစ်ယန်သာသနာပြုကြသဖြင့်၊ ပွက်ဗလိုတို့သည် အများအားဖြင့်စပိန်ဘာသာစကားပြော၍၊ စပိန်အမည်များကို မှည့်တတ်ကြသည်။ ၁၈၄၈ ခုနှစ်ကပင် စတင်၍ ပွက်ဗလိုတို့၏ ဒေသကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်းသို့ သိမ်းသွင်းလိုက်သည်။

မျက်မှောက်ခေတ် ပွက်ဗလိုတို့တွင် ဟိုပီ၊ ဇူနီ၊ တာအိုစသော လူမျိုးစုများပါဝင်သည်။ ပွက်ဗလိုရွာ ၃၀ ခန့်ရှိသည့်အနက်၊ အယ်ရီဇိုးနားပြည်နယ်ရှိ ဟိုပီရွာ ၉ ရွာမှအပ ကျန်ပွက်ဗလိုများသည် နယူးမက္ကဆီကိုပြည်နယ်တွင် နေသည်ကများသည်။ ပွက်ဗလိုတိုင်းရင်းသားလူဦးရေ ၁၅၀၀၀ ခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရလေသည်။

ပွင့်ဖြူမြို့။ ။မင်းဘူးခရိုင်၊ ပွင့်ဖြူမြို့နယ်၏ရုံးစိုက်ရာမြို့ဖြစ် ၍ မုန်းမြစ်လကျာဘက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ မင်းဘူး - ဆင်ဖြူကျွန်း ကားလမ်းပေါ်တွင်တည်ရှိ၍၊ မင်းဘူးမြို့၏ မြောက်ဖက် ၂၄ မိုင်ဝေးသည်။ မြို့၏အကျယ်အဝန်းမှာ အရှေ့မှအနောက်သို့ ၄၅၀၀ ဧက၊ တောင်မှမြောက်သို့ ၃၅၀၀ ဧကခန့်ရှိသည်။ ပွင့်ဖြူမြို့နယ်၏ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၆ ခုနှစ် ခန့်မှန်းခြေသန်းကောင် ၈၇၀၀၀ အရ ၉၃၁၃၄ ယောက် ဖြစ်၍၊ အများအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဝါဒီမြန်မာများသာဖြစ်ကြသည်။ မြို့နယ်၏အဓိကလုပ်ငန်း မှာလယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖြစ်၍၊ မုန်း မြစ်မှ ဆည်မြောင်းများ သွယ်ဖောက်ရေးသွင်း၍ စိုက်ပျိုးကြသည်။ လယ်ဧကပေါင်း ၈၃၀၀၀ ကျော်တို့ကိုရေ

ပေးသွင်းလျက်ရှိ၏။ ဆည်ရေသောက်လယ်မြေများမှ စပါးအများဆုံးထွက်၏။ ဆည်ရေမရသောမြေများကို ယာအဖြစ်အသုံးပြု၍ နှမ်း၊ပဲ၊ ပြောင်း၊ဆေးတို့ကို စိုက်ပျိုးသည်။

ပွင့်ဖြူမြို့ဟုခေါ်တွင်ခြင်းမှာ ဤမြို့နေရာ၌ ဖိုခနောက်ဆိုင် တည်ရှိခဲ့သော ကွေရွာ၊သရက်ကျင်းနှင့် သနပ်ကုန်းစသော ရွာကြီးသုံးရွာပေါင်းစပ်ပြီးနောက် မြို့ဖြစ်လာရာတွင် ယင်းဒေသ၌ရှိသော လက်ပံပင်ကြီးတစ်ပင်သည် အဖြူပွင့်များသာ ဖူးပွင့်သည်ကိုစွဲ၍ ခေါ်တွင်ကြောင်း ဆိုကြသည်။

ပွင့်ဖြူမြို့သည် မုန်းမြစ်မှရေကို အလွယ်တကူရနိုင်သည့်အတွက်၊ သစ်ပင်၊ဝါးပင်တို့ဖြင့် စိုပြည်စိမ်းလန်းနေသည်။ မင်းဘူးခရိုင်အတွင်းရှိ အခြားမြို့များနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင်၊ ပွင့်ဖြူမြို့သည် မြို့ကလေးမျှသာဖြစ်သော်လည်း၊ ဆန်စပါး အများဆုံးထွက်၍ လူဦးရေများသော မြို့ဖြစ်သည်။

ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးအတွက် မင်းဘူး - ဆင်ဖြူကျွန်း ကားလမ်းကြီးကိုလည်းကောင်း၊ မုန်းမြစ်ကိုလည်းကောင်း အားထားရလေသည်။ မြို့၏အရှေ့တောင်ဘက်တွင် ရွှေဘုံသာ၊ သက်တော်ရှည်နှင့်သက်တော်ရဟူ၍ တန်ခိုးကြီးဘုရားသုံးဆူရှိသည့် အနက်မှ ရွှေဘုံသာ ဘုရားသည် အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည်။ မုန်းမြစ်သည် ရွှေဘုံသာဘုရားခြေတော်ရင်းသို့ ဦးတိုက်စီးဆင်းလာပြီးမှ တစ်ဖက်သို့ ကွေ့၍ စီးဆင်းသွားသည်။ ပွင့်ဖြူမြို့၏တောင်ဘက်တစ်မိုင်ခန့်အကွာတွင် အလောင်းစည်သူမင်းကြီး တည်ထားခဲ့သော “ရွှေပန်းမြိုင်” ဘုရားရှိသည်။ ထိုဘုရားများတွင် ဘုရားပွဲတော်များ နှစ်စဉ်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။

ပွတ်တိုက်ခုခံမှု ။ ။ဝတ္ထုပစ္စည်းတစ်ခုသည် အခြားဝတ္ထုပစ္စည်းတစ်ခုပေါ်တွင် ပွတ်တိုက်ပြီးသွားသည့်အခါ၌ ဖြစ်စေ၊ လိမ့်ပြီးသွားသည့်အခါ၌ ဖြစ်စေ တွေ့ရသောဆန်ကျင်ဖက်တားဆီးမှုကို ပွတ်တိုက်မှုဟုခေါ်လေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကုန်းရေလေအားဖြင့် မည်သည့်နေရာမှာပင်ဖြစ်စေ၊ ရွေ့လျားသွားလာလျက်ရှိသည့် ပစ္စည်းမှန်သမျှသည် ပွတ်တိုက်မှုနှင့်အမြဲကြုံတွေ့နေရသည်။ ပွတ်တိုက်မှုကြောင့် ရွေ့လျားနေသည့် ပစ္စည်းသည် တဖြည်းဖြည်း အသွားနေရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ပွတ်တိုက်မှု များလွန်းလျှင်၊ အလျင်းပင်မသွားနိုင်တော့ဘဲ ရပ်တန့်သွားသည်။

ပွတ်တိုက်ခြင်းခံရသောမျက်နှာပြင်၏ မည်မညာကြမ်းတမ်းမှုသည် ပွတ်တိုက်မှုကိုဖြစ်ပေါ်စေသည့်အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။ မျက်နှာပြင်မှာပို၍ကြမ်းတမ်းလေလေ၊ ပွတ်တိုက်မှုလည်း ပို၍များလေလေဖြစ်သည်။ ပွတ်တိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော အဆီးအတားကိုကျော်လွန်လိုလျှင်၊ ထိုပွတ်တိုက်မှုထက်နည်းပါးယုတ်လျော့စေမည့် နည်းများကို ဖြစ်စေရာကြံအသုံးပြုရပေမည်။

ပွတ်တိုက်မှုနှင့် အများဆုံး တွေ့ရသောစက်ကရိယာအမျိုးမျိုးတွင် ပွတ်တိုက်မှုကိုနည်းပါးစေမည့် နည်းများကို အထူးသဖြင့်အသုံးပြုရလေသည်။

ပွတ်တိုက်ခြင်းခံရသော မျက်နှာပြင်ကို ချောမွတ်အောင် ပြုလုပ်ခြင်းမှာ ပွတ်တိုက်မှုကို ယုတ်လျော့စေမည့် အကြောင်းတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စက်ကရိယာများတွင် ပွတ်တိုက်ခြင်းခံရသော မျက်နှာပြင်များကို တတ်နိုင်သမျှ မာကြော ချောမွတ်အောင် ပြုလုပ်ရလေသည်။

ဆီထည့်ပေးခြင်းဖြင့်လည်း ပွတ်တိုက်မှုကိုလျော့စေနိုင်သည့်အတွက် စက်အမျိုးမျိုးတွင် ဆီထည့်ရန်အပေါက်နှင့်ဆီသွားရာလမ်းများကို ဖောက်ထားရပြီးလျှင်၊ စက်ဆီကို ဂရုတစိုက် ထည့်ပေးရလေသည်။ ဝတ္ထုပစ္စည်းတစ်ခုပေါ်တွင်တခြားပစ္စည်းတစ်ခုက ပွတ်တိုက်ပြီး သွားခြင်းထက် လိမ့်ပြီးသွားခြင်းက ပွတ်တိုက်မှုကို ပိုမိုနည်းပါးစေသည်။ ထိုအကြောင်းကြောင့် ပင်စက်ဘီး၊ မော်တော်ကားမှစ၍ စက်အမျိုးမျိုးတွင် ဘီးကဲ့သို့လည်ရသည့်အစိတ်အပိုင်းများ၌ ဖော်ဗယ်ရင်ခေါ်ကြားခံသတ္တုလုံးကလေးများကို ထည့်ပေးထားခြင်းဖြစ်လေသည်။ အချို့နေရာများတွင် ပွတ်တိုက်မှုကို ခံနိုင်ရည်ရှိသည့်အပျော့စားသတ္တုရောများကို ကြားခံပစ္စည်းများအဖြစ်ဖြင့် အသုံးပြုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ပွတ်တိုက်မှုသည် အပူကိုဖြစ်ပေါ်စေသည်။ လက်ဝါးနှစ်ဖက်ကို လက်ပူတိုက်သကဲ့သို့ ပွတ်ကြည့်က ဤအချက်ကို ထင်ရှားစွာတွေ့ရမည်။ သစ်သားစနစ်ခုကို နာနာပွတ်တိုက်ပေးလျှင် အပူအားကြီးပြီး လောင်ကျွမ်း၍ပင်သွားနိုင်သည်။ သံကျောက်စသော မာကျောသည့် ပစ္စည်းချင်းရိုက်ခတ်သောအခါ၌ မီး(မီးပွား)ထွက်ခြင်းမှာ ပွတ်တိုက်မှုကြောင့်ပင်ဖြစ်လေသည်။ ကြယ်ပျံဆိုသည်မှာလည်း အာကာသအတွင်းမှ ကမ္ဘာ၏ဆွဲအားကြောင့် ကမ္ဘာမြေပေါ်သို့ကျလာစဉ်၊ ကမ္ဘာကို ဝန်းရံထားသောလေထုနှင့် အရှိန်ပြင်းစွာ ပွတ်တိုက်မိ၍ မီးတောက်ပြီးကျလာသော သံတွေခဲများသာ ဖြစ်လေသည်။

ပွတ်တိုက်မှုသည် ရွေ့လျားမှုကိုနှေးစေသည့်အတိုင်း နာရီသံပတ်၊ ရေခွေးငွေ့၊ ဓာတ်ဆီအစရှိသဖြင့် မည်သည့်အားမျိုးဖြင့် လည်ပတ်ရွေ့လျားနေသည့် စက်ကရိယာပင်ဖြစ်စေ၊ အားသစ်လောင်းပေးခြင်းမရှိလျှင် တဖြည်းဖြည်း နှေးရာမှ အလိုလိုအရှိန်သေ၍ ရပ်နားသွားရပေမည်။ မရပ်နားဘဲ ထာဝစဉ်လည်နေမည့်စက်ဖြစ်မြောက်ရေး အတွက် နှစ်ပေါင်းများစွာအချိန်ကုန်ခံ၍ သူတစ်မျိုး ငါတပုံစိတ်အားထက်သန်စွာ ကြံစည်ကြံခွဲဘူးလေသည်။ နောက်ကွယ်မှ တစ်ယောက်ယောက်က လှည့်ပေးခြင်းဖြင့် မရပ်မနားအောင်ပြုလုပ်ထားသောစက် ကို ထာဝစဉ်လည်သည့် စက်ဟုဆိုကာ အခကြေးငွေယူ၍ ရုံသွင်းပြသလျက် ပွဲ

ကြည့်ပရိသတ်အား တစ်ပတ်ရိုက်သည့် ကိစ္စမျိုးပင် ရှိခဲ့ဘူးလေသည်။ သို့သော် အငွေ့၊ အရည်၊ အစိုင်အခဲ တစ်ခုခုနှင့် ထိတွေ့နေသရွေ့ ထာဝစဉ်လည်မည့်စက်မှာ မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ပေ။

ကျွန်ုပ်တို့ကမ္ဘာနှင့်တကွ နေ၊ လ၊ ကြယ်၊ ဂြိုဟ်တို့မှာ အဘယ်ကြောင့် ယနေ့တိုင်အရှိန်မသေဘဲ သွားမြဲသွားနေနိုင်ကြပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရာရှိသည်။ အာကာသထဲ၌ ပွတ်တိုက်မှုဟူ၍ဘာမျှမရှိသောကြောင့် ထိုထိုသော ကောင်းကင်တန်ဆာ အသီးသီးတို့သည် ရှေ့ကိုလည်းဤအတိုင်းပင် ဆက်လက်၍ သွားနေကြဦးမည်သာ ဖြစ်လေသည်။

ပွတ်တိုက်မှုသည် လူတို့အတွက်တစ်နည်းအားဖြင့် မလိုလားအပ်သည့် အတားအဆီးဟုဆိုရပေမည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပွတ်တိုက်မှုကိုအောင်မြင်ကျော်လွန်နိုင်မည့်နည်းများကို ကျွန်ုပ်တို့သည် တတ်နိုင်သရွေ့ရှာကြံအသုံးပြုလျက်ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် ဤကမ္ဘာ၌ပွတ်တိုက်မှုသာ မရှိဟုဆိုပါက အဘယ်သို့နေမည်ကိုတွေးကြည့်လျှင်ကား ပွတ်တိုက်မှု၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို မြင်တွေ့လာကြပေမည်။

ပွတ်တိုက်မှုမရှိခဲ့လျှင် ကျွန်ုပ်တို့သည် လမ်းလျှောက်ရန် ခြေလှမ်းပြင်တိုင်း တဘုံးဘုံးလဲကာ ရပ်ဖို့ရန်ကိုပင်အလွန်ခဲခဲယဉ်းယဉ်းကြိုးစားကြရပေမည်။ ကုန်းယာဉ်၊ လေယာဉ်၊ ရေယာဉ်အသီးသီးမှာလည်း ဘီးနှင့်ပန်ကာများ မည်မျှလည်ကြစေ ကာမူ နေရာမှ အလျင်းရွေ့နိုင်ကြမည် မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ သွားအောင် လုပ်ပေးနိုင်သည့် တိုင်အောင် ထိန်းမနိုင်အုပ်မရဘဲ ဖြစ်နေကြပေမည်။

မှန်သားပေါ်တွင် မြေဖြူနှင့်ရေးလျှင် တစ်ခါတစ်ရံဘာမျှ မထင်ဘဲချော်နေတတ်သည်ကို ကြိုဘူးကြပေမည်။ ထို့ကြောင့်ပွတ်တိုက်မှုသာမရှိခဲ့လျှင် စာရေး၍လည်းမရ၊ ပုံရေး၍လည်း မရနိုင်သဖြင့် ခဲတံ၊ မင်တံ၊ စုတ်တံ၊ မြေဖြူစသည်တို့မှာ အပိုပင် ဖြစ်နေတော့မည်။

လေယာဉ်ပျံပျက်သည့် ဘေးမျိုးနှင့်ကြုံကြိုက်၍ လေထီးနှင့် ခုန်ချရစဉ် လေထီးကိုပွတ်တိုက်တိုးဝှေ့မည့် လေသာမရှိပါက လေထီးမှာပွင့်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ ပွတ်တိုက်မှုအားသည် လေကြောင်းသူရဲတို့၏ အသက်ပေါင်းများစွာကို ကယ်ခဲ့လေပြီ။

ပွတ်တိုက်မှုကင်းမဲ့သည်နေရာမျိုးတွင် အရာဝတ္ထုများကိုအနည်းငယ်ထိမိရုံမျှနှင့် အရှိန်ရပြီးတောက်လျှောက်သွားနေမည်ဖြစ်သဖြင့် အရာဝတ္ထုတို့ကို ထားလိုသည့်အတိုင်း ထားရန်မှာလည်း အတော်ပင်ခဲယဉ်းပေလိမ့်မည်။

ပွတ်တိုက်မှုသည် အချို့နေရာများ၌ ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်သည်မှာ မှန်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ကမ္ဘာတွင် ပွတ်တိုက်မှုနှင့်လုံးဝကင်း၍ကား မဖြစ်နိုင်သည်မှာ ထင်ရှားလျက် ရှိပေသည်။

www.forenspace.com.mm

ပွန်ကရေးရေမွန်(ခရစ် ၁၈၆၀-၁၉၃၄)။ ။ပြင်သစ်နိုင်ငံ ၏အမြော်အမြင်အရှိဆုံးနှင့် ခေါင်းအမာဆုံးနိုင်ငံပြုသူခ မိန်တစ်ဦးဖြစ်သူ ရေမွန်နစ်ကလက်လန်ဒရီပွန်ကရေးကို ပြင်သစ်နိုင်ငံလိုရိန်းနယ်စပ်ရှိ ဗာလချူမြို့တွင်၁၈၆၀ ပြည့် နှစ် ဩဂုတ် ၂၀ရက်နေ့၌ မွေးဖွားသည်။ ဖခင်နစ်ကလတ် ပွန်ကရေးသည် ထင်ရှားသောအစိုးရအရာရှိတစ်ဦး ဖြစ် သည်။ ရေမွန်သည် ပါရစ်တက္ကသိုလ်၌ ပညာဆည်းပူး၍၊ ဝတ်လုံစာမေးပွဲကို အောင်မြင်သည်။ ငယ်ငယ် ရွယ်ရွယ်နှင့် ဝတ်လုံလိုက်ရာတွင် အထူးအောင်မြင်ရာ၊ ထိပ်တန်းဝတ်လုံ စာရင်းဝင်ဖြစ်ကာ ထင်ရှားလာသည်။ ထို့နောက် နိုင်ငံရေး နယ်ထဲသို့ဝင်ရောက်ပြန်ရာ၊ ၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့လွှတ် တော်အမတ်အဖြစ် အရွေးခံရသည်။ လွှတ်တော်အတွင်း၌ စီးပွားရေးပါရဂူအဖြစ် ထင်ရှား၍၊ ဘဏ္ဍာရေးကော်မီတီ များတွင် ဦးစီးဆောင်ရွက်ရသည်။ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် ပညာ ရေးဝန်ကြီးဖြစ်လာ၍၊ နောက်နှစ်တွင် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ ၁၈၉၅ ခုနှစ်မှ၁၈၉၈ ခုနှစ် အထိလွှတ်တော်ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တင်မြောက်ခြင်း ခံရလေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံသမ္မတ ရေမွန်ပွန်ကရေး

နိုင်ငံရေးဝါရင့်၍ အမြော်အမြင်ကြီးသော ပွန်ကရေး အား ၁၉၁၂ ခုနှစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်၍၊ နိုင်ငံ ခြားရေးဌာနကိုပါ တွဲဖက်ကိုင်စေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဘော်လီကန် စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားလာသဖြင့်၊ ဥရောပနိုင်ငံ များ၏ အခြေအနေသည် လှုပ်ရှားလာလေသည်။ ပွန်က ရေးသည် စစ်မီးမပြန့်ပွားစေရန် အထူးပင်ကြိုးစား၍၊ ပြင် သစ်အင်္ဂလိပ်ဆက်ဆံရေးကိုလည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်ရုရှ ဆက်ဆံရေးကိုလည်းကောင်း ခိုင်မြဲအောင် သွေးစည်းပေး နိုင်ခဲ့ပေသည်။ ပြတ်လုဆဲဖြစ်သောပြင်သစ်အီတလီဆက်ဆံ ရေးကိုလည်း ပြန်လည်ခိုင်မြဲအောင်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။

လှည့်လည်၍ လူထု စိတ်ဓာတ်မပျက်ပြားစေရန် အားပေး မှုများပြုသည်။ အိုးအိမ်မဲ့သူများနှင့် ထိခိုက်ဒဏ်ရာ ရသူ များအား ကိုယ်တိုင် သွားရောက် ကြည့်ရှုသည်။ တစ်ခါ တစ်ရံ လူထုစိတ်ဓာတ် တက်ကြွရန် ဟောပြောပွဲများပင် ပြုလုပ်သေးသည်။

၁၉၁၃ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ပွန်ကရေး သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံသမ္မတအဖြစ်အရွေးခံရသည်။ သမ္မတ အဖြစ် အင်္ဂလန်နှင့် ရုရှနိုင်ငံတို့သို့သွားရောက်လည်ပတ် ကာ၊ ချစ်ကြည်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းသဖြင့်၊ မဟာမိတ်များ ပိုမိုခိုင်မြဲလာခဲ့သည်။ စစ်ပြင်ဆင်နေသောဂျာမနီက စစ် သည်အင်အားတိုးချဲ့သောအခါ ပွန်ကရေးကလည်း ပြင် သစ်နိုင်ငံတွင် သုံးနှစ်စစ်မှုထမ်းရေး ဥပဒေကြမ်းကို အ ကောင်အထည်ဖော်သည်။

ပြင်သစ်သမ္မတအဖြစ် ရာထူးသက်တမ်း စေ့သောအခါ ပွန်ကရေးသည် ၁၉၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် နိုင်ငံရေး နယ်ထဲသို့ ပြန်ဝင်သည်။ ပွန်ကရေးသည် ဂျာမနီ စစ်လျော်ကြေးအဖွဲ့ သဘာပတိ အဖြစ်ဖြင့်၊ ဗာဆေးစာချုပ် အရ၊ ဂျာမနီထံမှ ပြင်သစ်တို့ရရန်ရှိသော စစ်လျော်ကြေးကို ဂျာမနီတို့၏ စီးပွားရေးအခက်အခဲကို မထောက်ဘဲ၊ ပြည့်ပြည့်ဝဝမရ စီးပွားရေးအခက်အခဲကိုမထောက်ဘဲ၊ ပြည့်ပြည့်ဝဝ မရရ အောင် တောင်းဆိုလေသည်။ ထို့ကြောင့် လူထုအကြိုက် တွေကာ ၁၉၂၁ခုနှစ်တွင် သူ့အားဝန်ကြီးချုပ် အဖြစ် ရွေးကောက် တင်မြောက်လိုက်ကြသည်။ ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် ဂျာမနီစစ်လျော်ကြေးကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍၊ ရူးဝါးနယ်သို့ ပြင်သစ်တပ်များစေလွှတ်ချထားရာမှအစ ဗြိတိန်နှင့် မသင့်ဖြစ်ကာ၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံကြီးများ၏ ဝေဖန်ပြစ်တင်ခြင်း ခံရလေရာ၊ ၁၉၂၄ခုတွင် ရာထူးမှကျသည်။ ၁၉၂၆ ခုနှစ်

တွင် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်တစ်ဖန်တင်မြှောက်ခံရသောအခါ၊ ဘဏ္ဍာရေးကျပ်တည်းနေသော ပြင်သစ်နိုင်ငံအား ဖရန့် ဒင်္ဂါးတန်ဖိုးတည်တံ့အောင်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးအခက်အခဲမှ လွတ်မြောက်အောင် ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၈ခုနှစ်တွင် တစ်ဖန်ရာထူးကျပြီးနောက် မကြာမီဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် စတုတ္ထအကြိမ် တက်လာ ပြန်သည်။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် မကျန်းမာသဖြင့် ရှားထူးမှနုတ်ထွက်ခဲ့ရာ၊ နောက် ၅ နှစ်အကြာ ၁၉၃၄ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ပွန်ကရေးသည် စာအုပ်ပေါင်းများစွာရေးသားပြုစုခဲ့သည်။ သူ၏ “အိုးဆားဗစ်ဒါလဖရန့်” (ပြင်သစ်နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ကြပါစို့) ခေါ် ၇ တွဲရှိမှတ်တမ်းကြီးနှင့် “လင်ဗေးဇီးယန်း” (ချင်းနင်းဝင်ရောက်ခြင်း) စာအုပ်တို့သည် အရေးအသားတွင် ကမ္ဘာဝင်မြောက်ရုံမက အထောက်အထား အခိုင်မာဆုံးသော သမိုင်းမှတ်တမ်းကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။

ပွန်ပီ(ဘီစီ၁၆-၄၈)။ ။ပွန်ပီသည်ရောမနိုင်ငံ၏ ထူးချွန်သောစစ်သူကြီးနှင့် တိုင်းပြည်ပြုသုခမိန်ကြီးဖြစ်၏။ နာမည်ကြီး ပထမ သုံးပွင့်ဆိုင် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ပွန်ပီ၏ဖခင်သည်လည်းတိုင်းပြည်ပြုသုခမိန်နှင့် စစ်သည်တော်ကြီးဖြစ်သည်။ ပွန်ပီအား ဘီစီ ၁၀၆ ခုနှစ်တွင် ရောမမြို့၌ဖွားမြင်သည်။ ၁၇ နှစ်အရွယ်ကပင် သူကောင်းမျိုးခေါင်းဆောင် ဆာလာနှင့် ဆင်းရဲသားခေါင်းဆောင် မားရိယပ်တို့အာဏာလုပွဲ ပြည်တွင်းစစ်၌ဆာလာဖက်မှ ဝင်ရောက်တိုက်ပေး၏။ စစ္စလီကျွန်းနှင့် အာဖရိကတိုက်ရှိ မားရိယပ် တပ်များကို အောင်မြင်စွာ နှိမ်နှင်းတိုက်ခိုက်ပေးပြီးနောက်၊ ရောမသို့ပြန်လာသောအခါ၊ ပွန်ပီသည် မဟာဟူသောဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှင့် မြှောက်စားခြင်း ခံရသည်။ ယင်းအချိန်မှစ၍ မဟာပွန်ပီဟု တွင်သည်။ ပွန်ပီ၏ ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်လုပ်ရည်ကိုင်ရည်ကို ကြည့်ညိုလေးစားလာကြသောလူထုသည် များလာသောအခါ၊ ဆာလာနှင့်ပွန်ပီတို့၏ ဆက်ဆံမှုမှာ တင်းမာသယောင် ရှိလာသည်။ ဘီစီ ၇၈ ခုနှစ်တွင် ဆာလာကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက် ကွန်ဆာလူကြီးခေါ် ရောမနိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ အကြီးဆုံးရာထူး ၂နေရာရှိသည့်အနက်တစ်နေရာတွင် ပွန်ပီသည် အရွေးခံခွင့်တောင်းခဲ့ရာ၊ သူကောင်းမျိုးဩဇာလွှမ်းမိုးနေသော ရောမဆီနိုတ်အဖွဲ့က သဘောမတူလှသော်လည်း၊ ဘီစီ ၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဓနရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ကရက်ဆပ်နှင့်တွဲဖက်၍ ပွန်ပီကို ကွန်ဆာလူကြီးအဖြစ်ရွေးချယ်လိုက်ကြ၏။

ထိုအခါပွန်ပီသည် ဆာလာပြုလုပ်ခဲ့သည့်လူထုအားဖိနှိပ်သောဥပဒေများကိုဖျက်သိမ်း၍ လူထုကောင်းစားရေးကို ကြိုးစားဆောင်ရွက်ပေးခဲ့၏။ ထို့နောက် ဘီစီ ၆၇

ခုနှစ်တွင် မြေထဲပင်လယ်အတွင်းတိုက်ခိုက်လှည့်နေသည့် ပင်လယ်ဓားပြများကို နှိမ်နှင်းရန်ဆီနိုတ်အဖွဲ့ကစေလွှတ်ရာ၊ ရက် ၄၀အတွင်းအပြီးအပိုင်နှိမ်နှင်းခဲ့သည်။ ဘီစီ ၆၆ ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ်ဘုရင် ဆဋ္ဌမိသရာဒိတ်ကိုလည်း တိုက်ခိုက်အောင်မြင်၍၊ ဘီစီ ၆၄ ခုနှစ် ၆၃ ခုနှစ်များတွင် ဆီးရီးယား၊ အာမေးနီးယားနှင့်ပယ်လက်စတိုင်ပြည်များကိုပါ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။

ဘီစီ ၆၁ ခုနှစ်တွင် အာဖရိက၊ စပိန်နှင့် အာရှတိုက်များ၌ အောင်ပွဲရ သူရဲကောင်းအဖြစ် ပွန်ပီရောမမြို့သို့ပြန်ရောက်လာသောအခါ၊ ဆီနိုတ်သည်ပွန်ပီအပေါ်တွင် ရှေးကကဲ့သို့အရေးမထား၊ အသိအမှတ်မပြုကြောင်း တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် ပွန်ပီသည် တင်းမာမနေနိုင်တော့ဘဲ၊ ဂျူးလိယက်ဆီဇာ၊ ကရက်ဆပ်တို့နှင့် အတူ ရောမနိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်ရန် ပထမသုံးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ကိုဖွဲ့ရ၏။ ထိုအခါမှစ၍ ရောမနိုင်ငံတွင် သုံးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ (ဆီဇာ ဂျူးလိယက်-ရှူ။)

ထို့နောက် ဆီဇာ၏သမီး ဂျူလီယာနှင့် ပွန်ပီတို့ လက်ထပ်လိုက်ကြသဖြင့် ခေတ္တမျှ ပိုမို ရင်းနှီးသွားသော်လည်း မကြာမီ ဂျူလီယာကွယ်လွန်သွားခဲ့ရာ၊ ယင်းတို့ ၂ ဦး၏ ဆက်ဆံရေး ပြောင်းလဲလာလေသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံခေါ်

ရောမနိုင်ငံပြု သုခမိန်နှင့် စစ်သူကြီး ပွန်ပီ

သော ဂေါလပြည်နယ်ကို တာဝန်ခံအုပ်ချုပ်ရသောဆီဇာသည် ကိုးနှစ်တိုင်တိုင် အနောက်ဘက်ဒေသများကို ရောမလက်အောက်သို့တိုက်ခိုက်သိမ်းသွင်းခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဆီဇာသည် ခေါင်းဆောင်မှုနှင့်စည်းရုံးမှုဖက်တွင်သာမက စစ်ရေးစစ်မှုဖက်၌လည်း ထူးချွန်သည်ကိုထင်ရှားစေခဲ့၏။ ထိုအခါအရှေ့ဘက်နိုင်ငံများ၌အောင်ပွဲဆင်နိုင်၍ လူထု၏အထင်ကြီး လေးစားမှုကို ခံယူခဲ့ရသည် ပွန်ပီသည် ဝန်တိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကရက်ဆပ်ကွယ်လွန်သောအခါ သုံးပွင့်ဆိုင်အဖွဲ့ပျက်သွားလေရာ၊ ပွန်ပီသည် ဆီဇာကိုနှိမ်နင်းရန် အခွင့်ကောင်းယူကာ ဆီဇာကိုအဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် ပွန်ပီနှင့်ဆီဇာတို့ အာဏာလုမှုကြောင့် ၄၉ ခုနှစ်၌ ရောမနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားလေရာ၊ ပွန်ပီသည် အရေးမလှဘဲ၊ ဂရိနိုင်ငံသို့ ဆုတ်ပြေးရ၏။ သို့သော် ဆီဇာကလိုက်၍တိုက်သဖြင့် ဂရိနိုင်ငံ ဖာဆေးလပ်တိုက်ပွဲတွင် ပွန်ပီသည်အရေးနိမ့်၍၊ အီဂျစ်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးရပြန်သည်။ ထိုနိုင်ငံ၌ပင် မိမိလက်အောက်ခံ စစ်ဗိုလ်ဟောင်းတစ်ဦးက လုပ်ကြံသဖြင့် ရောမ၏ ထင်ရှားသောခေါင်းဆောင်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သူ ပွန်ပီသည် ဘီစီ ၄၈ ခုနှစ်တွင်ကွယ်လွန်သွားရရှာလေသည်။

ပွန်ပီယိုင်မြို့ ။ပွန်ပီယိုင်မြို့သည် အီတလီနိုင်ငံ ကမ်ပန္နီးယားနယ်ရှိ ရှေးဟောင်းမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ နေပယ်မြို့အရှေ့တောင်ဘက်၌ ၁၃ မိုင်ခန့်ကွာဝေး၍၊ ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင်၏ အရှေ့တောင်ခြေရင်း၌ တည်ရှိ၏။ နေပယ်ပင်လယ်အော်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိရကား ကုန်စည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရာ၊ အလွန်စည်ကားသော မြို့ကြီးဖြစ်သည်။ တစ်ခါက ရောမလူမျိုး သူဌေးသူကြွယ် မင်းစိုးရာဇာများ၏ ဇိမ်ခံနေထိုင်ရာမြို့လည်း ဖြစ်လေသည်။

ခရစ် ၆၃ ခုနှစ်က ပွန်ပီယိုင် မြို့ကြီးသည် ငလျင်သင့်သဖြင့် အတော်အတန်ပျက်စီးသွားခဲ့၏။ ထိုနောက်မြို့ကို တစ်ဖန်ပြန်လည်ပြုပြင်တည်ဆောက်လေရာ၊ ရောမဗိသုကာ လက်ရာတို့ ဖြင့် ခမ်းနားကြီးကျယ်လှပတင့်တယ်သော မြို့သစ်ကြီးဖြစ်လာပြန်သည်။ ယင်းသို့သာယာစည်ကား လာသော မြို့သစ်ကြီးသည် ခရစ် ၇၉ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင် ပေါက်ကွဲခြင်းကြောင့်၊ ပျက်စီးရုံမက လုံးဝနစ်မြုပ် ပျောက်ဆုံးသွားရပြန်သည်။

မီးတောင်ပေါက်ကွဲမည်နံနက်၌ ဗီဆူးဗီးယပ် မီးတောင်ထိပ်တွင် တိမ်များမဲလျက် အလိပ်လိပ် တက်လာသည်ကို တွေ့ရ၏။ ပထမသော် တိမ်လိပ်ကြီးများသည် ထင်းရှူးပင် သဏ္ဍာန် အထက်သို့လွင့်တက်နေပြီးနောက်၊ တဖြည်းဖြည်း

ပြန့်ကျယ်သွားပြီးလျှင်၊ ကြည်လင်ပြာလဲ့သော ကောင်းကင်အလုံးကို တိမ်မဲများ ဖုံးအုပ်သွားလေသည်။ မကြာမီပေါက်ကွဲသံများအကြားမှ မြေကြီး သွက်သွက်ခါ တုန်လှုပ်သွား၏။ ပင်လယ်မှလည်း လှိုင်းတံပိုးကြီးများ ထကုန်၏။ မိုးကောင်းကင် တစ်ပြင်လုံးမှာ ညဉ့်နက်သန်းခေါင်ကဲ့သို့ မှောင်အတိ ကျသွားတော့၏။ ပြင်းထန်သော မြည်ဟည်းသံကြောင့်၊ တိုက်တာ အိမ်ခြေများ သိမ့်သိမ့်တုန်သွား၏။ ပြာပူများ၊ ချော်ရည်များနှင့်ကျောက်တုံးများ စသည်တို့သည် မိုးရွာသကဲ့သို့တဖွဲဖွဲကျဆင်းနေသည်။ ထိုအခါ တိုင်းသူပြည်သားလူအများတို့သည် ထိတ်လန့်တကြား လမ်းမသို့ လျှောက်ပြေးသူပြေး၊ တွင်းအောင်းသူအောင်း၊ ပင်လယ်သို့သွား၍ လှေသင်္ဘောများဖြင့်တိမ်းရှောင်သူရှောင်နှင့် တစ်မြို့လုံး ယောက်ယက်ခတ်ကာ ခိုကိုးရာမဲ့ဘဝသို့ ကျရောက်ကုန်၏။ ပွန်ပီယိုင်မြို့တွင် လူဦးရေ ၂၀၀၀၀ ရှိသည့်အနက် လူ ၂၀၀၀ကျော်သည် မီးခိုးမှိုင်းလုံးများကြားတွင် အသက်ဆုံးရှုံးရသည်။ သုံးရက်တိုင်တိုင် မှောင်ကြီးကျလျက်၊ ပြာပူနှင့် ကျောက်ခဲမိုးရွာပြီးနောက်၊ တတိယနေ့တွင် ပြန်၍လင်းလာသောအခါ၊ ပွန်ပီယိုင်မြို့သည် ထုစပရိုသောပြာများအောက်တွင် နစ်မြုပ်လျက်ရှိလေသည်။ ရှိလေသည်။

နှစ်ပေါင်း ၁၇၀၀ခန့် လွန်သည့်တိုင်အောင်၊ လူတို့သည် ကွယ်ပျောက်နစ်မြုပ်သွားသော ပွန်ပီယိုင်မြို့ကြီး၏ နေရာကိုပင်မမှန်းဆနိုင်တော့ချေ။ ထိုသို့ နှစ်ပေါင်းများစွာကြာလတ်သော်၊ ချော်မြေများတွင် မြေဩဇာတစ်ဖန်တက်လာ၍ သစ်ပင်ကလေးများ စိမ်းလန်းစွာပေါက်လာလေ၏။ တောင်စောင်း တောင်ကမ်းပါးတို့၌လည်း နွယ်ပင်ကလေးများ၊ အသီးအနှံပင်များကိုလူတို့အစပြု၍စိုက်ပျိုးလာကြ၏။ ၁၇၄၈ ခုနှစ်သို့ရောက်သောအခါ၊ ယာသမားအချို့တို့သည် ယာမြေကို တူးဆွလုပ်ကိုင်ယင်း၊ မြုပ်နေသော တံတိုင်းကို တူးမိလေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပွန်ပီယိုင်မြို့တည်ရာဌာနကို သဲလွန်စရလာသောကြောင့် မြို့ဟောင်းနေရာကို စတင်တူးဖော်ကြ၏။ ယခုအခါတွင် ပွန်ပီယိုင်မြို့ တစ်ဝက်နီးပါး ပြန်လည် တူးဖော်ပြီး ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ရကား ကျွန်ုပ်တို့သည် ယခုအခါ ရှေးပွန်ပီယိုင်မြို့ကြီး၏လမ်းမကြီးငယ်အသွယ်သွယ်တို့ကိုသွားရောက်လည်ပတ်နိုင်လေပြီ။ တစ်ခါကကုန်စည်ရောင်းဝယ်ရေးဖြင့် စည်ကားသိုက်မြိုက်ခဲ့သော ပွန်ပီယိုင်မြို့ကြီးကို မျက်စိထဲ၌ တရေးရေး ထင်ယောင်မြင်ယောင်နိုင်ပေသည်။ ရောမကျောင်းသားကလေးများကျောင်းပြန်ချိန်တွင် ပျော်ရွှင်မြူးထူးစွာခုန်ပေါက်ပြေးလွှားလာသည့် လမ်းကြားများကို ယခုအခါအထင်းသားမြင်တွေ့နိုင်၏။ လူစည်ကားသော ရပ်ကွက်မှာ ဈေးနေရာပင်ဖြစ်သည်။ ထိုနေရာမှာလည်း

ပွန်ပီယိုင်မြို့

မီးတောင်ပေါက်ကွဲခြင်းကြောင့် တစ်မြို့လုံး နစ်မြုပ်ပျောက်ဆုံးသွားရသော ပွန်ပီယိုင်မြို့ရှိ လူကံထံတို့နေထိုင်ရာ အဆောက်အအုံ၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

အဆောက်အအုံများဖြင့် ပတ်လည်ဝိုင်းလျက်ရှိလေသည်။
ဈေးနေရာမှ အနောက်ဖက်ယွန်းယွန်းတွင် ရှေးဂရိနတ်သား
အပေါ်လို၏ နတ်ကွန်းရှိ၏။ ထိုမှမြောက်ဖက်တွင် ဂျူပီ
တာ၏ နတ်ကွန်း၊ အရှေ့ဖက်တွင် မာကျူရီ၏ နတ်ကွန်း
အသီးသီးကို တွေ့မြင်နိုင်လေသည်။

ရှေးဟောင်း ပွန်ပီယိုင်မြို့သားတို့သည် ကြေးနီကို အသုံး
ပြုကြ၏။ နေအိမ်အသီးသီး၏ စားဖိုဆောင်သို့ ဝင်
ကြည့်လျှင်၊ ကြေးနီဖြင့်ပြီးသော အိုးခွက်နှင့် ယောက်ချို
စွန်းများကို တွေ့ရသည်။ ဆရာဝန်များ၏ ဆေးခန်းသို့ဝင်
သွားလျှင်လည်း၊ အသုံးအဆောင် ကရိယာတန်ဆာပလာ
များကို ကြေးနီဖြင့် အားလုံး လုပ်ထားသည်ကို တွေ့နိုင်
သည်။ မုန့်ဖိုးများထဲ၌မူ ရောမလူမျိုးတို့ စားသုံးလေ့ရှိသော
ပေါင်မုန့်ပိုင်းကလေးများကို ဖုတ်ထားသည့်အတိုင်း အခြေ
မပျက် တွေ့ရ၏။ သူဌေး သူကြွယ်စသော လူကံထံများ၏
ပစ္စည်းသိုလှောင်ခန်းများ၌ ဆောင်းတွင်းစာဖြစ်သော စွန်
ပလုံသီး၊ သဖန်းသီးခြောက်၊ ဝက်ပေါင်ခြောက် စသည့်စား
သောက်ဖွယ်များကို တွေ့နိုင်ပေသည်။

ပွန်ပီယိုင်မြို့ရှိအိမ်များမှာ အများအားဖြင့်တစ်ထပ်အိမ်၊
နှစ်ထပ်အိမ်များ ဖြစ်သည်။ ထိုအိမ်များတွင် လမ်းမဖက်သို့

မျက်နှာမူနေသောပြတင်းပေါက်များကို မတွေ့ရချေ။ အချို့
အိမ်ကြီး အိမ်ကောင်းများတွင် အိမ်ဆိုင်ကလေးများ တည်
ခင်းထားလေသည်။ ချမ်းသာ ကုံလုံသည့် အိမ်များတွင်မူ
အိမ်ရှေ့ဖက်တွင် အစောင့်များ၊ သို့မဟုတ်ခွေးများကို ထား
ရှိကြ၏။

ပွန်ပီယိုင်မြို့ဟောင်း၏ လမ်းမကြီးများတလျှောက်တွင်
ကြော်ငြာစာအမျိုးမျိုးကို ဖြူနီကြောင်ကြား အရောင်
များဖြင့် ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ အရက်ဆိုင်
အချို့တွင်လည်း ‘ပျောက်ဆုံးသွားသော အရက်ချိုင့်ကို
ပြန်ပေးနိုင်လျှင်၊ ဆုငွေပေးမည်’ စသည်ဖြင့် ပစ္စည်းပျောက်
ကြော်ငြာစာများကပ်ထားသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ မီး
တောင်ပေါက်ကွဲစဉ်က၊ ပွန်ပီယိုင်မြို့၌ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပ
ရန် စီစဉ်နေချိန်ဖြစ်သဖြင့်၊ မဲဆွယ်ကြော်ငြာများ နံရံများ
၌ကပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရလေသည်။ ဤသို့ စိတ်ဝင်စား
ဖွယ်ရာကောင်းသောပွန်ပီယိုင်မြို့ကြီးတစ်ခုလုံး၏ လမ်းပမ်း
အဆောက်အအုံတို့ကံတာအိမ်ယာ၊ ပွဲလမ်းသဘင်၊ ဈေး
ပြင်ကနားစသည်တို့မှာ ရှေးခေတ်ပွန်ပီယိုင်မြို့ကြီး၏ ယဉ်
ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံ၊ ရှေးရောမ လူမျိုးတို့၏အဆင့်အတန်း၊
နေထိုင်စားသောက်မှုတို့ကို ဖော်ပြနေသကဲ့သို့ရှိတော့၏။

မြန်မာလူ့ဦးနှောက် ၃၃ ခုတွင် ၈ သည် ၂၂ ခု မြောက် အကွေ့ဖြစ်သည်။ ၁၊ ၈၊ ၈၊ ၂၀၊ ၈
ဟူသော ၁ ခုတွင် ပါဝင်၍ ၈ သည် မြန်မာလူ့ဦးနှောက် ၂၅၅ ခု နှုတ်ခမ်းအရပ်ဖြစ်သည်။
အကွေ့၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုလိုက်၍ ခုဦးရပ် ဟု အမည်တွင်သည်။ ၈ သောသောသော
ပုလဲမှာ မြောက်အကွေ့ ၆ ဖြစ်သည်။ မြောက် ၆ ၄ ၅၅ ၂ ကပ် ၂
ပေါင်ကပ်ပျံ ၂၅ ခု အဆင့်ဆင့် မြှောင်ပေါ်လာပြီဆိုသော် အကွေ့၏အကွေ့အရပ်
၆ နှင့် အကွေ့အရပ် ၆ ဟု ရေးသားသည်ကို မတွေ့ရသည်။ မြောက် အကွေ့
အသား ၆ နှင့် ကပ်ပေါ်ရပ် အဆက်ရှိ ချွတ်ကပ်နေသော ချွတ်ကြောင်းကို
နှုတ်ခမ်းညီညီ၍ ရေးဆိုပေးသော် မြန်မာအကွေ့ ၈ ဖြစ်ပေါ် လာသည်။ ၈ အကွေ့၏ အဆင့်ဆင့် မြန်ပေါ်လာပုံကို
အောက်တွင် အမည်ပေး၍ ဖော်ပြ၍ မြောက်အကွေ့

၆ ၆ ၆ ၆ ၆ ၆ ၆

မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်ပေါင်းစုကြီး

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအမှူးပြုခဲ့သော ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးသည် ရည်ရွယ်ချက်အတိုင်း ဖက်ဆစ်ဂျပန်များကို အောင်
မြင်စွာမောင်းထုတ်နိုင်ခဲ့၍ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကိုအရယူပေးခဲ့သည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်၏ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ရှမ်း၊ ကရင်၊ ကချင်၊
ချင်း စသောလူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများပါမကျန် ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး မကြုံစဖူး စည်းလုံးညီညွတ်ခဲ့သည်။ သို့သော်
၁၉၅၈ ခုနှစ်၌ ဖဆပလအဖွဲ့ကြီးပြိုကွဲပြီးလျှင် သန့်ရှင်းဖဆပလနှင့်တည်မြဲဖဆပလဟူ၍
နှစ်ခြမ်းကွဲလေသည်။

ဖဆပလ။ စစ်ပြီးခေတ်မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသား
နိုင်ငံရေးတပ်ဦးကြီးသဖွယ် နိုင်ငံတွင်းသာမဟုတ်၊ ကမ္ဘာ
တလွှား၌ပင် ထင်ရှားခဲ့သော အဖွဲ့ချုပ်ကြီးကား ဖဆပလ
ခေါ် ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့ချုပ်
ကြီးဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းပိုက်ထား
သော ဖက်ဆစ်ဂျပန်တို့၏ ဖိနှိပ်ရက်စက်မှုမှ တွန်းလှန်လိုသူ
တစ်စုသည် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးကို ၁၉၄၄ခုနှစ်ဩဂုတ်လ
တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအားဥက္ကဋ္ဌ၊ သခင်သန်းထွန်း
အား အတွင်းရေးမှူး တင်မြှောက်၍ လျှို့ဝှက်စွာ ဖွဲ့စည်း
လိုက်ကြသည်။ (အောင်ဆန်း၊ ဗိုလ်ချုပ်-ရှု။)

အဖွဲ့ကြီး၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဖက်ဆစ်ဝါဒကို မြန်မာ
နိုင်ငံ၌သာမက ဖက်ဆစ်၏ မူရင်းဒေသများ၌ပါ အမြစ်ပြုတ်
အောင်တိုက်ဖျက်ရန်နှင့် ပြည်သူ့လူထုက မြှော်မှန်းတမ်းတခဲ့
ကြသည့် လွတ်လပ်ရေးကို ရရှိအောင် မနားမနေကြိုးပမ်းရန်
တို့ဖြစ်သည်။ ယင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ထိုအဖွဲ့ကိုပထမတွင်
ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေး ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်ဟု
ခေါ်တွင်သည်။ အတိုကောက်အားဖြင့် ဖတပလဟု ဖြစ်

သည်။ စစ်ပြီးနောက်တွင်မှ တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်း ကုန်ဆုံး
၍ ဆန့်ကျင်ရေးလုပ်ငန်းကိုသာ ရှေးရှုလုပ်ကိုင်ရန် ဆုံးဖြတ်
ကာ ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေး အဖွဲ့ချုပ်
(ဝါ) ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ဟု ပြောင်းလဲ မှည့်ခေါ်လေသည်။

ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေး

ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကို စတင်ဖွဲ့စည်းရာ၌ ဗမာ့တပ်မ
တော်၊ (မြန်မာ့တပ်မတော်-ရှု) ပြည်သူ့ အရေးတော်ပုံ
ပါတီ (နောင်-ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ)၊ ကွန်မြူနစ်ပါတီတို့ကိုဦး
စီးခဲ့၍ မကာမီရခိုင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး၊ ကရင်ဗဟို
အဖွဲ့ချုပ်၊ အရှေ့အာရှလူငယ်များအစည်းအရုံး၊ မျိုးချစ်
အဖွဲ့နှင့် မဟာဗမာအဖွဲ့တို့မှခေါင်းဆောင်အချို့ ပါဝင်လာ
ကြသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးကို ယင်းသို့ဖွဲ့စည်းပြီးသည်
နှင့် ဂျပန်တို့၏ ရေလမ်းကြောင်းလမ်း အဆက်အသွယ်များ
ကို ဖြတ်တောက်ဖျက်ဆီး၍ မီးရှို့ပစ်ခြင်း၊ ဂျပန်တို့ချွေးတပ်၊
ဆွဲသည်ကို လူထုကရှောင်ရှားနေကာ လူစု၍ အကူအညီ
မပေးဘဲနေခြင်း၊ လှေလှည်းနွားစသည်တို့ကို သိုဝှက်၍
အကူအညီ မပေးဘဲနေခြင်း၊ ဂျပန်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်

နိုင်ငံသစ်စွာဖောက်များအား သုတ်သင်ပစ်ခြင်း၊ ဗမာ့တပ်မ
 ဖောက်က ပြောက်ကျားစံနှစ်သုံးကာ ဂျပန်တို့အားတော်
 လှန်တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ တော်လှန်ရာ၌အခြေအနေအရ သတင်း
 မှန်တို့ကို ဖဆပလအဖွဲ့သို့ လာရောက်ပေးပို့ပြီးလျှင် သ
 တင်းမှားများကို ရန်သူနားသို့ရောက်အောင်ပေးခြင်း၊ မြို့
 နယ်ရွာများတွင် ဖဆပလအဖွဲ့ခွဲများ၊ ပြောက်ကျားတပ်
 များနှင့် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများကိုဖွဲ့စည်းခြင်းစသည်တို့ကို
 ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်က ညွှန်ကြားသည့်အတိုင်း တော်လှန်
 ရေးလမ်းစဉ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့
 ကြီးသည် တော်လှန်ရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန် အိန္ဒိယ
 နိုင်ငံဘက်သို့ တိတ်တဆိတ်ထွက်ခွာသွားနှင့်ပြီဖြစ်သောရ
 ဘော် ၇၀ကျော်မှတစ်ဆင့် မဟာမိတ်စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ အာ
 ဏာပိုင်များနှင့်အဆက်အသွယ်ပြုလေသည်။ မဟာမိတ်တို့
 က လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်၊ အဝတ်အစားအသုံး အ
 ဆောင်များဖြင့် အကူအညီပေး၍ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီး
 ကလည်း ဖက်ဆစ်ဂျပန်များအား မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှ
 မောင်းထုတ်ရာတွင် မဟာမိတ်တပ်အားအစွမ်းကုန်အကူညီ
 ပေးမှုကြောင့် ဖက်ဆစ်တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းသည် မျှော်
 လင့်သည်ထက် ထူးကဲစွာအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အ
 ရှေ့တောင်အာရှအတွက် မဟာမိတ်စစ်သေနာပတိ ဗိုလ်ချုပ်
 လော့မောင့်ဗက်တန်ကပင် ဖဆပလအဖွဲ့ကြီးသည် ဂျပန်ကို
 တော်လှန်သောအင်အားစုမျှသာမဟုတ်၊ အမျိုးသားတပ်ဦး
 ကြီးတစ်ခုအဖြစ်တည်ရှိနေကြောင်း ယင်းအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်
 များသည် မျိုးချစ်စိတ်ထက်သန်၍ ထထကြွကြွဆောင်
 ရွက်နိုင်သူများဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသစ် ဖွဲ့
 စည်းသည့်အခါ ဖဆပလမှကိုယ်စားလှယ်များကိုလည်း
 ထည့်သွင်းသင့်ကြောင်းဖြင့် လန်ဒန်မြို့ရှိ မဟာမိတ်စစ်
 ဦးစီးအဖွဲ့သို့ အကြံပေးရသည်အထိ ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်၏
 ဂုဏ်သတင်းသည် ပျံသင်းကျော်စောခဲ့လေသည်။

ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးကို ၁၉၄၄ ခုနှစ်အတွင်း၌ပင်
 ရခိုင်ပြည်တွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်က စတင်ဦးစီး ဆောင်
 ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မိတ္ထီလာနှင့်
 မန္တလေးခရိုင်၌လည်းကောင်း မတ်လတွင် မြစ်ဝကျွန်း
 ပေါ်ဒေသ၊ သာယာဝတီ၊ ပြည်၊ သရက်၊ ပဲခူး၊ သထုံ၊
 ပျဉ်းမနား၊ တောင်ငူ၊ တနင်္သာရီစသည်ဖြင့် နယ်များခွဲကာ
 မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြား၌လည်းကောင်း ဂျပန်အား တော်လှန်
 ကြသည်။ သို့သော် ဖဆပလဦးစီး၍ ပြည်လုံးကျွတ် တညီ
 တညွတ်တည်းစနစ်တကျ ဖက်ဆစ်တော်လှန်ရေးအစပြု
 သည့်နေ့ကား ၁၉၄၅ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ရက်နေ့ဖြစ်သည်။
 ဖဆပလ ဦးစီးသည့် ပြည်တွင်းတော်လှန်ရေး အင်အားစု
 များ၏လက်ချက်ဖြင့် ဂျပန် ၂သောင်းခန့်သေကြေ ပျက်စီးခဲ့
 ရသည်။

ပြည်သူ့လွတ်မြောက်ရေး

ဖက်ဆစ်ဂျပန်များကို တိုက်ဖျက်နေစဉ်ပင် ဖဆပလ
 အဖွဲ့ချုပ်၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်
 ရေးရရှိရန်နှင့် အမျိုးသားအစိုးရအဖွဲ့၍ မြန်မာနိုင်ငံအုပ်ချုပ်
 ရေးရေးဆွဲဖို့ အရွယ်ရောက်သူ ကျား-မတိုင်းကရွေးကောက်
 တင်မြောက်မည့် တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော် တည်ထောင်
 ရန်တို့ဖြစ်သည့်အကြောင်းပါသော ဝါဒနှင့် လတ်တလော
 စီစဉ်ချက်များကို ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်မှကျေညာလေသည်။

ဂျပန်တို့ ချွင်းချက်မရှိ လက်နက်ချပြီးသည့်နောက်ပင်
 လျှင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌ ဂျပန်စစ်သား အမြောက်အမြား
 ကျန်ရှိနေသည်ကို ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ကြီးကဦးစီး၍ရှင်း
 လင်းရပြန်သည်။ နိုင်ငံတွင်းမှ ရန်သူအကြွင်းအကျန်များကို
 ရှင်းလင်းပြီးနောက်၊ ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်သည် မျိုးချစ်ဗမာ
 တပ်မတော်နှင့်ပြောက်ကျားတပ်များကို အမြဲတမ်းစစ်တပ်
 အဖြစ်သို့ရောက်ရန်ဆောင်ရွက်ရပြန်သည်။ ပထမတွင်ဗြိတိ
 သူစစ်ဖက်ဆိုင်ရာတို့နှင့် ဆွေးနွေးသော်လည်း တိကျသော
 ကတိ မရရှိခဲ့သဖြင့် ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်သည် ထိုမျိုးချစ်
 ဗမာတပ်မတော်ကိစ္စနှင့် အခြားအရေးကြီးသော ကိစ္စများ
 အတွက် ၁၉၄၆ ခုနှစ်ဩဂုတ်လ ၁၆ရက်နေ့မှ ၁၈ ရက်နေ့
 အထိနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များကို ဖိတ်ခေါ်၍ အစည်း
 အဝေးကျင်းပ ဆွေးနွေးလေသည်။ ဩဂုတ်လ ၁၉ ရက်နေ့
 တွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်က ကြီးမှူး၍ ရန်ကုန်မြို့ ဗဟန်းရပ်၊
 ကန်တော်ကြီး နေသူရိန်ရုံတွင် လူထုညီလာခံ ကျင်းပကာ
 မြန်မာနိုင်ငံ လုံးဝလွတ်လပ်ရေး ရရှိရန်၊ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအ
 မြန်ရပ်သိမ်း၍ မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် အုပ်ချုပ်ရန်၊ လွှတ်
 တော်ရွေးကောက်ပွဲကို ဦးစီးကျင်းပပေးရန်နှင့်ကြားကာလ၌
 အမျိုးသားအစိုးရ ဖွဲ့စည်းပေးရန် တညီတညွတ်တည်း
 ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့၍ မျိုးချစ်မြန်မာတပ်ဖွဲ့များ၏ နောင်ရေး
 ပြဿနာ အပါအဝင် နိုင်ငံတော်အရေးကိစ္စများကိုလည်း
 ဆွေးနွေးခဲ့လေသည်။

ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်၏ ခေါင်းဆောင်မှုဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ
 လူထု၏ နိုင်ငံရေးစိတ်ဓာတ် ပြင်းထန်နေပုံကို ဗြိတိသျှအာ
 ဏာပိုင်တို့ရိပ်မိကြသဖြင့် မဟာမိတ်စစ်ဌာနချုပ်တည်ရာ
 သီဟိုဠ်ကျွန်းကန္ဒီမြို့သို့ ဗမာ့တပ်မတော်ကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍
 လော့မောင့်ဘက်တန်နှင့်ဆွေးနွေးရန် မြန်မာနိုင်ငံခေါင်း
 ဆောင်များကို ဖိတ်ခေါ်လေသည်။ ဖဆပလ ဥက္ကဋ္ဌဗိုလ်
 ချုပ်အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာကိုယ်စားလှယ်
 ၁၁ဦးသည် ကန္ဒီမြို့သို့သွားရောက်၍ စက်တင်ဘာလ၆ရက်
 နှင့် ၇ ရက်နေ့များတွင်ဆွေးနွေးကြသည်။ လော့မောင့်
 ဘက်တန်နှင့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်တို့ အပြန်အလှန် ဆွေး
 နွေးပြီးနောက် ကန္ဒီစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုကြသည်။ စာချုပ်အရ
 မျိုးချစ်ဗမာ့တပ်မတော်ကို ဖျက်သိမ်း၍ တပ်သားတစ်

www.foreverspace.com.mm

ဖက်ဆစ်ဆန်ကျင်ရေး ပြည်သူ့လွှဲလုပ်ရေးအဖွဲ့ချုပ်

ဦးချင်းစစ်တပ်အတွင်းသို့ သိမ်းသွင်းခြင်းမပြုတော့ဘဲ ဗမာ့ တပ်မတော်တစ်ခုလုံးကို မြန်မာနိုင်ငံစစ်တပ်အတွင်းသို့ ပူးပေါင်းကာ ကျန်းမာရေးနှင့်ပြည့်စုံ၍ ဆက်လက်အမှုထမ်း လို သူတပ်သား ၅၂၀၀နှင့် အရံ၃၀၀၀ကိုလည်းကောင်း၊ တပ်မတော်ဗိုလ် ၂၀၀ကိုလည်းကောင်းခန့်အပ်ရန်၊ တပ် မတော်သားများအတွက် ရထိုက်သောအခွင့်အရေးများ ကို ပေးရန်အပြင်၊ တပ်မတော်သားများနှင့်သက်ဆိုင် သောကိစ္စအဝဝကို စုံစမ်းရန်အတွက် မဟာမိတ်ကိုယ်စား လှယ်နှင့်တပ်မတော်ကိုယ်စားလှယ်တို့ပူးတွဲကာ အဖွဲ့ဖွဲ့စည်း ဆောင်ရွက်ရန်တို့ဖြစ်သည်။ ဤကားဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ် ကြီး၏ ပထမအရေးကြီးဆုံးသောအောင်ပန်းကြီးဖြစ် လေသည်။

ယင်းသို့တပ်မတော်အားပြန်လည်ဖွဲ့စည်းသည့်အခါ၊ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးနှင့်သက်ဆိုင်ရန်မလိုတော့ပြီဖြစ် သောကြောင့် နိုင်ငံရေးတပ်ပေါင်းစုဖြစ်သော ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်မှ နုတ်ထွက်လိုက်ရသည်။ ထို့ပြင်ကျန်းမာရေး မပြည့်စုံသဖြင့် တပ်တွင်းဝင်ခွင့်မရ၍ဖြစ်စေ၊ ဆက်လက် စစ်မှုထမ်းလိုတော့၍ဖြစ်စေ ကျန်ခဲ့သော ရဲဘော်ဟောင်း များကို စနစ်တကျနေရာချထားရေးအတွက် ဖဆပလ အ ဖွဲ့ချုပ်ကပင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ထိုရဲဘော်

ဟောင်းများအား ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်လုပ်ငန်းများကို သာစောက်ချလုပ်ကိုင်ရန် စစ်မှုထမ်းအဖြစ်မှ နုတ်ထွက် လိုက်ပြီဖြစ်သော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကိုယ်တိုင် ဦးစီး၍ ပြည်သူ့ ရဲဘော်တပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းလေသည်။

ဖဆပလ အဖွဲ့ကြီး၏ ယင်းသို့မနားမနေဆောင်ရွက်မှု ကြောင့် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ၁၉၄၅ခု နှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၅ရက်နေ့တွင်ရပ်စဲလိုက်၍ ဘုရင်ခံ ဟောင်းဆာဒေါ်မန်စမစ်၏ မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေး ရောက်လာ လေသည်။ ဤကား ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ ဒုတိယ အောင်ပန်း ဖြစ်သည်။

ဖဆပလအဖွဲ့ကြီး၏အင်အားကို ရိပ်မိပြီဖြစ်သော ဗြိတိသျှဘုရင်ခံဆာဒေါ်မန်စမစ်သည် အစိုးရအမှုဆောင် ဝန်ကြီး အဖွဲ့အတွက် စဉ်းစားရန်၊ ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်မှ ကိုယ်စားလှယ် ၁၁ဦး၏အမည်စာရင်းကိုပေးရန် အောက် တိုဘာလ ၁၉ရက်နေ့တွင် စကားကမ်းလေသည်။ ဖဆပ လအဖွဲ့က ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအပါအဝင် ပုဂ္ဂိုလ် ၁၁ဦး စာရင်းတင်သွင်းသည်။ ထို့ပြင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနကို လည်းကောင်း ဖဆပလအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများအတွက် ဖဆပ လ၏ညွှန်ကြားချက် နာယူခွင့်ကိုလည်းကောင်း ထည့်၍ တောင်းဆိုခြင်းကိုလည်း ပြုလေသည်။ ဤအချက်တွင်

ဘုရင်ခံနှင့် သဘောကွဲလွဲကြသဖြင့်၊ နောက်ဆုံး၌ ဖဆပလသည် အစိုးရအဖွဲ့၌ မပါဝင်ဘဲနေလိုက်လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဘုရင်ခံသည် လူထုကိုယ်စားလှယ် မဟုတ်သူ ပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် အမှုဆောင်ဝန်ကြီး အဖွဲ့ဖွဲ့လိုက်ရသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် လူထုဆန္ဒမပြည့်မဝဖြစ်ကာ လူထုနှင့်အစိုးရ အပြင်းအထန်အားပြိုင်သော လွန်ပွဲကြီးများပေါ်ပေါက်လာရသည်။ လူထုမူကား ဖဆပလ အလံတော်အောက်သို့ တစ်စုတဝေးကြီး စုရုံးမိလာကြသည်။ နိုင်ငံရေးသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် တစ်ခါမျှမကြုံဖူးသော ပြည်သူ့ညီညွတ် သွေးစည်းမှုကြီးသည် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်တွင် ပြည်နယ်လူ နည်းစုများအပါအဝင် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးလိုလိုပါ၍ အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့တွင် တစ်ခါက တို့ဗမာအစည်းအရုံးဝင် (တို့ဗမာအစည်းအရုံး-ရှု။) သခင်လူငယ်များပါ ကြသည်။ ဥက္ကဋ္ဌမှာ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းဖြစ်၍ ကွန်မြူနစ်များကို ဖဆပလမှ ထုတ်ပစ်ပြီးကတည်းက သခင်သန်းထွန်းနေရာတွင် ဦးကျော်ငြိမ်းက အတွင်းရေးမှူး အဖြစ်ဆောင်ရွက်သည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် ဖဆပလပြည်လုံးကျွတ်ညီလာခံကြီးကို ရွှေတိဂုံဘုရားခြေရင်း၌ကျင်းပ၍ လူထုဆန္ဒကို တညီတညွတ်တည်း ပြကြသည်။ ၁၉၄၆ခု ဇွန် ၂၆ ရက်နေ့တွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးမှ ကြီးမှူးကျင်းပသော ဗြိတိသျှစက္ကူဖြူအုပ်ချုပ်ရေး ကန့်ကွက်ပွဲကြီးသို့ ပရိသတ် တစ်သိန်းကျော်တက်ရောက်လေသည်။ ၁၉၄၆ခု စက်တင်ဘာအတွင်း၌ ဘုရင်ခံ၏ ခေတ်နောက်ပြန်ဆွဲသော အုပ်ချုပ်ရေးကို မကျေနပ်သဖြင့် ပြည်လုံးကျွတ် သပိတ်အရေးတော်ပုံကြီး ပေါ်ပေါက်လာသည်။ လခစား စာရေးစာချီများသာမက တစ်ခါမျှ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိခဲ့ဘူးသော ပုလိပ်အဖွဲ့ကြီးတစ်ဖွဲ့လုံးပါသပိတ်လက်နက်စွဲကိုင်၍ ချုပ်ချယ်မှု အမျိုးမျိုးကို တွန်းလှန်ပြီးလျှင် မြန်မာနိုင်ငံအား လုံးဝလွတ်လပ်ရေးပေးရန် ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏အရေးဆိုချက်ကို တညီတညွတ်တည်း ထောက်ခံကြသည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဖဆပလ အဖွဲ့ကြီးနှင့် လူထုအင်အားကိုအကဲခတ်မိရကား ဘုရင်ခံဆာဒေါ်မန်စမစ်အား ပြန်ခေါ်၍ မေဂျာဂျင်နရယ် ဆာဟူးဗတ်ရန်ကို မြန်မာနိုင်ငံဘုရင်ခံသစ်အဖြစ် စေလွှတ်လိုက်ရသည်။ ဆာဟူးဗတ်ရန်သည် ဖဆပလ အင်အားကို လေးစားစွာဖြင့် ဖဆပလကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သော အမှုဆောင်ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကို ၁၉၄၆ ခု စက်တင်ဘာလတွင် အောင်မြင်စွာဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းခေါင်းဆောင်သော ဖဆပလကိုယ်စားလှယ်များ ရာထူးလက်ခံလိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်

နက် သပိတ်အရေးတော်ပုံကြီးပြီးငြိမ်းသွားကာ နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုကြီး ပြေပြစ်ချောမော သွားလေသည်။

ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်၏ ဝါဒလမ်းစဉ်ကား လိုလားချက်ကို အနုနည်းဖြင့် ရယူနိုင်မည်ဆိုပါက လက်ရုံးအားဖြင့် လှုပ်ရှားထကြွသောအကြမ်းနည်းများကို မသုံးဟူ၍ဖြစ်သည်။ လူထု၏ ကျပ်ပြည့်တင်းပြည့် ထောက်ခံမှုကိုရရှိနေသော ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးက လူထု၏လိုအပ်ဆန္ဒကို ထပ်တလဲလဲတင်ပြလျက်ရှိရာ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အရေးမယူဘဲ မနေနိုင်တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာ့ဆန္ဒကိုဆွေးနွေးရေးအတွက် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ဗိုလ်တို့လာရန် ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ ၁၉၄၇ ခုဇွန်ဝါရီတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းခေါင်းဆောင်သောကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် လန်ဒန်မြို့သို့သွားရောက်၍ ထိုလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် အောင်ဆန်း-အက် တလီစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးစီးလေသည်။ ဤစာချုပ်အရမြန်မာနိုင်ငံသည် လုံးဝလွတ်လပ်ရေးပန်းတိုင်သို့ တစ်နှစ်အတွင်း ရောက်ရှိဖို့ပင်ရှိတော့သည်။ (အောင်ဆန်း-အက်တလီစာချုပ်-ရှု။)

ဤကား ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်၏ တတိယအောင်ပန်းကြီးဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးအောင်မြင်မှုများကို ရရှိနေသော ဖဆပလသည် ၁၉၄၆ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် ဖဆပလ၏ စည်းမျဉ်းဥပဒေကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ဖောက်ဖျက်၍ အဖွဲ့ကြီး၏ ပျက်စီးရာ ပျက်စီးကြောင်းသာ ဆောင်ရွက်နေသောကွန်မြူနစ် ပါတီကို ထုတ်ပစ် လိုက်ရသည်။

အောင်ဆန်း-အက်တလီစာချုပ်အရ တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကို ၁၉၄၇ ခုနှစ်ဧပြီလအတွင်း၌ တစ်ပြည်လုံးကျင်းပခဲ့ရာ မွန်၊ မြန်မာ၊ရခိုင်စသော မြေပြန့်သားများနှင့်ရှမ်း၊ ကရင်၊ ချင်း၊ ကချင်၊ ကယားစသော တောင်ပေါ်သားများသည် ဖဆပလအလံတော်အောက်မှဝင်ရောက်အရွေးခံကြသည်။ ပြည်သူလူထု၏ မကြံဖူးအောင်ထောက်ခံမဲပေးမှုကြောင့် ဖဆပလအဖွဲ့ကြီးသည် ၉၅-၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရွေးကောက်ပွဲတွင်အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။

၁၉၄၇ခုနှစ် မေလ၁၉ရက်နေ့တွင် ဖဆပလပဏာမညီလာခံကျင်းပပြီးလျှင်၊ လွတ်လပ်သောမြန်မာနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာစေရန်၊ လူထု၏ဆန္ဒနှင့်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ၏သဘောများပါဝင်သောအချက်ပေါင်း ၁၄ ချက်ကိုလက်ခံ၍ တညီတညွတ်တည်းဆုံးဖြတ်ကြသည်။ ထိုညီလာခံကြီးကပင် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကိုရေးဆွဲနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းဥပဒေကြမ်းကို တိုင်းပြည်ပြုလွှတ်တော်ကမ္မင်းမံခြယ်လှယ် အတည်ပြုပြီးနောက် ယခု ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းအုပ်

www.forever-space.com.mm

ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေကြီးအဖြစ် ရောက်ရှိလာသည်။(ပြည်ထောင်စုအခြေခံဥပဒေ-ရှု။)

ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်၏ လုပ်ငန်းစဉ်များ အောင်မြင်၍ လွတ်လပ်ရေးရောင်ခြည်ကို မြင်စပျိုးချိန်တွင် ဖဆပလ ဥက္ကဋ္ဌ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် တကွ အာဇာနည် ဇဦးတို့ မသမာလူတစ်စု၏ လုပ်ကြံခြင်းကို ခံရသည်။ ကျဆုံးသော ခေါင်းဆောင်ကြီးဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏ နေရာကို ဖဆပလ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌသခင်နုက တစ်ဗိုလ်ကျ တစ်ဗိုလ်တက်စနစ်ဖြင့် အဖွဲ့ချုပ်၏ တာဝန်နှင့်အစိုးရအဖွဲ့တာဝန်ကို ဆက်ခံတာဝန်ယူလိုက်သည်။

သခင်နု ခေါင်းဆောင်သော ဖဆပလခေါင်းဆောင်များသည် လွတ်လပ်ရေးပန်းတိုင်သို့ ပြည်သူ လူထုကြီးအား ဆက်လက်ခေါင်းဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုကြောင့်လည်း ဗြိတိသျှ အစိုးရက မြန်မာနိုင်ငံသို့ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရေး အစီအစဉ်များကို ဖဆပလခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေးနွေးရန် မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး လော့လစွတိုးဝဲအား စေလွှတ်ခြင်း၊ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အား ဖိတ်ခေါ်ဆွေးနွေးခြင်းများပြုပြီးနောက်၊ ၁၉၄၈ခု ဇန်နဝါရီ ၄ရက်နေ့တွင် လုံးဝ

လွတ်လပ်သောအချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံတော် အဖြစ် လွှဲပြောင်းပေးရန် အချက်ပါသော န-အက်တလီစာ ချုပ်ကို ချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။(န-အက်တလီစာချုပ်- ရှု။)

န - အက်တလီစာချုပ်မှပေါက်ပွားလာမည့် နိုင်ငံတော် လွတ်လပ်ရေးအကောင်အထည်ဖော်ရေးအတွက်ကိုလည်း ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကပင် လူထုအကူအညီဖြင့် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းရလေသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာတွင် ဒုတိယ အကြိမ်မြောက်ဖဆပလပြည်လုံးကျွတ်ညီလာခံကြီး ကျင်းပ၍ ဗမာ့နိုင်ငံရေး၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး၊ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ တောင်သူလယ်သမားအရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ လွတ်လပ်ရေး တိုက်ပွဲအတွင်းက ကျဆုံးသူများနှင့် အလုပ်မလုပ်နိုင်အောင် ဒဏ်ရာရသူများအားလျော်ကြေးပေးရေး၊ အလုပ်သမားအရေး၊ လာဘ်ပေး လာဘ်ယူနှင့် အာဏာ အလွဲသုံးစားပြုမှု ပပျောက်ရေး၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးသော အင်အားစုများရှုံးချရေး၊ အမျိုးသမီးလောကမြှင့်တင်ရေး၊ ဖဆပလစည်းရုံးရေး၊ ပညာရေး စသည့်အဆို ၁၄ ချက်ကို တညီတညွတ်တည်း ချမှတ်ကြလေသည်။

ဖဆပလအဖွဲ့နှင့်ပြည်သူလူထု၏ ညီညွတ်စွာကြိုးပမ်းမှု

ဖ ဆ ပ လ အဖွဲ့ကြီးမပြိုကွဲမီ ကမ္ဘာအေးစေတီ ခြေတော်ရင်း၌ နောက်ဆုံးအကြိမ် ပြည်လုံးကျွတ် ညီလာခံသဘင်ကျင်းပစဉ်

ကြောင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသည် လုံးဝလွတ်လပ်သောအချုပ်အခြာအာဏာပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ အဖြစ်သို့ရောက်ရှိလာကြောင်း ကမ္ဘာသို့အတိအလင်း ကျေညာနိုင်ခဲ့ရာ၊ နှစ်ပေါင်းများစွာဆုံးရှုံးခဲ့ပြီးသော လွတ်လပ်ရေးကြီးကို ပြည်သူလူထု ပြန်လည်ရရှိခဲ့ကြသည်။ ဤကား ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ စတုတ္ထနှင့် အထင်ရှားဆုံးသော အောင်ပန်းကြီး ဖြစ်သည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ရေး

လွတ်လပ်ရေးကြီးပမ်းစဉ်ကပင် လူထု၏စားဝတ်နေရေးပြဿနာများကို အစွမ်းကုန်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားခဲ့သော ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်သည် လွတ်လပ်ရေးလုပ်ငန်းများ အောင်မြင်စွာပြီးမြောက်သွားသည့်အခါ၌လည်း အနာဂတ်အတွက် မျှော်လင့်ခြင်းကြီးစွာဖြင့် လူထုလုပ်ငန်းများကို စတင်ဆောင်ရွက်လေသည်။

ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း မကွယ်လွန်မီ ၁၉၄၇ ခု ဇွန်လ၆ ရက်နေ့က ရန်ကုန်မြို့ပြည်လမ်းရှိဆိုရန်တိုဗီလာ အဆောက်အအုံကြီး(ယခု -စာပေဗိမာန်)၌ ဗိုလ်ချုပ်ကိုယ်တိုင်ကြီးမှူး၍ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း ကွန်ဖရင့်ကြီး ကျင်းပကာ စားဝတ်နေရေး၊ အလုပ်လက်မဲ့ ပပျောက်ရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ အိုးအိမ်ထူထောင်ရေး၊ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ငြိမ်းချမ်းရေးစသောပြဿနာကြီး ၈ခုအတွက် စီမံကိန်း၊ အချိန်ရှည် စီမံကိန်းဟူ၍ ၂ မျိုးခွဲကာလွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ဖဆပလ အစိုးရက ဆောက်ရွက်လေသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးချိန်အထိ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်၏ အင်အားသည် အင်အားကြီးမြဲကြီးလျက်ရှိသည်။ ထိုအချိန်က ဖဆပလတွင် ဝိဘီအိုခေါ် ပြည်သူ့ရဲဘော်အဖွဲ့၊ ဗမာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ တောင်သူလယ်သမားအစည်းအရုံး (ဗတလစ)၊ လူငယ်များအစည်းအရုံး (ဗလစ)နှင့် တီယူစီ (ဘီ)ခေါ် အလုပ်သမားအစည်းအရုံးတို့သည် ဖဆပလနှင့် ဆက်သွယ်နေရုံမက၊ ဖဆပလအတွင်းရှိအင်အားကြီးသော အသင်းအဖွဲ့များဖြစ်ကြသည်။ ယင်းအဖွဲ့များ၏ ခေါင်းဆောင်များသည် ဖဆပလမြို့နယ်ခေါင်းဆောင်များ၍ ယင်းအဖွဲ့များ၏ မြို့နယ်ခေါင်းဆောင်များသည် ဖဆပလမြို့နယ်ခေါင်းဆောင်များဖြစ်သည်။ ဤနည်းဖြင့် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးသည် တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် အင်အားအကြီးမားဆုံးသြဇာအကြီးမားဆုံး အပျံ့နှံ့ဆုံး အစည်းအရုံး ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ အဖွဲ့ချုပ်အတွင်း အခြားထင်ရှားသော အသင်း အဖွဲ့များမှာ သံဃာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဗမာ့မွတ်စလင်ကွန်ဂရက် (ဗမက)တို့ဖြစ်သည်။ ရှမ်း၊ကရင်၊ ကချင်၊ကယား၊ ချင်း

စသောလူနည်းစုဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း ဖဆပလ အလံတော် အောက်တွင် မကြာဘူးအောင် စည်းလုံးလျက်ရှိကြသည်။ ထိုအချိန်အထိ ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်၏ ဝါဒမှာ နိုင်ငံရေးသဘောတရားဟူ၍ သီးသန့်မထားဘဲ၊ တိုင်းပြည်ကြီးပွားရေးဝါဒသာ ပြင်းထန်လျက်ရှိစဉ်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်အတွင်းရှိ အနောက်ဒီမိုကရက်တစ် ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒဖက်သို့ ယိမ်းယိုင်နေပြီးလျှင် နိုင်ငံရေးသဘောတရားဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းရန် အားသန်နေသော ခေါင်းဆောင်အချို့ကဦးစီး၍ ဆိုရှယ်လစ်ပါတီ ဖွဲ့စည်းထားလေသည်။

သောင်းကျန်းမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး

ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကို ဖြုတ်ချ၍ နိုင်ငံရေး အာဏာကို အရယူလိုသော ကွန်မြူနစ်ပါတီကမူ ဖဆပလအစိုးရ ရယူခဲ့သောလွတ်လပ်ရေးသည် အတုသာဖြစ်သည်ဟု တိုးတိုးတမျိုးကျယ်ကျယ်တမျိုး စွပ်စွဲကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီး၍ သုံးလမျှမရှိမီပင် ကွန်မြူနစ် ဖြုန့်တို့သည် မိမိတို့၏ ယုံကြည်ချက်လမ်းစဉ်ဝါဒများကို နိုင်ငံတော်လူထုသို့ လူထုနည်း ဒီမိုကရေစီနည်းဖြင့် တင်ပြဖြေကြားခြင်းမပြုဘဲ၊ လက်နက်စွဲကိုင် ပုန်ကန်ကြသည်။ မကြာမီပင် ပြည်သူ့ရဲဘော်ပါတီထံမှ ကွန်မြူနစ်သံယောဇဉ်ရှိသောရဲဘော်များသည် လှုပ်လှုပ်ရွရွဖြစ်လာကာ ရဲဘော်အဖြူအဝါဟူ၍ဂိုဏ်းကွဲသွားလေသည်။ ရာခိုင်နှုန်း ၆၀ခန့်သောရဲဘော်များသည် ရဲဘော်ဖြူအမည်ခံကာ လက်နက်ကိုင်တောခိုကြသည်။ ကွန်မြူနစ်တို့၏မှိုင်းမိသောနိုင်ငံရေးအမြင်ကျဉ်း၍ ဉာဏ်ပညာကင်းမဲ့သည့် တပ်မတော်အရာရှိအချို့နှင့် ဗမာ့တပ်မတော်တပ်ရင်းကြီး ၂ခုသည်လည်းလက်နက် ခဲယမ်းမီးကျောက်အမြောက်အမြားသိမ်းယူ၍ တောခိုပြန်သည်။ ထိုခခါ လွတ်လပ်ခါစနုနယ်သောမြန်မာနိုင်ငံကို ထိန်းသိမ်းရသောတာဝန်ကြီးသည် ဖဆပလအဖွဲ့ကြီးပေါ်၌သာလုံးလုံး ကျန်ခဲ့လေသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်သည် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းချမှတ်ခဲ့သည့် လမ်းစဉ်အတိုင်း လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် လွတ်လပ်ရေးတည်မြဲမှုနှင့် ပြည်ထောင်စုကြီး ခိုင်မြဲမှုအတွက်ကြိုးပမ်းရန် အဓိဋ္ဌာန်ဖြင့် ကွန်မြူနစ်သူပုန်ခေါင်းဆောင်များ၊ တပ်မတော်စစ်ပြေးခေါင်းဆောင်များ၊ရဲဘော်ဖြူသူပုန်ခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေးနွေးကာ ညီညွတ်ရေးအတွက် စိုင်းပြင်းပြန်သည်။ သို့ရာတွင်မအောင် မြင်ချေ။

၁၉၄၈ခုနှစ် မေလ ၂၅ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ်သခင်နုသည် ဖဆပလဥက္ကဋ္ဌအနေဖြင့် အချက်၁၅ ချက်ပါဝင်သော လက်ဝဲညီညွတ်ရေးမူကို ထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်၏။ ယင်းမူကို လက်နက်ကိုင်သောင်းကျန်းမှုကိုမလိုလားသော ပြည်သူ့ရဲဘော်အဝါများ၊ ဆိုရှယ်လစ်များ၊ ကွန်မြူနစ်များ နှင့်

www.forever-space.com.mm

ပါးတံသံယောဇဉ်ကင်းသော အခြားပုဂ္ဂိုလ်များအတူ တကွပူးပေါင်းရေးဆွဲကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လက်နက်ကိုင် တောခိုသူများက သူတို့နှင့် တွေ့ဆုံစေ့စပ်ရန်မူကိုသာ ထုတ်ပြန်သဖြင့် ဖဆပလ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဆောင်ရွက်ချက် ပျက်ပြားရလေသည်။ ဖဆပလကမူ သည်းခံ၍ ပြည်သူ့ရဲဘော်ဖြူများနှင့်ဆက်လက်စေ့စပ်၏။ ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့တွင် သောင်းကျန်းသူတို့အား လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အမိန့်ပင် ထုတ်ပေးလေသည်။ အကယ်၍ ပြည်သူ့ရဲဘော်များက ချမှတ်ထားသောလမ်းစဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဆိုပါက သူတို့အား ဖဆပလ အစိုးရက အာဏာလွှဲအပ်ပေးမည်ဟုပင် ကမ်းလှမ်းလေသည်။ သို့ရာတွင်မအောင်မြင်ချေ။

ညီညွတ်ရေးလမ်းစဉ် ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ချိန်ဖြစ်သော ၁၉၄၈ခု ဇူလိုင်ထဲတွင်ပင် ကရင်အမျိုးသားထဲမှ ကေအင်ဒီအိုခေါ် ကရင်အမျိုးသား ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့သည် ကရင်ပြည်နယ် သတ်မှတ်ပေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မကျေနပ်ဟုဆိုရာမှ နိုင်ငံခြားနှင့် ဆက်သွယ်ကာ လက်နက်ကိုင်ပုန်ကန်ကြပြန်သည်။ ယင်းသို့ ပုန်ကန်ကြသည်မှာ ကွန်မြူနစ်နှင့်ဖဆပလ အတိုက်အခံတို့၏ ခြေထိုးမှုကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။ အတိုက်အခံတို့၏ ခြေထိုးမှုကြောင့်လည်း ပြည်ထောင်စုစစ်ရဲတပ်တွင် အများအပြားပါဝင်သော ကရင်စစ်ရဲများသည်လည်း ဟိုတစ်စုသည်တစ်စု တောခိုကြကာ ကေအင်ဒီအိုနှင့် ပူးပေါင်းသောင်းကျန်းကြသည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်လောက်တွင် ကေအမ်တီခေါ် တရုတ်စစ်ပြေးများ ကလည်း နယ်စပ်ကို ထိပါးလာကြသည်။

ဖဆပလအစိုးရနှင့်ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကမူ တစ်နှစ်အတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးရရှိရမည်ဟူသောကြွေးကြော်သံများ ဖြင့်သောင်းကျန်းမှုများကို ဖိဖိစီးစီးနှိမ်နင်းလိုက်ရာ ၁၉၅၁ ခုနှစ် ကုန်ခါနီးလောက်တွင် သောင်းကျန်းမှုများ နည်းပါးသွား၍ နိုင်ငံတော် ငြိမ်းချမ်းရေးသည် စိတ်အေးဖွယ်ရာဖြစ်လာသည်။ နယ်စပ်တွင် ထိပါးလာသော ကေအမ်တီတပ်များကိုလည်း အောင်မြင်စွာတိုက်ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။

ပြည်တော်သာခရီး

လွတ်လပ်ရေးကြီးကို အရယူပေးရုံသာမက ဆူပူသောင်းကျန်းမှုဘေးတို့မှ ကယ်တင်ပေးခဲ့သော ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်သည် (၁)ငြိမ်းချမ်းသောနည်းဖြင့် ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံထူထောင်ရန်(၂)ကျူးကျော်စော်ကားမှုကို ကန့်ကွက်၍ စစ်အေးတိုက်ပွဲတွင်ကြားနေရန်၊ (၃) လူနည်းစုအပေါ် တရားမျှတစွာဆက်ဆံရန်၊ (၄)လယ်ယာမြေပြည်သူပိုင် ပြုလုပ်နိုင်ရန်နှင့်အခွန်အကောက်များလျှော့ရန်၊ (၅) ပြည်သူလူထုအကျိုးအတွက် စီးပွားရေးအစီအစဉ်များ ပြုလုပ်ရန် လုပ်ငန်း

စဉ်များကိုချမှတ်၍ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံရေးအခြေအနေတည်ငြိမ်မှုရသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်ချမှတ်ထားသော လုပ်ငန်းစဉ်များကို အစပျိုးလုပ်ကိုင်ကြလေသည်။ ပါဠိတက္ကသိုလ်များတည်ထောင်ခြင်း၊ စာပြန်ပွဲများကျင်းပခြင်း ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်ပွဲသဘင်ဦးစီးကျင်းပခြင်း၊ စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများပျိုးထောင်အားပေးခြင်း၊ လယ်ယာမြေခွဲဝေပေး၍လုပ်ကိုင်စေခြင်း၊ စာမတတ်သူများပပျောက်ရန် လူထုပညာရေး၊ စာတတ်သူများဗဟုသုတကြွယ်ဝရန် ဘာသာပြန်စာပေအသင်း စသည်တို့ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ အပြင်နိုင်ငံတော်စည်ပင်သာယာဝပြောရေးအတွက် ပြည်တော်သာစီမံကိန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်လေသည်။ (ပြည်တော်သာညီလာခံ။ ပြည်တော်သာစီမံကိန်း-၅။)

ဖဆပလပြိုကွဲခြင်း

ဖဆပလ အစိုးရအဖွဲ့အနေနှင့် ပြည်တော်သာလုပ်ငန်းများကိုလုပ်ကိုင်ခဲ့ရာ ရာခိုင်နှုန်းပြည့်မအောင်မြင်သော်လည်း အောင်မြင်သင့်သလောက်အောင်မြင်ခဲ့သည်ဟုကား ဆိုရပေမည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်အနေနှင့်မူ ပြည်တွင်းဆူပူမှုများနှင့် နယ်စပ်ထိပါးမှုများကြားမှပင် အင်အားကြီးမားလျက်ရှိသေးသည်။ ဖဆပလဖွဲ့စည်းထားပုံမူအရ အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့ဝင် ခေါင်းဆောင်ကြီးများသည် လူထုအားကိုယ်စားပြုသောအဖွဲ့အစည်းကြီးများ၏ ခေါင်းဆောင်ကြီးများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်လူထုနှင့်နီးစပ်မှု ရှိနိုင်သည်ဖြစ်ရာ၊ လူထု၏မကျေနပ်မှုများကို အလုပ်အမှုဆောင်အစည်းအဝေးများသို့ တင်ပြဆွေးနွေးဖြေရှင်းပေးနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်သည် ပြိုင်ဖက်မရှိသော တစ်ခုတည်းသော အင်အားအကြီးဆုံး တန်ခိုးအာဏာအစုရှဆုံးအဖွဲ့ကြီးဖြစ်နေရာ၊ ကျေးရွာနယ်ပယ်များတွင် နိုင်ငံရေးအမြတ်ထုတ်သည့် ဖဆပလခေါင်းဆောင်အချို့သည် လူထုကို မထီလေးစားပြုလာကြသည်။ တစ်ဖန် ဗဟိုအလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ကြီးများသည် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်ဝန်ကြီးများအဖြစ် ထမ်းဆောင်နေကြရသဖြင့် အဖွဲ့ကြီး၏စည်းရုံးရေးကို ပြန်လှည့်မကြည့်နိုင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ ဖဆပလနှင့် လူထုသည် တဖြည်းဖြည်းကင်းကွာသွားသကဲ့သို့ ဖြစ်လာလေသည်။

ထို့ပြင် ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးသည် နှစ်စဉ်ပြည်လုံးကျွတ်ညီလာခံကျင်းပရန်ဖြစ်သော်လည်း၊ ၁၉၄၇ခုနှစ် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ညီလာခံပြီးချိန်မှစ၍ ၁၉၅၈ ခုနှစ်အထိ ညီလာခံ တစ်ကြိမ်မျှ မကျင်းပ နိုင်ခဲ့သဖြင့် လူထုစည်းရုံးမှု တဖြည်းဖြည်း အစည်းပြေခဲ့ရသည်။ ဖဆပလ အလုပ်အမှုဆောင် အဖွဲ့ကသာစည်းဝေးဆုံးဖြတ်၍ လုပ်ငန်းစဉ်များ

ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ဤအချက်သည်လည်း ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်အဖို့ လူထုနှင့်ကင်းကွာ၍ တဖြည်းဖြည်းစည်းရုံးမှုလျော့ပါးသွားစေသော အကြောင်း တရပ်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင်ပါလီမန်အတွင်း၌ကားအမတ်အများစုသည် ဖဆပလအဖွဲ့ဝင်တို့သာ ဖြစ်နေလေရာ၊ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ဩဇာသည်အစိုးရပေါ်တွင် ပါလီမန်ထက်ပို၍ညောင်းလျက်ရှိနေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖဆပလသည်အာဏာနှင့် တန်ခိုးအရာတွင် တိုးတက်နေသလောက် စည်းရုံးမှုတွင် လျော့ပါးနေသဖြင့် ယခင်ကလောက် လူထု၏ထောက်ခံမှုမရတော့ချေ။ ဖဆပလအတွင်း၌လည်း လက်ဝဲနိုင်ငံရေး ဝါဒသို့ယိမ်းနေသူ တစ်စုနှင့်ကျန်အဖွဲ့သည် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော ကိုရီးယားအရေးနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သဘောကွဲလွဲကာ ထိုလက်ဝဲနိုင်ငံရေးသမား အဖွဲ့ဝင်တစ်စုက ဆိုရှယ်နီအမည်ခံကာ ဖဆပလအတွင်းမှခွဲထွက်သွားလေသည်။ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်အတွင်း၌ကား ဆိုရှယ်လစ်ပါတီဝင်များသည် အများစုဖြစ်လျက်ကျန်ခဲ့လေသည်။ ဥက္ကဋ္ဌကြီးဦးနုနှင့် အဖွဲ့ဝင်အနည်းငယ်သာလျှင် သီးခြားနိုင်ငံရေးပါတီ လက်ကိုင်မရှိသူများဖြစ်သည်။ အာဏာနှင့် တန်ခိုးလက်ကိုင်ရှိသော ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်တွင် လောကတံထွာဓမ္မတာအတိုင်း အာဏာရှူး၊ အဖျက်သမား၊ အချောင်သမားများ တဖြည်းဖြည်းဝင်လာကာ၊ ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကို အတွင်းမှ လှိုက်စားခဲ့ကြသည်။

ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်အပေါ် လူထု၏ထောက်ခံမှု အင်အားကို ၁၉၅၆ ခုနှစ် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အတိအလင်းသိမြင်လာရလေသည်။ ဖဆပလသည် ထို ရွေးကောက်ပွဲတွင်အနိုင်ရ၍ အစိုးရအဖွဲ့ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်မှာ မှန်သော်လည်း၊ ၁၉၅၂ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအချိန်ကလောက် မဲဆန္ဒမရရှိတော့ဘဲ၊ အတိုက်အခံ ပမညတခေါ် ပြည်သူ့အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးတပ်ပေါင်းစုတို့ အင်အားတိုးတက်လာလေသည်။ ယင်းအခြေအနေကိုရိပ်စားမိသော ဥက္ကဋ္ဌကြီးဦးနုသည် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်မှနုတ်ထွက်၍ ဖဆပလသန့်ရှင်းရေးနှင့် စည်းရုံးရေးကို စောက်ချ လုပ်ကိုင်လေသည်။ အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများသည် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် အချိန်ပြည့်မဆောင်ရွက်နိုင်ကြသဖြင့် ဥက္ကဋ္ဌများအဖြစ်မှနုတ်ထွက်၍ အချိန်ပြည့်ဆောင်ရွက်နိုင်သော ခေါင်းဆောင်များသာ ဥက္ကဋ္ဌများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန်ဆုံးဖြတ်လိုက်လေသည်။ ၁၉၅၇ခုနှစ်တွင် ဥက္ကဋ္ဌကြီးဦးနု ဝန်ကြီးချုပ်ရာထူးပြန်ယူပြီးနောက်၊ ဖဆပလ အနှစ် ၄၀ တည်မြဲရေးဟူသော ကြွေးကြော်သံနှင့်လူထုကို တပ်လှန့်နှိုးဆော်လိုက်လေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဖဆပလအဖွဲ့ဝင် ၁၂၈၇၂၉၀ ယောက်ရှိလေသည်။

၁၉၅၈ခု ဇန်နဝါရီလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာအေးဘုရား

ကုန်းမြေပြင်၌ ၁၁ နှစ်လုံးလုံး မခေါ်ယူနိုင်ခဲ့သော ဖဆပလပြည်လုံးကျွတ်ညီလာခံကြီးကို ကျင်းပလေသည်။ ယင်းညီလာခံကြီးတွင် အတွင်းရေးမှူးတင်မြောက်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ခေါင်းဆောင်ပိုင်းတွင် သဘောကွဲလွဲရာမှ ညီလာခံပျက်အံ့ကဲ့သို့ဖြစ်ပြီးနောက်၊ ခေါင်းဆောင်များစေ့စပ်မှုဖြင့် ချောမောစွာ ကျင်းပပြီးစီးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ညီလာခံပြီးသည့်နောက်ပိုင်း၌ပင် သဘောကွဲလွဲမှုမှာ လျော့ပါးသွားသည်ဟူ၍ မရှိတော့ဘဲ၊ ထိုနှစ်ဧပြီ ၂၂ရက်နေ့တွင် အမျိုးသားတပ်ဦးကြီးသဖွယ် အင်းအားတောင့်တင်းခဲ့သော ဖဆပလအဖွဲ့ချုပ်ကြီးသည် ပြင်ပမှမည်သူတစ်စုံတစ်ဦးမျှ ဖြိုခွဲရခြင်းမပြုရဘဲ၊ ပြိုကွဲခဲ့ရလေသည်။ ဥက္ကဋ္ဌကြီး ဦးနုနှင့် သခင်တင်တို့ ခေါင်းဆောင်သော နုတင်ဂိုဏ်း၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ဦးဗဆွေ၊ ဦးကျော်ငြိမ်းတို့ခေါင်းဆောင်သော ဆွေငြိမ်းဂိုဏ်း၊ (ဝါ) တည်မြဲ ဖဆပလက တဂိုဏ်းဖြင့် ၂ ဂိုဏ်း ကွဲတော့သည်။

၁၉၆၀ပြည့်နှစ် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဦးနုခေါင်းဆောင်သောသန့်ရှင်းဖဆပလသည် မဲအပြတ်အသတ်ဖြင့် အနိုင်ရရှိသောအခါ၊ အမည်ဟောင်းကိုဖျောက်၍ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဟူ၍ အမည်သစ်တပ်လိုက်သည်တွင် တည်မြဲဖဆပလက ယင်းတို့၏အဖွဲ့ကို ဖဆပလ အဖွဲ့ချုပ်ဟု ဆက်လက်ခေါ်တွင်လျက် ရှိလေသည်။

ဖယားတက်ဆင်(ခရစ်၁၇၃၄-၁၇၈၂) ။ ။ ယိုးဒယားနိုင်ငံ၏ ထူးခြားထင်ရှားသောဘုရင်တပါးဖြစ်သည်။ မြန်မာဘုရင် ဆင်ဖြူရှင်မင်း၏ တပ်များသည် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်သဖြင့် ပြိုကွဲပျက်စီးခဲ့သော ယိုးဒယားနိုင်ငံကို ပြန်လည်စုစည်းခဲ့သောမင်းလည်းဖြစ်သည်။ သို့သော်ဖယားတက်ဆင်ကား ယိုးဒယားလူမျိုးစစ်စစ်မဟုတ်ချေ။ တရုတ်သို့မဟုတ် ယိုးဒယား-တရုတ်ကပြားဖခင်နှင့် ယိုးဒယားမိခင်တို့မှ ဆင်းသက်ပေါက်ပွားခဲ့သူဖြစ်သည်။ မိဘမျိုးရိုးသည်လည်း အထက်တန်း မင်းဆွေမင်းမျိုးများမဟုတ်ချေ။ သာမန်ပြည်နယ် ဘုရင်ခံတစ်ဦး၏အဖြစ်မှ ကြိုရည်ဖန်ရည်၊ သတ္တိစွမ်းရည်တို့ကြောင့် ယိုးဒယားနိုင်ငံ၏ အထွတ်အထိပ်အဖြစ်သို့ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုမင်းသည် ဖယားတင်ဆင်ဟူသော ဘွဲ့နာမံဖြင့်ပင် ဘုရင်အဖြစ်သို့ရောက်ခဲ့သည်။ စင်စစ် ဖယားဟူသည်ကား ဘွဲ့အမည်၊ တက်ကား စားသောပြည်နယ်၏အမည်၊ ဆင်ကား နာမည်ရင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့က ဘယားတက်ဆင်ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သည်။

အလောင်းဘုရား၏သားတော် ဆင်ဖြူရှင်မင်းလက်ထက် မဟာနော်ရထာကွပ်ကဲသောတပ်များသည် ထားဝယ်နှင့် တနင်္သာရီကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်၊ ၁၇၆၅ခုတွင် ယိုးဒ

www.forever-space.com.mm

ယားသို့ချီတက်လုပ်ကြံသောအခါ၊ ယိုးဒယားတို့သည် အခု အခံ ပြင်းပြင်းထန်ထန် မပြုနိုင်ကြသဖြင့် ကျွန်းဆွယ်ပိုင်းရှိ ယိုးဒယားပိုင်နက်ဒေသအားလုံးလိုလိုကို မြန်မာတပ်များက သိမ်းပိုက်မိလေသည်။ သို့သော်ပစ္စုပ္ပန်တွင်မူ ဖယားတက် ဆင်ကွပ်ကဲသောယိုးဒယားတပ်က ခုခံမှုကြောင့် မြန်မာတပ် သည် တနင်္သာရီသို့ပင်ပြန်ဆုတ် ခဲ့ရလေသည်။

၁၇၆၆ ခုတွင် မြန်မာတပ်များသည် ယိုးဒယားမြို့တော် အယုဒ္ဓယကိုပိုင်းရံလုပ်ကြံပြန်သည်။ ယိုးဒယားဘုရင်ဧကာ ဒသ (ဧကာထက်)သည် ဖယားပစ္စုပ္ပန်နှင့်ဖယားတက်ဆင် တို့ကိုကွပ်ကဲစေ၍မြို့ကိုခံစေသည်။ သို့သော်မခံနိုင်ဘဲ ဖယားပစ္စုပ္ပန်သည် တိုက်ပွဲတွင်ပင်ကျလေသည်။ ယင်းတိုက်ပွဲ တွင် ဖယားတက်ဆင်သည် အမှုတော်ကိုကြိုးကြိုးပမ်းပမ်း မထမ်းဆောင်သည့်ပြင်၊ တိုက်ပွဲတစ်ခုတွင် ဘုရင့်အမိန့် မရဘဲအမြောက်ကြီးများကို ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်သဖြင့် ဘုရင် မျက်တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် အယုဒ္ဓယမြို့တော်ကို မြန်မာ တပ်များပိုင်းရံထားစဉ်တွင်ပင် နောက်လိုက်နောက်ပါငါး ရာခန့်နှင့် မြို့ကိုဖောက်ထွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာတို့သည် ထိုစဉ် ကလွတ်ထွက်သွားသောဖယားတက်ဆင်နှင့်နောက်ပါတို့၏ တပ်သည် မမူလောက်ဟုထင်မြင်ခဲ့သည်။ ထိုတပ်သည် နောင်တစ်နေ့တွင် ယိုးဒယားနိုင်ငံတွင်းမှမြန်မာတပ်များကို တိုက်ထုတ်နိုင်မည့် အင်အားစုကြီးတစ်ခုဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ လာလိမ့်မည်ဟု အနည်းငယ်မျှအတွေးမရောက်ခဲ့ပေ။

ဖယားတက်ဆင်သည် ယိုးဒယားပင်လယ်ကွေ့ အရှေ့ ဘက်ကမ်းရှိ ရယောင်းမြို့တွင်စခန်းချပြီးသော်အခိုင်အမာနေ သည်။ မြန်မာတို့လက်သို့ အယုဒ္ဓယမြို့တော်မကျမီကပင် ထိုဒေသတစ်ဝိုက်နှင့် ဂျမ်ပူရီနယ်တို့တွင် စိုးမိုးနေခဲ့သည်။ အယုဒ္ဓယမြို့တော် ကျဆုံးပြီးနောက်တွင် စန္ဒပူရနှင့်ထ ရက်စသည့်ပြည်နယ်များကိုသိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့၍ ဖယားတက် ဆင်တွင် လူသူအင်အားတောင့်တင်းလာခဲ့သည်။ ထို ကြောင့် ထန္ဒပူရီ(ဗန်ကောက်)မြို့သို့ချီတက်၍ မြန်မာတို့က အစောင့်အနေခန့်ထားသော နိုင်ထုန်းအိန္ဒရကို ကွပ်မျက် သည်။ ထို့နောက် အယုဒ္ဓယမြို့တော်ပျက်အနီး စခန်းချနေ သော မြန်မာတပ်များမှ စစ်ကူလွတ်သည်ကိုလည်း တွန်း လှန်ပြီးလျှင် အယုဒ္ဓယမြို့တော်တိုင်အောင် ချီတက်သည်။ ထို့နောက် မြန်မာတပ်များစခန်းချရာ ဗောဓိသုံးပင်စခန်းကို တိုက်ခိုက်ရာအောင်မြင်သည်။ ယင်းအောင်မြင်မှုသည် မြန် မာတို့ လက်အောက်မှ ယိုးဒယားနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး၏ လမ်းစဖြစ်သည်။ ယင်းသည်မှစ၍ ဖယားတက်ဆင်သည် ယိုးဒယားနိုင်ငံတွင်းရှိ မြန်မာတပ်များကို တစ်စတစ်စ တိုက်ထုတ်လေသည်။ မြန်မာတပ်များ၏ လက်အောက်ခံ ဖြစ်နေသော ယိုးဒယားတို့သည်လည်း ဖယားတက်ဆင်၏ လက်အောက်သို့ ဝင်ရောက် ပူးပေါင်းကြသည်။

မြန်မာတို့လက်သို့ အယုဒ္ဓယမြို့တော်ကျဆုံးပြီး ခြောက် လအလွန်မှစ၍ ဖယားတက်ဆင်သည် ယိုးဒယားနိုင်ငံကို မြန်မာတို့ လက်အောက်မှတစ်စတစ်စလွတ်မြောက်စေပြီး လျှင် တဖြည်းဖြည်းစုစည်းခဲ့သည်။ ယိုးဒယားလူထုအများ ကမိမိအားလိုလားအောင်လည်းပြုသည်။ ပထမတွင်အယုဒ္ဓ ယမြို့တော်ကို ပြန်လည်ပြုပြင်ရန်ရည်ရွယ်သေးသည်။ သို့ သော်နောင်အခါ ဗန်ကောက်မြို့သို့ပြန်၍ ဘုရင်အဖြစ် ဘိသိက်ခံယူသည်။ ဘုရင်အဖြစ်ဘိသိက်ခံယူစဉ်က ဖယား တက်ဆင်သည် သက်တော် ၃၄ နှစ်မျှသာရှိသေးသည်။ အယုဒ္ဓယမြို့တော်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်လည်း အင် အားကောင်းလှသည့် စစ်တပ်ကြီးတစ်တပ်ကို အစောင့်အ နေချထားရန် လိုသည်။ ယင်းအခါသမယမှာ နိုင်ငံပျက် ကြီးအား ပြန်လည်စုစည်း နေချိန်ဖြစ်၍၊ လူအင်အား၊ ပစ္စည်းအင်အားများကို အယုဒ္ဓယမြို့တော်အတွက် အများ အစား မသုံးနိုင်သေးသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

အယုဒ္ဓယမြို့တော်ကျဆုံးပြီးနောက်တွင် ယိုးဒယားနိုင်ငံ သည် ယိုးဒယားအလယ်ပိုင်းဒေသ၊ ကျွန်းဆွယ်ဒေသ၊ ပိဿလောက်ပြည်နယ်၊ပိဿလောက် မြောက်စွန်းဒေသည့် ဖြင့် ပြည်နယ်ငါးနယ် ကွဲပြားသွားသည်။ ပြည်နယ်ငါးနယ် ကို သူတလူငါတစ်မင်း မင်းပြိုင်ပြုနေကြသည်။ ဖယား တက်ဆင်သည် ယိုးဒယားအလယ်ပိုင်း ဒေသကိုစိုးမိုးသည်။ အခြားထီးပြိုင်နန်းပြိုင်များအား တဖြည်းဖြည်း သိမ်းသွင်း သည်။ မြန်မာတို့လက်အောက်ခံဖြစ်နေသော ဇင်းမယ်ကို ချီတက်လုပ်ကြံခဲ့ရာ၊ ၁၇၇၅ ခုနှစ်တွင်အလိုပြည့်သည်။ ယခုယိုးဒယားနိုင်ငံတော်၏ နယ်နိမိတ်နှင့်လက်ရှိ နိုင်ငံ တော်၏အကျယ်အဝန်းသည် ဖယားတက်ဆင်စုစည်း တည်ထောင်ခဲ့သော နိုင်ငံတော်အတိုင်း ဖြစ်လေသည်။

၁၇၇၅ - ၁၇၇၆ ခုနှစ်များတွင် မဟာသီသူရကွပ် ကဲသော မြန်မာတပ်များသည် ယိုးဒယားနိုင်ငံသို့ချီ တက်တိုက် ခိုက်လာကြပြန်သည်။ ပိဿလောက်ကို မြန်မာတို့ရရှိသော်လည်း အစာငတ်မွတ်ခေါင်းပါး သောဘေးဆိုက်သဖြင့် ယင်းမြို့ကို ကြာရှည်သိမ်းပိုက် မထားနိုင်ဘဲတပ်များ ပြန်ဆုတ်ခဲ့ရသည်။ မြန်မာ တပ်များပြန်ဆုတ်ရသော အခြားအကြောင်းတစ်ရပ် မှာ မြန်မာဆင်ဖြူရှင်နတ်ရွာစံ၍ သားတော် စဉ့်ကူးမင်း နန်းတက်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ စဉ့်ကူးမင်းသည် ယိုးဒယားသို့ ချီတက်စစ်ပြုခြင်းကို မလိုလားချေ။ ထို့ ကြောင့်စဉ့်ကူးမင်း လက်ထက်တော်အတွင်း ဖယားတက် ဆင်သည် မြန်မာတို့ စစ်ပြုလာခြင်းမှ ကင်းဝေးလွတ်ငြိမ်း ခဲ့သည်။ သို့သော်နိုင်ငံတွင်း ထကြွပုန်ကန်မှုများကို လိုက်လံသုတ်သင် ရှင်းလင်းရပြန်သည်။ မြန်မာတို့ စစ်ပြုလာသည့် အခါတွန်းလှန်ရခြင်း၊ နိုင်ငံတော်ကို

စုစည်း၍ ရခြင်း၊ ထကြွပုန်ကန်မှုများကို နှိမ်နင်းရခြင်း ဖြင့် စစ်မြေပြင်များ၌သာ အနေများခဲ့သောကြောင့် ဖယားတက်ဆင်သည် နေပြည်တော်၌ စံနေသည့်အချိန် အလွန်နည်းပါးခဲ့သည်။

ဖယားတက်ဆင်သည် ကံတရားကို အလွန်ယုံကြည်သူ ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့်လည်း သာမန်လူတို့ ပြုစုမည်မဟုတ် သည်များကို စွမ်းစွမ်းတမံဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့်၊ သာမန် ပြောကံကျား တပ်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ်မှ နိုင်ငံ၏ အထွတ်အထိပ်အဖြစ်သို့ရောက်ခဲ့သည်။ ပြိုကွဲခဲ့သော ယိုးဒယားနိုင်ငံကြီးအား ပြန်လည်စုစည်းခဲ့သည်။ သာမန်လူတို့ မပြုနိုင်စွမ်းသော လုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်၍ ဖြစ်မြောက် အောင်မြင်သည်သာများလေသော် စိတ်နေမြင့်လာသည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် စိတ်ဖောက်ပြန်လာကာ နောက်ဆုံးတွင် မိမိကိုယ်မိမိ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာတစ်ဆူအနေဖြင့် ပြုမူလာသည်။ ရဟန်းသံဃာတို့အား စော်ကားမော်ကားပြုသည်။ လူအ များအား မယုံသင်္ကာဖြစ်ကာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သတ်ဖြတ် ခြင်းများကိုပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ပုန်ကန်မှုများ ပေါ်ပေါက် လာလေသည်။ ၁၇၈၂ ခုနှစ် မတ်လတွင် ဖယားတက် ဆင်အား လုပ်ကြံ၍ တက်ဆင်၏ လက်ရုံးတစ်ဆူဖြစ်ကာ ဘုရင်ဘွဲ့ကို ပေးအပ်ခြင်းခံရသော ကျောက်ဖယားချက္ကရီ အားနန်းတင်မည့်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ပုန်ကန်မှုကြီးတစ်ခုပေါ် ပေါက်လာသည်။ ထိုသူပုန်တို့လက်သို့ အယုဒ္ဓယမြို့တော် ကြီးကျရောက်သွားသည်။ သူပုန်တို့ တဖြည်းဖြည်းအရေး သာ၍သူပုန်ဗိုလ်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဖယားစံကျပူရီက တက် ဆင်အားရဟန်းဝတ်စေသည်။ သူပုန်ဗိုလ်ဖယားစံကျပူရီ သည်မိမိတို့အရေးသာသည်ကိုတွေ့ရလေသော်မိမိကိုယ်တိုင် ထီးနန်းကိုသိမ်းပိုက်လိုလာသည်။ သို့သော် တစ်နေရာသို့ စစ်ထွက်နေရသောကျောက်ဖယားချက္ကရီသည် ဗန်ကောက် မြို့တော်သို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ နိုင်ငံလူ ထုကကျောက်ဖယားချက္ကရီအား သောင်းသောင်းဖြဖြကြို ဆိုကြသည်။ အကြောင်းမှ နိုင်ငံလူထုသည် ကျောက်ဖယား ချက္ကရီ နိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်မင်းလုပ်လျှင် နိုင်ငံအေးချမ်း ဝပြောမည်ဟု မြော်လင့်ကိုးစားကြသောကြောင့် ဖြစ်ပေ သည်။ ထို့ကြောင့်မင်းလုပ်ရန်မြော်လင့်ခဲ့သော ဖယားစံကျ ပူရီသည်ပင်လျှင် ကျောက်ဖယားချက္ကရီအား ဖယားတက် ဆင်၏ထီးနန်းကိုဆက်ခံမည့်သူအဖြစ် ကြိုဆိုရလေသည်။

ကျောက်ဖယားချက္ကရီအဖို့ မိမိအားချီးမြှင့်မြှောက်စား သူကောင်းပြုခဲ့သူ ဖယားတက်ဆင်အသက်ထင်ရှားရှိနေစဉ်၊ ထီးနန်းသိမ်းပိုက်ရန် လိပ်ပြာမရဲအောင်ဖြစ်နေသည်။ မည် သို့ပင်ဖြစ်စေ ဖယားတက်ဆင်အား လိုလားသူများလည်း နိုင်ငံအတွင်း၌ရှိနေသေးသည်။ ထိုသူများသည် ဖယား တက်ဆင်အား ပြန်၍နန်းတင်ရန်ကြံလိုက ကြံကြပေမည်။

ထို့ပြင် ကမ္ဘောဇပြည်အရေးကလည်း မအေးသေး၊ မြန်မာ တို့စစ်ပြုလာဦးမည်ဟူ၍လည်း စိုးရိမ်နေကြပြန်သည်။ ထို့ ကြောင့် နိုင်ငံတွင်းရန်ဆူး ရန်ငြောင့်တို့ကိုပိုင်နိုင်စွာ သုတ် သင်ရှင်းလင်းမှသာလျှင် နိုင်ငံအပူအအေးများကိုလည်း နောက်ဆံမတင်းဘဲ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့်၊ ဖယား တက်ဆင်အားသုတ်သင်ပစ်ရန်အကြံပေးကြသူများ၏အလို အတိုင်း ကျောက်ဖယားချက္ကရီမှာသဘောတူညီရလေသည်။

ယင်းသို့ဖြင့် ယိုးဒယား ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သူများ အနက်ထူးခြားသောဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်သည့် ဖယားတက် ဆင်အား ၁၇၈၂ခုနှစ်တွင် အဆုံးစီရင်လိုက်ကြသည်။ ထို အချိန်တွင် သက်တော်လေးဆယ့်ရှစ်နှစ်မျှသာရှိသေးသည်။ ၁၇၆၇ ခုနှစ်တွင် ပြောက်ကျားတပ်ဗိုလ်တစ်ဦးမျှသာဖြစ် ခဲ့၍၊ ကံကုန်ချိန်အထိ ဆယ့်ငါးနှစ်မျှသာကာလအတွင်း ပြိုကွဲနေခဲ့သော နိုင်ငံကို ပြန်လည်စုစည်းခဲ့ရာမှ ယိုးဒယား နိုင်ငံ၏ အထွတ်အထိပ်ဘဝသို့ ရောက်ခဲ့လေသည်။

ဖယောင်း။ ။ဖယောင်းသည် မာကျော၊ ကြွပ်ဆပ်၍ အဆီများသည့်ပစ္စည်းတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ယင်းတို့ကို တိရစ္ဆာန် များမှသော်လည်းကောင်း၊ အပင်များမှသော်လည်းကောင်း၊ ဓာတ်သတ္တုအခြေအမြစ်များမှသော်လည်းကောင်းရရှိ၏။

တိရစ္ဆာန်များမှရရှိသည့် ဖယောင်းများအနက် ပျားဖ ယောင်းမှာ ထင်ရှား၏။ ယင်းတို့ကို ပျားလပို့များမှ ရရှိ၏။ ပျားလပို့များမှပျားရည်များစစ်ထုတ်ယူကြပြီးနောက်၊ ပျား လပို့များကို ရေနှင့်ပြုတ်ပစ်၏။ ထိုအခါ ဖယောင်းများ အရည်ပျော်၍၊ ရေပေါ်သို့တက်လာကြ၏။ ယင်းတို့ကိုခတ် ယူကြ၏။ ထို့နောက် တစ်ဖန်ပျားဖယောင်းများကို အညစ် အကြေးများကင်းစင်စေရန် ပြန်၍အရည်ကျိုပေးရသည်။

ပျားဖယောင်းသည် ဝါကြန့်ကြန့်အရောင်ရှိ၍၊ အနံ့တစ် မျိုးထွက်၏။ သို့သော် ယင်းတို့ကို အပြားကလေးများပြု လုပ်၍၊ လေသလပ်ခံလျှင်၊ အနံ့နှင့်အရောင်များကင်းစင် သွား၏။ ဤကဲ့သို့အနံ့နှင့်အရောင်ကိုချွတ်ရာ၌ ကလိုရင်း နှင့်ချွတ်လျှင် ပို၍လျှင်မြန်၏။

သာမန်အပူချိန်၌ ဖယောင်းသည် အစိုအခဲ ဖြစ်နေပြီး လျှင် ကြွပ်ဆတ်၏။ အပူချိန်ဖာရင်ဟိုက် ၁၅၅ ဒီဂရီ၌ အရည်ပျော်၏။ ယင်း၏သိပ်သည်းဆမှာ ၀.၉၆ ဖြစ်သည်။ ရေထဲတွင် မကြေပျက်သော်လည်း၊ အယ်လကိုဟောနှင့် အီသာထဲတွင် ကြေပျက်လွယ်၏။

အပင်များမှလည်း ဖယောင်းများရရှိ၏။ ဤကဲ့သို့သော အပင်များ၌ အရွက်၊ ပွင့်ချပ်၊ အကိုင်းအခက်များပေါ်၌ဖ ယောင်းများသည်အရွက်များကို အကာအကွယ်ပေးကြ၏။ အစိုဓာတ်ကိုထိန်းထားပြီးလျှင် အပင်ကို နေရောင်ဒဏ်မှ ကာကွယ်ပေး၏။ ပျားများသည်လည်း ဖယောင်းများ

ဖယောင်း

ကြောင့် ပင်ရည်များကို မစုတ်ယူနိုင်ကြပေ။ ယင်းအပင်တို့၏ အကိုင်း၊ အပွင့်၊ အရွက်များကို ကျိုချက်၍ ဖယောင်းကို ထုတ်ယူကြ၏။

ဓာတ်သတ္တု အခြေအမြစ်များမှရရှိသည့် ဖယောင်းများအနက် ပါရာဖင်ခေါ်ဖယောင်းတစ်မျိုးမှာထင်ရှား၏။ ယင်းတို့ကို အိုဇိုစာရိုက်ခေါ်သတ္တုတစ်မျိုးမှလည်းကောင်း၊ ရေနံမှလည်းကောင်း၊ ကျောက်မီးသွေးမှလည်းကောင်း ထုတ်ယူကြ၏။ ပါရာဖင်သည်အဖြူရောင်ရှိ၍ အရောင်အနံ့လုံးဝမရှိပေ။

ထို့ပြင် ကျောက်မီးသွေးတွင်းများထဲမှရရှိသော ဟက်ချက်တင်ခေါ် ဖယောင်းတစ်မျိုးလည်းရှိသေးရာ အင်္ဂလန်ပြည် အချို့အရပ်ဒေသများ၌တွေ့ကြရ၏။ ယင်းတို့သည် အနံ့ကင်း၍၊ ချက်ယူပြီးခါစ၌အလင်းပေါက်သည်။ ဝါကြန့်ကြန့် အရောင်ရှိ၏။ သို့သော် လေသလပ် ခံလိုက်လျှင် အရောင်မဲသွားကာ အလင်းပိတ် ဖြစ်သွား၏။

အဓိကအားဖြင့် ဖယောင်းများကို ဖယောင်းတိုင်များပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုကြ၏။ ဆေးဝါးများဖော်စပ်ရာ၌လည်း သုံးကြ၏။ အိမ်ထောင်ပရိဘောဂပစ္စည်းများနှင့် ကြမ်းပြင်များကိုအရောင်တင်ရာ၌လည်း ဖယောင်းကိုပင် သုံးကြ၏။ ဤကဲ့သို့ သုံးကြရာ၌ ပထမတာပင်တိုင်ဆီကဲ့သို့သော

လေနှင့်ထိလျှင် အငွေ့ပျံသည့်ဆီများနှင့် အရည်ဖျော်၏။ နံရံပန်းချီများ ရေးဆွဲရာ၌ အရောင်ဆိုးပစ္စည်းများနှင့်ရော၍ သုံးကြ၏။ မူပုံစံများ ပြုလုပ်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ရွှေချရာ၌လည်းကောင်း ဖယောင်းကိုပင် သုံးကြရ၏။ ရှေးအခါကပင် အနုပညာတစ်ရပ်အဖြစ် လူရှုတုများကို ဖယောင်းနှင့်ပြုလုပ်ခဲ့ကြ၏။ လန်ဒန်မြို့ရှိ မဒမ်တူးဆို ဖယောင်းရုပ်တု ပြတိုက်ကြီးများမှာ ကမ္ဘာကျော်ဖြစ်၏။

အက်ရှပ်မှ ရရှိသည့် တရုတ်ဖယောင်းခေါ် ဖယောင်းတစ်မျိုး ရှိသေး၏။ အင်းဆက်ပိုးတစ်မျိုးက ထိုအပင်များပေါ်၌ ယင်းဖယောင်းကိုစစ်ထုတ်ကြ၏။ ဖော့မှထွက်သည့် ဖယောင်းတစ်မျိုးလည်း ရှိသေး၏။ ဖိနပ်ချုပ်သမားများသုံးကြသည့် ဖယောင်းမှာ အမဲဆီကို တာပင်တိုင်ဆီမှရရှိသည့် အစေးတစ်မျိုးနှင့် ရော၍ ချက်ထားသည့် ဖယောင်း တစ်မျိုးဖြစ်၏။ စပမ်းဝေလငါးများမှ ရရှိသည့် စပါမာဆီတီခေါ် ဖယောင်းတစ်မျိုးကိုမူ ဆေးဝါးများ ဖော်စပ်ရာ၌သာမက၊ အလှကုန်ပစ္စည်းများ ပြုလုပ်ရာ၌ သုံးကြ၏။ သိုး၏ အဆီဂလင်းများမှ ထုတ်ယူရရှိသည့် ဖယောင်းတစ်မျိုးကို သားရေနယ်လုပ်ငန်းများ၌ လည်းကောင်း၊ ဆေးဝါးများ ဖော်စပ်ရာ၌ လည်းကောင်း အခြေခံပစ္စည်းများအဖြစ် သုံးကြပေသည်။

ဖယောင်းရည် ကျိုရန်အတွက် ဖယောင်းပြားများကို အသင့်ပြင်ဆင်နေကြစဉ်

ဖယောင်းတိုင်

အအေးဓာတ်ဖြင့် ခဲနေသော ဖယောင်းပျဉ်မှ ဖယောင်းတိုင် ပုံနှိပ်ယူရသည်။

ဖယောင်းတိုင် ။ ။ယခုခေတ် ဖယောင်းတိုင်များမပေါ်မီ ရှေးကလူတို့သည် ကျူပင်များမှ ကျူအူကိုထုတ်ကာ အိမ်သုံးဆီတွင်စိမ်၍ မီးထွန်းရသည့် ဆီမီးကိုသာသုံးခဲ့ကြရသည်။ ထိုနောက်များမကြာမီ အခြားတနည်းကိုတွေ့လာကြသည်။ ထိုနည်းတွင် ဂုံလျှော်နှင့်ဝါချည်များကိုကျစ်၍မီးနှင့်ဖျော်ထားသော အမဲဆီတွင်ထပ်ကာတလဲလဲစိမ်ပေးသောအခါ ဖယောင်းတိုင်ကဲ့သို့ဂုံလျှော်အတောင့်ဖြစ်လာသည်။ ထိုဖယောင်းတိုင်ကို မီးထွန်းညှိသောအခါ အထက်ပါ ဆီမီးမျိုးထက် ပိုလင်းသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဂုံလျှော်ဖယောင်းတိုင်သည် နှစ်ပေါင်းများစွာခေတ်စားခဲ့၍ ထိုအချိန်၌ ပျားဖယောင်းနှင့်ပြုလုပ်သည့် ဖယောင်းတိုင်များလည်းပေါ်ပေါက်လျက်ရှိပေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း ယခင်က ကညင်ဆီမီး၊ ဆီမီးခွက်နှင့် ပျားဖယောင်းတိုင်များကို အသုံးပြုခဲ့ရပေသည်။

၁၈ ရာစုအလယ်ပိုင်းတွင် ဝေလငါးဦးခေါင်းမှရသော စပါးမာစီတီခေါ် ဖယောင်းဖြူတစ်မျိုးဖြင့် ဖယောင်းတိုင်များ ပြုလုပ်ထွန်းညှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်ဝေလငါးဆီမှာ အလွန်ဆတ်သဖြင့် ပျားဖယောင်းနှင့်ရောစပ်၍ အသုံးပြုကြရသည်။ ၁၈ရာစုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ဤသို့ရောစပ်

ထားသည့် ဖယောင်းတိုင်များကို အများအပြားအသုံးပြုလာကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

နောင်သော် ငါးကြီးဆီ ဖယောင်းတိုင်းများ အသုံးပြုခဲ့ကြရာမှ တွင်းထွက်ရေနံမှရသောရေနံဖယောင်းကို လူတို့ပြုလုပ်လာနိုင်ကြရာ၊ ယခုအခါကျွန်ုပ်တို့အသုံးပြုနေကြသော ဖယောင်းတိုင်မှာ ရေနံဖယောင်းဖြင့်ပြုလုပ်ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ရေနံဖယောင်းသက်သက်မှာ ပျော့သဖြင့် ကွေးကောက်မသွားစေရန် စတီယာရင်ခေါ်ဒြပ်ပေါင်းကို ၅ မှာ၀ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရောစပ်ပေးရသည်။ ပူအိုက်သောဒေသများတွင် စတီယာရင်ကိုပို၍ ရောစပ်ပေးရသည်။ စတီယာရင်အစား မြေဖယောင်းတစ်မျိုးမှရသော ဆီရီဆင်းကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။

ယခုအခါ ဖယောင်းတိုင်ကိုစက်ဖြင့် အမြောက်အမြားပြုလုပ်ကြရာ ဖယောင်းတိုင်လုပ်ငန်းတွင် မီးစာသည်အလွန်အရေးကြီး၏။ မီးစာ၏ အရွယ်နှင့် ရက်ထားပုံမသေချာလျှင် ဖယောင်းတိုင်သည် ကောင်းစွာမလင်းချေ။ ဖယောင်းတိုင်မီးစာအတွက် ဝါချည်ကိုအများအားဖြင့်အသုံးပြုကြ၍ ဝါချည်ကို ဖွတ်ဖြိုးထိုးပြီးလျှင်ဖော့စဖိတ်၊ သို့မဟုတ် အမ်မိုးနီးယားကလိုရိတ်တွင် စိမ်ပေးပြီးမှ အသုံးပြုကြသည်။

ဖယောင်းပုဆိုး

www.forever-space.com.mm

ဖယောင်းပုဆိုး ။ ။ဖယောင်းပုဆိုး ဟူသည်မှာ ရေမတင်သောအခင်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ စားပွဲခင်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ နံရံများတွင်ကပ်ရန် လည်းကောင်း၊ ကြမ်းခင်းရန်အတွက်လည်းကောင်း ဖယောင်းပုဆိုးကိုအသုံးပြုကြသည်။ ဖယောင်းပုဆိုးကို အစောဆုံးအသုံးပြုသူများသည် တရုတ်များဖြစ်ကြ၍ တန်မင်းများလက်ထက် (ခရစ် ၆၁၈ - ၉၀၇)တွင် ထီးလုပ်သူတရုတ်များအသုံးပြုခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားများတွေ့ရသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ဖယောင်းပုဆိုးကို ခရစ်၁၅၀၀ခန့်က အသုံးပြုခဲ့ကြောင်း သိရ၍၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့တွင် ၁၈၀၉ခုခန့်ကစတင်၍ ဖယောင်းပုဆိုးများ ပြုလုပ်ခဲ့သည် ဟုသိရှိရသည်။ ဆိုခဲ့သောခေတ်များက ဖယောင်းပုဆိုးများကို လက်ဖြင့် ပြုလုပ်ကြလေသည်။

ဂုံနီကြမ်း (ဖျင်ကြမ်း) အောက်ခံပေါ်၌ အရောင်တင်ဆေး အထပ်ထပ်သုတ်ခြင်းသည် ဖယောင်းပုဆိုးလုပ်ကိုင်နည်း၏အခြေခံဖြစ်သည်။ ဘောင်ခတ်ထားသောဖျင်ကြမ်းအပိုင်းစကို တင်းမာလာအောင် ပထမတွင်ကော်တစ်မျိုးဖြင့် သုတ်ပေးရသည်။ ကော်ခြောက်သွားသောအခါ ကျောက်(အုတ်) ရုပ်ခဲဖြင့် တိုက်စားပစ်ရသည်။ ထို့နောက် အရောင်တင်ဆေးကိုနှစ်ထပ်သုံးထပ် သုတ်ရသည်။ ဆေးတစ်ထပ်သုတ်ပြီး၍ ခြောက်သွားတိုင်း၊ ကျောက်ခဲရုပ်ဖြင့် ချောမွတ်အောင် ပွတ်ပေးရလေသည်။

ဖယောင်းပုဆိုးကို ကြမ်းခင်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ထိုင်ပုံအဖြစ်လည်းကောင်း၊ နံရံကပ်အဖြစ်လည်းကောင်း အမျိုးမျိုး အသုံးပြုနိုင်သည်။

ယင်းသို့ အရောင်တင်ဆေးဖြင့်သုတ်ပြီးသောအခါ ထိုအပိုင်းအစကို အခြားဘောင်တစ်ခု၌ထည့်၍ အဆင်ပုံစံများကို အရောင်တင်ဆေး သုတ်ထားသောဘလောက်တုံးများဖြင့်နှိပ်ရသည်။ အရောင်တစ်မျိုးလျှင် ဘလောက်တုံးတစ်မျိုးထားရသည်။ အဆင်ပုံစံသည် ပန်းပုံစံဖြစ်လျှင် ဘလောက်တုံး၌ ပန်းပွင့်နေရာတွင် ပုံစံကိုကြွနေအောင် ပြုရသည်။ သို့မှသာ ဘလောက်တုံးကို ဖိချသည့်အခါ ပုံစံနှင့်ဖျင်သားတို့ထိ၍ ပန်းပုံစံပေါ်နိုင်သည်။ နောင်အခါ စက်မှုလုပ်ငန်းထွန်းကားလာသောအခါ ဖယောင်းပုဆိုးများကို စက်ဖြင့် လုပ်ကိုင်လာကြလေသည်။

ဖော်ပြခဲ့သောဖယောင်းပုဆိုးကား ဖယောင်းပုဆိုးအပျော့စားများ ဖြစ်သည်။ ဖယောင်းပုဆိုး အမာစားများရှိသေး၍ ယင်းတို့ကို လီနိုလီယမ်ဟုခေါ်သည်။ လီနိုလီယမ်ကို ဖယောင်းပုဆိုးဟုခေါ်ရသော်လည်း စင်စစ်ကြမ်းခင်းအမာစားတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ လီနိုလီယမ်သည်လက်တင် ဘာသာစကားဖြစ်၍ လီနမ်(ဘီသွာပင်)နှင့် အိုလီယမ် (အဆီ) ကို တွဲဖက်ခေါ်ဝေါ်သော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ လီနိုလီယမ်ကိုပြုလုပ်ရာ၌ ဘီသွာဆီကိုခဲ၍မာကြောအောင် ပြုလုပ်ရခြင်းသည် အခရာဖြစ်သောကြောင့်ပေတည်း။ လီနိုလီယမ်ကိုစတင်တီထွင်ခဲ့သူသည် ဖရက်ဒရစ်ဝေါလတန်ဖြစ်လေသည်။

၁၇ ရာစုနှစ်အထိ ဥရောပတိုက်နေအိမ်များတွင်အရောင်တင်ဆေးသုတ် ကြမ်းခင်းဖျင်များ၊ ကြက်ပေါင်စေးကြမ်းခင်းများ စသည်တို့ကို အသုံးပြုခဲ့ကြရသည်။ ယင်းတို့သည် အဖိုးကြီးပေးရသော ပစ္စည်းမျိုး ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် အဖိုးနည်းဝန်ပါ၍ ကြာရှည်လည်းအသုံးခံ၊ ဖုံလည်းအတက်နည်းပြီးလျှင်၊ အသံလည်းမမြည်သော ကြမ်းခင်းမျိုးကို ရနိုင်ရန် ကြိဆတီထွင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၈၆၀ ပြည့်နှစ်တွင်မှ ဝေါလတန်သည် ဘီသွာဆီမှ လီနိုလီယမ်ခေါ် ဖယောင်းပုဆိုးအမာစားပြုလုပ်နည်းကို တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။

လီနိုလီယမ် ပြုလုပ်နည်းတွင် အမှုန့်ကြိတ်ပြီးဖော့နှင့် ဘီသွာဆီကို ဂုံနီကြမ်းပေါ်၌ ဖြန့်သုတ်ရခြင်းသည် အခြေခံဖြစ်သည်။ ဘီသွာဆီသည် လေနှင့် တွေ့ထိလိုက်သည့်အခါ (အောက်ဆီဂျင်ပိုးပေးခြင်း) ပျစ်ချွဲချွဲဖြစ်လာသည်။ ထိုအရည်ပျစ်ချွဲတွင် အမှုန့်ကြိတ်ပြီး ဖော့၊ ကော်၊ သစ်စေးနှင့် အရောင်ခြယ် ဆေးတို့ကို ရောထည့်ရသည်။ ထို့နောက် ဂုံနီကြမ်းပေါ်တွင် ညီညာစွာဖြန့်၍ ဖိချရသည်။ ပြီးလျှင် အသားသေသွားအောင် လီနိုလီယမ်၏ အထူအပါးကို လိုက်၍ အခြောက်ခန်းထဲ၌ ရက်သတ္တတစ်ပတ် မှခြောက်ပတ်အထိ အခြောက်လှန်းထားရသည်။

ဝေါလတန်၏ခေတ်က ဖျင်ကြမ်းအပေါ်သို့ ဘီသွာဆီကို ၂၄နာရီတစ်ခါ သုတ်လိမ်းပေးရသည်။ နောင်အခါ ထိုနည်း

ကိုကဖြည်းဖြည်းတိုးတက်ပြုပြင်လာကြသည်။ ဘီသွာဆီကို လေဖြင့်မှုတ်၍ဖျန်းခြင်း စသည်ဖြင့်စက်မှုလုပ်ငန်းတိုးတက်လာသည့်အလျောက် လုပ်ကိုင်နည်းများ ဆန်းသစ်တိုးတက်လာကြသည်။

လီနိုလီယမ် ဖယောင်းပုဆိုးသည် အထူအပါးသုံးစားရှိသည်။ အထူဆုံးအစားကို စစ်သင်္ဘော လီနိုလီယမ်ဟုခေါ်သည်။ အကြောင်းမူ ထိုအစားမျိုးကို ရှေးကစစ်သင်္ဘောကုန်းပတ်ကြမ်းခင်းအဖြစ်အသုံးပြုခဲ့ကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုလီနိုလီယမ်မျိုးသည် အလွန်လေးလံ၍၊ ယင်းအချပ်မျိုးလေးချပ်သည် အထူတစ်လက်မရှိသည်။ အိမ်ကြမ်းခင်း လီနိုလီယမ်မျိုးကား စစ်သင်္ဘောလီနိုလီယမ်မျိုး၏ ထက်ဝက်မျှသာ ထူသည်။ အပါးစား လီနိုလီယမ်များကို စားပွဲများ၊ခုံများခင်းရန်၊ နံရံများကပ်ရန်နှင့် အခြားရေမစိုစေလိုသော နေရာများ၌ခင်းရန် အသုံးပြုကြလေသည်။

လီနိုလီယမ်ဖယောင်းပုဆိုးသည် အဓိကအားဖြင့် ဥမျိုးရှိသည်။ ပြောင်ချော၊ ပန်းရိုက်နှင့် အကွက်ဖော်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ပြောင်ချောလီနိုလီယမ်များသည် များသောအားဖြင့် အရောင်တစ်ရောင်တည်း ဖြစ်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အရောင်တစ်မျိုးတည်းကို အရင့်အနုပြုလုပ်ကြသည်။ ပုံနီကြမ်းပေါ်၌ ကော်ရည်မသုတ်မီ အရောင်ခြယ်ဆေးကို ကော်ရည်ထဲသို့ရောစပ်ရလေသည်။

အကွက်ဖော် လီနိုလီယမ်တို့ကား အရောင်စုံ ဖြစ်သည်။ ရိုးရိုးပန်းရိုက် လီနိုလီယမ်တို့နှင့် ခြားနားပုံနှင့်ခြားနားပုံမှာ အဆင်ပုံစံသည် အပေါ်ယံသာမက အောက်ခံဖျင်ကြမ်းအထိ ပုံစံပေါ်ရသည်။ အကွက်ဖော် လီနိုလီယမ်တို့၏အဆင်သည် နှစ်မျိုးရှိသည်။ တစ်မျိုးမှာ မှန်ကူကွက်ကဲ့သို့ လေးထောင့်တုံးများဖြစ်၍ အခြားတစ်မျိုးမှာ ထိုထက်ပို၍ လှပဆန်းကျယ်သော အဆင်ပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ အရောင်စုံပြောင်ချော လီနိုလီယမ် အပိုင်းစကြီးများမှ အပိုင်းအစကလေးများကို ပုံပန်းအမျိုးမျိုး အရောင်အသွေးမျိုးစုံဖြတ်ထုတ်၍ စီထည့်လုပ်ကိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပန်းရိုက် လီနိုလီယမ်မှာ အောက်ခံပုဆိုးကြမ်းအထိ ပုံစံမရောက်ဘဲ အပေါ်ယံတွင်သာ ပန်းရိုက်အဆင်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြောင်ချောလီနိုလီယမ်ပေါ်သို့ အရောင်တင်ဆေးများ သုတ်ပြီးလျှင် ဒီဇိုင်းများဖိချခြင်းဖြစ်သည်။ ပန်းရိုက်လီနိုလီယမ်သည် အဆင်ပုံစံများ မှေးမှိန်ပျောက်ပျက် သွားတတ်သော်လည်း၊ အကွက်ဖော်လီနိုလီယမ်ကမူ ပုံစံအဆင်များမှေးမှိန်မပျောက်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ပို၍လည်း အဖိုးကြီးပေသည်။

ဖော့ကော်ဇောဟုခေါ်သော ဖယောင်းပုဆိုး တစ်မျိုးရှိသေးသည်။ ဖော့မှုန့်ကြမ်းကြမ်းဖြင့် ပြုလုပ်ထား၍ များသောအားဖြင့် အသံတိတ်ဆိတ်မှုကို လိုလားသောစာ

ကင်ဒါဂါတင်ခေါ် သူငယ်တန်းကျောင်းမျိုး စတင်တည်ထောင်ခဲ့သူ ဂျာမန်ပညာရေးခေါင်းဆောင် ဖရီးဒရစ်ဖရားဗယ်

ကြည့်တိုက်များ၊ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများတွင် အသုံးပြုကြလေသည်။

ယင်းတို့အပြင် အောက်ခံစက္ကူကြမ်းဖြင့် ပြုလုပ်သော ပန်းရိုက်ဖယောင်းပုဆိုးများလည်း ရှိသေးသည်။ ယင်းတို့သည် အထက်ဖော်ပြပါဖယောင်းပုဆိုးများထက် အဖိုးနည်းလေသည်။

လီနိုလီယမ် ဖယောင်း ပုဆိုးလုပ်ငန်းသည် ငွေရင်းများများဖြင့် မတည်လုပ်ကိုင်ရသော စက်မှုလုပ်ငန်းကြီး တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ယင်းလုပ်ငန်းကို အကြီးအကျယ် လုပ်ကိုင်ကြသောနိုင်ငံကြီးများမှာ ဂရိတ်ဗြိတိန်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကနေဒါနိုင်ငံ၊ ဟော်လန်နိုင်ငံနှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဖရားဗယ်အက်(၅)၊ဒဗျူ(ခရစ် ၁၇၈၂-၁၈၅၂)။ ။ဖရီးဒရစ်ဝီလဟမ် ဖရားဗယ်သည် ကင်ဒါဂါတင်ခေါ် သူငယ်တန်းကျောင်းပညာရေးစနစ်ကိုစတင်တီထွင်သော ဂျာမန်လူမျိုးပညာရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။(ကင်ဒါဂါတင်-ရှူ) ဖရားဗယ်သည် ခရစ် ၁၇၈၂ ခုနှစ်ဧပြီလ၂၅ ရက်နေ့တွင် ဂျာမနီနိုင်ငံ သူရင်းဂျီယာနယ်၌ ဖွားမြင်သည်။ သူ၏ကလေးဘဝသည် အဖော်အပေါင်း ကင်းမဲ့၍၊ စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ်ဘဝ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ငယ်စဉ်ကမိခင်ကွယ်လွန်၍၊ မိထွေးနှင့် ကြီးပြင်းလာရပြီးလျှင်၊ အသက်ဆယ်နှစ်အရွယ်၌

ဦးနီးတော်တစ်ဦးနှင့် နေထိုင်ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ငယ်ရွယ် စဉ်ကပင်လျှင် ချမ်းမြေ့ပျော်ရွှင်ဖွယ် ကောင်းသော ကလေး ဘဝကိုအထူးတောင့်တခဲရရာ၊ ကြီးပြင်းလာသောအခါ ကလေးသူငယ်တို့၏ ပညာရေးကို အလွန်တရားမှ စိတ်ပါဝင်စားလာခဲ့လေသည်။

ဖရားဗယ်သည် အသက် ၂၀ ကျော် အရွယ်ကပင်လျှင် ကျောင်းဆရာလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၈၁၆ခုတွင် သူ၏ ကိုယ်ပိုင် ကျောင်းကို တည်ထောင်၍၊ နှစ်ပေါင်း နှစ်ဆယ်ကျော်မျှ ပညာသင်ကြားရေး စနစ်တို့ကို လေ့လာခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ လေ့လာ၍ရသောအသိတစ်ခုမှာ၊ ကလေးငယ်များကို ပညာ သင်ကြားပေးရာ၌၊ ယင်းတို့၏ပင်ကိုယ်ဝါသနာနှင့် အလေ့ အကျင့်တို့ကိုလိုက်လျော၍၊ ပညာသင်ကြားပေးသင့်သည် ဟူသော အသိဖြစ်၏။ ထိုအသိတရားဖြင့်ဖရားဗယ်သည် ကလေးသူငယ်တို့ကို တားမြစ်ပညတ်နှိပ်ကွပ် ခြင်းမပြုဘဲ၊ ယင်းတို့၏ဝါသနာအလျောက် ကစားခုန် စားစေသောနည်း ဖြင့် ပညာကိုသင်ကြားပေးသည်။ ထိုသို့သော အခြေခံစနစ် ဖြင့်သင်ကြားပေးသည့် ကင်ဒါဂါတင် ကျောင်းကို ၁၈၃၇ခု တွင် တည်ထောင်လေသည်။ သို့ရာတွင် ဖရားဗယ်၏စနစ် ကို ပရပ်ရှားအစိုးရကမ ကြိုက်နှစ်သက်ချေ။ ထို့ကြောင့်

၁၈၅၁ ခုနှစ်တွင် ကင်ဒါဂါတင် စနစ်ဖြင့်သင်သောကျောင်း တို့ကို ဖျက်သိမ်းပစ်လေသည်။ ၁၈၅၂ ခုနှစ်တွင် ဖရားဗယ် သည် ကွယ်လွန်လေသည်။ သို့ရာတွင် သူတီထွင်ခဲ့သော ပညာရေးစနစ်ကား ယနေ့တိုင်ကျန်ရစ်လေသည်။ ယခု ခေတ်၌မူကား ဖရားဗယ်တီထွင်ခဲ့သောကင်ဒါဂါတင် စနစ် သည် ခေတ်မီနိုင်ငံအရပ်ရပ်တွင် ထွန်းကားလျက် ရှိလေသည်။

ဖရိုဂ်တဲာ်။ ။ဖရိုဂ်တဲာ်သည် ပါဏဗေဒအလို အားဖြင့် ဖရိုဂ်တဲာ်တိဒီးမျိုးရင်းဝင် ပင်လယ်ငှက်မျိုးဖြစ် သည်။ ယင်းသည် ငှက်ကြီးဝံဖိုမျိုးရင်းနှင့်လည်းနွယ်သည်။ ဖရိုဂ်တဲာ်မျိုး ၅မျိုးရှိရာ၊ ဒေသအလိုက်လည်းကောင်း၊ အရွယ်အလိုလည်းကောင်း ကွဲပြားခြားနားကြသည်။ ယင်း တို့အနက် ဖရိုဂ်တဲာ်မိုင်းနားငှက်မျိုးစိတ်သည် ပစိဖိတ် သမုဒ္ဒရာတို့တွင်သာ ကျက်စားနေထိုင်ကြ၍ ဖရိုဂ်တဲာ်အ ကွီးလားငှက်မျိုးစိတ်ကိုမူ အများအားဖြင့် အီကွေတာ မြောက်ဘက်ရှိ ကမ္ဘာ့အပူပိုင်းဒေသ တွင်တွေ့ရသည်။ ဖရိုဂ်တဲာ်များသည် ခေါင်းမှအမြီးတိုင်လက်မ ၄ဝခန့် ရှည်၍၊ အတောင်သည် ၇ပေ၊ ၈ပေခန့် ရှည်သည်။ အမြီး

ပင်လယ်ဇင်ယော်တို့ထံမှ အစာလုယက်စားလေ့ရှိသော ဖရိုဂ်တဲာ်

သည် ပျံလွှားငှက်ကဲ့သို့အဖျားတွင် ၂ခွဖြစ်သည်။ကိုယ်လုံးပေါ်မှ အမွှေးသည်မဲနက်တောက်ပသည်။ အမများနှင့်အချို့မျိုးစိတ်များတွင် အထီးရောအမများပါ ဝမ်းပိုက်ပိုင်းအမွှေးသည်ဖြူသည်။ ငှက်ငယ်များ၏ခေါင်းမွှေးသည် ဖြူသည်။ ဖရိဂိုတ်ငှက်တို့၏ ခြေထောက်သည် အလွန်သေးသဖြင့် မြေပေါ်တွင်ကောင်းစွာ မလျှောက်နိုင်ချေ။

ဖရိဂိုတ်ငှက်တို့၏ ထူးခြားချက်တစ်ခုကား ငှက်ထီး၏လည်မျိုရှိလေအိတ်ဖြစ်သည်။ မိတ်လိုက်ချိန်တွင် ယင်းလေအိတ်သည်ဖောင်းပွကာ၊ ကြက်သွေးရောင်သန်းလာသည်။ ယင်းကို ငှက်မများအား ဆွဲဆောင်ရာ၌ အသုံးပြုသည်။

ဖရိဂိုတ်ငှက်တို့သည် ကျောက်ဆောင် ကျောက်ကမ်းပါးစောက်များနှင့် လူမနေသောကျွန်းများရှိ သစ်ပင်များပေါ်တွင် အစုလိုက်အပြုံလိုက်အသိုက်များ ပြုလုပ်နေထိုင်ကာ သားပေါက်တတ်ကြလေသည်။ တမြို့လျှင် ဖြူဖွေးသောဥတစ်လုံးသာအုတ်တတ်ကြသည်။ သူတို့၏အစာဖြစ်သောငါးကို ကိုယ်တိုင်ဖမ်းယူစားသောက်သည့်အခါစားသောက်၍ ပင်လယ်ဇင်ယော်စသောငှက်များဖမ်းထားသည်မှ ခိုးယူစားသောက်သည့်အခါလည်း စားသောက်ကြသည်။

ဖရီးချပ် ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ချားဝက်စလီ

ဖရီးချပ်။ ။ဖရီးချပ်ဟူသည်မှာ အင်္ဂလန်ခရစ်ယန်အသင်းတော်မှခွဲထွက်၍ မိမိတို့ကြိုက်နှစ်သက်သလို အသင်းတော်အုပ်ချုပ်ပုံ၊ ဝါဒနှင့်ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုကို လိုက်နာကျင့်သုံးကြသော ခရစ်ယန် အသင်းတော်များ ဂိုဏ်းဂဏများကို ခေါ်ဆိုသည်။ ဥရောပ သာသနာ့အရေးပုံ ပေါ်ပေါက်ပြီးနောက်တွင် အင်္ဂလန်၌ ခရစ်ယန်အသင်းတော်ကို လေးစားကြည်ညိုသူများထဲမှပင် နိုင်ငံအုပ်စိုးသူဘုရင်အား အသင်းတော်၏ အထွတ်အထိပ် အဖြစ်ထားခြင်း၊ (ဝါ)အသင်းတော်နှင့် နိုင်ငံအစိုးရ ဒွန်တွဲနေခြင်းကို မလိုလားသူများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ (ခရစ်ယန်အယူဝါဒ-၅။) မလိုလားကြသည့်အကြောင်းမှာ ယင်းသို့အစိုးရက အယူဝါဒရေးရာတွင် ဝင်၍စွက်ဖက်ခြယ်လှယ်ခြင်းသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်၏လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို ချုပ်ချယ်ရာ ရောက်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့်ပထမအယ်လစ်ဇဘက် ဘုရင်မလက်ထက်ကပင် နိုင်ငံတော်၏ အသင်းတော်ဖြစ်နေသော အင်္ဂလန်ခရစ်ယန်အသင်းတော်မှခွဲထွက်ခဲ့သောဂိုဏ်းခွဲအမျိုးမျိုးပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းသည် ဂိုဏ်းခွဲတို့သည်မိမိတို့ကြိုက်နှစ်သက်သလိုဘုရားသခင်အား ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်မှုကိုပြုကြသည်။ ထိုဂိုဏ်းခွဲများအနက် ထင်ရှားသောဂိုဏ်းခွဲတစ်ခုမှာ ပထမဂျိမ်းဘုရင်လက်ထက်၌ အင်္ဂလန်အသင်းတော်မှ လုံးလုံး ခွဲထွက်သွားသော ဗရောင်းနစ်ဂိုဏ်းခွဲဖြစ်သည်။ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်သော ရောဗတ်ဗရောင်းကိုအစွဲပြု၍

ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဗရောင်းနစ်ဂိုဏ်းခွဲတစ်ခုသည် အခြားအလားတူဂိုဏ်းခွဲများနှင့်လည်းကောင်း အခြားသော အသင်းတော်ဂိုဏ်းဂဏများနှင့်လည်းကောင်းအဆက်အသွယ်မပြုဘဲ၊ ဂိုဏ်းဝင်တို့သည် သီးခြားလွတ်လပ်စွာ မိမိတို့နှစ်သက်သလို ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုကို ပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းဂိုဏ်းခွဲများကို အင်ဒီပင်းဒင့်အသင်းတော်များ၊ သို့မဟုတ် ကွန်ဂရီဂေးရှင်းနဲ့အသင်းတော်များဟု ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။

သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုကို ပြုကြသော အခြားဖရီးချပ်အသင်းတော်တစ်ခုမှာ နှစ်ခြင်းအသင်းတော်ဖြစ်သည်။ နှစ်ခြင်းအသင်းတော်သည် သာသနာ့အရေးပုံဖြစ်ပေါ်ပြီးသည်မှစ၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ နှစ်ခြင်းအသင်းတော်သည် ဗတ္တိဇံမင်္ဂလာပြုလုပ်ခြင်းတွင် အခြားအသင်းတော်များနှင့်မတူဘဲကွဲပြားခြားနားသည်။ အခြားအသင်းတော်များက မွေးဖွားစရက်သား၊ လသားကလေးကို ဗတ္တိဇံမင်္ဂလာ ပြုလုပ်ပေးသော်လည်း၊ နှစ်ခြင်းအသင်းတော်က အရွယ်ရောက်ပြီးမှသာ ဗတ္တိဇံမင်္ဂလာပြုလုပ်ပေးလေသည်။ အကြောင်းမူ ခရစ်တော်သည်လည်း အရွယ်ရောက်ပြီးမှသာ ဗတ္တိဇံမင်္ဂလာ ပြုလုပ်ရသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလေသည်။

၁၆ ရာစုနှစ်ထဲတွင် ပရက်ဇဗီတီးရီးယန်းဝါဒပေါ်ထွန်း

လာပြန်သည်။ ယင်းဝါဒကို ဂျီနီဗားမြို့မှ ဂျွန်ကယ်လဗင် တီထွင်၍၊ ဂျွန်နော့က စကော့တလန်ပြည်သို့ ယူဆောင် လာသည်။(ကယ်လဗင်ဂျေ။ နော့ဂျွန်-ရှူ) နှစ်ခြင်းအ သင်းတော် ကွန်ဂရီဂေးရှင်းနဲ့အသင်းတော်များနှင့် နှိုင်း ယှဉ်လျှင် ပရက်ဇဗီတီးရီးယန်းအသင်းတော်များသည် အချင်းချင်း ပို၍စည်းလုံးကြသည်။ နှစ်ခြင်းအသင်းတော် နှင့် ကွန်ဂရီဂေးရှင်းနဲ့ အသင်းတော်များသည်လည်း မ ကြာ မိနစ်များအတွင်း ပို၍စည်းစည်းရုံးရုံးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ကြမည့် လက္ခဏာများကို တွေ့ရသည်။

မိမိတို့နှစ်သက်ရာ စည်းကမ်းဥပဒေဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ဝတ်ပြု ကိုးကွယ်မှုကိုပြုကြသော အသင်းတော်ခွဲဂိုဏ်း ခွဲများအနက်၊ မက်သဒစ်အသင်းတော်သည် အကြီးမားဆုံး ဖြစ်သည်။ မက်သဒစ်ဂိုဏ်းကို ဂျွန်နှင့်ချား ဝက်စလီညီ နောင်နှင့် ဂျော့ဂိုဏ်းတို့ကတည်ထောင်ခဲ့၍ ခရစ်ယန်အယူ ဝါဒရေးရာ ပြုပြင်မှုများကို ပြင်းပြထက်သန်သော ဇွဲ၊ လုံ့လ၊ သတ္တိတို့ဖြင့်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယခင်က မက် သဒစ်အသင်းတော်ကြီး သုံးသင်းကွဲပြားနေခဲ့သော်လည်း ၁၉၃၂ခုနှစ်တွင်မူပေါင်းစည်းမိကြလေသည်။ (ဝက်စလီ ဂျွန်-ရှူ။)

ဖရီးချပ်အသင်းတော်များတွင် “ မိတ်ဆွေများအသင်း ” သို့မဟုတ် “ ကွိုတ်ကာ ” အစုအသင်းလည်းပါသည်။ ကွိုတ် ကာတို့သည် အယူဝါဒရေးရာအတွက် စိတ်ရောကိုယ်ပါ ဆောင်ရွက်ကြသည်။ စစ်ကိုအပြင်းအထန်မုန်းတီးရှုံ့ချကြ သည်။ ယင်းသည့် ကွိုတ်ကာအစု အသင်းအပြင် ခရစ်ယန် သိပ္ပံဂိုဏ်းနှင့်ယူနစ်တေးရီးယန်းဂိုဏ်းစသည်တို့လည်း ရှိ သေးသည်။ ကယ်ဆယ်ရေးတပ်သည်လည်း ဖရီးချပ်အ သင်းတော်များနှင့်သဘောချင်းတူလေသည်။ (ကယ်ဆယ် ရေးတပ်-ရှူ။)

ဖရီးချပ်ဝါဒီများကို နန်းကွန်ဖော်မစ် (ဝါ) အင်္ဂလန် အသင်းတော်ဝါဒမလိုလားသူများဟုလည်းကောင်း၊ ဒစ်ဆင့် တားများဟုလည်းကောင်း တစ်ခါတစ်ရံ ခေါ်ဝေါ်ကြလေ သည်။ ယခုအခါကမ္ဘာပေါ်တွင် ဖရီးချပ်အသင်းတော်ဝင် များမှာမက်သဒစ်အသင်းတော်ဝင် ၁၈သန်း (၁၉၅၆)၊ ကွန်ဂရီဂေးရှင်းနဲ့ အသင်းတော်ဝင် ၂. ၃သန်း (၁၉၅၆)၊ နှစ်ခြင်း အသင်းတော်ဝင်သန်းပေါင်း ၂၀ကျော်(၁၉၅၅)နှင့် ပရက်ဇ ဗီတီးရီးယန်း အသင်းတော်ဝင် ၄၂ သန်း (၁၉၅၅) ကျော်ရှိလေသည်။

ဗြိတိန်နိုင်ငံတွင် ဝေလပြည်နယ်၌ နန်းကွန်ဖော်မစ်ဂိုဏ်း ဝင်များပိုများသည်။ စကော့တလန်ပြည်ဖက်တွင် ပရက်ဇဗီ တီးရီးယန်းအသင်းတော်ဝင်များ ပို၍များလေသည်။

ဖရီးချပ်အသင်းတော်များသည် သာသနာပြု လုပ်ငန်း များကို ဇွဲသတ္တိ၊ လုံ့လဝီရိယတို့ဖြင့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ရာ

၌ ကျော်ကြားသည်။ အာဖရိကတိုက်သို့ သွားရောက်၍ စွန့်စွန့်စားစားသာသနာပြုခဲ့သူ ဒေးဗစ်လစ်ဗင်းစတုန်းသည် လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယသို့သွားရောက်သာသနာပြုခဲ့သော ဝီလျံကေရီသည်လည်းကောင်း နန်းကွန်ဖော်မစ်ဂိုဏ်းဝင် များဖြစ်ကြလေသည်။ (လစ်ဗင်းစတုန်း၊ ဒေးဗစ်-ရှူ။)

ဖရီးမေဆင် ။ ။ ယခုခေတ် ဖရီးမေဆင်အမည်ရှိသော အသင်းများသည် လူမှုဆက်ဆံပေါင်းသင်းရေးကို ပိုမို၍ လေးစားချီးမြှင့်ရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ကို အခြေထား၍ ဖွဲ့စည်းထားသောအသင်းများဖြစ်၏။ ယခုအခါထို အသင်း များကို ကမ္ဘာအနှံ့အပြားတွင် ဖွဲ့စည်းထားရှိပြီး ဖြစ်သည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်။ စာရိတ္တကောင်းမွန်ရေး၊ လူလူချင်းချစ် ကြည်စွာဆက်ဆံရေးနှင့်ပေးကမ်းလှူဒါန်းရေး၊ အသင်းသား ချင်းတရားသဖြင့် လိုလားချက်တို့ကို ထောက်ပံ့ရေးတို့ ကိုလက်တွေ့ကျင့်သုံးရာမှာ ဖရီးမေဆင်အသင်းသား တို့၏ အဓိကဝတ္တရားဖြစ်ကြောင်းနှင့်အသင်း၏ စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

အသင်းသားအချင်းချင်းသည်လျှို့ဝှက်သောလက်ဆွဲဆုပ် ကိုင်နည်းဖြင့်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားသောစကားဝှက် တို့နှင့်နှုတ်ဆက်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း တစ်ဦးကိုတစ်ဦးသိ နိုင်ကြသည်။ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်တွင် ဖရီးမေဆင်အသင်း (ဝါ) ဘုံအိမ်များရှိနေသဖြင့်၊ ဖရီးမေဆင် အသင်းသားတစ်ဦး သည် သွားလေရာအရပ်ရပ်တွင် ရင်းနှီးသောဆက်ဆံပေါင်း သင်းမှုနှင့် ကူညီယိုင်းပင်းမှုတို့ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

ဖရီးမေဆင်ဟူသောဝေါဟာရမှာ လွတ်လပ်၍ အသိ အမှတ် ပျံ့ထားသော ဗိသုကာဆရာဟု မြန်မာဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ရ၏။ ဖရီးမေဆင်အသင်းများ၏ အရင်းအမြစ်ကို စိစစ်သည်ရှိသော် အလယ်၌ခေတ်၌ထွန်းကားခဲ့သောပန်း ရန်ဆရာများအသင်းအဖွဲ့များမှ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည် ကိုတွေ့ရပေသည်။ ထိုခေတ်ကထွန်းကားခဲ့သော လက်မှု ပညာသည်များအသင်း၏နာမည်နာမ၊ နည်းနိဿယနှင့် အ ထိမ်းအမှတ်အချို့တို့ကို ယခုခေတ် ဖရီးမေဆင်အသင်း များသည် စောင့်ရှောက်လိုက်နာလျက်ပင် ရှိကြလေသည်။

အလယ်ခေတ်က ဥရောပတိုက်တွင် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း ကြီးများ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းများ စသောခရစ်ယန် အယူ ဝါဒနှင့် ဆက်သွယ်လျက်ရှိသည့် အဆောက်အအုံများကို အုတ်၊ အင်္ဂတေ၊ ကျောက်ပြား စသည်တို့ဖြင့် အများအပြား ဆောက်လုပ်ကြရာ၊ ကျွမ်းကျင်သော ပန်းရန်ဆရာများစွာ လိုခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် ပန်းရန်အတတ်ကို ကောင်းစွာ တတ်သိကျွမ်းကျင်သူများမှာ မြို့တိုင်းရွာတိုင်း၌ မရှိကြချေ။ ထို့အတွက် ပန်းရန်ဆရာများသည် ပညာသည်အသင်းများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီးလျှင်၊ တစ်နေရာမှတစ်နေရာသို့

လန်ဒန်မြို့ရှိ ဖရီးမေဆင်အသင်း တည်ရာဌာနချုပ်

လှည့်လည်ကာ အဆောက်အအုံများကိုဆောက်လုပ်ခဲ့ကြလေသည်။ ထိုသို့ လှည့်လည်သွားလာကြရာတွင် အသင်းဝင်အချင်းချင်းသိရှိရန်နှင့် လိုအပ်သောအကူအညီများကို ပေးနိုင်ရန် ရန်ကင်းရန်တို့အတွက် လျှို့ဝှက်သည့် အထိမ်းအမှတ်များကို သတ်မှတ်လိုက်နာခဲ့ကြလေသည်။

လျှို့ဝှက်သောနည်းဖြင့် အချင်းချင်းသိရှိ၍ ကူညီယိုင်းပင်းသောစနစ်ကို ပန်းရန်အတတ်ဖက်ဆိုင်ရာ၌သာမဟုတ်၊ ဆက်ဆံပေါင်းသင်းရေး၊ ကောင်းမှုကုသိုလ်ပြုရေး စသော အထွေထွေလူမှုရေးရာဖက်၌လည်း အသုံးပြုရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ကို အက်ဒင်ဗာရာအသင်း ဘုံအိမ်ကသတ်မှတ်ချထားခဲ့၏။ ထိုဘုံအိမ်တွင် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သည့် ၁၅၉၉ ခုနှစ်မှတ်တမ်းများကို တွေ့ရသည်။

မျက်မှောက်ခေတ် ဖရီးမေဆင်အသင်း၏လက်ရှိ စနစ်မှာ အင်္ဂလန်ပြည် ဗဟိုဘုံအိမ်ကြီး ဖွင့်လှစ်လိုက်သည့် ၁၇၁၇ ခုနှစ်တွင်မှ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။ ထိုဗဟိုဘုံအိမ်တွင် အခြားဘုံအိမ်ပေါင်း ၄၀ ကျော်မျှ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသဖြင့် ယင်းကို မိခင်ဘုံအိမ်ကြီးဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြသည်။

အသင်းဝင်များကို အဆင့်အတန်းသုံးမျိုးသုံးစားထား၍ လက်ခံခဲ့၏။ ယင်းတို့မှာ (၁)စာရင်းဝင်အလုပ်သင် (အငယ်တန်း)၊ (၂) အပေါင်းပါအသင်းဝင် (အလယ်တန်း)၊ (၃) ဘွဲ့ရအသင်းဝင် (အကြီးတန်း) တို့ဖြစ်ကြသည်။

အတန်းအသီးသီးမှ အသင်းဝင်တို့သည် အဆင့်အတန်းကို တိုးတက်နိုင်ကြရန် ဆိုင်ရာစမ်းသပ်မှုများကို ခံယူရလေသည်။ ဖရီးမေဆင်အသင်းများနှင့်ဘုံအိမ်များကို ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ၁၇၃၂ ခုနှစ်၌၊ ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ၁၇၃၃ ခုနှစ်၌၊ ပေါ်တူဂယ်နိုင်ငံတွင် ၁၇၃၅ ခုနှစ်၌ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ၁၇၄၀ပြည့်နှစ်၌၊ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံတွင် ၁၇၄၅ ခုနှစ်၌ အီတလီနိုင်ငံတွင် ၁၇၆၃ ခုနှစ်၌ ဆွီဒင်နိုင်ငံတွင် ၁၇၇၃ ခုနှစ်တို့၌ ဥရောပနိုင်ငံအသီးသီးတွင် ဖွဲ့စည်းဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြ၏။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ဖရီးမေဆင်အသင်းနှင့် ဘုံအိမ်များကို ၁၇၃၀ပြည့်နှစ်တွင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့၍၊ အိန္ဒိယပြည်တွင် ၁၇၃၀ ခုနှစ်ပြည့်နှစ်၌လည်းကောင်း၊ ကနေဒါနိုင်ငံတွင် ၁၇၄၀ ပြည့်နှစ်၌လည်းကောင်း၊ ဩစတြီးယားတွင် ၁၈၈၄ခုနှစ်၌လည်းကောင်း အသီးအသီးဖွင့်လှစ်ခဲ့ကြလေသည်။

ဖရီးမေဆင်အသင်းများသည် ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်နှင့် ၁၉၂၈ ခုနှစ်အကြားတွင် ၂ ဆမျှ တိုးတက်လာခဲ့ကြ၏။ ၁၉၂၈ ခုနှစ်ဩဂုတ်လတွင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိအသိအမှတ်ပြုပြီး အသင်းဝင်ပေါင်းမှာ ၄၄၀၀၀၀ မျှဖြစ်၍၊ အသိအမှတ်မပြုရသေးသော အသင်းဝင်ပေါင်းမှာ ၁၀၀၀၀၀ မျှရှိသည်။

ဥရောပတိုက်တွင် ဖရီးမေဆင်လုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ရောစပ်ရှုပ်ထွေးခဲ့သဖြင့် အီတလီ၊ ဂျာမနီ စသောနိုင်ငံများတွင် နှိပ်ကွပ်ခြင်းခံခဲ့ရလေသည်။ ရောမကက်သလစ် ခရစ်ယန်ဂိုဏ်း (ဗရင်ဂျီဂိုဏ်း) သည် ဖရီးမေဆင်အသင်းများအား လျှို့ဝှက်သောအသင်းများဟူ၍ အပြင်းအထန်ပုတ်ခတ် ရှုံ့ချခဲ့၏။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ၌မူ ဖရီးမေဆင်လုပ်ငန်းများသည် တိုးတက်အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။ ၁၉၃၄ ခုနှစ်တွင် စာရင်းဝင်ဘုံအိမ်ပေါင်း ၁၆၄၅၅ ခုမျှရှိလျက်၊ ဘွဲ့ရအသင်းဝင် အကြီးတန်းပေါင်း ၂၉၈၈၃၄ ယောက်မျှရှိရာ၊ အမေရိကန် အသင်းဝင်ဦးရေမှာ ကမ္ဘာ့ အသင်းဝင်ဦးရေ၏ ၄ ပုံ ၃ ပုံ နီးပါးမျှ ဖြစ်နေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်လည်း အလားတူ ဖရီးမေဆင်အသင်းရှိရာ၊ လျှို့ဝှက်သောလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် လူအများက အခါတစ်ပါး၌ အထင်မှားကာ၊ ပညာမရှိဘဲ ဖြတ်အသင်းဟုပင် ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြလေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖရီးမေဆင်ဘုံအိမ်များ ၁၄ခုရှိသည်။ ယင်းအထဲတွင် မော်လမြိုင်၊ မေမြို့၊ မိတ္ထီလာ၊ ပုသိမ်၌ ဖွဲ့စည်းသည့်ဘုံအိမ်များပါရှိသည်။ မော်လမြိုင်မြို့ရှိ ဖိလန်သရီပီခေါ် ဖရီးမေဆင်အသင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်ရှေးအကျဆုံးဖြစ်၍၊ ၁၈၅၀ ပြည့်နှစ်ခန့်က ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဗဟိုဘုံအိမ်ကို ၁၈၆၈ ခုနှစ်က စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ယင်းဗဟိုဘုံအိမ်သည် အင်္ဂလန်ပြည်

ရိုး ဗဟိုအသင်းကြီး၏လက်အောက်ခံဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံဗဟိုအသင်း၏အကြီးအကဲမှာ တက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ဟောင်း မစ္စတအယ်ထင်စီဖြစ်သည်။ စကော့တလန်ပြည်ရှိ ဗဟိုအသင်းကြီး၏ လက်အောက်ခံ ဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ ဗဟိုအသင်းလည်းရှိ၍၊ ယင်းနှင့် ဆက်သွယ်ထားသည့်ဘုံအိမ် ၃ခုရှိသည်။

ဖရေဇာဆာဂျိမ်းဂျော့(ခရစ် ၁၈၅၄-၁၉၄၁)။ ဆာဂျိမ်းဂျော့ဖရေဇာသည် စကော့လူမျိုး မနုဿဗေဒပညာရှင်ဖြစ်သည်။ မနုဿဗေဒဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်၊ 'သဂိုးလဒင်းဗောင်း' ဟုခေါ်သော ကျမ်းကိုရေးသဖြင့်၊ ကမ္ဘာပေါ်တွင်ထင်ရှားကျော်စောသည်။ မြန်မာဘာသာဖြင့် ထိုကျမ်းကို ရွှေသစ်ကိုင်းဟုခေါ်ဆိုနိုင်သည်။ ထိုသို့ အမည်မှည့်ခြင်းမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ ရှေးခေတ် ရောမလူမျိုးတို့သည် ဒိုင်ယာနာနတ်သမီးကိုကိုးကွယ်ပသကြသည်။ ထိုသို့ ကိုးကွယ် ပသရာနေရာကား ရောမမြို့အနီးနီမီအိုင်တည်ရာ အရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုအိုင်မှာ မီးတောင်မှဖြစ်သောအိုင်ဖြစ်၍၊ အိုင်၏ပတ်ဝန်းကျင်၌ ဝက်သစ်ချပင်များပေါက်ရောက်သည်။ ထိုအပင်မှအကိုင်းကို ရွှေသစ်ကိုင်းဟု ခေါ်လေ့ရှိသည်။ ဖရေဇာသည် ထိုဒိုင်ယာနာနတ်သမီးကို ပသသည့် ဓလေ့ထုံးစံကို သုတေသနပြုရာ၊ အဆိုပါရွှေသစ်ကိုင်းကိုအစွဲပြု၍၊ သူ၏ကျမ်းကို 'သဂိုးလဒင်းဗောင်း' ဟုအမည်ပေးလေသည်။ ထိုစာအုပ်ကို ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဦးစွာထုတ်ဝေပြီးလျှင်၊ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်၌လည်းကောင်း၊ ၁၉၁၅ခုနှစ်လည်းကောင်း၊ ၁၉၂၂ခုနှစ်လည်းကောင်း အကြိမ်ကြိမ်ပြန်လည်တိုးချဲ့ရေးသားထုတ်ဝေသဖြင့်၊ ယခုအခါ ထိုစာအုပ်သည် ၁၂တွဲမျှပင်ရှိနေပြီ။ စာအုပ်၌ပါဝင်သောအကြောင်းအရာတို့သည် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင်ရှိသောလူတို့၏ဓလေ့၊ ထုံးစံ၊ ကိုးကွယ်ရာအယူအဆစသည်တို့ဖြစ်၍၊ ရေးသားပုံမှာ အလွန်ပြေပြစ်၍ နှစ်သက်ဖွယ်ကောင်းသောကြောင့်၊ ယနေ့တိုင်ထင်ရှားကျော်စောလျက်ရှိသည်။ ဆာဂျိမ်းဂျော့ဖရေဇာသည် ၁၈၅၄ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလ ၁ရက်နေ့တွင်စကော့ တလန်ပြည်ဂလပ်စတိုးမြို့၌ မွေးဖွားသည်။ ငယ်စဉ်က ဂလပ်စတိုးနှင့် ကိမ်းဗရစ်တက္ကသိုလ်တို့တွင်ပညာသင်၍၊ ၁၉၀၇ခုနှစ်မှစ၍ လီဗာပူးတက္ကသိုလ်တွင် မနုဿဗေဒ ပါမောက္ခအဖြစ်ဖြင့် ကွယ်လွန်သည်အထိ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဖရဲ။ ဖရဲပင်သည် ရှေးနှစ်ပေါင်း ထောင်ပေါင်းများစွာကပင်ရှိခဲ့ကြောင်းကို အီဂျစ်နိုင်ငံမှ ပိရမစ်များရှိ နံရံပန်းချီခန်းများတွင် တွေ့ရှိရသည်။ မူလက အာဖရိကတိုက်တွင် စတင်ပေါက်ရောက်ခဲ့သော်လည်း ရှေးရှေးခေတ်အခါများ

ကပင် အာရှတိုက်တောင်ပိုင်းဒေသများသို့ပျံ့နှံ့ခဲ့သည်။ ဖရဲပင်ကို များသောအားဖြင့် ပူဇွေးသောသမပိုင်းဒေသများ၌ စိုက်ပျိုးလေ့ရှိရာ၊ အထူးသဖြင့် တရုတ်၊ ဂျပန်၊ အိန္ဒိယ၊ ရုရှတောင်ပိုင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်း၊အီဂျစ်၊ တောင်အာဖရိကနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့တွင် အများအပြားစိုက်ပျိုးလေ့ရှိကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်၌ ဖရဲအများဆုံးစိုက်ပျိုးသောနိုင်ငံတို့မှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖြစ်၍ အထူးသဖြင့် တောင်ပိုင်းပြည်နယ်များတွင် ပိုမိုစိုက်ပျိုးကြသည်။ အမေရိကန်၌ စိုက်ပျိုးသော ဖရဲတို့မှာအမျိုးအစားလည်း ပို၍ကောင်းလေသည်။

ဖရဲပင်သည် ဗူး၊ ဖရုံ၊ သခွားမျိုးဖြစ်သောကျူကာဗီတေစီအီးမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာစစ်ထရာလတ်ဗာလဂါရစ်ဖြစ်သည်။ ဖရဲပင်သည် အနွယ်ပင်မျိုးဖြစ်၍ ၁၂ပေမှ ၁၅ပေအထိရှည်လျားပြီးလျှင် နှာမောင်းအညွန့်တို့သည်အဖက်ဖက်သို့ဖြာထွက်သည်။ ယင်းသို့ကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ ဖရဲပင်အများအပြားစိုက်ပျိုးရာနိုင်ငံများ၌ ဖရဲခင်းများထဲတွင် ဖရဲပင်များကို ရှစ်ပေမှ ဆယ်ပေအထိကွာခြားသော တောင်ပိုက်လေးများ ပြုလုပ်၍ တောင်ပို့တစ်ခုလျှင် နှစ်ပင်သုံးပင်စိုက်ပျိုးကြရသည်။ အပင်နွယ်တွင် အမွှေးနုကလေးများ ရှိသည်။ အရွက်များ

ဖရဲပင်၏ အသီး အပွင့်နှင့် အရွက်များ

သညကြီး၍ ငှလက်မမှ လက်မအထိရှိသည်။ အရွက်
၏ပုံပန်းသည် အလျားရှည်၍ အနံတိုပြီးလျှင် အဟိုက်
များရှိသည်။ အရွက်ညှာတံတိုသည်။ ပင်စည်မှ အရွက်များ
ထွက်သည့်နေရာမှပင် အပွင့်များပွင့်ထွက်သည်။ အဝါနု
ရောင်အပွင့်များသည် အဟိုက် ငါးခုပါရှိ၍ ၁ ၂/၃ လက်မ
ခန့်အချင်းရှိသည်။ အပွင့်များများပွင့်သော်လည်း၊ ပွင့်သ
လောက်အသီးမတင်ချေ။

အသီးများသည်ကြီးမားလေးလံသည်။ အချို့သည် ပုပု
ပိုင်းပိုင်း၊ အချို့ကားရှည်ရှည်လုံးလုံး (၁ ၂/၃ လက်မ ၂ လက်မ
ခန့်)၊ အချို့ကားဘဲဥပုံဖြစ်သည်။ အချို့ ဖရဲသီးများသည်
တစ်လုံးလျှင် အလေးချိန် ပေါင်လေးဆယ်မှ ခြောက်ဆယ်
အထိ လေးလံသည်။ အသီး၏အခွံသည် အစိမ်းရင့်ရောင်၊
သို့မဟုတ် အစိမ်းနု၊ သို့မဟုတ် စိမ်းနုရင့်ကြားရှိတတ်၍
ချောမွတ်ပြောင်လက်သည်။ အခွံတွင်းမှ အသားတို့သည်
ပျော့အိ၍ အဖတ်ထက် အရည်ပိုများသော ပျော့ဖတ်များ
ဖြစ်သည်။ အသားရောင်မှာ ပန်းရောင်၊ အနီရောင်၊အဝါ
ရောင်တို့ဖြစ်၍အနက်၊ အဖြူနှင့် အညိုရောင်များဖြစ်သည်။
မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖရဲစေ့များကို ဆားအနည်းငယ်ဖြင့် အ
ခြောက်လှော်ပြီးလျှင် အထဲမှ အဆန်ကို စားသုံးကြသည်။
ဆေးဝါးများ၌လည်းထည့်သုံးကြသည်။ အဖျော်ယမကာ
များ၌လည်း အသုံးပြုကြလေသည်။

ဖရဲသီးသည် ဆိုခဲသည့်အတိုင်းအရည် (၉၃ ရာခိုင်
နှုန်း)များ၍ အဖတ်နည်းသဖြင့် အာဟာရတန်ဖိုးမရှိလှ
ချေ။ သို့သော် ချိုအေးသောအရသာရှိသဖြင့် ပူအိုက်သော
ရာသီတွင် လူများစားသုံးသောနေရာသီသီးနှံတစ်ခု ဖြစ်
သည်။ အပင်သည် တစ်နှစ်ခံပင်ဖြစ်သည်။ အစေ့ကို စိုက်ရ
သည်။ အသီးတို့သည်ရက်ပေါင်း ၈၀ မှ ၉၀ အတွင်း
အမျိုးအစားကိုလိုက်၍ မှည့်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်
ဇန်နဝါရီလ၊ ဖေဖော်ဝါရီလများ၌ စတင်စိုက်ပျိုး၍
ဇွေးဦးပေါက်တွင် အသီးများမှည့်ကြသည်။

ဖရဲပင်တို့သည် ရေကို စုတ်ယူထားနိုင်သော သဲမြေမျိုး၌
ပိုမိုဖြစ်ထွန်းသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်မြစ်ရေကျ၍ သဲသောင်
များပေါ်ထွန်းသောမြစ်ကမ်းဘေးများတွင် စိုက်ပျိုးကြ
သည်။ ဆင်ဖြူကျွန်း၊ မိကျောင်းရဲ၊ သရက်၊ အောင်လံ၊
ပဲခူး (ထုံးကြီးဖရဲ) စသောမြို့များမှ ဖရဲသီး အများအပြား
ထွက်သည်။ ရှမ်းပြည်တွင်လည်း စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြရာ
အထူးသဖြင့် မောက်မယ် ၊ လင်းခေနယ်ဖက်တို့တွင်
ပိုမို စိုက်ပျိုးကြလေသည်။

ဖရီးဗစ်ရှားဆာမာတင် (ခရစ်၁၅၃၅ ခန့်-၁၅၉၄) ။ ။
ဆာမာတင်ဖရီးဗစ်ရှားသည် ဥရောပနိုင်ငံတို့မှ အိန္ဒိယ
နိုင်ငံသို့သွားရာ အနောက်မြောက် ပင်လယ်ခရီးလမ်းကို

ပထမ အယ်လစ်ဇဘက် ဘုရင်မလက်ထက် နာမည်ကျော်ကြားသော
အင်္ဂလိပ်ရေကြောင်းဗိုလ် ဆာ မာတင်ဖရီးဗစ်ရှား

ဦးစွာရှာဖွေသော အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ရေကြောင်းကျွမ်း
ကျင်သူ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ထိုပင်လယ်ခရီးလမ်းကို ရှာရန်၊
ခရစ် ၁၅၇၅ ခုနှစ်တွင် ရွက်သင်္ဘော ၂ စင်းဖြင့် အင်္ဂလန်မှ
ထွက်လာခဲ့ရာ၊ ယခင်ကဗက်ဖင်ကုန်းမြေဟုခေါ်သော ဗက်
ဖင်ကျွန်းရှိ ပင်လယ်အော်တစ်ခုသို့ ရောက်သည်။ ထို
ပင်လယ်အော်ကို ဖရီးဗစ်ရှားအားအစွဲပြု၍ဖရီးဗစ်ရှား
ပင်လယ်အော်ဟု ယနေ့တိုင်တွင်လေသည်။ ဖရီးဗစ်ရှား
သည် ပထမအယ်လစ်ဇဘက် ဘုရင်မလက်ထက်၌ ထင်ရှား
သည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်လည်း မိတ်ဆွေဖြစ်သည်။ စပိန်တို့၏
အာမာဒါရေတပ်ကို တိုက်ခိုက်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့
သဖြင့်၊ ပထမ အယ်လစ်ဇဘက်ဘုရင်မကြီးကိုယ်တိုင် ဖရီး
ဗစ်ရှား၏ ရွက်သင်္ဘောသို့ ဆင်းလာ၍၊ဖရီးဗစ်ရှား
အားဆာဘွဲ့ဖြင့် သူကောင်းပြုသည်။

ဖရက်ဒရစ်-သ-ဂရိတ်(ခရစ်၁၇၁၂-၁၇၈၆) ။ ။ဖရက်
-ရစ်-သ-ဂရိတ်ဟုထင်ရှားသော ပရပ်ရှားဘုရင် ဒုတိယဖ
ရက် 'ရစ်သည် ဥရောပအလယ်ခေတ်က ဘုန်းလက်ရုံးနှင့်

www.foreignspace.com.mm

ပြည့်စုံသောမင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ ပရပ်ရှားပြည်ရှင် ပထမ ဖရက်ဒရစ်ဝီလျံနှင့်အင်္ဂလန်ပြည်ရှင်ဒုတိယဂျော့ဘုရင်၏ နှမတော်ဆိုဖီယာမိဖုရားတို့၏သားတော်ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ် ကမူ ဖရစ်ဒရစ်မင်းသားအားနောက်တစ်နေ့တွင် ဘုန်းလက် ရုံးတောက်ပြောင်သည့် မင်းတစ်ပါးဖြစ်လာလိမ့် မည်ဟုမ ဖြော်လင့်ခဲ့ကြချေ။ ခမည်းတော်ဖြစ်သူက သားတော်အား မိမိကဲ့သို့စစ်သားကောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီးလျှင် ပရပ်ရှား ပြည်ကြီးကို ပိုမိုတောင့်တင်းခိုင်မာအောင် တည်ဆောက် စေလိုသဖြင့်၊ စစ်ရေးစစ်ရာများကိုလေ့ကျင့်စေ၏။ (ပရပ် ရှားပြည်-ရှူ။) သို့ရာတွင် သားတော်ကမူ တူရိယာဂီတ နှင့်စာပေတို့၌သာစိတ်ပါဝင်စားသော လူပျော့ ဖြစ်နေလေ သည်။ ထို့ကြောင့် သားတော်အားမိမိအလိုကျ ဖြစ်လာစေ ရန်ကြပ်တည်းစွာလေ့ကျင့်ပေးလေရာ၊ ဖရက်ဒရစ်မင်းသား သည် စိတ်ညစ်ညူးကာ၊ ပြည်တော်မှပင် ထွက်ပြေးခဲ့သည်။ သို့သော်လမ်းခရီးတွင်မိသွားသဖြင့် မင်းသားအားအကျဉ်း ချ၍ ကြိုရာပါ တစ်ယောက်ကိုမူ မင်းသား၏ ရှေ့တွင်ပင် ခေါင်းဖြတ်လိုက်သည်။

စိတ်ခက်ထန်လှသော ခမည်းတော်သည် ပျော့ညံ့သော သားတော်အားသတ်ပစ်ရန်အထိ ကြံစည်ခဲ့လေသည်။ သို့သော် ဖရက်ဒရစ်မင်းသားသည် မကြာမီစိတ်ပြောင်းလာ ၍၊ တာဝန်နှင့်ဝတ္တရားကိုသိကာ၊ ခမည်းတော်အလိုကျ ဖြစ်အောင်နေထိုင်လေသည်။

၁၇၄၀ပြည့်နှစ်တွင် ခမည်းတော်နတ်ရွာစံ၍ ထီးနန်း ဆက်ခံရသည့်အချိန်တွင် ဖရက်ဒရစ်မင်းသားသည်အကြီး အကျယ်ပြောင်းလဲနေလေပြီ။ မိမိနိုင်ငံကို ဝပြောသာယာ ၍၊ စစ်မက်အင်အားတောင့်တင်းသောနိုင်ငံကြီးတစ်ခု ဖြစ် လာစေရန်၊ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာစွာစီမံခန့်ခွဲအုပ်စိုး၏။ ထို့ ကြောင့် ဖရက်ဒရစ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးတွင်သာ ကျွမ်းကျင်ရုံ မက၊ စစ်သားကောင်းကြီးတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း မ ကြာမီ တွေ့ကြရလေသည်။

နန်းတက်သည့်နှစ်တွင်ပင် ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်သည် နိုင်ငံ တော်နယ်နိမိတ်ကိုချဲ့ထွင်ရန် ဩစတြီးယားပြည်ပိုင် ဆိုင်လီ ရှားပြည်နယ်ကို အဓမ္မသိမ်းပိုက်လိုက်လေသည်။ ထိုနောက် တွင် ထိုခေတ်အခါက စစ်ရေးကမ်းကျင်သော စစ်သား ကောင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေသည့်တိုက်ပွဲများတွင် ပါ ဝင်ဆင်နွှဲခဲ့လေသည်။

၁၇၅၆ခုနှစ်မှ ၁၇၆၃ခုနှစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားသော ခုနစ် နှစ်စစ်ပွဲတွင် ဖရက်ဒရစ်သဂရိတ်သည် မိမိတစ်ဦးတည်းနှင့် ဥရောပနိုင်ငံပေါင်းများစွာကို ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။ ပြင်သစ်၊ဩစတြီးယား၊ ဆက္ကဆိုနီ၊ ရုရှနှင့်ဆွီဒင် မဟာ မိတ်အဖွဲ့၏လက်ချက်ဖြင့် ပရပ်ရှားပြည်သည် သိသိ ကြေဖွယ်ရှိသော်လည်း၊ စစ်ရေးတွင်လျင်လှသောဖရက်ဒရစ်

ပရပ်ရှားပြည်ရှင် ဖရက်ဒရစ်-သ-ဂရိတ်

ကြောင့် ပရပ်ရှားတို့ အဆုံးသတ်တွင် အောင်မြင်လေ သည်။ (ခုနစ်နှစ်စစ်ပွဲ-ရှူ။) ထို့နောက် ပိုလန်ပြည်ကို ဥရောပနိုင်ငံကြီးများက ဝေခြမ်း ယူကြရာ၌၊ ဖရက်ဒရစ်၏ စွမ်းရည်ကို သိထားကြသဖြင့်၊ ပရပ်ရှားပြည်ကိုလည်း ဝေစုပေးရလေသည်။

ဖရက်ရစ်သည် နန်းသက် ၄၆နှစ်မျှ စိုးစံခဲ့ရာ၊ ပထမ နန်းသက်တစ်ဝက်တွင် နိုင်ငံတော်ကိုချဲ့ထွင်ရန် စစ်မက် တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် ချိန်ကုန်ခဲ့၍၊ ဥရောပတိုက်တွင် ပြိုင် ဖက်မရှိသောစစ်သားကောင်းကြီး ဖြစ်ကြောင်းပြခဲ့၏။ ထို ကြောင့် ဖရက်ဒရစ်-သ-ဂရိတ်လက်ထက်တွင် ပရပ်ရှား ပြည်သည် ယခင်ကထက် နှစ်ဆမက ကျယ်ဝန်းခဲ့လေ သည်။ ကျန်တစ်ဝက်သော နန်းသက်တွင်မူ စစ်မက်ရေး ရာများသောကြောင့်၊ ပျက်ပြားခဲ့ရသောပြည်တွင်း အခြေ အနေများကို ပြည်လည်ထူထောင်ရေးများ ပြုလုပ်၍၊ ယခင် ကထက် တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်ဆောင်ရွက်ကာ၊ နိုင် ငံပြုသုခမိန့်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစေခဲ့သည်။

နိုင်ငံတော်စည်ပင်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စိမ့်မြေများကို ဖို့ စေ၍၊ လယ်ယာမြေကောင်းများဖြစ်လာစေရန် ပြုပြင်စေ သည်။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို တိုးတက်ကောင်းမွန်ရန် လည်းကောင်း၊ သက်မွေးမှုလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ထွန်း စေရန် လည်းကောင်းအားပေးသည်။ ဖရက်ဒရစ်သည် သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ်ဖြင့် အုပ်စိုးသော်လည်း၊ အမြင်

ကျယ်သောဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်ပေသည်။ မိမိသည် နိုင်ငံ၏ အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သည်ဟု သဘောမပိုက်ဘဲ။ ဘုရင်ဟူသည် တိုင်းသူပြည်သားတို့၏ အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးရန်အကြီးဆုံးသော ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်ဟူသော အယူအဆမျိုးကိုလက်ခံခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ပြည်သူ့ပြည်သားတို့အတွက် ပြင်းထန်သောဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းလေသည်။ သို့သော် မိမိသည် ဘုရင်ဖြစ်၍ ထင်သလိုပြုနိုင်သည် ဟူသောသဘောမျိုးဖြင့်၊ သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်ပီပီ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းများလည်း ရှိလေသည်။

ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်သည် နိုင်ငံပြုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နေခိုက်အားလပ်ချိန်များတွင် ဝါသနာပါရင်းစွဲဖြစ်သော စာပေနှင့်ဂီတဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးအောင် ကိုယ်တိုင်လည်းဆောင်ရွက်၍၊ တစ်ပါးသူတို့အားလည်း အားပေးသည်။ ထို့ကြောင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ ထင်ရှားကျော်ကြားသော ဗောလတဲယားစသည့် စာရေးဆရာကြီးများ၊ သဘာဝတ္ထဗေဒကဝိကြီးများအများအပြားကိုပင် ပရပ်ရှားပြည်သို့ ချီပင့်၍ ပြုစုချီးမြှင့်လေသည်။ ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်သည် ကိုယ်တိုင်က ဂျာမန်အဆက်အနွယ်ဖြစ်သော်လည်း၊ ဂျာမန်ဘာသာစာပေနှင့် အနုပညာတို့ကို မုန်းတီးရွံရှာသည်။ ပြင်သစ်စာပေနှင့် အနုပညာရပ်များကိုမူ မြတ်နိုးလေသည်။ ဂျာမန်သွေးဖြစ်သည့် ဖရက်ဒရစ်သည် ပြင်သစ် စကားကိုသာအပြောများ၍၊ ပြင်သစ်စာပေဖြင့်သာ သူ့စာအုပ်စာတမ်းများကို ရေးသားခဲ့သည်။ ၁၈၅၇ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော သူ့ကိုယ်တိုင်ရေးခဲ့သည့် စာအုပ်များမှာ အတွဲ ၃၀ ရှိသည်။

ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကြီးမစမီ ၁၇၈၆ ခုနှစ်တွင် ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်နတ်ရွာစံခဲ့ရာ၊ သူသည် ဥရောပ အနောက်ဖက်တွင် သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်ဖြင့် အုပ်စိုးခဲ့သော နောက်ဆုံးဘုရင်အဖြစ် သမိုင်းတွင်ရစ်လေသည်။

ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်များ ။ ။ဥရောပအလယ်ခေတ် ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံတော်တွင် ဖရက်ဒရစ်အမည်ခံ ဧကရာဇ်သုံးပါးတို့ အသီးသီး စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခဲ့လေသည်။

ပထမဖရက်ဒရစ် (ခရစ် ၁၁၂၃ခန့်-၁၁၉၀) ထိုမင်းအား ဖရက်ဒရစ်ဗာဗရောဆာ (အီတာလျံ ဘာသာအားဖြင့် မုတ်ဆိတ်နီ)ဟူ၍လည်းခေါ်ကြသည်။ ဦးရီးတော် တတိယကွန်ရက်ဘုရင်၏ အရိုက်အရာဖြစ်သော ဂျာမန်ထီးနန်းကို ၁၁၅၂ခုနှစ်တွင် ဆက်ခံသည်။ ၁၁၅၅ ခုနှစ်တွင် ရောမမြို့၌ ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံတော်၏ဧကရာဇ်အဖြစ် ဘိသိက်ခံယူလေသည်။

ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်ကြီးသည် ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံ

တော်ကြီးကို ရှားလမိန်းဘုရင်ကြီးနှင့်အော့တိုးဘုရင်ကြီးတို့လက်ထက်က အခြေအနေမျိုးသို့ ပြန်၍ရောက်စေလိုသည်။ ထို့ပြင် အီတလီပြည်၏ အရှင်စိုးမင်းအဖြစ်ကိုလည်း ခံယူလိုပေသည်။

သို့သော် အီတလီမြောက်ပိုင်းရှိ မြို့ကြီးများသည် တသီးတခြားလွတ်လွတ်လပ်လပ်ရှိ၍ အင်အားတောင့်တင်း လှပသည်။ ထိုမှတစ်ပါးပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးကလည်း ဥရောပအရေးများတွင် ယခင်ကထက်ပိုမိုဝင်ရောက်စွက်ဖက်လာ၍၊ မိမိတန်းခိုးအာဏာကြီးထွားမှုကို ပြုလာခဲ့လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဖရက်ဒရစ်သည် အီတာလျံမြို့ပြများကို စိုးမိုးရန် အကြိမ်ကြိမ်ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ၌၊ နောက်ဆုံးတွင် ပုပ်ရဟန်းမင်းခေါင်းဆောင်ကာ အီတလီမြောက်ပိုင်းရှိ မြို့ပြများပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည့် လောင်းဗတ်အဖွဲ့၏ တိုက်ခိုက်နှိမ်နှင်းခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။ ထို့ပြင် မိမိနှင့်မသင့်မြတ်ခဲ့သော ပုပ်ရဟန်းမင်း တတိယအယ်လက်ဇန္ဒာအားလည်း အသိအမှတ်ပြုကာ ပဋိပက္ခမှုကို ကြေအေးလိုက်ရသည်။ ၁၁၈၃ ခုနှစ် ကွန်စတင်စစ်ပြေငြိမ်း စာချုပ်အရ အီတလီပြည်တွင် စိုးမိုးခွင့်ကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရလေသည်။

ဂျာမနီပြည်တွင်းရေး၌မူ ဖရက်ဒရစ်သည် အရေးလှခဲ့၏။ ဂျာမနီပြည်၏ အလယ်ခေတ်သမိုင်းတွင် ဖရက်ဒရစ်

ဗာဗရောဆာ အမည်ခံ ပထမ ဖရက်ဒရစ် ဘုရင်

www.foreinspace.com.mm

ဘုရင်၏ နန်းသက်သည် ထူးခြားပြောင်မြောက်ဆုံးသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ဖရက်ဒရစ်သည်နိုင်ငံငြိမ်းချမ်းသော ကြီးပွားတိုးတက်စေရန်နှင့် ကုန်သွယ်မှုတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးစေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဖရက်ဒရစ်လက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော်သည် စီးပွားရေးတွင် လည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုတွင် လည်းကောင်း၊ တိုးတက်ခဲ့လေသည်။

ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်ကြီးသည် ၁၁၈၉ ခုနှစ်တွင် တတိယကရူးဆိတ်စစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲရန်အတွက်စစ်တပ်ကြီးတစ်တပ်ကို ခေါင်းဆောင်ကာ ဂျူးဆလမ်းသို့ချီတက်သည်။ သို့သော် ဂျူးဆလမ်းသို့မရောက်မီ ၁၁၉၀ ပြည့်နှစ် ဇွန်လ ၁၀ ရက်နေ့တွင် အာရှမိုင်းနားရှိ မြစ်တစ်မြစ်ကို ဖြတ်ကူး စဉ်ရေနစ်၍ ကံတော်ကုန်လေသည်။

ဖရက်ဒရစ်သည် စစ်သားကောင်းကြီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်သာမက အအုပ်အချုပ်ကောင်းသော ဘုရင်တစ်ပါးလည်း ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများတို့အား တရားမျှတသော အုပ်ချုပ်ရေးကို ခံစားရစေသည်။ ရာထမ်းမှုထမ်းများခန့်ထားရာတွင်လည်း အရည်အချင်းရှိသူ၊ ရိုးသားဖြောင့်မတ်သူတို့ကိုသာ ရွေးချယ်ခန့်ထားသည်။ ဘုရင်ကြီးကိုယ်တော်တိုင် စာပေပညာတတ်တစ်ဦးဖြစ်သဖြင့် ပညာရေးနှင့်အနုပညာစာပေတို့ကို အားပေးချီးမြှောက်သည်။ မြို့ပြများအား မြှူနှိပ်ပယ်အခွင့်အရေးပေးခြင်းဖြင့် ဂျာမန်သူကောင်းချီးတို့၏ တန်ခိုးအာဏာကို အကန့်အသတ်ထားပေးသည်။ ထို့ကြောင့် ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်ကြီးအား ဂျာမန်နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားတို့က နှစ်လိုကြည်ညိုကြသည်။ ဗြိတိန်မှ ဝေလနယ်သားတို့သည် အာသာဘုရင်တစ်နေ့တွင်ပြန်လာလိမ့်မည်ဟု မြှော်တလင့်လင့် ရှိနေကြလေသည်။

ဒုတိယဖရက်ဒရစ်(ခရစ် ၁၁၉၄-၁၂၅၀)။ ဖရက်ဒရစ် ဗာဗရောဆာ၏ မြေးတော်ဖြစ်၍၊ ဆဋ္ဌမဟင်နရီနှင့် စစ္စလီနန်းမွေခံကွန်စတန်ဒင်သမီးတို့၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင် ခမည်းတော်လွန်သဖြင့်၊ စစ္စလီထီးနန်းကို မယ်တော်နှင့်ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး တတိယအင်နီးဆင့်တို့က တွဲဖက်၍ ရင်ခွင်ပိုက်အုပ်စိုးခဲ့သည်။

ပြင်သစ်ပြည့်ရှင် ဖိလစ်ဒြဂတ်စတပ်နှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့၍ ဂျာမန်နိုင်ငံကို စိုးမိုးနေသော စတုတ္ထအော့တိုးအား ဖိလစ်ဒြဂတ်စတပ်က နှိမ်နှင်းအောင်မြင်ပြီးသောအခါ၊ ၁၂၁၅ခုနှစ်တွင် ဖရက်ဒရစ်သည် ဂျာမန်ထီးနန်းကိုရရှိခဲ့သည်။ ၁၂၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ရောမသာသနာစောင့် နိုင်ငံတော်၏ ဧကရာဇ်အဖြစ်ဘိသိက်ခံယူလေသည်။

ထိုသို့ဘိသိက်ခံယူခဲ့စဉ်က၊ ကရူးဆိတ်စစ်ပွဲဆင်နွှဲပါမည်ဟုဂျာမန်ထီးနန်းကို ဆက်ခံခဲ့စဉ်ကထားရှိခဲ့သောကတိကို ထပ်မံအတည်ပြုခဲ့ သော်လည်း၊ စစ္စလီပြည်တွင်းရေး

ဖရက်ဒရစ် ဗာဗရောဆာ၏ မြေးတော် ဒုတိယ ဖရက်ဒရစ် ဘုရင်

မငြိမ်မသက်ဖြင့် နှောင့်နှေးကြန့် ကြာခဲ့သည်။ ၁၂၂၇ ခုနှစ်တွင် ကရူးဆိတ်စစ်တပ်ကြီး (ပဉ္စမ)ကို ခေါင်းဆောင်၍ ချီတက်ခဲ့သော်လည်း၊ လမ်းခရီးတွင် ပလိပ်ရောဂါများ ဖြစ်ပွားသဖြင့် တပ်ပြန်ခေါက်ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းနဝမဂရက်ဂရီက ခရစ်ယန်အသင်းတော်မှ ဝိုင်းပယ်ခြင်းကို ခံရသည်။ ဖရက်ဒရစ်သည် နောက်တစ်ဖန် ၁၂၂၈ ခုနှစ်တွင် ဂျူးဆလမ်းမြို့သို့ ကရူးဆိတ်တပ်ကြီးကို ခေါင်းဆောင်ကာချီတက်ခဲ့ပြန်သည်။ ဤအကြိမ်တွင် ဖရက်ဒရစ်သည် ခရစ်ယန်သေဉ်မြေကိုပိုင်သော အီဂျစ်ပြည့်ရှင်နှင့်စေ့စပ်ရေးပြုလုပ်၍ စစ်မတိုက်ရဘဲ ဂျေရုဆလမ်းမြို့၏ ဘုရင်အဖြစ် ခံယူလေသည်။

ဂျူးဆလမ်းတွင် ဖရက်ဒရစ်ရှိနေစဉ်အတွင်း ပုပ်ရဟန်းမင်းက ဖရက်ဒရစ်ပိုင်နယ်ပယ်များကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်သည်။ နေပြည်တော်သို့ ဖရက်ဒရစ် ပြန်ရောက်လျှင် မိမိပိုင်နယ်ပယ်များကို ပြန်၍တိုက်ခိုက်သိမ်းယူပြီးသော် ရဟန်းမင်းနှင့်လည်း ကြေအေးလိုက်သည်။ ဖရက်ဒရစ်သည် မိမိဇာတိရပ်မြေ စစ္စလီအပေါ်၌သာ အထူးတလည် အာရုံပြုခဲ့ခြင်း အီတလီတွင် စည်းလုံး၍ တန်ခိုးအကြီးမားဆုံးသော နိုင်ငံတော် ထူထောင်ရန် မနားမနေကြိုး ပမ်းခြင်းတို့ကြောင့် မိမိကိုယ်တိုင်သာမက ဂျာမန်နိုင်ငံသည်လည်း စရိတ်ကြီး

လေးလှသည့်ပြည်ပစစ်ပွဲများတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲခဲ့ရသဖြင့် ဇာားဒုက္ခအသွယ်သွယ်တို့နှင့်ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံ သားတို့၏ ကောင်းစားရေးကိုလည်း လျစ်လျူရှုခဲ့ရသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဖရက်ဒရစ်သည် အလယ်ခေတ်မင်း များအနက်အတတ်ပညာနှင့်အပြည့်အစုံဆုံးမင်းဖြစ်သည်။ ဘာသာစကား ခြောက်မျိုးတတ်၍၊ သီချင်းစပ်ခြင်း၊ ကျမ်း ပြုခြင်းတို့တွင် ဝါသနာထုံကာသင်္ချာပညာ၊ ယထာဘူတ ပညာ၊ သိပ္ပံပညာနှင့် ဗိသုကာအတတ်တို့ကိုလည်း လေ့ လာလိုက်စားသည်။ ပညာရေးအုတ်မြစ်ခိုင်ခန့်စေရန် ရည်သန်၍၊ ၁၂၂၄ ခုနှစ်တွင် နေပယ်တက္ကသိုလ်ကြီးကို တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ဆလားနီမြို့ရှိ ဆေးကျောင်း ကိုလည်း ရက်ရှောစွာထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ စစ္စလီရှိ ထိုမင်း၏ နန်းတော်သည် ပညာရှင်များ စုဝေးကျက်စားရာဖြစ်ခဲ့ သည်။ ယင်းသို့ဖြစ်အောင်လည်း ပြုစုပျိုးထောင်ပေးသည်။ ဖရက်ဒရစ်သည် စစ်မှုကျွမ်းကျင်သည်ထက် ရာဇပရိယာယ် တွင် ပို၍ ကြွယ်ဝလေသည်။ ဖရက်ဒရစ်သည် ၁၂၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် အီတလီတောင်ပိုင်းရှိ ဖီရန်တီနီမြို့၌ ကံတော်ကုန်လေသည်။

တတိယဖရက်ဒရစ်(ခရစ်၁၄၁၅-၁၄၉၃)။ တတိယ ဖရက်ဒရစ်သည် ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံတော်၏ ဧက ရာဇဘုရင်ဖြစ်၍၊ ဂျာမနီပြည်ရှင် စတုတ္ထဖရက်ဒရစ်ဟူ၍ လည်း ခေါ်တွင်သည်။ ဟက်စဗတ်အနွယ် စတာရီးယားနှင့် ကရင်သီးယားနယ်စားဒျူဘွဲ့ရ အားနက်မင်းသား ၏သားတော်ဖြစ်သည်။ ၁၄၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျာမနီထီးနန်း ကိုဆက်ခံခဲ့ရ၍၊ ၅၃ နှစ်တိုင်တိုင် စိုးစံခဲ့ရာ၊ ဂျာမန်ဘုရင် များအနက်နန်းသက်အရှည်ဆုံး ဖြစ်လေသည်။ ၁၄၅၂ ခုနှစ်တွင် ရောမသာသနာစောင့် ဧကရာဇ်အဖြစ် ဘိသိက် ခံယူခဲ့သည်။

ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်၏ နန်းသက်မှာ ရှည်လျားသော် လည်း၊ စိတ်ဝင်စားဖွယ်မရှိလှချေ။ စိတ်နှလုံးအေးဆေးပျော့ ညံ့၍လုံ့လဝီရိယနည်းပါးကာ အုပ်ချုပ်ရေးမကျွမ်းကျင် သဖြင့်၊ ဧကရာဇ်ဘုရင်၏ တန်ခိုးအာဏာသည် တဖြည်း ဖြည်းဆုတ်ယုတ်လာလေသည်။ ထိုမင်း၏ ချီးကျူးဖွယ်စွမ်း ဆောင်မှုနှစ်ရပ်မှာ၊ နိုင်ငံတော်ကြီးတည်တံ့ ခိုင်မြဲရေးအ တွက် ဆွာဗီယန်အဖွဲ့နှင့်မဟာမိတ်ပြုခြင်း၊ ယင်းသို့ဖြင့် တိုင်ရောနယ်ကို အေးချမ်းစွာသိမ်းသွင်းနိုင်ခြင်း၊ သားတော် မက္ကဆီမီလျံအား ဗာဂနဒီနယ်စားကြီး ဒျူဘွဲ့ရချားမင်းသား ကြီး၏ သမီးတော်မေရီနှင့် လက်ဆက်စေခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ နှစ်ပြည့်တစ်ပြည်မင်းအနွယ်များ ထိမ်းမြားမှုသည် ဗာဂနဒီပြည်နယ်အား ဟက်စဗတ်မင်းဆက်များ လက် အောက်သို့ကျရောက်စေ၍၊ ဟက်စမင်းမင်းဆက်၏ တန်ခိုးအာဏာ ကြီးထွားမှုကို ဖြစ်စေခဲ့လေသည်။

၁၄၆၈ခုနှစ်တွင် သားတော်မက္ကဆီမီလျံအား ရောမ တို့၏ဘုရင်အဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်းကို သဘောမတူခဲ့သော် လည်း ၁၄၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဟန်ဂေရီပြည်ရှင် လာရောက် တိုက်ခိုက်ခြင်းကြောင့် ဗီယင်နားမြို့တော်မှ တိမ်းရှောင်နေ ရပြီးနောက်တွင် သားတော်အား ထီးနန်းရိုက်ရာကို လွှဲအပ် ပေးသည်။ ထိုသည်မှ နောက်ပိုင်းတွင်မူ လင့်မြို့သို့ သွား ရောက်၍ ရုက္ခဗေဒ၊ နက္ခတ္တဗေဒနှင့် အဂ္ဂိယတ်ပညာများ ကိုလေ့လာလိုက်စားလျက်၊ အေးချမ်းစွာစံနေပြီးလျှင် ၁၄၉၃ ခုနှစ်ဩဂုတ်လ ၁၉ရက်နေ့တွင် ကံတော်ကုန်လေသည်။

တတိယဖရက်ဒရစ်သည် ပင်ကိုယ်စိတ်ထားကောင်း သည်။ စာပေပညာကို မြတ်နိုးသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြင့် ခင်မင်ဖွယ်ရာ ကောင်းသော်လည်းစစ်သားကောင်းလည်း မဟုတ်၊ အအုပ်အချုပ်လည်း မကျွမ်းကျင်ချေ။ အခက်အခဲ ကြုံသည့်အခါ၊ ဖြေရှင်းရန် မကြိုးစားဘဲ ရှောင်လွှဲနေတတ် သော သဘောရှိလေသည်။

ဖရိုင်အယ်လစ်ဗတ်(ခရစ်၁၇၈၀-၁၈၄၅) ။ အယ် လစ်ဗတ်ဖရိုင်သည် အင်္ဂလန်ပြည်နူးဂိတ် အကျဉ်းထောင် တွင် အကျဉ်းသမားပြုပြင်ရေးလုပ်ငန်းတို့ကို စတင်ဆောင် ရွက်ခဲ့သော အင်္ဂလိပ် အမျိုးသမီးကြီးဖြစ်၍၊ သူ၏အကျဉ်း ထောင်ပြုပြင်ရေးစနစ်တို့သည် ဥရောပတိုက်တစ်ဝှန်းသို့ပျံ့နှံ့ ကာ၊ ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့လေသည်။

အယ်လစ်ဗတ်ဖရိုင်သည် ၁၇၈၀ပြည့်နှစ်မေလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလန်ပြည် နော်ရစ်မြို့အနီး နောဖို့ကျေးရွာ တွင်မွေးဖွားသည်။ အသက် ၂၀ အရွယ်တွင်ကုန်သည်တစ် ဦးဖြစ်သော ဂျိုးဇက်ဖရိုင်နှင့်ထိမ်းမြားသည်။ ငယ်ရွယ်စဉ် အသက် ၁၃ နှစ်အရွယ်လောက်ကပင် နော်ရစ်မြို့ရှိအကျဉ်း ထောင်သို့ အကြည့်အရှုရောက်ခဲ့ဘူးရာ၊ ကြီးပြင်းလာသော အခါ၊ အကျဉ်းထောင်ပြုပြင်ရေးကို ကိုယ်ထိလက်ရောက် ဆောင်ရွက်လိုသောဆန္ဒပြင်းပြလာလေသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၁၃ခုနှစ်တွင် နူးဂိတ်အကျဉ်းထောင်တွင်းသို့ ဝင်ရောက် ကြည့်ရှုသည်။ ဦးစွာအကျဉ်းထောင်အာဏာပိုင်တို့က အ ကျဉ်းသားတို့၏ ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်ရိုင်းစိုင်းခြင်းကို အ ကြောင်းပြ၍ အယ်လစ်ဗတ်ဖရိုင်အား အကျဉ်းထောင် တွင်းသို့ ဝင်မကြည့်ရန် ဖျောင်းဖျက်သည်။ အထူးသဖြင့် မိန်းမအကျဉ်းထောင်တွင်းသို့ ယောက်ျားများပင် အဖော် မပါဘဲဝင်လျှင်၊ အန္တရာယ်ဖြစ်တတ်သည်ကို သတိပေး ကြသည်။ သို့သော် အယ်လစ်ဗတ်ဖရိုင်အကျဉ်းထောင်အ တွင်းသို့ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုသောအခါ၊ အကျဉ်းသမားတို့ သည် သူ၏မေတ္တာဓာတ်ကြောင့်၊ စည်းကမ်းသေဝပ်သော အမူအရာကိုပြုကြသည်။ ထိုသည်မှစ၍ သူသည် အကျဉ်း ထောင်ပြုပြင်ရေးအလို့ငှါ၊ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုကျူးလွန်သူတို့ကို

www.forever-space.com.mm

အင်္ဂလန်ပြည် နျူးဂိတ်အမျိုးသမီးအကျဉ်းထောင်တွင်း၌ အယ်လဗဗတ်ဖရိုင်းနှင့် အကျဉ်းသမားများ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးကြစဉ်

အမျိုးအစားခွဲခြင်း၊ ယောက်ျားနှင့်မိန်းမ အကျဉ်းသမား တို့ကို သီးသန့် ခွဲခြားထားခြင်း၊ မိန်းမအကျဉ်းသမားကို မိန်းမထောင်မှူးတို့က အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ကိုးကွယ်ရာအယူဝါဒ ဆိုင်ရာ သင်္ခန်းစာများသင်ပေးခြင်း၊ သက်မွေးဝမ်းကျောင်း အတွက် အတတ်သင်ပေးခြင်း စသည်တို့ကို စနစ်တကျ တီထွင်လေသည်။ ထို့ပြင် ဆေးရုံ၊ သူနာပြုဌာနနှင့် စိတ္တဇ ဆေးရုံအုပ်ချုပ်ရေးတို့တွင်လည်း အထက်ဖော်ပြခဲ့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတို့နှင့် အလားတူသော နည်းစနစ်တို့ကို အယ်လဗဗတ်ဖရိုင်းသည်ပင်လျှင် တီထွင်စီမံဆောင်ရွက် ပေးခဲ့သည်။ အယ်လဗဗတ်ဖရိုင်းသည် ၁၈၅၄ ခုအောက် တိုဘာ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ရမ်းစက်မြို့၌ ကွယ်လွန်သည်။

ဖရန်ဖို-အွန်-သ-မန်းမြို့ ။ ။အနောက်ဂျာမနီ၊ ဟက်နက် ဆောပြည်နယ်အတွင်းတည်ရှိသော မြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ အရှေ့ဂျာမနီနိုင်ငံ၊ ဖရန်ဒင်ဗတ်ပြည်နယ်အတွင်း၌ အခြား ဖရန်ဖိုမြို့တစ်မြို့ရှိသေးရာ ထိုမြို့ကို (အိုဒါမြစ်ပေါ်တွင်ရှိသ ဖြင့်) ဖရန်ဖို-အွန်-သ-အိုဒါဟု ခေါ်သည်။ ဖရန်ဖို- အွန်-သ -မန်းသည် မန်းမြစ်နှင့် ရိုင်းမြစ်တို့ဆုံရာနေရာ၏ အထက် ၂၂မိုင်ကွာတွင် တည်ရှိသည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ် ခန့်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၆၃၉၉၇၆ ယောက် ရှိလေသည်။

ဖရန်ဘုရင်ကလိုးဗစ်(ပထမ)၏ တပ်မတော်သားဖရန် လူမျိုးတို့သည် ထိုအရပ်၌မန်းမြစ်ကို ခြေလျှင်ဖြတ် ကူး သည်ကိုအစွဲပြု၍ ဖရန်ဖိုခေါ်သည်ဟုဆိုသည်။ မူလ ရွာ သိမ်ရွာငယ်လေးအဖြစ်မှ ၄ ရာစုနှစ်တွင် မြို့ဖြစ် လာသည်။ နောင်အခါ ဝပြောစည်ကားသော မြို့ဖြစ်လာ၍၊ ၁၂၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒုတိယဖရက်ဒရစ်ဘုရင်က မြို့ ကြီးတစ်မြို့အ ဖြစ်ချီးမြှောက်သည်။

ဂျာမန်ပြည်နယ်များ သွေးမစည်းမိသေးမီက၊ နှစ် ပေါင်းရာပေါင်းများစွာ နိုင်ငံရေးရာအချက်အခြာမြို့ကြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၂ ရာစုနှစ်မှစ၍ ဂျာမန်ဘုရင်များ၊ ရောမသာ သနာစောင့်ဧကရာဇ်များကို ရွေးချယ်ရာမြို့ကြီးလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၅၆၂ခုနှစ်မှ ၁၈၀၆ခုနှစ်အထိ နှစ်များအ တွင်း ဂျာမန်ဧကရာဇ်ဘုရင်များ ဘိသိက်ခံရာမြို့ကြီးလည်း ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ပြင်သစ် -ပရပ်ရှား စစ်ပြေငြိမ်းစာ ချုပ် (ခရစ် ၁၈၇၀-၇၁)ကိုလည်း ဤမြို့တွင်ပင် ချုပ်ဆိုခဲ့လေ သည်။

ယင်းသို့ဖြင့်ဖရန်ဖို-အွန်-သ-မန်းသည်သမိုင်းဝင် ထင်ရှားသောမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့သည်သာမက၊ မြစ်ကြောင်း များဆုံရာ၊ မီးရထားလမ်းများဆုံရာအချက်အခြာ နေရာ ကောင်းတွင်တည်ရှိသဖြင့်၊ အရောင်းဝယ်ဖွံ့ဖြိုးကာ၊ စည် ကားသော မြို့ကြီးဖြစ်ခဲ့ရာ၊ ၁၉ ရာစုနှစ်တွင်မှ ဘာလင်မြို့

www.foreverspace.com.mm

အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံရှိ ဘဏ်လုပ်ငန်းများဖြင့် ကြီးကျယ်သော ဖရန်ဖို့-အွန်-သ-မန်းမြို့၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ကိုအသာပေးခဲ့ရလေသည်။ သို့တိုင်အောင် ကုန်သွယ်မှု ဖွံ့ဖြိုးလျက်ပင် ရှိသေးသည်။ ဖရန်ဖို့တွင် ကမ္ဘာကျော်ဂျာမန် ဓာတုဗေဒလုပ်ငန်းကြီးများလည်းရှိသည်။

ဖရန်ဖို့ပင်တွင် ရောင်းရေးဝယ်တာ စည်ပင်ဖွံ့ဖြိုးခဲ့သဖြင့် ဘဏ်သူဌေးကြီးများလည်းပေါများသည်။ ဥရောပတိုက် ၏ ဘဏ်မြို့ဟူ၍ပင်ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြလေသည်။

ဖရန်ဖို့မြို့သည် ကမ္ဘာကျော်ဂျာမန်စာဆိုတော်ကြီး ဂါတာ၏ ဖွားရာဇာတိလည်းဖြစ်သည်။ သဘာဝထွေဗေဒပညာရှင်ကြီး ဖွိုင်းယာဗတ်၊ သမိုင်းဆရာကြီး ရှလိုဇာတို့လည်း ဖရန်ဖို့မြို့သားများပင် ဖြစ်သည်။

သမိုင်းဝင်ရေးမြို့ကြီးဖြစ်ခဲ့၍ ဖရန်ဖို့မြို့သည် သမိုင်းဝင်အဆောက်အအုံကြီးများဖြင့် ပြည့်နှက်စည်ကားခဲ့သော်လည်း၊ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဗုံးဒဏ်မိခဲ့၍ အများအစားပျက်ဆီးဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် ဂါတာ၏ နေအိမ်၊ ကမ္ဘာကျော် သန်းကြွယ်သူဌေးကြီး ရော့သချိုင်း၏ နေအိမ်နှင့်ပြတိုက် ယဟူဒီသချိုင်းစသောအဓိကရ အဆောက်အအုံကြီးများပါဝင်သည်။ သို့သော်အချို့အဆောက်အအုံကြီးများကို ပြန်လည် ပြုပြင်ထားလေပြီ။

ဖရန်ဖို့မြို့သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ မြို့တော်အဖြစ် ဗွန်းမြို့နှင့် ယှဉ်ပြိုင်အရွေး

ခံခဲ့ရလေရာ၊ တစ်မဲတည်းဖြင့်ကပ်၍ ရှုံးခဲ့သည်။ သို့သော် ဖရန်ဖို့အား ဒုတိယမြို့တော်အဖြစ် ယူဆထားကြလေသည်။

ဖရန်ကလင် ဆာ ဂျန် (ခရစ် ၁၇၈၆-၁၈၄၇)။ ။ ဆာဂျန် ဖရန်ကလင်သည် အာတိတ်ဒေသကို ဦးစွာရှာဖွေခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ဆာဂျန်သည် အင်္ဂလန်ပြည် လင်ကွန်ရှင်ယာနယ်တွင် ဖွားမြင်၍၊ အသက် ၁၅နှစ်အရွယ်တွင် ဗြိတိသျှရေတပ်၌ အမှုထမ်းသည်။ ထိုနောက် အဆင့်ဆင့် ရာထူးတိုးတက်၍၊ ရေကြောင်းဗိုလ်ချုပ်ဖြစ်လာပြီးလျှင်၊ ဆာဘွဲ့ဖြင့် သူကောင်းပြုခြင်းကို ခံရသည်။ ခရစ် ၁၈၁၉ ခုနှစ်တွင် အာတိတ်ဒေသကိုရှာဖွေရေး၌ ဦးစီးခေါင်းဆောင်ပြုခဲ့ရာ၊ ကံကောင်းထောက်မ၍ အသက်မသေကျန်ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် အန္တရာယ်တို့ကို ပဓာနမပြုဘဲ၊ ၁၈၂၅-၂၇ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံရှာဖွေရာ၊ အရေးကြီးသော ဒေသတို့ကိုတွေ့ရှိခဲ့၏။ ထိုစဉ်က အာတိတ်ဒေသသို့သွားရာ အနောက်မြောက်ခရီးလမ်းကြောင်း ရှိလိမ့်မည်ဟုယုံကြည်ကြ၍၊ ထိုလမ်းကို ရှာဖွေရန် ဆာဂျန်သည် ၁၈၄၅ခုနှစ်တွင် တဖန်ခရီးထွက်ခဲ့ပြန်သည်။ ဆာဂျန်သည် ဗက်ဖင်ပင်လယ်အောက်အထိရောက်ရှိခဲ့သည်ဟုသိရသည်။ သို့သော် သူ၏ ခရီးစဉ်အကြောင်းကို အင်္ဂလန်ရှိ လူတို့သည် နောက်ထပ်

ရေသစ်မြေသစ်ရှာ အင်္ဂလိပ်ရေတပ်ဗိုလ် ဆာဂျွန်ဖရန်ကလင်

ဘာသတင်းမျှမကြားကြချေ။ ထိုကြောင့် ဆာဂျွန်၏လူစုကို ကယ်ဆယ်ရန်၊ ၃၉ ကြိမ်တိုင်တိုင် လိုက်လံရှာဖွေခဲ့ကြရာ၊ အချည်းနှီးဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၈၅၉ခုနှစ်တွင်မူ ဆာဂျွန်၏ဇနီးက ကမ္ဘာထဲပြု၍ ထပ်မံရှာဖွေစေပြန်ရာ၊ ဆာဂျွန်သည် အနောက်မြောက်ခရီးလမ်းကို တွေ့ရှိပြီးနောက်၊ ၁၈၄၇ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၁ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သည်ဟူသော အထောက်အထားသာမကများကို တွေ့ကြရသည်။

ဖရန်ကလင်ဗင်ဂျမင်(ခရစ်၁၇၀၆-၁၇၉၀)။ ။ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် အမေရိကန်လူမျိုးစွယ်စုံပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ပုံနှိပ်လုပ်ငန်းရှင်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စာရေးဆရာအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သိပ္ပံပညာရှင်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သတင်းစာဆရာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ယထာဘူတကဝိအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံပြုသူခမိန်တစ်ဦး အဖြစ်လည်းကောင်း၊ သံတမန်အဖြစ်လည်းကောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံတွင်ကျော်စောထင်ရှားခဲ့သည်။ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် မက်ဆချူးဆက်နယ်၊ ဗော့စတန်မြို့၌ ခရစ် ၁၇၀၆ ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ဗင်ဂျမင်မှာ မောင်နှမ ၁၇ယောက်ရှိ၍၊ သူသည် ၁၅ ယောက်မြောက်သားဖြစ်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် ဖယောင်းတိုင်နှင့် ဆပ်ပြာချက်လုပ် ရောင်းချသူဖြစ်၍၊ ငွေကြေးမတောင့်တင်းရှာချေ။ ဗင်ဂျမင်သည် ၈နှစ်သားအရွယ်တွင် ကျောင်းစ၍နေသည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် သားငယ်ကို ပညာ

ကောင်းစွာသင်၍၊ သာသနာဖက်တွင်အမှုထမ်းစေလိုသော်လည်း၊ ကျောင်းထား၍ နှစ်နှစ်မျှမပြည့်မီ ငွေကြေးမတတ်နိုင်သဖြင့် ကျောင်းမှနုတ်လိုက်ရ၏။ ထို့နောက် သူ့ဖခင်၏ ဖယောင်းတိုင်စက်ရုံတွင် ဝင်၍အလုပ်လုပ်ရ၏။ ဗင်ဂျမင်သည် ဖယောင်းတိုင်လုပ်ငန်း၌ ဝါသနာမပါ။ ရေကူးခြင်း၊ လှေလှော်ခြင်းတို့ဖြင့်သာပျော်ပျော်နေလိုသည်။ သူသည် သင်္ဘောသားလုပ်လိုသောဆန္ဒရှိ၏။ သို့ရာတွင် ဖခင်ဖြစ်သူက သူ့သားသင်္ဘောနှင့်လိုက်သွားမည်ကိုစိုးရိမ်၍၊ သူ၏အစ်ကိုကြီးဂျိမ်းထံတွင် စာပုံနှိပ်တိုက်လုပ်ငန်းကို သင်စေ၏။ ထိုအချိန်တွင် ဗင်ဂျမင်မှာ အသက် ၁၂ နှစ်ရှိလေပြီ။

ပုံနှိပ်စက်အလုပ်ကို အနည်းငယ်နားလည်၍ ဝင်ငွေမှန်လာသောအခါ၊ ဗင်ဂျမင်သည် ငွေကြေးစုဆောင်းမိရန် အလွန်ချွေတာသုံးစွဲ၏။ အစားအသောက်၌ပင် အသားကို မစားတော့ဘဲ၊ အသီးအရွက်ဖြင့်သာ တင်းတိမ်လိုက်လေသည်။ သူ့စဉ်က အလွန် ရှားပါးသေးသော ရော်ဗင်ဆန်ကရူးဆိုး၊ ပီးလဂရင်းပရီးဂရက် စသောစာအုပ်များကို စိတ်ဝင်စားစွာ ဖတ်ခဲ့၏။ ယင်းသို့ စာအုပ်များဖတ်ရင်း ဂဏန်းသချာ်သဒ္ဒါစသောကျောင်းပညာရပ်များအပြင် ရေကြောင်း အတတ်ကိုလည်း ဝါသနာအလျောက်သင်ကြားသေးသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ စပက်တေးတားခေါ်အင်္ဂလိပ်သတင်းစာစောင်၌ပါသော ပုံဝတ္ထုများကို ဖတ်ပြီးသော်၊ သူ့ဘာသာသူ ထိုပုံဝတ္ထုများကိုပြန်ရေးခြင်းဖြင့်၊ စကားပြေအရေးအသားတိုးတက်အောင်လေ့လာ၏။ ဝေါဟာရစကားကြွယ်ဝအောင်စကားပြေပုံပြင်များကို ကဗျာအဖြစ်သို့ရေးစီ၍၊ ကဗျာများကိုလည်းစကားပြေ ပြန်ကြည့်၏။

စာပေအရေးအသား အတော်တိုးတက်ကောင်းမွန်လာသောအခါ၊ ဗင်ဂျမင်သည် မိမိကိုယ်တိုင်စာရေး၍ သတင်းစာ၌ထည့်သွင်းလိုသောဆန္ဒဖြစ်လာ၏။ သို့ရာတွင် အစ်ကိုဖြစ်သူဂျိမ်းက ဆူပူမည်စိုးသဖြင့် တိတ်တိတ်ခိုးကာ၊ သူ့နာမည်ကိုဝှက်ပြီးလျှင်စာရေးလေ၏။ နောင်အခါ၌ဂျိမ်းသိသွားသဖြင့်၊ ဗင်ဂျမင်အား ဆူပူကြိမ်းမောင်းသောကြောင့် ညီအစ်ကိုရန်ဖြစ်ကာ၊ ဗင်ဂျမင်သည် ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့သို့ ထွက်ပြေးသည်။ ထိုအခါ၌ အသက် ၁၇ နှစ်သာရှိသေး၏။ အသိမိတ်ဆွေ၊ ငွေကြေးဘာမျှမရှိဘဲ စွန့်စားစွာနေခဲ့ရ၏။ နောက်ကြောမီပင် စာပုံနှိပ်စက်တစ်ခု၌အလုပ်ရ၏။

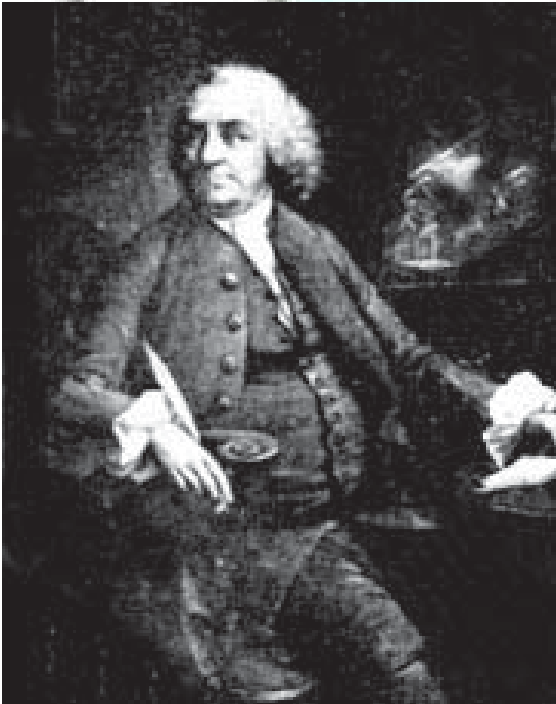
အသက် ၂၃နှစ်တွင် ဗင်ဂျမင်သည်စာပုံနှိပ်စက်တစ်ခုကိုပိုင်၍၊ ‘ပင်ဆီလဗေးနီးယားဂေဇက်’ ဟူသောစာစောင်တစ်ခုကိုထုတ်ဝေသည်။ ထိုမှစ၍နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ်ကြာမျှ အမေရိကန်ပြည်၏ခေါင်းဆောင်သတင်းစာဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်လာသည်။ ထို့ပြင် ဗင်ဂျမင်သည် ၂၅နှစ်မျှ အဆက်မပြတ် ‘ဆင်းရဲသားရစ်ချတ်၏ပြက္ခဒိန်’ ဟူသောပြက္ခဒိန်ကို

တစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ၊ သူ၏နာမည်သည် အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံလုံး မသိသူမရှိလောက်အောင် ကျော်ကြားလာလေသည်။

ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် သတင်းစာဆရာနှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေသူ အဖြစ်ဖြင့် နာမည်ကျော်ကြား၍၊ ဥစ္စာပစ္စည်းကြွယ်ဝအောင်ကြိုးစားနေယင်းပင်၊ ဖိလဒဲဖီးယားမြို့ကို အဖက်ဖက်မှတိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့၏။ အမေရိကန် ယထာဘူတအသင်း၊ အမေရိကန်ပိဋကတ်တိုက်၊ မီးအာမခံကုမ္ပဏီ၊ ပင်ဆီလဗေးနီးယားဆေးရုံ၊ ပင်ဆီလဗေးနီးယား ပညာတံခွန်အသင်း စသည်တို့ကို ဖွင့်လှစ်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ပညာတံခွန်အသင်းသည် နောင်အခါ၌ ပင်ဆီလဗေးနီးယားတက္ကသိုလ် ဖြစ်လာ၏။ ဗင်ဂျမင်၏လုံ့လဝီရိယကြောင့် ဖိလဒဲဖီးယားမြို့သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အကောင်းဆုံးအတိုးတက်ဆုံးမြို့ဖြစ်လာ၏။ ဤမျှမနားမနေ မြို့နယ်အကျိုးကို သယ်ပိုးဆောင်ရွက်နေရသော်လည်း သူ့ပညာရေးကားယုတ်လျော့ခြင်းမရှိ၊ ဘာသာခြားစာပေများကိုသင်ယူ၍ ဘာသာခြားစာအုပ်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာ၏။

၁၇၄၇ ခုနှစ်မှစ၍၊ ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် နိုင်ငံခြားတွင် မိမိ၏ တိုင်းပြည်ရေး ကိစ္စများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ဤအထဲတွင် မိုးကြိုးပစ်ခြင်းနှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားမှာ အတူတူပင်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ရှာဖွေတွေ့ရှိခဲ့သည်။

အမေရိကန် သိပ္ပံပညာရှင်နှင့် နိုင်ငံပြုသုခမိန် ဗင်ဂျမင် ဖရန်ကလင်

ထို့ပြင် အမေရိကန်ကိုလိုနီများ၏ သံတမန်ကြီးအဖြစ်ဖြင့် နိုင်ငံခြားသို့သွားရောက်ခဲ့ရ၏။ ပြည်တွင်းရေး၌ကား တံဆိပ်ခေါင်းဥပဒေကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းစေရန် ဆောင်ရွက်၍၊ အင်္ဂလန်နှင့်အမေရိကန်ကိုလိုနီများမကွဲပြားရန် ကြိုးစားခဲ့လေသည်။ ထိုအခါကသာဖရန်ကလင်၏ အကြံဉာဏ်ကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက လက်ခံခဲ့ပါလျှင် အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲဖြစ်ပွားလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု ထိုခေတ်ကကျော်ကြားသောနိုင်ငံခေါင်းဆောင်ကြီးတစ်ဦးက ပြောဆိုခဲ့ဘူးသည်။

ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲပြီးသောအခါ၊ လွတ်လပ်ရေးကျေညာစာတမ်းကို ရေးဆွဲပေးခဲ့သည်။ ထို့ပြင် စာတိုက်မင်းကြီးအဖြစ် ရသမျှသော လခအားလုံးကို လူနာစစ်သားများအတွက် လှူဒါန်းလေသည်။ ၁၇၇၆ ခုနှစ်တွင် တစ်ဖန် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့လာ၍၊ အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲအတွက် အကူအညီရရန် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ရလေသည်။ ဆောင်ရွက်သည့်အတိုင်းပင် အောင်မြင်ခဲ့သည်။

၁၇၈၅ခုတွင် ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် အသက် ၈၀ ရှိလေပြီ။ သို့ရာတွင်နိုင်ငံရေးကိုဆောင်ရွက်ဆဲဖြစ်၏။ ၁၇၈၅ ခုမှ၁၇၈၇ခုအထိ ပင်ဆီလဗေးနီးယားပြည်နယ် အမှုဆောင်ကောင်စီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လုပ်ကိုင်ခဲ့၏။ ဗင်ဂျမင်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏နိုင်ငံရေးတွင် အရေးကြီးသောကိစ္စငှာရပ်အတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးရသူဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ လွတ်လပ်ရေးကြေညာစာတမ်း၊ မဟာမိတ်စစ်စာချုပ်၊ ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေတို့ဖြစ်သည်။ သူ့နောက်ဆုံး ထမ်းဆောင်သွားသော ရာထူးမှာ ပင်ဆီလဗေးနီးယားပြည်နယ်ဆိုင်ရာ ကျွန်စနစ်ဖျက်သိမ်းရေးအသင်းဥက္ကဋ္ဌ ရာထူးဖြစ်လေသည်။

ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် မိမိ၏အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ကိုယ်တိုင်ရေးသားခဲ့လေသည်။ ထိုစာစောင်မှာ သူ၏တစ်သက်တာတွင် အနှစ် ၅၀မျှအတွင်း အဖြစ်အပျက်များဖြစ်၍၊ စာပေအဖြစ်နှင့်သာမက၊ လူတစ်ဦး၏ သမိုင်းအဖြစ်နှင့်လည်း ပြိုင်ဖက်မရှိကောင်းမွန်လေသည်။ ဗင်ဂျမင်ဖရန်ကလင်သည် ၁၇၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖရန်ကို (ခရစ် ၁၈၉၂ ဖွား) ။ ။စပိန်တော်လှန်ရေးခေါင်းဆောင်ကြီးလည်းဖြစ်ခဲ့၍၊ အာဏာရှင်လည်း ဖြစ်သောဖရန်စစ္စကိုဖရန်ကိုသည် စပိန်နိုင်ငံ ဂလစ်ရှာပြည်နယ် အယ်ဖဲရောမြို့တွင် ၁၈၉၂ခုဒီဇင်ဘာ၄ရက်နေ့၌ ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် စပိန်တပ်မတော်တွင် ဝင်ရောက်စစ်မှုထမ်းခဲ့သည်။ မိုရော့ကိုနယ်တွင် တာဝန်များကို ထူးထူးချွန်ချွန်ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့်၊ အသက် ၃၂နှစ်အရွယ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးအဆင့်အတန်းအထိ၊ အဆင့်ဆင့်တိုးမြှင့်

ဖရန်ကို

ရန်ထူးခြင်းခံရသည်။ ၁၉၃၁ခုတွင် စပိန်ဘုရင်အယ်လ် ဖရန်ဆိုး(၁၃)နန်းစွန့်၍၊ စပိန်သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်လာသော အခါတွင်မူ၊ လက်ဝဲဂိုဏ်းသားများကြီးစိုးသဖြင့် ဖရန်ကို အားဗယ်လီအဲရစ်သို့ပို့၍အမှုထမ်းစေသည်။ ပြည်နှင့်ဒဏ် ပေးသည်ဟု ဆိုရလောက်နီးနီးပင်ဖြစ်သည်။ ၁၉၃၃ ခုနှစ် တွင် လက်ျာဂိုဏ်းသားများ အာဏာရလာသောအခါ၊ ဖရန် ကိုအား ပြန်ခေါ်၍ မိုရော့ကိုမှ ဆူပူမှုတစ်ခုကို နှိပ်ကွပ်စေ သည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် ကနေရီကျွန်းများတွင် ဘုရင် ခံအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရ၍၊ ယင်းနှစ် ဇူလိုင်လတွင် အသား နယားအစိုးရကို ပုန်ကန်တော်လှန်၍ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ် ပွားလာသောအခါ၊ ဖရန်ကိုသည် တော်လှန်သူများဖက်မှ ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ (စပိန်နိုင်ငံ-ရှု။)

ဖရန်ကိုသည် ထိုစဉ်အခါက သာမန်တော်လှန်ရေး ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးမျှသာဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် သူပုန် ခေါင်းဆောင် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး ဆန်ဂျူဂျို ကွယ်လွန်ရာတွင်၊ ဖရန်ကိုအတွက် အခွင့်ကောင်းကြုံခဲ့သည်။ ဖရန်ကိုသည် စပိန်သူပုန်တပ်များကို ခေါင်းဆောင်တိုက်ခိုက်ခဲ့၍၊ ၁၉၃၆ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ ၁ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံတော်ခေါင်း ဆောင်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ စစ်သေနာပတိချုပ်အဖြစ် လည်းကောင်းကြေညာလေသည်။

စပိန်ပြည်တွင်းစစ်သည် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်စလုံးအတွက်

အကျအဆုံးများစွာနှင့် ၁၉၃၉ခုနှစ်တွင် ပြီးဆုံးသွားသော အခါ၊ ဖရန်ကိုသည် စစ်နိုင်သူဖြစ်၍ စပိန်အာဏာရှင်အဖြစ် တန်ခိုးကြီးမားလာခဲ့လေသည်။ ထိုအခါတွင် ရှေးကရှိခဲ့ သော ကောတေးဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကိုပယ်ဖျက်၍ သူ၏ နောက်လိုက်များသာပါဝင်သောအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီကြီးကို ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ ဖရန်ကိုသည် မိမိတန်ခိုးအာဏာ တည်မြဲရေးအတွက် အတိုက်အခံအားလုံးကို အပြင်းအထန် နှိပ်ကွပ်ခဲ့လေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက စပိန် နိုင်ငံသည် မည်သည့်ဖက်တွင်မှ အတိအလင်းပါဝင်ခြင်း မရှိခဲ့သော်လည်း ဂျာမနီနိုင်ငံနှင့်ဆက်သွယ်ခဲ့သောအ ထောက်အထားသက်သေသာခကအများကို မဟာမိတ်နိုင်ငံ များကတွေ့ရှိခဲ့ကြလေသည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ဖရန်ကိုသည် ကောတေးဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်ကို ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းပေးမည်ဟု ကြေ ညာ၏။ ရွေးကောက်ပွဲကိုလည်း ၁၉၄၅ခုနှစ်တွင် ကျင်း ပရန် ချိန်းဆိုကြေညာခဲ့လေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်ကြီးအပြီးတွင် ဖရန်ကိုသည် အခြားနိုင်ငံများ၏ ဆက် လက်အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ခံယူရရှိရန် အားထုတ် ခဲ့၏။ သို့သော်လည်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အတွင်းက ဂျာမနီနှင့် ဆက်သွယ်မှု ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ၁၉၄၅ခု နှစ်တွင် ကျင်းပရန်ကြေငြာထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲကို

စပိန်အာဏာရှင် ဂျင်နရယ် ဖရန်ကို မဒရစ်မြို့တော်အတွင်း လှည့်လည်လာစဉ်

အကြောင်းမဲ့ရွှေဆိုင်းခဲခြင်းနှင့် အတိုက်အခံ နိုင်ငံရေး သမားများကို ဆက်လက်ညှဉ်းပန်းနေခြင်းတို့ကြောင့် ပြင်သစ်၊ အမေရိကန်နှင့်အင်္ဂလိပ်တို့က ပြစ်တင်ရှုံ့ချခဲ့ကြလေသည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင်ကျင်းပသော ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံကြီးက သမဂ္ဂဝင်နိုင်ငံများအားဖရန်ကို အာဏာလွှမ်းမိုးနေစဉ်တွင် စပိန်နိုင်ငံရှိ မိမိတို့၏ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် ဆင့်ဆိုခဲ့လေသည်။

၁၉၄၇ခုနှစ်တွင် ဖရန်ကိုသည်နိုင်ငံတော်၏ ရာသက်ပန် အဓိပတိအဖြစ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရလေသည်။ ကောတေးဥပဒေ ပြုလွှတ်တော်က ဖရန်ကိုအား သူ့ကိုဆက်ခံမည့်သူ ရွေးချယ်ခွင့်ပေးသည်။ ထိုအခွင့်အရေးကို ဥပဒေအဖြစ် ထိုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် လူထုဆန္ဒဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းအတည်ပြုလိုက်၏။ ဖရန်ကို၏လက်ထက်တွင် ပြည်သူလူထုအား ပြည်သူ့အခွင့်အရေးများပေးအပ်သောဥပဒေတစ်ရပ်ပြုခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အလုပ်သမားတို့၏ သက်သာချောင်ချိမှုအတွက် “လောဘာချာတာ” ကိုလည်းထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့လေသည်။ ကက်သလစ်အယူဝါဒကို နိုင်ငံတော်၏အယူဝါဒအဖြစ် ပြန်လည် အသိအမှတ်ပြုခဲ့လေသည်။

၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် စပိန်နိုင်ငံနှင့်အမေရိကန်နိုင်ငံတို့ သံတမန်ချင်း ပြန်လည်လဲလှယ်ခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက်တွင် ဖရန်ကိုသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းကထားရှိသောကြားနေရေးဝါဒကို စွန့်လွှတ်ကာ၊ ၁၉၅၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၆ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်တို့ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာအခွင့်အလမ်းများ အသုံးပြုနိုင်ရေး၊ စီးပွားရေးအကူအညီပေးရေး စသောအကြောင်းကိစ္စရပ်များ အကျိုးဝင်သည့် စာချုပ်သုံးခု ချုပ်ဆိုခဲ့လေသည်။

ဖရန်ကိုသည် တိုင်းပြည်ကာကွယ်ရေးကို အထူးဂရုစိုက်သူဖြစ်၏။ သူ့လက်ထက်တွင် ကုန်းတပ်၊ ရေတပ်၊လေတပ်များကို တိုးချဲ့ရုံသာမက၊ နိုင်ငံတော်၏ ဘဏ္ဍာတော်သုံးပုံတစ်ပုံမျှကိုပင် စစ်ဖက်တွင်သုံးခွင့်ပြုထားလေသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးကို မျက်ခြေမပြတ်အောင်စောင့်ကြည့်တတ်သူလည်းဖြစ်ပေသည်။ ၁၉၅၇ခုနှစ်တွင် ကောတေးဥပဒေပြုလွှတ်တော်၌ ဖရန်ကိုကွယ်လွန်ပြီးနောက်တွင် ဘုရင်စနစ် ပြန်၍ထူထောင်မည်ဟူ၍ ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့လေသည်။

ဖရန်စစ်၊ ပထမ၊ ပြင်သစ်ဘုရင် (ခရစ် ၁၄၉၄-၁၅၄၇) ။ ။ ၁၅၁၅ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်ပြည့်ရှင် ၁၂ဆက်မြောက် လူဝီဘုရင်နတ်ရွာစံလတ်သော်၊ နန်းညွန့်နန်းလျာ သားရတနာမကျန်ရစ်ခဲ့သဖြင့် သားမက်တော် ပထမဖရန်စစ်သည် ပြင်သစ်ထီးနန်းကို ဆက်ခံရလေသည်။ နန်းတက်သည့်နှစ်တွင်ပင် နိုင်ငံတော်ကို

ချဲ့ထွင်လိုသဖြင့် မီလန်ကိုစတင်တိုက်ခိုက်သည်။ ဖရန်စစ်သည် မီလန်မှဗလင်တီးနီး၏ မြေးတော်ဖြစ်သည့် အလျောက်၊ အီတလီကျွန်းဆွယ်တွင် ပြင်သစ် အာဏာဖြန့်လိုသောဆန္ဒရှိသည်။ ၁၅၁၅ ခုနှစ် မာရီညာနိုတိုက်ပွဲတွင် အောင်ပွဲခံခဲ့ရ၍၊ လောင်ဗာဒီနယ်ကို ရလိုက်လေသည်။

ဖရန်စစ် လက်ထက်တွင် ဧကရာဇ်ဘုရင် ပဉ္စမချားနှင့် အများဆုံး စစ်ပြိုင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရ၏။ ၁၅၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖရန်စစ်သည် ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံတော်၏ ဧကရာဇ်ဖြစ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ သို့သော် ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံတော်ဧကရာဇ်အဖြစ် ပဉ္စမချားအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်ကြရာ၊ ထိုအခါဖရန်ကိုသည် မခံရနိုင်ဘဲ ချားနှင့်စစ်ဖက်လေသည်။ ဖရန်စစ်သည် စစ်မတိုက်မီ အင်္ဂလန်ပြည့်ရှင် အဋ္ဌမဟင်နရီနှင့်မဟာမိတ်ဖွဲ့ရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်မအောင်မြင်ပေ။ ၁၅၂၁ ခုနှစ်တွင် ချားနှင့်ဖရန်စစ်တို့စစ်ဖြစ်ကြသည်။ ၁၅၂၅ ခုနှစ် ပေးဗီးယားတိုက်ပွဲ၌ ဖရန်စစ် အရေးရှုံးနိမ့်၍အဖမ်းခံရသည်။ တောင်းဆိုပိုင်ခွင့်အများအပြားနှင့် ဗာဂန်ဒီပြည်နယ်ကို စွန့်လွှတ်လိုက်သည့်အခါမှ လွတ်မြောက်သွားသည်။ လွတ်မြောက်ပြီးသည့်နောက် ချားနှင့် စစ်ပြိုင် ပြန်လေသည်။

၁၅၂၉ ခုနှစ်တွင် ချားဘုရင်ထံမှ အခွင့်အရေးအချို့ရ၍၊ ၁၅၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ချားဘုရင်၏ နှမတော်နှင့် လက်ထပ်သည် သို့သော်လည်းစစ်ပြိုင်မှုသည်ကား ၁၅၄၄ ခုနှစ်ကျမှ ခရက်စပီ စာချုပ်အရပြီးငြိမ်းသွားလေသည်။

ဖရန်စစ်သည် ပြင်သစ်နန်းကိုစတင်ကတည်းက စစ်တိုက်ခိုက်လာခဲ့ရာ၊ သူနတ်ရွာစံလုနီးပါးမှပင် စစ်ရပ်စဲလေတော့၏။ ပြင်သစ်နိုင်ငံအလုံးမှာလည်း စစ်မက် ရေးရာကြောင့် ဒဏ်အမျိုးမျိုးကို ခံခဲ့ရလေသည်။ ချားဘုရင်နှင့် စစ်ပြေငြိမ်းပြီးနောက် သုံးနှစ်မြောက်သော ၁၅၄၇ ခုနှစ် မတ်လ ၃၁ရက်နေ့တွင် ပထမ ဖရန်စစ်ဘုရင်နတ်ရွာစံလေသည်။ ဖရန်စစ်ဘုရင်သည် မရေရာသော နိုင်ငံခြားရေး ဝါဒကိုလက်ကိုင်ထား၍ မလိုတမာစိတ်ရှိသော်လည်း၊ ဘုရင့်အာဏာပို၍ ဩဇာထက်မြက်ပြီးလျှင်၊ နယ်ကျယ်ပြန့်အောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဂိုဏ်းအုပ်များ ခန့်ထားရေးတွင် ဘုရင့်ဩဇာညောင်းစေရေး၊ များမတ်များ၏ တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် အာဏာလျော့နည်းရေး စသည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဖရန်စစ်ဘုရင်သည် စစ်မက်ရေးရာဝါသနာပါသလောက် စာပေနှင့်သုခုမပညာများကိုလည်း လိုက်စားကာ အထူး အားပေးသည်။ သူ့လက်ထက်တွင် အီတလီပြည့်၌ စတင်ထွန်းကားနေပြီဖြစ်သောရီနေဆွန်းခေါ် ဉာဏ်သစ်အရေးပုံခေတ်သည် ပြင်သစ်သို့ကူးပြောင်းလာသည်။ စာသင်

ကျောင်းများဖွင့်လှစ်၍ ခေတ်မီပညာရပ်များသင်ကြား
စေလေသည်။

ပန်းချီဆရာများနှင့် ပညာရှိများကို သူ့နိုင်ငံတော်သို့
ပင့်ခေါ်မိတ်ဖွဲ့ကာ၊ အနုပညာပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်
ခဲ့သည်။ သူ့လက်ထက်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌ လှပခမ်းနား
သောနန်းတော်ကြီးများ၊ အဆောက်အအုံကြီးများ ပေါ်
ပေါက်ခဲ့လေသည်။

ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်(ခရစ်၁၅၃၀-၁၅၆၅)။ ။ဖရန်စစ်
ဂျိုးဇက်သည် ဩစတြီးယားနိုင်ငံ၏ဧကရာဇ်လည်းဖြစ်၍
ဟန်ဂေရီပြည်ရှင်လည်းဖြစ်ပေသည်။ အတ်ချူဘွဲ့ရ ဖရန်စစ်
မင်းသား၏ သားတော်ကြီး ဖြစ်၍၊ ဩစတြီးယားဧကရာဇ်
ဒုတိယ ဖရန်စစ်နှင့် မြေးအဖိုးတော်စပ်သည်။ ဗီယင်းနား
မြို့၌ ၁၅၃၀ ပြည့်နှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၈ ရက်နေ့တွင်
ဖွားသန့်စင်ခဲ့လေသည်။

ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်နန်းတက်သည့်အချိန်(၁၅၄၈)တွင်
ဟန်ဂေရီနှင့် အီတလီနိုင်ငံတို့တွင် ဆူပူလှုပ်ရှားမှုများ အနှံ့
အပြားဖြစ်ပွားနေသည်။ ယင်းသို့ နိုင်ငံအတွင်းမငြိမ်မသက်
ဖြစ်နေခြင်းကြောင့်လည်း စိတ်မနှံ့သောဦးရီးတော် ဧကရာဇ်
ပထမဖာဒီနန်အားနန်းချ၍ အားထားမျှော်လင့်ဖွယ်ရာရှိ
သော ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်ကို နန်းတင်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်လေသည်။

နန်းတက်စတွင် ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်
သည် တင်းကြပ်၍ သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်ဆန်သည်။ ဟန်ဂေရီ
ဆူပူမှု၊ အီတလီ ဆူပူမှုများကို ၁၅၄၉ ခုနှစ်တွင် နှိမ်နှင်း
သည်။ ၁၅၅၉ ခုနှစ်တွင် ဩစတြီးယားပိုင် အီတလီပြည်
နယ်များ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် အီတလီသည် ပြင်သစ်
နိုင်ငံ၏ အကူအညီဖြင့် ဩစတြီးယားအား တွန်းလှန်တိုက်
ခိုက်သည်။ ဩစတြီးယား အရေးနိမ့်၍ လောင်ဖာဒီနယ်ကို
အီတလီအား ပေးအပ်ရသည်။

ဩစတြီးယားနှင့်ပရပ်ရှားတို့သည် ဂျာမန်ပြည်ထောင်စု
အား ခေါင်းဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အားပြိုင်ခဲ့ကြသည်။
ဩစတြီးယား-ပရပ်ရှားစစ်ပွဲ(ခုနှစ်ပတ်ကြာစစ်ပွဲ) တွင် ဩစ
တြီးယားနိုင်ငံအရေးနိမ့်၍ ဗီနီရှားနယ်ကို လက်လွှတ်ရသည့်
ပြင် ၁၅၆၆ခုတွင် ဂျာမန်ပြည်ထောင်စုမှထွက်ရသည်။

ဟန်ဂေရီနှင့် ဗိုဟီးမီးယားနိုင်ငံတို့တွင် မကျေနပ်မှု၊
ဆူပူမှုများပေါ်ပြန့်သည်။ ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်ဘုရင်သည် မိမိ၏
တင်းမာသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကိုလျှော့ကာ လိုက်လျော
ဆက်ဆံမှုများပြုလာသည်။ ဟန်ဂေရီအား ဩစတြီးယား၏
လက်အောက်ခံသဘောမျိုးမရောက်စေဘဲ အဆင့်အတန်းတူ
ပေးသည်။ သို့သော် ဘုရင်တစ်ပါးတည်း၏ အအုပ်အချုပ်
ခံဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဩစတြီးယား - ဟန်ဂေရီ
ထီးနန်းသည် ပထမကမ္ဘာစစ်တိုင်အောင် ခိုင်မြဲခဲ့သည်။

၁၈၆၇ ခုနှစ်တွင် ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်သည်စည်းမျဉ်းခံ
အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို လက်ခံလေသည်။

၁၈၇၂ခုနှစ်တွင် ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်သည် ဂျာမန်နိုင်ငံ၊ ရုရှ
နိုင်ငံတို့နှင့် ဥရောပ ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဒရစ်ကိုင်ဇာဗွန်း
အဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်းသည်။ သို့သော် ဘာလင်ကွန်ဂရက် (၁၈၇၈)
၏ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ထိုအဖွဲ့ကိုဖျက်သိမ်းလိုက်သဖြင့်ဩစ
တြီးယားသည် ဗော့စနီးယားနှင့် ဟားဇီဂိုဗီးနားပြည်နယ်
နှစ်နယ်ကိုရရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုပြည်နယ်နှစ်နယ်ရရှိ
သည်နှင့် မကာမိအောင်ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်မှာ အခက်အခဲများ
နှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ ဆိုခဲ့သော ပြည်နယ်နှစ်နယ်ရခြင်းကို
ရုရှကမကျေနပ်ချေ။ ဗော်လ်ကန်ပြည်နယ်များနှင့်စပ်
လျဉ်း၍ပြဿနာအမျိုးမျိုးတွေ့ကြုံရသည်။ နိုင်ငံ၏ဘဏ္ဍာ
ရေးအခြေအနေလည်း ဖရိုဖရဲဖြစ်လာသည်။ ဂျာမနီ၊ အီတ
လီတို့နှင့် ၁၈၈၃ခုနှစ်တွင် သုံးနိုင်ငံမဟာမိတ်ဖွဲ့လိုက်ပြီး
နောက်ဩစတြီးယားသည် တဖြည်းဖြည်းဂျာမနီ၏ နောက်
လိုက်ဖြစ်လာသည်။

ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်သည် နိုင်ငံ၏အရေး အရာအတွက်သာ
စိတ်မချမ်းမြေ့ရသည်လည်း မဟုတ်သေး။ ကိုယ်ရေးကိုယ်
တာ ဖက်တွင်လည်း အလွန်ကဲနေရာသည်။ ချစ်လှစွာသော
မိဖုရားကြီးအယ်လစ်ဗက်သည် ၁၈၅၈ ခုနှစ်တွင် ဂျီနီဗာ
မြို့၌ လုပ်ကြံခံရသည်။ တစ်ဦးတည်းသော သားတော်ရဒေါ့
သည် ၁၈၅၉ ခုနှစ်တွင် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ အဆုံးစီရင်သည်ဟု
ဆိုကြသည်။ အချို့ကလုပ်ကြံခံရသည်ဟုဆိုကြသည်။ ထို့
ကြောင့် ထီးမွန်နန်းလျာအဖြစ် တူတော် မင်းသား အတ်ချူ
ဖာဒီနန်ကိုလျာထားသည်။ ယင်းဖာဒီနန်မင်းသားနှင့်ကြင်
ယာတော်တို့ ဗော့စနီးယားပြည်နယ် ဆားရာဂျိုလ်မြို့တွင်
လုပ်ကြံခံရခြင်းသည်တောက်လုဆဲဆဲဖြစ်သော ပထမကမ္ဘာ
စစ်မီးကို လေပင့်ပေးလိုက်လေသည်။

ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက် ဘုရင်ကြီးသည် နိုင်ငံတွင်းပြောဆိုသုံးစွဲ
သောဘာသာစကားအမျိုးမျိုးတတ်၍ ယဉ်ကျေးဖော်ရွေ
သည်။ စိတ်သ ဘောထားကြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ချစ်ခင်
ကြည်ညိုသူများသည်။ ပြဿနာအမျိုးမျိုးအထွေထွေဖြင့်
လှုပ်ရှားနေသောအင်ပိုင်ယာနိုင်ငံကြီးကို အစိတ်စိတ်အမြွှာ
မြွှာမကွဲစေဘဲ ၁၈၄၈ခုနှစ်မှ၁၉၁၆ခုနှစ်တိုင်အောင် ကြိုး
စားထိန်းသိမ်းခဲ့၍ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် နန်းသက်အရှည်ဆုံး
မင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ပါးသော မင်းတို့လက်
ထက်ဖြစ်ပါမူဆိုခဲ့သောအခြေအနေမျိုးနှင့် ဩစတြီးယား
-ဟန်ဂေရီအင်ပါယာနိုင်ငံသည် နှစ်မကြာမီအကွဲကွဲအပြား
ပြားဖြစ်သွားဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် စွမ်းရည်ရှိ
သောမင်းတစ်ပါးဟုဆိုရပေမည်။

ဖရန်စစ်ဂျိုးဇက်ဘုရင်ကြီးသည် နန်းတက်စခါက
စစ်မြေပြင်များသို့ ကိုယ်တော်တိုင်ထွက်၍ဆင်နွှဲသော်လည်း

နောက်ပိုင်းတွင်မူ စစ်ရေးစစ်ရာများတွင် မပါဝင်တော့ပေ။ အုရင်ကြီးသည် ၁၉၁၆ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၂၁ လရက်နေ့ တွင်ကွယ်လွန်ရာ၊ မြေးတော်အတ်ချုချားမင်းသားက ထီးနန်းကိုဆက်ခံလေသည်။ သို့သော် ၁၉၁၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ထီးနန်းစွန့်ပေးရ၍ ဩစတြီးယားသမ္မတနိုင်ငံ ဖြစ်လာလေသည်။

ဖရွာဆားဇန်(ခရစ်၁၃၃၇-၁၄၁၀)။ ။ဇန်ဖရွာဆားသည် ဥရောပအလယ်ခေတ်အတွင်း ထင်ရှားသောပြင်သစ်လူမျိုး နိုင်ငံသမိုင်းပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဗလန်းဆယင်းမြို့တွင်ဖွားမြင်၍၊ ငယ်စဉ်က ခရစ်ယန်သာသနာ့ဘောင်တွင် ဆောင်ရွက်ရန်ရည်သန်လျက်၊ ပညာသင်ကြားခဲ့ဘူး၏။ သို့ရာတွင် ခရစ်၁၃၆၀ပြည့်နှစ်၌ စွန့်စားလိုစိတ်ဖြင့်၊ ပြင်သစ်ပြည်မှခရီးထွက်ခဲ့သည်။ ၁၃၆၁ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ ရောက်ရှိ၍၊ တတိယအက်ဒွပ်ဘုရင်၏မိဖုရားဖိလစ်ပါထံတွင် စာရေးတော်အဖြစ်ဖြင့်အမှုထမ်းရွက်သည်။ ၁၃၆၄ခုတွင် စကော့တလန်ပြည်ရှင်ဒေးဗစ်ဗရစဘုရင်၏ ဧည့်သည်တော်အဖြစ်ဖြင့် စကော့တလန်ပြည်၌ လှည့်လည်ခရီး

သွားခဲ့သည်။ ၁၃၆၆ခုနှစ်တွင် ဗလက်ပရင့်ခေါ် မင်းသားနှင့်အတူ အက်ကွီတန်ပြည်နယ်သို့လိုက်ပါသွား၍၊ အီတလီပြည်မြောက်ပိုင်းဒေသများတွင် လှည့်လည်နေထိုင်ခဲ့ဘူးသည်။ ၁၃၆၈ခုနှစ်တွင် ထင်ရှားကျော်ကြားလှသောစာပေကဝိနှင့်စာဆိုကြီးများဖြစ်သည့် ချော်ဆာနှင့်ပီးထရက်တို့နှင့်အတူ မီလန်မြို့တွင်နေထိုင်ခဲ့၏။ ယင်းသို့ အရပ်ရပ်ခရီးသွားလှည့်လည်ခဲ့ခြင်းများမှာ မိဖုရားဖိလစ်ပါ၏ အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်နေဆဲမှာပင်ဖြစ်၍၊ မိမိပြုစုရေးသားမည့် နိုင်ငံသမိုင်းကျမ်းကြီးအတွက် အချက်အလက်များရှာမှီးစုဆောင်းရန်လှည့်လည်သွားလာနေခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

၁၃၆၉ ခုနှစ်တွင် ဖရွာဆားကိုအား ပေးချီးမြှင့်ခဲ့သော ဖိလစ်ပါမိဖုရား ကွယ်လွန်လေသည်။ ထို့နောက်နှစ်များမကြာမီတွင် သာသနာ့ဘောင်သို့ဝင်၍၊ သင်းထောက်အဖြစ်ဆောင်ရွက်လေသည်။ ၁၃၉၀ပြည့်နှစ်တွင် ဇာတိဌာနသို့ပြန်ကာ၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်းကျမ်းကြီးကို ပြုစုလေသည်။ ၁၃၉၅ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်သို့သွားရောက်လည်ပတ်သောအခါ၊ ဒုတိယရစ်ချတ်ဘုရင်က ကောင်းစွာပြုစုညှိနှိုင်းလေသည်။ ထိုနောက်မှ ရှိမေမြို့တွင်နေထိုင်၍၊ ထိုမြို့

ဖရွာဆား ပြုစုခဲ့သော ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်း နှစ်တစ်ရာစစ်ပွဲအကြောင်းမှ မြို့တစ်မြို့ သိမ်းပိုက်ဟန် သရုပ်ပြပုံ

ရှိသူများကျောင်းကြီး၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုအရပ်၌ပင် ၁၄၁၀ ခုနှစ် လောက်တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖရွာဆား၏ ပြင်သစ်နိုင်ငံ သမိုင်းကျမ်းကြီးမှာ ခရစ် ၁၃၂၆-၁၄၀၀ ခုနှစ်အတွင်း အဖြစ်အပျက်များကို ပြုစုရေးသားထားသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ အုပ်တွဲအားဖြင့် ၄ တွဲရှိ၏။ ယေဘုယျအားဖြင့်တစ်ဖက်သတ် မလိုက်ဘဲ၊ မျှတစွာ ရေးသားထားသော သမိုင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်၏။

ဖရွိုက်ဆစ်ဂမန် (ခရစ် ၁၈၅၆-၁၉၃၉) ။ ဆစ်ဂမန် ဖရွိုက်သည် ၁၈၅၆ ခုနှစ်၊ မေလ ၆ ရက်နေ့တွင်မွေးဖွား၍၊ ယဟူဒီမျိုးရိုးမှ ဆင်းသက်သော ဩစတြီးယားနိုင်ငံသား ဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က ဗီယင်းနားမြို့တွင်ပညာသင်ကြား သည်။ ဦးစွာ၌ ဖရွိုက်သည် သိပ္ပံဆိုင်ရာသုတေသနလုပ် ငန်းကို ဝါသနာစူးစိုက်ခဲ့သော်လည်း၊ နောင်အခါ၌ကား ဆေးဖက်ဆိုင်ရာ သိပ္ပံပညာကိုလိုက်စားခဲ့လေသည်။ နှစ် ပေါင်း အတန်ကြာမျှ ဆရာအမျိုးမျိုးတို့၏လက်အောက်

ကမ္ဘာကျော် နာဗဲကြောရောဂါကု ဆရာဝန် ဆစ်ဂမန်ဖရွိုက်

တွင် သုတေသနပြု၍ပညာရှာဖွေခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၈၈၁ ခုနှစ် တွင် ဆရာဝန်ဘွဲ့ကို ရရှိသည်။ ငွေရေးကြေးရေးအခက် အခဲများကြောင့် သုတေသနလုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်၍၊ နာဗဲ ကြောရောဂါ ကုဆေးခန်းကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့၏။ ၁၈၈၄ ခုနှစ် တွင် ဗီယင်းနားမြို့ရှိ ဒေါက်တာဂျိုးဇက်ဗရွိုင်ယာက စိတ် ချောက်ချားရောဂါရသူကို အိပ်မေ့ချ၍ ကုသနိုင်ကြောင်း ဖြင့် ဖရွိုက်အားအကြောင်း ကြားလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖရွိုက်သည် နောက်တစ်နှစ်တွင်ပါရစ်မြို့တော်သို့ သွား ရောက်၍၊ နာဗဲကြောရောဂါကု ဆရာဝန်ကြီးရှာကိုး၏ လက်အောက်တွင် တစ်နှစ်ကျော်မျှ ပညာသင်ကြားလေ့လာ ပြီးလျှင်၊ စိတ်ချောက်ချားရောဂါစသော နာဗဲကြောဆိုင်ရာ ရောဂါများကို နည်းသစ်နည်းဆန်းဖြစ်သော စိတ်ပညာ နည်း ဖြင့်ကုသရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။

ထို့နောက် ဗီယင်းနားမြို့တော်သို့ပြန်လာပြီးလျှင်၊ နာဗဲ ကြောရောဂါဆိုင်ရာ ပါမောက္ခအဖြစ်ဆောင်ရွက်ယင်း၊ စိတ္တ ဇရောဂါ ကုသနည်းကိုသင်ကြားပို့ချ၍၊ စိတ်ပညာကို သု တေသနပြုလုပ်ကာ လေ့လာဆည်းပူးခဲ့သည်။ ဂျာမန်တို့ ဩစတြီးယားနိုင်ငံကို ချဉ်းနင်းဝင်ရောက်လာသော ၁၉၃၉ ခုနှစ်၌ ဖရွိုက်သည် လန်ဒန်မြို့၌နေစဉ်၊ တော်ဝင်အသင်း ကြီးမှ သူ့အားအသင်းဝင်လူကြီးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု လေသည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၄ရက်နေ့၌ ဖရွိုက်အနိစ္စရောက်လေသည်။

ဖရွိုက်သည် စိတ်ဓာတ်ခွဲ နည်းဖြင့် စိတ္တဇရောဂါ ကုထုံးနည်းကို ကြံဆခဲ့သည်။ ထို နည်းကိုအသုံးပြုရာ၌ ဝေဒနာရှင်ကို စိတ်ရောကိုယ်ပါလွတ် လွတ်လပ်လပ်နေ စေသည်။ သို့မှသာဝေဒနာရှင်သည် သူမမှတ်မိသော နောက်ကြောင်းတို့ကို ပြန်လည်သတိရ၍၊ ကုသသူဆရာဝန် အား ရောဂါလက္ခဏာကိုဆန်းစစ်ရာ၌ အကူအညီပေးနိုင် လိမ့်မည်ဖြစ်၏။ ထို့ပြင်ဖရွိုက်သည် လူ့စိတ်နှင့် အိပ်မက် တို့ကို သေချာစွာလေ့လာလေသည်။ ဖရွိုက်၏အလို၌ အိမ် မက်မက်ခြင်းဟူသည်မှာ လူတို့၏အကယ်တန္တ မပြုလုပ် နိုင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မပြုလုပ်အပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ ချုပ်တည်းထားရသည့် ဆန္ဒများကို အိပ် မက်မက်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟုယူဆသည်။ ဖရွိုက်၏ အ ရေးပါဆုံးသော ရှာဖွေတွေ့ချက်မှာ စိတ်တို့တွင် မသိစိတ် ဟူ၍လည်း ရှိသည်ဟူသော အချက်ပင်ဖြစ်၏။ ဖရွိုက်၏ ကာမစွန့်စိတ်ဆိုင်ရာအယူအဆတို့မှာ စိတ် ပညာရှင်တို့အဖို့ဝိဝါဒဖြစ်ပွားစေခဲ့သည်။ ဖရွိုက်သည် ကျမ်းအမျိုးမျိုးကို ဂျာမန်ဘာသာ၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာတို့ ဖြင့်ပြုစုခဲ့သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်မီ နောက်ဆုံး ပြုစုသွားသော ကျမ်းမှာ “စိတ်ဓာတ်ခွဲနည်း အခြေပြကျမ်း” ဖြစ်သည်။

ဖရုန်းအနုတော(ခရစ်၁၈၄၄-၁၉၂၄)။ ။အနုတော ဖရုန်းသည် ပြင်သစ်စာပေနယ်တွင် ထူးကဲစွာထင်ရှား ကျော်စောသဖြစ်သည်ဟု ကမ္ဘာ့စာပေပညာရှင်တို့က အသိအမှတ်ပြုခြင်းကိုခံရသော စာရေးဆရာတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ အနုတောဖရုန်းမှာ ကလောင်နာမည်မျှသာ ဖြစ်သည်။ သူ၏နာမည်ရင်းအပြည့်အစုံမှာ ဇက်အနုတော ဖရုန်းဆွာတီးဗိုးဖြစ်သည်။

အနုတောဖရုန်းသည် ၁၈၄၄ခုနှစ်ဇူလိုင်လတွင် ပါရစ်မြို့၌ မွေးဖွားသည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် စာအုပ်ရောင်း၍ အသက်မွေးသူဖြစ်၏။ ငယ်စဉ်ကပင်စာပေ၌ အလွန်ဝါ သနာပါ၍၊ စာဖတ်ခြင်းဖြင့်သာမူလျော်ခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ၁၈၈၃ခုနှစ်၌ ပြင်သစ်သတင်းစာဆရာမ အာမွန်းဒါကယဗဲ နှင့် မိတ်ဆွေဖြစ်လာလေသော်၊ ကယဗဲ၏အားပေး ကူညီမှု ဖြင့် ဝတ္ထုတို၊ စာမွန်၊ ပြဇာတ်စသော စာပေအမျိုးမျိုးကို ရေးသားခဲ့လေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ လူ့အဖြစ် အပျက်နှင့် အတွေးအခေါ်တို့သည် ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်တုံတရား နှင့် ကင်းလွတ်သည် ဟုအနုတောဖရုန်းကယူဆလျှင် ထိုအခြင်း အရာတို့ကို စာပြောင်စာရွဲတို့ဖြင့် သရော်၍ရေး သား တတ်သည်။ ဥဒါဟရုဏ်အားဖြင့် 'ထေးအီ' ဟူသော သမိုင်းဝတ္ထုသည် လူ့သဘာဝကို ယထာဘူတနည်း ဖြင့်ရှုသောသဘောဖြစ်၍၊ 'ကောင်းကင်တမန်တို့၏တော် လှန်ရေး'နှင့် 'ပင်ဂွင်းငှက်ကျွန်း' ဟူသော ဝတ္ထုတို့ကား စာပြောင်စာရွဲများဖြစ်သည်။ အနုတောဖရုန်း၏စာများ တွင် ဤလောကလူ့ဘောင်ကို အယုံအကြည်ကင်း မဲ့သောသဘောများပါသည်။ စင်စစ်အနုတောဖရုန်း ၏ စာများသည် ဗော်လတဲယားဇာလွမ်းမိုးမှုရှိသည်။ အနုတောဖရုန်းသည် ဗော်လတဲယားလွန်ပြီးသည့် နောက် ခေတ်တွင် ဗော်လတဲ ယားကဲ့သို့ကျော်ကြားသူ ဖြစ်ပေ သည်။ (ဗောလိတဲယား- ရှူ။) ခရစ် ၁၉၀၀ပြည့် နှစ်မှလွန်လေသော် အနုတောဖရုန်းသည် တော်လှန်ရေး ဂိုဏ်းသားများ၏ မိတ်ဆွေဖြစ်လာသည်။ ထိုအခါ လူသားတို့အပေါ်၌ ယုံကြည်မှုရှိသော စိတ်ဓာတ်များဝင် စားလာသည်ဟုအဆိုရှိ၏။ ပထမကမ္ဘာစစ်နှင့် ရင်ဆိုင် ကြုံတွေ့လာရသောအခါ၊ ငြိမ်းချမ်းလိုသောအာသီသတို့ ပြင်းပြလာလေသည်။ ၁၉၂၁ခုနှစ်တွင် အနုတောဖရုန်း သည်စာပေဆိုင်ရာ နိဗ္ဗာန်ဆုကို ရရှိသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၂၂ ခုနှစ်၌ ရောမကက်သလစ် ဂိုဏ်းဝင်တို့သည် အနု တောဖရုန်းက ခရစ်ယန်သာသနာဂိုဏ်းတို့ကို ဆန့်ကျင် ဖက်ပြုသည်ဟုဆို၍၊ ယင်းရေးသားသော စာအုပ်တို့ကို မဖတ်ရဟု ပညတ်သည်။ အနုတော ဖရုန်းသည် ၁၉၂၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၃ ရက်နေ့၌ တူးဝါးမြို့တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်။ ။ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်သည် အ မေရိကန် ပြည်ထောင်စုအဝင်အပါ ပြည်နယ်များထဲတွင် တောင်ဘက်အကျဆုံး ပြည်နယ်ဖြစ်၍၊ မက္ကဆီကိုပင်လယ် ကွေ့ထဲသို့ထိုးထွက်နေသောကျွန်းဆွယ်တစ်ခုဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်းဆွယ်ပြည်နယ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်၏ မြောက်ဘက်တွင် အယ်လဗား မားပြည်နယ်နှင့် ဂျော့ဂျီးယားပြည်နယ်တောင်ဘက်တွင် ဖလော်ရီဒါရေလက်ကြားနှင့် မက္ကဆီကိုပင်လယ်ကွေ့၊ အနောက်ဘက်တွင် အယ်လဗားမားပြည်နယ်နှင့် မက္က ဆီကိုကွေ့၊ အရှေ့ဘက်တွင် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာ တို့က အသီးအသီးနယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ထားလေသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုရှိ ပြည်နယ်များထဲတွင် ဖလော် ရီဒါပြည်နယ်၏ကမ်းရိုးတန်းသည်အရှည်ဆုံးဖြစ်၏။ ကမ်း ရိုးတန်းသည် ၂၀၇၇မိုင်ရှည်၍၊ ဆိပ်ကမ်းကောင်းများလည်း ရှိလေသည်။ကမ်းရိုးတန်းဒေသတစ်လျှောက်သည်များသော အားဖြင့်မြေခိုမဲ့မြေပြန့်များဖြစ်သည်။ အရှေ့ဘက်နှင့်အ နောက်ဘက်ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းလွန်တစ်လျှောက်တွင် ကျွန်းငယ်အမြောက်အများရှိလေသည်။ ဖလော်ရီဒါပြည် နယ်၏အကျယ်သည် ၅၈၆၆၆ စတုရန်းမိုင်ဖြစ်၍၊ လူဦးရေ မှာ ၁၉၆၀ပြည့်နှစ်ခန့်မှန်းခြေအရ ၄၈၉၃၀၉၈ဖြစ်သည်။

ဖလော်ရီဒါကျွန်းဆွယ်၏အလယ်ပိုင်းတွင် မြောက်မှ တောင်သို့တန်းနေသော ကုန်းမြင့်တစ်ခုရှိ၏။ ဖလော်ရီ ဒါပြည်နယ်သည် မြစ်များ၊ ချောင်းများ၊ အင်းများ၊ ထုံးအိုင် များ၊ စိမ့်များ၊ ပင်လယ်အော်များပေါများလှသည်။ ထို နယ်တွင် အသက်ကြီးသူတို့ ငယ်မူပြန်စေသော နတ်ရေ ကန်များရှိသည်ဟု သတင်းအကြားနှင့် လာရောက်စူးစမ်း ကြရာမှ တစ်စတစ်စ ဥရောပတိုက်သားတို့၏ အခြေစိုက် ရာ ဒေသတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ဖလော်ရီဒါဆိုသည်မှာ "ပန်းပေါသောနယ်"ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ရသည်။

ထို့ပြင် အီစတာပွဲတော်နေ့ (စပိန်လူမျိုးတို့အတွက် ပန်းပွဲတော်နေ့)တွင် စတင်တွေ့ရှိသဖြင့်လည်း ယင်းသို့ခေါ် ဝေါ်သည်ဟုဆိုကြသည်။

ဖလော်ရီဒါ ပြည်နယ်ကို စတင် တွေ့ရှိ၍ အမည်ပေး သူမှာ ပွန်သေးသေလေအွန်အမည်ရှိ စပိန်လူမျိုးတစ်ဦးဖြစ် သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အမေရိကတိုက်ကို စတင်တွေ့ရှိသူ ကိုလံဘတ် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် အမေရိကတိုက်သို့ ခရီးထွက်ရာ၌ လိုက်ပါလာရာ ၁၅၁၃ခုနှစ် အီစတာပွဲတော် နေ့တွင် ယခု ဖလော်ရီဒါနယ်ကို စတင်တွေ့ရှိ၍၊ သိမ်းယူ ကြောင်း ကျေညာလေသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဖလော်ရီဒါနယ်သည် မူလတွင်စပိန်ပိုင်ဖြစ်ခဲ့ သော်လည်း၊ စပိန်နှင့်အင်္ဂလိပ်တို့တိုက်ခိုက်သော စပိန်ထီး နန်းဆက်ခံရေး စစ်ပွဲနှင့် ဩစတြီးယားထီးနန်းဆက်ခံရေး

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်

www.foreignspace.com.mm

စစ်ပွဲများအပြီးတွင်၊ ၁၇၆၃ ခုနှစ် ပါရစ်မြို့စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ်အရ ဖလော်ရီဒါနယ်ကို စပိန်တို့က အင်္ဂလိပ်တို့အား ပေးအပ်လိုက်ရလေသည်။ သို့ရာတွင် အင်္ဂလိပ်နှင့် စပိန်တို့ တစ်ဖန် စစ်ဖြစ်ကြပြန်ရာ၊ ၁၇၈၃ ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုသော ပါရစ်မြို့ စစ်ပြေငြိမ်းရေး စာချုပ်အရ ဖလော်ရီဒါနယ်မှာ စပိန်တို့လက်ထဲသို့ တစ်ဖန်ရောက်ရှိသွားပြန်လေသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကြီးဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ၊ ဖလော်ရီဒါနယ်အား စပိန်အောက်တွင်ထားပါက သမ္မတပြည်ထောင်စုအတွက် စိတ်မချရသောကြောင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက (၁၈၁၀-၁၈၁၃) နှစ်များအတွင်း၌ ဖလော်ရီဒါနယ်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အနောက်ပိုင်းကိုရို ခဲ့လေသည်။ ၁၈၁၉ ခုနှစ်တွင် စပိန်အစိုးရနှင့် စေ့စပ် ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးသော်၊ ကြွင်းကျန်သော ဒေသများကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ရွှေဒင်္ဂါးပေါင် ပေါင်း ၁၀၀၀၀၀၀ တန်ဖိုးထား၍ အပိုင်ဝယ်ယူလိုက်လေသည်။

၁၈၄၅ ခုနှစ်တွင် ဖလော်ရီဒါနယ်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အဝင်အပါ ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ ထိုနောက်တွင် ငွေဝယ်ကျွန်များကိုခိုင်းစေလျက်၊ မြောက်ဖက်၌ ဝါဂွမ်းကိုလည်းကောင်း၊ တောင်ဖက်ပင်လယ်ကွေ့ကမ်းရိုးတစ်လျှောက်တွင် ကြံကိုလည်းကောင်း အကြီးအကျယ် စိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်တွင်းစစ်ပွဲအတွင်းက ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်သည် တောင်ပိုင်းမှ ပါဝင်တိုက်ခိုက်

ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ၏ အခြားတောင်ပိုင်းပြည်နယ်များကဲ့သို့ ပြင်းပြင်းထန်ထန်မခံစားခဲ့ရပေ။

၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင် ဖော့စဖိတ်များတွေ့ရှိသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ စိမ့်မြေများကိုစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်၍ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်နိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သစ်သီးပင်စိုက်ပျိုးရေးတိုးတက်ထွန်းကားလာသောကြောင့်လည်းကောင်း ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်သည် တဖြည်းဖြည်းတိုးတက်ကြီးပွားလာသည် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် ၁၉၂၆ ခုနှစ်အထိ၊ ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်၌ မြေဈေး၊ အလွန်ကောင်းခဲ့၏။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး အတွင်း၌ ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်တွင် သင်္ဘောတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းကို ပြန်လည်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဖလော်ရီဒါ ပြည်နယ်သည် ပန်းမား တူးမြောင်းနှင့် နီးကပ်နေသဖြင့် ကမ္ဘာ့အနောက်ဘက်ခြမ်း ကာကွယ်ရေးတွင် အရေးပါအရောက်ခဲ့၏။ စစ်ကြီးအောင်နိုင်ရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှပါဝင်ကြိုးပမ်းခဲ့လေသည်။

၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် လက်နက်ကိုင်တပ်ပေါင်းစုက ကယ်နာဗယ်ရာအငူတွင် တပ်မတော်မှ စစ်တပ်အသီးသီးအတွက် အဝေးပြေးခိုယာဉ်များ စမ်းသပ်ရာစခန်းတစ်ခု ဖွင့်လှစ်ထား ရှိခဲ့သည်။

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်တွင် လိမ္မော်၊ ရှောက်၊ မီး၊ ပန်းသီး၊ နာနတ်စသော သစ်သီးဝလံများ စိုက်ပျိုး၍ အလွန်ဖြစ်ထွန်းလှသည်။ သစ်သီး စိုက်ပျိုးရေးသည် ဖလော်ရီဒါ

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ် အရှေ့တောင်ပိုင်း ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးဖြစ်သော မိုင်ယာမီမြို့၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ပြည်နယ်၏ အဓိကလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ အခြားအသီးအနှံ အမျိုးမျိုးကိုလည်း စိုက်ပျိုးကြသေးသည့်ပြင်၊ ဆေးပင်များကိုလည်း စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြလေသည်။ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်းသည်လည်း အရေးပါသော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်လေသည်။ အမေရိကန်ပြည်နယ်များအနက် မြေဩဇာအတွက် အလွန်ကောင်းသော ဖော့စဖိတ်အများဆုံး ထွက်သည်။

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ တောင်ဘက်အစွန်ဆုံးတွင်တည်ရှိ၍ မျှတကောင်းမွန်သော ရာသီဥတုရှိသည်။ နွေအခါပင်လယ်လေရ၍၊ ဆောင်းရာသီတွင်အအေးသက်သာလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုကစားကွင်းကြီးသဖွယ်ဖြစ်ကာ၊ ဆောင်းရာသီ၏ အအေးဒဏ်ကို မခံလိုသူအမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသားများသည် ဖလော်ရီဒါသို့လာ၍နေစာလှူကြသည်။ အပန်းဖြေကြသည်။ အတ္တလန္တိတ်ကမ်းခြေရှိ သဲသောင်ပြင်များသည်လည်း အလွန်ကျယ်ပြန့်နူးညံ့၍၊ မော်တော်ကားပြိုင်ပွဲများ အတွက် စမ်းသပ်ရာဌာနအဖြစ် အသုံးပြုကြလေသည်။

ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်၏ မြို့တော်မှာ တယ်လဟတ်ဆီးမြို့ဖြစ်၍၊ ၁၉၅၁ ပြည့်နှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရလူဦးရေ ၂၇၂၃၇ ရှိလေသည်။ အရှေ့ဘက်ကမ်းခြေရှိပမ်းဖီချ၊ မိုင်ယာမီ၊ ဂျက္ကဆန်ဗီးစသောရေချိုးဆိပ်မြို့များသည် လူအများဆောင်းခိုအပန်းဖြေရာစခန်းမြို့များဖြစ်ကြသည်။ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ပြည်နယ်များမှအပန်းဖြေလာရောက်ကြ သူများ ပြားလှ၍၊ ဧည့်ကြိုလုပ်ငန်းသည် လည်းဖလော် ရီဒါပြည်နယ်၏ ဝင်ငွေကောင်းသော လုပ်ငန်းတစ်ခုဖြစ်လေသည်။

ဖလော်ရင့်မြို့။ ။အီတလီကျွန်းဆွယ်၏မြောက်ပိုင်း၊ အလယ်လောက်တွင်ရှိ၍ အက်ပနိုင်းတောင်ခြေရင်းမြို့ဖြစ်သောဖလော်ရင့်မြို့သည် တပ်စကနီတိုင်း၏ရုံးစိုက်မြို့ကြီးဖြစ်သည်။ ထိုပြင် အီတာလျံအလယ်ခေတ် ယဉ်ကျေးမှုမြို့တော်ဖြစ်၍၊ အီတာလျံတို့က ဖီရင်ဇေလာဗယ်လာ (၀၁) လှတန်ဆောင်မြို့တော်ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ခေါ်လည်းခေါ်ထိုက်ပါပေသည်။ ရေအယဉ်တသွင်သွင် စီးဆင်းလျက်ရှိသော အာနီးမြစ်၏ ဝဲယာနစ်ဖက်ကမ်းလုံးပေါ်တွင်မြို့တည်ထားရာ ထက်ဝန်းကျင်မှာ မိုင်းမိုင်းညိုညို တောင်တန်းစွယ်တို့ ဝိုင်းရံနေသည်။ အနီးအနားတစ်ဝိုက်သည်လိမ္မော်ခြံ၊ စပျစ်ခြံ၊ ပန်းမာလ်ဥယျာဉ်တို့ဖြင့် သာယာလှပလှပေသည်။ မြို့တွင်း၌လည်း အလယ်ခေတ်ယဉ်ကျေးမှုအဆောက်အအုံတို့ဖြင့် သိုက်မြိုက်စည်ကားလှသဖြင့် နှစ်လိုဖွယ်ရာ တင့်တယ်လှပသောအီတာလျံမြို့ကြီးတစ်မြို့ပေတည်း။

ဖလော်ရင့်မြို့သည် ရာသီဥတုမျှတကောင်းမွန်၍ မြေဩဇာထက်သန်သဖြင့် စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသောဒေသ၏

အချက်အချာမြို့ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့်သစ်သီးသစ်နှံ အများအပြားထွက်၍ ဝိုင်လုပ်ငန်းများရှိသည်။ သို့သော် ခေတ်နှင့်နှိုင်းစာလျှင်၊ စက်မှုလုပ်ငန်းနည်းပါးသည်။ အလှအပကျောက်စီလက်ဝတ်ရတနာ၊ကြွေထည်လုပ်ငန်းစသောလက်မှုအနုပညာလုပ်ငန်းကိုလည်း လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အလယ်ခေတ်နိုင်ငံသမိုင်းအတွက်အရေးပါ၏။ရီနေဆွန်းခေါ် ဉာဏ်သစ်အရေးပုံခေတ်အနုပညာလက်ရာတို့ ထွန်းကားခဲ့သော မြို့ဖြစ်သဖြင့်၊ ဗဟုသုတရှာမှီးလိုသူ သုတေသီများ၊ကျောင်းသူကျောင်းသားများ အမြောက်အမြား လာရောက် လည်ပတ်ကြသည်။ ထိုကြောင့်မြို့ကို ဗန်းပြည့်ကြီး ဧည့်ခံလုပ်ငန်းဖြင့်လည်း မြို့သူမြို့သားအမြောက်အမြား စီးပွားရှာကြလေသည်။

မြို့ထဲတွင် လှပခန့်ညားကျော်ကြားလှသော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးများ၊ ကျောက်သားနန်းတော်များ၊ ခန်းမဆောင်များစသည့် အလယ်ခေတ်နှင့် ရီနေဆွန်းခေတ် အနုပညာလက်ရာမွန် အဆောက်အအုံကြီးများရှိသည်။ ကမ္ဘာကျော်အနုပညာခန်းမဆောင်ကြီးနှစ်ဆောင်ဖြစ်သော အွတ်ဖီဇီနှင့် ပစ်တီးကျောက်သားနန်းတော်ကြီးတို့ကို ကျောက်သားပေါင်းကူးတံတားဖြင့် ဆက်သွယ်ထားလေသည်။

ဖလော်ရင့်မြို့သည် ကျော်ကြားလှသောအနုပညာရှင်ကြီးများ ပေါ်ထွန်းရာဒေသလည်းဖြစ်သည်။ ထိုအနုပညာရှင်ကြီးများ၏ လက်ရာများကိုလည်း သိုမှီးထိန်းသိမ်းထားသည်။ ရီနေဆွန်းခေတ်၏ခေါင်းဆောင် ပိသုကာအကျော်အမော်ကြီးများဖြစ်ကြသောဂျော်တို၊ ဖိလစ်ပိုဗရူနဲလတ်စကီတို့၏လက်ရာ ခေါင်းလောင်းမျှော်စင်၊ ခုံးအထွတ်နှင့်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းစသော အဆောက်အအုံများကိုလည်းကောင်း၊ ခေတ်ပြိုင်ပေါ်ထွန်းခဲ့ကြသောရုပ်ထုဆရာအကျော်အမော်ကြီးများဖြစ်ကြသည့် ဂီဗာတီ၊ လူကားဒေလာရီဗျာ၊ မိုက်ကယ်အန်ဂျလိုနှင့် အခြားဖလော်ရင့်ဇာတိအနုပညာသည်များ၏လက်ရာကောင်း လက်ရာမွန်များကိုလည်းကောင်း တွေ့နိုင်ကြပေသည်။

ဖလော်ရင့်မြို့သည် ကျော်ကြားလှသော အလယ်ခေတ်ပုံပြင် ဝတ္ထုရေးဆရာ ကြီးများ၊ စာဆိုတော်ကြီးများဖြစ်သော ဒန်တီ၊ပီးထရတ်နှင့်မိုကာချိုတို့၏ ဇာတိဌာနေလည်း ဖြစ်ပေသည်။ထို့ကြောင့်ပင်ဖလော်ရင့်မြို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ကြီးများ၏ မြို့တော်ဟူ၍လည်း ခေါ်ကြသည်။

ဖလော်ရင့်မြို့သည် ရှေးမြို့တစ်မြို့ဖြစ်၍၊ အီထရပ်စကန်လူမျိုးတို့သည် ဘီစီ၁၀၀၀ ခန့်က အခြေစိုက်ခဲ့ကြောင်းသိရသည်။ ရှေးအခါက စစ်လမ်းကြောင်းကျခဲ့သဖြင့် မကြာခဏမြို့ပျက်ခဲ့ရသည်။အေဒီ ၁၁ရာစုနှစ်လောက်တွင် တပ်စကနီပြည်နယ်၏ မြို့တော်ဖြစ်လာသည်။၁၂ ရာစုနှစ်နှင့် ၁၃

www.foreverspace.com.mm

အီတလီနိုင်ငံ ဖလော်ရင့်မြို့၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ရာစုနှစ်အတွင်း ပုပ်ရဟန်းမင်းဂိုဏ်းသားနှင့် ဂျာမန်ဧကရာဇ် လိုလားသူ ဂိုဏ်းသားတို့၏ ပဋိပက္ခပွဲဆင်နွှဲရာ စစ်တလင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် မြောက်ဘက်မှ အက်ပနိုင်းတောင် တန်းကြီးကြီးကြံ့ခံနေသဖြင့် ဂျာမန်စစ်သည်တော်တို့ လွယ် ကူစွာ မကျူးကျော်နိုင်ခဲ့ပေ။

အလယ်ခေတ်က ဖလော်ရင့်မြို့ကြီး ချမ်းသာကြွယ်ဝ လာ ခဲ့ခြင်းမှာတောင်ကြားလမ်းနှစ်ခုအနီး တည်ရှိခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သည်။ တောင်ကြားလမ်းတစ်ခုအားဖြင့် ပိုးမြစ် ဝှမ်းရှိ ကြွယ်ဝသောမြို့ကြီးများနှင့်ဆက်ဆံရသည်။ အခြား တစ်ခုအားဖြင့် ဂျာမန်နှင့် ဆက်ဆံရသည်။ ၁၃၀၄ ခုနှစ် တွင် မီးအကြီးအကျယ်လောင်ပြီးနောက် သိုးမွေးလုပ်ငန်း တွင် အချက်အချာမြို့ကြီးဖြစ်လာကာ၊ အလွန်ကြွယ်ဝလာ သည်။ ကုန်သည်မျိုးဖြစ်သော မဲဒီချီတို့ သိုးမွေးလုပ်ငန်းဖြင့် အလွန်ချမ်းသာလာကာ ဩဇာကြီးလာကြသည်။ ၁၄ ရာစုနှစ်အစပိုင်း မဲဒီချီမျိုးရိုးတို့ စိုးမိုးစဉ်၊ ဖလော်ရင့်မြို့သည် စာပေနှင့်ယဉ်ကျေးမှုဖက်၌ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့ သည်။ မဲဒီချီမျိုးဖြစ်သော လောရင်ဇိုသည် စာပေနှင့် အနုပညာတို့ကို လွန်စွာချီးမြှင့်သဖြင့်၊ ထိုစဉ်က ဖလော်ရင့် သည် ရီနေဆွန်းအနုပညာမြို့တော်ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ လော် ရင်ဇိုလွန်ပြီးနောက်၊ ၁၄၉၂ ခုနှစ်တွင် ဆားဗိုနာရော်လာ

ခေါင်းဆောင်၍၊ မဲဒီချီတို့၏စိုးမိုးမှုကို တွန်းလှယ်ဖယ် ရှားပစ်ပြီးလျှင် ဖလော်ရင့်ကိုသမ္မတပြည်နယ်အဖြစ် ပြန် လည်ရောက်ရှိစေသည်။ (ဆားဗိုနာရော်လာဂျီ-ရှူ။) သို့ သော် မဲဒီချီ မျိုးရိုးတို့သည် မကြာခဏ တန်ခိုးပြန်ထ၍ ဖလော်ရင့်ကို စိုးမိုးပြန်ယင်း နှင်ထုတ်ခံရပြန်ယင်းဖြစ်ခဲ့ သည်။ မဲဒီချီမျိုးရိုးတို့၏ စိုးမိုးမှုသည် ၁၇၃၇ ခုနှစ်တွင်မှ အဆုံးသတ်သည်။ (မဲဒီချီ-ရှူ။) ဖလော်ရင့်သည် အီတလီ နိုင်ငံကို ထူထောင်ခါစအခါက မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့သေးသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက အပိုင်းခံရ၍၊ စိန်ပြောင်းအ မြောက်ဒဏ်တို့ကြောင့် အလယ်ခေတ် အဆောက်အအုံ များစွာပျက်စီးခဲ့သည်။ အားနိုးမြစ်ကိုကူးရန် ဆောက်လုပ် ထားသော ကျောက်သားတံတားခြောက်ခုအနက် ငါးခု ပျက်စီးသွား၍၊ ပွန်တေဗက်ချို တံတားတစ်ခုသာလျှင် ကျန်ခဲ့သည်။ ယင်းတံတားကြီးသည် ဘေးတစ်ဖက်တစ် ချက်တွင် ဆိုင်ခန်းများတည်ခင်းထားသဖြင့် ထူးခြားကျော် ကြားလှပေသည်။

ဖလင်းမင်းဆာအယ်လက်ဇန္ဒာ (ခရစ် ၁၈၈၁-၁၉၅၅)။

ပင်နီဆလင်ဆေးကို စတင်တွေ့ရှိသူတစ်ဦးဖြစ်သော စကော့ တလန်ပြည်သား ဗက်တီးရီးယားဗေဒဆိုင်ရာ သိပ္ပံကဝိ ကြီးဖြစ်သည့် ပါမောက္ခ ဆာအယ်လက်ဇန္ဒာ ဖလင်းမင်း သည် အဲရှိုင်ယာနယ်၊ ဒါးဗဲမြို့ကလေးတွင် ၁၈၈၁ ခုနှစ်က ဖွားမြင်၍၊ ကီလမန်နော့ ပညာဗိမာန်ကျောင်းတွင် ပညာ သင်ကြားခဲ့သည်။ ထိုနောက် လန်ဒန်မြို့ စိန်မေရီဆေးရုံ ကြီးနှင့် တွဲဖက်ထားရှိသော ဆေးသိပ္ပံသို့တက်ရောက် သင် ကြားခဲ့ပြီးလျှင်၊ ၁၉၀၈ ခုနှစ်၌ ဆရာဝန်ဘွဲ့ထူးကို ထူးချွန် စွာဆွတ်ခူးခဲ့၍၊ ဆုတံဆိပ်များရရှိခဲ့သည်။

၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် ပထမကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ ဘုရင့်ဆေးတပ်မတော်သို့ ဗိုလ်ကြီးအဆင့်အတန်းဖြင့် ဝင်ရောက်အမှုထမ်းခဲ့သည်။ စစ်ပြီးသောအခါ စိန်မေရီဆေး သိပ္ပံတွင် ပြန်လည်အမှုထမ်း၍၊ မကြာမီဗက်တီးရီးယား ပညာ ဘာသာရပ်တွင် ပါမောက္ခဖြစ်လာသည်။ ပါမောက္ခ ဖလင်းမင်းသည် ဆေးပညာဖက်ဆိုင်ရာ သုတေသနအမျိုး မျိုးကို ပြုလုပ်ခဲ့၍၊ ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူးနှင့် ဆုတံဆိပ် အမျိုးမျိုး ရရှိခဲ့သူဖြစ်သည်။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်ခန့်မှစ၍ အနာရောဂါများ ကိုကုသရာတွင် အလွန်အစွမ်းထက်သော ဆေးစွမ်းကောင်း တစ်မျိုးကို အစားအစာများတွင်တက်နေတတ်သည့် မှိုမှရ နိုင်ကြောင်းသိလွန်စေရာတွင် အထူးအားရှိခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် မနားမနေ ရှာဖွေစမ်းသပ်ခဲ့ရာ၊ ၁၉၄၃ခုနှစ်သို့ရောက်သောအခါ၊ ထို စမ်းသပ်မှုသည် အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။ သူ၏စမ်းသပ် အောင်မြင်မှုမှရရှိခဲ့သောဆေးစွမ်းကောင်းမှာ ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်အတွင်းမှစ၍၊ ကိုယ်တွင်းကိုယ်ပ အနာရောဂါအမျိုး

ပေါင်းများစွာကို ပျောက်ကင်းချမ်းသာစေသော ပင်နီဆလင် ဖင်ဖြစ်သည်။ (ပင်နီဆလင်-ရှု။)

ယခုအခါတွင် ပင်နီဆလင်၏တန်ခိုးကို ကမ္ဘာအနှံ့ အပြားသိရှိ သုံးစွဲလျက်ရှိကြရာ၊ ပါမောက္ခဖလင်းမင်း၏ စွမ်းဆောင်ချက်သည် မည်မျှတန်ဖိုးများကြောင်း သိရှိနိုင် ပေသည်။ သူ၏ထူးချွန်သောစွမ်းဆောင်ချက်များကို အသိအမှတ်ပြုသောအားဖြင့် ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင်တော်ဝင် အသင်းကြီး၏ ဂုဏ်ထူးဆောင် အသင်းသားများအဖြစ် ရွေးချယ် တင်မြှောက်ခြင်း ခံခဲ့ရရုံမက၊ ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ဆာဘွဲ့ဖြင့် သူကောင်းပြုခြင်းကို ခံယူခဲ့ရသည်။ ထိုမျှသာ မကသေး၊ ၁၉၄၅ခုနှစ်တွင် ဆေးပညာဆိုင်ရာ နိဗ္ဗာန်ဆု ကြီးကိုလည်း ပင်နီဆလင်ဆေးကို သူနှင့်တွဲဖက်တွေ့ရှိခဲ့သူ ဆာဟောင်းဝပ်ဝန် ဖလိုရီနှင့် တွဲဖက် ရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် အနုပညာတော်ဝင်အသင်းကြီးက အဲလဗတ် ရွတ်ဆိပ်ချီးမြှင့်သည်ကို ခံခဲ့ရပြန်သည်။ ထို့နောက် ခွဲစိတ် ကုဆရာဝန် အတတ်သင်ဘုရင့်သိပ္ပံကျောင်းမှ ဂုဏ်ထူး ဆောင်ရွတ်ဆိပ်ကိုလည်း ရရှိခဲ့သည်။

၁၉၄၈ခုနှစ်မှစ၍ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်တွင် ဗက်တီးရီး ယားဗေဒဆိုင်ရာ ဂုဏ်ထူးဆောင် ပါမောက္ခအဖြစ် အပ်နှင်း ခြင်းခံရသည်။ ၁၉၅၂ခုနှစ်တွင်အက်ဒင်ဗာရာတက္ကသိုလ်၏ ပါမောက္ခချုပ်အဖြစ်ခန့်ထားခြင်းခံရ၏။ ဆေးစွမ်းကောင်း တစ်လက်ကိုဖော်ထုတ်၍ လူ့လောကသားတို့၏အကျိုးကို ပြုခဲ့သောပါမောက္ခချုပ်ဖလင်းမင်းသည် ၁၉၅၅ခုနှစ် မတ်လအတွင်းအသက်၇၃နှစ်အရွယ်တွင်ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖလိုင်းကက်ချာငှက်။ ။မျိုးစိတ်ပေါင်း ၃၀၀ခန့်ပါ ဝင်သည့် မတ်ဆီကပီဒီးမျိုးရင်းဝင်ငှက်များကို ဖလိုင်းကက် ချာငှက်ဟုခေါ်သည်။ယင်ကောင်များနှင့် အခြားပိုးကောင် များကို ဖမ်းယူစားသောက်တတ်သောကြောင့် ယင်ဖမ်း ကောင်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော ဖလိုင်းကက်ချာဟူသည့် အင်္ဂလိပ်အမည်ဖြင့်တွင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် အမျိုး ကွဲပြားသည်နှင့်အမျှ အသွေးအရောင်အမျိုးမျိုးရှိသဖြင့် ကြည့်၍လှသည်။ ဖလိုင်းကက်ချာငှက်မျိုးကို ကမ္ဘာ ဟောင်းတွင် အနှံ့အပြားတွေ့နိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံပေါက် ယင်းငှက်မျိုးအချို့သည် တစ်နေရာတည်းတွင် အတည် တကျနေတတ်ကြသော်လည်း၊ အချို့သည် ရာသီအလိုက် နေရာပြောင်း၍နေတတ်ကြသည်။ အများအားဖြင့် အပူ ပိုင်းနှင့်ခြောက်သွေ့သောဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌တွေ့ရှိကြရသော စာဖြူစာမဲ၊ အောင်စာ စသောငှက်များသည် ဖလိုင်းကက်ချာမျိုးတွင် အပါ အဝင်ဖြစ်သည်။ (စာဖြူစာမဲ။အောင်စာငှက်-ရှု။)

ဖလိုင်းကက်ချာငှက်မျိုးတွင် အားလုံးလိုလိုပင်အကောင်

ငယ်၍အပျံပေါ့သည်။ သူတို့၏ အစာဖြစ်သောပိုးကောင် ကို ဖမ်းရာ၌အလွန်ဖျတ်လတ်ပေါ့ပါးသည်။ နှုတ်သီးသည် ပြား၍နှုတ်သီးအရင်းတွင် အမွေးရှည်၍ခတ်ကြမ်းကြမ်း ရှိသည်။ ခြေထောက်သည် အခြားငှက်များလောက် မသန် စွမ်းသဖြင့်၊ မြေပေါ်တွင်ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် မလျှောက်နိုင် ချေ။ အတောင်သည်ရှည်၍အဖျားသွယ်သည်။ အချို့ဖ လိုင်းကက်ချာငှက်မျိုး၏အမြီးသည် အတောင်လောက် မရှည်ဘဲ အချို့ငှက်မျိုး၏အမြီးသည်အလွန်ရှည်သည်။ အ ချို့မူကား ယပ်တောင်သဖွယ် ဖြန့်ကား၍ရသဖြင့်၊ အလွန် လှသည်။ ယင်းတို့သည် အများအားဖြင့် အစုအဖွဲ့၍ မနေတတ်ချေ။ တိတ်ဆိတ်စွာ တစ်ကောင်ချင်းနေတတ်၍၊ ပိုးကောင်ကလေး အနည်းငယ်မှတစ်ပါး၊ အခြားမည် သည်ကိုမျှ မစားတတ်ချေ။

ယင်းငှက်မျိုးတို့သည် ပိုးမွှားများကို ဖမ်းစားလေ့ရှိရာ၊ လယ်ကွင်းထဲနှင့် သစ်ပင်များပေါ်တွင်အတွေ့ရများသည်။ အချို့သည် နားသည့်နေရာကို အတည်တကျထား၍၊ အစာ ရှာဖွေပြီးနောက် ထိုနေရာသို့ပြန်လေ့ရှိသည်။ တောင်ပံကို ဖွင့်ချည်ပိတ်ချည်ပြုကာပျံသန်းယင်းပင် ပိုးမွှားများကို ကျင် လျင်စွာဖမ်းယူစားသောက်နိုင်သည်။ အသိုက်ကို သစ်ပင် မြင့်မြင့်ပေါ်၌ နူးညံ့သောမြက်၊ သစ်ရွက်၊ ရေညှိ၊ လျှော်မျှင် တို့ဖြင့် ခိုင်မြဲသပ်ရပ်လှပစွာ ပြုလုပ်တတ်ကြသည်။

ဖလန်းဒါးနယ် ။ ။ဖလန်းဒါးနယ်သည် အလယ်ခေတ်က ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ဥရောပပြည်ငယ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုပြည် ငယ်သည် ဒိုဗာရေလက်ကြားမှ စက္ကမြစ်ဝအထိ၊ မြောက်ပင် လယ်ကမ်းခြေတစ်လျှောက်တည်ရှိခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင်မူ ဖလန်းဒါးနယ်၏မူလအသွင်ပျောက်ကာ အပိုင်းပိုင်းကွဲ၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံအတွင်း၌လည်းကောင်း၊ ဘယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံ အတွင်း၌လည်းကောင်း၊ နယ်သာလန်နိုင်ငံအတွင်း၌လည်း ကောင်း၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသစီ ပါဝင်နေသည်။ အခြားနိုင်ငံ များတွင်ပါဝင်သွားသောဖလန်းဒါးနယ်၏ အစိတ်အပိုင်းတို့ သည် မူရင်းအမည်ပျောက်နေကြသော်လည်း၊ ဘယ်လ်ဂျီ ယမ်နိုင်ငံအတွင်း၌ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းသည် ယခုတိုင် အရှေ့ဖလန်းဒါးတိုင်းဟု ခေါ်တွင်လျက်ပင် ရှိသေးသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံအတွင်း၌ ပါဝင်သောအစိတ်အပိုင်းမှာယခု နောဒန်နှင့် ပါးဒါကဲလေး စီရင်စုများဖြစ်သည်။ နယ်သာလန် နိုင်ငံအတွင်းပါဝင်သည့် ဖလန်းဒါးနယ်အစိတ်အပိုင်းမှာ ဇီလန်နယ်၏တောင်ပိုင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဖလန်းဒါးနယ် သည် အပိုင်းပိုင်းကွဲသွားသော်လည်း ဖလင်းမင်းလူမျိုးတို့ ကမူ မိမိတို့၏ဇာတိမျိုးရိုးကိုမတိမ်ကောစေဘဲ မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းထားရန် ကြိုးစားခဲ့ကြလေသည်။ ရောမအင်ပိုင်ယာပြိုကွဲပျက်စီးသွားပြီးနောက်တွင် ဖလင်း

မင်းတို့သည် ရိုင်းမြစ်အောက်ပိုင်းတွင် အခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဖလန်းဒါးနယ်တို့သည် ဇရာစုနှစ်များတွင် နေရာစုလူ မျိုးပင်လယ်ဓားပြများ လာရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းကို မကြာခဏခံရသည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့နယ်ကို ကြီးမှူးအုပ်ချုပ်ရန် ဗော်လဒွင်(ပထမ)ဆိုသူကို ၈၆၂ ခုနှစ်တွင် နယ်စားတင် မြှောက်ကြလေသည်။ အင်္ဂလန် ပြည်ရှင် ပထမဝီလျံ၏ မိဖုရား မတီလဒါသည် ဖလန်းဒါးနယ်စား ပဉ္စမဗော် လဒွင်၏ သမီးတော်ဖြစ်လေသည်။

ရှေးအခါက ဖလန်းဒါးနယ်တွင် သိုးမွေးထည် ရက်လုပ်ငန်းအကြီးအကျယ် ထွန်းကားခဲ့သည်။ သိုးမွေးအရောင်းအဝယ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အထူးသဖြင့် အင်္ဂလန်ပြည်နှင့် ပိုမိုအဆက်အသံများခဲ့သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥရောပ အခြားနေရာများထက် ဖလန်းဒါးတွင် မြို့ကြီးပြကြီးများ ပိုမိုထွန်းကားခဲ့လေသည်။ ၁၃ ရာစုနှစ် နှင့် ၁၄ ရာစုနှစ်များတွင် ဖလန်းဒါးနယ်သည် ဥရောပ၏ ဈေးဖြစ်ခဲ့သည်။ အနံ့တွပ်မြို့သည် ဈေးမြို့တော်ကြီးများကျင်းပ၍၊ ချမ်းသာကြွယ်ဝလာပြီးလျှင်ကျော်ကြားလာခဲ့သည်။ အီးပရား၊ ဗရဂျနှင့်ဂင်မြို့ကြီးများသည်လည်း ကုန်သွယ်မှုဖြင့်ကျော်ကြားလာသောဖလန်းဒါးမြို့များဖြစ်လေသည်။ ထိုခေတ်အခါက ဖလန်းဒါးတွင် စာပေ၊ ပန်းချီ၊ ဗိသုကာစသောယဉ်ကျေးမှု အနုပညာများလည်း တိုးတက်ထွန်းကားလာသည်။

ဖလန်းဒါးနယ်စားတို့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့်ရောမသာသနာစောင့်နိုင်ငံတော်၏ ထီးရိပ်နန်းရိပ်ကိုခိုလှုံကြရသည်။ ၁၃ ရာစုနှစ်တွင်မူ ဗာဂန်ဒီနယ်စားကြီးဖိလစ်သဗိုးနှင့် ဖလန်းဒါးနယ်စားဒုတိယလူဝီ၏ သမီးမာဂရက်တို့ လက်ထပ်သဖြင့်ဖလန်းဒါးနယ်သည်ဗာဂန်ဒီနှင့်ပူးပေါင်းမိသည်။ ၁၄၇၇ ခု၌ ဩစတြီးယန်းဧကရာဇ်ပထမမက္ကာဆီမီလျံနှင့် ဗာဂန်ဒီမင်းသမီးမေရီတို့လက်ဆက်ခဲ့ရာတွင် ဖလန်းဒါးနယ်သည် ဩစတြီးယားနိုင်ငံတွင်းသို့ ပါခဲ့ရပြန်သည်။ ထိုနောက်တွင် ဖလန်းဒါးနယ်သည် ဩစတြီးယားမင်းရိုးမှ စပိန်အဆက်အနွယ်တို့၏ လက်တွင်းသို့ရောက်ခဲ့ပြန်သည်။ ၁၇ ရာစုနှစ် တစ်လျှောက်လုံးတွင်ဖလန်းဒါးနယ်သည် ဥရောပနှင့်အင်္ဂလန်အကြား စစ်လမ်းကြောင်းကျခဲ့သဖြင့် စစ်မြေပြင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၆၄၈ ခုနှစ်တွင် စပိန်ကဟော်လန်အား ဖလန်းဒါးအရှေ့မြောက်ပိုင်းကိုပေးသည်။ ၁၆၆၀ ပြည့်နှစ်နှင့် ၁၆၈၀ ပြည့်နှစ်များအကြားတွင် ပြင်သစ်ပြည်ရှင်လူဝီ (၁၄)သည် ဖလန်းဒါးအနောက်ပိုင်းကိုသိမ်းယူသည်။ ထိုဒေသတွင်လီ၊ ဗလင်းဆယင်၊ ဒွေးနှင့်ဒန်းကတ်မြို့များ ပါဝင်၍ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ပြင်သစ်နိုင်ငံကျဆုံးသည်အထိ၊ အထည်ရက်လုပ်ငန်း၏ အချက်အခြာဒေသဖြစ်ခဲ့သည်။ ဖော်ပြခဲ့သောမြို့များသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက စစ်ဒဏ်ကြောင့် အပျက်အစီးများခဲ့လေသည်။

၁၈၃၂ ခုနှစ်တွင် ဘယ်လ်ဂျီယမ်သည် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံဖြစ်လာသောအခါ ဖလန်းဒါးနယ်အလယ်ပိုင်းသည် ထိုနိုင်ငံသစ်အတွင်းပါဝင်ခဲ့သည်။ ဘယ်လ်ဂျီယမ်အရှေ့ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းဒေသများတွင် ပြင်သစ်ဘာသာကို ပြောဆိုသုံးစွဲသည်။ ဖလန်းဒါးနယ်ဘာသာကို အနောက်ပိုင်းတွင်သုံးစွဲသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံအတွင်း ဖလန်းဒါးနယ်ကျေးမှု ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ရေး၊ ထိန်းသိမ်းရေးကို ဆောင်ရွက်ကြ၍၊ အစိုးရကလည်း ဖလန်းဒါးနယ်ဘာသာကို ပြင်သစ်ဘာသာနှင့်တန်းတူ အခွင့်အရေးပေးသည်။

ဘယ်လ်ဂျီယမ်နိုင်ငံတွင်ရှိ အရှေ့ဖလန်းဒါးတိုင်း၏ ရုံးစိုက်ရာမြို့ကြီးမှာ ဂင်ဖြစ်သည်။ အနောက်ဖလန်းဒါးတိုင်းတွင် အီးပရားနှင့်အော့စတင်မြို့ကြီးတို့ ပါဝင်သည်။ ရုံးစိုက်ရာမြို့မှာ ဗရဂျမြို့ဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်းသည် စိမ့်တောမြေပြန့်ဖြစ်သည်။ ထိုဒေသရှိ လူဦးရေတဝက်ခန့်သည် ဘီသွာလျှော်ပင်စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်း၊ အထည်လုပ်ငန်းနှင့် ဇာလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ အရှေ့ဖလန်းဒါးတိုင်းသည် အလွန်မြေဩဇာထက်သန်၍၊ ကောက်ပဲသီးနှံ၊ အာလူးနှင့် ဘီသွာလျှော်ပင်တို့စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသည်။ ပထမနှင့်ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးများအတွင်းက ဘယ်လ်ဂျီယမ် ဖလန်းဒါးဒေသများတွင် ပြင်းထန်သောတိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားခဲ့လေသည်။

ဖလံတောင်ငူပင် ။ ။ ဖလံတောင်ငူပင်သည် ရာသီအလိုက် တစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ပေါ်သော အပင်စားဟင်းသီးဟင်းရွက်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ မိုးဦးကျစ၊ မိုးတစ်ဖြိုက်နှစ်ဖြိုက်ရွာပြီးနောက်တွင် ဖလံတောင်ငူပင်များပေါ်သည်။ တောလက်ကျေးရွာများတွင် ဖလံတောင်ငူပင်ပေါ်ချိန်ကျလျှင် လျှိုမြောင်ကြားနှင့်တောစပ်များသို့တပျော်တပါး ဖလံတောင်ငူပင်ချိုးရန်ထွက်ကြသည်။ ဂရုတစိုက်ပြုစုစိုက်ပျိုးခြင်းမရှိဘဲ၊ အလေ့ကျပေါက်တတ်သောအပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ဖလံတောင်ငူပင်ကို ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် ကော့စတပ် စပီယိုဆတ်ဟုခေါ်၍၊ ဇင်ဂျီဗာရေးစီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ချင်းပင်၊ ငွေပန်းပင်တို့ကဲ့သို့ ဥအတက်များရှိ၍ အကိုင်းအလက်ကင်းခဲ့သောပင်စည်အစို့တက်များမှ ထွက်ပေါက်သည်။ လူသူမနီးသောတောကြိုလျှိုကြားများတွင်ပေါက်သော အရိုင်းပင်တို့သည် လူတစ်ရပ်ကျော်မျှမြင့်သည်။ ဖလံတောင်ငူပင်ကို အစို့ထွက်စအချိန်တွင်ချိုး၍၊ အပေါ်ခွံများ၊ အမြွေးများသင်ပစ်ပြီးလျှင် အနံ့ပိုင်းကို ထုရိုက်ချက်ပြုတ်စားကြသည်။ ချိုဆိမ့်သောအရသာရှိသည်။ အချိုချက်၊ ဆီပြန်ချက်ချက်၍စားသည်။ အချိုက ချဉ်ရည်လည်းချက်စား၍ ချဉ်ဖတ်လည်းထည့်ကြသည်။

ဖလံတောင်ငူပင်တွင် အဆစ်ကလေးများရှိ၍၊ အဆစ်တွင်အရွက်များအလဲလိုက်ရှိသည်။ အရွက်တို့၏ ပုံသဏ္ဍာန်

www.foreverspace.com.mm

ဖလံတောင်ဈေးပင်၏ အဖူးအပွင့်နှင့် အရွက်များ

သည် ဘဲဥပုံခပ်လျားလျားရှိ၍၊ အရွက်ဖားကြီးများဖြစ်ကြသည်။ အပွင့်တို့သည် အဖြူရောင်ဖြစ်၍၊ ဝတ်ဆံအဝါနုရောင်ဖြစ်သည်။ ဝတ်ဆံမသုံးခုရှိသည်။ အပွင့်သည် ငွေပန်းအပွင့်နှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ ငွေပန်းပွင့်သကဲ့သို့ပင် အပင်ထိပ်ဖျားရှိ ထိပ်ဖူးအပွင့်အုံ့မှ အပွင့်များ တစ်ပွင့်ချင်း ထွက်၍ပွင့်ကြသည်။ ပွင့်ချပ်သည် အခြားမရှိဆက်စပ်နေသည်။ အသီးတို့သည် လုံးဝန်းသောသဏ္ဍာန်ရှိသည်။

ဖလံတောင်ဈေးအမြစ်သည် အနံ့ပြင်း၍စူးရှသောအရသာရှိသည်။ ဆတ်၍ ကျိုးပဲ့လွယ်သည်။ ယင်းအမြစ်သည် အဆုတ်ပြန်ရောင်နာ၊ အဖျားရောဂါနှင့်ဒုလ္လရာဂါများအတွက် ဆေးဖက်ဝင်သည်။ ဖလံတောင်ဈေးပင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်၌ ပေါက်ရောက်လေသည်။

ဖလံပင်။ ။ဖလံပင်သည် သစ်ပင်ငယ်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် ဗော်ဟီးနီးယားရစ်မိုဆာဟုခေါ်သည်။ အကိုင်းအလက်များစွာထွက်တတ်၍ ကောက်ကောက်ကွေးကွေးရှိတတ်သည်။ များသောအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ အပူပိုင်းဒေသနှင့် မြေပြန့်သစ်တောများတွင် ပေါက်ရောက်တတ်သည်။ ဖလံသားသည်ညို၍၊ အညိုရင့်ရောင်အကွက်များလည်းပါသည်။ အသားမာသည်။ ဖလံသားကို အဆောက်အအုံဆောက်လုပ်ရန်လည်းကောင်း၊ ထွန်တုံး၊ လှည်းပုံတောင်း၊ လှည်းထမ်းပိုးစသည့် ပစ္စည်းများပြုလုပ်ရာ၌လည်းကောင်း သုံးကြသည်။ ဖလံသားကုဗတစ်ပေလျှင် ၄၆ ပေါင်လေးသည်။ ဖလံပင်မှ အခေါက်ကို ကြိုးကြမ်းများ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်း။ ။ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းသည် ပါဏဗေဒအလိုအားဖြင့် ဖီနီကော့ပတာရဒီးမျိုးရင်းဝင် ငှက်မျိုးဖြစ်သည်။

ယင်းသည် ငှက်ကြားကဲ့သို့ ခြေတံလည်း ရှည်၍၊ ငန်းကဲ့သို့ ခြေအရေပြားဆက်သောရေတွင် ကျက်စားသည့်ငှက်မျိုးဖြစ်သည်။ ခြေတံရှည်၍၊ အရေပြားဆက် ခြေပြားရှိသောကြောင့် ရေထဲ၌သွားလာရန်လွယ်ကူ၍၊ လည်တံရှည်သောကြောင့်ရေထဲမှအစာကို နှိုက်ယူစားသောက်နိုင်သည်။ လမ်းလျှောက်သည့်အခါ ခြေနှစ်ဖက်ဖြင့်လျှောက်သော်လည်း၊ ရပ်နားနေသည့်အခါ ခြေတစ်ဖက်ထောင်ကာ တစ်ဖက်မ၍ နေတတ်လေသည်။

ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းတို့သည် ခြေတံ လည်တံရှည်သည့် အလျှောက် အရပ် ၄ပေခွဲ ၅ပေအထိမြင့်သည်။ အမွေးသည် ပန်းနုရောင်၊ သို့မဟုတ် နီရဲရဲအရောင်ဖြစ်သည်။ သူတို့၏ နှုတ်သီးသည် ကြီးမားရုံမက ပွ၍ကွေးနေသည်။ အစာစားသောအခါ နှုတ်သီးအပေါ်ခြမ်းသည် အောက်သို့ လည်သွားသည်အထိ လည်တံကိုလိမ်လိုက်ပြီးလျှင်၊ ထိုနှုတ်သီး အပေါ်ခြမ်းဖြင့် ရေထဲမှရွံ့နှစ်များကို ထိုးကော်ယူကာ စစ်ချလိုက်ရာ၊ အစာသက်သက် နှုတ်သီးထဲ၌ ကျန်ခဲ့သည်။ ဤနည်းဖြင့် ခရုမျိုးနှင့်အခြားသတ္တဝါငယ်များကို ရွေးချယ်စားသောက်ကြသည်။

ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းမျိုး ၆မျိုးရှိ၍၊ ကမ္ဘာအရပ်ရပ်ရှိ ပူနွေးသောဒေသတို့တွင် အနှံ့အပြားနေထိုင်ကြသည်။ ယင်းတို့ကို ရေတိမ်သောအိုင်များ၏ ကမ်းပါးတွင် တွေ့ရတတ်သည်။ ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းတို့သည် တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး ပုံပန်းသဏ္ဍာန်အားဖြင့် တူကြသော်လည်း၊ အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစုနှင့် အလယ်ပိုင်းအမေရိကပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်း တစ်လျှောက်တွင်နေကြသောဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းများက ပို၍လှသည်။ ယင်းတို့သည် ဥရောပ၊ အာရှ၊ အာဖရိက၊ တောင်အမေရိကတိုက်နှင့် အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစုတို့တွင် အများအားဖြင့် နေကြသည်။ ဥရောပတိုက်မှ ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းမျိုးသည် ဆောင်းရာသီ၌ အာဖရိကတိုက်သို့ သွားရောက် ခိုနေတတ်ကြသည်။

ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းတို့သည် အအုပ်ဖွဲ့ကာနေလေ့ရှိကြ၏။ တစ်ခါက အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတောင်ပိုင်း ပြည်နယ်တို့တွင် ယင်းငှက်မျိုးများစွာနေထိုင်ကြသော်လည်း၊ ယင်းငှက်တို့၏ အမွေးအတောင်နှင့်ဥများကို လူကြိုက်များသဖြင့် ဖမ်းယူစားသောက်သောကြောင့်၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းမျိုးပြုန်းမတတ်ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ရှေးအခါက ရောမလူမျိုးတို့သည် စားသောက်ပွဲကြီးတိုင်းတွင်ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းလျှာပန်းကို အမြတ်တနိုးထည့်တတ်ကြလေသည်။

ဖလမ္ဗင်ဂိုဏ်းတို့သည် အစုလိုက်နေထိုင်လေ့ရှိသည်သာမက၊ ပြောင်းရွှေ့သည့်အခါလည်း၊ အစုလိုက်ပင်ပြောင်းရွှေ့တတ်ကြသည်။ ပျံသန်းသည့်အခါလည်း၊ တစ်စုတဝေးကြီး ဝက်ခေါင်းထိုး ပျံသန်းတတ်သည်။ ထို့ပြင် ဖလမ္ဗင်ဂို

www.foreverspace.com.mm

ခြေတံရှည်၍ နှုတ်သီးကောက်သော ဖလမ္မင်ဂိုငှက်များ

ငှက်တို့သည် အသိုက်များ ပြုလုပ်ရာတွင်လည်း၊ အစုလိုက် နှံ့အိုင်များနှင့် ညွှန်ပျောင်းတောများ တစ်လျှောက်တွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။

ယင်းတို့သည် အသိုက်ကိုရှုံ့ဖြင့် ပြုလုပ်ကြ၏။ ရွံ့ဖြင့် တောင်ပိုကလေးဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပြီးမှ၊ တောင်ပိုထိပ်တွင် အခွက် ပြုလုပ်၏။ ထိုအခွက်ထဲတွင် ငှက်မသည် ဥများကို ဥလေသည်။ ဖလမ္မင်ဂို ငှက်ပေါက်ကလေးများသည်ဥခွံမှ ကျွတ်လျှင်ကျွတ်ခြင်းပင်၊ အလွန်လျင်မြန်စွာ ပြေးလွှားနိုင် ကြရုံမက၊ ရေလည်း ကူးနိုင်ကြ၏။ သို့သော် အတော် ကြီးပြင်း လာမှသာ ပျံသန်းနိုင်လေသည်။

ဖလမ်းမြို့။ ။ချင်းဝိသေသတိုင်း၊ မြောက်ပိုင်းချင်း တောင်ခရိုင်တွင်ပါဝင်သည့် ဖလမ်းနယ်၏နယ်ပိုင် ရုံးစိုက် ရာမြို့ဖြစ်သည့်အပြင်၊ ချင်းဝိသေသတိုင်း၏ မြို့တော်လည်း ဖြစ်၍၊ တိုင်းမင်းကြီးရုံးစိုက်ရာ၊ မြောက်ပိုင်းချင်းတောင် ခရိုင်ဝန်ရုံးစိုက်ရာလည်းဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရလက် ထက်ကလည်း ဖလမ်းမြို့သည် ချင်းတောင်ဒေသကို အုပ် ချုပ်ရသော နိုင်ငံရေးအရာရှိ၏ ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ဖလမ်းနယ်၏မြောက်ဘက်တွင် တီးတိန်နယ်၊ တောင်ဘက် တွင် ဟားခါးမြို့နယ်တို့ တည်ရှိလေသည်။

ဖလမ်းနယ်သည် တောင်ထူထပ်၍ ကုန်းပြန့် မြေပြန့်နည်း ပါးသည်။ ထို့ကြောင့်လယ်ယာမလုပ်နိုင်ကြဘဲ၊ တောင် ယာများသာလုပ်ကိုင်ကြသည်။ ထွက်ကုန်ဟူ၍ ပြောပ လောက်အောင် မရှိသေးသော်လည်း၊ ကော်ဖီပင်များကို ယခုအခါ အများအပြား စိုက်ပျိုးလျက်ရှိ၍၊ လိမ္မော်၊ စပျစ် စသည့်အပင်များကိုလည်း တိုးချဲ့စိုက်ပျိုးနေကြသည်။ နောင် ၃-၄ နှစ်ခန့်ကြာလျှင် ကော်ဖီစေ့များ အများအပြား ထုတ်လုပ်တင်ပို့နိုင်မည်ဟု ခန့်မှန်းရလေသည်။

ဖလမ်းနယ်တွင် တိုက်နယ် ၁၃နယ်နှင့်ရွာကြီး ၁၈၈ ရွာရှိသည်။ လူနေအိမ်ခြေ ၈၆၃၄ ရှိ၍ လူဦးရေ လေး သောင်းကျော်ရှိသည်။ ဖလမ်းနယ်ရှိ ချင်းလူမျိုးများကို အများအားဖြင့်လိုင်ချင်းလူမျိုးများဟုခေါ်ဆိုကြသည်။ ယောက်ျားများသည် ရှေးမြန်မာ ယောက်ျားများကဲ့သို့ ဆံပင်ရှည် ထား၍ သျှောင်ထုံးကြသည်။ စောင်ကိုလုံချည် အဖြစ်ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အမျိုးသမီးတို့သည်လည်း ဆံပင် ရှည်ထားကြသည်။ ထဘီကို ဒူးထက်လောက်ခပ်တိုတို ဝတ်ဆင်ကြ၍၊ လည်ပင်းပေါက်ချွန်းချွန်းရှိသောအင်္ကျီ ကိုယ်ထည် ရှည်ရှည်ပွပွကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ သို့သော် များသော အားဖြင့် မိမိတို့အိမ်တွင်းဖြစ် ပစ္စည်းများကိုသာ ဝတ်ဆင် လေ့ရှိကြသည်။ ယခုအခါတွင်မူ အများအားဖြင့်

ဖလမ်းမြို့

မြန်မာ့ယောကျ်ား၊ မိန်းမတို့ကဲ့သို့ပင် ဝတ်စားဆင်ယင် ယာကြလေပြီ။

မဏိပူရမြစ်သည် ဖလမ်းနယ်ကိုဖြတ်သန်းသွားရာ၊ ဖလမ်းမြို့သည် ထိုမြစ်၏ယာဖက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိ သည်။ ပင်လယ်ရေပြင်မှ အမြင့်ပေ ၅၀၀၀ကျော်တွင် တည်ရှိ၍၊ ရာသီဥတုအေးချမ်းသည်။ မိုးရေချိန်လက်မ ၅၀မှ၆၀ ထိရွာသွန်းသည်။ တောင်ကမ်းပါးယံ၊ တောင် စောင်းတွင် မြို့တည်ထား၍ မြို့အကျယ်အဝန်းမှာ အလျား ၁ မိုင်ခွဲခန့်နှင့် အနံ ၆ ဖာလုံခန့်ရှိသည်။ လူနေ အိမ်ခြေ ၅၀၀ကျော်ခန့် ရှိ၍၊ လူဦးရေမှာ ၂၅၀၀ ခန့်ဖြစ်သည်။ မြို့နေလူထုသည် များသောအားဖြင့် အစိုးရရာထမ်း၊ မှုထမ်းများ၊ ကုန်သည်ဈေးသည်များသာ ဖြစ်ကြလေသည်။ မြို့ရှိလူဦးရေ ၁၀၀လျှင် ၉၆ မှာ ချင်းလူမျိုး၊ သုံးယောက်မှာ မြန်မာလူမျိုးဖြစ်၍၊ အခြားတရုတ်ကုလားစသည့်လူဦးရေ မှာ ၁ရာခိုင်နှုန်းခန့်ဖြစ်သည်။ ကိုးကွယ်ကြသည့်အယူဝါဒ တို့မှာ ခရစ်ယန် ၇၅ရာခိုင်နှုန်း၊ ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီ ၂၀ရာခိုင်နှုန်း ခန့်နှင့် အခြားအယူဝါဒီ ငါးရာခိုင်နှုန်းခန့် ဖြစ်လေသည်။

ဖလမ်းမြို့သည် အထက်ချင်းတွင်းခရိုင်ကလေးမြို့နှင့် ၇၃ မိုင်၊ တီးတိန်မြို့နှင့် ၇၃ မိုင်၊ ဟားခါးမြို့နှင့် ၄၄ မိုင် ကွာဝေးသည်။ ယင်းမြို့များနှင့် ယခုအခါ နှစ်လုံးပေါက်

ကားလမ်းများဖြင့် ဆက်သွယ်ထားရှိပြီးလျှင်၊ မော်တော် ကားလမ်းများကို တိုးချဲ့ ပြင်ဆင်ခြင်း၊ အခြားမြို့များနှင့် ကားလမ်းသစ်များ ဖောက်လုပ်ခြင်းတို့ကိုလည်း ဆောင် ရွက်ဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်ဖလမ်းမှဟားခါးကိုဖြတ်၍ ပခုက္ကူ ခရိုင်ရှိ ဂန့်ဂေါမြို့သို့ရောက်နိုင်သည်။ ကလေးမြို့၊ ဂန့် ဂေါမြို့နှင့်ကျောက်ထုစခန်းတို့၌ ပြည်တွင်း လေယာဉ်ပျံ ကွင်းများ ရှိလေသည်။

အင်္ဂလိပ်အစိုးရတို့ ချင်းတောင်ဒေသကို စတင်အုပ်ချုပ် စဉ်က ဖလမ်းမြို့ကို ယခုလက်ရှိမြို့နေရာမှအရှေ့ဘက်၂မိုင် ခန့်ကွာဝေးသော ဖလမ်းဟုခေါ်သည့် တာရွန်းရွာဟောင်း အနီးရှိ တောင်စွန်းတွင်စတင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ကျန်းမာ ရေး၊ စစ်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးတို့အတွက်ပို၍ သင့်တင့်လျောက် ပတ်ကာ အချက်အချာကျသောလက်ရှိနေရာသို့ ၁၈၈၉ခု တွင်ပြောင်းရွှေ့ တည်ဆောက်ခဲ့ရာ၊ ဖလမ်းရွာဟောင်းကို အစွဲပြု၍၊ ဖလမ်းဟုခေါ်တွင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ရ လေသည်။ ဖလမ်းဟူသောအမည်အဓိပ္ပါယ်မှာ (ဖ- သားသမီး၊လမ်း-အက) သားသမီးများ ကခုန်ဖြူးတူးသည့် နေရာဟုသတည်း။ သို့သော် အချို့ချင်းလူမျိုးများသည် ဖလမ်းမြို့ကို ဖလမ်းဟုမခေါ်ဝေါ်ကြဘဲ၊ မြို့၏အပိုင်းအခြား နေရာအလိုက်ရွာဘုံ၊ သို့မဟုတ် တောင်ယာဟု အဓိပ္ပါယ်ရ

ဖလမ်းမြို့၏ ကြည်နူးဖွယ်ရာ ရှုခင်းတစ်ရပ်

သော 'တလိုင်းလို' ဟုလည်းကောင်း၊ ထင်းရှူးပင်တောဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော 'ဖားထောက်' ဟုလည်းကောင်း၊ ပိန်းပင်များစိုက်ပျိုးရာဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော 'ဗလိုင်း' ဟုလည်းကောင်း၊ 'ကစ်စ်' ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်ကြကြောင်း သိရလေသည်။ (ယခုဖလမ်းမြို့တည်ရာသည် တောင်ယာများ၊ ပိန်းပင်များ စိုက်ပျိုးသည့် နေရာဟုဆိုသည်။)

ဖလမ်းမြို့သည် ချင်းဝိသေသတိုင်း၏မြို့တော်ဖြစ်သည့် အလျောက်၊ ထိုမြို့တွင်တိုင်းမင်းကြီး၊ ခရိုင်ဝန်တို့အပြင်၊ တိုင်းပညာဝန်၊ ခရိုင်ဆရာဝန်၊ သစ်တောခရိုင်ဝန်၊ စိုက်ပျိုးရေးဝန်စသည့်ဌာနအကြီးအကဲများလည်း ရုံးစိုက်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရလက်ထက်ကပင် ပြည်မနှင့်လမ်းပန်းအဆက်အသွယ်ခက်ခဲသော်လည်း၊ ခရိုင်ဝန်ရုံး၊ နယ်ပိုင်အိမ်၊ စစ်ဗိုလ်ကြီးသုံးဦးအိမ်၊ စစ်ဆေးရုံစသည့် အဆောက်အအုံတို့ကို ခမ်းခမ်းနားနား ဆောက်လုပ်ထားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဖလမ်းကို ရွှေနှင့်ဆောက်လုပ်သည်ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြလေသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် အဆောက်အအုံသစ်များ တိုးပွားခဲ့သည်။ ပြည်တော်သာစီမံကိန်းအရအိမ်ယာဆောက်လုပ်ရေးဌာနမှ စံပြုတိုက်အိမ်ပေါင်း အလုံး ၅၀ ကို ၁၉၅၇ ခုနှစ်အတွင်း ပြီးစီးအောင် ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့သည်။ ကျောင်းအဆောက်အအုံသစ်များကိုလည်းဆောက်လုပ်ခဲ့၍၊ ဖလမ်းမြို့ရှိ အလယ်တန်းကျောင်းကိုအထက်တန်းကျောင်းဖြင့် တိုးမြှင့်ဖွင့်လှစ်သည်။ မူလတန်းကျောင်း အချို့ကိုလည်း အလယ်တန်း ကျောင်းများအဖြစ် တိုးမြှင့်ဖွင့်လှစ် ပေးခဲ့လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးရပြီးသည့်နောက်ပိုင်း၌ပင် လွတ်လပ်ရေးအထိမ်းအမှတ်အဖြစ်၊ ဖလမ်းမြို့ အဝင်ဝတွင် လွတ်လပ်ရေးစေတီမြို့လယ်တွင် ရုပ်ပွားတော်ကြီးတစ်ဆူတို့ကို တည်ထားကိုးကွယ်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာပြု ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းလည်းရှိသည်။ ခရစ်ယန် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းသစ်ကြီးတစ်ကျောင်းကိုလည်း မြို့လယ်တွင် တည်ဆောက်ထားလေသည်။

မြို့တွင်း ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီတို့၏ပွဲတော်များကို ပြည်မမှာကဲ့သို့ကျင်းပ၍၊ ခရစ်ယန်တို့ကလည်း နာတာလျှားပွဲတော်ကိုအလားတူပင် ကျင်းပကြသည်။ မြို့ရောနယ်ပါကျင်းပသည့် ပွဲတော်မှာ အောက်တိုဘာလအတွင်း ကျင်းပလေ့ရှိသည့် 'ကောက်ရိတ်သိမ်းပွဲတော်' ဖြစ်လေသည်။ ထိုပွဲတော်ကျင်းပသည့်အခါ နွားနောက်များကိုသတ်၍၊ ခေါင်ရည်အိုးကြီးအိုးငယ်ထားရှိပြီးလျှင် စားသောက်ကြကာ၊ သီချင်းများ သီဆိုကခုန် မြူးတူးကြသည်။ အသုံးပြုကြသည့် အတီးအမှုတ်တူရိယာတို့မှာ ဝါးကျည်တောက်၊ ကျွဲချို၊ မောင်းစသည်တို့ဖြစ်သည်။ အကများမှာလက်တွဲပိုင်းဖွဲ့၍ကခြင်းစစ်ကကခြင်းစသည်တို့ဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်သောက်စားမူးယစ်က

ခုန်မြူးတူးကြစေကာမူ ခိုက်ရန်ဒေါသဖြစ်ပွားခြင်းစသည့် မလိုလားအပ်သောကိစ္စများမဖြစ်ပွားဟုဆိုကြလေသည်။

ဖလမ်းမြို့သည် တောင်ကမ်းပါးယံတွင် တည်ထား၍ ရှုခင်းသာယာလှသည်။ ၁၂ရာသီအလေ့အကျဆက်ဆံရေးကံသောပန်းပင်မျိုးစုံ၊ ဆောင်းဦးပေါက်တွင် ပင်လုံးကျွတ်ဖူးပွင့်တတ်သောချယ်ရီပန်းပင်၊ အနံ့သင်းသည့်ယူကလစ်ပင်တို့ဖြင့် ရှုမငြီးစရာ၊ တင့်ဆန်းသာယာလှပေသည်။ ထို့ပြင် မြို့၏အောက်ခြေ တောင်ခြေရင်းရှိ ချောင်းကြီးလျှိုကြီးများမှ မြူတိမ်တို့သည် ဖြည်းဖြည်းစွာတလိပ်လိပ် ထွက်လာကာ၊ မြူးတူးပြေးလွှားနေကြသကဲ့သို့ ရှိနေသည့်အခါများတွင်ကြည့်မဝရှုမဆုံးဖြစ်နေတတ်၍၊ တောင်ခိုးတောင်ငွေများဖြင့် မှိုင်းမှုန်ပြာဝေနေသည့် အချိန်များသည်လည်း တစ်မျိုးတစ်ဖုံ လွမ်းဆွတ်ကြည့်နူးဖွယ်ကောင်းလှပေသည်။

ဖာနီဗယ်ဒေါက်တာဂျေအက်(စ)(ခရစ်၁၈၇၈-၁၉၆၀) ။

မြန်မာအမျိုးသားတို့အပေါ် မြန်မာမျိုးချစ်စစ်စစ်တစ်ဦးကဲ့သို့ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သည့် စေတနာမေတ္တာဖြင့် တကယ်ချစ်ခင်သော လူမျိုးခြားတစ်ဦးကား၊ ဒေါက်တာ ဂျန်ဆစ်ဒင် ဟန်ဖာနီဗယ်ဖြစ်ပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏မိတ်ကောင်းဆွေစစ်တစ်ဦးပီသစွာ မြန်မာနိုင်ငံ၏အကျိုးကို လိုလိုလားလား သည်ပိုးဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၊ မြန်မာအမျိုးသားများ ထဲကပင် သူ၏စေတနာ၊ သူ၏လုပ်ရည်ကိုင်ရည်ကို မှီသူရှာမှရှားပေလိမ့်မည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်စိုးမိုးခဲ့ကြသော ဗြိတိသျှအထက်တန်း အရာရှိကြီးများထဲတွင် သာမန်မြန်မာချစ်အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများ အနည်းအကျဉ်းပါခဲ့ရာ၊ ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည် မြန်မာအမျိုးသားတို့ကို အမှန်တကယ်ချစ်ခင်၍၊ အမှန်တကယ် အကျိုးဆောင်ခဲ့သော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကျေးဇူးရှင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦးပေတည်း။

မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် ၁၈၇၈ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင်ဖွားမြင်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူကဲ့သို့ ဆေးပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ရန် ရည်မှန်းချက်ဖြင့်၊ အက်ပဆမ်မြို့၊ ရွှင်ရယ် မက်ဒီကယ်ဗဲနီဗီလင့် ဆေးကောလိပ်တွင် ၁၈၉၂ ခုနှစ်မှ ၁၈၉၇ ခုနှစ်အထိ ပညာဆည်းပူးခဲ့သည်။ သို့သော် ဆေးဆရာဝန်တစ်ဦးအဖြစ်ထက် နိုင်ငံခြားသို့ စွန့်စားသွားရောက်အမှုထမ်းနိုင်သည့်အဖြစ်ကို ပို၍နှစ်သက်ကာ၊ စာပေအနုပညာကိုလည်းဝါသနာထုံသူဖြစ်ရကား၊ ကိမ်းဗရစ် တက္ကသိုလ်သို့ပြောင်းရွှေ့ပြီးလျှင်၊ ထရင်နီတီကောလိပ်တွင် ၁၈၉၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ် အထိ ပညာဆည်းပူးခဲ့သည်။ ယင်းကောလိပ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရခဲ့ပြီးနောက်တွင် အိန္ဒိယပဋိညာဉ်ခံ ဝန်ထမ်း(အိုင်စီအက်)အဖွဲ့သို့ ဝင်ရောက်ကာ မြန်မာပြည်တွင် အမှုထမ်းရန်ရွေးချယ်ခဲ့လေသည်။

၁၉၀၂ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်သို့ရောက်ရှိလာ၍ များ

www.forcespace.com.mm

မကြာမီ မြန်မာပြည်နှင့် မြန်မာအမျိုးသားတို့က ချင်ခင် ဗြိတိန်နီးသူတစ်ဦး ဖြစ်လာသည်။ ထိုကြောင့် မြန်မာတိုင်း ရင်းသူရမ်းအမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့် လက်ထပ်၍၊ သမီးနှစ်ဦး ထွန်းကားခဲ့သည်။ သို့သော် ဇနီးနှင့်သမီးတစ်ဦးတို့ ကွယ်လွန်သည်မှာ ကြာခဲ့လေပြီ။

မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် ရခိုင်တိုင်းမှလွဲ၍မြန်မာပြည်တစ်ပြည်လုံး နေရာအနှံ့အပြားတွင် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ ကြေးတိုင်မင်းကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်စဉ် မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် ပြုပြင်ရေးလုပ်ငန်းများကို အများဆုံးလုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ မစ္စတာ ဖာနီဗယ်သည် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ အမှုတော်ကို ထမ်းရွက်ယင်း၊ မြန်မာအမျိုးသားတို့ အဆင့်အတန်းမြင့်လာစေရန် ရည်သန်လျက် မြန်မာပြည်အတွက် အကျိုးပြုလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် မျက်နှာဖြူအရာရှိများထံမှ အကူအညီကိုကား မရရှိခဲ့ပေ။

မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် မြန်မာ့သမိုင်း၊ မြန်မာ့စီးပွားရေးတို့ကိုလည်းလေ့လာသုတေသနပြုခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့ စိုးမိုးမှုအောက်တွင် မြန်မာတို့၏ရိုးရာပညာရေး ကျဆုံးနေ၍ စီးပွားရေးဖက်တွင်လည်းလူမျိုးခြားတို့ ခြယ်လှယ်သမျှ ခံရကာ၊ လုံးပါးပါးနေသည်ကိုမြင်သည်။ ထို့ကြောင့်ခေတ်မီပညာရေးရှိမှသာ စီးပွားရေးနင်းပြားဘဝမှ ကင်းလွတ်နိုင်မည်ကို သိမြင်သဖြင့်၊ ထိုစဉ်က ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ ဦးမေအောင်နှင့်အတူ ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်ခန့်က မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ (မေအောင်၊ ဦး။ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း-ရှု) ထိုအသင်းသည် အုပ်ချုပ်သူဗြိတိသျှများနှင့် အုပ်ချုပ်ခံမြန်မာအမျိုးသားများ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး သိက္ခမိန်းနားလည်မှုရရန်ပြေပြစ်မှုပေါင်းကူးတံတားသဖွယ် ဖြစ်စေခဲ့လေသည်။

မြန်မာတို့သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၊ လွတ်လပ်ရေးတို့ကို တောင်းဆိုလာသောအခါ၊ ဗြိတိသျှအစိုးရက မြန်မာတို့သည် လွတ်လပ်ရေးနှင့်ဝေးစွ၊ ဟုမ္မဂ္ဂုန်းနှင့်ပင် မတန်သေးဟု တင်းတင်း မာမာဆိုနေစဉ်၊ မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် မိမိလူမျိုးတို့၏ အယူအဆနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ကာ မြန်မာတို့သည် လွတ်လပ်ရေးနှင့်ပင် ထိုက်တန်ပြီဟုရဲရဲဝံ့ဆိုခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၄၀ခန့်က ဝိုက်ကော်မတီကို မြန်မာပြည်အား လွတ်လပ်ရေးပေးရန် အကြံပေးခဲ့လေသည်။ (ဂျီ၊စီ၊ဘီ၊အေ-ရှု။)

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မြန်မာတို့အား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစခန်းနှင့်ဝေးသည်ထက်ဝေးအောင် ကြံဆောင်ကြသည်ကို မြင်တွေ့ရသော မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် ထိုအမှုမျိုးကို စက်ဆုပ်သဖြင့်၊ အမှုထမ်းသက်အနှစ် ၂၀ ကျော် ၁၉၂၃ ခုနှစ်တွင် အိုင်စီအက် အမှုထမ်းအဖြစ်မှနုတ်ထွက်လိုက်လေသည်။

ဒေါက်တာ ဂျေ၊ အက် (စ) ဖာနီဗယ်

ရာထူးမှနုတ်ထွက်ပြီးနောက်တွင် မြန်မာပြည်၌ပင် ဆက်လက်နေထိုင်ကာ၊ မြန်မာလူငယ်များ၏ ပညာဗဟုသုတအဆင့်အတန်း တိုးတက်ရေး၊ နိုင်ငံလွတ်လပ်မှု ကြိုးပမ်းရေးတို့တွင် သွန်သင်ညွှန်ပြကူညီစောင့်ရှောက်နေခဲ့လေသည်။ ၁၉၂၄ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်စာအုပ်ဆိုင် ဟူသော အမည်ဖြင့်စာအုပ်ဆိုင်တစ်ဆိုင်ဖွင့်ကာ မြန်မာအမျိုးသားလူငယ်များ တိုင်းပြည်လွတ်လပ်မှု ကြိုးပမ်းရာ၌ စာများများဖတ်၍ ဗဟုသုတစုဆောင်းရမည်ဟူသော ဆုံးမချက်ကို လက်တွေ့ပေးလေသည်။

စာအုပ်ဆိုင်မှ စာအုပ်စာရင်းများကို ကက်တလောက်အဖြစ်ထုတ်ဝေရမည့်အစား စာပေမဂ္ဂဇင်းအဖြစ် ထုတ်ဝေလျှင် ပိုကောင်းမည်ဟုသဘောပိုက်မိ၍ စာအုပ်ကက်တလောက်ဆန်ဆန် 'စာအုပ်လောက' (ဝါးအော့ဗွတ်) မဂ္ဂဇင်းကို ထုတ်ဝေသည်။ ယင်းမဂ္ဂဇင်းကို 'မြေအုတ်များပြိုလေရာကျောက်အုတ်ဖြင့်တည်ဆောက်အံ့' ဟူသောကြွေးကြော်သံဖြင့်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ မကြာမီ တပည့်တစ်ဦးဖြစ်သူ သခင်ဘသောင်းအား ထိုမဂ္ဂဇင်းတွင် မြန်မာကဏ္ဍထည့်သွင်းစေကာ၊ "ဂန္ထလောက" အမည်တပ်စေပြီးလျှင် အင်္ဂလိပ်မြန်မာ နှစ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေစေသည်။

"ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း" သည် မျက်မှောက်ခေတ်စာပေအားထူးကဲသောကျေးဇူးပြုသည်။ မြန်မာလူငယ် ပညာ

www.forever-space.com.mm

တတ်များအား ဘာသာပြန်မှု ပင်ကကိုယ်စာပေရေးသားပြု စုမှုတို့ကို အခါအခွင့်နှင့် နေရာပေးသည်။ ထိုအခါ ဂန္ထ လောကမဂ္ဂဇင်းကိုအကြောင်းပြု၍ မြန်မာစာပေလောက တွင် “ခေတ်စမ်းစာပေခေတ်” ပေါ်ထွန်းခဲ့လေသည်။

မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်းကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန်၊ တစ်နည်းဆိုသော် ခေတ်စမ်း စာပေ အရေးအသားနှင့် အနောက်တိုင်းသားတို့၏ ခေတ်မီပညာ ရပ်များ မြန်မာအမျိုးသားတို့၌ပျံ့နှံ့ရန် ပေါင်းကူးတံတား သဖွယ်ဖြစ်သောဘာသာပြန်လုပ်ငန်းတို့ ဖွံ့ဖြိုးအောင် ဆောင်ရွက်စေရန် မြန်မာနိုင်ငံပညာပြန့်ပွားရေးအသင်းကို ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင်တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။

၁၉၃၀-၁၉၄၀ပြည့်နှစ်များအကြားတွင် မစ္စတာဖာနီ ဗယ်သည် မြန်မာပြည်တွင် မရှိပေ။ မြန်မာပြည်တွင် သူမရှိ ငြားလည်းသူ၏နည်းအိမ်တွင် မြန်မာပြည်သည် အစဉ်ကိန်း ဝပ်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာပြည်၏ စီးပွားရေး စနစ်အခြေအမြစ်များကို သူစိတ်ဝင်စားလျက်ရှိသည်။ ထို့ ကြောင့် အခြားကိုလိုနီနိုင်ငံ စီးပွားရေးစနစ်များနှင့် နှိုင်း ယှဉ်ရန် ၁၉၃၃-၁၉၃၆ ခုနှစ်များတွင် ဟော်လန်နိုင်ငံနှင့် ဂျာဗားကျွန်းတွင် စီးပွားရေး စနစ်များကို လေ့လာဆည်း ပူးခဲ့သည်။ ၁၉၃၆-၄၂ ခုနှစ်များတွင် အင်္ဂလန်ပြည် ကိမ်းဗရစ်တက္ကသိုလ်၌ မြန်မာစာပေကထိကအဖြစ် ဆောင် ရွက်နေခဲ့လေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးစီးပြီးနောက်၊ မြန်မာပြည်သည် လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ် သို့ ကူးပြောင်းမည့်ဆဲဆဲ ကာလတွင် ထိုစဉ်က မြန်မာပြည် အစိုးရကို ခေါင်းဆောင်သော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် လွတ်လပ်သော မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်လာရန်အများဆုံး ကုသိုလ် ကောင်းမှုပါဝင်ခဲ့သူ တစ်ဦးဖြစ်သည့် မစ္စတာဖာနီဗယ်အား စီမံကိန်းအကြံပေးအရာရှိအဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက် ဆောင်ရွက်ပါရန် ဖိတ်ကြားသည်။ သူချစ်သောမြန်မာ ပြည်နှင့် မြန်မာအမျိုးသားတို့၏ အကျိုးကိုသည်ပိုးဆောင် ရွက်ရန်အစဉ်သဖြင့် စိတ်စေတနာထက်သန်နေသော မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် တောင်းပန်ဖိတ်ကြားချက်ကို ဝမ်း မြောက်ရွှင်လန်းစွာဖြင့်လက်ခံခဲ့လေသည်။

ယင်းသို့ဖြင့် လွတ်လပ်သောမြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ စီမံကိန်းအကြံပေးပါရဂူအဖြစ် ၁၉၄၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၅၈ခု နှစ်တိုင်အောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရက သတိုးသီရိသုဓမ္မဘွဲ့ချီးမြှင့်သည်။ ၁၉၅၇ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က ဒီလစ်ခေါ် ဒေါက် တာဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှင့်ပြန်လေသည်။

၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအိမ်စောင့်အစိုးရသည် နိုင်ငံခြားသား အကြံပေးအရာရှိအားလုံးတို့အား အလုပ်

ရပ်စဲစေ၍၊ ယင်းတို့ နိုင်ငံရင်းသို့ပြန်စေရာ ဒေါက်တာ ဖာနီဗယ်လည်း အလုပ်ရပ်စဲ ခံရသောအခါ ပါရဂူများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာချိန် ကို ရက်တိုးပေးခဲ့သဖြင့် ၁၉၅၂ ခုနှစ်က ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနု တိုက်တွန်းတောင်းပန်သဖြင့် ပြုစုရေးသားလျက်ရှိသော ‘၁၈၆၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၄၁ ခုနှစ်၊ခေတ်သစ်မြန်မာပြည်၏ လူ မှုရေးနှင့်စီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစစ်တမ်း’ အမည်ရှိကျမ်းကြီး ကို အပြီးသတ်အောင်ပြုစုပေးခဲ့သည်။ ထိုနောက် ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် ဧပြီလ ၂ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလန်သို့ ပြန်သွားသည်။ အင်္ဂလန်သို့မပြန်မီကလေးတွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က ဒေါက်တာဖာနီဗယ်အား တက္ကသိုလ်ကျောင်းဖွင့်ချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်လာပြီးလျှင် စီးပွားရေးပညာဌာနတွင် အထူးပါမောက္ခအဖြစ်ဆောင်ရွက်ရန် စီစဉ်ထားသည်။ မြန် မာနိုင်ငံကိုချစ်သော ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ ကိုခွဲခွာရပြီးနောက် သုံးလကျော်အကြာတွင် ကိမ်းဗရစ် မြို့၊ သမီးဖြစ်သူမစ္စကဲအေဒီ၏နေအိမ်တွင် လေဖြတ်သည့် ရောဂါဖြင့်၁၉၆၀ပြည့်နှစ်၊ ဇူလိုင်လ၉ရက်နေ့တွင် ကွယ် လွန်သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည် သူချစ် သောမြန်မာနိုင်ငံသို့ နောက်ထပ် ပြန်မလာနိုင်ရှာတော့ဘဲ ဘိလပ်တွင် ခေါင်းချရလေသည်။

ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတစ်ဦးဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးအသွေးအမွှေး ရုပ်ဆင်းသဏ္ဍာန်ရှိသော် လည်း၊ သူ၏စိတ်ဓာတ်မှာမြန်မာတစ်ယောက်အသွင် ထင် ဟပ်လျက်ရှိသည်။ မြန်မာစကားကိုရေလည်ပီသစွာ ပြော ဆိုနိုင်၍၊ ခင်မင်ရင်းနှီးသူများက သူ့ကို ‘ဦးကြီး’ ဟု ခေါ် လျှင်အလွန်နှစ်ခြိုက်သည်။ ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည် တစ် ကိုယ်ကောင်းစိတ်လုံးဝကင်းသည်။ ပညာမာန၊လူမျိုးမာန၊ ရာထူးဂုဏ်သိမ်၏မာနမရှိချေ။ သူ၏အတွေးအခေါ်တို့ သည် သင်တုံးဓားဖြင့်ဖြတ်အပ်သကဲ့သို့ တိတိပိုင်းပိုင်းရှိ သည်။ သူ၏အသိဉာဏ်ပညာတရားသည်ထာဝစဉ်နိုးကြား နေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်အသက်၈၀ကျော် ဘဝဆုံးခန်းတိုင် အောင်သူ၏အသိပညာကို လွတ်လပ်သောမြန်မာနိုင်ငံအ တွက်အသုံးချခဲ့သည်။ သူသည်မထောက်မညှာပြောတတ် သော်လည်း၊ ကာယကံမြောက်၌ အကြင်နာတရားအရှိ ဆုံးဖြစ်သည်။ အစိုးရလောက၌ဖြစ်စေ၊ ကုန်သည်လောက ၌ဖြစ်စေ၊ သတင်းစာလောက၌ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံရေးလောက ၌ဖြစ်စေ အယုတ်တရားကိုတွေ့ငြားအံ့၊ သူသည် ပြစ်တင်ရှုံ ချရန်ဝန်မလေးပေ။ ရန်သူဖြစ်ရလျှင် လည်းအရေးမဟုတ်။ ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည်ကား အမှန်တရားကို ဆောင်ရွက် ရာ၌သတ္တိရှိသူဖြစ်ပေသည်။

ဒေါက်တာဖာနီဗယ်သည် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများ ၏ စီးပွားရေးရာလူမှုရေးရာတို့တွင် ကဝိကြီးတစ်ဆူဖြစ်

၍ ယင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော ကျမ်းအစောင်စောင်ကို လည်းပြုစုခဲ့သည်။ သူ့ကိုယ်တိုင်ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သောမြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း၏ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးကိုလည်း စိတ်ရောကိုယ်ပါအားပေးကူညီခဲ့သည်။ မြန်မာတို့ အတွက် လိုအပ်သောအချက်မှာ သုတေသနလုပ်ငန်းဖြစ်၍၊ မြန်မာ အမျိုးသားတို့ သုတေသနလုပ်ငန်း၌ ဝါသနာပါလာအောင် လှုံ့ဆော်သောဆောင်းပါးတို့ကို အသင်း၏အသက်ဖြစ်သည့် သုတေသနဂျာနယ်တွင် ဆောင်းပါးပေါင်းမြောက် မြားစွာရေးသားခဲ့သည်။ နှစ်စဉ်ထုတ်ဝေသောသုတေသနဂျာနယ်၌သူ့ဆောင်းပါးပါသည်ချည်းဖြစ်၍၊ တစ်ခါတစ်ရံ ဂျာနယ်တစ်အုပ်လုံးမှာ သူ့လက်ရာချည်း ဖြစ်လေတော့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့်နိုင်ငံသားတို့အတွက် သူ၏အကျိုးဆောင်မှုလုပ်ငန်းတို့ကား အံ့ချီးဖွယ်ရာဖြစ်တော့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်း၏ကျေးဇူးကြောင့် မြန်မာပညာရပ်များ တိမ်ကောပျောက်နေရာမှ မိုးဦးမြက်ခင်းပမာ ပြန်လည်လန်းဆန်းစိုပြည်လာခဲ့သည်။ မြန်မာပြည် စာအုပ်အသင်း၏ကျေးဇူးကြောင့် မြန်မာတို့၏စာဖတ်ဝါသနာသည် ရေထဲဦးဒီရေပမာတိုးတက်လာခဲ့သည်။ ဂန္ထလောကမဂ္ဂဇင်း၏ကျေးဇူးကြောင့်မြန်မာစာပေသည် နွေဦးပေါက်တော အုပ်ပမာပန်းမျိုးစုံဝေဆာခဲ့လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ပညာပြန့်ပွားရေးအသင်း၏ကျေးဇူးကြောင့် မြန်မာဘာသာပြန်ကမ္ဘာစာပေနှင့်သိပ္ပံပညာရပ်များသည် ဆန်းသစ်စလပမာတိုးတက်ပြည့်ဝလာခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည်လည်း ဒေါက်တာဖာနီဗယ်မြင်တွေ့လိုသည့်အတိုင်း အရှေ့တောင်အာရှတိုက်တွင် အိမ်တစ်ဆောင်မီးတပြောင်နှင့် လူတစ်လုံး သူတစ်လုံးနေနိုင်ခဲ့လေသည်။ ဒေါက်တာဖာ နီဗယ်၏ကျေးဇူးကား မြန်မာနိုင်ငံပေါ် ကြီးမားလှလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏အကျိုးကို ဤမျှဆောင်ခဲ့သော ဒေါက်တာဖာနီဗယ်ကား ဗြိတိသျှနိုင်ငံသားတို့ အတွက်လည်း လူမျိုး၏ဂုဏ်သိမ် မဉ္ဇူရအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ ဖြစ်သဖြင့် ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ ကောင်းသော ယောက်ျားထူး ယောက်ျားမြတ် တစ်ယောက် ဖြစ်ပေသတည်း။

ဖာပွန်မြို့ ။ဖာပွန်မြို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း၊ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်း၌တည်ရှိသောမြို့ပိုင်ရုံးစိုက်မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ယခင်ကတနင်္သာရီတိုင်း၊ သံလွင်ခရိုင်၏ခရိုင်ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၄ခုတွင် ကရင်ပြည်နယ်ကိုခွဲခြားသတ်မှတ်လိုက်သောအခါ၊ သံလွင်ခရိုင်ကို ကရင်ပြည်နယ်တွင်းသို့ ပူးပေါင်းလိုက်ရ၍၊ ဖာပွန်မြို့နယ်သည် ယခင် ဗြိတိသျှအစိုးရလက်ထက်က ခရိုင်ရုံးစိုက်မြို့ပင် ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း လူနေအိမ်ခြေမများပြားလှသောမြို့ငယ် ကလေးမျှ

သာဖြစ်သည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ယိုးဒယားနိုင်ငံတို့၏နယ်စပ်တွင် တည်ရှိ၍ အရေးပါသော မြို့ကလေးဖြစ်ပေသည်။

ဖာပွန်မြို့သည် ၁၉၅၃ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းကောက်ယူစဉ်က ကေအင်ဒီအို သောင်းကျန်းသူများ လက်တွင်းဖြစ်၍ အိမ်ခြေနှင့် လူဦးရေ စာရင်းကို မကောက်ယူနိုင်ခဲ့ချေ။ ယခုလက်ရှိ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ဖာပွန်မြို့တွင် အိမ်ခြေ ၄၀၀ ခန့်ရှိပြီးလျှင် လူဦးရေ ၂၀၀၀ ကျော်မျှ ရှိမည် ဖြစ်လေသည်။ မြို့၏လူဦးရေအများစုသည် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီများ၊ အစ္စလမ်အယူဝါဒီများလည်း ရှိသည်။

ဖာပွန်မြို့သည် သံလွင်မြစ်၏ လက်တက်တစ်ခုဖြစ်သော ယွန်းဇလင်းချောင်း၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။ မြို့ကို တောင်ရိုးတောင်စဉ်နှစ်ခုအကြားတွင် တည်ထားသည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ခန့်က ဖာပွန်သည် ရွာသိမ်ရွာငယ်ကလေးမျှသာဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းပြီးနောက်တွင် ယိုးဒယား မြန်မာနယ်စပ်တွင်တည်ရှိသောကြောင့် ဖာပွန်သည် ခရိုင်ဝန် ရုံးစိုက်မြို့ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ “ဖာပွန်” ဟူ၍ခေါ်တွင်ခြင်းမှာ ရှေးကထိုနေရာတွင် ရှမ်းယွန်း၊ မွန်နှင့်ကရင်လူမျိုးများနေထိုင်ကြသည်။ ထိုနေရာတွင် ကျောက်တုံးများပေါများသည်ကို အစွဲပြု၍၊ ရှမ်းယွန်းဘာသာဖြင့် “ဖားပွန်း” (ဖား= ကျောက် ။ ပွန်း=တုံး)ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြရာမှကာလကြာမြင့်သော် “ဖာပွန်” ဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုကြလေသည်။

ဖာပွန်မြို့နယ်သည်ကရင်ပြည်နယ်၏ မြောက်ပိုင်းဒေသ ဖြစ်သည်။ တောတောင်ထူထပ်သည်။ နက်ရှိုင်းရှည်လျားသောတောင်ကြားများပေါများသည်။ အချို့တောင်ထွတ်များသည် ပင်လယ်ရေပြင်ထက် ပေ ၄၀၀၀ ကျော်မှ ၅၀၀၀ ကျော်ခန့်အထိမြင့်မားကြသည်။ သစ်တောကြီးများလည်း သိပ်သည်းထူထပ်လှသည်။ ဖာပွန်မြို့နယ်အတွင်း သံလွင်မြစ်၏ လက်တက်ဖြစ်သော မဲသလောက်ချောင်း၊ ယွန်းဇလင်းချောင်းနှင့် ယင်း၏ လက်တက်ငယ်များ၊ ဘီးလင်းချောင်းတို့ ဖြတ်သန်းစီးဆင်းကြသည်။

မြို့နယ်လူထု၏အဓိကလုပ်ငန်းမှာ သစ်လုပ်ငန်း၊ တောင်ယာလုပ်ငန်း၊ ကိုင်းသီးနှံနှင့်သံပရာ၊ ပိုးစာစသော သစ်သီးဝလံ စိုက်ပျိုးခြင်းများဖြစ်သည်။ ထွက်ကုန်များမှာ ကျွန်းသစ်၊ပျဉ်းကတိုး၊ သစ်ပုတ်၊ ဝါးအမျိုးမျိုး၊ ကွမ်းသီး၊ နှမ်းနှင့် ကိုင်းသီးနှံတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဖာပွန်မြို့နယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကွမ်းသီး ဒုတိယအထွက်ဆုံးမြို့နယ် ဖြစ်လေသည်။ မိုးရာသီအခါတွင် သစ်ဝါးများကို ယွန်းဇလင်းချောင်းမှတစ်ဆင့် သံလွင်မြစ်တစ်လျှောက်၊ မော်လမြိုင်အရောက် ဖောင်ဖွဲ့မျောချကြသည်။ ဒည်းသီး၊ကွမ်း၊

လွှမ်းမိုးသီးနှင့် နှမ်းများကို မော်လမြိုင်၊ သထုံနှင့် ဘီးလင်း စသည့်မြို့များသို့ တင်ပို့ ရောင်းချရသည်။

လမ်းပန်းအဆက်အသွယ်များမှာ ဖာပွန်မှကော့ကရိတ် ရွာအထိ ယွန်းဇလင်းချောင်းဖြင့်လာ၍ ကော့ကရိတ်ရွာမှ မော်လမြိုင်သို့သံလွင်မြစ်ကြောင်းဖြင့် စုန်းဆင်းရသည်။ ယင်းခရီးလမ်းကြောင်းမှာ ဖာပွန်မှမော်လမြိုင်သို့ မိုင် ၁၀၀ ဝေးသည်။ မော်လမြိုင်မှကော့ကရိတ်အထိသာ မော်တော် ဘုတ်ဖြင့် သွားလာနိုင်၍၊ ကျန်ခရီးလမ်းကိုလှေကြီးများဖြင့် သာ သွားလာကြရသည်။

ကုန်လမ်းအားဖြင့် ဖာပွန်မှဘီးလင်းမြို့သို့လာ၍၊ ဘီးလင်းမှ သထုံသို့မော်တော်ကား လမ်းရှိသည်။ နွေအခါတွင် ဖာပွန်မှသထုံသို့နေ့ချင်းပေါက် မော်တော်ကားလမ်း ရှိသော်လည်း၊ မိုးအခါတွင် မသွားလာ နိုင်ချေ။ ဘီးလင်းမှ သထုံသို့ မိုင် ၁၀၀ ခရီးရှိသည်။ ဖာပွန်မှ မြန်မာယိုးဒယား နယ်စပ်ရွာ ဖြစ်သော ဒါးကွင်းရွာသို့ ဆင်များ၊ မြင်းများဖြင့် သွားလာရသော ခရီးလမ်းရှိသည်။ ထိုခရီးသည် ၂၉ မိုင် ရှိသည်။ သံလွင်မြစ်ကမ်းပေါ်တွင်ပင်ရှိ၍ မြန်မာယိုးဒယား နယ်စပ်ရွာဖြစ်သော ကျောက်ညှပ်သို့လည်း လှည်းဆင်မြင်း ဖြင့်သွားနိုင်သည် ။ ဖာပွန်မှ ကယားပြည်နယ် နယ်စပ်နှင့်နီးသော ကော့လူဒိုရွာသို့ မိုင် ၄၀ မျှကွာဝေး၍ ဆင်များ၊ မြင်းများဖြင့်လည်းကောင်း၊ ခြေလျင်ခရီး ဖြင့်လည်း ကောင်းသွားလာရသည်။ တောင်ဆင်း တောင်တက်များ လေသည်။

ဖာပွန်မြို့နယ်သည် ဝှမ်းဖရန်၊ ခဲနှင့်သံစသော သယံဇာတ ပစ္စည်းများနှင့်သစ်ဝါးများပေါများသောဒေသဖြစ်သော်လည်း တောတောင်ထူထပ် လမ်းပန်းအဆက်အသွယ်မကောင်း သဖြင့် မဖွံ့ဖြိုးမတိုးတက်ခဲ့လှပေ။ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး ကောင်းမွန်လာသည်နှင့် အမျှ တိုးတက် စည်ကားလာနိုင် ဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။

ဖာပွန်မြို့အတွင်းရှိ ထင်ရှားသောစေတီပုထိုးများမှာ ယွန်းဇလင်းချောင်း တစ်ဖက်ကမ်းရှိ ရွှေအံတော်စေတီဖြစ် သည်။ မြတ်စွာဘုရား၏ အံတော်ကို ဌာပနာထားသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဗြိတိသျှတို့လက်ထက်မှအစပြုကာ၊ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း တပေါင်းလပြည့်နေ့တွင် ဘုရားပွဲတော်ကို စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာကျင်းပလေ့ရှိရာ တစ်နယ်လုံးမှ ဘုရား ဖူးလာရောက်ကြလေသည်။

ဖာပွန်မြို့နယ်ရှိ တောင်ကုန်းတောင်တန်းများတွင် နေထိုင်ကြသောကရင်အမျိုးသားတို့သည် များသောအားဖြင့် မိဘရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်သူများဖြစ်၍၊ တစ်နှစ်တစ်ခါ အိမ်ဆောက်ကြပြီးလျှင် အိမ်ဆောက်သည့်အခါတိုင်းနှင့် နှစ်စဉ် စပါးစိုက်ချိန်စပါးသိမ်းချိန်တို့တွင် နတ်စားခြင်း၊ လိပ်ပြာခေါ်ခြင်းတို့ကိုပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ အိမ်တိုင်း၌ ဂျပ်

ခုတ်ရက်ကန်းစင်များထားရှိ၍၊ မိမိတို့ရက်ကန်းစင်မှ ထွက်သောသင်တိုင်းစသည့် အဝတ်အထည်များကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အမျိုးသမီးများ အတွက် ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ သင်တိုင်းကို အပျိုအအို ခွဲခြားဝတ်ဆင် ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အပျိုများသည် ခြေသလုံးအထိရှည်လျားသော သင်တိုင်းကို ဝတ်ကြလေသည်။ အမျိုးသမီးတို့သည် အနီရောင် ပုတီးစေ့များနှင့် ငွေမတ်စေ့များကို အဆင်တန်ဆာအဖြစ် နှစ်ခြိုက်စွာ အသုံးပြုကြလေသည်။

ဖာလာပင်။ ။ဖာလာပင်သည် နှစ်ကြာခံအပင်ငယ်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ချင်းပင်မျိုးဖြစ်သော ဇင်ဂျီဗာရေစီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ အမြစ်ပွားလွယ်သောအပင်မျိုးဖြစ်၍၊ အရွက်များသည် ချင်းရွက်များကဲ့သို့ ရှည်လျားလျားနှင့် အဖျားချွန်သည်။ အပင်သည်အမြင့်ဆုံး ဆယ်ပေခန့် အထိရှိတတ်သည်။

ဖာလာပင်များသည် အဖြူရောင်တွင် အပြာစင်းများရှိ၍၊ နုခမ်းသားတွင် အဝါကြောင်းပါသည်။ ယင်းအပွင့်များသည် အပင်ရင်း မြေကြီးနားတွင် ကပ်၍ပွင့်ကြသည်။ အသီးတောင့်ကလေးများတွင် အကန့်သုံးကန့်ပါ၍၊ အကန့်များထဲတွင် စူးရှမွှေးကြိုင်နေသော အနံ့ရှိသည့် အစေ့ကလေးများ များစွာပါရှိလေသည်။

ဖာလာပင်တို့သည် အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစုတွင်မူလပေါက် ရောက်ခဲ့သောအပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ယခုအခါအိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့်သီဟိုဠ်ကျွန်းတို့တွင်လည်း အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကာလဒေသကိုလိုက်၍ အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစု၊ အိန္ဒိယနှင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းတို့တွင် ပေါက်ရောက်သော ဖာလာပင်တို့သည် တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး အနည်းငယ်မျှစီကွာခြားသည်။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းတွင် အမြင့်ပေ ၂၀၀၀ - ၅၀၀၀ အထိရှိသော တောင်ကုန်းတောင်တန်းများတွင် တောရှင်းထားသောနေရာများ၌ အရိပ်ရအောင်ပြုပြီးလျှင်၊ ဖာလာပင်များကို စိုက်ပျိုးကြသည်။

ဖာလာပင်၏ အသီးမှရသော ဖာလာစေ့သည် စူးရှမွှေးကြိုင်သောအနံ့ရှိ၍အရသာမှာ ပူရိန်းရိန်းဖြစ်သည်။ ဖာလာစေ့ကို ဥရောပမြောက်ပိုင်းနိုင်ငံများတွင် မုန့်များပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုသည်။ အရှေ့နိုင်ငံများတွင် ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်အဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ အနောက်တိုင်းမှ ဆွီဒင်နိုင်ငံသည် ဖာလာစေ့အသုံးအများဆုံး နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဖာလာစေ့အများဆုံးထွက်ရာ တစ်ကမ္ဘာလုံးထွက် ဖာလာစေ့၏ ကိုးဆယ်ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်လေသည်။

ဖာလာစေ့သည် ဆေးဖက်ဝင်သည်။ အစာမကြေသော ရောဂါ၊ အော့အံတတ်သောရောဂါ၊ သရက်ရွက်ကြီးသော

ရောဂါ၊ ယားယံသောရောဂါများအတွက် အသုံးပြုရသည်။ အစေ့မှထုတ်ယူရရှိသော အဆီသည်လည်း သွက်လက်လှုပ်ရှားစေတတ်သောသတ္တိရှိ၍ ဆေးဖက်ဝင်သည်။ သို့သော် အမေရိကန်နှင့်အင်္ဂလိပ် ဆေးဖက်ဆိုင်ရာတို့ကမူ အိန္ဒိယနိုင်ငံမာလဗာနယ်မှဖာလာစေ့မျိုးကိုသာ အသိအမှတ်ပြု၍ သုံးသည်။ ယင်းဖာလာပင်မျိုးကိုရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် အီလက်တာရီးယား ကာဒါမိုမန်ဟု ခေါ်လေသည်။

ဖား။ ဖားသည် ကျောရိုးရှိသောကုန်းနေရေနေသတ္တဝါတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဆေလီအင်ရှာ မျိုးစဉ်တွင် ရာနီဒီမျိုးရင်း၌ ပါဝင်၏။ သို့ရာတွင် အခြားကုန်းနေရေနေသတ္တဝါမျိုးကဲ့သို့အမြီးမရှိချေ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ယင်းတို့သည် ကုန်းနေရေနေ သတ္တဝါများ ဖြစ်ကြသော်လည်း ကုန်း၌ချည်းနေသော ဖားမျိုးရှိသကဲ့သို့၊ ကုန်းပေါ်သို့ မည်သည့်အခါမျှမတက်ဘဲ ရေထဲ၌သာအမြဲနေသောဖားမျိုးလည်း ရှိသေးသည်။ သို့ရာတွင် ဖားတိုင်းသည် ကိုယ်ရေအေးသတ္တဝါများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆောင်းဥတု၌ ဆောင်းခိုခြင်းမပြုဘဲ မနေနိုင်ကြချေ။

ဖားအမျိုးပေါင်း ၁၇၀၀ကျော်ရှိရာ ဖားစလုတ်၊ စားဖား၊ ဖားပြုပ်၊ ဖားလက်တက်၊ ဖားခုန်ညင်း၊ ဖားပျံ၊ ဖားကြောင်စသည်ဖြင့်ဖြစ်သည်။ (ဖားပြုပ်-ရှု။) အရွယ်အစားလည်း အမျိုးမျိုးရှိသည်။ အာဖရိကတိုက် အနောက်ပိုင်းတွင်တွေ့ရသောဖားကြီးမျိုးသည် တစ်ပေခန့်ရှည်၍၊ အချို့ဖားကလေးမျိုးသည် ကြေးပိုက်ဆံပြားကလေးခန့်သာကြီးသည်။ ဖားများသည် အသက်ရှည်တတ်၍ အချို့သည်အနှစ် ၃၀ ကျော်ပင်အသက်ရှည်တတ်သည်။

ဖားများ၏ ကိုယ်ပေါ်တွင် အများအားဖြင့် ရန်သူကိုကာကွယ်ရန် အဆိပ်စေးများ ပါရှိသည်။ ယင်း အဆိပ်စေးများကိုယူကာအချို့လူရိုင်းတို့သည် သူတို့၏မြားတွင်သုတ်၍ပစ်တတ်ကြသည်။ အချို့ဖားများသည်တစ်နှစ်တွင် တစ်ရာသီခန့် အမွေးများပေါက်နေသကဲ့သို့ ထင်ရသည်။ သို့ရာတွင် အမွေးကားမဟုတ်ချေ။ ကိုယ်ရေပြားပေါ်မှသွေးကြောကလေးများ ထောင်တက်နေခြင်းသာဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့်အရွယ်ရောက်သော ဖားကြီးများတွင်အမြီးမရှိတတ်သော်လည်း၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအနောက်မြောက်ပိုင်း သစ်တောများ၌ အမြီးရှိဖားများကို တွေ့နိုင်သည်။ အချို့ဖားများသည် ကိုယ်ရောင် ပြောင်းနိုင်သည်။ အများအားဖြင့် သစ်တောနေဖားများသည် ပို၍ အရောင်ပြောင်းနိုင်သည်။ သို့ရာတွင်အရောင်တစ်မျိုးမှတစ်မျိုးသို့ ပြောင်းလဲ သွားရန် ဆယ်နာရီခန့်ကြာသည်။

ဖားတွင်ခြေ ၂ချောင်း လက်၂ချောင်းရှိသည်။ ရှေ့လက်များသည်တို၍၊ နောက်ခြေထောက်များသည် ရှည်ပြီးလျှင်

ပို၍ သန်စွမ်းသည်။ ထို့ကြောင့် ဖားများသည်ကောင်းစွာခုန်နိုင်ကြသည်။ ဖားစလုတ်သည် တစ်ခါခုန်လျှင်ခြောက်ပေခန့်ပင်ရောက်သည်။ များသောအားဖြင့်ဖားများသည်သူတို့၏ ကိုယ်အလျားထက် အဆနှစ် ဆယ်ခန့် လောက်သွားအောင်ခုန်နိုင်ကြသည်။ ဖား၏ အနောက်ခြေထောက်တွင် ခြေချောင်းငါးချောင်းရှိ၍၊ ရှေ့လက်တွင်လက်ချောင်းလေးချောင်းရှိသည်။ ခြေချောင်းကလေးများသည် အရေပြားဖြင့်ဆက်နေသောကြောင့် ရေထဲတွင်ကူးရန်လွယ်ကူသည်။

ဖား၏ မျက်လုံးများသည် အလွန်ကြီး၍ ပြူးထွက်နေသည်။ မျက်စိအရောင်မှာအနီ၊ သို့မဟုတ်အစိမ်း၊ သို့မဟုတ်အဝါဖြစ်သည်။ ဖားတွင် မျက်ရိုးမရှိသောကြောင့် မျက်စိကို ပိတ်လိုက်သောအခါ မျက်လုံးသည်ချိုင့်ဝင်သွားလေသည်။ ဖား၏မျက်စိသည် ကုန်းပေါ်တွင် နေသည့်အခါ ဝေးဝေးမမြင်ရဘဲ ရေထဲ၌သာဝေးဝေးမြင်သည်။ မျက်စိနောက်နားတွင်အရေခွံထူထူကြီးနှင့်တူသောနားရွက်ရှိသည်။ ဖား၏နားရွက်သည် တစ်ခါတစ်ရံ မျက်စိထက်ပင် ကြီးသေးသည်။ လူနားရွက်ကဲ့သို့ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများများ မပါချေ။ အသံကိုကြားနိုင်သော်လည်း၊ အသံတိမ်အသံနက်ခွဲ၍ကားမသိနိုင်ချေ။

ဖား၏ပါးစပ်သည် အလွန်ကျယ်သည်။ ဖားလျှာသည် စေးကပ်သည်။ အဖျားပိုင်းသည် ပါးစပ်၌တွယ်နေ၏။ အရင်းပိုင်းသည်သာလှုပ်ရှားရသည်။ သူတို့၏ အစာဖြစ်သောပိုးကောင်မွှားကောင်များကိုတွေ့ရှိသည့်အခါ၊ လျှာအရင်းပိုင်းကိုထုတ်၍ ဖမ်းသည်။ အဖျားပိုင်း၌သာတွယ်နေသဖြင့် လျှာကိုရှည်ရှည်ထုတ်နိုင်သည်။ အစာကို ဖမ်းမိသည်နှင့်တပြိုင်နက် လျှာကို ပြန် ခေါက်သွင်းလိုက်သည်။ အချို့ဖားတွင်လျှာမရှိချေ။ ထိုဖားမျိုး၌ အစာဖမ်းရန် ရှည်သောလက်သည်း ခြေသည်း များရှိသည်။ ဖား၏လည်ချောင်းထဲတွင် အသံထွက်စေသော အကြောမျှင်ကလေးများရှိသဖြင့် အော်နိုင်သည်။ ဖားအော်သောအခါ လည်ပင်းတွင် လေပြည့်၍ ဖောင်းပွလာသည်။ ယင်းကို အသံအိတ်ဟုခေါ်သည်။

ဖားသည်လူကဲ့သို့ပင်အသက်ရှူသည်။ အသက်ရှူသည့်အခါ အဆုတ်ကရုံချည်ပွချည်ဖြစ်သည်။ ရေထဲ၌နေသည့်အခါ နှာခေါင်းပေါက်ကိုပိတ်၍ ကိုယ်ပေါ်ရှိ အပေါက်ကလေးများဖြင့်အသက်ရှူသည်။ ဖား၏နှလုံးသည် လူနှလုံးနှင့်ခပ်ဆင်ဆင်တူသော်လည်း၊ ဖားနှလုံးတွင်း၌ အခန်းသုံးခန်းသာရှိသည်။ ဖားသည် ကုန်းနေ၊ ရေနေသတ္တဝါဖြစ်၍ ဥယျာဉ်လယ်တောသစ်တောတို့၌ လည်းနေသည်။ ရေထဲ၌လည်းနေသည်။ သို့ရာတွင်ရေချို၌သာနေ၍ရေငန်၌ မနေချေ။ ရေတိမ်၌သာနေ၍ ရေစီးသန်သောချောင်းမြောင်းများတွင်မနေချေ။ အချို့ဖားနှင့်ဖားပြုပ်သည် သစ်ပင်ပေါ်၌

www.foreignspace.com.mm

နေတတ်ကြသည်။ သစ်ပင်ပေါ်၌နေသော ဖားမျိုး၌ ခြေချောင်းကလေးများပေါ်တွင် ဝိုင်း၍စေးကပ်သောအဖုကလေးများရှိသည်။ ယင်းသို့စေးကပ်သောခြေချောင်းကလေးများဖြင့် တစ်ပင်မှတစ်ပင်သို့ ကူးခုန်သွားလာနိုင်သည်။ အခုန်အလွှားကောင်းသော ဖားမျိုးကို ဖားပျံဟုခေါ်သည်။ ဖားများသည် အလွန်ပူသောဒေသနှင့် အလွန်အေးသောဒေသတို့တွင် မနေနိုင်ကြချေ။

ဆောင်းရာသီတွင် ဖားများသည် မြေတွင်း ရွှံ့တွင်း၌ အောင်း၍ ဆောင်းခိုနေပြီးနောက်၊ နွေဦးပေါက်မှထွက်လာတတ်ကြသည်။ ဆောင်းခိုစဉ် လှုပ်ရှားခြင်းလည်း မပြု၊ အစားလည်းလုံးဝမစားကြတော့ချေ။ ဖားသည် အစာကို အလွန်ခံနိုင်သောသတ္တဝါဖြစ်သည်။ အခြား ဖားတစ်ကောင် စားနေသော အစာကိုပင် လှူစားတတ်သည်။ ဖားသည် တစ်နေ့လုံးအစာကိုစား၍ နေတတ်သည်။ လိုသည်ထက် လေးဆလောက်စားတတ်သည်။ ရေကိုလည်း သောက်သည်။ သို့ရာတွင် လူတို့ကဲ့သို့ပါးစပ်ဖြင့် မသောက်ဘဲ ကိုယ်အရေပြားဖြင့် စုတ်ယူရသည်။ အစာကို မဝါးဘဲ ထွေးလုံး မျိုချလေ့ရှိသည်။ သွားရှိသော်လည်း သွားကို ကိုက်ထားသောအစာ လွတ်မသွားစေရန် ထိန်းထားဖို့သာ အသုံးပြုသည်။

ရှေးအခါက လူတို့သည် ဖားများကို မိုးပေါ်ကကျသည်၊ ရွှံ့ထဲကပေါက်သည် စသည်ဖြင့် ထင်မှတ်ကြသည်။ စင်စစ် ဖားဥမှ ပေါက်ခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဖားမများသည် ဥပေါင်းများစွာကို ရေထဲ၌အများအားဖြင့် အုတ်တတ်သည်။ ယင်းဥတို့ကို လေပြင်းတိုက်သောအခါ လေနှင့်အတူ လွင့်ပါသွား၍ အမြင့်မှကျလာခြင်း၊ ရေခန်းသွားသောအခါ၊ ရေထဲ၌ အုတ်ထားသောဥများ ရွှံ့ထဲ၌ကျန်နေကာ ယင်းမှဖားပေါက်ခြင်းတို့ကြောင့် ယင်းသို့ ထင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ဖားများသည် ဘဝအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲပြီးမှသာ ဖားအဖြစ်သို့ရောက်သည်။ ဖားစလုတ်ကဲ့သို့ ဖားကြီးမျိုးသည် တစ်ကြိမ်လျှင် ဥပေါင်းနှစ်သောင်းခန့်အုတ်တတ်သည်။ အခြားဖားမျိုးသည်လည်း ထောင်နှင့်သောင်းနှင့်ချီ၍ အုတ်တတ်သည်။ ဖားပြုတ်သည် ဥများကိုကြိုးတန်းကြီးသဖွယ်အတန်းလိုက်အုတ်တတ်သည်။ ဖားဥပြင်ကြီးသည် တစ်ပေကျော် ၂ ပေနီးပါးမျှရှိသည်။ ဖားဥထဲတွင် အနက်စက်ကလေးရှိ၍ ယင်းကို ကော်ရည်ကဲ့သို့ ပျစ်ချဲ့ချဲ့အစေးက ဖုံးအုပ်ထားသည်။ ပျစ်ချဲ့ချဲ့အစေးကြောင့် ဥများမှာတွဲနေ၍ အပြင်ကြီးဖြစ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ဖားစလုတ်ဥများသည် မိဖ၏ အစောင့်အရှောက်ကိုမရဘဲဘာသာ ပေါက်ကြရသည်။ သို့သော် ဖားမျိုးတိုင်းဥများကို မစောင့်ရှောက်သည်မဟုတ်ချေ။ ဖားမကဥလိုက်သော ဥမျှင်တန်းကြီးကို ဖားထီးက ကိုယ်ပေါ်တွင်ရစ်ပတ်ထား၍၊ နေ့အချိန်တွင် ပုန်းအောင်း

နေပြီးလျှင် ည၌အချိန်တွင်ထွက်၍ ဥများကို ရေဆွတ်ပေးသော ဖားမျိုးလည်းရှိသည်။ ဖားစလုတ်ဥသည် ပဲစေ့လောက်ကြီးလာသောအခါ၊ ဥတစ်ဖက်စွန်းထက် သိသိ သာသာကြီးလာသည်။ ကြီးသောဖက်သည် ဖား၏ ဦးခေါင်းဖက်ဖြစ်၍၊ ငယ်သောဖက်သည် အမြီးပိုင်းဖြစ်သည်။

ရက်သတ္တ တစ်ပတ် ကြာသောအခါ ထိုဥကလေးများမှ လက်တစ်ဆစ် မရှိတရှိ အကောင်ကလေးများပေါက်လာသည်။ ယင်းကို ဖားတစ်ပိုင်းငါးတစ်ပိုင်းကောင်၊ သို့မဟုတ် ဖားလောင်းကောင်ဟုခေါ်ကြသည်။ ဖားလောင်းကောင်များသည် ဖားအမျိုးအစားကိုလိုက်၍ အရွယ်အစားစားဖြစ်၏။ ထိုအကောင်ကလေးများထဲတွင် မျက်စိလည်းမရှိ ပါးစပ်လည်း မရှိချေ။ တစ်ရက်သားတွင် ရေစကူးသည်။ ကိုယ်တွင်း၌ပါလာသော အစာများဖြင့်ဝနေကြသည်။ တဖြည်းဖြည်းကြီးလာသောအခါတွင် ရေထဲ၌ ပေါက်နေသော ရေညှိ၊ မှော်စသည့်အပင်ငယ်တို့ကိုစားကြသည်။ ထိုအချိန်တွင်ဖားလောင်းကလေးများ၌ အသက်ရှူရန် ငါးများကဲ့သို့ ပါးဟက်ကလေးများ ပေါ်လာကြသည်။ မိုးရာသီတွင် ဥမှပေါက်သည့် ဖားလောင်းသည်တစ်ဆောင်းလုံးအစာမစားဘဲအိပ်နေနိုင်ရန် ဆောင်းမဝင်မီ အစာကို ပိုစား၍ ကိုယ်ထဲ၌သိုမှီးထားကြသည်။ ဖားစလုတ် ဖားလောင်းသည် ဆောင်းဦး ပေါက်ချိန်တွင် တစ်လက်မခွဲခန့် ရှည်လာသည်။ ဆောင်းကောင်းကောင်း ဝင်လာ၍ အလွန်အေးလာသောအခါ ဖားလောင်းသည် ရေကန်အောက်ရှိ ရွှံ့ထဲတွင် ဝင်၍ ဆောင်းခိုနေတတ်သည်။ ဆောင်းကုန်၍ နွေဦးပေါက်သောအခါ ရွှံ့ထဲမှထွက်၍ ရေပေါ်တက်ကာ အစာစားပြန်သည်။ ထိုအခါ ဖားလောင်းသည် ကြီးထွားလာလေသည်။

ဖားစလုတ်ဖားလောင်းသည် ၅ လက်မခန့် ရှည်လာသောအခါ၊ အမြီးရင်းအောက်ဖက်မှခြေထောက်ကလေး ၂ ချောင်းပေါက်လာသည်။ နောက်ခြေထောက်ထွက်ပြီး၍ ရက်မကြာမီပင် ရှေ့ခြေများ ထွက်လာသည်။ ဖားလောင်း၏ ပါးစပ်ပုံလည်းပြောင်းလာသည်။ ပါးစပ်ပေါက်သည် ကျယ်လာ၍ လျှာလည်း ပေါက်လာသည်။ လျှာပေါက်စဉ် အစာမစားနိုင်သေးသဖြင့် အမြီးအတွင်း၌ သိုမှီးထားသော အာဟာရကိုအားပြုသုံးစွဲနေရသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် အမြီးလည်းတဖြည်းဖြည်း ကြီးသွားကာ ဖားလောင်း ဖားဖြစ်ချိန်၌ အမြီးလုံးဝ မရှိတော့ချေ။ ဖားလောင်းသည်ဖားဖြစ်စတွင် ခုန်ညှင်းအလတ်စားခန့်သာရှိ၏။ ကုန်းပေါ်၌ အသက်ရှူရန်အဆုတ်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ကုန်းပေါ်၌တက်၍နေနိုင်လေသည်။ ဖားဘဝတွင်လည်းဖားလောင်းဘဝ၌ ကဲ့သို့ဆောင်းရာသီ၌ ဆောင်းခိုပြီးလျှင် နွေရာသီကျမှ

ဖားအစာဖမ်းယူခိုက်အချိန် ၁/၂၅၀၀ စက္ကန့်ဖြင့် လျှပ်တစ်ပြက်ရိုက်ကူးထားပုံဖြစ်သည်။ အဆုတ်မှ လေအားဖြင့်ဖောင်းသော လျှာဖြင့် လိပ်ပြာကို ချိန်ရွယ်ပြီးနောက် (၁) လျှာဖျားနှင့် ထိမ်ကပ်မိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် လေကိုပြန်လည်စုတ်ယူလိုက်သည်။ (၂) လျှာလည်းယုံ့ဝင်ကာ လိပ်ပြာကို လည်မျိုတွင်း သွင်းပြီးဖြစ်သွားသည်။ (၃) ရေကူးရာ၌ ဖားလှုပ်ရှားပုံအမျိုးမျိုးကို (၄) တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ကုန်းပေါ်ပြန်တက်ကာ အရှေ့ဟောင်းလဲပြီးနောက် အစာ စ၍စားသည်။ ဖားလောင်းဘဝတွင်အပင်များကို စား သော်လည်း ဖားဖြစ်လာသောအခါအသားကိုစားသည်။ ယင်ကောင်၊ ပုစဉ်း၊ လိပ်ပြာ၊ တီကောင်၊ ပက်ကျို တို့ကို စားသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အဆင်သင့်၍ဖမ်းမိလျှင် ငှက် ငယ်များနှင့် မြွေများကိုပင်စားကြသည်။ သို့ရာတွင် မလှုပ် မရှားငြိမ်သက်နေသော တိရစ္ဆာန်များနှင့် သေနေသော တိရစ္ဆာန်များကိုမစားတတ်ကြချေ။

ဖားသည် လှပသောတိရစ္ဆာန် မဟုတ်စေကာမူ၊ လူ၏ အကျိုးကိုဆောင်သော တိရစ္ဆာန်မျိုး ဖြစ်သည်။ လူတို့၏ အပင်များကို ဖျက်ဆီးတတ်သည့် ပိုးလောက်များ၊ ပိုးတုံး လုံးများနှင့် ပိုးကောင်များကို ဖားတို့ အလွန်ကြိုက်သဖြင့် ဖားရှိသောခြံတွင် ပိုးအကျနည်းသည်။ ထို့ကြောင့် အတ္တ လန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ကျွန်းကလေးများပေါ်တွင် အ သီးအနှံများကို ပိုးများကိုက်ဖျက်လွန်းသဖြင့် ဖားပြုတ်များ မွေး၍ ပိုးမွှားရန်ကိုနှိမ်နင်းကြရသည်။

ထို့ပြင်ဖားပြုတ်၏ အရေပြားသည် ဆေးဖက်ဝင်သည်ဟု အချို့အယူရှိကြသည်။ ဖားပြုတ်၏အရေပြားကို သားရေ အဖြစ်ဖြင့်အသုံးပြု၍၊ ပိုက်ဆံအိတ်ကဲ့သို့ သေးငယ်သော ပစ္စည်းများပြုလုပ်သည်။ စားဖားခေါ်ဖားကြီးမျိုးကို လူ တို့ စားသုံးကြသည်။

ဖား၏ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများသည် လူ၏ ကိုယ်တွင်း အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများနှင့်အလွန်တူသဖြင့် လူ ၏ကိုယ်ခန္ဓာအကြောင်းအရာများကို စမ်းသပ်လေ့လာလို လျှင် ဖားဖြင့်ပထမစမ်းသပ်နိုင်လေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဆေးပညာ ဆည်းပူးရာတွင် ဖားသည် များစွာအထောက် အပံ့ပေးနိုင်သည်။

ဖားစည် ။ ။ယိုးဒယား ရှမ်းနွယ်လူမျိုး တစ်မျိုးဖြစ်သော ကြွမ်း၊ (ရွမ်း)တို့သည် ရှေးအခါကဖားစည်စတင်ပြုလုပ်သုံး စွဲသူများဟူ၍ အနောက်တိုင်း သုတေသီတို့ ယူဆကြသည်။ ယင်းတို့မှတစ်ဆင့် အရှေ့နိုင်ငံအသီးသီးသို့ ပျံ့နှံ့ခဲ့ရာ၊ မွန်၊ ကရင်နီ (ယခု၊ ကယား) တိုင်းပြည်တို့သို့လည်း ရောက်ခဲ့ သည်။ ယင်းဒေသတို့တွင်ဖားစည်ကိုစစ်မြေပြင်တွင် အောင် စည်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြည်အေးချမ်း သာယာ သောကာလတွင် မိုးခေါ်စည်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း အ သုံးပြုကြသည်ဟုအဆိုရှိလေသည်။

မွန်သမိုင်း၌ မွန်လူမျိုး တို့သည် ပုဂံခေတ်ဦးလောက်က ပင် ဖားစည်ကိုအသုံးပြုခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်။ ဆင်အာ ဇာနည်၊ မြင်းအာဇာနည်တို့နှင့် တန်းတူထားကာ ဖားစည် ကို မင်းခမ်းမင်းနားတွင် ထည့်သွင်းခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် မွန်ဖားစည်မှာနှစ်ဖက်ပိတ်စည်ဖြစ်သည်။ သစ်သားကို ထွင်း

၍ တကယ့် ဖားရေဖြင့် စည်မျက်နှာ နှစ်ဖက်ကျက်သည်။ ခြင်္သေ့ရေဖြင့်နန်းကြီးဆွဲ၍ စည်ကြီးယုက်ကာ ခြင်္သေ့ရိုးဖြင့် တီးခတ်လေသည်။

ဖားစည်ကို ယိုးဒယားအခေါ်ဖြင့် ဗောဟောရဖြစ်သည်။ ကြေးနက်စည်ဖြစ်၍ ယခုတိုင် ဗန်ကောက်မြို့ရှိ အမျိုးသား ပြတိုက်တွင်ပြသထားသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်ညီလာခံ ထွက် တော်မူသည့်အခါ မင်္ဂလာစည်တော်အဖြစ်ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ အသုံးပြုကြသည်။ ယိုးဒယားဖားစည် မျက်နှာပြင် ၏လေးနေရာတွင် ခရုရုပ်များ၊ ဗဟိုတွင် ၁၂ မြောင့်ရှိသော နေဝန်းသဏ္ဍာန်ရှိသည်။ ဖား၊ ငါး၊ ဆင်စသော အခြား အကောင် ရုပ်များကိုလည်း ထုလုပ်ထားသည်။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၅၀၀ ကျော်ခန့်မှစ၍ ယခုတိုင် ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ်နှင့် အနုပညာလက်ရာတစ်ခု ဖြစ်သော ဖားစည်သွန်းလုပ်အသုံးပြုသည့်အလေ့အထကို မတိမ်ကော မပပျောက်ရလေအောင် ထိန်းသိမ်းခဲ့သော ပြည်မှာကယားပြည် (ယခင်ကရင်နီပြည်နယ်) ဖြစ်ပေ သည်။

ဖားစည်သည် ကယားအမျိုးသားတို့၏ အထွတ်အ မြတ် ပစ္စည်းဖြစ်ပေသည်။ ရှေးက ကယားပြည်နယ်၏ အဓိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှာ ကျွန်းသစ်လုပ်ငန်းဖြစ် သည်။ မြန်မာတို့၏ ဆိုရိုးစကားအရ “ဖားအော်မှ မိုး ရွာ၊ မိုးရွာမှ ငါးမော့၊ ငါးမော့မှ ရေကြီး၊ ရေကြီးမှ ဆင်ဆွဲ၊ဆင်ဆွဲမှ သစ်ကျ၊ သစ်ကျမှပြည်ဝ” ဟူ၍ ကျွန်း သစ်လုပ်ငန်းကို အခြေခံထား၍ စပ်ဆိုထားရာ၊ ဖားစည် တွင် ယင်းအခြေခံ အချက်အလက်များ ပေါ်လွင်အောင် လေးနက်တိကျစွာ ထည့်သွင်း သရုပ်ဖော် ပြုလုပ်ထား သည်။

ကယားဖားစည်ကို ပဉ္စလောဟာခေါ်(၁)ကြေးနီ၊ (၂)သွတ်၊ (၃)ခဲမဖြူ၊ (၄)ဘော်၊ (၅)ရွှေစသော သတ္တုငါးမျိုးကို ကြေးနက်ဖြစ်လာအောင် အချိုးကျ ရောစပ်၍ ပုံလောင်းကာသွန်းလုပ်ထားသည်။ (ဖားစည် သွန်းနည်း၊ ကြေးနက်စပ်နည်းတို့ကို ကယားတို့ သည် ကွမ်းလူမျိုးတို့ထံမှ နည်းယူတတ်မြောက်သည် ဟုဆိုလေသည်။) ဖားစည်၏ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အပေါ် ကား အောက်ရှူးဖြစ်၍၊ မျက်နှာဝ အပိတ်ဖြစ်ပြီးလျှင်၊ ပြေ ပြစ်စွာသွယ်ဆင်းကာ အောက်ဖက်တွင် အပေါက်ရှိသော တစ်ဖက်ပိတ်စည်ဖြစ်သည်။ ဖားစည်၏ မျက်နှာ ပြင်ဗဟိုတွင် ရောင်ခြည်ဖြာလျက် နေဝန်းထွက်ပေါ်ပုံ ရှိ၍၊ ယင်းနေဝန်းကို တစ်လက်မခန့်စီခြားသော လှိုင်း များကြားတွင် ဖားရုပ်၊ ငါးရုပ်၊ ခရုရုပ်အစရှိသည် တို့ကို စီရရီ ဝန်းရံလျက် ထုလုပ်ထားလေသည်။

စည်မျက်နှာပြင်၏ လေးဖက်တွင်မူ၊ ဖား ၁ ကောင်၊

ဖားစည်

ကယားဖားစည်သည် အပေါ်ကား၍ အောက်ရှူးသည်။ အောက်ပုံမှာ အရုပ်များဖြင့် ဝန်းရံထားသည့် ဖားစည်၏ မျက်နှာဝပုံဖြစ်သည်။

၂၂ ကောင်ထပ်၊ ၃ ကောင်ထပ်၊ ၅ ကောင်ထပ်စသည်ဖြင့် ရုပ်လုံးဖော်တပ်ဆင်ထားသည်။ စည်လုံးကိုယ်ထည်၏ နံဘေးတစ်ဖက်တွင်ကား အထက်မှအောက်သို့ ရုပ်လုံးဖော်ဆင်ရုပ်များကို ကြီးစဉ်ငယ်လိုက် (ဖားစည်အရွယ်အစားကိုလိုက်၍) ၁ရပ်မှ ၅ရပ်အထိ စီတန်းတပ်ဆင်ထားသည်။ ဖားစည်သည် အရွယ်အားဖြင့် ဆန်တစ်ပြည်ဝင်မှ နှစ်တင်းဝင်အထိရှိ၍၊ မျက်နှာဝ ၉ လက်မမှ ၂၅လက်မအထိရှိပြီးလျှင်အမြင့်မှာ ၅လက်မမှလက်မ ၂ဝအထိ အရွယ်အစားစားရှိသည်။ ဖားစည်ကို ရှေးက ငွေတောင်မြို့၌သွန်းလုပ်လေ့ရှိရာ၊ ကယားအမျိုးသားများသာမက ဖားစည်ကိုအမြတ်တနိုးထားကြသော ဝနယ်၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ယိုးဒယားစသည့် တိုင်းပြည်များမှလည်း ငွေတောင်မြို့သို့ လာရောက်ဝယ်ကြသည်ဟု ဆိုကြသည်။

ကယားဖားစည်သည် တစ်ဖက်ပိတ်ကြေးနက်စည်ဖြစ်၍ တီးခတ်သည့်အခါ၊ အသံခပ်အုပ်အုပ်သာမြည်သော်လည်း၊ အလွန်ဝေးကွာသောခရီး၊ တောတောင်ထူထပ်သော ဒေသတို့မှပင် ကောင်းစွာ ကြားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ကယားအမျိုးသားတို့သည် စစ်ချီစစ်တက်ပြုလုပ်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ လူအများစုဝေး လာရောက်စေလိုလျှင်လည်းကောင်း ဖားစည်ကို အသုံးပြုကြလေသည်။

ထို့ပြင်နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းမိုးမကျမီ၊ ကလူမင်္ဂလာပွဲ(အိမ်သစ်တက်ပွဲ)ကျင်းပသည့်အခါတွင် ဆန်ရေစပါး ပေါများစေရန်လည်းကောင်း၊ ကျွန်းသစ်လုပ်ငန်း ကောင်းမွန် ဖွံ့ဖြိုးစေရန်လည်းကောင်းရည်ရွယ်၍ လာမည့်နှစ်တွင် မိုးကောင်းစေရန် ဖားစည်တီး၍ မိုးခေါ်ကြလေသည်။

ဖားစည်ကို ကယားအမျိုးသားတို့အထွတ်အမြတ်ထား၍ လက်ရာပြောင်မြောက်စွာဖြင့် သွန်းလုပ်ထားသည်ဖြစ်ရာ ရှေးကမင်းစိုးရာဇာမစ၍ ဆင်းရဲသားအထိ ဖားစည်ကို ဝယ်ယူထားကြပြီးသော် အိမ်ရှိမြင့်မြတ်သောနေရာ စင်မြင့်၌လည်းကောင်း၊ လူတို့၏အသက်သခင်ဖြစ်သော ဆန်စပါးသိုမှီးရာ စပါးကျိုများတွင်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းထားတတ်ကြသည်။ ဖားစည်ကို မင်္ဂလာအခမ်းအနားတွင်သာအသုံးပြုကြသည်မဟုတ်သေး၊ ဖားစည်ပိုင်ရှင်တို့သည်မိမိတို့ပိုင် အဖိုးတန်ရတနာများကို ဖားစည်တွင်ထည့်၍ လျှို့ဝှက်စွာ မြေအောက် လှိုက်ဂူများတွင် မြှုပ်နှံလေ့ ရှိကြသည်။ ယင်းသို့ပြုခြင်းမှာ နောင်တမလွန်ဘဝအထိ ဤနည်းအားဖြင့် မိမိတို့၏ပစ္စည်းများကို သယ်ဆောင်သွား နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ဖားပြုတ်။ ဖားပြုတ်သည် ဖားမျိုးဖြစ်ပြီးလျှင်၊ ဗုဒ္ဓိနိဒီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်ပေသည်။ ယင်းတို့ကိုပန်းခြံ၊ လယ်ကွင်း

များနှင့်လမ်းဘေးများတွင်တွေ့ကြရသည်။ စိုစွတ်သော ရာသီဥတုများတွင် အရုဏ်တက်နှင့် ဆည်းဆာအချိန်များတွင် မိမိတို့၏အစာဖြစ်သော ပိုးကောင်၊ မွှားကောင်နှင့် ပက်ကျိများကို လိုက်လံရှာဖွေ စားကြသည်။ အစာကို အမြောက်အမြား ရရှိနိုင်မည်ဆိုလျှင် ဝမ်းပိုက်ပေါက်လောက်အောင် စားတတ်ကြသည်။

ဖားပြုတ်များသည် ဖားမျိုးဖြစ်သော်လည်း အခြားဖားများကဲ့သို့ ပျံပါးစွာ မခုန်နိုင်ကြဘဲ နှေးကွေးနေပေသည်။ ယင်းတို့သည် နာကျင်၍ဖြစ်စေ၊ ကြောက်လန့်သောအခါ၌ဖြစ်စေ ခေါင်းများကိုရှည်ထုတ်၍ ရှေ့လက်များကို အသုံးပြုတတ်ကြသည်။

ယင်းတို့၏အရေပြားများသည် ကြမ်းတမ်း၍ အဖုအထစ်များရှိသည်။ အထူးသဖြင့် မျက်စိများနောက်၌ အဖုကြီးများရှိသည်။ ထို့ပြင်ဖားပြုတ်များ၏အရေပြားမှ ဆိုးရွားသောအရည်တစ်မျိုးကို ထုတ်တတ်ကြသည်။ ထိုအရည်မှာ အချို့တိရစ္ဆာန်များအဖို့ အထူးပင်ဆိုးရွားသည်။ ပုံပမာ-ခွေးများအဖို့ ပါးစပ်နှင့် မျက်စိများထဲသို့ ဝင်သွားလျှင် ဆိုးရွားသည်။ အချို့ဖားပြုတ်များသည် ခွေးများအဖို့ သေစေနိုင်သည်။ ဤကဲ့သို့ အရည်တစ်မျိုးကို ထုတ်ရခြင်းမှာ အခြားတိရစ္ဆာန်များ၏ ရန်ကိုကာကွယ်ရန်ဖြစ်သည်။ သို့သော်အခြားတိရစ္ဆာန်များအဖို့ ထိုအရည်မှာမည်ကဲ့သို့မျှ မဖြစ်နိုင်ပေ။ အထူးသဖြင့် ရေ မြွေများအဖို့ ထိုအရည်မှာ မည်ကဲ့သို့မျှ မဖြစ်ပေ။ သို့သော် လူများအဖို့ မျက်လုံးနှင့် ကျိခွဲမြွေများထဲသို့ ရောက်ရှိသွားလျှင် အထူးပင်ဆိုးရွား မနှစ်မြို့ဖွယ် ကောင်းပေသည်။

ဖားပြုတ်များသည် မိမိတို့၏အရေပြားကိုလဲတတ်ကြပြီးလျှင် ထိုအရေပြားများကိုပင် စားပစ်လေ့ရှိသည်။ ယင်းတို့သည် မိမိတို့၏အရေပြားကိုဖောက်၍ ရေကို စုတ်ယူနိုင်ကြပြီးလျှင် မိမိတို့၏ နွှာကိုယ်ကိုလည်းအချိန်မရွေး အလိုရှိသလောက်ကြီးအောင်၊ သို့မဟုတ် ငယ်အောင်ပြုလုပ်နိုင်ကြသည်။

ဖားပြုတ်တို့သည်ဥများကို မိုးဦးကျအချိန်များတွင် အုကြသည်။ အထီးများသည်သားပေါက်မည့် နေရာသို့ ပထမဦးစွာ ရောက်လာကြပြီးသော် ကျယ်လောင်စွာအော်နေတတ်ကြသည်။ အထီးများ၏လည်ပင်းမှာအမများထက် မဲနက်ပြီးလျှင် ကိုယ်ထည်မှာလည်း အမများထက် အထူးပင်သေးငယ်ပေသည်။ အမများသည် ကန်များထဲရှိအပင်များ၏အရွက်များပေါ်၌ ဥများကိုအတန်း ၂တန်းလုပ်၍ အုတတ်သည်။ ဖားပြုတ်မတစ်ကောင်သည် ဥပေါင်း ၇၀၀၀ အထိအုနိုင်သည်။ ထိုဥများသည် အပူအအေး သပ္ပာယ်မှု တလျှင် ၃ ရက်မှ ၁၂ ရက်အတွင်း အကောင်ပေါက်ကြပြီးလျှင် ဤပေါက်လာသော ဖားလောင်းကလေးများ၏

အရှောင်မှာမဲနက်၏။ ထို့နောက် ရက်ပေါင်း ၄၀ မှ ၆၀ အတွင်း ထိုဖားလောင်းကလေးများသည် လက်မဝက်နီးပါး အထိကြီးထွားလာသည်။ ထို့နောက် အကောင်ကလေး များသည် ထောင်နှင့်ချီ၍ ရေထဲမှထွက်လာကြပြီးသော် ကုန်းပေါ်၌ ကျက်စားကြသည်။

ထိုအကောင် ကလေးများသည် မျိုးဆက်ပွားမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ၂နှစ်ခန့်ကြာပေသည်။ ဖားပြုတ် စုံတွဲ တစ်တွဲသည် ၂များကိုထောင်ပေါင်း မြောက်မြားစွာ အုနိုင်ကြသော်လည်း၊ ပေါက်လာသော အကောင်ကလေး များ အနည်းငယ်ခန့်သာ ကြီးကောင် ဘဝသို့ ရောက်လာ ကြရသည်။ ရေပူတံသင်ငယ်များကလည်း ပေါက်လာသော ဖားပြုတ်ငယ် ကလေးများကို စားတတ်ကြသည်။ ဖား လောင်းဘဝနှင့် ရေထဲတွင် နေစဉ်ကလည်း ယင်းတို့ကို ရေထဲရှိ သတ္တဝါအမျိုးမျိုးကစားတတ်ကြသည်။ သို့မဟုတ် ထိုဖားလောင်းကလေးများ ကျက်စားရာကန်ရေများခြောက် ခမ်းသွားပြီးလျှင် တစ်မြို့လုံး သေသွားနိုင်သည်။ ကုန်းပေါ် ၌ပင်ယင်းတို့ကို အခြားတိရစ္ဆာန်များကစားပစ်တတ်ကြ သည်။ ဖားပြုတ်များသည် ဘေးအန္တရာယ်များကို လျင်မြန် စွာမကာကွယ် နိုင်ကြပေ။ သို့သော် ဖားပြုတ်များသည် အသက် ၃၆နှစ်အထိ နေနိုင်ကြသည်ဟုသိရပေသည်။

ဖားဗရဂျေ၊အိပ် (ခရစ် ၁၈၂၃-၁၉၁၅)။ ။ဇန်အန်းန ရီဖားဗရသည် ပြင်သစ်လူမျိုး အင်းဆက်ပိုးပါရဂူ ဖြစ် သည်။ အဗေရှန်နယ်၊ စန်လေယွန်မြို့တွင် ၁၈၂၃ခု ဒီဇင် ဘာ ၂၁ရက်နေ့၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ကလေးဘဝကပင် အင်း ဆက်ပိုးများအကြောင်းကိုစိတ်ဝင်စားသည်။ သို့ရာတွင် မိဖမားမှာဆင်းရဲနွမ်းပါးလှ၍၊ ကိုယ်တိုင်ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ် နှင့်ဝမ်းရေးအတွက် ပင်ပင်ပန်းပန်းလုပ်ကိုင်စားသောက်ခဲ့ရ သည်။ ထို့ကြောင့်သူ့ဝါသနာအတွက် လေ့လာလိုက်စားမှု ကိုပြုရန်အချိန်မရခဲ့ပေ။ ပညာသင်ကြားနိုင်ရန် အတော် အားခဲခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း ပညာချွန်စကောလားရှစ် ဆုရခဲ့သဖြင့် ပညာသင်ကြားခဲ့ရပြီးသော်၊ ၁၈နှစ်အရွယ်တွင် မူလတန်းကျောင်းတစ်ကျောင်း၌ ကျောင်းအုပ်လုပ်ကိုင် နေစဉ်၊ သချာ်နှင့် ရူပဗေဒပညာရပ်များကို အချိန်ပိုများ အတွင်းလေ့လာဆည်းပူးခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ကော်စီ ကားကျွန်းမှ အာယတ်ချိုကောလိပ်တွင် ရူပဗေဒပါမောက္ခ ခအဖြစ် ခေတ္တဆောင်ရွက်သည်။ ယင်းမှ ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ ပြန်လာသောအခါ၊ အဗီညွန်မှ တက္ကသိုလ်ဝင်ကျောင်းတွင် အနှစ် ၂၀မျှ သင်ကြား ပို့ချနေခဲ့လေသည်။

၁၈၇၁ ခုတွင် အငြိမ်းစားယူ၍၊ ဆေရီညွန်မြို့တွင်သွား ရောက်နေထိုင်ပြီးလျှင်၊ ဝါသနာပါလှသော အင်းဆက်ပိုး များအကြောင်းကို ကျကျနနသုတေသနပြုလေသည်။ သို့

သော်ဖားဗရသည် ကုံလုံကြွယ်ဝသည်မဟုတ်သဖြင့်၊ ကမ္ဘာ အနှံ့အပြားသို့ သွားရောက်၍လေ့လာစူးစမ်းခြင်း မပြုနိုင် ခဲ့ပေ။ သူနေထိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသတစ်ဝိုက်မှ အင်း ဆက်ပိုးများ၊ အထူးသဖြင့် လိပ်ပြာ၊ ပျား၊ ပိတုံး၊ နုကျယ် ကောင်တို့၏ အကြောင်းကိုသာ စူးစမ်းလေ့လာနိုင်သည်။ ဖားဗရသည် ဆိုခဲ့သောအင်းဆက်ပိုး၏အနေအထိုင် အသွားအလာ၊ အလေ့အထကို စိတ်ရှည်လက်ရှည် အချိန် ကုန်လှပန်းခံ၍ စေ့ငစွာလေ့လာသည်။ သေချာစွာစူး စမ်းသည်။ ထို့ကြောင့် အင်းဆက်ပိုးလောကသည်လည်း လူ့လောကကဲ့သို့ပင်ပျော်စရာ၊ ရွှင်စရာ၊ လွမ်းစရာ၊ ဆွေး စရာ၊ သနားစရာ၊ စိတ်ပျက်စရာတွေရှိကြောင်းသိခဲ့သည်။ သူသိရသမျှတို့ကို သဘာဝကျကျ၊ ကွက်ကွက် ကွင်းကွင်း စေ့စေ့စပ်စပ်နှင့် ရှင်းလင်း ပြတ်သားစွာ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ရာ၊ သူမှတ်တမ်းများသည် စာပေတန်ဖိုးလည်းရှိပေသည်။ ထို့ ကြောင့် သဘာဝတ္ထပါရဂူကြီးချားဒါဝင်က ဖားဗရသည် ယထာဘူတကဝိတစ်ဆူကဲ့သို့တွေးပြီးလျှင်၊ စာဆိုတစ် ဦးကဲ့သို့ရေးနိုင်သည်ဟု ထုတ်ဖော်ချီးကျူးခဲ့လေသည်။

ယင်းသို့ဒါဝင်ကချီးကျူးခြင်းခံရသော်လည်း၊ အစပထမ တွင် ဖာ၏အင်းဆက်ပိုးစာပေများကိုလူသိမများလှပေ။ ဖားဗရကလည်းရိုးရိုးကုတ်ကုတ်နေကာ၊သူ့ဝါသနာပါသော အလုပ်လုပ်ပြီးလျှင်၊ မှတ်တမ်းတင်၍သာနေသည်။ နောင် သော် “အင်းဆက်ပိုးစာဆိုကြီးဟိုးမား” အဖြစ် တဖြည်း ဖြည်းထင်ရှားလာသည်။ သူ၏စာပေများသည် ကျောင်းသုံး များဖြစ်လာသည်။ သို့သော် ပြင်သစ်ကသာသိ၍၊ ကမ္ဘာက မသိသေးပေ။ သူ့အသက် ၈၀ ခန့်တွင်မှ ကမ္ဘာက သူ့ကို သိလာကြသည်။ “အင်းဆက်ပိုး အကြောင်းသိမှတ်စရာ ” ကျမ်းကြီးကို ၁၀ တွဲအထိ ပုံနှိပ်ရ၍၊ ထိုကျမ်းအတွက် ပြင်သစ်အကယ်ဒမီဆု ချီးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။ ဖားဗရမကွယ် လွန်မီ ၅ နှစ်ခန့်မှစ၍၊ ပြင်သစ်အစိုးရက အငြိမ်းစားရိက္ခာ တော်ထောက်ပံ့သည်။ ၁၉၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် ဆေရီညွန်၌ပင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖားရဒေးအမ်(၁၇၉၁-၁၈၆၇) ။ ။လျှပ်စစ်သိပ္ပံတီထွင် သူ မိုက်ကယ်ဖားရဒေးသည် ဗြိတိသျှလူမျိုး ဓာတုဗေဒနှင့် ရူပဗေဒပညာရှင်ဖြစ်သည်။ ဖားရဒေးကို ၁၇၉၁ ခုနှစ်တွင် ဆာရေးနယ် နယူအင်တန်ပတ်မြို့တွင်ဖွားမြင်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူ ဂျိမ်းဖားရဒေးသည် ပန်းဘဲဆရာဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အလုပ်အကိုင်မကောင်းသဖြင့် မိုက်ကယ်တို့ မိသားစုသည် ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာနေထိုင်ကြရသည်။ အသက် ၅ နှစ်သားတွင် မိုက်ကယ်အား ကျောင်းထားသော်လည်း ကျောင်းမကောင်းသဖြင့် ၁၃ နှစ်သား အရွယ်တွင် ကျောင်းထွက်လိုက်သည်။

www.foreverspace.com.mm

အင်္ဂလိပ်လူမျိုး သိပ္ပံပညာရှင် မိုက်ကယ် ဖားရဒေး

ကျောင်းမှထွက်ပြီးနောက် ဖားရဒေးသည် ရီဗော့ဆိုသူ စာအုပ်ရောင်းသမားထံ အလုပ်သင်အဖြစ် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သည်။ အလုပ်သင်ဘဝတွင် သိပ္ပံစာပေများကို ဖတ်ရှုယင်း သူသည် လျှပ်စစ်အကြောင်းကို မှတ်သားထားသည်။ တဖြည်းဖြည်း စာပေအခြေခံရင်းသန်လာသောအခါ လက်ရှိအလုပ်သည် တစ်ကိုယ်ကောင်းအလုပ်သာဖြစ်သည်။ အများကောင်းဖို့နှင့် လွတ်လွတ်လပ်လပ်လုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်ကို လိုက်စားလုပ်ကိုင်တော့မည်ဟု စိတ်ပြဋ္ဌာန်းကာ၊ ၁၈၁၂ ခုနှစ်တွင် လက်ရှိအလုပ်ကိုစွန့်၍ ဓာတုဗေဒပညာရှင် ဆာဟန်ဖရီဒေဗီထံ၌ အလုပ်လျှောက်လေသည်။ ဆာဒေဗီ၏ ဟောပြောပွဲများ တက်ရောက်နားထောင်စဉ်က ရေးယူထားသော မှတ်စုများနှင့်အတူ အလုပ်လျှောက်လွှာ ပို့လိုက်သောအခါ ဆာဒေဗီက ၁၈၁၃ ခုနှစ်တွင် သူ့လက်အောက်၌ ရက်သတ္တ တစ်ပတ်လျှင် ၂၅ သျှိုလင်ပေး၍ လက်တွေ့စမ်းခန်းဆိုင်ရာ လက်ထောက်အဖြစ်ခန့်ထားသည်။ (ဒေဗီ ဆာဟန်ဖရီ-ရှု။)

ဒေဗီနှင့်ဖားရဒေးတို့သည် လူကိုဥပဒ်ဖြစ်စေသော ကလိုရင်းဓာတ်ငွေ့ကို ဖော်ယူစမ်းသပ်ကြည့်ကြသည်။ ၁၈၁၃-၁၅ ခုနှစ်အတွင်းမိုက်ကယ်သည် ဒေဗီဇနီးမောင်နှံနှင့်အတူ ဥရောပတိုက်သို့သွားရောက်လည်ပတ်လေ့လာသည်။ ပြန်လာသောအခါ တော်ဝင်အသင်း၌အလုပ်ရသဖြင့် သိပ္ပံ

နည်းသစ်များကို ရှာဖွေစမ်းသပ်ယင်း အတွေ့သစ်အမြင်သစ်များကို တစတစတွေ့မြင်လာသည်။ ကလိုရင်းဓာတ်စသောဓာတ်ငွေ့များကို ဓာတ်ရည်ပြုလုပ်အောင်မြင်သည်။ ကာဗွန်နှင့်ကလိုရင်းဓာတ်ပေါင်းစပ်သောပစ္စည်း ၂မျိုးကိုလည်းတွေ့သေးသည်။ သံမဏိလောဟာများကို စမ်းသပ်ကြည့်သည့်အပြင် မျက်မှန်သုံးမှန် အသစ်အဆန်းများကိုလည်းထွင်ခဲ့သည်။ ၁၈၂၃ ခုတွင် မိုက်ကယ်ဖားရဒေးသည် တော်ဝင်အသင်းဝင်ဖြစ်လာသည်။ ၁၈၂၅ခု၌ ယင်းအသင်းတွင် လက်တွေ့စမ်းခန်း ညွှန်ကြားရေးမှူးဖြစ်လာ၍ ၁၈၃၃ ခုနှစ်တွင် ဓာတုဗေဒ ပါမောက္ခဖြစ်လာသည်။

ဖားရဒေး၏ဓာတုဗေဒတွေ့ရှိမှုကြီးများကို မကြာမီလျှပ်စစ်နှင့်စပ်လျဉ်းသောတွေ့ရှိမှုကြီးများက ဆောင်းလာလေသည်။ လျှပ်စစ်ဓာတ်နှင့်စပ်လျဉ်းသော စမ်းသပ်မှုများကို စတင်လုပ်ကိုင်ပြီးနောက်၊ ၁၀ နှစ်အကြာ၁၈၃၃ခုဩဂုတ်လ ၂၉ရက်နေ့တွင် သူ၏အထင်ရှားဆုံးတွေ့ချက်ဖြစ်သည့် လျှပ်စစ်စီးကြောင်းညှို့ခြင်းကိုအောင်မြင်စွာတွေ့ရှိသည်။ လျှပ်စစ်စီးကြောင်းညှို့ခြင်းကိုအခြေခံပြု၍ တယ်လီဖုန်း၊ ဓာတ်မီးနှင့်သံကြိုးရိုက်ခြင်းများ ပေါ်လာသည်။ သံလိုက်၏ ဝင်ရိုးစွန်းနှစ်ခုကြားတွင် ချပ်ပိုင်းကိုလှည့်ပေးခြင်းဖြင့်လျှပ်စစ်ဓာတ်ဖြစ်ပေါ်နည်းကိုမိုး၍ ဒိုင်နမိုကို တီထွင်ခဲ့သည်။ ၁၈၃၃ ခုနှစ်တွင် ဖားရဒေးသည် သိပ္ပံဆရာကြီးများတွေ့ရှိခဲ့သောလျှပ်စစ်ဓာတ်အမျိုးမျိုးသည် တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး အတူတူချည်း ဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားပြနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၈၃၄ ခုနှစ်တွင် ဓာတုလျှပ်စစ်ပြိုကွဲခြင်းအချိုးတူညီပုံကို စမ်းသပ် တွေ့ရှိသည်။ ၁၈၃၈ ခုနှစ်တွင် လျှပ်စစ်ငြိမ်ညှို့ခြင်းကိုတွေ့ရှိ၍ လျှပ်စစ်နှင့်သံလိုက်ဓာတ်အားတို့၏ ဆက်သွယ်ပုံကိုထုတ်ဖော်နိုင်ခဲ့သည်။

ဖားရဒေးသည် အလုပ်လုပ်ရာတွင် စိတ်ထက်သန်စွာခွဲကောင်းကောင်းနှင့်လုပ်တတ်သည်။ နှစ်အနည်းငယ်အတွင်း၌ပင် သိပ္ပံနည်းပညာနှင့်သက်ဆိုင်သောစာတမ်းပေါင်း ၁၅၇ စောင်ရေးသားခဲ့၍စမ်းသပ်မှုပေါင်း ၁၆၀၄၁ မျိုးပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်ဖားရဒေးသည် စီးပွားဖြစ် အလုပ်လုပ်သူမျိုးမဟုတ်သဖြင့် ငွေကြေးကြပ်တည်းချို့တဲ့စွာနေထိုင်ရသည်။ ၁၈၃၅ ခုနှစ်တွင်ဗြိတိသျှအစိုးရက ဖားရဒေးအားတစ်နှစ်လျှင်ပေါင် ၃၀၀ ကျဆုအဖြစ် အသက်ထက်ဆုံး ချီးမြှင့်သည်။ ၁၈၅၈ ခုနှစ်တွင် ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးက ဟမ်ပက်တန်ကုတ်ရပ်ကွက်တွင် အိမ်တစ်လုံးပေးရာ ၁၈၆၇ ခုနှစ်ဩဂုတ်လ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ယင်းအိမ်၌ပင် ကွယ်လွန်သည် အထိ နေထိုင်ခဲ့လေသည်။

ဖားအံခရိုင်။ ။ဖားအံခရိုင်သည် မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းကရင်ပြည်နယ်၏တစ်ခုတည်းသော ခရိုင်ဖြစ်သည်။

www.foreverspace.com.mm

ဖားအံမြို့နယ်တွင်းရှိ ထင်ရှားသော သမိုင်းဝင် ဇွဲကပင်တောင်

ကျော့ဝွန်းဂူအတွင်း ဖူးမြင်ရသော ရုပ်ပွားတော်များ

ယခင်က တနင်္သာရီတိုင်းသထုံခရိုင်အတွင်း၌ပါဝင်သော နယ်တစ်နယ် ဖြစ်၍၊ ဖားအံနယ်အတွင်း၌ ဖားအံမြို့နယ်နှင့် လှိုင်းဘွဲ့မြို့နယ်တို့ပါဝင်သည်။ ကရင်ပြည်နယ်ကိုဖွဲ့စည်း တည်ထောင်ပြီးနောက်တွင် ပြည်နယ်၊ ခရိုင်၊ နယ်၊ မြို့နယ် စသည်တို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးကို ပြန်လည်သတ်မှတ်သဖြင့်၊ ၁၉၅၄ခုနှစ်လ တရက်နေ့မှစ၍၊ ဖားအံနယ်သည် ဖားအံ ခရိုင်ဖြစ်လာသည်။ ယင်းသို့သတ်မှတ်ချက်အရ ဖားအံခရိုင် အတွင်း၌ဖားအံနယ်၊ သံတောင်နယ်နှင့်ကျော့ကရိတ် နယ်တို့ ပါဝင်လေသည်။

ခရိုင်၏အကျယ်အဝန်းမှာ ၁၁၁၂၁ စတုရန်းမိုင်ဖြစ်၍၊ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၃ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းကို အခြေပြု၍၊ ၁၉၅၆ခုမှန်းဆချက်အရ ၅၇၈၃၅၄ယောက် ဖြစ်လေသည်။

အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဖားအံခရိုင်သည်ကရင် ပြည်နယ်၏တစ်ခုတည်းသော ခရိုင်ဖြစ်သည့် အားလျော်စွာ ကရင်ပြည်နယ်သည် ဖားအံခရိုင်ဖြစ်၍၊ ဖားအံ ခရိုင်သည် လည်း ကရင်ပြည်နယ် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ဖားအံခရိုင် ၏နယ်နိမိတ်၊ မြေမျက်နှာပြင်၊ ခရိုင်၏သယံဇာတပစ္စည်း နှင့် ထွက်ကုန်များ၊ ခရိုင်၏ လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေးနှင့် လုပ်ငန်းများစသည်တို့သည် ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းပင် ထပ်တူထပ်မျှဖြစ်လေသည်။(ကရင်ပြည်နယ်-ရှု။)

ဖားအံမြို့။ ။ဖားအံမြို့သည် မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း၊ ကရင်ပြည်နယ်တွင်ရှိ၍ ကရင်ပြည်နယ်၏ မြို့တော်ဖြစ်သည်။ ယခင်ကဖားအံမြို့သည် တနင်္သာရီတိုင်း သထုံခရိုင်အတွင်း၌ ပါဝင်သော ဖားအံနယ်၏ နယ်ပိုင်ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်ခဲ့ရာ၊ ပြည် ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ(၁၈၁)အရ၊ ကရင်ပြည်နယ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် ပြီးသောအခါ၊ ၁၉၅၄ ခု ဇွန် ၁ရက်နေ့မှစ၍ ဖားအံမြို့ သည် ကရင်ပြည်နယ်၏မြို့တော်ဖြစ်လာခဲ့သည်သာမက က ရင်ပြည်နယ် ဖားအံခရိုင်၏ ခရိုင်ရုံးစိုက်မြို့လည်းဖြစ်၍၊ဖား အံနယ်၏ နယ်ပိုင်ရုံးစိုက်မြို့လည်း ဖြစ်ပေသည်။

ဖားအံမြို့သည် သံလွင်မြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ မြို့၏အကျယ်အဝန်းမှာ တောင်နှင့်မြောက် လေးမိုင်ခန့်၊ အရှေ့နှင့်အနောက် ငါးမိုင်ခန့်ဖြစ်၍၊ လူနေရပ် ကွက်ဧရိယာမှာ ဧက၇၀၀ခန့်ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၃ခု သန်း ခေါင်စာရင်းအရမြို့၏ လူနေအိမ်ခြေမှာ ၁၈၄၃ဖြစ်၍၊ လူဦးရေ ၉၉၀၆ ယောက်ဖြစ်သည်။သို့သော် ကရင်ပြည်နယ် ၏မြို့တော်ဖြစ်လာပြီးသည့်နောက်တွင် မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေး ဖက်ဆိုင်ရာနှင့် စစ်ဖက်ဆိုင်ရာအဆောက်အအုံများ ထပ်မံ ဆောက်လုပ်ခြင်း၊ မြို့နေလူဦးရေ နှစ်ဆမက တိုးတက်များ ပြားလာခြင်းတို့ကြောင့် ဖားအံမြို့မှာ တစ်နှစ်ထက်တစ်

ဖားအံမြို့

နှစ်ဟုတက်စည်ကားလျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင် ၁၉၆၀ပြည့်နှစ်မှစ၍ ကရင်ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့နှင့် အတွင်းဝန်များရုံး၊ ကရင်ပြည်နယ် ကောင်စီရုံးများပါ ခေတ္တရုံးစိုက်ရာ ရန်ကုန်မြို့မှ ဖားအံမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ရုံးစိုက်မည်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖားအံမြို့ကို ပြည်နယ်မြို့တော်အင်္ဂါနှင့်ညီညွတ်အောင် တိုးချဲ့ပြုပြင်လျက်ရှိလေသည်။

ဖားအံမြို့သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော်ခန့် ကသံလွင်မြစ်ကမ်းနဖူးတွင် စုစုပေါင်း အိမ်ခြေ ၅၀၀ ခန့်သာ ရှိသည့် ရွာကလေးတစ်ရွာမျှသာဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုရွာကလေးတွင် ရှမ်း၊ ယိုးဒယား၊ ကရင်နှင့်တောင်သူများ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသည့် ရွာကလေးတည်ရာ သံလွင်မြစ်၏ ကမ်းစွယ်တွင် အဓိကကျောက်စွန်းတစ်ခုရှိခဲ့ရာ၊ ထိုကျောက်စွန်းကို ယိုးဒယား၊ ရှမ်းဘာသာဖြင့် “ဖားအမ်း” (ဖား = ကျောက်၊ အမ်း = အစွယ်၊ အစွန်း) ဟု ခေါ်ဝေါ်သည်ကိုအစွဲပြု၍ ထိုရွာကလေးကိုလည်း ‘ဖားအမ်း’ အမည်ရခဲ့ပြီးလျှင် ဖားအမ်းမှတစ်ဆင့် အသံ အနည်းငယ် ပြောင်း၍ “ဖားအံ” ခေါ်တွင်လာကြသည် ဟုဆိုလေသည်။ ထို့နောက်တွင် လူနေရပ်ကွက်များ တဖြည်းဖြည်းတိုးချဲ့လာကြ၍ ဗြိတိသျှအစိုးရလက်အောက်တွင် ၁၉၀၇ ခုနှစ်၌ မြို့ကွက် ရိုက်ခဲ့လေသည်။

ဖားအံမြို့နယ်သည် ၁၀၀၇ စတုရန်းမိုင်ကျယ်ဝန်းသည်။ မြို့နယ်လူထု၏ ရာခိုင်နှုန်း ၆၀ကျော်သည် ကရင်အမျိုးသား

များ ဖြစ်ကြသည်။ ကရင်အမျိုးသားများအပြင် မြန်မာ၊ မွန်၊ တောင်သူနှင့် ရှမ်းလူမျိုးစသည့် တိုင်းရင်းသားများ လည်းနေထိုင်ကြ၍၊ တရုတ်၊ ကုလားစသော နိုင်ငံခြားသားများလည်း ရှိသည်။ ဖားအံမြို့၏ လူဦးရေ အများစုသည် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒကို သက်ဝင်ယုံကြည်ကြ၍၊ ခရစ်ယန် အယူဝါဒနှင့် အစ္စလာမ်အယူဝါဒများလည်း ရှိသည်။ နတ်ကိုးကွယ်မှုကို ယုံကြည်ကြသော နတ်စားကရင် အမျိုးသားများလည်း ရှိကြသေးသည်။

မြို့နယ်လူထု၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးခြင်း၊ မြေပဲ၊ ကြံ၊ ပြောင်းနှင့်ကိုင်းသီးနှံ၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်များ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခြင်းများအပြင်၊ မကြာသေးမီက ဂုံလျှော်၊ ဗာဂျီးနီးယားဆေးနှင့်ကြက်ပေါင်စေးပင်များ ကိုလည်းစမ်းသပ်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။ ဖားအံဘက်ဝန်းကျင်တွင် လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှုကိုပြုလုပ်ကြသော်လည်း အများအပြားမဖြစ်ထွန်းပေ။ သို့သော်ဖားအံမြို့သည် စပါးအရောင်းအဝယ် တွင်ကျယ်သောမြို့ဖြစ်သည်။ လမ်းပန်းဆက်သွယ်မှုမှာ ရေလမ်းဖက်တွင် ဖားအံမြို့မှ ရွှေဂွန်းမြို့သို့ သံလွင်မြစ်ကြောင်း ပရသဖသဘောလမ်းဖြင့် ၂၉မိုင်ရှိသည်။ ရွှေဂွန်းမှကမာမောင်းရွာအထိ ပရသဖသဘောလမ်း ၁၃မိုင်ရှိသည်။ ဖားအံမှမော်လမြိုင်သို့ ပရသဖသဘောလမ်း ၃၃မိုင်၊ ဟောင်သရောမြစ်ကြောင်းရှိ ကျိုဒီးရွာသို့ သဘောလမ်း ၅၅မိုင်ရှိသည်။ ထို့ပြင် ဘားအံမှမော်လမြိုင်(သံလွင်

ဖားအံမြို့ရှိ သေဋ္ဌမာန်အောင်ဘုရား

မြစ်ကြောင်း)ကိုဖြတ်၍ ကြာအင်းဆိပ် ကြီးမြို့ (အတ္တရံ
မြစ်ကြောင်း)သို့ ပရသဖ သင်္ဘောလမ်းမိုင် ၁၁၀ ရှိသည်။

ကုန်းလမ်းဖက်တွင် ဖားအံမှလှိုင်းဘွဲ့သို့ မော်တော်ကား
လမ်း ၂၄မိုင်၊ ဖားအံတစ်ဖက်ကမ်း မြိုင်ကလေးရွာမှ ဒူးရင်း
ဆိပ်သို့၊ ဒူးရင်းဆိပ်မှသထုံမြို့သို့မော်တော်ကားလမ်း ၂၄
မိုင်ရှိသည်။

ရန်ကုန်နှင့် ဖားအံလေကြောင်းခရီးအဆက်အသွယ်ရှိပြီး
လျှင်၊ တနင်္လာနေ့နှင့်သောကြာနေ့တိုင်း လေယာဉ်ခရီးစဉ်
ရှိလေသည်။

ဖားအံမြို့နယ်တွင် ထင်ရှားသောတောင်သည် ဇွဲကပင်
တောင်ဖြစ်သည်။ ထိုတောင်ပေါ်ရှိဇွဲကပင် ဆုတောင်းပြည့်
စေတီတော်သည် ဖားအံမြို့နယ်၌ တန်းစိုးကြီး ဘုရားစေတီ
များတွင်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထိုစေတီတော်ကို သထုံ
မနုဟာဘုရင်၏ သမီးတော်ဘစ်ပါးက တည်ထားခဲ့သည်ဟုဆို
လေသည်။ ဘုရားပွဲတော်ကို နှစ်စဉ်တပေါင်းလတွင် ကျင်း
ပလေသည်။

ဖားအံမြို့မှ သံလွင်မြစ် ရမိုင်ခန့်အကွာ၊ ကော့ဂွန်း
တောင်၏အရှေ့ဖက်၌တည်ရှိသော ကော့ဂွန်းဂူသည် သမိုင်း
သုတေသီတို့ကြောင့်ထင်ရှားကျော်ကြားလာခဲ့သည်။ ထိုဂူ
အတွင်း၌ ဘုရားရှင်ရုပ်ပွားတော်များအများအပြားကို
ဖူးတွေ့ရသည်။ အဆိုပါဂူအတွင်း၌ ပုဂံခေတ်ထက် ရှေးကျ
သောခေတ်က ဟိန္ဒူဗိသုဒ္ဓိနတ်ရုပ်များနှင့် ဟိန္ဒူယဉ်
ကျေးမှု လက်ရာများ၊ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၁၀၀၀၊
၁၅၀၀ ခန့်က မွန်ကျောက်စာ၊ ဂူ၏နံရံတွင်ကပ်ထားသော
မြေဖြင့်ပြုလုပ်သည့် ခြောက်လက်မအရွယ် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်
အဆူပေါင်း ၂၀၀၀ကျော်တို့ကိုတွေ့မြင်ရ၍၊ ယင်းသည့်
ရုပ်ပွားတော်များသည် နှစ်ပေါင်း ၁၀၀၀ခန့်က လက်ရာမျိုး
ဖြစ်သော် လည်းများစွာပျက်စီးယိုယွင်းခြင်းမရှိသေးသည်
ကိုတွေ့ရှိရသည်။

ကော့ဂွန်းဂူအတွင်း၌တွေ့ရှိရသော မွန်ကျောက်စာအရ၊
ကော့ဂွန်းဂူအနီးမှ ကော့ဂွန်းရွာကလေးသည် ရှေးနှစ်ပေါင်း
၁၀၀၀ခန့်က မွန်မိဖုရားတစ်ပါးနေထိုင်ခဲ့သော ဒုတိယအမည်ရှိ
မွန်မြို့တစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရလေသည်။ ဒုတိယဟူသော
မွန်အမည်၏ မြန်မာအဓိပ္ပာယ်မှာတောင်ပုန်းမြို့ဟူ၍ ဖြစ်
ပေသည်။

ဖားအံမြို့၌ အခြားကျော်ကြားသော ဂူဘုရားများ
မှာ (၁)ရသေ့ပြန်ဂူ၊ (၂)ဆဒ္ဒန်ဂူ၊(၃) ဘုရင်ဂျီဂူ(ဘုရင့်
ညီဂူ)တို့ဖြစ်သည်။ ဘုရင်ဂျီဂူ (ဘုရင့် ညီဂူ)သည် ဖားအံ၏
အနောက်ဘက် ၁၂ မိုင်ကွာအရပ်ရှိ၍ ထိုဂူ၏အောက်ခြေ
တွင် ရေပူစမ်းအိုင်ရှိသည်။ ယင်းရေပူစမ်းနှင့် ယှဉ်လျက်
ရေအေးစမ်းပါစီးဆင်းလျက်ရှိသော်လည်း၊ ရေပူနှင့်ရေ
အေးမပေါင်းဘဲ ယှဉ်တွဲ၍သာ စီးဆင်းသွားလေသည်။

ဖားအံမြို့နယ်တွင် ရိုးရာနတ်ကိုးကွယ်မှုကို ယုံကြည်
လိုက်နာလျက်ရှိသော ကရင်အမျိုးသားများ ရှိသေးကြောင်း
အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့ပေသည်။ ယင်း နတ်စားကရင် အမျိုး
သားတို့အတွက် အရေးပါသော နတ်ဘုရားမှာဖားအံမြို့မှ
ကိုးမိုင်ကွာသည့်ဒုန်ရင်းနယ်၊ တော်ပုန်ရွာအနီးရှိဒူဝေနတ်
ဘုရား ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းဒူဝေနတ်ဘုရားမှာ နတ်ကွန်း
လည်းမဟုတ်၊ နတ်ရုပ်တုလည်းမဟုတ်ဘဲ၊ ကိုးနဝင်းစေတီ
ပမာဏရှိသော စေတီတစ်ဆူမျှသာဖြစ်သည်။ ဖားအံမြို့
နယ်ရှိ နတ်ကိုးကွယ်သောကရင်အမျိုးသားတို့သည် လက်
ထပ်ထိမ်းမြားမှုကို ဒူဝေဘုရားရှိနတ်ဆရာတို့က ဒူဝေစေတီ
၌ကျင်းပပေးကြရလေသည်။ ထို့ကြောင့်ယင်းသည့် ဒူဝေ
ဘုရားသည် ဘားအံမြို့နယ်ကရင်အမျိုးသားတို့၏ ထင်ရှား
သောကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ရာ ဌာနတစ်ခုဖြစ်လေသည်။

ဖိနပ်။ ဖိနပ်သည် အရေးပါသော လူ့အသုံးအဆောင်
ပစ္စည်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀ခန့်
ကဖြစ်သည့် ဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်ကပင် ရဟန်းသံ
ဃာတို့၏ပရိက္ခရာ ၁၂ပါးတွင် ဖိနပ်သည်တစ်ပါးအပါဖြစ်
သည်။ မြန်မာဘုရင်မင်းမြတ်တို့၏မင်းမြောက်တန်ဆာ
ငါးပါးတွင်လည်း ဖိနပ်ခြေနင်းသည် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်
သည်။ ထို့ကြောင့်ဖိနပ်သည် လူတို့အတွက်အရေးပါသော
ပစ္စည်းအသုံးအဆောင်တစ်ခုဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။
လွန်ခဲ့သောနှစ်ထောင်ပေါင်းများစွာက ရှေးလူတို့သည်
မိမိတို့ကိုယ်ကို အဝတ်အစားဖြင့် ဖုံးလွှမ်းဆင်ယင်ကြသည့်
ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းသို့ရောက်ရှိပြီးနောက်တွင် ခြေ
ထောက်အတွက်လည်း ဖိနပ်ခြေနင်းလိုအပ်ကြောင်းကို
သိမြင်လာကြသည်။ မြေဓာတ်၏ အပူအအေးကို ခံနိုင်
ရည်ရှိရန်၊ ဆူးငြောင့်ခလုတ်တို့မှ ကာကွယ်နိုင်ရန် ဖိနပ်
သည်လိုအပ်သော ပစ္စည်းတစ်ခုဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်
တိရစ္ဆာန်တို့၏သားရည်ကြမ်းစသည်တို့ဖြင့် ဖိနပ်ခြေနင်းတို့
ကိုပြုလုပ်အသုံးချခဲ့ကြ၍၊ အခြားအဝတ်အစားများနည်းတူ
တစ်ခေတ်ထက် တစ်ခေတ် ဆန်းဆန်းပြားပြား တီထွင်
လုပ်ကိုင်လာကြရာ၊ ယခုအခါ အချို့ဖိနပ်များသည် အလှ
သုံးပစ္စည်းတမျိုး ဖြစ်နေလေသည်။

အနောက်နိုင်ငံများတွင်အသုံးများသောဖိနပ်များမှာ ဂျူး
ဖိနပ်၊ဗွတ်ဖိနပ်တို့ဖြစ်သည်။ ဂျူးဖိနပ်ဟူသည်ခြေမျက်စိ၊
သို့မဟုတ် ယင်းအထက်သာသာခြေကို ဖုံးလွှမ်းသော ဖိနပ်
များကိုခေါ်သည်။ ဗွတ်ဖိနပ်ဟူသည် ခြေမျက်စိအထက်၊
သို့မဟုတ် ခြေသလုံးတိုင်ရောက်သောဖိနပ်မျိုးကို ခေါ်
သည်။ ဂျူးဖိနပ်၊ ဗွတ်ဖိနပ်တို့ကို အောက်ခံအခင်း သားရေ
မာဖြင့်ပြုလုပ်၍အပေါ်ပိုင်းကို သားရေ အပျော့စားဖြင့်
ပြုလုပ်ထားသည်။

ကလေးအလိုက် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌ ဖိနပ်အမျိုးမျိုးကို စီးကြသည်။ သို့သော် ဂျူးဖိနပ်၊ ဗွတ်ဖိနပ်များကို ကားတစ်ကမ္ဘာလုံး၌အသုံးပြုကြသည်။ အာရှတိုက်နှင့် အာဖရိကတိုက် ဒေသများတွင် ကြီးသိုင်း ဖိနပ်၊ ခြေညှပ်ဖိနပ်များကို အသုံးများသည်။ ဟော်လန်နိုင်ငံတွင် ယခုတိုင် သစ်သားဖိနပ်များကို အသုံးပြုလျက်ပင်ရှိကြသည်။ ဂျပန်တို့၏ အမျိုးသားဖိနပ်သည်လည်း ဂေတခေါ် ခုံဖိနပ်အပေါ့စားများ ဖြစ်ကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဲကြိုးနှင့်ခြေညှပ်ဖိနပ်များကိုအစီးများကြသည်။ သားရေဖိနပ်၊ ကတ္တီပါပုံတော်ဖိနပ်၊ ခုံဖိနပ်၊ ကွင်းစွပ်ဖိနပ်(သဲကြိုးမှာ မြေညှပ်မဟုတ်ဘဲ ခြေချောင်းများထိုးသွင်းရသည့်ကွင်းဖြစ်သည်။) ရှေ့ထိုးဖိနပ် (သဲကြိုးမပါ ကတ္တီပါ၊ သက္ကလပ်စသည်တို့ဖြင့် ခြေချောင်းနေရာများကို ဖုံးအုပ် ထားသည်။) ဟူ၍အမျိုးမျိုး အစားစားစီးကြလေသည်။ ဒေသဌာနအလိုက်သာ ဖိနပ်အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည်မဟုတ်သေး။ အချိန်ရာသီလိုက်၍လည်း ကောင်း၊ အခမ်းအနားလိုက်၍လည်းကောင်း၊ ဖိနပ်များကို ခွဲခြားစီးခြင်းကိုလည်း ပြုကြသေးသည်။ ပုံစံဆိုရသော် ဘော်လုံးကန်ရာ၌ စီးသော ဖိနပ်၊ ပွဲနေပွဲထိုင်အခါ စီးသော ဖိနပ်မျိုးဟူ၍ ခွဲခြားခြား ရှိသေးသည်။

ဖိနပ်ကို ရှေးလူတို့က တီထွင်စီးစ ပြုကြသည့်အခါက၊ တိရစ္ဆာန်တို့၏သားရေကြမ်းကို ခြေဖဝါး၊ ခြေဖမိုးတို့ လုံအောင်ရစ်ပတ်ထုပ်ပိုးပြီးလျှင် သားရေကြိုးနှင့် စည်းနှောင်ကြသည်။ ချမ်းအေးသော ဒေသမှလူတို့သည် မိမိတို့ခြေထောက်များ သွေးခဲမသွားစေရန်အတွက် မြက်များကိုပါ ထည့်သွင်း စည်းနှောင်ကြသည်ဟုဆိုသည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံတွင် ရာသီဥတုပူပြင်းသဖြင့် ခြေဖမိုးကိုမဖုံးလွှမ်းသည့် ကြိုးသိုင်းဖိနပ်များကိုစီးကြသည်။ ယင်းတို့ကို ထန်းရွက်များ၊ ပပိုင်းရပ် အရွက်များဖြင့်ပြုလုပ်သည်။ သို့သော် ဖိနပ်မစီးဘဲ ဖဝါးချည်းသက်သက်သွားလာကြသူ အမြောက်အများရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌လည်း ထိုနည်းအတူဖြစ်သည်။ အီဂျစ်၊ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ၊ ဂျပန်စသည့်နိုင်ငံများတွင် ကျောင်းကန်ဘုရားပရုဏ်များအတွင်းနှင့် နေအိမ်အဆောက် အအုံအတွင်းတို့၌ ဖိနပ်မစီးကြချေ။ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော ဌာနများကို လေးစားသောအားဖြင့် ဖိနပ်မစီးကြသည့် ထုံးဟောင်းစဉ်လာ ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

ဂရိလူမျိုးတို့သည်မိမိတို့၏ဖိနပ်ခြေနင်းကို အလွန်တရာ အလေးထားကြသည်။ ဂရိတို့သည် ခြေဖျားနှင့် ခြေမျက်စိကို သိုင်းရစ်ထားသောကြိုးသိုင်းဖိနပ်များ၊ မိမိတို့ခြေထောက်နှင့် အံကိုက်ဖြစ်သော ဂျူးဖိနပ်များကို စီးလေ့ရှိကြသည်။ ရောမနိုင်ငံတွင် ယောက်ျားရောမိန်းမပါ ကြိုးသိုင်းဖိနပ်နှင့်လွှာချင်း ဖိနပ်များကို စီးကြသည်။ ယင်းတို့ အိမ်အတွင်း၌ စီးကြသောလွှာချင်းဖိနပ်များသည်ယခုခေတ်

ကျွန်ုပ်တို့စီးကြသောလွှာချင်းဖိနပ်များနှင့်ဆင်ဆင်တူကြသည်။ ဗွတ်ဖိနပ်များကို ရှေ့ပိုင်းတွင်ကြိုးတပ်၍လည်းကောင်း၊ ခြေမျက်စိကိုကြိုးသိုင်းပတ်၍လည်းကောင်း စီးနင်းကြသည်။ အချို့ဥရောပနိုင်ငံများတွင် သစ်သားသို့မဟုတ် သတ္တုရုံနှင့်သားရေဖိနပ်များကိုလည်း စီးကြလေသည်။

ဥရောပနိုင်ငံများ၌လည်း အလယ်ခေတ်တွင် ဖိနပ်ခြေနင်းတို့ကိုငွေကုန်ကြေးကျခံ၍ အဆန်းတကြယ် လှလှပပ ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပြီးစီးမှုများ အလွန်ခေတ်စားလာခဲ့သည်။ ၁၃ ရာစုနှစ်လောက်က အဖျားချွန်၍ရှည်လျားသော ဖိနပ်များကိုစီးနိုင်လျှင် ဂုဏ်ရှိသည်ဟုအယူအဆရှိကာ အလွန်လူစီးများခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် အပြိုင်အဆိုင်ပြုကြခြင်း အလွန်များခဲ့သည်။ အချို့ ဖိနပ်များသည် ရှည်လွန်းလှသဖြင့် ခူးဆစ်လောက်တွင် ခေါက်ချိုးချထားနိုင်သည်။ နောင်အခါတွင် အောက်ခုံသားရေထူထူနှင့် ဖိနပ်များကို ပြုလုပ်ပြီးစီး ကြပြန်သည်။ အချို့အရပ်ပုသူများသည် အောက်ခုံ လက်မများစွာထူသော ဖိနပ်များကိုစီး၍ အရပ်မြင့်သကဲ့သို့ ထင်ရအောင်ပြုကြသည်။ ခွာတပ်ဖိနပ်များကို မြင်းစီးသမားများက စီးကြရာမှ ၁၈ ရာစုနှစ်တွင် ယောက်ျား မိန်းမမရွေး ခွာနှင့်ဖိနပ်များကို စီးကြသည်။ ထိုခေတ်တိုင်အောင် ဖိနပ်များကို ပုံအမျိုးမျိုးတီထွင်၍ စီးကြသော်လည်း ဝဲနှင့်ယာ ခွဲခြားခြင်း မရှိသေးပေ။ ၁၈ ရာစုနှစ် ကုန်ဆုံးလုနီးတွင် ဖိနပ်စီးသူများကပုံဆန်း၊ ပုံလှကိုသာမက၊ စီးရာ၌သက်သာချောင်ချိသည့်ဖိနပ်များကို ဝဲယာ ခွဲခြားချုပ်လုပ်ပေးကြလေသည်။

ရှေးခေတ်က ဥရောပနိုင်ငံများတွင် ဖိနပ်များသည် အလုပ်စက်ရုံတို့မှ ထုတ်လုပ်ရောင်းချခြင်းမဟုတ်။ အိမ်တွင်းမူလုပ်ငန်းလည်းမဟုတ်ဘဲ၊ ခရီးသွား ဖိနပ်ချုပ်သမားများက တစ်ရွာမှတစ်ရွာ၊ တစ်မြို့မှတစ်မြို့သို့ လှည့်လည်သွားလာ၍ ချုပ်လုပ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့လှည့်လည်လာသောဖိနပ်ချုပ်သမားအား ဖိနပ်ချုပ်လိုသော အိမ်ထောင်စုက မိမိတို့အိမ်၌ တည်းခိုခွင့်ပြုကာ၊ အိမ်ထောင်ရှိ အိမ်သားအားလုံးအတွက် နွေစာ မိုးစာဖိနပ်များကို ချုပ်လုပ်စေရသည်။ ဖိနပ်ချုပ်သမားတို့သည်လည်း အီဂျစ်ထွန်းကားစဉ်ခေတ်ကစ၍သုံးခဲ့သော ကီရီယာတန်ဆာပလာများကိုသာ အသုံးပြု၍ ဖိနပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်မှာ ၁၈ ရာစုနှစ် ကုန်ဆုံးလုခေတ်သို့ တိုင်ခဲ့လေသည်။

၁၈၄၅ခုမှ အစပြု၍မူ ဖိနပ်လုပ်ငန်းကို တစ်မျိုးတစ်ပုံ ပြောင်းလဲလိုက်သော ခေတ်ပြောင်းမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့ ခေတ်ပြောင်းမှုကို ဖန်တီးလိုက်သော အရာကား ဖိနပ်ပုံတူနှင့် သားရေကိုအသားသေအောင် ထုရိုက်ပြုပြင်ရသောတူအစား အသုံးပြုနိုင်သည့် လိုမစ်က ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၈၆၄ ခုနှစ်တွင် အီလီယတ်

ဟိုးသည် အပ်ချုပ်စက်ကို တီထွင်လိုက်ရာ၊ ဖိနပ်ချုပ်ရာ ဗွင် အပ်ချုပ်စက်ကိုအသုံးပြုလာကြသည်။ မကြာမီ ဖိနပ် ချုပ်လုပ်ငန်းတွင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကိုအသုံးပြုလာနိုင်သ ဖြင့် ဖိနပ်စက်ရုံများ အမြောက်အများပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

ယခုအခါတွင် အနောက်နိုင်ငံကြီးများမှ ဖိနပ်စက်ရုံများ တွင် ပုံစံတူပစ္စည်းထုတ်လုပ်မှု စနစ်ကိုအသုံးပြု၍ တွင် ကျယ်စွာ ထုတ်လုပ်ရောင်းချနိုင်ခဲ့သည်။ သားရေနယ် သည်မှစ၍ ဖိနပ်ချုပ်သည့်လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်၌ စက်ကိုသာ အသုံးပြုကြသည်။ လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်ကို တစ်ဌာနစီထား ၍ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့်သွားရသည်။ ထို့ကြောင့် ခေတ်မှီ စက်ရုံ ကြီးများသို့သွားရောက် ကြည့်ရှုလျှင် ဌာနတစ်ခုရှိ လုပ်သားအားလုံးသည် စက်ဖြင့် အထူအပါးညှိပြီးသား သားရေချပ်များကို စက်ဖြင့် ဖိနပ်ပုံများလှီးဖြတ်ခြင်း ပြုနေ ကြသည်ကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုမှ တစ်ဆင့် သွားပြန်သော် လုပ်သားအားလုံးတို့သည် ဖိနပ်အပေါ်ပိုင်းများကို စက်ဖြင့် ချုပ်လုပ်နေကြသည်ကိုလည်းကောင်း၊ နောက်တစ်ဌာနတွင် ဖိနပ်အောက်ခံများပြုလုပ်၍ ဖိနပ်အပေါ်ပိုင်းနှင့် အောက်ခံ ပိုင်းများကိုဆက်စပ်ပေးနေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ဖိနပ်များ ခွာတပ်နေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံးအဆင့်တွင် ပြီးစီးသွားသော ဖိနပ်များကိုအရောင်တင်၍ ဖိနပ်ကြီးတပ် ခြင်း၊ ကြယ်သီးတပ်ခြင်းတို့ကိုပြုလုပ်နေကြသည်ကိုလည်း ကောင်းတွေ့ကြရပေမည်။ ယင်းသို့ဖြင့် တစ်ဌာနတွင် အ လုပ်တစ်မျိုးတည်းကိုသာ လုပ်ကိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရပေ မည်။ ရှူးဖိနပ်တစ်ရုံ ပြီးမြောက်ရန်အတွက် အခြေခံလုပ် ငန်းအဆင့်ကြီးရစ်ဆင့်ရှိသည်။ အသေးစိတ် လုပ်ငန်းများ ကိုပါထည့်၍တွက်လျှင် လုပ်ငန်းအဆင့်ပေါင်း ၂၀၀ခန့်ရှိ ဟုဆိုလေသည်။

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံကြီးများ အားလုံး၌ ခေတ်မှီဖိနပ်စက်ရုံ ကြီးများ ရှိကြသည်။ သို့သော် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၊ ချက်ကိုစလိုဗားကီးယားနှင့် ဂရိတ်၊ ဗြိတိန်တို့သည် ဖိနပ် လုပ်ငန်းကြီးကျယ်လှသောနိုင်ငံကြီးများဖြစ်လေသည်။ အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံတည်းမှပင် နှစ်စဉ်ထုတ်လုပ်သည့် ဖိနပ်အရံပေါင်းမှာ သန်းပေါင်း လေးရာဖြစ်လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စက်ကိုအသုံးပြုသောကြီးကျယ်သည့် ဖိနပ်စက်ရုံကြီးများများစားစားမရှိလှသေးပေ။ မကြာ သေးမီကပေါ်ပေါက်လာသော ဂျပန်ပုံရော်ဘာ (ကြက် ပေါင်စေး) ဖိနပ်လုပ်ငန်းတွင် စက်ကိုအသုံးပြုလာသည်။ လွန်ခဲ့သောတစ်နှစ်နှစ်ခန့်က စက်ခုံဖိနပ်လုပ်ငန်း ပေါ် ပေါက်ခဲ့သေးသော်လည်း မကြာမီ တိမ်မြုပ် ပျောက်ကွယ် သွားသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းများစွာမှစ၍ လူသုံး များလာခဲ့သည့် သားရေခြေညှပ်ဖိနပ်လုပ်ငန်းတွင် စက်ကို အသုံးနည်းသေးသည်။ သမရိုးကျ ကရိယာတန်ဆာပလာ

များကိုသုံး၍ လက်ဖြင့် ပြုလုပ်ရသည့် လုပ်ငန်းအဆင့်များ က ပို၍ များသည်။ ယင်းသားရေဖိနပ်များကို ကတ္တီပါသဲ ကြိုး၊ သားရေသဲကြိုးဖြင့် ပြုလုပ်ကြသည်။ မြန်မာခြေ ညှပ်ဖိနပ်လုပ်ငန်းတွင် သဲကြိုးကွင်းသည် အရေးကြီးဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ နိုင်ငံခြားဖိနပ်လုပ်ငန်းတွင် ဖိနပ်၊ ခြေ ထောက်ပုံတူများဖြင့် ဖိနပ်ကို ချုပ်လုပ်ကြသော်လည်း မြန်မာတို့ကမူ မျက်စိမှန်း၊ လက်မှန်းဖြင့် သဲကြိုးကွင်း ကြသည်။ သဲကြိုးပုံကျ၊ ဝှင်ကျမှသာလျှင် ဖိနပ်စီး၍ လမ်း သွားသည့်အခါ ဖယ်ရမ်းမဖြစ်ဘဲ ဖဝါးနှင့်ကပ်ပြီး တစ်သား တည်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာဖိနပ်လုပ်ငန်းတွင် သဲ ကြိုးကွင်းခြင်းသည် ပညာအပါဆုံးအဆင့် ဖြစ်လေသည်။

သမရိုးကျ မြန်မာဖိနပ်လုပ်ငန်းများသည် အိမ်တွင်းမှ လုပ်ငန်းမျှသာဖြစ်သည်။ ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်မှစ၍ သားရေ နယ်သည်မှအစ သဲကြိုးတပ်၊ တံဆိပ်ထုသည်အထိ လက် ဖြင့်သာပြုလုပ်ခဲ့ကြ၍ တိုးတက်ပြုပြင်မှုအနည်းငယ်မျှသာ ရှိခဲ့သည်။ ရန်ကုန်မန္တလေးမြို့ကြီးနှစ်မြို့တွင် ဖိနပ် လုပ်ငန်းများပြားသည်။ အထူးသဖြင့် မန္တလေးဖိနပ်များ သည် ပိုမိုခိုင်ခံ့၍အစီးခံသည်။ ကတ္တီပါဖိနပ်များဆိုလျှင် မန္တလေးကတ္တီပါဖိနပ်များကို ပို၍လူကြိုက်များသည်။ မော် လမြိုင်မှရှေ့ထိုးဖိနပ်များထွက်သည်။ ခိုင်ခံ့လှပသော်လည်း ယခုအခါ ခေတ်တိမ်နေလေပြီ။

ဖိနပ်များသည် တစ်နှစ်နှင့်တစ်နှစ် မတူအောင် ပုံသစ် ပုံဆန်းများပေါ်ထွက်လျက်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ယော ကျားစီးဖိနပ်များထက် မိန်းမစီးဖိနပ်များကို အသစ်အဆန်း အလှအပတီထွင်ကြသည်။ သို့သော် ကတ္တီပါပုံတော်၊ သား ရေခြေညှပ်စသည့် သမရိုးကျဖိနပ်များကိုလည်း သုံးစွဲလျက် ပင် ရှိကြသေးသည်။ မြန်မာယောကျားစီးနှင့် မိန်းမစီး ဖိနပ်အချို့တို့သည် ပုံစံတူဖြစ်၍ အချို့သည် ပုံစံကွဲပြား သည်။ ခေတ်ဆန်သူ အမျိုးသမီးများသည် ခုံထူထူ၊ ခွာမြင့်မြင့်ဖိနပ်များကို နှစ်မြိုက်ကြလေသည်။

ဖိနပ်ဝယ်ရာတွင် အဓိကထားရမည့်အချက်များမှာ မိမိ၏ခြေထောက်ကို အထောက်အကူပေးမည့် ဖိနပ်မျိုး ဖြစ်စေရန်ပင်တည်း။ မိမိခြေထောက်နှင့် အံကျဖြစ်မဖြစ်၊ မိမိ၏ ခြေထောက်နှင့်လိုက်လျောမည့် ပုံပန်း မျိုးဟုတ် မဟုတ်နှင့် ဖိနပ်ချုပ်လုပ်ထားသည့် သားရေစသည့် ပစ္စည်း ကောင်းမကောင်းကိုလည်း ကြည့်ရပေမည်။ မိမိနှင့် မတော် သည့် ဖိနပ်မျိုးအထူး သဖြင့် ရှူးဖိနပ်၊ ဗွတ်ဖိနပ်များသည် မိမိ၏ ခြေထောက်အား အထောက်အကူ မဖြစ်သည့်ပြင်၊ အန္တရာယ်ပင် ဖြစ်စေတတ်သည်။

ဖိလဒဲယားမြို့။ ။ဖိလဒဲယားမြို့သည် အမေရိ ကန်ပြည်ထောင်စု၊ ပင်ဆီလဗေးနီးယားပြည်နယ်အတွင်း

ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့

ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့ရှိ လွတ်လပ်ရေး အဆောက်အအုံ

ဒဲလဝဲယားမြစ်နှင့် ရှူးလကီးမြစ်တို့ဆုံရာတွင် တည်ရှိ၍၊ ပင်လယ်မှ ၈၈မိုင်ဝေးသည်။ ယင်းမြို့သည်နယူးယော့မြို့၏ အနောက်တောင်ဘက် မိုင်၉၀အကွာတွင်ရှိ၍ ပစ္စဗတ်မြို့၏ အရှေ့ဘက် ၃၄၈မိုင်ဝေးသည်။ ပင်ဆီလဗေးနီးယားပြည်နယ်၏ လူဦးရေအများဆုံးမြို့ ဖြစ်ရုံမက၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံးတွင် တတိယလူဦးရေအများဆုံးမြို့လည်းဖြစ်သည်။ ထိုပြင်အတ္တလန္တိတ်ကမ်းခြေမြို့များအနက်၊ ဒုတိယအကြီးဆုံး စီးပွားရေးဗဟိုဌာနနှင့် ဒုတိယလူဦးရေ အများဆုံး မြို့ဖြစ်သည်။ အကျယ်အဝန်းအားဖြင့် ၁၂၉၇၂ စတုရန်းမိုင်ရှိ၍ ၁၉၅၃ ခုနှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၂၀၇၁၆၀၅ ယောက် ရှိသည်။

ဖိလဒဲယားမြို့ဟူသောအမည်မှာ ဂရိဘာသာဖြင့် ညီနောင်မေတ္တာမြို့ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယင်းမြို့ကို ဝီလျံပင်းက ၁၆၈၂ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် စတင် တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။

လန်ဒန်မြို့၏ ပလိပ်ရောဂါကြီးနှင့် မီးဘေးဒုက္ခကြီးတို့ကို ကြိုကြိုကာရှောင်ရာသော ပင်းသည် ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့ကို တည်ရာ၌ အိမ်ခြေတိုက်တာ အဆောက်အအုံတို့ ပြုတ်သိပ်ပြည့်ကြပ် မနေစေရန်နှင့်အရိပ်အာဝါသတို့ဖြင့် စိန်းလန်းစိုပြည်နေစေရန် အဓိကရည်ရွယ်၍ပုံစံဆွဲခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မြို့ကို လက်တွေ့ဆောက်လုပ်ကြသောအခါ၊ ပင်း၏ပုံစံအတိုင်းမလိုက်နာနိုင်သော်လည်း၊ တတ်နိုင်သမျှ ပျံ့ပျူးသာယာအောင်ဖန်တီးခဲ့သည်။ ပင်းက ၁၀၀၀၀ ရှိသော မြို့ကွက်ကိုရည်မှန်းခဲ့သော်လည်း၊ တည်ဆောက်ပြီးသော

အခါ မြို့၏အကျယ်အဝန်းမှာ သူ့မှန်းထားချက်၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်သာ ရှိလေသည်။

ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့သည် အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးကြီးပမ်းမှု၌ထင်ရှားခဲ့သောမြို့ဖြစ်ရကား၊ သမိုင်းဝင်အဆောက်အအုံများနှင့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် စိုက်ထူထားအပ်သော မော်ကွန်းကျောက်တိုင်ကျောက်ရုပ်၊ ကြေးရုပ်စသည်တို့ အလွန်များပြားစွာတွေ့ရသည်။ အမေရိကန် လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲကြီးတွင် ဂျော့ဝါရှင်တန်အား အမေရိကန်စစ်တပ်အားလုံး၏ သေနာပတိအဖြစ် ခန့်အပ်သည့် နေရာဖြစ်သည့် အပြင် ၁၇၇၆ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးကျေညာစာတမ်း လက်မှတ်ထိုးရာတွင်လည်းဖြစ်လျက်၊ လွတ်လပ်ရေးလက်မှတ်ထိုးစဉ်က ထိုးသောလွတ်လပ်ရေးခေါင်းလောင်းကြီး ထားရာလည်းဖြစ်သည့် လွတ်လပ်ရေးခန်းမဆောင်ကြီး၊ ပထမဆုံးသောကွန်ဂရက်လွှတ်တော်စည်းဝေးရာကာပင်တာခန်းမဆောင်ကြီး၊ ပထမဆုံးနိုင်ငံတော်အလံကို ချုပ်လုပ်ခဲ့သူ ဗက်တီရောနှင့် ဂျော့ဝါရှင်တန်၊ ရောဗတ်မောရစ်တို့ အလံတော်ပုံစံဆွေးနွေးရာ ဗက်တီရောအိမ်၊ ပင်ဆီလဗေးနီးယားပြည်နယ်နှင့်တကွ ဖိလဒဲယားမြို့ကိုတည်ထောင်သူ ဝီလျံပင်းမှ ပထမဆုံးနေထိုင်ရာ လက်တစ်ရှားအိမ်၊ ပင်း၏ကျောက်ရုပ်စသော သမိုင်းဝင်အဆောက်အအုံကြီးပေါင်း ၅၀ ကျော်တို့သည်ယင်းမြို့၌ရှိသည်။ ဖိလဒဲယားမြို့သည် ၁၇၈၁ခုမှ ၁၈၀၀ပြည့်နှစ်အထိ ၁၀နှစ်ခန့်မျှ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့ရာ၊ လွတ်လပ်ရေး ခန်းမဆောင်ကြီးကို အစိုးရအိမ်တော်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့သော ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံများသာမက၊ ခေတ်သစ်အဆောက်အအုံကြီးများဖြစ်သော တက္ကသိုလ်များ၊ စက်ရုံများ၊ ပြတိုက်များ၊ ရုံးများလည်းရှိသည်။

ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့တွင် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းပေါင်းများစွာရှိသည်။ လုပ်ငန်းကြီးတစ်ခုတည်းကို သက်သက်အာရုံစိုက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သော မြို့မဟုတ်ချေ။ ဒဲလဝဲယားမြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏အကြီးဆုံးသောသင်္ဘောကျင်းကြီး အချို့ရှိသလောက် စက်ရုံအလုပ်ရုံများမှ စက်ကရိယာပစ္စည်းများ၊ သံထည်များ၊ မီးရထားခေါင်းတွဲများလည်း များစွာထွက်သည်။ အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံလုံး၌ လုပ်ကိုင်သောလုပ်ငန်းပေါင်း ၄၄၆ မျိုးအနက်၊ ဖိလဒဲဖီးယားမြို့၌ ၃၈၆ မျိုးလုပ်ကိုင်လေသည်။ ရေနံ၊ ချည်၊ သိုးမွေး၊ သကြား၊ စက္ကူ၊ ဆေးလိပ်စီးကရက်၊ စောင်၊ ကော်ဇော၊ ဇာလုပ်ငန်းစသော လုပ်ငန်းများရှိသည်။ ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများသည် ယင်းမြို့အထိ ဝင်ထွက်နိုင်ရကား အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့သည် နယူးယော့မြို့မှတစ်ပါး အစည်ကားဆုံးနှင့် အကြီးကျယ်ဆုံး သင်္ဘောဆိပ်မြို့ ဖြစ်သည်။

ဖိလစ္စတင်လူမျိုး။ ။ပယ်လက်စတိုင်ပြည် မြေထဲပင် ယယ်ကမ်းခြေတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြသော ရှေးဟောင်းလူမျိုး ကိုဖိလစ္စတင်လူမျိုးဟု ခေါ်သည်။ ယင်းလူမျိုးကို အစွဲပြု၍ ပယ်လက်စတိုင်ပြည် အနောက်တောင် ကမ်းရိုးတန်းဒေသ ကို ဖိလစ္စတင်လူမျိုးဟု ရှေးကခေါ်တွင်သည်။ ဖိလစ္စတင်လူမျိုးသည် မြောက်ဘက်ကျောပေါင်းမြို့မှ တောင်ဘက်ကျော မြစ် ဝှမ်းအထိ၊ အနောက်ဘက်မြေထဲပင်လယ်မှ အရှေ့ဘက် ဂျူဒီယန်တောင်ကုန်းအထိကျယ်ဝန်းသည့် မြေဩဇာ ကောင်းမွန်သော မြေနှိမ့်ဒေသများ ပါဝင်သည်။

ဖိလစ္စတင်တို့သည် ရှေးဦးစွာ ကရိကျွန်းနှင့်အနွှာတိုး လီးယားပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းဒေသ၌ နေထိုင်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ ဘီစီ၁၀၀လောက်တွင် ယင်းလူမျိုးတို့သည် ပယ်လက်စတိုင်ပြည် ကမ်းရိုးတန်းဒေသသို့ရွှေ့ပြောင်း လာ ကြပြီးနောက် ဂါဇာအက်ရှုကာလွန်း၊အက်ရှုဒတ်၊ဂတ်နှင့် အက္ကရုန်းမြို့များ တည်ထောင်နေထိုင်ကြသည်။ ဖိလစ္စတင် တို့သည် အသက်မွေးမှုလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးသည်နှင့်အမျှ၊ မြို့ နယ်စည်ပင်လာသောအခါ၊ နေရာအတည်တကျမရှိသေး သောဟီဗြဲလူမျိုးတို့က အတင်းဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်နေထိုင် ကြသည်။ သို့ရာတွင်ဖိလစ္စတင်တို့သည် မြို့ရိုးကြီးများ ဝန်းရံ၍ မြို့ကိုအခိုင်အလုံပြုကာ လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်မြဲနေ ထိုင်လျက်ရှိရာ၊ ဟီဗြဲခေါင်းဆောင်များဖြစ် သောဆမ္မဆန်၊

ဆယ်မျူယယ်၊ဆောနှင့်ဒေးဗစ်တို့က မကြာခဏဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်သဖြင့် ဒေးဗစ်ဘုရင်လက်ထက်တွင် ဖိလစ္စတင် တစ်နယ်လုံး ဟီဗြဲတို့လက်သို့ကျရောက်သည်။(ဆမ္မဆန်၊ ဒေးဗစ်-ရှူ။) ဘီစီ ၇၀၁ ခုနှစ်တွင် ဟီဗြဲတို့လက်မှ အဆီးရီးယန်းလူမျိုးတို့လက်သို့ နောက်ဆုံး ကျရောက် လေသည်။

ဖိလစ္စတင်တို့သည် ဖီနီရှန်တို့ကဲ့သို့ပင် ပင်လယ်၌ သွားလာကျက်စားကြသူများ ဖြစ်သော်လည်း၊ ဖီနီရှန်တို့ ကဲ့သို့ငြိမ်းချမ်းစွာမနေဘဲ အရှေ့ဖက်တွင်နေထိုင်ကြသော အဇူရီယယ် (ကူသရေလ-ဟီဗြဲ) လူမျိုးများအား မ ကြာခဏသွားရောက်နှောင့်ယှက်၍ နယ်ချဲ့ကြသည်။ သို့ ရာတွင် နောက်ဆုံး၌ တိုင်းပြည်ပါ ပျောက်ကြရလေသည်။ (ဖီနီရှန်လူမျိုး-ရှူ။)

ဂျာမန်ကျောင်းသားများသည် တက္ကသိုလ်ပညာမသင် ဘူးသူများနှင့် ဈေးသည်များအား ဖိလစ္စတင်များဟု နှိမ့်ချ ခေါ်ဝေါ်ရာမှအစ၊ မက်သယူးအန်ဆိုသူ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး စာဆိုနှင့်ဝေဖန်ရေး ဆရာကြီးက ဂျာမန်အသုံးအနှုန်းကို အတုယူကာစာပေပညာ၌စိတ်မဝင်စားသူ၊ အသိအလိမ္မာ ဉာဏ်နည်းပါးသူ၊ ရိုင်းပြောပြမှုတတ်သူတို့အားဖိလစ္စတင် ဟုတင်စားသမုတ်သည်တွင် ယင်းစကားလုံးသည် အင်္ဂ လိပ် စာပေ၌ ဝေါဟာရတစ်လုံးအဖြစ် တိုးလာလေသည်။

စစ်ပြီးခေတ်တွင် အစောဆုံးလွတ်လပ်ခဲ့သည့် အာရှနိုင်ငံ

နိုင်ငံခြားသားတို့စိုးမိုးခဲ့သော အာရှတိုက်ရှိ ကိုလိုနီတိုင်းပြည်များအနက် ဖိလစ်ပိုင်သည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံအဖြစ်သို့ ပထမဆုံး ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မတိုင်မီကပင် အမေရိကန်အစိုးရက လွတ်လပ်ရေးပေးရန် ပြင်ဆင်ပြီးသား ဖြစ်၍၊ စစ်ပြီးခေတ်တွင် လွတ်လပ်ရေးအစောဆုံးရခဲ့သည်။ ဆန်စပါးအထွက်ကောင်းသော နိုင်ငံတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ အရှေ့ဖျား နိုင်ငံများအနက် ခရစ်ယန် အယူဝါဒီအများဆုံး နေထိုင်သော နိုင်ငံလည်း ဖြစ်လေသည်။

ဖိလစ်ပိုင်သမ္မတနိုင်ငံ။ ။၁၉၄၆ ခုနှစ်ဇူလိုင်လ ၄ရက် နေ့တွင်အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သမ္မတနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်လာ ခဲ့သောဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုသည် အာရှအရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကျွန်းစုဖြစ်သည်။ အာရှတိုက်ကမ်းခြေမှ အရှေ့တောင်ဘက် မိုင် ၅၀၀ ခန့်ဝေးသည်။ ထိုကျွန်းစုကို “ရတနာကျွန်းစု”ဟု ၍လည်း တစ်ခါတစ်ရံခေါ်ဝေါ်ကြသည်။တောင်ပိုင်းတရုတ် ပင်လယ်နှင့် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအကြားတွင်တည်ရှိ၍၊ ပမာဏအားဖြင့် ဗြိတိသျှကျွန်းစုလောက်ရှိသည်။ ပုံပန်းသဏ္ဍာန် မှာ မြင့်မားသောတောင်ထိပ်ပေါ်မှ မြေပြင်ပေါ်သို့ ကျောက်တုံးတစ်တုံးကိုပစ်ချသဖြင့်၊ ကွဲကြောသွားပြီးလျှင် အပိုင်းစကြီးငယ်တို့ လွင့်စင် ကျရောက် နေသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်သည်။

ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုတွင် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့်ကျွန်းပေါင်း ၇၀၀၀ ကျော်ပါဝင်သည်။ သို့သော် ၄၀၀ ကျော်ခန့်သာ ကျွန်း ဟူ၍ ခေါ်နိုင်လောက်အောင် မြေပြင်ကျယ်ပြန့်သည်။ ကျွန်းအားလုံး၏ မြေပြင် အကျယ်အဝန်းမှာ စတုရန်းမိုင် ၁၁၅၆၀၀ ဖြစ်၍၊ ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင်လူဦးရေ ၁၉,၂၃၄,၈၂ ယောက်ရှိသည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ် ခန့်မှန်းခြေအရမူ ၂၄,၇၁၈,၀၀၀ယောက်ဖြစ်သည်။ ယခင်က မြို့တော်မှာ မနီလာ မြို့ဖြစ်သော်လည်း၊ လွတ်လပ်သော သမ္မတနိုင်ငံ ဖြစ်လာပြီး နောက်တွင် ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံပြု သုခမိန်ကြီးလည်းဖြစ်၍၊ ဖိလစ်ပိုင် ဓနသဟာယနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးသမ္မတလည်း ဖြစ်သော လူးဝစ်မန်းနွယ်ကေဆွန်းအား ဂုဏ်ပြုမှည့်ခေါ် ထားသော ကေဆွန်းစီတီသို့ ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် မြို့တော်ရွှေ့

ဖိလစ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ

ဖိလစ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ တည်နေရာပြမြေပုံ

ပြောင်းခဲ့သည်။ ထိုမြို့တော်သစ်သည် မနီလာမြို့၏ အရှေ့တောင်ဘက် ဆင်ခြေဖုံးတွင် တည်ရှိလေသည်။

ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုတွင် လူဇနိနှင့်မင်ဒနာအိုကျွန်းတို့သည် အကြီးဆုံးဖြစ်၍၊ အခြားကျွန်းကြီးများမှာ ဆမား၊ နီးဂရတ်၊ ပလားဝမ်း၊ ပါးနီး၊ မင်ဒိုဒေး၊ လေးတီး၊ ဆေးဗူး၊ ဗိုဟောနှင့် ဆူးလူး ကျွန်းတို့ ဖြစ်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစု၏ မြေမျက်နှာပြင်မှာတောင်ထူထပ်၍၊ မြေပြန့်လွင်ပြင်နည်းသည်။ စင်စစ်ထိုကျွန်းစုသည် သမုဒ္ဒရာထဲမှ ထိုးထွက်နေသော တောင်စဉ်တောင်တန်းများဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် လူဇနိကျွန်း အလယ်ပိုင်း လွင်ပြင်မှာ အတော်ပင်ကျယ်ပြန့်ပြီးလျှင် ဆန်စပါးများစွာ စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ မင်ဒနာအိုကျွန်းမှာ ပေ ၂၀၀၀ ကျော်မြင့်သော ကုန်းပြင်မြင့်ဖြစ်ရာ၊ ကျွဲ၊ နွားစားကျက်ဒေသဖြစ်သည်။ ထိုကျွန်းရှိ အားပိုတောင်ထိပ်သည် ပေ ၁၀၀၀၀ ကျော်မြင့်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုတွင် မီးတောင်များလည်းပေါများလှရာ၊ မီးသေတောင်နှင့် ယခုရှိသောမီးရှင်တောင်ပေါင်း ၅၀ ကျော်ရှိသည်။ မီးတောင်များရှိ၍ မကြာခဏလျှင်လှုပ်သဖြင့် မြို့ရွာလူနေအိမ်ခြေများစွာ ပျက်စီးရလေသည်။

ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုတွင်ပါဝင်သောကျွန်းများသည် တောင်နှင့် မြောက် သွယ်တန်းလျက် အပူပိုင်း ဇုန်အတွင်း တည်ရှိသည်။ သို့သော် ကျွန်းများဖြစ်၍၊ ပင်လယ် လေပြေလေညှင်းရသဖြင့်၊ ရာသီဥတု မပြင်းထန်လှချေ။ မိုးရေချိန်

မှာ လက်မ ၃၀ မှလက်မ ၂၅၀ အထိရွာသွန်းသည်။ ကျွန်းများသည် မြေဩဇာထက်သန်ကောင်းမွန်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံပြင်းထန်သော လေပြင်းမုန်တိုင်းများ ကျရောက်တတ်၍ အပျက်အစီးများစွာရှိခဲ့လေသည်။

တောင်စဉ်တောင်တန်းများ၏ အောက်ခြေတစ်လျှောက်တွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ အခန့်ညားဆုံးသောသစ်တောကြီးများ တွင်ပါဝင်သည့် သစ်တောကြီးများ ပေါက်ရောက်လျက်ရှိသည်။ မြင့်မားသော တောင်တန်းများတွင်ထင်းရှူးတောကြီးများ ဖုံးလွှမ်းနေသည်။ ဖိလစ်ပိုင်သည် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့သစ်ဝါးပေါသည်။ သစ်သည် ဖိလစ်ပိုင်၏ ထွက်ကုန်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ မြေနိမ့်မြေပြန့် နည်းပါးသဖြင့် တောင်ကုန်းတောင်တန်းများပေါ်တွင် လှေကားထစ်များ သဖွယ် စိုက်ခင်းများပြုလုပ်စိုက်ပျိုး လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဆန်စပါး၊ သကြား၊ ကြိမ်၊ မနီလာလျှော်၊ ဆေးရွက်၊ ကန်စွန်းဥအာလူး၊ ကာဖီ၊ မြေပဲ၊ အုန်းသီး၊ အုန်းဆန်ခြောက်တို့သည် ဖိလစ်ပိုင်၏ အရေးပါသော ထွက်ကုန်များဖြစ်ကြသည်။ သရက်၊ ငှက်ပျောစသည်များကိုလည်းအကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးကြသည်။ ဓာတ်သတ္တုများဖြင့်လည်း အတော်အတန်ကြွယ်ဝသဖြင့် ရွှေ၊ သံ၊ ကြေးနီ၊ ကရိုမီယမ်၊ မန်ဂန် သတ္တုများကို အတော်အသင့် တူးဖော်ရရှိသည်။

ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစု၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ စိုက်ပျိုးရေးဖြစ်၍၊ ဆန်သည်ဖိလစ်ပိုင်တို့၏အဓိကအစာဖြစ်သည်။

ဖိလစ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ

မနီလာမြို့ရှိ စည်ကားသော လမ်းတစ်ခု၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

မနီလာမြို့၏ ဆင်ခြေဖုံးရပ်ကွက်များသည် သာယာ၍ ဆိတ်ငြိမ်ကြသည်။

ဖိလစ်ပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ

ဖိလစ်ပိုင် လူမျိုးတို့သည် မြန်မာတို့ကဲ့သို့ပင် ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးကြသည်။

စိုက်ပျိုးနိုင်သော မြေဧကထက်ဝက်ခန့်တွင် ဆန်စပါးကို စိုက်ပျိုးကြလေသည်။

ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုတွင် လူမျိုးစုံနေထိုင်ကြသည်။ ရှေးအကျဆုံး တိုင်းရင်းသားများမှာ နီဂရီတိုလူမျိုး ဖြစ်သည်။ တောင်များပေါ်၌ သွားလာနေထိုင်ကြသော အီဂိုရတ်လူရိုင်းမျိုးလည်း ရှိသေးသည်။ မင်ဒနာအို ကျွန်းစုတွင် မိုရိုလူမျိုးများကို ယနေ့တိုင်တွေ့ရသေးသည်။ နောင်အခါ ထိုရှေးကျသော တိုင်းရင်းသားများ အဆက်မပြတ် ဝင်ရောက်လာသော အင်ဒိုနီးရှင်းလူမျိုးများ လွှမ်းမိုးသွားခဲ့သည်။ ဖိလစ်ပိုင်ဟု ခေါ်တွင်သူများသည် အင်ဒိုနီးရှင်းများနောက် ရောက်လာသော မလေး (ပသျှူး)လူမျိုးများ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် တရုတ်၊ ဂျပန်၊ ဟိန္ဒူနှင့် ဥရောပတိုက်သားအနွယ်များလည်းအများအပြားအခြေစိုက် နေထိုင်လျက်ရှိကြသည်။ တရုတ်တို့သည် လူနည်းစုဖြစ်သော်လည်း ကုန်သွယ် စီးပွားရေး၌ တွင်ကျယ်ကြသည်။ မက်စတီဇိုခေါ် ဖိလစ်ပိုင်နီနှင့် စပိန်ကပြားများကို အစိုးရဌာနကြီးများ၊ နိုင်ငံရေးလောက၊ စီးပွားရေးလောကတို့တွင် ခေါင်းဆောင်ပိုင်း၌ များသောအားဖြင့်တွေ့ကြရသည်။

လူမျိုးအလိုက်၊ ဒေသအလိုက်၊ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးပြောဆိုကြသော်လည်း၊ အရေးပါသော စကားရစ်မျိုး ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် လူဦးရေအများဆုံးပြောဆို၍၊

ရုံးသုံးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုသော ဘာသာစကားမှာ မလေး (ပသျှူး) စကားတစ်မျိုးဖြစ်သော တားဂါးလော့ဖြစ်သည်။ လူအများဆုံး ကိုးကွယ်သော အယူဝါဒမှာ ဗရင်ဂျီ(ရောမကက်သလစ်)ဂိုဏ်း ခရစ်ယန်အယူဝါဒ ဖြစ်လေသည်။

ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုနှင့်တရုတ်နိုင်ငံတို့သည် အလယ်ခေတ်အခါကပင်အဆက်အဆံ့ရှိခဲ့ကြောင်း အထောက်အထားတွေ့ရသည်။ 'မင်'ဘုရင်များ လက်ထက်တွင် ဖိလစ်ပိုင်နှင့် တရုတ်တို့သည် ကုန်သွယ်မှုပြုခဲ့ကြသည်။ ဥရောပတိုက်သားထဲမှ ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုကိုစတွေ့သူမှာ ဖာဒီနန်မဂျဲလင် အမည်ရှိ စပိန်ဘုရင့်အမှုတော်ထမ်း ပေါ်တူဂီတစ်ဦးဖြစ်သည်။ မဂျဲလင်သည် ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုကို စပိန်၏ပိုင်နက်အဖြစ်ကျေညာပြီးနောက်၊ ၁၅၂၁ ခုနှစ်တွင် မတ်တန်ကျွန်းပေါ်၌ တိုင်းရင်းသားတို့၏လက်ချက်ဖြင့် အသက်ဆုံးရှုံး ခဲ့လေသည်။(မဂျဲလင်-ရှု)

မဂျဲလင်က စပိန်အဖြစ်ကြေညာခဲ့သော ထိုကျွန်းစုကို နောင်အခါစပိန်ပြည်ရှင်ဒုတိယဖိလစ် (ထိုစဉ်က ဥပရာဇာမင်းသား)ကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။ ဆေးဗူးကျွန်းတွင် ၁၅၆၅ ခုနှစ်မှစ၍ စပိန်တို့ အခြေစိုက်နေထိုင်ခဲ့ရာ တဖြည်းဖြည်း အနံ့အပြား ဖြစ်လာသည်။ စပိန်တို့၏စိုးမိုးမှုကို မိုရိုလူမျိုး၊ အီဂိုရတ် လူမျိုးများက တွန်းလှန်ခဲ့ကြသေးသည်။ အခြားကျွန်းများသို့လည်း

စပိန်စိုးမိုးမှု ပျံ့နှံ့သွား၍ လူအများစုသည် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်လာကြလေသည်။

၁၉ ရာစုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးအတွက်လှုပ်ရှားမှုကြီးစတင်လာ၍၊ ၁၈၁၉ ခုနှစ်တွင် ဟိုဇေးရီးဇားကြီးများ တည်ထောင်ခဲ့သောလီဂါဖိလစ်ပီနာအသင်းမှာအင်အားအကောင်းဆုံးဖြစ်လေသည်။ အာဇာနည်ကြီးရီးဇားအား စပိန်အစိုးရက ၁၈၆၉ ခုနှစ်တွင် သုတ်သင် စီရင်လိုက်သည်။ (ရီးဇားဟိုဇေး-ရှူ။) စပိန်တို့အား တိုင်းရင်းသားတို့က ပုန်ကန်မှုများသည် ဟိုမှသည်မှပေါ်ထွက်ခဲ့သော်လည်း ပြင်းပြင်းထန်ထန် အနှိမ်နင်း ခံရသည်။ စပိန်-အမေရိကန်စစ်ပွဲအပြီး ၁၈၉၈ခုနှစ်တွင် စပိန်အစိုးရက ဖိလစ်ပိုင်ကျွန်းစုကို အမေရိကန်အစိုးရသို့ ပေးအပ်လိုက်လေသည်။

အမေရိကန်အစိုးရသည် ဖိလစ်ပိုင်ကို လွတ်လပ်ရေးပေးရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်အတန်းကို တစ်စတစ်စ မြှင့်တင်ပေးသည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် ဖိလစ်ပိုင်သည် ကိုင်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ရရှိခဲ့၍၊ ဓနသဟာယနိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ ပထမဦးဆုံး သမ္မတမှာ မန်းနွယ်ကေဆွန်းဖြစ်၏။

ထို့ပြင် ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံ ဖြစ်လာစေမည်ဟု အမေရိကန်အစိုးရက ကတိထားခဲ့သည်။ သို့သော်ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်လာ၍ ဖိလစ်ပိုင်သည် ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားတွင် စစ်ဒဏ်အခံရဆုံးသောနိုင်ငံ၊ အပျက်အစီးအများဆုံးသောနိုင်ငံဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ဂျပန်တို့သည် ၁၉၄၁ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့ တွင်လေကြောင်းတိုက်ပွဲများ စတင်ဆင်နွှဲခဲ့၍၊ နောက် ၅ ရက်အကြာ၌ လူဇန်ကျွန်းသို့ တက်မိခဲ့ကြလေသည်။ ၁၉၄၂ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂ ရက်နေ့တွင်မနီလာမြို့ကိုသိမ်းပိုက်ခဲ့၏။ အမေရိကန်နှင့် ဖိလစ်ပိုင် တပ်များက ဗာတန်းကျွန်းဆွယ်နှင့် ကော်ရက်ဂျီဒေါ်တွင် လပေါင်းများစွာအပြင်းအထန် ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၉၄၂ခုနှစ် မေလ ၆ ရက်နေ့တွင် ကော်ရက်ဂျီဒေါ်အညံ့ခံလိုက်ရ၍၊ ဗိုလ်ချုပ်မှူး ဒေါက်ဂလပ်မက်အာသာလည်း မိမိ၏ဌာနချုပ်ကိုဩစတြီးလီးယားသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားရပြီးလျှင်၊ ဗိုလ်ချုပ်မှူး ဝန်းရိုက်မှာမူ သို့ပင်အဖြစ် အဖမ်းခံခဲ့ရလေသည်။ ဂျပန်တို့ စိုးမိုးခဲ့စဉ်အတွင်း ပြောက်ကျားခုခံတော်လှန်မှုများရှိခဲ့ရာ၊ ယင်းသည် ပြောက်ကျားနည်းများအနက် ဟွတ်ဗာလာဟပ်တို့သည် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်လေသည်။ ၁၉၄၄ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ ၁၉ရက်နေ့၌ ဗိုလ်ချုပ်မှူးမက်အာသာ၏ လက်အောက်ခံမဟာမိတ်တပ်များသည် လေးတီးကျွန်းအား ပြန်လည်သိမ်းယူရေးကိုစတင်ခဲ့ရာ ဖိလစ်ပိုင်အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းတို့တွင် ကျွန်းနှင့်ရေ နှစ်ထွေသော တိုက်ပွဲများ၌ဂျပန်တို့သည် အပြတ်အသတ်အရေးရှုံးနိမ့်ခဲ့၏။ ၁၉၄၅ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မနီလာမြို့ကို ပြန်လည်သိမ်း

ယဉ်ကျေးရိုးသားသော ဖိလစ်ပီနို အမျိုးသမီး

ယူခဲ့၍၊ ထိုနှစ် ဩဂုတ်လအတွင်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီး ဆုံးသွားသောအခါတွင်မူ၊ ဂျပန်တို့ သိမ်းပိုက်ထားသမျှ အားလုံးလိုလိုကိုပင် ပြန်လည်သိမ်းယူနိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်လေသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးပြီးနောက်၊ ၁၉၆၄ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၄ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်အစိုးရက ကတိပြုထား သည့်အတိုင်း လုံးဝလွတ်လပ်ရေးကိုပေးအပ်၍၊ ထိုနေ့ ထိုရက်မှစပြီးလျှင်၊ ဖိလစ်ပိုင်သည် လွတ်လပ်သော အချုပ် အခြာအာဏာပိုင် သမ္မတနိုင်ငံ ဖြစ်လာလေသည်။

သမ္မတနိုင်ငံကို စီရင်အုပ်ချုပ်ရန်လွယ်ကူစေမှုအတွက်၊ တိုင်းပေါင်း ၅၀ အထိ ပိုင်းခြားထားသည်။ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာသည် သမ္မတနှင့်ကက်ဗိနက်အစိုးရအဖွဲ့တို့၌တည် သည်။ သမ္မတကို လေးနှစ်တကြိမ်ရွေးကောက်တင်မြှောက် ရသည်။ အမျိုးသားဥပဒေပြုအဖွဲ့တွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ပါဝင်၍၊ ဆီနိတ်လွှတ်တော်၌ အမတ် ၂၄ဦး၊ ပြည်သူ့လွှတ် တော်တွင် အမတ် ၁၀၀ ရှိသည်။ အမတ်များကို အသက် ၂၁ နှစ်ပြည့်၍၊ အင်္ဂလိပ်၊ စပိန်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား ဘာသာတစ်ခုခုကို ရေးဖတ်နိုင်သည့် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသား များကမဲဆန္ဒဖြင့် လေးနှစ်တကြိမ် ရွေးကောက်တင်မြှောက် သည်။ တရားလွှတ်တော်ချုပ်တွင် တရားဝန်ကြီးချုပ် တစ်ဦး၊ တရားဝန်ကြီး ၁၀ဦးရှိသည်။ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်မှု ဥပဒေသည် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော အခြေခံ ဥပဒေအတိုင်းဖြစ်၍၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အခြေ ခံဥပဒေကို အခြေပြုထားလေသည်။

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတွင် အစိုးရကျောင်းများ၌ အခမဲ့သင် ကြားပေး၍၊ ကျားမ ပူးတွဲသင်ကြားရသည်။ ဘာသာအ ရပ်ရပ်ကို အင်္ဂလိပ်စာဖြင့်သင်ကြားပေး၏။ သို့သော် ဘား ဂါးလော့ဘာသာစကားကိုလည်း သင်ကြားပေးသည့် အ ပြင်၊ အထက်တန်းကျောင်းများတွင် စပိန်ဘာသာသည် မယူမနေရ ဘာသာဖြစ်သည်။ စိုက်ပျိုးရေး ပညာသင် ကျောင်းများနှင့် သက်မွေးဝမ်းကျောင်း အတတ်သင် ကျောင်းများလည်း ရှိသည်။ ထို့ပြင် အစိုးရအသိအမှတ်ပြု ကိုယ်ပိုင်ကျောင်းများလည်း အများအပြားပင်ရှိသေးသည်။ ဖိလစ်ပိုင်တက္ကသိုလ်ကို ၁၉၀၈ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင် ခဲ့၏။ ဖိလစ်ပိုင် နိုင်ငံရှိ အခြားတက္ကသိုလ်တစ်ခုဖြစ်သော ဆန်တာတောမတ်တက္ကသိုလ်ကို ၁၆၁၁ ခုနှစ်ကပင် တည်ထောင် ထားရှိခဲ့လေသည်။

ဖိလစ်ဘုရင်များ(စပိန်)။ ။ဖိလစ်အမည်ခံသော စပိန်ဘုရင်ငါးပါးရှိသည့်အနက်၊ ဒုတိယဖိလစ်နှင့် ပဉ္စမ ဖိလစ်တို့သာလျှင် အရေးပါ၍ ထင်ရှားကြလေသည်။
ဒုတိယဖိလစ်(ခရစ်၁၅၅၇-၁၅၉၈)။ ။ရောမသာသနာ စောင့်ဧကရာဇ်လည်းဖြစ်၍၊ စပိန်ပြည့်ရှင်လည်းဖြစ်သော

ပဉ္စမများ၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ ၁၅၅၆ ခုနှစ်တွင် ခမည်းတော်သည် ထီးနန်းစည်းစိမ်ကို စွန့်လွှတ်သွားသဖြင့်၊ ခမည်းတော်၏ရိုက်ရာကိုဆက်ခံ၍၊ စပိန်နိုင်ငံ၊ အမေရိ ကတိုက်ရှိ စပိန်ပိုင်နယ်များ အီတလီအတွင်းရှိ စပိန်ပိုင်နယ် များနှင့် နယ်သာလန်ပြည်တို့ကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ် မင်းလုပ်ရ သည်။ ပဉ္စမများ၏ ညီတော် ပထမဖာဒီနန်သည် ရောမ သာသနာစောင့် နိုင်ငံတော်ကို ဆက်ခံရလေသည်။

ဖိလစ်သည် ၁၅၅၄ခုတွင် အင်္ဂလန်ပြည့်ရှင် မေရီဘုရင် မနှင့်လက်ဆက်ခဲ့၍၊ အင်္ဂလန်သည် စပိန်၏မဟာမိတ်ဖြစ် လာခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၅၅၈ ခုနှစ်တွင် မေရီဘုရင်မကွယ် လွန်၍၊ ပထမ အယ်လစ်ဘောက်ဘုရင်မသည် အင်္ဂလိပ်ထီး နန်းကိုဆက်ခံစိုးစံသောအခါ အခြေအနေတစ်မျိုး ပြောင်း သွားတော့သည်။ အင်္ဂလန်နှင့်နယ်သာလန် နှစ်ပြည်ထောင် တို့သည် ပရိတ်တက်စတန်အယူဝါဒကိုလက်ခံသည်။ ဖိလစ် ကမူဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်ဖြစ်သည်။ ဖိလစ်သည် ပရိတ်တက်စတန် များကို ပြင်းပြင်းထန်ထန်နှိမ်နင်းသည်။ အင်္ဂလန်နှင့်နယ်သာ လန်တို့အား ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များဖြစ်အောင်ကြိုးစားသည်။ ထိုကြောင့် အင်္ဂလန်နှင့်မသင့်မတင့်ဖြစ်လာပြီးလျှင် နယ်သာ လန်ကလည်း တော်လှန်ပုန်ကန်သည်။ နယ်သာလန်သည် စပိန်၏အလွန်အဖိုးတန်လှသော လက်အောက်ခံတိုင်းပြည်

စပိန်ပြည့်ရှင် ဒုတိယ ဖိလစ်ဘုရင်

ဖိလစ်ဘုရင်များ (စပိန်)

www.foreverspace.com.mm

စပိန်နိုင်ငံ ဗူးဗွန်မင်းဆက် လက်မွန်အစမင်း ပဉ္စမဖိလစ်

ဖြစ်သည်။ သို့သော်ဖိလစ်၏အယူဝါဒရေးရာဖိနှိပ်မှုကြောင့် နောက်ဆုံးတွင်နယ်သာလန်ကို စပိန်က လက်လွှတ်ရသည် ထိုခေတ်က စပိန်သည် ရေတပ်အင်အားတောင့်တင်းလာ ပြီးလျှင်၊ ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်း နိုင်ငံကြီးလည်းဖြစ်သည်။ မြေ ထဲပင်လယ်၌မင်းမူခဲ့သောတူရကီတို့အား လီပန်တိုစစ်ပွဲ (၁၅၇၁) ဖြင့်ချိုးနှိမ်ခဲ့သည်။ ဖိလစ်သည် ပေါ်တူဂယ်ကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ ဘဏ္ဍာတော်အလွန် ကုန်ကျခဲ့ရ သဖြင့်၊ စပိန်နိုင်ငံ၏ ကုန်သွယ်မှုကို ထိခိုက်ကာ၊ စီးပွားရေး နာလန်မထူနိုင်အောင် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။

အယူဝါဒရေးရာကြောင့် အင်္ဂလန်နှင့်မသင့်မတင့် ဖြစ် လာသောအခါ၊ ဆာဖရန်းစစ်ဒရိတ်အစရှိသော ဗြိတိသျှရေ ကြောင်းမိုလ်ကြီးများသည် မက္ကဆီကိုနှင့် တောင်အမေရိက တိုက်ရှိ စပိန်၏အဖိုးတန်နယ်မြေများကိုတိုက်ခိုက် လုယက် ဖျက်ဆီးကြသည်။ ၁၅၈၈ခုနှစ်တွင်ဖိလစ်သည် ကြီးကျယ် ခမ်းနား၍အင်အားကောင်းလှသော အာမာဒါရေတပ်ကြီး ကို စေလွှတ်၍၊ အင်္ဂလန်အား တိုက်ခိုက်စေသည်။ သို့သော် အာမာဒါရေတပ်ကြီး မရှုမလှအရေးနိမ့်ခဲ့သည်။ ယင်းသည် မှစ၍၊ စပိန်ရေတပ် နာလန်မထူနိုင်တော့ချေ။ (စပိန်ရေ တပ်ကြီး။ ဒရိတ်ဆာဖရန်းစစ်-ရှု။)

ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ပရိုတက်စတန်ဂိုဏ်းနှင့် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်း တို့အပြိုင်ထွန်းကားနေရာ၊ ဖိလစ်သည် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းကို အားပေးအားမြှောက်ပြုသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံသမိုင်းတွင် အမဲစက်တစ်စက်ဖြစ်ခဲ့သော ဟျူးဂျိုနိုးများအား စိန်ဗာသော လမျူးပွဲတော်နေ့၌ အစုလိုက်သတ်ဖြတ်မှုကြီးတွင် ဖိလစ်၏ ပယောဂမကင်းဟုဆိုကြသည်။

ဖိလစ်သည်မိမိကိုယ်ကို ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းအားပေးချီးမြှောက် သူအဖြစ်ယူဆပြီးလျှင်၊ ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းထွန်းကားရေးကို အ လွန်ကြိုးပမ်းသည်။ လုံ့လဝီရိယနှင့်လည်းပြည့်စုံသည်။ သို့ သော်စေးနဲခြင်း၊ မိမိ၏ကုန်းတပ်၊ ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး များကိုပင် မယုံကြည်စိတ်မချတတ်ခြင်း၊ အယူဝါဒရေးရာ အယူသည်းလှခြင်းတို့သည် ဖိလစ်၏ ပျက်စီးရာ ပျက်စီး ကြောင်းများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖိလစ်၏လက်ထက် သည် စပိန်နိုင်ငံကြီး တန်ခိုးအင်အားကြီးမားလာသည့် ထိပ်တန်းနိုင်ငံကြီးအဖြစ်မှ လျော့ကျ နိမ့်ဆင်းခဲ့ရသော ကာလ၏ အစဖြစ်လေသည်။

ပဉ္စမဖိလစ်(ခရစ်၁၆၈၃-၁၇၄၆)။ ။စပိန်နိုင်ငံတွင် ဗူး ဗွန်မင်းဆက်၏လက်မွန်အစမင်းဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်အိမ်ရှေ့ ဥပရာဇာ၏သားတော်ဖြစ်၍၊ ပြင်သစ်ပြည့်ရှင်လူဝီ ၁၄နှင့် စပိန်ဘုရင်ဒုတိယချား၏နမတော် ထရီဆာမိဖုရားတို့၏ မြေးတော် ပြင်သစ်မင်းသားတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ဖိလစ်သည် စပိန်ဘုရင်ချား၏ အလိုဆန္ဒအရ စပိန်ထီးနန်းကို ၁၇၀၀ ပြည့်နှစ်တွင်သိမ်းပိုက်ရသည်။ သို့သော်အခြား ဥရောပနိုင်ငံ များကမလိုလားကြသဖြင့်၊ စပိန်ထီးနန်းကို ဆက်ခံရေးစစ်ပွဲ ကြီး ဖြစ်ပွားခဲ့ရလေသည်။ ထိုစစ်ပွဲ အတွင်း ဖိလစ်သည် ရွတ်ရွတ်ချွံချွံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ၁၇၁၃ခုနှစ်တွင် ဖိလစ်အား စပိန်ပြည့်ရှင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့ကြသော်လည်း၊ ဖိလစ် သည် စပိန်ပိုင်နက်များစွာတို့ကို လက်လွှတ်ခဲ့ရလေသည်။

ဖိလစ်သည် ပြင်သစ်ထီးနန်းကိုမြှောက်ကိုးကာ ၁၇၂၄ခု တွင် စပိန်ထီးနန်းကိုစွန့်၍၊ သားတော်လူဝီအား လွှဲအပ် သည်။ သို့သော် ထိုနှစ်အတွင်းမှာပင် သားတော်ကံကုန်၍၊ ဖိလစ်ပင် စပိန်ထီးနန်းကို ပြန်၍သိမ်းပိုက်ရသည်။

ဖိလစ်သည် မိမိ၏နန်းသက်နောက်ပိုင်းတွင် ဒုတိယမိဖု ရားဖြစ်သောပါးမားမင်းသမီး အယ်လစ်ဇဗက်ဖားနေ့နှင့် ယင်း၏လက်စွဲတော် ကာဒင်နယ်အားလဗေရိုနီတို့၏ဩဇာ တိက္ကမလွှမ်းမိုးမှုကိုသာခံယူနေရပြီးလျှင် စိတ်မနှံ့ဖြစ်နေ ခဲ့လေသည်။

ဖိလစ်၏ သားတော်တစ်ဦးဖြစ်သော ဒွန်ကားလိုသည် ပါးမားနယ်ကြီးကိုရရှိခဲ့၍၊ စစ္စလီနစ်ပြည်ထောင်နိုင်ငံကို သိမ်းယူခဲ့သည်။ ဩစတြီးယန်းထီးနန်းဆက်ခံရေး စစ်ပွဲ အတွင်း၊ ၁၇၄၁ ခုနှစ်တွင် စပိန်သည်ပြင်သစ်နှင့်ပူးပေါင်း၍ ဩစတြီးယားကို တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။

ဖိလစ်ဘုရင်များ (ပြင်သစ်)

ဖိလစ်အော်ဂပ်စတပ် ဘွဲ့ခံ ဒုတိယ ဖိလစ်ဘုရင်

ဖိလစ်ဘုရင်များ (ပြင်သစ်)။ ။ဖိလစ်ဟူသောအမည်မှာပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ၁၁ ရာစုနှစ်အတွင်းက အတန်ပင်ခေတ်စားခဲ့သော ဘုရင်အမည်ဖြစ်သည်။ ဖိလစ်အမည်ယူခဲ့သောပြင်သစ်ဘုရင် ၆ ပါးရှိသည့်အနက် ဒုတိယဖိလစ်၊ စတုတ္ထဖိလစ်နှင့် ဆဋ္ဌဖိလစ်တို့သည် အရေးပါဆုံး မင်းများဖြစ်ကြလေသည်။

ဒုတိယဖိလစ်(ခရစ် ၁၁၆၅-၁၂၂၃)။ ။ထိုမင်းကို ဖိလစ်အော်ဂပ်စတပ်ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ ခရစ် ၁၁၈၀ပြည့်နှစ်တွင်ခမည်းတော် သတ္တမလူဝီဘုရင်၏ ထီးနန်းရိုက်ရာကို ဆက်ခံသည်။ထိုမင်းသည်ထိုခေတ်အခါကသဇာတိက္ကမကြီးမားနေသောမြေရှင်နယ်စားကြီးတို့၏ တန်ခိုးအာဏာလျော့ပါးစေရန်နှင့် ဘုရင့်တန်ခိုးအာဏာထက်မြက်ကြီးမား၍ ကြံ့ခိုင်စေရန် စွန်းလွန်းတမံဆောင်ရွက်သည်။ ထိုစဉ်က တိုင်းငယ်ပြည်ငယ်မျှသာဖြစ်နေသေးသော ပြင်သစ်နိုင်ငံအားလည်း ဥရောပထိပ်တန်းနိုင်ငံကြီးတစ်ခု ဖြစ်လာအောင်ပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုတိယဖိလစ်သည် ကပေးယုန်းမင်းဆက်များအနက် တန်ခိုးအကြီးဆုံးဟုဆိုရပေမည်။

ထိုမင်း၏ အာသီသမာ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်းရှိ အင်္ဂလိပ်ပိုင်မြေများကိုမရအပြန်ယူလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုစဉ်က အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ဒုတိယဟင်နရီ၏ အင်အားနည်းပါး

လေအောင် သားတော်များကပုန်ကန်စေရန် ဖိလစ်က လှုံ့ဆော်တိုက်တွန်းသည်။ သို့သော် ဟင်နရီလွန်၍သားတော်ကြီးဖြစ်သူ၊ ခြင်္သေ့စိတ်ရှိ ရစ်ချတ်ဟုထင်ရှားသော ပထမရစ်ချတ်ဘုရင် နန်းတက်သောအခါ၊ ဖိလစ်သည် ရစ်ချတ်နှင့်အတူ တတိယကရူးဆိတ်စစ်ပွဲဆင်နွှဲရန် သဘောတူသည်။ ထိုမင်းနှစ်ပါး အပြင်၊ ဂျာမနီနိုင်ငံမှ ဖရက်ဒရစ်ဗာဗရောဆာဇကရာဇ်သည်လည်း တတိယကရူးဆိတ်အတွက် ခေါင်းဆောင်တဦးဖြစ်၍ ယင်းတို့သုံးဦးသည် အတူတကွ ဂျူးဆလမ်းမြို့သို့ချီတက်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဖရက်ဒရစ်သည် လမ်းခရီး၌ ရေနစ်၍ ကံကုန်သည်။ ကျန်ခေါင်းဆောင် နှစ်ဦးတို့သည်လည်း စိတ်ဝမ်းကွဲသဖြင့် ဖိလစ်သည် တပ်ခေါက်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုအခါမှစ၍ ဖိလစ်နှင့် ရစ်ချတ် သည် ရန်သူတော်ကြီးများ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ (ကရူးဆိတ် စစ်ပွဲ-ရှု။)

ရစ်ချတ်သည် ကရူးဆိတ်စစ်ပွဲမှပြန်ခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၁၉၈ ခုနှစ်တွင် ဖိလစ်နှင့် စစ်ပြိုင်သည်။ သို့သော်နောင်နှစ်တွင် ရစ်ချတ်သည် တိုက်ပွဲ၌ကျဆုံးလေသည်။ ရစ်ချတ်၏ညီတော်ဂျွန်ဘုရင်သည် ဖိလစ်နှင့်ဆက်၍စစ်ပြိုင်သည်။ ဖိလစ်သည်ပါးနပ်လိမ္မာသည်ဖြစ်၍ ဂျွန်၏ချွတ်ယွင်းချက်နှင့် အမှားအယွင်းများကို အခွင့်ကောင်းယူကာ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်းရှိအင်္ဂလိပ်ပိုင် နယ်မြေများအားလုံးလိုလိုကိုပြန်၍ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဂျာမန်ရေးရာများ၌ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်၍၊ ဗူဗိုင်းအောင်ပွဲခံရပြီးလျှင်၊ဂျာမန်ဇကရာဇ် စတုတ္ထအော့တို၊ အင်္ဂလိပ်ပြည့်ရှင် ဂျွန်နှင့် ဖလန်းဒါးပြည်စားတို့၏ မဟာမိတ်အဖွဲ့အပေါ် အနိုင်ယူနိုင်ခဲ့လေသည်။

ထို့နောက်တွင်ကားဖိလစ်သည် မိမိအခြေအနေ စိတ်ချရပြီဖြစ်၍၊ နိုင်ငံပြုလုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးဖက်တို့၌ တိုးတက်ပြုပြင်မှုများကိုဆောင်ရွက်သည်။ ပါရစ်မြို့တော်ကြီးကို ပြုပြင်မွမ်းမံသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ယင်း၊ အလယ်ခေတ်ပြင်သစ်မင်းများအနက် နိုင်ငံပြုသုခမိန့်တစ်ဦးဟုခေါ်ဆိုကြသောဒုတိယဖိလစ်သည် ၁၂၂၃ခုနှစ်ဇူလိုင်လ၁၄ရက်နေ့တွင် ကံကုန်လေသည်။

စတုတ္ထဖိလစ်(ခရစ်၁၂၆၈-၁၃၁၄)။ ။တတိယဖိလစ်၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ ခရစ်၁၂၈၅ခုနှစ်တွင်ခမည်းတော်၏ ရိုက်ရာပြင်သစ်ထီးနန်းကိုဆက်ခံ၍၊ ၁၃၁၄ ခုနှစ်တွင် လွန်သည်။ ထိုခေတ်အခါက ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါတင့်တယ်ပြေပြစ်ဆုံးသောမင်းတစ်ပါးဖြစ်၍ “ဘုရင်ချောဖိလစ်” ဟုလည်းခေါ်ကြသည်။

ဖိလစ်သည် နိုင်ငံ၏ဘဏ္ဍာတော်တိုးရန်အတွက် ၁၂၉၆ ခုနှစ်တွင် ဗရင်ဂျီ (ကက်သလစ်) သာသာနာ့ဝန်ထမ်းများကိုအခွန်စည်းကြပ်သည်။ ထိုအခါပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး အဋ္ဌမ

ဖိလစ်ဘုရင်များ (ပြင်သစ်)

ဗွန်နီဖေးကကန့်ကွက်၍၊ ဘုရင်နှင့်ရဟန်းမင်းတို့ အချင်းများသည်။ ဘုရင်နှင့်ရဟန်းမင်းတို့အာဏာပြိုင်ပွဲတွင် နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားတို့၏ အကူအညီရစေရန်၊ ဖိလစ်သည် ၁၃၀၂ ခုနှစ်တွင်သာသနာဝန်ထမ်း၊ များမတ်နှင့်သာမန်လူတို့ပါဝင်သော အက်စတီတ်ဂျင်နရယ်ခေါ် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကို ပထမဆုံးအကြိမ်ဆင့်ခေါ်သည်။ ၁၃၀၃ခုတွင် ဘုရင်နှင့်ရဟန်းမင်း၏ ပဋိပက္ခသည်ပြင်းထန်လာပြီးလျှင်၊ ဗွန်နီဖေးကို ဖိလစ်က ၃ရက်မျှဖမ်းချုပ်ထားသည်။ အချုပ်မှ လွတ်မြောက်ပြီးနောက်၊ တစ်လမျှအကြာတွင် ရဟန်းမင်းကြီးပျံလွန်သည်။ ၁၃၀၄ ခုနှစ်တွင် ဗွန်နီဖေးအားဆက်ခံသောပုပ်ရဟန်းမင်း ၁၁ဆက်မြောက် ဗဲနီဒစ်ပျံလွန်သောအခါ၊ ဖိလစ်သည် မိမိဩဇာခံပြင်သစ်ဖုန်းကြီးတစ်ပါးကို ရဟန်းမင်းကြီးခန့်ပြီးသော်၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိအဗီညွန်မြို့တွင် ကျောင်းထိုင်စေသည်။ ထိုအခါမှစ၍နှစ်ပေါင်း ၇၀ နီးပါးမျှပုပ်ရဟန်းမင်းတို့သည် အဗီညွန်တွင် ကျောင်းထိုင်ရကာ ပြင်သစ်ဘုရင်တို့၏ အာဏာစက်အောက်သို့ရောက်ခဲ့ကြရလေသည်။ အလွန်တန်ခိုးကြီး၍မင်းမူလှသော နိုက်သူရဲကောင်းအဖွဲ့ကိုလည်း ဖိလစ်သည် ၁၃၀၇ - ၁၃ ခုနှစ်များအတွင်းနိမ်နင်းခဲ့သည်။ (နိုက်သူရဲကောင်းအဖွဲ့ - ရှူ။)

ယင်းသို့ဖြင့် ဘုရင်နှင့်ရဟန်းမင်းတို့ အာဏာလုပွဲတွင် ဖိလစ်ကအရေးသာခဲ့လေသည်။

ဖိလစ်သည် မိမိ၏အာဏာစက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ရန် အားထုတ်သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ၁၂၉၄ ခုနှစ်ခန့်တွင် အင်္ဂလန်ပြည်ရှင်ပထမအက်ဒွပ်နှင့် စစ်ပြိုင်ခဲ့ရာ၊ အရေးမလှ ရှိခဲ့သည်။ ထို့နောက် ၁၃၀၂ ခုနှစ်တွင်ဖလန်းဒါးပြည်နှင့် စစ်ရေးပေါ်ခဲ့သော်လည်း၊ ကူးတရေးတိုက်ပွဲတွင် စစ်ရေးနိမ့်ခဲ့လေသည်။ ဖိလစ်၏မိဖုရားဇနီးသည် နဗားမင်းသမီးဖြစ်သဖြင့်၊ နဗားနယ်(ရှန်ပိန်နယ်)ကိုမူ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင်းသို့ ပူးပေါင်း နိုင်ခဲ့လေသည်။

ဆဋ္ဌဖိလစ်(ခရစ် ၁၂၉၃-၁၃၅၀)။ ၁၃၂၈ခုနှစ်တွင် ကပေးယုန်းမင်းဆက်မှ နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သောစတုတ္ထချားဘုရင်လွန်သောအခါ၊ ထီးနန်းဆက်ခံရန် သားတော်မကျန်ရစ်ခဲ့ချေ။

ထိုစဉ်က ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် မိန်းမသားများသည်တိုင်း ပြည့်အရှင်ဘုရင်မဖြစ်နိုင်ရုံမျှမက ပြင်သစ်ထီးနန်းကို သားမြေးအစဉ်အဆက်တို့အားလည်း လွှဲပြောင်းပေးနိုင်ခွင့်မရှိကြချေ။ ထို့အတွက် ချားဘုရင်ဖက်မှအနီးဆုံးအနွယ်တော်ဖြစ်သည့် ဗလွာနယ်စားဖိလစ်အားဆဋ္ဌဖိလစ် ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် ဘုရင်တင်မြှောက် လိုက်ကြလေသည်။

ထိုအစီအမံကို အင်္ဂလန်ပြည်ရှင် တတိယအက်ဒွပ်ဘုရင်ကကန့်ကွက်၏။ အက်ဒွပ်သည် မယ်တော်ဖက်မှနက်ရွာစံဘုရင်ကြီးနှင့်ပို၍ရင်းချာစွာ အနွယ်တော်စပ်သည်ဟု အကြောင်းပြကာ၊ ပြင်သစ်ထီးနန်းကိုတောင်းဆိုသည်။ ထိုအကြောင်းမှအစပြု၍ အင်္ဂလိပ်နှင့်ပြင်သစ်တို့သည် မသင့်မတင့်ဖြစ်ကာ၊ ၁၃၃၇ ခုနှစ်တွင် စစ်မက်ဖြစ်ပွားကြတော့၏။ ထိုစစ်ပွဲမှာ နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်မျှ ကြာသောကြောင့်၊ နှစ်တစ်ရာစစ်ပွဲဟုလည်းခေါ်ကြသည်။ (နှစ်တစ်ရာစစ်ပွဲ-ရှူ။) ထိုစစ်ပွဲအတွင်း ဖိလစ်သည်အကြိမ်ကြိမ် အရေးနိမ့်ခဲ့သည်။ သို့သော် နယ်မြေများဝယ်ယူခြင်း၊ ပူးပေါင်းထည့်သွင်းခြင်းဖြင့်၊ မိမိ၏အာဏာစက် ပို၍ကျယ်ပြန့်အောင်ပြုသည်။ ဒေါ်ဖန်နယ်မြေကို ဝယ်ယူ၍၊ ပြင်သစ်အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာမင်းသားအား ဒေါ်ဖန်နယ်စားဟူသော ဘွဲ့ပေးသည့်အစဉ်အလာကို စတင်ခဲ့သည်။

ဆဋ္ဌဖိလစ်သည် အသုံးအဖြုန်းကြီးသည်။ နှစ်ရှည်ကြာသောစစ်ပွဲကြောင့်လည်း တိုင်းပြည်၏ဘဏ္ဍာငွေများစွာကုန်ကျသည်။ ထို့ကြောင့် ဖိလစ်၏ လက်ထက်တွင် ဘဏ္ဍာတော်ခန်းခြောက်ခဲ့သည်။ ၁၃၄၈ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နှင့်ပြင်သစ်တို့တွင် ကပ်ရောဂါကျရောက်သဖြင့်၊ နှစ်တစ်ရာစစ်ပွဲကို (၁၃၄၈-၅၀)ခုနှစ်များအတွင်း ယာယီရပ်စဲထားသည်။ ထိုအတောအတွင်း ၁၃၅၀ ပြည့်နှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ဆဋ္ဌဖိလစ်ဘုရင်ကံကုန်လေသည်။

“ဘုရင်ချော ဖိလစ်” ဟု အမည်တွင်သည့် စတုတ္ထ ဖိလစ်ဘုရင်

ခန္ဓာကိုယ်၏ ရှုပ်ထွေးလှသောစက်ယန္တရားအဖွဲ့

အသက်ခန္ဓာ တည်မြဲရေးအတွက် ခုတ်မောင်းပေးရသော စက်ယန္တရားအဖွဲ့များ။ ထိုအဖွဲ့များသည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ တာဝန်များကို ထမ်းရွက်ကြရသည်။ ယင်းတို့ တာဝန် ထမ်းဆောင်ပုံများသည် စိတ်ဝင် စားဖွယ်လည်း ကောင်းသည်။ ဖီဇီဩလိုဂျီသည် ဆေးအတတ်ပညာ ဆည်းပူးလိုသူတို့ အဖို့မဆည်းပူးလျှင် မဖြစ်သော ပညာတစ်ရပ် ဖြစ်လေသည်။

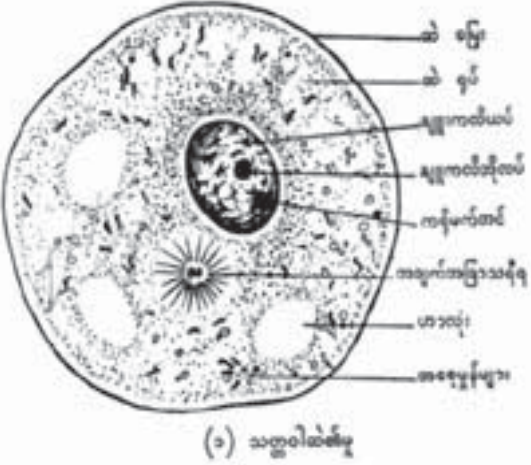
ဖီဇီဩလိုဂျီ။ ။သက်ရှိတို့၏ အကြောင်းအရာကို ဖော်ပြသည့်ပညာကို ‘ဇီဝဗေဒ’ ဟုခေါ်သည်။ (ဇီဝဗေဒ-ရှု။) “ဖီဇီဩလိုဂျီ” (ခန္ဓာစုကိစ္စဗေဒ)သည်ကားဇီဝဗေဒမှခွဲ ဖြာလာသောပညာဖြစ်၍၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ကောဋ္ဌာသတို့မှစ၍ သက်ရှိတစ်ခုလုံးသည် အသက်ရှည်နေရအောင် မည်ကဲ့သို့ သောက်စွဲများကို ဆောင်ရွက်နေကြကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ထိုကြောင့် ဖီဇီဩလိုဂျီသည် အနာတမီ (ကာယဗေဒ)၏ အတတ်ပညာဖြစ်သည်။ “အနာတမီ”က သက်ရှိတို့၏ ရုပ်သဏ္ဍာန်နှင့် ရုပ်အင်္ဂါလက္ခဏာတို့ကို ဖော်ပြသည်။ (အနာတမီ-ရှု။)

ဖီဇီဩလိုဂျီသည် စင်စစ်အားဖြင့် သစ်ပင်တို့နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သည်။သတ္တဝါတို့နှင့်လည်းသက်ဆိုင်သည်။ ယခု အလိုအားဖြင့် လူနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဖီဇီဩလိုဂျီကိုသာ ဖော်ပြပေအံ့။

ဖီဇီဩလိုဂျီကို သက်သက်ဆည်းပူးနိုင်ကောင်းသည်ဖြစ်သော်လည်း၊ ဤပညာသည် ဆေးအတတ်ပညာနှင့်ထူးကဲစွာဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့်လည်း ဖီဇီဩလိုဂျီသည် အလွန်တိုးတက်လာသည်။ ဆေးအတတ်ပညာဆည်းပူးလိုသူတို့ အဖို့လည်း ဖီဇီဩလိုဂျီကို မဆည်းပူးနိုင်ဘဲ မဖြစ်နိုင်ချေ။ သွေးရိုးသားရိုးအတိုင်း ဖြစ်ပွားသည့် ကိစ္စများကိုကောင်းစွာ နားလည်သိရှိပါမှ ရောဂါဝေဒနာ အလျောက်ဖြစ်ပွားသည့် ကိစ္စများကိုလေ့လာနိုင်ပေမည်။ များစွာသော ကုထုံးကုနည်းတို့သည် ဖီဇီဩလိုဂျီပေါ်၌ မူတည်ထားသော ကုထုံးကုနည်းများဖြစ်သည်။ ဆေးဝါးတစ်ခု၏အကျိုးကိုအမှန်ပြောနိုင်ရန်၊ ယင်းဆေးဝါးကသတ္တဝါ၏ကောဋ္ဌာသများပေါ်သို့မည်သို့သောအရှိန် သက်ရောက်ကြောင်း တိတိကျကျသိရပါမှပြောနိုင်ပေမည်။

သက်ဦးရုပ်။ ။သက်မဲ့တို့သည် ခြင်္သေ့အမျိုးမျိုးဖြင့်ပြီးသည်။ ပုံစံအားဖြင့် သံချောင်းတစ်ချောင်း၊ ကျောက်ခဲတစ်လုံး၊ ရေတစ်ခွက်၊ အခန်းတွင်း၌အောင်းနေသောလေ စသည်တို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူ၊ ခြင်္သေ့အမျိုးမျိုးဖြင့်ပြီးသည်။ သက်ရှိတို့မှာမူကား၊ တစ်မျိုးတည်းသောခြင်္သေ့အားဖြင့် ပြီးသည်။ ဤခြင်္သေ့သည်ကြည့်လင်သည်၊ အရောင်ကင်းသည်၊ အလင်းပေါက်သည်၊ ကျောက်ကျောက်ကဲ့သို့ရှိသည်။ သက်ဦးရုပ် အမည်တွင်သောဤခြင်္သေ့ကို ဓာတ်ခွဲကြည့်သောအခါ၌၊ ရိုးရိုးခြင်္သေ့များ ပါဝင်ကြောင်းတွေ့ရသည်။ သို့ရာ

တွင်သက်ဦးရုပ်ကို မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ မဖွဲ့ဖော်နိုင်သေးချေ။ သက်ဦးရုပ်အသစ်ဟူသည် ရှိရင်းသက်ဦးရုပ်မှ သာပွားများလာရသည်တည်း။ ကမ္မဇရုပ် ဟုခေါ်ဆိုနေကြသည့် ခြင်္သေ့မှာ သက်ဦးရုပ်ကိုပင် ဆိုလိုပေသလောဟုတွေးတောဖွယ်ရာဖြစ်သည်။

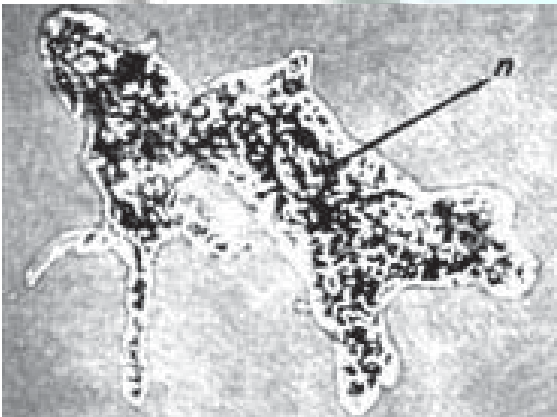
ဆဲများ။ ။သက်မဲ့ခြင်္သေ့သည် ပမာဏအားဖြင့်အကန့်အသတ်မရှိ၊ အလွန်ကြီးစွာလည်းတည်နေနိုင်သည်။ အလွန်သေးစွာလည်း တည်နေနိုင်သည်။ သက်ဦး ရုပ်သည်ကား အခုလိုက်အခုလိုက်သာလျှင်တည်နေနိုင်သည်။ သက်ဦးရုပ်အခုသည် အရွယ်အားဖြင့်လည်းအလွန်သေးငယ်၍ အဏုကြည့်မှန်ပြောင်း (မိုက်ကရိုစကုပ်)အားဖြင့်ကြည့်ပါမှ မြင်နိုင်သည်။ သက်ဦးရုပ်တစ်ခုတည်းအားဖြင့်ပြီးသော သက်ရှိများရှိသည်။ အရွယ်ကြီးသောသက်ရှိတို့သည်ကား သန်းပေါင်းများစွာသော သက်ဦးရုပ် အခုတို့အားဖြင့် ပြီးသည်။ သက်ဦးရုပ်အခုကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် “ဆဲ” ဟုခေါ်သည် “ဆဲ”ဟူသည် ‘အခန်း’ ဟူသောအနက်ရှိသည်။ ဦးစွာ စုံစမ်းသိရှိရသော သက်ဦးရုပ်အခုများမှာ သစ်ပင်၌ ဖြစ်သောသက်ဦးရုပ်အခုများဖြစ်၍၊ ယင်းသက်ဦးရုပ် အခုတို့မှာ အမျှင်ဖြင့်ပြီးသော အခန်းငယ်များအတွင်း၌ တည်ရှိလေသည်။ ထို့ကြောင့် သက်ဦးရုပ်အခုကို “ဆဲ” ဟုခေါ်ခဲ့လေသည်။

သက်ဦးရုပ်အခုသည် အလွန်သေးငယ်လှသော်လည်း၊ အစိတ်အပိုင်းများစွာပါဝင်သော အဆောက်အဦးဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ်ဝေါဟာရဆဲအစား မြန်မာ ဝေါဟာရ သက်ဦးကို အသုံးပြုလျှင်၊ အဓိပ္ပါယ်ပို၍ ပေါ် ကောင်းပေါ် ပေလိမ့်မည်။ ဤစာတမ်း၌ ဝေါဟာရနှစ်မျိုးလုံးကို အသုံးပြုမည်။

အမီးဗား။ ။ဆဲတစ်ခုတည်းအားဖြင့်ပြီးသည့် သတ္တဝါ များအနက် အမီးဗားသတ္တဝါဟူ၍ ရှိသည်။ အမီးဗားသည် ရေအိုင်လေးများ၌ နေလေ့ရှိသည်။ အမီးဗားသတ္တဝါကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ သဘောကို သိနားလည်ပေလိမ့်မည်။

အမီးဗားသတ္တဝါကို အဏုကြည့်မှန်ပြောင်း အောက် တွင်ထား၍ကြည့်လျှင်၊ ရုပ်ပုံ ၂တွင်ကဲ့သို့တွေ့မြင်ရလိမ့် မည်။ သက်ဦးရုပ်စိုင့် တစ်ခုကို တွေ့ရမည်။ ယင်းအစိုင်၏ အလယ်လောက်ဆီ၌ ပို၍ သိပ်သည်းသော အလုံးတစ်ခုကို တွေ့ရပေမည်။ ယင်းအလုံးလေးကို “နျူးကလိယပ်” (အ ကာအနှစ်ဆိုသည့် အနှစ်အဓိပ္ပါယ်ရှိသည်) ဟုခေါ်သည်။ ဆဲအရှင်အတိုင်းလိုလို၌-နျူးကလိယပ်ရှိသည်။ နျူးကလိ ယပ်သည် ဆဲအဖို့ အလွန်အရေးပါအရာရောက်သော အင်္ဂါ ဖြစ်သည်။ ဆဲရုပ်(နျူးကလိယပ်အလွတ်သက်ဦးရုပ်)ကိုဒဏ် အနည်းငယ်သင့်လျှင်၊ သို့မဟုတ်ဆဲရုပ်အပိုင်းငယ်ပျက်စီး သွားလျှင်၊ ပြန်၍ကောင်းနိုင်သေးသည်။ ပြန်၍ပြည့်လာ နိုင်သေးသည်။ ဆဲအသက်ရှည်နေနိုင်သေးသည်။ နျူးကလိ ယပ်ကိုဒဏ်သင့်လျှင်မူကား၊ ဆဲအသက်ဆုံးရှုံးသွားမည်။ နျူးကလိယပ်အတွင်း၌ ဆေးရောင်ဆိုးလျှင်စွဲသောကြောင့်၊ ရောင်စွဲသရီရခေါ်သည့်အင်္ဂါများရှိသည်။ ရောင်စွဲသရီရတို့ သည် ဆဲအမျိုးပွားမှု၊ မျိုးရိုးမျိုးရာဆက်ခံမှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည်။ အမီးဗား၏ဆဲရုပ်ထဲ၌ အစာအာဟာရ ဖြစ်သော အစေ့မှုန်များလည်း ရှိသည်။

(၂) အမီးဗား

ဆဲ၏အလုပ်ကိစ္စများ။ ။အဏုကြည့်မှန်ပြောင်းအောက် ၌ ထား၍ရှုစားသောအခါ၌ အမီးဗားသည် ရွေ့လျားနိုင်

ကြောင်းတွေ့မြင်ရသည်။ ဦးစွာဆဲ၏ဘေးတစ်ဖက်၌ ဆဲရုပ် အစို့ကလေးတစ်ခု ထွက်ပေါ်လာသည်။ ယင်းနောက်၌ အစို့လေးထဲသို့ ဆဲရုပ်တဖြည်းဖြည်းစီးဝင်ကာ၊ နျူးကလိ ယပ်နှင့် အာဟာရ စေ့မှုန်တို့ကိုပါ သယ်ဆောင်သွားသည်။ အဆုံး၌ ဆဲတစ်ခုလုံး အနည်းငယ်ရွေ့သွားသည်။ ဤနည်း အတိုင်းထပ်ခါပြုခြင်းအားဖြင့် အမီးဗားသည် ဆက်လက်၍ ရွေ့လျားသွားသည်။ ထွက်လာသော ဆဲရုပ် အစို့လေးသည် ခြေကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုကြောင့်ယင်းကို ခြေတူယိုး မှားဟုခေါ်သည်။ လူသား၏သွေးထဲရှိ သွေးဖြူဥတို့သည် လည်း ဤနည်းအတိုင်း ရွေ့လျားနိုင်သည်။ ဤသို့ရွေ့လျား နည်းကို အမီးဗားလို ရွေ့လျားနည်းဟု ခေါ်သည်။

အမီးဗားသည် အစာစားကြောင်းကိုလည်း တွေ့မြင်ရ သည်။ မိမိ၏အနီးအနား၌သင့်တင့်သော အစာကိုတွေ့ လျှင်၊ အမီးဗားသည် ခြေတူယိုးမှားနှစ်ခုကို ထုတ်လိုက်၍၊ အစာကိုပိုင်းပတ်ကာ၊ မိမိ၏ ဆဲရုပ်တွင်းသို့ မျိုသွင်းလေ သည်။ အမီးဗားနေသောရေထဲ၌ အစာအပြင်၊ အောက်ဆီ ဂျင်ဓာတ်ငွေ့လည်းရှိသည်။ ရေထဲရှိ အောက်ဆီဂျင်ဓာတ် ငွေ့သည် အမီးဗား၏ ဆဲရုပ်ထဲသို့အစဉ်အမြဲစိမ့် ဝင်နေ သည်။ လူသားတို့သည်လည်း အစာနှင့်အောက်ဆီဂျင်ရပါ မှအသက်ရှည်သည်။ အစာကိုခံတွင်းမှသွတ်သွင်းသည်။ အောက်ဆီဂျင်ကို ရှူသွင်းသောလေမှထုတ်ယူသည်။

အမီးဗားကမျိုထားသောအစာသည် အဖြစ်သုံးမျိုးရှိနိုင် သည်။ မကျေမပျက်နိုင်၍၊ အာဟာရဖြည့်နိုင်စွမ်းမရှိသော အစုကို အမီးဗားကအချေးဟူ၍ စွန့်ပယ်သည်။ ကျေပျက်၍ အာဟာရဖြည့်နိုင်စွမ်းသောအစုတစ်ခုသည် ဆဲရုပ်အဖြစ်သို့ ပြောင်းသွားသည်။ ထိုကြောင့် အမီးဗားသည် ပွန်းတီးသွား သောအစအနများကို ပြန်ဖြည့်နိုင်သည်။ အရွယ်ကြီး လာနိုင်သည်။ တတိယအစုသည် အောက်ဆီဂျင်နှင့်တကွ အားအင်ဖြစ်ထွန်းရေးအတွက် ဓာတုဗေဒ စီရင်ခြင်းကိုခံရ သည်။ ဤသို့ ဓာတုဗေဒစီရင်ခြင်းခံရ၍ ကျန်ရစ်သော အချေးတို့ကိုလည်း၊ အမီးဗားကစွန့်ပယ်သည်။ အဆိုပါအ ချေးတို့အနက်ထင်ရှားသောအချေးတစ်ခုကား ကာဗွန်ဒိုင် အောက်ဆိုဒ်ဓာတ်ငွေ့ဖြစ်သည်။ လူတို့အသက်ရှူရာ၌ ဝင်သက်လေမှ အောက်ဆီဂျင်ကိုထုတ်ယူ၍၊ ထွက်သက် အားဖြင့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ကိုစွန့်ပယ်သည်။ အသက် ရှူခြင်း၊ အစာစားခြင်း၊ အညစ်အကြေးစွန့်ပယ်ခြင်း၊ မျိုး ပေါက်ပွားခြင်းတည်းဟူသောဂုဏ်သတ္တိတို့ကို သက်ရှိတို့ တွင် သာတွေ့ရသည်။ သက်မဲ့တို့၌ မတွေ့ရချေ။

တာဝန် သီးခြားဆောင်ရွက်ခြင်း။ ။အမီးဗားသည် တစ်ခုတည်းသော ဆဲဖြင့် ပြီးသည်ဖြစ်၍၊ အသက်ရှည်ရေး ကိစ္စအားလုံးတို့ကို ယင်းတစ်ခုတည်းသောဆဲက ဆောင် ရွက်ရသည်။ လူသားသည် သန်းပေါင်းများစွာသောဆဲ

www.foreinspace.com.mm

တို့ဖြင့်ပြီးသည်ဖြစ်၍၊ ဆဲတို့သည်အစုအစုခွဲကာ၊ အသက်ရှည်ရေးကိစ္စကို တာဝန်ခွဲယူ၍ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဆဲတို့သည်ဆောင်ရွက်ရသည့် တာဝန်အလျောက်၊ ပုံသဏ္ဍာန်ပြောင်းလဲသွားကြသည်။ သို့အားဖြင့်လူသား၌ ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် များစွာခြားနားသောဆဲတို့ကို တွေ့ရသည်။

ပုံသဏ္ဍာန်ချင်းတူ၍၊ တူသောအလုပ်တာဝန်ကို ဆောင်ရွက်ကြသည့်ဆဲတို့ တစ်မျိုးအများက တစ်ဖန်စုစည်း၍၊ “အင်္ဂါ” ဟူ၍ဖြစ်လာသည်။ “အင်္ဂါ” အများ စုစည်း၍ “အဖွဲ့” ဟူ၍ ဖြစ်လာသည်။ (တစ်ရှူး-ရှူ)

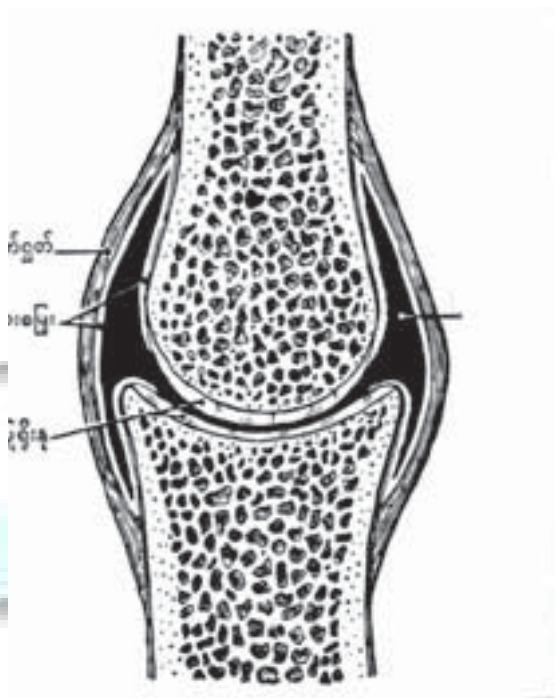
- အောက်ပါအင်္ဂါအဖွဲ့တို့ကို တစ်ဖွဲ့စီဖော်ပြသွားပေအံ့။
- (၁) ရွေ့လျားသွားလာမှုအင်္ဂါအဖွဲ့
- (၂) သွေးလှည့်လည်မှုအင်္ဂါအဖွဲ့
- (၃) အသက်ရှူမှုအင်္ဂါအဖွဲ့
- (၄) အစာချေမှုအင်္ဂါအဖွဲ့
- (၅) ဆီးစွန့်မျိုးပွားအင်္ဂါအဖွဲ့
- (၆) နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့နှင့် အာရုံခံအင်္ဂါများ

ရွေ့လျားသွားလာမှုအင်္ဂါအဖွဲ့

ရွေ့လျားသွားလာမှုအင်္ဂါအဖွဲ့တွင် အရိုးများ၊ အဆက်များနှင့်ကြွက်သားများ ပါဝင်သည်။ အရိုးတို့သည် ကိုယ်၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကို ဖော်သည့် အမာခံဖြစ်သည်။ ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါတို့ကို ကာကွယ်သည်။ ကြွက်သားတို့ကို အတွယ်ခံသည်။ ရိုးတွင်းခြင်ဆီတွင် သွေးဥများပေါက်ပွားသည်။

အရပ်ရှည်ရဦးမည့် သူငယ်တို့၏ အရိုးရှည်များတို့တွင် အစွန်းများက ဆက်လက်၍ ကြီးပွားနိုင်သောသတ္တိရှိသည်။ ယင်းအစွန်းပိုင်းကို “ရိုးညွန့်” ဟုခေါ်သည်။ ဖွားသားတွင် အရိုးရှည်များ၏ အတံပိုင်းသည် အရိုးသားအတိဖြစ်ပြီးလျှင် အစွန်းပိုင်းတို့သည် အရိုးနုအတိုင်းရှိသေးသည်။ တစ်နှစ်သားနှစ်နှစ်သားအရွယ်မှစ၍ ရိုးညွန့်တို့၌လည်း အရိုးသားတက်တက်လာသည်။ အရိုးညွန့်တစ်ခုလုံး အရိုးသားအတိ မဖြစ်ခင်အချိန်၌ ရိုးညွန့်နှင့်အရိုးတံစပ်ကြားတွင် အရိုးနုချပ်ပါးပါးခံနေသေးသည်။ ယင်းအရိုးနုချပ်ကို “ရိုးညွန့်ချပ်” ဟုခေါ်သည်။ ရိုးညွန့်ချပ်တွင်ရှိသော ရိုးနုဆဲတို့သည် ရိုးတံဖက်၌ အစဉ်တစိုက်ပွားများလျက်ရှိသည်။ ပွားများလာသောရိုးနုဆဲတို့ အရိုးတက်လာသောအခါ၊ အရိုးတံကတိုး၍ ရှည်လာသည်။ ယောက်ျားဖြစ်လျှင် အသက် ၁၈ နှစ်၊ အနှစ် ၂၀လောက်တွင်လည်းကောင်း၊ မိန်းမဖြစ်လျှင် အသက် ၁၆ နှစ်၊ ၁၈ နှစ်လောက်တွင်လည်းကောင်း၊ “ရိုးနုချပ်” ၌လည်း အရိုးသားတက်လာ၍ ရိုးတံနှင့် ရိုးညွန့် တဆက်တည်း ဖြစ်သွားသည်။

အရိုးတို့ကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အဆက်များအားဖြင့် ဆက်

(၃) အရိုးဆက်

ထားလျက်ရှိသောကြောင့်၊ အရိုးတစ်ခုပေါ်တစ်ခု ကုတ်သဖွယ်ရွေ့လျားနိုင်သည်။ ရုပ်ပုံ ၃တွင် ဒူးဆက်ကဲ့သို့သော အဆက်မျိုးကို သရုပ်ဖော်ထားသည်။ တကဲ့အဆက်၌ ရုပ်ပုံတွင်ပြထားသလောက်သော နေရာလွတ်မရှိချေ။ ရွေ့လျားသောအခါ၌ တော့ဆိုင်နေသောအရိုးစွန်းတို့သည် များစွာပွတ်မိတိုက်မိကြသည်။ ထို့ကြောင့် အရိုးသားပွန်းတီးမသွားရအောင် ပွတ်မိမည့်မျက်နှာကိုအရိုးနု ဖုံးအုပ်လျက်ရှိသည်။ ပွန်းတီးသွားသည့် အရိုးနုပိုင်းတို့မှာ အသက်ရှည်သ၍ကာလပတ်လုံး အစားပြည့်ပြည့်လာသည်။ အရိုးစွန်းတစ်ခုနှင့်တစ်ခုထိနေရအောင် ခိုင်ခံ့သောဆက်ရွတ်များက တစ်စွန်းမှတစ်စွန်းသို့ကူး၍ တွယ်ဆက်ထားသည်။ ရုပ်ပုံတွင် ရိုးဆက်ရွတ်များကို နံဘေး၌ပြထားသည်။ စင်စစ်သော်ကား ဆက်ရွတ်တို့သည် အဆက်တစ်ခုလုံးကို ဝန်းရံထားလျက်ရှိမည်။ အဆက်အိတ်ဟူ၍ဖြစ်နေမည်။ အဆက်အိတ်အတွင်းဖက်၌ ချောစေသော အစေးတမျိုးထုတ်ပေးသည့် အစေးမြွေးရံလျက်ရှိသည်။

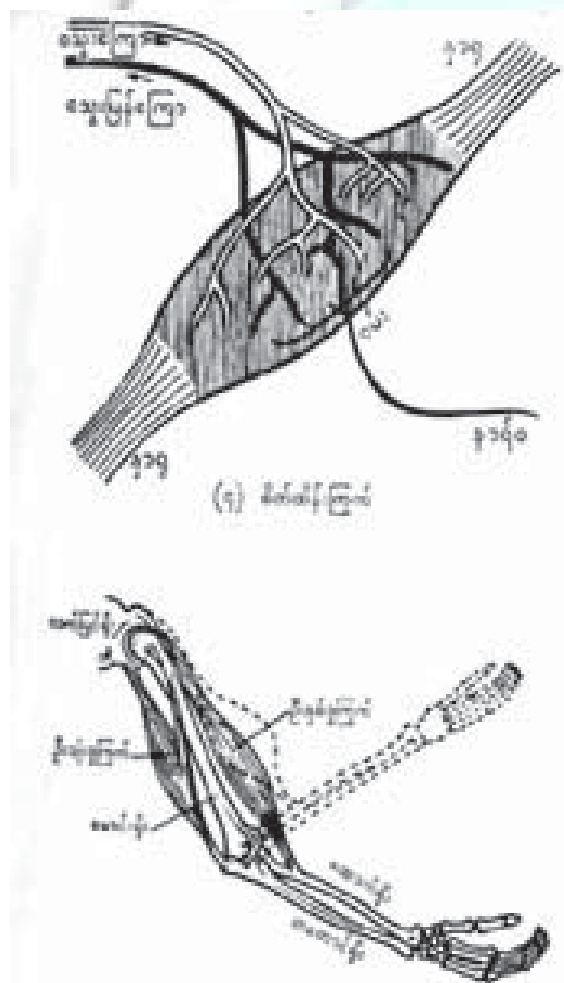
အဆက်အမျိုးမျိုးရှိသည်။ အဆက်တစ်မျိုး၌ အရိုးတို့သည် ခိုင်မြဲစွာဆက်လျက်ရှိ၍၊ ရွေ့လျားမှုတူ၍ အလျင်းမရှိနိုင်ချေ။ ဦးခေါင်းခွဲတွင် အရိုးတို့သည် ဤအဆက်မျိုးဖြင့် ဆက်ထားလျက်ရှိသည်။ အဆက်တစ်မျိုး၌အရိုးတို့သည် ပတ္တာကဲ့သို့သာရွေ့လျားနိုင်သည်။ ယင်းအဆက်မျိုးကိုပတ္တာဆက်ဟုခေါ်သည်။ ဒူးဆက်၊ တံတောင်ဆက်နှင့် လက်

www.foreignspace.com.mm

ချောင်းဆက်တို့သည် ပတ္တာဆက်များဖြစ်သည်။ ပခုံးဆက်နှင့် တင်ရိုးဆက်တို့၌ရွေ့လျားနိုင်မှုပို၍ ရှိသည်။ ဤအဆက်တို့တွင် မောင်းရိုးနှင့် ပေါင်ရိုးတို့က ခေါင်းလုံးအားဖြင့်ဆုံး၍ လက်ပြင်ရိုးနှင့်တင်ရိုးတို့၌ ထိုခေါင်းလုံးတို့ကိုလက်ခံသည့်အခွက်ဟူ၍ရှိသည်။ ဤအဆက်မျိုးကို အလုံးနှင့်အခွက်အဆက်ဟုခေါ်သည်။

ယန္တရားတစ်ခုရှိ ကုတ်တို့ကို ရွေ့လျားစေရအောင်ခုတ်မောင်းသည့်စက်ရှိရသကဲ့သို့၊ အရိုးပုံ၏ကုတ်တို့ကိုရွေ့လျားစေရအောင်လည်း ခုတ်မောင်းသည့်စက်ရှိရမည်။ အရိုးပုံ၏ကုတ်တို့အဖို့ ကြွက်သားများက ခုတ်မောင်းသည့်စက်သဖွယ်ဆောင်ရွက်ကြသည်။

ကြွက်သားတစ်ခုတွင် အပိုင်းသုံးပိုင်းရှိသည်။ (ရုပ်ပုံ၄-၅) ထုထည်ကြီးသောဝမ်းပိုင်းသည် ကျုံ့နိုင်စွမ်းရှိသောဆဲများစုစည်းထားသော အစည်းဖြစ်သည်။ ဝမ်းပိုင်းသည် တစ်ဖက်စီ၌ မာကြောသောအမျှင်များဖြင့်ပြီးသောအကြော

(၅) မောင်းကြွက်များ၏ အပြုအကျင့်

ဖြင့်ဆုံးသည်။ နှာရခေါ် ဤအကြောတို့သည်ကျုံ့နိုင်သောသတ္တိမရှိချေ။ အရိုး၌ မြဲမြံစွာ တွယ်ဆက်ဖို့ရာ ဖြစ်သည်။

ကြွက်သား ကျုံ့ခြင်းကြောင့် ရွေ့လျားမှုရှိလာပုံကို ရုပ်ပုံ(၅) တွင် ပြထားသည်။ လက်မောင်းတွင်ရှိသော ဦးနှစ်ခွမောင်းကြွက်၏ အထက်ဖက်နှာရတို့သည် လက်ပြင်ရိုး၌ တွယ်ဆက်လျက်ရှိသည်။ ဝမ်းပိုင်းသည် မောင်းရိုး၏ရှေ့ဖက်၌ တည်ရှိသည်။ မောင်းရိုး၌ကားမတွယ်မဆက်ချေ။ အောက်ဖက်နှာရသည်လက်ဖျံရှိ ထောက်ရိုး၌ တွယ်ဆက်သည်။ ရုပ်ပုံတွင် ဦးနှစ်ခွမောင်းကြွက် ကျုံ့လိုက်သောအခါ၌ယင်းကြွက်နှင့်အရိုးတို့သည် နေရာပြောင်းသွားပုံကို အစက်ချရေးကြောင်းအားဖြင့် ပြထားသည်။ ဦးနှစ်ခွမောင်းကြွက်တို့သွားသောအခါ နှာရတို့အငင်ခံရသည်။ အထက်နှာရတို့မှာ မြဲမြံသောလက်ပြင်ရိုး၌ တွယ်ဆက်လျက်ရှိသောကြောင့် မရွေ့လျားနိုင်ချေ။ အောက်ဖက်နှာရကသာ ရွေ့နိုင်သည့်အတိုင်းရွေ့သောအခါ လက်ဖျံပါကွေးသွားသည်။ ဦးနှစ်ခွကြွက်ပြန်၍ လျော့သွားသောအခါ မတ်တပ်ရပ်နေသည်ဖြစ်လျှင်၊ လက်ဖျံက ပြန်၍မကျနိုင်လျှင်၊ လက်မောင်းနောက်ဖက်၌ရှိသော ဦးသုံးခွမောင်းကြွက်က ကျုံ့ပေးမှ လက်တံပြန်၍ဖြောင့်သွားသည်။ တစ်ခုနှင့် တစ်ခုဆန့်ကျင်သော အပြုမျိုး ရှိသောကြောင့် ယင်းကြွက်တို့ကို ဆန့်ကျင်ဖက်ကြွက်များဟုခေါ်သည်။ အဆက်တိုင်း၌ ဆန့်ကျင်ဖက် ကြွက်များရှိသည်။

ကြွက်သားများနှင့်ဆက်သွယ်သည့်အင်္ဂါများ။ ။ရုပ်ပုံ(၄)တွင် ကြွက်သားတစ်ခုနှင့် ဆက်သွယ်သည့် အင်္ဂါသုံးခုကို ပြထားသည်။ (၁) သွေးကြောတစ်ခုက ကြွက်သားအား အာဟာရထောက်ပံ့ပေးဖို့ရာ သွေးကောင်းသွေးသန့် ယူဆောင်လာသည်။ (၂)သွေးပြန်ကြောတစ်ခုကကြွက်သားဆဲများအလုပ်လုပ်၍ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အချေးတို့ကို သယ်ဆောင်သွားသည်။ (၃) နှာရိုတစ်ခုက ကြွက်သားကို ဦးနှောက်နှင့် ဆက်သွယ်ပေးသည်။ ကျုံ့စေလိုသောအခါ၌ ဦးနှောက်မှလွှတ်သောအချက်သည် ယင်းနှာရိုမှ လျှောက်လာသည်။

စက်တစ်ခု ခုတ်မောင်းနိုင်ရန် ထင်းမီး ထိုးပေးရသကဲ့သို့၊ ကြွက်သားကျုံ့နိုင်ရန် ထင်းမီးလိုသည်။ ဂလိုက်ကိုဂျင်ဓာတ်ဝတ္ထုသည် ကြွက်သားအဖို့ ထင်းမီးသဖွယ်ဆောင်ရွက်သည်။ ဂလိုက်ကိုဂျင်ဝတ္ထုသည် ကိုယ်တွင်း၌ စားလိုက်သောအစာမှဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထင်းမီး တောက်လောင်ဖို့ရာအောက်ဆီဂျင်လိုသည်။ စက်အဖို့ အောက်ဆီဂျင်ကို လေမှရသည်။ ကြွက်သားအဖို့ အောက်ဆီဂျင်ကို သွေးမှရသည်။ ကိုယ်တွင်း၌ ဂလိုက်ကိုဂျင်နှင့် အောက်ဆီဂျင်တပေါင်းတည်းဖြစ်ရာတွင် မီးမတောက်ချေ။ သို့ရာတွင်

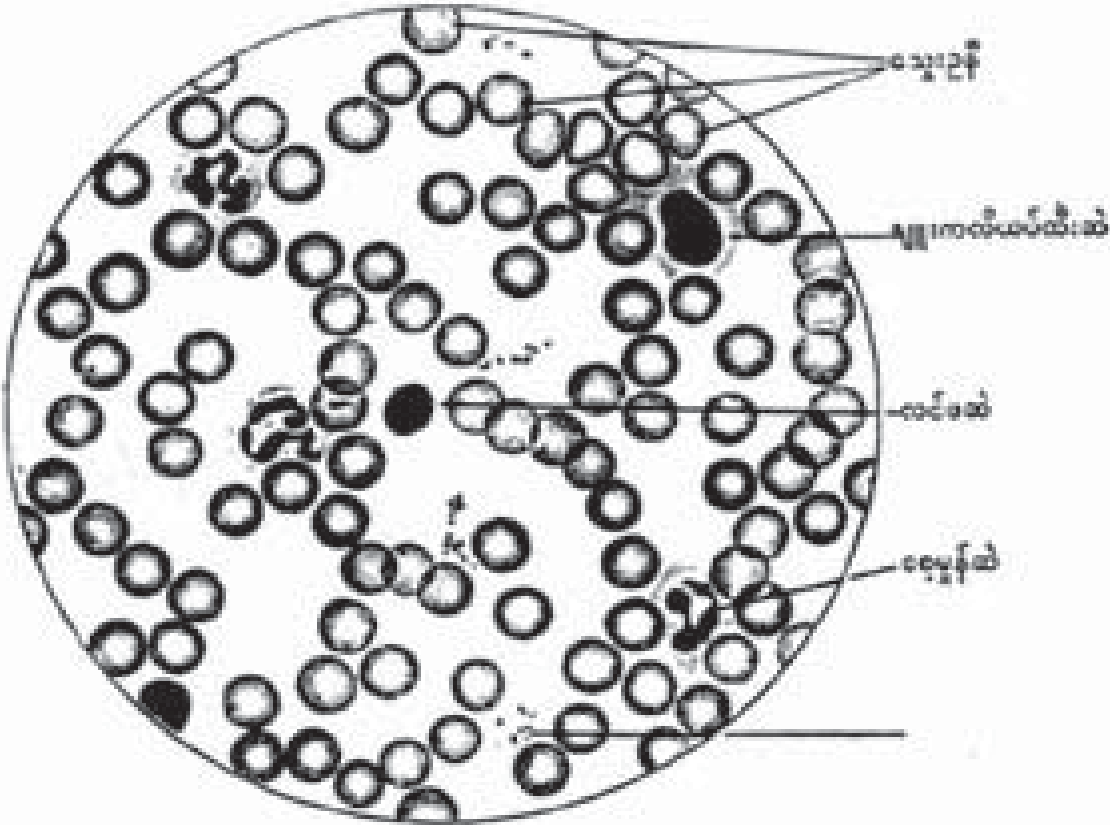
ဖိစီးခြင်း

မီးတောက်လောင်ရာ၌ အားအင်ထွက်ပေါ်လာသကဲ့သို့၊ ဂလိုက်ကိုဂျင်ကိုအောက်ဆီဂျင် ပိုရသွားရာ၌လည်း အားအင်ထွက်လာသည်။ အင်းအင်ရသောအခါ စက်အဖို့ ခုတ်မောင်းခြင်းအလုပ်ကိုလုပ်သွားနိုင်သည်။ ပူလည်း ပူလာသည်။ ကြွက်သားအဖို့ ရွေ့လျားခြင်းဟူသောအလုပ်ကိုလုပ်နိုင်သွားသည်။ အလုပ်လုပ်ရာတွင် ပူအိုက်လာကြောင်းမှာလည်း အထင်အရှားဖြစ်သည်။ မီးတောက်လောင်ရာ၌ ပြာနှင့်ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ် ဟူသော အချေးများဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဂလိုက်ကိုဂျင်ကို အောက်ဆီဂျင်ပိုရသွား လက်တစ်အက်ဆစ်နှင့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်ဟူသော အချေးများဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ပြာနှင့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်တို့ကို ယူမပစ်နိုင်လျှင်မီးငြိမ်းသွားသည်။ ကြွက်သားကိုကျွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လက်တစ်အက်ဆစ်နှင့်ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်တို့ကို ပြန်သွေးကယူဆောင်သွားရသည်။ ပြန်သွေးက မြန်မြန်ထက်ထက် ယူဆောင်မသွားနိုင်ပါက၊ အဆိုပါအချေးတို့သည် ကြွက်သားထဲ၌ စုအောင်းနေသောကြောင့်၊ ကြွက်သားသည် ဆက်လက်၍ ကျွဲနိုင်တော့မည်မဟုတ်ချေ။ ဤအဖြစ်မျိုးကို ကြွက်ပမ်းကျသည်ဟုဆိုသည်။

ရွေ့လျားမှုများတွင် ကြွက်သားတစ်စုက အစီအစဉ်အလိုက်ကျွဲလျော့ရသည်။ လေ့ကျင့်မှု မရှိသေးလျှင် စိတ်သွားတိုင်း ကြွက်သားစုက မလိုက်နိုင်သေးချေ။ လေ့ကျင့်မှုရှိသွားသောအခါ၌၊ လိုအပ်သောရွေ့လျားမှုအတွက် စိတ်က တွေးနေစရာ မလိုတော့ချေ။ အလိုအလျောက် ကိစ္စပြီးသွားသည်။ ကြွက်သားစုများကို အစီလိုက်အစဉ်လိုက်ထိန်းတတ်သွားအောင်၊ ကလေးသူငယ်များကို သင့်လျော်သော ကစားမျိုးများအားဖြင့် သွန်သင် ပေးအပ်သည်။

သွေးလှည့်လည်မှုအင်္ဂါအဖွဲ့

ကြွက်သားများနှင့်အခြားအင်္ဂါတို့သည် မိမိတို့၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် အာဟာရနှင့် အောက်ဆီဂျင်လိုကြောင်း ဖော်ပြခဲ့လေပြီ။ ဤသို့လိုသည့် အာဟာရနှင့် အောက်ဆီဂျင်တို့ကို သွေးကတစ်ကိုယ်လုံးသို့နဲ့အောင် ယူဆောင်သွားရလေသည်။ သွေးသည်တစ်ကိုယ်လုံးသို့နဲ့အောင်သွေးပြန်များအားဖြင့် စီးသွားရသည်။ ကိုယ်အင်္ဂါများမှထွက်သည့် အချေးတို့ကိုလည်း သွေးကပင်ယူဆောင်သွားရလေသည်။

(၆) သွေးဥနီနှင့် သွေးဥဖြူများ

အထူးကြည့်မှန်ပြောင်း အောက်တွင် ထား၍ ကြည့်သော အခါ သွေးဟူသည် ဝါကြန့်ကြန့်အရောင်ရှိသော အရည် ကြည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းအရည်တွင် အစိုင်လေးများ မြော လျက် ရှိကြောင်း တွေ့မြင်ရသည်။ အရည်စုကို သွေးပလာ ဆမာဟုခေါ်သည်။ အစိုင်လေးများကိုသွေးဥဟုခေါ်သည်။ သွေးဥအများမှာ အနီရောင်ရှိ၍၊ ယင်းတို့ကို သွေးဥနီဟု ခေါ်သည်။ အချို့သောသွေးဥများမှာ အရောင်မရှိ၍ ယင်းတို့ ကို သွေးဥဖြူဟု ခေါ်သည်။

သွေးဥနီများသည် နျူးကလိယပ် ဆုံးရှုံးသွားသောဆဲ များဖြစ်၍၊ နှစ်ဖက်၌ ခွက်နေသောချပ်ပိုင်းအသွင်ရှိသည်။ သွေးဥနီသည် ဟီမိုဂလိုဗင်ထည့်ထားသော အိတ်ငယ်သ ဖွယ်ဖြစ်သည်။ ဟီမိုဂလိုဗင်၌အရောင်ရှိသည်ဖြစ်၍၊ တစ်ခု ချင်းသောသွေးဥနီ၌ ဝါသောအရောင်ရှိသည်။ အစုလိုက် သောသွေးဥနီတို့၌ နီမြန်းသောအရောင်ရှိသည်။

ဟီမိုဂလိုဗင်သည် သံပါသောဓာတ်ဝတ္ထုတစ်ခုနှင့် ပူးတွဲ လျက်ရှိ သောပရိုတင်းဖြစ်သည်။ သံပါသောဓာတ်ဝတ္ထုက နီသောအရောင်ရှိသည်။ ဟီမိုဂလိုဗင်သည် အောက်ဆီ ဂျင်နှင့်အ လွယ်တကူ ပူးပေါင်းနိုင်၏။ ပူးပေါင်းထားသည့် အောက်ဆီဂျင်ကိုတစ်ဖန်ပြန်၍လည်း အလွယ်တကူ လက်လွှတ်နိုင်သည်။ အောက်ဆီဂျင် ပူးပေါင်းလျက်ရှိသော အောက်ဆီ-ဟီမိုဂလိုဗင်၌ မှိုင်းသော နီပြာရောင်ရှိသည်။

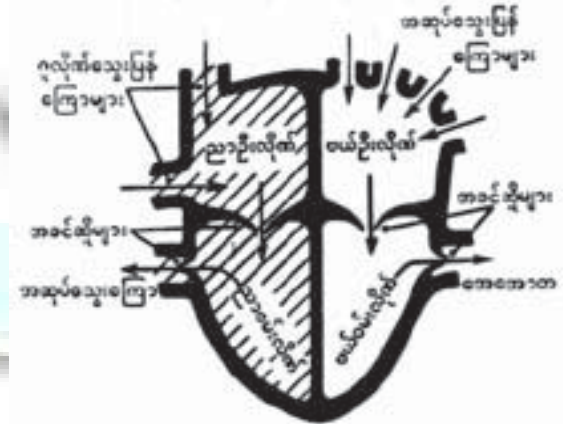
သွေးဥနီတစ်ခုခုသည် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၃ လခန့်အသက် ရှည်သည်။ ပျက်စီးသွားသည့် သွေးဥနီတို့ကိုအစားပြည့်ရန် ရိုးတွင်းခြင်ဆီ၌သွေးဥနီအသစ် ပေါက်ပွားသည်။ သွေး၌ ဟီမိုဂလိုဗင်ရှိသင့်သလောက်မရှိ၊ ယုတ်လျော့နေသော အဖြစ်ကို သွေးဖျော့ဝေဒနာဟုခေါ်သည်။ သွေးဖျော့ဝေ ဒနာတွင် အသားအရေနှင့်အချွေမြှေးတို့တွင် ဖျော့သော အရောင်ရှိသည်။ ဝေဒနာရှင်သည် မောလွယ်ပန်းလွယ် သည်။

သွေးဥဖြူတို့သည် အမှန်အားဖြင့်အရောင်ကင်းသည်။ သွေးစက်ငယ်တစ်စက်တွင် သွေးဥဖြူ ၄၀၀၀ မှ ၁၀၀၀၀ခန့် ရှိပြီးလျှင်၊ ရာခိုင်နှုန်း ၅၅ခန့်သည် ဧရီထုတ်ဆဲများဖြစ်၍ရာ ခိုင်နှုန်း ၂၅ခန့်သည် လင်ဖဲဆဲများဖြစ်သည်။ ဧရီထုတ် ဆဲတို့သည် ပုံသဏ္ဍာန်အားဖြင့် အမီးဗားသတ္တဝါနှင့် ဆင်တူ သည်။ အမီးဗားသတ္တဝါကဲ့သို့လည်း ခြေတူယိုးမှားထုတ် ၍ ရွေ့လျားနိုင်သောသတ္တဝါရှိသည်။ အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော မျိုးပိုးများနှင့် အာဂန္တုဝတ္ထုများကိုလည်း ဖမ်းစားသုတ် သင်နိုင်သော သတ္တဝါရှိသည်။ ကိုယ်အင်္ဂါ တစ်ခုခု၌ဒဏ်သင့် လျှင်၊ သို့မဟုတ်မျိုးပိုးစွဲကပ်လာလျှင်များစွာသော ဧရီထုတ် ဆဲတို့သည် သွေးကြောမျှင်များ၏နံရံမှ ထိုးထွက်၍၊ ဒဏ်သင့် ရာကိုယ်အင်္ဂါသို့ သွားရောက်စုရုံးကာ၊ မျိုးပိုးများ၊ အညစ် အကြေးများ၊ အပျက်အစီးများကို ဖမ်းစားသုတ်သင်ရှင်း

လင်း ကြသည်။ ဤကိစ္စ၌အရေးနိမ့်၍၊ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ပျက်စီးရှာကြရလျှင်၊ ပျက်စီးသွားသော ဧရီထုတ် ဆဲတို့သည် ပြည်အဖြစ်သို့ ရောက်ကြသည်။ ဧရီထုတ်ဆဲတို့သည် ရိုးတွင်း ခြင်ဆီ၌ ပေါက်ပွားကြ၍၊ သွေးဥနီများကဲ့သို့ပင် သက် တမ်းမရှည်လှချေ။

လင်ဖဲဆဲတို့သည် လင်ဖဲဖုတို့၌ ပေါက်ပွားကြ၍၊ သွေး လမ်းထဲသို့ ဝင်ရောက်လာကြသည်။ မျိုးပိုးစွဲကပ်၍ ဖြစ် ပေါ်သောရောဂါပြီးရေးကိစ္စတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲကြသော သွေးဥ ဖြူများဖြစ်သည်။

နုလုံး။ ။သွေးလှည့်လည်မှုဟုဆိုထားသည့် အဓိပ္ပါယ်ကား၊ သွေးသည်ကိုယ်ကာယ၌ ပတ်ပတ်လည် လှည့်နေရသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ သွေးဤကဲ့သို့ ပတ်ပတ်လည်လှည့်နေရ အောင်နုလုံးဟု ခေါ်အပ်သောပြုတ်အင်္ဂါက ဆောင်ရွက် သည်။ နုလုံးဟူသည် ရင်ခေါင်းအတွင်း၌၊ အလယ်အူ ကြောင်းတွင် ဘယ်ဖက်သို့ အနည်းငယ်စားလျက်တည်ရှိ၍၊ သစ်သော့သီးပုံရှိသောအင်္ဂါဖြစ်သည်။ နုလုံး၏ အဆင်အ ပြင်နှင့်ရုပ်ထည်မှာ အလွန်ဆန်းကြယ်လှ၍၊ သဘော လောက်သာဖော်ပြပေအံ့။ ရုပ်ပုံ(၇)ပုံကိုကြည့်လျှင်၊ နုလုံး၏ ကိစ္စတာဝန်သဘောကို နားလည်နိုင်မည်။ (နုလုံး-ရှု။)

သွေးစီး
နုလုံးထဲသို့ပြန်လာသည့် သွေးညစ်
အဆုတ်တို့မှလာသော သွေးကောင်း
(၇) နုလုံး (သရုပ်ပြပုံ)

နုလုံး၏အခန်းများ။ ။နုလုံးသည် ကြွက်သားအားဖြင့် ပြီးသောအအိမ်ဖြစ်၍၊ နုလုံးကကျွဲလိုက်သောအခါ၌အအိမ် သည် ကျဉ်းသွားကာ၊ အတွင်း၌ ပြည့်လျက်ရှိသောသွေး သည် နုလုံး၌ တန်ဆာဆင်လျက်ရှိသော အပေါက်များမှ တိုးထွက်သည်။ နုလုံးအိမ်သည်ခိုင်ခံ့သောအကန့်တစ်ခုအား ဖြင့်ဘယ်ခြမ်း ညာခြမ်းဟူ၍ နှစ်ခြမ်းဖြစ်လျက်ရှိသည်။

www.foreinspace.com.mm

နှစ်ခုသောအခြမ်းတို့သည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အဆက်အသွယ် မရှိချေ။ နှလုံးအိမ်တစ်ခြမ်းစီကို တစ်ဖန် ဘေးတစ်ဖက်မှ တစ်ဖက်သို့ တန်းသွားသောအဆီးတစ်ခုအားဖြင့် နှစ်ခန်းခွဲ ထားလျက်ရှိသည်။ သို့ရာတွင်အဆီး၌အထက်ခန်းနှင့်အောက် ခန်းတို့ဆက်သွယ်ရာလမ်းပေါက်ရှိသည်။ အထက်ခန်းနှစ် ခုကို ညာဦးလိုက်၊ ဘယ်ဦးလိုက်ဟုခေါ်သည်။ အောက်ခန်း နှစ်ခုကို ညာဝမ်းလိုက်၊ ဘယ်ဝမ်းလိုက်ဟုခေါ်သည်။

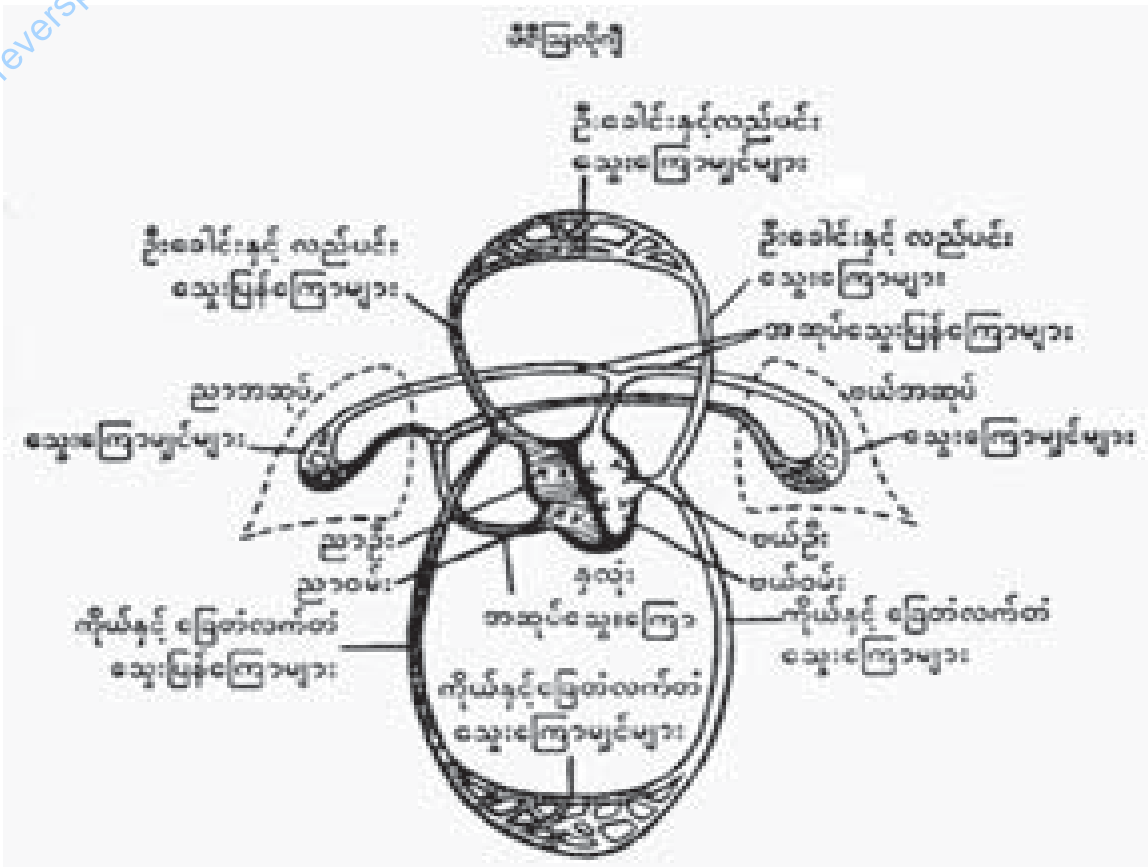
နှလုံး၏လုပ်ငန်းဆောင်တာ။ ။ နှလုံးကပြတ်အင်္ဂါကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ပုံကိုသိနားလည်နိုင်ရန် အကောင်းဆုံးနည်း သည်ကား၊ နှလုံးထဲသို့သွေးဝင်ရောက်လာသည်မှအစပြု၍၊ ကိုယ်၌ တစ်ပတ်လည်အောင် ခရီးထွက်ဖို့ နှလုံးမှထွက်ခွာ သွားသည်အထိ၊ လိုက်၍ ကြည့်ရှုနည်းပင်ဖြစ်သည်။ ကိုယ် ၌ တစ်ပတ်လည်အောင်လှည့်ပြီးနောက်၊ အောက်ဆီဂျင် နည်းနည်း ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်များများ ပါဝင်သောသွေး ကို သွေးပြန်ကြောအပေါင်းတို့က သယ်ဆောင်လာ၍၊ နှလုံး ၏ ညာဦးလိုက်သို့ ရောက်အောင်ပို့သည်။ (ရုပ်ပုံ ၇-၅။)

ပြန်သွေးများစီးဝင်၍ ညာဦးလိုက်ပြည့်သွားသောအခါ၌ နှလုံးအိမ်သည် ကျုံ့စပြုသည်။ ထိုအခါသွေးသည် ညာဦး လိုက်ထဲမှ ညှစ်ထုတ်ခံရသည်။ ညှစ်ထုတ်ခံရသောသွေး သည် သွေးပြန်ကြောများထဲသို့ပြန်၍မရောက်နိုင်ချေ။ အ ကြောင်းမူကား နှလုံးဦးလိုက်ကျုံ့လိုက်သောအခါ၌ သွေး ပြန်ကြောဝင်ဝတို့သည် လုံစွာရှုံ့သွား သောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ညာဦးလိုက်ထဲမှ ညှစ်ထုတ်ခံရသောသွေးသည် ညာဝမ်းလိုက်ထဲသို့ စီးဝင်သွားရသည်။ ညာဝမ်းလိုက်ပြည့် သွားချိန်၌ နှလုံးကျုံ့လှိုင်းတို့သည် ဝမ်းလိုက်တို့သို့ဆိုက် ရောက်၍၊ ညာဝမ်းလိုက်သည်လည်း အလှည့်ကျ ကျုံ့ လေသည်။ ညာဝမ်းလိုက်ထဲမှညှစ်ထုတ်ခံရသောသွေးသည် ညာဦးလိုက်ထဲသို့မစီးနိုင်ချေ။ အကြောင်းမူကား ညာဦး လိုက်နှင့် ညာဝမ်းလိုက်ဆက်သွယ်သည့်အခါ အပေါက်ဝ၌ အမျှင်ထူတစ်မျိုးဖြင့်ပြီးသောအခင်နှစ်ခုတပ်ဆင်ထားလျက် ရှိသောကြောင့်တည်း။ ဤအခင်နှစ်ခုသည် ဦးလိုက်မှဝမ်း လိုက်ထဲသို့စီးလာသောသွေးကိုအဆီးအတားမပြုချေ။ သွေး ကပြောင်းပြန်စီးမည်ပြုလျှင်မူကား၊ အခင်တို့သည်တစ်ခုနှင့် တစ်ခုဆက်မိစပ်မိသွား၍ အဆိုကဲ့သို့ ဖြစ်သွားကြသည်။ ဤကဲ့သို့သောကိရိယာတန်ဆာမျိုးကိုအခင်ဆိုဟုခေါ်သည်။ ဤအခင်ဆို၏ အကျိုးကြောင့် ညာဝမ်းလိုက်မှသွေးသည် ရုပ်ပုံ(၇)တွင် 'အဆုတ်သွေးကြော' ဟုပြထားသည့် အပေါက် မှသာစီးသွားနိုင်သည်။ အဆုတ်သွေးကြောဟူသည် သွေးကို အဆုတ်သို့သယ်ဆောင်သွားသော သွေးပြန်ကိုဆိုလိုသည်။ ညာဝမ်းလိုက်နှင့် အဆုတ်သွေးကြောဆက်သွယ်ရာ အ ပေါက်ဝ၌လည်း ညာဝမ်းလိုက်ထဲသို့ သွေးပြန်၍ မစီးမဝင် နိုင်အောင်ထိန်းသည့် အခင်ဆို တစ်ခုရှိသည်။

အဆုတ်လှည့်သွေးပတ်။ ။ အဆုတ်သွေးကြောမှ တစ်ဖက် စီသောအဆုတ်တို့သို့ လက်တက်တစ်ခုစီ လက်တက်နှစ်ခု ခွဲထွက်သွားသည်။ ဤလက်တက်များက တစ်ဖန် အဆုတ် ထဲ၌ လက်တက်ငယ်များ ထပ်ကာထပ်ကာ ခွဲထွက်ပြန် သည်။ အဆုံးသတ်သွေးပြန်လေးများကို သွေးကြောမျှင် တို့သည် လေဖောင်းလေးများကို ရံလျက်ရှိသည်။ သွေး ကြောမျှင်တို့အထဲရှိသွေးသည် အဆုတ် လေဖောင်းလေး များထဲရှိလေနှင့်ရင်းနှီးစွာ အပ်စပ်လျက်ရှိသောကြောင့်၊ လေထဲမှအောက်ဆီဂျင်သည် သွေးကြောမျှင်၏ နံရံမှစိမ့်ဝင် ၍၊ သွေးနီဥများထဲသို့ပျံ့သွားနိုင်သည်။ ထိုနည်းတူပင်သွေး ရည်ထဲမှ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်သည်လည်းသွေးကြော မျှင်၏ နံရံမှစိမ့်ထွက်၍၊ လေထဲသို့ပျံ့သွားနိုင်သည်။ သွေး ကြောမျှင်တို့ကတစ်ဖန် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုပေါင်းဆုံသွားကာ၊ အရွယ်တိုး၍တိုး၍ကြီးသော သွေးပြန်များဖြစ်လာသည်။ အဆုံး၌အဆုတ်သွေးပြန်ကောခေါ်သွေးကြောကြီး လေးခု ဘယ်ဦးလိုက်ထဲသို့ ဝင်ဆက်သည်။

တကိုယ်လုံးလှည့်သွေးပတ်။ ။ နှလုံးကျုံ့စ ပြုသောအခါ၌ ဘယ်ဦးလိုက်မှသွေးသည် ဘယ်ဝမ်း လိုက်ထဲသို့ စီးဝင်သည်။ ဘယ်ဦးလိုက်နှင့် ဘယ်ဝမ်းလိုက် ဆက်သွယ်ရာအပေါက်ဝ၌လည်း သွေးပြောင်းပြန်မစီး နိုင်အောင်ထိန်းသည့် အခင်ဆိုတစ်ခုရှိသည်။ နှလုံးဘယ် ခြမ်းမှ သွေးသန့်ညှစ်ထုတ်ခံရပုံသည် ညာခြမ်းမှ သွေးညစ် ညှစ် ထုတ်ခံရပုံနှင့် တစ်ဖုံတည်း ဖြစ်သည်။ ညှစ်ထုတ် ခံရချိန်လည်း တစ်ချိန်တည်းဖြစ်သည်။ ဘယ်ဝမ်းလိုက်မှ သွေးသန့်သည် အေအောတခေါ် သွေးကြောကြီးထဲသို့ စီးဝင်သည်။ အေအောတမှသွေး ဘယ်ဝမ်းလိုက်ထဲသို့ပြန်၍ မစီးဝင်နိုင်အောင် အခင်ဆိုတစ်ခုကထိန်းသည်။ အေ အောတမှခွဲထွက်သော သွေးပြန်များကို သွေးလွှတ်ကြော (အတိုအားဖြင့်သွေးကြော) ဟုခေါ်သည်။ သွေးလွှတ် ကြောတို့သည် တစ်ကိုယ်လုံးသို့ နှံ့အောင် ရောက်သည်။ လက်တက်အချို့ကလည်း လည်ပင်းမှလျှောက်၍၊ ဦးခေါင်း သို့သွားသည်။ လက်တက်အချို့က လက်တံ ခြေတံတို့သို့ သွားသည်။ လက်တက်အချို့ကကိုယ်မအင်္ဂါအသီးသီးတို့သို့ သွားသည်။ သွေးလွှတ်ကြောတို့သည် အဖန်ဖန်လက်တက် ခွဲရာ၌ငယ်၍ငယ်သွားကာ၊ တစ်ကိုယ်လုံး၌သွေးကြောမျှင် များဖြစ်လျက်အဆုံးသတ်သည်။ သွေးကြောမျှင်တို့၏ နံရံ မှာပါးလွှာလှသောကြောင့် ယင်းသွေးကြောမျှင်တို့၏ အ တွင်းရှိသွေးနှင့် ကိုယ်ကာယဆဲတို့သည် အချင်းချင်း ဓာတ် ငွေ့ အာဟာရ၊ အညစ်အကြေးစသည့် ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကို လဲနိုင်လှယ်နိုင်ကြသည်။ သွေးကဆဲများအား အောက်ဆီ ဂျင်နှင့်အာဟာရ လွှတ်ပေး၍ ဆဲများကသွေးအား ကာဗွန် ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်နှင့် အခြားသောအညစ်အကြေးတို့ကို လွှတ်

ဖိစီးခြင်း

- အောက်စီဂျင်ပိုးသွေး
  - ▣ အောက်စီဂျင်ယုတ်သွေး
- (၈) သွေးလှည့်လည်ပုံ

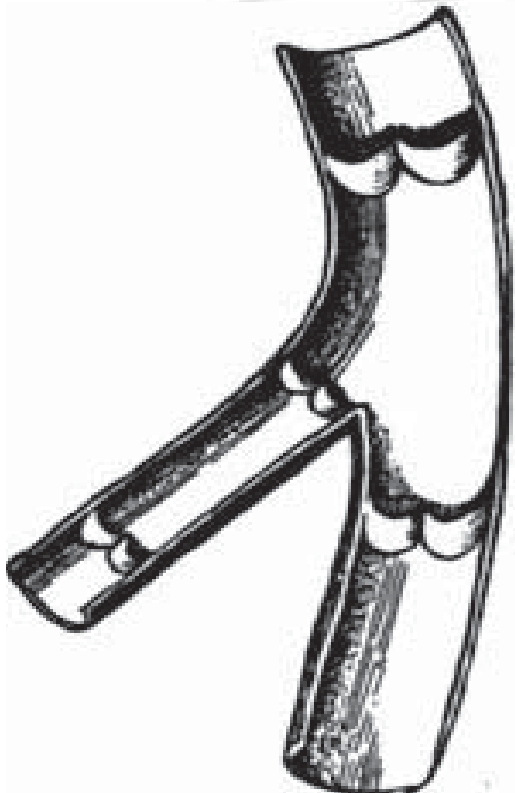
ပေးသည်။ သွေးကြောမျှင်များက တစ်ဖန် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပေါင်းဆုံကြ၍ သွေးပြန်ကြောများဖြစ်လာကြသည်။ သွေးပြန်ကြောများ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်လက်၍ပေါင်းဆုံ ကြပြန်ရာ အရွယ်တိုး၍ ကြီးကြီး လာပြီးလျှင်၊ အဆုံး၌ ဂူလိုဏ် သွေးပြန်ကြောခေါ် အကြီးဆုံးသော သွေးပြန် ကြောနှစ်ခုက နှလုံးညာဦးလိုဏ်ထဲသို့ စီးဝင်ကြသည်။ ယခုသွေးပတ် တစ်ပတ်ပြည့်အောင် လည်ပြီ။ တခြား သက်သက်စီလှည့်သော သွေးပတ်နှစ်ခုရှိကြောင်း မှတ်သား ပါလေ။ တစ်ခုသောသွေးပတ်တွင် သွေးသည် အဆုတ် သွေးကြောမှ ဘယ်ညာအဆုတ်သွေးကြောများအားဖြင့် နှလုံးမှထွက်၊ အဆုတ်တို့မှလျှောက်၍ နှလုံးသို့ ပြန်ဝင် သည်။ ခရီးများစွာ ပို၍ ရှည်သော အခြား သွေးပတ်တွင် သွေးသည် နှလုံးမှအေအောတအားဖြင့်ထွက်၍၊ တစ် ကိုယ်လုံးသို့ သွေးလွှတ်ကြောများ သွေးကြောမျှင်များအား ဖြင့် ရောက်သည်။ တစ်ကိုယ်လုံးမှ သွေးပြန်ကြောများ

အားဖြင့် ပြန်လာ၍ ဂူလိုဏ် သွေးကြောကြော နှစ်ခုအားဖြင့် နှလုံးသို့ ပြန်၍ဝင်သည်။ သွေးကိုနှလုံးမှသယ်ဆောင်သွား သည့် သွေးပြန်ကြောကို သွေးလွှတ်ကြော (အတိုအားဖြင့် သွေးကြော)ဟုခေါ်သည်။ အဆုတ်သွေးကြောမှတစ်ပါး၊ သွေးကြောအားလုံးတို့တွင် အောက်စီဂျင်ပိုးထားသည့် သွေးသန့်ရှိသည်။ သွေးကိုနှလုံးသို့သွယ်ဆောင်လာသည့် သွေးပြန်ကြောဟုခေါ်သည်။ အဆုတ်သွေးပြန်ကြောများမှ တစ်ပါး၊ သွေးပြန်ကြောအားလုံးတို့တွင် အောက်စီဂျင် ယုတ်သောသွေးညစ်ရှိသည်။

ခုန်သွေး။ ။နှလုံးကျုံ့ချေလျော့ချေပြုသည်ကို နှလုံးခုန် သည်ဟုဆိုသည်။ရင်ဗတ်ဘယ်ဖက်ဘေးပေါ်၌လက်ဝါးတင် ၍စမ်းကြည့်လျှင်၊ လက်ဝါးကို နှလုံးကလာ၍ ရိုက်သည် ကို စမ်းတွေ့ရလိမ့်မည်။ ငြိမ်သက်စွာထိုင်နေ၊ လဲလျောင်း နေသောလူကြီးတွင် နှလုံးသည် တစ်မိနစ်လျှင် ၇၂ကြိမ် ခန့် ခုန်သည်။ နှလုံးက ညှစ်ထုတ် လိုက်သော သွေးသည်

www.forenspace.com.mm

အအောတနှင့် အသွယ်သွယ်သောသွေးလွှတ်ကြောများ ထဲသို့ အတန်ကြီးသောအရှိန်ဖြင့် တိုးသွားသည်။ သွေးလွှတ်ကြောတို့၌ အလိုက်သင့်ဆန့်ပေး၍ ပြန်တင်းနိုင်သော နံရံများရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နှလုံးခုန်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်တည်း သွေးလွှတ်ကြောတို့သည်လည်း လိုက်၍ခုန်သည်။ အရေပြားအောက်၌ နီးကပ်လျက်ရှိသောသွေးလွှတ်ကြောတစ်ခုကို လက်ဖြင့်စမ်းကြည့်လျှင်ဤအခြင်းအရာကို စမ်းတွေ့နိုင်သည်။ ဆရာဝန်များက လက်ဖျက်၏ ရှေ့ဘက်တွင် ဤကဲ့သို့စမ်းကြည့်သည်ကို ခုန်သွေးစမ်းသည် (အတိုအားဖြင့်သွေးစမ်းသည်) ဟုဆိုသည်။

(၉) သွေးပြန်ကြောအတွင်းရှိ အခင်ဆို့များ

သွေးပြန်ကြောများ။ ။နှလုံးကသွေးကို အားကုန်ညှစ်ထုတ်လိုက်သောကြောင့် သွေးလွှတ်ကြောတို့အထဲတွင် သွေးစီးမြန်သည်။ သွေးကြောမျှင်များထဲသို့ ရောက်သောအခါ၌မူကား သွေးစီးနှေးနှေးသွား၍၊ သွေးပြန်ကြောများထဲသို့ ရောက်သောအခါ၌၊ သွေးစီးသည်အလွန်ပင်နှေးသည်။ ထို့ကြောင့်ပြန်သွေးသည် အကူအညီရှိပါမှနှလုံးသို့ ဆိုက်ဆိုက်မြိုက်မြိုက်ရောက်နိုင်မည်။ ခြေတံတို့ရှိပြန်သွေးသည် အလေးဆွဲအားကို ဆန့်ကျင်တက်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့်ဤအကူအညီကိုထူးကဲစွာလိုသည်။ လိုသည့်အကူအညီကို သွေးပြန်

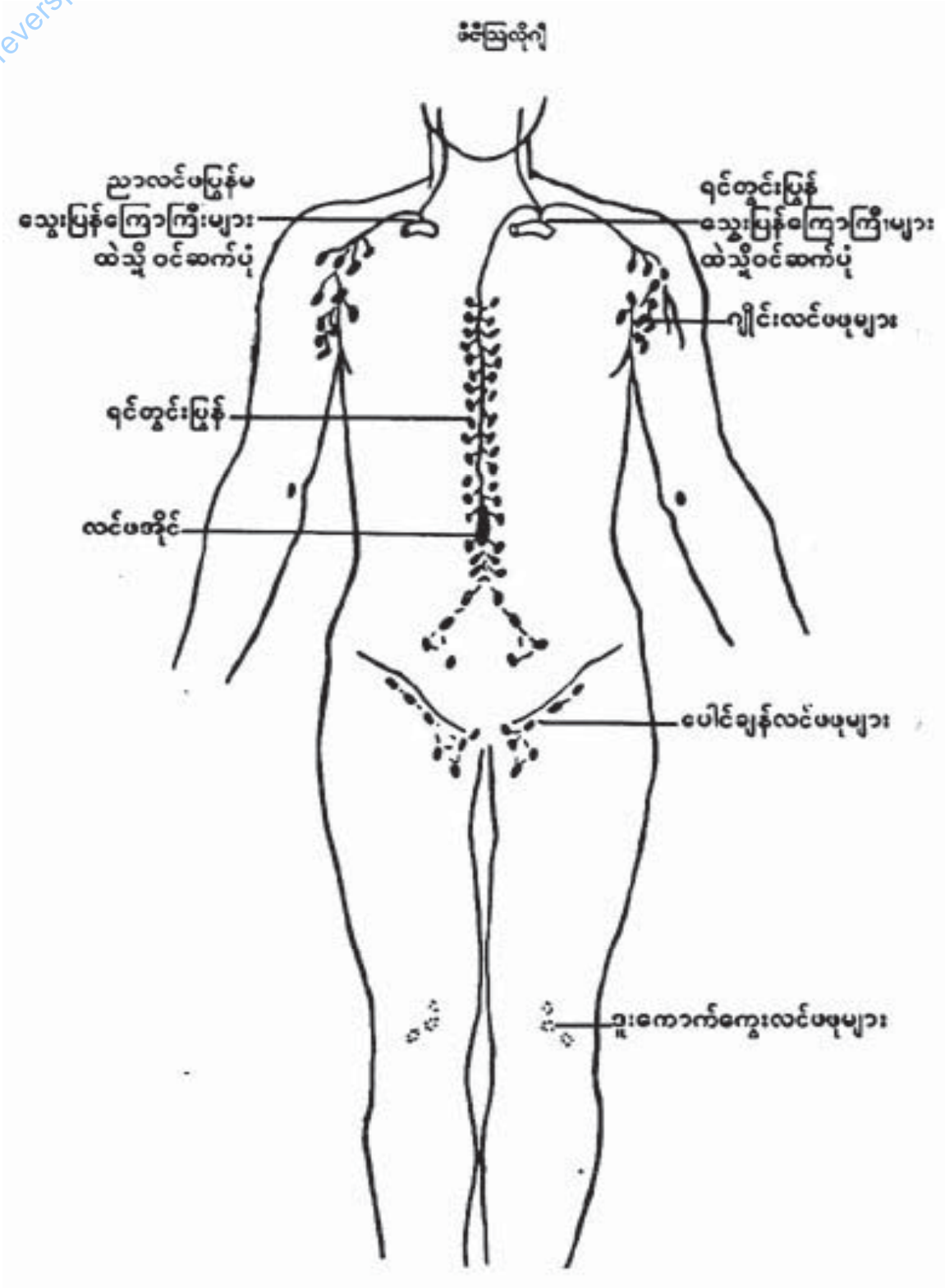
ကြောများအတွင်းရှိ အခင်ဆို့များနှင့်ကြွက်သားတို့ထံမှ ရရှိသည်။ သွေးပြန်ကြောကြီးများထဲ၌ အိတ်ကဲ့သို့ အခင်များဖြင့်ပြီးသောအဆို့များ ရှိသည်။ ဤအခင်ဆို့များက သွေးကို တစ်ဖက်တည်းသာစီးသွားစေ၍၊ ပြောင်းပြန်မစီးရအောင်ဆို့ထားကြသည်။ သွေးပြန်ကြောတို့သည် ပါးသော နံရံရှိ၍၊ ကြွက်သားများ၏ ကြားထဲမှလျှောက်သွားကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကြွက်သားများ ကျုံ့ကြသောအခါ၌ သွေးပြန်ကြောများသည် အဖိအညစ်ခံရသည်။ ထိုအခါ ပြန်သွေးသည် လမ်းမှန်အတိုင်း စီးအားရှိသွားသည်။

သင်ရည်။ ။ကိုယ်ထဲ၌သွေးကြောမျှင်များ သန်းပေါင်းများစွာရှိသော်လည်း၊ ဆဲတိုင်းဆဲတိုင်းနှင့် ရင်းနှီးစွာရောက်ရှိနိုင်လောက်အောင် မများချေ။ သို့ရာတွင် သွေးမှအရည်စုအချို့အဝက်သည် ပါးလွှာလှသော သွေးကြောမျှင် နံရံမှ စိမ့်ထွက်၍၊ ဆဲတို့၏အကြား၌တည်နေသည်။ ယင်းအရည်ကို တစ်သျှူးရည် (ဝါ) သင်ရည်ဟုခေါ်သည်။ ဆဲတို့သည် အာဟာရအထောက်အပံ့ကို သင်ရည်မှရရှိသည်။ သင်ရည်အဖြစ်သို့ရောက်ရှိရန် သွေးကြောမျှင်များမှ သွေး၏ အရည်စုနေ့စဉ်နေ့တိုင်းအစဉ်အမြဲ စိမ့်ထွက်နေသည်ဖြစ်သောကြောင့် အပိုအလျှံဖြစ်သော သင်ရည်စုကိုသွေးလမ်းထဲသို့ပြန်၍ သွယ်ဆောင်သွားမည့် ပြွန်များရှိရဦးမည်။ ဤပြွန်များကိုလင်ဖပြွန်ဟုခေါ်သည်။

လင်ဖပြွန်များသည် သွေးကြောမျှင်များကဲ့သို့ သေးငယ်လှသောပြွန်များဖြင့်စေ့၍၊ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပေါင်းဆုံမိကြသောအခါ လင်ဖပြွန်ကြီးများဖြစ်လာသည်။ ခြေတံလက်တံများမှ လင်ဖပြွန်တို့သည် ကိုယ်မမှ လင်ဖပြွန်တို့နှင့်ပေါင်းဆုံကာ လင်ဖပြွန်မနှစ်ခုအားဖြင့် လည်းပင်းဒေသရှိသွေးပြန်ကြော နှစ်ခုထဲသို့ စီးဝင်သည်။ လင်ဖပြွန်ထဲရှိ အရည်ကို လင်ဖဟုခေါ်သည်။ လင်ဖသည် သွေးပလာဆာမှလည်းကောင်း၊ သင်ရည်မှလည်းကောင်း အနည်းငယ်ခြားနားသည်။ တည်ထားလျှင် သွေးကဲ့သို့ပင် ခဲနိုင်သောသတ္တိရှိသည်။ လင်ဖသည်လည်း စီးအားမသန်ချေ။ လင်ဖပြွန်များထဲ၌ သွေးပြန်ကြောများထဲမှာကဲ့သို့ပင် အခင်ဆို့များရှိသည်။ ယင်းအခင်ဆို့များနှင့် ကြွက်သားတို့၏ အကူအညီအားဖြင့် စီးအား ရှိသွားသည်။

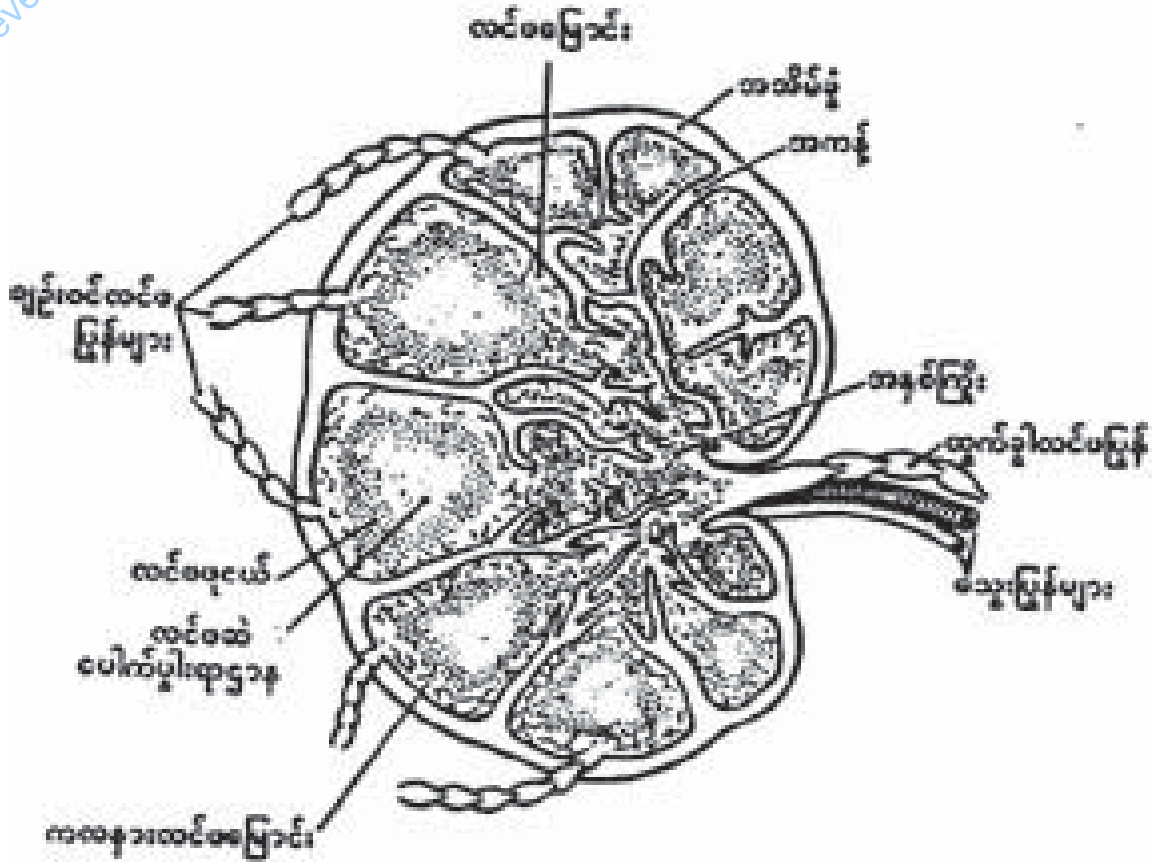
လင်ဖဖုများ။ ။ကိုယ်ကာယတွင် အချက်အချက်တို့၌ လင်ဖပြွန်အချို့တို့ ပေါင်းဆုံ၍ပဲစေ့ပမာဏရှိသော အဖုအထုံးများ ဖြစ်လာသည်။ အဏုကြည့်မှန်ပြောင်းအောက်၌ ထား၍ ကြည့်သောအခါ၊ လင်ဖဖုခေါ်ဤအဖုအထုံးများသည် အမျှင်များဖြင့်ပြီးသော ဇာယုက်ပုံရှိကြောင်း တွေ့မြင်ရသည်။ ဇာယုက်အတွင်း၌ ဖမ်းစား ဆဲများစွာ ငြိတွယ်လျက် ရှိကြောင်းကိုလည်း တွေ့မြင်ရသည်။ အဓိပ္ပါယ်သည်ကား လင်ဖဖုဟူသည် စီးသွားသော လင်ဖမှ မျိုးပိုးနှင့်တကွ

ဖိစီးခြင်း

(၁၀) လင်ဖပြန်နှင့် လင်ဖဖုများ

ဖိစီးသလိုဂျီ

(၁၁) လင်ဖေတစ်ခုကို စိတ်ပြပုံ

အခြားသော အာဂန္ထဝတ္ထုများတို့ကို စစ်ယူသော ကိရိယာ ဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုသည်။ လင်ဖေက စစ်ယူသောမျိုးပိုးနှင့် အာဂန္ထဝတ္ထုတို့ကို ဖမ်းစားဆဲတို့က ဖမ်းစား၍ သုတ်သင်ပစ်သည်။ ဖမ်းစားဆဲများက အရေးနိမ့်နေလျှင်၊ လင်ဖေဖုသည် ရောင်ရမ်းလာသည်။ ယင်းသို့ လင်ဖေ ရောင်ရမ်းလာသည်ကို အကြိတ်ထွက်သည်ဟု ဆိုလေ့ရှိကြသည်။ လင်ဖေများကို လည်ပင်း၊ ချိုင်းနှင့်ပေါင်ချန်တို့တွင် ကောင်းစွာတွေ့နိုင်သည်။ ကလေးသူငယ်တို့တွင် ဤကိုယ်ပိုင်းတို့၌ အကြိတ် ထွက်တတ်သည်။

အသက်ရှူမှုအင်္ဂါအဖွဲ့

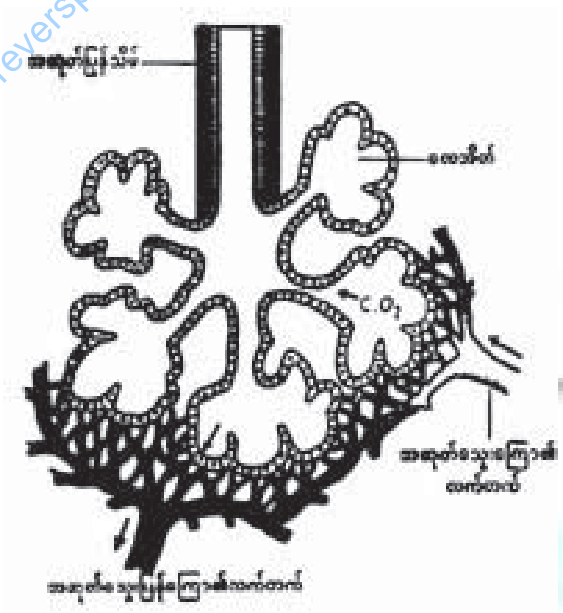
နာခေါင်းမှဖြစ်စေ၊ ခံတွင်းမှဖြစ်စေ ရှူသွင်းလိုက်သော လေသည် လည်ချောင်းထဲသို့ရောက်၍၊ ထိုမှတဆင့် လေသွားလမ်းသက်သက်မှ လျှောက်သွားသည်။ လေသွားလမ်း၏အစမှာ အသံအိမ်ဖြစ်သည်။ အသံအိမ်မှ လေပြွန်ဟူ၍ ဆက်သွားသည်။ လေပြွန်သည် ရင်ခေါင်း အထက်ပိုင်း၌ ဘယ်အဆုတ်ပြွန်၊ ညာအဆုတ်ပြွန်ဟူ၍ နှစ်ခွဲခွဲသွား

သည်။ တစ်ခုစီသောအဆုတ်ပြွန်က တဖန်အဆုတ်ထဲ၌ အခွခွခွထွက်သွား၍၊ အဆုတ်ပြွန်သိမ်အခက်အလက်တို့သည် အပြတ်အပြတ်သောလေအိတ်တို့၌ဆုံးသည်။ လေအိတ်တို့တွင် လေဖောင်းလေးများရှိသေးသည်။ လေဖောင်းနံရံထဲ၌ ဝင်သက်နှင့် သွေးတို့ ဓာတ်ငွေ့လဲလှယ်ကြသည်။

တစ်ခါတစ်ရံ၌ ခံတွင်းမှ အသက်ရှူရသည်ဖြစ်သော်လည်း၊ နှာခေါင်းမှ အသက်ရှူရမှကောင်းသည်။ နှာခေါင်းလိုက်ထဲ၌ယောက်သွားပုံအရိုးတို့ကအခန်းအခန်းဖွဲ့ထားသည်။ ဤယောက်သွားရိုးတို့ကို သွေးပြွန်ကြွယ်သောအချွဲမြွေးဖုံးအုပ်လျှက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် နှာခေါင်းလိုက်မှ လျှောက်သွားသောလေအေးသည် နွေးသွား၍လေထဲ၌ ပါလာသည့် ပုံနှင့်မျိုးပိုးတို့သည်လည်း အချွဲတွင်ငြိကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

အသက်ရှူခြင်း၏အကျိုးကား အဆုတ်များထဲသို့ လေဝင်ခြင်းနှင့် အဆုတ်များမှတစ်ဖန် လေပြန်၍ ထွက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဝင်သက်ရှူရာ၌ရင်ခေါင်းကျယ် သွားသောကြောင့်လေဝင်သည်။ ထွက်သက်ထုတ်ရာ၌ ရင်ခေါင်းပြန်ကျဉ်းသွား၍ လေပြန်ထွက်သည်။ ဝင်သက်ရှူခြင်းသည်

www.foreverspace.com.mm

(၁၂) အဆုတ်လေဖောင်းတို့၌ ဓာတ်ငွေ့အလဲအလှယ်ရှိပုံ

လုံ့လထုတ်ရသောအလုပ်ဖြစ်သည်။ ရင်ရိုးနှင့်ခံရိုးတို့ကို အထက်သို့ပင့်မရသည်။ ရင်ဝမ်းတားကြွက်ကို နိမ့်ကျသွားအောင် ကျုံ့လိုက်ရသည်။ သို့ပြုခြင်းအားဖြင့် ရင်ခေါင်းကျယ်သွားသည်။ ထွက်သက်ပြန်ထွက်ခြင်းသည် ကားလုံ့လ လျော့လိုက်ခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ ထိုအခါ ရင်ရိုးနှင့်ခံရိုးတို့ပြန်ကျ၍ ရင်ဝမ်းတားပြန်တက်သောကြောင့် ရင်ခေါင်းကျဉ်းသွားကာ အဆုတ်တို့မှလေပြွန်ထွက်သည်။ ဖော်ပြပါရွေ့လျားမှုတို့သည် တစ်မိနစ်လျှင် ၁၇ ကြိမ်မှအကြိမ် ၂၀အထိဖြစ်၍၊ ယင်းရွေ့လျားမှုကို ခြင်ဆီဦးနှောက်(ဝါ) ခြင်ဆီလျားထားရှိ ဌာနတစ်ခုက အလိုအလျောက် ထိန်းသည်။

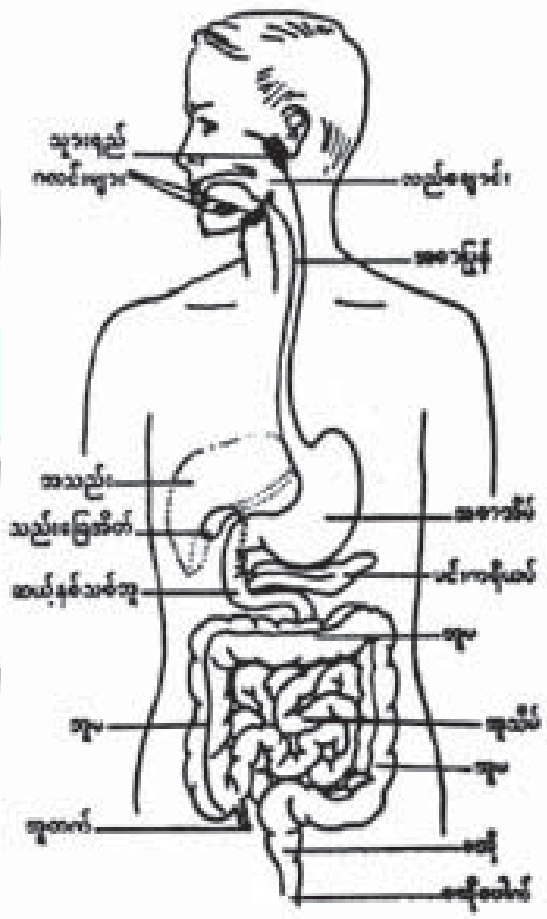
အစာချေအင်္ဂါအဖွဲ့

ခံတွင်းမှ လျှောက်သွားသော အစားအစာသည် လည်ချောင်းထဲသို့ ဝင်ရောက်သည်။ လည်ချောင်းမှ ထွက်သက်ဝင်သက်တို့လည်း လျှောက်သွားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ လည်ချောင်းထဲမှအစာသည် အစာပြွန်အားဖြင့်ဆင်းသက်သွား၍ အစာအိမ်ထဲသို့ ရောက်သည်။ အစာအိမ်မှထွက်သော အစာသည် အခွေအခွေသောအူသိမ်ထဲသို့ရောက်သည်။ အူသိမ်မှထွက်သောအစာသည် အူမထဲသို့ရောက်သည်။ ဩဇာအာဟာရထုတ်ယူပြီး၍ ကြွင်းကျန်သောမစင်သည် အူမ၏အောက်ဆုံးပိုင်းဖြစ်သော စအိုထဲသို့ရောက်သည်။ မစင်စွန့်သောအခါ၌ မစင်သည် စအိုဝနှင့်စအိုပေါက်မှ ယိုထွက်သွားသည်။ ဖော်ပြပါ အစာဝမ်းချောင်းတစ်လျှောက် အချက်ဖြစ်သောဒေသတို့၌ စိမ့်ရည်

များထုတ်လုပ်၍၊ အစာဝမ်းချောင်းထဲသို့ပို့သော ဂလင်းများ တည်ရှိသည်။ ဤဂလင်းတို့ကား ခံတွင်းကိုဝန်းရံနေသော သွားရည်ဂလင်းသုံးစုံ၊ အစာအိမ်၏ အောက်၌တည်ရှိသော ပင်းကရိယပ်နှင့် အစာအိမ်ထက်၌ တည်ရှိသော အသည်းတို့ဖြစ်သည်။

အစာချေခြင်း၏အဓိပ္ပါယ်သည်ကား အစား အစာများကို အစာဝမ်းချောင်း၏နံရံမှ စိမ့်ဖောက်၍ သွေးလမ်း၊ သို့မဟုတ် လင်ဖလမ်းထဲသို့ဝင်ရောက်နိုင်စွမ်းနိုင်သော ပျော်ဝင်ရည်အဖြစ်သို့ရောက်အောင် ပြုခြင်းကိုဆိုလိုသည်။ အစာကျေမှုသည် အစာဝမ်းချောင်းမှ တစ်လျှောက်ရှိ ဂလင်းအပေါင်းတို့မှ ထုတ်လုပ်သည့် စိမ့်ရည်များတွင်ပါဝင်သောအင်ဇိုင်း(ဝါ)တဆေးသတ္တိတစ်မျိုးအားဖြင့်ပြီးစီးသည်။ အစာတစ်မျိုးကို ချေဖျက်ရန် တဆေးသတ္တိတမျိုး သက်သက်ရှိရသည်ဖြစ်သောကြောင့် တဆေးသတ္တိအမျိုးမျိုးရှိသည်။

အစားအစာကို ခံတွင်းတွင် ဝါးသောအခါ၌ သွားရည်ဂလင်းများမှသွားရည်ထွက်၍၊ ခံတွင်းထဲသို့ စီးဝင်လာ

(၁၃) အစာချေအင်္ဂါအဖွဲ့

ဖိစီးသလိုက်

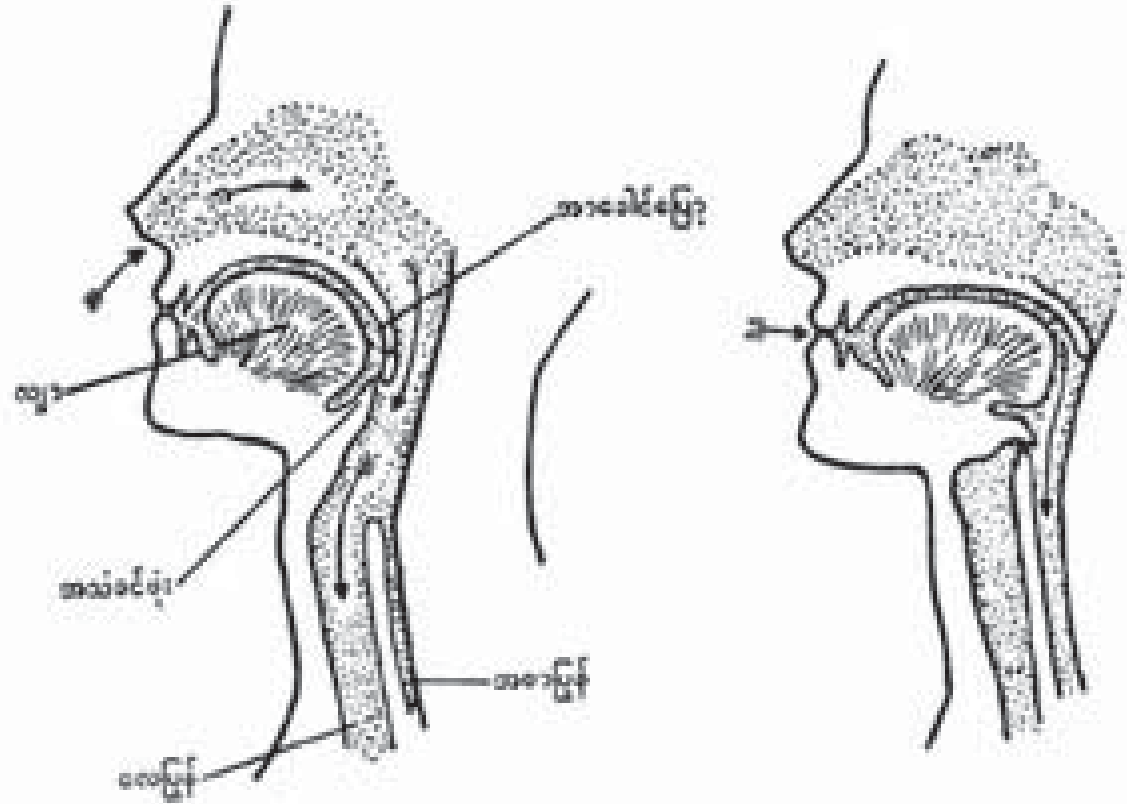
www.forever-space.com.mm

သည်။ သွားရည်တွင် အစာလုပ်ကိုမျိုးချရလွယ်အောင် ချောစေသည့် မျှစင်အချွေနှင့်ကစီကို မောလတို့သကြား အဖြစ်သို့ပြောင်းရေးတို့ကို အထမြောက်စေသည့် တိုင်ယယ် လင်ခေါ် တဆေးသတ္တိတို့ ပါဝင်သည်။

အစာကိုမျိုးချခြင်း။ ။လည်ပင်းအောက်ပိုင်းနှင့် ရင် ခေါင်းထဲ၌ လေရှူလမ်းနှင့်အစာသွားလမ်း တလမ်းစီရှိ သော်လည်း၊ လည်ပင်းအထက်ပိုင်း၌လေရောအစာပါ တစ် လမ်းတည်းမှသွားသည်။ ဤလမ်းကိုလည်ချောင်းဟု ခေါ် သည်။ ယင်းကြောင့် အစာကိုမျိုးချရာ၌ အစာသည်အ ထက်ဖက်၌ နှာခေါင်းထဲသို့လည်းကောင်း၊ အောက်ဖက်၌ လေပြန်ထဲသို့လည်းကောင်း၊ လမ်းလွဲမှသွားရအောင် ထိန်း သည့်အထိန်းရှိရလိမ့်မည်။ အစာကိုမျိုးချရာတွင် အာခေါင် ပျော့သည် လည်ချောင်း၏ နောက်ဖက်နံရံနှင့် ကပ်မိသွား ကာ နှာခေါင်းလိုက်တို့ကို ပိတ်ဆီးလိုက်သည်။ယင်းအပြင် အဖုံးကဲ့သို့သော “အသံခင်းဖုံး”ကလည်း နောက်ဖက်သို့ ကိုင်းသွား၍ အသံအိမ်ပေါက်ကို ပိတ်ဆီးလိုက်သည်။ အသံအိမ် တစ်ခုလုံးသည်လည်း အထက်သို့ ဆွဲငင်ခံရ၍ အစာလုပ်ကျဆင်းသွားပြီးမှ ပြန်ကျသည်။

အစာအိမ်ဟူသည် ကြွက်သားဖြင့်ပြီး၍ အတွင်း၌ ဂလင်း

ကြွယ်သည့် အချွေမြှေးရံလျက်ရှိသောခေါင်းပွအင်္ဂါ ဖြစ် သည်။ အတွင်းရံမြှေးဂလင်းတို့ကအစာအိမ်ရည် ထုတ်လုပ် သည်။ အစာအိမ်၌အစာပြုန်နှင့်ဆက်သည့် အပေါက်ဝတစ် ခုနှင့်ဆွဲနှစ်သစ်အူခေါ် အူသိမ်အဦးပိုင်းဆက်သည့် အပေါက် ဝတစ်ခုရှိသည်။ ဤအပေါက်ဝနှစ်ခုတို့သည် နဂိုအနေ၌ ကြွက်သားကွင်းများ (ဝါ) အပေါက်ဝရှုံ့ ကြွက်များအားဖြင့် ပိတ်လျက်ရှိသည်။နားနေသောအချိန်၌ အစာအိမ်ထဲတွင် အစာအိမ်ရည်အနည်းငယ်မျှသာရှိသည်။ စားဖွယ်ကို မြင် ရုံမျှနှင့်ဖြစ်စေ၊ ခံတွင်းထဲသို့ အစာရောက်သည်နှင့်ဖြစ်စေ အစာအိမ်မှ အစာအိမ်ရည် ထွက်လာသည်။ အစာအိမ်ထဲ သို့ အစာရောက်လာသောအခါ၌ အစာအိမ်ရည် များများ ထွက်သည်။ အစာဝဝ စားပြီးနောက်၊ နှစ်နာရီ သုံးနာရီခန့် ဆက်ကာထွက်သည်ဖြစ်၍၊ စုစုပေါင်းအစာအိမ်ရည် တစ် ပိုင့်ခန့်ထွက်နိုင်သည်။ အစာအိမ်ရည်တွင် ဟိုက်ဒရိုကလော ရစ်အက်ဆစ်၊ ပက်ပဆင်ခေါ်တဆေးသတ္တိနှင့် ရယ်နင်ခေါ် တဆေးသတ္တိတို့ပါဝင်သည်။ပက်ပဆင်ကပရိုတင်းဓာတ်တို့ ကိုစ၍ချေဖျက်သည်။ ရယ်နင်က နွားနို့ကိုခဲစေ၍၊ နွားနို့ အခဲ (ဝါ)ကေဆီအင်းကို ပက်ပဆင်ကဆက်လက်၍ ချေ ဖျက်သည်။ အစာကျေဖျက်နေစဉ် အစာအိမ်နံရံက လှိုင်းထ

(၁၄) (က) အသံခင်းဖုံး (ခ) အစာမျိုးချနေပုံ

www.foralyspace.com.mm

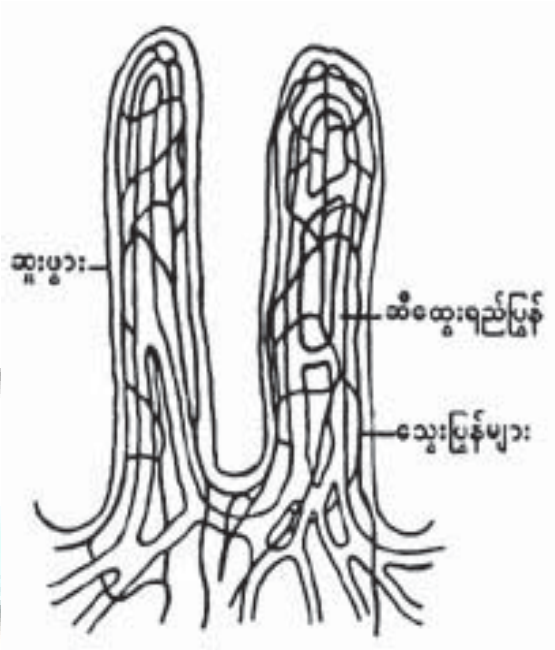
သကဲ့သို့ အချိန်မှန်ကျပေး၍ အစာသည်တဖြေးဖြေး ရသ နှည်အဖြစ်သို့ရောက်ကာ ဆွဲနှစ်သစ် အူဖက်ပေါက်ဝဆီသို့ ရောက်ရောက်သွားသည်။ များစေသင့်ပေါက်ခေါ် ဤ အပေါက်ဝက တစ်ခါတစ်ခါပွင့်ပေး၍၊ ရသရည် အချို့အ ဝက်စီဆွဲနှစ်သစ်အူထဲသို့ ရောက်သွားသည်။ စားလိုက် သည့်အစာ ကျေပျက်၍ အားလုံးအစာအိမ်မှ ထွက်သွားရန် သုံးလေးနာရီကြာသည်။ ကြောက်စိတ်ရှိနေလျှင်၊ ပူပင် သောကများနေလျှင်ပို၍ကြာသည်။ အူသိမ်ထဲ၌ ရသ ရည်သည် အပြီးအဆုံးကျေပျက်သွားကာ၊ ဩဇာဟူသမျှ (ဝါ)အာဟာရဓာတ်ဟူသမျှ အားလုံးလိုလို အူသိမ်၏နံရံမှ စိမ့်ပေါက်၍၊ သွေးလမ်း၊ လင်ဖလမ်းထဲသို့ ရောက်လေ သည်။ အူသိမ်ထဲ၌ အစာချေရည်သုံးမျိုးတွေ့ရသည်။

- (၁) ပင်းကရိယပ်မှလာသော ပင်းကရိယပ်ရည်၊
- (၂) အသည်းမှလာသော သည်းခြေ၊
- (၃) အူသိမ်ဂလင်းများမှ စိမ့်ထွက်သော အူသိမ်ရည်၊

ဤသုံးမျိုးတည်း။ ပင်းကရိယပ်တွင် တဆေးသတ္တိ သုံးမျိုးပါဝင်သည်။ သုံးမျိုးကားထရစ်ပဆင်၊ အေမီလေနှင့်လိုင်းပေ ဤသုံးမျိုး တည်း။ ထရစ်ပဆင်ပရိုတင်းဓာတ်တို့ကို ဆက်လက်၍ ပြီးဆုံးအောင်(ဝါ)အေမီနိုအက် ဆစ်အဖြစ်သို့ရောက်အောင် ချေဖျက်သည်။ အေမီလေက ကစီနှင့်အခြားသော ကာဗို ဟိုဒ်ဒြိုတ်တို့ကို ဂလူကိုသကြားအဖြစ်သို့ ရောက်အောင် ချေဖျက်သည်။ လိုင်ပေက အဆီတို့ကို အဆီအက်ဆစ်နှင့် ဂလစ်စရော အဖြစ်သို့ ရောက်အောင် ချေဖျက်သည်။ သည်းခြေ၌ တဆေးသတ္တိမပါဝင်ချေ။ သို့ရာတွင် အဆီ တို့ကို သမဖျော်အဖြစ်သို့ရောက်အောင်ပြု ပေးခြင်းအားဖြင့် လိုင်ပေ၏အလုပ်ကို ကူပေးသည်။ အူသိမ်ရည်၌ တဆေး သတ္တိအမျိုးပေါင်း များစွာပါဝင်၍၊ အစာချေဖျက် မှုကိုစွဲကို ဆုံးခန်းသို့ရောက်အောင် ဆက်လက်၍ဆောင်ရွက်သည်။

အူသိမ်အတွင်း၌ရုံလျက်ရှိသော အချွဲအမြွေးသည် အ တွန့်အတွန့်ထနေ၍၊ ကတ္တီပါမွေးကဲ့သို့သော ဆူးဖွားများ ဖုံးအုပ်လျက်ရှိသည်။ အူသိမ်၏နံရံ၌ သွေးပြွန်နှင့်လင်ဖပြွန် အလွန်ပေါ၍၊ ဆူးဖွားတစ်ခု တစ်ခုထဲသို့သွေးပြွန်ကျော့နှင့် လင်ဖပြွန် ကျော့များဝင်ရောက်လျက်ရှိသည်။ ကျေပျက် ပြီးသောအစာမှ ဩဇာတို့သည် ဤ ဆူးဖွားများမှ စိမ့်ဝင် ၍ သွေးလမ်းထဲသို့ရောက်ကြသည်။ အဆီသမဖျော်ကမူ လင် ဖပြွန်ကျော့ထဲသို့စိမ့်ဝင်၍ လင်ဖလမ်းထဲသို့ ရောက် သည်။ လင်ဖလမ်းထဲမှတစ်ဆင့် သွေးလမ်းထဲသို့ ရောက်လေသည်။

အူမထဲသို့ရောက်သောအစာရည်၌ ဩဇာကုန် သ လောက်ရှိပြီဖြစ်၍၊ အူမနံရံမှ ရေလောက်သာစိမ့်ဝင်တော့

(၁၅) အူသိမ်ဆူးဖွား

သည်။ ဘယ်ကပိုင်း အူမထဲသို့ရောက်သောအခါ၊ အစာဟောင်းသည် အစိုင်အခဲဖြစ်ပြီ။

အူလမ်းထဲ၌ အစာရွေ့သွားရအောင် အူကလိုင်းထ သကဲ့သို့သောရွေ့လျားမှုကို ပြုပေးသည်။ (ဝါ) အူညှစ် လိုင်းထစေသည်။ အူမ၌ အူညှစ်လိုင်းဟူ၍ မှန်မှန်မထချေ။ အူမ၏တာဝန်သည်ကား မစင်ကို သိုထားရန်ဖြစ်၍၊ အစာ သစ်ဝင်လာမှသာ အစာဟောင်းကို ရွှေ့ပေးရန်လိုပေမည်။ အစာအိမ်ထဲသို့ အစာသစ်ဝင်ရောက်လာသောအခါ၌ အစာ အိမ်အူမ ပြုတို့ဟူသော အခြင်းအရာဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အူမတစ်ခုလုံးက ကျုံ့၍ ညှစ်သောကြောင့် အစာဟောင်း သည် ညာဖက်မှဗယ်ဘက်သို့၊ ထိုမှတစ်ဖန် စအိုထဲသို့ လျင်စွာရွေ့သွားသည်။ အစာဟောင်းရောက်၍ စအို တင်းလာသောအခါ မစင်စွန့်လိုသောစိတ် ပေါ်ပေါက်လာ သည်။ မစွန့်ဘဲအောင်ထားလျှင် စွန့်လိုစိတ်ပြယ်သွား၍ စအိုလည်းပြန်၍လျော့သွားသည်။ ဤသို့ အောင်ထား ဖန်များလျှင် ဝမ်းချုပ်ခြင်းစွဲနေမည်။ စအိုထဲ၌ စမြင်း အမြဲရှိနေပေလိမ့်မည်။ အမှန်အတိုင်းဆိုလျှင်စအိုထဲ၌ စမြင်းမရှိအပ်ချေ။

ဆီးစွန့်မျိုးပွားအင်္ဂါအဖွဲ့

ဆီးစွန့်အင်္ဂါအဖွဲ့နှင့် မျိုးပွားအင်္ဂါအဖွဲ့တို့သည် အလုပ် လုပ်တာချင်းမတူကြသော်လည်း၊ ကြီးပွားဖြစ်ထွန်းလာရာ ၌ ဆက်စပ်လျက်ရှိသောကြောင့်၊ ယင်းတို့ကိုတစ်စု တည်းဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

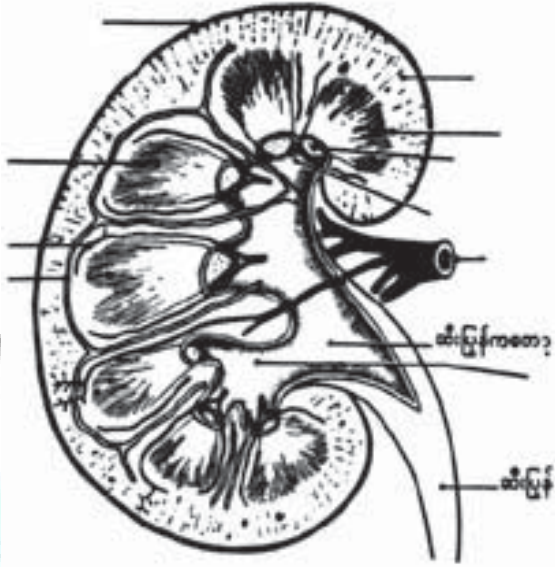
www.foreverspace.com.mm

ဆီးစွန့်အင်္ဂါအဖွဲ့

ဆီးကို နှစ်ခုသောကျောက်ကပ်တို့က ထုတ်လုပ်သည်။ တစ်ခုစီသောကျောက်ကပ်မှဆီးကို ဆီးပြွန်တစ်ခုကဆီးအိမ်ဆီသို့သွယ်ဆောင်လာသည်။ ဆီးအိမ်၌ခေတ္တအောင်းနေသောဆီးကိုဆီးချောင်းမှစွန့်ပယ်သည်။ မိန်းမတွင်ဆီးချောင်းသည်တိုတောင်း၍ ဆီးစွန့်လမ်းသက်သက်ဖြစ်သည်။ ယောက်ျားတွင်မူကားဆီးချောင်းသည် ရှည်လျားကွေ့ကောက်၍ ပရောစတိတ်ဂလင်း(ဝါ) ရှေ့တည်ဂလင်းကိုလည်းကောင်း၊ ရွှေပန်းကိုလည်းကောင်း ဖောက်၍သွားလေသည်။

ဆီး။ ။စွန့်ပယ်လိုက်သော အရည်ဖြစ်သည့်အတိုင်း ဆီးတွင် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ဖြစ်ပေါ်သည့် အညစ်အကြေးအား လုံးလိုလိုပါလာသည်။ ဤသို့ဆိုသော်လည်း ကျောက်ကပ်များက ဤအညစ်အကြေးတို့ကို ဖော်လုပ်သည်ဟူ၍ မမှတ်မယူအပ်ချေ။ ကျောက်ကပ်တို့သည် အင်္ဂါအသီးသီးတို့ထံမှ သယ်ဆောင်လာသောမလိုသည့်ဓာတ်ဝတ္ထုတို့ကို သွေးမှနုတ်ယူ၍ ဆီးတွင်စွန့်ပယ်သည်။ မလိုသည့်ဓာတ်ဝတ္ထုဟုဆိုရာ၌ အန္တရာယ်ဖြစ်စေမည့် ဓာတ်ဝတ္ထုများကိုသာ ဆိုလိုသည်မဟုတ်။ ကိုယ်ခန္ဓာက အသုံးပြုလိုသည်ထက် ပိုနေသောသုံးနေကျ ဓာတ်ဝတ္ထုများကိုပါ ဆိုလိုသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုလျှင် ကျောက်ကပ်တို့သည် သွေးကိုပါဝင်စု အချိုးမယုတ်ရအောင် ထိန်းသိမ်းသည့် အလုပ်ကို လုပ်သည်။ ကျောက်ကပ်တို့ကို “သွေးစစ်အင်္ဂါ” ဟု မှတ်ယူအပ်သည်။ ကျောက်ကပ်များထဲမှ တစ်မိနစ်လျှင်တစ်ပိုင်းမျှသော သွေးစီးသွားသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ငါးမိနစ်ခြောက်မိနစ်အတွင်း၌ တစ်ကိုယ်လုံးရှိသွေးသည် ကျောက်ကပ်များထဲမှ စီးသွားသည်။

ဆီးဖြစ်ထွန်းပုံကို သိရှိနားလည်နိုင်ရန် ကျောက်ကပ်၏ အနုရုပ်ကို အနည်းငယ်သိရပေလိမ့်မည်။ ကျောက်ကပ်တစ်ခုခုသည် အလွန်သေးငယ်သော သွေးစစ်ပြွန်ကိရိယာတစ်သန်းမျှ စုစည်းထားသောအင်္ဂါဖြစ်သည်။ ယင်းခွက်ငယ်ထဲ၌ သွေးကြောထွေးလုံးငယ်တစ်ခုရှိသည်။ ယင်းကြောင့် ခွက်ငယ်ကို ထွေးလုံးအိမ်ဟုခေါ်သည်။ ထွေးလုံးငယ်အိမ်မှဆက်သွားသောပြွန်ငယ်ကို ပထမတွန့်လိမ်ပြွန်ငယ်ဟုခေါ်သည်။ ပထမတွန့်လိမ်ပြွန်ငယ်မှ U ပုံပြွန်ခွေငယ်တစ်ခုက ကျောက်ကပ်အနှစ်ပိုင်းထဲသို့သက်ဆင်း၍ အကာပိုင်းထဲသို့ပြန်တက်လာသည်။ U ပုံပြွန်ခွေငယ်မှ ဆက်သွားသောပြွန်ငယ်ကို ဒုတိယတွန့်လိမ်ပြွန်ငယ်ဟုခေါ်သည်။ ဒုတိယတွန့်လိမ်ပြွန်ငယ်က လက်ခံပြွန်ငယ် တစ်ခုထဲသို့ဝင်ဆက်သည်။ လက်ခံပြွန်ငယ်အများက တစ်ဖန်လက်ခံပြွန်မတစ်ခုထဲသို့ဝင်ဆက်သည်။ လက်ခံပြွန်မများက ကျောက်ကပ်အခွက်ပိုင်း၌ပေါက်ထွက်သည်။ ကျောက်

(၁၆) ကျောက်ကပ်၏ ရုပ်ထည် (က) ကျောက်ကပ်စိတ်ခြမ်း

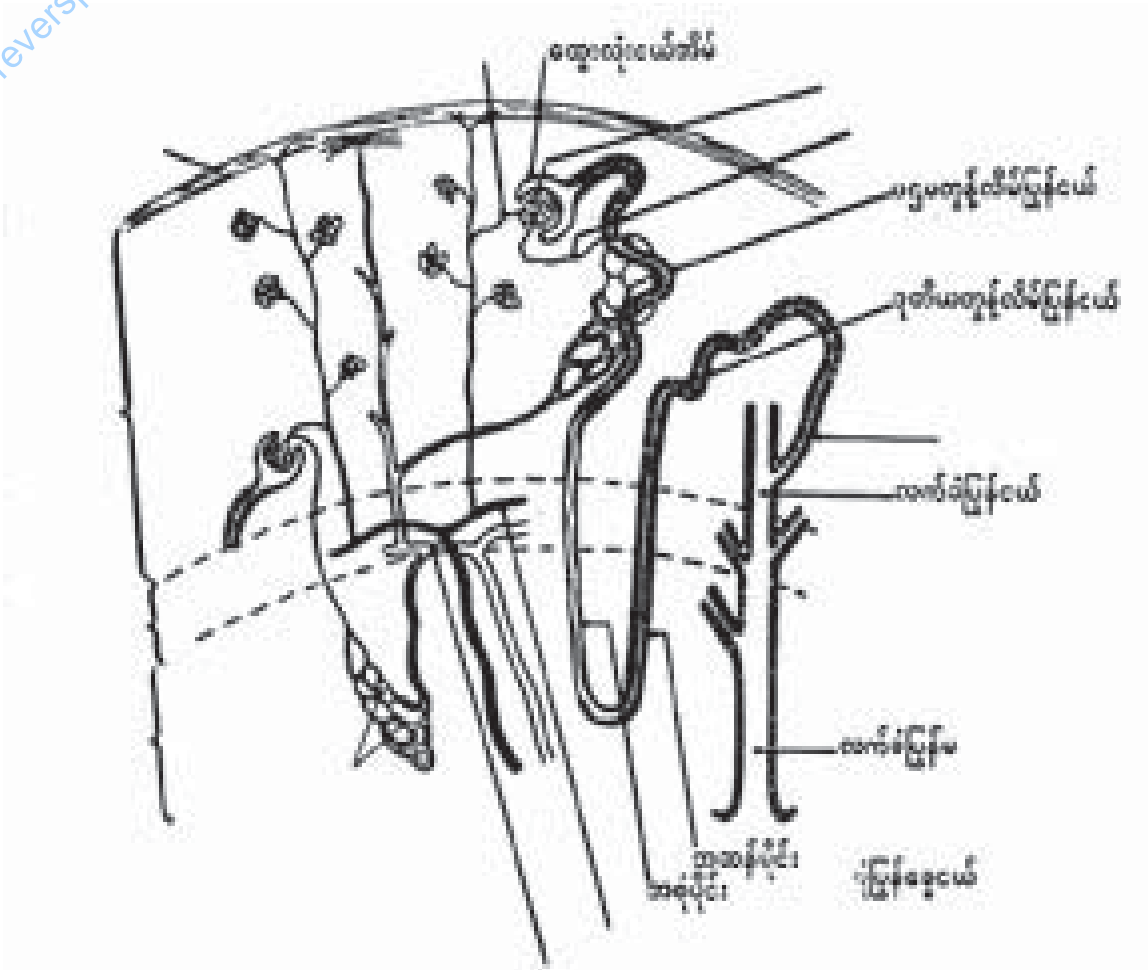
ကပ်အခွက်ပိုင်း၌ ဆီးပြွန်ကတော့ဆက်လျက်ရှိသည်။ ထွေးလုံးငယ်မှစိမ့်ထွက်သော ပလာဆာ သွေးရည်သည် ထွေးလုံးငယ်အိမ်ထဲသို့ ရောက်၍၊ ပြွန်ငယ်ကရိယာထဲမှ စီးသွားသောအခါ ကိုယ်ခန္ဓာကိုယ်အသုံးလိုသေးသော ဓာတ်ဝတ္ထုများကို ပုံစံအားဖြင့် ရေသတ္တုအားများနှင့် ဂလူကိုသကြားတို့ကို ပြွန်ငယ်တစ်ပိုင်းတစ်ပိုင်းတို့က လိုသမျှရွေးချယ်ကာစုတ်ယူ၍၊ ပြွန်ငယ်ကို ဝန်းရံလျက်ရှိသော သွေးကြောမျှင်များထဲသို့ လွှတ်လေသည်။ ဆီးပြွန်ကတော့ထဲသို့ ရောက်သောအရည်ကားဆီးပင်တည်း။

မျိုးပွားအင်္ဂါအဖွဲ့

လိင်အင်္ဂါစင်စစ်တို့ကို မျိုးဂလင်းဟုခေါ်သည်။ မျိုးဂလင်းဟူ၍ ယောက်ျားတွင် အဖိုမျိုးဆဲ(ဝါ)သုက်လျင် ထုတ်လုပ်သည့် ဝှေးစေ့တစ်စုံရှိသည်။ မိန်းမတွင် အမမျိုးဆဲ(ဝါ)ဥဆဲ(ဝါ)ဥထုတ်လုပ်သည့်ဥအိမ်တစ်စုံရှိသည်။ မျိုးဂလင်းတို့သည် အရွယ်မရောက်သေးခင်အချိန်၌ အိပ်နေသကဲ့သို့ရှိ၍၊ အရွယ်ရောက်ချိန်၌ ဦးနှောက်အောက်ခြေဝယ် အတက်လေးသဖွယ်ထွက်နေသောဦးနှောက်အောက်တက်မှ လွှတ်လိုက်သော နှိုးစေ့ဓာတ်က နှိုးတော့မှ ထကြွလာကြသည်။ ထိုအခါ၌ မျိုးဂလင်းများ ကိုယ်တိုင်ကနှိုးစေ့ဓာတ်များ လွှတ်သောကြောင့်၊ အရွယ်ရောက်သည်ဟူသော အခြင်းအရာများ ဖြစ်ပွားလာသည်။

ပုလ္လိင်အင်္ဂါများ။ ။ဝှေးစေ့တို့သည် မူလက ဝမ်းတွင်း၌ ကြီးပွားလာသောအင်္ဂါဖြစ်၍၊ အမိဝမ်းမှမကျွတ်ခင် ကလေးချိန်၌ ကပ္ပယ်အိတ်ထဲသို့ သက်ဆင်းလာသည်။ သို့ရာတွင်

ဖိစီးခြင်း

(၁၆) ကျောက်ကပ်၏ ရုပ်ထည် (ခ) သွေးစစ်ပြွန်ကရိယာ

ပေါင်ချန်တစ်ဖက်စီရှိ ဝှေးစေ့သက်ဆင်းလာရာလမ်းမှ ဝှေးစေ့အညှာ လာနေသေး၍ သုတ်သွယ်ပြွန်သည် ဤလမ်းမှ ဝမ်းခေါင်းထဲသို့ ပြန်၍ တက်သည်။

ဝှေးစေ့သည် တွန့်လိမ်နေသော ပြွန်ငယ်ပေါင်းများစွာ စုစည်းလျက်ရှိသောဂလင်းဖြစ်သည်။ ဤပြွန်ငယ်များ အတွင်း၌သုတ်လျင်များ အစဉ်အမြဲပေါက်ဖွားနေသည်။ သုတ်ဖွားပြွန်ငယ်တို့မှ ပေါက်ဖွားသည့်သုတ်လျင်တို့သည် ဝှေးစေ့၌ကပ်လျက်ရှိသောခါးရမ်းညှာထဲသို့ ဝင်ရောက်ကြသည်။ ခါးရမ်းညှာမှ ဆက်သွားသော သုတ်သွယ်ပြွန်သည် ဝမ်းခေါင်းထဲသို့ တက်သွားသည်။ ဝမ်းခေါင်းထက်၌ သုတ်သွယ်ပြွန်ကို သုတ်ရည်အိမ်ကလာဆက်သည်။ ယင်းနောက် သုတ်သွယ်ပြွန်သည် ရှေ့တည်ဂလင်းထဲမှ လျှောက်သွား၍ ရှေ့တည် ဂလင်းပိုင်း ဆီးချောင်းထဲသို့ ဝင်ဆက်လေသည်။ **ထူထွီလိင်အင်္ဂါများ။** ။ဥအိမ်ဟူ၍ ဗာဒမ်စေ့ပုံဂလင်းတစ်စုံရှိ၍၊ တင်ဆုံလိုဏ်အတွင်း၌ ဘေးတစ်ဖက်လျှင် ဥအိမ်

တစ်ခုစီတည်ရှိသည်။ ဥအိမ်ထဲ၌ ဥဆဲတစ်ခုတစ်ခု ပါဝင်သောဥအိတ်များစွာရှိသည်။ ဥဆဲနှင့်တကွသောဥအိတ်တို့သည် အသီးအသီးကြီးထွားလာကြသည်။ သို့ရာတွင် တစ်လလျှင်ဥအိတ်တစ်ခုသာလျှင် ရင့်မှည့်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံမှသာ ဥအိတ်နှစ်ခု ရင့်မှည့်သည်။ ဥအိတ်အများတို့သည် မရင့်မမှည့်ဘဲ၊ ဆုတ်ယုတ်သွားကြသည်။ ကြီးထွားလာသောဥအိတ်သည် ရည်ကြည်ပြည့်လာ၍၊ ဥအိမ်၏အပမုက် နှာသို့ကပ်ကပ်လာရာ၊ ရင့်မှည့်သောအခါ၌ အပမုက်နှာသို့ ရောက်၍ပေါက်ကွဲလေသည်။ ထိုအခါ ဥသည် လွတ်ထွက်၍၊ သားအိမ်ပြွန်ထဲသို့ရောက်သွားသည်။ တစ်စုံသော သားအိမ်ပြွန်တို့သည် သားအိမ်နှင့် ဆက်လျက် ရှိသည်။

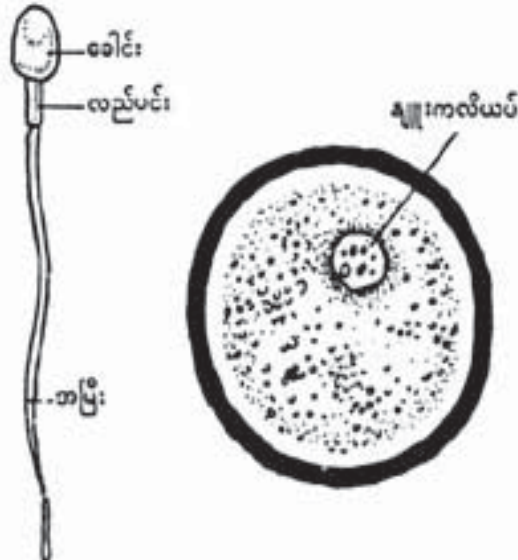
သားအိမ်သည် ကြွက်သားဖြင့်ပြီးသောအခေါင်းရှိ အင်္ဂါဖြစ်သည်။ တင်ဆုံလိုဏ်၏အလယ်တွင်ရှေ့ဆီးအိမ်နောက်၌ စအိုပေါက်တို့၏စပ်ကြားတွင်တည်ရှိသည်။ အောက်ဖက်၌သားအိမ်သည် သားဖွားလမ်းဖြစ်သော ယောနိနှင့် ဆက်

www.forenspace.com.mm

လျက်ရှိသည်။ သားအိမ်၏ကိုယ်ပိုင်း၌ လည်တံပိုင်းဟူ၍ရှိပြီးလျှင် လည်တံပိုင်းသည် ယောနိထဲသို့စွန်းထွက်နေသည်။ မျိုးပေါက်ပွားမှု။ ။ဥအိမ်ထဲ၌ တစ်လလျှင်ဥအိတ်တစ်ခုကျ ရင့်မှည့်လာ၍ပေါက်ကွဲသည်။ လွတ်ထွက်လာသောဥသည် သားအိမ်ပြွန်မှ သက်ဆင်း၍ သားအိမ်ထဲသို့ သွားသည်။ ထိုအချိန်၌ သားအိမ် အတွင်းမြွေးမှာ ထူထည်၍ သွေးကြောများပြည့်လျက်ရှိသည်။ အဓိပ္ပါယ်သည်ကား သားအိမ်အတွင်းမြွေးက မျိုးအောင်ဥ ရောက်လာလိုလာငြားအသင့်လက် ခံရန် ကြိုတင်၍ပြင်ဆင်ထားသည်ဟုလို။ မျိုးအောင်ဥ ရောက်မလာလျှင် သားအိမ်အတွင်းမြွေးသည်ပုံကွာ၍ ပြင်ပသို့ စွန့်ပယ်ခံရသည်။ ဤအခြင်းအရာကို ရာသီသွေးဆင်းသည်ဟုဆိုသည်။ ရာသီသွေးဆင်းသည်ပထမနေ့ကို ရာသီသွေးတစ်ပတ်၏အစဟူ၍ တွက်လေ့ရှိသည်။ ရာသီသွေး သုံးရက်မှငါးရက်ကြာဆင်းပြီးသောအခါ၌ သားအိမ်အတွင်းအမြွေးသစ်တစ်ခု ဖြစ်ထွန်းစပြုလာပြန်၍ ရာသီသွေးပတ် ၁၄ရက်နေ့လောက်၌ ပြီးမြောက်သည်။ တစ်နည်းဆိုသော် ဥလွတ်ထွက်ချိန်၌ ပြီးမြောက်သည်။ ယင်းနောက် ၁၄ ရက်အတွင်း မျိုးအောင်ဥ ရောက်မလာလျှင် သားအိမ်အတွင်းမြွေး ပုံကွာ၍ရာသီသွေးဆင်းပြန်သည်။

တက်သွားကြရာ ဤအင်္ဂါထဲ၌ရင့်မှည့်၍ ဥအိမ်မှလွတ်ထွက်လာသည့် ဥနှင့်ဆုံမိကြသည်။ ထိုအခါသုက်လျင်တစ်ခုထဲကဥထဲသို့ ဦးခေါင်းထိုး၍ဝင်သွားသည်။ ယင်းနောက် သုက်လျင်၏ နျူးကလိယပ်အလျာနှင့်ဥ၏နျူးကလိယပ်အလျာတို့ပူးပေါင်းကာ နျူးကလိယပ်အမှန်ဖြစ်သွားသည်။ ဤအဖြစ်သို့ ရောက်သောဆဲကို မျိုးအောင်ဥ (ဝါ)သန္ဓေဟုခေါ်သည်။ မျိုးအောင်ဥသည် ဆဲတစ်ခုမှနှစ်ခု နှစ်ခုမှလေးခု၊ လေးခုမှ ရှစ်ခု စသည်အားဖြင့် ခြမ်းကွဲ ပွားများလာရင်း၊ သားအိမ်ထဲသို့ သက်ဆင်းသွားသည်။ ဤအဖြစ်သို့ရောက်သောဆဲကို ပိုးစာသီးလုံး (ဝါ) ကလလဟု ခေါ်သည်။ ကလလအတွင်းသို့ သားအိမ်လိုဏ်ထဲရှိအရည် စိမ့်ဝင်သွား၍၊ ကလလသည် အလျာရည်ကြည်အိမ်အဖြစ်သို့ ရောက်သွားသည်။ ယင်းနောက်အလျာရည်ကြည်အိမ်သည် ထူထည်သော သားအိမ်အတွင်းမြွေးထဲသို့ မြုပ်ဝင်သွား၍၊ အစဉ်အတိုင်း သန္ဓေသားအဖြစ်သို့ရောက်သည့်တိုင် ကြီးပွားသွားသည်။ သန္ဓေတည်သည့်အချိန်မှစ၍ သားအိမ်အတွင်းမြွေးကို ကိုယ်ဝန်လဲမြွေးဟုခေါ်သည်။ ကိုယ်ဝန်လဲမြွေးသည် အချင်းဖြစ်ထွန်းရေးတွင် ပါဝင်၍၊ သားငယ်ကို ဖွားမြင်ပြီးနောက် သားအိမ်မှ စွန့်ပယ်ခံရသည်။

နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့နှင့်အာရုံခံအင်္ဂါအဖွဲ့

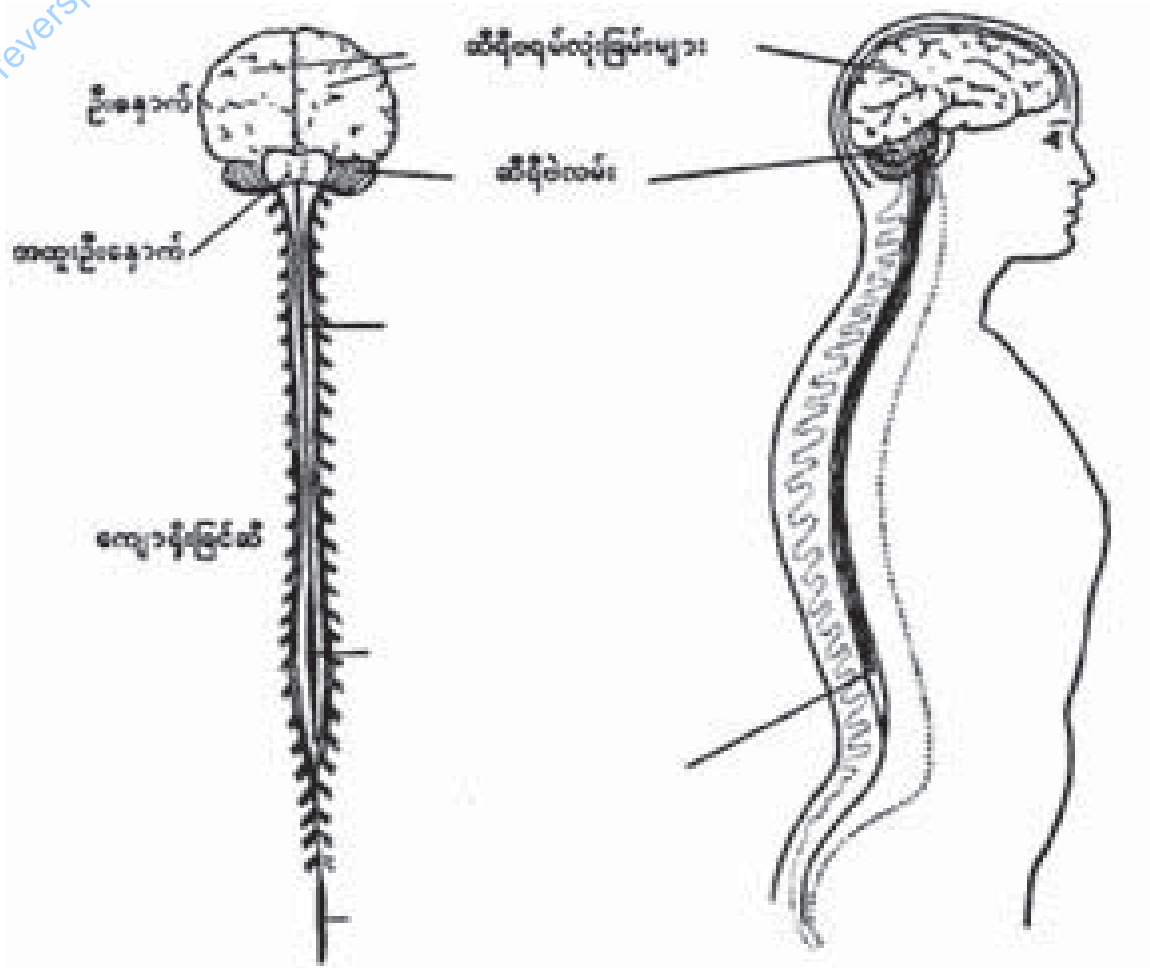

(၁၇) မျိုးဆဲ အဖိုနှင့်အမ

နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့တွင် ဦးနှောက်နှင့် ကျောရိုးခြင်ဆီတည်းဟူသော ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေး ယန္တရားနှင့်တကွဗဟိုယန္တရားနှင့် အစိတ်အပိုင်းအားလုံးတို့ကို ဆက်သွယ်သည့် နာရီဝ အမည်တွင်သော အမျှင်ကိရိယာတန်ဆာ ပါဝင်သည်။ လက်ခံနာရီဝအမျှင်တို့က အရေပြား၊ ကြွက်သား၊ အရိုးဆက်များ အာရုံခံအင်္ဂါများ၊ သွေးပြွန်များ၊ ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါများမှရရှိသောအချက်တို့ကို နာရီဝဇောအဖြစ်ဖြင့် ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးဌာနသို့ ပို့ဆောင်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် အပြင်လောကမှ အခြေအနေမှဖြစ်ပေါ်သည့် အချက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါများ၏ အခြေအနေမှဖြစ်ပေါ်သည့်အချက်တို့ကိုလည်းကောင်း ပို့ဆောင်သည်။ ဗဟိုဌာနတွင် ရောက်လာသည့် နာရီဝဇောတို့သည် စည်းလုံးမှုရှိသွား၍၊ နာရီဝဇောအသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ယင်းနာရီဝဇောတို့ကို အကျိုးဆောင်နာရီဝမျှင်တို့က ကြွက်သား၊ သွေးပြွန်နှင့် ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါများဆီသို့ သယ်ဆောင်သွားသည်။ နာရီဝဇောတို့က ကြွက်သားကျုံ့မှု၊ လျော့မှု၊ စိမ့်ရည်ထွက်မှု၊ သွေးပြွန်များကျဉ်းမှု ပွမှု စသည့် အမှုတို့ကို ပြီးမြောက်စေသည်။ စည်းလုံးမှုဟူသည် ဆန်းကြယ်သောကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည်။ ရှေးကတွေ့ဘူးကြုံဘူးသည့် အဖြစ်အပျက်များတို့ကို မှတ်မိ၍ယင်းအဖြစ်

အဖိုမျိုးဆဲဖြစ်သော သုက်လျင်နှင့် အမမျိုးဆဲဖြစ်သောဥတို့ဆုံမိ၍တပူးတပေါင်းတည်း ဖြစ်သွားခြင်းကို “မျိုးကူးခြင်း” ဟုခေါ်သည်။ သံသဂ္ဂအမှုပြုရာ၌ သုက်လျင်တို့သည် သားအိမ်လည်တံအနီး၌ ချထားခံရသည်။ သုက်လျင်တို့သည် သားအိမ်အတွင်းသို့ဝင်၍ သားအိမ် ပြွန်ထဲသို့

ဖိစီးခြင်း

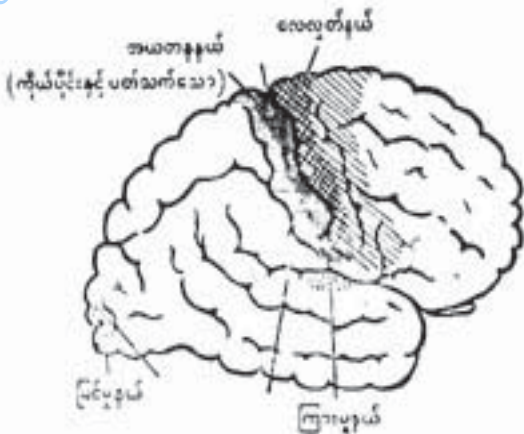
(၁၈) နာရီဝ အင်္ဂါအဖွဲ့ ဗဟိုဌာန

အပျက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ဆက်စပ်အစီအစဉ်ပြုကာ အသင့်မြတ်ဆုံးသော အပြုမူကို အထမြောက်စေခြင်း ကိစ္စသည် စည်းလုံးမှုမည်သည်ဟုဆိုလျှင် အဓိပ္ပါယ်ပေါ်ကောင်းသည်။ သတ္တဝါတို့သည် နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့ရှိသောကြောင့် နိုလုံရာအရိပ်အာဝါသ၏ အခြေအနေကိုသိနိုင်၍ ယင်းအရိပ်အာဝါသနှင့် သပ္ပာယ်ဖြစ်အောင်ပြုပြင်၍ နေထိုင်နိုင်သောသတ္တိရှိသွားသည်။ နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့က အတ္တဘော၏အကျိုးငှာ အားလုံးသောအင်္ဂါအဖွဲ့တို့ကို စည်းလုံးအောင်ညှိပေးသည်။

ဦးနှောက်သည် ဦးခေါင်းခွံအတွင်း၌ တည်ရှိ၍ အလွန်ဆန်းကြယ်စွာဖြစ်ထွန်းလျက်ရှိသော အင်္ဂါဖြစ်သည်။ ဦးနှောက်တွင် ဆီရီဗရမ်(၀၁)ဦးနှောက် ကြီး၊ ဆီရီဗဲလမ်း(၀၁)ဦးနှောက်ငယ်၊ အလယ်ဦးနှောက်၊ အကူးဦးနှောက်နှင့် ခြင်ဆီလျားတားဟူ၍ အပိုင်းငါးပိုင်းရှိသည်။ အလယ်

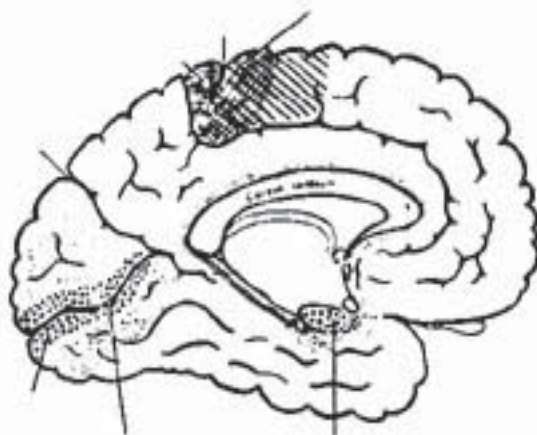
ဦးနှောက်၏အကူးဦးနှောက်နှင့် ခြင်ဆီ လျားတားတို့ကို တစ်စုတည်းပြုစု၍၊ ဦးနှောက်တိုင်ဟူ၍လည်း ခေါ်လေ့ရှိသည်။ (ဦးနှောက်-၅။)

ဆီရီဗရမ်သည် ဦးနှောက်တစ်ခုလုံး၏ ငါးပုံလေးပုံခန့်ရှိ၍ လုံးခြမ်းနှစ်ခြမ်းကွဲလျက်ရှိသည်။ လုံးခြမ်းတစ်ခြမ်းတစ်ခြမ်းတွင် မွဲပြာသားဖြင့်ပြီးသောအကာပိုင်းနှင့် အဖြူသားဖြင့်ပြီးသောအတွင်းပိုင်းဟူ၍ရှိသည်။ မွဲပြာသားတွင် နာရီဝဆဲကိုယ်များ ပါဝင်သည်။ အဖြူသားတွင် ခြင်ဆီဖုံး-နာရီဝမျှင်များ ပါဝင်သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ဦးနှောက်နှင့် ကျောရိုးခြင်ဆီပိုင်း ဖြတ်များတွင် မြင်လိုက်ရုံမျှနှင့် နာရီဝဆဲကိုယ်နှင့် နာရီဝမျှင်တို့ အသီးအသီးတည်နေရာကို သိနိုင်သည်။ ဆီရီဗရမ်အကာပိုင်းတွင်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပပ်ကြား၊ သို့မဟုတ် ကျင်းခြားလျက်ရှိသော တွန့်လိပ်များကို တွေ့ရသည်။ တွန့်လိပ်တို့၏သဘောသည်ကား အကာပိုင်း

(၁၉) ဆီရီဗရမ် လုံးခြမ်း ဘေးဖက်မျက်နှာရှိ လေလွတ်နယ်နှင့် အာယတန နယ်များ

၏ မျက်နှာပြင်ကို တိုးချဲ့ပေးသောသဘောပင်တည်း။ အကာပိုင်းသည် ဦးနှောက်၏အမြင့်မြတ်ဆုံးအလုပ်တာ(ဝါ) ဉာဏ်ပညာတည်ရာဌာန၊ မနောတည်ရာဌာန ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်ကြသည်။ ဤဌာနသည် လက်ခံရရှိသည့်အာရုံအများစုကို အသိပြုဝေဖန်မှု မှတ်သားမှုပြုရာဌာနဖြစ်သည်။ လုပ်လိုကိုင်လိုသော စေတနာဖြစ်ပေါ်၍ လုပ်ခြင်း ကိုင်ခြင်းတို့ကို ထိန်းသိမ်းရာဌာနလည်းဖြစ်သည်။ အကာပိုင်းတွင် လေလွတ်သည့်နယ်၊ အာယတနနယ်၊ မြင်မှုနယ်၊ ကြားမှုနယ်စသောအားဖြင့် တိကျစွာရှိကြောင်း တွေ့ရသိရပြီ။ (ရုပ်ပုံ ၁၉။ ရုပ်ပုံ ၂၀-၅။) သို့ရာတွင် ဉာဏ်ပညာနှင့် သက်ဆိုင်သည့်နယ်ဟူ၍ မတွေ့မသိရသေးချေ။

(၂၀) ဆီရီဗရမ်လုံးခြမ်း အလယ်ဖက်နှင့် အောက်ဖက်မျက်နှာရှိ လေလွတ်နယ်နှင့် အာယတနနယ်များ

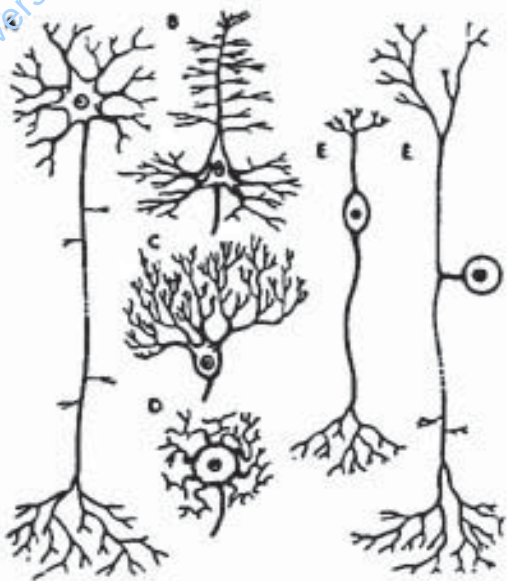
ဆီရီဗရမ်လုံးခြမ်း၏အတွင်းပိုင်းအဖြူသားတွင် ကုဋေကုဋာမျှသောနာရီဝှမ်းများ ပါဝင်သည်။ ဤနာရီဝှမ်းတို့တွင် အကာပိုင်းမှနာရီဝှမ်းတို့ကို သယ်ဆောင်သွားသည့် အမျှင်များသည်လည်းကောင်း၊ အကာပိုင်းသို့ နာရီဝှမ်းများ ယူဆောင်လာသည့်အမျှင်များသည်လည်းကောင်း၊ နယ်ချင်းဆက်သည့်အမျှင်များသည်လည်းကောင်း ပါဝင်သည်။ အတွင်းပိုင်းတွင် မွဲပြာသားစိုင်အချို့လည်း မြုပ်လျက်ရှိသည်။ တစ်ခုသောအစိုင်ကို 'သလမုသ' ဟုခေါ်သည်။ ရှေးဦးကျောရိုးရှိသတ္တဝါတို့တွင် သလမုသသည် အာရုံတို့ကို လက်ခံ၍ အသိပြုဆက်စပ်မှုပြုသည့်ဌာနဖြစ်သည်။ တန်းမြင့်သတ္တဝါတို့တွင် သလမုသသည် အာရုံတို့ကို လက်ခံ၍ အကာပိုင်းသို့ တစ်ဆင့်ကမ်းရာ ဌာနဖြစ်သည်။

ဆီရီဗရမ်လုံးခြမ်းတွင်လည်း လုံးခြမ်းနှစ်ခုရှိသည်။ မွဲပြာသား အကာပိုင်းနှင့် အဖြူသားအတွင်းပိုင်းဟူ၍လည်း ရှိသည်။ ဆီရီဗရမ်၏ အလုပ်တာမှာ ကိုယ်ဟန် အနေအထားနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ရွေ့လျားမှုများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဦးနှောက်အတိုင်တွင် အဖြူသားက အပဖက်၌ရှိ၍၊ မွဲပြာသားက အတွင်း၌မြုပ်နေသည်။ ယင်းမွဲပြာသားတို့တွင် အသက်ရှူမှုနှင့် သွေးလှည့်လည်မှုတို့ကို ထိန်းသိမ်းသည့် ဌာနလည်းပါဝင်သည်။

ဦးနှောက်နှင့် တစ်ဆက်တည်းဖြစ်နေသော ကြိုးထုံးကြီးသည် ကျောရိုးခေါင်းပြွန်ထဲတွင် တည်ရှိ၍ ရိုးတွင်းခြင်ဆီမာဖြစ်သောကြောင့် ကျောရိုးခြင်ဆီဟူ၍ အမည်တွင်သည်။ ကျောရိုးခြင်ဆီတွင်လည်း အဖြူသားက အပဖက်၌ရှိ၍၊ မွဲပြာသားက အတွင်းဖက်တွင်ရှိသည်။ အဖြူသားတွင် ပါဝင်သည့် နာရီဝှမ်းအမျှင်တို့မှာများသောအားဖြင့် ဦးနှောက်အတိုင်မှလျှောက်သွားသည့် နာရီဝှမ်းတို့၏ အောက်ပိုင်းများဖြစ်သည်။

နာရီဝှမ်းများ။ ။အထက်၌ နာရီဝှမ်းကိုယ် နာရီဝှမ်းဟူ၍ ဖော်ပြခဲ့သည်ကို မှတ်မိပေလိမ့်မည်။ ယင်းတို့မှာ တသီးတခြား အင်္ဂါများမဟုတ်ချေ။ နာရီဝှမ်း၏ အစိတ်အပိုင်းများသာဖြစ်သည်။ ဤဝေါဟာရတို့ကို အသုံးပြုရာ၌ အယောင်ယောင် အမှားမှားဖြစ်နိုင်စရာ ရှိသောကြောင့် တစ်ခုလုံးသော နာရီဝှမ်းကို ဖော်ပြလိုလျှင် နာရီဝှမ်းအညီဟူသောဝေါဟာရကို အသုံးပြုရသည်။ နာရီဝှမ်းတစ်ခုတွင် ဆဲကိုယ်နှင့်အူတံစွယ်ခက်လက်စွယ်များ ပါဝင်သည်။ နာရီဝှမ်းသည် အူတံစွယ်ပင်ဖြစ်သည်။ နာရီဝှမ်းသည် အူတံစွယ် တစ်ခုသာလျှင် ရှိသည်။ အူတံစွယ်သည် နာရီဝှမ်းကို ဆဲကိုယ်မှ အခြားသို့တစ်ဖက်တည်းသာ သယ်ဆောင်သည်။ အူတံစွယ်၏ အရှည်မှာ အမျိုးမျိုး ရှိသည်။ အချို့မှာ အလွန်ရှည်သည်။ တိုသည်ဟု ဆိုရသော အူတံစွယ်သည် ခက်လက်စွယ်ထက်များစွာ ရှည်သေး

www.foreverspace.com.mm

(၂၁) နာရီဝ အညီ အမျိုးမျိုး

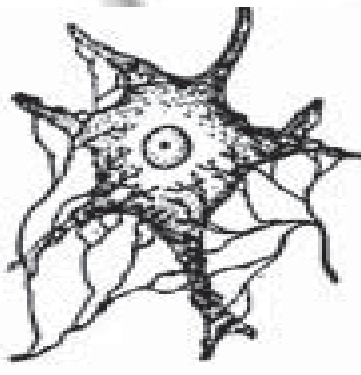
သည်။ ခက်လက်စွယ်တို့သည်တို၍၊ အခက်အလက်များစွာ ဖြာထွက်လျက်ရှိသော အစွယ်များဖြစ်သည်။ ခက်လက်စွယ်တို့သည် နာရီဝဇောကို အမိဆဲကိုယ်ထံသို့သာ လျှင် သယ်ဆောင်သည်။

နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့တွင်း၌ တစ်ဌာနမှ နာရီဝဇောသည် အခြားဌာနသို့ အဆက်ဆက်သောနာရီဝအညီတို့မှ လျှောက်သွားသည်။ တစ်ခုသောနာရီဝအညီ၏ အူတံစွယ်၏အဆုံးသတ် အလက်တို့သည် အခြားများစွာသောနာရီဝအညီ၏ ခက်လက်စွယ်တို့နှင့် ထိကပ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အူတံ စွယ်နှင့် ခက်လက်စွယ်တို့ ထိပ်ကပ်နေပုံကိုဆင့်ဆက် ဟုခေါ်သည်။ လူသားတွင် နာရီဝအညီတစ်ခုအဖို့ ဆင့်ဆက်

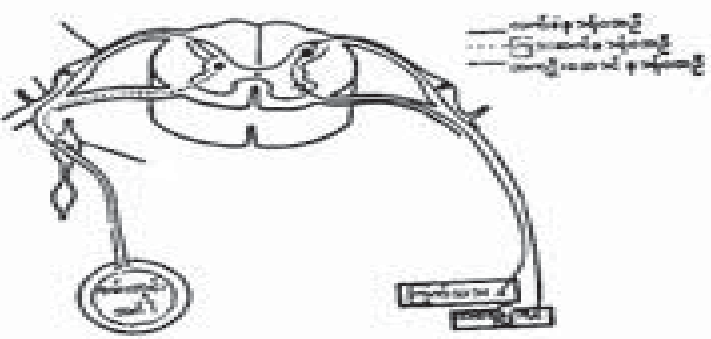
များစွာရှိသည်ဖြစ်သောကြောင့် ဆန်းကြယ်သော “စည်းလုံးမှု” ရှိလာသည်။ နာရီဝအင်္ဂါ အဖွဲ့တွင်း၌ တစ်ဌာနမှ နာရီဝဇောသည် အခြားဌာနသို့ အဆက်ဆက်သော နာရီဝအညီတို့မှလျှောက်သွားသည်။ တစ်ခုသောနာရီဝအညီ၏ အူတံစွယ်၏အဆုံးသတ်အလက်တို့သည် အခြားများစွာသော နာရီဝအညီ၏ ခက်လက်စွယ်တို့နှင့် ထိကပ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အူတံစွယ်နှင့် ခက်လက်စွယ်တို့ ထိပ်ကပ်နေပုံကိုဆင့်ဆက်ဟုခေါ်သည်။ လူသားတွင် နာရီဝအညီတစ်ခုအဖို့ဆင့်ဆက်များစွာရှိသည်ဖြစ်သောကြောင့် ဆန်းကြယ်သော “စည်းလုံးမှု” ရှိလာသည်။

နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့အလုပ်လုပ်ပုံ။ နာရီဝအင်္ဂါအဖွဲ့၏ အရှင်းဆုံးသောအလုပ်လုပ်ပုံမှာ ပြုတုံ့မည်တွင်သော အခြင်းအရာဖြစ်သည်။ ဤအတွက် လက်ခံနာရီဝအညီနှင့် အကျိုးဆောင်နာရီဝအညီ ဆက်မိဖို့လိုသည်။ ဤသို့ ဆက်မိသည့် ပြုတုံ့လမ်းကျောသည် နာရီဝအညီနှစ်ခုတိုက်ရိုက်ဆက် မိသည့် အဆက်ဖြစ်နိုင်သည်။ အတန်းအနိမ့်ဆုံးသော သတ္တဝါ၌ ဤသို့သော တိုက်ရိုက်အဆက်ရှိမည်။ တန်းမြင့်သတ္တဝါတို့၌မူကား လက်ခံနာရီဝအညီနှင့် အကျိုးဆောင်နာရီဝအညီတို့၏စပ်ကြားတွင် “ကြားဆက် နာရီဝအညီ” တစ်ခုဖြစ်စေ၊ အများဖြစ်စေ ရှိစမြဲတည်း။

ရှင်းသောပြုတုံ့များ၌ လျော်ကန်သောအပြုအလိုလိုဖြစ်ပွားလာသည်။ ပုံစံအားဖြင့်ဦးနှောက်ကို ချေဖျက်ထားသည့် ဖား၏ခြေကို တို့လိုက်လျှင် ခြေရုန်းသွားလိမ့်မည်။ ဤပုံစံ၌ အကျိုးဆောင် နာရီဝအညီသည် ဦးနှောက်နှင့် အဆက်ပြတ်လျက် ရှိသည်။ သတ္တဝါတို့တွင် အဆင့်အတန်းမြင့်လျှင် မြင့်သည့်အလျောက် အကျိုးဆောင်နာရီဝအညီနှင့်လည်းကောင်း၊ ကြားဆက်နာရီဝအညီနှင့်လည်းကောင်း အခြားသော နာရီဝအညီများသည် အနည်းနှင့်

(၂၂) အူတံစွယ်အဆုံးသတ်မျှင်သိမ်များက ဆဲကိုယ်၊ခက်လက်စွယ်တို့နှင့် ဆင့်ဆက်ပုံ

(၂၃) ပြုတုံ့လမ်းကျော

အများဆက်လျက်ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့်သတ္တဝါတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အပြုအမူတမျိုးစီ ရှိတတ်သည်။

လူသား၌ဖြစ်ပွားသည့် ပုံစံတစ်ခုကိုကြည့်ကြည့်စို့။ အလွန်ပူသောအရာဝတ္ထုတစ်ခုနှင့်ထိမိသည်ဆိုပါစို့။ အရေပြား၌အပူကိုလက်ခံသည့် ပသာဒရပ်များရှိသည်။ ဤပသာဒရပ်နှင့်ဆက်လျက်ရှိသော အာရုံခံနာရီဝမျှင်က နာရီဝဇောကို ကျောရိုးခြင်ဆီဌာနမှတစ်ဆင့် အဆင့်ဆင့်သောနာရီဝအညီတို့က ဆီရီဗရမ်အကာရုံ ဌာနများသို့ နာရီဝဇောကို ပို့ဆောင်သည်။ ထိုအခိုက်တွင် နာရီဝဇောသည်အရပ်အမျိုးမျိုးသို့ပျံသွားလေသည်။ ကျောရိုးခြင်ဆီဌာနအနီးရှိ လေဆောင်နာရီဝအညီသို့ပျံသောနာရီဝဇော၏ အကျိုးကြောင့် သက်ဆိုင်ရာကြွက်သားတို့က ဒဏ်သင့်သည့်အင်္ဂါကို ရုပ်သိမ်းသည်။ ကြင်နာနာရီဝအဖွဲ့သို့ပျံသော နာရီဝဇောသည် ဒဏ်သင့်သောအင်္ဂါသွေးပြန်များကို ဖောင်းပွစေသည်။ ထိုအခါ ဒဏ်သင့်သောအင်္ဂါသည် နီမြန်းလာသည်။ ဒဏ်ကို ဖြေသည့်အပြုဖြစ်သည်။ ဆီရီဗရမ်အကာရုံ ပျံသွားသော ဇော၏ အကျိုးကြောင့် ဘေးအန္တရာယ်ဟုသိလာသည်။ ဘေးမှလွတ်ကင်းရာလွတ်ကင်းကြောင်း အပြုအမူများကို ဆောင်ရွက်လိုသည့် စေတနာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ရှင်းသော ပြုတုံ့မှ အစပြု၍ နာရီဝအဖွဲ့တွင် ဆန်းကြယ်သောကိစ္စများ ဖြစ်ပွားလာပုံကိုပြသော ပုံစံဖြစ်သည်။

အမှတ်မထင်ပြုသောပြုတုံ့များ။ ။အာရုံခံ အင်္ဂါများ၊ ကြွက်သားများ၊ အရိုးဆက်များ၊ ကိုယ်တွင်းအင်္ဂါများ၊ သွေးကြောများမှစ၍ တစ်ကိုယ်လုံးမှ နာရီဝဇောတို့သည် ဦးနှောက်အနိမ့်ပိုင်းတွင်ရှိသော ဌာနများတို့သို့ အဆက်မပြတ်ရောက်လျက်ရှိသည်။ ယင်းဌာနများမှတစ်ဖန် နာရီဝဇောတို့သည် သက်စောင့်အင်္ဂါများ ကြွက်သားများ အရိုးဆက်များ သွေးကြောများမှစ၍ တစ်ကိုယ်လုံးသို့ အဆက်မပြတ်သွားရောက်လျက်ရှိသည်။ ယင်းအကျိုးကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည်အခြားသောကိစ္စအတွက် ဝိဉာဉ်သွားနေစဉ်ပင်လျှင်ထသည်။ ထိုင်သည်၊ လမ်းလျှောက်သည်၊ ကိုယ်ကိုဟန်သည် ကျင်လျင်မှုရှိနေမှဖြစ်သော အလုပ်မျိုးပင်လုပ်နိုင်သည်။ ဤအပြုအမူမျိုးကို အစတွင်လေ့ကျင့်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အတွေ့အကြုံများလာခြင်းဖြင့်လည်းကောင်းသင်ယူရသည်။ တတ်ပြီးသည့်နောက် အဖို့၌မူကား ဤအပြုအမူတို့သည်အလွန်ဆန်း ကြယ်သည့် ပြုတုံ့အဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။

ဤသို့ အလွန်ဆန်းကြယ်သည့် ပြုတုံ့များကို အမှတ်မထင်ပြုနိုင်သောအကျိုးအားကြောင့် လူသား၏ ဦးနှောက်တွင် ဉာဏ်ပညာတည်ရာဌာနသည် တိုးတက်လာသည်။

ဒေါက်တာဦးမောင်ကလေး

ဖိနပ်လုံခြုံမှု။ ဖိနပ်လုံခြုံမှုသည်ရေးအခါက ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထင်ရှားခဲ့သည့်လူမျိုးတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဖိနပ်ရှက်ဟူသောစကား၏အဓိပ္ပါယ်အရင်းအမြစ်ကို အသေအချာမသိကြသော်လည်း၊ အချို့ကဖင်ရှက်ဟူသောစကားလုံးမှ ရွှေလျှောလာသည်ဟုဆိုကြ၏။ ရှေးခေတ်အီဂျစ်လူမျိုးများသည် ဖိနပ်ရှက်တို့ကို ရှေးဦးအစ၌ ဖင်ရှက်ဟုခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။ အချို့ကမူ ဂရိစကားလုံးဖိနောမှလာသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ဖိနောဟူသည်မှာ သွေးနီရောင်ဟုအဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ဖိနပ်ရှက်တို့၏နီကြန့်ကြန့်အသားရောင်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ သူတို့စီမံလုပ်ကိုင်သော ခရမ်းရောင်တောက်တောက်အသွေး ရှိသည့် ဆိုးဆေးကြောင့်လည်းကောင်း ယင်းသို့မှည့်ခေါ်သလောဟုတွေးဆကြရသည်။

ဖိနပ်ရှက်တို့သည် အခြားသောဆီ မိုက်လူမျိုးစုများကဲ့သို့ပင်၊ အာရေဗျသဲကန္တာရမှ ရွှေပြောင်းလာသူများဖြစ်သည်။ ပင်လယ်ရေကြောင်းသွားလာခြင်း၌ စံတင်လောက်အောင် ကမ္ဘာကိုခေါင်းဆောင်ခဲ့သောလူမျိုးလည်းဖြစ်သည်။ ဘီစီ ၁၁၃၀ ပြည့်နှစ်လောက်ကပင် သူတို့သည်မြေထဲပင်လယ်၌ မရောက်ဘူးသည့် နေရာမရှိခဲ့ကြချေ။ ပင်လယ် ခရီးသွားယင်း၊ လှေဆိုက်ရန်ကောင်းသောဆိပ်ကမ်းများတွင် မြို့တည်ကြသည်။ အာဖရိကတိုက်မြောက်ဖက်ကမ်းခြေရှိ ကားသေမြို့သည် သူတို့တည်ထောင်ခဲ့သောဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်သည်။ (ကားသေနိုင်ငံ-ရှူ။) သူတို့သည်မြေထဲပင်လယ်ထဲ၌သာမက အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာသို့ပင် စွန့်စားသွားလာကြရာ၊ အင်္ဂလန်ကျွန်း အနောက်တောင်ကမ်းခြေရှိ ကွန်းဝေါ့နယ်သို့ ရောက်ခဲ့ကြသည်ဟုပင် ဆိုကြသည်။

ယင်းသို့ အသက်ဆံဖျားစွန့်စား၍၊ ပင်လယ်တွင် ကျက်စားရန် ဖြစ်စေသောအကြောင်းကား သူတို့နေထိုင်ရာ ဒေသ၏တည်နေပုံဖြစ်သည်။ ဖိနပ်ရှက်တို့သည် ယခုလဗန္နန်၊ အစ္စရိယယ်နှင့် ဆီးရီးယားနိုင်ငံများ၏ပင်လယ်ကမ်းခြေဒေသ အီလျူသေးရပ်မြစ်နှင့် ကာမယ်တောင်တို့အကြားရှိအလျားမိုင် ၂၆၀၊ အကျယ်မိုင် ၂၀ ရှိသော ဖိနပ်ရှက်နယ်တွင်နေထိုင်ကြသည်။ ထိုနယ်သည် မြေဩဇာ ညံ့ဖျင်း၏။ မြေပြင်ဖုံးလွှမ်း၍၊ မာကျောသည်။ ထို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ရန်မလွယ်ကူသဖြင့် အသက်မွေးမှုအတွက် လက်မှုပညာနှင့် ကုန်ရောင်းကုန်ဝယ်သာရှိ၏။ ကုန်းကြောင်းဖြင့် အခြားနိုင်ငံသို့ ကူးသန်းသွားလာရန်လည်း သစ်ပင်တောတောင်တို့ ကာဆီးနေသဖြင့်ခက်ခဲ၏။ ထို့ကြောင့် တောကြီးများမှ သစ်များဖြင့် လှေကြီးများလုပ်၍၊ ပင်လယ်သို့ အရဲစွန့်ထွက်ကာကုသန်းသွားလာကြသည်။ ဖိနပ်ရှက်တို့သည် ယင်းသို့ သွားယင်းလာယင်းဖြင့် အခါအခွင့်သင့်လျှင် ဓားပြတိုက်တတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မြေထဲပင်လယ်တစ်လျှောက်ရှိ မြို့ရွာများသည် ဖိနပ်ရှက်တို့

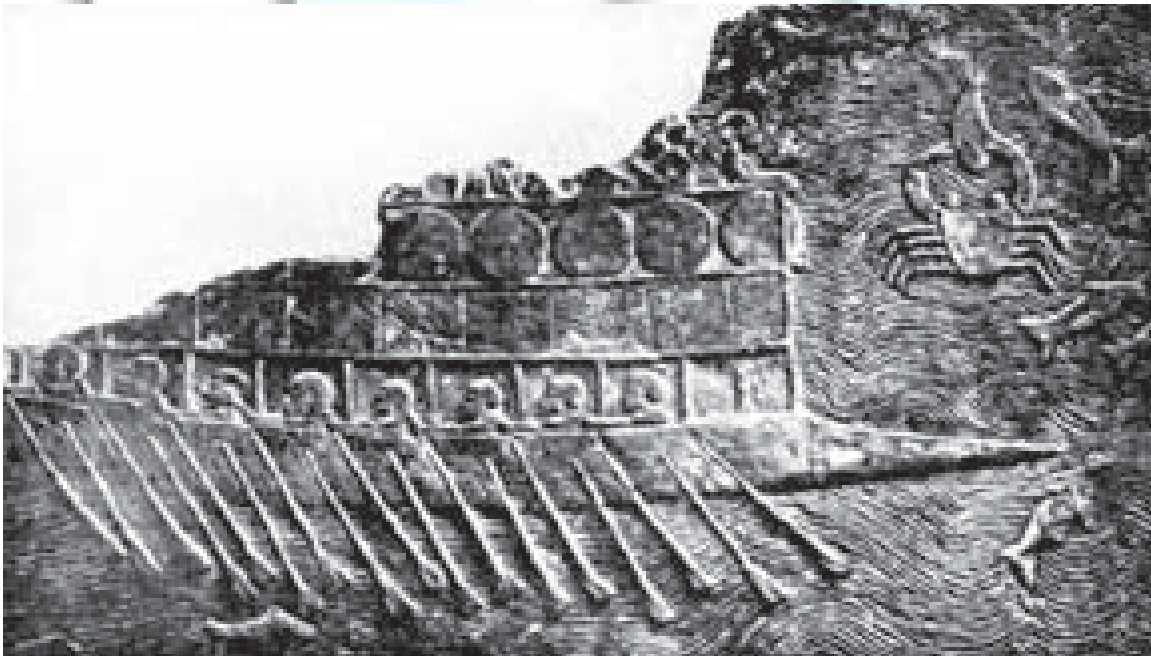
ဖီနီရှန်လူမျိုး

အား သိမ့်သိမ့်တုန်အောင် ကြောက်ကြလေသည်။ နေထိုင်သောဒေသသည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ကိုင်ရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် ဖီနီရှန်တို့သည် လက်မှုပညာကိုသာ အားကိုးအားထားပြုကာ အသက်မွေးကြ၏။ ဖန်နှင့် စပ်ဆိုင်သော ပုတီး၊ လည်ဆွဲ၊ ဘယက် စသည်တို့ကို လုပ်ကိုင်ကြ၏။ ပင်လယ်ကမ်းစပ်မှ သဲယူရရှိသည့် အခွံဖုံးသော မျှူရက်ခေါ် ရေသတ္တဝါများကို ထုထောင်းကာ၊ ဝေးနီးကျော်ကြားသောအလွန်တောက်ပသည့် ခရမ်းရောင် ဆိုးဆေးများကိုဖော်စပ်ကြသည်။ သူတို့ စတင်စီမံရက် လုပ်ဆေးဆိုးသော ခရမ်းရောင် သိုးမွှေးထည်မျိုးကို အနောက်နိုင်ငံ မင်းမိဖုရားများ ယခုတိုင် သုံးစွဲလျက်ရှိသည်။ အနီးနားတစ်ဝိုက်မှ တူးဖော်ရရှိသော ကြေးများဖြင့်လင်ပန်း၊ အိုးခွက်လုပ်ကြသည်။ ယင်းတို့တွင် ပန်းနု ပန်းခက်က လေးများ ထွင်း၍ ရောင်းချကြသည်။ ရေမွှေး၊ ဆင်စွယ် ဘီးနှင့် အဆန်းတကြယ် ပြုလုပ်ထားသော ကျောက်မျက် ရတနာများကိုလည်း အရောင်းအဝယ်ပြုကြသည်။ ယင်း ပညာများကို ဖီနီရှန်တို့သည် ကူးသန်းသွားလာယင်း အီဂျစ် တို့ထံမှတတ်မြောက်ခဲ့ကြသည်။ ဖီနီရှန်တို့သည် သူတို့၏ ထွက်ကုန်များကို အင်္ဂလန်၊ စပိန်၊ အီဂျစ်စသောနိုင်ငံများမှ သံဖြူ၊ ပိတ်အုပ်၊ ငွေတုံး ငွေခဲတို့ဖြင့် လဲလှယ်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ကုန်စည်ပစ္စည်းများသာ မဟုတ်၊ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာတို့လည်း ဖလှယ်သကဲ့သို့ဖြစ်ကြ၏။ ဖီနီရှန် တို့က အနောက်ကမ္ဘာသို့ပေးခဲ့သော အဖိုးတန်ဆုံးအမွေ

ကား အက္ခရာစာလုံးများပင်ဖြစ်သည်။ ဖီနီရှန်တို့သည် အက္ခရာပေါင်း ၂၂ လုံးကို တီထွင်သုံးစွဲခဲ့ကြရာ၊ ထို အက္ခရာများကို အနည်းငယ်ပြောင်းလဲကာ ဥရောပတိုက် သားတို့သည် ယနေ့တိုင် သုံးစွဲကြသည်။ ဖီနီရှန်တို့သည် ရေးသားရာ၌ ရွှံ့ချပ်ကို မသုံးဘဲ စက္ကူ၏ရေပြေး အသုံး အဆောင် ကျူရွက်ချပ်ကို သုံးသည်။

ဖီနီရှန်တို့သည် နတ်ကိုးကွယ်သူများဖြစ်ကြသည်။ သူတို့၏အယူဝါဒရေးရာ ဓလေ့ထုံးစံသည် လွန်စွာ ကြမ်းသည်။ ပြည်သူအများ ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ကြုံတွေ့ သည့်အခါ လူကိုအရှင်လတ်လတ်သတ်၍ ယဇ်ပူဇော် လေ့ရှိသည်။ ဖီနီရှန်တို့သည် တစ်မြို့စီ လွတ်လပ်စွာ တည်ထောင်နေထိုင်ကြသည့် အားလျော်စွာ မိမိမြို့ နှင့်မိမိကိုးကွယ်ရာ နတ်သား၊ နတ်သမီးများ သီးခြား ရှိသည်။ ဗစ်ဗလပ်မြို့တွင် ကိုးကွယ်သော နတ်သမီးများ သီးခြားရှိသည်။ ဗစ်ဗလပ်မြို့တွင် ကိုးကွယ်သော နတ်သမီးသည် အက်စတားတီဖြစ်သည်။ အက်စတား တီနှင့်သူ၏ချစ်သူတို့၏ ဇာတ်လမ်းသည် ယခုမျက်မှောက် ခေတ်၌ လူသိများသော ဗီးနပ်နတ်သမီး နှင့်အိုဒိုးနပ်တို့၏ ဇာတ်လမ်းပင်ဖြစ်သည်။

ဖီနီရှန်တို့၏ ထင်ရှားသောမြို့ကြီးများမှာ အာရူးအတ်၊ ဗစ်ဗလပ်၊ ဗေးရူတ်၊ ဆိုင်ဒွန်၊ တိုင်ယာနှင့် ဧကမြို့များဖြစ် သည်။ ယင်းတို့အနက် တိုင်ယာနှင့် ဆိုင်ဒွန်မြို့ ၂ မြို့သည် အလွန်ကြီးကျယ်ခမ်းနားရုံမက၊ အတတ်ပညာအပေါင်း၏

ပင်လယ်ရေကြောင်း သွားလာမှုတွင် ဖီနီရှန်လူမျိုးတို့ ဘီစီ ၇ ရာစုနှစ်က အသုံးပြုခဲ့သော လှေကို ဤသို့ ရှုမြင်ရသည်

www.foreverspace.com.mm

ဖီးဂျီးကျွန်းသားများသည် ဤသို့ ဝတ်ဆင်လေ့ရှိကြသည်။

စုဝေးရာဗဟိုမြို့ကြီးများ ဖြစ်သည်။ ဖီနီရှန်နယ်၏ သမိုင်းသည်တိုင်ယာနှင့် ဆိုင်ဒွန်မြို့ကြီး နှစ်မြို့၏သမိုင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ဖီနီရှန်တို့၏ ရှင်ဘုရင်များအနက် အကျော်စောဆုံးကား ဟိုင်ရမ်ဘုရင်ဖြစ်သည်။

ပကတိမတတ်သိ မယဉ်ကျေးသော အနောက်နိုင်ငံသားများ၏ ဆရာတစ်ဆူဖြစ်ခဲ့ရုံမက ကိုယ့်မင်းကိုယ့်ချင်းနှင့် နေခဲ့ကြသောဖီနီရှန်တို့သည် ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝလာသောအခါ နိုင်ငံ၏ကာကွယ်ရေးကို မေ့လျော့လာမှုကြောင့် ဖီနီရှန်နယ်သည် ၇ ရာစုနှစ်တွင် ဒုတိယ ဗက်ဗီလုံးနီးယားနိုင်ငံကို တည်ထောင်သော နက်ဗျူခတ်နက်ဇာဘုရင်(ခရစ် ၆၀၄-၅၆၁)၏ သိမ်းပိုက်ဖျက်ဆီးခြင်းခံရပြီးလျှင်မကာမိ ဖီနီရှန်လူမျိုး တိမ်ကောရလေသည်။

ဖီးကြမ်း ငှက်ပျောပင် ။ ။ငှက်ပျောပင်-ရှု။

ဖီးဂျီးကျွန်းစု။ ။ဖီးဂျီးကျွန်းစုသည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီတစ်ခုဖြစ်၍၊ တောင်ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်း၊ ကမ္ဘာ့ရက်သတ်မျဉ်းအနီးတွင်တည်ရှိပြီးလျှင် နယူးဇီလန်ကျွန်းမှ မြောက်စူးစူးမိုင် ၁၁၀၀ မျှကွာဝေးသည်။ ဖီးဂျီးကျွန်းစုတွင် ကျွန်းပေါင်း ၃၂၂ ကျွန်းခန့်ပါဝင်ရာ ၁၀၆ ကျွန်း၌သာလျှင် လူနေအိမ်ခြေရှိသည်။ ကျွန်းစု၏အကျယ်အဝန်းသည်စတုရန်းမိုင်ပေါင်း ၇၀၄၀ ဖြစ်၍၊ အကြီးဆုံး သောကျွန်းသည် ၄၀၁၁

စတုရန်းမိုင်ကျယ်ဝန်းသော ဗီးတီးလဗူးကျွန်းဖြစ်၏။ ဒုတိယအကြီးဆုံးသောကျွန်းမှာ ဗနူးအလဗူးကျွန်းဖြစ်၍၊ ၂၁၃၇ စတုရန်းမိုင်ကျယ်ဝန်းသည်။ ကျွန်းကြီးများမှာ မီးတောင်မှအစဖြစ်ပေါ်လာကြလျှက် ကျွန်းငယ်ကလေးများမှာ သန္တာကျွန်းများဖြစ်ကြသည်။ ကျွန်းကြီးများတွင် ကမ်းခြေရှိတောင်တန်းများသည်မတ်စောက်သည်။ အချို့တောင်တို့သည် ပေ ၃၀၀၀ ကျော်အထိမြင့်ကြ၏။ ယင်းတောင်များသည် မီးတောင်ဟောင်းများဖြစ်သည်။ တောင်တန်းများကို သစ်ပင်နွယ်ပင် ကိုင်းတောကြီးများ ဖုံးအုပ်ရှိသဖြင့် ရှုခင်း စိမ်းလန်းသာယာသည်။ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းကောင်းများရှိသော်လည်း ကူးသန်းသွားလာနိုင်သည့် မြစ်များကား အနည်းငယ်မျှသာရှိသည်။ အကြီးဆုံးသောမြစ်မှာ ဗီးတီလဗူးကျွန်းရှိ ရေးဝမြစ်ဖြစ်၍ မိုင် ၅၀ အထိ ကူးသန်းသွားလာနိုင်သည်။

ဖီးဂျီးကျွန်းစု၏ ရာသီဥတုသည် ပင်လယ်လေညှင်းနှင့် မုတ်သုန်မိုးတို့ကြောင့် ပူသည့်အခါသိပ်မပူဘဲ အေးသည့်အခါလည်းသိပ်မအေးချေ။ ဧပြီမှနိုဝင်ဘာအတွင်း၌မုတ်သုန်မိုးသည်ထန်စွာ ရွာသွန်းသဖြင့် မြစ်ရေများလျှံတတ်သည်။ ဖီးဂျီးကျွန်းစုတွင် ၁၉၅၈ ခုသန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၃၇၄၂၈၄ ရှိသည်။ ယင်းအနက် ဖီးဂျီးတိုင်းရင်းသား ၁၅၇၈၀၈ ရှိ၍၊ အင်ဒီးယန်းလူမျိုး ၁၈၄၀၉၀ ရှိသည်။ ကျန်လူဦးရေမှာ ရိုတူမန်၊ ဥရောပတိုက်သား၊ တရုတ် စသည်တို့

ဖြစ်သည်။ ဖီးဂျီးတိုင်းရင်းသားတို့သည် ကိုယ်လုံးကိုယ် ဗညာ အရပ်အမောင်းကောင်း၍၊ အသားညိုပြီးလျှင် ဆံပင် ကောက်သည်။ ရှေးအခါက ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်သော လူသားစားများအဖြစ်ကျော်ကြားသော်လည်း၊ ယခုအခါ ယဉ်ကျေးနေလေပြီ။ သူတို့၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ လယ် ယာစိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် ငါးဖမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ကြံ၊ အုန်း၊ ဆေး၊ ကကေးအိုပင်များကို များစွာစိုက်ပျိုးကြသည်။ ဖီး ဂျီးကျွန်းများတွင် ရွှေ၊ ကြေးနီ၊ သံတို့ တူးဖော်ရရှိသည်။ ဖီးဂျီးကျွန်းတွင် ဝေလငါးဖမ်းဌာနဖွင့်လှစ်ရန် ဗြိတိသျှ အစိုးရတို့က စီစဉ်လျက်ရှိသည်။ ဖီးဂျီးကျွန်း၏အဓိကထုတ် ကုန်မှာသကြား၊ အုန်းသီး၊ ကနုကမာခွံ၊ ကော်ဖတ်၊ ငှက် ပျော၊ ပြောင်း၊ ဝါဂွမ်းတို့ ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလီးယား၊ နယူးဇီ လန်၊ ဟိုနိုလူးလူး၊ ကနေဒါ၊ တွန်ဂါ၊ ဆမိုင်းဝါးစ သောအရပ်ဒေသများနှင့် ရေကြောင်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်း ဝယ် ကြသည်။ ထွက်ကုန်၏ ၃ ပုံ ၂ ပုံကို ဗြိတိသျှပိုင် နယ်ပယ်များနှင့် အရောင်းအဝယ်ပြုသည်။

ဖီးဂျီးကျွန်းစုတွင် ကြိုးမဲ့ကြေးနန်းရုံ ၇ရုံရှိသည်။ ဩ စတြေးလီးယား၊ နယူးဇီလန်၊ ကနေဒါနိုင်ငံတို့နှင့်မူ ရေ အောက်ကြေးနန်းဖြင့် ဆက်သွယ်ထားသည်။ စာသင်

ကျောင်း ပေါင်း ၃၈၄ ကျောင်းရှိသည့်အနက်၊ အစိုးရ ကျောင်း ၂၃ ကျောင်းပါဝင်သည်။

ဖီးဂျီးကျွန်းစုကို ၁၆၁၄ ခုနှစ်တွင် တက်စမန်ဆိုသူ ဒပ်ချလူမျိုး ရေကြောင်း ခရီးသွားတစ်ဦးက စတင်တွေ့ ရှိခဲ့သည်။ ၁၈၇၄ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်နေ့ တွင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီ ဖြစ်လာသည်။ ယခုအခါ ဗြိတိသျှ ဘုရင်ခံတစ်ဦးသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အကူအညီ ဖြင့် ထိုကျွန်းစုကို အုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။ အစိုးရရုံး စိုက်ရာမြို့တော်မှာ ဖီးတီလဗူးကျွန်းပေါ်ရှိ ဆူးဗာမြို့ ဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး (၁၉၃၉-၄၅) အတွင်း၌ ဖီးဂျီး ကျွန်းစုသည် ဂျပန်များအားတိုက်ခိုက်ရန်၊ အမေရိကန် တပ်များ တောတွင်းစစ်တိုက်နည်း လေ့ကျင့်ရာ စစ်မြေပြင် စခန်းဖြစ်ခဲ့၏။ ဖီးဂျီးတပ်စုများသည် အနောက်တောင် ပစိဖိတ်စစ်မျက်နှာတွင် ဂျပန်များအား ကိုယ်ထိလက် ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြလေသည်။

ဖီးဒီးယက်(ဘီစီ၅၀၀ခန့်-ဘီစီ ၄၂၃ခန့်)။ ။ဂရိနိုင်ငံ ၏ပြိုင်ဖက်ကင်းသောရုပ်ထုဆရာကြီး ဖီးဒီးယက်ကို အက်

ပါးသီန္ဒန် နတ်ကွန်းရှိ ဖီးဒီးယက်၏ လက်စွမ်းပြရုပ်လုံးများ

သင်းမြို့တွင်မွေးဖွားသည်။ အားဂိုးကျောင်းတွင် အက်ဂျလေဒတ် လက်အောက်၌ ပညာဆည်းပူးပြီးနောက် ပန်းချီဆရာအဖြစ် လုပ်ကိုင်သည်။ နောက်မကြာမီ ရုပ်ထုဆရာအဖြစ် အသက်မွေးသည်။ အက်သင်းမြို့၌ လှပသော အစိုးရအဆောက်အအုံကြီးများ ဆောက်လုပ်ရာတွင် ကြီးကြပ်စီမံရန်သူ့အား ပဲရီးကလီးကခန့်အပ်သည်။ ဖီးဒီးယက်၏အကြံဉာဏ်နှင့် လက်စွမ်းကြောင့်ပင် အက်သင်းမြို့သည် ဂရိတစ်နိုင်ငံလုံးတွင် အလှပဆုံးမြို့ ဖြစ်လေသည်။

ဖီးဒီးယက်သည် သူ၏လက်အောက်တွင်ဗိသုကာများ၊ ရုပ်ထုဆရာများ၊ ကြေးသွန်းသူများ၊ကျောက်ဆစ်သမားများကိုထားရှိကာ၊ ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများအတွက်စီမံခန့်ခွဲ လုပ်ကိုင်စေ၍၊ အချို့ရုပ်လုံးများကိုကား ကိုယ်တိုင်ထုလုပ်ခဲ့လေသည်။ အကရော့ပလစ် တောင်ထိပ်ပေါ်တွင်ရှိသော ပါးသီန္ဒန်ခေါ်နတ်ကွန်းကြီးအတွင်းရှိ ဆင်စွယ်နှင့်ရွှေသားတို့ဖြင့်မွမ်းမံထား၍၊ ကြီးမားလှသည့်အသီးနား နတ်သမီး၏ရုပ်လုံးကြီးမှာ ဖီးဒီးယက်၏အကောင်းဆုံး လက်ရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ (အကရော့ပလစ်-ရှု။) အိုလင်းပီယာအရပ်မှ တန်ဆောင်းတစ်ခုထဲရှိ ဖီးဒီးယက်ထုလုပ်ခဲ့သောဇုနတ်ရုပ်မှာလည်း လက်ရာထူးခြားကောင်းမွန်လှသဖြင့် ကမ္ဘာ့အံ့ဩဖွယ်ရာ ခုနစ်ဖြာတွင်တစ်ပါးအပါ အဝင်ဖြစ်ခဲ့သည်။

အချိုးအစားကျနလှပ၍ ရှေးဂရိဗိသုကာပညာရပ်၏ အကောင်းဆုံးလက်ရာများ ပါရှိသော ပါးသီန္ဒန် အမည်ရှိ နတ်ကွန်းကြီးနှင့် ပရော့ပီလီယာအမည်ရှိ မုခ်ဝကြီးများကိုလည်း ဖီးဒီးယက်ပင် ကြီးကြပ်ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။

ယင်းသို့ အက်သင်းမြို့အား တင့်တယ်ခန့်ညားသော အဆောက်အအုံကြီးများဖြင့် လှပအောင်မွမ်းမံပေးခဲ့သူ ဖီးဒီးယက်သည် အသက်အရွယ်ကြီးကာမှပင်၊ မလိုမုန်းထားသူတို့ ကုန်းချောမှုကြောင့် အသီးနားနတ်သမီးရုပ်အတွက် ရည်စူးထားသောရွှေသားအချို့ကို အလွဲသုံးစားပြုလုပ်သည်ဟု စွပ်စွဲအရေးယူခြင်းခံရ၏။ သို့ရာတွင် မကြာမီ ယင်းအမှုမှလွတ်သွားလေသည်။ ထိုအမှုမှ လွတ်သွားပြီးနောက် နတ်သမီးရုပ်၏ဒိုင်းတွင် သူ၏ပုံတူကို ထုသွင်းထုလုပ်သည်ဟု နတ်သမီးကိုမရှိမသေမှုနှင့် အရေးယူကာ၊ ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားခြင်း ခံရပြန်သည်။ အချို့ကလည်း ဖီးဒီးယက်သည် ထောင်တွင်း၌ပင် ကွယ်လွန်သည်ဟု ဆိုကြ၍၊ အချို့ကမူ အဲလစ်နယ်၌ နယ်နှင့်ဒဏ်ခံရစဉ် ကွယ်လွန်သည်ဟု ဆိုကြလေသည်။

ဖီးလဒင်းအိပ်(ခရစ်၁၇၀၇-၁၇၅၄)။ ။အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဝတ္ထုနှင့်ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီး ဟင်နရီဖီးလဒင်းကို ခရစ် ၁၇၀၇ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၂ ရက်နေ့တွင် ဆမ္မားဆက်ရှိင် ယာဉ်ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်က အီတန်ကျောင်းနှင့် လေဒင်

တက္ကသိုလ်တွင် ပညာသင်ကြားခဲ့သည်။ ၁၇၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဝတ်လုံတော်ရဖြစ်လာသည်။ ဝတ်လုံတော်ရမဖြစ်မီ ၁၇၃၆ခုနှစ်က သူရေးသောပြဇာတ်များကို ထုတ်ဝေခဲ့၏။ သို့သော် စင်တင်ကပြခွင့်မရချေ။ သူပြဇာတ်၌ အစိုးရအရာရှိများအား သရော်ထားသဖြင့် ၁၇၃၇ ခုနှစ် ပြဇာတ်လိုင်စင်ချပေးရေး အက်ဥပဒေအရ တားမြစ်ခြင်း ခံရသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ ပြဇာတ် ရေး၍ အသက်မွေးရန် အခြေမလှသဖြင့် ဝတ်လုံအလုပ်ကိုပင် ကြိုးကြိုးစားစား လုပ်ရာ၊ ၁၇၄၉ခုနှစ်တွင်ခန့်တွင် မစ်ဒဲဆက်နှင့် ဝက်စမင်စတာရပ်ကွက် သမာဓိမြို့ဝန်ဖြစ်လာလေ၏။ ဖီးလဒင်းသည် တရားခွင့်၌ တရားစီရင်နေရသော်လည်း ကလောင်ကိုကား ဝါသနာအလျောက် လက်မလွှတ်သေးချေ။

ဟင်နရီဖီးလဒင်းကို အင်္ဂလိပ်ဝတ္ထုရေး ဆရာအဖြစ် နာမည်ကျော်ကြားအောင်ထုတ်ဖော်လိုက်သော စာအုပ်မှာ ၁၇၄၂ ခုနှစ်၌ ထုတ်ဝေသော “ဂျိုးဇက်အင်ဒရူး” ဝတ္ထုပင်ဖြစ်သည်။ ဤဝတ္ထုမထွက်မီ ၂ နှစ်ခန့်က၊ ဆယ်မျူရယ် ရစ်ချတ်ဆန်ဆိုသူသည် ပယ်မလာဝတ္ထုကို ရေးသား၍ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ပယ်မလာကိုဖတ်ရပြီးနောက် ဖီးလဒင်းသည် သူ့ကလောင်စွမ်းကို ပြရန် ဂျိုးဇက်အင်ဒရူးကို အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်း၍ ရေးသား၏။ ထိုသို့ စာပြိုင်ဖြစ်လာရသောကြောင့် ဖီးလဒင်း၏ဝတ္ထုသည် အတိုင်းထက်အလွန် ကောင်းလာ၏။

ဆယ်မျူရယ်ရစ်ချတ်ဆန်က သူ့ဝတ္ထုတွင် စိတ်ကူးယဉ်စွာသူ့ဇာတ်လိုက်၏ စိတ်ထိခိုက်လွယ်ပုံ၊ စိတ်နှလုံး နူးညံ့သိမ်မွေ့ပုံတို့ကို အသားပေး၍ ရေးသားထား၏။ ထိုသို့သော အရေးအသားမျိုးကို ဖီးလဒင်းသည် အလွန်ရုံရှု၏။ သူ့အဖို့ကား လောကကြီးတွင်တကယ်တွေ့ကြုံဆုံစည်းနေရသည့်အဖြစ်အပျက်များနှင့် လူတို့၏ စိတ်သဘောအစစ်အမှန်ကိုသာ သရုပ်ပေါ်အောင် ထုတ်ဖော်ရေးသားလို၏။ ထို့ကြောင့် ရစ်ချတ်ဆန်ကို ချေပသည့်သဘောနှင့် သူ့ဝတ္ထုတွင် အဖြစ်စစ်အဖြစ်မှန်တို့ကို ဖော်ပြပြီးလျှင်၊ ရယ်ရွှင်ဖွယ် အခန်းများညှပ်ကာတစ်ဖုံလွှဲ၍ ရစ်ချတ်ဆန်ထက် သာအောင်ရေးသားသွား၏။ ဖီးလဒင်းသည် ထိုအခါမှစ၍ဝတ္ထုရေးဆရာဟူ၍နာမည်ထွက်လာရာ နဂိုကပင် စာရေးချင်သော ဝါသနာဗီဇပါလာသူဖြစ်၍၊ များစွာစိတ်အား တက်လာလေသည်။

၁၇၃၄ ခုနှစ်တွင် ‘ဂျွန်နသန်ဝိုင်း’ခေါ် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ကို ထုတ်လိုက်ပြန်သည်။ ထိုဝတ္ထုမှာဂရုစုအတွင်းက အလွန်ဆိုးသွမ်းသဖြင့်၊ လန်ဒန်မြို့တွင်ကြိုးပေးခံရသောလူဆိုးတစ်ဦး၏အကြောင်းကို ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းအောင် သရုပ်ဖော်ရေးသားထားသောဝတ္ထုဖြစ်သည်။ ၁၇၄၉ ခုနှစ်တွင် “တွမ်ဂျွန်း”ခေါ်ဝတ္ထုကို ထုတ်ပြန်သည်။ “တွမ်

www.foreverspace.com.mm

ဟင်နရီဖီးလဒင်းရေး “ဂျိုးဆက်အင်ဒရူး” ဝတ္ထုမှ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ သရုပ်ဖော်ကွက်တစ်ခု

“တွမ်ဂျန်း” ဝတ္ထုမှာ သူရေးသမျှ ဝတ္ထုထဲတွင် အကောင်းဆုံးဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ဖြစ်၍၊ အချို့စာပေဖန်သူများကမူ အင်္ဂလိပ်စာပေတွင် အခွန်ရှည်စွာတည်တံ့မည့်ဝတ္ထုကြီး ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ချက်ချကြ၏။ ဇာတ်လမ်းတွင်ပုံ၊ ဇာတ်ကွက်ဆင်ပုံကောင်းရုံမက၊ အရေးအသားထိမိလှသည်။ ဇာတ်ဆောင်များကို မျက်စိထဲတွင် ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ထင်မြင်လာအောင် ရုပ်လုံးဖော်ထား သည်။ စာရေးဆရာသည် သာမန်လူများအကြောင်းကိုပင် ရေးထားသည်။ သာမန်လူများတွင် တွေ့ရသော ချို့ယွင်းချက်များကို ဖုံးဖိထားဘဲ၊ စိတ်နှလုံးသန့်ရှင်း ဖြူစင်ရေးကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ၁၇၅၁ ခုနှစ်တွင် “အမီးလီးယား” ခေါ် သူ၏နောက်ဆုံးဝတ္ထုကြီး ထွက်လာသည်။

ဖီးလဒင်းသည် သမာဓိမြို့ဝန် အလုပ်ကိုလည်း ကြီးပမ်းစွာလုပ်၍ ကလောင်ကိုလည်း လက်ကမချဘဲ၊ ဆက်တိုက်ဝတ္ထုများ ရေးသားလေရာ၊ သူ့ကျန်းမာရေးမှာ မကြာမီချို့တဲ့လာတော့၏။ အသက် ၄၀ ကျော်တွင် ဖီးလဒင်းသည် လွန်စွာပင်မကျန်းမာသဖြင့် ဆေးဝါးမှီဝဲရန် ပေါ်တူဂယ်နိုင်ငံသို့သွားရောက်ခဲ့ရာ ၁၇၅၄ ခုနှစ်အောက်တိုဘာလ ၈ရက်နေ့တွင် လစွဗွန်းမြို့၌ ကွယ်လွန်သည်။ သူ မကွယ်လွန်မီ လစွဗွန်း ခရီးသွားမှတ်တမ်းကြီးကို ရေးခဲ့သေးသည်။

ပုညနက္ခတ် ။ ။နက္ခတ် ၂၇ လုံး-ရှု။

ဖူချောင်မြို့။ ။ဖူချောင်မြို့သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ တောင်ဖက်ရိုးတန်းပေါ်တွင် တည်ရှိသော ဖူကျိယန်ပြည်နယ်၏ မြို့တော်ဖြစ်၍၊ ရှန်ဟဲနှင့် ဟောင်ကောင် ၂ မြို့အကြား အလယ်ဗဟိုတွင်တည်ရှိသောရေးဟောင်းမြို့ကြီး ဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည့်မင်းမြစ်ပေါ်တွင် မြစ်ဝမှခွင့်ခိုင်အကွာ၌ တည်ရှိသည်။ ဖူချောင်၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ ‘ပျော်ဖွယ်ကောင်းသောမြို့’ ဟု ဖြစ်သည်။ မြို့၏ပတ်ဝန်းကျင်တွင်သစ်တောကြီးများ ဖုံးအုပ်နေသည့်မြင့်မားသော တောင်စဉ်တောင်တန်းကျောက် ဆောင်စွန်းများနှင့် ကြီးမားသောမြို့ရိုးကြီးများ အပြင်၊ အလွန်ကြီးကျယ် ခန့်ငြားသော စေတီပုထိုးကြီးများကြောင့် ရှုမငြီးအောင် ပျော်ဖွယ်ကောင်းလှသဖြင့် ဖူချောင်မြို့တွင် သည်ဟုဆိုသည်။ ယင်းမြို့ကို မင်ဟောင်းမြို့ ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ မြို့ကိုဝန်းရံနေသော ရေးဟောင်းမြို့ကြီးများတွင် ရေညှိပင် မြက်ပင်များအပြင်၊ ညောင်ပင်ကြီးငယ်တို့ ဖုံးလွှမ်းပေါက်ရောက်နေသဖြင့်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ တရုတ်တို့က ညောင်ပင်မြို့တော်ဟု ခေါ်တတ်ကြသေးသည်။

ဖူချောင်မြို့

ဖူချောင်မြို့ ဆိပ်ကမ်းရှုခင်းတစ်ရပ်

၁၈၄၂ ခုနှစ် နန်ကင်းစာချုပ်အရ နိုင်ငံခြားသားများအား ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု အခွင့်အရေးများပေးခဲ့ရသော သင်္ဘောဆိပ်မြို့ကြီး ၅ မြို့အနက် ဖူချောင်မြို့သည် တစ်မြို့အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ၁၉ ရာစုနှစ်မတိုင်မီက ဖူချောင်မြို့သည် ဆိပ်ကမ်းမြို့အဖြစ် မထင်ရှားလှသေးသော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံထွက် လက်ဖက်ခြောက်နှင့်ပရုတ်များ အရောင်းအဝယ်ကောင်းလာသော ၁၉ ရာစုနှစ်မှစ၍ ယင်းသည့် ကုန်များအရောင်းအဝယ် ပြုလုပ်တင်ပို့ရာ ထင်ရှားသော သင်္ဘောဆိပ်မြို့ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဖူချောင်ဆိပ်ကမ်းတွင် ယခုအခါသဲသောင်များထွန်းလာသဖြင့် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများမဝင်နိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့်ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများသည် ဖူချောင်မြို့အောက်ဇုမိုင်ကွာဝေးသောနေရာ၌ ကျောက်ချရပ်နား ပြီးလျှင်ပါလာသောကုန်စည်များကို သင်္ဘောကလေးများနှင့် ကူးပြောင်းတင်ယူ၍ ဖူချောင်မြို့သို့ပို့သည်။ ယင်းမှတစ်ဆင့် မြစ်ရိုးအတိုင်း လှေနှင့်ဝမ်းပြားသင်္ဘောများဖြင့် တင်ပို့ဖြန့်ဖြူးရသည်။ ဖူချောင်မြို့သည် အခြားပင်လယ်သင်္ဘောဆိပ်မြို့ကြီးများလောက် ခေတ်မီလှချေ။ လမ်းများသည် ကျဉ်း၍ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ဈေးဆိုင်များစီတန်းတည်ရှိနေသဖြင့် အသွားအလာခက်ခဲသည်။ လူဦးရေများလှသဖြင့်

ထက်ဝက်ခန့်သောလူတို့သည် မြစ်တွင်းရှိလှေသမ္ဗန်များပေါ်တွင်အိမ်လုပ်၍နေထိုင်ကြရသည်။ ၁၉၄၃ခု သန်းခေါင်စာရင်းအရဖူချောင်မြို့၏လူဦးရေသည် ၃၉၀၅၀၀ဖြစ်သည်။

မြို့ရိုးအတွင်းရှိမြို့ကွက်သည် သင်္ဘောဆိပ်မှ ဂျိုင်ကျော်ဝေးသည်။ မြို့ရိုးနှင့်ဆိပ်ကမ်းကြား၌မူ လူနေအိမ်ခြေ စည်ကားသောကုန်သည်ရပ်ကွက်ရှိသည်။ ယင်းမြို့တွင် ဆေးရုံကြီးများ၊ ကောလိပ်ကျောင်းများ၊ သာသနာပြုကျောင်းများနှင့် အရေးကြီးသော စစ်အခြေခံစခန်းတစ်ခုပါရှိသည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၈၀၀ ကျော်က ဆောက်လုပ်ထားသော နာမည်ကျော် “အနှစ်တသောင်းတတား”ကြီးသည် ဖူချောင်မြို့မှ မင်းမြစ်ကိုဖြတ်၍ ဖူချောင်မြို့နှင့် တောင်ချူကျွန်းတို့ကိုဆက်သွယ်ထားသည်။ ယင်းတံတားကြီးကို နှမ်းဖက်ကျောက်ညိုဖြင့်ဆောက်လုပ်ထား၍၊ ပေပေါင်း ၁၃၅၀ ရှည်လေသည်။

တရုတ်ဂျပန်စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့စဉ်က ၁၉၄၁ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ဖူချောင်မြို့သည် ဂျပန်လက်တွင်းသို့ကျရောက်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်စက်တင်ဘာလတွင် တရုတ်တို့က ပြန်လည်သိမ်းပိုက်၍ ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်တို့လက်တွင်းသို့ ထပ်မံကျရောက်ပြန်သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်မေလတွင် တရုတ်တို့က အပြီးအပိုင် ပြန်လည်ရရှိခဲ့လေသည်။

ဖူချောင်မြို့မှထွက်သော ယွန်းထည်များသည် အထူး နာမည်ကျော်သည်။ ဖူချောင်မြို့၏ အခြား ထွက်ကုန်များမှာ လက်ဖက်ခြောက်၊ ကြံ၊ မြေပဲနှင့် အသီးအနှံများ ဖြစ်သည်။

ဖူလတန်ရောဗတ်(ခရစ် ၁၇၆၅-၁၈၁၅) ။ ။ရောဗတ် ဖူလတန်သည် အမေရိကန်လူမျိုး အသစ်ထွင်သူတယောက် ဖြစ်၏။ ဖူလတန်ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ပင်ဆီလ ဗေးနီးယားပြည်နယ်၊ လက်ကက်စတာခရိုင်၊ ယခုဖူလတန် ဟု အမည်တွင်နေသောလစ်တဲဗြီတိန်မြို့၌ ၁၇၆၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ဖူလတန်၏ ဖခင်သည် ၁၈ ရာစုနှစ် အစလောက်က အိုင်ယာလန်ကျွန်း မှ ပြောင်းရွှေ့လာကာ၊ လစ်တဲဗြီတိန်တွင် အခြေစိုက်နေ ထိုင်ခဲ့သူဖြစ်လေသည်။ ဖူလတန်သည် ၁၃နှစ်သား အရွယ် တွင် ရေပျောက်ကိုတံငါလှေတစ်စင်းတွင် တပ်ဆင်အသုံးပြု ရာ၌အောင်မြင်ခဲ့လေသည်။ အသက် ၁၇နှစ်သားအရွယ် ၁၇၈၂ မှ ၁၇၈၅ ခုအထိ ပန်းချီလုပ်ငန်းနှင့် ပုံဆွဲလုပ် ငန်းများကို ဖိလဒဲလဖီးယားမြို့တွင် လုပ်ကိုင်ခဲ့ရာ၊ ဗင်ဂျီ မင် ဖရန်ကလင်နှင့်လည်း သိကျွမ်းခဲ့ရလေသည်။ ၁၇၈၆ခု နှစ်တွင် လန်ဒန်မြို့သို့ပန်းချီပညာ ဆည်းပူးရန် လာခဲ့သည်။ လန်ဒန်တွင် ဗင်ဂျီမင်ဝက်စနှင့်အတူနေထိုင်၍၊ ဗင်ဂျီမင် ဝက်စ၏ ဩဝါဒကို ခံယူကြပြီးလျှင်၊ နှစ်အတန်ကြာ ပန်းချီပညာကို သင်ယူလေသည်။ ထို့နောက် ဒက်ဗွန်ရှိုင် ယာတွင် ပန်းချီ လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခဲ့၏။

သို့ရာတွင် ဖူလတန်နှင့် သိကျွမ်းခင်မင်သော အင်္ဂလိပ် လူမျိုး မိတ်ဆွေတို့ကဖူလတန်၏တီထွင်ခြင်း စွမ်းရည်သတ္တိ ကိုသိရှိ၍ များစွာအားပေးကြသောကြောင့် ဖူလတန်သည် အသစ်ထွင်မှုကို စိတ်ဝင်စားလာလေသည်။ ၁၇၉၃ ခုနှစ်၌ ဖူလတန်သည် တူးမြောင်းတွင်းသွားလာရေး တိုးတက် ကောင်းမွန်မှုအတွက် တီထွင်မှုတို့တွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ ၏။ ၁၇၄၉ ခုနှစ်တွင် စကျင်ကျောက်ခွဲစက်ကို တီထွင်၍ မှတ်ပုံတင်ခဲ့၏။ ၁၇၆၉ ခုနှစ်တွင် သွန်းသံရေသွယ် ပိုက်များ တည်ဆောက်ရန် တီထွင်ခဲ့၏။

ဖူလတန်သည် အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ဘီသွာ လျော်ငင်စက် နှင့် တူးမြောင်းများတွင် အသုံးပြုရန် အတွက် ဈေးသင်္ဘော စာပို့သင်္ဘောနှင့် ကုန်သင်္ဘောများကို တီထွင်မှတ်ပုံတင်ခဲ့ ၏။ ၁၇၉၆ခုတွင် တူးမြောင်းတွင်းသွားလာရေးတိုးတက် ကောင်းမွန်မှုဆိုင်ရာ စာတမ်းတစောင်ကို ရေးသားထုတ် ဝေခဲ့၏။ ၁၇၉၇ခုဒီဇင်ဘာတွင် ဖူလတန်သည် ပြင်သစ် နိုင်ငံစိန်းမြစ်အတွင်းဝယ် တော်ပီဒိုလွှတ်ရန်အတွက် ရေငုပ် သင်္ဘောတစ်စင်းကို တည်ဆောက် စမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့လေ သည်။ သို့သော်ထင်သလောက်ခရီးမရောက်လှသဖြင့် ပြင် သစ်အစိုးရကမကျေနပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အင်္ဂလိပ်

မီးသင်္ဘောကို တီထွင်ခဲ့သူ ရောဗတ်ဖူလတန်

အစိုးရသည် ဖူလတန်၏ အကူအညီကိုရယူရန် ဆုံးဖြတ် လိုက်ပြီးလျှင်၊ တော်ပီဒိုနှင့်ရေငုပ်သင်္ဘောတို့ကို လုပ်ကိုင် စေခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ ကော်မရှင်အဖွဲ့က ရေငုပ်သင်္ဘောမှာ သုံး၍မဖြစ်သော်လည်း၊ တော်ပီဒိုမှာ အထိုက်အလျောက် အရေးပါကြောင်းအစီရင်ခံခဲ့၏။ ၁၈၀၆ခုတွင် ဖူလတန် သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့ပြန်လာလေသည်။ အ မေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ၁၈၁၀ ခုနှစ်၌ ကွန်ဂရက်လွှတ် တော်က ရေငုပ်သင်္ဘောနှင့် တော်ပီဒိုတို့ကို ဒေါ်လာ ၅၀၀၀ အကုန်ခံကာစမ်းသပ်ကြည့်ခဲ့သည်။ သို့သော် သူ၏တီထွင် မှု ကို အသုံးမပြုခဲ့ကြပေ။

၁၇၉၃ ခုလောက်ကစ၍ ဖူလတန်သည် ရေခွေးငွေ့အား အသုံးပြုသည့်သင်္ဘောကို တီထွင်ရန်ကြံစည်ခဲ့၏။ ၁၈၀၃ ခုတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံရောက် အမေရိကန်သံအမတ် ရောဗတ် အာ၊ လစ်ဗင်းစတုန်း၏ ငွေကြေးအကူအညီဖြင့် ဖူလတန် သည် သူ၏ရေခွေးငွေ့အားသုံးသင်္ဘော(မီးသင်္ဘော) တစ် စင်းကိုတည်ဆောက်ကာ၊ မြစ်အတွင်းဝယ် စမ်းသပ်ကြည့် ခဲ့ရာ၊ ချက်ခြင်းပင်နစ်မြုပ်သွား၏။ များမကြာမီ နောက် ထပ်သင်္ဘောတစ်စင်းကိုဆောက်လုပ်ကာ၊ စက်ဟောင်း ကိုပင် တပ်ဆင်စမ်းသပ် ခုတ်မောင်းကြည့်ခဲ့ရာ၊ အောင်မြင် သော်လည်း၊ အမြန်မောင်း၍မရချေ။ ၁၈၀၇ ခုနှစ်တွင် ယခင်ကတည်ဆောက်ခဲ့သောသင်္ဘောများထက် ကြီးသည့်

‘ကလားမွန်’ ခေါ် မီးသင်္ဘောကိုတည်ဆောက်ခဲ့၏။ ထို သင်္ဘောသည် နယူးယော့နှင့်အယ်လဗနီ ရေဖွန်ရေဆန်ခရီး ကို ၆၂ နာရီဖြင့် အောင်မြင်စွာ ခုတ်မောင်းနိုင်သည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုအချိန်မှစ၍ ပြည်နယ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် က ဖူလတန်နှင့် လစ်ဗင်းစတုန်းတို့အား ထိုမြစ်ကြောင်း လမ်းခရီးတွင် တစ်ဦးတည်းပိုင်ကူးသန်း သွားလာခွင့်ကို အနှစ်၃၀ ပေးအပ်လိုက်လေသည်။

ယင်းသို့ အောင်မြင်မှုကြောင့် မီးသင်္ဘော အများအပြားကို ဆက်လက်တည်ဆောက် ပေးခဲ့ရလေသည်။ ၁၈၁၄ ခုတွင် ကမ်းခြေနှင့် သင်္ဘောဆိပ်ကကွယ်ရေးကော်မီတီသို့ အမြောက်အလက် ၃၀ သယ်ယူနိုင်သော စစ်သင်္ဘော တစ်စင်း၏ ပုံစံကို တင်ပြခဲ့၏။ ထိုနှစ် အောက်တိုဘာလ တွင် ထိုတင်ပြသော ပုံစံအတိုင်း ဖူလတန်ဟုတွင်လာသော စစ်သင်္ဘောတစ်စင်းကို ရေချခဲ့လေသည်။ ဤသင်္ဘောသည် အမေရိကန်တို့၏ ပထမဆုံး စစ်သင်္ဘောပင်ဖြစ်သည်။ ဖူလတန်သည် ၁၈၁၅ ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့၌ နယူးယော့မြို့တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖူးစားပြောင်း။ ။ပြောင်းဖူး-ရှု။

ဖူးညို၊ ဦး(မြန်မာ့၁၂၃-၁၂၉၁)။ ။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု သုခုမအနုပညာဖြစ်သော ရုပ်သေးသဘင်သည် ဇာတ် သဘင်ထက်ပင် ပို၍အနုပညာခန်းပါသည်။ပို၍ခက်ခဲနက်နဲ သည်။ ဇာတ်သဘင်ကို အနိမ့်သဘင်ဟုခေါ်၍၊ ရုပ်သေးကို အမြင့်သဘင်ဟုခေါ်ကြသည်။ (ရုပ်သေး-ရှု။) ဇာတ် သဘင်တွင် လူကိုယ်တိုင်ထွက်၍ ကပြ၊ ပြောဆို၊ငိုယိုနိုင်သဖြင့် ပရိသတ်စွဲမက်အောင် စွဲဆောင်ရန်လွယ်ကူသည်။ ရုပ် သေးတွင် ရုပ်သေးစင်၏ ရင်တားနောက်ကွယ်မှ ပြောဆိုငို သမျှတို့ကို ရင်တားရှေ့မှ အရုပ်ကလေးများက အချက် ကျကျ သက်ဝင်လှုပ်ရှားကပြ၍၊ ပရိသတ်၏စိတ်အာရုံကို ဆွဲဆောင်ယူခြင်းဖြစ်ရာ၊ ရုပ်သေးအနုပညာမှာ လွယ်ကူ သည်မဟုတ်ပေ။ အရုပ်ကလေးများ၏ ကပြလှုပ်ရှားသော ဟန်အမူအရာနှင့် ရင်တားနောက်ကွယ်မှ အပြောအဆို၊ အငိုတို့ ထိထိမိမိရှိမှသာလျှင်၊ ရုပ်သေးပညာ၏ အရသာကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံခံ စားနိုင်ကြပေသည်။

ရုပ်သေးနယ်တွင် မင်းသားမင်းသမီးတို့မှာ ရုပ်ချောရန် လည်းမလို၊ အကကောင်းရန်လည်းမလိုပေ။ အသံကောင်း ရန်၊အပြောပိုင်ရန်၊အဆိုနိုင်ရန်သာလျှင် လိုအပ်လှပေသည်။ မြန်မာ့ရုပ်သေးလောကတွင် “အပြော ဦးဖူးညို၊ အဆိုဦးပု” ဟုဆိုစမှတ်ပြုရသော ရုပ်သေးအနုပညာရှင်ကြီးနှစ်ဦးသည် တစ်ခေတ်ထဲတွင် စင်ပြိုင် ထင်ရှားကျော် ကြားခဲ့လေသည်။ (ပု၊ ဆရာ-ရှု။)

မြန်မာရုပ်သေးမင်းသမီးကြီး ဦးဖူးညို

ဦးဖူးညိုသည် ရုပ်သေးမင်းသမီးဖြစ်၍၊ မြန်မာဘုရင်သီ ပေါမင်းလက်ထက်မှသည် အင်္ဂလိပ်အစိုးရခေတ်တိုင်အောင် ရုပ်သေးလောကတွင် ရေပန်းစားခဲ့သည်။ တကယ် အမျိုး သမီးစစ်စစ် မင်းသမီးကောင်းကြီးတစ်ဦးကဲ့သို့ အပြောအဆို အငိုတို့တွင် ရှာမှရှားသူတစ်ဦးဖြစ်ပေသည်။ အပြောအဟော ကောင်း၍ စကားပရိယာယ် ကြွယ်ဝလှသော ထိုအနုပညာ ရှင်ကြီးအားထိုခေတ်က ကုန်သည်တို့သည် မိမိကုန်ပစ္စည်း များတွင်ကျယ်စေရန်အတွက်၊ ပွဲ၌ထည့်၍ ကြော်ငြာပေးပါ ရန်တောင်းပန်ကြရသည်။ ဦးဖူးညိုကြော်ငြာပေးလျှင် ကုန် ပစ္စည်းများလည်း ပို၍ တွင်ကျယ်သည်ဟုဆိုသည်။ ယခု ခေတ် ရုပ်ရှင်ရုံများနှင့် ပွဲလမ်းသဘင်များ၌ ကုန်ပစ္စည်းများ ကို ကြော်ငြာသကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သည်။

မောင်ဖူးညိုသည် စစ်ကိုင်းခရိုင် ငဇွန်မြို့နယ်၊ နတ်ကြီး ရွာတွင် ၁၂၂၃ ခုနှစ်တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၇ရက်၊ကြာသ ပတေးနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ မိဘများမှာ ဦးမင်းသာ၊ ဒေါ်မင်းအံ့တို့ ဖြစ်သည်။ မောင်ဖူးညိုငယ်စဉ်ကပင် ဖခင် သေဆုံးသွား၍ မောင်ဖူးညိုတို့ သားအမိတို့မှာ ဆင်းရဲပင် ပန်းစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြရသည်။ နွားကျောင်းယင်း သီးချင်းဆို ကောင်းလှသဖြင့်၊ အရပ်ပွဲများတွင် သီချင်းဆိုသည့်ဖက်က

ပါဝင်ခဲ့ရာ ရုပ်ချောရန်မလို၊ အကကောင်းရန်မလိုသော ရုပ်သေးလောကထဲသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ တကယ့် မိန်းမသားတစ်ဦး၊ တကယ့်မင်းသမီးကောင်း တစ်ယောက် ကဲ့သို့ လေယူလေသိမ်း၊ အရှိုက် အဟဲ၊ အခွဲ၊ အနွဲ့ကောင်း လှသဖြင့် ရုပ်သေးမင်းသမီးအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၊ ရုပ်သေး မင်းသမီး ကိုဖူးညို၏ အမည်သတင်းမှာ မြန်မာပြည် တစ်ခွင်၌ တစ်စတစ်စ ပျံ့နှံ့ကျော်ကြား လာလေသည်။

ကိုဖူးညိုသည် အသက် ၂၄ နှစ်အရွယ်တွင် မိမိ၏ ဇာတိရွာသူ ဦးဆိုး၊ ဒေါ်ဆကာတို့၏ သမီးမခိုနှင့် ထိမ်း မြားလက်ထပ်ခဲ့သည်။ ကိုဖူးညို၏ သဘင်ပညာ စွမ်းရည် သည်လည်း တက်သည်ထက် တက်လာရာ၊ ကိုဖူးညို၏ ရုပ်သေး အဖွဲ့သည် သီပေါ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ အသုံးတော် ခံ မင်္ဂလာစင်တော်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ သီပေါမင်း တရားသည် ကိုဖူးညို အမှုထမ်းအသုံးတော်ခံပုံကို နှစ် သက်အားရတော်မူသဖြင့် မဓုသဒ္ဒရွှေတောင်ကျော်စွာ ဘွဲ့ ဖြင့်မြှင့်တော်မူသည်။ ထိုခေတ်အခါက ဘုရင့်အသုံးတော် ခံ ဖြစ်လာခြင်းကိုထောက်ရှု၍၊ ကိုဖူးညို၏ သဘင်ပညာမှာ နှယ်နှယ်ရရမဟုတ်ကြောင်း သိသာနိုင်သည်။

ကိုဖူးညိုသည် အသက် ၃၀ အရွယ်ရှိအတွေ့အကြုံ များသောအိမ်ထောင်သည် မိန်းမတစ်ယောက်၏ အပြော အဆိုအငိုမျိုးကို သရုပ်သကန်တကယ်ဖော်နိုင်သည်။ ကိုဖူး ညို၏ အိမ်ထောင်မှု၊ လူမှုတို့ကို တွေးတွေးဆဆ စဉ်းစဉ်း စားစားရှေ့နောက်ဆင်ခြင်တိုင်းထွာဝေဖန်ပိုင်းခြား၍ ပြော ဆိုပုံတို့မှာ မှတ်သားနာယူလောက်ပေသည်။ ထိုသို့ စကား ပရိယာယ်ကြွယ်၍ တွေးဆဝေဖန် ပြောဆိုပုံတို့မှာ မှတ် သားဖွယ်ကောင်းလှသဖြင့် အချို့အိမ်ထောင်ရှင် ယောက်ျား တို့သည် မိမိတို့၏ ဇနီးသက်ထားသမီးများကို ကိုဖူးညို၏ ရုပ်သေးအကြည့်ခိုင်းကြသည်ဟု ဆိုကြသည်။

ကိုဖူးညိုသည် လင်ကွဲမယားကွဲဇာတ်များကို ခင်းကျင်း ပြသလေ့ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် သူတစ်ဦးတည်းက အလွမ်း သယ်သွားရသော ဇာတ်မျိုးကို ကပြလေ့ရှိသည်။ စုံနဲ့သာ မြိုင်ရှာပုံတော်ကြီးကို နတ်လမ်းညွှန်များနှင့်တကွ ညဉ့်လုံး ပေါက်ကပြသည်။ ထိုခေတ်က လင်ပျောက်ရှာ၊ ဟေမ ဝန်ဗွေ၊ ဟေဝန်မြိုင် စသည်တို့မှာ လူကြိုက်များလှသော ရှာပုံတော်သီချင်းများဖြစ်ကြသည်။

သီပေါမင်း ပါတော်မူပြီးနောက်တွင် ၁၂၄၉ ခုနှစ်၌ ကိုဖူးညိုက “သီဟာပျံ နန်းဘုံမြင့်မှာလ၊ ညီလာခံဖျန်း လှံတင့်စဉ်က၊ ဆန်းစုံဝေဆင့် ပတ္တမြားပလ္လင်မှာနော်ရှင်၊ စန်းယုဋ္ဌေပွင့် မခြားသွင်ပါ” ဟူ၍ အရှင်သခင် သီပေါ မင်းကို တမ်းတလွမ်းလှည့်တေးကိုဖွဲ့ဆိုလိုက်သောအခါ၊ များစွာသောပရိသတ်တို့မှာ မိမိတို့၏အရှင်သခင် ဘုရင် မင်းကို များစွာလွမ်းဆွတ်တသကြရလေသည်။

အင်္ဂလိပ်အစိုးရခေတ်ရောက်လာပြီးနောက် အတန်ကာ သည့်တိုင်အောင် ရုပ်သေးမင်းသမီးဦးဖူးညိုကို ပွဲကြည့် ပရိသတ်များ စွဲမက်လျက်ပင်ရှိသေးသည်။ အသံသွင်း ဓာတ်စက်များ ခေတ်စားလာသောအခါ မိမိ၏ဇာတ်ထုပ် အချို့ကို အသံသွင်းခဲ့သေးသည်။ နောင်အခါ ဇာတ်သဘင် တို့ကအက၊ အပြများကို အဆန်းတကြယ် ခမ်းခမ်းနား နားတီထွင်လာကြသောအခါ၊ ပွဲကြည့်ပရိသတ်တို့ကလည်း အလှ၊ အပြများကို ပို၍ နှစ်သက်လာကြသဖြင့် တကယ့် သဘင်ပညာခန်းပါသောရုပ်သေးများ ခေတ်တိမ်လာသည်။ သို့တိုင်အောင် ဦးဖူးညို၏ရုပ်သေးကိုကား ရုံပွဲသွင်း၍ ကပြနိုင်သည်အထိ ပွဲကြည့်ပရိသတ်က အားပေး လျက်ရှိ သည်။ တစ်ခါတွင် ရွှေတိဂုံအနောက်ဖက်မုခ်၌ ဂရိတ်ဦးဘိုး စိန်က ရွက်ထည်ရုံကြီးနှင့်ကပြသည်။ ဦးဖူးညို၏ ရုပ် သေးက ဝါးထရီကျူဖျာရုံနှင့် အသုံးတော်ခံသည်။ နာမည် ကြီးဇာတ်နှင့် နာမည်ကျော်ရုပ်သေး အပြိုင်ကပြရာ၊ နှစ်ရုံး လုံးလူများပြည့်လှုံ၍ ရုံဖွင့်ပေးရသည်အထိ ဖြစ်လေသည်။

နွားကျောင်းသားဘဝမှ ဘုရင့်အသုံးတော်ခံ ရုပ်သေး မင်းသမီးအဖြစ်အထိ တက်လှမ်းခဲ့ပြီးလျှင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရ ခေတ်တွင်လည်း အင်္ဂလိပ်အစိုးရ အရာရှိကြီးများ၏ ရွှေတံ ဆိပ်များဖြင့် ဆုချီးမြှင့်ခြင်းအဖုံဖုံခံရသော သဘင်အနု ပညာရှင်ကြီး တစ်ဦးဖြစ်သည့် ရုပ်သေး မင်းသမီး ဦးဖူးညို သည် အသက် ၆၈ နှစ်အရွယ်တွင် ၁၂၉၁ ခုနှစ် ပထမဝါ ဆိုလပြည့်ကျော် ၇ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သွား လေသည်။

ဖေ၊ ဆရာ၊ အချုပ်တန်း(မြန်မာ ၂၀၀-၁၂၅၆)။ ။အချုပ် တန်းဆရာဖေသည် မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင်ထင်ရှားကျော် ကြားလှသောစလေဦးပုညနှင့် ခေတ်ပြိုင်စာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ဦးပုညကဲ့သို့ ပြဇာတ်၊ မေတ္တာစာ၊ ဝတ္ထုပေါင်း ချုပ်စသည့် စာကြီးပေကြီးများကို မပြုစုခဲ့သည့်တိုင်အောင် ဆရာဖေ၏ တေးထပ်၊ လွမ်းချင်း၊ လေးချိုး၊ ဇာတ်ချင်း စသည်တို့သည် အဆင့်အတန်းကောင်းခြင်းကြောင့် လည်း ကောင်း၊ ရှင်းရှင်းနှင့်ဘွင်းဘွင်းစပ်ဆိုတတ်သောသတ္တိ ကြောင့်လည်းကောင်း ယခုတိုင်မြန်မာ့ဂန္ထဝင်တွင် ထင်ပေါ် လျက် ရှိနေကြသေးသည်။ (ပုည၊ ဦး၊ စလေ-ရှု။)

ဆရာဖေ၏ဖွားရာဇာတိသည် အင်းဝမြို့ဟုဆိုကြသည်။ ဆရာကြီးသည် ၁၂၀၀ ပြည့်ဝါခေါင်လဆန်း ၅ရက် စနေ နေ့တွင် မွေးဖွားသည်။အဖဖြစ်သူမှာ ပုဂံမင်း လက်ထက် တော်အခါက အသုံးတော်ခံရာထူးဖြင့်ထမ်းရွက်ရသော ဦး ရောက်ဖြစ်သည်။ အမိဖြစ်သူမှာမထင်ရှား၍ နာမည်မပေါ် ခဲ့ပေ။ သို့သော် သဘင်သည်မျိုးဟုဆိုကြလေသည်။

ရတနာပုံ နေပြည်တော်ကို မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး တည်ထောင်ပြီးနောက်တွင် ၁၂၂၂ခုနှစ်အတွင်း မိဘများနှင့်

www.forever-space.com.mm

အတူ မန္တလေး နေပြည်တော်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာကြသည်။ ယင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့လာပြီးနောက်၊ မြို့ရိုးတောင်ဘက် ကျုံးထိပ်ရှိ မြင်းကုန်းနီးတန်းတွင် နေထိုင်ကြသည်။ မြင်းကုန်းနီးတန်းဆိုသည်မှာ ဘုရင့်တပ်မတော် မြင်းတပ် အတွက် ကုန်းနီးများ တင်သွင်းချုပ်လုပ်ရာ အချုပ်တန်း အရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ အချုပ်တန်းအရပ်တွင် နေထိုင် သဖြင့် အချုပ်တန်းဆရာဖေဟုခေါ်ဝေါ်သည်ဟူ၍လည်း ပြောဆိုသည်။

အချုပ်တန်းဆရာဖေဟုခေါ်ဝေါ်ကြရာ၌ ဝိဝါဒအမျိုးမျိုး ကွဲပြားနေသည်။ အချို့ကဆရာဖေသည် နန်းသုံးအဝတ်အ ထည်များချုပ်လုပ်သည့် အုပ်ချုပ်တော်တန်းတွင် အမှုထမ်း တစ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် အချုပ်တန်းဆရာဖေဟုခေါ်သည်။ အချို့ကမူ ရာဇဝတ်သားတရားစီရင်ချက်မချမီ ချုပ်နှောင် ထားသောအချုပ်တန်းတွင်အမှုထမ်းတစ်ဦးဖြစ်သောကြောင့် အချုပ်တန်းဆရာဖေဟု ခေါ်သည်ဟူ၍လည်းဆိုကြသည်။

သို့သော် ပို၍ခိုင်လုံသောအကြောင်းတစ်ရပ်ရှိသေးသည်။ ဆရာဖေသည် အင်္ဂလိပ်များ အထက်မြန်မာပြည်အား မျက်စောင်းထိုးနေသည်ကို သိမြင်သူဖြစ်၍၊ ငယ်စဉ်ကပင် အင်္ဂလိပ်များကို မျက်မှန်းကျိုးခဲ့သည်။ ရန်ကုန်က အင်္ဂလိပ်အ ရေးပိုင်ကာနယ်ဖိုက်သည် နေပြည်တော်လာစဉ်က ရွှေထီး ဆောင်းသည်ကို မကျေနပ်ခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၁၂၃၆ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်အား ဘုန်းမတန်ဘဲနှင့် ထီးဖြူ နှစ်ချက်မိုး၍ စက်ပူနှင့်ကပ္ပလီကျွန်းတွင် တိုင်းခမ်း လှည့် လည်သောကြောင့် ဓားထိုးခံရသည်။ ထီးဖြူ လေးချက် မိုးလျှင် ခွေးသေပင်သေရဦးမည် စသဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ပါသော - “ထီးဖြူရုံပြာသာဒ်နှင့်၊ မအပ်သည့်အရာ။ . . . . .” ဟူသောတေးထပ်ကိုရေးစပ်သည်။ ထိုအခါ မန္တလေးမြို့ရှိ အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ် တွဲဖက်ရုံးက မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ အရေးယူအပြစ်ပေးရန် တိုင်တန်းလျှောက်ထားသည်။ မင်း တုန်း င်းတရားကြီးသည် မဟာမိတ်တို့အင်္ဂါနှင့်အညီ အင်္ဂလိပ်မင်းတို့ နားကြားကောင်းရုံမျှ၊ လွှတ်တော်က ဆရာဖေ အားအရေးယူအပြစ်ပေးစေသည်။

ဆရာဖေသည် လွှတ်တော်၏အပြစ်ပေးချက်အရအချုပ် ချထားခြင်းခံရသော်လည်း၊ ဖွားဖက်ကျော်တန်းတွင် ချုပ် ထားခြင်းဖြစ်၍ အလုပ်ကြမ်းမလုပ်ရဘဲ၊ အေးအေး လူလူ အကျယ်ချုပ်သဘောမျိုးမျှသာဖြစ်သည်။ သို့တစေ ဆရာ ဖေသည် မိမိအား အချုပ် ချထားခြင်းကို မကျေနပ်ချေ။ ထို့ကြောင့် - “ သမုတိအတွက်၊ ငဝင်ကဒဏ်ခံ။ ” အစချီ သောတေးထပ်ကိုရေးစပ်၍ ရွှေတိုက်ဝန်မင်းမှတစ်ဆင့်၊ မင်း တရားကြီးနားတော်ကြား လျှောက်ထားသည်။ ယင်းတေး ထပ်တွင် ဆရာဖေ၏အတ္ထုပ္ပတ္တိတစ်စိတ်တစ်ဒေသပါ ဝင်သည်။ တေးထပ်အဓိပ္ပာယ်မှာ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်သည်

လောကသမုတိမင်းတို့သာ သုံးစွဲအပ်သောထီးဖြူအမိုးခံ၍၊ ဘုန်းပိသည့်အကြောင်းရေးမိသဖြင့်၊ မိမိဒဏ်ခံရသည်။ မိမိသည် မြင်ကွန်းမင်းသားအရေးတော်ပုံတွင် သက်စွန့် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပုံကို မိမိသခင်မက္ခရာမင်းသား သိပါ သည်။ ပတိမ်းမင်းသားအရေးတွင် ပလိပ်ကြောင်း ချီတက် ၍ ရှမ်းပြည်အောင်ပန်းအထိ အမှုတော်ကိုထမ်းရွက်ခဲ့ သည်။ မင်းတရားကြီး ‘ဂုန်ဆံတော်ရှင်အား ထီးတော် တင်ပွဲပြုလုပ်ရာ၌လည်း ဇာတ်သဘင်အဖွဲ့ကြီးကို ဦးစီး၍ အမှုတော်ထမ်းခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အရှင်သစ္စာတော်ကို စောင့် သိ၍ကျိုးနွံစွာ အမှုတော်ထမ်းခဲ့ သူ၏ ဆုလာဘ်မှာ ထိတ်တုံးခတ်ခံရခြင်းသာ ဖြစ်တော့သည်ဟူ၍တည်း။

ထိုတေးထပ်ကြောင့် ရွှေတိုက်ဝန်မင်းက ဆရာဖေအား အချုပ်မှ နုတ်မ၍ ချမ်းသာပေးလိုက်သည်။ အချုပ်မှလွတ် ရအောင်သတ္တိရှိရှိ၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်ရာ ရေးဆက်သော တေး ထပ်သည် ရုပ်ခြည်း ပြန်နဲ့သွားသည်။ အချုပ်ကျနေရာမှ တေးထပ်တစ်ပုဒ်ဖြင့် ချမ်းသာရာရသွားသဖြင့် ‘အချုပ်တန်း မှချမ်းသာရသောဆရာဖေ’ဟုခေါ်ဝေါ်ကြရာမှ ‘အချုပ် တန်းဆရာဖေ’ဖြစ်လာသည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ ယင်း သို့တေးထပ်ကြောင့် အချုပ်မှလွတ်မြောက်ချမ်းသာရာရ ကြောင်းကိုလည်း ဆရာဖေ၏တေးထပ်တစ်ပုဒ်တွင် ဖော်ပြ ထားလေသည်။ ဆရာဖေသည် ယုဇနဝတ်မှုမင်းသမီးဝတ္ထု ကို ရေးမိ၍ ရိုမ်းမကားသို့လည်း အပို့ခံရဘူးလေသည်။

ဆရာဖေသည် မိခင်၏ မျိုးရိုးဖက်ကို နှယ်သည်ဖြစ်၍၊ ငယ်စဉ်ကပင် သဘင် ပညာကို ဝါသနာပါသည်။ သဘင် ပညာသည်များနှင့် ရင်းနှီးစွာဆက်ဆံ၍ တေးထပ်၊ လေး ချိုး၊ လွမ်းချင်းစသည်များ၊ သဘင်နှင့် ဆိုင်သော ဆိုင်းဆင့် ပတ်တိုက်၊ ငိုချင်းစသည်များကို ရေးစပ်ပေးလေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် သဘင်သည်များက သူ့အား ‘ဆရာ’ အမည် တပ်ကာ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော တေးထပ်အဓိပ္ပာယ်အရ၊ ထိုစဉ်က ကုလား ဖြူပိုင်ဖြစ်သော ရန်ကုန်မြို့တွင် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး ထီးတော်တင်သည့်ပွဲတော် (၁၂၃၃ ခုနှစ်)အတွက် ဇာတ် အဖွဲ့ကိုအုပ်စိုးခဲ့လေသည်။

မက္ခရာမင်းသားသည် အငြိမ့်ဇာတ်ပွဲများကို ဝါသနာ ပါသည်အလျောက် ဆရာဖေနှင့် ဆက်သွယ်မိရာ၊ ၁၂၂၆ ခုနှစ်ခန့်မှစ၍ ဆရာဖေသည် မက္ခရာမင်းသားထံတွင် အမှု တော်ထမ်းခဲ့သည်။ တစ်ခါသော် တပယ်မင်းသားသည် ဦးပုညအား စာတစ်ပုဒ်ရေးခိုင်း၍ မရသည်နှင့် ဆရာဖေ အားမြှောက်စားလေသည်။ ဦးပုည အသရေညှိုးအောင် စာများချိုးစေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့်

- “စလေဥာဏ်တောပါးစပ်၊ . . .’အစရှိသော တေးထပ် များရေးစပ်စာချိုးခဲ့ရာ၊ ဦးပုညကလည်း အညံ့မခံဘဲ။

“ခါးတောင်းကျိုက် ပိတုန်း ပိတ်ကယ်နှင့်၊ ကျုံးထိပ်က ဇဖေ။ ကုန်းပြိတ္တာ တစ္ဆေလို၊ အသရေဟိတ်နွမ်း။ . . .”

စသည်ဖြင့်ပြန်လှန်စာချိုးခဲ့သည်။ ဆရာဖေသည် အသားမဲ၍ လက်ပြင် ကုန်းပြီးလျှင်၊ ပုပျပ်ပျပ် ဖြစ်လေသည်။

ယင်းသို့ဖြင့် ဆရာဖေနှင့် ဦးပုညသည် တဦးနှင့်တဦး အညှိမခဲဘဲ အပြန်အလှန် စာချိုးခဲ့ကြသည်။

ဆရာဖေသည် စာပေ အရေးအသားဖြင့် လည်းကောင်း၊ မြင်ကွန်းမင်းအရေးတော်ပုံ၊ ပတိမ်မင်းသား၏ ပုန်ကန်မှု တို့တွင် သက်စွန့်ကြီးပမ်း အမှုထမ်း၍သော် လည်းကောင်း၊ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး သိတော်မူအောင်လျှောက်ထား ပေးမည့်သူမရှိပေ။ ဆရာဖေသည် မိမိ၏ စွန့်စားထမ်းရွက် မှုများကို မင်းတရားကြီးသိစေလိုသည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်မှ လွတ်မြောက်ပြီးနောက်တွင် -

‘တွင်းသေရာညွှန်က၊ နတ်မရွတ်တန်းမှာ။ အချုပ်ကချမ်း သာသည်။ . . .’ အစချီသော တေးထပ်ကို ရေးစပ်၍၊ ရွှေတိုက်ဝန်မင်းလက်သို့ ရောက်စေသည်။ ရွှေတိုက်ဝန် မင်းသည် ဆရာဖေ၏သတ္တိနှင့် ဘွင်းဘွင်းရေးတတ်သော စိတ်ကို သဘောကျသဖြင့် ဆရာဖေ၏ အမှုထမ်းခဲ့ပုံများကို မင်းတရားကြီးအား လျှောက်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် မင်း တရားကြီးက ဆရာဖေအား လေသာဆောင်တွင် အဆောင် တော်မြဲအဖြစ် အမှုထမ်းစေသည်။

မင်းတုန်းမင်းတရားနတ်ရွာစံပြီးနောက်၊ သီပေါမင်း လက်ထက်တွင် ဆရာဖေသည် မင်းမှုထမ်းအဖြစ် ဆက် လက်၍ထမ်းရွက်သည်ဟုဆိုကြသည်။ မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံး ဗြိတိသျှလက်အောက်သို့ ရောက်ပြီးနောက်တွင် ဝန်ကြီးမှူး ကြီးတို့ သူ့အမှား၊ အမှား တစ်ဦးကိုတစ်ဦးလွှဲချ၍ အပြစ် တင်ကြရာ၊ ဆရာဖေက အမှားတော်ပုံ လေးချိုးတစ် စောင်ကို ရေးစပ်ခဲ့လေသည်။

အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းပိုက်ပြီး နောက်တွင် အရပ်ရပ်၌ ပုန်ကန်ထကြွမှုများကို နှိမ်နင်းပုံ၊ အုပ်ချုပ်ပုံတို့ကို ဆရာဖေ စက်ဆုပ်သည်။ ဆရာဖေနေ ထိုင်သော မြင်းကုန်းနီးထန်းကို တစ်နေ့တွင် မီးလောင်ရာ၊ သူ့အိမ်မီးထဲပါသွားသည်။ အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင်က သွပ်မိုးအိမ် မဆောက်နိုင်လျှင် နေရာဟောင်းတွင် အိမ်ပြန်မဆောက် ရဟုအမိန့်ထုတ်သည်။ ယင်းသို့ချုပ်ချယ်မှုကို ဆရာဖေ သည် အလွန်အသည်းနာသွားသည်။ မတတ်နိုင်၍သာ တတ်နိုင်လျှင် မိမိအိမ်ကို သွပ်မိုးမဆိုထားဘိ၊ နတ်ဘုံ နတ်နန်းကဲ့သို့ ဆောက်မည်ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ပါသော “နတ်ဘုံတောင် နှစ်မြို့ခဲ့၊ မဖြစ်လို့ကံတည်။ . .” အစချီ သည့်တေးထပ်ကို ရေးစပ်ခဲ့သည်။

ဆရာဖေသည် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ဓားထိုးခံရသောကိစ္စ တွင် ‘ခွေးသေသေရမည်ဟု’ တေးထပ်ရေးစပ်ခဲ့သဖြင့် အင်္ဂ

လိပ်က သူ့အပေါ်အပြိုးထားခဲ့သည်။ ထိုကြောင့် ဆရာ ဖေအားတစ်နေ့တစ်နေ့တွင် ဖမ်းဆီးလိမ့်မည်ဟု သတင်း ထွက်လာသည်။ ပင်ကိုယ်ကပင် ဆရာဖေသည် ကုလားဖြူ တို့အား ကြည့်မရသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် မြန်မာအချို့ စည်းကမ်းပျက်ကာ၊ ကုလားဖြူတို့အား ခယနေသည်ကို လည်း မျက်မှန်းကျိုးသည်။ ယင်းသို့သော မြန်မာတို့အစား သူရှက်လည်း ရှက်သည်။ အရိုးလည်း နာလှသည်။ ယင်းသို့ကြောင့် -

“ မြန်မာတွေစည်းကမ်းဖောက်၊ ထီးနန်းပျောက်ဖြစ်ပြီ။ . . . တွေးမိတိုင်းအရိုးနာသည်၊ အမျိုးပါဆဲချင်ပေါ့ လေး။ ” ဟူ၍ သူ့စိတ်ထဲ၌ကြိတ်မနိုင်ခဲမရဖြစ်သမျှကို အဆိုပါ တေးထပ်ဖြင့် ဖွင့်ထုတ်ပြသည်။ ထို့နောက် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ကျွန်ဘဝဖြင့်မနေလိုဟုဆိုကာ၊ သားမယားဆွေမျိုးသား ချင်းတို့က တားမြစ်သော်လည်း မနာယူဘဲ ရှမ်းပြည်ဖက်သို့ ထွက်သွားသည်။ ရှမ်းပြည်တွင် သုံးဆယ် ဖော်ဘွားကြီးက ကောင်းစွာပြုစုထားသည်။ သို့ဖြင့် ရှမ်းပြည်တွင်ပင် အနိစ္စ ရောက်သည်အထိ နေထိုင်ခဲ့သည်။ ၁၂၅၆ခု တန် နူးလတွင် ရှမ်းပြည်မိုင်းပွန်မြို့၌ ကွယ်လွန်သည်ဟုသိ ရပေသည်။

ဆရာဖေသည် အင်းဝမြို့သူဒေါ်ပုံဆိုသူ အမျိုးသမီး တစ်ဦးနှင့်အကြောင်းပါ၍၊ သားသမီးလေးယောက် ထွန်း ကားရာ သားကြီးဦးလှ၊ သမီးများ ဒေါ်နွဲ့၊ ဒေါ်သွဲ့၊ ဒေါ် သက်တို့ဖြစ်သည်။ ဆရာဖေ ရှမ်းပြည်တက်သွားပြီးနောက် တွင် ဇနီးသားသမီးများသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးစွာ မန္တလေး ၌ပင် ကျန်နေခဲ့ကြသည်။ သားသမီးများသည် အဖဖြစ် သူ၏ ကဗျာပညာကို အမွေအနှစ်မရလိုက်ကြ၍ လက်လုပ် လက်စားအဖြစ်ဖြင့် အသက်မွေးနေထိုင်ကြရသည်။

ဆရာဖေ သီကုံးဖွဲ့နွဲ့လေ့ရှိသောကဗျာသည် များ သောအားဖြင့် တေးထပ်များဖြစ်ကြသည်။ သဖြန်၊ လေးချိုး၊ ရတု၊ ရကန်၊ အဲ၊ အဏ်တို့ကို စပ်ဆိုသော်လည်း တေးထပ် နှင့် နှိုင်းစာလျှင် နည်းပါးလှစွာ တွေ့ရသည်။ ဆရာဖေ၏ တေးထပ်များသည် ကောင်းမွန်လှသဖြင့် ဆရာကြီးအား တေးထပ်ဝိဇ္ဇာဟုပင် ခေါ်ထိုက်ပေသည်။ ဦးပုညနှင့် ဆရာဖေသည် ခေတ်ပြိုင်စာဆိုများဖြစ်ကြောင်း ဆိုခဲ့သည်။ နှစ်ဦးကို နှိုင်းယှဉ်ရလျှင်၊ စာပေအရေးအသား၌ ဦးပုညက သိသိသာသာပင် ဆရာဖေထက်သာကြောင်း ငြင်းဆိုဖွယ် ရာမရှိပေ။ သို့သော် မျိုးချစ်စိတ်၊ ဇာတိသွေးဇာတိမာန်ရှိပုံ၊ သတ္တိစွမ်းရည်နှင့်စွန့်စားဆောင်ရွက်တတ်ပုံ၊ မိမိအရှင် သခင်အား သစ္စာရှိပုံတို့၌ကား ဆရာဖေက ဦးပုညထက် သာသည်ဟု ဆိုရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဖေအိသွန်နတ်။ ။ဖေအိသွန်နတ်သည် ဂရိထုံးဟောင်းပုံ ပြင်ကျမ်းအလိုအားဖြင့်၊ ဟီလီယော့ (အပေါ်လို)ခေါ် နေ နတ်မင်း၏သားတော်ဖြစ်သည်။ တစ်နေ့သောအခါ ဖေအိ

သွန်နတ်သားသည် အဖနေနတ်မင်းထံ၌ နေရထားကို တစ်နေ့တာမျှ မောင်းနှင်ရန်ဆုကိုတောင်း၏။ နေနတ်မင်းလည်း ထိုဆုကို မတောင်းရန်သားတော်အား အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် နားချသော်လည်း မရသောကြောင့်၊ နောက်ဆုံး၌ နေရထားကိုမောင်းနှင်ခွင့်ပေးလိုက်ရလေသည်။ ဖေအိသွန်သည် နေရထားကိုဆွဲသောမြင်းတို့ကိုမမောင်းတတ်သဖြင့်၊ နေမင်းသည်အထက်ကောင်းကင်သို့တက်ချည်၊ မြေပြင်နှင့်အနီးသို့ ဆင်းချည်ဖြစ်လာ၏။ မြေနှင့်ဝေးသောအခါ၊ ကမ္ဘာ၌အအေးဓာတ်လွန်ကဲ၍ဆီးနှင်းများကျပြီးလျှင်၊ မြေနှင့်နီးသောအခါ၊ တောတောင်ရေမြေတို့ လောင်ကျွမ်းခြောက်သွေ့ကျကုန်၏။ ဤကဲ့သို့ ကမ္ဘာတစ်ခုလုံးပျက်စီးမည့်အန္တရာယ်ကိုမြင်လတ်သော်၊ ဇနတ်မင်းသည် မနေပိုင်သဖြင့်၊ ဖေအိသွန်ကိုမိုးကြိုးစက်ဖြင့်ခွင်းလေ၏။ ဖေအိသွန်နတ်မင်းသားလည်းနေရထားထက်မှကျ၍ သေဆုံးလေသည်။ (ဂရိနတ်များ-ရှု။)

ဖယ်ယာဆာအာသာ။ ။ရန်ကုန်မြို့ရှိ ပန်းဆိုးတန်းလမ်းကို အင်္ဂလိပ်အမည်ဖယ်ယာလမ်းဟူ၍ ဗြိတိသျှ အစိုးရခေတ်က ခေါ်ဆိုသုံးစွဲလျက်ရှိသည်မှာ ဆာအာသာဖယ်ယာကို အစွဲပြု၍ မှည့်ခေါ်သောအမည်ဖြစ်သည်။ ဆာအာသာဖယ်ယာကား အောက်မြန်မာပြည်ပဲခူးတိုင်းကို အင်္ဂလိပ်များ တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်နောက်၊ ၁၈၅၂ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ပဲခူးတိုင်း၏ ပထမဆုံးဝန်ရှင်တော် မင်းကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။

ဖယ်ယာအမည်အပြည့်အစုံမှာ အာသာပါမိဖယ်ယာ ဖြစ်သည်။ ဖယ်ယာသည် ၁၈၅၂ခုနှစ်တွင် ပဲခူးတိုင်း ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ်စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့စဉ်က အသက် ၄၀ မျှရှိပြီဖြစ်သည်။ ဖခင်မှာအိုင်ရစ်လူမျိုး ရစ်ချတ်ဖယ်ယာဆိုသူဖြစ်၍၊ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီတွင် အမှု ထမ်းဆောင်ခဲ့ဘူး၏။ မိခင်မှာကား ပုံနှိပ်တိုက်ပိုင်ရှင် တစ်ဦး၏သမီး မာယာရီယာရစ်ချ်ဝေး ဆိုသူဖြစ်လေသည်။

ငယ်ရွယ်စဉ်က ဖယ်ယာသည် အင်္ဂလန်ပြည်ရှေ့ပရိတ်ယာကောင်တီ၊ ရှုရူးစပယ်ရီမြို့ရှိ ရှုရူးစပယ်ရီကျောင်း၌ ပညာသင်ခဲ့၍ အသက် ၁၆နှစ်အရွယ်တွင် ဘင်္ဂလားတပ်မတော်သို့ဝင်ရောက်ကာစစ်မှုထမ်းသည်။ သို့သော် ဖယ်ယာသည် စစ်မှုရေးရာထက်အုပ်ချုပ်မှုရေးရာဖက်တွင် ပိုမို၍ စိတ်ဝင်စားသူဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့်လည်း မော်လမြိုင်မြို့တွင် အမှုထမ်းရွက်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၈၃၇ခုနှစ် ရခိုင်တိုင်း ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဖြစ်သူ (ထိုစဉ်ကကက်ပတိန်) အာခီဗော်မိုဂဲ၏ အထက်တန်းလက်ထောက်အဖြစ်ပြောင်းရွှေ့ခန့်အပ်ခြင်းခံရ၏။ ယင်းသို့ရခိုင်တိုင်းတွင် အမှုထမ်းရွက်နေသည့်ကာလအတွင်း သံတွဲခရိုင်တွင် ထကြွသောင်းကျန်းလျက်ရှိသောစားပြဘေးရန်များကိုနှိမ်နင်းခဲ့သဖြင့်၊ ဖယ်ယာ

ဆာ အာသာ ဖယ်ယာ

သည် အမည်ကျော်ကြားလာလေသည်။ ထို့နောက် မော်လမြိုင်မြို့သို့ တစ်ဖန်ပြောင်းရွှေ့အမှုထမ်းရွက်ခဲ့၏။ အိန္ဒိယပြည်တွင် ဖြစ်ပွားသော ပထမ ဆစ်စစ်ပွဲ (၁၈၆၄ ခုနှစ်) တွင်လည်း ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ဘူး၏။ ၁၈၄၈ ခုနှစ်တွင်ကား ဖယ်ယာသည် မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ရောက်၍၊ ရခိုင်တိုင်း ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီး ဖြစ်လာသည်။

အစိုးရမှတ်တမ်းများတွင် ဖယ်ယာသည် အမှုထမ်းရွက်ရာတွင်လုံ့လဝီရိယရှိပုံ၊ ဇွဲနဘဲကြီးပုံတို့ကိုမကြာခဏဖော်ပြထားသည်ကလွဲ၍ ဖယ်ယာ၏အကြောင်းကို ကျွန်ုပ်တို့ ထိုမျှလောက်သာသိရ၏။ ဖယ်ယာသည်ကိုယ်ကျိုးငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသောသူလည်းဖြစ်၏။ စာပေဝါသနာထုံ၍ သုတေသနလုပ်ငန်းကိုလည်း လိုက်စား၏။ အချိန်အားရသည့်အခါတိုင်း သူသည် အင်ဒိုချိုင်းနားရှိလူမျိုးများ၏ ဝေါဟာရဗေဒ၊ ဝံသဗေဒနှင့်ရာဇဝင်သမိုင်းတို့ကို ဆည်းပူးလေ့လာခဲ့သေး၏။ ဖယ်ယာရေးသားပြုစုခဲ့သော “မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း”သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏အကြောင်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်ပထမဆုံးအကြိမ် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သော ရာဇဝင်ကျမ်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် အုပ်ချုပ်ရေးဖက်၌လည်းကောင်း၊ ရာဇဝင်ရေးရာဖက်၌လည်းကောင်း၊ စာပေရေးရာဖက်၌လည်းကောင်း လူရည်ချွန်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဖယ်ယာ၏အရည်အချင်းကို အိန္ဒိယနိုင်ငံဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒါလဟိုဇီတစ်ဦးတည်းသာလျှင် တိကျစွာသိရှိခဲ့၏။ ယင်းသို့သိရှိသည့်အလျောက်လည်း ဒါလဟိုဇီသည် ချီးမြှင့်မြှောက်

အပ်သူကို ချီးမြှောက်သောသဘောဖြင့် သူထက်မူထမ်း သက်ရင့်သူ အာခီဗောဗိုဂဲကိုကျော်လွန်၍ ဖယ်ယာအား ၁၈၅၂ ခုနှစ်တွင် ပဲခူးတိုင်းဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် တိုးမြှင့်ခန့်ထားလိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ (ဒါလဟိုဇီ လော့-ရှူ။)

ထိုနောက်ဖယ်ယာသည် မြန်မာမင်းနှင့်ကူးလူးဆက်ဆံ ရေးတွင် ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ရန်အတွက်လည်း အိန္ဒိယဘုရင် ခံချုပ်လော့ဒါလဟိုဇီ၏ ရွေးချယ် နှ့်အပ်ခြင်းကို ခံရ၏။ ၁၈၅၃ ခုနှစ် မတ်လကုန်တွင် ပဲခူးတိုင်းကို ပြန်လည်ပေး အပ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မင်းတုန်းမင်းစေလွှတ်အပ်သော မကွေးမင်းကြီးခေါင်းဆောင်သည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် အင်္ဂလိပ်အာဏာပိုင်များနှင့်လာရောက် စေ့စပ် ပြောဆိုသည်။(မင်းတုန်းမင်း-ရှူ။) ထိုအရေးကိစ္စတွင် လည်းလော့ဒါလဟိုဇီ၏ အမိန့်အရ အင်္ဂလိပ်အာဏာပိုင် များဖက်မှ ဖယ်ယာကပင် ဆွေးနွေးပြောဆိုရသည်။ ယင်း ကိစ္စနှင့်ပင်ဒလဝန် ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာချစ်ကြည်ရေး ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် ဇင်နိုးဗီးယား ပင်လယ်ကူး သင်္ဘောဖြင့် ကာလကတ္တားမြို့ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒါ လဟိုဇီထံသွားရောက်တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးရာတွင်လည်း ဖယ်ယာကပင်ကြီးမှူး၍လိုက်ပါပို့ဆောင်ရသည်။ ၁၈၅၅ ခုနှစ်တွင် အတို့အပြန်သဘောဖြင့် ဖယ်ယာခေါင်းဆောင် သော အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် အမရပူရ နေပြည်တော်သို့ သွားရောက်ခဲ့လေသည်။

၁၈၆၂ ခုနှစ်၌ အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် သိမ်းပိုက်ထား သောရခိုင်တိုင်းနှင့်တနင်္သာရီတိုင်းတို့ကို ပဲခူးတိုင်းနှင့် တ လုံးတစည်းတည်း ပူးပေါင်းလိုက်သောအခါ ဖယ်ယာသည် ထိုတိုင်းကြီးသုံးတိုင်း၏ ပထမဆုံးသော မဟာဝန်ရှင်တော် မင်းကြီးဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဖြစ်လာပြီးသည့်နောက်တွင် ဖယ်ယာသည် မင်းတုန်းမင်းစံ မြန်းရာမန္တလေးမြို့သို့ ၁၈၆၂ ခုနှစ်နှင့် ၁၈၆၆ ခုနှစ်တို့ တွင် နှစ်ခေါက်မျှ သွားရောက်ခဲ့၏။ သွားရောက်သည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာကား အင်္ဂလိပ်မြန်မာကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရန်နှင့် ဗန်းမော်မှဖြတ်၍ တရုတ်ပြည် အနောက်တောင်ပိုင်း ယူနန်နန်နယ်နှင့် ကုန်စည်ကူးသန်းရန်ဖြစ်သည်။ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် သွား ရောက်ခဲ့စဉ်ကဖယ်ယာသည် မင်းတုန်းမင်းနှင့် ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုရန် စေ့စပ်ဆွေး နွေးရာ မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။ ၁၈၆၇ ခုနှစ်တွင် ဖယ်ယာသည် ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံတွင် အမှုထမ်းဆောင်ရာမှ အနား ယူသွားလေသည်။ သူ၏နေရာကို ကာနယ်ဘဲလဗတ် ဖိုက်က ဆက်လက်ခံယူသည်။ (ဖိုက် ဆာအဲလ ဗတ်- ရှူ။)

ဆာအာသာဖယ်ယာသည် ရာထူးမှ အနားယူ၍ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၌နေထိုင်စဉ် ၁၈၈၁ခုနှစ်၌ တော်ဝင်အနု ပညာအသင်းတွင် မိမိသုတေသနပြုလုပ်ခဲ့သော အချက် တို့ကို ဖတ်ကြားအစီရင်ခံခဲ့သည်။ ဆာအာသာဖယ်ယာ ကွယ်လွန်သော ခုနှစ်ကိုမူကား မသိရှိကြချေ။

ဖဲ(စက္ကူ)။ ။ ဖဲဟူသည်မှာ ဂဏန်းနှင့်အမှတ်အသားရေး ထားသည့် ပေါ့ပါးသောစက္ကူကြပ်ပြားခပ်လျားလျားကို ခေါ်သည်။ ရှေးခေတ်ဖဲချပ်သည် ' X၄' အထိကြီးသော် လည်း၊ ယခုခေတ် ဖဲချပ်များမှာမူ ၃'၂" X ၂ ၂/၄" မှ ၃ ၂/၂" X ၂ ၂/၂" ခန့်သာ ရှိသည်။ ယင်းကို ကစားရာ၌ လည်းကောင်း၊ မျက်လှည့်ပြရာ၌လည်းကောင်း၊ ရှေ့ဖြစ် နောက်ဖြစ်ဟောရာ၌လည်းကောင်းသုံးသည်။ ဖဲဖြင့် ကစားနည်းမျိုးပေါင်းများစွာရှိသည်။ အချို့ဖဲကစားနည်းတွင် လူအကန့်အသတ်နှင့် ကစားရသည်။

ဖဲသည် ခရစ်နှစ် ၈၀၀ ပြည့်ခန့်ကစ၍၊ ဟိန္ဒူစတန် (အိန္ဒိယနိုင်ငံ)တွင် စတင်ပေါ်ပေါက်သည်ဟု ဆိုသည်။ အချို့ကလည်း ၉၆၉ ခုနှစ်အလျင်ကပင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု အထောက်အထားပြကြသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ဖဲသည် အရှေ့နိုင်ငံများတွင် စတင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့၍၊ အနောက်နိုင်ငံများသို့ ပြန့်ပွားသွားသည် ဟူသောအချက်ကိုမူ မည်သူမျှ မငြင်းချေ။ ၁၁ ရာစုနှစ်ဦးမှ ၁၃ ရာစုနှစ်စ အထိဖြစ်ပွားသော ကရူးဆိတ်စစ်ပွဲများတွင် အာရေဗျ၊ အာရှမိုင်းနားစသည့် အရှေ့ပိုင်းဒေသ များမှ ပြန်လာကြသော စစ်သည်တော်များသည် ဖဲကစားခြင်း အလေ့ကို ဥရောပတိုက်သို့ယူဆောင်ခဲ့ရာမှ အနောက်နိုင်ငံ များသို့ပြန့်ပွားသွားသည်ဟု အချို့ကယူဆ၍ အချို့ကမူ အာဖရိကမြောက်ပိုင်းဒေသများမှ ဆာရဆင်နှင့် မူးဝါး လူမျိုးတို့နှင့် ကုန်အရောင်းအဝယ် ဆက်ဆံရာမှ ဖဲကစား ခြင်းအတတ်သည် ဥရောပတိုက်သို့ ရောက်လာသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ၁၂၇၉ ခုနှစ်တွင် အီတလီ၌ ဖဲကစား ခြင်းအလေ့ ရောက်ရှိပြီဖြစ်ကြောင်း အထောက် အထားအခိုင်အမာ တွေ့ရသည်။ အီတလီသို့ရောက်ပြီး နောက်မှ၊ ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်နှင့် စပိန်နိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိဟန်တူသည်။

ယခုခေတ်သုံးဖဲချပ်များတွင်တွေ့ရှိရသော ဖဲပွင့်အမှတ် အသားများမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် ထွင်လိုက်သောဖဲပွင့်များ ဖြစ်သည်။ ရှေးအီတာလျံဖဲချပ်များတွင် မင်းမျိုး၊ ဆင်းရဲ သားမျိုး၊ ဘုန်းကြီး ရဟန်းနှင့်အရပ်သားဟူ၍ အမျိုးလေး ပါး ခွဲခြားကာ၊ ဖဲပွင့်အစုံ လေးစုံရှိလေသည်။ ရှေးဂျာမန်နှင့် ဆွစ်ဗဲချပ်များမှာမူ၊ နှလုံးပုံ၊ခေါင်းလောင်းပုံ၊ သစ်ရွက်ပုံနှင့် ဝက်သစ်ချသီးပုံများဖြင့် မှတ်သားထားကြသည်။ အီတလီ၊

စပ်နီနှင့်ပေါ်တူဂယ်နိုင်ငံများတွင် ရှေးအခါက ဖဲချပ်များကို ခွက်၊ ကြေးငွေပြား၊ ဓားရှည်နှင့်တင်းပုတ်များဖြင့် အမှတ် အသားများပြုလုပ်ထားသည်။ ယခုခေတ်သုံး ဖဲပွင့်များမှာမူ ညှင်း၊ ဖူး၊ ဗိန့်နှင့်ဒေါင့်ဟူ၍ မြန်မာအခေါ်ဖြင့် လေးမျိုး ဖြစ်သည်။ ညှင်းနှင့် ဗိန့်တို့သည် အနက်ရောင်အပွင့်များ ဖြစ်၍၊ ဖူးနှင့်ဒေါင့်တို့သည် အနီရောင်အပွင့်များ ဖြစ်သည်။

ဖဲတစ်ဖုံလျှင် ဖဲချပ် ၅၂ချပ်ပါဝင်၍၊ ဖဲပွင့်များကို လေး စုံခွဲထားရာ၊ တစ်ဖုံလျှင် ၁၃ချပ်ပါရှိလေသည်။ တစ်မှ တစ်ဆယ်အထိ ဖဲချပ်ဆယ်ချပ်အပြင်၊ မြန်မာအခေါ်ကု လားဖဲသုံးချပ်စီပါသည်။ ထို့သို့ကုလားဖဲဟု မြန်မာတို့ က ခေါ်ဝေါ်သည်မှာ ရှင်ဘုရင်(ကင်းဖဲ)၊ မိဖုရား (ကွင်းဖဲ)နှင့် လက်ပါးစေ(ဂျက်ဖဲ) အရပ်များမှာ သတ္တ မဟင်နရီဘုရင်နှင့် အဋ္ဌမ ဟင်နရီဘုရင်တို့လက်ထက် နန်းတွင်း အဝတ်အစားမျိုး ဖြစ်သည်။ ရှေးအခါက ယင်းကုလားဖဲချပ်များကို ကင်း၊ နိုက်နှင့်ဂျက်ဟု ၃မျိုးထားသည်။ အီတာလျံတို့သည် နိုက်နေရာ၌ ကွင်း ဖဲချပ်ကို အစားထိုးလိုက်ရာမှအစ ယခုခေတ် ဖဲထုပ်များ တွင် ရှင်ဘုရင်ပုံပါသော ကင်းဖဲချပ်၊ မိဖုရားပုံပါသော ကွင်းဖဲချပ်နှင့် လက်ပါးစေပုံပါသော ဂျက်ဖဲချပ်များ ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ပိုကာခေါ် ဖဲကစားနည်းကို ကစား သည့်အခါ၌မူ၊ ဂျိုကာခေါ် အလိုရှိသလို တန်ဘိုးထား နိုင်သည့် ဖဲချပ်အပိုတစ်ချပ်ထည့်၍၊ ကစားလေ့ရှိသည်။ အေခေါ်တစ်ဖဲမှာ ကစားနည်းကို လိုက်၍၊ တစ်ခါတစ်ရံ တန်ဖိုးအများဆုံး ဖြစ်တတ်သည်။

ရှေးအခါက ဖဲချပ်များကို လက်ဖြင့်ရေးရသဖြင့်၊ ဖဲတစ်ဖုံလျှင် အဖိုးအလွန်တန်သည်။ သို့သော် ခဲစာလုံး ဖြင့် ပုံနှိပ်ခြင်း အတတ် မပေါ်မီကပင်၊ ၁၄၂၀ ပြည့်နှစ် နှင့် ၁၄၃၀ ပြည့်နှစ်များအကြားတွင်၊ ဘလောက် ပုံနှိပ်အတတ်ကို ဖဲချပ်များထုတ်လုပ်ရာတွင် စတင် အသုံးပြုခဲ့ရာမှ ဈေးသက်သာလာခဲ့လေသည်။

ဖဲလစပါးကျောက် ။ ဖဲလစပါးကျောက်များကို သဘာဝအလျောက် အနံ့အပြားတွေ့ကြရသည်။ အဖြူ၊ အနီ၊ အပြာ၊ အစိမ်းမှအစ အရောင်အမျိုးမျိုးရှိ၏။ အဓိ ကအားဖြင့် ဖဲလစပါးကျောက်များ ၂ မျိုးရှိ၏။ ပထမ ဖဲလစပါးကျောက်များထဲ၌ ပိုတက်များ ပါဝင်ပြီး လျှင်ယင်းတို့ကို ဩသိုကလေးဟုခေါ်သည်။ ရာသီဥတု ဒဏ်ကြောင့် ကြေပျက်ရာမှ၊ ယင်းတို့ထဲ၌ ပါရှိနေသည့် ပိုတက်များ ထွက်လာရ၏။ အပင်များအတွက် လို အပ်သည့်ပိုတက်များကို ဩသိုကလေးများမှရရှိပေ သည်။ ဒုတိယဖဲလစပါးကျောက်များ၌ ဆိုဒါနှင့်ထုံး များပါရှိပြီးလျှင် ယင်းတို့ကို ပလာဂျီအိုကလေး

ဟုခေါ်သည်။ ပင်လယ်ရေထဲ၌တွေ့ကြရသည့် ဆိုဒါနှင့် ထုံးများမှာ ယင်းဖဲလစပါးကျောက်များမှ ထွက်လာသည့် ဆိုဒါနှင့် ထုံးများဖြစ်၏။ ဒန်သတ္တုများ ပါရှိသည့် အယ်လဖိုက်ခေါ် ဖဲလစပါးကျောက်မျိုးလည်း ရှိသေး၏။ ယင်းတို့ကို မီးသင့်ကျောက်များထဲ၌ တွေ့ကြရ၏။ ထို ကျောက်များ၏ အရောင်မှာ ရေပေါ်၌ ဆီများဝေ နေသည့်အခါ မြင်ရသည့် အရောင်အတိုင်း အရောင်စုံ ထွက်၏။ ဤကဲ့သို့သော ဖဲလစပါးပုံဆောင်ခဲများပါရှိသည့် ကျောက်ပြားများကို အဆောက်အအုံများ တန်ဆာ ဆင်ရာ၌အသုံးပြုကြ၏။ သန့်စင်သည့် လာဗရာဒို ရိုက်ပုံဆောင်ခဲများမှာ မြော(ဝါ)ကြောင် (ဝါ) စန္ဒြာ ကျောက်ဟုခေါ်သည့် ရတနာများပင် ဖြစ်သည်။

အထူးအားဖြင့် ဖဲလစပါးကျောက်များကို အိုးခွက် လုပ်ငန်းများ၌ အသုံးပြုကြ၏။ ယင်းကျောက်များကို ကြာရှည်စွာ လေသလပ်ခံထားလျှင် ကြေမွကုန်ပြီးသော် အထဲပါရှိသည့် ဓာတ်ပစ္စည်းများ ခွဲထွက်ကြ၏။ ထိုအခါ ဖဲလစပါးကျောက်များမှ ကေအိုလင်းခေါ် ဓာတ်ပစ္စည်း တစ်မျိုး ထွက်လာ၏။ ကေအိုလင်းသည် ရွှံ့စေးနှင့်တူပြီး လျှင် ယင်းကို ပထမတန်းစားကြွေထည်များ လုပ်ထားရာ၌ ထည့်သုံးကြ၏။ ထိုပြင် သွားတုများပြုလုပ်ရာ၌ လည်း ကောင်း၊ သတ္တုထည်များကိုချွန်ထက်စေရန် အသုံး ပြုသည့်ဓားသွေးကျောက်ဝိုင်းပြားများ ပြုလုပ်ရာ၌လည်း ကောင်း ဖဲလစပါးကျောက်များကိုပင် သုံးကြ၏။

ဖော့ ။ ဖော့ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ဗူးဆို့များကို လူတိုင်း ပင် မြင်တွေ့ဘူးကြပေမည်။ ဖော့သည် သစ်ခေါက်မှရသော ပစ္စည်း ဖြစ်၏။ သို့သော် သစ်ပင်တိုင်း၏ သစ်ခေါက်များ မှကား ဖော့အကောင်းစားကို မရနိုင်။ ရုက္ခဗေဒအလိုအရ ကွာကပ်ဆူဗာခေါ် ဖော့ဝက်သစ်ချပင်၏ အခေါက်များမှ သာလျှင် အကောင်းဆုံးသောဖော့များကို ပြုလုပ်ရရှိနိုင် ပေသည်။ မြေထဲပင်လယ်တစ်ဝိုက်ရှိ ဒေသများတွင် ဖော့ ဝက်သစ်ချပင်နှင့်သင့်တော်သော ရာသီဥတုမျိုးရှိ၍၊ အထူး သဖြင့်စပိန်၊ ပေါ်တူဂယ်နှင့်ပြင်သစ်နိုင်ငံများတွင် အ မြောက်အမြား ပေါက်ရောက်ကြသည်။

ဖော့ပင်သည် ဆယ့်နှစ်ရာသီစိမ်းလန်းသော အလယ် အလတ်စား အပင်မျိုး ဖြစ်၏။ ဖော့ပင်၏သက်တမ်းမှာ နှစ်ပေါင်းတစ်ရာငါးဆယ်မှအထက် နှစ်ပေါင်းသုံးလေးရာ အထိ ရှည်နိုင်သော်လည်း၊ အပင်၏အမြင့်မှာ ပေ ၅၀ ထက်မကျော်တတ်ပေ။ ပင်စည်၏ အချင်းမှာလည်း ၅ ပေထက်မပိုတတ်ပေ။ အခေါက်၏ အထူမှာမူ အပင်ကို လိုက်၍ လက်မဝက်မှ ၃ လက်မအထိ ထူတတ်လေသည်။ အသက်နှစ်ဆယ်အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ ဖော့ပင်မှ

www.foreverspace.com.mm

ဖူးဆိုများ ပြုလုပ်ယူရန် ဖော့ပင်မှ အခေါက်များကို ဤသို့ခွာယူရသည်။

ပထမဆုံးဖော့လွှာကို ခွာယူနိုင်ပေပြီ။ သို့သော် ဤဖော့လွှာမှာ မာကျောကြမ်းတမ်းသဖြင့် များစွာအသုံးမဝင်လှချေ။ သားရေနယ်ရာ၌သာ အသုံးဝင်လေသည်။ နောင် ၈ နှစ်မှ ၁၀ နှစ်ခန့် ကြာသောအခါ အခေါက်တွင် ဖော့သားပြန်ပြည့်လာ၍ ဒုတိယအကြိမ်ခွာယူနိုင်ပြန်သည်။ ဤနည်းဖြင့် ဖော့ကို ၈ နှစ် ၉ နှစ်တွင်တစ်ကြိမ်ခွာယူနိုင်သည်မှာ အပင်သေဆုံးသည့် အချိန်အထိဖြစ်၏။ ဒုတိယအကြိမ် ခွာယူရရှိသောဖော့သည် ပထမအကြိမ်က ဖော့လွှာထက်အသားကောင်းလာသည်။ တတိယအကြိမ် ခွာယူသောဖော့လွှာက ဒုတိယအကြိမ်ကထက် ကောင်းလာပြန်သည်။ သို့သော် အကောင်းဆုံးဖော့လွှာများကိုမူ အသက်အားဖြင့် အနှစ် ၄၀ နှင့်အထက်သို့ ရောက်ရှိပြီးသော အပင်များမှသာ ရရှိနိုင်လေသည်။

ဖော့လွှာကို များသောအားဖြင့် ဇွန်၊ ဇူလိုင်နှင့် ဩဂုတ်လများအတွင်းခွာယူလေ့ရှိကြ၏။ ဤအချိန်တွင် အခေါက်ခွာစဉ် အပင်၏အတွင်းသားကို အနည်းငယ်ထိခိုက်မိသော်လည်း အကြီးအကျယ်ဒဏ်မဝင်နိုင်ချေ။ ဖော့ခွာရာ၌ သီးသန့်ပြုလုပ်ထားသောစားကောက်၊ သို့မဟုတ် ရဲတင်းများဖြင့် ရှေးဦးစွာပင်စည်ပတ်လည်တွင် အခက်အလက်တို့၏ အောက်ဖက်၌ ကပ်လျက်တစ်ရစ်၊ အောက်ခြေနားတွင် တစ်ရစ်၊ ပေါင်းနှစ်ရစ် အခေါက်ပြတ်ရုံခုတ်ထစ်ပေးသည်။ ထိုနောက် ထိုနှစ်ရစ်အကြားရှိဖော့သားကို တစ်ဖန်

အထက်မှအောက်သို့ ထောင်လိုက်အလားတူခုတ်ကြောင်း ပေး၍ အလွှာငယ်များပြုလုပ်ပြီးလျှင် ထိုအလွှာငယ်များကို အပင်မှခွာယူကြရသည်။ သို့သော် အတွင်းသားနာသွားသည့်နေရာတွင် နောက်ထပ်၍ ဖော့သားမတက်တော့ပြီဖြစ်သဖြင့်၊ အတွင်းသားကိုမခုတ်မိစေရန် အထူးသတိပြုကြရပေသည်။ ဖော့ကို အကိုင်းအခက်အလက်များမှလည်း ခွာယူနိုင်သည်။ ထိုခေါက်မျိုးမှရသော ဖော့မှာ ပါး၏။ သို့သော်ပင်စည်မှရရှိသောဖော့သားထက် ပို၍ ကောင်းလေသည်။

အပင်မှ ဤသို့ခွာယူရရှိသောဖော့လွှာများကို ရက်အနည်းငယ်မျှ လေသလပ်ခံထားရသည်။ ထို့နောက် ဖော့သားပျော့ပျောင်း လာစေရန်နှင့်သစ်ခေါက်ရှိ တန်နှစ်အက်ဆစ် ထွက်သွားစေရန်အတွက် ရေဖြင့်ပြုတ်ပေးကြရ၏။ တစ်ခါတစ်ရံလည်း ရေဖြင့် ပြုတ်မည့်အစား ရေနွေးငွေ့ဖြင့် ပြုပြင်ပေးကြလေသည်။ ထိုနောက် မာသောအခေါက်ခွဲများကိုခြစ်ပစ်ရပြန်သည်။ ဤသို့ စီမံပြီးနောက် ဖော့လွှာများကို ဖိနှိပ်၍အထုပ်ကြီးများအဖြစ် စည်းနှောင်ထုပ်ပိုးပြီးလျှင် နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချကြလေသည်။ ထို့နောက် မာသောအခေါက်ခွဲများကို ခြစ်ပစ်ရပြန်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် နှစ်စဉ်ထွက်သမျှဖော့များအနက် ထက်ဝက်ကို ပေါ်တူဂယ်နိုင်ငံမှရ၍၊ ထိုနိုင်ငံရှိ ဖော့ဝက်သစ်ချတောကြီးများမှာ ဧကပေါင်း ၈ သန်းကျော်ပင် ကျယ်ပြန့်လေသည်။

www.forever-space.com.mm

ဖော့သည်အလွန်ပေါ့ပြီးလျှင် တော်ရုံနှင့်ရေမဝင်သည့် အတွက် အသက်ကယ်ဗော့များနှင့် ငါးဖမ်းပိုက်များတွင် တပ်ဆင်သောဖော့သီးများ ပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုကြ၏။ ပြန်၍ ကန်တတ်သော သဘောရှိခြင်းကြောင့်လည်း ဖော့ ဗေ့စဗော့များ ပြုလုပ်ယူကြသည်။ ငါးများတံ လက်ကိုင်း၊ ဦးထုပ်အောက်ခံ၊ ဖိနပ်အောက်ခံနှင့် ပုလင်းများ ဗူးများတွင် ပိတ်ဆို့ရန် ဗူးဆို့စသည်တို့မှာ ဖော့မှပြုလုပ်ရရှိသော ပစ္စည်းများဖြစ်ကြ၏။ ဖော့ဆိုပြုလုပ်ရာ၌ ပထမဆလင်ဒါပုံ ဖော့တုံးငယ်များဖြစ်အောင် ဖောက်စက်များဖြင့် ဖောက် ယူ၍၊ နောင်အခါမှ အလိုရှိသလို တစ်ဖက် ရှူးသွားအောင် ပြုပြင်ယူကြလေသည်။ ဖော့သည် အပူနှင့်အသံကို ဖြတ် သန်းမသွားအောင် တားဆီးထားနိုင်သဖြင့်၊ ဖော့မှုန့်မှ အပြားချပ်ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်၍ အသံနှင့်အပူကာပစ္စည်းများ ပြုလုပ်သုံးစွဲကြ၏။ လျှပ်စစ်ဓာတ်ကာပစ္စည်းအဖြစ်နှင့် လည်း အသုံးများပေသည်။ ဤသို့အပြားဖြစ်အောင် ဖိနပ် ယူရာ၌ ဖော့မှုန့်များ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကပ်နေအောင် ကော် စေးများဖြင့် ရောနှောပေးရလေသည်။ ဖော့ကို ဘီစီ ၄၀၀ ပြည့်နှစ်လောက်ကစ၍ စတင်သုံးစွဲလာခဲ့ကြသည်ဟု သိရ သည်။ ရှေးရောမလူမျိုးတို့သည် ခြေဖဝါးကို နွေးစေရန် အတွက် ဖော့ကို ဖိနပ်အောက်ခံအဖြစ်နှင့်အသုံးပြုခဲ့ကြ၏။ ဖော့ဗူးဆို့များကိုမူ ၁၇ ရာစုနှစ်လောက်ကစ၍ ပြုလုပ် ရောင်းချ လာခဲ့ကြပေသည်။

ဖော့ဝက်သစ်ချပင်များကို ကာလီဖိုးနီးယားနှင့် အမေ ရိကတိုက်ရှိ အခြားပြည်နယ်များအချို့တွင် ယခုအခါ အ နည်းအကျဉ်း စိုက်ပျိုးထားရှိသော်လည်း၊ ဖော့အထွက် မှာမများလှပေ။ ရုရှ၊ ဂျပန်၊ ဘရာဇီနှင့် အမေရိကန် နိုင်ငံတို့တွင် အခြားသောသစ်ပင်အချို့၏ သစ်ခေါက်များ မှ ဖော့ကို စမ်းသပ်၍ ထုတ်ယူရရှိကြ၏။ သို့သော် ဖော့ ဝက်သစ်ချ ပင်မှရသော ဖော့မျိုးလောက်ကား မကောင်း ကြပေ။

ဖော့မာရှယ်(ခရစ် ၁၈၅၁-၁၉၂၉)။ ။မာရှယ် ဖော့သည် ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်း၌ ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံ ၏ထင်ရှားသောစစ်သူကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူ၏အမည် ရင်းအပြည့်အစုံမှာ ဖာဒီနန်ဖော့ဖြစ်သည်။

ဖော့သည် မျိုးရိုးအားဖြင့် စစ်သည်မျိုးရိုးဖြစ်၏။ ခရစ် ၁၈၅၁ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ နွန်းစီမြို့၌ စစ်ကျောင်းဝင် စာမေးပွဲဖြေဆိုနေဆဲတွင်၊ ဂျာမန်တပ်မတော်တို့က ပြင်သစ် တို့ကိုစစ်အောင်နိုင်သောနှစ်ပတ်လည်အထိမ်းအမှတ် အဖြစ် ဖြင့် စစ်တူရိယာတို့ကို တီးမှုတ်နေကြသည်။ ဤအဖြစ် အပျက်သည် နောင်ကာလ၌ မာရှယ်ဖော့ဟု ထင်ရှားကျော် ကြားမည့် ကျောင်းသားလူငယ် ဖော့အား မျိုးချစ်စိတ်

ကမ္ဘာကျော် ပြင်သစ် စစ်သူကြီး ဖာဒီနန်ဖော့

ဓာတ်ရင့်သန်စေ၍ အထောက်အပံ့ပြုသောအချက်ဖြစ် သည်။ စစ်စစ်ဖော့သည် ငယ်ရွယ်စဉ်ကပင်လျှင် ပြင်သစ် နှင့်ဂျာမနီတို့၏စစ်တွင် အမှုတော်ထမ်းခဲ့ရသည်။ ၁၈၉၄ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်စစ်ကောလိပ်၌ ပါမောက္ခအဖြစ်ဖြင့် လည်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မာရှယ်ဖော့၏ လက်သုံးစကား တစ်ရပ်မှာ “စစ်ရေးစစ်ရာ၌ အကောင်းဆုံးသော ကာကွယ် နည်းသည် မိမိကစတင်တိုက်ခိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ ”ဟူသော စကားပင်ဖြစ်၏။ ၁၉၁၄ - ၁၈ ခုနှစ် ပထမကမ္ဘာစစ်တွင် ထိုလက်သုံးစကားအရ မန်းတိုက်ပွဲတွင် ရွတ်ရွတ်ချွံချွံ တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သဖြင့်အနိုင်ရရှိကာ၊ နာမည်ကျော်ကြားလာ ခဲ့သည်။ ၁၉၁၈ ခုနှစ် မတ်လ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်၊ အီတလီ၊ အမေရိကန်စစ်တပ်တို့ ပါဝင်သော မဟာမိတ်တပ်ကို စစ်ဦးစီး သေနာပတိအဖြစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ် ကာ၊ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးကို အပြီးအပိုင် နိုင်အောင်တိုက် ခိုက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ကြီးပြီးလေသော်၊ မဟာမိတ် နိုင်ငံတကာတို့က မာရှယ်ဖော့ကို ကောင်းချီးပေးကြသည်။ (ကမ္ဘာစစ်၊ ပထမ-၅။)

ဖော့ကလန်ကျွန်း။ ။ဖော့ကလန်ကျွန်းသည် တောင် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်း၊ တောင်အမေရိကတိုက်၏

တောင်ဘက်ရှိ မဂျဲလင်ရေလမ်းကြောင်း၏အရှေ့ဘက် မိုင် ၃၀၀ အကွာတွင်တည်ရှိသော ကျွန်းစုဖြစ်သည်။ အန္တာတိတ် သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ မဖွံ့ဖြိုးသေးသောမြေပိုင်းပိုင်နက်များမှအပ ဗြိတိသျှအင်ပိုင်ယာ၏ တောင်ဘက်အကျဆုံးသော ကရောင်းကိုလိုနီဖြစ်သည်။

ဖော့ကလန် ကျွန်းစုတွင် စုစုပေါင်း ကျွန်းတစ်ရာကျော်ရှိသည့်အနက် အထင်ရှားဆုံးမှာ အရှေ့ဖော့ကလန်ကျွန်းနှင့် အနောက်ဖော့ကလန်ကျွန်းတို့ဖြစ်သည်။ အရှေ့ဖော့ကလန်ကျွန်းသည် စတုရန်းမိုင် ၂၅၈၀ မျှကျယ်ဝန်း၍၊ မြေမျက်နှာသွင်ပြင်သည် မြောက်ဘက်၌ တောင်ကုန်းထူထပ်ပြီးလျှင်၊ တောင်ဘက်တွင်မူ ညွှန်ပြောင်း ထူထပ်သော မြေနိမ့်ဒေသများ ရှိသည်။ အနောက်ဖော့ကလန်ကျွန်းသည် စတုရန်းမိုင် ၂၀၃၈ မိုင် ကျယ်ဝန်း၍၊ ထိုကျွန်းတွင် ဖော့ကလန် ကျွန်းစု၏ အမြင့်ဆုံးတောင်ဖြစ်သော ၂၃၁၅ ပေ မြင့်သည့် အဒမ်တောင် ရှိသည်။

တစ်နှစ်လျှင် ၉ လခန့် မိုးရွာသောဒေသဖြစ်ရာ၊ ရာသီဥတုသည် စိုထိုင်း၍ အေးသည်။ လေသည်အလွန်ထန်သဖြင့် သစ်ပင်များမပေါက်ရောက်နိုင်ပေ။ ဖော့ကလန်ကျွန်းစုတွင် လူနေအိမ်ခြေ အလွန်နည်းသည်။ ၁၉၅၇ ခုနှစ် သန်ခေါင်စားရင်းအရ ယင်းသည့်ကျွန်းစု၏ လူဦးရေသည် ၂၂၅၃ ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ဗြိတိသျှလူမျိုးအဆက်အနွယ်များဖြစ်၍၊ ပရိတ်တက်စတန် ခရစ်ယန်ဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်သည်။ လူဦးရေအားလုံး၏ ထက်ဝက်ခန့်သည် ဖော့ကလန်ကျွန်းစု၏ မြို့တော် ဖြစ်သော ပိုစတန်လီမြို့တွင်နေထိုင်ကြသည်။ ပိုစတန်လီမြို့သည် ဖော့ကလန်ကျွန်းစု၏ တစ်ခုတည်းသော ဆိပ်ကမ်း မြို့ကြီးဖြစ်၍၊ အရှေ့ဖော့ကလန် ကျွန်းပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။

ဖော့ကလန်ကျွန်းစု၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ သိုးမွေးမြူခြင်းဖြစ်၍၊ သိုးမွေးသည် အဓိကထွက်ကုန်ဖြစ်သည်။ ဖော့ကလန်ကျွန်းစု၏ အနီးရှိပင်လယ်ပြင်တွင် ဝေလငါးဖမ်းသည့်လုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ကြသေးရာ၊ ဝေလငါးကြီးဆီသည်လည်း ထိုကျွန်းစု၏ ထွက်ကုန်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဂျွန်ဒေးဗစ် ဆိုသူသည် ၁၅၉၂ ခုနှစ်တွင် ဖော့ကလန်ကျွန်းစုကို စတင်တွေ့ရှိသည်။ ၁၇၆၄ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်တို့က သိမ်းယူပြီးနောက်၊ တစ်နှစ်ခန့်အကြာတွင် မိမိတို့၏ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို စပိန်သို့ရောင်းချလိုက်၏။ စပိန်အစိုးရလက်တွင်း ရှိနေခဲ့စဉ်၊ ဗြိတိသျှတို့ကသိမ်းယူရန်ကြိုးစားသေးသည်။ ၁၇၇၁ခုနှစ်တွင် စပိန်အစိုးရက ဖော့ကလန်ကျွန်းကိုလက်လွှတ်သောအခါ၊ အာဂျင်တီးနား နိုင်ငံအစိုးရကအုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရက ဖော့ကလန်ကျွန်းကို သူတို့သာလျှင် စတင်တွေ့ရှိခဲ့သဖြင့် သူတို့သာ ပိုင်ထိုက်ကြောင်းနှင့် တောင်းဆိုခဲ့ရာ၊ ၁၈၃၂ ခုနှစ်တွင်

ဗြိတိသျှပိုင် ကရောင်းကိုလိုနီ ဖြစ်လာသည်။ ယင်းသည့်ကျွန်းစုကို ၁၈၅၂ ခုနှစ်အထိ ဗြိတိသျှတို့က အကျဉ်းသမားများထားရာစခန်းအဖြစ်အသုံးပြုခဲ့သည်။ ၁၉၀၈ ခုနှစ်တွင်မူ ဖော့ကလန်ကျွန်းစုအနီးအပါးရှိကျွန်းများကို ဖော့ကလန်ကရောင်းကိုလိုနီ လက်အောက်သို့ သွတ်သွင်းကာ အုပ်ချုပ်စေခဲ့လေသည်။ ယင်းတို့အနက်ထင်ရှားသောကျွန်းများမှာ တောင်ကျော်ဂျီယာ (စတုရန်းမိုင် ၁၆၀၀)၊ တောင်အော့ကနီ (စတုရန်းမိုင် ၂၄၀)၊ တောင်ရှက်တလန် (စတုရန်းမိုင် ၁၈၀၀)၊ ဆင်းဒဝစ်နှင့်ဂရေဟမ်ကျွန်းများဖြစ်သည်။ ထို့နောက် မကြာမီ ဖော့ကလန်ကျွန်းများကို ဗြိတိသျှရေတပ်စခန်းအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်စ ၁၉၁၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၈ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှရေတပ်သည် ဖော့ကလန်ကျွန်းအနီး ရေကြောင်း တိုက်ပွဲ၌ ဂျာမန်ရေတပ်အား အကြွင်းမဲ့အောင်မြင် လိုက်လေသည်။

ဖော့စဖော့ရပ်။ ဖော့စဖော့ရပ်သည် သတ္တုမဟုတ်သော အစိုင်အခဲဖြစ်သည့် ဒြပ်စင်ဖြစ်၏။ ဖော့စဖော့ရပ် အဖြူနှင့် အနီဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စား တွေ့ကြုံရတတ်၍၊ သာမန်ဖော့စဖော့ရပ်မှာ အဖြူမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ သာမန်ဖော့စဖော့ရပ်သည် ဖယောင်းနှင့် အသွင်အပြင်တူ၍ ပြောင်လက်၏။ ပျော့သဖြင့်လက်သည်း လှီးစားဖြင့်ပင်ဖြတ်တောက်၍ ရနိုင်၏။ အရောင်မှာအရောင်ကင်းသလောက်၊ သို့မဟုတ် ဝါကြန့်ကြန့်ရှိတတ်၏။ ရေတွင် အနည်းငယ်မျှ မပျော်ဝင်သော်လည်း ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုဒ်၊ အရက်ပျံ့ကဲ့သို့ သောအရည်တို့တွင်မူ ကောင်းစွာပျော်ဝင်နိုင်သည်။ ဖော့စဖော့ရပ်၏ အထူးခြားဆုံးအချက်မှာ မှောင်ထဲ၌ စိမ်းတိမ်းတိမ်းအရောင်ဖြင့် အရောင်တောက်ခြင်းဖြစ်၏။ သို့အရောင်တောက်ခြင်းမှာ လေထဲတွင်ပါသောအောက်ဆီဂျင်နှင့်တဖြည်းဖြည်း ပေါင်းစပ်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်။

စွတ်စိုထိုင်းမှိုင်းသော လေထဲတွင်ထားလျှင်၊ ဖော့စဖော့ရပ်သည် အခိုးမြူများထွက်၍၊ အလိုအလျောက်ချေးတက်လာတတ်၏။ ဤသို့ချေးတက်လာခြင်းသည် အောက်ဆီဂျင်နှင့်ဓာတ်ပေါင်းစပ် မိခြင်းကြောင့်ပင်ဖြစ်၏။ အောက်ဆီဂျင်နှင့်ဓာတ်ပေါင်းစပ်သောအခါ၊ အိုဇုန်းဓာတ်ဖြစ်ပေါ်လာ၍၊ မီးထတောက်တတ်၏။ ထို့ကြောင့်ဖော့စဖော့ရပ်ကို လေလုံသေတ္တာများပူးများတွင် ထည့်ထားရသည်။ အနည်းအကျဉ်းဖြစ်ပါက ရေအောက်တွင် နှစ်ထားရသည်။ ဖော့စဖော့ရပ်သည် အောက်ဆီဂျင်ဓာတ်ကဲ့သို့ပင် အလွန်ထကြွလှုပ်ရှားမှုရှိသဖြင့် ဟယ်လိုဂျင်ဓာတ်များ၊ ဓာတ်သတ္တုများနှင့် ဆားလမ်း(ကန့်)တို့နှင့် အလွယ်တကူ ဓာတ်ပေါင်းစပ်တတ်သည်။ အလွန်လည်းအဆိပ်ပြင်းထန်၏။

ဖော့စဖော့ရပ်ကို မီးခြစ်လုပ်ငန်းတွင် အများဆုံးအသုံးပြု

ရပြ၊ ထိုလုပ်ငန်းတွင်အမြဲလုပ်ကိုင်နေကြသော အလုပ်သမား တို့သည်ဖော့စဖောရပ်၏ အဆိပ်အတောက်သင့်တတ်၏။ များသောအားဖြင့် မေးရိုးဆွေးနာရတတ်ကြသည်။ သို့သော် ဖော့စဖောရပ်အဖြူအစား ဖော့စဖောရပ်အနီကို အသုံးပြု ခြင်းအားဖြင့်ထိုအနာမျိုး ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို အထိုက်အ လျောက် သက်သာရာ ရစေနိုင်သည်။

ဖော့စဖောရပ်အနီမှာအနီရင့်ရောင်အမှန်ဖြစ်၍၊ ထို အမှန်လေးများကို အနီးကြည့်မှန်ပြောင်းဖြင့်ကြည့်လျှင်အ လွန်သေးငယ်သော ခရစ္စတယ်များအဖြစ်မြင်ရသည်။ ဖော့စဖောရပ်အဖြူကို လေသလပ်ခံသောအခါဖြစ်စေ၊ လေ ဟာနယ်တွင် အပူတိုက်ပေးသောအခါဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ဓာတ်ငွေ့ထိုင်းတစ်ခုထဲတွင် အိုင်အိုဒင်းအနည်းငယ်နှင့်ရော ၍အပူချိန်စင်တီဂရိတ် ၂၄၀-၂၅၀ အထိအပူတိုက်ပေးသော အခါဖြစ်စေ၊ ဖော့စဖောရပ်အနီကိုရ၏။ ဖော့စဖောရပ် အနီသည် ဖော့စဖောရပ်အဖြူနှင့် ဓာတ်ဂုဏ်ချင်းလည်း မတူချေ။ ဖော့စဖောရပ်အနီမှာ အနည်းငယ်မျှအဆိပ် ရှိသည့်ပြင် အခြားဓာတ်များသတ္တုများနှင့်လည်း ဓာတ် ပေါင်းစပ်မှု မရှိသလောက်ဖြစ်သည်။

ဖော့စဖောရပ်ကို ၁၆၆၉ခုတွင် ဗရန်းအမည်ရှိအဂ္ဂိရတ် ဆရာတစ်ဦးက၊ သံ၊ ကျင်ငယ်ရည်နှင့် ထင်းမီးသွေးတို့ကို ရော၍အပူတိုက်ပေးပြီးလျှင် ပေါင်းချွေးခံယူရာမှ စတင်တွေ့ ရှိလေသည်။ ဖော့စဖောရပ်ကို သယံဇာတအဖြစ်ဖြင့် မ တွေ့ရချေ။ အခြားသတ္တုများနှင့်ပေါင်းစပ်၍ ပစ္စည်းရိုင်း များအဖြစ်သာ တွေ့ရတတ်၏။ ဖော့စဖောရပ်အစစ်သည် အဆိပ်ပြင်းထန်လှသော်လည်း၊ ဖော့စဖောရပ်ခြပ်ပေါင်း များသည်မူ သက်ရှိသတ္တဝါများ၏အသက်ရှင်မှုကျန်းမာမှု အတွက် လိုအပ်သောပစ္စည်းများဖြစ်သည့်အပြင်၊ ထက်သန် ကောင်းမွန်သောမြေဩဇာများတွင်လည်း အရေးကြီးသည့် ဓာတ်ဖက်အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သည်။ ဖော့စ ဖောရပ်ခြပ်ပေါင်း တစ်ခုဖြစ်သောကယ်လဆီယမ်ဖော့စဖိတ်သည် မြေဩဇာ ထက်သန်သောမြေဆီလွှာတိုင်းတွင်ပါရှိ၏။ ထိုခြပ်ပေါင်း သည်အသီးအနှံများ၊ အထူးသဖြင့် ဂျုံပင်များမှတစ်ဆင့် သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ကျင်ငယ်ရည်၊ ဥအကာအာရုံကြော၊ ဦးနှောက်နှင့်အရိုးခြင်ဆီများတွင် ဖော့စဖောရပ်ကို တွေ့ ရတတ်သည်။ အရိုးများတွင် ကယ်လဆီယမ်ဖော့စဖိတ်ရာ ခိုင်နှုန်း ၆၀အထိရှိ၏။ ထို့ကြောင့်လူတိရိစ္ဆာန် အရိုးများနှင့် မြေထဲတွင်မြုပ်နေသောအရိုးများမှဖြစ်သော ကျောက်များမှ ဖော့စဖောရပ်ကိုတွင် ကျယ်စွာထုတ်ယူရရှိ နိုင်သည်။

ဖော်တျူးနာနတ်သမီး ။ ။ ရောမထုံးဟောင်း ပုံပြင်တွင် လူတို့၏ ကောင်းကျိုးမကောင်းကျိုးကံကိုဖန်တီးသော

ဖော်တျူးနာနတ်သမီးဟူ၍ ရှိလေသည်။ ယင်းနတ်သမီး ကိုပင်လျှင် ဂရိတို့က တိုင်းခီဟုခေါ်သည်။ ထိုနတ်သမီးကို များသောအားဖြင့် အီတာလျံအမျိုးသမီးတို့က သားသမီးရ မရ၊ ခရီးထွက်၍သင့်မသင့်၊ အလုပ်အကိုင် အကြံအစည် အောင် မအောင် ရှေ့ရေးဗေဒင် မေးမြန်းသကဲ့သို့မေးမြန်း၍ ပူဇော်ပသကာ ဆုတောင်းဆုယူပြုကြသည်။ လူ့ဘဝကို စိုးမိုး၍ အကောင်းအဆိုး ညွှန်ကြားသည်ဟူသော အစွဲအ လမ်းဖြင့် ဖော်တျူးနာနတ်သမီးရုပ်ကို ထုလုပ်သောအခါ၊ တက်မကိုကိုင်လေဟန်ထုလုပ်လေ့ ရှိကြသည်။ ဥစ္စာစည်း စိမ်ကို ပေးသည်ဟူသော အထိမ်းအမှတ်ဖြင့် တစ်ခါတစ်ရံ ဖော်တျူးနာနတ်သမီးကို ဦးချိုကိုင်ထားလေဟန် ထုလုပ် သည်လည်း ရှိ၏။

ဖော်မိုးဆားကျွန်း ။ ။ တိုင်းဝမ်ကျွန်း-ရှု။

ဖောရယ် ဩဂတ်(ခရစ် ၁၈၄၈-၁၉၃၁) ။ ။ အင် ဆက်ပိုးတို့၏စိတ်ကို လေ့လာစူးစမ်းသောဆွစ်လူမျိုးစိတ် ပညာရှင် ဩဂတ်ဖောရယ်သည် ခရစ် ၁၈၄၈ ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်က ဇူးရစ်တက္ကသိုလ်၊ ဗီယင်းနား တက္ကသိုလ်တို့၌ ပညာဆည်းပူးခဲ့၍၊ ၁၈၇၇ ခုနှစ် အသက် ၂၉နှစ်အရွယ်တွင် မျူးနစ်တက္ကသိုလ်၌ ကထိကဖြစ် လာ၏။

ဆွစ်လူမျိုး စိတ်ပညာရှင် ဩဂတ်ဖောရယ်

ဖောရယ်သည် ငယ်ရွယ်စဉ်အခါကပင် တိရိစ္ဆာန်ငယ်များအကြောင်းကို လေ့လာစုံစမ်းရန်ဝါသနာပါခဲ့၏။ အထူးသဖြင့်ပရွက်ဆိတ်အကြောင်းကို နှစ်ရှည်လများစူးစမ်းရှာဖွေခဲ့သဖြင့် ပရွက်ဆိတ်တို့၏ စိတ်နှင့်အာရုံခံစားမှုစသော အင်းဆက်ပိုးဆိုင်ရာ စိတ်ပညာရပ်တို့ကို ထူးခြားစွာသိရှိခဲ့၏။ ထို့နောက်ပရွက်ဆိတ်အပြင်၊ ပျားတို့၏ အကြောင်းကိုလည်း လေ့လာစုံစမ်းခဲ့၏။ သူစုံစမ်းသိရှိရသမျှသော အကြောင်းအချက်တို့ကို စုဆောင်း၍ “အင်းဆက်ပိုးတို့၏အာရုံ” ခေါ်ကျမ်းကို ပြုစုခဲ့သည်။ အင်းဆက်ပိုးမွှားတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍သူပြုစုခဲ့သောကျမ်းများတွင်၊ အထင်ရှားဆုံးသောကျမ်းမှာ ၇၅နှစ်တိုင်တိုင်လေ့လာစုံစမ်း၍ရေးသားထားခဲ့သော “ပရွက်ဆိတ်တို့၏ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးလောက” ခေါ် ကျမ်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ဖောရယ်သည် လူတို့နှင့်ဆိုင်သောစိတ်ပညာကိုလည်းလေ့လာဆည်းပူးသည်။ အထူးသဖြင့် စိတ်နှင့်ဆိုင်သော ရောဂါစစ်မြစ်တို့ကိုလေ့လာခဲ့၏။ ထို့ကြောင့်ဇူးရစ်တက္ကသိုလ်တွင် စိတ်ရောဂါဖက်ဆိုင်ရာ ပါမောက္ခအဖြစ် ၁၈ နှစ်လုံးလုံးဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ စိတ်ရောဂါကု ဆေးရုံကြီးတွင်လည်း ဆရာဝန်ကြီးအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့သေးသည်။ ဖောရယ်သည် ၁၉၃၁ခုနှစ်ဇူလိုင် လ ၂၇ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ဖို့ဟင်နရီ (ခရစ်၁၈၆၃-၁၉၄၇) ။ ပုံတူပစ္စည်းအများထုတ်လုပ်နည်းကို စတင်ခဲ့သူ အမေရိကန် စက်မှုပညာရှင်ဟင်နရီဖို့ကို ၁၈၆၃ ခုနှစ်ဇူလိုင်လ ၃၀ ရက်နေ့တွင်အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု မစ်ရှီဂန်ပြည်နယ် ဒီးထရွိုက်မြို့၏အနောက်ဘက်ဇုမိုင်ကွာရှိ ဒီးယားဗွန်းရွာအနီးလယ်တောအိမ်ကလေးတွင် ဖွားမြင်သည်။ သူ၏ဖခင် ဝီလျံဖို့သည် အိုင်ယာလန်ပြည်ဖွား အင်္ဂလိပ်လူမျိုးဖြစ်၏။ ဟင်နရီဖို့၏ မိခင်မေရီလီတို့ကား အမေရိကန်သူဖြစ်၍၊ ဒပ်ချ်လူမျိုးအဆက်အနွယ် ဖြစ်လေသည်။ ဖို့ ၁၂ နှစ်သားအရွယ်ကပင် မိခင်ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖို့သည် ၁၅ နှစ်သားအရွယ်တိုင်အောင် ဒီးယားဗွန်းရွာရှိ စာသင်ကျောင်းကလေး၌ စာပေသင်ယူခဲ့ရ၏။ ကျောင်းအားသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဖခင်အားကူ၍ လယ်လုပ်ရရှာသည်။ ဖခင်ဖြစ်သူက ဖို့အား မိရိုးဖလာအတိုင်း လယ်သမားတစ်ဦးပင် ဖြစ်စေလိုသောဆန္ဒရှိသော်လည်း၊ ဖို့သည် စက်မှုပညာမက္ကနစ်ပညာ၌ ဝါသနာထုံသည့်အလျောက်၊ ရွာထဲမှနာရီပျက်နာရီဟောင်းမှန်သမျှကို ပြင်ခကြေးငွေမယူဘဲ ကြိုးစားပြင်ပေးလေ့ရှိသည်။ ဖို့သည် ၁၆နှစ်သားအရွယ်တွင် ဒီးထရွိုက်မြို့ စက်ပြင်ဆိုင်တစ်ဆိုင်၌ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရာ၊ ရက်သတ္တပတ်လျှင် နှစ်ဒေါ်လာခွဲသာ

ရသဖြင့်၊ သူ၏ တစ်ပတ်လျှင် သုံးဒေါ်လာခွဲ ကုန်ကျသော စရိတ်ကို လုံလောက်အောင် နာရီပြင်ဆရာ၏ တပည့်အဖြစ်ဖြင့်၊ ညပိုင်းတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရသေးသည်။ နောက်တစ်နှစ်ခန့်ကြာသောအခါ စက်အတတ်၌ပိုမို ကျွမ်းကျင်နားလည်လိုလှသဖြင့်၊ အင်ဂျင်စက်များတည်ဆောက်သည့်ဆိုင်သို့ ပြောင်းရွှေ့ လုပ်ကိုင်လေသည်။

၁၈၈၄ ခုနှစ်တွင် ဖို့၏ဖခင်သည်သားဖြစ်သူအား လယ်ယာလုပ်ငန်းကို စိတ်လည်လာစေရန် ဧက ၄၀ပေါ်ရှိ မြေတစ်ကွက်ကိုပေးလေသည်။ ဖို့သည်ယင်းမြေပေါ်မှ သစ်ပင်ကြီးများကိုလှဲ၍ လွှစက်ထောင်ကာသစ်များကို ရောင်းလေသည်။ နွေအခါ၌မူလယ်ထွန်စက်များကိုပြင်၏။ ၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် အိမ်နီးချင်းကလယ်ရာဗရိုင်းယန့်ဆိုသူနှင့် လက်ထပ်ပြီးနောက်၊ သူ့ကိုယ်တိုင်လှဲ၍၊ သူ့ကိုယ်တိုင် ဖြတ်ခွဲသောသစ်တို့ဖြင့်၊ ဖခင်ပေးသောမြေပေါ်တွင် အိမ်တစ်လုံးဆောက်ကာ ဇနီးမောင်နှံပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကြလေသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းအိမ်၌အတည်တကျမနေဘဲ ၂နှစ်ခန့်ကြာသောအခါ၊ ဒီးထရွိုက်မြို့သို့ပြန်သွားကာ၊ ဒီးထရွိုက်အက်ဒီဆင်လျှပ်စစ်ကုမ္ပဏီ၌ ညအင်ဂျင်နီယာ အဖြစ်ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်လေသည်။ နေ့အချိန်တွင်မူ စက်ပြင်ဆိုင်ကလေးတစ်ခုဖွင့်ကာ၊ စက်အမျိုးမျိုးပြင်၍နေသည်။ အားသည့်အချိန်တိုင်းလည်း ဓာတ်ဆီဖြင့်မောင်း နှင်သွားလာနိုင်သော ယာဉ်တမျိုးကို စမ်းသပ်လုပ်ကိုင် လေသည်။ မဖြစ်မနေကြီးကုတ်ပြုလုပ်မှုကြောင့်၊ ၁၈၉၂ခုနှစ်တွင် သူ၏ယာဉ်ရထားပြီးမြောက်ခဲ့သော်လည်း၊ ၁၈၉၃ခုနှစ်တွင်မူ ကျေနပ်လောက်အောင် မောင်းနှင်နိုင်၏။ ဒီးထရွိုက်မြို့လမ်းကြီးလမ်းငယ်အသွယ်သွယ်၌ သူ၏ ပထမဆုံးအောင်မြင်မှုဖြစ်သည့်ထိုယာဉ်ကလေးကို မောင်းနှင်သွားရာတွင် လူအများပိုင်းအုံကြည့်ကြ၏။ ရထားမြင်းများလည်း ယင်းတို့နှင့်အသွင်ခြားသည့် ယာဉ်ရထားကို ကြည့်ကာလန့်ပြေးကြလေသည်။ မြင်းမပါဘဲသွားသည့်ရထားလှည်းဟု လူအများအုံကြည့်ကြလေသည်။ ထိုကားမိုင် ၁၀၀၀ ခန့် အစမ်းမောင်းပြီးနောက်၊ ဒေါ်လာ ၂၄၀ ဖြင့်ရောင်းကာ ၁၈၉၉ ခုနှစ်တွင် ဒီးထရွိုက်အော်တို မိုဗီးကုမ္ပဏီ၌ အင်ဂျင်နီယာချုပ်အဖြစ် ဝင်ရောက်ထမ်းရွက် ၏။ ထိုကုမ္ပဏီ၌ သူ၏ကားရောင်း၍ ရသောငွေဖြင့် အစုအနည်းငယ်ဝင်ထားလေသည်။ ကုမ္ပဏီ၏ဒါရိုက်တာလူကြီးများက မော်တော်ကားများကို မှာသမျှအရေအတွက် ဖြင့်သာပြုလုပ်လိုကြ၏။ အမြင်ကျယ်သောဖို့ကမူ တစ်ကမ္ဘာလုံးကသုံးမည့်ပစ္စည်းဖြစ်သဖြင့် ပိုမိုလုပ်ထားလို၏။ ဤသို့ဖြင့် သဘောကွဲလွဲကာ ၁၉၀၂ ခုနှစ်တွင် ထိုကုမ္ပဏီမှ အလုပ်ထွက်လိုက်လေသည်။

ဖို့သည် အလုပ်ထွက်ပြီးနောက် တစ်ထပ်တိုက်ခန်းကလေးတစ်ခု ငှားကာ၊ ကားအမျိုးမျိုးစမ်းသပ်လုပ်ကိုင်ရာ၊

www.foreinspace.com.mm

ပြိုင်ပွဲဝင်ရန် ကား ၂စီးကို အောင်မြင်စွာပြုလုပ် ပြီးစီး သွားလေသည်။ ထိုပြိုင်ပွဲဝင် ကားတို့၏ စက်မှာ ဆလင်ဒါ လေးလုံးပါရှိ၍ မြင်းအကောင် ၈၀အားရှိ၏။ ယင်းတို့ အနက် ကိုးသုံးလုံးဟု မှည့်ခေါ်ထားသောကားသည် အခြား သော ပြိုင်ပွဲဝင်ကားအားလုံးကို နိုင်သည်ချည်း ဖြစ်သည်။ ထိုကားနှင့် မြားအမည်ရှိ ပြိုင်ပွဲဝင်ကားတို့၏ ကျော်ကြားမှု ရသောကြောင့် ၁၉၀၃ ခုနှစ်တွင် ဖို့မော်တော်ကားကုမ္ပဏီ ဖွင့်လိုက်သည်။ ဖို့သည် ကားပုံစံ အမျိုးမျိုး စမ်းသပ်ခဲ့ရာမှ ၁၉၀၈ခုနှစ်တွင် တီပုံစံကားကို အောင်မြင်စွာ တည်ဆောက် နိုင်သည်။ ဖို့၏ လုပ်ငန်းမည်မျှ ဖွံ့ဖြိုးလာသနည်းဟူမူ ဒေါ်လာ ၂၈၀၀၀အရင်းတည်ခဲ့ရာမှ ၁၉၄၀ပြည့်နှစ်တွင် သူငွေရင်းဒေါ်လာ ၇၁၈၆၅၀၂၅၇ ဖြစ်နေသည်ကို ထောက် ၍ သိနိုင်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး မဖြစ်မီကလေးတွင် နိုင်ငံကြီးပေါင်း ၃၃ နိုင်ငံ၌ ကုမ္ပဏီခွဲများ ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့ သည်။ ကားပုံစံများတီထွင်ရာတွင် ဖို့၌အဓိက ရည်ရွယ် ချက်ကြီး သုံးချက်ရှိသည်။ သူတီထွင်လိုက်သော ပုံစံသည် ပေါ့ပါးရမည်။ အဖိုးနှုန်းချိုသာရမည်။ ရိုးရိုးနှင့်ယဉ်ရ မည်ပင်ဖြစ်သည်။ ဖို့သည် လုပ်ငန်း၌အမြော်အမြင်ရှိသူ ဖြစ်၍ မော်တော်ကားရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ဆိုင်သော ကိစ္စမှန် သမျှ၊ ငွေရင်းစိုက်၍ တည်ထောင်ထား၏။ မော်တော်ကား လုပ်ရန် ပစ္စည်းများဖြစ်သော သံ၊ သံမဏိ၊ ကျောက်မီးသွေး စသည်တို့ကို လွယ်ကူစွာရရှိနိုင်စေရန်ကိုယ်ပိုင် သတ္တုတွင်း များဝယ်ထား၏။ သားရေစက်၊ မှန်လုပ်သည့်စက်၊ သစ် စက်၊ သစ်တောစသည်တို့ကိုလည်း ငွေရင်း မတည်ကာ တည်ဆောက်ထားလေသည်။ ဖို့သည်ဝယ်သူအကြိုက် ကိုလေ့လာ၍၊ ခေတ်မှီစေရန်လုပ်ငန်းကို ပြုပြင်သူတစ်ဦး ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် အပြိုင်အဆိုင်ကားမည်သည့်အခါမျှ မပြုချေ။ ဖို့သည် ပုံစံတူပစ္စည်း အများထုတ်လုပ်နည်းဖြင့် အလုပ်ကို တွင်ကျယ်စေခဲ့သူ ဖြစ်လေသည်။ ယင်းသည့် နည်းမှာ မော်တော်ကားတစ်စင်း၌ ပါဝင်သောအစိတ် အ ပိုင်းအမျိုးမျိုးကို တစ်မျိုးစီတစ်မျိုးစီသီးခြားလုပ်ကိုင်စေပြီးမှ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ သီးခြားတပ်ဆင်ယူခြင်းပင်ဖြစ်၏။ အလုပ် သမားတစ်ဌာနလျှင် အစိတ်အပိုင်းတစ်မျိုးကျစီကို အဆက် မပြတ်လုပ်ကိုင်စေခြင်းဖြင့် ပိုမိုကျွမ်းကျင်၍ သေသပ်သော ပစ္စည်းများဖြစ်စေရုံမက၊ လျင်မြန်စွာ ပြီးစီးနိုင်လေသည်။

ဖို့သည် နိုင်ငံရေးကိုလုံးဝစိတ်ဝင်စားသူမဟုတ်ချေ။ ၁၈ ၁၈ခုနှစ်တွင် မစ်ရိုဂန်မြို့ အထက်လွှတ်တော်အမတ်အဖြစ် ဝင်ရောက်အရွေးခံရန်တိုက်တွန်းသောကြောင့် အမည်သွင်း ခဲ့သော်လည်း သူ၏စိတ်မဝင်စားမှုကြောင့် အရွေးမခံရချေ။ ၁၉၁၆ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ်၊ ၁၉၂၄ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ် ကြိမ်တိုင် သူ့အား အမေရိကန်သမ္မတအဖြစ် အမည်တင်သွင်းရန် ကြိုးစားကြသော်လည်း ဖို့ကလက်မခံချေ။ သို့ရာတွင်

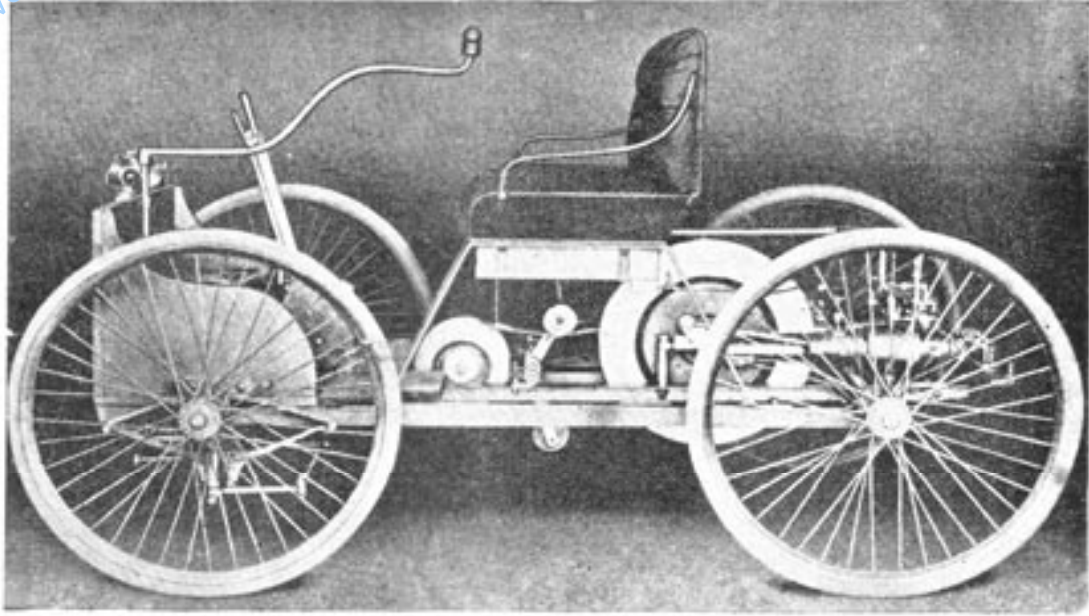

မော်တော်ကားလုပ်ငန်း သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသူ ဟင်နရီဖို့

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လာသောအခါ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးကို အလွန်လိုလားသောဖို့သည် အမျိုးသမီး အမျိုးသား ၁၅၀ ပါဝင်သော ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့ကို သူ့စရိတ်ဖြင့် ဥရောပတိုက် သို့စေလွှတ်၍ ညီညွတ်ငြိမ်းချမ်းမှုရရန်ဆောင်ရွက်စေသည်။ အစိုးရ၏ ခွင့်ပြုချက်မရသဖြင့် ရက်သတ္တပတ် အနည်းငယ် အတွင်း အဖွဲ့ပျက်လေသည်။ ပထမနှင့် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် များဖြစ်စက ဖို့သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု စစ်ထဲဝင် ခြင်းကိုပြင်းပြင်းထန်ထန်ကန့်ကွက်သော်လည်း၊ တားမရ သည့်အခါ၌မူ နိုင်ငံအတွက်စစ်လက်နက်များကို သူ့စက်ရုံ မှတတ်နိုင်သမျှ ထုတ်လုပ်ပေးသည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အ တွင်းက အသုံးပြုသော ဘီ ၂၄ အမျိုးအစား ဗုံးကြဲလေ ယာဉ်ပျံကို သူ၏ဝီးလိုးရန်းခေါ် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးဆုံး သောလေယာဉ်ထုတ်လုပ်ရေးစက်ရုံမှ တစ်နာရီလျှင်တစ်စင်း ကျ ထုတ်လုပ်ပေးခဲ့သည်။

ဖို့သည် စက်မှုလုပ်ငန်းနှင့် စီးပွားရေးကိုသာ အာရုံတစ်ဖက် သတ်ပြုသူမဟုတ်ချေ။ အတွေးသမားတစ်ယောက်လည်းဖြစ် ၏။ တွေးသည့်အတိုင်းလည်း အကောင်အထည်ပေါ်အောင် အကယ်လုပ်သူဖြစ်လေသည်။ မည်သည့်အသင်းအဖွဲ့အစည်း အရုံးလုပ်ငန်းမဆို၊ အခြားသူတို့၏ အကူအညီပေါ်တွင်အား မကိုးဘဲ၊ မိမိဘာသာမိမိရပ်တည်နိုင်ရမည်ဟု သူ့တွေး၏။

www.foreverspace.com.mm

ဟင်နရီဖိုးကိုယ်တိုင် တီထွင်ပြုလုပ်ခဲ့သည့် မော်တော်ကာ:

အလှူခံသည့်လုပ်ငန်းကို သူကန့်ကွက်၏။ သူ့အယူအဆ အတိုင်းလည်း ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကျောင်းတစ်ကျောင်း နှင့် ဆေးရုံတစ်ရုံ စံပြုအဖြစ်ဖွင့်လှစ်လိုက်သည်။ သူဖွင့်သော ကျောင်းသို့ တက်ရောက်သင်ကြားသော ကျောင်းသားများ သည် ကျောင်းနေရင်းအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းရှာ၍၊ မည် သူ့ကိုမျှအားမကိုးရအောင် စီမံပေး၏။ ထိုကျောင်းသားများ မှာ တနင်္ဂနွေတစ်ပတ်လျှင် ၁၅ ဒေါ်လာခန့်ဝင်ငွေရှိ၍၊ ပညာ ကိုလည်းသင်နိုင်လေသည်။ ဒီးထရွိုက်မြို့တွင် ဆောက်လုပ် ထားသော ဟင်နရီ ဖိုးဆေးရုံကိုလည်း ဆရာဆရာမများကို ပေးရသောလခ၊ဆေးဖိုးဝါးခနှင့် လူနာတို့ထံမှရရှိသောကြေး ငွေမျှတ၍ သူ့ရန်ပုံငွေနှင့်သူ လုံလောက်အောင် နှုန်းထား များကို သတ်မှတ်၍ ဖွင့်လှစ်ထားလေသည်။

၁၉၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖိုးသည် သူ၏လုပ်ငန်းကိုခြေရာနင်း၍ လိုက်နိုင်သောသူ၏တစ်ဦးတည်းသော အက်ဒဇယ်ဗရိုင်းယန်ဖိုး အား ဖြိုကုမ္ပဏီ၏ သဘာပတိနှင့်ဘဏ္ဍာရေးမှူးအဖြစ်ခန့်အပ် သည်။ ၁၉၄၃ခုနှစ်တွင် အက်ဒဇယ် ကွယ်လွန်သောအခါ၊ ဖိုးသည် ၂နှစ်တိုင်တိုင် ကုမ္ပဏီ၏သဘာပတိအဖြစ်ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်ပြီးနောက်၊ မြေးဖြစ်သော ဒုတိယဟင်နရီဖိုးအား ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင်လွှဲအပ်ပေးသည်။ ၁၉၄၇ ခုနှစ်ဧပြီလ ၈ ရက် နေ့တွင် ဟင်နရီဖိုး ကွယ်လွန်သည်။

ဖိုးတိုကင်မစ္စတြီ ။ ။ အလင်းဓာတုဗေဒ-၅။

ဖိုးတိုဆင်းသစ် ။ ။ အလင်းဖြင့်ဖွဲ့စည်းခြင်း-၅။

ဖိုးတိုအီလက်တြစ်ကိရိယာများ။ ။ အလင်းလျှပ်စစ် ကရိယာများ-၅။)

ဖိုးဦးတောင်။ ။ပြည်ခရိုင်အတွင်း ပြည်မြို့၏ တစ်ဖက်ကမ်း မြောက်ဘက်ကျကျတွင် သမိုင်း၌ထင်ရှားသော ဖိုးဦးတောင် ရှိသည်။မြောက်လတ္တီတွဒ် ၁၈° ၅၀' အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၀° ၁၂' ၌ တည်ရှိသည်။ တောင်၏အမြင့်မှာ ပင်လယ်ရေမျက် နှာပြင်မှ ပေပေါင်း ၉၀၀-ကျော်မြင့်၏။ တောင်ပေါ်တွင် ဉာဏ်တော် မသေးမကြီးဘုရား တစ်ဆူရှိ၍၊ ပြည်မြို့ဖက်သို့ နိုင်ငံအေးချမ်းစဉ်အခါက ဘုရားဖူးရောက်သူတိုင်းလိုပင် ဤဖိုးဦးတောင်ဘုရားသို့ သွားရောက်ဖူးမျှော်ကြသည်။ ဖိုး ဦးတောင်သည် ဧရာဝတီမြစ်၏ အနောက်ဘက်ကမ်းနဖူးပေါ် တွင်တည်ရှိရာ၊ တောင်ပေါ်မှကြည့်လျှင်တောင်ခြေတွင် ဧရာဝတီမြစ်ကြီးသည် တောင်ဘက်သို့စီးဆင်းသွားသည်ကို ကြည့် နူးစွာတွေ့မြင်ရသည်။

ဖိုးဦးတောင်သမိုင်းအရမူ ဂေါတမဘုရား အလောင်း တော်သည် ခြင်္သေ့မင်းဖြစ်စဉ်က ဤဖိုးဦးတောင်တည်ရာ သီဟပဗ္ဗတတောင်၌နေခဲ့ဘူးလေသည်။ ဘုရားဖြစ်၍ ဗာရာဏသီ၌ပထမဝါဆိုတော်မူသည်။ ခြောက်ကျိပ်သော ရဟန်း တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂီ ရဟန်းသုံးကျိပ်တို့ကိုလည်း

www.foreverspace.com.mm

ပြည်မြို့တစ်ဖက်ကမ်းမှ ဖိုးဦးတောင်စေတီအား ဖူးမျှော်ရစဉ်

ကောင်းအရပ်ရပ်သို့ လွှတ်တော်မူပြီးနောက်၊ ကိုယ်တော်တစ်ပါး တည်းသာ ဖလသမာပတ်ချမ်းသာကိစ္စစားတော်မူသည်။ သမာပတ်မှထတော်မူပြီးနောက် ထိုထိုသောအရပ်တို့သို့ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်၊ အနာဂတ်သဉာဏ်တို့ဖြင့်ကြည့်တော်မူသည်ရှိသော် သရေခေတ္တရာအရပ်၌ သာသနာထွန်းအံ့သည်ကိုမြင်တော်မူ သဖြင့် ဖိုးဦးတောင်တည်ရာအရပ်သို့ ကြွလာတော်မူဘူး သည်။ ထိုအခါ ထိုအရပ်၌နေသော သမ္ဘူလဘီလူး၊ ဝေမိဿက ဘီလူး၊ ဧရာပထနဂါးမင်းတို့သည် ဘုရားရှင်ထံလာရောက် ၍ တရားတော်ကိုနာယူပြီးသော် တခုသောကိုးကွယ်ရာကို တောင်းသောအခါ ဧရာပထနဂါးမင်းအား ဆံတော်လေးဆူ၊ သမ္ဘူလဘီလူးမင်းအား ဥဏှလုံမွေရှင်တော် ၂ ဆူ၊ သုပုဗ္ဗိ ကမွေရှင်တော် ၂ ဆူ သနားတော်မူရာ၊ သမ္ဘူလ ဘီလူးသည် ထိုသီဟပဗ္ဗတ တောင်ထိပ်၌ မွေရှင်တော် ၄ ဆူကို ဌာပနာ၍ ဘုရားတည် ကိုးကွယ်လေသည်။

ငါးဝါမြောက်သောအခါ ဘုရားသခင်သည် သုနာပရန္တ တိုင်းလယ်ကင်းအရပ်၌ စန္ဒကူးနံ့သာကျောင်းအလှူခံကြွပြီး နောက်၊ ဤသီဟပဗ္ဗတတောင်သို့ ကြွလာတော်မူပြန်သည်။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရား၏ ကျေးဇူးတော်အကြောင်း နဂါး၊ ဘီလူးတို့ ပြောဆိုနေကြသံကိုကြားရသဖြင့် ကြည်ညိုသဒ္ဒါ ပွားများနေသော ဒွတ္တမည်သည့် ပွေးဖိုပွေးမတို့သည် ဘုရား သခင်ကြွလာသည်ကိုမြင်လျှင် တစ်ဦးကိုတစ်ဦးပြော

စတမ်းကတိကဝတ်ပြုကြ၏။ ဘုရားသခင် ကြွလာတော် မူသောအခါ၊ ပွေးဖိုသည် အလျင်ဖူးတွေ့ရပြီးလျှင် မြေကို နှုတ်သီးဖြင့်ကော်၍ ဘုရားအားပူဇော်လေသည်။ ထိုနမိတ် နှင့်တကွ အရှေ့တောင်ယံ သမုဒ္ဒရာရေမျက်နှာထက် နွား ချေးခြောက်ပေါလောပေါ်သောနိမိတ် ၂ပါးကိုမြင်၍ နောင် အခါသရေခေတ္တရာပြည်ပေါ်ပေါက်၍ ပွေးဖိုသည် ဒွတ္တ ပေါင်အမည်ဖြင့် ထင်ရှားမင်းဖြစ်အံ့သည်ကို ဘုရားရှင်ဗျာ ဒိတ်ပေးခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့လျှင် ဘုရားအားပွေးဖို ဦးစွာ ဖူးတွေ့ရသည်ကိုအကြောင်းပြု၍ ဖိုးဦးတောင်တွင်ရာမှ ကာ လရွေ့လျော့၍ ဖိုးဦးတောင်ဟုခေါ်ကြသည်ဟုဆိုလေသည်။

အကယ်တမူကား၊ ဖိုးဦးတောင်မှာ ပုဂံခေတ်ကုန်ပြီး လောက်မှ သာသနာရေးအထိမ်းအမှတ်တောင်ဖြစ်ခဲ့ဟန် တူသည်။ ယခုလက်ရှိစေတီမှာ မူကုန်းဘောင်ခေတ်လောက် ကဟုယူဆရသည်။ တောင်ပေါ်ရှိ ကျောက်စာတွင်ပါသော နောက်ဆုံးသက္ကရာဇ်မှာ ၁၁၃၇ခုနှစ် ကဆုန်လပြည့်စနေ နေ့ဖြစ်၍ကျောက်စာဒါယကာမှာ ဆင်ဖြူသခင်ဟု ကျောက် စာတွင်ပါသည်။ စေတီကိုအသစ်မွမ်းမံခြင်းဖြစ်ဟန်တူ၏။

ဖိုးကျား၊ ဦး(မြန်မာ ၁၂၅၂-၁၃၀၃) ။ ။ အမျိုးသား လှုပ်ရှားမှုတစ်ရပ်ဖြစ်သောခရစ်နှစ်၁၉၂၀ ပြည့်ကျောင်းသား သပိတ်ကြီးကစတင်ခဲ့သည့် အမျိုးသားပညာရေးလောက

တွင် ဦးဖိုးကျားသည် ကျော်ကြားသောခေါင်းဆောင်ကြီး ဖာစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထိုပြင် မျိုးချစ်စိတ်အရင်းခံဖြင့် မြန်မာ အမျိုးသားများ၏အဆင့်အတန်း တိုးမြှင့်ရေးအတွက် ခေတ် ပြင်ဆောင်းပါး၊ စာအုပ်စာတမ်းများကို ရေးသားခဲ့သဖြင့် ဆိုခဲ့သောကျောင်းသားသပိတ်ခေတ်မှ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မ တိုင်မီခေတ်အတွင်း မြန်မာစာပေလောက၌ ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးလည်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသားပညာ ဝန်ဦးဖိုးကျား ဟူသောအမည်သည် နိုင်ငံနှင့်အဝန်း နှံ့ပျံ့ ကျော်ကြားခဲ့လေသည်။

မောင်ဖိုးကျားသည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၅၂ ခုနှစ် နှောင်း တန်ခူးလပြည့်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ဟင်္သာတခရိုင်၊ နိဗ္ဗာန်ရွာတွင်ဖွားမြင်သည်။ မိဘများသည် ပရိက္ခရာကုန် သည်ဦးဖေနှင့် ဒေါ်ဒေါင်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ မောင်ဖိုးကျား သည် သားချင်းလေးဦးအနက်အငယ်ဆုံးဖြစ်သည်။ မြောက် နှစ်သားအရွယ်တွင် နိဗ္ဗာန်ရွာ ဦးသာသန၏ကျောင်းတွင် စတင်ပညာသင်ကြားသည်။ ထို့နောက် ကိုးနှစ်သားအရွယ် တွင်လေးမျက်နှာမြို့နယ် ကံကုန်းရွာဆရာတော်၏ ကျောင်း တွင် ပညာဆက်လက် ဆည်းပူးရာ၊ ထိုကျောင်းက မြန်မာ ခုနစ်တန်းစာမေးပွဲနှင့် ဆရာဖြစ်စာမေးပွဲကိုပါ အောင်မြင် ခဲ့သည်။ ဆရာဖြစ်အောင်မြင်ခဲ့သဖြင့် ပုသိမ်ခရိုင်၊ အသုတ် မြို့တွင်ခုနစ်တန်းပြ ကျောင်းဆရာအလုပ်ကို ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။

ကျောင်းဆရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ယင်းမှ ပညာကို ဆက် လက်ဆည်းပူးလိုပြန်သဖြင့် ကျောင်းဆရာအလုပ်မှထွက်ပြီး သော် ပုသိမ်မြို့ တိုင်တရာ(စကောကရင်) ကျောင်းတွင် ပညာဆက်လက်သင်ကြားရာ၊ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၂၇၈ခု တွင်ထိုကျောင်းမှ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ကိုးတန်းအောင်သည်။ ကိုးတန်းအောင်ပြီးနောက်တွင် ဆန်စက်တစ်ခု၌ တာလီစာ ရေးလုပ်သည်။ သို့သော် ပညာရေးဖက်ကိုစိတ်သန်နေသော ကိုဖိုးကျားသည် တိုင်တရာကျောင်းမှာပင်ပညာဆက်သင် ပြန်ရာ၊ အသက် ၂၇နှစ်အရွယ်ခရစ်နှစ် ၁၉၁၇ခုတွင် ထို ကျောင်းကပင် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာဆယ်တန်းအောင်မြင်ခဲ့ သည်။ ကိုဖိုးကျားသည် စာပေပညာကို ပို၍ပို၍သာလိုလား သည်။ ထို့ကြောင့် ခရစ်နှစ် ၁၉၁၇ခုတွင် ဂျတ်ဆင်ကော လိပ်၌ပညာဆက်လက်သင်ကြားသည်။ ထိုအချိန်အထိကို ဖိုးကျားတွင် မြန်မာစာပေဗဟုသုတနည်းပါးသေးသည်။ ခရစ်ယန်ဓမ္မဟောင်း၊ ဓမ္မသစ်တို့ကိုမူ နှုတ်တက်ရွံ့ပယ်ရွတ် ဆိုပြနိုင်သည်။ သို့သော် စကားအသုံးအနှုန်းကို နဘောကာ ရန်နှင့်စပ်ဟပ်ပြောဆိုရန်ဝါသနာပါသည်။ ဂျတ်ဆင်ကော လိပ်သို့ ရောက်လာပြီးနောက်တွင် နောင်အခါ ယဉ်ကျေးမှု ဌာနအတွင်းဝန် ဦးဖိုးလတ်၊ နေရှင်နယ်ဦးမြင့်တို့ ဖြစ်လာ မည့် ကိုဖိုးလတ်၊ ကိုမြင့်တို့နှင့် ခင်မင်ရင်းနှီးလာသောအခါ

မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတို့ကိုစိတ်ပါဝင်စားလာ သည်။ လေ့လာမှတ်သားလာသည်။ မြန်မာမှုဆိုင်ရာ ပညာ ရပ်များကို လိုလိုလားလားဖြစ်လာသော ကိုဖိုးကျားသည် ကိုဖိုးလတ် ကိုမြင့်တို့၏ညွှန်ကြားချက်အရ ပါဠိဆရာစော၊ လယ်တီပဏ္ဍိတဆရာဦးမောင်ကြီး၊ ဆရာလွန်း(သခင် ကိုယ်တော်မှိုင်း)တို့ထံတပည့်ခံ၍ ဆည်းပူးလေသည်။ ထို ဆရာကြီးများ အံ့ဩလောက်အောင်ပင် တစ်နှစ်အတွင်း၌ ကိုဖိုးကျားသည် မြန်မာစာပေ မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းတို့ဖက် တွင် ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက် ဖြစ်လာသည်။

ကိုဖိုးကျားသည် ကောလိပ်တွင်လည်း မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာသမိုင်းတို့ကို အထူးလေ့လာလိုက်စားသည်။ မြန် မာမှုတို့ကို အထူးအရေးတယူပြုလာသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုဖိုးလတ် ကိုမြင့်နှင့်အတူဂျတ်ဆင်ကောလိပ်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာအသင်းကို တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။

ဘီအေ (ဝိဇ္ဇာ) အောက်တန်းသို့ ရောက်သောအခါ မြန်မာ စာပေဖက်တွင် ပိုမိုနှံ့စပ် တတ်သိ ကျွမ်းကျင်လာ သည်။ သို့တိုင်အောင် တင်းတိမ်အားရခြင်း မရှိသေးသဖြင့် ဗဟန်း၊ ဓမ္မသုခကျောင်းတိုက်၊ ကြောင်လိမ်ကျောင်း ဆရာတော် ဦးကသပထံမှ လောကီလောကုတ္တရာ စာပေ များကို ဆည်းပူးသင်ကြားပြန်သည်။ ထိုဆရာတော်ထံမှ မြန်မာပေစာပုရပိုက်များလည်းရရှိခဲ့သည်။

ယင်းတို့ဖြင့် ၁၉၂၀ပြည့်နှစ်သို့ ရောက်လာသောအခါ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်အက်ဥပဒေကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကျောင်း သားများလှုပ်လှုပ်ရှားရှားဖြစ်လာသည်။ ဂျတ်ဆင် ကော လိပ်မှကျောင်းသားကြီးများသည် သပိတ်မမှောက်ရန် ကန့် ကွက်ခဲ့သော်လည်း အများဆန္ဒအရသပိတ်မှောက်ကြသော အခါ ထိုကျောင်းသားကြီးများပင် ခေါင်းဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုကျောင်းသားကြီးများတွင် ကိုဖိုးလတ်၊ ကိုမြင့်၊ ကိုဖိုး ကျားတို့ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ ကိုဖိုးကျားသည် စကားအရာ လိမ်မာကျွမ်းကျင်၍ အပြောအဟောကောင်းသူတစ်ဦး လည်းဖြစ်၍၊ မြန်မာပြည်အရပ်ရပ်သို့ လှည့်လည်၍ သပိတ် တရားဟောရန်တာဝန်ယူရသည်။ သုံးခွမြို့တွင် သပိတ် တရားဟောရာ၊ နိုင်ငံပိုင်အစိုးရမင်းများ၏ ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်း သည်ဆိုကာ ဒဏ်ငွေတစ်ရာကျပ် တပ်ခြင်းခံရလေသည်။

ထိုစဉ်က ကျောင်းသားသပိတ်အရေးအား တစ်နိုင်ငံလုံး သိမ့်သိမ့်တုန်ခဲ့သည်။ ပြည်သူလူထု၏ အကူအညီကိုလည်း ရက်ရက်ရောရောရရှိခဲ့သည် ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှအစိုးရတို့ ၏ ပညာရေးနှင့်စင်ပြိုင်၊ အမျိုးသားပညာရေးဟူ၍ တစ်စင် ထောင်နိုင်ခဲ့ပြီးလျှင်၊ အမျိုးသားတက္ကသိုလ်၊ အမျိုးသား ကျောင်းများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထိုအမျိုးသားပညာရေး လောကတွင် ကိုဖိုးကျားသည် အရေးပါစွာဆောင်ရွက်ခဲ့ သည်။ ခရစ်နှစ် ၁၉၂၁ ခုတွင် အမျိုးသားပညာရေးကောင်

ဖိုးကျား၊ ဦး

အမျိုးသား ပညာဝန် ဦးဖိုးကျား

စီ (စီအင်အီး)၌ ဦးဖိုးဝင်း၊ ပစ္စတာအိုင်ယားတို့နှင့်အတူ အမျိုးသားပညာရေးကို အားကြီးမာန်တက်ဆောင်ရွက်၍ အမျိုးသား ပညာဝန်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၀ပြည့် ကျောင်းသားသပိတ်အရေး မပေါ်မီက အင်္ဂလိပ်မြန်မာနှစ်ဘာသာသင်ကျောင်းများ၌ မြန်မာစာ၊ မြန်မာ့သမိုင်း သင်သည်ဆိုသည်မှာ မည်ကမတတ္တမျှသာဖြစ်သည်။ အမျိုးသား ကျောင်းများ ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ မြန်မာစာ၊ မြန်မာ့သမိုင်းတို့ကို အလေးဂရုပြု၍သင်ကြားလာသည်။ ထိုအရေးတို့တွင် ဦးဖိုးကျားတို့၏ ဆောင်ရွက်မှု များစွာ ပါဝင်လေသည်။

ဦးဖိုးကျားသည် ကျောင်းသားကြီး ဘဝကပင် စာပေအရေးအသားကို အစပြုခဲ့သည်။ အမျိုးသား ကျောင်းများ ပေါ်ပေါက်လာသောအခါ၊ ထိုကျောင်းများ၌ မြန်မာစာပေ၊ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းတို့ကို အလေးထား၍သင်ကြားကြရသည်။ ထိုအခါ ဦးဖိုးကျားသည် မြန်မာ့သမိုင်း၊ မြန်မာ့ရာဇဝင်ကို ကျောင်းများ၌သင်ကြားလေ့လာနိုင်စေရန်၊ လွယ်ကူသောစကားပြေအရေးအသားဖြင့် “မြန်မာ့ဂုဏ်ရည်” ဟူသောအမည်ဖြင့် ရာဇဝင်စာအုပ်တစ်အုပ်ကို ရေးသားပြုစုခဲ့သည်။ ထိုနောက် ထိုစာအုပ်ကိုပင် အနည်းငယ်ပြင်ဆင်၍ “မြန်မာ့ဂုဏ်ရည် ရာဇဝင်ဖတ်စာ”ဟု ပထမတွဲနှင့်

ဒုတိယတွဲ နှစ်တွဲ ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် “ခေတ်မီမြန်မာရာဇဝင် အကျဉ်းချုပ်” ဟူ၍လည်း စာတစ်အုပ် ရေးသားပြုစုခဲ့လေသည်။

ဦးဖိုးကျားသည် ရာဇဝင် သမိုင်းဖက်ဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများသာမက၊ ဘုရားဟော ငါးရာ့ငါးဆယ် နိပါတ်တော်တို့ကို ကျောင်းများ၌လေ့လာသင်ကြားနိုင်ရန်နှင့် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီ မြန်မာလူမျိုးတို့ လွယ်လင့်တကူ ဖတ်ရှုနိုင်စေရန် “ငါးရာ့ငါးဆယ် ကောက်နုတ်ချက်များ” ဟူ၍လည်းပြုစုရေးသားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် “ဦးပုည အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့်ရေသည်ပြဇာတ်” “ဦးပုညအတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် ‘ဝိဇယပြဇာတ်’” “ပေါရာဏအဘိဓာန်” “ပုသိမ်ရာဇဝင်နှင့် ဦးထွန်းရှိန် အတ္ထုပ္ပတ္တိ” စသည်တို့ကိုလည်း ပြုစုခဲ့ရာ၊ ဦးဖိုးကျားသည် မြန်မာစာပေ သုတေသီပုဂ္ဂိုလ်ကြီး တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းလည်း သိသာထင်ရှားပေသည်။ ပညာဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်စဉ်အတွေအကြံများကိုလည်း “ကိုယ်တွေ့ဝတ္ထုများ” အမည်ဖြင့် ‘တိုးတက်ရေးမဂ္ဂဇင်း’တွင် ရေးသားခဲ့ပြီးသော်၊ နောင်အခါ စာအုပ်ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသည်။ ထိုဝတ္ထုများသည် မြန်မာအမျိုးသားတို့၏ ခေတ်နောက်ပြန်ဆွဲ အယူအဆ၊ ဓလေ့ထုံးစံတို့ကို ပြုပြင်ရေးအတွက် ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ရာ၊ အရေးအသားကလည်း ကောင်းမွန်လှသဖြင့် ကျော်ကြားထင်ရှားသော စာအုပ်များဖြစ်ခဲ့သည်။ ဦးဖိုးကျားသည် သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ မဂ္ဂဇင်းတို့၌လည်း ထူးခြား ထက်မြက်သောဆောင်းပါးများကို ရေးသားခဲ့လေသည်။

ဦးဖိုးကျားသည် လွယ်ကူရှင်းလင်းသောစကားပြေအရေးအသားကို ရေးစွမ်းနိုင်သူဖြစ်သည်။ အရေးအသား၌ ပင်ကိုယ်ဟန်ရှိသည်။ ဖျတ်လတ်သွက်လက်၍ စိတ်ပါဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ တိုတိုနှင့်လိုရင်းသို့ရောက်အောင် ခိုးခိုးဒေါက်ဒေါက်ရေးစွမ်းနိုင်လေသည်။

ဦးဖိုးကျားသည် ၁၉၂၉ ခုနှစ်မေလတွင်၊ မက္ကဆင့်ကုမ္ပဏီစာရေးကြီး ဦးမောင်လေး၊ သိမ်ကြီးဈေး ကွမ်းရွဲကြီး ဒေါ်ဒေါ်သိန်း တို့၏သမီး မအေးကြည်နှင့် ထိမ်းမြားလက်ထပ်သည်။ သားတစ်ယောက် ထွန်းကားသည်။ ဒေါ်အေးကြည်သည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၃၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်သည်။

ဦးဖိုးကျားသည် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်သည်အထိ အမျိုးသားပညာဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ အမျိုးသားကျောင်းများကို ကူညီထောက်ပံ့မှု နည်းလာ၍ အမျိုးသားကျောင်းများ ခေတ်မှီန်လာသည့်တိုင်အောင်၊ ထိုရာထူး၌ပင် ဆက်လက်ထမ်းရွက်ခဲ့သည်။ အမျိုးသားပညာရေးလောက မှေးမှိန်လာသော်လည်း၊ ဦးဖိုးကျား၏အမည်သည်ကား မှေးမှိန်ခြင်း မရှိဘဲ၊ မြန်မာစာပေလောကတွင် ပိုမိုထင်ရှားထွန်းပြောင်လာသည်။

ယင်းသို့ရှိနေစဉ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်ပွားလာရာ ဦးဖိုးကျားတို့အိမ်သားများသည် အင်းစိန်ခရိုင်၊ ထန်းတပင်မြို့သို့ စစ်ဘေး တိမ်းရှောင်နေကြရာမှ မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၃၀၃ ခု နှောင်းတန်ခူး လပြည့်ကျော် ၆ ရက်နေ့တွင် ဦးဖိုးကျားသည် ထန်းတပင်မြို့၌ပင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဖိုးခေါင်ငှက်။ ။ဖိုးခေါင်ငှက်သည် တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ ဘလ္လာတိယပျို၌တော၏တန်ဆောင်ငှက်ဟူ၍ တင်စားခေါ်ဝေါ်ထားသည်။ အခြား မြန်မာစာပေတို့၌လည်း ဖိုးခေါင်ငှက်သည် ထင်ရှားသည်။ သို့သော် ဖိုးခေါင်ငှက်ကို သိမြင်ဘူးသူ နည်းပါးလေသည်။

ဖိုးခေါင်ငှက်သည် ကက်ပီတိုနီဒီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်၍ ယင်း၏ပါဏဗေဒအမည်သည် မီဂါလိုင်းမားဇီလာနီကာဟော့ဒဆိုနီဖြစ်သည်။ အလျား ၁၁လက်မခန့်ရှိသည်။ ဦးခေါင်း၊ လည်ပင်း၊ ရင်ပတ်တို့သည်အပြာရောင်နှင့် ကြက်သွေးရောင်ရှိ၍ အပြောက် အကွက်များ ပါသည်ကလွဲလျှင် ဖိုးခေါင်ငှက်၏ တစ်ကိုယ်လုံးသည်အစိမ်းရောင် လွှမ်းနေသည်။ နှုတ်သီးသည် တုတ်၍သန်မာပြီးလျှင် အမွှေးကြမ်းများရှိသည်။ သစ်တောက်ငှက်မျိုးတို့ကဲ့သို့ပင် ခြေချောင်းလေးချောင်း ရှိသည့်အနက် နှစ်ချောင်းသည် ရှေ့၌ နှစ်ချောင်းသည် နောက်၌ ရှိလေသည်။

ဖိုးခေါင်ငှက်သည် အသံအမျိုးမျိုးနှင့် အော်တတ်သည်။ “ဖိုးခေါင် ဖိုးခေါင်” ဟုလည်း အော်တတ်သဖြင့်၊ ယင်းအော်သံကိုအစွဲပြု၍ ဖိုးခေါင်ငှက်ဟု အမည် မှည့်ခေါ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖိုးခေါင်ငှက်၏ အော်သံကို တစ်နေ့လုံး ကြားရတတ်သည်။ အထူးသဖြင့် မွန်းလွဲပိုင်းနှင့်ညနေခင်းများတွင်ဆူညံစွာ အော်တတ်လေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ညဉ့်၏တိတ်ဆိတ်မှုကို ဖောက်ထွင်း ထွက်ပေါ်လာသော ဖိုးခေါင်ငှက်အော်သံကိုကြားရတတ်လေသည်။

များသောအားဖြင့် ဖိုးခေါင်ငှက်သည် ကျွန်းတောများအတွင်း သစ်ပင်ထိပ်ဖျား၌ နေလေ့ရှိသည်။ ငှက်၏အရောင်နှင့် သစ်ရွက်စိမ်းရောင် ရောနေသဖြင့် ရုတ်တရက် မမြင်နိုင်ချေ။ အပျံအသန်းလည်း နည်းပါးပြီးလျှင် နား၍သာ နေလေ့ရှိသဖြင့် ဖိုးခေါင်ငှက်အား မြင်ဘူးတွေ့ဘူးသူ နည်းပါးခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဖိုးခေါင်ငှက်သည် သစ်သီးသစ်စေ့စသည်တို့ကို သာစားတတ်၍၊ ပန်းဝတ်ရည်ကိုလည်းသောက်သုံး တတ်သည်။ တောစပ်အနီးအနားရှိခြံဥယျာဉ်များသို့ လာရောက်တတ်သော်လည်း လယ်ကွင်း အနီးအနားရှိ မြို့ရွာများသို့ကား မလာကြချေ။

ဖိုးခေါင်ငှက်တို့သည် မတ်လမှ မေလအထိ အချိန်တွင် ငှက်ငယ်များ ပေါက်ပွားသည်။ သစ်တောက် ငှက်မျိုးတို့ကဲ့

သို့ပင် သစ်ပင်၏ အကိုင်း၊ ပင်စည်တို့တွင် သန်မာသော နှုတ်သီးဖြင့် သစ်ခေါင်းများ ဖောက်၍ အသိုက် ပြုလုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ဥသည် အဖြူသက်သက် ဖြစ်၍ ပျမ်းမျှအလျား ၁.၂၁ လက်မနှင့် ပြက် ၀.၉၀ လက်မ ရှိလေသည်။

ဖိုးခေါင်ငှက်ကို အရှေ့နိုင်ငံများနှင့်ဩစတြေးလီးယားတိုက်၌တွေ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တောကောင်းသော မြေပြန့်ဒေသနှင့် တောင်ခြေရင်းတို့၌ အများဆုံး တွေ့ရ၍ ပေ၄၀၀၀အထိ မြင့်သောဒေသများ၌ တွေ့နိုင်လေသည်။

ဖိုးစိန်ဦး(မြန်မာ ၂၃၄-၁၃၀၆)။ ။ဦးဖိုးစိန်သည် မြန်မာစာပေလောကတွင် ထင်ပေါ်ခဲ့သူတစ်ဦးဖြစ်ပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်တို့စိုးမိုးအုပ်ချုပ်နေစဉ်အခါ၊ မြန်မာစာတတ်က အကျိုးမထူး၊ အင်္ဂလိပ်စာတတ်မှ ပညာရှိမည်သည်ဟူ၍ ဖြစ်ပျက်နေသည့်အချိန်၌၊ မြန်မာစာ၏ဂုဏ်ကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့သူ တစ်ဦးဖြစ်ပေသည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု၊ မြန်မာအသုံးအနှုန်းတို့၏ ဂုဏ်ကိုမသိန်ငယ်ရအောင် ထိန်းသိမ်းသူတစ်ဦးလည်းဖြစ်ပေသည်။ ဦးဖိုးစိန်သည် မြန်မာပီသလိုသောစိတ်ရှိ၍ သျှောင်ထုံးဖော်၍ ခေါင်းပေါင်းပေါင်းကာ၊ ပုဆိုးတောင်ရှည်အမြိတ်ဆင့်လေ့ရှိသည်။ မည်သည့်ကိစ္စတွင်မဆို စည်းကမ်းတကျသေသေချာချာလုပ်ကိုင်လေ့ရှိ၍၊ မရင်းမနှီးသူတို့ကလူကတ်သတ် ဟုအထင်ရောက်ကြသည်။ ဦးဖိုးစိန်သည် အဖဦးတန်ကျူ၊ အမိဒေါ်ရွှေပွင့်တို့၏သားကြီးဖြစ်သည်။ ၁၂၃၄ ခုနှစ်နှောင်းတန်ခူးလဆန်း ၈ရက် စနေနေ့နံနက် တစ်ချက် တီးကျော်အချိန်တွင် ရန်ကုန်မြို့၌ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် မြန်အောင်မြို့ရွာဘုံသတ်တိုက် ဝဲပျံကျောင်းဆရာတော်ဦးသူရိယထံရင်း၌ သင်္ဂြိုဟ် မကာရန္တတွက်ရိုးစသည်တို့ကို သင်ယူရသည်။

အသက် ၂၃နှစ်အရွယ်၁၂၅၇ခုတွင် သရက်မြို့ စိန်အန်ဒြူးအက်(စ)၊ ပီ၊ ဂျီအင်္ဂလိပ်ကျောင်း၌ လက်ထောက်ဆရာအလုပ်ကိုစတင်လုပ်သည်။ မိမိနှစ်သက်သောအလုပ်အကိုင်ဖြစ်သည့်အလျောက် ကြိုးစားအားထုတ်၍လုပ်ကိုင်သွားရာ၊ အသက် ၂၇နှစ်အရွယ်၁၂၆၁တွင် လက်ပံတန်းမြို့၌ အင်္ဂလိပ်အလယ်တန်းကျောင်း၌ ကျောင်းအုပ်ဆရာဖြစ်သည်။ လက်ပံတန်းမြို့ ကျောင်းဆရာအလုပ်ကို လုပ်ကိုင်နေစဉ် သရက်မြို့သူ ဒေါ်ကျောနှင့် အိမ်ထောင်ပြု ခဲ့သည်။

၁၂၆၈ခုတွင် တောင်ငူမြို့၌ ပညာအုပ်ရာထူးတွင် ခန့်ထားခြင်းခံရသည်။ ထိုစဉ်အခါက အစိုးရမင်းတို့သည်စာသင်ကျောင်းများ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာ စာပေသင်ကြားမှုကိုအရေးမပေးချေ။ ဦးဖိုးစိန်သည် စာစစ်ခံကျောင်းများ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေများကို ဩကာသကစ၍ ကျနစွာသင်စေခဲ့၍၊ မိမိ၏ လစာငွေကို အသုံးပြုလျက် ကောင်းစွာ ဖြေဆိုနိုင်သည့် ကျောင်းသားများကို ငွေတံဆိပ်ဆုများချီးမြှင့်ခြင်း

ဝဇီရဗုဒ္ဓိ ဦးဖိုးစိန်

ဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၏ အကျိုးကို သည်ပိုးထမ်းရွက် ခဲ့သည်။ ရန်ကုန်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ရသောအခါ ကျောင်း ဆရာကြီးများနှင့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းကာ လခတစ်လစာ ထည့် လှူငွေပင်ငွေရင်း ထူကြ၍၊ ဘာသာစာရိတ္တ စာမေးပွဲများကို နှစ်စဉ် ကျင်းပခဲ့သည်။

၁၂၇၄ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမင်းတို့က သူငယ်တန်းမှအစ ဆဋ္ဌမတန်းအထိ ကျောင်းသုံးမြန်မာဖတ်စာအုပ်တို့ကို ပြုစု ရေးသားရန် အထူးအလုပ်ရာထူး၌ ခန့်ထားခြင်း ခံရသည်။

၁၂၇၅ ခုနှစ် မန္တလေးနော်မန်ကျောင်းကြီး၌ ခေတ္တ ကျောင်းအုပ်ကြီးအဖြစ် ၁၀ လတာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည်။ ယင်းနောက် မြင်းခြံစီရင်စုနယ်တွင် ရဟန်းတော်စာသင် ကျောင်းများကို စာစစ်ခံကျောင်းများအဖြစ်သို့ ဝင်ရောက် အောင်ဟောပြောရသည့် အထူးအလုပ်ဝတ္တရားကို ထမ်း ဆောင်ရသည်။ ရဟန်းကျောင်းပေါင်း ၇၀၀ဝင်ရောက် ကြသောကြောင့် အစိုးရမင်းတို့၏ ချီးမွမ်းခြင်းကိုခံရသည်။

၁၂၇၈ ခုနှစ်တွင် အစိုးရမင်းတို့သည် စာသင်ကျောင်း အဖွဲ့များကို စတင်ဖွဲ့စည်းသည့်အခါဖြစ်၍၊ ဦးဖိုးစိန်ကို မြင်းခြံမြို့မှ ရန်ကုန်မြို့သို့ရွှေ့ပြောင်းကာ၊ ရန်ကုန်မြို့ ကျောင်းအဖွဲ့အတွင်းရေးမှူး (စက္ကရီတေရီ)အလုပ်နှင့် ရန်ကုန်မြို့ ပညာအုပ်အလုပ်တို့ကို တွဲဖက်လုပ်ကိုင်စေ သည်။ ၁၂၈၆ ခုနှစ်၌ အစိုးရက အမှုထမ်းကောင်း တံဆိပ်ရမင်းဘွဲ့ ချီးမြှင့်ခြင်းကို ခံယူရရှိခဲ့သည်။

ယင်းနောက် ပညာဝန်ထောက်ရာထူးတွင် တိုးမြှင့်ခန့်

ထားခြင်းခံရ၍ အသက် ၅၅ နှစ် ပြည့်သောအခါ၌ ရန် ကုန်မြို့၌ပင် အငြိမ်းစားယူခဲ့လေသည်။

အငြိမ်းစားယူပြီးနောက်၊ ဦးဖိုးစိန်သည် မိမိအထံ ဝါသနာရှိရာ မြန်မာစာပေ၏ဂုဏ်မြှင့်တင်ရေးကို ဆက် လက်၍ကြိုးစားအားထုတ်လေသည်။ အင်္ဂလိပ်စာပေတွင် ငယ်ရွယ်သူတို့အဖို့ သက်သက်ရည်ရွယ်၍ ပြုစုသော စာ ပေများရှိသကဲ့သို့၊ မြန်မာစာပေတွင်လည်း ရှိစေလိုသော ဆန္ဒအားဖြင့် သြဝါဒဖတ်စာစဉ်၊ မလှတင်ဝတ္ထု၊ ကျေးဇူး ရှင်ဝတ္ထုစသည့် စာငယ်တို့ကို ပြုစုလေသည်။ ယင်းနောက် စာစီစာကုံးကျမ်း၊ မြန်မာကဗျာဖွဲ့နည်း၊ မြန်မာသဒ္ဒါကျမ်း များနှင့်ဂမ္ဘိသာရပျို့၊ လောကသာရပျို့တို့၏ခက်ဆစ် အ ဖြေကျမ်းတို့ကိုပြုစုသည်။ မြန်မာသဒ္ဒါအရာ၌ ရှေးဆရာတို့ မဖော်မထုတ်ခဲ့သော မြန်မာကာရိယပြုနည်းကိုလည်း ကောင်း၊ ရရစ်ယပင့် ဝဆွဲဟထိုးတို့သည် ပစ္စည်းဖြစ် ကြောင်း၊ လ တ ပစ္စည်းတို့ ရှိကြောင်းနှင့် ထိုပစ္စည်းတို့၏ သဘောကိုလည်းကောင်း၊ ကောင်းစွာဖော်ထုတ် ပြဆိုခဲ့ သည်။ အမည်ရင်းနှင့် တတွဲတည်းမှည့်ခေါ်သည့် ဖိုး- သဒ္ဒါသည်အထီးဟူသော အနက်ကိုဟောကြောင်း၊ ယင်း ကြောင့် “ဘ” နှင့်ရေးသားပါကမသင့်ကြောင်းမှစ၍၊ အ ခြားမသင့်သောဘကုန်းအရေးများကို သဒ္ဒါနည်း အနက် နည်းများအားဖြင့်ဖော်ပြကာ၊ အဘယ့်ကြောင့် မသင့်သော ဘကုန်းအရေးများတောက်လျှောက် ရေးလာကြပုံကို ရာ ဇဝင်အကိုအကားနှင့်တကွဖော်ပြသောကြောင့် ဦးဖိုးစိန် သည် “ဖဦးထုပ်ဦးဖိုးစိန်”ဟု အမည်တွင်ခဲ့လေသည်။ အဆိုပါအကြောင်းစုံလင်စွာကို “မြန်မာမင်းလွှတ်တော်သုံး သတ်ပုံနှင့် မြန်မာသဒ္ဒါနည်းအနက်နည်းကျမ်း” တွင် ဖတ် ရှုနိုင်ပေသည်။ အထက်ပါကျမ်းများနှင့် ခက်ဆစ်အဖြေများ ကိုပုံနှိပ်ရာတွင် စာပုံနှိပ်စက်များက မိမိစိတ်အလိုကျလိုက် လျော့၍ ပုံနှိပ်မပေးနိုင်ကြသောကြောင့်၊ ဦးဖိုးစိန်သည် မိမိကိုယ်တိုင်ကြီးကြပ်၍၊ “တိုးစာပုံနှိပ်တိုက်”ကို ၁၂၉၅ ခုနှစ်မှစ၍ တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။ တိုးစာပုံနှိပ်တိုက် နှင့်အတူ “ဒေါ်ကျော့ ကျောင်းသုံးစာအုပ်” ဆိုင်ကိုလည်း တည်ထောင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။

ထိုအခါမှစ၍ ဦးပုည ဝတ္ထုပေါင်းချုပ်အဖြေ၊ ဦးပုည မေတ္တာစာအဖြေ၊ ကန်တော်မင်းကျောင်း မေတ္တာစာ အဖြေ အဖြေ၊ ကိုးခန်းပျို့အဖြေ၊ ရဲတင်းမော်ကွန်း အဖြေ၊ ကျည်း ကန်ရှင်ကြီး မေတ္တာစာအဖြေတို့ကိုအစဉ်တဆက် စက်တင် ပုံနှိပ်ခဲ့လေသည်။ ယင်းနောက် အစိုးရကျောင်းများတွင်သင် ကြားသော ဇာတ်ကြီးဆယ်ဖွဲ့မှ ဇာတ်တော်ကြီးများကို တည်းဖြတ်၍၊ ခက်ဆစ် အဖြေများကိုပါ ထည့်သွင်း ပုံနှိပ် ခဲ့လေသည်။ ပုဂံဝန်ထောက် ဦးတင် ကဗျာဗန္ဓာသာရကျမ်း ကြီးကိုလည်း ပြုပြင်ဖြည့်စွက်၍ ပုံနှိပ်ခဲ့လေသည်။

ဘာသာရေး သာသနာရေးတို့တွင် စိတ်ပါဝင်စားသည့် အလျောက်၊ ဦးဖိုးစိန်သည် ကျောင်းသင်ပရိယတ္တိအသင်း၊ စေတီယင်္ဂံဏအသင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာကလျာဏယုဝအသင်းတို့၌ အမှုဆောင်လူကြီးအဖြစ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်ပါဠိဘာသာပထမပြန်စာပေးပွဲကော်မတီ၌ လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့၍၊ စာမေးပွဲကျင်းပစဉ် သံဃာတော်မြတ်တို့အား ဆွမ်းကပ်လှူရန် ဦးဖိုးစိန် ဒေါ်ကျော့ရန်ပုံငွေကို လှူခဲ့လေသည်။

၁၂၉၇ခုနှစ် တပို့တွဲလပြည့်ကျော် ၃ရက်နေ့တွင် ဦးဖိုးစိန်သည်မန္တလေးမြို့ မဟာသံဃရာဇာ သာသနာပိုင်က “ဝေရဗုဒ္ဓိဘွဲ့” ချီးမြှင့်ခြင်းကို ခံယူခဲ့ရလေသည်။

၁၃၀၃ခုတွင်စစ်ကြီးဖြစ်သောအခါ၌ ဦးဖိုးစိန်သည် သရက်မြို့အပိုင် အင်းမငယ်ရွာ၌ ခိုအောင်းနေထိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုအချိန်အတွင်း၌ မြန်မာသဒ္ဒါကျမ်းကိုပြုစုနေခဲ့သည်။ မြန်မာအဘိဓာန်ပြုစုရန်လည်း စာပေစုဆောင်းစေခဲ့သည်။ စစ်ဘေးဒဏ်မှတိမ်းရှောင်နေစဉ်၊ အစာအိမ်၌ အနာဖြစ်သောဝေဒနာစွဲကပ်လာ၍၊ ၁၃၀၆ ခုတပို့တွဲလဆန်း ၁၄ ရက် သောကြာနေ့နံနက် ၃ နာရီ မိနစ် ၂၀ အချိန်တွင် အင်းမငယ်ရွာ၌ ဘဝတစ်ပါးသို့ ပြောင်းသွားလေသည်။

ဦးဖိုးစိန်၏စိတ်စေတနာကို သိနားလည်စိမ့်သောငှါ မြန်မာသဒ္ဒါနည်း အနက်နည်းကျမ်း၌ရေးသားခဲ့သော နိဂုံးမှစာပိုဒ်ကို ကူးရေး ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

မြန်မာစာတတ် နိုင်ငံခြားသားတို့သည် မြန်မာစာအရေးအမှတ်၌ သဒ္ဒါနည်း စည်းစံနစ်မရှိ၊ မြန်မာသဒ္ဒါဟူ၍ပင် ခိုင်ခိုင် လုံလုံမရှိ၊ အနက်သုံး၌လည်း ဗျူဟာနည်းမရှိ၊ လုံးချင်းတုန်းက မဟောသောအနက်ကို လုံးတွဲတို့၌ စည်းကမ်းမရှိ သုံးနိုင်လေသည်ဟု ကဲ့ရဲ့ခြင်းမခံရလေအောင် ကြီးကြီးပမ်းပမ်း ရှာဖွေ၍ ဖော်ပြခဲ့သော ရှေးပညာရှိတို့ ရေးထုံးအနက်သုံးတို့ကို ဇာတိမာန်ရှိသော အမျိုးသား အမျိုးသမီးတို့ လိုက်နာကြစေလို။”

ဖိုးဝန်းတောင်။ ။ဘုရားပေါင်း ၄၄၆၄၄၄ ဆူရှိသည်ကိုစွဲ၍ ရွှေလသာဝါဝါဝင်းဟု ထင်ရှားစွာအမှတ်အသားပြုရသော ဖိုးဝန်းတောင်သည် အောက်ချင်းတွင်းခရိုင်မုံရွာမြို့၏ တစ်ဖက်ကမ်းညောင်ပင်ကြီးဆိပ်မှ ၁၄မိုင်အကွာတွင် တည်ရှိသည်။ ပထဝီဝင်သဘောအရမြောက်လတ္တီတွဒ် ၂၂ ၁၃'အရှေ့လောင်ဂျီတွဒ် ၉၄°၅၈'တည်ရှိသည်။ တောင်တန်းသည် ပေ၉၅၀ကျော်အမြင့်ရှိသောတောင်စဉ်တောင်တန်းဖြစ်၍ တောင်ရိုး၏ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်တို့တွင်လည်း မနက်လွန်းသောချောက်ကမ်းပါးများ ကျောက်တုံးကြီးများရှိသည်။ တောင်၏ပတ်ပတ်လည်၌ ချောက်ကမ်းပါးများဖြစ်၍ တောင်ထိပ်တွင် ညီညာ၍ကုန်ပြင်မြင့်သဏ္ဍာန်ရှိသည်။

ဖိုးဝန်းတောင်မှ ကျောက်ဆစ်လက်ရာ ဆင်ရုပ်သုံးကောင်

ဖိုးဝန်းတောင်သည် ယင်းသည့်တောင်၏ အနောက်ဘက်တောင် ကမ်းပါးပြတ်တို့၌ တည်ထားသောဘုရားများနှင့် ထုထွင်းပြုလုပ်ထားသောရှေးမြန်မာကျောက်ဆစ် လက်ရာများကြောင့် ကျော်ကြားခြင်းဖြစ်သည်။ ရသေ့ရဟန်းသူတော်စင်တို့တရားအားထုတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ဖိုလ်ဝင်ရာတောင်ဖြစ်သဖြင့် ဖိုလ်ဝင်တောင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဝိဇ္ဇာဇော်ဂျီတို့ ထွက်ရပ်အတွက် ဖိုထိုးရာ ဖိုဝင်ရာဖြစ်၍ ဖိုဝင်တောင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ တောင်ပေါ်မှ ဘုရားများကို ဘုရင်နှင့်တကွ စစ်သည်ဖိုလ်ပါအလုံးအရင်းတို့ ဝိုင်းဝန်းတည်ထွင် ကုသိုလ်ပြုခဲ့ကြခြင်းကိုအကြောင်းပြု၍ ဖိုလ်ဝန်းတောင်ဟူ၍လည်းကောင်း အသီးသီးတွင်ရာမှ ဖိုးဝန်းတောင် ဖြစ်လာသည်ဟူ၍ဆိုကြလေသည်။

ဖိုးဝန်းတောင် သမိုင်းအဆိုရမူ သက္ကရာဇ် ၂၀၉ ခုနှစ်တွင် ဟင်္ဂလိပ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပြုမင်းပြုံးမင်းခေါ် ဗန္ဓဝမင်းသည် တိုင်းခန်း လှည့်လည်ယင်း ဤဖိုးဝန်းတောင်တန်း တည်ရာအရပ်ဝန်းကျင်သို့ရောက်ရှိလာရာ၊ တောင်နှင့် ၃ မိုင်ခန့်ကွာသောယခုမင်းစုကြီးရွာနေရာတွင် ဓေတ္တတပ်စွဲနေလေသည်။ ဖိုးဝန်းတောင် ဒေသ၏ အနေအထားနှင့် ကျောက်ဆောင်ကျောက်တုံးများကို ဘုရားထွင်းထု ပူဇော်ရန် ဗန္ဓဝမင်းသည် ဆန္ဒပြင်းပြသည့်အလျောက် ဘုရင်မှအစ မိဖုရားမှူးမတ်စစ်ဗိုလ်စစ်သားအထိ တစ်ဦးလျှင် ဘုရားတစ်ဆူစီ ထွင်းထုလှူဒါန်းကြရာမှ ဘုရားအဆူပေါင်း ၄၄၆၄၄၄ တည်ရှိနေခြင်းဖြစ်လေသည်။ စတင်ထုထွင်းလှူဒါန်းသော ဘုရားနှင့်လိုဏ်ဂူကြီး ၆ ခုမှာ (၁) ဆုတောင်းပြည့် (၂)

ဖိုးဝန်းတောင်

ဖိုးဝန်းတောင်မှ မြင်းမိုရ်တောင်သဏ္ဍာန်ပြုလုပ်ထားသည့် ကျောက်ထွင်းလက်ရာ

ဆုတောင်းရ (၃)တတိုင်းပြည့် (၄)တင်းတင်းပြည့် (၅) သက်တော်ရည် (၆)သက်တော်ရဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ဘုရားလိုက်ရအတွင်း၌ မျက်နှာကျက်နံရံတို့တွင် မြန်မာရေးပန်းချီများနှင့် စကားစိမ်းသားစုတ်တံ တမာစေးနှင့် ဖျော်ရသောသဘာဝတွင်းထွက် ကျောက်ဆေးအိုးမှ ဆေးရောင်စုံများကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ မာကျောသောကျောက်သားကို နုနုရွှေပန်းခက်ပန်းကြွ နဖူးစည်းများ ထုထွင်းထားပုံမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ အန္တောလိုက်ဂူမှလက်ရာများထက် ပင်ချီးကျူးဖွယ်ဖြစ်သည်။ ဖိုးဝန်းတောင်ပေါ်ရှိ အခြားထင်ရှားသော ဂူလိုက်ဘုရား စသည်တို့မှာ ၄ ခန်းတွဲအိမ်ကြီး၄လုံးစာခန့်ရှိ ကျောက်တုံးကြီးကိုနန်းတော်ဟန် ထုလုပ်ထားသောမိဖုရားကြီးလိုက်ဂူ။ တိုက်တန်းလျားကြီးသဖွယ် ဥမင်ကျောက်ဂူအရည်ကြီးထွင်း၍ ယင်းအပေါ်၌ တည်ထားသောလွမ်းစေတီ၊ ကရမက်နံ့သာဖြူတို့ကို အမှုန့်ပြုလုပ်အင်္ဂါတေသရိုးကိုင်၍ တည်ထားသော နံ့သာစေတီ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဖိုးဝန်းတောင်မကြီးနှင့်တစ်ဆက်တည်းတွင် နွားသိုးတောင်၊ လင်းနို့တောင်၊ ကျောက်တစ်လုံးတောင်၊ ဖန်ခါးတောင်နှင့် ရွှေဘတောင်စသည်ဖြင့်တောင်များစွာရှိသည် တောင်တိုင်းတွင်ဘုရားနှင့်လိုက်ဂူများရှိသည်။ နွားသိုးတောင်တွင် ဗန္ဓဝမင်းကြီး၏မိဖုရားကြီးက အရိမေတ္တယျဘုရားသခင် ပွင့်သည့်အခါ ကျောင်းတော်ဆောက်ရန်ရည်စူး၍ မြုပ်နံ့ထားသောစည်းဥစ္စာများကို ရန်သူမျိုး ငါးပါးဘေးမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ကျောက်နွားသိုးရုပ်တစ်ခုထု၍ထားသည်။ ယင်းကို အစွဲပြု၍ နွားသိုးတောင်ဟုတွင်သည်။ ဗန္ဓဝမင်းအသုံးတော်ခံ သူကြွယ်ကြီးဘိုးရွှေဘသည် မူလ လိုက်ဂူများအပြင် နောက်ဆက်တွဲ ထွင်းထုလှူဒါန်းခဲ့ရာ တောင်ကို ရွှေဘတောင်ဟုခေါ်လျက်ရှိကြသည်။ ဖိုးဝန်းတောင်နှင့်ဆက်လျက် တောင်တန်းများအနက် ဖန်ခါးပင်များ အလွန်ပေါသည်ကိုစွဲ၍ တွင်နေသော ဖန်ခါးတောင်သည် အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။

ဖိုးဝန်းတောင်တွင် ပုဂံခေတ်၊ ရှေးကျသော လက်ရေးပါ

သည့် အုတ်ခွက်များကိုတွေ့ရှိရသဖြင့်၊ ပုဂံခေတ်ကပင် ဤ ဖက်ဆစ်ဝါဒသဘာဝဆရာရေးအဆောက်အအုံများရှိမည်ဟု ခန့်မှန်း နိုင်သည်။ တောင်ပေါ်တွင်သက္ကရာဇ်၁၀၀၀ကျော် ထိုးစာပါ သည့်ခေါင်းလောင်း ၈ ခုရှိသည်။ ရှေးကဖိုးဝန်းတောင်မှာ တရုတ်ပြည်မှအိန္ဒိယသို့သွားရာကုန်းလမ်းကျသဖြင့်သာ နာပြန်ပွားခဲ့ဟန်တူ၏။ ယခုတွေ့ရသော လက်ရာများကား နောက်ကျသောခေတ်များမှ လက်ရာများဖြစ်လေသည်။

ဖိုးဝန်းတောင် ဘုရားပွဲကို ယခုအခါနှစ်စဉ် တန်ဆောင် မုန်းလတိုင်း ကျင်းပလျက်ရှိရာပွဲတော်လာပရိသတ်အထူး စည်းကားလှသည်။ ဖိုးဝန်းတောင်သို့မုံရွာမြို့တစ်ဖက် ကမ်းမှကားလမ်းခရီးပါကန်သည်။

ဖက်ဆစ်ဝါဒ။ ။ဖက်ဆစ်ဝါဒသည် နိုင်ငံရေး အယူအဆ တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒ၊ လစ်ဘရယ် ဝါဒတို့နှင့် တိုက်ရိုက်ဆန့်ကျင်သောဝါဒလည်းဖြစ်သည်။ ဆိုရှယ်လစ်ဝါ ဒအရလူတိုင်းသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီအနေနှင့် အရေးပါအ ရာရောက်၍အမျိုးသားရေးဟူသည်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးစီ၏အရေး များကိုပေါင်းစုထားခြင်းဖြစ်သော်လည်း၊ ဖက်ဆစ်ဝါဒအ ရနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်အနေဖြင့်အ ရာမရောက်နိုင်၊ နိုင်ငံတော်၏ကြီးပွားတည် မြဲရေးအတွက် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် လက်ကိုင်တုတ်ဖြစ်ရမည်။ နိုင်ငံသား တစ်ဦးတွင် သီးခြားလွတ်လပ်စွာပြုမူပြောဆိုခွင့်၊ ပစ္စည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ဟူ၍မရှိ၊ နိုင်ငံကပေးသောအခွင့်အရေးကိုသာ ခံစားရ၍ သူ၏အသက်နှင့်စည်းစိမ်ကို နိုင်ငံကပိုင်သည်။

ဖက်ဆစ်ဟူသောစကားလုံးသည် ဖက်ဆက်ဟူသောရှေး ရောမစကားမှ ဆင်းသက်လာသည်။ ဖက်ဆက်ဟူသည်မှာ စည်းလုံးမှုအမှတ်အသားဖြစ်သော အလယ်၌ ပုဆိန်ထွက် နေသည့်တုတ်စည်းပုံဖြစ်သည်။ ကိုယ်နှင့်အသက်ကို ပိုင်းစိုး ကြောင်းအထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် ယင်းအမှတ်အသား တုတ်စည်းပုံကို ရောမပုလိပ်အရာရှိများသည် တရားသူ ကြီးများရှေ့တွင် ကိုင်ဆောင်ရသည်။

ဖက်ဆစ်ဝါဒသည် ၁၉၁၉ခုနှစ် မတ်လ၂၃ ရက်နေ့တွင် မိလန်မြို့၌ အီတလီအာဏာရှင် မူဆိုလီနီတည်ထောင်သော ဖက်ရှီဒါကွန်ဗက်တီမင်တိုခေါ် ဖက်ဆစ်အစည်းအရုံး ပေါ် ပေါက်ရာမှစတင်ခဲ့သည်။ အီတလီနိုင်ငံသည် ပထမကမ္ဘာ စစ်ကြီးတွင် စစ်နိုင်သူများဖက်မှပါဝင်ခဲ့ရသော်လည်း၊ စစ် ငြိမ်းစာချုပ်ချုပ်ဆိုသောအခါထင်သလောက် နယ်သစ်မရ လိုက်ချေ။ ထိုမျှမက တစ်နိုင်ငံလုံးတွင်လည်း စီးပွားရေး ကြပ်တည်းမှုကြီးဖြစ်ပွားလျက်ရှိရာ လူထုသည် သူတို့အား တစ်နည်တစ်လမ်းဖြင့် ကယ်တင်ရန်ကတိပြုသောပါတီကို ပိုင်းဝန်းအားပေးကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် မိုဆိုလီနီ၏ ဖက်ရှီ ဒါကွန်ဗက်တီမင်တိုအစည်းအရုံးသည် လူထုအားပေး

မှုကိုရရှိခဲ့သည်။ ယင်းအစည်းအရုံး၏လက်ကိုင်ပြုသော ဝါဒသည်ဖက်ဆစ်ဝါဒဟုတွင်သည်။ ဖက်ဆစ်အစည်းအရုံး ဝင်များသည် အများအားဖြင့်စစ်မှုထမ်းဟောင်းများဖြစ်ရာ ဖက်ဆစ်တပ်ဖွဲ့တစ်ခု ကျနစွာစည်းရုံးနိုင်ကြသည်။ ယင်း တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် 'ရှပ်နက်' တပ်သားဟုတွင်သည်။ ဖက် ဆစ်အစည်းအရုံးခေါင်းဆောင် မူဆိုလီနီသည် ၁၉၂၅ ခုနှစ် တွင် အတိုက်အခံအဖွဲ့အားလုံးကို ပြင်းထန်စွာနှိမ်နင်းပြီး နောက်၊ အီတလီစစ်တပ်ကြီး တစ်တပ်လုံးကို လက်ကိုင်ပြု ကာအာဏာရှင်အဖြစ်ခံယူလေသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဖက် ဆစ်ဝါဒအကြောင်းကို သတင်းစာမှ ဖြစ်စေ၊ စင်မြင့်ပေါ်မှ ဖြစ်စေ ဝေဖန်ရေးသားဟောပြောခြင်းများကို ချုပ်ချယ်လေ သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဒီမိုကရေစီဝါဒ၏နေရာတွင် နိုင်ငံအ ကျိုးအတွက် အသက်နှင့်စည်းစိမ်ဟူသမျှ အနစ်နာခံရမည် ဆိုသောဖက်ဆစ်ဝါဒကြီးပျံ့နှံ့သွားလေသည်။ (မူဆိုလီနီ ဗင် နီတို-ရှူ။)

ဖက်ဆစ်ဝါဒကြီးစိုးသည့်နိုင်ငံများတွင် လူထုအကျိုး ထက်နိုင်ငံအကျိုးကို ဦးစားပေးရသည်။ နိုင်ငံမျက်နှာ ကိုလူထု မျက်နှာထက် အသာပေးရသည်။ နိုင်ငံတော် တွက် ချမှတ်ထားသော မည်သည့်လုပ်ငန်းကိုမဆို ဝေဖန် ပြောဆိုခြင်း၊ သဘောမတူရှိခြင်းများကို နိုင်ငံတော် သစ္စာ ဖောက်မှုအဖြစ်မှတ်ယူရသည်။ အတိုက်အခံပြုသူ၊ သွေဖီသူ မှန်သမျှကို ထောက်လှမ်းဖမ်းဆီးရန်လျှို့ဝှက်ရဲများ ခန့်ထား သည်။ အမှတ်မထင်ဝေဖန်ပြောဆိုမိလျှင် ချက်ခြင်းအဖမ်း ခံရ၍ အပြစ်ပေးခံရလေသည်။ အတိုက်အခံ ပါတီမှန်သမျှ ဖျက်သိမ်း၍ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ အပန်းဖြေရေးတို့နှင့် သက်ဆိုင်သောဌာနအားလုံးကို ဖက်ဆစ်အာဏာပိုင်များက လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားလေ့ရှိသည်။ လူထုအား အသိဉာဏ် ပေးသည့် သတင်းစာ၊ မဂ္ဂဇင်း၊ စာအုပ်၊ ရေဒီယိုစသည် တို့တွင် အာဏာပိုင်များကလူထုအားသိစေချင်၊ နားလည် စေချင်သည့် အချက်အလက်များသာပါစေရန် ဖြတ် တောက်ပညတ်ခြင်းပြုသည်။ နိုင်ငံခြားသို့ လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခွင့် မရှိချေ။ ပြည်သူလူထုအား စစ်သွေး စစ်မာန် အမြဲတက်ကြွနေစေရန် လှုံ့ဆော် ပေးနေလေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မဖြစ်မီကလေးကပင်ဖက်ဆစ်ဝါဒတွင် စံနစ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ ထိုစံနစ်၌ နိုင်ငံတော်၏ လုပ်ငန်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်အကိုင်များကို တရားဝင်အဖွဲ့အစည်းပေါင်း ၂၂ခု၏အမှုဆောင်များက အုပ် ချုပ်ရသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများသည် လွှတ်တော်အမတ် များရွေးကောက်ပွဲအတွက် အခြေခံဖြစ်၏။ တိုင်းပြည် ကိုယ်စားလှယ်အမတ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရာ၌ ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးသောနိုင်ငံများကဲ့သို့ နယ်မြေအပိုင်းအခြား

ဖြင့်မဟုတ်ဘဲ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်အကိုင် အလိုက် ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ခွင့် ရ၏။

အီတလီမှ စတင်ပျိုးထောင်ခဲ့သောဖက်ဆစ်ဝါဒကြီးကို ဂျာမနီအာဏာရှင်ဟစ်တလာက အသုံးပြုပြီးလျှင်၊ အီတလီ အာဏာရှင် မူဆိုလီနီကိုပင် သြဇာလွှမ်းမိုးကြီးဆွဲတော့ ၏။ ဖက်ဆစ်ဝါဒသည်အခြားနိုင်ငံများသို့ ပျံ့နှံ့ရန်မဟုတ် ဟုမူဆိုလီနီကဆိုခဲ့သော်လည်း၊ အပြည်ပြည်သို့တမဟုတ် ခြင်းပျံ့နှံ့သွားရာ ဂျပန်နိုင်ငံသို့ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ဖက်ဆစ်နိုင်ငံကြီးများ စစ်အရှုံးကြီးရှုံး ခဲ့ကြသော်လည်း၊ ဖက်ဆစ်ဝါဒကြီး ကမ္ဘာပေါ်မှာ လုံးဝ ပျောက်ကွယ်သွားပြီဟုကား မဆိုနိုင်သေးချေ။

ဖက်ဆွတ်ပင် ။ ။ဖက်ဆွတ်ပင်ကို အရပ်ဒေသအလိုက် သစ်စော်ဘွား၊ သစ်ဆည်းလည်း၊ တောင်ထမစုတ်၊ ပန်း ဆည်းလည်း စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးခေါ်ကြသည်။ ရုက္ခဗေဒ အလိုအားဖြင့် အိမ်ဂျယ်ဟတ်ရှားစပိုင်ကေးတားဟုခေါ်၍ ဂျူဂလန်ဒေစီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်လေသည်။ အသင့်အ တင့်ကြီးသည့်အပင်မျိုးဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်၌ ပေ ပေါင်း ၃၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ အကြားရှိသစ်တောများတွင်တွေ့ ရသည်။ သစ်သားအရောင်မှာ အနီပုပ်ရောင် ဖြစ်သည်။ အတော်အတန် မာကျော၍ လှပသည်။

ယင်းတို့ကိုအဆောက်အအုံများဆောက်လုပ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ သေတ္တာများပြုလုပ်ရာတွင်လည်းကောင်းအသုံးပြုကြသည်။ ပန်းပုလုပ်ငန်းအတွက်သင့်လျော်မည့်သစ်သားမျိုးလည်း ဖြစ် သည်။ အခေါက်များကိုသားရေနယ်ရာတွင် အသုံးပြုလေ့ရှိ သည်။ တောတောင်များအကြားရှိစိမ့်စမ်းများထဲတွင် အနီး အနားရှိ ဖက်ဆွတ်ပင်များမှကြွေကျသောသစ်ရွက်များ နှင့်စိမ့်ထားလျက်သားဖြစ်နေသော နီကြန်ကြန်ရေကို ဖက် ဆွတ်ရေဟုခေါ်သည်။ ထိုရေကိုသောက်လျှင် ငှက်ဖျားရောဂါ ဖြစ်တတ်သည်ဟု မှတ်ယူကြလေသည်။

ဖက်ယားပင် ။ ။ဖက်ယားပင်ကို ရုက္ခဗေဒအလိုအား ဖြင့် လာပေါ်တီယားကရီနုလာတာဟု ခေါ်သည်။ ဖက် ယားပင်သည် ခြုံပင်မျိုး ဖြစ်သည်။ သို့သော် တစ်ခါတစ်ရံ သစ်ပင်ငယ်အရွယ်မျှ ကြီးထွားတတ်သည်။ နီပေါနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့တွင် ပေါက်ရောက်သည်။

အရွက်များတွင် ယားယံစေတတ်သောအမွှေးများရှိ၍ ဖက်ယားပင်ဟု ခေါ်ဝေါ်ဟန်ရှိသည်။ ဖက်ယားမွှေးများထိ လျှင် မခံသာအောင်ယားယံခြင်းဖြစ်ရုံသာမက၊ ဖျားနာခြင်း ပင်ဖြစ်စေနိုင်လေသည်။ ဖက်ယားမွှေးတို့တွင် အယ်လဗျူ မင်အဆိပ်ပါသောကြောင့် ထိုသို့ဖြစ်ဟန် တူလေသည်။

နာဂလူမျိုးတို့သည် မျောက်မွှေးသောမိန်းမ၊ အကျင့်ပျက်

သော မိန်းမတို့ကို ဖက်ယားရွက်ပုံပေါ်သို့ ပစ်ချဆုံးမ လေ့ရှိသည်ဟု၍အဆိုရှိသည်။ ဆိုဆုံးမခက်သောနာဂ ကလေးများကိုလည်း ဖက်ယားနှင့်ပင် ခြောက်လှန့်ကြရ သည်ဟု ဆိုလေသည်။

ဖက်ယားထိ၍ ယားယံသည်ကိုပျောက်စေလိုလျှင် အဝတ် လျှော် ဆိုဒါရည်ဖြစ်စေ၊ အမ်မိုးနီးယားရည်ဖြစ်စေ လိမ်းပြီး လျှင် သံပုရာခြမ်း ကြက်သွန်ခြမ်းတို့နှင့် ပွတ်တိုက်ပေးရ လေသည်။

ဖက်ဝန်းပင် ။ ။ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် ဗာရီယာအမ်မိုနီ လာဟုခေါ်သော ဖက်ဝန်းပင်သည် မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်ရှိ သစ်တောများ၌ တွေ့ရှိရသော တောသစ်ပင်မျိုးဖြစ်သည်။ မြေပြင်ပေ ၃၅၀၀ အမြင့်အထိပေါက်နိုင်သည်။ အပင်အမြင့် ပေ ၅၀ခန့်မျှရှိ တတ်၍၊ ပင်စည်လုံးပတ် ၅ပေ၊ သို့မဟုတ် ၆ပေ ခန့်မျှရှိတတ်သည်။ ပင်မ၌ အမြောင်းအမြောင်း များ ထနေတတ်သည်။ ဖက်ဝန်းပင်များကို သစ်တောတိုင်း လိုလို၌ပင်တွေ့နိုင်သော်လည်း၊ ခွဲဖြတ်စိတ်ဖြာနိုင် သောသစ် သား လိုသလောက် မရနိုင်ပေ။

သစ်သားရောင်မှာ အနီရင့်ဖြစ်၍လှပသည်။ အသား မာ ၍အကြောအမျှင်ထူသည်။ အသားသေအောင်ပြုလုပ် ရန်လွယ်ကူ၍အရောင်တင်၍လည်းရသည်။ တာရှည်လည်း ခံသည်။ လှည်း၊ လှော်တက်၊ လေးကိုင်းများပြုလုပ်ရန် အပြင် ပွတ်တိုက်ရန်နှင့် အဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ် ရန်အတွက်လည်း ဖက်ဝန်းသားကိုအသုံးပြုကြသည်။ ဖက် ဝန်းသားဖြင့် ပထမတန်းစား မီးသွေးဖုတ်၍လည်း ရနိုင် လေသည်။

ဆိုခဲ့သော ဖက်ဝန်းပင်အပြင်၊ တောင်ဖက်ဝန်း၊ ဖက်ဝန်း ကြီးနှင့် ဖက်ဝန်းကလေးဟူ၍လည်း အခြားဖက်ဝန်းပင်မျိုး ရှိသေးသည်။

တောင်ဖက်ဝန်းများကို အထက်အောက် မြန်မာနိုင်ငံ နှင့်တနင်္သာရီတိုင်းမှ သစ်တောများတွင် အတော် များများ တွေ့ရှိရသည်။ အပင်အမြင့်ပေ ၆၀ မှ ပေ ၇၀ အထိရှိ၍ လုံးပတ် ခုနစ်ပေမျှ ရှိသည်။ ပင်စည်ကွေးကောက်၍ အကိုင်းအခက် ထူပြောသည်။

တောင်ဖက်ဝန်းသားသည် အရောင်နီကြန်ကြန်ရှိ၍၊ အ သင့်အတင့်မာသည်။ အသားသေအောင် ပြုရန်နှင့် အ ရောင်တင်ရန်လွယ်ကူသော်လည်း၊ တာရှည်ခံခြင်း၊ ခိုင်ခံ ခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် တောင်ဖက်ဝန်းသားကိုတစ်ခါ တစ်ရံသာ သစ်ခွဲကြလေသည်။

တောင်ဖက်ဝန်းပင်တစ်မျိုးရှိသေးသည်။ ယင်းကိုအ ထက်အောက်မြန်မာနိုင်ငံမိုးများသောဒေသများရှိ နွေရာသီ

ရွက်ကြွေသစ်တောများ၌တွေ့ရသည်။ အပင်အမြင့်ပေ ၆၀ မှ ၇၀ အထိရှိ၍၊ ပင်စည်တွင် အောက်လက်အကိုင်းများ ရှင်းသည်။ ယင်း၏အသားသည် အဖြူရောင်ရှိသည်။ ယင်း၏ အခေါက်မှရရှိသော လျှော်ဖြင့် ကြီးကြမ်းများ ပြုလုပ်နိုင်လေသည်။

ဖက်ဝန်းကြီး၊ သို့မဟုတ်ယက်ဝန်းပင်များကို တနင်္သာရီတိုင်းတောင်ပိုင်း၌ လျှော်ပြာပင်၊ ဝက်လျှော်ပင်၊ လျှော်ဝါပင်ဟူ၍အမျိုးမျိုးခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ ဖက်ဝန်းကလေးဟူ၍ ခေါ်ကြသောအပင်မျိုးသည်အထက်မြန်မာနိုင်ငံ၌သာပေါက်ရောက်၍၊ အပင်သေးအပင်ငယ်များသာ ဖြစ်လေသည်။

ဖက်သန်းပင်။ ။ဖက်သန်းပင်ကို ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် ဟီတီရီဖရက်မာအဒီနိုဖိုင်လမ်ဟုခေါ်သည်။ ဖက်သန်းပင်များသည် အထက်အောက်မြန်မာနိုင်ငံမြေနှိမ့်ပိုင်း သစ်တောများ၌ အနှံ့အပြားပေါက်ရောက်သည်။ အရွယ်အလတ်စားသစ်ပင်မျိုးဖြစ်၍ သစ်လုံးငယ်များကိုသာရနိုင်သည်။

ဖက်သန်းသားသည်အဝါရောင်၊လိမ်မော်ရောင်ဖြစ်၍၊ အတော်အသင့်မာသည်။ သို့သော်ကောက်ကွေး ကွဲအက်ခြင်းမရှိပေ။ အလွန်ခိုင်ခံ့၍၊ ကွေးညွတ်ရနိုင်သောအသားမျိုးဖြစ်သဖြင့်၊ လေးကိုင်းများပြုလုပ်ရန်အသုံးပြုကြသည်။ ငါးများတံများ၊ ခင်းပျဉ်များ၊ ဘီရီများနှင့် လှည်းသန်များပြုလုပ်ရန်လည်း သင့်တော်သောသစ်သားမျိုးဖြစ်သည်။

မလ္လာခေါ်ဖက်သန်းပင်တစ်မျိုးရှိသေးသည်။ ယင်း၏ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ ဒိုလီချန်ဒရန်းစတီပျူလာတာဖြစ်သည်။ အရွယ်အလတ်စားသစ်ပင်မျိုးဖြစ်၍ အထက်အောက်မြန်မာနိုင်ငံ မိုးပါးသောအရပ်ရှိသစ်တောများအတွင်း၌ တွေ့ရတတ်သည်။ မြေပြင်အမြင့်ပေ ၂၀၀၀ အထိဒေသများ၌ပင်ပေါက်ရောက်သော အပင်မျိုး ဖြစ်လေသည်။

ယင်းဖက်သန်းသား အရောင်သည် လိမ်မော်ရင့်ရောင်ဖြစ်၍လှပသည်။ အစက်အပြောက်များလည်း ရှိသည်။ အကြောအမျှင် ထူ၍မာသည်။ အိမ်တိုင်၊ လေးကိုင်း၊ လှံရိုး၊ လှော်တက်၊ ခတ်တက်နှင့် အိမ်ထောင်ပရိဘောဂပစ္စည်းများ ပြုလုပ်ရန်အတွက် ယင်းဖက်သန်းသားမျိုးကို အသုံးပြုကြလေသည်။

မလ္လာပွင့်နှင့်မလ္လာသီးတို့သည် အဖိုးတန် မဟုတ်သော်လည်း၊ တောလက်ကျေးရွာများတွင် တို့စရာကောင်းအဖြစ်စားသုံးကြသည်။ မလ္လာပွင့်ကိုသုတ်၍ သော်လည်းကောင်း၊ သနပ်ပြုလုပ်၍သော်လည်းကောင်း အရန်ဟင်းမယ်တစ်မျိုးအဖြစ်လည်း စားသုံးလေသည်။

သစ်လင်းတခေါ် ဖက်သန်းပင်တစ်မျိုးလည်း ရှိပြန်သေးသည်။ ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် ဟီတီရီဖရက် မာဆာလဗျူးရီး ယမ်ဟုခေါ်သည်။ အင်တိုင်းတောများနှင့် အထက်

အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်းနှိမ့်ပိုင်းသစ်တောများ၌ ပေါက်ရောက်လေ့ရှိသည်။ သစ်သားအရောင်သည် ညိုညစ်ညစ်ဖြစ်၍ အသားမာသည်။ ခင်းပျဉ်များပြုလုပ်ရန် သင့်တော်သောသစ်သားမျိုး ဖြစ်လေသည်။

ဖောက်ဂိုင်း(ခရစ်၁၅၇၀-၁၆၀၆)။ ။အင်္ဂလန်ပြည်တွင် နိုဝင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့ရောက်တိုင်း၊ လူရုပ်ကို မီးရှို့သောပွဲသဘင်ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ လူရုပ်ကို မီးရှို့သည်မှာ ခရစ်နှစ် ၁၆၀၅ ခု နိုဝင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင်၊ ပထမဂျိမ်းဘုရင်ကို ဂိုင်းဖောက်ခေါင်းဆောင်သောလူတစ်စုက လုပ်ကြံသည်ကိုအစွဲပြု၍ မီးရှို့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပထမဂျိမ်းဘုရင်သည် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်တို့ကိုဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သော ဥပဒေတစ်ရပ်ပြဋ္ဌာန်းသည်။ ထိုအခါ ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းသားဖြစ်သော ဂိုင်းဖောက်သည် ပထမဂျိမ်းဘုရင်ကို မီးလောင်တိုက်သွင်း၍လုပ်ကြံရန်ပါလီမန် အဆောက်အအုံ၏အောက်ထပ်၌ ယမ်းတို့ကို သိုလှောင်ထားလေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအမှုကို ပါလီမန်မကျင်းပမီ၊ ၁၆၀၅ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင်တွေ့ရှိရာ သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တို့သည် ဂိုင်းဖောက်နှင့် ကြံရာပါတို့ကို ၁၆၀၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၁ရက်နေ့တွင် ကွပ်မျက်လိုက်လေသည်။ ဤသည်ကို အစွဲပြု၍ နိုဝင်ဘာလ ၅ရက်နေ့ကျရောက်တိုင်း ဂိုင်းဖောက်သဏ္ဍာန် လူရုပ်ကိုမီးရှို့သောပွဲကို အစဉ်အလာတစ်ရပ်အနေဖြင့် အင်္ဂလန်ပြည်သူပြည်သားတို့က ကျင်းပကြသည်။

ဗြိတိသျှ ပါလီမန်ကိုဖောက်ခွဲရန် ကြံစည်ခဲ့သူ ဂိုင်းဖောက်

ဖောက်စတ ဒေါက်တာယိုဟန်း

ဥရောပတိုက်တွင် မှော်ဆရာကြီးအဖြစ် ကျော်ကြားခဲ့သူ ဒေါက်တာ ယိုဟန်းဖောက်စတ

ဖောက်စတဒေါက်တာယိုဟန်း။ ။မှော်ဆရာနှင့် စွန့်စားသူကြီးအဖြစ်ကျော်ကြားသူ ဒေါက်တာယိုဟန်းဖောက်စတကို ၁၆ ရာစုနှစ်က ဥရောပ တစ်ခွင်တွင် အတော်လူသိများခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့လူသိများရခြင်းမှာ ဒေါက်တာဖောက်စတအား အသက်ထင်ရှားလှည့်လည် သွားလာနေသည်ကို ကိုယ်တိုင်တွေ့ဘူးကြုံခဲ့မဟုတ်ဘဲ၊ ဒေါက်တာ ဖောက်စတ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိခေါ် မှော်ဆရာမှတ်တမ်း ဝတ္ထုများကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၅ ရာစုနှစ် ပထမပိုင်းလောက်က ကရားကောမြို့၌ ဆေးဆရာယောင်ယောင်နှင့် မှော်ပညာလိုက်စားနေသော ဒေါက်တာဖောက်စတဆိုသူတစ်ဦး အကယ်ပင်ရှိခဲ့ဘူးကြောင်း သမိုင်းအထောက်အထား ခိုင်လုံစွာရှိလေသည်။

မှတ်တမ်းများအရ ဒေါက်တာ ယိုဟန်းဖောက်စတဆိုသူသည် အောက်လမ်းမှော်အတတ်ကိုတတ်ကျွမ်းလျက်၊ ဂျာမနီနိုင်ငံအနံ့အပြားသို့ လှည့်လည်သွားလာနေခဲ့သောယောင်ခြောက်ဆယ်သမားကြီးဖြစ်သည်။ သူသည်သူ့အတတ်ပညာဖြင့်လူတို့၌ရှိသည့်ထက်လွန်သော တန်ခိုးကုသီဒါကို ရရှိရန်လိုက်စားရှာဖွေခဲ့ရင်း၊ မကောင်းဆိုးဝါးတို့နှင့် ဆက်သွယ်ခဲ့၏။ မည်သည့်နည်းနှင့်ပင်ဖြစ်စေ သူလိုသော တန်ခိုးကုသီဒါရအောင်ယူမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ချ၍ ရှာဖွေခဲ့ရာတွင် နောက်ဆုံး၌ မကောင်းဆိုးဝါးတို့၏ နတ်မင်းကြီး ဆေတန်နှင့် တွေ့လေသည်။ ဆေတန်က ဒေါက်တာ

ဖောက်စတအား အလိုရှိသောတန်ခိုးကုသီဒါကို ၂၄ နှစ်ခံစားပြီးနောက် ငရဲဘုံ၌လွတ်ရက်မရှိဘဲ လာရောက်နေပါမည်ဟူသောကတိကိုပြုမှသာလျှင် ပေးနိုင်မည်ဟု ဆိုလေသည်။ ဒေါက်တာ ဖောက်စတသည် တန်ခိုးကုသီဒါကို လိုချင်လှသဖြင့် တမလွန်ဘဝအတွက် တွေးတောပူပန်ခြင်းမရှိဘဲ၊ လက်မောင်းသွေးကို သစ္စာပြု၍သောက်ပြီးလျှင် ကုသီဒါကိုသာ လက်ခံခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ဆေတန်က ဖောက်စတသို့ ၂၄ နှစ်မျှကာလပတ်လုံး လိုသလိုညွှန်ကြားခိုင်းစေနိုင်ရန်၊ မကောင်းဆိုးဝါးကောင် မက်ဖစ္စတော့ဖလီကို ပေးအပ်လိုက်လေသည်။ ဒေါက်တာဖောက်စတသည် သူ့အလိုရှိသောတန်ခိုးကုသီဒါကို ရပြီဖြစ်ရကား၊ စိတ်သွားတိုင်းကိုယ်ပါ၍ လိုရာပြီးသူတစ်ယောက် ဖြစ်လာ၏။ ထိုသို့ ဆန္ဒရှိတိုင်းပြီးမြောက်ခဲ့သည့် အမှုများကား အများအားဖြင့် ကိလေသာကာမဂုဏ်အာရုံခံစားမှုများသာ ဖြစ်ခဲ့ရုံမက၊ ယင်းသည့် အမှုများအတွက် သစ္စာတရားပျက်ယွင်း ခဲ့သည်ချည်းဖြစ်လေသည်။ မကောင်းဆိုးဝါးကောင် မက်ဖစ္စတော့ဖလီသည် ဒေါက်တာဖောက်စတ၏ ဆန္ဒများကို ဖြည့်စွမ်းရုံမက မကောင်းဆိုးဝါး ငရဲသားတို့ဘဝအကြောင်း၊ ကောင်းကင်ဘုံ အကြောင်းများကိုပါ ရှည်လျားစွာ ပြောပြခဲ့သေးသည်။ သို့သော်ဒေါက်တာဖောက်စတသည် သူရရှိထားသော တန်ခိုးကုသီဒါဖြင့် စည်းစိမ်ယစ်မူးနေခဲ့ရာ၊ ဆေတန်အားကတိပြုခဲ့သော ၂၄နှစ်အချိန် စေ့ကုန်သောအခါတွင်မှ နောင်တရရှိကာ၊ ပြင်းထန်စွာငိုကြွေးလျက် ဘုရားသခင်ကို ကယ်တင်ရန်တသော်လည်း၊ အချည်းနှီးသာဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဘုရားသခင်သော်မှမကယ်တင်နိုင်ဘဲ ကတိအတိုင်းငရဲဘုံသို့လားရတော့၏။

ဒေါက်တာ ဖောက်စတ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ရေးဦးစွာ အမည်မသိစာရေးဆရာတစ်ယောက်က ၁၅၈၇ ခုနှစ်တွင် စုဆောင်း ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့၏။ ထိုနောက် အင်္ဂလိပ်စာပေလောကတွင် ထင်ရှားသောအလွမ်းပြဇာတ်ရေးဆရာကြီး ခရစ္စတိုဖာမာလိုက ဒေါက်တာဖောက်စတ၏ကြေကွဲဖွယ်အတ္ထုပ္ပတ္တိဟူသော ပြဇာတ်ကိုရေးသားခဲ့ရာ၊ အတော်ပင်လူကြိုက်များလေသည်။ ဒေါက်တာ ဖောက်စတ၏အကြောင်းမှာ လူကြိုက်များသည်ချည်းဖြစ်၍၊ ကဗျာဆရာကြီးဂါတာကလည်း ဖောက်စတဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် လွှမ်းချင်းကြီးကို သီကုံးခဲ့၏။ ထို့နောက်တွင် ဂီတပြဇာတ် (အော်ပရာ) ဆရာဂူးနီးက ဂါတာ၏လွမ်းချင်းကြီးကိုမှီးကာ၊ ဖော်စတဂီတပြဇာတ်ကိုစီစဉ် ရေးသားခဲ့လေသည်။

ဖောက်ပိုး ။ ။ ဆင်ပိုး-ရှု။

www.forbespace.com.mm

ဖိုက် ဆာအဲလဗတ်။ ။ဆာအဲလဗတ်ဖိုက်သည် ဗြိတိ သျှတို့ အောက်မြန်မာနိုင်ငံကိုသိမ်းပိုက်ပြီးစ၊ အရေးပါလှ သောရာထူးကြီးဖြစ်သည့် ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံ၏ မဟာဝန် ရှင်တော်မင်းကြီး ရာထူးကို ဆာအာသာဖယ်ယာ၏နောက် ဆက်ခံထမ်းရွက်ခဲ့သူဖြစ်လေသည်။ (ဖယ်ယာဆာအာသာ -ရှူ။) ဖိုက်သည် ပထမအယ်လစ်ဗက်ဘုရင်မလက် ထက်က အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများထဲမှ အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတို့ သို့ ပထမဆုံးရောက်ဖူးသူရပ်ဖစ်၏ အဆက်အနွယ် တစ် ယောက်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဖိုက်သည် အင်္ဂလိပ်စာပေလော က၌ထင်ရှားလှသောဘုရင့်စာဆိုတော် လော့အဲဖရက်တင် နီဆန်နှင့် ညီအစ်ကို တော်စပ်သူတစ်ဦးလည်းဖြစ်သည်။ (တင်နီဆန် အေ-ရှူ။) အဲလဗတ်ဖိုက်သည်ညီအစ်ကိုမောင် နှမများထဲတွင်အငယ်ဆုံးဖြစ်၍၊ မိခင်၏အချစ်ဆုံးသားဖြစ် သော်လည်း၊ မိမိ၏ဘိုးဘေးများကဲ့သို့ အိန္ဒိယတွင် စွန့်စားမှု များကိုရှာကာ ကိုယ်ခူးကိုယ်ချွန်လိုသူဖြစ်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ၁၈၃၉ခုတွင် အိန္ဒိယသို့ထွက်ခွာခဲ့သည်။ ထိုစဉ်ကဗြိတိန်မှအိန္ဒိယသို့လာရခြင်းသည်ပင် စွန့်စားမှု တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ထွက်လာစဉ်ကဖိုက်သည် အ သက်၁၈နှစ်ပင်မပြည့်သေးချေ။ ကာလကတ္တားသို့ရောက် လျှင် တိုင်းရင်းသားခြေလျင်တပ်ရင်း ဖြေတွင်လည်း ကောင်း၊ တပ်ရင်း ၇၀တွင်လည်းကောင်း အမှုထမ်းခဲ့သည် ဖိုက်သည်ငယ်ရွယ်သူပီပီ တိုက်ရန်ခိုက်ရန်အတွက် စိတ် အားသန်ခဲ့သည်။ ၂နှစ်ခန့်အကြာတွင် တိုက်ချင်ခိုက်ချင် နေသောဖိုက်၏အလိုဆန္ဒပြည့်ဝခဲ့သည်။ ဖိုက်သည်၁၈၄၁ခု တွင်ရခိုင်ပြည်သို့ပြောင်းရွှေ့အမှုထမ်းရသည်။ ရခိုင်ပြည်တွင် တိုင်းရင်းသားတောင်ပေါ်သားတို့ ထကြွသောင်းကျန်းသ ဖြင့် တိုက်ခိုက်နှိမ်နင်းခဲ့ရသောတပ်ဖွဲ့ငယ်ကို လက်ဖတင်နှင့် ဖိုက်က ခေါင်းဆောင်ခဲ့ရသည်။ ထိုစဉ်ကရခိုင်တိုင်းဝန်ရှင် တော်မင်းကြီး၏ အထက်တန်းလက်ထောက်ဖြစ်နေသော လက်ဖတင်နှင့်ဖယ်ယာ(နောင်-ဆာအာသာဖယ်ယာ)လည်း သောင်းကျန်းမှု နှိမ်နင်းရာသို့ကိုယ်တိုင်လိုက်ပါခဲ့သည်။ ယင်းသည့် သောင်းကျန်းမှုကို နောက်တစ်ဖန် ပြန်၍ခေါင်း မထောင်နိုင်လေအောင် ပြင်းပြင်းထန်ထန် နှိမ်နင်းခဲ့သဖြင့်၊ ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ ချီးကျူးခြင်းကို ခံရလေသည်။

ရခိုင်ပြည် ခြေလျင် တပ်တွင် ၄ နှစ်မျှ အမှုထမ်းပြီး နောက် စစ်ဖက်မှနုတ်ထွက်ကာ အုပ်ချုပ်ရေးဘက်သို့ ကူး ပြောင်းသည်။ ၁၈၄၆ခုနှစ်တွင် အရေးပိုင်ရာထူးသို့ အဆင့် အတန်း တိုးတက် ခန့်ထားခြင်း ခံရပြီးလျှင်၊ သံတွဲခရိုင်ကို အုပ်ချုပ်ခဲ့ရသည်။

၁၈၄၈ ခုနှစ်တွင်မူ ဖိုက်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်ဖြစ်ပွားခဲ့ သော ဒုတိယဆစ်စစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ဆင်နွှဲခဲ့ပြီးနောက်၊ သံတွဲ မြို့သို့ပြန်လာ၍ ဆက်လက်အမှုထမ်းရွက်ရသည်။

ဖိုက်သည် ဖယ်ယာ၏လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သဖြင့် ဖယ်ယာသည် ဖိုက်၏အရည်အသွေးကိုသိခဲ့သည်။ တစ်ဦး နှင့်တစ်ဦးလည်း ခင်မင်ရင်းနှီးခဲ့သည်။ ၁၈၅၃ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲ ပြီးဆုံးပြီးနောက်၊ ပဲခူးတိုင်းကို အင်္ဂလိပ်တို့ကသိမ်းပိုက်သည်။ ထိုအခါဖယ်ယာသည် ပဲခူးတိုင်း၏ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံခဲ့ရ၍၊ ဖိုက်သည် ပုသိမ်မြို့၏ အရေးပိုင်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံခဲ့ရ လေသည်။ ပုသိမ်သည် ထိုခေတ်အခါက မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်းတွင် အရေးပါလှသောမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ် သည်။ ဒုတိယအင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲအတွင်းက စစ်ရေးကြောင့် မင်းမဲ့ တိုင်းပြည်ပမာဖြစ်ခဲ့ကာ၊ အခြေအနေပျက်ပြားခဲ့သည်။ ဖိုက်သည် ပုသိမ်ခရိုင်တစ်ဝိုက်ကြွင်းကျန်နေသော မြန်မာ တပ်များ၊ လက်နက်ကိုင် သောင်းကျန်းသူများကို နှိမ်နင်း တိုက်ခိုက်၍၊ အခြေအနေကို ထန်းသိမ်းကာ၊ ပုသိမ်ခရိုင် ငြိမ်ဝပ် ပိပြားရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၈၅၇ ခုနှစ်တွင် ဖိုက်သည် တနင်္သာရီနှင့် မုတ္တမတိုင်း၏ ဝန်ရှင်တော်မင်း ကြီးအဖြစ်တိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်းခံရ၍ မော်လမြိုင်သို့ ရွှေ့ ပြောင်းခဲ့ရသည်။ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်တိုင်းနှင့်တနင်္သာရီ တိုင်းတို့ကို ပဲခူးတိုင်းနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံဟု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ယင်းဗြိတိသျှ မြန်မာနိုင်ငံကို ဖယ်ယာအား မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် ခန့်ထားအုပ်ချုပ်စေခဲ့ သည်။

ဆာ အဲလဗတ်ဖိုက်

နောက်တစ်နှစ် ၁၈၆၇ ခုနှစ်တွင် ဖယ်ယာအငြိမ်းစားယူ၍ ဖယ်ယာ၏ နေရာကို ဖိုက်ကဆက်ခံကာ ဗြိတိသျှမြန်မာနိုင်ငံ၏ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဖြစ်လာသည်။ ဖိုက်သည် ဖယ်ယာ၏ နေရာကို ဆက်ခံပြီးနောက်မကြာမီပင် မန္တလေးသို့ တက်၍၊ ဗြိတိသျှ-မြန်မာလွတ်လပ်စွာရောင်းဝယ်ဖောက်ကား ခွင့်ရရှိရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ၊ အရေးလှခဲ့သည်။ ထိုပြင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် အရေးပါသော လိုက်လျောခွင့်များကို မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးထံမှ ရရှိခဲ့သည်။ (မင်းတုန်းမင်း-ရှု။) ဗြိတိသျှတို့သည် မြန်မာတို့နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုထက် မြန်မာနိုင်ငံမှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှုကိုသာ၍ အာသီသလို ရင်းဖြစ်ရာ၊ ယင်းသို့ မင်းတရားကြီးထံမှ လိုက်လျောမှုများ အရ မြန်မာနိုင်ငံမှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုကိုပြုရန် အပြိုင်အဆိုင်ကြိုးပမ်းနေကြသောကာလဖြစ်လေသည်။ မန္တလေးမှ ဖိုက်ပြန်ရောက်ပြီးနောက် မကြာမီ ၁၈၆၈ ခု၌ ဗန်းမော်မြို့တွင် ဗြိတိသျှကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး (ကပ္ပတိန်စထရိုဗာ)ကိုခန့်ထားသည်။ မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်ဧကရာဇလေဒင်သည် တရုတ်-မြန်မာနယ်ခြားသို့ပင်သွားရောက်ကာ တရုတ်နိုင်ငံနှင့်ကုန်သွယ်ရန် ခရီးလမ်းပန်းအခြေအနေကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းခဲ့လေ

သည်။ (ဆလေဒင်၊ ကာနယ်-ရှု။) ဖိုက်သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ တစ်ဆင့် ဗြိတိသျှ-တရုတ် ရောင်းဝယ်ရေးမြစ်မြောက်ရန် အလွန်စိတ်အားထက်သန်သူတစ်ဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှရှုန်ဟိုင်းသို့ မီးရထား လမ်းဖောက်ရန်အထိပင် စိတ်အားသန်ခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုစဉ်က အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်လော့မေယိုက ဖိုက်တို့၏အကြံသည် တစ်ခေတ်စောလွန်းလှပါသေးသည်ဟု ဖိုက်ထံအကြောင်း ပြန်ကြားခဲ့လေသည်။

ဖိုက်သည် ၁၈၇၁ခုနှစ်တွင် မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ်မှ အငြိမ်းစားယူခဲ့သည်။ ဖိုက်သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၃၂နှစ်မျှ နေထိုင်ခဲ့ဘူးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အတိတ်နှင့်ပစ္စုပ္ပန်မြန်မာနိုင်ငံဟူသော အတွဲနှစ်တွဲပါကျမ်းတစ်စောင်ပြုစုကာ ၁၈၇၈ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ယင်းသည် သုတေသီတို့ အကိုးအကားပြုရသော ကျမ်းစာတစ်စောင်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိရေးသားဟန်ဖြင့်ပြုစုထားသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံပထဝီဝင်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်းရေးသားမှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏မြို့တော်ရန်ကုန်မြို့ရှိ သမ္မတအိမ်တော်ဝင်း၏ အနောက်ဘက်လမ်းမကြီးကို ယခင်က ဖိုက်အားအစွဲပြုလျက် ဖိုက်လမ်းဟုခေါ်ဝေါ်ခဲ့ပေသည်။

အရွယ်ငယ်သော်လည်း ဇွဲသတ္တိ၌ မငယ်သော နိုင်ငံ

ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ဖင်းလန်နိုင်ငံသည် ရုရှလက်အောက်မှလွတ်မြောက်ခဲ့ပြီးလျှင် မိမိ၏လွတ်လပ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းကာ မှန်မှန်ပင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခဲ့သည်။ နှစ်ပေါင်း နှစ်ဆယ်ခန့်အကြာတွင် ရုရှကတစ်ဖန် ပြန်၍တိုက်ခိုက်သောအခါ အညံ့မခံဘဲ အောင်မြင်စွာ ပြန်လည်တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့၍၊ ကမ္ဘာကပင် ဖင်းလန်နိုင်ငံကို အံ့အားသင့်ခဲ့ကြရသည်။ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းမြင့်၍၊ စာတတ်သူ ပေါများသော နိုင်ငံငယ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။

ဖင်းလန်နိုင်ငံ။ ။ဖင်းလန်နိုင်ငံသည် ဥရောပတိုက်မြောက်ပိုင်းရှိ သမ္မတနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံသား ဖင်းလူမျိုးများက မိမိတို့၏ဘာသာဖြင့် ဆဝေါမီနိုင်ငံဟု ခေါ်သည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံကို မြောက်ဘက်တွင်နော်ဝေးနိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်တွင်ရုရှနိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်တွင် ဗော့သနီးယားပင်လယ်ကွေ့နှင့်ဆွီဒင်နိုင်ငံ၊ တောင်ဘက်တွင် ဖင်းလန်ပင်လယ်ကွေ့တို့က အသီးအသီး ဝန်းရံလျက်ရှိသည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလုံးလိုလိုသည် မြေပြန့်မြေနိမ့်ကုန်းပြင်ကြီးဖြစ်၍၊ တောင်ဘက်ကမ်းခြေနှင့်အနောက်ဘက်ကမ်းခြေများတစ်လျှောက်တွင် တဖြည်းဖြည်းနိမ့်ဆင်းသွားသည်။ မြောက်ဘက်တွင် တောင်ကုန်းများရှိသည်။ ပက်ဆာမိုဒေသကို ရုရှနိုင်ငံသို့မပေးအပ်ရသေးမီက၊ ဖင်းလန်နိုင်ငံမြောက်ဘက်စွန်းသည် အာတိတ်သမုဒ္ဒရာကမ်း

ခြေအထိရောက်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး၌ ပက်ဆာမိုဒေသနှင့်တကွ အခြားနယ်ပယ်များ၊ စုစုပေါင်း စတုရန်းမိုင် ၁၇၇၈၀၀၀ကို ရုရှနိုင်ငံသို့ ပေးလိုက်ပြီးသည့် နောက်တွင်ပင် ဖင်းလန်နိုင်ငံသည် ၁၃၀၁၁၉ စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းရာ မြန်မာနိုင်ငံအကျယ်အဝန်း၏ထက်ဝက်ခန့်ရှိသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံး၏ ၇၀ရာခိုင်နှုန်းသည်သစ်တောများဖြစ်၍၊ ၉ရာခိုင်နှုန်းသည်အိုင်များဖြစ်သည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံ၏ကျောက်ဆောင်ထူထပ်သောကမ်းရိုးတမ်းတစ်လျှောက်တွင် ကျွန်းပေါင်း၈၀၀၀ကျော်ရှိ၍၊ ယင်းတို့အနက် စတုရန်းမိုင် ၅၈၁၀၀ကျယ်ဝန်းသောအိုလန်ကျွန်းသည်အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ အိုင်ပေါင်း ၆၀၀၀၀ကျော်ရှိသောကြောင့် ဖင်းလန်နိုင်ငံကိုရေအိုင်ပေါသောနိုင်ငံဟုခေါ်သည်။ ယင်းတို့အနက် တောင်ဘက်ရှိစတုရန်းမိုင် ၆၈၀ ကျယ်ဝန်းသော

ဖင်းလန်နိုင်ငံ

ဆိုင်းမားအိုင်နှင့် မြောက်ဘက်ရှိ စတုရန်းမိုင် ၅၅၀ ကျယ်ဝန်းသော အီနရီအိုင်တို့သည် အကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။

ဖင်းလန်နိုင်ငံ၏ သုံးပုံတစ်ပုံသည် အာတိတ်စက်ပိုင်း အတွင်းကျရောက်နေသော်လည်း၊ ပင်လယ်ရေပူကြောင်းနှင့် ပင်လယ်များအနီးတွင် တည်ရှိနေသောကြောင့်၊ အေးသင့် သလောက်မအေးဘဲ၊ အတော်အသင့်နွေးသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတွင်းအနှံ့အပြားရှိနေသောအိုင်များကြောင့်၊ ရာသီဥတု သည် မပြင်းထန်ချေ။ ဆောင်းရာသီသည်လဲ လခန့်ကြာ ဤ၊ အတန်အေးသည်။ မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်များ ရေခဲ၍နေ တတ်သည်။ နွေရာသီ၌ နေသည် တစ်နာရီခန့်သာ ပျောက် ကွယ်သွား၍သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ လုံးလုံး မပျောက်ဘဲသော်လည်းကောင်းရှိတတ်သည်။ ထိုကြောင့် ကောက်ပဲသီးနှံများမှာ ရက်သတ္တ ၆ပတ်၊ ၇ပတ် အတွင်း ပင် မှည့်ဝင်းလာတတ်သည်။ တောင်ဘက်ပိုင်းသည် မြောက်ဘက်ပိုင်းထက် ပိုနွေးသည်။

ဖင်းလန်တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ၁၉၅၉ ခုသန်းခေါင်စာရင်းအ ရ လူဦးရေ ၄၄၃၃၇၀၀ ယောက် ရှိသည်။ လူဦးရေ ၄ပုံ ၃ပုံခန့်သည် ကျေးလက်၌ နေထိုင်ကြသည်။ တောင်ပိုင်း သည် မြောက်ပိုင်းထက် လူနေများပြား၍၊ မြို့ကြီးများသည် လည်း တောင်ဘက်၌သာ များသည်။

ဖင်းလန်နိုင်ငံတွင် ဖင်းနစ်ဘာသာနှင့် ဆွီဒစ်ဘာသာ နှစ်မျိုးလုံးကို ရုံးသုံးဘာသာအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထား သည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးရှိ လူဦးရေ၏ ၁၀ပုံ၉ပုံသည် ဖင်းနစ် ဘာသာစကားပြောဆိုသူများဖြစ်၍၊ ကျန်တစ်ပုံသည် ဆွီဒစ် ဘာသာစကား ပြောဆိုသူများဖြစ်သည်။ ဆွီဒစ်ဘာသာ စကား ပြောဆိုသူများ အားလုံးလိုလိုသည် တောင်ဘက်နှင့်

ဖင်းလန်နိုင်ငံ တည်နေရာပြမြေပုံ

အနောက်ဘက်ကမ်းခြေများ တစ်လျှောက်တွင်လည်း ကောင်း၊ အိုလန်ကျွန်းတွင်လည်းကောင်းနေထိုင်ကြသည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံတွင် အဝင်အပါဖြစ်သော လက်ပလန်နယ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသတွင် လက်ပလူမျိုး ၂၀၀၀ ခန့်နေထိုင် ကြသည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံသားများသည် စာပေနှင့် ကစားခုန် စားကို နှစ်သက်လိုက်စားသော လူမျိုးဖြစ်သဖြင့် စာတတ် သူနှင့် ကစားခုန်စားဘက်တွင် ထူးချွန်သူပေါများသည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံတွင် ခလေးသူငယ်များသည် နိုင်ငံတော် ကျောင်းများ၌ အခမဲ့ပညာသင်ကြားနိုင်ရန် စီမံထားရှိသည်။ လူတစ်ရာလျှင် ၉၉ယောက် စာရေး စာဖတ်တတ်ကြသည်။ ထို့ပြင် ဖင်းလန်နိုင်ငံတွင် တက္ကသိုလ် ၃ခု ကူးသန်းရောင်း ဝယ်ရေးကောလိပ် ၄ခု၊ စက်မှုလက်မှုပညာသင်ဌာန ၁ ခုနှင့် ဆရာဖြစ်သင်ကောလိပ် အမြောက်အမြားရှိသည်။ တက္ကသိုလ်ကျောင်းများတွင် ဟဲလဆင်းကီး တက္ကသိုလ် သည် အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်လေသည်။

ဖင်းလန်နိုင်ငံတွင် ကြေးနီ၊ နစ်ကယ်၊ သွပ်နှင့် သံ အနည်းငယ် ထွက်သည်။ အေ့တိုကွမ်ပု ကြေးနီတွင်းသည် ဥရောပ တစ်တိုက်လုံးရှိ အကြီးဆုံး ကြေးနီတွင်းဖြစ်သည်။ စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများတွင် သစ်လုပ်ငန်းများသည် အရေးအပါဆုံးဖြစ်သည်။ သစ်လုပ်ငန်းထွက် ပစ္စည်းများမှာ သုံးထပ်သား၊ သစ်ပျော့ဖတ်၊ ဆဲလျူလို့၊ စက္ကူ၊ မံလွှာ၊ သစ် ကျပ်ပြား၊ အိမ်ထောင်ပရိဘောဂ စသည်တို့ဖြစ်၏။ အခြားစက်မှုလုပ်ငန်းထွက်ပစ္စည်းများတွင် အထည်အလိပ် များ၊ သားရေ၊ အသင့်စီမံပြီးစားစရာများ၊ ကြေထည်နှင့် မှန် စသည်တို့ ပါဝင်လေသည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းသည် လည်း အရေးပါသောလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ လူ ၁၀၀လျှင် ၄၀ခန့်သည် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးသည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းထွက် ကုန်များမှာ အာလူး၊ မြင်းစားဂျုံ၊ မုယော စပါး၊ ရိုင်းဂျုံ၊ ဂျုံ စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

ဖင်းလန်နိုင်ငံ၏ ထွက်ကုန်များတွင် သစ်လုပ်ငန်းထွက် ပစ္စည်းများ၊ သတ္တုများနှင့် နို့ထွက် ပစ္စည်းများပါဝင်၏။ ဝင်ကုန်များတွင်ကား ကုန်ကြမ်းများ၊ ကုန်ချောများနှင့် အစားအစာများပါဝင်လေသည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံသည် အများ အားဖြင့်ဂရိတ်၊ ဗြိတိန်နိုင်ငံ၊ အနောက်ဂျာမနီ၊ အမေရိ ကန်တိုက်ရှိ နိုင်ငံများ၊ ဆိုဗီယက် ရုရှနိုင်ငံတို့နှင့်သာ ကုန်သွယ် ရောင်းဝယ်လေသည်။

ယခုဖင်းလန်နိုင်ငံတည်ရှိရာနယ်ပယ်ဒေသသို့ ခရစ်၁၀၀ ပြည့်နှစ်ခန့်တွင် ယခုခေတ်ဖင်းလူမျိုးများသည် ဗောလတစ် ဒေသတောင်ပိုင်းမှ လာရောက်နေထိုင်ကြသည်ဟုဆိုသည်။ ယင်းတို့သည် ၁၁၀၀ ပြည့်လွန် နှစ်များအတွင်း ဆွီလူမျိုး တို့လာရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်သည့်အချိန်အထိ၊ လွတ် လပ်သောလူမျိုးစုများအဖြစ်နေထိုင်ခဲ့ကြလေသည်။ ဆွီ

ဖင်းလန်နိုင်ငံ

www.foreinspace.com.mm

လူမျိုးများနှင့်အတူ ခရစ်ယန်အယူဝါဒလည်း ပါလာသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဦးစွာ၌ ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ၁၆ ရာစုနှစ်တွင် ခရစ်ယန်သာသနာအရေးပုံ ဖြစ်ပွားပြီး သည့်နောက်ဝယ်၊ လူသာရင် ဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်လာသည်။ လက်ရှိလူဦးရေ၏ ၉၆ရာခိုင်နှုန်းသည် ယင်းသည့် ဂိုဏ်းဝင် များဖြစ်သည်။ ဖင်းလန်မျိုးတို့သည် ဆွီလူမျိုးတို့၏ လက် အောက်တွင် ဆွီလူမျိုးများနှင့်တန်းတူ နိုင်ငံရေးအခွင့် အရေးများရရှိခဲ့သော်လည်း၊ ဗောလတစ်ဒေသကို ရှုရှုနှင့် ဆွီဒင်တို့ သူနိုင်ကိုယ်ရ အားပြိုင်ရာ၌ ဖင်းလန်နိုင်ငံသည် စစ်တလင်း ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ ၁၈၀၉ ခုနှစ်တွင်မူ ရုရှတို့က ဖင်းလန်နိုင်ငံကိုအပြီးသိမ်းပိုက်ကာ၊ ဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်မှု အခွင့်အရေးရ နယ်ကြီးအဖြစ်ထားရှိ အုပ်ချုပ် ခဲ့လေသည်။ ၁၉၁၇ခုနှစ်ဒီဇင်ဘာလ ၆ရက်နေ့တွင် ဖင်းလူ မျိုးတို့သည် ရုရှတော်လှန်ရေးကြီးကိုအခွင့်ကောင်းယူကာ၊ လွတ်လပ်ရေးကျေညာခဲ့၏။ ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် ရက်ဒီကယ် ဆိုရှယ်လစ်နှင့် ကွန်မြူနစ်တို့ကတစ်ဘက်၊ အဖြူဂိုဏ်းခေါ် ကွန်ဆားဗတစ်များကတစ်ဘက် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွား ရာ၊ ဆိုဗီယက် ကွန်မြူနစ်များက ဆိုရှယ်လစ်တို့ဘက်သို့ အကူအညီပေးခဲ့၍၊ ဂျာမန်စစ်သားများက အဖြူဂိုဏ်း ကို ကူညီခဲ့၏။ ဤပြည်တွင်းစစ်ပွဲတွင် အဖြူဂိုဏ်းမှအ

ရေးသာခဲ့သည်။ ၁၉၁၉ခုတွင် ဖင်းလန်နိုင်ငံကို သမ္မတနိုင်ငံ အဖြစ်ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သောအခြေခံဥပဒေတရပ်ကို အတည်ပြု ခဲ့သည်။ ကားလဂျေစတောလဗာယာသည်လည်း ပထမဦး ဆုံးသမ္မတအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံအစိုးရသည် ဂျာမနီနှင့်ရုရှနိုင်ငံတို့အကြား တွင် နှစ်ဘက်သောနိုင်ငံတို့နှင့်သင့်မြတ်သည့်ကြားနေနိုင်ငံ အဖြစ်ရပ်တည်နိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ် ဖြစ်ပွားသောအခါ၊ ရုရှနိုင်ငံက ကရီလီယန်ကျွန်း ဆက်နှင့် အိုလန်ကျွန်းတို့တွင်သူတို့၏ စစ်ခစန်းနှင့်ရေတပ် စခန်းများချထားခွင့်တောင်းဆိုခဲ့ရာ၊ ဖင်းလန်အစိုးရက လက်မခံသဖြင့် ရုရှတို့သည် ၁၉၃၉ခု နိုဝင်ဘာ၃၀ရက်နေ့ တွင် ဖင်းလန်နိုင်ငံအားစစ်မကျေညာဘဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သည် တွင် တာရှည်ခံခံတိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုနိုင်ဘဲ၊ ၁၉၄၀ပြည့်နှစ် မတ်လတွင်းဝယ် စစ်ပြေငြိမ်းရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့ရ၍၊ ကရီ လီယန်ကျွန်းဆွယ်အနောက် တောင်ပိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ မြောက်ဘက်တွင် နယ်မြေအတော်များများကိုလည်းကောင်း ပေးအပ်ခဲ့ရသည့်အပြင် ဟန်ကောကျွန်းဆက်ကို အနှစ်၃၀ ငှားရမ်းလိုက်ရသည်။ ၁၉၄၁ခုတွင် ဂျာမနီကရုရှအားတိုက် ခိုက်သောအခါ ဖင်းလန်အစိုးရကလည်း ရုရှတို့သိမ်းယူ ထားသောနယ်ပယ်များကိုပြန်ရရန်မျှော်ကိုး၍၊ ဂျာမနီဘက်

ဖင်းလန်နိုင်ငံ မြို့တော်ဖြစ်သော ဟဲလဆင်းကီးမြို့၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

မှပါဝင်တိုက်ခိုက်သည်။ ပွဲဦးထွက်တွင် အောင်ပွဲများရခဲ့၍ ၁၉၄၀ပြည့်နှစ်တွင် ပေးအပ်လိုက်ရသောနယ်ပယ်များ ပြန်လည်သိမ်းယူနိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ နောက်ပိုင်း၌အရေးမလှခဲ့သဖြင့်၊ ၁၉၄၄ခုစက်တင်ဘာ ၁၉ရက်နေ့တွင် ဖင်းလန်အစိုးရသည် ရုရှတို့နှင့် စစ်ပြေငြိမ်းစာချုပ် ချုပ်ဆိုခဲ့ပြီးလျှင် ၁၉၄၀ပြည့်နှစ်တွင် ပေးအပ်ပြီး နယ်ပယ်များအပြင်၊ ပက်ဆာမိုသေကိုပါ ရုရှအားပေးအပ်လိုက်ရလေသည်။

ယခုအခါဖင်းလန်နိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်ရေးအတွက်နယ်ကြီး ၁၀နယ်ခွဲထားသည်။ ယင်းတို့မှာ အူစ်မား၊ တုကုပေါရီ၊ အတ်ဗီနန်းမား (အိုလန်)၊ ဟယ်မာ၊ ကူးမီး၊ မစ်ကလီ၊ ကဝေါပျော၊ ဗားစ၊ အောင်းလူးနှင့် လက်ပိနယ်များဖြစ်သည်။ ယင်းနယ်များကို သမ္မတကခန့်သော ဘုရင်ခံများအုပ်ချုပ်သည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတကို ဖိနှစ်တစ်ကြိမ်ရွေးကောက်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်တကွ ဝန်ကြီးများပါဝင်သောနိုင်ငံတော် အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီကို သမ္မတကခန့်အပ်သည်။ ဖင်းလန်နိုင်ငံတွင် အမတ် ၂၀၀ ပါဝင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ရပ်သာရှိ၍၊ နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီသည် ယင်း၏ယုံကြည်ထောက်ခံမှုကိုရရှိရမည်ဖြစ်လေသည်။ အသက်၂၁နှစ်ပြည့်သူကျားမမဟု မဲပေးနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဥရောပနိုင်ငံများအနက် ဖင်းလန်နိုင်ငံသည် အမျိုးသမီးများ မဲပေးခွင့်ဦးစွာရရှိသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။

ဖင်းလန်နိုင်ငံ၏ ထင်ရှားသော မြို့ကြီးမှန်သမျှလိုပင် တောင်ပိုင်း၌ဖင်းလန်ပင်လယ်ကွေ့၊ သို့မဟုတ် ဗော့သနီးယားပင်လယ်ကွေ့ပေါ်တွင် အများအားဖြင့်တည်ရှိကြသည်။ ဟဲလဆင်းကီးမြို့သည် ဖင်းလန်နိုင်ငံ၏မြို့တော်ဖြစ်၍ အူစ်မားနယ်တွင်တည်ရှိသည်။ ပင်လယ်ကွေ့အပေါ်၌တည်ရှိသောဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ ယင်းမြို့တွင် လူဦးရေ ၃၇၀၆၉၂ ယောက်ရှိသည်။ အခြားထင်ရှားသော မြို့ကြီးများမှာ တုကု၊ တမ်ပါရေး၊ လားတီ၊ ပေါရီ၊ အောင်းလူး၊ ဗားစ၊ ကဝေါပျော၊ ယူဗက်စကူလာ၊ ကုတ္တကာ၊ ကယ်မီ၊ ဟာမိန်းလင်းနားစသည့်မြို့များ ဖြစ်သည်။

ဖောင်းကား ။ ။ကြက်တူရွေး-ရှူ။

ဖောင်းပြင်မြို့ ။ ။ဖောင်းပြင်မြို့သည် အထက် ချင်းတွင်းခရိုင်၊ မော်လိုက်နယ်အတွင်းရှိ ဖောင်းပြင်မြို့နယ်၏ရုံးစိုက်မြို့ ဖြစ်သည်။ ချင်းတွင်းမြစ်၏ လက်ဝဲဖက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိပြီးလျှင်၊ မော်လိုက်မြို့မှ မြောက်ဘက် ၇၈ မိုင်ဝေး၍၊ ဟုမ္မလင်းမြို့မှ တောင်ဘက် ၆၄ မိုင် ဝေးသည်။

ဖောင်းပြင်မြို့နယ်သည် ချင်းတွင်း မြစ်ကမ်း ၂ ဖက်စလုံးပေါ်တွင် ကသာခရိုင်နှင့် အနောက်ရိုးမ တောင်ကြားဝယ်

တည်ရှိသည်။ တစ်မြို့နယ်လုံး၏အကျယ်အဝန်းသည် ၂၉၇၇၈တုရန်းမိုင်ရှိ၍၊ ၁၉၅၃ ခုနှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ၊ တစ်မြို့နယ်လုံးတွင် လူဦးရေ ၃၅၄၉၉ ယောက်ရှိပြီးလျှင်၊ ဖောင်းပြင်မြို့ပေါ်တွင် ၁၃၀၇ ယောက် ရှိသည်။

ချင်းတွင်းမြစ်ကမ်းပါးရှိ ၂ မိုင်ခန့်ကျယ်သော မြေပြန့်လွင်ပြင်မှတစ်ပါး၊ အတွင်းဖက်တွင် တောင်တန်းနိမ့်များနှင့် ကျွန်းသစ်တောကြီးများရှိ၍၊ သစ်လုပ်ငန်းအကြီးအကျယ်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဖောင်းပြင်မြို့သည် ချင်းတွင်းမြစ်ပေါ်တွင်တည်ရှိသော်လည်း မြစ်ရေတိမ်သဖြင့် သင်္ဘောများသည် နွေအခါတွင် ကင်းတပ်မြို့အထိသာ ဆန်တက်နိုင်၍၊ မိုးအခါကျမှ ဟုမ္မလင်းမြို့အထိ ဆန်တက်နိုင်သောကြောင့်၊ တစ်နှစ်ပတ်လုံးသင်္ဘောလမ်းကို အားထားနိုင်သောမြို့မဟုတ်ချေ။ သို့ရာတွင် လှေဖောင်းများနှင့်မူ ကူးလူးဆက်ဆံနိုင်သည်။ ဖောင်းပြင်မြို့ဟုမ္မလင်းမြို့အထိ ကုန်းလမ်းအဆက်အသွယ်ရှိသည်။

ဖဿ ။ ။ အာရုံခြောက်ပါး-ရှူ။

ဖုတ် ။ ။ဖုတ်သည် အင်းဆက်ပိုးမျိုးတွင် တစ်မျိုးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂါစုံဖုတ်အကောင်ကြီးများသည် ပုစဉ်းနှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ သို့သော် ပုစဉ်းထက်ငယ်သည်။ ယင်း၏ခန္ဓာကိုယ်သည် သေးသွယ်၍ ပိတ်စိမ်းပါးကဲ့သို့ပါးလွှာသောတောင်ပံလေးခုရှိသည်။

အင်္ဂါမစုံသေးဘဲ ပိုးလောင်းအခြေအနေ၌ရှိနေသေးသောဖုတ်အကောင် ကလေးများ၏ ထူးခြားဖွယ်မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသောအချက်မှာ ယင်းတို့၏အစာကို ထောင်ဖမ်းပုံဖမ်းနည်းဖြစ်ပေသည်။ အင်္ဂါမစုံသေးသောဖုတ်လောင်းကောင်လေးများသည် သန်း၊ သို့မဟုတ်ကြမ်းပိုး၏ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ ကိုယ်ခန္ဓာသည် ခပ်ပြားပြား ဖြစ်၍ ဦးခေါင်းကြီးသည်။ မေးရိုးနှစ်ခုသည် ချွန်ထက်သော ဓားရှည် နှစ်ချောင်းသဖွယ် တစ်ဖက်တစ်ချက်ထိုးထွက်နေသည်။ ဦးခေါင်း၏နောက်နားတွင် ခြေချောင်းသုံးစုံရှိသည်။

ဖုတ်ကောင်ကြီးတို့သည် ခြောက်သွေ့သောသဲထဲတွင် ဥအုကြသည်။ ဖုတ်လောင်း၊ သို့မဟုတ် ဖုတ်ကောင်ငယ်ကလေးများ ပေါက်လာသောအခါ၊ ယင်းတို့သည် သဲထဲသို့တွင်းတူး၍ ဝင်သွားကြသည်။ ယင်းတို့၏ ဦးခေါင်းသည် တွယ်အပ်ခေါင်းထက်မကြီးသော်လည်း၊ သဲထဲသို့တွင်းတူးဝင်ရာ၌တူးရွင်းပြားတမျှကောင်းပေသည်။ ယင်းတို့တူးသောတွင်းသည် ကတော့ပုံဖြစ်၍၊ စားပွဲစွန်းနှင့်သန့်စွန်းသုံးစွန်းစာမျှဝင်ဆန့်နိုင်လောက်အောင် ကြီးတတ်ပေသည်။

ဖုတ်ကောင်ငယ်တို့သည် တွင်းတူးပြီးသော်တွင်းအောက်

ဖက်တွင် မေးရိုးနှစ်ချောင်းသာဖော်၍၊ ကျန်တစ်ကိုယ်လုံး ကိုမူ သံထဲ၌နှစ်မြှုပ်ထားကာ၊ မလှုပ်မရှက်ငြိမ်သက်စွာ နေသည်။ ဖုတ်ကောင်ငယ်တူးထားသောတွင်းကို မြေပေါ်၌ သွားလာနေသော ပရွက်ဆိတ်စသောအင်းဆက် ပိုးကောင် ငယ်တို့ဖြတ်ကျော်မိအံ့။ ယင်းတို့ တွင်းနှုတ်ခမ်းကိုနင်းမိ လျှင် သဲများသည်တွင်းထဲသို့လျှောက်ကျရာ ပရွက်ဆိတ်သည် လည်းသဲနှင့်အတူထောင်ချောက်သဲတွင်းထဲသို့ သက်ဆင်းရ တော့သည်။ ထိုအခါ အသင့်စောင့်ဆိုင်းနေသော ဖုတ် ကောင်ငယ်သည် ပရွက်ဆိတ်ကိုဖမ်းယူကာ အရည်ညှစ်၍ သောက်သုံးလေတော့သည်။

အကယ်၍ သဲများနှင့်ရောထွေးကျလာသော ပရွက် ဆိတ်စသည့် ပိုးကောင်ငယ်ကလေးသည် ယင်းအား ဖုတ် လောင်းကောင်ကမဖမ်းမိမီ၊ တွင်းနှုတ်ခမ်းသို့ပြန်တက်နိုင် မည့် အခြေအနေမျိုး၌ရှိနေလျှင်၊ ဖုတ်ကောင်ငယ်က ယင်းအားသံဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖုတ်ဖြင့်လည်းကောင်း ပက်၍ပြန်လိမ့်ကျစေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် တွင်းထဲပြန်ကျ လာသော မိမိ၏အစာကို မလွတ်တမ်း ဖမ်းယူလေသည်။

ဖုတ်ကောင်ငယ်သည် တဖြည်းဖြည်းကြီးထွားလာ သောအခါ၊ ပိုးအိမ်ကို ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ယင်းပိုးအိမ်ထဲတွင် အင်္ဂါစုံသည့် ဖုတ်ကောင်ကြီး ဖြစ်လာသည်အထိ ငြိမ်သက် စွာနေလေသည်။ အင်္ဂါစုံလာသောအခါ အစတွင်ဖော်ပြခဲ့ သည့်အတိုင်း ပုစဉ်းနှင့်တူသော တောင်ပံလေးခုရှိသည့် ပိုးကောင်ကြီး ဖြစ်သွားလေသည်။

ဖန်ခါးပင်။ ။ဖန်ခါးပင်များကို အထက်အောက်မြန်မာ နိုင်ငံမြေပြင်အမြင့်ပေ၃၅၀၀အထိ၊ ဒေသများစွာတို့၌ တွေ့မြင်ရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ ပေါက်ရောက်သောဖန်ခါး ပင်မျိုးလည်းရှိသေးသည်။ ဖန်ခါးပင်သည် နွေရာသီ၌ အရွက်ကြွေသောသစ်ပင်ကြီးမျိုးဖြစ်သည်။ ဖန်ခါးပင်၏ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ တာမီနာလီယာချီဗျူလဖြစ်သည်။ ဖန်ခါးသားသည်မာ၍ကြမ်းသည်။ သစ်သားမှာ ညိုယောင် ယောင်ဖြစ်သည်။ အရောင်တင်နိုင်သော်လည်း ပြုပြင်ရန် ခက်သည်။ ဖန်ခါးသားကို ထုတ်၊ လျှောက်၊ ရက်မ၊ ထရိုတို့ကဲ့သို့ အကြမ်းထည်များအတွက် အသုံးပြုကြသည်။ အိမ်ထောင် ပရိဘောဂပစ္စည်း၊ လှည်းပစ္စည်း၊ လျော်တက် စသည်တို့ကိုလည်း ဖန်ခါးသားဖြင့် ပြုလုပ်ရန် သင့်လျော် သည်။ စူးရိုး၊ ပုဆိန်ရိုး၊ ဆောက်ရိုး စသည်တို့ကိုလည်း ဖန်ခါးသားဖြင့် ပြုလုပ် နိုင်လေသည်။ ဖန်ခါးသားမှ ပထမ တန်း မီးသွေးလည်း ရနိုင်ပေသည်။

ဖန်ခါးသီးကို အတို့အဖြစ်စားသုံးကြ၍၊ အလွန်ခံတွင်း လိုက်သည်။ အသီးများသည် အချို့အစိမ်းရောင်ရင့်၊ အချို့ သည် စိမ်းဝါရောင်ရှိသည်။ အခွံပါး၍အစေ့မာသည်။ များ

သောအားဖြင့် ထိပ်နှစ်ဘက် ခပ်ချွန်းချွန်း ပုံသဏ္ဍာန်ရှိ၍၊ ကွမ်းသီးလုံးခန့်အရွယ်ရှိသည်။ အရသာမှာဖန်ခါးသီးဆို သည့်အတိုင်း ဖန်ခါး၍၊ ငပိရည်နှင့် အလွန်တို၍ကောင်း သည်။ မကွေးဖန်ခါးမှာ ချဉ်ဖန်ဖန်ကလေးဖြစ်၍၊ နာမည် ကြီးလှသည်။ ရွှေကျင်နယ်မှ ဖန်ခါးသီးသည် အသား ထူသည်။ ဖန်ခါးသီးသည် ဆေးဖက်လည်းဝင်လေသည်။

တနင်္သာရီတောင်ပိုင်းတွင် ဖန်ခါးသီးကို ဆိုးဆေးအ တွက်လည်း အသုံးပြုသည်။ ဖန်ခါးသီး ဆိုးဆေးရည်ထဲသို့ သံမှုန့်ထည့်လိုက်လျှင်၊ နက်မှောင်သောဆိုးဆေးရည် အရောင်ကိုရနိုင်သည်။ အိန္ဒိယ ဖန်ခါးမျိုးသည် သားရေ နယ်ရာ၌ အလွန်အသုံးဝင်လေသည်။

ဖန်ထည်။ ။သဲကိုကျိုချက်ခြင်းဖြင့် လူတို့၏အသုံးအ ဆောင်များဖြစ်ကြသော ကြည့်မှန်များ၊ ဖန်အိုးဖန်ခွက်များ၊ ပြတင်းပေါက်မှန်များ၊ ကျောက်မျက်ရတနာများနှင့် အခြား ရာထောင်မကသော ဖန်ထည်ပစ္စည်းများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သည် အမှန်စင်စစ်ထူးဆန်းအံ့ဩဖွယ် ကောင်းလှပေသည်။ ဖန်ချက်နည်းကို ကမ္ဘာပေါ်၌ မည်သည့်လူမျိုးက စတင် တွေ့ရှိခဲ့သည်ဟူ၍ မည်သူမျှအတိအကျမပြောနိုင်ချေ။ သို့ရာတွင် မည်သူက မည်သို့တွေ့ရှိခဲ့လေဟန်ဖြင့် ပလင်းနီ ခေါ် ရောမစာရေးဆရာတစ်ဦးက အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားထားခဲ့လေသည်။ ထိုပုံပြင်အရ ရှေးပဝေဏီက အီဂျစ်ပြည်မှ ဆီးရီးယားပြည်သို့ ကုန်ကူးရန်သွားသော ဖီနီရှန်လူမျိုး ရေကြောင်းကုန်သည်တစ်စုသည် ပယ်လယ် စတိုင်ကမ်းခြေတစ်ခုအနီး၌ လှေကိုကျောက်ချကာ ကမ်းပေါ်တက်၍ ချက်ပြုတ်စားသောက်ကြသောဟူ၏။ ကမ်းပေါ်တွင် ဖိုခနောက်လုပ်ရန် ကျောက်တုံးများ လွယ် လင့်တကူ ရှာမတွေ့သဖြင့် လှေပေါ်၌ အသင့်ပါလာသော ဆိုဒါအရိုင်းတုံးများကိုယူပြီးလျှင် ဖိုခနောက်လုပ်ကြရသည်။ အတန်ကြာသော် မီးအပူရှိန်ကြောင့် မီးဖိုအောက်ရှိ သဲနှင့် ဖိုခနောက်လုပ်ထားသောဆိုဒါတုံးများအရည်ပျော်၍ ပေါင်း စပ်မိရာမှ ထုတ်ချင်းပေါက်မြင်နိုင်သည့် ပျော်ရည်တစ်ခု ဖြစ်လာသည်ကို မမျှော်လင့်ဘဲတွေ့ရလေသည်။ အေး သွားသောအခါ ထိုအရည်သည်မာလာ၍ ယခုအခါ ကျွန်ုပ် တို့ဖန်ဟုခေါ်နေသောပစ္စည်းဖြစ်လာသည်ဟု ဆိုလေသည်။

ဖန်သည် သာမန်အခေါ်အားဖြင့် သဲ၊ ဓာတုဗေဒအခေါ် အားဖြင့် ဆီလီကာဟုခေါ်သောပစ္စည်းကို ပိုတက်ဆိုဒါ စသောအယ်လကာလီတစ်မျိုးမျိုးနှင့်ရောစပ်၍ မီးပြင်းတိုက် ပြီး ကျိုလျှင်ရနိုင်သောပစ္စည်းဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ထုံး၊ သို့မဟုတ် ခဲများလည်း ပါဝင်တတ်သည်။ ရှေးကစ၍ ယခုတိုင်အောင်ဤနည်းမျိုးဖြင့်သာဖန်ကိုချက်လုပ်နေကြ ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ အလွန်ကြည်လင်မာကျောပြီးလျှင်

www.foreverspace.com.mm

ဖန်ထည်လုပ်ငန်းတွင် ကျော်ကြားသော ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား နိုင်ငံလုပ် ဖန်ထည်များ

တာရှည်လည်းခံနိုင်သောဖန်ကို ကမ္ဘာမြေပြင်ပေါ်၌ အပေါများဆုံးရနိုင်သော ပစ္စည်းများမှ ပြုလုပ်ယူနိုင်ခြင်းသည် အမှန်စင်စစ် အံ့ဩဖွယ်ပင်ဖြစ်၍ ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသားများအတွက် လာဘ်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်ပေတော့သည်။

ဖန်လုပ်နည်းအစ ဖီနီရှန်လူမျိုးကဟု ပုံပြင်စကားရှိသော်လည်း အထက်ဖော်ပြပါဖီနီရှန်ကုန်သည်တစ်ဦးက ဖန်ကို ပထမစတင်တွေ့ရှိခဲ့သည်ဟု မည်သူကမျှ တပ်အပ်သေချာစွာ မပြောနိုင်ချေ။ ဖီနီရှန်ကုန်သည်တို့သည် ထိုစဉ်က ဖန်ထည်ပစ္စည်းများကို ဥရောပတစ်ခုလုံးသို့ လှည့်လည်ကာ အကြီးအကျယ်ကူးသန်းရောင်းချခဲ့သည်မှာ မှန်၏။ သို့သော် ဖီနီရှန်တို့ ထိုကဲ့သို့ ကူးသန်းရောင်းချခြင်း မပြုလုပ်မီ ရှေးအထက်ကပင် အီဂျစ်လူမျိုးတို့သည် လှပသည့် ဖန်ထည်များကိုပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်းကို သိရပေသည်။ ဘီစီ ၄၀၀၀ ပြည့်နှစ်လောက်က အီဂျစ်လူမျိုးတို့ ပြုလုပ်ထားခဲ့သော ဖန်ဗူးဖန်ခွက်များသည် ယခုခေတ်ကြွေထည်နှင့်တူကြသည်။ အရောင်စုံဖန်ပုတီးစေ့များကို ပြုလုပ်ခဲ့ကြရာ အချို့မှာထုတ်ချင်းပေါက်မြင်နိုင်၍ အချို့မှာ အလင်းပိတ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ဖန်ပုလင်း ဖန်အိုးများကို အရောင်အမျိုးမျိုးနှင့် ပြုလုပ်ကြ၍ ဘေးပတ်လည်တွင် ရောင်စုံခြယ် ရုပ်ပုံများဖြင့် လှပစွာ မွမ်းမံထားလေသည်။ အချို့ကို ရွှေပင် ချထားလိုက်ကြသေး၏။ ကျောက်မျက်ရတနာအတူများကိုလည်း ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

အိမ်ထောင်ပရိဘောဂများကို ရှားပါးအဖိုးတန်သော သစ်သား၊ သို့မဟုတ် သားရေများနှင့်ပြုလုပ်ထားဘိသကဲ့သို့ ဖန်ဖြင့်ခြယ်လှယ်ထားကြပေသည်။ အီဂျစ်လူမျိုးတို့၏ သင်းချိုင်းများရှိ ဆေးဖြင့်ပြုပြင်ထားသောအလောင်းခြောက်များနှင့်အတူထားရန် ဖန်ဝတ်စားတန်ဆာ ပလာများကို စီမံပြုလုပ်ကြသည့်ပြင်တစ်ခါတစ်ရံ အလောင်းခြောက်ကို မှန်ခေါင်းထဲမှာပင်ထည့်ထားခဲ့ကြလေသည်။

ရောမခေတ်။ ။အီဂျစ်ပြည်သည် အထူးသဖြင့် မြို့တော်ဖြစ်သောအလက်ဇန္ဒြီးယားမြို့သည် ဖန်လုပ်ငန်းတွင် ရောမအင်ပိုင်ရာကြီး ကောင်းစားလာသည့် ခေတ်တိုင်အောင် ဆက်လက်၍ ကျော်ကြားလာခဲ့သည်။ သို့သော် ရောမမြို့ကြီး ကောင်းစားသည့်ခေတ်သို့ရောက်လာသောအခါ နေပြည်တော်အတွင်း၌ပင် ဖန်ချက်လုပ်ငန်းကို နိုင်ငံခြားဖန်ထည်ပစ္စည်းများနှင့် ပြိုင်ဆိုင်၍ရောင်းချနိုင်လောက်အောင်အောင်မြင်စွာ တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။ ရောမ ဖန်ချက်အလုပ်သမားများကိုလည်း အာဏာပိုင်တို့က အထူးအခွင့်အရေးများပေးကာ နေပြည်တော်အတွင်း သီးသန့်ရပ်ကွက်များတွင်နေထိုင်စေခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ၊ ပြင်သစ်၊ ဗဲလဂျီယမ်၊ ဂျာမနီနှင့်အင်္ဂလန်ပြည်များ၌လည်း ဖန်ချက်လုပ်ငန်းများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။

ရောမလူမျိုးတို့သည် ဖန်ကို အနည်းနည်းအဖုံဖုံအသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ယခုခေတ်မှာကဲ့သို့ကြည်လင် အလင်းပေါက်သောမှန်များကို ရောမတို့မလုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းသည် ချို့တဲ့မှုတစ်ခုဖြစ်၏။ သို့ရာတွင်မကြည်လင်သော မှန်များကိုပင် ပြတင်းပေါက်များ၌ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဖန်လုံးကလေးထဲ၌ရေထည့်ကာ မှန်ဘီလူးကဲ့သို့အသုံးပြုခဲ့ကြပုံကိုထောက်၍ မှန်ဘီလူး အကြောင်းကိုလည်း နားလည်ကြဟန်ရှိ၏။ ရောမနိုင်ငံကြီး၏ အရှင်ဖြစ်သောနီးရီးဘုရင်ထံ၌ အဝေးကြည့်မှန်ပြောင်းများ ရှိခဲ့ဘူးသည်ဟု အဆိုရှိ၍ အယ်လက်ဇန္ဒြီးယားမြို့တော်ရှိ မီးပြတိုက်၌လည်း မှန်ဘီလူးကဲ့သို့သော ပစ္စည်းများရှိခဲ့ဘူးသည်။ ယခုခေတ်တွင် ဖန်ကိုအမျိုးမျိုးအဖုံဖုံလုပ်ကိုင်သုံးစွဲရာ၌ ရောမခေတ်ထက်သာလွန်ကောင်းမွန်လာသည်မှန်သော်လည်း၊ အလှထည်များလုပ် ကိုင်ရာ၌ ကား ရောမလူမျိုးတို့၏ လက်ရာကို မတူပိုင်သေးချေ။

ရောမခေတ် ကောင်းစားစဉ်က ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော ကျောက်မျက်ရတနာ အတူများပင် ပေါ်ခဲ့သည်။ ရောမအမျိုးသမီးများသည် ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော နားသန်သီး၊ လက်ကောက်၊ ဘယက်လည်ဆွဲ၊ ပုတီးစသည်တို့ကိုလည်း ကောင်း၊ ပန်းပုံ တိရစ္ဆာန်ပုံ ရုပ်လုံးဖော်ထားသော ဖန်ထည်တန်ဆာပလာများကိုလည်းကောင်း ဝတ်ဆင်လေ့ရှိကြသည်။ ဘုရားကျောင်း၊ ဝတ်ကျောင်းများ၌ခမ်းနားကြီး

www.forever-space.com.mm

ကုယ်သောဖန်အိုးကြီးများကို တွေ့နိုင်သည်သာမက၊ ဖန်ဖြင့် သွန်းထားသည့်အရပ်ကြီးများကိုလည်းတွေ့နိုင်ပေသည်။ ဩဂုတ်စတင်မင်းတရားကြီးသည် မိမိ၏ပုံတူဖန်ရုပ်ကြီး တစ်ရုပ်ကို ဝတ်ကျောင်းတစ်ကျောင်း၌ ထားရှိစေပြီးလျှင် အခြားဝတ်ကျောင်းတစ်ကျောင်း၌ ဖန်ဖြင့်လုပ်ထားသည့် ဆင်ရုပ်လေးကောင်ကိုထားရှိစေသည်။ ဇာတ်ပွဲရုံများကို ရောင်စုံဖန်မှန်တို့ဖြင့် မွမ်းမံတန်ဆာဆင်ခဲ့ကြ၍ အိမ်အမိုး များမျက်နှာကြက်များကိုလည်းဖန်များဖြင့်စီမံပြုလုပ်ခဲ့ကြ ဟန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင်ထိုမျှလှပအတန်းမြင့်လှသောရေး ရောမတို့၏လက်ရာများအနက်မှ ယခုအခါ အနည်းငယ်မျှ ကိုသာ တွေ့နိုင်တော့သည်မှာ ဝမ်းနည်းဖွယ်ပင်ဖြစ်သည်။

အထူးထင်ရှားကျော်စော၍ အီဂျစ်ပြည် အယ်လက် ဇန္ဒြီးယားမြို့တော်တွင် ပထမစတင်ပြုလုပ်ခဲ့သောဖန်တစ် မျိုးမှာမဟူရာဖန်ဖြစ်သည်။ ထိုမဟူရာဖန်ဖြင့်လုပ်ထား သောအိုးများကို ရောင်စုံအထပ်များဖြင့်တစ်ထပ်ပေါ် တစ် ထပ်ဆင့်ကာပြုလုပ်ထားပြီးလျှင် အပေါ်ဆုံးအထပ်တွင် ဖောင်းကြွနေအောင် ရုပ်လုံးများဖော်ထားလေ့ရှိသည်။ မဟူ ရာအိုးများအနက်အထင်ရှားဆုံးမှာ 'ပို့တလန်အိုး' ဟုအမည် တွင်သော ဖန်အိုးပင်ဖြစ်၍ ယခုအခါ လန်ဒန်မြို့ရှိ ဗြိတိသျှ ပြတိုက်တွင်ရှိသည်။ ထိုဖန်အိုးကို အီတလီပြည်မှ ပို့တလန် မြို့စားကတော် ယူဆောင်လာခဲ့သည်ကိုအစွဲပြုကာ ပို့ တလန်အိုးဟု ခေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ အမြင့်တစ်ပေခန့်ရှိ၍ ထို အိုးမှာကမ္ဘာတွင် ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသောပစ္စည်းများအ နက် အလှပဆုံးလက်ရာအမြောက်ဆုံး ဖြစ်တော့သည်။

ရှေးခေတ် ဖန်ချက်လုပ်ငန်းတွင် အသုံးပြုသော ပစ္စည်း များသည် မစင်ကြယ်မသန့်ရှင်းသည့်အတွက် ထိုခေတ်က ဖန်ထည်များသည် ယခုခေတ်မှာကဲ့သို့မကြည်လင်ကြချေ။ ထိုကြောင့် ယခုခေတ်ထက် ရောင်စုံဖန်ထည်များကို ပိုမို၍ အသုံးပြုကြခြင်း ဖြစ်တန်ရာသည်။ ဖန်ကို အရောင်ဆိုးရာ တွင် ကျိုထားသော ဖန်ရည်ထဲသို့ အောက်ဆီဒ်အမျိုးမျိုးကို လိုသလိုထည့်ပေးရသည်။ အနီရောင်မှာ အလွန်ရှားပါး၍ အဝါရောင်မှာ အပေါ်ဆုံးဖြစ်၏။ ယခုအခါ၌ပင် အကောင်း ဆုံးအမျိုးအစား အနီရောင်ဖန်ထည်များသည် အဖိုးတန် ဆုံးဖြစ်၍၊ ထိုသို့ အဖိုးတန်ရခြင်းမှာ ရွှေအစစ်ကိုအသုံးပြုရ သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ဖန်လုပ်ငန်းတွင်အသုံးပြုကြသောကရိယာတန်ဆာပလာ များမှာ ရှေးကစ၍ များစွာမပြောင်းလဲခဲ့ပေ။ လေဖြင့်မှုတ်၍ ပြုလုပ်ရသော ဖန်ထည်ပစ္စည်းများပြုလုပ်ရာ၌ များသော အားဖြင့် ကျိုထားသောဖန်ရည်ကို ပြောင်းရည်များဖြင့်ကော် ယူပြီးသော်မှတ်ယူလေ့ရှိကြသည်။ ဖန်မှုတ်ပြောင်းသည် လေးပေမျှရည်၍ အဖျားတွင် သတ္တုတစ်ခုခုဖြင့် ကွပ် ထားသည်။ ဖန်မှုတ်သမားသည် ထိုသတ္တုကွပ်ထားသော

အဖျားကို ကျိုထားသည့် ဖန်ရည်ထဲသို့နှစ်လိုက်သောအခါ ပြောင်းအဖျားတွင် ဖန်ရည် အနည်းငယ်တွယ်ကပ်ပါလာ သည်။ ထို့နောက် ပြောင်းကို ပါးစပ်ဖြင့်လေမှုတ်ပေးသော အခါ အဖျားတွင်ရှိသော ဖန်ရည်မှ ဖန်ပူဖောင်းအလုံးဖြစ် လာသည်။ လိုသောအရွယ်ရအောင် မှုတ်လိုက်ပြီးနောက် မုံညက်ပမာဖြစ်နေသော ဖန်သားသည်အေးပြီးမာမသွားမီ ကရိယာတန်ဆာပလာအမျိုးမျိုးဖြင့် အလိုရှိသောပုံ ဖြစ် လာအောင် လျင်မြန်ကျင်ကျင်စွာ ပြုပြင်ပေးရလေသည်။ လက်ကိုင်စသော အခြားမွမ်းမံလိုသည့် ပစ္စည်းများကို သီး ခြားပြုလုပ်၍၊ ဖန်ရည်အနည်းငယ်ဖြင့်နောက်မှ ဆက်စပ် ပေးနိုင်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ဖန်ပူဖောင်းကို ပုံသွန်းခွက်ထဲ တွင် ထည့်၍ မှုတ်ပေးခြင်းဖြင့်လည်း အလိုရှိသော ပုံများကို သွန်းလုပ် ယူကြပေသည်။ ပုံသွန်းခွက်ကို သံနှင့်ဖြစ်စေ၊ သစ်သားနှင့်ဖြစ်စေ ထွင်းထုပြုလုပ်ထားကြ၏။ ခေါင်းပိတ် ဖန်ထည် ပစ္စည်းများကိုမူ ပုံသွန်းခွက်ထဲသို့ ဖန်ရည်ကို အသာလောင်းထည့်ပေးရုံမျှဖြင့် ရရှိနိုင်၏။ လက်ဖက် ရည်ပန်းကန်လုံးနှင့်ဖန်ခွက်ကဲ့သို့သော ခေါင်းပွဖန်ထည် မျိုးကိုပင် ဤနည်းဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်လေသည်။

ဖန်ဖူးဖန်ခွက် ဖန်အိုးစသည်တို့ကို လှပအောင် မွမ်းမံ သောနည်းပေါင်း အများအပြားရှိ၍ ရှေးခေတ် ဖန်အလုပ် သမားတို့သည် ထိုနည်းအားလုံးလိုလိုကို တတ်ကျွမ်း ခဲ့ပေသည်။ ပို့တလန် ဖန်အိုးကဲ့သို့ အရောင်ကွဲဖန်သားတို့ ဖြင့်အထပ်ထပ်မွမ်းမံပေးခြင်းမှာ တစ်နည်းဖြစ်၏။ ဖန်ရည် အေးပြီးမာမသွားမီ ဖန်အိုးပေါ်၌ ရောင်စုံဖန်မျှင်များဖြင့် အဆင်အမျိုးမျိုးအကွက် အမျိုးမျိုးဖော်ပေးသောနည်းလည်း ရှိ၏။ ကျောက်သွေးကျောက်နှင့်သွေးကာ စိန်ကျောက် စသည်တို့ကို အကွက်ဖော်ပေးသကဲ့သို့ ဖန်ကိုအကွက်ဖော် ပေးသောနည်းလည်း ရှိ၏။ မှန်ဖြတ်စိန် နှင့်ဖြစ်စေ၊ အလွန် လျင်မြန်စွာလည်စေထားသော သတ္တုဘီးကလေးဖြင့်ဖြစ် စေ ဖန်သားပေါ်တွင်အကြောင်းထင်အောင်ခြစ်၍ ရုပ်ပုံပန်းပုံ များကို ဖော်ပေးသောနည်းလည်းရှိ၏။ သတ္တုဘီးကလေး ဖြင့် ရုပ်ပုံဖော်နည်းကို လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းလေးရာ လောက်ကမှ ဟော်လန်ပြည်၌ တွေ့ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။ ထိုအချိန်လောက်မှာပင် ဗီနီရှန်းလူမျိုးတို့ တွေ့ရှိခဲ့သော အခြားတစ်နည်းမှာ နန်းကြိုးကဲ့သို့သေးငယ်သည့် ဖန်မျှင် ကလေးများဖြင့်ပြုလုပ်နည်းဖြစ်၏။ ဖန်အိုးဖန်ခွက် ဖန်ရေ တကောင်းများကို သူတို့သည် ဆွတ်ဆွတ်ဖြူသော ဖန်မျှင် ကလေး မြောက်မြားစွာဖြင့် လှပသောအကွက်များကို ဖော်ကာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြပေသည်။

ဗင်းနစ်ခေတ်။ ။ဥရောပ၌ကျော်ကြားခဲ့သော ဖန်ထည် လုပ်ငန်းအတတ်သည် ရောမခေတ်နှင့်အတူ တိမ်ကောသွား ပြီးနောက်၊ အီတလီပြည် ဗင်းနစ်မြို့ကြီး ကောင်းစားလာမှ

ပြန်လည်ထွန်းကားလာသည်။ ဗီနီရှန်းလူမျိုးတို့သည် ဖန်
မျှင်ကလေးများဖြင့် ခက်ခဲစွာပြုလုပ်ရသောနည်းကို တီထွင်
ရုံသာမက တိမ်မြုပ်နေသော ရှေးနည်းများကိုလည်း ပြန်
လည်အစဖော်လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် ဗီနီရှန်း ဖန်ထည်များသည်
အလွန်ထင်ရှား ကျော်ကြားခဲ့ပေသည်။ ထိုစဉ်ကဗီနီရှန်း
ဖန်ထည်လုပ်ငန်းအတတ်ပညာကို ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်တို့က
အထူးလျှို့ဝှက်စွာထားလိုသည့်အတွက် ဖန်လုပ်ငန်းပညာ
သည်များကို မူရာနီကျွန်းပေါ်တွင်သီးခြားနေထိုင်စေ၍ ထို
ကျွန်းမှထွက်ပြေးသော် သေဒဏ်အပြစ်ပေးမည်ဟုပင် အမိန့်
ထုတ်ထားလေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကဲ့သို့ကြပ်တည်းစွာ
ထားမြစ်ထားသည့်ကြားမှပင် ပညာသည်အချို့သည် အီတ
လီပြည်တွင်းရှိ အခြားမြို့ကြီးများသို့ ထွက်ပြေး ကြပြီးလျှင်
ထိုမှတစ်ဆင့် ပြင်သစ်၊ ဟော်လန်နှင့် အင်္ဂလန်ပြည်တို့သို့
ရောက်သွားကြသည်။ ရောက်ရာဒေသတွင် မိမိတို့တတ်သိ
သမျှ ဖန်ချက်နည်းကို သင်ပြပေးရာမှနောက်ဆုံးတွင်
ဥရောပတိုက် တစ်တိုက်လုံးသို့ ပျံ့နှံ့သွားလေသည်။

ဗီနီရှန်းတို့ ခေတ်ကောင်းစဉ်က အလွန်လှပစွာပြုလုပ်
ထားသောရောင်စုံ ဖန်ပုတီးစေ့များလည်း ခေတ်စားခဲ့၏။
ထိုဖန်ပုတီးစေ့များကို လူတိုင်းကကြိုက်နှစ်သက်ကြ
သည့်အနက်၊ အာဖရိကတိုက်နှင့်အမေရိကတိုက်ရှိ လူရိုင်း
များကအနှစ်သက်ဆုံးဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဖန်ပုတီးစေ့
များကိုတန်ချိန်ပေါင်း မြောက်မြားစွာလုပ်ကိုင်ရောင်းချရ
လေသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ငါးထောင်လောက်က
အီဂျစ်လူမျိုးတို့သည် ဖန်ပုလဲတုများကိုလုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ကြ၏။
သို့သော် ထိုအတတ်သည် တိမ်ကောပပျောက်သွားခဲ့ရာ
တစ်ဆင့်လေးရာစုနှစ်ရောက်မှ ဗီနီရှန်းလူမျိုးတို့က တစ်ဖန်
ပြန်၍တွေ့ကြလေသည်။ ဖန်ပုတီးစေ့နက်များမှာ အလွန်
ဈေးကောင်း၍ ထိုပုတီးစေ့နက်များခေတ်စားချိန်၌ နန်း
တွင်းသူများပင် ဤပုတီးစေ့နက်များကို သူတို့၏ဝတ်စား
တန်ဆာနှင့် ဦးထုပ်များတွင် တပ်ဆင်ထားကြလေသည်။

ဗီနီရှန်းတို့သည် ကြည့်မှန်များလုပ်ကိုင်ရာ၌လည်းကျော်
စောထင်ရှားကြသည်။ သို့သော်မှန်အကြီးစားများကို မလုပ်
နိုင်ဘဲ၊ မှန်အငယ်ကလေးများကိုသာလုပ်ကိုင်နိုင်ကြ
သေးသည်။ ထိုမှန်ငယ်ကလေးများ ခေတ်စားစဉ် ကြည့်
မှန်အတွက်သာမဟုတ်၊ ဦးထုပ်အင်္ကျီရှည်များ၌လည်း အလှ
တပ်ကာဝတ်ဆင်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံလက်ကောက်များ၊
နားသန်သီးများအဖြစ်နှင့်လည်း ဝတ်ဆင်ကြလေသည်။
ဗီနီရှန်းတို့သည် အလှအပအသုံးအဆောင်များကို ဖန်ချည့်
သက်သက်နှင့် သာမဟုတ်ဘဲ၊ ရွှေနှင့်လည်းကောင်း၊
ကျောက်မျက်ရတနာများနှင့်လည်းကောင်း တွဲစပ်၍ပြု
လုပ်၏။ ဗီနီရှန်းပညာသည်တို့သည် ဖန်ထည်လုပ်ငန်း၌
အလွန်လက်ရာမြောက်သည့်အတိုင်း၊ သူတို့ပြုလုပ်ခဲ့သော

ဖန်ထည်ပစ္စည်းအချို့မှာ ယခုထက်တိုင်ထင်ရှားကျော်ကြား
လျက်ရှိလေသည်။

ဗင်းနစ်မြို့တော်ကြီးတွင် ဖန်လုပ်ငန်း ထိပ်တန်းမရောက်
မီကပင် ဗင်းနစ်မြို့မှ ယခုချက်ကိုဗားကီးယားဟု အမည်
တွင်သော ဗိုလ်းမီးယားနိုင်ငံသို့ ဖန်ချက်အတတ် ပြန့်ပွား
ရောက်ရှိသွားသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ယခုထက်တိုင် ထို
နိုင်ငံ၌ ဖန်ချက်လုပ်ငန်းတိုးတက်ကြီးပွားလျက်ရှိ၏။ ယခု
အခါ ချက်ကိုဆလိုဗားကီးယားမှလာသော အကြောင်းဖော်
ထားသည့် ခန့်ညားသောဖန်ထည်ပစ္စည်းများနှင့် ပတ္တမြား
ရောင်ရှိသော ဖန်ထည်ပစ္စည်းများမှာ အလွန်အဖိုးထိုက်တန်
ကောင်းမွန်ကြပေသည်။ ထိုပြင်ဗင်းနစ်မြို့မှ ဖန်ချက်နည်း
အတတ်ပညာသည် ဂျာမနီ၊ ဟော်လန်နှင့် ဗဲလဂျီယမ်ပြည်
တို့သို့လည်းရောက်ရှိသွားသည်။

အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ပထမအယ်လစ်ဗက်ဘုရင်မကြီး
စိုးစံတော်မူသည့် ခေတ်တိုင် အောင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့သည်
အရက်ခွက်များကို ဒန်၊ သို့မဟုတ် သားရေဖြင့်သာ ပြုလုပ်
လေ့ရှိကြသည်။ ဖန်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ခွက်များကို
မသုံးကြသေးချေ။ သို့သော်မကြာမီပင် ဗီနီရှန်း ဖန်ချက်သ
မားများလာရောက်နေထိုင်ကြ၍ နောက်မကြာမီတွင်လည်း
ပြင်သစ်ပြည်မှ အယူဝါဒ ရေးစစ်ပွဲကြောင့် ထွက်ပြေးလာ
ကသော ပြင်သစ်ဖန်ချက် သမားများရောက်လာပြန်သော
ကြောင့် ထိုအချိန်မှစ၍ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ဖန်ချက်လုပ်ငန်း
စတင်၍ ထွန်းကားလာခဲ့လေသည်။

အမေရိကန်ပြည်၌ ပထမဦးစွာ သွားရောက်နေထိုင်
သောအင်္ဂလိပ်လူမျိုးများမှတစ်ဆင့် ဖန်ချက်နည်းအတတ်
ပညာသည် ထိုပြည်သို့ ရောက်သွားပြန်သည်။ ထိုအချိန်မှာ
တောက်ပြောင်သော ဖန်ပုတီးစေ့များရှိလျှင် အမေရိကန်
တိုင်းရင်းသားများ ပိုင်ဆိုင်သောမြေရိုင်းများနှင့် လဲလှယ်ယူ
နိုင်သော အချိန်အခါဖြစ်သဖြင့် ပထမဆုံး ဖန်ချက်စက်ရုံကို
၁၆၀၉ခုတွင်ဂျိမ်းစတောင်းမြို့၌ စတင်တည်ထောင်ကြ
သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဖန်ချက်ရုံများတစ်စတစ်စ ပေါ်
ပေါက်လာခဲ့ပြီးသော်၊ နှစ်ပေါင်းတစ်ရာလောက်အကြာတွင်
ဖန်ထည်ပစ္စည်းများပေါ်၌ ရုပ်လုံးဖော်ခြင်း၊ ပန်းပွင့်ပန်းခိုင်
များထွင်းခြင်း၊ အစင်းများအကွက်များဖော်ခြင်းစသော အနု
ပညာအထိတိုးတက်လာလေသည်။ ၁၈၂၇ခုတွင် အမေရိ
ကန်တစ်ဦးက ဖန်ထည်များပေါ်၌လက်နှင့်ထွင်းသကဲ့သို့
စက်ဖြင့်ဖိကာပုံဖော်နိုင်သောစက်တစ်စက်ကို တီထွင်နိုင်ခဲ့
သည်။ တစ်ဖန် ၁၈၉၉ခုနှစ်တွင် ပုလင်းမူတ်သောစက်ကို
အသစ်တီထွင်နိုင်ပြန်သည်။ ထို့နောက်တွင်လည်း နည်းသစ်
စက်သစ်များ တိုးတက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရာ၊ ယခုအခါ
အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ကမ္ဘာပေါ်၌ ဖန်ချက်လုပ်
ငန်းအကြီးကျယ်ဆုံး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်၍နေပြီ။

www.forever-space.com.mm

ခေတ်သစ်ဖန်ချက်လုပ်ငန်း။ ။ ယခုခေတ်၌ ဖန်နှင့်မှန်ကို နေရာတကာတွင် အသုံးပြုနေကြပြီ ဖြစ်၍၊ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည် အသီးအသီးတို့မှ ဖန်ချက် အလုပ်သမားများ သည် အလွန်ခိုင်မာကြည်လင်သောဖန်ချက်နည်းအမျိုးမျိုးကို နားလည်နေကြပေပြီ။ မကွဲနိုင်သောဖန်များ၊ အလွန်ကြီးမားသည့် ဖန်ချပ် မှန်ချပ်ကြီးများကိုလည်း ယခုအခါ ပြုလုပ်နိုင်ကြ၏။ တစ်ခါတစ်ရံ ခေတ်သစ် ပျော်ပွဲစားရုံကြီးများနှင့် ဇာတ်ပွဲရုံကြီးများ၏ နံရံတစ်ပြင်လုံးကို အလွန်ကြည်လင်သောကြည့်မှန်ကြီးများဖြင့် တပ်ဆင်ပြုလုပ်ထားလျက်ရှိရာ ထိုမှန်ကြီးများကိုကြည့်လိုက်သောအခါ အခြားအခန်းတစ်ခုပင် ဖြစ်နေသလောဟုထင်ရပေသည်။ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ သူ့ထက်ငါသာယှဉ်ပြိုင်ကြိုးစားလျက်ရှိသည့်အတိုင်း၊ ညွှတ်နိုင်ကျွေးနိုင်သော ဖန်၊ တစ်ဖက်မှဖောက်ထွင်းမြင်နိုင်၍ အခြားတစ်ဘက်မှမမြင်နိုင်သော ဖန်ချပ်စသည်တို့ကိုပင် အချို့နိုင်ငံတွင် စမ်းသပ်အောင်မြင်နေပြီဟု ကြားသိနေရ၏။ အထူးသဖြင့် ဖန်ဖူးဖန်ခွက်၊ ပြတင်းပေါက်မှန်၊ ကြည့်မှန်မှစ၍ လူ့အသုံးအဆောင်ပရိဘောဂများကို ရှေးကကဲ့သို့ လက်ဖြင့်မလုပ်ဘဲ စက်ကိရိယာများဖြင့် ပေါများစွာ ပြုလုပ်နိုင်သည့်အတွက် ထိုပစ္စည်းအသုံးအဆောင်တို့၏ ဈေးမှာ အဆပေါင်းများစွာ သက်သာကျဆင်းသွားရပေသည်။

အရောင်ရှိသည့် ဖန်များကိုပြုလုပ်လိုသောအခါ သတ္တုတို့၏အောက်ဆိုင်များကိုထည့်ပေးရ၏။ ကရိုမီယမ်အောက်ဆိုင်သည် ဖန်တွင်အစိမ်းရောင်ကိုဖြစ်စေ၍၊ မန်ဂန်အောက်ဆိုင်က ပန်းရောင်မှစတင်၍ အစိမ်းရောင်အထိဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ မြေအောက်ဆိုင်ကိုထည့်ပေးလျှင် အနီရောင်နှင့်အနက်ရောင်များကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ယူရေနီယမ်အောက်ဆိုင်များက အဝါနှင့်အစိမ်းရောင်များကို ပေး၏။ ကိုဗော့အောက်ဆိုင်များက အပြာရောင်အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်ပေါ်စေလေသည်။ ပတ္တမြားအသွေးရှိသောဖန်အကောင်းဆုံး အစားတွင်မူ ရွှေအစစ်ကိုအလွန်သေးငယ်သော အမှုန်ကလေးများ အဖြစ်နှင့် အသုံးပြုရလေသည်။ ရောင်စုံဖန်များသည်၁၃ ရာစုနှစ်လောက်က စတင်ပေါ်ပေါက်လာ၍ နှစ်ပေါင်း သုံးရာလေးရာအတွင်း တဖြည်းဖြည်းတိုးတက် ခေတ်စားလာပြီးနောက် တိမ်ကောပျောက်သွားသည်။ ယခုခေတ်သစ်ရောက်မှ တစ်ဖန်ပြန်၍ခေတ်စားလာပြန်သည်။

မျက်မှန်၊ မှန်ပြောင်းစသည်တို့အတွက် မှန်များကို ပြုလုပ်ရာတွင် သိပ္ပံပညာကို သေချာ ကျနစွာ အသုံးပြုရသည်။ မှန်ချက်ရာတွင် ပါဝင်သော သာမန်ပစ္စည်းများတွင် ဓာတ်ပစ္စည်းအချို့ကိုထည့်ပေးရ၏။ အထူးသဖြင့်ဗေရီယမ်၊ ဗိုရွန်၊ မက်ဂနီဇီယမ်၊ လစ်သီယမ်နှင့် ဖော့စဖော့ရပ်ဒြပ်ပေါင်းများကိုထည့်ပေးရ၏။ မှန်ဘီလူးများကို သာမန်

မှန်များကဲ့သို့ ပြုလုပ်ကြရသော်လည်း အပူချိန်ဖာရင်ဟိုက် ၂၇၅၀ တိုင်အောင် အပူတိုက်ပေးရ၏။ သို့မှသာထည့်လိုက်သောဓာတ်ပစ္စည်းများသည် အရည်ပျော်နိုင်လေသည်။ ထို့ပြင် မှန်ဘီလူးပြုလုပ်ရန်အတွက် ဖန်ကျိုရာတွင်ပူဖောင်းကလေးများမထစေရန် သေချာကျနစွာမွှေပေးပြီးမှ ဖန်ရည်ကို အအေးခံရသည်။ တစ်ပတ်မျှ ကြာသောအခါတွင် အေး၍ကြိုကာ အပိုင်းအပိုင်းကွဲလေသည်။ ကွဲသည့်အတုံးများမှအကောင်းဆုံးကိုသာရွေးချယ်၍ လိုသောပုံကိုရအောင်တစ်ဖန်အပူတိုက်ပေးပြီးလျှင် ပုံသွန်းပြုပြင်ယူရသည်။ ထို့နောက်မှ တဖြည်းဖြည်း အအေးခံယူရပြန်သည်။ ထိုကဲ့သို့အအေးခံရာတွင် ရက်သတ္တပတ်များစွာကြာတတ်၍ပစ္စည်းကြီးလျှင်လပေါင်းများစွာပင် ကြာတတ်လေသည်။

အနာဂတ်ဖန်ထည်များ။ ။ နောင်ကာလတွင် အိမ်များ၌ ရာသီဥတုကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အခြားကိစ္စများကြောင့်ဖြစ်စေ အခန်းများကိုပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းနိုင်ရန် နံရံရှင်များကို တပ်ဆင်ကောင်းတပ်ဆင်ထားကြလိမ့်မည်။ ထိုနံရံရှင်များကို အသံနှင့်အပူဒဏ်ကိုခံနိုင်ရန် အထူးစီမံထားသောပစ္စည်းဖြင့် ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ရာ၊ အသံနှင့်အပူဒဏ်ကိုကောင်းစွာခံနိုင်ရည်ရှိသောပစ္စည်းမှာဖန်ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်၍နေရာရွှေ့ပြောင်းယူနိုင်သောဖန်ချပ်များဖြင့်ပြုလုပ်ထားသည့် နံရံရှင်များဖြင့် အခန်းများဖွဲ့နိုင်ရန်အတွက် ယခုအခါကြိုးစားလျက်ရှိကြလေသည်။ ကားရှေ့မီးမှအလင်းသည် ရင်ဆိုင်မောင်းလာသူ၏ မျက်စိထဲသို့တိုက်ရိုက်စူးဝင်ကာ မျက်စိကိုပြာစေသည့်အတွက်ညဘက်တွင် ကားတိုက်မှုကားမှောက်မှုများ မကြာခဏဖြစ်ရတတ်၏။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက လေ့လာစမ်းသပ်မှုများအရကားမီးရှေ့တွင် ပိုလာရိုက်မှန်ခေါ်အလင်းကြောင်းကိုတိမ်းစောင်းပေးနိုင်သည့် မှန်တစ်မျိုးကို တပ်ဆင်ပေးခြင်းဖြင့် ကားမီးမှအလင်းရောင်ကို ရှေ့တူရုံသို့ မသွားအောင် ပြုလုပ်ပေးနိုင်သည်ကို တွေ့ခဲ့ကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် ကားမီးရှေ့၌ဤမှန်မျိုးကိုတပ်ပေးခြင်းဖြင့် ညဘက်၌ဖြစ်ပွားတတ်သော ကားတိုက်မှုများအထူးနည်းပါးသွားစရာအကြောင်းရှိသည်။ ထို့ပြင် လမ်းခွဆုံရှိ မီးတိုင်များတွင် ပိုလာရိုက်မှန်ကိုတပ်ဆင်ပေးခြင်းဖြင့်လည်း ဖြတ်သန်းသွားလာကြသောယာဉ် မောင်းသမားများအား မျက်စိအကျိန်းသက်သာစေဖွယ်ရာ အကြောင်းရှိပေသည်။

ဖန်သည် အပူနှင့်အသံတို့၏ဖောက်ထွင်းမှုဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိသည့်အတိုင်း ဖန်ကို ဝှမ်းကဲ့သို့ပြောင်းလဲ တီထွင်နိုင်သောအခါ အိမ်နံရံများ၊ ကြမ်းပြင်များ၊ အင်ဂျင်အိမ်များအဖြစ်ကောင်းစွာအသုံးချနိုင်ပေမည်။ ဖန်ကိုသုံးမွှေးကဲ့သို့ဖြစ်အောင်ပြုလုပ်၍ လက်တွေ့အသုံးမချနိုင်သေးပေ။ သို့သော် ယခုအခါ စမ်းသပ်ပြုလုပ်နေကြောင်းသိရ၏။ ဖန်ကို တစ်ဖန် ပိုးမွှင်များကဲ့သို့ ပြုလုပ်ပြီးသောအခါ ထိုဖန်ပိုးမွှင်

များဖြင့်အဝတ်အထည်များ ရက်လုပ်ဝတ်ဆင်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ဤကဲ့သို့ ရက်လုပ်ရသောဖန်ထည်သည် ဆီ၊ အမဲဆီတို့ စွန်းပေခြင်း ပိုးဟပ် စသည်တို့၏ ဖျက်ဆီးခြင်းဘေးတို့မှ ကောင်းစွာ ကာကွယ်နိုင်သည့်အပြင် ဖွပ်လျော်ရာ၌ လည်း အလွန်လွယ်ကူမည့်အကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ အက်ဆစ်ရည်ထဲသို့နှစ်ပြီးနောက် လှုပ်ခါ၍ အခြောက်လှမ်းရုံနှင့်အညစ်အကြေးများကို လွယ်ကူစွာကင်းစင်သွားစေနိုင်သည်။ ထို့ပြင် မီးပူတိုက်သောအခါ ပြန့်သွား၍ မီးမကျွမ်းနိုင်ကြောင်းကိုလည်းတွေ့ရသည်ဟု ဆိုလေသည်။ နောင်ကာလတွင် ဖန်သည် ရေလမ်းခရီး သွားလာရာ၌လည်း အထူးအသုံးဝင်မည့်ပစ္စည်းတစ်ခုဖြစ်လာနိုင်စရာအကြောင်း ရှိသည်။ ဖန်ကိုချက်ပြီးသော် တစ်မျိုးတမည်စီမံလိုက်သောအခါ လေခိုဝင်နေသောအလွန်သေးငယ်သည့် ပူဖောင်းကလေးများပါဝင်နေသည့် ဖန်ပြွန်ချောင်းများကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဖန်ပြွန်ချောင်းအတွင်းရှိ လေပူဖောင်းငယ်များသည် အရေအတွက်အားဖြင့် သန်းပေါင်းများစွာ ရှိ၍လွန်စွာပေါ့လေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဖန်ပြွန်ချောင်းများကို သင်္ဘောနှင့်ရေယာဉ်ပျံခရီးသည်များ အတွက် အသက်ကယ်ခါးပတ်အဖြစ်ပြုလုပ် အသုံးချနိုင်မည်ဖြစ်ပေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဖန်ကို မီးစာအဖြစ် အောင်မြင်စွာ ပြုလုပ်အသုံးချခဲ့၏။ ဖန်မီးစာသည် မီးလောင်၍ ကုန်ဆုံးသွားခြင်းမရှိရုံမက မီးအားလည်း ညီကြောင်းကိုတွေ့ရပေသည်။ နောင်သော်ဖန်မီးစာကို မီးခြစ်များတွင်ပင် အသုံးပြုလာစရာလမ်းရှိ၏။ ဤမျှသာမဟုတ်သေး၊ တစ်နေ့တခြား တိုးတက်လျက်ရှိသော သိပ္ပံနည်းများအရ ဖန်ကိုနောင်ကာလတွင် လူသုံးပစ္စည်းအဖြစ် ယခုထက် ပိုမိုတွင်ကျယ်စွာ အသုံးချနိုင်ရန်အတွက် အမျိုးမျိုးကြိုးစားကြံစည်လျက်လည်း ရှိကြလေသည်။

ဖုဗ္ဗသိမ် ။ (ပုဂံ-ရှု။)

ဖျာပုံခရိုင်။ ။ဖျာပုံခရိုင်သည် မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်း ဧရာဝတီတိုင်းတွင်ပါဝင်၍၊ မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့၏ကမ်းခြေဒေသတစ်ခုဖြစ်သည်။ နယ်နိမိတ်အားဖြင့် ဖျာပုံခရိုင်၏ အရှေ့ဘက်တွင်ဟံသာဝတီခရိုင်၊ အနောက်ဘက်တွင် မြောင်းမြခရိုင်၊ မြောက်ဘက်တွင် မအူပင်ခရိုင်နှင့် တောင်ဘက်တွင် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့တို့ တည်ရှိလေသည်။

ဖျာပုံခရိုင်သည် မြေနုကျွန်းပေါ်ဒေသဖြစ်၍၊ ပင်လယ်ပိုင်းတွင်ရှိသော သဲကုန်းတန်းများမှအပ၊ မြေပြန့်မြေနှိမ့်ဒေသဖြစ်သည်။ ယင်းသဲကုန်းတန်းများသည် ရှေးရှေးက သဲသောင်ပြင်ဟောင်းများ ဖြစ်ဟန်တူ၍၊ အမြင့် ၄ ပေမှ ၁၀ ပေအထိ ရှိတတ်လေသည်။ ဖျာပုံခရိုင်သည် မြေနိမ့်

ဒေသဖြစ်၍၊ မိုးရာသီရေထရက်များတွင် ခရိုင်အတွင်း၌ ရေလွှမ်းမိုးခြင်းများရှိတတ်သည်။ သို့သော် ဒီရေရောက်ရာ ဒေသဖြစ်၍၊ ခရိုင်အတွင်းရှိမြစ်ချောင်းတို့သည် တက်ရေကျရေရှိသောမြစ်ချောင်းများဖြစ်ကြသဖြင့်၊ ရေလွှမ်းမိုးခြင်းကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးခြင်း နည်းပါးလေသည်။

ဖျာပုံခရိုင်သည် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသဖြစ်သည့် အတိုင်း ခရိုင်တွင်း၌ မြစ်ချောင်းများစွာ ယှက်သန်းလျက်ရှိကာ၊ ယင်းတို့သည်များသောအားဖြင့် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့ထဲသို့စီးဝင်ကြသည်။ ခရိုင်အတွင်း၌ ထိုသို့ မြစ်ချောင်းများပေါများ၍ မြေနုကျွန်းပေါ်ဖြစ်သဖြင့်၊ ရေလမ်း ခရီးဖြင့်သာ သွားလာကူးသန်းကြရသည်။ ထို့ကြောင့် လှေ၊ ဘောက်တူ၊ သမ္ဗန်၊ မော်တော်စသည်တို့ကိုအသုံးများကြသည်။ မော်တော်ကားလမ်း အလွန်နည်းပါး၍၊ မီးရထားလမ်းမရှိချေ။

ဧရာဝတီမြစ်မကြီးသည် မုတ္တမကွေ့ထဲသို့ မြစ်ချောင်းများယှက်ဖြာစီးဝင်ရာ၊ ဖျာပုံခရိုင်အတွင်းမှ မြစ်ချောင်းတို့သည် ဧရာဝတီမြစ်မကြီး၏ အရှေ့တောင်ဘက်ကျသောမြစ်ခွဲချောင်းခွဲတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဧရာဝတီမြစ်သည် တောင်ဘက်မှ တွေ့ကွေ့ထဲသို့ စီးဝင်ရာ၌၊ မြောင်းမြခရိုင်၏တစ်စိတ်တစ်ဒေသပါဝင်နေသောနေရာမှတစ်ပါး၊ ဖျာပုံခရိုင်ကိုအနောက်ဘက်တွင်နယ်နိမိတ်သတ်သွားလေသည်။ မအူပင်ခရိုင်ထဲတွင် တိုးမြစ်သည်ဧရာဝတီမြစ်မကြီးမှခွဲထွက်၍၊ အရှေ့တောင်ဘက်သို့စီးဆင်းကာ၊ ဖျာပုံနှင့်ဟံသာဝတီခရိုင်နှစ်ခုကိုပိုင်းခြားလိုက်သည်။ ဒေးဒရမြို့၏အောက်ဘက်လေးမိုင်ခန့်တွင်တိုးမြစ်သည် မြစ်ခွဲများခွဲထွက်ကာ၊ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ကလေးတစ်ခုကို တစ်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်စေပြန်သည်။ ယင်းသို့ခွဲထွက်သောအနောက်ဘက်မြစ်ခွဲနှစ်ခုကို ဒုံယဉ်းမြစ်နှင့် သံဗြိမြစ်ဟုခေါ်သည်။ ယင်းတို့သည်မြစ်ကျယ်ဖြစ်သော်လည်း အရေးမပါချေ။ ဖျာပုံခရိုင်၏အရှေ့တောင်ထောင့်စွန်း တွင် တိုးမြစ်ထဲသို့ သခွတ်ပင်သို့မဟုတ်ပုသိမ်ချောင်းစီးဝင်သည်။ တံတေးတူးမြောင်းမဖောက်လုပ်မီက၊ ဖျာပုံရန်ကုန် ရေလမ်းခရီးသည် သခွတ်ပင်ချောင်းဘက်မှလှည့်၍ သွားရသည်။

မအူပင်ခရိုင်အတွင်း ဧရာဝတီမြစ်ကြီးမှ တိုးမြစ်ခွဲထွက်သောနေရာ၏ အောက်ဘက် မိုင် ၂၀ခန့်တွင် ကျိုက်လတ်မြစ် ဟူ၍ ခွဲထွက်ပြန်သည်။ ကျိုက်လတ်မြစ်သည် ကျိုက်လတ်နှင့် ဖျာပုံတို့ကိုဖြတ်၍၊ တောင်ဘက်သို့ဦးတည်ကာပင်လယ်ထဲသို့စီးဝင်သည်။ ယင်းကျိုက်လတ်မြစ်၏ အောက်ပိုင်းကို ဖျာပုံမြစ်ဟု ခေါ်သည်။

ကျိုက်လတ်မြို့ အောက်ဘက်တွင် ခုန်ညင်းတန်းမြစ်သည် ကျိုက်လတ်မြစ်မှ ခွဲထွက်ကာ၊ ဘိုကလေးမြို့အထိ အနောက်တောင်ဘက်သို့ စီးဆင်းလာရာ၊ ဘိုကလေးမြစ်ဖြစ်လာသည်။ ဘိုကလေးမြစ်သည် ပြင်ဒရယ်ရွာတွင် ပင်လယ်ထဲသို့စီးဝင်သည်။ ဘိုကလေးမြစ်ဝတွင် ခရိုင်အတွင်း

ဖျာပုံခရိုင်

၌ နယ်ရှင်တန်ခိုးကြီးနတ်အဖြစ် ပူဇော်ပသခြင်း ပြုကြသော ရေငန်ပိုင်ဦးရှင်ကြီးနတ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လူသိများလှသော ကျွန်းညိုကြီး အမည်ရှိကျွန်းတစ်ကျွန်းရှိသည်။

ဖျာပုံမြစ်ဝမှ ဘိုကလေးမြစ်ဝအထိ ပင်လယ်ကမ်းခြေ တစ်လျှောက်တွင် ပြန့်ပြူးကျယ်လွင့်သော ကုလားထိပ်၊ အမာစသည့် သဲသောင်ပြင်ကြီးများနှင့် ထင်းတောများ ရှိသောကျွန်းများလည်း ရှိလေသည်။

ဆိုခဲ့သောအရေးပါသည့်မြစ်ချောင်းများအပြင်၊ ဥယျာဉ် ချောင်း၊ ဖိုးတုတ်ချောင်း၊ ဝါးယားကိုင်းချောင်း စသည်ဖြင့် မြောက်မြားစွာသောချောင်းကြီးချောင်းငယ်တို့ ရှိကြ သေးသည်။ မြေနုကျွန်းပေါ် ဒေသ၏ မြစ်ချောင်းများဖြစ်၍၊ မြစ်ရေ ချောင်းရေတို့သည် မကြည်လင်ကြပေ။

ဖျာပုံခရိုင်တွင် ရာသီဥတုမှာ မိုးရာသီတွင် မိုး ကောင်း၍၊ စိုစွတ် ထိုင်းမှိုင်းသည်။ နွေရာသီအခါတွင် ပင်လယ်လေရာသဖြင့် အတန်ငယ်အပူသက်သာသည်။ တစ် နှစ်လုံး၏ ပျမ်းမျှ မိုးရေချိန်သည် ၁၀၅ လက်မဖြစ်သည်။ ပျမ်းမျှအနိမ့်ဆုံး အပူချိန်သည် ၇၂.၄ ဒီဂရီရှိ၍၊ ပျမ်းမျှအမြင့်ဆုံးအပူချိန်မှာ ၈၈.၂ ဒီဂရီရှိသည်။

မိုးကောင်းသည့်ပြင်၊ မြေနုကျွန်းပေါ်ဒေသလည်းဖြစ် သောကြောင့် အလွန်တရာမြေဩဇာထက်သန်၍၊ စိုက်ပျိုး ပင်များကောင်းစွာဖြစ်ထွန်းသည်။ ခရိုင်ဖွင့်စအခါက မြေ ရိုင်းများဖြစ်သော်လည်း၊ တစ်စတစ်စခုတ်ထွင်စိုက် ပျိုး လုပ်ကိုင်ကြသဖြင့်၊ ယခုအခါမြန်မာနိုင်ငံတွင်ဆန်စပါးအ ထွက်ဆုံးခရိုင်တစ်ခုဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့်ဖျာပုံ ခရိုင်၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးခြင်းအပြင် အိမ်မိုးရန်အတွက် အသုံးပြု သောဓနိလုပ်ငန်း၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် ပန်းမာလ်သစ်သီး များ စိုက်ပျိုးရောင်းချသော ခြံဥယျာဉ်လုပ်ငန်းများလည်း ရှိသေးသည်။ ၁၉၅၁-၅၂ခုစာရင်းအရ စိုက်ပျိုးလုပ် ကိုင်သော မြေဧကများမှာ၊ စပါးအတွက် ၇၄၂၅၆၂ ဧက၊ ဓနိအတွက် ၈၁၃၂ ဧက၊ ခြံဥယျာဉ်အတွက် ၆၆၅ ဧကဖြစ် လေသည်။

ပင်လယ်ပိုင်းကျသော ဒေသများတွင် ကနစို၊ မြင်းကာ၊ ဗျူး စသည့် ထင်းတောကြီးများရှိသည်။ ယင်း ထင်းတော ကြီးများမှထင်းများကို တစ်ခရိုင်လုံးကအသုံးပြုကြရသည် သာမက၊ ရန်ကုန်နှင့် အနီးတစ်ဝိုက်တွင် အိမ်သုံးစက်ရုံသုံး အတွက်ပါ တင်ပို့ရသည်။

ထို့ပြင်ပင်လယ်ပိုင်းဒေသတွင် အုန်းပင်များ ဖြစ်ထွန်း၍၊ အုန်းခြံများ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ပြီးလျှင်၊ အုန်းသီး အမြောက် အများကိုတင်ပို့ရောင်းချရလေသည်။ ယင်းဒေသမှ သဲကုန်း တန်းများသည် သီးပင် အမျိုးမျိုး စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင် ကြောင်း သိရှိရသော်လည်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး မလွယ်

ကျခြင်းစသည့် အခက်အခဲများကြောင့်၊ စိုက်ပျိုးလုပ် ကိုင်ခြင်း မရှိကြချေ။

ဖျာပုံခရိုင်သည် ပင်လယ်ကမ်းခြေဒေသဖြစ်သည် တစ် ကြောင်း၊ မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်ပေါများသည် တစ်ကြောင်း ကြောင့်၊ ငါးပိ၊ ငါးခြောက်၊ ပုစွန်ခြောက်လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးသည်။ အထူးသဖြင့် ပင်လယ်ပိုင်းရှိ တံငါရွာကလေး များမှ ငါးပိ ငါးခြောက် ပုစွန်ခြောက်များကို ရန်ကုန်သို့ တင်ပို့၍ ရန်ကုန်မှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်သို့ ဖြန့်ဖြူးရောင်းချသည်။ ဖျာပုံပုစွန်ခြောက်သည် ကျော် ကြားလူကြိုက်များလေသည်။

ခရိုင်အတွင်း လမ်းပန်း ဆက်သွယ်ရေးသည် ဆိုခဲ့သည့် အတိုင်း၊ ရေကြောင်းဖြင့်သာ ဆက်သွယ်ရသည်။ ခရိုင် တွင်းခရိုင်ပတ်တစ်မြို့နှင့်တစ်မြို့ ကူးသန်းဆက်သွယ်ရေး အတွက်ပြည်တွင်းရေကြောင်းသယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အဖွဲ့ပိုင် သင်္ဘောများဖြင့်လည်းကောင်း၊ အခြားမော်တော်၊ သင်္ဘော များ၊ လှေသမ္ဗန်များဖြင့်လည်းကောင်းသွားလာကြရသည်။ ခရိုင်တွင်းမြို့များဖြစ်သော ဖျာပုံ၊ ကျိုက်လတ်၊ ဘိုကလေး နှင့်ဒေးဒရဲမြို့များမှ ခရိုင်အပတ်ဖြစ်သောမအူပင်၊ မော် လမြိုင်ကျွန်း၊ ညောင်တုန်းနှင့်ရန်ကုန်မြို့များသို့ သင်္ဘောများ ဖြင့် နေ့ချင်းပေါက် သွားလာနိုင်သည်။

ဖျာပုံခရိုင်၏ အကျယ်အဝန်းသည် ၂၁၃၆ စတုရန်းမိုင် ခန့်ရှိ၍၊ ၁၉၅၆ခုနှစ် ခန့်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၄၄၉၁၉၆ ယောက် ရှိသည်။ ခရိုင်အတွင်းနေထိုင်ကြသော လူမျိုးတို့တွင် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီမြန်မာလူမျိုးသည် အများ ဆုံးဖြစ်သည်။ ကရင်လူမျိုးများသည် ခရိုင်အတွင်းဒုတိယ အများ ဆုံးဖြစ်ရာ၊ အထူးသဖြင့် ကျိုက်လတ်နယ်ဘက်တွင် ပိုမိုများပြား၍၊ ကရင်ရွာများလည်း ရှိသည်။ တရုတ်၊ ကုလား စသော နိုင်ငံခြားသားများကိုလည်း ခရိုင်အတွင်း နေရာအနှံ့အပြား၌ တွေ့ရှိကြရသည်။

စပါးလုပ်ငန်းကြီးကျယ်သောခရိုင်ဖြစ်၍၊ ခရိုင်အတွင်း ရှိလူအများဆုံး၏ အဓိကလုပ်ငန်းသည်လည်း စပါးစိုက်ပျိုး ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဓနိလုပ်ငန်း၊ ခြံဥယျာဉ်လုပ်ငန်း၊ ငါးပိ၊ ငါးခြောက်လုပ်ငန်းများဖြင့် အသက်မွေးသူများလည်းရှိ၍၊ ကုန်သည်အလုပ်ဖြင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသူများ လည်းမနည်းလှပေ။ မြို့ပေါ်နေသူများမှာ ကုန်သည်များမှ လွဲလျှင် အများအားဖြင့် လခစား အမှုထမ်း အရာထမ်းများ ဖြစ်ကြလေသည်။

ဖျာပုံခရိုင်ဖြစ်လာမည့်ဒေသသည် တပင်ရွှေထီးခေတ် အထိ၊ မထင်ရှားလှသောဒေသတစ်ခုမျှသာဖြစ်သည်။ ရာ မညတိုင်း မွန် သုံးရပ်တွင် ပါဝင်သောဒေသဖြစ်၍၊ ခရိုင် အတွင်း မြို့ရွာများစွာတို့၏အမည်များသည် မွန်အမည်များ ဖြစ်ကြသည်။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှတို့သိမ်း

ပိုက်ပြီးနောက်၊ ၁၉၀၃ခုနှစ်တွင်မှ သုံးခွ(ရှေးမအုပ်) ခရိုင်မှ ဖျာပုံခရိုင်ဟူ၍ ခွဲထုတ်ခဲ့သည်။ ဖျာပုံခရိုင်တွင် ဖျာပုံမြို့နယ်၊ ကျိုက်လတ်မြို့နယ်၊ ဘိုကလေးမြို့နယ်နှင့် ဒေးဒရဲမြို့နယ်တို့ ပါဝင်သည်။ နယ်နစ်နယ်ခွဲထားရာ ဖျာပုံနယ်တွင်ဖျာပုံမြို့ နယ်နှင့်ဘိုကလေးမြို့နယ်တို့ပါဝင်၍၊ ကျိုက်လတ်နယ် တွင် ကျိုက်လတ်မြို့နယ်နှင့် ဒေးဒရဲမြို့နယ်တို့ပါဝင်လေသည်။

ဖျာပုံမြို့။ ။ဖျာပုံမြို့သည် ဖျာပုံခရိုင်၏ ခရိုင်ဝန်ရုံးစိုက်မြို့ ဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီမြစ်သည် မုတ္တမပင်လယ်ကွေ့ထဲသို့ မြစ်ခွဲချောင်းခွဲများ ဖြာထွက်စီးဝင်ရာ၊ယင်းမြစ်ခွဲတစ်ခု ဖြစ်သောဖျာပုံမြစ်၏ လက်ျာဘက်ကမ်းနဖူးပေါ်တွင် အရှေ့ဘက်သို့မျက်နှာမူ၍ တည်ထားသောမြို့ဖြစ်သည်။ ပင်လယ် ကမ်းရိုးတန်းမှ ၁၂ မိုင်ခန့်ကွာဝေး၍ မြေနိမ့်မြေပြန့်ပေါ် တွင်တည်ရှိလေသည်။

မြို့၏အကျယ်အဝန်းမှာ ၁ . ၄၅ စတုရန်းမိုင်ရှိ၍၊ မြို့အနေအထားစံနစ်ကျပြီးလျှင် သပ်ရပ်သည်။ ၁၉၅၃ခုနှစ် သန်းခေါင် စာရင်းအရ လူဦးရေ ၁၉၁၇၄ ယောက်ရှိသည်။ ဖျာပုံမြို့နယ်သည် ဖျာပုံခရိုင်တွင် ဒုတိယ အကျယ်ဝန်းဆုံး ဖြစ်၍ ၄၃၁ စတုရန်းမိုင်ရှိသည်။ ကျေးရွာပေါင်း ၁၅ရွာ ပါဝင်လေသည်။ မြို့နယ်၏မြောက်ဘက်တွင် ခုန်ညင်းတန်း မြစ်၊ အရှေ့ဘက်တွင်ဖျာပုံမြစ်၊ တောင်ဘက်တွင်ပင်လယ်၊ အနောက်ဘက်တွင် ဘိုကလေးမြို့နယ်နှင့် နယ်နိမိတ် ပိုင်းခြားထားသော မြစ်ချောင်းများ ရှိလေသည်။

ဖျာပုံသည် ရှေးမွန်တို့၏ ဒေသဖြစ်သည်။ “ဖျာပုံ”ဟု သောပညတ်သည် ‘ဖျာပုင်’ဟူသည့် မွန်စကားမှ ဆင်းသက် လာ၍၊ ထမင်းဈေး ထမင်းဆိုင်)ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ စင်စစ် ရှေးမွန်တို့သည် ထမင်း ရောင်းသည့် ထုံးစံမရှိချေ။ မြို့တည်ရာဒေသသည် ဖျာပုံမြစ်နှင့် အခြားချောင်းကြီး ချောင်းငယ်များ ဆုံရာ၌ တည်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေး အခါက မြစ်ရိုးချောင်းရိုး ၏အတွင်းပိုင်း၊ အထက်ပိုင်းသို့ သွားရောက်လိုသဖြင့်၊ လှေကြီး လှေငယ်တို့ဖြင့် လာရောက် ကြသောခရီးသွားတို့သည် ဖျာပုံတည်မည့်နေရာတွင်၊ ရေ ကျနှင့် မိသည့်အခါ ရေစောင့်ကြရသည်။ ထိုဒေသသည် ခရီးသွားများ ရေစောင့်ယင်း ထမင်းချက်ပြုတ်စားကြ သောစခန်းဖြစ်၍ မွန်ဘာသာဖြင့် ထမင်းဈေးဟု ဥပစာ တင်စား ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

တပင်ရွှေထီးအရေးတော်ပုံခေတ်လောက်တွင် ထိုဒေသ ၌လူနေအိမ်ခြေများရှိလာသည်။ သို့သော် ရွာဟူ၍ မခေါ် သေးဘဲ အိမ်ခြေစုမျှလောက်သာ ဖြစ်သေးသည်။ ဘိုးတော် (ဗဒုံ)မင်းတရားလက်ထက်တွင်မူ ဒလခရိုင်အဝင် အိမ်ခြေ သုံးလေးရာခန့်ရှိသောရွာကြီးတစ်ရွာ ဖြစ်လာပေပြီ။ ပုဂံမင်း လက်ထက်တွင် ပဲခင်းကြီးဦးရွှေပေါ်ရုံးစိုက်သော မြို့တစ် မြို့အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာလေသည်။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှ တို့သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်နောက်တွင် ရွာအဖြစ် ပြန် ရောက်သွားပြန်သည်။ သို့သော် ၁၀နှစ်ကျော်မျှသော ကာ လအတွင်း မြို့အုပ်ရုံးစိုက်၊ နယ်ပိုင်ရုံးစိုက်မြို့တစ်မြို့ ဖြစ်

ဖျာပုံမြို့ မြောက်ပိုင်းရပ် ပိတောက်ချောင်ရှိ ထူးဆန်းစွာပေါက်နေသည့် ခရေပင်ဇောက်ထိုး

ဖျာပုံမြို့

ပဲခင်းကြီး ဦးရွှေပေါ် မူလကတည်ဆောက်ခဲ့၍ ယခုခေတ်တွင် ပြန်လည်ပြုပြင်ထားသော ဖျာပုံမြို့ရှိ မင်းကျောင်းကြီး

လာပြီးလျှင် ၁၉၀၃ခုတွင်မူ ခရိုင်ဝန်ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ခရိုင်ဝန်ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အစိုးရ အဆောက်အအုံများဖြင့် သိုက်မြိုက်စွာရှိသည်။ စစ်တပ်အဆောက်အအုံများ၊ ရုံးကြီး၊ ငွေတိုက်၊ အကျဉ်း ထောင်၊ ရဲဌာန၊ ရဲအိမ်ခြေစု၊ အစိုးရအရာရှိများ၏ နေအိမ် စသည်တို့သည် မြို့၏တောင်ဘက်၊ လူနေရပ်ကွက်များနှင့်မနီးမဝေးတွင် သီးခြားသပ်ရပ်စွာရှိကြသည်။ မြို့နယ်စီမံရေးကြီးသည် မြို့အလယ်ခန့်၌ မြစ်ကမ်းနဖူးပေါ်တွင် တည်ရှိလေသည်။ မြန်မာအစိုးရလက်ထက်တွင် ပညာရေး အဆောက်အအုံများလည်း တိုးတက်များပြားလာသည်။ ယခုအခါ အစိုးရတန်းမြင့်ကျောင်းကြီး သုံးကျောင်းအထိ တိုးတက်လာ၍ အလယ်တန်း၊ မူလတန်း ကျောင်းများလည်းရှိသေးသည်။

ဖျာပုံမြို့ကို တောင်ပိုင်း၊ မြောက်ပိုင်း၊ မန်ကျည်းတန်း၊ သာစည်၊ ကွက်သစ်ဟူ၍ ရပ်ကွက်များခွဲခြားထားရာ၊ ရပ်ကွက်တိုင်း၌ ကျောင်းကန်ဘုရားများ သိုက်မြိုက် ခမ်းနားစွာရှိသည်။ ဖျာပုံမြို့ဖြစ်လာမည့်အရပ်တွင် ပထမဆုံးတည်သည့် စေတီကားမြို့၏ အနောက်တောင်ဘက်၊ လိပ်ဥကုန်းဟုခေါ်သောအရပ်တွင်ရှိ၍ မွန်ဘာသာဖြင့် ‘ကျိုက်ကမ်ရွန်’ မြန်မာဘာသာဖြင့် ‘သက်လွတ်ချမ်းသာစေတီ’ အရပ်ခေါ်အားဖြင့်လိပ်ဥကုန်းဘုရားဖြစ်သည်။ တပင်ရွှေထီးအရေးတော်ပုံခေတ်က ဟံသာဝတီဘုရင် သုရှင်တကာရွတ်ပိ၏ မိဖုရားကြီး

တလဗရော်သည် တပင်ရွှေထီးမင်းက ဟံသာဝတီကိုတိုက်လာသောအခါ တိမ်းရှောင်ထွက်ပြေးလာရာမှ ဖျာပုံမြို့တည်မည့်ဒေသတစ်ဝိုက်တွင် ပုန်းလျှိုးခိုအောင်းနေခဲ့သည်။ ယင်းသည့်အခါ မိမိ၏အသက်အန္တရာယ်ကင်းလွတ်၍ ချမ်းသာစွာနေထိုင်ခဲ့ရသည်ကို အကြောင်းပြုပြီးလျှင် အဓိဋ္ဌာန်ငါးချက်ဖြင့်ဆိုခဲ့သော ‘သက်လွတ်ချမ်းသာစေတီ’ကို တည်ထားခဲ့သည်။ ယင်းစေတီသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ ပျက်စီးယိုယွင်းနေခဲ့ရာ၊ မြို့ရွာလူထု၏ကုသိုလ်ဖြင့် မြန်မာသက္ကရာဇ်၁၃၉၆ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်ပြုပြင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ဖျာပုံမြို့နှင့်ဆင်ခြေဖုံးတစ်ဝိုက်တွင် ဒုတိယရေးအကျဆုံးစေတီမှာ အပြောင်ရွာမှ ကျိုက်ဒေးကွမ်း (ရွာကုန်းဘုရား)စေတီဖြစ်သည်။ ယင်းစေတီတော်ကို ဖျာပုံတည်မည့်ကုန်း၊ ပေါ်လာစကပင် ရှေးမွန်ကြီးများ တည်ထားခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ယခုသာစည်ဟုခေါ်သော ရပ်ကွက်၏ကမ်းနားဘက်တွင်တည်ရှိသောကျိုက်ပဒိုင် (ဘုရားဖြူ) စေတီသည် တတိယရေးအကျဆုံးဖြစ်သည်။ ယင်းစေတီကို ဖျာပုံရွာတည်စကပင်တွေ့ရှိရကြောင်း အထောက်အထားများရှိလေသည်။ ဖျာပုံမြို့တွင် ဆင်းတုရုပ်ပွားတော်ကြီးများကို ဂန္ဓကုဋီ တန်ဆောင်းနှင့်တကွ တည်ထားကိုးကွယ်မှုကို ရပ်ကွက်တိုင်း၌တွေ့ရှိရသည်။ ကျောင်းကန်ဘုရားဟူသော စကားနှင့်အညီ သာသနာ့အဆောက်အအုံကြီးများ တည်ရှိသောနေရာတိုင်း၌ ရေကန်ကြီးများကိုလည်းတွေ့ရှိရ၍၊ ရေကန်ပေါများသော

မြို့ဖြစ်သည်။မြို့နေလူထု၏ သုံးရေသောက်ရေအတွက် ကန်
ရေကိုအသုံးများကြသည်။ထို့ကြောင့် သာသနာ့အဆောက်
အအုံအနီးအနားတွင် သာမက ကွက်သစ်ပိုင်းဟုခေါ်သော
ရပ်ကွက်တွင် မြို့နေလူထုသုံးစွဲရန်အတွက်ရေကန်ပေါင်းများ
စွာကို မြူနီစီပယ် က တူးဖော်ပေးထားလေသည်။

၁၈၉၉ ခုနှစ်မှစ၍ ဖျာပုံမြို့တွင် တောင်းကော်မိတီဖွဲ့စည်း၍
၁၉၀၅ ခုနှစ်တွင်မူ မြူနီစီပယ်အဖွဲ့ကို စတင်ဖွဲ့စည်းပြီးလျှင်၊
မြို့၏ စည်ပင်သာယာရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဖျာပုံမြို့သည် ကျိုက်လတ်၊ ဘိုကလေး၊ ဒေးဒရဲ၊ မအူပင်၊
ညောင်တုံး၊မော်လမြိုင်ကျွန်းစသည့်မြို့များနှင့် ရေလမ်း အ
ဆက်အသွယ်ရှိ၍အရောင်းအဝယ်သင့်တင့်သည်။ဆိုခဲ့သော
မြို့များနှင့် နေ့ချင်းပေါက်သင်္ဘောလမ်းရှိသည်။ ၁၉၂၂ခုနှစ်
တွင် ဖျာပုံမြို့မှ ဂမိုင်ခန့်ကွာဝေးသော သမိန်ထောရွာကြီး
သို့ မော်တော်ကားလမ်း ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာ
စစ်ပြီးခေတ်တွင် ထိုလမ်းကို ချဲ့ထွင်ခဲ့ရာ၊ ၁၆ မိုင်ကွာဝေး
သော ပင်လယ်ပိုင်းမှ ကျိုကျွန်းရွာကြီးအထိ မော်တော်
ကားလမ်း ပေါက်ခဲ့လေပြီ။

ဖျာပုံမြို့နှင့်ဖျာပုံမြို့နယ်မှ ဆန်စပါးနှင့်ခနီ အမြောက်
အမြားထွက်သည်။ ဖျာပုံမြို့၏ ဆင်ခြေဖုံး ဆန်စက်
များစွာ ရှိသည်။ ခြံဥယျာဉ်များကိုလည်း စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်
ကြ၍ ကွမ်းသီး၊ အုန်းသီးအတော်အသင့်ထွက်သည်။

ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီ မြန်မာလူမျိုးများ အဓိကများပြား၍၊ ဗုဒ္ဓအ
ယူဝါဒီတို့၏ထုံးစံအတိုင်း ဝါကျွတ်ပွဲတော်၊ တန်ဆောင်တိုင်
ပွဲတော်များကိုရိုးရာမပျက်ကျင်းပလေ့ရှိကြသည်။ မန်ကျည်း
တန်းရပ်ကွက်မှကျင်းပသောဝါကျွတ်ပွဲတော်တွင် အရပ်သား
များအစဉ်အဆက်ကပြကြသော ယိုးဒယားရာမဇာတ်ကို
ခင်းကျင်းပြသရာအလွန်ကျော်ကြားလှသည်။ဖျာပုံမြို့၌ ထူး
ထူးခြားခြားနှစ်စဉ်ကျင်းပလေ့ရှိသော ပွဲတော်နှစ်ခုရှိသေး
သည်။ ယင်းပွဲတော်တို့ကား တော်သလင်းတွင်ကျင်းပ
လေ့ရှိသော ဗလိနတ်စာကျွေးပွဲဖြစ်သည်။ ရှင်မာလဲ
ပွဲတော်ကျင်းပသည့်အခါ၊ လှော်ကားကြီး သဏ္ဍာန်ပြုလုပ်
၍ သစ်သီး၊မုံ၊တံခွန်တိုင်စသော လှူဖွယ်ဝတ္ထုတို့ကို ထောင်
နှင့်ချီ၍ ဆွမ်းတော်ကြီးတင်ကြသည်။ ဗလိနတ်စာကျွေးပွဲ
သည်ကား မြတ်စွာဘုရားနှင့် တပည့်သာဝကကြီး ရဟန္တာရှစ်
ပါးတို့ကိုအမျိုးပြု၍ အတွင်း ၃၇ မင်းအပြင် ၃၇ မင်း အစရှိ
သောနတ်အပေါင်းအား လှူဒါန်းပူဇော်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဖျာပုံမြို့ရှိထူးဆန်းထင်ရှားချက်တစ်ရပ်မှာခရေပင်ဇောက်
ထိုးဖြစ်သည်။ယင်းအပင်၏အမြစ်သည် အပေါ်ရောက်ကာ၊
အပင်ဇောက်ထိုးပေါက်နေသကဲ့သို့ဖြစ်နေ၍၊ အမြစ်နှင့်တူ
သောအကိုင်းအလက်များမှ အရွက်များ၊ အဖူးအပွင့်အသီး
များထွက်၍သီးပွင့်ကြသည်။ ယင်းခရေပင်ဇောက်ထိုးသည်

မြောက်ပိုင်းရပ်ပိတောက်ချောင်ရှိ၊ ရှေးမြန်မာမင်း၏ပဲခင်း
ကြီးဦးရွှေပေါ်စတင်တည်ဆောက်ခဲ့၍၊ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး
မတိုင်မီက ဒေါ်အေးနှင့်သားမြေးများပြုပြင် တည်ဆောက်
သော မင်းကျောင်းခေါ် အဓိကရ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၏
ပရဝဏ်အတွင်း၌တည်ရှိပြီးလျှင်၊ အပင်သက်နှစ်ပေါင်း ၇၀
ကျော် ၈၀ နီးပါးရှိခဲ့ပြီဟု ခန့်မှန်းကြလေသည်။

ဖျူးရှားပင်။ ဖျူးရှားပင်သည် အပွင့်လှပသောအပင်
မျိုးဖြစ်၍၊ အမေရိကနှင့် ဥရောပတိုက်တို့တွင် စိုက်ပျိုး
ကြသည်။ ဗြိတိန်တွင် ၁၇၈၈ခုနှစ်က စတင်၍၊ တောင်အ
မေရိကတိုက်မှ မျိုးယူပြီးသော်စိုက်ပျိုးခဲ့သည်။ ဖျူးရှားပင်
သည် အမေရိကတိုက်အပူပိုင်းဒေသများတွင် အလေ့ကျ
ပေါက်သောအပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ဖျူးရှားပင်၏ ဇာတိ
ဒေသမှာ မက္ကဆီကို၊ ပီးရူးနှင့်ချီလီနိုင်ငံတို့ဖြစ်သည်။ နယူး
ဇီလန်ကျွန်းတွင်လည်း တွေ့ရှိရလေသည်။

ဖျူးရှားပင်သည် ရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် အိုနာဂရေး
စီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။ ဖျူးရှားမျိုးစုတွင် ဖျူးရှား
ပင်အမျိုးပေါင်း ၇၀ကျော်ရှိသည်။ အချို့ ဖျူးရှားပင်တို့
သည် ခြံပင်မျိုးဖြစ်သည်။အချို့သည် သစ်ပင်ကြီး
များဖြစ်သည်။ အချို့သည် နွယ်ပင်ဖြစ်သည်။ ဖျူးရှား

ဖျူးရှားပင်၏ အဖူးအပွင့်နှင့် အရွက်များ

ပင်များကို အိမ်ဝင်းခြံနဲ့ငှာယူရာတွင် အလှစိုက်ပျိုးကြသည်။ ယင်းသို့စိုက်ပျိုးသောအပင်မျိုးသည် အပင်သေးမျိုးဖြစ်သည်။ စိမ်းစိုသည်။ အပွင့်တို့သည်အပေါ်သို့ ထောင်မနေဘဲ၊ အောက်ဘက်သို့ငိုက်၍ တွဲလောင်းဖြစ်နေသည်။ ယင်းသို့ပွင့်ပုံသည်ပင် တင့်တယ်လှပ၍ အချို့က “နားသန်သီးပန်း” ဟုခေါ်ကြသည်။

အပွင့်မှဝတ်ဆံတို့သည် ရှည်လျားစွာထိုးထွက်နေကြသည်။ အပွင့်တို့သည်ကြီးမားလှပသည်။ လှပတောက်ပြောင်သောခရမ်းရောင်၊ ပန်းရောင်နှင့်အဖြူရောင်များဖြစ်၏။ ပွင့်ချပ်လေးခုရှိ၍ ပွင့်ဖတ်လည်းလေးဖတ်ရှိသည်။ အပွင့်တို့သည် ပင်စည်မှလည်းကောင်း၊ အပင်ထိပ်တွင်လည်းကောင်းပွင့်ကြသည်။ အရွက်တို့သည် ဗွေဆိုင်ထွက်သည်။ အသီးတွင် အကန့်လေးကန့်ပါရှိသည်။

ဖျူးရှားပင်များကို အကိုင်းဖြတ်၍ နွေကူးရာသီတွင် စိုက်ပျိုးကြသည်။ ရေကြိုက်သော အပင်မျိုးဖြစ်သည်။ နေရောင်ပြင်းပြင်းကို မနှစ်သက်ချေ။ ဖျူးရှားပင်ကို အိမ်တွင်း၌လည်း အလှစိုက်ပျိုးကြရာ၊ မှန်မှန်ရေလောင်း၍ နေရောင်မထိုးသော နေရာများတွင် ထားရလေသည်။

ဖျူးရှားဟူသောအမည်မှာ ယင်းအပင်ကို ပထမဆုံးစတင်တွေ့ရှိသူ ၁၅ရာစုနှစ်ပထမပိုင်းတွင်အသက်ထင်ရှားရှိခဲ့သော ဂျာမန်လူမျိုး ရုက္ခဗေဒပညာရှင်နှင့် သမားတော်ကြီး လီယိုနတ်ဖျူး၏အမည်ကို အစွဲပြု၍ခေါ်ဝေါ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဖျော်၊ဦး(ပလိပ်စား)(မြန်မာ၁၀၀၀ဖွား) ။

ကုန်းဘောင်ခေတ်စာပေသမိုင်းတွင် ထင်ရှားသောစာဆိုတော်တစ်ဦးကားဦးဖျော်ဖြစ်သည်။ ဦးဖျော်သည် ရွှေနားတော်သွင်းဇာလင်းတစ်ပုဒ်ဖြင့် စာဆိုလောကတွင် ထွန်းတောက်ခဲ့သည်။ စဉ့်ကူးမင်း၏လက်ထက်တွင် ပလိပ်ရွာကိုစားရသောကြောင့် ပလိပ်စားဦးဖျော်ဟုခေါ်တွင်သည်။ စဉ့်ကူးမင်းက မင်းရဲရာဇာဘွဲ့ဖြင့်လည်း ခြီးမြှင့်ခဲ့လေသည်။

ဦးဖျော်သည် မြန်မာသက္ကရာဇ်၁၀၀၀ပြည့်နှစ်တွင် ပုခန်းကြီးမြို့၌ဖွားမြင်သည်။ မိဘမည်ရည်နှင့် မျိုးရိုးအစဉ်အဆက်အလုပ်အကိုင်တို့ကိုကားမသိရပေ။ ရတနာပုရအင်းဝတတိယမြို့တည် ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရား၏လက်ထက်တွင် သားတော်စဉ့်ကူးမင်းသားအား ဗေဒင်နက္ခတ်ကျမ်းများကို သင်ကြားပေးရသောဆရာအဖြစ်အမှုတော်ထမ်းရွက်ရသည်။

စဉ့်ကူးမင်းသားသည် တောင်ငူခေတ်စာဆိုတော် ရှင်သံခို၏မင်းရဲဒိဗ္ဗဇာလင်းကို အလွန်နှစ်ခြိုက်ကာ အလင်္ကာရသနှင့်ပြည့်စုံပါပေသည်ဟု ချီးမွမ်းခဲ့သည်။ (သံခို၊ရှင်-ရှု။) ထိုအခါဦးဖျော်က ယင်းသို့သောဇာလင်းမျိုးရေးသားနိုင်ပါကြောင်းသံတော်ဦးတင်ရာ၊ မင်းသားက ရေးသားတင်သွင်း

ရန်အမိန့်ရှိသဖြင့်၊ ‘မင်္ဂလာချက်ဘွေ’ အစချီသော ရွှေနားတော်သွင်းဇာလင်းကို ရေးသားဆက်သွင်းလေသည်။

ယင်းဇာလင်းကို စဉ့်ကူးမင်းသားမင်းအဖြစ်သို့ရောက်မှ ရေးသားဆက်သွင်းခဲ့သဖြင့်၊ စဉ့်ကူးမင်းရွှေနားတော်သွင်းဇာလင်းဟုခေါ်တွင်လေသည်။ ထိုပြင်ပလိပ်ရွာစားဦးဖျော်ရေးသားဆက်သွင်းသဖြင့် ပလိပ်စားဇာလင်းဟုလည်းခေါ်သည်။ စဉ့်ကူးမင်းရွှေနားတော်သွင်းဇာလင်းအမည်ထက် ပလိပ်စားဇာလင်းအမည်ဖြင့် လူသိများ၍ထင်ရှားလေသည်။ ယင်းသို့ထိုဇာလင်းသည် စာဆိုအမည်ဖြင့်ထင်ရှားရသည်မှာ အကြောင်းရှိပေမည်။ ပိဋကတ်သမိုင်းဇာလင်းတွင်၊ ဟံသာဝတီပါမင်း၊ အိမ်ရှေ့မင်းအဖြစ်နှင့် စဉ့်ကူးမြို့ကိုစားစဉ် ကန့်ကူလက်လှည့်ဆရာရှင်မဟာဗုဒ္ဓကုရသည် စဉ့်ကူးမင်း ဇာလင်းကိုဆိုသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သီရိဝေဿကော်သည် စဉ့်ကူးမင်းနားတော်သွင်းကိုဆိုသည်ဟူ၍လည်းကောင်း တွေ့ရသဖြင့် ထိုဇာလင်းများနှင့်လှိုလှို၍ မှတ်သားနိုင်ရန် စာဆို၏အမည်ဖြင့်မှတ်သားကြရာမှ တွင်လာဟန်တူပေသည်။

ပလိပ်စားဇာလင်းသည် ဇာလင်းဟောင်း၊ ဇာလင်းသစ်စောင်ရေပေါင်း ၅၀ခန့်ရှိသည့်အနက် ပထမတန်းဇာလင်းကြီးဖြစ်သည်။ ဦးဖျော်သည်ထိုးထွင်းဉာဏ် ရင့်ကျက်ထက်သန်ဟန်ရှိသည်။ ပလိပ်စားဇာလင်းသည် ဇာလင်းမည်ကာမတ္တမဟုတ်ပေ။ ကမ္ဘာဦး မဟာသမ္မတမင်းမှ ကုန်းဘောင်ဆက်ဆင်ဖြူရှင်မင်းတရားကြီးအထိ မင်းအဆက်ဆက်တို့ကို အိမ်နိမ့်စံနန်းစံနှစ်နှင့်တကွ အစီအစဉ်အတိုင်း လင်္ကာပိုဒ်ရေ ၇၀ဖြင့်ပြည့်စုံအောင်ဖွဲ့နွဲ့ထားသဖြင့် ရာဇဝင်ချုပ်တစ်စောင်လည်းဖြစ်ပေသည်။ ဇာလင်းဟူသောအဖွဲ့အနွဲ့ကိုလည်း စံစနစ်မယူကံစောဘဲ အချီအချာအစပ်မှန်အသတ်မှန်များဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့စပ်ဆိုထားသည်။ သတ်ပုံစာလုံးပေါင်းများကို ခွဲခြားသိရှိကြစေရန်ခွဲထားသတ်ပုံများကို ထည့်သွင်းစပ်ဆိုထားသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဦးဖျော်၏ပလိပ်စားဇာလင်းသည် ရာဇဝင်ချုပ်လည်းဖြစ်၍ သတ်ပုံသတ်ညွှန်းကျမ်းလည်း ဖြစ်ပေသည်။

ဦးဖျော်သည် စကားအရာအသုံးအနှုန်းအထုံးအဖွဲ့ လိမ်မာသည်။ စကားလုံးမထပ်ရအောင် ရေလဲနှင့်သုံးနိုင်သည်။ ‘နတ်ရွာစံ’သည်ဟူသော စကားလုံးကိုပင် ‘လှူပြည်ငြီးသည်’၊ ‘နတ်ထီးပျော်သည်’၊ ‘ဘုန်းတော်ညှိုးသည်’ စသည်ဖြင့် စကားလုံးမထပ်မတူရအောင် သုံးနိုင်သည်။

ဦးဖျော်သည် ဗေဒင်နက္ခတ်များကိုကျွမ်းကျင်သူဖြစ်သည့်အတိုင်း ပလိပ်စားဇာလင်းတွင် နန်းစံသက္ကရာဇ်များကို ရိုးရိုးသင်္ချာ၊ နံသင့်သင်္ချာ၊ ပိဋကတ်သင်္ချာ၊ သင်္ကေတသင်္ချာတို့ဖြင့်အလျဉ်းသင့်ရာတန်ဆာဆင်၍ ဖွဲ့နွဲ့စပ်ဆိုသည်။ ထို့ပြင်အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လွင်၍ ဖတ်ရှုသူတို့၏မျက်စိထဲတွင်ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်းထင်မြင်လာအောင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာတွင် ဥပမာလင်္ကာတို့ဖြင့်ဖွဲ့နွဲ့ထားပုံမှာ ချီးကျူးလောက်ပေသည်။

‘ဖေတံဝိသယ၊ အနန္တတွင်၊ ရေဆကုဋေ၊ တသိန်းနေတို့၊
မီးရေလေမှတ်၊ သံဝဋ်သုံးဖြာ...’ စသည်ဖြင့်ဖွဲ့နွဲ့ထားသဖြင့်၊
ဦးဖျော်သည် မေ့အကြောင်းဘက်တွင်လည်း မညံ့ကြောင်း
သိရသည်။

ပျိုမော်ကွန်းများကို ဦးဖျော်မဖွဲ့ဆိုခဲ့သော်လည်း၊ စပ်
ဆိုမည်ဆိုလျှင် ယင်းတို့ကိုလည်း နိုင်နင်းမည့်အကြောင်းကို
ဧချင်းစပ်ဆိုထားသည့် အဘော်အရသိနိုင်ပေသည်။

ဦးဖျော်သည် ပလိပ်စားဧချင်းကို စဉ်းကူးမင်းသား အမိန့်
အရရေးသဖြင့်၊ မင်းရဒိဗ္ဗဧချင်းထက် သာလွန်ကောင်းမွန်
ပြည့်စုံ၍ ဖတ်ချင့်စဖွယ်ဖြစ်အောင် အထူးကြိုးစား ရေးသား
ထားကြောင်းကား ထင်ရှားသည်။ သို့သော် အဖွဲ့အနွဲ့များ
တွင် မင်းရဒိဗ္ဗ ဧချင်းဆရာ ရှင်သိနိက ဦးဖျော်ထက်ပို၍ ယဉ်
ကျေးသိမ်မွေ့အောင်ဖွဲ့ဆိုနိုင်သည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင်မူ ဦး
ဖျော်၏ဧချင်းကား ရွှေနားတော်သွင်းဧချင်းဖြစ်၍၊ ယဉ်
ကျေးသိမ်မွေ့သောဖွဲ့နွဲ့မှုထက် စကားလေးနက်၍ ဇာတိမာန်
တက်ကြွစေရန် လှုံ့ဆော်မှုကိုပို၍အရေးပေး ဖွဲ့ဆိုခြင်းလည်း
ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ၊ ဦးဖျော်သည်ဧချင်းတစ်
ပုဒ်ဖြင့် စာဆိုလောကတွင် ထင်ပေါ်သည်မှာ ထင်ပေါ်ထိုက်
ပါပေသည်။

ဦးဖျော်သည် ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင်လည်း ဆက်
လက်ချီးမြှင့်မြှောက်စားခြင်းခံရ၍၊ ကျောက်ရင်းတောင်သာမြို့
ကိုစားရသည်။ ပိဋကတ်ဗေဒင်တတ်လှသဖြင့် ဟူးရားညိုဘွဲ့
ကိုလည်းကောင်း၊ ထို့နောက် သီရိပဏ္ဍိတ်ဘွဲ့ကိုလည်းကောင်း
ခံယူရသည်။ ဦးဖျော်သည် စဉ်းကူးမင်းဧချင်းအပြင် သက္ကရာဇ်
ဖြိုပုလင်္ကာနှင့်မြို့ဟတ်လင်္ကာများကိုလည်းရေးသားခဲ့လေသည်။

ဖျံ။ ။ ဖျံသည် သားစားနို့တိုက်သတ္တဝါမျိုးဖြစ်၍ ဩစ
တြေးလီးယားတိုက်မှတစ်ပါး ကမ္ဘာအရပ်ရပ်တွင် တွေ့နိုင်
သည်။ ဖျံသည် ကြောင်၊ ကျားတို့ကဲ့သို့ ကုန်းနေသတ္တဝါဖြစ်
သော်လည်း ရေထဲတွင်လည်း ငါးကဲ့သို့ပင် ကျင်လျင်လှသဖြင့်
အံ့ဖွယ်ကောင်းသော တိရစ္ဆာန်ပင်ဖြစ်သည်။ ကုန်းပေါ်တွင်
ခွေးများလိုက်၍မမီအောင်ပြေး နိုင်သကဲ့သို့ ရေထဲတွင်လည်း
ငါးများကိုမိအောင် လိုက်လံ ဖမ်းဆီးစားသောက်နိုင်သည်။
ကြောင်ကဲ့သို့ပင် ထူထဲသောအမွေးများနှင့် အမြီးရှည်ရှိ
သော်လည်း၊ ကြောင်ထက် ကိုယ်သည် ရှည်လျား၍နှုတ်သီး
ချွန်သည်။ အမြီးသည် အရင်းမှ အဖျားသို့ တဖြည်းဖြည်း
သွယ်သွား၍ ရေကူးရာတွင် တက်မသဖွယ် လိုရာသို့ခတ်၍
သွားနိုင်သည်။ ငါးကဲ့သို့ ရေကူးခြင်း၊ ရေငုပ်ခြင်းပြုလုပ်နိုင်

ရေတွင် လွန်စွာကျင်လျင်သည့် ဖျံ

သော်လည်း အဆုတ်ဖြင့် အသက်ရှူရာသဖြင့် မိနစ်အနည်းငယ်ငုပ်ပြီးတိုင်း လေကိုရှူရန် ရေပေါ်သို့ပေါ်လာရသည်။ ဖျံများသည် အများအားဖြင့် ခေါင်းမှအမြီးဖျားထိ အနည်းဆုံး ၃ ၁/၂ ပေရှည်၏။ အမြီးမှာ ၁၅ လက်မခန့်ရှည်သည်။ ခြေထောက်သည်တို၍ ခြေချောင်းများသည် ဝမ်းဘဲ၊ ငန်းတို့ကဲ့သို့ အပြောင်းဖြင့်ဆက်ဖုံးလျက်ရှိသဖြင့် ရေကောင်းစွာ ကူးနိုင်သည်။ လက်သည်းများကား ချွန်ထက်လှသဖြင့် ငါးကို ပါးစပ်ဖြင့်ကိုက်ဖမ်းပြီးလျှင် လက်ဖြင့် သယ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့သည် မြစ်ကမ်းပါးတွင် တွင်းများ တူး၍ နေထိုင်ကြ၏။

ယင်းတို့သည် ငါးများ၊ ရေကြက်များ၊ဝမ်းဘဲများ၊ ဖားများစသည်တို့ကို ဖမ်းယူစားသောက်ကြသည်။ အချို့ကား သိုးများကိုပင်စားကြသေး၏။ ငါးများကို ဖမ်းပြီးနောက်၊ ကုန်အောင်မစားဘဲ တစ်ကိုက်သာ ကိုက်စားလျက် ငါးအသစ်တစ်ကောင်ကို ဖမ်းတတ်သဖြင့်၊ ငါးများကုန်လွယ်သောကြောင့် တံငါရှိရာအရပ်များတွင် ဖျံများကိုလိုက်လံသတ်ဖြတ်လေ့ရှိသဖြင့် အထူး ရှားပါးလေသည်။

ဖျံသည် ကုန်းသတ္တဝါပင်ဖြစ်သဖြင့် ချောင်းတစ်ခုသည် ရေနည်း၍ ငါးများရှားပါးခဲ့လျှင်၊ ကုန်းကြောင်းလျှောက်၍ အခြားချောင်းမြောင်းတစ်ခုခုသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားလေ့ရှိသည်။ ရေခဲ၍ ငါးများဖမ်းရန်ခက်ခဲသောအခါ၊ တစ်ခါတစ်ရံ လူတို့မွေးမြူထားသည့် ကြက်ခြံများသို့ ဝင်ရောက်၍ ခိုးယူ ဖမ်းဆီးကာ စားသောက်တတ်ကြသည်။ ဖျံသည် နေ့အခါတွင် တစ်နေ့လုံးအိပ်လျက် ညအချိန်တွင်သာ အစာရှာကြသည်။ ဖျံငယ်ကလေးများသည် မွေးစ ၃၅ ရက်လောက်တွင် မျက်စိမမြင်ချေ။ ရက်သတ္တ ၈-ပတ်ခန့်ရှိသော် ရေကူးတတ်ကြလေသည်။ ရေကူးစတွင် ကြောက်ရွံ့သော်လည်း မကြာမီ ရေကူးတတ်သောအခါ ရေထဲမှပင် ပြန်၍ မတက်လိုကြတော့ချေ။ ဖျံငယ်များသည် မိဘများနှင့် တစ်နှစ်နှစ် နှစ်သားအထိ အတူမခွဲဘဲ နေထိုင်ကြ၏။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌တံငါသည်တို့သည် ဖျံတို့ကိုယဉ်ပါးအောင် သင်ပေး၍ငါးဖမ်းခိုင်းကြသည်။ မြစ်ထဲ၌နေသောဖျံ၊ ပင်လယ်တွင်း၌နေသောဖျံဟူ၍ ၂မျိုးရှိ၏။ မြစ်တွင်း၌နေသော ဖျံကား ၃ ၁/၂ ပေမှ ၄ ၁/၂ပေအထိရှည်၏။ သူတို့၏အမွှေးများကား ပင်လယ်ထဲ၌နေသောဖျံများလောက် မပြောင်လက်သော်လည်းနူးညံ့၏။ ယင်းတို့သည် ဖေဖော်ဝါရီမှဧပြီအတွင်း အနည်းဆုံးသား၂ကောင်မှ၅ကောင်အထိပေါက်၏။ ပင်လယ်၌နေသောဖျံသည် ၅ပေမှ၄ပေ ခန့်အထိရှည်၍ အမွှေးများသည် အလွန်ပြောင်လက်ထူထဲလှပသောကြောင့် အဖိုးတန်လှပေသည်။ ဖျံရေတစ်ခုသည် ဒေါ်လာ ၁ထောင်နည်းပါးပင်အဖိုးတန်လှသည်။ ယင်းတို့သည် တစ်နှစ်လျှင် သားကောင်တစ်ကောင်သာ ပေါက်ကြ၏။ ရှေးကမူ

ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတွင် ပေါများသော်လည်း ဖမ်းဆီးသူများသဖြင့် ရှားပါးသွားလေသည်။ ၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ တရားဥပဒေဖြင့်ကာကွယ်ပေးထားသော အလှူရှင်းကျွန်းစုတွင်သာ ယခုအခါ ပေါများပေတော့သည်။

ဖြူ။ ။ဖြူသည် သွားဖြင့်ကိုက်ဖြတ်တတ်သော သတ္တဝါမျိုးဖြစ်သည်။ နှုတ်သီး၊ ခြေထောက်၊ အမြီး၊ ဝမ်းပိုက်များမှ တစ်ပါး တစ်ကိုယ်လုံး ဆူးများနှင့်ပြည့်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းသတ္တဝါကို ဆူးထူသောဝက်ဟုအဓိပ္ပာယ်ရှိသောပြင်သစ်စကားဖြင့် 'ပေါ့ကျူပိုင်'ဟုခေါ်ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌မူ ယင်းထက်ငယ်သော ဖြူမျိုးနှင့် ခွဲခြားသိစေရန် ဖြူကြီးမျိုးဟုခေါ်ကြသည်။ ကမ္ဘာသစ်တွင်တွေ့ရသောဖြူမျိုးနှင့်ကမ္ဘာဟောင်းတွင်တွေ့ရသောဖြူမျိုးဟူ၍ ၂မျိုးရှိသည်။ ကမ္ဘာဟောင်း၌တွေ့ရသောဖြူမျိုးသည် ဟစ်စတြီဆိုင်ဒီးမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်၍ ကမ္ဘာသစ်၌တွေ့ရသောဖြူမျိုးသည် အီရီသိုင်ဇီနိုင်းတီဒီးမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ ၂မျိုးစလုံးပင်သစ်တောများ၌ သစ်ခေါင်း၊ ကျောက်လိုဏ် စသည်တို့တွင်နေထိုင်တတ်ကြသည်။ နေ့အချိန်တွင် သစ်ခေါင်းထဲ၌နေ၍ သစ်ခေါက်၊ သစ်ရွက်၊ သစ်ကိုင်းနှင့်သစ်မြစ် သစ်ဖုတို့ကိုစားသောက်ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံသစ်ပင်မှ အခေါက်အားလုံးကို စားသောက်ပစ်တတ်သဖြင့် သစ်ပင်များ သေသည်အထိဖြစ်ရသည်။ ဖြူတို့၏ သွားများသည် ကြီးသဖြင့်အလွန်မာသောဆင်စွယ်များကိုပင် ကိုက်ဖြတ်စားသောက်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

ဖြူများသည် ယင်း၏ ၆ လက်မခန့်ရှည်သော အမြီးနှင့်ပါ ၃ ပေခန့်ရှည်၍ ၁၅ ပေါင်မှ ပေါင် ၂၀ အထိလေးသည်။ နှုတ်သီးသည် ကြွက်နှုတ်သီးနှင့်တူ၍ ခြေလက်တို့သည် ခွေးတို့၏ ခြေလက်များနှင့် တစ်ပုံတည်း တူသည်။ ကိုယ်ပေါ်ရှိ ဆူးများသည် ၂ လက်မမှ ၇ လက်မအထိ ရှည်တတ်၍ အကြီး အငယ် ဆူးပေါင်း ၁၄၀၀ မှ ၂၀၀၀ ကျော်အထိ ရှိ၏။ဥရောပတိုက်၌ တွေ့ရသော ဖြူမျိုး၏ ဆူးသည် တစ်ပေအထိ ရှည်သည်။ ကျောက်မှ ဆူးသည် ပိုတုတ်၍ ပိုရှည်သည်။ ယင်းတို့ထက်နုသော အမွှေးများနှင့် ရော၍ပေါက်လျက်ရှိသည်။ ဆူးကြီးများသည် အလယ်တွင် သုံးပုံတစ်ပုံခန့်မည်းနက်၍ အရင်းအဖျား ၂ဖက်တွင် အဖြူသို့မဟုတ် ဝါကျင့်ကျင့်အရောင်ဖြစ်သည်။ အဖျားသည် သံလျက်ဖျားကဲ့သို့ အလွန်ချွန်သည်။ ယင်းဆူးများကို လိုရာ သို့ပစ်လွှတ်နိုင်ကြသည်။ ဆူးကိုပစ်လွှတ်လိုသည့်အခါ မြေကြီးကိုခြေကုတ်ထား၍ ကိုယ်ကို အနည်းငယ် တွန့်လိုက် သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဆူးကြီးတစ်ချောင်းသည် ရှေ့တည့်တည့်သို့အရှိန်နှင့်တက်သွားလေသည်။ ရှေ့သို့ အနိမ့်အမြင့် လိုသလိုချိန်ဆနိုင်သော်လည်း ဘေး

www.foreverspace.com.mm

ဆူးများခါ၍ ရန်ကိုကာကွယ်လေ့ရှိသည့် ဖြူကောင်

နှင့် နောက်တို့သို့ကား မပစ်နိုင်ကြချေ။ လှည့်ပတ်၍သာ ပစ်ခတ်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဆူးချက်မမိစေရန် ဖြူကောင်၏ ရှေ့တည့်တည့်တွင် မနေမိအောင် ဂရုစိုက်ကြရသည်။ ရန်သူများကို သူတို့၏ ဆူးထူသော အမြီးနှင့်လည်း ပုတ်တတ်ကြသည်။

ဖြူကောင်များသည် အငန်ကိုအလွန်ကြိုက်သည်။ ချွေးစသည်တို့ဖြင့်ထိ၍ ပေနေသောသစ်သားစားပွဲ ကုလားထိုင်စသည်တို့ကိုပင် အရဲစွန့်၍ဝင်စားတတ်ကြသည်။ ယင်းတို့သည် သစ်ပင်တက်နိုင်ရုံမက ရေလည်းကူးနိုင်ကြသည်။ ဖြူများသည် အမြီးကို တရဲရဲနှင့် လှုပ်ရှားသွားလာတတ်သောကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ တပြတ်ပြတ်နှင့် အသံရှည်ရှည်အော်မြည်တတ်ကြသောကြောင့်တစ်ကြောင်း ယင်းတို့ရှိရာနေရာကို အတော်ဝေးဝေးမှပင် ကောင်းစွာသိနိုင်သည်။

ဖြူများသည် မွေးစတွင်ဖြူငယ်ပေါက်စများကဲ့သို့ မဟုတ်ချေ။ မျက်စိကောင်းစွာမြင်သဖြင့် ထိုမှဤမှ ချက်ခြင်း ပြေးလွှားနိုင်သည်။ မွေးစကပင် ဆူးများပါလာသော်လည်း ဆူးသည်ပျော့သည်။ ရက်အတော်ကြာမှ ဆူးမာလာတတ်သည်။ ဧပြီလလောက်တွင် သားပေါက်တတ်၍ တစ်သားလျှင် ၂ ကောင်မှ ၄ ကောင်အထိ မွေးတတ်သည်။

ဖြူသားသည် အလွန်နူးညံ့သဖြင့် ဟင်းလျာအတွက် လူတို့အလွန်ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်။ ယင်းကို ကောင်းစွာ

ချက်ပြုတ်ပါက မြေနဲ့တသင်းသင်းနှင့် အလွန်မြိန်ရှက်ဖွယ်ကောင်းသောအစာဖြစ်သည်။ သူငယ်နာရင်ကြပ်၊ ဒူလာ၊ မီးယပ်ရောဂါများအတွက် အထူးသင့်လျော်ကြောင်းဖြင့်ဆိုကြသည်။ ဖြူသားကို ခြင်္သေ့တို့အထူးနှစ်သက်ကြသည်။

ဖြူမိ။ ။အင်းဝခေတ် စာပေလောကတွင် ထွန်းကားခဲ့သောစာဆိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် များသောအားဖြင့် ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်ကြသည်။ ယင်းသို့ ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးသားစာဆိုများ ထင်ရှားနေသော ခေတ်တွင် ယောက်ျားများနှင့် ရင်ပေါင်တန်းလိုက်နိုင်သည့် အမျိုးသမီးစွမ်းရည်ကိုထင်ရှားပြသခဲ့သော မိဖြူနှင့်မိညိုအမည်ရှိ အမျိုးသမီး စာဆိုတော်နှစ်ဦး ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ (ညို၊ မိ-ရှု။)

အင်းဝသူ မိဖြူသည် မြန်မာသက္ကရာဇ် ၉၁၃ ခုနှစ်တွင် အင်းဝ၌ နန်းတက်သော နရပတိစည်သူ ဘွဲ့ခံ စစ်ကိုင်းမင်းစည်သူကျော်ထင်၏လက်ထက်၊ နန်းတွင်း စာဆိုတော်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ မိဖြူနှင့် မိညိုသည်အပြိုင်စာဆိုများဖြစ်ကြရာ၊ ကိုယ်ရည်သွေးရတုပိုဒ်စုံ တစ်ပုဒ်စီရေးသားစီကုံးရာမှ ထင်ရှားကျော်ကြားလာကြသည်။

စင်စစ် မိဖြူသည် ရတုကဗျာများစွာကို ရေးသားစီကုံးခဲ့မည်ဖြစ်သော်လည်း၊ ယခုအခါ မိဖြူ၏လက်ရာဟူ၍ ကိုယ်ရည်သွေးရတုပိုဒ်စုံတစ်ပုဒ်သာတွေ့ရသည်။ ယင်းရတုပိုဒ်စုံ

ကို စီကုံးရခြင်းမှာလည်း ယှဉ်ပြိုင်စာဆိုဘက်ဖြစ်သော မိညိုနှင့်ဖက်၍ ကိုယ်ရည်သွေးရသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ကိုယ်ရည်သွေးရာ၌ မိဖြူသည် ရှေးဦးစွာ မိမိ၏ အမည်နှင့်ကာရန်တူလည်းဖြစ်၊ ဘုရား ပစ္စေကဗုဒ္ဓစကြာ မင်းတို့ပွင့်ရာ ဖြစ်ရာမှန်သည့်ပြင်၊ နိဗ္ဗာန်ကူတို့ဆိပ်လည်း ဖြစ်သောဇေယျဒီပိတောင်ကျွန်း၏ မြင့်မြတ်ပုံကို ဖွဲ့ဆိုသည်။

ထို့နောက် မိမိ၏အမည်နှင့် ကာရန်တူလည်းဖြစ်ပြီး၊ ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓတို့ စံပျော်ရာအရပ်၊ ပတ္တမြား လိုက်ဂူဝ တွင် ပေါက်သော မဇ္ဈိသကနတ်ပန်းသည် ပန်းအပေါင်း တွင် အမြတ်ဆုံးဖြစ်ကြောင်းဖွဲ့ဆိုသည်။

ယင်းသို့ ဇေယျဒီပကျွန်း၊ ထို့နောက် မဇ္ဈိသကနတ်ပန်း ဖြင့်အစချီ၍ခိုင်းနှိုင်းစပ်ဆိုလာပြီးလျှင် နောက်ဆုံးအပိုဒ် တွင်မှ မိဖြူသည်မိမိ၏ကိုယ်ရည်သွေးကို ပြဆိုရာ၌ မိမိတွင် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ်၊ မျိုးရိုးဂုဏ်၊ သားသမီး ပစ္စည်း ဥစ္စာရတနာတို့နှင့်ပြည့်စုံသောဂုဏ်တို့ရှိကြောင်း၊ မိမိ၏ ရတုများသည် ပြေပြစ်ကောင်းမွန်လွန်းသည့်ပြင်၊ နှုတ်က တောက်လျှောက် အလျင်အမြန် စပ်ဆိုနိုင်သဖြင့် လိုက်၍ ကူးရေးသူများပင်မမှီနိုင်ကြောင်း၊ ရွှေနန်းတော်၌ စံနမူနာ ထားအပ်၍ အဖက်မရှိသောစာဆိုဖြစ်ကြောင်းကို အောက်ပါ အတိုင်း ချီးကျူးစပ်ဆိုလေသည်။

“နည်းတွင်းမိဖြူ၊ ကျွန်ုပ်ဟူသား၊ ကြီးထူပညာ၊ ဥစ္စာ ရည်သွား၊ မျိုးမည်အားနှင့်၊ သားလည်း စုံအင်၊ ကြယ်နယ် ဖြင့်လိမ့်၊ မြင်မြင်သမျှ၊ သိပ္ပခေါင်ထွတ်၊ တတ်ပါသည် ချည်း၊ ဖွဲ့နည်းကဗျာ၊ လင်္ကာရတု၊ ဆိုမှုရွှေ၊ ကြားက ပြေပြစ်၊ ကညစ်ငုံချွန်း၊ ရေးသူ ပန်းလိမ့်၊ ရွှေနန်းစံတင်၊ ဖက်မမြင်သည်၊ နန်းတွင်မိဖြူ သာတကား . . .”

မိဖြူနှင့် မိညိုတို့၏ ရတုနှစ်ပုဒ်ကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်သည့် အခါ မိဖြူဥပမာပေးသော ဇေယျဒီပကျွန်း၊ မဇ္ဈိသကနတ် ပန်းတို့သည် မိညို ဥပမာပေးသောမြင့်မိုတောင်၊ ပဟိုရ်စည် တို့ထက် မြင့်မြတ်၍ပိုမိုလေးနက်သည်။ ထိုပြင် နောက်ဆုံး ကိုယ်ရည်သွေးစာပိုဒ်၌ မိဖြူက မိမိသည်သာလျှင် ရွှေနန်း တော်၌ စံနမူနာထားအပ်၍၊ အဖက်မရှိသောစာဆိုဖြစ် ကြောင်းဖြင့် နောက်ဆုံးပိတ်လိုက်သော စကားလုံးများသည် မိညိုအား နာလန်မထူနိုင်အောင် ရှိစေသည်။ ထို့ကြောင့် အင်းဝခေတ် အမျိုးသမီးစာဆိုကျော်နှစ်ဦးအနက်၊ မိဖြူ သည် ပို၍လေးနက်ခန့်ညားစွာ စပ်ဆိုနိုင်၍၊ ကိုယ်ရည် သွေးရတု နှစ်ပိုဒ်တွင် မိဖြူ၏ရတုက မိညို၏ရတုထက် သာလွန် ကောင်းမွန်ကြောင်း တွေ့ရလေသည်။

ဖြူငယ်။ ။ဖြူငယ်သည် နို့တိုက် သတ္တဝါမျိုးဖြစ်သည်။ အင်းဆက်တိပိုရာမျိုးစဉ် အီရင်နာဆိုင်ဒီးမျိုးရင်း၏ အီရင် နာဆိုင်နီးမျိုးရင်းခွဲဝင် သတ္တဝါမျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းတွင်

မျိုးစု ၅စုရှိရာမျိုးစုတိုင်း၏ ကိုယ်ပေါ်၌ဆူးရှိ၍ ဦးခေါင်း သည် ကတော့ပုံဖြစ်ပြီးလျှင် အမြီးသည်တုတ်၍တိုသည်။

ဖြူငယ်များကို ဥရောပတိုက်နှင့် အာရှတိုက်အနောက် ပိုင်းတွင်တွေ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်း၌လည်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။ မျိုးစု ၅စုရှိကြသည့်အနက် အီရင်နာရှပ်မျိုး စုကို စပိန်နိုင်ငံမှတရုတ်နိုင်ငံအကြားနိုင်ငံများ၌ တွေ့နိုင်၍၊ အက်တီလဲရစ်မျိုးစုခေါ် နောက်ခြေတွင်ခြေချောင်း ၄ ချောင်းသာရှိသောမျိုးစုကို အာဖရိကတိုက်တွင် တွေ့နိုင် သည်။ အက်သီဒိုင်းနပ်မျိုးစုကိုမူ အာဖရိကတိုက်နှင့် စပိန် နိုင်ငံတွင်တွေ့ရှိရပြီး ဟေမီဒိုင်းနပ်မျိုးစုခေါ် နားရွက်ရှည် ဖြူငယ်မျိုးကို ဥရောပနှင့် အာရှအရှေ့ပိုင်းတွင်တွေ့၍ ပါရီး ခိုင်းနပ် မျိုးစုကို ဥရောပ အရှေ့တောင်ပိုင်းနှင့် အီဂျစ်နိုင်ငံမှ အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံများတွင်တွေ့နိုင်သည်။

ဖြူငယ်မျိုးသည် တစ်ကောင်လျှင်တစ်ပိသာခန့်လေး၍ အရှည် ၉ လက်မ ရှိပြီးလျှင် ပူးအကြီးစားအရွယ်ဖြစ်သည်။ ခြေထောက် အလွန်တိုသည်။ အများအားဖြင့် နားရွက်တို၍ နာတန်သည် ဝက်နှုတ်သီးကဲ့သို့ရှည်ပြီးထိပ်ပြားသည်။ ကိုယ်ပေါ်တွင် နူးညံ့သောအရေပြားအုပ်နေသော်လည်း ယင်းအပေါ်၌ ခပ်လှဲလှဲပေါက်နေသောမြေမြွန်သည့် ဆူး ကလေးများရှိသည်။ ဆူးသည် သေးငယ်၍သုံးလက်မခန့် ရှည်သည်။ ယင်းသို့ ပျော့ပျောင်းနူးညံ့သောအရေပြားရှိ သဖြင့် အမြီးနှင့်နာသီးကို ကြိုသွင်း၍ ဆူးလုံးကြီးကဲ့သို့ဖြစ် အောင် ပြု၍ရသည်။ ရန်သူများနှင့်တွေ့သည့်အခါ ယင်းသို့

အီရတ်နိုင်ငံ၌ တွေ့ရလေ့ရှိသော ဖြူငယ်တစ်မျိုး

ပြု၍ရုပ်ဖျောက်လေ့ ရှိသည်။ အနံ့ခံ အလွန်ကောင်းသော သတ္တဝါဖြစ်သဖြင့် ရန်သူနဲ့ရသည်နှင့်ဆူးလုံးကြီးကဲ့သို့ ကြုံနေတတ်ကြသည်။ သူတို့၏ဆူးများသည် အရင်း၌လုံး ခြမ်းသဏ္ဍာန်ရှိ၍ အရင်း၏အထက်နားတွင် အဆစ်ကဲ့သို့ သောနေရာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဖြူငယ်များသည် အမြင့်မှ ကျ၍ ဆူးထိပ်ကိုတိုက်မိသည့်အခါ၌ပင် ဆူးများကိုယ်တွင်း သို့နှစ်မဝင်သွားဘဲ အဆစ်နေရာသာညွတ်ရုံဖြစ်တတ်သည်။ ဖြူငယ်တို့သည် မြေပေါ်၌ဖြေးညှင်းစွာ လျှောက်တတ်သော် လည်း အတော်မြန်မြန်လည်း ပြေးနိုင်ကြသည်။ ရေကူး လည်းကျင်လျင်ကြသည်။

ဖြူငယ်တို့သည် သားပေါက်ချိန်၌ တစ်ကြိမ်လျှင် ၄ ကောင်မှ ရကောင်အထိပေါက်တတ်သည်။ တစ်နှစ်လျှင် ၂ သားပေါက်တတ်သည်။ မွေးစကပင်ဖြူငယ် ကလေးများ ၌ ဆူးပါသော်လည်း ယင်းဆူးများသည် အလွန်ပျော့သည်။ ရက်သတ္တ သုံးပတ်ခန့်ကြာမှ အတော်အသင့်မာလာ တတ်သည်။ မွေးစဖြူငယ်သည် မျက်စိမမြင်ချေ။

ဖြူငယ်များသည် ပိုးကောင်၊ ငှက်၊ ငှက်ဥမြွေနှင့် တိ ရစ္ဆာန်ငယ်များကိုစားတတ်သဖြင့် ယင်းတို့ကို အင်းဆက်တီ ဗိုရာခေါ်ပိုးစားကောင်မျိုးစဉ်တွင် ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ် သည်။ ယင်းတို့သည် အများအားဖြင့် ညအချိန်မှသာ တွင်းမှထွက်၍ အစာရှာလေ့ရှိကြသည်။ နေ့အချိန်၌ တစ်ခါတစ်ရံ ထွက်တတ်သော်လည်း နေမကောင်းသည့် အခါနှင့် အစာရောဂါပေးသည့်အခါများ၌သာ ဖြစ်တတ် သည်။ သူတို့သည် ဒူးဒူးနှင့် အသံခပ်ပြတ်ပြတ် အော်မြည် တတ်ကြသည်။ ဆောင်းရာသီကျရောက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင် နက် ဖြူငယ်တို့သည် တွင်းအောင်း၍ တစ်ဆောင်းတွင်းလုံး အိပ်နေကြတော့သည်။ ၈-စင်တီဂရိတ်ထက်ပို၍ မအေး သည့် ရာသီ၌မူခါတိုင်းကဲ့သို့ တွင်းမှ ထွက်ကြသေးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ တွေ့ရှိရသောဖြူငယ်တို့သည် နွေနှင့်မိုးအခါ၌ အသီးအနှံတို့ကို ရှာဖွေစားသောက်ကြ၍ ဆောင်းအခါ၌ သစ်မြစ် သစ်ဖုများကို စားတတ်ကြသည်။

ဖြူငယ်သားကို ဆေးဖက်ဝင်သဖြင့် လူတို့ အလွန်တန် ဖိုးထားကြသည်။ ဖြူငယ်၏ အသားသာမက အစာအိမ် ခြောက်သည်လည်း ဒုလ္လာပါဒရက်ကိုယ်ဖော ကိုယ်ရောင် ထုံကျင်ကိုက်ခဲရောဂါသည်များအတွက် ဆေးကောင်းတစ် လက်ဖြစ်သည်။ အစာအိမ်ခြောက်ကို လက်တစ်သစ်ခန့် ပြုတ်သောက်ရုံဖြင့် ရောဂါရှင်းရှင်းပျောက်သည်ဟုဆိုကြ သည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးသမီးများနှင့်မသင့်ချေ။ ကိုယ်ဝန်ရှိ သော မိန်းမစားမူ ကိုယ်ဝန်လျှောက်တတ်၍ သာမန်မိန်းမ စားမိမူ မြဲတတ်သည်ဟုဆိုသည်။ ဖြူငယ်သားကို မဆို ထားဘိ ယင်း၏ ဆူးတစ်ချောင်းကို ခွဲစိတ်၍ အရက်တွင် စိမ်သောက်ရုံဖြင့် သားလျှောက်သည်ဟုဆိုသည်။

ဖြူငယ်များသည် အလွန်ယဉ်လွယ်သောသတ္တဝါမျိုး ဖြစ် သဖြင့် အချို့လူတို့သည် ပိုးမွှားများရန်မှ ကင်းလွတ်စေရန် အိမ်၌ တယုတယ မွေးမြူထားတတ်ကြသည်။

ဖြူးမြို့။ ။ဖြူးမြို့သည် တောင်ငူခရိုင်အတွင်းရှိ ဖြူး နယ်နှင့်ဖြူးမြို့နယ်တို့၏ ရုံးစိုက်မြို့ဖြစ်သည်။ ဖြူးနယ်တွင် ဖြူး၊ အုတ်တွင်းနှင့် ထန်းတပင်မြို့နယ်များ ပါဝင်သည့် အနက်၊ ဖြူးမြို့နယ်သည် အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ အကျယ်အ ဝန်းအားဖြင့် စတုရန်း ၉၄၃ မိုင်ရှိ၍၊ စစ်တောင်းမြစ်မှ ပဲခူးရိုးမတောင်တန်းအထိ ကျယ်ပြန့်သည်။ တောင်ငူခရိုင် တွင် ဖြူးမြို့နယ်သည် စပါးအထွက်ဆုံးမြို့နယ် ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန် မန္တလေး မီးရထားလမ်းနှင့် ကားလမ်းတို့သည် ဖြူးမြို့ကိုဖြတ်သန်း၍ သွားသည်။ ဖြူးမြို့သည် ရန်ကုန်မြို့မှ ၁၃၄ မိုင် ဝေး၍ တောင်ငူမြို့၏ တောင်ဘက် ၃၂ ၁/၂ မိုင် အကွာတွင်တည်ရှိသည်။ နယ်ပိုင်နှင့် မြို့ပိုင်ရုံးစိုက်ရာ မြို့ကြီးဖြစ်သဖြင့်၊ အစိုးရအဆောက်အအုံများဖြင့် စည်ကား သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်မှထွက်သောဆန်စပါး အရောင်းအ ဝယ်ပြုလုပ်ရာ အရေးပါသောမြို့လည်းဖြစ်သည်။

ဖြူးမြို့သည် တောင်ငူခရိုင်တွင် ဒုတိယအကြီးဆုံးမြို့ဖြစ် ၍၊ ၁၉၅၃ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၁၀၄၄၃ ယောက် ရှိသည်။ မြို့၏တောင်ဘက်တွင် တည်ထားသော မဟာပုညမုနိ စေတီတော်ကြီးသည် ဖြူးမြို့၏ ထင်ရှား သော တန်ခိုးကြီးဘုရားဖြစ်သည်။ နှစ်စဉ်တပေါင်းလတွင် ဘုရားပွဲတော် ကျင်းပလေသည်။

ဖြေ ဦး(မြန်မာ ၁၂၁၂-၁၂၉၂)။ ။ဦးဖြေသည် ပိဋ ကတ်တော်များပုံနှိပ်မှုတွင် ပုံနှိပ်တိုက်ဟူသမျှတို့၏လေးစား ခြင်းခံခဲ့ရသောပါဠိဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်ထဲ မှအဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့ကို ပထမဆုံးရရှိသူလည်းဖြစ်သည်။

ဦးဖြေသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၂ခုနှစ်ဝါဆိုလဆန်း၈ ရက် နေ့၌သရက်ခရိုင် သီးကုန်းရွာတွင် အဖဦးတလုပ်ဖြူ၊ အမိ ဒေါ်ဆွဲမိတို့မှဖွားမြင်ခဲ့သည်။ သားချင်း ၃ယောက်ရှိသည့် အနက် ဦးဖြေသည်အငယ်ဆုံးဖြစ်၍ အစ်မဒေါ်ရေး၊ အစ်ကို ဦးရွှေရန်တို့အောက်ဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက်သည်တွင်ဦး ဖြေသည် ရဟန်းဝတ်နှင့်မန္တလေးမြို့ ဆရာတော်ကြီးများထံ ၌ ပညာကို ဆည်းပူးပြီးနောက် လူဝတ်လဲကာ ရန်ကုန်မြို့ အစိုးရပိုက်စကူးကျောင်းကြီးတွင် မြန်မာ-ပါဠိသင်ဆရာ အဖြစ်လုပ်ကိုင်သည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီပုံ နှိပ်တိုက်တွင် စာပြင်ဆရာအဖြစ်ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ ၂၅ လမ်း၌ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် ဖွင့်လှစ်သောအခါ ဆရာဖြေသည် စာပြင်ဆရာကြီးအဖြစ် ပထမဆုံးဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုပုံနှိပ်တိုက်၌ပင်

www.foreverspace.com.mm

ဦးဖြေ

ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီး ၁၂၈၀ပြည့်နှစ်ခန့်အထိ ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီးနောက် အနားယူကာ ကိုယ်ပိုင်ပုံနှိပ်တိုက် ထောင်၍ ဝတ်ရွတ်စဉ်၊ ကမ္ဘာဝါစသောတရားဓမ္မဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများကို သုတ်သင်တည်းဖြတ်၍ ရိုက်နှိပ်ဖြန့် ချိခဲ့သည်။ ၁၂၇၆ခုနှစ်တွင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့တံဆိပ် ပေးအပ်ခြင်းခံရသည်။ သက္ကရာဇ် ၁၂၉၂ခု တန်ဆောင်မုန်း လဆန်း ၇ရက်နေ့အသက် ၈၁ နှစ်အရွယ်တွင်ကွယ်လွန် သောအခါ ဇနီးဒေါ်ပုနှင့် သမီး ဒေါ်ရင်တို့ ကျန်ခဲ့သည်။

ဆရာဖြေသည် ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်တွင် လုပ်ကိုင် ခဲ့သူဖြစ်သော်လည်း အခြားပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်များကပါ ဆရာတစ်ဆူအဖြစ် အလေးအမြတ်ပြုခြင်းခံရသည့် ပုဂ္ဂိုလ် ကြီးဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်ကထင်ရှားသောပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက် ကြီး ဖေတိုက်ရှိသည့်အနက် သုဓမ္မဝတီတိုက်က ပါဠိတော်နိ သျများကို၎င်း၊ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်က ပိဋကတ်သုံးပုံ အဋ္ဌကထာ ဋီကာနှင့် ဂန္ထနရကျမ်းများကို၎င်း၊ ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်က ပိဋကတ်သုံးပုံ ပါဠိတော်နှင့် ဂန္ထနရကျမ်းများ ကိုလည်းကောင်း၊ ကဝိမျက်မှန်စာပုံနှိပ်တိုက်က သဒ္ဒါ သင်္ဂြိုဟ်စသောစာသင်သားသုံးကျမ်းငယ်များနှင့် လယ်တီ ဆရာတော်၏ ဒီပနီများကိုလည်းကောင်း၊ စဉ်အိုးတန်း သာသနာ့ဇောတိကစာပုံနှိပ်တိုက်က ပရမတ္ထသရုပ်ဘောဒနီ ကျမ်း၊ ဓာတွတ္ထသင်္ဂြိုဟ်စသောဂန္ထနရကျမ်းများကို လည်းကောင်း၊ ဆရာဖြေ၏ဆရာ ဆရာခပိုင် လေးကျွန်း သီရိန်စာပုံနှိပ်တိုက်က မူလဋီကာနိသျများကိုလည်းကောင်း

ပုံနှိပ်ကြရန် ဆရာဖြေပင် စီမံခန့်ခွဲပေးခဲ့သဖြင့် တစ်တိုက် နှင့်တစ်တိုက် အပြိုင်အဆိုင်မဖြစ်ဘဲ ဝေငှလုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ ကြသည်။ ဆရာကြီးဦးဖြေသည် ပုံနှိပ်တိုက်များအပေါ်၌ ဤအထိ ဩဇာရှိသူဖြစ်သည်။

ဆရာဖြေသည် ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်၌ ကျွမ်းကျင်ရုံမက စာပြင်လောက ပြင်ဆင်နည်းဟူသမျှကို စတင် တီထွင်သွား သူဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ စာပြင်ရာ၌ ဆရာကြီးသည် ဇွဲ၊ လုံ့လနှင့်စေတနာ ထူးကဲစွာထား၍ ဆောင်ရွက်သည့်အ လျောက် ဆရာကြီး သုတ်သင်ပြင်ဆင်ခဲ့သမျှ စာအုပ်များ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အောက်ပါအတိုင်း အတိအလင်းဝင့်ကြွား မိန့်ဆိုနိုင်ခဲ့၏။ ဆရာကြီး၏ သီဟနာဒ ခြင်္သေ့ ဟောက်သံ ကား ‘ကျွန်ုပ်တို့သည် အားထုတ်သုတ်သင် ပြင်ဆင် အပ်သောကြောင့်၊ ကျွန်ုပ်တို့ ပုံနှိပ်တိုက်ထွက် စာအုပ်များ သည် အမှားလုံးဝမရှိဟု ဝန်မခံစေကာမူ၊ အခြားတစ် ပါးတိုက်၏ စာအုပ်တို့ထက် အမှားနည်းရမည်ဟု ပြောဆို ဝန်ခံနိုင်သည်’ ဟူ၍ဖြစ်သည်။

ဆရာကြီး သုတ်သင်တည်းဖြတ်သော ကျမ်းများအနက် ထင်ရှားသောကျမ်းများမှာ အက္ခရပိသောဓနီကျမ်း၊ ဝိ နည်းငယ်လေးစောင်ပါ၍၊ ပိဋကတ်သုံးပုံအကျဉ်းချုပ်၊ မြန် မာရာဇဝင်အကျဉ်းချုပ်၊ ကမ္ဘာဝါစာ၊ ဝတ်ရွတ်စဉ် စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

ဖွားဖက်ပင် ။ ။ ဖွားဖက်ပင်သည် ၎င်းပင်မျိုးတွင် တစ်မျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းပင်(ငှစပ်ပင်)ဟုလည်း ခေါ်သည်။ အမြင့်ပေ ၃၀ ခန့်သာရှိနိုင်သော အလတ်စား အပင်မျိုးဖြစ်၍ နှစ်စဉ်အရွက်ကြွေသည်။ ရုက္ခဗေဒ အမည် အားဖြင့် ကက်ဆီယာရင်နီဂျားရားဟုခေါ်၍ စေတယ်ပီနီ ယားစီအီးမျိုးရင်းတွင် ပါဝင်သည်။

ဖွားဖက်ပင်တွင် ကတ္တီပါရောင် ထူထပ်များပြားသော အရွက်များရှိသည်။ အရွက်များသည် ဘလက်မမှ ၂လက် မခန့်အထိရှည်သည်။ ဧပြီ၊ မေတွင် ရွက်သစ်များထွက်၍ ထိုရွက်သစ်များနှင့်တပါတည်း အပွင့်ပွင့်သည်။ အပွင့်တို့ သည်ပန်းနုရောင်ဖြစ်၍အဆုပ်လိုက်အခိုင်လိုက်ပင်လုံးကျွတ် ဝေဆာလှပစွာဖူးပွင့်ကြသည်။ အသီးသည်ငှကြီးအသီး ကဲ့သို့အသီးတောင့်လုံးရှည်များဖြစ်သော်လည်း ငှကြီး သီးလောက်မရှည်လျားဘဲ၊ ၁၅မှ၁၈လက်မမျှသာရှိ သည်။

ဖွားဖက်သားသည် ကိုယ်ရေးပြားရောဂါများ၊ တီစီဂလန် အကြိတ်အဖုရောဂါ၊ ဆစ်ဖလစ်ကာလသားရောဂါများအ တွက်ဆေးဖက်ဝင်သည်။ အသီး၊ အပွင့်၊ အရွက်တို့သည် ဓာတ်သက်သည်။ လည်ချောင်းရောဂါ၊ မျက်စိရောဂါနှင့် ဒူလာရောဂါများအတွက် ဆေးဖက်ဝင်သည်။ အစေ့ကို စားလျှင်အော့အန်တတ်သည်။

ဖွားဖက်ပင်များ အများအပြားပေါက်ရောက်တတ်သော ဒေသများမှာ ပြည်မြို့မှအထက်ကျသော ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်း ဒေသနှင့် ပေ၃၀၀၀အမြင့်အထိရှိသော ရှမ်းကုန်းမြင့်ဒေသ တို့ဖြစ်လေသည်။ ဥယျာဉ်ခြံကြီးများတွင်လည်း အလှအပ အတွက် စိုက်ပျိုးကြလေသည်။

ဖွဲ၊ ဖွဲကြမ်း၊ ဖွဲနု။ ။ ဖွဲ၊ ဖွဲကြမ်း၊ ဖွဲနုတို့သည် စပါးကိုဆန် အဖြစ်ရောက်အောင် ကြိတ်ရာ၌ (ဝါ) ဆန်ခွဲရာ၌ ရရှိသော ဘေးထွက်ပစ္စည်းများဖြစ်သည်။ ခေတ်သုံးမြန်မာဘာန်းစ ကားဖြင့် 'ဖွဲ' ဟုဆိုလျှင် အသုံးမကျသောအရာ၊ တန်ဖိုးမရှိ သောအရာကို ဆိုလိုသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဒီအကောင် 'ဖွဲ' ပါ ကွာ' ဟုဆိုလိုက်ခြင်းသည် ထိုသူသည် အသုံးမကျသောသူ တစ်ယောက်၊ လူညံ့လူဖျင်းတစ်ယောက်ဟူ၍ဆိုလိုပေသည်။ ဖွဲဆိုသည့်အရာမှာဆန်ကြိတ်ရာ၌ စပါးစေ့မှ ကျွတ်ထွက် သည့် စပါးခွဲများဖြစ်သည်။ ယင်းစပါးခွဲတို့သည် အဖိုးမ တန် အသုံးမကျသောအရာ၊ ညံ့ဖျင်းသောပစ္စည်းတို့ကို 'ဖွဲ' ဟူ၍ ပြောဆိုသုံးနှုန်းကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း စပါးကိုဆန်ခွဲရာ၌ ဘေးထွက်ပစ္စည်း အဖြစ် ဖွဲကိုရရှိသည်။ ဖွဲနုစားရုံရာ၊ ဖွဲကြမ်းနှင့် ဖွဲနုဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဖွဲကြမ်းသည် စပါးခွဲအကြမ်းများ ဖြစ် သည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ပူအိုက်သောဒေသများ၌ ရေခဲတုံး ကြီးများ အရည်မပျော်လွယ်စေရန်အတွက် ဖွဲကြမ်းများဖြင့် ဖုံးအုပ်ရသည်။ ထို့ပြင် ဆန်စက်များ၌ ဖွဲကြမ်းများကို မောင်းနိုင်စေရန်၊ စက်များလည်နိုင်စေရန် ဖွဲကြမ်းများကို လောင်စာအဖြစ်သုံး၍ မီးကြွမ်းပြီးသည့် ဖွဲကြမ်းများကိုဖွဲ ပြာဟုခေါ်သည်။ အိုးခွက်ပန်းကန်တိုက်ချွတ်ဆေးကြော ရန်အတွက် အိမ်ရှင်မများ၏ လက်သုံး ဖြစ်ပေသည်။

ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖွဲကြမ်း (စပါးခွဲ)၏ အသုံးဝင်ပုံ မှာအဖိုးတန်နေရာများ မဟုတ်သဖြင့်၊ ဖွဲကြမ်းကို တန်ဖိုးမရှိ သောပစ္စည်းအဖြစ် ထားရှိကြလေသည်။

ဖွဲနုသည် ဖွဲကြမ်းနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပို၍တန်ဖိုးရှိသော ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ယခုခေတ်တွင် ဖွဲနု၏ တန် ဖိုးကိုပို၍သိရှိလာကြသည်။ စပါးကိုဆန်ခွဲသည့်အခါ စပါးခွဲ (ဖွဲကြမ်း) ကျွတ်ပြီးနောက် ဆန်လုံးတွင်ကပ်နေသော အ မြွေလွှာများကို စင်အောင်ပြုရာ၌ ဖွဲနုကိုရရှိသည်။ ဆန်ကို ဖြူအောင် ကြိတ်လေ၊ ဖွဲနု ပို၍ထွက်လေ ဖြစ်သည်။

ဖွဲနုနှစ်မျိုးနှစ်စားရှိသည်။ ဆန်ဖြူဖွဲနုနှင့် ပြုတ်ဖွဲနုဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဆန်ဖြူရရန် နဂိုစပါးကိုကြိတ်လျှင် ဆန်ဖြူဖွဲနုရ ရှိသည်။ ပြုတ်ဆန်ရရန်ပြုတ်စပါးကို ကြိတ်လျှင် ပြုတ်ဖွဲနုရ ရှိသည်။ ဆန်ဖြူအောင် ကြိတ်လေ၊ ဖွဲနုပိုထွက်လေ ဖြစ်ရာ ဆန်၏ အဆင့်အတန်းကို လိုက်၍ ဖွဲနုအနည်းအများ ထွက်သည်။

အကြမ်းအားဖြင့် အဆင့်အတန်းနိမ့်သော ဆန်ကိုကြိတ်ပါ က၊ ဖွဲနု ငါးရာနှုန်းခန့် ထွက်၍၊ အဆင့်အတန်းမြင့်သော ဆန်ကို ကြိတ်လျှင် ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းအထိ ဖွဲနု ရနိုင်သည်။

ဆန်ဖြူ ဖွဲနုတွင်ပင် တန်းနိမ့်ဆန်ကြိတ်လျှင် ရိုးရိုးတန်း ဖွဲနုနှင့် တန်းမြင့်ဆန်ကြိတ်လျှင်အထူးတန်းဖွဲနုဟူ၍ နှစ် မျိုးနှစ်စား ရှိပြန်သည်။ အထူးတန်းဖွဲနုသည် ပို၍ဖြူပြီးလျှင် ပို၍ ညက်သည်။ ယင်းဖွဲနုမျိုးကို မာလာယုနှင့် စင်္ကာပူမှ အများဆုံး ဝယ်ယူသည်။ ရိုးရိုးတန်းဖွဲနုကို ဗြိတိန်နှင့် ဥရောပနိုင်ငံများက ဝယ်ယူသည်။

ဖွဲနုကို ဘီစကွတ်မုံ့များပြုလုပ်ရာ၌ ထည့်သွင်း သုံးစွဲတတ်ကြသည်။ အတိတ်ကာလက မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖွဲနုကို များသောအားဖြင့် ကျွဲစားစားအဖြစ်သာအသုံးပြု ခဲ့ကြသည်။ ယခုခေတ်တွင်မူ ဖွဲနု၏ တန်ဖိုးရှိပုံကိုပို၍ သိ လာကြလေပြီ။ ဖွဲနုမှဆီထုတ်ယူရရှိနိုင်၍၊ ဖွဲနုဆီ အကောင်း စားကို လူတို့စားသုံးနိုင်သည်။ ယင်းသို့ လူတို့စားသုံးနိုင် သောအဆင့်အတန်းရှိသည့်ဆီမျိုးရရှိလေအောင်၊ ထုတ်ယူရ ရှိသည့်ဖွဲနုဆီမှ ဖယောင်းကိုထုတ်ပစ်ခြင်း၊ အနည်များကို စစ်ထုတ်ခြင်း၊ အနံ့သတ်ခြင်းစသည်တို့ကို အဆင့်ဆင့်လုပ် ကိုင်သွားရသည်။ ဖွဲနုဆီအညံ့စားကို ဆပ်ပြာချက်ခြင်းစ သောစက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် အသုံးချလေသည်။

ဖွဲနုတွင်ပါဝင်သောဓာတ်များမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

- (၁) ရေငွေ ၉ ရာခိုင်နှုန်း
- (၂) ပရိုတင်းဓာတ် ၁၂ ရာခိုင်နှုန်း
- (၃) အဆီ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်း
- (၄) ကာဗိုဟိုက်ဒရိတ် ၄၆ ရာခိုင်နှုန်း
- (၅) အမျှင်ဖတ် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း
- (၆) ပြာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း

ဖွဲနုမှဆီထုတ်ယူသည့်အခါ (ဆီနောက်၊ ဆီကြည် စုစု ပေါင်း) ၁၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရရှိသည်။ ဖွဲနုလတ်ဆတ်ပါမှ ထုတ်ယူရရှိသောဖွဲနုဆီလည်း ပို၍ကောင်းသည်။ ဖွဲနုများကို သိုလှောင်ရာတွင် လေဝင်ပေါက်ရှိစေရမည်။ သို့မဟုတ်က ဖွဲနုတွင်ရေဓာတ်ပါရှိ၍ ပူလှောင်နေလျှင် မီးထတောက် တတ်ပြီးသော် မီးလောင်နိုင်လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ စားသုံးဆီမလုံလောက်၍၊ နိုင်ငံခြားမှဆီ များကိုတင်သွင်းခဲ့ရသည်။ ဖွဲနုဆီ လုံလုံလောက်လောက် ထွက်ရှိပါက၊ နှစ်စဉ်သိန်း ၅၀၀ ဖိုးမျှ နိုင်ငံခြားငွေအထွက် သက်သာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ သည် ဖွဲနုဆီစက်များအများအပြား ဆောက်လုပ်ရန် စီစဉ် လျက်ရှိသည်။ ၁၉၆၀ပြည့်နှစ်နှစ်ဆန်းအထိ ရန်ကုန်မြို့၏ အရံမြို့ဖြစ်သော သာကေတမြို့တွင် ဖွဲနုဆီစက် နှစ်လုံးတည် ထားပြီးဖြစ်သည်။

www.foreignspace.com.mm

ဖွတ် ။ ။ ဖွတ်သည် အစ်ဂွာနဒီး မျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ဖွတ်ပုတတ်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဖွတ်အမျိုးအစားလည်း အမျိုးမျိုးရှိသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၊ နေရာအနှံ့အပြား၌တွေ့ရတတ်ပေ။ များသောအားဖြင့် အပူပိုင်းဇုန်ဒေသများ၌သာတွေ့ရသည်။ မြောက်နှင့်တောင် အမေရိကတိုက် အပူပိုင်းဇုန်ဒေသ၏ သစ်တောများ၌ အများအပြားတွေ့ရသော ဖွတ်မျိုးကိုပါဏဗေဒအမည်အားဖြင့် အစ်ဂွာနာအစ်ဂွာနာဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဖွတ်မျိုးသည် အစိမ်းရောင်ရှိ၍ အကောင်ကြီးသည်။ အမြီးဖျားအထိ ၅ပေရှည်သည်။ အမြီးပိုင်းသည် ပို၍ ရှည်ပြီးလျှင် အနက်ကန့်လန့်စင်းများရှိသည်။

ဆိုခဲ့သောဖွတ်မျိုးတွင် ကျောရိုးတည့်တည့်၌ ခေါင်းမှ အမြီးဖျားအထိ ဆူးတောင်ရိုးများ ထောင်လျက်ရှိသည်။ မေးစေ့မှလည်ပင်းအထိအရေပြားသည် အိတ်သဖွယ်ဖတ်လတ်ကျနေသည်။ သွားများသည်လည်း အရင်း တုတ်၍ အဖျားချွန်ကာ၊ လွှဲသွားနှင့်တူသည်။ ချွန်ထက်သောလက်သည်းများလည်းရှိသည်။ ယင်းသို့သော သွင်ပြင်ပုံပန်းရှိသဖြင့် ထိုဖွတ်မျိုးသည် အသည်းဖိုစရာ၊ ကြောက်စရာဖြစ်သော်လည်း၊ ယင်းတို့သည်အလွန်ကြောက်တတ်၍ အသိအလိမ်မာ နည်းပါးသည်။ ထို့ကြောင့် မကြာခဏ လူတို့ဖမ်းမိခြင်းကိုခံရသည်။ ယင်းတို့အား ရန်မူသည့်အခါ သွားဖြင့်ကိုက်၍ ခုခံကာကွယ်တတ်သည်။

အစ်ဂွာနာအစ်ဂွာနာဖွတ်မျိုးသည် အပင်ငယ်များကို စားသောက်သည်။ ဥအုလေ့ရှိသည်။ မြေထဲတွင် တွင်းတူး၍နေလေ့ရှိသည်။ ထို့ပြင် ရေပေါ်သို့ကိုင်းနေသော သစ်ကိုင်းများပေါ်တွင်လည်းနေလေ့ရှိ၍၊ ဘေးအန္တရာယ် ရှိလာသည့်အခါ၊ ရေထဲသို့ ခုန်ဆင်းကူးပြေးလေ့ရှိသည်။ ထိုဖွတ်မျိုးသည် ရေကူးအလွန် ကျင်လည်ကြသည်။

ဆိုခဲ့သောဖွတ်မျိုးအပြင်၊ အမေရိကတိုက် အနောက်တောင်ပိုင်းနှင့်မက္ကဆီကိုမြောက်ပိုင်း သဲကန္တာရများ၌ တွေ့ရတတ်သော ဖွတ်မျိုးလည်းရှိသေးသည်။ ယင်းဖွတ်မျိုးသည် တစ်ပေခန့်ရှည်၍ တုတ်ခိုင်သောကိုယ်ခန္ဓာ၊ သေးငယ်သော ဦးခေါင်းနှင့် ရှည်သွယ်သောအမြီးရှိသည်။ ဟစ္စပါညိုလာကျွန်း(အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစု)၌ ကြွဖွတ်ဟု ခေါ်သောဖွတ်တစ်မျိုးကိုတွေ့ရသည်။ ကြွဖွတ်ဟု ခေါ်တွင်ခြင်းမှာနာတံပေါ်၌ တုံးတံတိချိုနှင့် တူသော အဖုသုံးဖုရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ယင်းဖွတ်မျိုးသည် ရှေ့လက်ကိုထောက်၍၊ နောက်ခြေပေါ်၌ ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်လေ့ရှိသည်။ ယခုအခါကြွဖွတ်မျိုးသည် အလွန်ရှားပါးနေလေပြီ။

ဂါလာပါဂျီကျွန်း(ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတွင်း၌ရှိ၍အက်ကွာဘောပြည်နယ်မှ အနောက်ဘက်မိုင်၆၀၀ကွာတွင်ရှိသည်။) တွင်ရေဖွတ်တစ်မျိုးကိုတွေ့ရသည်။ ဖွတ်ပုတတ်မျိုးတို့သည်

ပူသော တိုင်းပြည်များတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသော ဖွတ်

ကုန်းနေသတ္တဝါများသာလျှင် ဖြစ်ကြရာ ယင်းရေဖွတ်သည် တစ်မျိုးတည်းသော ရေနေ ဖွတ်ပုတတ်မျိုး ဖြစ်တော့သည်။ ယင်းဖွတ်သည် ပင်လယ်ဒိုက်ပင်များကိုစားသောက်သည်။ ထိုဒေသတွင်ပင် မြေကျင်းတူး၍နေလေ့ရှိသော ဖွတ်တစ်မျိုးကို တွေ့ရပေသေးသည်။ ထိုဖွတ်မျိုးသည် အမြီးတို၍ လိမ်မော်နှင့် အနီရောင်ရှိသည်။ ဗယ်ရီသီးများနှင့် ရှားစောင်းပင်များကို စားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဖွတ်လေးမျိုး လေးစားကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့မှာ ဖွတ်ကျား၊ ဖွတ်ကြည်၊ ခတ်ချိုဖွတ်နှင့်ရုံးဖတ်ဟု ခေါ်ကြသည်။ (က) ဖွတ်ကျားသည် လည်ပင်းမှအမြီးအဆုံးအထိ လက်ညှိုးလုံးခန့် အဝါနှင့်အနက် ကန့်လန့်စင်းများရှိသည်။ ယင်းကို ဖွတ်မိကျောင်းဟုလည်းခေါ်သည်။ တောင်ပေါ်ဒေသများ၌ တွေ့ရတတ်သည်။ (ခ)ဖွတ်ကြည်ကိုလည်း တောင်ပေါ်ဒေသများ၌သာ အများဆုံး တွေ့ရတတ်သည်။ ဖွတ်ကြည်၏ကိုယ်တွင် မန်ကျည်းစေ့ခန့် အဝါကွက်အပိုင်းများအလယ်၌ ငရုတ်ကောင်းစေ့ခန့်အမည်းစက်ကလေးများ ပါရှိသည်။ (ဂ)ခတ်ချိုဖွတ်၏အရောင်အဆင်းမှာ ပြာနုနုနုနု၊ ဝွဲခြောက်ခြောက် ဖြစ်သည်။ မြေပြန့်နှင့် တောင်ပေါ်ဒေသများ၌တွေ့ရှိရသည်။ (င)ရုံးဖတ်သည် ရုံးသစ်၏ အ

ခေါက်ကဲ့သို့ဝါကြန့်ကြန့် အပြောက်အစက်များ ကိုယ်ပေါ်
ဖွင့်ရှိသည်။ ယင်းဖွတ်မျိုးကိုလည်း မြေပြန့်နှင့် တောင်ပေါ်
ဒေသများ၌ တွေ့ရှိရလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှဖွတ်များသည် အထက်တွင်ဆိုခဲ့သော အ
မေရိကတိုက် ဖွတ်များကဲ့သို့ ဆူးတောင်ရိုးများ၊ လည်ပင်း
အောက်အရေပြားအိတ်များမပါရှိပေ။ ရှည်သွယ်သောအ
မြီးများကားရှိသည်။ ယင်းတို့သည်လည်း ဥများ အုလေ့ရှိ
သည်။ ခတ်ချိုဖွတ်နှင့်ရိုးဖွတ်တို့သည် ၂ ၇ လုံးမှ အလုံး ၂၀
အထိ အုတတ်သည်။ နဂါးတောင်ပို့ဟု ခေါ်သော အချွန်
အတက်ရှိသည့်ခြံတောင်ပို့၌ အုလေ့ရှိကြသည်။ ဖွတ်ကြည်
နှင့်ဖွတ်ကျားတို့သည် ၂ ၁၅လုံးမှ ၃၀ အထိအုတတ်သည်။
အချွန်အတက်မရှိသောတောင်ပို့ကတုံးခေါ်သည့် ခြံတောင်
ပို့များ၌ အုလေ့ရှိကြသည်။

ဖွတ်မများသည် ဥအုလျှင် ခြံတောင်ပို့များအတွင်း၌သာ
အုလေ့ အုထရှိခြင်းမှာ ခြံတောင်ပို့များသည် ရိုးရိုး မြေ
ကြီးထက်တူးဖော်ရလွယ်သဖြင့် မပင်မပန်းခြင်း၊ ဥများအုပြီး
နောက် ခြံကောင်များကယင်းဖွတ်မဝင်ရောက်လာသော
တွင်းဝကို ပိတ်ဆို့ပေးသဖြင့် ဖွတ်မအတွက် သက်သာခြင်း၊
ဥများပေါက်ရန် ခြံတောင်ပို့အတွင်း၌ အပူငွေ့ လုံလောက်
စွာရရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ဖွတ်မများသည် ဥများကိုအုလိုသော်နီးစပ်ရာ ခြံတောင်
ပို့သို့သွား၍မြေလက်ပါးစပ်တို့ဖြင့် တောင်ပို့ကို ဖောက်ထွင်း
လျက် အတွင်းမှအုများကို ယက်ထုတ်သည်။ ထိုနောက်
ဥများကိုအုချပြီးလျှင် တောင်ပို့တွင်းမှပြန်ထွက်၍ တွင်းဝကို
မြေကြီး သစ်ကိုင်းအတိုအစများဖြင့် ဖုံးခဲ့သည်။ ယင်းသို့
ပြုပြီးလျှင် ဖွတ်မသည်အုနေစဉ် ခြံကောင်များကိုခဲသည့်
ဒဏ်များကို နီးရာရေအိုင်အတွင်းဆင်း၍၊ ရေစိမ်ကာ၊
သက်သာရာရအောင် ပြုရသည်။ ရေအိုင်မရှိပါက မိုးရေ၊
နှင်း စသည်တို့ဖြင့် စိုစွတ်နေသော နီးရာမြက်ခင်းပေါ်တွင်
လူးလိမ့်ကာ တွယ်ကပ်နေသောခြံကောင်များ ကိုယ်မှ
ကွာကျအောင် ပြုရလေသည်။

ဖွတ်ဥသည် သံပုရာသီးလုံးမျှကြီး၍ လိပ်ဥကဲ့သို့မပိုင်းဘဲ
အလျားရှည်သည်။ အလျား၁လက်မမှာ ၁/၄လက်မခန့်အ
ထိရှိ၍ အဝန်း၁ ၁/၂လက်မခန့်အထိ ပမာဏရှိတတ်သည်။
အုပြီးသောဥများကို ဥရှင်ဖွတ်မက ပြန်၍မကြည့်တော့ပေ။
သို့သော် ဥများပေါက်မီ ဥရှင်ဖွတ်မသေဆုံးခဲ့လျှင်
ဥများပေါက်တော့ဘဲ ပျက်စီးသွားသည်ဟု ဆိုကြသည်။

ဖွတ်ဥသည် အဆိမ့်ဆုံးသောအရသာများတွင် အပါအ
ဝင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးလူကြီးသူမများက ဖွတ်ဥ၊
လိပ်သဲ၊ ကျွဲနို့ခဲဟုစာချိုးထားခဲ့ကြသည်။ ဖွတ်ဥကိုရရှိရန်
ဖွတ်ဥကျင်းကို ရှာဖွေရသည့်အလုပ်သည်လည်း လွယ်ကူလှ
သည်မဟုတ်ပေ။ ခြံတောင်ပို့များတွင် ဖွတ်မဥအုရန်ဝင်

ရောက်သောအပေါက်ကို ပြန်ဖို့ရာ၌ ပြည့်မနေဘဲ ခွက်နေ
သဖြင့်၊ မိုးရွာသောအခါရေတင်နေတတ်သောကြောင့် ‘ရေ
ကန်’လက္ခဏာတစ်မျိုး၊ တွင်းဝကိုအနီးအနားမှအမှိုက်
သရိုက်များဖြင့်ပြန်ဖို့ရာ၌ ထင်းပုံသဏ္ဍာန်စုပုံနေတတ်သ
ဖြင့် ‘ထင်းပုံလက္ခဏာ’တစ်နည်း၊ ယင်းသို့ အမှိုက်သရိုက်
များဖို့ရာ၌တွင်းနခမ်း၌ ကြက်ယက်ထားသကဲ့သို့ ဖွတ်မ၏
လက်သည်းရာများရှိတတ်သော ‘ကြက်ယက်ကြီးကြက်
ယက်ကလေး’လက္ခဏာတစ်ဖုံစသည်ဖြင့် လက္ခဏာများကို
မှတ်သားလေ့လာ၍၊ ဖွတ်ဥကျင်းကိုရှာဖွေရသည်။ ဖွတ်ဥ
ကျင်းအစစ်အမှန်ကိုတွေ့သည့်အခါ၊ ခြံတောင်ပို့တွင်းမှခြံ
အိမ်များ မြေစာများကို ဖွတ်ဥတွေ့သည့်တိုင် အသာအယာ
ထုတ်ယူပစ်ရသည်။ ကျင်းအတွင်း နှိုက်သူအတွက်လည်း
သက်သာသာသာမရှိလှပေ။ ခြံကောင်တို့သည် နှိုက်သူ၏
လက်ကို သွေးထွက်အောင် ပိုင်း၍ ကိုက်တတ်သည်။

ဖွတ်ဥများကိုတွေ့လျှင် ချက်ခြင်းထုတ်ယူ၍မရပေ။ ဥ
များသည်မာဆတ်နေရာ အဝတ်စဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သစ်ရွက်ပါ
သော သစ်ကိုင်းဖြင့်ဖြစ်စေ လေသလပ်အောင် ယပ်ခတ်ပေး
မှ ဥခွံများပျော့ပျောင်းလာသည်။ သို့မှသာမကွဲလွယ်ဘဲ
အကိုင်အတွယ်ခံသဖြင့် ထုတ်ယူရာ၌ လွယ်ကူလေသည်။

ဖွတ်ပုတတ်မျိုး ။ ။ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဖွတ်ပုတတ်မျိုးပေါင်း
၂၅၀၀ ရှိသည်ဟုဆိုလျှင် အံ့ဩသွားကြပေလိမ့်မည်။ ပုံ
သဏ္ဍာန်အရွယ်အစား အသွေးအရောင်နှင့်အပြုအမူတို့
တွင်အမျိုးမျိုးကွာခြားစေဦး၊ ဖွတ်ပုတတ်မျိုးတို့သည် ဤမျှ
လောက် အမျိုးအစားများပြားစွာ ရှိလိမ့်မည်ကို ယုံကြည်ရန်
ခဲယဉ်းပေလိမ့်မည်။ သို့သော် အမျိုးအစား များပြားလှ
သည်ကား အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။ အချို့ ဖွတ်ပုတတ်တို့သည်
တောက်ပသော အစိမ်း၊ အပြာ၊ အနီရောင်များရှိ၍၊ အချို့
ကား မှိုင်းသောအစိမ်း၊ အပြာ၊ အနီရောင်များရှိကြသည်။
အချို့သည်တောင့်တင်းသော ခြေထောက်၊ ခြေချောင်း၊
ခြေသည်းများရှိပြီးလျှင် အချို့ကားရှေ့ခြေသာရှိ၍ နောက်
ခြေမရှိ၊ နောက်ခြေရှိ၍ ရှေ့ခြေမရှိကြချေ။ အချို့ကား
ခြေပုံလုံးဝမပါချေ။ အချို့ကားခုန်ပျံနိုင်ကြ၍၊ အချို့ကား
တရွေရွေသာ သွားနိုင်ကြလေသည်။

ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် စကာလတာမျိုးစဉ်မှ ဆောရီယား
မျိုးစဉ်ခွဲတွင်ပါဝင်၍ မြွေနှင့်အမျိုးနီးစပ်သည်။ အချို့ဖွတ်
ပုတတ်တို့သည်မြွေနှင့်တူသည်။ အချို့ကားခြေထောက်
ပါသောမြွေနှင့်တူသည်။ ဖွတ်ပုတတ်အကောင်ကြီး မျိုးကား
မိကျောင်းနှင့် တူသည်။ ဖွတ်ပုတတ်မျိုးနှင့်ဆလမန္ဒာကောင်
မျိုးတို့ မှားယွင်းရလောက်အောင်ပင် အသွင်အပြင် တူလှ
သည်။ (ဆလမန္ဒာကောင်-ရှူ။) သို့သော် မျိုးရင်းချင်း
မတူချေ။ ဖွတ်ပုတတ်တို့ကား တွားသွားကောင်များ ဖြစ်၍

ဖွတ်ပုတတ်မျိုး

ဩစတြေးလီးယားနိုင်ငံတွင် တွေ့ရလေ့ရှိသော ဆလမန္ဒာကောင်နှင့် ဆင်တူသည့် ဖွတ်ပုတတ်မျိုး

အရေပြားခြောက်ပြီးလျှင် အကြေးခွံများရှိသည်။ ဆလမန္ဒာကောင်တို့ကား ကုန်းရေနေ သတ္တဝါမျိုးဖြစ်၍၊ ဖားမျိုးနှင့်နီးစပ်သည်။ စိုစွတ်သောအရေပြားရှိ၍၊ အကြေးခွံများမရှိချေ။ ဖွတ်ပုတတ်တို့ကနေရောင်ကြိုက်၍ ဆလမန္ဒာကောင်တို့က နေရောင်မကြိုက်ပေ။ နှစ်မျိုးစလုံးပင် သွေးအေးသတ္တဝါများ ဖြစ်၍၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထက် သူတို့ကိုယ်ကို ပိုနွေးအောင်၊ သို့မဟုတ် ပိုအေးအောင် မပြုနိုင်ကြချေ။

ဖွတ်ပုတတ်တို့အားကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌တွေ့ရှိနိုင်သော်လည်း၊ အပူပိုင်းဒေသများ၌ ပိုမိုအများအပြားတွေ့ရသည်။ အချို့ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် အင်းဆက်ပိုးများကိုဖမ်းယူစားသောက်သည်။ အချို့ဖွတ်ပုတတ်ကြီးမျိုးတို့ကား မြွေ၊ ဖား၊ လိပ်၊ မိကျောင်း၊ ဖွတ်ပုတတ်ငယ် စသည်ဖြင့် ယင်းတို့နိုင်နင်းသော တိရစ္ဆာန်များကို ဖမ်းယူစားသောက်ကြသည်။

ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် မြေပေါ်၌လည်းကောင်း၊ မြေတွင်း၌လည်းကောင်း၊ သစ်ပင်၌လည်းကောင်းနေထိုင်ကြသည်။ ပုတ်သင်သည် သစ်ပင်တက်ကောင်းသော ဖွတ်ပုတတ်မျိုးဖြစ်သည်။ (ပုတ်သင်-ရှူ။) အိမ်မြှောင်သည် နေအိမ်အဆောက်အအုံများ၌ တွယ်ကပ်နေတတ်သော ဖွတ်ပုတတ်မျိုးဖြစ်သည်။ အာရှတိုက်နှင့် အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစုရှိ

ဖွတ်ပုတတ်တစ်မျိုးသည် နံဘေးရှိအရေပြားကို အတောင်ကဲ့သို့ဖြန့်ထုတ်၍၊ သစ်ပင်တစ်ပင်မှ တစ်ပင်သို့ခုန်ကူးနိုင်သည်။ မြေတွင်းထဲ၌နေလေ့ရှိသော ဖွတ်ပုတတ်မျိုးတို့တွင် မြေခွဲဖွတ်ပုတတ်မျိုးလည်းပါဝင်သည်။ ယင်းသည် အလွန်တောက်ပြောင်သော အရေခွံရှိ၍ မြွေနှင့်အလွန်တူသည်။ မြွေဟု မဆိုနိုင်ခြင်းမှာ ယင်း၏ မျက်စိမျက်ခွံရှိသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

သဲကန္တာရအတွင်း၌နေထိုင်သော ဖွတ်ပုတတ်မျိုးလည်း ရှိသေးရာ၊ ယင်းအမျိုးအစားတွင် ဟီလာဖွတ်ပုတတ်နှင့် ဖားပြုတ်ချိုပေါက်တို့လည်းပါဝင်သည်။ သို့သော် အပူဒဏ်ကိုများစွာမခံနိုင်ဘဲ နေအချိန်တွင် နေရောင်မှ ပုန်းကွယ်နေပြီးလျှင်ည၌သာထွက်သည်။ ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် အအေးဒဏ်ကိုလည်းမခံနိုင်ကြသဖြင့် အေးသောဒေသမှ ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် ဆောင်းအခါတွင် ဆောင်းခိုလေ့ရှိကြသည်။

ဖွတ်ပုတတ်တို့၏ ပုံပန်းသဏ္ဍာန်မှာ အသည်းဖိုစရာကြောက်စရာဖြစ်သော်လည်း၊ စင်စစ်ယင်းတို့သည် အလွန်အသဲငယ်၍ ကြောက်တတ်သော သတ္တဝါများ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အားအနှောင့်အယှက်မပြုလျှင်၊ ရန်မမူတတ်ကြချေ။ အချို့ ဖွတ်ပုတတ်တို့အား သွား၍ရန်မူလျှင်သဲသဲမဲမဲ

ဖွတ်ပုတတ်မျိုး

ပြန်၍ကိုက်ဖဲ့ တိုက်ခိုက်တတ်ကြသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်သည် မှာလည်း ယင်းတို့၏ကိုယ်ကို ကာကွယ်ကြခြင်းသာဖြစ် သည်။ ဖွတ်ပုတတ်မျိုးပေါင်း ၂၀၀၀ကျော်ရှိသော်လည်း၊

အဆိပ်ရှိသောဖွတ်ပုတတ်မျိုးတို့မှာ နှစ်မျိုးခန့်သာရှိသည်။

ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် ယင်းတို့ကိုယ်ကို အနည်းနည်း အဖုံဖုံ ကာကွယ်တတ်ကြသည်။ မြွေနှင့်တူသောခြေခွဲ ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် ယင်းတို့အားဖမ်းမိလျှင် ရန်သူ လက်ထဲမှ အမြီးကိုထားခဲ့ကာ၊ လျှောဆင်း ပြေးတတ် သည်။ ဖွတ်ပုတတ် မျိုးတို့သည် အမြီး ပြတ်သွားသော် လည်း နောက်ထပ် အမြီးသစ်ပေါက်မြဲဖြစ်၍ ယင်းတို့အဖို့ အမြီးဖြတ်ခံရသည်မှာ မထောင်းတာလှချေ။

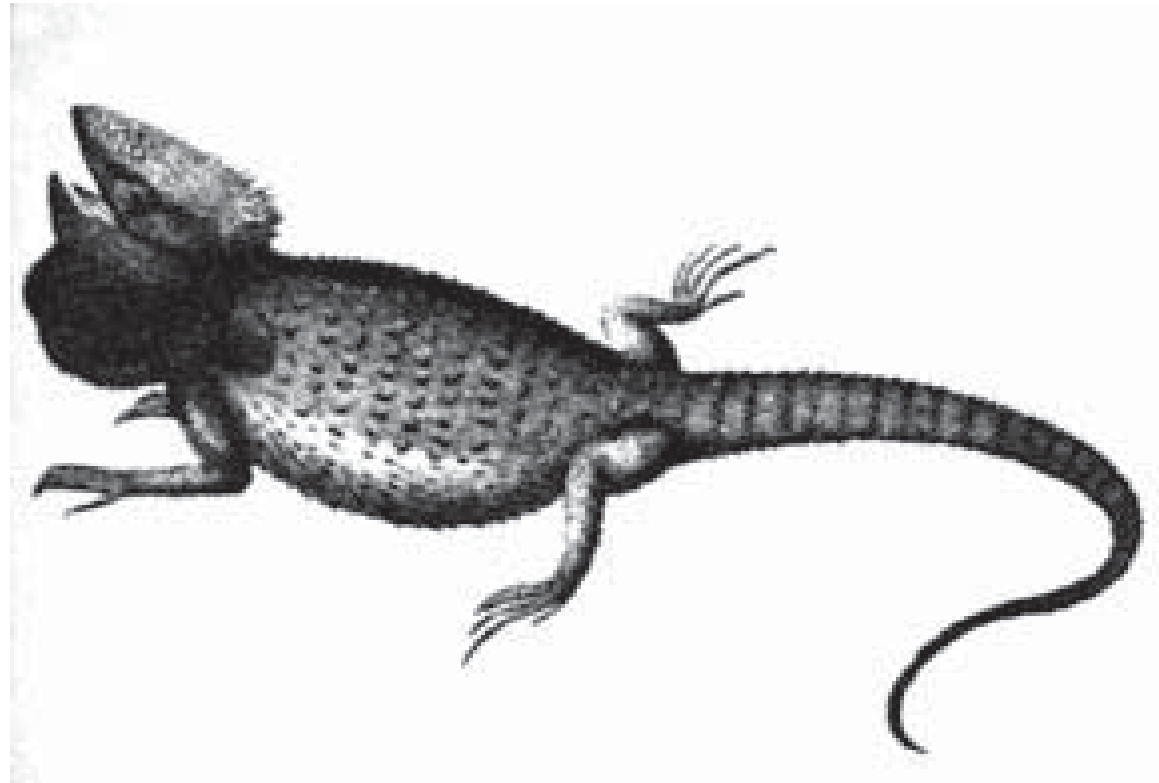
အချို့ဖွတ်ပုတတ်တို့သည် ကျာပွတ်နှင့်တူသော ယင်းတို့ ၏အမြီးကိုလှုပ်ရမ်း၍၊ မြွေတွန်သံကဲ့သို့သော အသံမျိုးပြု ကာ ရန်သူအား ကာကွယ်တတ်ကြသည်။ ဩစတြေးလီး ယားမှ လည်ပင်းကြာယပ် ဖွတ်ပုတတ်မျိုးသည် ယင်းသို့ပြု တတ်သည်။ ယင်းသည်ဖွတ်ပုတတ်မျိုးသည်နောက်ခြေပေါ် တွင်ပတတ်ရပ်ကာ၊ လည်ပင်းကြာယပ်ကို ဖွင့်ကားထုတ်၍ ပါးစပ်ဟပြီးလျှင်မြွေတွန်သံကဲ့သို့သောအသံပြုသည်။ ယင်း သို့ပြုသည့်အခါ ထိုဖွတ်ပုတတ်တို့သည် မူလအရွယ်ထက်

များ စွာကြီးမားလာပြီးလျှင် ကြောက်မက်ဖွယ် ပုံပန်းကို ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ရန်သူကိုခြောက်လှန့်လေသည်။

ဖားပြုပ်ချိုပေါက်သည် အရေလဲပြီးစအခါတွင် ရန်သူနှင့် တွေ့လျှင်မျက်လုံးတွင်းမှ သွေးတို့ကို ၃ ပေခန့် အကွာသို့ ရောက်အောင်ပန်းထုတ်တတ်သည်။ ဖားပြုပ်ချိုပေါက်ဟု ဆိုသည့်အတိုင်း ချိုပေါက်နေသော ဖားနှင့်တူသော်လည်း ခြောက်သွေ့သောနေရာ၌နေသော ကုန်းသတ္တဝါဖြစ်၍အ ကြေးခွံရှိသဖြင့် ဖားမျိုးတွင်မပါဝင်ချေ။ ပုတ်သင်တို့သည် ရန်သူတွေ့လျှင်၊ အရောင်ပြောင်း၍၊ မိမိတို့ကိုယ်ကို ကာ ကွယ်သည်ဟုဆိုကြသော်လည်း၊ အခါတိုင်းမမှန်ချေ။ စိတ် လှုပ်ရှားခြင်း၊ အလင်းရောင်၊ သို့မဟုတ် အပူရှိန်ပြောင်းခြင်း တို့ကြောင့်လည်း အရောင်ပြောင်းတတ်လေသည်။

ဖွတ်ပုတတ်မျိုးများစွာတို့သည် မြွေတွန်သံမျိုးသာအသံ ပြုနိုင်သော်လည်း တောက်တဲ့မှာမူ ထူးခြားသော အသံကို ပြုနိုင်သည်။ ယင်း၏အသံကို အစွဲပြု၍လည်း တောက်တဲ့ ဟုခေါ်ကြသည်။ (တောက်တဲ့-ရှူ)

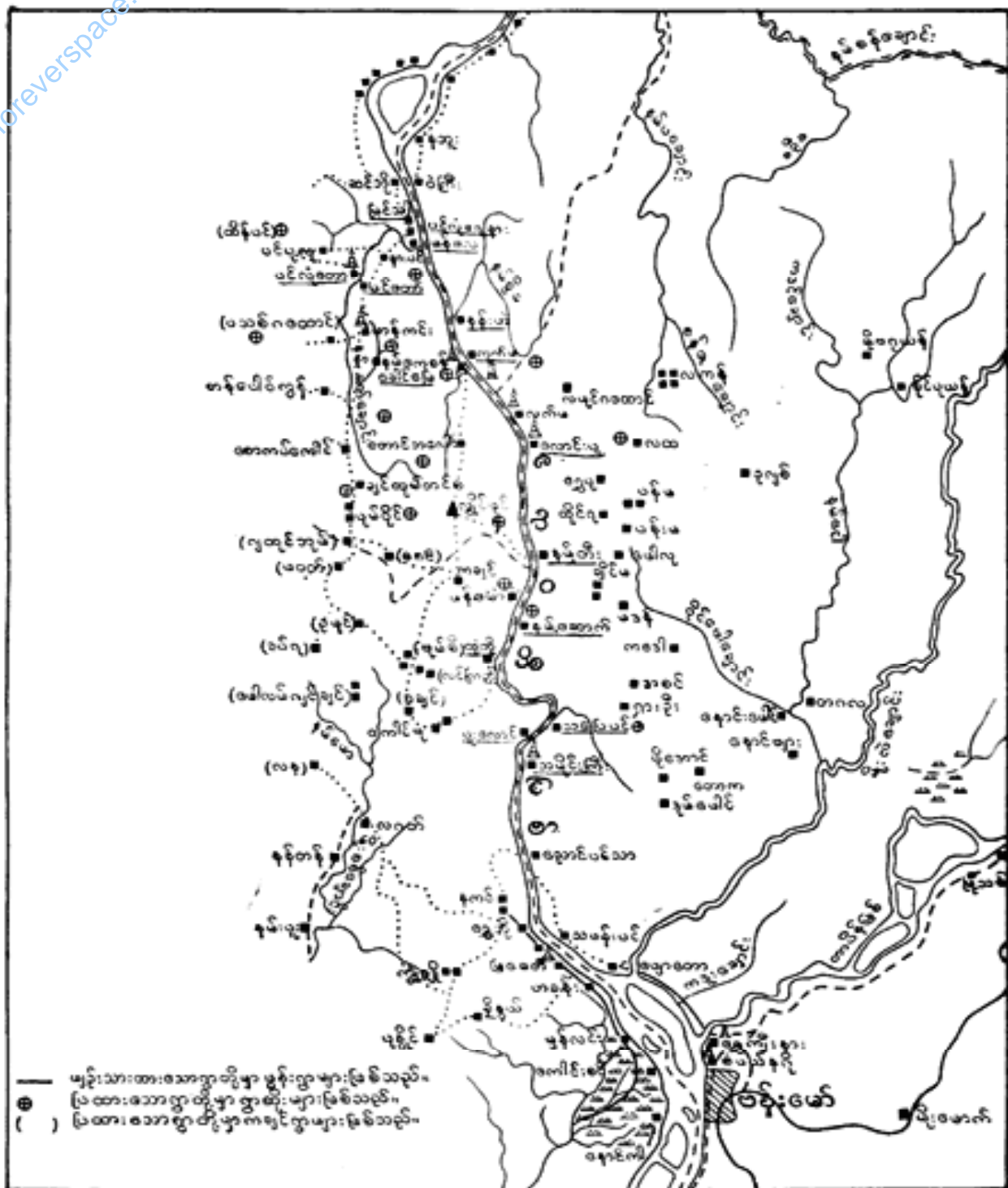
ဖွတ်ပုတတ်မျိုးတို့သည် ဥအု၍ သားငယ်များ ပေါက်ဖွား ကြသည်။ ဥများ ၂၀ ခန့်အထိ အု နိုင်ကြသည်။ သို့သော် ဥမအုဘဲ အကောင်လိုက်ပေါက်သော ဖွတ်ပုတတ်မျိုးလည်း

အမြီးကိုလှုပ်ရမ်း၍ မြွေတွန်သံမျိုးပြုကာ ရန်သူအား ကာကွယ်တတ်သည့် လည်ပင်းကြာယပ် ဖွတ်ပုတတ်မျိုး

ပွန်းဘမျို

www.foreverspace.com.mm

ပွန်းဘမျိုသားတို့ ငနထိုင်ရာစေသပြေမြေပုံ

ဖွန်းလူမျိုး

ရှိသေးသည်။ ဖွတ်ပုတတ်မျိုးအချို့ကို လူတို့က အလှမွေး ဖန်လည်းကောင်း၊ အသားစားရန်လည်းကောင်း၊ ဥစားရန် လည်းကောင်း၊ ယင်းတို့၏သားရေပြားကို ဖိနပ်နှင့်လက် ကိုင်အိတ်ချုပ်လုပ်ရန်လည်းကောင်း ဖမ်းဆီးကြလေသည်။

ဖွန်းလူမျိုး ။ ။ဖွန်းလူမျိုးတို့သည် တိဗက်မြန်မာအနွယ် ဝင်များ ဖြစ်၍ မရူ၊ လရူ၊ အဇီ၊ မိုင်းသာ လူမျိုးတို့ကဲ့သို့ပင် သားချင်း မြန်မာစကားပြောလူမျိုး ၅ မျိုးအနက် တစ်မျိုး အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် ရှမ်းလူမျိုးများနှင့်ပို၍ ဆင်သည်ဟု အချို့ကဆို၍၊ အချို့ကမူ မြန်မာတို့နှင့် ပို၍ ဆင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ မိုးကောင်းမင်းများ လက်ထက် လက်အောက်ခံလူမျိုး ၈ မျိုးအနက် တစ်မျိုးအပါအဝင်ဖြစ် ၍ ဖွန်းကြီးမျိုးနှင့် ဖွန်းငယ်မျိုးဟူ၍ ရှိကြောင်းဖြင့်လည်း ဆိုကြသည်။ ယင်းအဆိုများကိုထောက်၍ ဖွန်းလူမျိုးတို့သည် ယော၊ ဓနုနှင့်ကနူးလူမျိုးများကဲ့သို့ နေထိုင်ရာပတ်ဝန်းကျင် ဒေသလူမျိုးများ၏ပုံပန်းသဏ္ဍာန် ဓလေ့ထုံးစံ အရိပ်အငွေ့

များဝင်နေသည်မှာ ထင်ရှားသည်။ ယခုအခါမူ ရှမ်းတို့နှင့် နီးစပ်သဖြင့် ရှမ်း လူမျိုးတို့ကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြလေပြီ။

ဖွန်းလူမျိုးတို့ကို ဗန်းမော်မြို့အထက် ရွှေဘို၊ မြစေတီ ရွာများနှင့်ဆင်ဘိုမိအကြား ဧရာဝတီပထမမြစ်ကျဉ်းတစ် လျှောက်တွင် တွေ့ရသည်။ မြစ်ကြီးနားနှင့် ဗန်းမော်ခရိုင် နယ်နိမိတ်သည် ဖွန်းတို့၏ဒေသကို အလယ်မှဖြတ်သွားရာ မြစ်ကြီးနားခရိုင်ဘက်ရှိ ဖွန်းလူမျိုးနှင့် ဗန်းမော်ခရိုင်ဘက်ရှိ ဖွန်းလူမျိုးတို့ အနည်းငယ်ကွဲပြားကြသည်။ ပူးလောင်၊ နမ့်တီ၊ ထုံးဘို၊ သမိုင်းကြီး အစရှိသည့်ဗန်းမော် ခရိုင် အတွင်းရွာများတွင် နေထိုင်ကြသူများကို ရှေးက ဖွန်းဇျေ၊ သို့မဟုတ် မွန်တီဖွန်းလူမျိုးဟုခေါ်သည်။ ယခု မယ်ကျော့ ဖွန်းဟုခေါ်သည်။ မြင်သာ၊ ပင်လုံရေနား၊ မန်လေ၊ ပင်လုံ တော၊ ပင်တော်၊ နမ့်ဟဲအစရှိသည့် မြစ်ကြီးနားခရိုင်အ တွင်း ရွာများတွင် နေထိုင်ကြသောသူများကို ဖွန်းဆမန်း၊ သို့မဟုတ် မွန်ဝန်ဖွန်းလူမျိုးဟု ခေါ်သည်။ မွန်တီဖွန်းတို့၏ စကားပြောသံသည် မွန်ဝန်ဖွန်းတို့၏ အသံထက် ပို၍စူးရှပုံ ပေါ်သည်။ ဖွန်းရွာများသည် အိမ်ခြေ ၃၀ ခန့်သာရှိသော ရွာများ ဖြစ်လေသည်။

ဖွန်းလူမျိုးတို့သည် တရုတ်နိုင်ငံ မင်တီနှင့်မင်ဝန်ဒေသမှ မိုးကောင်းမြို့အနီး နမ့်တီချောင်းဝန်းကျင်သို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်လာသော လူမျိုးမှဆင်းသက်လာသည်ဟု အဆိုရှိ သည်။ ယင်းတို့အနက် လူခပ် များများသည် အထက်ချင်း တွင်းရှိ မောင်တီးအရပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွား၍၊ ကျန်လူနည်း စုက ဧရာဝတီ ပထမမြစ်ကျဉ်းဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင် ကြသည်။ မြစ်ကျဉ်းဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သောသူတို့ ၏ အဆက်အနွယ်များကို ဖွန်းခေါ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

ဖွန်းလူမျိုးတို့သည် မျက်နှာသွယ်၍ရှည်သည်။ ဖွန်း စကားကို လူကြီးများသာ ပြောတတ်၍ လူငယ်များသည် မြန်မာစကားကိုသာ ပြောဆိုကြသည်။ ဖွန်းစကားကို လူ ကြီးများ ပြောဆိုသည့်အခါ လူငယ်များကစကား ငှက်ပြောသည်ဟုပင် ထင်ကြသည်အထိ ဖွန်းစကားသည် တိမ်ကောလျက် ရှိနေလေပြီ။

ဖွန်းလူမျိုးတို့သည် တောင်ယာသစ်ခုတ်အလုပ်ဖြင့် အသက်မွေးကြသည်။ ဖွန်းတို့သည် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒကို လက် ခံကိုးကွယ် ကြသော်လည်း၊ နတ်ကိုလည်း ပူဇော်ကြသူများ ဖြစ်သည်။ နာမကျန်းဖြစ်သည့်အခါဖြစ်စေ၊ အခြားဆင်း ရဲဒုက္ခနှင့်တွေ့ကြုံရသည့်အခါဖြစ်စေ ကွယ်လွန်ကြပြီး ဖြစ်သော မိဘများကို အစားအသောက်ပွဲများတင်၍ ပူဇော် ဆုတောင်းသည့် အလေ့လည်းရှိသည်။ ရွာထိပ်မှာ ရွာ နတ်စင်ရှိသည်။ နှစ်စဉ်ထိုနတ်ကို ပူဇော်ကြသည်။ ပူ ဇော်ပွဲများမှာ တရုတ်နတ် ပူဇော်ပွဲများနှင့် ဆင်သည်။ အစားအစာများကို ဆေးဆိုး၍ တင်လေ့ရှိသည်။

ဖွန်းအမျိုးသားကြီးတစ်ဦးပုံ

ဧကဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ငါတမတုရားသခင်သိမြင်တော်မူသဖြင့် ဗြဟ္မာပြည်သို့ ရုတ်ခြည်းကြွ၍ ထင်စွာရပ်တော်မူ၏။

မြတ်စွာဘုရားသခင်အား ဗကဗြဟ္မာကြီး မြင်လတ်သော် ‘အရှင်ဂေါတမ... ဗြဟ္မာရွာသို့ လာခြင်းကားကောင်းသော လာခြင်းတည်း၊ လုံ့လပြု၍ ကျင့်တော်မူပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ ဗြဟ္မာရွာ၌ဖြစ်လျှင် စင်စစ်ဆင်းရဲခြင်းကင်းပါတော့ သည်’ ဟု လျှောက်၏။ ဘုရားသခင်ကလည်း ထက်ဝန်းကျင်မှ လာကြကုန်သော ဗြဟ္မာတို့အားသက်သေထား၍ ‘အိုများ စွာ ကုန်သော ဗြဟ္မာအပေါင်းတို့... ဤဗကဗြဟ္မာသည် အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော မှောင်တိုက်သို့ ဝင်ဘိ၏တကား၊ မြီးတွင်း၌ရှိသောငှက်သည် လွတ်ထွက်ပြီးသော သတ္တဝါကို ‘ချမ်းသာလိုကြလျှင် ငါ့ထံလာလှည့်’ ဟု ခေါ်ဘိသကဲ့သို့ ချော်ချွတ်သော မိစ္ဆာဉာဏ်ဖြင့် ဗြဟ္မာသဏ္ဌာန်ကို နိဗ္ဗာန် ထင်မှတ်ဘိ၏တကား၊ မိမိအားဖြစ်လတ္တံ့သော ဘေးကို မမြင်၊ အနိစ္စကိုပင်နိစ္စ၊ အသုခကိုပင် သုခဟုပြောရှာ၏ တကား၊ ဝဋ်တရား၏ ကင်းရာဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်သည် ဧကန်ရှိလျက် မသိရှာလေတကား ဟု မိန့်တော်မူ၏။ ထိုအခါ ဗကဗြဟ္မာကြီးက ဤအယူဝါဒကို သူတစ် ယောက်သာ ယူသည်မဟုတ်၊ သူနှင့် ရှေးကောင်းမှု ပြု ဖော်ဖြစ်သည့် ဗြဟ္မာ့ဇာတိ ခုနစ်ကျိပ် နှစ်ယောက်တို့ပင် ဗြဟ္မာဘဝသည် ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏလွတ်ကြသော ကြောင့် နိစ္စထာဝရတည်သော နိဗ္ဗာန်ဟု ထင်ကြကြောင်း လျှောက်ထားရာ၊ ဘုရားသခင်က ‘ချစ်သား ဗက... ဤဗြဟ္မာရွာ၌ သင်ကြားသောကာလကား အန္တရကပ် အ ရေအတွက်အားဖြင့် ၁၃၆၄၂ ကပ်သာဖြစ်သည်။ နှစ်အရေ အတွက်အားဖြင့် နိရဗ္ဗဒ တစ်သိန်းမျှသာရှိသေးသည်။ ဇာတိဇရာ မရဏကိုလည်းမလွန်သေး၊ စုတေရမည် မ ချွတ်ဟုငါမြင်တော်မူသည်၊ သင်ပညာ ကင်းသောကြောင့် အသက်အကြွင်းကိုမျှ မမြင်သတည်း’ ဟု မိန့်တော်မူသော် ဗကဗြဟ္မာက ‘ကျွန်ုပ်တို့ ရှေးကောင်းမှုနှင့် ကျွန်ုပ်တို့အ ကြောင်းကို အမှန်ဟောဆိုနိုင်လျှင်ဘုရားဟုယုံကြည် ပါမည်’ ဟုလျှောက်ထား၏။ ထိုအခါဘုရားသခင်က ဧက သဝမည်သောပုဏ္ဏားသူကြွယ်ဖြစ်စဉ်ဘဝမှစ၍ ဗက ဗြဟ္မာ ကြီး၏ ရှေးဘဝဖြစ်စဉ်ကို အစဉ်အတိုင်း ဟောတော်မူ၏။ ထိုသို့မြတ်စွာဘုရားက ဗကဗြဟ္မာမေးတိုင်း ဖြေဆိုတော်မူ လေလျှင် ဗကဗြဟ္မာသည်တစုံတရာမေးမြန်းဖွယ်မမြင် သောကြောင့် ကစားကျီစယ်ခြင်းကိုပြုလိုရကား ‘အချင်းငါ သည်ပုန်းအံ့၊ ရှာကြည့်လော့’ ဟုမိန့်တော်မူ၏။ ဗကဗြဟ္မာ သည် ဘုရားသခင်မျက်မှောက်တော်မှ ပျောက်ကွယ်ရန် အားထုတ်ကြိုးပမ်းသော်လည်း၊ မမြင်အောင်ပုန်းခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ချေ။ တစ်ဖန် ဘုရားသခင်က ‘ငါပုန်းအံ့၊ သင်ရှာ

ကြည့်လော့’ ဟု ဆိုလေလျှင် ‘စွမ်းနိုင်ကပုန်းလော့’ ဟု ဆို ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ဗကဗြဟ္မာနှင့်တကွ ဗြဟ္မာပရိသတ်၊ ဗြဟ္မာအခြံအရွေတို့ မျက်မှောက်မှ ပျောက်ကွယ်ရန် တန်ခိုးဖြင့်ဖန်ဆင်းပြီး ပုန်းလျက်၊

‘ဘဝေ ပါဟံ ဘယဒိသွာ၊ ဘဝံစဝိဘဝေသိနံ။ ဘဝံ နာဘိဝဒိံ ကိဉ္စိ၊ နန္ဒိဇ္ဇ နဥပါဒိယိ။’

ဟူသော ဂါထာကို ဆို၏။ အဓိပ္ပာယ်ကား ဘဝ၌ ငါသည် ဘေးမြင်သည်။ ဘဝအတွက် ငါသည်မတပ်မက်၊ စွဲလမ်း ချက်တစ်ကွက်မျှ မထားဟူ၍ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဘုရား သခင်၏ ရွတ်ဆိုသောဂါထာသံသာကြား၍ မြတ်စွာဘုရား ၏ကိုယ်ကိုမြင်ရသော်၊ ဗကဗြဟ္မာနှင့်တကွ ပရိသတ် အခြံအရွေတို့သည် ကြီးစွာအံ့ဩ ချီးကျူးကြကာ ဘုရား သခင်အား လောကသုံးပါးတွင် အတုမရှိ အလုံးစုံသော ဘုန်းပညာနှင့်ပြည့်စုံပါပေသည်ဟုဆိုပြီးသော် မိစ္ဆာအ ယူကိုပယ်၍ သမ္မာအယူသို့ပြောင်းလဲလျက်၊ ဘုရားသခင် ၏တရားတော်လာတိုင်း၊ လိုက်နာကျင့်ကြံပါတော့မည် ဟုဝန်ခံသောကြောင့်၊ ဘုရားသခင်လည်း သစ္စာလေးပါးကို ပြု၍ ပြန်လည် ကြွသွားတော်မူလေသည်။ ဗကဗြဟ္မာအား ချွတ်တော်မူခြင်းကား မြတ်စွာဘုရားသခင်၏ အောင်ခြင်း ရှစ်ပါးအနက် တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

ဗညားဒလ။ ။ဗညားဒလဟူသော ဘွဲ့မည်ဖြင့် မှူးမတ် များစွာပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့်အနက် သက္ကရာဇ် ၉၀၀ ကျော် ခန့်က ဟံသာဝတီဆင်ဖြူများရှင် ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်ဧ နော်ရထာမင်းလက်ထက် ထင်ရှားသောဝန်ကြီးဗညားဒ လသည်အကျော်ကြားဆုံးဖြစ်သည်။

ဝန်ကြီး ဗညားဒလသည် မွန်လူမျိုး ဖြစ်၍ ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူများရှင်မင်းတရားကြီး၏ အတိုင်ပင်ခံဗိုလ်မှူးဝန် ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးသည်စစ်ရေးစစ်ရာ၌ကျွမ်း ကျင်တတ်သိသည်။ သက္ကရာဇ် ၉၁၆ခုမှစ၍ စစ်မှုရေးရာ တွင်ထင်ရှားလာသူဖြစ်သည်။ ဆင်ဖြူများရှင်မင်းတရား ကြီးသည် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးကို သိမ်းကျုံးဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့ သည်မှာလည်း ဝန်ကြီး၏အကူအညီကိုရသောကြောင့်ဖြစ် သည်။ ဝန်ကြီးဗညားဒလအား မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးက ရိုသေလေးစားကြသည်။ ဟံသာဝတီထီးနန်းတွင်လည်း တော်နေရာလက်ဝဲတော်ဦးကိုရခဲ့သည်။ ဗောင်းကတ္တီပါမွမ်း၊ အမဗောင်းကတ္တီပါရွှေပြောက်မွမ်း၊ အဖျားကတောင်ရွှေမ သားလေးမတ်၊ သင်းကျစ်လေးမျက်နှာစိန်တောင်ရံ၊ စလွယ် ကိုးသွယ်၊ သက္ကလပ်ဖုံးနှင့်တကွရွှေကရား၊ ရွှေမြူတာ၊ ရွှေ အင်၊ ရွှေလင်ပန်း၊ ပတ္တမြား တောင်ငှေး၊ ပတ္တမြားပန်းခြင်း၊ ခြေမစွပ်၊ လက်မစွပ်၊ မှီအုံး၊ လက်ဆေးအင်၊ ထီးနီညောင် ရွက်သုံးဆင့်၊ ထီးရိုးထီး လက်၊ ရွှေသန်လျင်း၊ တနဲခုနစ်

ဝန်း၊ စည်ခနစ်လုံး၊ နဲ့သုံး၊ ခရာသုံး၊ အိမ်ငါးဆက်စသော အဆောင်အယောင်နှင့်တကွ ရုံးတစ်ရုံးကိုလည်း ရသည်။

ဝန်ကြီးဗညားဒလသည် စစ်ရေး၌သာ စွမ်းဆောင်သည် မဟုတ်။ စာပေအရေး အသား၌လည်း စွမ်းဆောင်သည်။ ရာဇာဓိရာဇ်အမည်ရှိသော မွန်ဘာသာရာဇဝင်ကျမ်းကို ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်းဟု အမည်ပေးကာ မြန်မာ ဘာသာပြန်ဆိုရေးသားခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်းသည် စကား ပြေအရေးအသား ပြေပြစ်ကျစ်လျစ်မှု၌ ယခုတိုင် ထင်ရှား သောကျမ်းကြီး ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီး၏ အရေးအသားသည် ဘာသာပြန်ဟု အမှတ်အသားမရှိခဲ့ပါမူ မူလ စကားပြေ ကျမ်းဟူ၍ပင် မှတ်တမ်းတင်ကြလောက်စရာအကြောင်း ရှိသည်။ ယင်းကျမ်းသည် ဘုရင်ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် အင်းဝ ဘုရင်မင်းခေါင်တို့၏ စစ်မက်ရေးရာများကို ရေးသားထား သောကျမ်းဖြစ်၍ အရေးတော်ပုံကျမ်းအနက် အဟောင်း ဆုံးသောအရေးတော်ပုံကျမ်းဖြစ်သည်။ ပြုစုရာတွင် တိုင်း ရေးပြည်ရေး၊ မင်းမိဖုရားအရေး၊ သားတော် သမီးတော် အရေး၊ များမတ်သူရဲကောင်း ရာထမ်းမှုထမ်းအရေးတို့ကို လောကသဘော၊ လူ့သဘော၊ ခေတ်သဘော၊ စစ်သဘော တို့ကိုလိုက်၍သရုပ်ပေါ်အောင်ရေးခဲ့သည်။ မြန်မာတို့ ဘက်၌လည်းကောင်း၊ မွန်တို့ဘက်၌လည်းကောင်း မဖြစ် သင့်ဘဲဖြစ်ရသည့် ထိုစဉ်က ချွတ်ယွင်းချက် ကလေးများကို ဆင်ခြင်နိုင်ရန် ရေးသားထားသေး၏။ စာအရေးအသား မှာလည်း တိုတိုတုတ်တုတ်နှင့် လွန်စွာအဓိပ္ပာယ်ပါသော ဝါကျတိုကလေးများဖြင့် ပြတ်သားရှင်းလင်းသည်။ နှောင်း ခေတ်သမိုင်းရေးဆရာတို့သည် ထိုကျမ်းကိုမှီကြရသည် ချည်းဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးသည် စာအစောင်စောင် မဖွဲ့ခဲ့ သော်လည်း ထိုအရေးတော်ပုံ ကျမ်းတစ်စောင်တည်းဖြင့်ပင် စာပေလောကတွင် ကျော်ကြားခဲ့သော စစ်သားစာဆိုကြီး ဖြစ်သည်။

အခြားထင်ရှားသော ဗညားဒလဘွဲ့ခံ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကား ညောင်ရမ်းမင်းဆက်၏ နောက်ဆုံးမင်း မဟာဓမ္မရာဇာဓိပ တီ (ခရစ် ၁၇၃၃ - ၁၇၅၂) လက်ထက် မွန်တို့ပုန်ကန်၍ မင်းမြှောက်ထားခဲ့သောအင်းဝစနေမင်းညီတော် ပုဂံမင်း ၏သားဟုဆိုသည့် ဆင်ကျားရှင်အမည်ခံသမိန်ထော၏ အမတ်ကြီးဖြစ်သည်။ သမိန်ထောမရှိသည့် နောက် ဟံသာဝတီ တွင် ဗညားဒလအမည်ဖြင့် မင်းဖြစ်သည်။

ဗညားဒလသည် ဇင်းမယ်မှပါလာသည့် ဆင်တော်သည် အစုသားဖြစ်၍ ဝမ်းဘဲအင်းရွာတွင် ချထားနေထိုင်သည်။ ဟံသာဝတီတွင်ဆင်မှူးအရာ ခန့်ထားသည်တွင် ဟံသာ ဝတီသို့ရောက်၍ ဆင်ကျားရှင်မင်းဖြစ်လျှင် အမတ်ကြီး အရာနှင့် ခန့်ထားစီရင်ရသည်။ ဗညားဒလသည် အကွဲကွဲ အပြားပြားဖြစ်နေသော မြန်မာတစ်နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးအား

သိမ်းရုံးအုပ်ချုပ်မှ သင့်မည်ဟူသော အကြံဖြင့် မင်းပြုသူ ဖြစ်သည်။ အမည်ရင်းမှာ ဦးအောင်လှဖြစ်သည်။

မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတီမင်း လက်ထက် အထက်အညာ၌ ကသည်း မြင်းသည်တို့က အနှောင့် အယှက်ပြုနေကြောင်း ကြားသိသော ဟံသာဝတီရှိ အင်းဝမင်းခန့်ထားသည့် မြန် မာမြို့ဝန်ဦးသာအောင်သည် အခွင့်ကောင်းယူ၍ အင်းဝ မင်းကိုပုန်ကန်လေသည်။ သို့ရာတွင် ဦးသာအောင် သူပုန် အရေးနိမ့်ရာ မင်းရဲအောင်နိုင်ဟူသောမြန်မာမြို့ဝန် အသစ် ကို အင်းဝမင်းက ခန့်ထားပြန်သည်။ မင်းရဲအောင်နိုင်သည် အအုပ်အချုပ်အထိန်းအသိမ်းမတတ်၊ မသင်္ကာသူဟူသမျှကို အသေအချာစစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်းမပြုဘဲ၊ မွန် မြန်မာ ရှမ်း အမှုထမ်းများကိုပါဖမ်းဆီးသတ်ပစ်ရာ ဟံသာဝတီမြို့နေ ဦးအောင်လှခေါင်းဆောင်သော မွန်မြန်မာရှမ်းတို့ မခံမ ရပ်နိုင်ဖြစ်၍ မင်းရဲအောင်နိုင်အား လုပ်ကြံကြသည်။ ထို့ နောက်ဦးအောင်လှသည် ဗညားဒလဘွဲ့ခံ၍ဟံသာဝတီ ၌မင်းပြုကာ စစ်သည်များစုဆောင်းပြီးလျှင် ပြည် တောင်ငူ တို့သို့ချီ၍ သိမ်းလေသည်။ ခရစ် ၁၇၅၂ ခုနှစ်တွင် အင်းဝ မြို့ကိုပါသိမ်း၍ မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတီကို ဟံသာဝတီသို့ ပို့လေသည်။ မုဆိုးဖိုမြို့တွင်တပ်စွဲနေသော အလောင်းမင်း ဘွဲ့ခံ ဦးအောင်ဇေယျတပ်များနှင့် တိုက်သည့်အခါအရေးနိမ့် ၍ ဟံသာဝတီသို့ဆုတ်ခဲ့ရသည်။ အလောင်းမင်းတရား ၏တပ်များသည် ဧရာဝတီမြစ်ကို စုန်ဆင်းလာရာ ဗညား ဒလတပ်များသည် ခရစ် ၁၇၅၇ ခုနှစ်တွင် အညွှန်ခံ၍ စစ်မီးငြိမ်းလေတော့သည်။ ဗညားဒလ၏ ရန်ကို ဒဂုန်မြို့၌ တပ်မစွဲရပ်၍တွန်းလှန်ရာ ပြီးကုန်သဖြင့် ယင်းမြို့ကိုလည်း ရန်ကုန်မြို့ဟု သမုတ်ခဲ့သည်။ (ရန်ကုန်မြို့-ရှု။)

ဗထူး၊ ဗိုလ်မှူးကြီး(ခရစ် ၁၉၄၅လွန်)။ ။ဗိုလ်မှူး ကြီးဗထူးသည် ထားဝယ်ခရိုင်လောင်းလုံမြို့နယ်အပိုင် လေသွန်းခံရွာ ဇာတိဖြစ်၍ ဦးဖိုးထွန်းနှင့် ဒေါ်စန်မြရင်တို့၏ သားထွေး ဖြစ်သည်။ မိဘများမှာ လယ်သမား အမျိုး အနွယ်များ ဖြစ်ကြသည်။

ငယ်စဉ်က ထားဝယ်မြို့အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း တွင်သတ္တမတန်းအထိပညာသင်ကြားခဲ့ပြီးနောက် အဋ္ဌမ တန်းသို့ရောက်သောအခါ အလုပ်လုပ်လိုသဖြင့် ကျောင်းမှ ထွက်ခဲ့သည်။ မိဘများနှင့်မိတ်ဆွေသူငယ်ချင်းများက ကျောင်းဆက်နေရန် ဖျောင်းဖျောင်းလည်းမရ၍ လက် လျှော့ခဲ့ရ၏။ သူ၏မိဘများနှင့်ခင်မင်ရင်းနှီးသည့် ဟိန်းဒါး သတ္တုတွင်း(ဟိန်းဒါးမိုင်း)မှ အိုဗာစီယာချုပ် ဦးလွန်းပင် ၏အကူအညီဖြင့်ဟိန်းဒါးမိုင်းတွင်အလုပ်ရခဲ့သည်။ ဗိုလ်ဗ ထူး၏ရိုးသားဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ လုံ့လဝီရိယရှိခြင်း၊ ပေါင်း သင်းဆက်ဆံမှုကောင်းခြင်း၊ ခေါင်းဆောင်မှု ကောင်းခြင်း

www.foreverspace.com.mm

မြန်မာ့တပ်မတော် ဂုဏ်ထူးဆောင် မျိုးချစ်ဗိုလ်မှူးကြီး ဗထူး

တို့ကြောင့် အလုပ်ဝင်ပြီး၍ မကြာမီပင် မန်နေဂျာအဖြစ် လွှဲအပ်ခန့်ထားခြင်း ခံရသည်။

မိဘများနှင့် ခင်မင်ရင်းနှီးစွဲရှိသည့် ဟိန်းဒါးမိုင်း အိုဗာဆီယာချုပ် ဦးလွန်းပင်၊ ဒေါ်စိန်ချယ်တို့၏ သမီး မအုန်းတင်နှင့် ဗိုလ်ဗထူးသည် ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခဲ့၍သားကြီး မောင်ဖေဝင်း၊ သားငယ် မောင်စန်းဝင်းနှင့်သမီးမခင်ဝင်း ဟူ၍ သားသမီးသုံးယောက်ထွန်းကားခဲ့သည်။

ဗိုလ်ဗထူးသည် အလုပ်တွင်တိုးတက်မှုရရှိခဲ့သော်လည်း၊ အရင်းရှင်လက်အောက်က လခစားတို့၏ဘဝကို ခံစားတွေ့ကြုံလာရသောအခါတွင် ဆင်းရဲသားအလုပ်သမားတို့အတွက် အခွင့်အရေး တောင်းဆိုခြင်းကို ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုလုပ်ပေး၏။ ထိုကြောင့် အရင်းရှင်သတ္တုတွင်း ကုမ္ပဏီပိုင်ရှင်များ၏အမုန်းခံရကာ ၁၉၄၁ ခုနှစ်ကုန်လုလု အာရှစစ်ပွဲကြီးများ စတင်ခါနီးအချိန်တွင် အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ခြင်း ခံရလေသည်။

ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (ဘီ အိုင် အေ)သည် ဂျပန်တပ်များနှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ စတင်ဝင်ရောက်လာကာ ဗိုလ်မှူးကြီးလက်ျာဦးစီးသောတပ်မကြီးလည်း ထားဝယ်မြို့ကိုသိမ်းပိုက်လိုက်သောအချိန်တွင် ဗိုလ်ဗထူးသည် နှစ်ဖက်မိဘ၊ ဇနီးသားသမီးများကိုသတိမမူနိုင်ဘဲ ကိန်းအောင်းလျက်ရှိသော မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်ကြောင့် လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်ထဲသို့ဝင်လိုက်၏။ တပ်သား ၁၅

ယောက်ကို အုပ်ချုပ်ရသော သာမန်တပ်ကြပ်ကလေးရာထူးကိုရသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှ ဗြိတိသျှတို့ ထွက်ခွားသွားပြီးနောက် ၁၉၄၂ ခု ဇူလိုင်လ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်ကိုဖျက်သိမ်းကာ၊ ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်(ဘီဒီအေ)ကို ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ အသစ်ဖွဲ့စည်းသော ဗမာ့ကာကွယ်ရေး တပ်မတော်တွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းအားဗိုလ်မှူးကြီးရာထူးဖြင့် စစ်သေနာပတိခန့်အပ်၍၊ ဗိုလ်မှူးအောင်၊ ဗိုလ်မှူးရန်နိုင်၊ ဗိုလ်မှူးဇေယျတို့အား တပ်ရင်းများကိုဦးစီးစေပြီးလျှင်၊ တပ်ရင်း ၃ ရင်း ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ထိုအခါတွင် ဗိုလ်ဗထူးသည် ဗိုလ်မှူးရန်နိုင်ဦးစီးသည့် ပျဉ်းမနားမြို့ရှိ ခြေလျင်တပ်ရင်းအမှတ်(၂) တပ်ခွဲ(၃)တွင် ဗိုလ်ကြီးရာထူးဖြင့် တပ်ခွဲမှူးအဖြစ် တာဝန်ပေးခန့်အပ်ခြင်း ခံရလေသည်။

ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်ကို တဖြည်းဖြည်းတိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းခဲ့ရာ စက်မှုလက်မှုတပ်ရင်းအမှတ် (၁)ကို ပျဉ်းမနားမြို့တွင်ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ဗိုလ်ဗထူးအား ထိုတပ်တွင် ပြောင်းရွှေ့ထမ်းဆောင်စေ၍၊ ၁၉၄၃ ခုနှစ် နှစ်ဦးပိုင်း လောက်တွင် ထိုတပ်မှာပင် တပ်ရင်းမှူးအဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရပြီးလျှင် ဗိုလ်မှူးအဆင့်အတန်းသို့လည်း တိုးတက်ခန့်ထားခြင်းခံရသည်။ ကသာနယ်၊ အင်းတော်နယ်တိုက် ဗြိတိသျှလေထီးတပ်သားများ လှုပ်ရှားမှုရှိသောအခါနှင့် အင်ဖားချီတက်ရန် လမ်းပန်းအဆက်အသွယ်များ လိုအပ်သောအချိန်တွင် ဗိုလ်မှူးဗထူး၏ စက်မှုလက်မှု တပ်ရင်းအမှတ် (၁)သည် လမ်းပန်းဖောက်လုပ်ရန်နှင့် လေ ထီးတပ်များနှင့်ရင်ဆိုင်ရန် မြောက်ပိုင်းစစ်မြေသို့ထွက်လာရသည်။ အနေအထိုင်အစားအသောက်ဆင်းရဲခြင်း၊ ဆေးဝါးရိက္ခာညံ့ဖျင်းခြင်းတို့ကောင့်ရဲဘော်များ အဖျားအနာဖြစ်ပွား၍ ဒုက္ခအမျိုးမျိုးနှင့်ရင်ဆိုင်ကြရသည်။ ဗိုလ်မှူးဗထူး ကိုယ်တိုင်လည်း ငှက်ဖျားရောဂါ စွဲကပ်ခဲ့လေသည်။ ဆက်သွယ်ရေးမရရှိမှုတို့ကြောင့် ၁၉၄၃ခု ဩဂုတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် ဂျပန်ကမြန်မာနိုင်ငံအား လွတ်လပ်ရေး ပေးလိုက်သည်ကိုပင် ဗိုလ်မှူးဗထူးတို့ မသိလိုက်ဟု ဆိုသည်။

၁၉၄၄ခုနှစ်တွင် ဗမာ့တပ်မတော်(လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက် ဗမာ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်ကိုပြောင်းထားသော အမည်)ကို စစ်တိုင်းများ ခွဲခြားသတ်မှတ်ကာအုပ်ချုပ်သည်။ ထိုနှစ် မေလ ၅ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်မှူးဗထူးအား တိုင်းမှူးအဖြစ် ခန့်အပ်ပြီးလျှင် မန္တလေးသို့ ရွှေ့ပြောင်းပေးသည်။ မန္တလေးတိုင်းစစ်နယ်သည်တောင်ဘက်တွင်ပျဉ်းမနားအထိ၊ မြောက်ဘက်တွင် တမူးကလေးဝန်အထိကျယ်သည်။ တိုင်းအတွင်းတွင် ခြေလျင်တပ်ရင်းအမှတ် ၁၊ ၃၊ ၄နှင့် ၅ စက်မှုလက်မှု တပ်ရင်း (၁)၊ အမြောက်တပ်နှင့် စက်

သေနတ်ကြီးတပ်များရှိသည်။ ဗိုလ်မှူးဗထူးသည် မန္တလေး စစ်တိုင်းမှူးအဖြစ် အဆက်ပြတ်နေသော တပ်ရင်းများသို့ ရိက္ခာ၊ ဆေးဝါးများပို့ပေး၏။ ပင်ပန်းသောတပ်များကို အပြောင်းအလှဲစီစဉ်ပေး၏။ အထူးသဖြင့် ဂျပန်တော် လှန်ရေးအတွက် ဦးစားပေးကာ စီစဉ်လေသည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအတွင်းတွင် ဂျပန်ကို တော် လှန်ရန် ရန်ကုန်မြို့၌ လျှို့ဝှက်စွာကျင်းပသောဆွေးနွေးပွဲသို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့် တော်လှန်ရေး ကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တို့ နှင့်အတူ ဗိုလ်မှူးဗထူး တက်ရောက်ခဲ့သည်။

၁၉၄၅ခုနှစ်ဦးပိုင်းတွင် မဟာမိတ်တပ်တို့သည် မြန်မာ နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ကာ မန္တလေးမြို့သို့ ဦးတည် ချီတက်ကြသည်။ ဗိုလ်မှူးဗထူးသည် နိုင်ငံရေးစည်းရုံးမှု၊ စစ်ရေးအခွင့်အရေးသာမှုတို့ကို ရှေးရှု၍ မိမိလက်အောက်ရှိ စစ်ကိုင်၊ မန္တလေး၊ သီပေါမှတပ်များဖြင့် ၁၉၄၅ ခုမတ် လ ၈ ရက်နေ့တွင် ဂျပန်အား စတင်တော်လှန်တိုက်ခိုက် သည်။ ထိုအချိန်တွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗမာ့တပ် မတော်သည် ဂျပန်ကိုတော်လှန်ရန် အသေးစိတ် စီစဉ် ချက်များ မပြီးပြတ် သေးသည်ကို ဗိုလ်မှူးဗထူးသိသဖြင့် သူ၏တပ်များ တော်လှန်မှုအတွက် ကျန်တပ်များ ဒုက္ခ တွေ့မည်ကို သိရှိသောကြောင့် ဂျပန်ကိုတော်လှန်တိုက်ခိုက် ရေးအတွက်ကျေညာချက်တွင် ဒေါက်တာဘမော်နှင့် လည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းနှင့်လည်းကောင်း အဆက်အသွယ်ဖြတ်ကာ မိမိ၏တပ်ကို ဗမာ့တော်လှန် ရေးအဖွဲ့ကြီးနှင့် ပူးတွဲဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြ ကြေညာထားလေသည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း နှင့်ကား နားလည်မှုရထားပြီးဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပရိယာယ်ဖြင့် ကျေညာချက်ကြောင့်လည်း အောက်မြန်မာ နိုင်ငံရှိတပ် အသီးသီးသည် ၁၉၄၅ ခုမတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ဂျပန် တော်လှန်ရန် အစီအစဉ်များကို အောင်မြင်စွာဆက် လက်လုပ်ဆောင် နိုင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

တော်လှန်ရေးစခန်းတွင် ဗိုလ်မှူးဗထူးနှင့် အနီးကပ်ဆုံး တပ်များမှာမုံရွာ၊ စစ်ကိုင်းနယ်ရှိ ဗိုလ်သိန်းဦး၏ လေ ယာဉ်ပျံပစ်အမြောက်တပ်ခွဲ၊ မန္တလေးမြို့ရှိ ဗိုလ်အာဠာဝ က၏လေယာဉ်ပျံပစ် အမြောက်တပ်ခွဲနှင့် မြစ်ငယ်ဒေသရှိ ဗိုလ်ရဲခေါင်၏လေယာဉ်ပျံပစ် အမြောက်တပ်ခွဲတို့ ဖြစ် သည်။ အမှန်လက်တွေ့ တိုက်ခိုက်သူ ၁၅၀ခန့်နှင့် တော် လှန်ရေး အင်အားစုမှာ ရှစ်ထောင်ကျော်ရှိသည်။

မန္တလေးမြို့နှင့် မန္တလေးနယ်အတွင်း မဟာမိတ်များ မရောက်မီ ဗိုလ်မှူးဗထူးတပ်များသည် ဂျပန်များကို ရှင်း လင်းထားနိုင်ခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းထားသောပြည်သူ့ ပြောက် ကျားတပ်များ အကူအညီဖြင့် မဟာမိတ် တပ်များလည်း အောင်မြင်စွာချီတက်၍ ဂျပန်တပ်များကိုချေမှုန်းနိုင်ခဲ့

သည်။ မေမြို့ကို မဟာမိတ်များသိမ်းပိုက်ရာတွင် ဗမာမျိုး ချစ် ပြောက်ကျားများ၏ အကူအညီဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ခဲ့ ကြောင်း မဟာမိတ်တို့၏ သတင်း ထုတ်ပြန်ချက်များတွင် ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဗိုလ်မှူးဗထူး၏ထူးချွန် စွာဆောင်ရွက်မှုတို့ကြောင့် ၁၉၄၅ ခု မေလ ၁ ရက်နေ့စွဲ ပါ ပြည်သူ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော် (ဗမာ့မျိုးချစ်တပ် မတော်) အမိန့်ဖြင့် ဗိုလ်မှူးအဆင့်မှ ဗိုလ်မှူးကြီးအဆင့်သို့ ၂ ဆင့် တိုးတက်ပေးလိုက်လေသည်။ ထိုအမိန့်ကို ဗိုလ်ချုပ် အောင်ဆန်း ကိုယ်တိုင် လက်မှတ်ရေးထိုး၍ “မန္တလေးနယ် တိုင်းတပ်မှူး ဗိုလ်မှူးဗထူးအား သူ့ရသတ္တိရှိခြင်း၊ ထူးခြား စွာခေါင်းဆောင်နိုင်ခြင်းတို့အတွက် ဗိုလ်မှူး အဆင့်အတန်း မှ ဗိုလ်မှူးကြီး အဆင့်အတန်းသို့ ၂ ဆင့် တိုးပေးလိုက် သည်” ဟုဖော်ပြထားလေသည်။

မန္တလေးမြို့ကို မဟာမိတ်ကိုပြန်လည် သိမ်းပိုက်ပြီးသည့် နောက် ဗိုလ်မှူးကြီးဗထူးသည် ကျောက်ဆည်မှတစ်ဆင့် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း အောင်ပန်းမြို့သို့ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုအ ချိန်သည် မိုးဥတုလည်းဖြစ်၍ ရာသီဥတုမှာလည်း ကြမ်းလှ သဖြင့်ခရီးပန်း၊ လူပန်းဖြစ်ခဲ့ရသောဗိုလ်မှူးကြီးဗထူးနှင့် တကွ ရဲဘော်တို့သည် ကျမ်းမာရေးချို့တဲ့၍ ဖျားနားခြင်း များဖြစ်ကုန်၏။ ဗိုလ်မှူးကြီးဗထူးသည်လည်း အင်းတော်၊ ကလေးဝစစ်ကြောင်းတိုက်ယင်း စွဲကပ်ခဲ့သောငှက်ဖျား ရောဂါပြန်ပေါ်လာတော့သည်။ ရှိသမျှဆေးဝါးတို့ဖြင့်အစွမ်း ကုန်ကုစားငြားသော်လည်း နာလန်မထူတော့ဘဲ ဗိုလ်မှူး ကြီးဗထူးသည် ၁၉၄၅ခုဇွန်လ ၂ရက်နေ့ည၌ ၈နာရီ ၁၀မိနစ် အချိန်တွင် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း အောင်ပန်းမြို့နယ်မြင်း ကြားခိုရွာအနီး ‘တယ်လူးစခန်း’၌ ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက် သွားလေသည်။ တယ်လူးစခန်းမှာ အောင်ပန်းမြို့ နယ်မြင်း ကြားခိုရွာအနီး အိမ်ခြေ ၇ အိမ်ခန့်သာရှိသောရွာ သိမ်ရွာငယ် ကလေးသာဖြစ်ပေသည်။ တောကြိုအုံကြားစစ် မျက်နှာတို့၌ သာအချိန်ကုန်ခဲ့ရသောဗိုလ်မှူးကြီးဗထူးသည် ကွယ်လွန်ချိန် အထိသူ့အား ဗိုလ်မှူးကြီး အဆင့်သို့တိုးမြှင့် ဂုဏ်ပြုသော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း၏အမိန့်စာကို မဖတ်လိုက်ရချေ။ ဗိုလ် မှူးကြီးဗထူးကား ဗမာ့လွတ်လပ်ရေးတပ်မတော်တွင်းဝင် ရောက်သည့်နေ့မှစ၍ ဇနီး၊ သားသမီးများထံသို့ တစ်ခါ တစ်ခေါက်သွားရောက်ကြည့်ရှုရန်ပင် အချိန်မရလောက် အောင်တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုးအတွက်တာဝန်များကို ဆောင် ရွက်ခဲ့သောအာဇာနည် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦးပင်ဖြစ်လေသည်။

အောင်ပန်းမြို့ (ကလေးနှင့် ၅ မိုင် ကွာဝေးသည်)တွင် ဗိုလ်မှူးကြီးဗထူးနှင့်ရဲဘော်များအတွက် ကျောက်တိုင် တစ်ခုစိုက်ထူထားသည်။ အဆိုပါကျောက်တိုင်တွင် “ဗမာ နိုင်ငံတော်ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ဖက်ဆစ်ဂျပန် တော်လှန် တိုက်ခိုက်ရေးတွင် ဦးစီးခဲ့၍ ၁၃၀၇ခု၊ နယုန်လဆုတ် ၈

ရက်နေ့ ညဉ့် ၈ နာရီ ၁၀ မိနစ်အချိန် တယ်လူး စခန်းတွင် ကျဆုံးရှာသောဗိုလ်မှူးကြီးကာနယ်ဗိုလ်ဗထူးနှင့် အထက် မြန်မာပြည် တိုက်ပွဲများတွင် ကျဆုံးသောသူရဲကောင်း ရဲဘော်နှစ်ဆယ့် ခြောက်ယောက်” ဟုကမ္ဘာ့ထိုးထား၏။ ဗိုလ်မှူးကြီးဗထူးအားချီးကျူးသောအနေဖြင့် တပ်မတော်မှ လည်း “ဗထူးတပ်မြို့” ဟူသောအမည်ဖြင့် တပ်စခန်းမြို့ တစ်ခုကိုရပ်စောက်မြို့မြောက်ဘက် တစ်မိုင်ခန့်အကွာတွင် တည်ထားလေသည်။ (ဗထူးတပ်မြို့-ရှု)

ဗထူးတပ်မြို့။ ။မြန်မာ့သမိုင်းတွင် လူမျိုးနှင့်နိုင်ငံ လွတ် လပ်ရေးအတွက် ကိုယ်ကျိုးမငဲ့ဘဲ ဇွဲသတ္တိဖြင့် တိုက်ခိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကွယ်လွန်သူဗိုလ်မှူးကြီး ဗထူးအား ချီးကျူး ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ရှမ်းပြည် တောင်ပိုင်း ရပ် စောက်(လောက်ဆောက်) မို့ မြောက်ဘက် တစ်မိုင်ကွာခန့် တွင် ဗထူးတပ်မြို့ဟု အမည်ပေးထားသော တပ်မြို့တစ်မြို့ တည်ဆောက်ထားလေသည်။(ရပ်စောက်နယ်-ရှု)

ဗထူးတပ်မြို့သည် ပင်လယ် ရေမျက်နှာပြင် အထက်ပေ ၃၀၅၀ အမြင့်တွင်တည်ရှိ၍၊ ၂၂ စတုရန်းမိုင်ကျယ်ပြန့် သည်။ ယခင်က နန်ဟူရွာပျက်ဟု မြေတိုင်းမြေပုံများတွင် ဖော်ပြထားသောအရပ်ဖြစ်၏။ လွယ်ရုံချောင်းနှင့် ပိန်း ချောင်းတို့ စုပေါင်း စီးဆင်းလာသော နန်ဟူချောင်းသည် တပ်မြို့ အလယ်မှဖြတ်စီးသွားပြီးလျှင် ဇော်ဂျီမြစ်နှင့်ပူး ပေါင်းသွားသည်။ ထိုချောင်းမြောင်းများမှအပ တပ်မြို့ဧရိယာတစ်ခုလုံးသည် မြက်ခင်းများ ဖုံးနေသော တောင်ကုန်း များဖြစ်သည်။

တပ်မတော် အရာရှိများ၊ အရာရှိငယ်များအတွက် လေ့ ကျင့်ရေးကျောင်းများနှင့် တိုက်ခိုက်ရေးကျောင်းများထား ရှိရန်လိုအပ်လာသဖြင့်နေရာရွေးချယ်ခဲ့ရာ၊ ထိုစဉ်ကမြောက် ပိုင်းတိုင်းစစ်ဌာနချုပ်တိုင်းမှူး သရေစည်သူ ဗိုလ်မှူးချုပ် ကျော်ဇော၊ အမှတ်(၄)ခြေလျင်တပ်မဟာမှူးသီရိပျံချို ဗိုလ် မှူးကြီးစောမြင့်နှင့် လေ့ကျင့်ရေးညွှန်ကြားရေးမှူးသီရိပျံချို ဗိုလ်မှူးကြီးမောင်မောင်တို့က ယခုနေရာကို ရွေးချယ်ခဲ့ ပြီးလျှင် ၁၉၅၃ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလမှအစပြု၍ တပ်မြို့ကို တည်ဆောက်ခဲ့လေသည်။ ဗထူးတပ်မတော် အင်ဂျင်နီယာ တပ်ဖွဲ့ကတပ်မြို့နှင့်အဆောက်အအုံတစ်ဝက်ခန့်ကို ဆောက် လုပ်ခဲ့၍ ကျန်အဆောက်အအုံဆောက်လုပ်ရေးကို အင်ဂျင်နီ ယာများဖြစ်သော ဦးစိုးခ၊ ဗိုလ်ကြိုင်၊ မစ္စတာ ချောင်ဒရီ တို့ကဆောင်ရွက်ကြသည်။ ပထမဦးစွာတပ်မတော်(ကြည်း) တိုက်ခိုက်ကျောင်းအတွက် အဆောက်အအုံများပြီးစီး၍၊ ၁၉၅၄ခုမတ်လ၁ရက်နေ့တွင် တိုက်ခိုက်ရေးကျောင်း စတင် စခန်းချသည်။ ဆက်လက်၍ စစ်တက္ကသိုလ်အတွက် အ ဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ရာပြီးစီးသဖြင့် ၁၉၅၄ ခုနှစ်

ဩဂုတ်၁ရက်နေ့တွင် စတင်စခန်းချသည်။ ၁၉၅၄ခု မတ် ၂၀ရက်နေ့တွင် တိရစ္ဆာန်မွေးမြူရေးတပ်ရင်းတစ်ခုကိုလည်း ထားရှိခဲ့သည်။ တပ်မြို့တစ်ခုလုံးကို၁၉၅၄ခုစက်တင်ဘာ၃၁ တွင်ဆောက်လုပ်ပြီးစီးလေသည်။ ပထမတပ်မြို့၊ မြို့နယ် တပ်မှူးကား သီရိပျံချိုဗိုလ်မှူးကြီးကျော်စိုးဖြစ်သည်။

၁၉၅၅ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် စစ်တက္က သိုလ်နှင့်တပ်မတော်(ကြည်း) တိုက်ခိုက်ရေးကျောင်း ပါဝင် သောဗထူးတပ်မြို့ကို နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုဖွင့်လှစ် သည်။ ဖွင့်လှစ်ပွဲသို့ ဝန်ကြီးများ၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းနှင့် စစ်ဖက်အရာရှိကြီးများ၊ နိုင်ငံခြား သံတမန်ဧည့်သည်တော်များ တက်ရောက်ကြသည်။ ဗထူး တပ်မြို့တွင် ထင်ရှားသော အဆောက်အအုံများမှာ -

- (၁) အောင်ဆန်းခန်းမ
- (၂) မြဝတီခန်းမ
- (၃) တိုက်ခိုက်ရေးကျောင်းရုံးကြီး
- (၄) ဗန္ဓုလခန်းမ
- (၅) ဗထူးမြို့ဝင် တံခါးမကြီးတို့ ဖြစ်သည်။

ဗထူးတပ်မြို့၌ နေထိုင်သူ အပေါင်းတို့၏ ကလေးများ အတွက် တပ်မတော်ကလေးများ အလယ်တန်းကျောင်းကို ၁၉၅၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့တွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး လျှင်၊ ယင်းကျောင်းကို အထက်တန်းကျောင်းအဖြစ် ၁၉၅၉ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့တွင် တိုးမြှင့်ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။

ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအနေဖြင့် ပြောပလောက် အောင်မရှိချေ။ ယခင်က အင်းတော်သွားလမ်းနှင့် နန်ဟူ ချောင်းမြောက်ဘက်တွင် ပရတ်ပင်များစိုက်ခဲ့သည်။ ယခု အခါမစိုက်တော့ချေ။ ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသတွင် စပါးစိုက် သော်လည်း စားသုံးရန်အတွက် မလုံလောက်ဘဲရှိသည်။ ကောင်ဘို့ရွာတွင် လိမ္မော်သီးနှင့် အင်းတော်တွင် သစ်သီး အနည်းအကျဉ်းသာ ထွက်သည်။

(၁၉၆၀ ပြည့်နှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ တောင် ကြီးခရိုင်တွင် ပါဝင်သော ရပ်စောက်မြို့၏ လူဦးရေမှာ ၄၀၄၇၀ ဖြစ်သည်။)

ဗနားဒိုး တီ၊ ဂျေ(ခရစ်၁၈၄၅-၁၉၀၅) ။ ။မိဘမဲ့တို့ ၏မွေးစားဖခင်ဟု ထင်ရှားသော တောမတ်ဂျွန် ဗနားဒိုးကို ၁၈၄၅ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၄ ရက်နေ့တွင် အိုင်ယာလန်ပြည် ဒပ္ပလင်မြို့၌ဖွားမြင်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူမှာ စပိန်သွေးစပ်၍ မိခင်မှာ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အစစ် ဖြစ်သည်။

ဗနားဒိုးသည် လန်ဒန်ဆေးရုံကြီးတွင် ဆေးပညာကို ဦးစွာသင်ကြားပြီးနောက် ပါရစ်မြို့နှင့်အက်ဒင်ဗာရာမြို့များ သို့သွားရောက်သင်ကြားခဲ့သည်။ အသက် ၁၇နှစ် အရွယ် တွင် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်အဖြစ်မှ ပရိတ်တစ်စတန်ဂိုဏ်းဝင်အ

ဖြစ်ပြောင်းသွားသည်။ သာသနာပြု ဆေးဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းတွင် စိတ်ဝင်စားသည့်အလျောက် ၁၈၆၅ ခုနှစ်တွင် လန်ဒန်အရှေ့ပိုင်းရှိ စံနစ်မဲ့တည်ထားသော ရပ်ကွက်၌ ဝမ်းရောဂါဖြစ်ပွားသောအခါ သွားရောက် ဆေးဝါးကုသပေးခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်နေခဲ့စဉ် ခြေသလုံးအိမ်တိုင်ပြုကာ လေလွင့်နေကြသော လူမမယ်ဒုက္ခိတကလေးများ၏ သနားစဖွယ်ဘဝကို မျက်မြင် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။

မူလကဆေးပညာကို သင်ကြားပြီးနောက် ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားနိုင်ငံတို့တွင် သာသနာပြုလုပ်ငန်းနှင့်တွဲကာ ဆင်းရဲသား ဆေးကုဝန်ထမ်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန်ရည်ရွယ်ခဲ့သော်လည်း၊ မျက်စိအောက်၌ဒုက္ခရောက်နေကြသော ကလေးသူငယ်တို့၏ ဘဝအဖြစ်ဆိုးကို တွေ့မြင်လာသည့်အခါ၊ ရည်ရွယ်ရင်းလုပ်ငန်းကို စွန့်လွှတ်၍၊ မိဘနှင့်အိုးအိမ်မဲ့သော ဒုက္ခိတကလေးသူငယ်များအား ကယ်ဆယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းဖြင့်သာ သူ၏ ဘဝကို အဆုံးသတ်ရန် စိတ်ပိုင်းဖြတ်ခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ၁၈၆၇ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးသောဒေါက်တာဗနားအိုးဂေဟာကို လန်ဒန်မြို့၌စတင်တည်ထောင်လိုက်သည်။

ဗနားအိုးဂေဟာများက ဆောင်ရွက်သောလုပ်ငန်းများမှာ အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ကာ လမ်းမြောင်းကြားများတွင် လေလွင့်နေသော ကျားမ မရွေး ကလေးသူငယ်များကို ရှာဖွေခေါ်ယူထားပြီးလျှင် အစာကျွေးခြင်း၊ အဝတ်အစားဆင်ပေးခြင်း၊ ဆေးဝါးကုသပေးခြင်း၊ ပညာသင်ကြားပေးခြင်း

စသည်တို့သာမက ယင်းကလေးများ အရွယ်ရောက်သည့်အချိန်တွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းနိုင် ရန်အတွက် သင့်လျော်သော စက်မှုလက်မှုအတတ်တစ်ရပ်ရပ်ကို သင်ကြားပေးခြင်း ဖြစ်လေသည်။ တစ်ခါသော် ဂေဟာတွင် နေရာမရှိသဖြင့် လက်မခံနိုင်ဘဲပြန်လွှတ်လိုက်ရသော လေလွင့်နေရသည့် ကလေးတစ်ယောက်သည် သုံးလေးရက်အကြာတွင် လမ်းကြားတစ်ခုထဲ၌ သေဆုံးနေသည်ကို တွေ့ရသည့်အချိန်မှစ၍ ဒေါက်တာဗနားအိုးသည် များစွာစိတ်မကောင်းဖြစ်ကာ သူ၏ဂေဟာသို့ နေထိုင်ရန်လာသည့် ကလေးမှန်သမျှသည် နေရာမရ၍ မနေနိုင်မရှိစေရဟူသော ကျေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်လိုက်လေသည်။

၁၈၇၃ခုနှစ်တွင် ဗနားအိုးသည် မိန်းကလေးကျေးလက်ဂေဟာအမည်ဖြင့် မိန်းကလေးများအား အိမ်တွင်းမှုအတတ်များကိုသင်ကြားပေးသောဌာနတစ်ခုကို ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။ သင့်လျော်သောပညာရပ်များ သင်ကြားပေးပြီးသည့်အခါ အစားအရပ်သို့ သွားရောက်နေထိုင်လိုကြသော ကလေးများအား ကနေဒါနှင့် အခြားဗြိတိသျှကိုလိုနီနယ်များသို့ ပို့ပေးလေသည်။ ယင်းသို့နှင့်နိုင်ငံသစ်များတွင် ထိုကလေးများသည် ကိုယ်ပိုင်အလုပ်အကိုင်များနှင့် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားကောင်းများအဖြစ်သို့ ရောက်လာကြသည်။ ငွေကြေးတတ်နိုင်သော မိဘများ၏သားသမီးများကိုလည်း လေလွင့်နေသော ကလေးများအပေါ် အကူအညီပေးလိုစိတ်ဖြစ် လာစေရန် ၁၈၉၁ ခုနှစ်တွင် ကူညီလိုသူ ကလေးများအဖွဲ့ကို တည်ထောင်ပေးခဲ့သည်။

လေလွင့်နေသော ကလေးများကယ်ဆယ်သည့် ဝန်ထမ်းလုပ်ငန်းကို ယင်းသို့ ကိုယ်ဖိရင်ဖိဆောင်ရွက်နေယင်း ဒေါက်တာဗနားအိုးသည် ၁၉၀၅ ခုနှစ်စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ဆားရေးနယ် ဆာဗီတုန်မြို့၌ကွယ်လွန်သွားသည်။ သူ၏ လုပ်ငန်းသည် မွန်မြတ်လှ၍ တဖြည်းဖြည်းလူသိများလာကာ၊ လန်ဒန်မြို့မှအပဖြစ်သော ခရိုင်နယ်များတွင်လည်း ဌာနခွဲများကိုဖွင့်လှစ်ခဲ့ရသည်။ ဒေါက်တာဗနားအိုးကွယ်လွန်သောအခါ ဗြိတိန်တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ဗနားအိုးဂေဟာပေါင်း ၁၁၂ခုမျှ တည်ထောင်ပြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။ သူ၏တစ်သက်တွင် လေလွင့် နေသောကလေးပေါင်း ၆၀၀၀၀ ကျော်ကို ကယ်ဆယ်ခဲ့ရ၍ ကလေး ၂၅၀၀၀၀ ကိုအကူအညီပေးခဲ့ရလေသည်။

ခိုကိုးရာမဲ့ ကလေးများဂေဟာ ပျိုးထောင်ခဲ့သူ ဒေါက်တာဗနားအိုး

ဗနီလာပင် ။ ။ချောကလက်၊ ကိတ်မုံ၊ ရေခဲမုံ စသည်တို့ ပြုလုပ်ရာ၌၎င်း၊ ရေမွှေးအမျိုးမျိုး ဖော်စပ်ရာ၌၎င်း အသုံးပြုသော ဗနီလာ အမွှေးနံ့ကို ဗနီလာပင်၏အသီးတောင့်မှ ထုတ်ယူရရှိသည်။ ဗနီလာပင်သည် သစ်ခွပင် တစ်မျိုးဖြစ်၍ ကြီးမားရှည်လျားသောနွယ်ပင်ဖြစ်သည်။ အောက်ဒေသီ

အီးမျိုးရင်းတွင်ပါဝင်၍ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ဗနီလာ ပလေနီဖိုလိယာဟုခေါ်သည်။ ဗနီလာပင်အမျိုးပေါင်း ၅၀ ခန့်ကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌တွေ့ရှိရသည်။ ဗနီလာပင်၏ မူလ ဇာတိဒေသသည်မက္ကဆီကိုနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ယင်းအပင်တို့ သည် မက္ကဆီကိုမှပိုးရူးနိုင်ငံအထိအလှေ့ကျပေါက်ရောက်နေ သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ယခုအခါ ပြင်သစ်နိုင်ငံတောင်ပိုင်း၊ ဂျားဗားကျွန်း၊ သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစုသော အပူပိုင်းဒေသများ၌ စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းလျက်ရှိလေသည်။

ဗနီလာပင်သည် ပူအိုက်စိုစွတ်သောရာသီဥတုကို နှစ် သက်သည်။ မြေနိမ့်အရပ်မှ ပေ ၂၀၀၀အမြင့်ရှိသောအရပ် ဒေသများအထိပေါက်ရောက်နိုင်သည်။ မြေပြင်မှထွက်ကာ နွယ်တက်တတ်သောအပင်မျိုးဖြစ်၍ မြေမြစ်များ ရှိသကဲ့သို့ လေမြစ်များလည်းရှိသည်။ လောင်းရိပ်မများလွန်းဘဲ ကွက်တိကွက်ကျား အလင်းရောင်ကိုရရှိ၍ လေပြင်းဒဏ်ကို လည်း အကာအကွယ်ပေးထားသောနေရာမျိုး၌ ဗနီလာပင် တို့သည် သစ်ပင်များကို အမြစ်မြွှာများဖြင့်တွယ်ကပ်ပေါက် တက်ရာ၊ အလျားပေ ၂၀မှ ၃၀အထိရှည်တတ်သည်။ အ ခေါက်ရှိသောအပင်မျိုးတွင် ပို၍တွယ်ကပ်ပေါက်နိုင်သည်။

ဗနီလာပင်သည် အနှစ်၅၀ နီးပါးအသက်ရှည်နိုင်သည်။ အပင်ပေါက်ပြီး သုံးနှစ်အကြာတွင် အသီးတင်လေသည်။

ဗနီလာပင်၏အရွက်သည် ဥပိုင်းလုံစွပ်ပုံဖြစ်၍ အသား ထူသည်။ အပွင့်တို့သည်အဖြူ၊ သို့မဟုတ်စိမ်းဖန့်ဖန့် အ ရောင်ရှိသည်။ အပင်ပေါက်ပြီး၍ ၁၅လမှ ၈လအကြာ တွင် အပွင့်ပွင့်ပြီးနောက် ကိုးလခန့်အကြာတွင် ငှက်စာ ခော်သည်။ အသီးတို့သည် ရှည်ရှည်လုံးလုံး အသီးတောင့် များဖြစ်၍ ခြောက်လက်မမှ ကိုးလက်မအထိ ရှည်သည်။ အသီးအတွင်း၌ မည်းနက်၍ ကျိချဲ့သောအနှစ်များနှင့် သေးငယ်သောအစေ့မည်းမည်းများ ရှိသည်။ ထိုအနှစ်မှ ဗနီလာ အမွှေးနံ့ကို ထုတ်ယူရရှိ လေသည်။

အမေရိကတိုက်ကို ဥရောပတိုက်သားများမတွေ့ရှိမီက ပင်မက္ကဆီကိုဒေသ၌တိုင်းရင်းသား အက်ဇတက်လူမျိုးများ သည် အစားအသောက်မွှေးကြိုင်စေရန် ဗနီလာအမွှေးနံ့ကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အမွှေးနံ့ကိုအသီးတောင့်အတွင်း အနှစ် ထဲ၌ရှိသော ဗနီလာခေါ်ခြစ်ပေါင်းတစ်မျိုးမှ ရရှိလေသည်။

အမွှေးနံ့ထုတ်ယူရန် အသီးတောင့်များကို ကောင်းစွာ မမှည့်မီအသီးတောင့်ဖျား၌ အဝါရောင်သန်းလာလျှင် ဆွတ် ခူးရသည်။ ထို့နောက် ရေနွေးပူပူတွင်ခေတ္တစိမ်၍ ဆယ်ယူ ပြီးသော်သွေခြောက်စေ၍ ကြာရှည်ခံအောင် ပြုပြီးလျှင်၊ အသီးထဲမှအနှစ်များ ကဇော်ပေါက်လာအောင်ပြုရသည်။ အသီးတောင့်များကိုကြာရှည်ခံအောင် တဖြည်းဖြည်းပြုလုပ် နိုင်လေအမွှေးနံ့ကောင်းလေဟု ဆိုကြသည်။

ကြာရှည်ခံအောင်ပြုပြီး၍ အမွှေးနံ့ထုတ်ယူနိုင်သော

အသီးတောင့်များကို အမွှေးနံ့ထုတ်ယူရန် တင်ပို့ရောင်း ချရသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် အသီးအတောင့်များသည် ချောကလက်ရောင်ရှိ၍ တွန့်လိမ်လျက် သေးသွယ်ညွတ် ပျောင်းနေပြီးလျှင် အသီးတောင့်များပေါ်တွင် သကြားခဲ ကဲ့သို့ ဖြူဖြူခဲကလေးများ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ “သကြားခဲ” ကလေးများမရှိလျှင် ဗနီလာအမွှေးနံ့ ထုတ်ယူရန် အဆင့် အတန်းမမှီဟု ယူဆကြသည်။

ဗနီလာအမွှေးနံ့ထုတ်ယူသည့် နည်းများသည် များ မြောင်းရှုပ်ထွေး၍စရိတ်ကြီးလေးလှသည်။ ထိုကြောင့် စရိတ် ကုန်သက်သာသောအမွှေးနံ့မျိုးရရှိရန် သုတေသနပြုခဲ့ရာ၊ ဗနီလာအမွှေးနံ့စစ်စစ်လောက်အမျိုးအစား မကောင်းသော် လည်းအဖိုးနည်းပါးသောအမွှေးနံ့များကို ဓာတုဗေဒနည်း ဖြင့်ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် တောင်အမေရိကတိုက်မှ တွန့်ကာပဲတောင့်မှလည်း ဗနီလာအမွှေးနံ့ဆန်ဆန်ကို စရိတ်သက်သာစွာဖြင့် ထုတ်လုပ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဗနီလာပင်များကို စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင် ရေးသည် ဝင်ငွေမမှန် လှသောလုပ်ငန်းတစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ဗနေဒီယမ် ။ ဗနေဒီယမ်သည် ငွေရောင်ကဲ့သို့ ဖြူသော ခြစ်စင်ဖြစ်၍ အမာဆုံးသတ္တုတို့တွင် အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ဗနေဒီယမ်ကို ၁၈၀၁ခုနှစ်တွင် ဒဲလရိုင်အိုဆိုသူက တွေ့ရှိခဲ့ သည်။ ထိုစဉ်အခါက အီရီသရီနီယမ်ဟု အမည်ပေးခဲ့၍ ၁၈၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဆက်စတုရန်းဆိုသူတွေ့ရှိမှု ဗနေဒီယမ် ဟုခေါ်တွင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အလွန်တွေ့ရခဲ၍ မည်သည့်အခါ မျှသဘာဝအားဖြင့် သန့်သန့်မတွေ့ရှိရချေ။ ကြေးနီ၊ ခဲ စသောတွင်းထွက် သတ္တုရိုင်းများတွင် အနည်းငယ်စီ ပါရှိ တတ်သည်။ ဗနေဒီယမ်၏ အဓိကတွင်းထွက်သတ္တုရိုင်းမှာ ဗနေဒီယမ်နှင့်ဆာလဖာပေါင်းစပ်နေသောပက်ထ ရွန်နိုက် ခေါ်တွင်းထွက်သတ္တုရိုင်းဖြစ်သည်။ ဗနေဒီယမ်နှင့် အက် တမ်အလေးဆသည် ၅၀.၉၅ ဖြစ်၍ အက်တမ်အမှတ်စဉ် သည် ၃ဖြစ်သည်။ သိပ်သည်းဆ ၅.၆ ရှိသည်။ အပူချိန် ၁၇၁၀°C တွင် အရည်ပျော်သည်။

ဤသတ္တုကို အလွန်ခဲယဉ်းစွာဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း သန့်ယူရသည်။ ပထမပက်ထရွန်နိုက်တွင်းထွက် သတ္တုရိုင်း ကိုမီးဖြင့်လှော်၍ ဆာလဖာဓာတ်ကို ထုတ်ပစ်လိုက်ရသည်။ ထိုနောက် ယင်းသတ္တုအကြမ်းထည်ကို ဆိုဒီယမ်ကာဗွန် နိုတ်ဖြင့်ပေါင်းစပ်ပေးသောအခါ၊ ဆိုဒီယမ်ဗနာဒိတ်ကိုရ သည်။ ဆိုဒီယမ်ဗနာဒိတ်တွင် ဆာလဖျူရစ်အက်ဆစ်များ စွာထည့် ပေးသောအခါ၊ ဗနေဒီယမ်သည်အောက်ဆီဂျင်နှင့် ပေါင်းစပ်သွား၍ ဗနေဒီယမ်ပင်တော့ဆိုက်အမှုန်များဖြစ်လာ ပြီးလျှင်အောက်သို့အနည်ထိုင်သွားသည်။ ဗနေဒီယမ်ပင် တော့ဆိုက်ကိုတစ်ဖန် ကာဗွန်၊ သို့မဟုတ်အလျူမီနမ်ဖြင့်

အပူတိုက်ပေးသောအခါ၊ ဗနေဒီယမ်ခြစ်ပေါင်းမှ အောက် ဆီဂျင်သည်ကာဗွန်၊ သို့မဟုတ် အလျှူမီနမ်နှင့်ပေါင်းစပ် သွားသဖြင့် ဗနေဒီယမ် သန့်သန့်သာ ကျန်ရစ်လေသည်။

ဗနေဒီယမ်သန့်သန့်သည် စီးပွားရေးအားဖြင့် မည်သို့မျှ အသုံးမဝင်ချေ။ သို့သော် ဤသတ္တုကို အခြားသောသတ္တု နှင့်ပေါင်းစပ်၍ အမျိုးမျိုးအသုံးပြုသည်။ သံတွင် ဗနေဒီယမ် ရာခိုင်နှုန်း ၄၀ ရောစပ်လိုက်သော် ဖဲရိုဗနေဒီယမ် ဖြစ်လာ သည်။ ဖဲရိုဗနေဒီယမ်ကို သံမဏိနှင့် ရောစပ်ပါကအလွန် အင်အားရှိသော သတ္တုစပ်ဖြစ်လာ၍၊ မူလ သတ္တုများထက် ရုန်းကန်သတ္တိ ပိုလာသည်။ ဤရုန်းကန်သတ္တိကောင်း သောသံမဏိကို မော်တော်ကားကိုယ်ထည်၊ ဂီယာ၊ စပရင် နှင့် ဝင်ရိုးများပြုလုပ်ရာတွင်အသုံးပြုသည်။ ကာဗွန်ဗနေဒီ ယမ်သံမဏိဖြင့် မီးရထားအစိတ်အပိုင်းများကို ပုံသွင်းယူ

သည်။ ဗနေဒီယမ်၊ အလျှူမီနမ်နှင့်ကြေးနီပါရှိသော သတ္တုစပ်သည် ပုံသွင်းရန်အတွက် အထူးကောင်းသည်။ အင်နိုလင်ဆိုးဆေးအမဲနှင့် ဗနေဒီယမ်မင်ကို ဗနေဒီယမ် နှင့်အမိုနီယမ် ခြစ်ပေါင်းများကို ဆေးဝါးဖက်တွင် အသုံး ပြုကြသေးသည်။

ဗနေဒီယမ်ထွက်သည့် နိုင်ငံများတွင် ပီးရူးနိုင်ငံသည် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။ မေရိကန်နိုင်ငံရှိ ကော်လိုရာဒိုး၊ ယူးတား၊ အယ်ရီဇိုးနားနှင့် နယူးမက္ကဆီကို ပြည်နယ်များ၊ ဂျာမနီနိုင်ငံ၊ အာဖရိကအနောက်တောင်ပိုင်းနှင့် ရိုးဒီးဇီး ယား မြောက်ပိုင်းတို့သည်လည်း ဗနေဒီယမ် သတ္တုရိုင်း ထွက်ရာ ထင်ရှားသော ဒေသများ ဖြစ်ကြသည်။

ဗမာ့တပ်မတော် ။ ။(မြန်မာ့တပ်မတော်။)

တောင်အမေရိကတိုက်ရှိ အကြီးဆုံးနိုင်ငံ

ဗရာဇီးနိုင်ငံသည် တောင်အမေရိကတိုက်တွင်အကြီးဆုံး၊ ကမ္ဘာပေါ်တွင် စတုတ္ထအကြီးဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး မြစ်ဖြစ်သော အမ္မဇုန်မြစ် ရှိသည်။ သယံဇာတပစ္စည်းများဖြင့် ပေါကြွယ်ဝသည်။ ကာဖီအများဆုံးထွက်သော နိုင်ငံလည်း ဖြစ်သည်။

ဗရာဇီးနိုင်ငံ။ ။ဗရာဇီးနိုင်ငံသည် တောင်အမေရိကတိုက် တွင်တည်ရှိ၍ လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများအနက်အကြီး ဆုံး၊ လူဦးရေအများဆုံး၊ သဘာဝထွက်ပစ္စည်းအပေါဆုံးနှင့် စက်မှုလက်မှု အထွန်းကားဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ အကျယ်အ ဝန်းအားဖြင့် ၃,၂၈၇,၁၉၅ စတုရန်းမိုင်ရှိ၍ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရုရှ၊ တရုတ်နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံတို့နောက် ဗရာဇီးနိုင်ငံသည် စတုတ္ထအကြီးဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ တောင်မှမြောက်သို့ ၂၉၆၅ မိုင်ရှည်၍ အရှေ့မှအနောက်သို့ ၂၆၉၁ မိုင်ကျယ်သည်။ ဥရောပတိုက်နီးနီး ကျယ်ဝန်း၍ ကမ္ဘာမြေအားလုံး၏ ဆယ့် ငါးပုံတစ်ပုံရှိသည်။ တောင်အမေရိကနိုင်ငံများအနက် ချီလီနှင့်အက်ဂွာဒေါနိုင်ငံ ၂ နိုင်ငံမှအပ နိုင်ငံအားလုံးပင် ဗရာဇီးနိုင်ငံနှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း စပ်လျက်ရှိသည်။ ဗရာဇီး နိုင်ငံမြောက်ဘက်တွင် ဗင်နီဇွီးလားနိုင်ငံ၊ ဒင်ဘျို၊ ပြင်သစ်နှင့် ဗြိတိသျှဂီယားနား နယ်များရှိ၍၊ တောင်ဘက်တွင် အူဂွေး၊ အာဂျင်တီးနားနှင့် ပါရာဂွေးနိုင်ငံတို့ရှိသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာရှိ၍၊ အနောက်ဘက်တွင် ဗိုလစ်ဗီး ယား၊ ပီးရူးနှင့် ကိုလုံးဗီးယား နိုင်ငံတို့ ရှိသည်။

တောင်အမေရိကတိုက်ကို ရှာဖွေတွေ့သေးမီကပင် ကမ္ဘာမြေပုံတွင် ဗရာဇီးကျွန်းဟူ၍ပါရှိပြီးဖြစ်သည်။ ဆေးနီ ထုတ်၍ရသောဗရာဇီး(စပိန်ဘာသာ ဗရာဆာ =လောင် ကျွမ်းသောကျောက်မီးသွေးမှလာသည်) သစ်ပင်ပေါက်ရာ

ဗရာဇီးနိုင်ငံ တည်နေရာပြမြေပုံ

ဖြစ်သဖြင့် ဗရာဇိကျွန်းဟုတွင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နောင်အခါ ယခုဗရာဇိနိင်ငံဟုတွင်သည့်ဒေသကို တွေ့ရှိခဲ့ရာ၌ ထိုကဲ့သို့သောဗရာဇိပင်များ အကယ်ပင်တွေ့ရှိ၍၊ ဗရာဇိဟု အမည်တွင်ခဲ့လေသည်။ ယခုဗရာဇိနိင်ငံတည်ရှိရာဒေသသို့ ၁၅၀၀ပြည့်နှစ်တွင် ပေါ်တူဂီရေတပ်ဗိုလ် ပေသရို အာလဗဲ ရီးကဗရယ် ပထမဆုံး ရောက်ရှိလာ၍၊ ၁၅၃၂ ခုနှစ်တွင် ပေါ်တူဂီပိုင်ကိုလိုနီနယ်ပယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် စတင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ၁၅၄၉ ခုနှစ်တွင်မှ အပြီးသတ်အောင် မြင်ခဲ့လေသည်။ နပိုလီယန်နှင့်တိုက်ခိုက်ရသော စစ်ပွဲများ အတွင်းက ပေါ်တူဂီပြည်ရှင်ဆဋ္ဌဂျွန်သည် ၁၈၀၈ ခုနှစ် ဗရာဇိပြည် ရိုးအိုဒါဇန်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နန်းစိုက်ခဲ့ရသည်။ ၁၈၂၀ပြည့်နှစ်၌ ဂျွန်ဘုရင်ပေါ်တူဂီနိင်ငံသို့ ပြန်သွားပြီး သည့်နောက်တွင် ဗရာဇိပြည်သူပြည်သားတို့ တော်လှန်ပုန်ကန်၍ သီးခြားလွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ်ကျေညာ၍ဂျွန်၏ သားတော်ဒုတိယပေသရိုလက်ထက် ၁၈၈၉ခုတွင် စစ်ဖက် တော်လှန်ရေးဖြစ်ပေါ်ရာမှအစ ဘုရင်နန်းစွန့်ရ၍ ဗရာဇိနိင်ငံကိုသမ္မတနိုင်ငံအဖြစ်ထူထောင်ခဲ့ရာတွင်ဗရာဇိပြည်ထောင်စုနိင်ငံအဖြစ်ရောက်ရှိလာသည်။ သို့ရာတွင်စစ်အာဏာရှင်များသာအုပ်စိုးနေခဲ့သဖြင့် ၁၈၉၃တွင် ခုတော်လှန်ရေးဖြစ်ပေါ်လာကာ လူထုအကြိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော သမ္မတများနှင့်အုပ်စိုးလာနိုင်သည့် အခြေသို့ရောက်ခဲ့သည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဗရာဇိပြည်ထောင်စုနိင်ငံထဲတွင် ပြည်နယ်ပေါင်း ၂၀၊ နယ်ပယ် ၅၂နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုခရိုင် ၁ ခရိုင်ပါဝင်သည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ် ခန့်မှန်းခြေ သန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၆၅ သန်းနီးပါးရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် တစ်ဝက်ကျော်သည် ဥရောပတိုက်သား အနွယ်များဖြစ်၍၊ လေးပုံတစ်ပုံသည် မက်စတီဇိုခေါ်ကြားများဖြစ်ပြီးလျှင်၊ ကျန်လူဦးရေသည် နီးဂရိုးနှင့်အင်ဒီးယန်းများဖြစ်သည်။ တောင်အမေရိကတစ်တိုက်လုံး၏ထက်ဝက်ကျော်မျှသောလူဦးရေသည် ဗရာဇိနိင်ငံတွင်နေထိုင်ကြသည်။ တောင်အမေရိကနိုင်ငံများအနက် ဗရာဇိတစ်နိုင်ငံသာလျှင် စပိန်ဘာသာစကားကိုမသုံးသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဗရာဇိနိင်ငံတွင် ပေါ်တူဂီဘာသာကို ရုံးသုံးဘာသာအဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။

ဗရာဇိနိင်ငံ၏ မြေမျက်နှာပြင်သည် များသောအားဖြင့် မြေနိမ့်လွင်ပြင်နှင့် ကုန်းပြင်မြင့်များသာဖြစ်သည်။ တောင်ကုန်းတောင်ထွတ် အနည်းငယ်ရှိသော်လည်းအရှေ့ပိုင်းကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်၌သာ အနည်းငယ်တွေ့ရသည်။ ဗရာဇိနိင်ငံမြောက်ပိုင်းတစ်ပိုင်းလုံးတွင်မူ စတုရန်းမိုင် ၆၇၂၀၀၀ ကျယ်ဝန်းသော အမွေဇန်မြစ်ဝှမ်းဒေသရှိသည်။ ယင်းသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးဆုံးသောမြစ်ဝှမ်းဒေသကြီး ဖြစ်သည်။

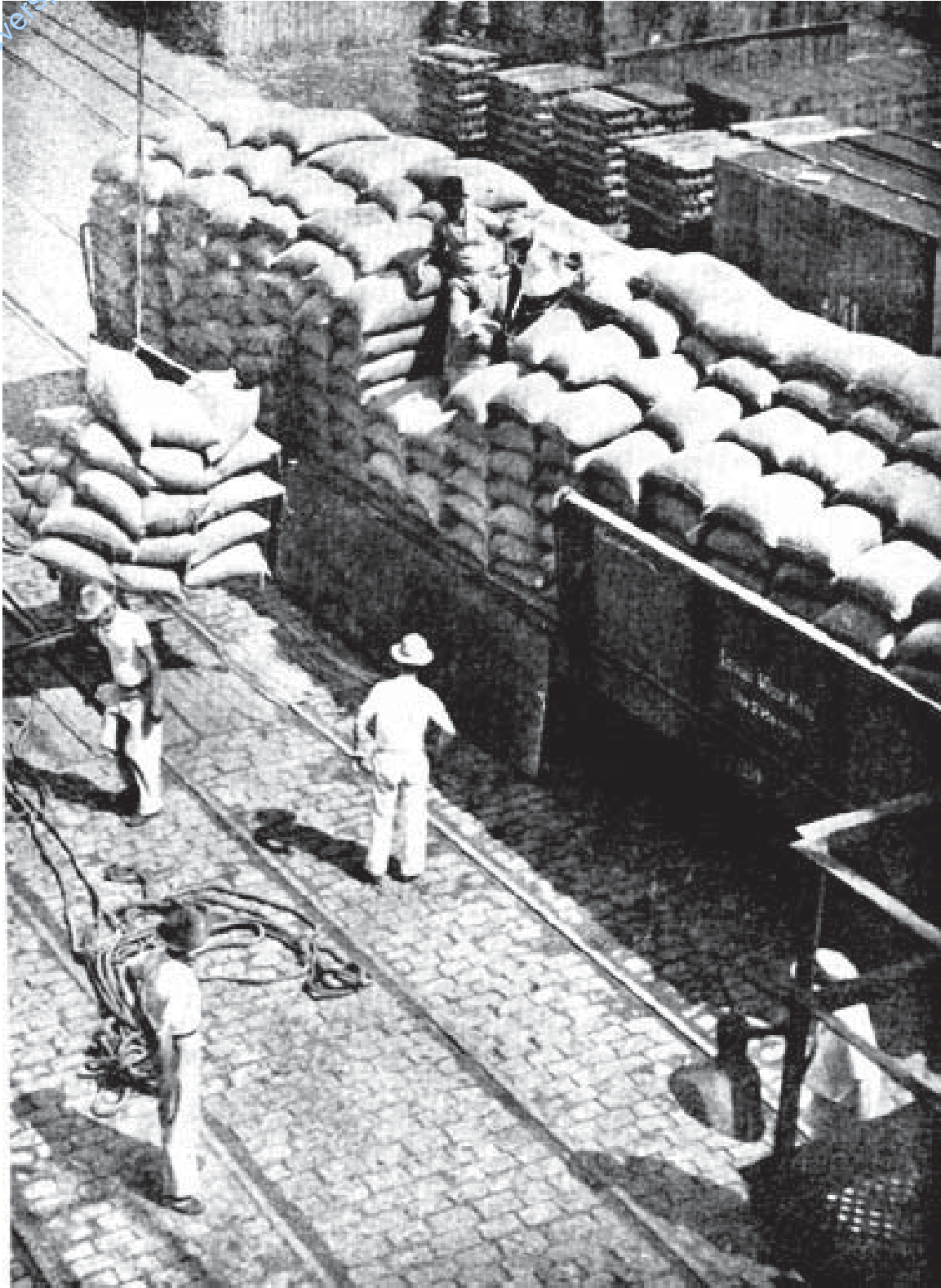
အမွေဇန်မြစ်သည် အနောက်ဘက်ရှိ အန်းဒီးတောင်တန်းတွင်မြစ်ဖျားခံ၍ ဗရာဇိလွင်ပြင်ကို ၁၉၆၂ မိုင်ခန့်ဖြတ် စီးပြီးနောက် အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာထဲသို့ စီးဝင်သည်။ ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများသည် အမွေဇန်မြစ်ကို ပီးရူးနိင်ငံ အီကီးတိုးမြို့အထိ မိုင်ပေါင်း ၂၃၀၀ တိုင်အောင် ဆန်တက်နိုင်သည်။

ဗရာဇိနိင်ငံ၏ တောင်ဘက်ပိုင်းတွင်လည်း မြေဩဇာ အလွန်ကောင်းသော ပလာတီနားအပူပိုင်းမြက်ခင်းဒေသရှိသည်။ ဗရာဇိနိင်ငံ၏တစ်ဝက်ကျော်ကျော်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အသက်အရင့်ဆုံးသောမြေနေရာဟုကျော်ကြားသည့် ဗရာဇိလျှံအော လတီပလိန်း ကုန်းပြင်မြင့်ကြီးဖြစ်သည်။ ဗရာဇိနိင်ငံတွင် ကူးသန်းသွားလာရန်လွယ်ကူစေ၍ ထင်ရှားသောမြစ်ကြီးများမှာ ပရာနားမြစ်၊ တိုကန်တင်မြစ်၊ မဒီးရားမြစ်၊ ပူရူးမြစ်နှင့် ဆောင်းဖရန်စစ္စကိုမြစ်တို့ဖြစ်သည်။ များစွာသောမြစ်တို့၌ ရေတံခွန်များရှိကြသည်။ ယင်းတို့အနက် အီဂွားဆူးရေတံခွန်များသည် ကမ္ဘာကျော်ဖြစ်သည်။ ထိုရေတံခွန်ကြီးများမှ ရရှိသော လျှပ်စစ်ဓာတ်အားသည် ကီလိုဝပ် ၈၀၀-၀၀၀၀၀ ရှိလိမ့်မည်ဟုခန့်မှန်းကြသည်။ အမွေဇန်မြစ်ဝတွင် မရာဇိနှင့်ဂူရူပခေါ်ကျွန်းကြီး ၂ကျွန်းရှိသည်။ မရာဇိကျွန်းသည် ၁၈၄၈၉ စတုရန်းမိုင်ကျယ်၍ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံထက်ပင် ကြီးလေ သည်။

ဗရာဇိနိင်ငံသည် အပူပိုင်းဇုန်အတွင်း၌ ကျရောက်နေသောကြောင့် ရာသီဥတုမှာ အပူပိုင်းဒေသများ၏ ရာသီဥတုမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင်မြေမျက်နှာပြင်၊ တိုက်ခတ်သော လေကြောင်း၊ စီးဆင်းသောရေစီးကြောင်း၊ ရွာသွန်းသော မိုးရေချိန်၊ ပင်လယ်နှင့်အကွာအဝေးတို့ကိုလိုက်၍ တစ်နေရာနှင့်တစ်နေရာမတူချေ။ ဗရာဇိနိင်ငံ၏ အပူဆုံးအပိုင်းဖြစ်သောအမွေဇန်မြစ်ဝှမ်းဒေသ၌ အပူချိန် ဖာရင်ဟိုက် ၉၀ ခန့်သာရှိသည်။ ဇန်နဝါရီလမှ ဇွန်လ အတွင်းကို မိုးရာသီခေါ်၍ ဇူလိုင်လမှအောက်တိုဘာလအတွင်းကို “ခြောက်သွေ့သောရာသီ” ဟုခေါ်သည်။ တောင်ပိုင်းဒေသများ၌တစ်နှစ်ပတ်လုံးမိုးရွာသည်။ အချို့မြို့များတွင် တစ်နေ့မပြတ်မိုးရွာတတ်သည်။ ကမ်းရိုးတန်းဒေသ၌ တစ်နှစ်လျှင် မိုးရေချိန် ၅၅မှ၁၀၀လက်မအထိရွာ၍ အတွင်းဘက်သစ်တောဒေသတွင် လက်မ ၃၀၀မှ ၄၀၀အထိမိုးရွာတတ်သည်။

ဗရာဇိနိင်ငံသည် သဘာဝပစ္စည်းများဖြင့် မကုန်ခမ်းနိုင်လောက်အောင် များပြားကြွယ်ဝသော နိုင်ငံကြီး ဖြစ်သည်။ ကြက်ပေါင်စေး၊ ရှားပါးသော သစ်မျိုးများ၊ ဆေးဖက်ဝင်သော အပင်များ၊ ငှက်ပျော စသော အသီးများ၊ ဆီ၊ ဖယောင်း၊ ကာဖီ၊ သကြား၊ ဆန်၊ ဝါဂွမ်း၊ ကကေးအို(ကိုကိုး)၊ ဆေးလိပ်ဆေး၊ ရွှေနှင့် အဖိုးတန် ကျောက်မျက်ရတနာများသည်ကား ဗရာဇိနိင်ငံထွက် ပစ္စည်းများပင် ဖြစ်

ဗရာဇီးနိုင်ငံ

ဗရာဇီးနိုင်ငံ၏ အဓိကထွက်ကုန်ဖြစ်သော ကာဖီစေ့များကို နိုင်ငံခြားသို့ ဤသို့တင်ပို့လျက်ရှိသည်။

ဗရာဇီးနိုင်ငံ

သည်။ ငွေ၊ ပလက်တီနမ်၊ ခဲ၊ ကြေးနီ၊ ပြဒါး၊ စိန်၊ သံ
ရိုင်း၊ ကျောက်မီးသွေး၊ ရေနံ၊ ဆားစသောသတ္တုများလည်း
အများအပြားထွက်သည်။ ဗရာဇီးနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်
သံတွင်း အများဆုံးရှိသော နိုင်ငံဟုဆိုသည်။ ဗရာဇီးနိုင်ငံ
သည် တွင်းထွက် သတ္တုများ ပေါသော်လည်း ငွေပင်ငွေရင်း
ကြီးများနှင့် တနစ်တကျ လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့်
အကျိုးခံစားသင့်သလောက် မခံစားရသေးချေ။

ဗရာဇီးနိုင်ငံသည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထား
၍လုပ်ကိုင်သောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့်ကာဖီ၊ ဝါဂွမ်း၊
ကြက်ပေါင်စေး၊ ကကေးအိုနှင့်ဆေးပင်တို့ကို စိုက်ပျိုး
ကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကာဖီစေ့ အများဆုံးထွက်သော
နိုင်ငံဖြစ်၍ ကမ္ဘာကာဖီစေ့ ထွက်ကုန်၏ထက်ဝက်ကျော်
သည် ဗရာဇီးနိုင်ငံမှထွက်သည်။ ဆောင်းပေါင်းလုံးမြို့သည်
ကာဖီလုပ်ငန်း၏ဗဟိုဌာနဖြစ်သည်။ ဗရာဇီးနိုင်ငံသည်
ကာဖီသာမက ကြက်ဆူစေ့လည်းကမ္ဘာပေါ်တွင် အများ
ဆုံးထွက်သောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကမ္ဘာပေါ်တွင် က
ကေးအိုဒုတိယအများဆုံးထွက်သောနိုင်ငံဖြစ်၍ သကြား
နှင့်ဆေးလိပ်ဆေး တတိယအများဆုံးထွက်သော နိုင်ငံဖြစ်
သည်။ ကလေးအိုပင်ကိုမူ အမွေရန်ပြည်နယ်၊ ပါရာဂွေး ပြည်
နယ်နှင့်ဗာဟီးယားပြည်နယ်တို့တွင် စိုက်ပျိုးသည်။ ကြိပင်

ကို ပါနမ်ဗူကိုပြည်နယ်၌ အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်
သည်။ ဆေးပင်ကိုမူ တစ်နိုင်ငံလုံးအနှံ့အပြားစိုက်ပျိုးကြ
သည်။ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထားသောနိုင်ငံဖြစ်
သော်လည်း မြေအကျယ်အဝန်း၏ ၄ ရာခိုင်နှုန်း ခန့်သော
မြေကိုသာ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြ၍ ကျန်မြေများသည်အလ
ဟာသာဖြစ်လျက်ရှိသည်။

သိုး နွား မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းသည်လည်း ဗရာဇီးနိုင်ငံ၏
အရေးပါသောလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သားရေကြမ်း၊
သားရေချော၊ သိုးမွေး၊ စည်သွပ်သားစသည်တို့ကို နိုင်ငံခြား
သို့ အမြောက်အမြားပင်တင်ပို့ရသည်။ သိုး နွား မွေးမြူရေး
၌ထိပ်ဆုံးကပြေးနေသော အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံကိုပင် ဗရာဇီး
နိုင်ငံသည် ယခုအခါသာနေပေပြီ။

ချည်ထည်ရက်လုပ်ခြင်း၊ သိုးမွေးထည် ရက်လုပ်ခြင်းတို့
သည် ဗရာဇီးနိုင်ငံ၏ အဓိကစက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများ
ဖြစ်သည်။ ရေအားဖြင့်ရသောလျှပ်စစ်ဓာတ်အားဖြင့် စက်
များ လည်လေသည်။

အမွေရန်မြစ်နှင့်တကွ အခြားမြစ်ကြီးများသည် ဗရာဇီးနိုင်
ငံ၏ကူးသန်းသွားလာရေးတွင် များစွာအထောက်အပံ့ ပြု
သည်။ ဗရာဇီးနိုင်ငံတွင် မီးရထားလမ်း မိုင်ပေါင်း ၂၄၀၀၀
ကျော်ရှိ၍ ကားလမ်းမိုင်ပေါင်း၁၆၁၄၉၀ ရှိသည်။ သို့ရာ

ဗရာဇီးနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သော ရီးအို ဒါ ဇနာရီမြို့ကို ကောင်းကင်မှ ဤသို့ ရှုမြင်ရသည်။

လွှင့် သစ်တောကြီးများထူထပ်လှသဖြင့် လေကောင်းဖြင့် သွားလာခြင်းကိုပိုမိုပြုလုပ်ကြရသည်။ လေကြောင်း ခရီးမှာ မိုင်ပေါင်း ၁၃၀၀၀၀ ကျော်ရှိသဖြင့် မီးရထားလမ်းထက် ဖိဆိပ်သည်။ တစ်နှစ်လျှင် ပြည်တွင်းလေကြောင်း ခရီးသွား ၁၀၀၀၀၀ ကျော်ရှိလေသည်။

ဗရာဇီးနိုင်ငံတွင် မူလတန်းပညာကို မသင်မနေရအဖြစ် ဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းထား၍ အခလွတ်သင်ကြားပေးသည်။ မူလတန်းကျောင်းပေါင်း ၇၀၀၀၀ ကျော်ရှိ၍ အထက်တန်း ကျောင်း ၉၁၃ကျောင်းနှင့် ကောလိပ် ကျောင်းပေါင်း ၂၁၇ ကျောင်းရှိသည်။ ကျောင်းများတွင် ပေါ်တူဂီဘာသာဖြင့် သင်ကြားသည်။ ဗရာဇီးနိုင်ငံတွင် ရောမကက်သလစ်ဂိုဏ်း ဝင်များသည်။ လင်ကွာ မယားကွာကိစ္စများကို လုံးဝတား မြစ်ထားသည်။ အသက် ၂၁ နှစ်မှ ၄၅ နှစ်အတွင်းရှိ ယောက်ျားများသည် စစ်မှုထမ်းကြရသည်။ စာရင်းဝင် တပ်သားများသည် အမြဲတမ်းတပ်တွင် ၁နှစ်၊ အရံတပ် တွင် ၈ နှစ်အမှုထမ်းကြရလေသည်။

ဗရာဟေးတိုင်းကိုး (ခရစ်၁၅၄၆-၁၆၀၀)။ ။

ဒိန်း လူမျိုးနက္ခတ်ပညာရှိကြီး တိုင်းကိုးဗရာဟေးကို ၁၅၄၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၄ရက်နေ့တွင်ယခု ဆွီဒင်နိုင်ငံ တွင်း၌ရှိသော နတ်စထရပ်မြို့တွင်ဖွားမြင်သည်။ ငယ်ရွယ် စဉ်မှစ၍ ကိုပင်ဟားဂင်း၊ လိုက်ပဇစ်၊ ရော့စတော့နှင့် အောက်စဗျမြို့များတွင် ပညာသင်ကြားခဲ့သည်။

မိဘတို့က ဗရာဟေးအား တက္ကသိုလ်ကျောင်းတွင် ဥပဒေဖက်ဆိုင်ရာ ပညာရပ်များကို သင်ကြား၍ နိုင်ငံပြု သုခမိန်ဖြစ်လာစေရန် ရည်ရွယ်၍ပို့ခဲ့သော်လည်း၊ သူသည် ညဉ့်အခါ၌ ဥပဒေနှင့်ဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများကို ဖတ် မည့်အစား ကြယ် လ နက္ခတ်တာရာများကို ကြည့်ရှုလေ့ လာနေလေ့ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဥပဒေဖက်တွင် ပါရဂူတစ် ဦးမဖြစ်တော့ဘဲ၊ နက္ခတ်တာရာပညာကျော်တစ်ဦး ဖြစ်လာ လေသည်။ ထိုကြောင့် ဦးလေးတော်သူတစ်ဦးက ဗရာဟေး ၏ဇာတိရပ်ဖြစ်သော နတ်စထရပ်အနီးရှိ သူ၏ရဲတိုက်တွင် နက္ခတ်တာရာကြည့် အဆောင်တစ်ခု ပြုလုပ်ပေးသည်။

ဗရာဟေးသည် ထိုခေတ်အခါကနက္ခတ်ပညာရှင်များထဲ တွင်ထိပ်တန်းကျသော ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်လာလေသည်။ ယင်းခေတ်၏ နက္ခတ်ပညာကျော်တစ်ဦးဖြစ်သော ဂယ်လီ လေအိုနှင့် တချိန်တည်း နာမည်ကျော်ကြားလာသူလည်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဂယ်လီလေအို-ရှု။)

၁၅၇၂ခုနှစ်တွင် ဗရာဟေးသည် ကသိယောပီယကြယ် စုတွင် အလွန်တောက်ပသောကြယ်တစ်လုံးကို တွေ့ရှိခဲ့လေ သည်။ ယင်းကိုအသေအချာ လေ့လာစစ်ဆေးခဲ့ပြီးနောက် သူတွေ့ရှိသမျှအချက်အလက်များကို ကျမ်းတစ်စောင်ပြု

သင်္ချာနှင့် နက္ခတ္တဗေဒပါရဂူ တိုင်းကိုး ဗရာဟေး

ကာထုတ်ဝေခဲ့၏။ ယင်းကြယ်ကိုလည်း တိုင်းကိုးကြယ်ဟု မှည့်ခေါ်ခဲ့လေသည်။

ဒိန်းမတ်ပြည်ရှင် ဒုတိယဖရက်ဒရစ်ဘုရင်သည် ဗရာ ဟေး၏စာအုပ်ကို အထူးနှစ်ခြိုက်လှရကား မိမိ၏အမိန့်ဖြင့် ဟောပြောပွဲများကျင်းပ၍ ဟောပြောစေခဲ့ရုံမက ဟဗင်း ကျွန်းကိုလည်း တစ်သက်လုံး အပိုင်စားပေး၍ နှစ်စဉ်ရိက္ခာ တော်ငွေ ဒိန်းမတ်ဒင်္ဂါး ၅၀၀ ကိုပါပေးသနားခဲ့၏။ ထို့ပြင် ထိုကျွန်းတွင်ယင်းခေတ်ကအကောင်းဆုံးဟုဆိုသောနက္ခတ် တာရာကြည့် မျှော်စင်တစ်ခုကိုလည်းဆောက်လုပ်ပေးခဲ့၏။ ထိုမျှော်စင်တွင် ဗရာဟေးသည် နက္ခတ္တဗေဒဆိုင်ရာ သုတေ သနလုပ်ငန်းများကို အနှစ် ၂၀ မျှ လုပ်ကိုင်ခဲ့လေသည်။

ဖရက်ဒရစ်ဘုရင်နတ်ရွာစံသောအခါ ဗရာဟေးအား အပိုင်စားပေးထားသည့် ဟဗင်းကျွန်းကို ပြန်သိမ်းလိုက် သည်။ ဗရာဟေးသည် ၁၅၉၇ ခုနှစ်တွင် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံမှ ထွက်ခွာခဲ့၍ ဂျာမနီနိုင်ငံ၌ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ယင်း သူ၏ ဆောင်ရွက်မှုများကို စာတမ်းရေး၍ထုတ်ဝေသည်။ ဂျာမနီ ပြည်ရှင် ဒုတိယရူးဒေါ့ဘုရင်သည် ဗရာဟေး၏သတင်းကို ကြားသိသောအခါ ဘုရင့်သင်္ချာပညာကျော်အဖြစ်ခေါ်ယူခန့် ထားသည်။ ချက်ကိုဆလိုဗားကီးယားနိုင်ငံပရာဟမြို့အနီး ရှိဗုတ်ကီရဲတိုက်ကြီး၌ နက္ခတ်တာရာကြည့်မျှော်စင် တည် ဆောက်ပေးသည်။ ယင်းမျှော်စင်၌ ဗရာဟေးသည် သူ၏

လက်ထောက် ယိုဟန်းကပ်ပလာနှင့် အတူ နက္ခတ်တာရာ များလှုပ်ရှားသွားလာပုံ ဇယားကိုစီစဉ်ပြုလုပ်သည်။ ယင်း ကို ရူးဒေါ့ဘုရင်အား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ရူးဒေါ့ဖင်းတေ ဗယ်ဟု မှည့်ခေါ်သည်။(ကက်ပလာဂျေ-ရှူ)

ဗရာဟေးတို့ခေတ်က နက္ခတ်တာရာလေ့လာသူတို့ သည် အစွဲအလမ်းကြီးသူများ ဖြစ်သည်။ နက္ခတ်တာရာများ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဗရာဟေး၏တွက်ချက်တိုင်းထွာ ချက်များ သည် ကော့ပါးနီကပ်ဆိုသူ နက္ခတ်ပညာကျော်တစ်ဦး၏ တိုင်းထွာချက်တို့ကို အတော်အတန် ခိုင်လုံစေသည်ကား မှန်၏။ သို့သော် ဗရာဟေးသည် ကော့ပါးနီကပ်၏အယူ အဆသဘောတရားများကိုမူ လက်မခံခဲ့ချေ။ ဗရာဟေး ယူဆချက်အရဆိုလျှင် ကမ္ဘာမြေကြီးသည် စကြဝဠာ၏ဗ ဟိုဠ်တည်ရှိနေ၍ ကမ္ဘာမြေကြီးကို နေသည်လှည့်ပတ်သွား သည်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ထိုယူဆချက်ကို ဗရာဟေးသည် သေ သည်အထိမစွန့်ခဲ့ချေ။ ထိုကဲ့သို့မယုံကြည်လျှင် ခရစ်ယန် အယူဝါဒ၌ မကိုင်းရှိုင်းရာရောက်သည်ဟူ၍ပင် ဗရာဟေး ကထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ဘူးသည်။(ကော့ပါးနီကပ်အင်-ရှူ)

နက္ခတ်တာရာတို့၏ လှုပ်ရှားသွားလာမှုတွင် ဗရာဟေး တီထွင်ခဲ့သောစံနစ်ကို တိုင်းကိုးစံနစ်ဟု အမည်တွင်လေ သည်။ သို့ရာတွင်နောင်သောအခါတိုင်းကိုးစံနစ်မှာ ချွတ် ချော် မှားယွင်းနေကြောင်းသိရှိရသည်။ သို့သော် တိုင်းကိုး ဗရာဟေး၏ ကြိုးပမ်းမှုတို့သည် နောင်ပေါ်ပေါက်မည့် နက္ခတ်ပညာလေ့လာသူများအား လမ်းစဖော်ပေးခဲ့သည်။ ဗရာဟေးသည် ၁၆၀၁ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၂၄ ရက် နေ့တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်သည်။

ဗရီးမင်းမြို့ ။ ။အနောက် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင် ပါဝင်သော ဗရီးမင်းပြည်နယ်၏မြို့တော် ဗရီးမင်းမြို့သည် ဟမ်းဗတ်မြို့ ပြီးနောက် ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ဒုတိယအကြီးဆုံး ဆိပ်ကမ်းမြို့ ဖြစ်သည်။ ဗီဇာမြစ်ပေါ်တွင် အလျား ၁၂ မိုင်ခန့်စီ၊ ကမ်း တစ်ဘက်တစ်ချက် တည်ရှိနေ၍ မြစ်ဝမှ ၃၅ မိုင်ဝေးသည်။ မြစ်၏ယာဘက်ကမ်းတွင် ရှေးအဆောက်အအုံများဖြင့် တင့်တယ်စွာတည်ရှိနေသော မြို့ဟောင်းရှိ၍၊ မြစ်၏ဝဲ ဘက်၌မူ ခေတ်မှီအဆောက်အအုံများနှင့်စည်ကားလျက် ရှိသော မြို့သစ်ပိုင်းရှိလေသည်။

ဗရီးမင်းမြို့အထိ သင်္ဘောကြီးများမဝင်နိုင်သဖြင့် မြစ်ဝမှ ၁၀ မိုင်ဝေးသော ဗရီးမားဟေဗင်မြို့သည် ဗရီးမင်းမြို့၏အ ပြင်ဆိပ်ကမ်းမြို့အဖြစ်တည်ရှိသည်။ တန်ချိန် ၇ သောင်းရှိ သင်္ဘောကြီးများဆိုက်ကပ်နိုင်ရန် ဆိပ်ကမ်းကြီးတစ်ခုကို ၁၉၃၁ခုနှစ်တွင် တည်ဆောက် ပြီးစီးခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့်ဂျာ မနီနိုင်ငံအနောက်မြောက်ပိုင်းနှင့်တကွ ဗီဇာမြစ်ပေါ်၌ တည်ရှိနေသောနိုင်ငံများ၏ ကုန်စည်တင်ပို့ဖြန့်ဖြူးရာ ဗဟို

ဌာနကြီးဖြစ်လာလေသည်။ ကျောက်မီးသွေး၊ သတ္တုအတို အစ၊ အဆောက်အအုံပစ္စည်းများ စသည်တို့ကိုတင်ပို့၍၊ စားကုန်သောက်ကုန်၊ ကာဖီနှင့်ကုန်ရိုင်းများကို တင်သွင်းရာ ဆိပ်ကမ်းဖြစ်သည်။

ဗရီးမင်းမြို့သည်ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းကဂျာမန်တို့၏ ရေငုပ်သင်္ဘောနှင့် ရေတပ်စခန်းဖြစ်နေခဲ့သောကြောင့်၊ အ ကြိမ်ကြိမ်ပုံးကြဲခြင်း ခံရ၍၊ မရှုမလှပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၅ ခုဧပြီတွင် ဗရီးမင်းမြို့သည် ဗြိတိသျှစစ်တပ်များလက်တွင်း သို့ကျရောက်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် ဂျာမနီ နိုင်ငံကို ကြီးလေးကြီးတို့ခွဲဝေကြည့်အခါ ဗရီးမင်းပြည် နယ်တစ်နယ်လုံးသည် အမေရိကန်ဇုန်နယ်အတွင်းသို့ ကျ ရောက်သွားလေသည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် အနောက်ဘက် ဂျာမနီနိုင်ငံဟူ၍တည်ထောင်ခဲ့သောအခါ ဗရီးမင်းပြည်နယ် သည် အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံအတွင်း ပါဝင်လာခဲ့လေသည်။ ဗရီးမင်းတစ်နယ်လုံး၏လူဦးရေသည် ၁၉၅၆ ခုနှစ်မှန်းသန်း ခေါင်စာရင်းအရ ၆၄၈၈၀၀ယောက်ဖြစ်၍၊ ဗရီးမင်းမြို့ ၏လူဦးရေမှာမူ ၅၁၆၀၀၀ (၁၉၅၇)ယောက် ဖြစ်သည်။

ဗရီးမင်းမြို့၏ထင်ရှားသော လုပ်ငန်းများမှာ အင်ဂျင်နီ ယာလုပ်ငန်းများ၊ သင်္ဘောတည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်း၊ ဆပ်ပြာချက်လုပ်ငန်း၊ သိုးမွေးထည်၊ ချည်ထည်နှင့် ဂုံ လျှော်စက်လုပ်ငန်းများ၊ မော်တော်ကားလုပ်ငန်းနှင့် ဆေး လိပ် ဆေးလုပ်ငန်းများစသည်တို့ဖြစ်သည်။ ဗရီးမင်းမြို့ သည် ဥရောပတိုက်၏ ထင်ရှားသော ဝါဂွမ်းဈေးမြို့ကြီး တစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း စစ်အပြီးတွင် အခြေအနေကျ သွားသည်။ ဗုံးဒဏ်ကြောင့် စက်ရုံများ မရှုမလှပျက်စီးခဲ့ ရသဖြင့်လည်း သင်္ဘောတည်သည့်လုပ်ငန်း စသည့် လုပ်ငန်းကြီးများစွာကို ရပ်စဲထားလိုက်ရသည်။

ဗရီးမင်းမြို့၏ ထင်ရှားသော အဆောက်အအုံများမှာ ၁၅ ရာစုနှစ် အတွင်းက ဆောက်လုပ်ခဲ့သော 'ရထောင်း'ခေါ် မြို့တော်ခန်းမကြီး၊ ရိုလန်ရုပ်ထု၊ ၁၂ ရာစုနှစ် အတွင်းက တည်ဆောက်ခဲ့သော စိန်ပီတာကသီဒရယ် ဘုရားရှိ ခိုးကျောင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ဗရူဂျမြို့။ ။ဗဲလဂျီယမ်နိုင်ငံ၏ အလှပဆုံးသောမြို့များ အနက် အနောက်ဖလမ်းဒါးနယ်၏မြို့တော်ဖြစ်သော ဗရူဂျ မြို့သည်တစ်မြို့အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ မြောက်ပင်လယ် ကမ်းခြေမှ ၈မိုင်မျှသာဝေး၍ ဗရပ်ဆဲမြို့တော်၏ အနောက် မြောက်ဘက် ၆၂မိုင်ကွာတည်ရှိသည်။ ဇီးဗရူ၊ အာစတင်စ သောမြို့ကြီးများနှင့် တူးမြောင်းများ ဆက်သွယ်ထားသည်။ တူးမြောင်းများမှာ ပိုက်ကွန်များသဖွယ် မြို့ကိုပိုင်းရံလျက် ရှိသည်။ ယင်းတူးမြောင်းများကိုလည်း တစ်ဖက်ကမ်းနှင့် တစ်ဖက်ကမ်း ဖြတ်သန်းသွားလာနိုင်ရန် တံတားများ

သောက်လုပ်ထား၏။ တံတားပေါင်း ၅၀ ကျော်မျှရှိ၍ လှေသင်္ဘောများ အသွားအလာမပျက်စေရန် တံတားများကို အလယ်၌ အရှင်ပြုလုပ်ထားသည်။ ဤသို့တံတားများစွာ ရှိသောကြောင့်လည်း ဖလန်းဒါးဘာသာဖြင့် ဤမြို့ကို 'တံတားများစွာရှိသောမြို့' သို့မဟုတ် ဗရဂျမြို့ဟု ခေါ်တွင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဗရဂျမြို့ကို 'မြောက်ဗင်းနစ်မြို့'ဟု အချို့က ခေါ်ကြသည်။

ဗရဂျမြို့သည် ၇ ရာစုနှစ် ခန့်ကစ၍ ကျော်ကြားလာခဲ့သည်။ ၉ရာစုနှစ်မှ ၁၅ရာစုနှစ်အတွင်း ကာလ၌ သိုးမွှေးလုပ်ငန်းအလွန်ဖွံ့ဖြိုးသဖြင့် ဗရဂျမြို့သည် စည်ကားဝပြောလာသည်။ သို့ရာတွင် ၁၅ရာစုနှစ် ကျော်လတ်သော် အုပ်စိုးသူကြီးကြီးယားပြည့်ရှင်မက်ဇီးဗီလုံက အလွန်ဖိနှိပ်၍အခွန်ကြီးစွာကောက်သဖြင့် ဗရဂျမြို့မှ ကုန်သည်များအခြားနိုင်ငံသို့ပြောင်းရွှေ့သွားကြသောကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ အင်္ဂလန်ပြည်သည် သိုးမွှေးထည်လုပ်ငန်းကိုကိုယ်တိုင်လုပ်သဖြင့်ဗရဂျမြို့သို့သိုးမွှေးများ တင်ပို့ခြင်းမပြုတော့သောကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ ဗရဂျမြို့သည်အရောင်းအဝယ်တဖြည်းဖြည်း ဆုတ်ယုတ်ကာမှိုန့်လာခဲ့သည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ဗရဂျမြို့သည် ပြန်လည်၍စည်ပင်လာပြီဖြစ်သော်လည်း၊ ရှေးက စည်ကားကြီးကျယ်ခဲ့သမျှကိုကားမမှီသေးချေ။

ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဗရဂျမြို့ကို ဂျာမန်တို့ ရေငုပ်သင်္ဘောစခန်းအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့၏။ ဇီးဗရမြို့မှတစ်ဆင့် မြောက်ပင်လယ်သို့တိုးရိပေါက် တူးမြောင်းရှိသဖြင့် ၁၉၁၈ခုနှစ်ဧပြီတွင် ထိုလမ်းကို ဖြတ်တောက်ပစ်ရန်အတွက် ဗြိတိသျှရေတပ်က ဇီးဗရမြို့ကို တိုက်ခိုက်ရာအောင်မြင်ခဲ့၏။ ဗရဂျမြို့တွင် ၁၉၅၇ခုနှစ်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၅၂၂၈၇ ရှိပြီးလျှင် လှပခမ်းနား၍ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားသော စိန်ဇေးဗီးယားဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီး ရှိသည်။

ယင်းဘုရားရှိခိုးကျောင်း အတွင်း၌ မိုက်ကယ်အန်ဂျလို ထုလုပ်သော 'မယ်တော်မာရီ'နှင့် 'သားတော်ခရစ်' ပုံတူရုပ်တုရှိသည်။ ဗာဂန်ဒီနယ်စားကြီး၊ ချားဘုရင်နှင့် သမီးတော်မေရီတို့၏ သင်္ချိုင်းရာများရှိရာ နိုထရာဒမ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးလည်းရှိသည်။ သိုးမွှေးထည်၊ လင်နင်ပိတ်ချောထည်နှင့် ဇာများရက်လုပ်ခြင်း၊ ဓာတ်ဆေးများချက်ခြင်း၊ အရက်ချက်ခြင်း၊ သကြားချက်ခြင်းတို့သည် ထိုမြို့၏ အဓိကလုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ သင်္ဘောတည်ဆောက်သည့် လုပ်ငန်းလည်း လုပ်ကိုင်သဖြင့် သင်္ဘောကျင်းကြီးများစွာ တွေ့နိုင်သည်။

ဗရစဂျေ(ခရစ် ၁၇၃၀ - ၁၇၉၄) ။ ။နှစ်ပေါင်း ၃၀၀၀ ကျော်ခန့်ကပင် လူတို့သည် အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်းမြစ်ဖျားခံရာအရပ်ကို မှန်းဆနိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း၊ ရှာဖွေမတွေ့ရှိ

သေးသဖြင့် အတိအကျမသိကြသေးချေ။ ဆင်းရဲဒုက္ခအမျိုးမျိုးခံလျက် နိုင်းမြစ်ဖျားကို စွန့်စားသွားရောက် စူးစမ်းရှာဖွေခဲ့သူ တစ်ဦးမှာ စကော့လူမျိုး ဂျိမ်းဗရစ ဖြစ်သည်။

ဗရစအား ၁၇၃၀ ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် စကော့တလန်ပြည် စတားလင်းရှိုင်ယာနယ် ကင်းနယတ်မြို့၌ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် အာဖရိကတိုက် အယ်လဂျီးယား မြို့တွင် ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ ကောင်စစ်ဝန် (၁၇၆၃-၆၅) အဖြစ်ဖြင့် သွားရောက် အမှုထမ်းခဲ့ရသည်။ ထိုရာထူးမှ နုတ်ထွက်ပြီးနောက် ဗရစသည်အာဖရိကတိုက် အရှေ့ဘက်ရှိ အရပ်များသို့ လှည့်လည်စူးစမ်းခဲ့သည်။

ဂျိမ်းဗရစသည် အက်ဗီဆီးနီးယားနိုင်ငံတွင် နိုင်းမြစ်ဖျားခံသည်ဟု ယုံကြည်သဖြင့် ထိုနိုင်ငံသို့ ၁၇၇၀ ပြည့်နှစ်၌ သွားရောက်ခဲ့၏။ ထိုစဉ်အခါက အာဖရိကတိုက်ရှိ အက်ဗီဆီးနီးယားနိုင်ငံမှာ တိုင်းခြားသားတို့အရောက်အပေါက် အလွန်နည်းသော အရပ်ဒေသဖြစ်၏။ သူရောက်ခဲ့သည့် အချိန်အထိ နှစ်ပေါင်း ၁၅၀ အတွင်း ဥရောပတိုက်သား ၄ ဦးမျှသာ ထိုနိုင်ငံတွင်သို့ ပေါက်ရောက်ဘူးသည်။

ဗရစသည် အက်ဗီဆီးနီးယားနိုင်ငံတွင် နှစ်နှစ်ကြာနေထိုင်ခဲ့ပြီးနောက် ဗလူးနိုင်းမြစ်၏ မြစ်ဖျားခံရာ ဒေသကို တွေ့ရှိရ၏။ သူတွေ့ရှိသောဒေသကိုပင် နိုင်းမြစ်၏ မြစ်ဖျားခံရာဒေသ အစစ်အမှန်ဟု ထင်မှတ်မှားသဖြင့် နိုင်းမြစ်ဖျားကို ပထမဆုံးတွေ့သော ဥရောပတိုက်သားဟု ဗရစသည် သူ့ကိုသူ ထင်မိလေသည်။ သို့သော်ပေါ်တူဂီလူမျိုး ခရစ်ယန်ဘုန်းတော်ကြီး ပေသရိုပေ ဆိုသူသည် ဗရစထက်ဦး၍ ၁၇ ရာစုနှစ်ဆန်းစလောက်ကပင် ထိုအရပ်သို့ရောက်ခဲ့ဘူးပြီးဖြစ်လေသည်။ ဗရစမူကား အာဖရိကတိုက်တွင် နယ်မြေသစ်များ စွန့်စားကာရှာဖွေကြသည့် ရှေးဦးလူစုထဲတွင် တစ်ဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်ကိုမူ မငြင်းနိုင်ချေ။

၁၇၇၄ ခုတွင် ဗရစသည် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ပြန်ရောက်သည့်အခါ သူသက်စွန့် ကြိုးပမ်းစွန့်စား ရှာဖွေတွေ့သမျှ အကြောင်းတို့သည် ကြားရသူများအဖို့ ထူးဆန်းလွန်းသဖြင့် ယုံတမ်းစကားများဟု ထင်မှတ်ကာ မယုံမကြည်နိုင်ကြချေ။ ထို့ကြောင့်ဗရစသည်စိတ်ပျက်ကာ ဇာတိအရပ်ဖြစ်သော ကင်းနယတ်မြို့ရှိနေအိမ်သို့ပြန်၍ သူတွေ့ကြုံခဲ့သော ဒေသန္တရ ဗဟုသုတ အရပ်ရပ်တို့ကိုရေးမှတ်ယင်း အချိန်ဖြုန်းကာ နေထိုင်ခဲ့လေသည်။ သူကိုယ်တိုင်ရေးခဲ့သော 'ခရီးသွားမှတ်တမ်း'စာအုပ်ကို ၁၇၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့၏။ ဗရစ၏ ဒေသန္တရ ဗဟုသုတများ မှန်ကန်ကြောင်းကို နောင်အခါမှ သိကြလေသည်။

ဗရစ အာ (ခရစ် ၁၂၇၄-၁၃၂၉) ။ ။ စကော့တလန်ပြည် ရှင် ရောဗတ် ဗရစ ဘုရင်နှင့် ပင့်ကူအကြောင်း ပုံဝတ္ထုကို

www.foreverspace.com.mm

ဗန်နောက်ဗန်းတိုက်ပွဲတွင် အင်္ဂလိပ်တို့အပေါ် အောင်ပွဲရလိုက်သော ရောဗတ်ဗရုစ

မကြားဘူးသူ ရှားပေလိမ့်မည်။ ဤပုံဝတ္ထုကို နိုင်ငံသမိုင်း များတွင်သာမက ကဗျာလင်္ကာ စာပေတို့တွင်လည်း ထင်ရှားစွာ မှတ်တမ်းတင်သည်။ ခြောက်ကြိမ်တိုင်တိုင် လူစု၍ တိုက်ခိုက်သော်လည်း စစ်ရှုံးမြဲရှုံးလျက်သာရှိခဲ့သော ဗရုစသည် အခါတပါးစိတ်အားငယ်လျက် တဲပျက်တစ်ခုအတွင်း ပုန်းအောင်းနေစဉ် ပင့်ကူတစ်ကောင်သည် တဲအမိုးရှိ မိမိ၏ ပင့်ကူအိမ်သို့ တက်ရောက်ရန် အားထုတ်နေသည်ကို မြင်မိသည်ဟု ဆိုလေသည်။ ပင့်ကူသည် ခြောက်ကြိမ်တိုင်တိုင် ကြိုးစား၍ တကသော်ငြားလည်း ရောက်လိုရာသို့ မရောက်ဘဲရှိသည်ကို ဗရုစမြင်သောအခါ “ဤပင့်ကူ နောက်တစ်ကြိမ် အားထုတ်၍အောင်မြင်လျှင် ငါသည်လည်း နောက်တစ်ကြိမ် လူစု၍ပြန်တိုက်မည်” ဟုအဓိဋ္ဌာန်ပြုလေသည်။ ပင့်ကူသည် သတ္တမအကြိမ် ကြိုးစားရာတွင် အောင်မြင်သွားသောအခါ ဗရုစလည်း အားတက်၍ လူသူစုဆောင်း တိုက်ခိုက်ပြန်လေရာ ထိုအကြိမ်မှစ၍ အောင်မြင်မှုများ ရရှိလေတော့သည်။ အထက်ပုံဝတ္ထုပါ ဗရုစဘုရင်ကား ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံ၍ မဆုတ်မနစ်သောလုံ့လဖြင့် စကော့တလန်ပြည်ကို အင်္ဂလိပ်ဘုရင်များ လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရန် အားထုတ်ခဲ့သူ စကော့တလန်ပြည်ရှင် ရောဗတ်ဗရုစဘုရင်ဖြစ်သည်။ ဗရုစသည် ဝီလျံ-သ-ကွန်ရက်ဘုရင်နှင့်အတူပါလာသော နော်

မန်မျိုးမတ်မျိုးရိုးမှဆင်းသက်လာခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူ သတ္တမရောဗတ်ဗရုစအမတ်ကြီးနှင့် မိခင်ဖြစ်သူ ကားရစ်မြို့စား၏ အမွေခံသမီး မာဂျေရီတို့မှ ၁၂၇၄ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့တွင်ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်က ပထမ အက်ဒွပ်ဘုရင်၏ နန်းတွင်း၌ ကြီးပြင်းခဲ့ရလေသည်။ ၁၂၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် စကော့တလန်ဘုရင်မ (နော်ဝေမင်းသမီး)ကွယ်လွန်သောအခါ ရောဗတ်ဗရုစ၏အဖိုးသည် စကော့တလန် ထီးနန်းကို ရထိုက်ကြောင်းနှင့် တောင်းဆိုခဲ့သော်လည်း၊ မာဂရက်ဘုရင်မ၏ မြေးတော် ဂျွန်ဒီဗေလျော်ဆိုသူက အနိုင်ရရှိပြီးအခွင့်သာသဖြင့် ဗရုစမအောင်မြင်ခဲ့ဘဲ ၁၂၉၅ ခုနှစ်တွင် ဗရုစကြီးကွယ်လွန်သည်။ သူ၏သား ဗရုစသည် အာနန်းဒေးအမတ်ကြီးဟူသောဘွဲ့ထူးဖြင့် အမွေဆက်ခံကာ ကားရစ်မြို့စား မာဂျေရီနှင့် လက်ဆက်၍ ကားရစ်မြို့စားအမတ်ဘွဲ့ကို ခံယူခဲ့သည်။ ၁၂၉၂ ခုနှစ်ခန့်တွင် သားဖြစ်သူရောဗတ်ဗရုစအား ကားရစ်မြို့စားဘွဲ့ကို ဆက်ခံစေပြီးနောက်၊ ၁၃၀၄ ခုနှစ်တွင် ဖခင်ကွယ်လွန်သည်။ ထိုဘွဲ့ထူးရာထူးများသည် အင်္ဂလန်ပြည်ရှင် ပထမ အက်ဒွပ်ဘုရင်၏ သစ္စာခံမျှသာဖြစ်၏။ ဂျွန်ဗေလျော်သည် အက်ဒွပ်ဘုရင်အား ခြားနားသည့် အတွက် အကျဉ်းချထားခြင်းခံရစဉ်၊ အင်္ဂလိပ်မျိုးမတ်တို့

သည် စကော့တလန်ပြည်ကိုတရားမဲ့စိုးမိုးကြသဖြင့် စကော့တလန်သားတို့ ထကြွကြ၏။ ထိုသူတို့တွင် ဝီလျံဝေါလော့မှာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်၍ ရောဗတ်ဗရစသည် ထကြွသူများဖက်မှ အားပေးခဲ့သော်လည်း အက်ဒွပ်ဘုရင်အား အတိအလင်းမခြားနားခဲ့သဖြင့် ၁၂၉၉ ခုနှစ်တွင် စိန်အန်ဒရူး သာသနာပိုင် ဝီလျံလမ်ဗာတမ်၊ ဂျွန်ကိုမင်းတို့နှင့်အတူ နန်းစောင့်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရသည်။ ထိုသို့ခန့်ထားပြီးနောက်၊ ၁၃၀၄ခုနှစ်တွင် စတားလင်းရဲတိုက်ကို အက်ဒွပ်ဘုရင် သိမ်းပိုက်ရာတွင်ကူညီခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်ဗရစသည် ထိုအခါမှစ၍ စကော့တလန်နိုင်ငံ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် လုပ်ငန်းများကိုစခဲ့လေသည်။ ၁၃၀၅ခုနှစ်တွင် စကော့တလန်နိုင်ငံအား လွတ်လပ်သော စည်းမျဉ်းတကျ အုပ်ချုပ်ရေးပေးရန် စကော့မှူးမတ်များကိုခေါ်ယူဆွေးနွေးရာတွင် ဗရစလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သူ၏လုပ်ငန်းများကို ဘုရင်ရိပ်မိသွားသောကြောင့်၊ စကော့တလန်သို့ လျှို့ဝှက်စွာပြန်လာရသည်ဟုဆို၏။ စကော့တလန်သို့ရောက်၍၊ တော်လှန်ရေးအတွက် ဂျွန်ကိုမင်းနှင့် ဆွေးနွေးရာတွင် သဘောကွဲလွဲကာ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားကြသဖြင့် ဗရစက ကိုမင်းအားစားနှင့်ထိုးသတ်လိုက်၏။ ထိုအခါတွင် ဗရစသည် စကော့တလန်ထီးနန်းကို သူကိုယ်တိုင်ရရှိရန် အတိအလင်းကြေညာ၍ ကြံစည်လေတော့သည်။ ၁၃၀၆ ခု မတ်လ ၂၇ရက်နေ့တွင် သူ၏လူများက သူ့အား စကော့တလန်ဘုရင်အဖြစ်တင်မြှောက်လိုက်ကြသည်။

ဘုရင်အဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သော်လည်း သူ၏နယ်ပယ်မှာ အနည်းငယ်မျှသာ ဖြစ်ရကား၊ ဗရစသည် အင်္ဂလိပ် လက်အောက်မှ စကော့နယ်မြေများကို ပြန်လည်ရရှိရန် စစ်ချီရသည်။ သို့ရာတွင် အင်အားကြီးမားလှသော အင်္ဂလိပ်စစ်သည်တော်များချီတက်နှိမ်နင်း၍ ဗရစ၏တပ်များ ကစဉ့်ကလျားပျက်လေရာဗရစကိုယ်တိုင်လက်လွတ်ကိုယ်ချည်းထွက်ပြေး၍ အိုင်ယာလန်ကျွန်း၏ မြောက်ဖက်ရပ်သလင်ကျွန်း၌ ပုန်းအောင်းနေရလေသည်။ ယင်းသို့ ပုန်းအောင်းနေစဉ်အတွင်း ဗရစဘုရင်နှင့် ပင့်ကူပုံပြင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။

၁၃၀၇ ခုနှစ်တွင် ပထမ အက်ဒွပ်ဘုရင် နတ်ရွာစံသော် ခမည်းတော်လောက် အရည်အချင်းမရှိသော သားတော် ဒုတိယအက်ဒွပ်ဘုရင်နန်းတက်သည်။ ဗရစသည် ယင်းကိုအခွင့်ကောင်းယူ၍ လူစုကာတိုက်ပွဲဆင်ပြန်လေသော် စကော့တလန်နယ်မြေများစွာကို ရရှိပြန်သည်။ ၁၃၁၄ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအက်ဒွပ်သည် အင်အားကြီးမားစပြုလာသော ဗရစအားနှိမ်နင်းရန် အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်ကြီးဖြင့်ချီခဲ့လေသည်။ ထိုအချိန်၌ ဗရစအဖို့ အင်္ဂလိပ်တို့လက်မှ စတားလင်းရဲတိုက် တစ်ခုသာသိမ်းပိုက်ရန်ကျန်တော့၏။ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များနှင့် ဗရစ၏ စစ်တပ်များသည် ၁၃၀၄ ခု ဇွန်လ ၂၄ရက်နေ့တွင် စတားလင်း ရဲတိုက်အနီးရှိ ဗန်နောက်ဗန်းချောင်းရိုး၌ တွေ

ကြလေသည်။ ဗရစသည် အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များ နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်လာပြီဟုသိရသောအချိန်မှစ၍ စတားလင်း ရဲတိုက်နှင့် ဗန်နောက်ဗန်းချောင်းတွင် စစ်တလင်းကိုကြိုတင်စီမံထားသည်။ ချောင်းရိုးမှာ ရွံ့နွံထူထပ်၍၊ ချုံပုတ်ပေါများသော မြေပြန့်ဖြစ်သဖြင့်၊ ကြိုတင်စီမံ၍ စောင့်နေသူများက တပန်းသာလျက်ရှိလေရာဗရစ၏အင်အားထက် နှစ်ဆမျှကြီးမားသော အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များသည် မရှုမလှ ဆုံးရှုံးပျက်ပြားကာ အက်ဒွပ်ဘုရင်ကိုယ်တိုင် အသက်ဘေးမှ သိသိလွတ်လျက် လက်မဲ့ ထွက်ပြေးရလေသည်။

ဗန်နောက်ဗန်းတိုက်ပွဲတွင်အင်္ဂတို့ကျသို့ရှုံးခဲ့ပြီးနောက် ၁၃၁၅ ခု ဧပြီလ ၂၆ရက်နေ့တွင် ဗရစအား စကော့တလန်ဘုရင်အဖြစ်အသိအမှတ်ပြုလိုက်ရသည်။ ထိုနောက် ၁၃၁၈ ခုနှစ်တွင် တိုင်းပြည်ကို စနစ်တကျ စတင်အုပ်ချုပ်သည်။ ၁၃၂၃ ခုနှစ်တွင် ဗရစအား ပုပ်ရဟန်းမင်းက အသိအမှတ်ပြုရသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့်ကား ချစ်ကြည်ရေးကို မရရှိခဲ့ချေ။ ၁၃၂၇ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအက်ဒွပ်ဘုရင်နတ်ရွာစံ၍ တတိယအက်ဒွပ်ဘုရင် နန်းတက်သောအခါတွင် စကော့တလန်နှင့် အင်္ဂလိပ်နယ်နိမိတ်များကို ရှေးကအတိုင်းသတ်မှတ်၍ ၁၃၂၈ ခုနှစ် နေ့သမ္မတစ်စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည်။ ရောဗတ်ဗရစသည် လက်ရုံးရည်သာမက နှလုံးရည်လည်းရှိသူဖြစ်၍ တော်တည့်ဖြောင့်မှန်စွာအုပ်ချုပ်သောဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်လေရာ တိုင်းသူပြည်သားများ၏ ချစ်ကြည်လေးစားမှုကို ခံယူရသည်။ ထိုကြောင့် မင်းကောင်းဗရစဟုလည်းတွင်၏။ သူသည် သာသနာမြေသို့ စစ်တိုက် သွားလိုလှသော်လည်း နှုနာရောဂါဖြင့် နာမကျန်းဖြစ်၍ မသွားနိုင်တော့ဘဲ သူ၏အသည်းနှလုံးကို သာသနာမြေသို့ ဆောင်ပါလေဟု မှာပြီးလျှင် ၁၃၂၉ ခု ဇွန်လ ၇ ရက်နေ့တွင်နတ်ရွာစံသည်။ သူ၏ရုပ်အလောင်းကို ဒန်ဖမ်လိန်းအရပ်တွင် မြှုပ်နှံထား၏။

သူ၏ အသည်းနှလုံးကို သာသနာမြေသို့ ဆောင်ယူသွားသော ဆာဂျိမ်းဒေါက်ဂလပ်သည် စပိန်ပြည်တိုက်ပွဲတွင်ကျဆုံးသဖြင့် အခြားရဲဖက်တစ်ဦးဖြစ်သော ဆာဝီလျံကီက စကော့တလန်သို့ ပြန်ယူလာကာ မယ်လရီအရပ်တွင် မြှုပ်နှံထားလေသည်။

ဗရန။ ။၁၈ရာစုနှစ်ကုန်ခါနီးနှင့် ၁၉ ရာစုနှစ် အစပိုင်းတွင် ဗရန ဟူသော အမျိုးအမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အင်ဂျင်နီယာသားအဖနှစ်ယောက် ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။

ဖခင်ဖြစ်သူသည် ဆာ မတ် အစွမ်ဗတ်ဗရန (၁၇၆၉ - ၁၈၄၉) ဖြစ်၍ သားမှာမူ အစွမ်ဗတ်ကင်းဒမ်းဗရန (၁၈၀၆ - ၁၈၅၉) ဖြစ်သည်။

ဆာမတ်အစွမ်ဗတ်ဗရနသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ နော်မန်ဒီ

ဗြိတိသျှ အင်ဂျင်နီယာ အစ္စမဲဗတ် ကင်းဒမ်း ဗရန

နယ်မှ လယ်သမားကြီးတစ်ဦး၏သားဖြစ်၍ ၁၇၆၉ခုဧပြီလ ၂၅ရက်နေ့တွင် ရှအန်မြို့အနီး၌ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် စက်မှုလုပ်ငန်း၌ ဝါသနာထုံသော်လည်း ဖခင်ဖြစ်သူ၏ အားပေးမှုကို မရသဖြင့် ၁၇၈၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်ရေတပ်၌ ဖြန့်မျှဝင်ရောက်အမှုထမ်းသည်။ သို့ရာတွင် စိတ်ပါဝင်စားသော စက်မှုအလုပ်ကို မစွန့်လွှတ်နိုင်သဖြင့် သင်္ဘောသားအဖြစ်အမှုထမ်းစဉ် စန္ဒရားတစ်ခုကို စမ်းသပ်ပြုလုပ်သည်။

၁၇၉၃ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်အရေးတော်ပုံဖြစ်ပွားစဉ် ၁၇ရင့် ဝါဒကိုထောက်ခံသူမတ်သည် ပြည်သစ်နိုင်ငံမှ အမေရိကန်နိုင်ငံ နယူးယော့မြို့သို့ တိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။ နယူးယော့မြို့တွင် ဗိသုကာနှင့်အင်ဂျင်နီယာအဖြစ် အသက်မွေးယင်း ၁၈၂၁ခုနှစ်က မီးလောင်သွားသောမိုးဝါးရီးဇာတ်ရုံကြီးကို ပုံစံထုတ်၍ ကိုယ်တိုင်ဆောက်လုပ်သည်။ နယူးယော့မြို့ခံတပ်များ၊ လက်နက်ရုံများနှင့်ပုံသွန်းစက်ရုံများကို ဆောက်လုပ်ရာ၌ကြီးကြပ် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ဟတ်ဆင်မြစ်နှင့် ရှမ်ပလီန်ရေအိုင်ကိုဆက်သော တူးမြောင်း ဖောက်လုပ်ရာ၌လည်း ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၁၇၉၉ခုတွင် မတ်အစ္စမဲဗတ်ဗရနသည် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ပြန်၍ ပလင်းမတ်မြို့တွင်နေထိုင်စဉ် မစ္စဆိုဖီယာကင်းဒမ်းဆိုသူအမျိုးသမီးနှင့်လက်ထပ်သည်။ အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ရှေးဦးစွာ သူတို့ထွင်သောစက်မှာ စာကူးစက်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်သစ်များကို အများအစားဖြတ်နိုင်သည့် သစ်ဖြတ်စက်ပြုလုပ်၍အစိုးရအားရောင်းရာ ပေါင်၁၇၀၀ ရရှိသည်။ ၁၈၂၅ခုမှ ၁၈၄၃ခုအထိ ၁၈ နှစ်တိုင်တိုင် ရောသားဟိုက်

မြို့နှင့် ဝက်ပင်မြို့ကြားတွင် တင်းမြစ်အောက်လိုဏ်ခေါင်းကို တူးဖောက်ခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ထိုလိုဏ်ခေါင်းကို မြေအောက်မီးရထားလမ်းအဖြစ် အသုံးပြုလျက်ရှိကြသည်။

ပြင်သစ်အစိုးရက မတ်အား ၁၈၂၉ ခုနှစ်တွင် လီဂျန်အော့အော်နာဘွဲ့ထူးဖြင့်ချီးမြှင့်၍ ၁၈၄၁ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ဆာဘွဲ့ဖြင့်သူကောင်းပြုသည်။ ဆာမတ်အစ္စမဲဗတ်ဗရနသည် ၁၈၄၉ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်မြို့၌ အနိစ္စရောက်လေသည်။

ဆာမတ်အစ္စမဲဗတ်၏ တစ်ဦးတည်းသော သားဖြစ်သူ၊ အစ္စမဲဗတ်ကင်းဒမ်းဗရနသည် ၁၈၀၆ခု ဧပြီလ ရက်နေ့တွင် ပို့စမောက်မြို့၌ဖွားမြင်သည်။ ၁၄နှစ်အရွယ်တွင် ပါရစ်မြို့သို့ သွားရောက်ပညာသင်ကြားသည်။ ၁၈၂၃ ခုနှစ်တွင် ကင်းဒမ်းဗရနသည် တင်းမြစ်အောက် လိုဏ်ခေါင်းတူးဖောက်ရန်စီမံလျက်ရှိသောဖခင်ထံ၌ လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာအဖြစ်ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သည်။ မီးရထားနှင့်မီးသင်္ဘောတို့တွင် အလွန်စိတ်ဝင်စားသောကင်းဒမ်းဗရနသည် ၁၈၃၃ခုတွင် ဂရိတ်ဝက်စတင်း မီးရထားကုမ္ပဏီ၌ အင်ဂျင်နီယာချုပ်အဖြစ်ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်သည်။ ယင်းကုမ္ပဏီတွင် လုပ်ကိုင်စဉ်မီးရထားသံလမ်းအကျယ် ၇ ပေခွာထားသည့် စံနစ်ကိုထွင်လိုက်သည်။ မီးရထားစက်ခေါင်းကို စထွင်သူ ဂျော့စတီဖင်ဆန်၏ ၄ ပေ ၈ ၁/၂ လက်မခွာ စံနစ်မှ ရုတ်ခြည်းစံနစ်သစ်ပြောင်းလိုက်သဖြင့် အတော်ပင်အငြင်းပွားရသည်။ ကိုးဒမ်းဗရနသည် ဂရိတ်ဝက်စတင်းမီးရထားကုမ္ပဏီအတွက် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းများ၊ တံတားများ၊ မြစ်ချောင်းပေါင်းကူးတံတားများကိုလည်း အများအပြား ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့သည်။ မီးရထားနှင့်သက်ဆိုင်သောလုပ်ငန်းများ အနက် ကွန်ဝေါနယ်ဆော်လတက်ရှမြို့ရှိ တာမာမြစ်ကို ဖြတ်၍ဆောက်လုပ်ထားသော ရွိုင်ယယ်အဲလဗတ်တံတားကြီးသည် ကင်းဒမ်းဗရန၏အကောင်းဆုံးလက်ရာဟုဆိုလောက်ပေသည်။ ထို့ပြင် ကလစ်တန်မြို့နေရာမှဗွန်မြစ်ကို ဖြတ်ကျော်သော ကြိုးတံတားပုံစံကိုလည်း ကင်းဒမ်းဗရနပင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ယခုတင်းမြစ်ကို ဖြတ်ကျော်ဆောက်လုပ်ထားသော ချာရင်ခရော့ မီးရထားတံတား တည်ရာတွင် ရှိခဲ့သောရှေးဟောင်းဂါးဖို ကြိုးတံတားသည်လည်း ကင်းဒမ်းဗရန၏ လက်ရာပင် ဖြစ်သည်။

ကင်းဒမ်းဗရနသည် ကာဒစ်မြို့နှင့်ဆန်ဒါလင်မြို့ရှိ သင်္ဘောကျင်းများကိုလည်း ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၁ခုတွင် ဂရိတ်ဝက်စတင်း မီးရထားကုမ္ပဏီအတွက် ဗရစ္စတိုမြို့နှင့် နယူးယော့မြို့အကြား ခုတ်မောင်းသွားလာရန် ဂရိတ်ဝက်စတင်း အမည်ရှိ ပထမဆုံးသော ရေနေ့ဌေးဖြင့် ခုတ်မောင်းသည့် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကိုတည်ဆောက်ပေးသည်။

တစ်ဖန် ၁၈၄၅ခုတွင် ကင်းဒမ်းဗရနသည် သံထည်ဖြင့်

ပြုလုပ်သော ဂရိတ်ဗြိတိန်အမည်ရှိ ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကို ပုံစံထုတ်၍ ဆောက်လုပ်သည်။ ထိုသင်္ဘောမှာ ပထမဆုံး စက်ပုန်းတပ်ဆင် ခုတ်မောင်းသည့် သံထည်သင်္ဘော ဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်အခါက အကြီးဆုံးသော သင်္ဘော ကြီးဖြစ်၍ ၁၈၄၅ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလန်နှင့်အမေရိကန်နိုင်ငံ သို့ ပထမဆုံးအကြိမ်ကူးသန်းသွားလာသည်။

ကင်းမီးဗရုနဲသည် ထိုထက်ကြီးကျယ်သောသင်္ဘောတစ် စင်းကိုတည်ဆောက်ရန် ကြံစည်စိတ်ကူးပြန်သည်။ ထို့ ကြောင့် အလျား ၆၉၂ပေ၊ အနံ ၈၃ပေ၊ တန်ချိန် ၁၈၉၁၅ ရှိသော ဂရိတ်အိစတင်းသင်္ဘောတစ်စင်းကို ထပ်မံတည် ဆောက်သည်။ ယင်းသည် ယခုခေတ်ပင်လယ်ကူးသင်္ဘော များ၏ရှေ့ပြေးဖြစ်သည်ဟုဆိုရပေမည်။ ၁၈၅၈ခု ဇန်န ဝါရီလ ၃ ရက်နေ့တွင် ထိုသင်္ဘောကို ရေချလေသည်။ သို့ရာ တွင် အထစ်ထစ်အငေါ့ငေါ့ဖြစ်ရသဖြင့် တည်ဆောက်သည့် ကင်းဒမ်းဗရုနဲအိပ်ယာထဲလဲနေစဉ် ၁၈၅၉ ခု စက်တင် ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင်မှ အောင်မြင်စွာ ရေချနိုင်သည်။

ထိုသင်္ဘောသည် ၁၈၆၆ခုတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံနှင့် အင်္ဂလန်ပြည်အကြား၊ ပင်လယ်ရေမြှုပ်ကြေးနန်းကြီး အ ဆက်အသွယ်ကို အောင်မြင်စွာ ချထားနိုင်ခဲ့သည်မှအပ အခြားအောင်မြင်မှုမရှိခဲ့သဖြင့် ငွေကုန်ကျိုး မနပ်ခဲ့ချေ။

ကင်းဒမ်းဗရုနဲလည်း ဂရိတ်အိစတင်း သင်္ဘောကြီး၏ ကြီးကျယ်သလောက် အရာမရောက်သည့်အဖြစ်ကို တွေ့ မြင်ရသောအခါ၊ စိတ်ပင်ပန်းလှပန်းဖြစ်၍ သင်္ဘောရေမချ မိတစ်ရက်တွင် သင်္ဘောပေါ်၌နေစဉ်ပင် လေငန်းရောဂါ စွဲကပ်လာလေသည်။ ထို့နောက် လန်ဒန်မြို့ ဝက်စမစ်စ တာရပ်ကွက်ရှိ နေအိမ်သို့ ပြန်ခေါ်လာရာ ရက်သတ္တပါတ် အကြာ ၁၈၅၉ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဗရူးဂဲ။ ။ဖလန်းဒါးနယ်သား ဖြစ်သော ပီတာဗရူးဂဲဆို သူမှဆင်းသက်လာသူများသည် သားစဉ်မြေးဆက် ပန်းချီ ပညာတွင် ထူးချွန်သူများ ဖြစ်လေသည်။ ပီတာဗရူးဂဲ၏ ဖခင်မှာ တောင်သူလယ်သမားတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

သူ့ကို ဗရီဒါမြို့အနီး ဗရူးဂဲရွာကလေး၌ ၁၅၂၀ ပြည့် နှစ်တွင် ဖွားမြင်သည်။ လယ်သမားမျိုးရိုး ဖြစ်သော်လည်း ပန်းချီပညာဖက်တွင် ဝါသနာအထုံပါသဖြင့် ကိုအက်ဆိုသူ ထံတွင် ပန်းချီအတတ်ကို သင်ယူလေသည်။ ပီတာသည် ပန်းချီဆရာ ကိုအက်၏သမီးနှင့်လက်ထပ်ပြီးလျှင် ပြင်သစ် နိုင်ငံ၊ အီတလီနိုင်ငံနှင့် ဗဲလဂျီယမ်မြောက်ပိုင်းရှိ အန့်တွပ်မြို့ တို့တွင်နေထိုင်ခဲ့သည်။ ထိုနောက် ၁၅၅၁ခုတွင် အန့်တွပ် မြို့ ပန်းချီပညာတံခွန် အသင်းသားတစ်ဦးဖြစ်လာသည်။

ပီတာရေးဆွဲခဲ့သော ပန်းချီကားများမှာ တောင်သူလယ်

ပီတာဗရူးဂဲသည် ဖလန်းဒါးနယ် ပန်းချီကျော်မိသားစု၏ ဖခင် ဖြစ်သည်။

သမားတို့၏ပုံကို ရယ်ရွှင်ဖွယ်ဖြစ်အောင် ရေးဆွဲထားသော ပုံများဖြစ်သည်။ ဗီယင်းနားမြို့ ပန်းချီခန်းမဆောင်ကြီးတွင် ပီတာ၏လက်ရာကောင်းများကိုတွေ့နိုင်သည်။ ပီတာဗရူးဂဲ သည် ၁၅၆၉ ခုစက်တင်ဘာ ၅ ရက်နေ့တွင် ဗရပ်ဆဲမြို့၌ ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်လေသည်။

ပီတာ၏ သားနှစ်ယောက်နှင့် မြေးတစ်ယောက်တို့သည် ပန်းချီဖက်တွင် ထူးချွန်သူများဖြစ်ကြသည်။ သားအကြီး ပီတာဗရူးဂဲအငယ်၊ သားငယ်ယန်ဗရူးဂဲအကြီးနှင့် မြေး ယန်ဗရူးဂဲအငယ်နှင့် အမ်းဗရီဗရူးဂဲတို့ ဖြစ်ကြလေသည်။

ပီတာဗရူးဂဲ အငယ်ကို ဗရပ်ဆဲမြို့၌ ၁၅၆၄ ခုတွင်ဖွား မြင်သည်။ ပီတာဗရူးဂဲအငယ်သည် သူ၏ပန်းချီကားများ တွင် မကောင်းဆိုးဝါးတို့၏ပုံများကို ထည့်သွင်း ရေးဆွဲလေ့ ရှိသဖြင့် သူ့ကို ငရဲသား ဗရူးဂဲဟု ခေါ်ကြသည်။ သူသည် ၁၆၃၆ ခုနှစ်တွင် အန့်တွပ်မြို့၌ ကွယ်လွန်သည်။ ညီဖြစ်သူ ယန်ဗရူးဂဲအကြီးသည် ပန်းချီရေးဆွဲရာ၌ နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာ သော ကားချပ်များကိုသာ ရေးဆွဲလေ့ရှိသဖြင့် ကတ္တီပါဗရူး ဂဲဟုအမည်တွင်သည်။ အများအားဖြင့် ပန်းကား၊ တော ကား၊ တောင်ကား၊ ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာကားများကို ရေးဆွဲ သည်။ ပန်းချီကျော် ရူဗင်နှင့်လည်းပူးတွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယန်သည် ၁၅၆၈ ခုနှစ်တွင် ဗရပ်ဆဲမြို့၌ဖွားမြင်၍ ၁၆၂၅ ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်သည်။

ဗရူးစတားထံတွင် ပီတာဗရူးဂဲအကြီး၏မြေးဖြစ်သူ ယန်ဗရူးဂဲအငယ်သည် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။ ယန်အငယ်သည် တောတောင် ရေမြေ ရှုမျှော်ခင်းပုံများကို ရေးဆွဲရာတွင် အထူးလက်ရာမြောက်သူဖြစ်သဖြင့် ဖခင်ဖြစ်သူ ယန်းဗရူးဂဲ(အကြီး)၏ လက်ရာများနှင့်မကြာခဏမှားယွင်းကြလေသည်။ ယန်အငယ်သည် ၁၆၀၁ခုတွင်ဖွားမြင်၍ ၁၆၇၈ ခုတွင် ကွယ်လွန်သည်။ ယန်အကြီး၏သားငယ် အမ်းဗရူးဗရူးဂဲကမူ သက်မဲ့ ပန်းချီကားများကို ရေးဆွဲလေ့ ရှိသည်။

ဗရူးစတားဆာဒေးဗစ် (ခရစ်၁၇၈၁-၁၈၆၈) ။ ။ကလိုင် ဒိုစကုပ်ခေါ် ရုပ်စုံမှန်ပြောင်းကို စတင် တီထွင်သူ သိပ္ပံကဝိကြီး ဆာဒေးဗစ်ဗရူးစတားသည် စကော့လူမျိုးဖြစ်၍ ဗြိတိသျှသိပ္ပံပညာတိုးတက်ရေးအသင်းကို တည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်များတွင် တစ်ဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ၁၇၈၁ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် ဂျက်ဗရာမြို့၌ ဖွားမြင်၍ ၁၈၆၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀ရက်နေ့တွင် မဲလရိုနယ်၊ အယ်လာဗီမြို့၌ကွယ်လွန်သည်။ ဗရူးစတားသည် အလင်းတန်ပြန်ခြင်း၊ အလင်းတန်းယိုင်ခြင်းတို့တွင် စူးစမ်းရှာဖွေမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပြီးလျှင်သိပ္ပံဂျာနယ်များတွင် သူ၏တွေ့ရှိမှုများကို ရေးသားခဲ့ရာမှ နာမည်ကျော်ကြားလာခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဗရူးစတား စုံစမ်းရှာဖွေခဲ့သော ဘာသာရပ်များအနက် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည့် ဘာသာရပ်များကို ဂျေ၊ ဒီ၊ ဖော့ဆိုသူ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦးက အဋ္ဌမအကြိမ်မြောက် ရိုက်နှိပ်သော ဗြိတိန်ကားစွယ်စုံကျမ်းတွင်ရေးသားခဲ့လေသည်။

ရုပ်စုံမှန်ပြောင်းကို တီထွင်သူ ဆာ ဒေးဗစ် ဗရူးစတား

၁၈၁၅ခုတွင် ဗရူးစတားသည် တော်ဝင်အဖွဲ့တွင် အသင်းဝင်တစ်ဦးအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည့်ပြင် ၁၈၁၈ ခု၌လည်း သူ၏အလင်းရောင်စူးစမ်းမှုများနှင့် ဆိုင်သည့် တွေ့ရှိမှုများကြောင့် ရမ်းဖို့ရွတ်ဆိပ်နှင့်ငွေတံဆိပ်ဆုများကို ရရှိခဲ့သည်။ ၁၈၁၇ ခုတွင် ဆာဗရူးစတားသည် ကလိုက် ဒိုစကုပ်မှန်ပြောင်းကို အသစ်တစ်ဖန်တီထွင်လေသည်။ ဆာဗရူးစတားသည် စတီရီယိုစကုပ်မှန်ပြောင်းကိုလည်း မူလကထက်တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင်ပြုပြင်ခဲ့၏။ ဗရူးစတား၏ လက်တွေ့စမ်းသပ်မှုများအနက် မီးပြတိုက်များ၌ မီးထွန်းပုံစံနစ်သစ် စမ်းသပ်တီထွင်မှုသည် အလွန်အရေးပါသည်။ ယင်းစံနစ်အရ မီးရောင်မှအလင်းတန်းသည် ပြန်သည်ဖြစ်စေ၊ စောင်းသည်ဖြစ်စေ အလင်းတန်းအားလုံးကို အသုံးပြုနိုင်လေသည်။

ဗရူးစတားသည် ၁၈၀၈ခုမှ ၁၈၃၀ခုအထိ အက်ဒင်ဗရာစွယ်စုံကျမ်းစာတည်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ သူ၏အရေးအသားများမှာ သူကဲ့သို့သိပ္ပံပညာရှင်များသာ လျှင်နားလည်နိုင်သည့် အရေးအသားမျိုးဖြစ်သော်လည်း ကလေးများ စိတ်ဝင်စားပျော်ရွှင်လာအောင်လည်း ရေးသားနိုင်သူဖြစ်သည်။ ၁၈၃၁ ခုနှစ်တွင် သိပ္ပံကဝိကြီး ဆာအိုင်ဇပ်ကျွတ်တန်အတ္ထုပ္ပတ္တိကိုရေးသားသည်။ ၁၈၃၂ ခုတွင် ဗရူးစတားသည်ဆာဘွဲ့ဖြင့်သူကောင်းပြုခံရသည်။ ၁၈၅၉ခုနှစ်တွင် ဗရူးစတားသည် အက်ဒင်ဗရာတက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ကြီးနှင့် ဒုတိယအဓိပတိအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရရာ ထိုအလုပ်တာဝန်များကို ကွယ်လွန်သည်အထိ ဆောင်ရွက်သွားလေသည်။

ဗရူးတပ်အမ်၊ဂျေ(ဘီစီ၈၄ -၄၂)။ ။ရောမနိုင်ငံပြု သုခမိန်နှင့်စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးဖြစ်သူ မားကပ်ဂျူးနီးယပ်ရူးတပ်သည် ရောမသမ္မတနိုင်ငံတော်ကိုထူထောင်ခဲ့သော လူးစီးယပ်ဂျူးနီးယပ်ဗရူးတပ်၏ အဆက်အနွယ်ပင်ဖြစ်၍ သမ္မတနိုင်ငံတည်မြဲရေးကို များစွာလိုလားသူ ဖြစ်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် ဗရူးတပ်ငယ်စဉ်ကပင် အသတ်ခံခဲ့ရသဖြင့် ဦးလေးဖြစ်သူ ရောမနိုင်ငံပြု သုခမိန်ကေးတိုးနှင့် မိခင်ဖြစ်သူ ဆာဗီလီးယားတို့က ပညာသင်ကြား ပြုစုပျိုးထောင်ပေးခဲ့သည်။

ဘီစီ ၄၉ ခုတွင် တစ်ဦးတည်းအာဏာရရှိရေးကိုရှေးရှုလျက်ရှိသော ဂျူးလယပ်ဆီဇာနှင့်ဆီဇာနှင့်အတူ သုံးပွင့်ဆိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့ခဲ့သစစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးပွန်ပီတို့ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦးတိုက်ခိုက်၍ ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ သမ္မတနိုင်ငံတည်မြဲရေးကိုလိုလားသူ မားကပ်ဗရူးတပ်သည်မိမိဖခင်အားသတ်သူ ပွန်ပီဖက်မှပင် ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။ (ပွန်ပီ-ရှု)။ ဘီစီ ၄၈ခုနှစ်တွင် ဖားဆေးလပ်

www.foreverspace.com.mm

ရောမသမိုင်းတွင် ထင်ရှားသော မားကပ်ဗရူးတပ်

တိုက်ပွဲ၌ ပွန်ပီသည်မလှန်နိုင်အောင် အရေးနိမ့်ခဲ့ပြီးနောက် ဆီဇာသည် ဗရူးတပ်အားခင်မင်ရင်းစွဲရှိသူဖြစ်သောကြောင့် အပြစ်မပြုဘဲ ခွင့်လွှတ်လိုက်ရုံမက ဆီဆယ်လပိုင်း ဂေါလ နယ်ဘုရင်ခံအဖြစ်ပင် ခန့်ထားလေသေးသည်။ ထိုမျှမက ကြိုက်ရာရာထူးကိုတိုးတက် ခန့်ထားပေးမည်ဟုလည်း ဆီဇာက ကတိပြုခဲ့လေသည်။ (ဆီဇာကျူးလယပ်-ရှ)

ဗရူးတပ်သည် ဆီဇာအားအတုံ့အပြန်ခင်မင်သော်လည်း ဆီဇာသည် အသက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်သဖွယ်အုပ်စိုးသွားတော့ မည်ဟု အယူရှိသောကြောင့်ဆီဇာအားလုပ်ကြံရန် စိုင်းပြင်း နေကြသော ကက်ဆီးယပ်တို့လူစုဘက်မှပါဝင်ကာ ဘီစီ၄၄ ခု၊မတ်လ ၁၅ရက် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတစ်ခု တွင် ဆီဇာကိုသူ့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ ဆီဇာသည်သူ့အား ဓားဖြင့်ထိုးရန်ပိုင်းလာသော လူစုထဲတွင် ဗရူးတပ်ပါဝင်သည်ကို မြင်သောအခါ 'အော်၊ ဗရူးတပ်၊ သင်ကပင် ကြံရာပါဖြစ်နေပါတကား' ဟု မြည်တမ်းလျက် မခုခံတော့ဘဲအားလျှော့လိုက်သည်။ ပွန်ပီ၏ ကျောက်ရုပ် ခြေရင်းတွင် သွေးအိုင်ထဲ၌ လဲကျနေသောအလောင်းအနီးမှ နေ၍ ဗရူးတပ်က 'ဆီဇာသည် ငါ့ကို ချစ်ခင်သူ ဖြစ်သဖြင့် သူ့အတွက် ငါငိုကြွေး၏။ သူ့အောင်မြင်မှုများကို ငါအားရ ဝမ်းသာဖြစ်ခဲ့၏။ သူသည်ရဲရင့်သောကြောင့် ငါဂုဏ်ပြု၏။ သို့ရာတွင် သူသည်အာဏာရှင်ဖြစ်လိုသောစိတ်ရှိသူ ဖြစ်

သောကြောင့် သူ့ကိုငါသတ်ရသည်' ဟုပရိသတ်အား ပြောပြ လေသည်။ ဆီဇာကွယ်လွန်ပြီးနောက်၊ ဗရူးတပ်သည် ကက်ဆီးယပ်နှင့်အတူ မက်ဆီဒိုးနီးယားသို့ ခေတ္တတိမ်း ရှောင်ကာ စစ်သားစုဆောင်းနေခဲ့သည်။ ဘီစီ ၄၂ ခုနှစ်တွင် အော့တေးဗီးယပ်ဆီဇာနှင့် အန်တိုနီတို့အား စုဆောင်းထား သောစစ်သည်တို့နှင့် တိုက်ခိုက်သော်လည်း၊ စစ်ရှုံးသဖြင့် ဗရူးတပ်သည် သူ့ကိုယ်သူ အဆုံးစီရင်လိုက်သည်။

ဗရဲ့ .။ ။ဗရဲ့လူမျိုးစုကို ကမ္ဘာ့ရဝတီနယ် တောင်ပိုင်း ဒေသကြယ်ဖိုးကြီးနယ်နှင့် တောင်ငူခရိုင်အရှေ့ဘက် တော တောင်ထူထပ်သော ဒေသများတွင်တွေ့ရသည်။ ဗရဲ့တို့ နေထိုင်ရာဒေသသည် စတုရန်းမိုင် ၆၀၀မျှရှိ၍ လူဦးရေ အားဖြင့် ၆၅၀၀ကျော်ရှိသည်။ တစ်ဖက်တွင် ကရင်လူမျိုး တို့နှင့်ရောနှောနေသဖြင့် အချို့ကတောင်ပေါ်ကရင် တစ်မျိုး ဟုဆို၍၊ တစ်ဖက်တွင် ကယားလူမျိုးတို့နှင့် ရောနေသဖြင့် ကယားလူမျိုးတစ်မျိုးဟုခေါ်ကြသည်။ စင်စစ် ကယားလူ မျိုးတို့သည်လည်း တောင်ပေါ်ကရင်အစုတွင်ပါဝင်ရာအဆို ၂ခုစလုံးမလွဲမှားဟုယူဆရသည်။ သို့ရာတွင်ယခုအခါ က ယားပြည်နယ်အစိုးရ၏ ယူဆချက်အရဗရဲ့လူမျိုးတို့အား ကယားလူမျိုးအုပ်စုဝင် အဖြစ်အသိအမှတ်ပြုလျက်ရှိကြ သည်။ ဗရဲ့လူမျိုးတို့သည် ကယားစကားကိုပင်ပြောဆို ကြသည်။

ဗရဲ့ လူမျိုးကိုဗရဲ့ လူမျိုးဟုလည်းခေါ်လေ့ရှိက၍မြန်မာ လူမျိုးတို့က မူမနုမနောဟုခေါ်ပြီးလျှင် သူတို့ကိုယ်သူတို့မူ လကူးဟုခေါ်ကသည်။ ဗရဲ့လူမျိုးတို့၏အရင်းအမြစ်ကို မသိရသော်လည်းယင်း လူမျိုးတို့ကိုဒေသအလိုက် သုံးမျိုး ခွဲကြသည်။ အရှေ့ပိုင်းနေသူတို့ကို မနုမနောခေါ်၍ တောင် ပိုင်းနေသူတို့ကို တောင်ပိုင်းဗရဲ့၊ မြောက်ပိုင်းနေ သူတို့ကို မြောက်ပိုင်းဗရဲ့ဟု ခေါ်ကြသည်။

ထူးချောင်းတောင်ဘက် ဗရဲ့ဒေသ၏အရှေ့ပိုင်းတွင် နေ ကြသော မနုမနောလူမျိုးတို့သည် ဗရဲ့လူမျိုးနှင့် ကယား လူမျိုးတို့မှ ပေါက်ပွားလာသူများဖြစ်သည်။ သူတို့ပြော ဆိုနေကြသောဘာသာစကားသည် ကယားနှင့်ဗရဲ့လူမျိုး တို့၏ဘာသာစကား ၂ခုစလုံးနှင့်ဆင်သည်။ ယောကျ်ားများ သည် အနီနှင့်အဖြူစင်း ဘောင်းဘီရှည်ကိုဝတ်ကြသည်။ ကိုယ်ပေါ်၌မူ ရှေးအခါကစောင်ခြုံကြသော်လည်း ယခု အခါလက်ဖျားအမြိတ်နှင့် လက်တိုရှုပ် အင်္ကျီဝတ် ကြသည်။ မိန်းမများသည်လည်း ယင်းသို့ ဆင်ဆင်ပင်ဝတ် ကြသော်လည်း လည်ပင်းနှင့် ခူးဆစ်၌ကြေးခွေများပတ် ထားခြင်း၊ နားဆွဲပန်ခြင်းတို့သာ ခြားသည်။

တောင်ပိုင်းဗရဲ့တို့၏ဒေသသည် အစာရေစာ ရှားပါးသ ဖြင့်ကြုံလို့ကြသည်။ လိုသည်ထက်ပို၍ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်

ခြင်းမရှိကြသဖြင့် အစားအသောက်ချို့တဲ့ကြသည်။ မြောက်ပိုင်းဗရဲတို့ကဲ့သို့ ရဲရင့်ခြင်းမရှိချေ။ ဝတ်စားပုံမှာ မနုမနောတို့ကဲ့သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း အမျိုးသမီးများသည်အပေါ်မှ သင်တိုင်းအပြာ၊ သို့မဟုတ်အနီနှင့် အပြာစင်းကိုဝတ်ကြသည်။ ကြေးခွေးကြေးကွင်းများကို ဝတ်ဆင်လေ့မရှိကြသော်လည်း နား၌မူ နားကွင်းကြီးများ ပန်လေ့ရှိကြသည်။

မြောက်ပိုင်းဗရဲတို့သည် အစာရေစာလုံလောက်စွာရရှိသောကြောင့် ကျန်းမာ သန်စွမ်းကြသည်။ အရပ်အမောင်း မမြင့်လှသော်လည်း ခွန်အားရှိသည်။ အများအားဖြင့် ယာလုပ်ကိုင် စားသောက်ကြ၍ အစားအစာအလိုငှာ ဆန်

စပါးများလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ယောက်ျားများ၏ဝတ်ပုံစားပုံသည် မနုမနောတို့နှင့် ဆင်သော်လည်း မိန်းမများ၏ ဝတ်ပုံစားပုံသည် ပဒေါင်လူမျိုးတို့နှင့် ဆင်သည်။

ဗရဲလူမျိုးတို့ဒေသတွင် အခြားတောင်ပေါ်လူမျိုးတို့၌ ကဲ့သို့ ကူထိုးပိုး၊ ဒီကူးပွဲများမရှိချေ။ ဗရဲတို့၏ အကြီးအကျယ်ဆုံးပွဲမှာ မတ်လနှင့် ဧပြီလများအတွင်း ကျင်းပလေ့ရှိသောအိမ်တက်ပွဲဖြစ်သည်။ ယင်းပွဲကိုသုံးရက် ကျင်းပလေ့ရှိ၍ ဖားစည်တီးကာ ညဉ့်လုံးပေါက်ကခုန်လေ့ရှိကြသည်။ လင်္ကာများဖွဲ့၍သီဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ဧည့်သည်များအား ခေါင်ရည်တစ်နေ့လျှင် သုံးကြိမ်တိုက်၍ ကျွဲသား နွားသားများ လက်ဆောင်ပေးတတ်ကြသည်။

ဗရဲလူမျိုးတို့သည် လူသေလျှင် အကြောင်းကြားသည့် သဘောနှင့် သေနတ်ဖောက်လေ့ရှိကြသည်။ လူသေတွင် ကူးတို့ခသဘောဖြင့် ငါးမူးမှကျပ်တစ်ဆယ်၊ နှစ်ဆယ်အထိ ထည့်လေ့ရှိကြသည်။ မသေမီက တင်ကူးပြုလုပ်ထားသော လုံးထွင်းခေါင်းတွင် သွင်း၍ သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။ အသုဘမချမီ သေဆုံးသူ၏ ကြေးမြီ ကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အလုံးစုံရှင်းလင်းပြီးမှ ကိစ္စဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ မသာပွဲတွင် လင်္ကာများ ရွတ်ဆို၍ ယောက်ျားပျိုအိုမရွေးနှင့် မိန်းမပျိုများသာ ကနိုင်ကြသည်။

ရိုးသားသည့် ဗရဲလူမျိုး အမျိုးသမီးတစ်ဦး

ဗရီမိတာ။ ။ယနေ့မိုးများမည်၊ နက်ဖြန် လေမုန်တိုင်းကျမည် အစရှိသဖြင့် ရာသီဥတုအခြေအနေကို မိုးလေဝသဌာနမှ ကြိုတင်သတိပေးနိုင်ခြင်းသည် ဗရီမိတာဟုခေါ်သော လေဖိတိုင်းကရိယာ၏ ကျေးဇူးကြောင့်လည်းတစ်ကြောင်းဖြစ်ပေသည်။ “ဗရီမိတာ” ဟူသောဝေါဟာရသည် ဂရိစကားမှဆင်းသက်လာ၍ “ဖိအားတိုင်း” ဟုအဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဗရီမိတာကိုလေထုဖိအားတိုင်းတာရာ၌ အသုံးပြုရ၍၊ မိုးလေဝသအခြေအနေကိုခန့်မှန်းရာတွင် အရေးပါအရာရောက်သော ကိရိယာတစ်ခု ဖြစ်လေသည်။

ဗရီမိတာကိုကြည့်၍ ရာသီဥတု အခြေအနေကို မည်သို့ခန့်မှန်းကြပါသနည်း။ ဗရီမိတာမှ ပြဒါးမှတ်အတက်အကျကိုကြည့်၍ ခန့်မှန်းကြရသည်။ သိပ္ပံပညာရှင်တို့ လက်တွေ့စမ်းသပ်ကြည့်ရှုချက်အရ ကမ္ဘာမြေပြင်ပေါ်ရှိ နေရာတစ်ခုခု၏ လေထုဖိအားသည် ဗရီမိတာ၏ပြဒါးတိုင်မှ လေထုဖိအားနှင့်တူညီသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြရသည်။ ကမ္ဘာမြေကြီးကို လေထုကြီးကလွှမ်းမတ်ရစ်ခြံထားပေရာ၊ လေထု၏သဘောမှာတစ်နေရာရာတွင်လေထုအားနည်းသွားသည့်အခါလေထုဖိအားကောင်းသည့်နေရာမှ လေတို့သည် တဟုန်ထိုးရောက်ရှိလာကြသည်။ သို့ဖြင့်လေမုန်တိုင်း ဖြစ်ပေါ်တတ်ပေသည်။ လေထုဖိအားနည်းသည့် (လေထုပါးသည့်) အရပ်ဒေသတွင် ဗရီမိတာမှ ပြဒါးမှတ်သည် နိမ့်ဆင်းသွားသည်။ ပြဒါးမှတ်

www.forever-space.com.mm

သည် မြင့်တက်နေ၍ ငြိမ်နေလျှင် လေထုဖိအား ကောင်းနေသဖြင့် ရာသီဥတု သာယာမည်ဟု ခန့်မှန်းနိုင်ပေသည်။

ဗရိမိတာကိုစတင်တီထွင်ခဲ့သူမှာ ကမ္ဘာကျော်သိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဂယ်လီလေအို၏တပည့် တော်ရီချဲ့လီဖြစ်သည်။ ဗရိမိတာ၏အရင်းခံကိရိယာမှာ လက်မသုံးဆယ်ကျော်၊ သို့မဟုတ်တစ်ပေခန့်ရှည်သောတစ်ဖက်ပိတ်တစ်ဖက်ပွင့်ဖန်ပြွန်ဖြစ်၍ အတွင်း၌ပြဒါးထည့်ထားသည်။ ဗရိမိတာ၏ဆောင်ရွက်ပုံသဘောမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။ ဆိုခဲ့သော တစ်ဖက်ပိတ်ဖန်ပြွန်အတွင်းသို့ ပြဒါးလောင်းထည့်ပြီးနောက် အဝကိုလက်မဖြင့်ပိတ်၍ ပြဒါးထည့်ထားသောအောက်ခံစလုံထဲသို့ စောက်ထိုးနှစ်လိုက်ရသည်။ ထို့နောက် ပိတ်ထားသည့်အဝကိုဖွင့်ပေးလိုက်သောအခါ ထိပ်သို့တိုင်အောင်ရောက်ရှိနေသောပြဒါး၏အမှတ်သည် ဖလက်မခန့် နိမ့်ကျလာသည်ကို တွေ့ရလိမ့်မည်။ ဖန်ပြွန်ထိပ်ပိုင်းသည် ပလာနယ်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၍ ပြဒါး၏ အမှတ်အထက်တွင် လေဖိအားမရှိနိုင်ပေ။ သို့ရာတွင် ပြွန်အတွင်းမှ ပြဒါးတို့သည် အဘယ်ကြောင့် စလုံထဲသို့ ထွက်ကျမသွားဘဲရှိနေပါသနည်း။ အကြောင်းမှာ စလုံထဲရှိပြဒါး၏ မျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် လေထုဖိအားရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်၏။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော်၊ ဖန်ပြွန်အတွင်းရှိပြဒါး၏ အလေးချိန်သည် အပြင်ဘက်ရှိ လေထုဖိအားနှင့် တူညီနေသောကြောင့် ဖန်ပြွန်အတွင်းမှပြဒါးများ ပြန်၍ထွက်မကျနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

တော်ရီချဲ့လီသည်ဗရိမိတာကို ၁၆၄၃ခုတွင်စတင်ကြံစည်သည်။ စတင်ကြံစည်စဉ်ကရေကိုအသုံးပြုသည်။ သို့သော် အရည်အမျိုးမျိုးတွင်ပြဒါးအရည်သည် အလေးဆုံးဖြစ်သည်။ ရေထက် ၁၄ ဆခန့်ပို၍လေးသည်။ ထိုပြင်ရေနှင့်စာလျှင် ပြဒါး၏အငွေ့ပျံမှုသည် မဆိုစလောက်သာဖြစ်သည်။ ၃၄ ပေမျှမြင့်သောရေထုအစား၊ ပြဒါးကို အသုံးပြုသောအခါ လက်မ ၃၀ ခန့် အမြင့်ရှိလျှင် လုံလောက်ပေပြီ။ ထို့ကြောင့် တော်ရီချဲ့လီသည် ပြဒါးကို အသုံးပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။ နောင်အခါ ဗရိမိတာကို ယခုသုံးလျက်ရှိကြသော အခြေအနေသို့ရောက်အောင် တိုးတက် ပြုပြင်ခဲ့ကြသည်။ ပြဒါးတိုင်တွင် အမှတ်ပြဒါးများ မှတ်သားထားရာ ယင်းတို့ကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ရာသီဥတုအခြေအနေကို ခန့်မှန်းတွက်ဆနိုင်ကြပေသည်။

လေထုဖိအားသည် ကမ္ဘာမြေပြင်နှင့် နီးသောနေရာတွင် ပို၍များပြီးလျှင်ကမ္ဘာမြေပြင်နှင့် ဝေးသွားသောအခါ တဖြည်းဖြည်း နည်းသွားသည်။ ထို့ကြောင့် မြေပြင်အထက် အနိမ့်အမြင့်ကိုလိုက်၍ ဗရိမိတာ၏အမှတ်တွင် အတက်အကျရှိလေရာ၊ တောင်များ၏အမြင့်တိုင်းရာ၌လည်း ဗရိမိတာကိုအသုံးပြုရလေသည်။

တော်ရီချဲ့လီနှင့် မရှေးမနှောင်းပင် မက်ဒါဗတ်မြို့တော်ဝန်အော့တိုဖွန်ဂေးရိကသည် ၁၆၄၆ခုတွင် ဗရိမိတာ တစ်မျိုးကို စမ်းသပ်တီထွင်ခဲ့သည်။ မြို့တော်ဝန်သည် သိပ္ပံပညာစူးစမ်းမှု၌ စိတ်ဝင်စားသူဖြစ်၍ ရေသုံးဗရိမိတာတစ်ခုကို ပြုလုပ်သည်။ ရေထည့်ထားသောပြွန်သည် ၃၄ပေမျှရှည်၍ ထိပ်တစ်ဖက်ပိတ်ဖြစ်သည်။ ပြွန်၏ထိပ်ပိုင်းကို ဖန်ဖြင့်ပြုလုပ်ထား၍ အောက်ပိုင်းကိုကြေးဝါဖြင့်ပြုလုပ်ထားသည်။ ပြွန်၏ အောက်ဘက်ကိုရေထဲနှစ်ထားသည်။ ပြွန်အတွင်းရှိရေသည် ရာသီဥတုအခြေအနေပြောင်းတိုင်း တက်ချည်ကျချည်ဖြစ်သည်။ ထိုရေထဲ၌ ပေါလောပေါနိုင်သော လူရုပ်ကလေးတစ်ရုပ်ထည့်ထားသည်။ ရာသီဥတုကောင်း၍ ရေအမှတ်မြင့်လာသည့်အခါ အရုပ်ကလေးသည် အပေါ်ရောက်လာကာလူမြင်ကွင်းသို့ ရောက်လာသည်။ ရာသီဥတုအခြေအနေမကောင်းလျှင် ရေအမှတ်နိမ့်ကျသွား၍ လူရုပ်ကလေးလည်းအောက်သို့ရောက်ကာ ကွယ်ပျောက်သွားသည်။ မြို့တော်ဝန်သည် ထိုပြွန်ချောင်းကိုသူ၏အိမ်တွင် ကပ်ထောင်ထားရာ၊ လူအများမှာ ဗရိမိတာမှန်းမသိကြ၍၊ မှော်အတတ်ဖြင့်ပင်ပြုလုပ်ထားလေသလောဟု တအံ့တဩရှိခဲ့ကြလေသည်။

ဗရိမိတာကို ရေ၊ ပြဒါးမပါဘဲနှင့်လည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ပတ်စကယ်ဆိုသူသည် ပိုင်အရက်သုံး ဗရိမိတာတစ်ခုကို စမ်းသပ်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ပိုင်အရက်သည် ရေထက်ပင် ပေါ့သေးသဖြင့် ပြွန်ချောင်းကို ၄၆ ပေ ခန့် ရှည်အောင် ပြုလုပ်ခဲ့ရလေသည်။

ဗရိမိတာကို သင်္ဘော၊ လေသင်္ဘော၊ လေယာဉ်ပျံများ၌လည်းတပ်ဆင်အသုံးပြုကြရသည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းတို့သည်ရာသီဥတုအခြေအနေကိုကြည့်၍ ခုတ်မောင်းပျံသန်းကြရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ လေသင်္ဘော လေယာဉ်ပျံတို့သည် ပင်လယ် ရေမျက်နှာပြင်အထက် အမြင့်ပေမည်မျှ၌ ပျံသန်းနေသည်ကိုလည်း ဗရိမိတာများကပြသသည်။ ထိုကဲ့သို့သော ဗရိမိတာမျိုးကို အော်လတီ မိတာဟု ခေါ်သည်။ လေယာဉ်ပျံ လေသင်္ဘောတို့တွင် ပြဒါးတိုင်ဗရိမိတာများကို သယ်ဆောင်ရန်မလွယ်ကူပေ။ ထို့ကြောင့် သယ်ယူရလွယ်ကူသောအန္ဓာရွိုက်ဗရိမိတာတစ်မျိုးကို အသုံးပြုကြရသည်။ ‘အန္ဓာရွိုက်’ဆိုသည်မှာ ‘အခြောက်’ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၍ အရည်မပါသောဗရိမိတာဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုကိရိယာမျိုးသည် အတွင်းရှိလေကို စုတ်ထား၍ ပလာနယ်နီးပါးဖြစ်နေသော သတ္တုဗူးကလေးတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုသတ္တုဗူးကလေး၏အဖုံးကို လေထုဖိအားအလိုက် ကျုံ့နိုင်ကန့်နိုင်အောင်ပြုထားသည်။ ကျုံ့သမျှ ကန့်သမျှကို အဖုံး၌တပ်ဆင်ထားသော လက်တံက အဖုံးမျက်နှာပြင်ဘေးရှိ ဒီဂရီအမှတ်အသားများကို ညွှန်ပြသည်။

ဗရက်ဒဖို့မြို့နှင့် နှိုင်းစာလျှင်၊ အနှော့ရွက် ဗရက်ဒဖို့မြို့သည် ဇလထုဖိအားကို အတိအကျ မှန်ကန်အောင်မပြနိုင်ပေ။ သို့သော်ရာသီဥတုအခြေအနေ၌ အနည်းငယ်မျှ အပြောင်းအလဲရှိရုံနှင့်ပင်၊ အပြောင်းအလဲကို ညွှန်ပြနိုင်သည်။ အချို့သောအနှော့ရွက်ဗရက်ဒဖို့မြို့၏ လက်တံတွင် မင်ထည့်ထားသည့်ကလောင်သွားတပ်ထားရာ၊ လက်တံရွေ့သမျှကို မင်ကြောင်းထင်စေသဖြင့်၊ မည်သည့်အချိန်တွင် ဇလထုဖိအားမည်မျှရှိကြောင်းကို အလွယ်တကူသိရှိနိုင်သည်။ ယင်းသို့ မင်ကြောင်းဖြင့် ဇလထုဖိအားကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်သည့် ဗရက်ဒဖို့မြို့ကို ဗရက်ဒဖို့မြို့(ဇလထုဖိမှတ်တမ်းရိယာ) ဟုခေါ်လေသည်။

ဗရက်ဒဖို့မြို့။ ။အင်္ဂလန်ပြည် မြောက်ပိုင်း ယော့ရှိုင်ယာနယ်ရှိ စက်ရုံလုပ်ငန်းတို့ဖြင့်ထင်ရှားသော မြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည့် ဗရက်ဒဖို့မြို့သည် အင်္ဂလန်ပြည်တွင် ဒသမအကြီးဆုံး မြို့ကြီးဖြစ်သည်။ လိမြို့၏အနောက်ဘက် ၈ မိုင်ခန့်ဝေး၍ ဗရက်ဒဖို့ တူးမြောင်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။ မစ်ဒလ်ဇာ့၊ နော့အိစတန်၊ ဂရိတ်နော့သန်နှင့် လန်ကရှိုင်ယာ-ယော့ရှိုင်ယာ မီးရထားလမ်းများသည် ယင်းမြို့ကို ဖြတ်၍ ဖောက်လုပ်ထားသည်။

မြို့အကျယ်အဝန်းသည် စတုရန်းမိုင် ၄၀၀၀ (၂၅၅၁၄၅၀၀၀ ဧက) ရှိ၍ ၁၉၅၇ခု ခန့်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေ ၂၈၇၀၀၀ ရှိသည်။ ၁၉၅၈ခုတွင် ပထမဆုံးသောချည်စက်မဖွင့်မီက လူဦးရေ ၁၀၀၀၀သာ ရှိသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်ကို နော်မန်လူမျိုးတို့ မသိမ်းပိုက်မီကပင် ဗရက်ဒဖို့မြို့သည် ရှိပြီးဖြစ်သော်လည်း ၁၅၂၀ပြည့်နှစ်လောက်ကစ၍ အထည်အလိပ်လုပ်ငန်းဖြင့် ထင်ရှားလာသည်။ ကျယ်ဝန်းသော လမ်းကြီးများနှင့် ခေတ်မှီအဆောက်အအုံ စက်ရုံများရှိရာ မြို့၏စည်ကားသောရပ်ကွက်များသာ ကျော်ကြားသည် မဟုတ်၊ မြို့ဟောင်းပိုင်းရပ်ကွက်များသည်လည်း ရှေးဟောင်း အဆောက် အအုံများကြောင့်ထင်ရှားသည်။ ၁၈၇၃ ခုနှစ်က တည်ဆောက်သော မြို့တော်ခန်းမအဆောက်အအုံ၊ ၁၄၈၅ ခုနှစ်ကထောင်မှန်ပုံစံဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော စိန်ပီတာဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ စက်ရက်ကန်းတီထွင်သူ အက်ဒမန်ကတ္တရိုက်အား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ၁၉၀၄ ခုနှစ်က တည်ဆောက်ပြီးသော ကတ္တရိုက်အထိမ်းအမှတ်ခန်းမကြီး၊ ၁၈၅၃ ခုနှစ်ကဆောက်လုပ်၍ လူ ၄၀၀၀ ဆံ့သော စိန်ဂျော့ခန်းမ၊ ကတ်ဂိတ်ဈေးကြီး စသည်တို့မှာ ဗရက်ဒဖို့မြို့၏ ထင်ရှားသောအဆောက်အအုံများ ဖြစ်သည်။

ဗရက်ဒဖို့မြို့၏ မြို့နယ်အဖွဲ့သည် တစ်မြို့လုံး၏ အာဏာပိုင်ဖြစ်သည်။ ဈေး၊ ရေပေးလုပ်ငန်း၊ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးလုပ်ငန်း၊ ဓာတ်ရထားလုပ်ငန်းနှင့် အခြားပြည်သူ့လုပ်

ငန်းမှန်သမျှကို မြို့နယ်အဖွဲ့ကပိုင်သည်။ အင်္ဂလန် တပြည်လုံးတွင် ဗရက်ဒဖို့မြို့နယ်အဖွဲ့သည် ပြည်သူ့လျှပ်စစ်ဓာတ်အားပေးရေးလုပ်ငန်းကို ပထမဆုံး တည်ဆောက်ဖွင့်လှစ်နိုင်သော မျှူအဖွဲ့ဖြစ်လေသည်။

ဗရက်ဒဖို့မြို့သည် သိုးမွေးသည်၊ ချည်ထည်၊ ဆိတ်မွေးထည်နှင့် အယ်လပတ်ကားထည်တို့အတွက် အထူးပင်ကျော်ကြားသည်။ အက်လပတ်ကားထည်နှင့်ဆိတ်မွေးထည်လုပ်ငန်းများသည် ဆော့လတ်ယားရွာဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားရာ ယခုအခါ ဗရက်ဒဖို့မြို့သည် အင်္ဂလန်တစ်ပြည်လုံး၏ သိုးမွေးထည်နှင့် ခြည်ထည်လုပ်ငန်းဗဟိုဌာနကြီးဖြစ်လေသည်။ အင်္ဂလန်ပြည်မြောက်ပိုင်းရှိ ကျောက်မီးသွေးနှင့် သံတွင်းများအလယ်တွင်တည်ရှိပြီးလျှင် လီဗာပူမြို့နှင့် မီးရထားလမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ တူးမြောင်းလမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ဆက်သွယ်လျက်ရှိရာ စက်ရုံလုပ်ငန်းနှင့်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက် အထူးကောင်းမွန်သောမြို့ဖြစ်သဖြင့် တဖြည်းဖြည်း စည်ကားဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းဖြစ်သည်။

ဗရက်ဒလေအိုမာ(ခရစ် ၁၈၉၃ဖွား)။ ။အိုမာနယ်လဆင်ဗရက်ဒလေသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ထင်ရှားခဲ့သော အမေရိကန်စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူသည် ၁၈၉၃ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ မိဇူးရီပြည်နယ် ကလပ်မြို့ကလေး၌ မွေးဖွား၏။ ဝက်စပိုင်ရှိ အမေရိကန် စစ်တက္ကသိုလ်မှ ဘွဲ့ရပြီးနောက် ၁၉၁၅ခုနှစ်မှစ၍ အမေရိကန်တပ်မတော်၌ ခြေလျင်တပ်တွင် ဗိုလ်မှူးအဖြစ်ဝင်ရောက်အမှုထမ်းသည်။ ထို့နောက်ခြေလျင်တပ်စစ်ကျောင်း၊ ဦးစီးအရာရှိကျောင်းနှင့် တပ်မတော် စစ်ကောလိပ်တို့တွင် ပိုမိုနက်နဲသော အထက်တန်း စစ်ပညာများကို သင်ကြားခဲ့လေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ပွားသောအခါ ၁၉၄၃ ခုနှစ်တွင် အာဖရိကစစ်မြေပြင်သို့ အမေရိကန်အမှတ် ၂ တပ်မကြီးကို အုပ်ချုပ်တိုက်ခိုက်ရန် စေလွှတ်ခြင်းခံရသည်။ ဗရက်ဒလေ၏ တပ်များသည် တျူးနစ်နှင့် ဗီယေတ်တိုက်ပွဲတို့၌ အောင်ပွဲဆင်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

၁၉၄၄ ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလ၌ မဟာမိတ်စစ်သေနာပတိချုပ် ဒွိုက်အိုင်ဆင်ဟောင်းဝါးက ဥရောပကုန်းမကြီးသို့ တက်ရောက် တိုက်ခိုက်သည့်အခါ ဗရက်ဒလေအား အမေရိကန်မြေပြင်တပ်များ၏ တပ်မှူးကြီးအဖြစ်ခန့်ထားမည်ဟူ၍ ကျေညာလေသည်။ ထိုနှစ် ဇွန်လ ၆ရက်နေ့တွင်စတင်ခဲ့သော ဥရောပသိမ်းပွဲတွင် ဗရက်ဒလေသည် အမှတ် ၁၂ အမေရိကန်တပ်တော်စုကို ကွပ်ကဲရ၏။ တိုက်ပွဲအစတွင် ဗြိတိသျှဗိုလ်ချုပ်ကြီး မောင်ဂိုမာရီ၏ လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းရသော်လည်း၊ ဩဂုတ်လ ၁၀ရက်နေ့မှစ၍ မောင်ဂိုမာရီနှင့်

www.foreverspace.com.mm

ထင်ရှားသော အမေရိကန်စစ်ဗိုလ်ချုပ် အိုမာ ဗရက်ဒလေ

အဆင့်အတန်းတညီတည်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဗရက်ဒလေ၏ တပ်များသည် ၁၉၄၄ ခုနှစ် ဆောင်းရာသီ၌ ဆီးဖရစ်ခံတပ် စစ်ကြောင်းအထိ ပေါက်ရောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ အာဒင်းနီးသစ်တောဒေသတွင် ဂျာမန်တို့ ရန်ကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့ပြီးနောက် ဗရက်ဒလေသည် သူ၏တပ်များနှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံတွင်းသို့ ချဉ်းနင်းတိုက်ခိုက်ရာ ဂျာမန်တို့ လက်နက်ချချိန်တွင် ဂျာမန်နယ်မြေအများအပြားကို သိမ်းပိုက်မိပြီး ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

၁၉၄၅ ခုမတ်လ ၁၃ ရက် နေ့မှစ၍ ဗရက်ဒလေသည် ဗိုလ်ချုပ်အဆင့်အတန်းသို့ တိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်း ခံရသည်။ ထိုနောက် ၁၉၄၅ ခုဩဂုတ်လမှစ၍ ၁၉၄၇ခုဒီဇင်ဘာအထိ စစ်ပြန်ရဲဘော်များစီမံခန့်ခွဲရေးဌာန အုပ်ချုပ်ရေးမှူးအဖြစ်ဆောင်ရွက်ရသည်။ အမေရိကန်ကုန်းတပ် စစ်ဦးစီးချုပ်ဗိုလ်ချုပ်မှူးချိုက်ဒီအိုင်ဆင်ဟောင်းဝါး စစ်ဘက်မှ နုတ်ထွက်သွားသောအခါ ၁၉၄၈ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၇ရက်နေ့မှစ၍ ကုန်းတပ်စစ်ဦးစီးချုပ်အဖြစ် ဆက်ခံဆောင်ရွက်ရသည်။ ၁၉၄၉ ခုဩဂုတ် ၁၆ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်စစ်ဦးစီးချုပ်များအဖွဲ့ အမြဲတမ်းသဘာပတိ အဖြစ်အသစ်ပေါ်ပေါက်လာသောရာထူး၌ ပထမဦးစွာခန့်ထားခြင်း

ခံရလေသည်။ ဤရာထူး၌ဆောင်ရွက်စဉ် ဗရက်ဒလေသည် ကုန်းတပ်ဗိုလ်ချုပ်မှူး ဒေါက်ဂလပ်မက်အာသာ၏ အရှေ့ဖျားဆိုင်ရာစစ်ဝါဒကို အပြင်းအထန် ကန့်ကွက်ရာမှအစ မက်အာသာ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကိစ္စပေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်တွင် ဗရက်ဒလေသည် စစ်သားပုံပြင်ခေါ် ကိုယ်တိုင်ရေး အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ရေးသား ထုတ်ဝေသည်။ ဗရက်ဒလေသည် ပြင်သစ်၊ ရုရှ စသော နိုင်ငံရပ်ခြားတို့မှ ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူးများ ရရှိသူ ဖြစ်လေသည်။

ဗရက်မြို့။ ။ဗရက်မြို့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံအနောက်မြောက်ပိုင်းရှိ ဗရစ်တန်နယ်၏ အနောက်ဘက်ကမ်းခြေမှ ထိုးထွက်နေသောကျွန်းဆွယ်၏ အစွန်းတွင်အိုင်အခုံ ခံတပ်ပြုလုပ်ထားသော ထင်ရှားသည့် ပြင်သစ်ရေတပ်စခန်း မြို့ဖြစ်သည်။ ယင်းမြို့အနီးပင်လယ်တွင် အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်တို့၏ သမိုင်းတွင်သည့် ရေကြောင်းစစ်ပွဲများ မကြာမ ကြာဖြစ်ပွားခဲ့ဘူးသည်။ “ဗရက်မြို့သခင်မဖြစ်နိုင်လျှင် ဗရစ်တန်နယ်စားမဖြစ်နိုင်” ဟူသော ဆိုရီးစကားကိုထောက်၍ ဗရက်မြို့၏ ကြီးကျယ်ပုံကို မှန်းဆနိုင်ပေသည်။
ဗရက်မြို့ဆိပ်ကမ်းသည် ဥရောပတိုက်တွင်အကောင်းဆုံး

သောသဘာဝဆိပ်ကမ်းဖြစ်သည်။ ဆိပ်ကမ်းတဝိုက် အလျား ၁၄မိုင်၊ အနံ ၇မိုင်အတွင်း ရေပြင်သည် လှိုင်းတံပိုးများ အလွန်ငြိမ်သက်သဖြင့် သင်္ဘောကြီးများ ဆိုက်ကပ်ရန် အလွန်ကောင်းမွန်သည်။ ထို့ကြောင့် ရေတပ်စခန်း မြို့အဖြစ် ထင်ရှားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့တွင် ပြင်သစ်ရေကြောင်း အတတ်သင်ကျောင်း တစ်ကျောင်းဖွင့်လှစ်ထားသည်။ ထို့ပြင် ဗရက်မြို့မှ အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ ရေအောက်ကြေးနန်းဖြင့် ဆက်သွယ်ထားသည်။

ပင်းဖယ်မြစ်၏ ကမ်းတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် တောင်ကုန်းစောင်းပေါ်၌ တည်ထားသော မြို့ဖြစ်သဖြင့် ဗရက်မြို့သည် ဆိပ်ကမ်းကိုမိုးနေသကဲ့သို့ရှိပြီးလျှင် လမ်းများမှာ ကျဉ်း၍ အကွေ့အကောက်များသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ လမ်းတို့သည် မတ်စောက်လွန်းသဖြင့် လှေကားထစ်သဖွယ် ဖြစ်နေလေသည်။ ၁၂ နှင့် ၁၆ ရာစုနှစ်များက ဆောက်လုပ်ခဲ့သောရဲတိုက်ကြီးများသည် မြစ်ပေါ်သို့ မိုးနေသကဲ့သို့ရှိသည်။ ၁၂၄၀ပြည့်နှစ်တွင် ဗရစ်တန်နယ်တွင်းသို့မပါဝင်မီက ဗရက်မြို့ကို လူသိနည်းသေးသည်။ ၁၆၃၁ခုတွင် ကာဒင်နယ်ရစ်ရှလျူးက ဆိပ်ကမ်းကိုပြုပြင်လိုက်သည်မှစ၍ ထင်ရှားသောရေတပ်စခန်းမြို့ ဖြစ်လာသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက အမေရိကန် စစ်တပ်များသည် ဗရက်မြို့ကို စစ်စခန်းအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ဂျာမန်တို့သည် ဗရက်မြို့ကိုသိမ်းပိုက်ထားပြီးလျှင် ရေငုပ်သင်္ဘောစခန်းအဖြစ်ဖြင့် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မဟာမိတ်လေတပ်က သဲသဲမဲမဲ ဗုန်းကြဲတိုက်ခိုက်ရာ ဗရက်မြို့သည် မရှုမလှ ပျက်စီးခဲ့ရလေသည်။

ဗရက်မြို့၏ ထင်ရှားသောလုပ်ငန်းများမှာ သင်္ဘောတည်ခြင်း၊ လက်နက် ခဲယမ်းမီးကျောက်နှင့် စစ်ပစ္စည်းများ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ငါးဖမ်းခြင်း၊ ဂျုံကြိတ်ခြင်းနှင့် ဓာတုဗေဒပစ္စည်းများပြုလုပ်ခြင်းတို့ပင် ဖြစ်သည်။ ဗရက်မြို့၏ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၄ ခုနှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ ၁၁၀၇၁၃ ယောက် ရှိသည်။

ဗရိုက်ဂျန်(ခရစ်၁၈၁၁-၁၈၈၅) ။ ။ လူထု၏အကျိုးဆောင်ယူသောဂုဏ်ထူးဖြင့်ချီးကျူးခြင်းခံရသော အင်္ဂလန်ပြည်၏ နိုင်ငံပြုသုခမိန့် ဂျန်ဗရိုက်သည် လူထု၏အကျိုးကို တကယ်လိုလားသူဖြစ်သည့်အလျောက် လူထု၏အကျိုးကိုလည်း တကယ်တမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဂျန်ဗရိုက်ကို ၁၈၁၁ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ၁၆ရက်နေ့တွင် လန်ကရှိုင်ယာနယ် ရော့ဒေးမြို့၌ ဖွားသည်။ ချည်စက်ရုံပိုင်ရှင်လူကဲ့တံတစ်ဦး၏သားဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က အလွန်ချူချာသလောက် ကြီးလာသောအခါ သန်စွမ်းကျမ်းမာ၍

စိတ်အားလူအား ထက်သန်သူဖြစ်သည်။ အသက် ၁၅ နှစ်အရွယ်တွင် ကျောင်းမှထွက်ပြီးနောက် ဖခင်၏ စက်ရုံတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာလုပ်ကိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုသို့လုပ်ကိုင်ခဲ့စဉ် အလုပ်သမားများနှင့်လက်ပွန်းတတီး နေထိုင်ခဲ့သဖြင့် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်သို့ ဝင်ရောက်လာသောအခါ ဗရိုက်သည် အလုပ်သမားဆင်းရဲသားတို့၏အမြင်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထိုစဉ်အခါက ဂျန်ဗရိုက်ကဲ့သို့ အလုပ်သမားအကျိုးဆောင် နိုင်ငံရေးသမားမှာ ရှာမှရှားလေသည်။

ဗရိုက်သည် အပြောအဟောကောင်းသူဖြစ်သည်။ ဟောပြောရာ၌ အသံပြတ်သား သာယာရုံမက စကားလုံးလည်း ပြောင်သည်။ ဟောပြောသောအချက်အလက် အဆိုအမိန့်များကို သမ္မာကျန်းစာမှထုတ်နုတ်သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။ ကရိုင်းမီးယားစစ်ပွဲ (၁၈၅၄-၅၆) ဖြစ်ပွားမည့်ဆဲဆဲတွင် ဗရိုက်သည် စစ်ကိုမလိုလားသော ကွိတ်ကာဂိုဏ်းဝင်တစ်ဦးဖြစ်သဖြင့်စစ်ပွဲ၏အပြစ်များကိုဝေဖန်လျက် အင်္ဂလန်လူထုအားသတိပေးခဲ့လေသည်။ ဂျန်ဗရိုက်သည် စစ်ပွဲကို တိုင်းပြည်တွင်း၌ အတောင်ဖြန့်ကာယုံသန်းနေသည့် သေမင်းတမန်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ကာဟောပြောလေသည်။ စစ်ပွဲကြောင့် လူများသေဆုံးကြရမည့်အဖြစ်ကို ပြလို၍ ထိုသေမင်းတမန်၏အတောင်ပံခတ်သံကိုပင် ကြားသယောင်ယောင် ရှိနေရ

ဗြိတိသျှသမိုင်းတွင် ထင်ရှားသည့် ဂျန်ဗရိုက်

ပြီဟုပင်သုံးနှုန်းလိုက်သဖြင့် လူတို့အတော်ကြိုက်ခဲ့သည်။ ဗရိုက်သည် လူထုကောင်းစားရေးအတွက် နှုတ်ဖြင့်သာမ ဟုတ်။ စာအုပ်စာတမ်းရေးသား၍လည်း ကြိုးပမ်းသည်။

၁၈၄၁ခုတွင် ပထမဇနီးကွယ်လွန်သဖြင့် စိတ်ထိခိုက်နေ စဉ်မိတ်ဆွေဖြစ်သူ ရစ်ချတ်ကော့ဗဒင်က သားသမီးနှင့်ဇနီး တို့ အစာပြတ်၍ငတ်သေရမည့်အရေးမှ ကယ်တင်ရန်သွေး ထိုးပေးသဖြင့် နိုင်ငံရေးတွင်စိတ်ဝင်စားလာသည်။ ၁၈၄၃ ခုတွင် ဒါဟမ်မြို့မှ ပါလီမန်အမတ်အဖြစ်အရွေးခံရသည်။ ဂျွန်ဗရိုက်သည် လူတို့အစားအစာများပေါ်တွင် အခွန် ကောက်ခံခြင်းကို မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် အစိုးရက ပြဋ္ဌာန်းထား သော ကောက်ပဲသီးနှံခွန်များကို ပယ်ဖျက်ပစ်ရန် လူထုကို ခေါင်းဆောင်လျက် တိုက်ဖျက်လေသည်။ ၁၈၄၆ ခုနှစ်တွင် ကောက်ပဲသီးနှံခွန် ဖျက်သိမ်းပြီးနောက် ၁၈၄၇ ခုနှစ်တွင် မန်ချက်စတာမြို့မှ ပါလီမန်အမတ်အဖြစ်ရွေးကောက် တင် မြှောက်လိုက်သည်။ ထိုအခါမှစ၍ အိုင်ယာလန်၊ အိန္ဒိယ စသောနိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တို့အကျိုးကိုသည်ပိုးရန် စိတ် ဝင်စားလာသည့်အလျောက် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ၌ ပရိုတက်စ တန်ဂျီဏ်းဖျက်သိမ်းရေး၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကိစ္စ တိုးတက် ကောင်းမွန်အောင် ပြုလုပ်ရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အိန္ဒိ ယနိုင်ငံအတွက်အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီအုပ်ချုပ်ရေးကို ဝေ ဖန်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြုလုပ်သည်။

၁၈၆၇ခုနှစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဥပဒေကြမ်း ပေါ်ပေါက် လာခြင်းသည်လည်း ဗရိုက်တန်ဦးတည်း၏ထင်ရှားသော ကြိုးပမ်းမှုပင်ဖြစ်သည်။ ဂျွန်ဗရိုက်သည် လူထုအကျိုး အတွက်အလုပ်သမားလူတန်းစားလွတ်မြောက်ရေး၊ လူထု ပညာအဆင့်အတန်း တိုးတက်ရေး၊ လျှို့ဝှက်သော မဲဆန္ဒ ပေးနည်းစံနစ်တီထွင်ရေး၊ အလုပ်သမားများ မဲဆန္ဒပေး နိုင်ခွင့်ရရှိရေး၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ ငွေဝယ်ကျွန်စံနစ်ဖျက်သိမ်း ရေးတို့ကို အားကြီးမာန်တက်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ထို့ ကြောင့် ဂျွန်ဗရိုက်သည် လူထု၏ ရိုသေလေးစားခြင်းကို ခံရသော လူထု၏ အကျိုးဆောင်ကြီး ဖြစ်လာ၏။

ဗရိုက်သည် ၁၈၅၇ ခုနှစ်တွင် ဗာမင်ဂမ်မြို့နယ်မှပါလီ မန်အမတ်အဖြစ်အရွေးခံရပြန်သည်။ ၁၈၈၃ခုတွင် ဂျွန် ဗရိုက် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက် ဆောင်ရွက်သည့် ၂၅ နှစ်မြောက်အထိမ်းအမှတ်ပွဲကို ဗာမင်ဂမ်မြို့၌ ရက်သတ္တ တစ်ပတ်တိုင် ပွဲတော်ကြီးတမျှဆင်ယင်ကျင်းပခဲ့ကြသည်။

၁၈၈၉ ခုနှစ် မတ်လ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ဗရိုက်သည် ရော့ခဒေးမြို့၌ပင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်လေသည်။

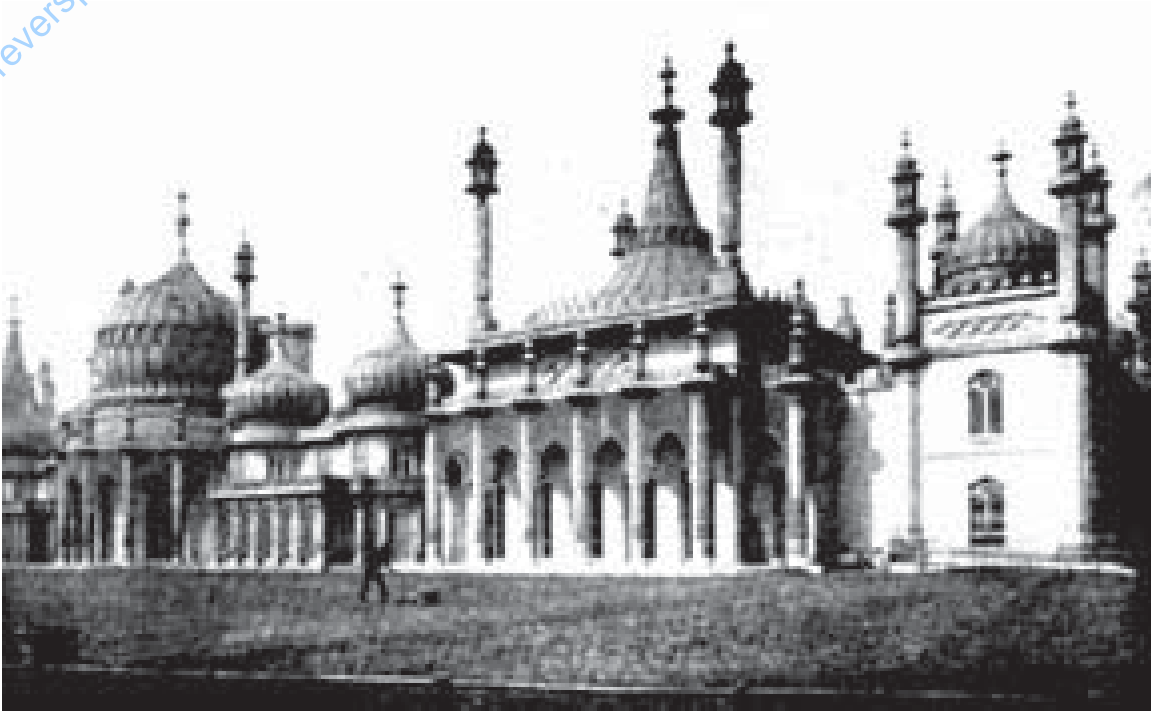
ဗရိုက်တန်မြို့။ ။အင်္ဂလန်ပြည် ဆပ်ဆက်ကောင်တီရို ဗရိုက်တန်မြို့သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကျော်ကြားဆုံးသော ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းအပန်းဖြေမြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်

ဗရိုက်တန် အပန်းဖြေကမ်းခြေ၏ ရှုခင်း

ဗရိုက်တန်မြို့

ဗရိုက်တန်မြို့ရှိ ထင်ရှားခန့်ညားသော အနုပညာပြတိုက်

ရေလက်ကြားကမ်းခြေတွင်တည်ရှိ၍ လန်ဒန်မြို့တောင်ဘက် ၄၈မိုင်ကွာဝေးသည်။ ယင်းသည် မူလက ဗရိုက်သမ်စတုန်းတံငါရွာကလေးမျှသာ ဖြစ်သည်။

၁၇၈၂ ခုနှစ်တွင် စတုတ္ထကျောဘုရင်သည် အိမ်ရှေ့မင်းသားဘဝဖြင့် ယင်းရွာကလေးသို့ ရောက်ရှိလာရာ တည်နေပုံနှင့်သာယာမှုကိုနှစ်သက်လှသဖြင့် စံနန်းဆောင် တစ်ဆောင်ဆောက်၍ ယာယီစံမြန်းကာယင်းရွာကိုလည်း ခေတ်မီရေချိုးဆိပ်အဖြစ် ပြုပြင်လိုက်သည်မှအစ ကမ္ဘာပေါ်တွင်ကျော်ကြားလာသည်။ မူလက စတုရန်း ၄ မိုင်မျှသာ ကျယ်ဝန်းသော ဗရိုက်တန်မြို့ကလေးကို ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် စတုရန်းမိုင် ၂၀ အထိချဲ့၍ ပြုပြင်လိုက်သည်။

ဗရိုက်တန်မြို့သည် ပင်လယ်ဘက်သို့ ခတ်လျှောလျှောဆင်းသွားသောတောင်စောင်းတွင်တည်ရှိနေသည်။ မြို့တည်ဆောက်ထားပုံမှာ လှပရုံမကသန့်ရှင်းသည်။ လှပသောလမ်းကြီးလမ်းငယ်အသွယ်သွယ်၊ ဥယျာဉ်ပန်းခြံနှင့် အရစ်အရစ်ဖောက်လုပ်ထားသောလှေကားထစ်များဖြင့် တင့်တယ်သည်။ ထို့ပြင်ကြီးမားသော ရေကာတန်တိုင်းကြီးနှင့် ၃မိုင်ခန့်ရှည်လျားသောကမ်းနားလမ်းမကြီးများ လည်းရှိသည်။ ဆိပ်ကမ်းတံတားများစွာရှိသည့်အနက် တံတားကြီးတစ်ခုတွင် လူပေါင်း၁၆၀၀၀၀ဆံ့သောခန်းမကြီးရှိသည်။ ဗရိုက်တန်မြို့သည် အထူးသဖြင့်လန်ဒန်မြို့သူမြို့သားများ၏အပန်း

ဖြေနှားနေလည်ပတ်ရာမြို့ဖြစ်သည်။ ဗရိုက်တန်မြို့၌နေထိုင်၍ လန်ဒန်မြို့သို့ ကား၊ ရထားစသည်တို့ဖြင့်သွားရောက်အလုပ်တက်ကြသည်။ ထို့ကြောင့်ဗရိုက်တန်မြို့သည် ပင်လယ်ကမ်းခြေတစ်လျှောက် ထုံးမြေချိုင့်ဝှမ်းနှင့် တောင်စောင်းတို့သို့အထိမြို့ပြနဲ့လာကာ တဖြည်းဖြည်းကျယ်ဝန်းလာသည်။ ယခုအခါ ယင်းနှင့်အမြွှာမြို့သဖွယ် တည်နေသောဟိုမြို့ကိုပင် ဆက်၍နေပေပြီ။

ဗရိုက်တန်မြို့တွင် စတုတ္ထကျောဘုရင် ဝေလမင်းသားအဖြစ်နှင့်ဆောက်လုပ်ခဲ့သော စံနန်းဆောင်နှင့် ရေသတ္တဝါများကို ပြသရာ အဆောက်အအုံကြီးမှအပ အခြားထင်ရှားကျော်ကြားသော အဆောက်အအုံများ မရှိချေ။ ဝေလမင်းသား၏ စံနန်းတော်သည် ဒေါ်လာ ၅၀၀၀၀၀ ကျော်ကုန်ကျ၍ အရှေ့တိုင်းဆန်ဆန် ဆောက်လုပ်ထားသည်။ ၁၈၄၁ခုမှစ၍ ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးက စံနန်းတော်အဖြစ် အသုံးမပြုတော့ဘဲ ယင်းအဆောက်အအုံကို ဗရိုက်တန်မြို့အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က ဒေါ်လာ ၂၆၀၀၀၀ နှင့် ၁၈၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဝယ်လိုက်သည်။ ယခုအခါ ယင်းစံနန်းဆောင်သည် အနုပညာပြတိုက်ကြီး ဖြစ်နေလေပြီ။ ဗရိုက်တန်မြို့၏ ရေသတ္တဝါပြခန်းသည်လည်း ကမ္ဘာကျော်ပင်ဖြစ်သည်။

ဗရိုက်တန်မြို့၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ ခရီးသွား ဧည့်သည်များအတွက် အိမ်ခန်းငှားခြင်းနှင့် အကျွေးအမွေးများ စီစဉ်

ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထင်ရှားသောအခြားလုပ်ငန်းများမှာ ငါးဖမ်းလုပ်ငန်း၊ ကြေးထည်လုပ်ငန်း၊ ကားကိုယ်ထည်လုပ်ငန်း၊ ဖယောင်းတိုင်နှင့် ဆပ်ပြာလုပ်ငန်း၊ ဘိလပ်ရည်လုပ်ငန်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

၁၉၅၆ ခုနှစ်တွင် ဗရိုက်တန်မြို့၏ ခန့်မှန်းခြေလူဦးရေသည် ၁၅၇၉၀၀ ဖြစ်သည်။

ဗရင်ဂျီဂိုဏ်း ။ ။ ရောမကက်သလစ်ဂိုဏ်း-ရှု။

ဗရောင်းဂျွန်(ခရစ်၁၈၀၀-၁၈၅၉)။ ။အမေရိကန်ပြည်တွင်းစစ်ကြီးဖြစ်ပွားသောအခါ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်သားတို့သည် အောက်ပါစစ်ချီသီချင်းကိုသီ၍ စစ်ချီလေ့ရှိကြသည်။

“ဂျွန်ဗရောင်း၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် မြေကြီးဩဇာ ဖြစ်လေပြီ။ သို့တစေ၊ သူ့ဝိညာဉ်ကား စစ်ချီတက်မြဲရှိချေသည်။” ယင်းစစ်ချီသီသည် ယနေ့တိုင်အောင်ခေတ်စားလျက်ရှိသည်။ ယင်းစစ်ချီသီချင်း၏အကြောင်းပြုရာ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကား ယခုအနောက်ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်ရှိ ဟားပါးဖယ်ရီမြို့မှ လက်နက်တိုက်ကို ခေါင်းဆောင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သော ဂျွန်ဗရောင်းဖြစ်ပေသည်။

ဂျွန်ဗရောင်းသည် ငွေဝယ်ကျွန်စံနစ်ကို ပယ်ဖျက်လိုသူ အမေရိကန်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ပထမက မိမိ၏

အမေရိကန် ကျေးကျွန်စံနစ်ပျောက်ရေး ကြိုးပမ်းမှုအတွက် ကြီးမိန့်ခံရသော ဂျွန်ဗရောင်းအား ကြီးစင်သို့ခေါ်ဆောင်လာစဉ် စိတ်ကြေကွဲဖွယ်ရာ ရှုခင်းတစ်ရပ်

သားများကို ငွေဝယ်ကျွန်စံနစ်ပယ်ဖျက်ရေးလှုပ်ရှားမှု၌ ဝင်ရောက်အားပေးဆောင်ရွက်စေရာမှ၊ နောင်အခါ ကိုယ်တိုင်လက်နက်စွဲကိုင်၍ ငွေဝယ်ကျွန်တို့အတွက် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သည်။ ကန်းဆပ်ပြည်နယ်၊ ဩဇာဝါတိုမီတိုက်ပွဲတွင် အောင်ပွဲရ၍သူ့အား လူအများကအာရုံစိုက်လာကြသည်။ ဟားပါးဖယ်ရီလက်နက်တိုက်ကို စီးသည့်အရေးမှာ ယင်းလက်နက်တိုက်မှ လက်နက်များကိုရလျှင်၊ ငွေဝယ်ကျွန်များအားလက်နက်ပေး၍ ယင်းတို့၏ အရှင်သခင်ရင်းများကို လက်နက်ဖြင့် တော်လှန်ပုန်ကန်စေရန် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဂျွန်ဗရောင်း မျှော်လင့်သလောက် လှိုက်လှဲသောထောက်ခံကူညီမှုကိုမရပေ။ ငွေဝယ်ကျွန်တို့၏ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးမဖြစ်မြောက်သည်သာမက ကပ္ပတိန်ရောဗတ်လီး (နောင်တွင် ကာနယ်ရောဗတ်လီးဖြစ်လာသူ) ခေါင်းဆောင်သောရေတပ်စုက ဟားပါးဖယ်ရီလက်နက်တိုက်ကို ပြန်လည်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဂျွန်ဗရောင်းသည် အသေအလဲ ခုခံသော်လည်းအရေးနိမ့်၍ ကိုယ်တိုင်လည်း ဒဏ်ရာအပြင်းအထန်ရပြီးလျှင်သူ၏သားနှစ်ယောက်ကျဆုံးသည့်အပြင် သူနှင့်သူ၏ နောက်လိုက်တပ်သားများ အဖမ်းခံကြရသည်။

ဂျွန်ဗရောင်းအား နိုင်ငံကိုသစ္စာဖောက်မှု၊ လူသတ်မှုတို့ဖြင့်စွဲချက်တင်၍ အစစ်ဆေးခံရပြီးနောက် ၁၈၅၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂ရက်နေ့တွင်ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ် ချားစတောင်းမြို့၌ သေဒဏ်အပြစ်ပေးခြင်း ခံရလေသည်။

ဂျွန်ဗရောင်းသည် ငွေဝယ်ကျွန်စံနစ်ပယ်ဖျက်ရေးအတွက်အသက်အသေခံဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သူ၏ဘဝတစ်သက်တာတွင် အထက်ပါဆောင်ရွက်မှုမှတစ်ပါး အခြားထူးခြားသောဆောင်ရွက်မှုများကားမရှိခဲ့ပေ။ ကွန်နက်တိကတ်ပြည်နယ်၊ တော်ရင်းတန်မြို့တွင် ၁၈၀၀ပြည့်၊ မေ ၉ရက်နေ့၌ဖွားမြင်သည်။ ငွေဝယ်ကျွန်စံနစ် ပယ်ဖျက်ရေးကို မဆောင်ရွက်မီက၊ အခြေတကျမရှိလှဘဲ၊ နိုင်ငံအရပ်ရပ်၌ လှည့်လည်နေထိုင်ခဲ့သည်။ အိမ်ထောင်ဆက်နှစ်ဆက်ရှိခဲ့၍ သားသမီးအယောက် ၂၀ရှိခဲ့သည်။ ငွေဝယ်ကျွန်စံနစ်ပယ်ဖျက်ရေးတွင် မိမိ၏အသက်နှင့် မိမိ၏သားများအသက်ကိုစတေး၍ဆောင်ရွက်ခဲ့သဖြင့် အစတွင်ဖော်ပြခဲ့သော “ဂျွန်ဗရောင်း၏ ခန္ဓာကိုယ်” အမည်ရှိ စစ်ချီသီချင်းဖြင့် ပြည်တွင်းစစ်အတွင်းက ချီးကျူးဂုဏ်ပြုခဲ့ကြသည်။ ဂျွန်ဗရောင်းအား သေဒဏ်ပေးခဲ့သည့်အကြောင်းကြောင့်လည်း တောင်ပိုင်းနှင့်မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်များ ပြည်တွင်းစစ် အဖြစ်မြန်ခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။

ဗရောင်းနီးယန်းလှုပ်ရှားမှု ။ ။မှန်ဘီလူးဖြင့် ကြည့်မှ မြင်နိုင်သည့်အမှုန့်ကလေးများ လှုပ်ရှားသွားလာနေမှုကို

ဗရောင်းနီးယန်းလှုပ်ရှားမှုဟုခေါ်သည်အရည် သို့မဟုတ် အငွေထဲ၌ အမှုန့်ကလေးများ တရွေ့ရွေ့လှုပ်ရှားသွားလာ ပုံကို ၁၈၂၇ခုတွင် စကော့လူမျိုး ရုက္ခဗေဒနှင့် စိုက်ပျိုးရေးပညာရှင် ရောဗတ်ဗရောင်း(၁၇၇၃-၁၈၅၈) ဆိုသူက အက်ခရိုမက်တစ်မိုက်ကရိုစကုပ်ခေါ် အဏုကြည့် မှန်ပြောင်းဖြင့် ကြည့်ရှုတွေ့မြင်ခဲ့သည်။ ယင်းကို အကြောင်းပြု၍ ဗရောင်းနီးယန်းလှုပ်ရှားမှုဟု တွင်ခဲ့လေသည်။

ရောဗတ်ဗရောင်းမတွေ့ရှိမီက ကောင့်ဇော့ဇက်အယ် အယ်ဒါဗူဖွန်နှင့် လဇာရိုးစပါလန်ဇီဆိုသူနှစ်ဦးက ယင်းသို့ အရည်ထဲ၌အမှုန့်ကလေးများလှုပ်ရှားသွားလာနေပုံကို အရိပ်မျှ ထုတ်ဖော် ပြောဆို သွားဘူးသော်လည်း လှုပ်ရှားမှုသည် အကောင်သေးသေးများ၏ လှုပ်ရှားမှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည်ဟူ၍ လှဲမှားစွာအထင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ဤလှုပ်ရှားမှုကိုရောဗတ်ဗရောင်း စတင်တွေ့ရှိစဉ်က ကျနစွာ ရှင်းလင်းမပြနိုင်သေးချေ။ လူတို့ကလည်း ဗရောင်းနီးယန်းလှုပ်ရှားမှုတွင် စိတ်ဝင်စားမှု နည်းလှသည်။ ၂၀ ရာစုနှစ်အစလောက်ရောက်မှ ဗရောင်းနီးယန်းလှုပ်ရှားမှုသည် မည်သည့် ပြင်ပပစ္စည်း၏ လှုံ့ဆော်ချက်ကြောင့်မျှမဟုတ်ဘဲ အရည်၊ သို့မဟုတ် ဓာတ်ငွေ့အတွင်းရှိသေးငယ်သောမော်လီကျူးများက အမှုန့်ကလေးများအားတိုက်မိ ခိုက်မိကြသောကြောင့်လှုပ်ရှားရသည်ဟု ရှင်းလင်းပြသနိုင်ကြသည်။ မော်လီကျူးတို့သည်ယင်းတို့တွင် အပူရှိန် အလွန်နည်းပါးချိန်မှ လွဲ၍ အမြဲတစေ လှုပ်ရှားလျက်ရှိရာ အမှုန့်ကလေးများကို အမြဲတိုက်မိလျက်ရှိကြသောကြောင့် အမှုန့်ကလေးများသည် အမြဲလှုပ်ရှားလျက်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

အမှုန့်ကလေးများသည် ရှေ့ဟူကရှေ့သို့၊ နောက်ဟူက နောက်သို့အစဉ်တစိုက်လှုပ်ရှားကြသည်မဟုတ်ဘဲ၊ ကခုန် မြူးတူးနေသကဲ့သို့ ရှေ့နောက်အောက်အထက်သို့လည်း ကောင်း၊ သွားပြီးလမ်းကြောင်းကိုနှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်ဖြတ်၍ လည်းကောင်းလှုပ်ရှားနေကြသည်။ ဗူးတစ်လုံး၏နံရံ၌ ဖန်ချပ်များတပ်ဆင်ပြီးလျှင် ထိုဗူးငယ်အတွင်းသို့ မီးခိုးသွင်း၍ အလိုပိတ်ပါ။ ပြီးနောက်အတွင်းသို့ အလင်းရောင်ထိုး၍ ဖန်ချပ်ရှိသည့်နေရာမှမှန်ဘီလူးဖြင့်စစ်ဆေးကြည့်ပါမူ မီးခိုးမှုန့်ကလေးများ ထိုထိုဤဤလှုပ်ရှားနေကြသည်ကိုတွေ့ရပေမည်။ ဗူးထဲရှိလေ၏မော်လီကျူးများသည် အခါခပ်သိမ်း မီးခိုးမှုန့်များကို တိုက်မိနေသဖြင့် ယင်းသို့လှုပ်ရှားနေခြင်းဖြစ်သည်။ အလင်းရောင်ခြည်တန်းရှိ ဖုံမှုန့်များ၊ မီးခိုးမှုန့်များ လေထဲ၌ခိုင်နေသောဆီအစက်ငယ်များ၊ ကော်လို့က်ခေါ်ကျွဲကော်၊ ကျောက်ချောစသည်တို့၏ပျော်ဝင်ရည်များ ထဲရှိ အမှုန့်ကလေးများသည်လည်း ယင်းသို့ပင် လှုပ်ရှားနေကြောင်း တဖြည်းဖြည်းသိလာကြသည်။

ဗရောင်းနီးယန်း လှုပ်ရှားမှုကိုမှီ၍ ခြစ်များ၏ မော်လီ

ကျူးများနှင့် အဏုမြူခေါ်အက်တမ်တို့၏ပမာဏကို တွက်ချက်ခန့်မှန်းနိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ပတ်ဝန်းကျင်လေထဲရှိ အောက်ဆီဂျင်နှင့် နိုက်ထရိုဂျင်ဓာတ်ငွေ့တို့၏ မော်လီကျူးတစ်ခုသည် မည်မျှသေးငယ်သနည်းဟူမူ ယင်း၏အချင်းသည် တစင်တီမီတာကို အပုံပေါင်း သန်းတစ်ရာပုံလျှင် သုံးပုံခန့်သာကြီးကြောင်း တွေ့ရပေသည်။

ဗရောင်းနင်းရောဗတ်(ခရစ် ၁၈၁၂-၁၈၈၉) ။ ဝီတိုရိယခေတ်တွင်ပေါ်ထွန်းခဲ့သော အင်္ဂလိပ်ကဗျာစာဆိုရှင်များအနက် အတွေးအခေါ်အယူအဆဆန်းကြယ်နက်နဲမှုတွင် ပြိုင်စံရှားသူစာဆိုကား ရောဗတ်ဗရောင်းနင်း ဖြစ်ပေသည်။ အချို့ဝေဖန်ရေးဆရာတို့က ရောဗတ်ဗရောင်းနင်းအား ကဗျာစာဆိုတစ်ဦးအဖြစ်ထက် သဘာဝတ္ထပညာရှင်တစ်ဦးအဖြစ်ပို၍အသိအမှတ်ပြုလိုကြသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိအင်္ဂလိပ်စာပေကို လေ့လာဆည်းပူးသူမှန်သမျှတို့ကား ရောဗတ်ဗရောင်းနင်းကို မသိသူမရှိအောင်ရှားလှသည်။ ဗရောင်းနင်းကား အင်္ဂလိပ်စာပေလောက၌ ထွန်းပြောင်ထင်ရှားသူကဗျာစာဆိုရှင်ကြီးပေတည်း။

ဗရောင်းနင်းသည် လန်ဒန်မြို့ဆင်ခြေဖုံးရှိ ကင်းဗာဝဲအရပ်၌ ၁၈၁၂ခုမေ ၇ရက်နေ့တွင် မွေးဖွားသည်။ မိဘတို့မှာပညာတတ်၊ ကြေးရတတ်များဖြစ်ကြ၍ ဗရောင်းနင်းစိတ်သန်ရာဘက်တွင် ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက် ဖြစ်လာနိုင်အောင်မြေတောင်မြှောက်ပေးနိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ ငယ်ရွယ်စဉ်က ကျောင်းတွင်ပညာသင်ကြားခြင်း နည်းပါးပြီးလျှင်၊ အိမ်တွင်ဆရာများနှင့်သင်ကြားခြင်း၊ စာပေပညာလိုက်စားသောဖခင်၏စာကြည့်တိုက်မှစာအုပ်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်းတို့ဖြင့် စာပေဗဟုသုတကြွယ်ဝခဲ့သည်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်၌လည်း ပညာဆည်းပူးခဲ့ဘူးသည်။ ထို့နောက် ဥရောပတစ်ခွင်သို့ လှည့်လည်သွားလာ၍ ပိုပြီးအမြင်ကျယ်လာသည်။ ရောဗတ်ဗရောင်းနင်းကား ကုသိုလ်ထူးသူ ဖြစ်ပေသည်။ မိဘတို့က သား၏အလိုကိုဖြည့်စွမ်းနိုင်သူများဖြစ်၍ ဗရောင်းနင်းသည် ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာစွာနှင့် မိမိ၏ဝါသနာကို လေ့လာလိုက်စားခွင့် ရခဲ့ပေသည်။

ဖခင်ကစာပေဝါသနာပါ၍ မိခင်ကဂီတချစ်သူ ဖြစ်သဖြင့် ဗရောင်းနင်းသည် ၁၂နှစ်အရွယ်ကပင် ကာရန်ကျနစွာဖြင့် ကဗျာစပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သည်။ စာဆိုကျော်ကြီးများဖြစ်သောရှယ်လီနှင့်ကီတို့၏ကဗျာများကို လေ့လာရသောအခါ ယင်းတို့ကို အလွန်အားကျခဲ့သည်။ ရှေးဦးစွာ ၁၈၃၃ခုနှစ်တွင် “ပေါလင်း” အမည်ရှိ ကဗျာစုကို ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသောအခါ စာပေလောကမှ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မခံရပေ။ သို့သော် ဗရောင်းနင်းသည် စိတ်မပျက်ဘဲ ဆက်လက်၍ ကြိုးစားခဲ့ရာ တစ်စတစ်စ နာမည်ရလာလေသည်။

www.foreverspace.com.mm

ထင်ရှားကျော်ကြားသော အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာ ရောဗတ်ဗရောင်းနင်း

၁၈၄၄ခုတွင် ၁၈ကြင်ဖော်ဖြစ်လာမည့် အယ်လစ်ဗက် ဗားရက်နှင့်စတင်၍ တွေ့ခဲ့ကြသည်။ အယ်လစ်ဗက်ဗား ရက်သည်လည်း အင်္ဂလိပ်ကဗျာစာဆိုတစ်ဦးပင် ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတွင် သူ၏ကဗျာတစ်ပုဒ်၌ ဗရောင်းနင်း၏အမည် ကို ထည့်သွင်းစပ်ဆိုသဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗရောင်းနင်း၏ ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို ချီးကျူးသဖြင့်လည်းကောင်း တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦးခင်မင်ရင်းနှီးရာမှ တစ်စတစ်စ ချစ်ခင်စုံမက်ကြကာ လက်ထပ်လိုက်ကြသည်။ ဗရောင်းနင်းကား အိမ်ထောင်ရေး ၌လည်း ကံကောင်းသူ ဖြစ်သည်။ သူတို့ ဇနီးမောင်နှံသည် ဝါသနာတူ၊ ချစ်ရည်တူကြသဖြင့် သူတို့၏သာယာပျော်ရွှင် သောအိမ်ထောင်ရေးသည် အင်္ဂလိပ်စာပေလောကတွင် လည်း စံပြုဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ (ဗရောင်းနင်း အယ်လစ်ဗက်-ရှူ။)

ဗရောင်းနင်းဇနီးမောင်နှံတို့သည် အီတလီနိုင်ငံတွင်အ နေများကြသည်။ ဇနီးသည်မှာ ကျမ်းမာရေးချို့တဲ့သူဖြစ် သဖြင့် ဇနီးသည်အတွက်နေကောင်းထိုင်သာ ဖြစ်စေသည့် ဖလော်ရင့်မြို့၌နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ အလွန်ချစ်ရေးညီခဲ့ကြ သောဇနီးမောင်နှံတို့သည် ၁၅နှစ်ခန့်မျှသာပေါင်းသင်းကြ ရပြီးလျှင် ဇနီးသည် ကွယ်လွန်သွားလေသည်။ ဇနီးသည် ကွယ်လွန်ပြီးနောက်တွင် ဇနီးသည်အား လွမ်းဆွတ်ပူဆွေးမှု ကို ဗရောင်းနင်းသည် ကဗျာများ ပိုမိုရေးသားခြင်းဖြင့်သာ

အလွမ်းဖြေခဲ့သည်။ တစ်ဦးတည်းသားကလေး၏ ပညာ ရေးအတွက် အင်္ဂလန်ပြည်သို့ပြန်၍ နေထိုင်ခဲ့သော်လည်း အီတလီသို့ မကြာခဏပြန်လာပြီးလျှင် ဗင်းနစ်မြို့တွင် ၁၈၅၉ခုနှစ်၌ အနိစ္စရောက်သည်။ ဗရောင်းနင်း၏အ လောင်းကို အင်္ဂလန်သို့ပြန်ယူပြီးသော် ဝက်စမင်စတာ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းဝင်းအတွင်းရှိ အင်္ဂလန်ပြည်၏ အနု ပညာသည် သားကောင်းရတနာကြီးများအား မြှုပ်နှံရာဖြစ် သည့် “စာဆိုရပ်မြို့” တွင် ဂူသွင်း ထားကြလေသည်။

ဗရောင်းနင်းသည် သူ၏ဘဝခရီးတစ်လျှောက် သာယာ ချမ်းမြေ့မှုများနှင့်သာ ကြုံခဲ့ရသူဖြစ်၍ သူ၏ကဗျာများသည် များသောအားဖြင့်လောကကို အကောင်းဘက်မှ မြင်သည့် ကဗျာများဖြစ်ကြသည်။ ဗရောင်းနင်း၏ အချို့ကဗျာများ သည်ကား အတွေးအခေါ်နက်နဲလှ၍ သာမန်လူတို့သဘော မပေါက်နိုင်ကြပေ။ သို့သော် သူ၏ကဗျာများကို အသံ ထွက်၍ဖတ်ရှုရတ်ဆိုသည့်အခါတွင်မူ အလွန်သာယာ နာပျော်ဖွယ်ရှိအောင် အသံနိမ့်မြင့်ထား၍ စပ်ဆိုနိုင်သည်။

ဗရောင်းနင်းသည် လူ့စိတ်၊ လူ့သဘာဝကို မြင်တတ်၊ သိတတ်သူဖြစ်သည်။ လူ့သဘာဝနားလည်မှုတွင် ရှိတ်စပီး ယားနှင့်ပင် တန်းတူထားထိုက်သည်ဟု အချို့က ဆိုသည်။ သူ၏အကောင်းဆုံးလက်ရာဟုဆိုကြသော ‘လက်စွပ်နှင့် စာအုပ်’ ကဗျာဝတ္ထု၌ဗရောင်းနင်းသည် လူ့စိတ်၊ လူ့သဘာ ဝဘက်တွင်နိုင်ငံကျွမ်းကျင်လှသည့် အရည်အချင်းသည် အထူးပင်ထင်ရှားပေသည်။ ထိုကဗျာဝတ္ထုတွင် ဗရောင်းနင်း စပ်ဆိုပုံမှာပထမဝတ္ထုကြောင်းကိုတင်ပြပြီးနောက် ဝတ္ထုတွင် ပါဝင်သော ဇာတ်ကောင်အသီးသီးက ဝတ္ထုပါ လူသတ်မှု အကြောင်းကို မိမိတို့အမြင်ဖြင့်တင်ပြပုံကို စပ်ဆိုသီကုံးထား သဖြင့်၊ အကြောင်းရပ်တစ်ခုကို ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးမှ မြင်ပုံကို ဖော်ပြထားလေသည်။

ဗရောင်းနင်း၏အခြားကျော်ကြားသော ကဗျာစု တို့မှာ ‘ကျွန်ုပ်၏နောက်ဆုံးမြို့စားကတော်’ ‘အင်ဒရီယာဒယ် ဆာတို’ ‘ခွင့်လွှတ်ခြင်း’ ‘ဂင့်မြို့မှအက်မြို့သို့သတင်းပို့ ဆောင်ပေးပုံ’ စသည်တို့ဖြစ်၍ “ဟင်းမလင်းမြို့မှပြေ ဆရာ” ကဗျာဝတ္ထုမှာ ကလေးများအတွက် ကဗျာစုထဲတွင် စံတင်လောက်အောင် ကောင်းမွန်လှသော ကဗျာဝတ္ထု တစ်ပုဒ်ဖြစ်ပေသည်။ ဗရောင်းနင်းသည် ကဗျာပြဇာတ် များကိုလည်းရေးသားခဲ့၍ ဒျူးရီလိန်းပြဇာတ်ရုံတွင် တင် ဆက်ပြသခဲ့ဘူးသည်။ ဗရောင်းနင်းသည်ကဗျာပေါင်း မြောက်မြားစွာကို ရေးသားခဲ့၍ သူ့ဘဝ၏နောက်ပိုင်းတွင် ထိုခေတ်က ထိပ်တန်းအင်္ဂလိပ် ကဗျာစာဆိုကြီးများထဲတွင် တစ်ဦးအပါအဝင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရလေသည်။

ဗရောင်းနင်း၏ ချွတ်ယွင်းချက်မှာ ကဗျာစာပေများကို အလျင်အမြန်ရေးပြီးနောက် ပြန်လည်ဖတ်ရှုစစ်ဆေးမှု

မရှိခြင်းပေတည်း။ အကယ်၍သာ မိမိ၏ကဗျာစာပေများကို ပြန်လည်ဖတ်ရှု စစ်ဆေး၍ပြုပြင်ပြင်ဆင်နိုင်ပါက၊ ဗရောင်းနင်းနှင့်ခေတ်ပြိုင်၊ စာဆိုအကျော်အမော်ကြီးဖြစ်သော လော့တန်နီဆန်နှင့်ပင် တစ်တန်းတည်း လိုက်နိုင်သည့် အရည်အချင်းနှင့် ပြည့်စုံသူ ဖြစ်ပေသည်။

ဗရောင်းနင်း အယ်လစ်ဗက်(ခရစ် ၁၈၀၆-၁၈၆၁)။ အင်္ဂလန်ပြည်၏ ထိပ်တန်းကဗျာစာဆိုကျော်ဖြစ်သောရောဗတ်ဗရောင်းနင်း၏ ချစ်ဇနီးပေတည်း။ (ဗရောင်းနင်းရောဗတ်-ရှု။) အယ်လစ်ဗက်ဗရောင်းနင်းကိုယ်တိုင်သည်လည်းစာဆိုကျော်တစ်ဦးဖြစ်၍ အချို့ ဝေဖန်ရေးဆရာများက အင်္ဂလန်ပြည်၏ထိပ်တန်းအကျဆုံးသောအမျိုးသမီး ကဗျာစာဆိုကျော်ဟု ဆိုကြသည်။ ယင်းတို့မောင်နှံဖူးစာဆိုကြရသည်မှာလည်း ကဗျာကိုအကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ အယ်လစ်ဗက်ဗရောင်းနင်းရောဗတ်ဗရောင်းနင်း၏ဆန်းသစ်လွင်သော ကဗျာများကို နှစ်သက်သူဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “လေဒီဂျယ်ရယ်ဒင်း၏ နောက်ပိုးခန်း” ဟူသောကဗျာတွင် ရောဗတ်ဗရောင်းနင်း၏ အမည်ကို ထည့်သွင်းဂုဏ်ပြု စပ်ဆိုသည်။ ယင်းသို့ ဂုဏ်ပြုသည်ကို

ဗရောင်းနင်းက ကျေးဇူးတင်ကြောင်းပြောကြားရန် အယ်လစ်ဗက်ဗရောင်းနင်းအားလာရောက်တွေ့ဆုံရာမှ ဝါသနာတူနှစ်ဦးမှာ အလွန်ခင်မင်ရင်းနှီးသွားကြပြီးလျှင် တစ်စတစ်စနှင့်တစ်ဦးကိုတစ်ဦး အလွန်ချစ်ခင်မြတ်နိုးသော သမီးရည်းစားအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့ကြလေသည်။

အယ်လစ်ဗက်ဗရောင်းနင်းသည် အင်္ဂလန်ပြည် ဒါဟမ်မြို့အနီး၌ ၁၈၀၆ ခုနှစ် မတ်လ ၆ ရက်နေ့တွင် မွေးဖွား၍ ဟံးရားဖို့ရှိုင်ယာနယ်တွင်ကြီးပြင်းခဲ့သည်။ ငယ်စဉ်က မတော်တဆထိခိုက်မှုကြောင့် ကျောရိုးတွင်အနာတရဖြစ်ပြီးလျှင် သန်သန်စွမ်းစွမ်း မရှိခဲ့ချေ။ သူ၏ခန္ဓာကိုယ်မှာ မကျန်းမာ၊ မတောင့်တင်းသော်လည်း စိတ်ဓာတ်ပြင်းပြ၍ ထက်ထက်မြက်မြက် ရှိလှသည်။အခြားကလေးများအတွက် ခက်ခဲခက်ခဲသော စာပေများကို အယ်လစ်ဗက်ဗရောင်းနင်းက ဖတ်ရှုအရသာ ခံနိုင်သည်။ ၁၂နှစ်သမီးအရွယ်ကပင် ဂရိအာဇာနည်များကို ချီးကျူးသော “မရသွန်တိုက်ပွဲ” အမည်ရှိ မော်ကွန်းကဗျာရှည်တစ်ပုဒ်ကို စပ်ဆိုခဲ့သည်။

အယ်လစ်ဗက်တို့မိသားစုသည် ၁၈၁၅ ခုနှစ်၌ လန်ဒန်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ပြီးနောက်တွင် အယ်လစ်ဗက်သည် ပို၍ ချူချူချာချာ နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၈၁၈ ခုနှစ်တွင် အလွန်ချစ်မြတ်နိုးလှသော အစ်ကိုတစ်ယောက် ရေနစ်သေဆုံးသဖြင့် အယ်လစ်ဗက်သည် စိတ်ထိခိုက်လွန်းလှ၍ သေမလောက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအခါမှစ၍ အယ်လစ်ဗက်သည် လူမမာလုံးလုံးဖြစ်ခဲ့ရသည်။ သို့သော်နာလန်ထူနိုင်ခဲ့ပြီးလျှင် ကဗျာများကို ပြန်လည် စပ်ဆိုပြန်သည်။ အယ်လစ်ဗက်သည် အဇေဖိနိပ်ခံရသူများကို အလွန်ကရုဏာသက်၍ ယိုင်းပင်းလိုစိတ်ရှိတတ်သဖြင့် အင်္ဂလန်ပြည်စက်ရုံကြီးများတွင် ကလေးသူငယ်အလုပ်သမားများ ပင်ပန်းဆင်းရဲစွာ အလုပ်လုပ်ရုံကို “ကလေးတို့၏ငိုကြွေးသံ” ကဗျာရှည်ကြီးတစ်ပုဒ်ဖြင့်သရုပ်ဖော်ခဲ့ရာ၊ ယင်းကဗျာသည် အယ်လစ်ဗက်၏ အကောင်းဆုံး ကဗျာတစ်ပုဒ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ အယ်လစ်ဗက်၏ အခြားကျော်ကြားသောကဗျာတစ်ပုဒ်မှာ ရောဗတ်ဗရောင်းနင်းနှင့် ဖူးစာဆိုစေသောလေဒီဂျယ်ရယ်ဒင်းကဗျာဖြစ်သည်။ အယ်လစ်ဗက်၏ ဖခင်ကြီး မစ္စတာဗရောင်းနင်းသည် မိမိ၏သားသမီးများ အိမ်ထောင်ပြုခြင်းကို မလိုလားသောတစ်ကိုယ်ကောင်းသမားဖြစ်၍ အယ်လစ်ဗက်တို့ လက်ထပ်ရေးကိုကန့်ကွက်သည်။ ထို့ကြောင့် ချစ်သူနှစ်ဦးသည် ၁၈၄၆ခုတွင် အီတလီနိုင်ငံသို့ထွက်ပြေးပြီး လက်ထပ်ကြရသည်။ အယ်လစ်ဗက်ဗရောင်းနင်းသည် လက်ထပ်ပြီးနောက်တွင် ဖလော်ရင့်မြို့၌အနေများပြီးလျှင် ခင်ပွန်းသည်၏ ကြင်နာယုယမှုနှင့်ချမ်းမြေ့သောအိမ်ထောင်ရေးအရသာကို ခံစားရသဖြင့်အတော် အတန်ကျမ်းမာရေးကောင်းမွန်လာသည်။ ဖိနိပ်ခံရသူများကို အားပေးယိုင်းပင်း

အမျိုးသမီး ကဗျာဆရာ အယ်လစ်ဗက် ဗရောင်းနင်း

တတ်သောအယ်လစ်ဇဘက်သည် အီတာလျံလူမျိုးများ၏ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုကို “ကာဆာဂီဒီပြတင်း” အမည် ရှိကဗျာဖြင့်သရုပ်ဖော်ခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် အီတာလျံ လူမျိုးတို့က အယ်လစ်ဇဘက် ကွယ်လွန်ပြီးနောက်တွင် ကျေးဇူးတုံ့ပြန်သောအားဖြင့် ဖလော်ရင့်မြို့ရှိဗရောင်းနင်း မောင်နှံတို့နေထိုင်ခဲ့သည် ကာဆာဂီဒီဂေဟာတွင် ကမ္ဘာ့စာတမ်း ထိုးထားကြသည်။

အယ်လစ်ဇဘက်ဗရောင်းနင်း၏ ကဗျာများထဲတွင် အ ကောင်းဆုံးဟုဝေဖန်ရေးဆရာတို့ကယူဆသော ကဗျာမှာ “ပေါ်တူဂီမလေးထံမှ ကဗျာများ” အမည်ရှိ ဆွဲလေးကြောင်း လင်္ကာများဖြစ်သည်။ ယင်း ကဗျာကို လက်ထပ်ပြီးမှ ထုတ်ဝေသော်လည်း ရောဗတ် ဗရောင်းနင်းနှင့် ရည်ခံနေ ကြစဉ်က မိမိချစ်သူအပေါ် မိမိထားရှိသော ချစ်မေတ္တာကို ဖွဲ့ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းကဗျာများကို မည်သူ့ကိုမျှ မပြတ်သိမ်းဆည်းထားခဲ့သည်။ လက်ထပ်ပြီးမှ ရောဗတ် ဗရောင်းနင်းအားထုတ်ပြသဖြင့် ခင်ပွန်းသည်၏ တိုက်တွန်း ချက်အရပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ အလွန်ကျော်ကြားခဲ့သည်။ “ပေါ်တူဂီမလေး” ဟူသောအမည်မှာ ရောဗတ်က အ သားညီအယ်လစ်ဇဘက်အား ချစ်စနိုးခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ် သည်။ အယ်လစ်ဇဘက်သည် ဆွဲလေးကြောင်းလင်္ကာစပ် ဆိုမှု၌ပို၍ကျွမ်းကျင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဝေဖန်ရေး ဆရာတို့က အယ်လစ်ဇဘက်၏ ဆွဲလေးကြောင်း ကဗျာများသည် အကောင်းဆုံးအင်္ဂလိပ်ဆွဲလေးကြောင်း ကဗျာများနှင့် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

အယ်လစ်ဇဘက်၏ အကောင်းဆုံးနှင့်အရှည်ဆုံး ကဗျာ စုမှာ “အော်ရီရာလေး” အမည်ရှိ ကဗျာဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ အယ်လစ်ဇဘက်သည် ကဗျာဘက်တွင် ပါရမီရှင်တစ်ဦး ဟူ၍ခင်ပွန်းသည်ကပင် ချီးကျူးရသည်။ ဗရောင်းနင်းကဲ့သို့ မိမိဝါသနာထုံရာကို ဂရုတစိုက်အားပေးလမ်းပြမည့်သူ မရှိသော်လည်း ငယ်စဉ်ကပင် အသက်နှင့် မလိုက်အောင် အသိဉာဏ်ရင့်သန်ခဲ့သည်။ လက်ထပ်ပြီးနောက်တွင်မူ ခင်ပွန်းသည်၏ အားပေးချီးမြှောက်မှုကို ရရှိခဲ့လေသည်။

အယ်လစ်ဇဘက်သည် ဖလော်ရင့်မြို့တွင်ပင်တစ်ဦးတည်း သောသားကလေးကို ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ ချစ်ချင်းညီသော ခင်ပွန်းသည်ကိုရရှိခဲ့၍ သာယာချမ်းမြေ့သော အိမ်ထောင် အရသာကိုခံစားခဲ့ရသော်လည်း ငယ်စဉ်ကတည်းက ရော ဂါသည် လူမမာဖြစ်ခဲ့သောအယ်လစ်ဇဘက်သည် လက်ထပ် ပြီး၍ ၁၅နှစ်မျှကာအချိန်အရွယ်ကောင်းစဉ်၌ပင် ၁၈၆၁ ခုနှစ်တွင် ဖလော်ရင့်မြို့၌ ကွယ်လွန်လေသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့။ ။အင်္ဂလန်ပြည်၏ သတ္တမမြောက်မြို့ကြီးနှင့် ဆိပ်ကမ်းမြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလန်ပြည်၏အနောက်

ဘက် ကမ်းရိုးတန်းရှိ ဗရစ္စတိုရေလက်ကြားမှအတွင်းသို့ ရှစ်မိုင်အကွာ၊ အေးဗွန်မြစ်နှင့် ဖရမ်းမြစ်တို့ ပေါင်းဆုံရာ အရပ်တွင်တည်ရှိသည်။ ဗရစ္စတိုခရိုင်သည် ဆမ္မားဆက် ခရိုင်နှင့်ဂလော့စတာခရိုင်တို့၏အကြားတွင်တည်ရှိရာ ဗရစ္စ တိုမြို့သည် ဂလော့စတာခရိုင်ဘက်သို့ ပို၍နီးစပ်သည်။

ဗရစ္စတိုမြို့သည် ဘီစီ ၅၅ ခုနှစ်၊ ရောမလူမျိုးတို့ ဗြိတိန်သို့လာရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုမီ၊ အင်္ဂလိပ်-ဆက္က ဆွန်တို့ခေတ်ကပင် မြို့အဖြစ်ရှိနေကြောင်း၊ ၁၀၆၆ ခုနှစ် တွင် ဝီလျံ-သ-ကွန်ကရာသည် ဟေးစတင်းစစ်ပွဲကို တိုက် ခိုက်နေစဉ်အခါက ဗရစ္စတိုမြို့သည် စည်ကားသောမြို့တစ် မြို့ဖြစ်နေပြီဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားများ ရှိသည်။ ယင်းသည် မြို့ဟူ၍ ဖြစ်လာသည့်အချိန်မှစ၍ အရောင်းအ ဝယ်စည်ကား ဖွံ့ဖြိုးခဲ့သည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ အလယ် ခေတ်က အင်္ဂလန်အနောက်ဘက် ကမ်းရိုးတန်းဒေသ တွင် သိုးမွေးလုပ်ငန်းသည်အဓိကဖြစ်ခဲ့ရာ၊ ဗရစ္စတိုမြို့ သည် သိုးမွေးရောင်းဝယ်မှုအတွက် အချက်အခြာ သင်္ဘော ဆိပ်မြို့ ကြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခေတ်က သိုးမွေးကုန်သည် ကြီးများဆောက်လုပ်ခဲ့သည့် လှပတင့် တယ်သည့် အဆောက်အအုံကြီးများကို ယခုတိုင်တွေ့ ရှိရသေးသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့သည် အေးဗွန်မြစ်ကို ခွ၍ မြို့တည်ထားသည်။ အေးဗွန်မြစ်သည် နက်ရှိုင်းကျယ်ဝန်း၍ ဗရစ္စတိုမြို့မှ ရှစ် မိုင်ကွာသောဗရစ္စတိုရေလက်ကြားထဲသို့ စီးဝင်သဖြင့် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများသည် ဗရစ္စတိုမြို့၏မြို့နိစီ ပယ်နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများ၊ ကမ်းရိုးတန်းသွားသင်္ဘောကြီးများ ဆောက်လုပ်သည့် သင်္ဘောကျင်းကြီးများရှိသည်။ ဗရစ္စတိုမြို့၏ အဓိက လုပ်ငန်းကြီးတစ်ခု မှာသင်္ဘောဆောက်လုပ်ခြင်း ဖြစ်ပေ သည်။ လီဗာပူမြို့သည် သင်္ဘောဆိပ်မြို့ကြီးအဖြစ် တိုးတက်လာသောအခါ ဗရစ္စတိုမြို့သည် သင်္ဘောဆိပ် မြို့အဖြစ်မှေးမှိန်သွားသော်လည်း သင်္ဘောလုပ်ငန်းဖက် တွင်မူ ထင်ရှားလျက်ပင် ရှိသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့၏ အဓိကလုပ်ငန်းကြီးများမှာ သင်္ဘောလုပ် ငန်းအပြင်၊ မော်တော်ကား၊ လေယာဉ်ပျံတည်ဆောက် သည့်လုပ်ငန်းကြီးများလည်းရှိသေးသည်။ ထိုပြင် ဆေး လိပ်လုပ်ငန်း၊ ပုံနှိပ်စက်လုပ်ငန်း၊ အထည်အဝတ်လုပ် ငန်း၊ ကိုကိုးနှင့် ချောကလက် လုပ်ငန်း၊ အိုးခွက်လုပ်ငန်း၊ ဖိနပ်လုပ်ငန်း စသည်တို့သည်လည်း ဗရစ္စတိုမြို့၏ လုပ် ငန်းကြီးများ ဖြစ်ကြလေသည်။

စက်မှုလုပ်ငန်း ထွန်းကားသောမြို့ကြီးဖြစ်၍ စက်ရုံအ လုပ်ရုံများဖြင့်ပြည့်နှက်နေသဖြင့် ဗရစ္စတိုမြို့သည်လှပ သည်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုရန်ခဲယဉ်းသော်လည်း ဗိသုကာပညာ

www.foreverspace.com.mm

ဗရစ္စတို တက္ကသိုလ်၏ ရှုခင်းတစ်စိတ်တစ်ဒေသ

စွမ်းပြလှပသောအဆောက်အအုံများကို ကြီးကြားကြီးကြား တွေ့နိုင်သည်။ ပထမအယ်လစ်ဗက်ဘုရင်မကြီး ကပင် ချီးကျူးရသော စိန်မေရီရက်ကလစ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ တင်ပယ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ကက်ဗော့မျှော်စင် စသည် တို့ကား လှပခန့်ညားသော ရှေးအဆောက်အအုံကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ ဗရစ္စတိုတက္ကသိုလ်နှင့် အေးဗွန်မြစ်ကို ဖြတ်ကူးထားသော ကြီးတံတားကြီးတို့ကား ခေတ်သစ် ဗိသုကာ လက်စွမ်းပြများဖြစ်ကြပေသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့နှင့် အင်္ဂလန်ပြည်အရပ်ရပ်ကို မီးရထားလမ်း များဖြင့်လည်းကောင်း၊ မော်တော်ကားလမ်းများဖြင့် လည်းကောင်းဆက်သွယ်ထားလေသည်။ ယင်းမြို့တွင် ပြည်တွင်းလေကြောင်းဆက်သွယ်ရေးအတွက် လေယာဉ် ကွင်းကြီးနှစ်ခု ရှိ၍၊ ပြည်ပနှင့်လေကြောင်းဆက်သွယ်နိုင်ရန် အစီအစဉ် များပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။

ကမ္ဘာ့သမိုင်းအတွက် ဗရစ္စတိုမြို့၏ အရေးပါသည့်အချက်မှာ ခရစ္စတိုဖာကိုလံပ်တွေ့ရှိသည်ဆိုသော အမေရိက တိုက်သို့စူးစမ်းလေ့လာရန် ခရီးထွက်ရာမှ နယူးဖော့လန် ကျွန်းကိုစတင်တွေ့ရှိသော ဂျွန်ကက်ဗော့စတင်ခရီးထွက် သည့် ဆိပ်ကမ်းမြို့ ဖြစ်ခြင်းပေတည်း ။

ဗရစ္စတိုမြို့သည် ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ ဖြစ်သည်တစ် ကြောင်း၊ အရေးပါ သောစက်မှုလုပ်ငန်းမြို့ ဖြစ်သည်တစ်

ကြောင်းကြောင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဂျာမန်တို့၏ ဗုံးကြဲဖျက်ခြင်းကို ခံခဲ့ရရာ၊ စစ်အပြီးတွင်ပြန်လည် ပြုပြင်ခဲ့ရလေသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့၏ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၇ ခုနှစ် ခန့်မှန်း သန်းခေါင်စာရင်းအရ ၄၄၀၀၀၀ ယောက် ဖြစ်လေသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့ ။။ ဩစတြေးလီးယားနိုင်ငံ ကွင်းစလန် ပြည်နယ်၏ မြို့တော်ဖြစ်သောဗရစ္စတိုမြို့သည် ဩစတြေး လီးယားနိုင်ငံ၏ အကြီးကျယ်ဆုံးသောပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ တစ်မြို့လည်းဖြစ်ပေသည်။ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာဘက်ကမ်းရိုး တန်းတွင်ရှိ၍ နယူးဆောက်သဝေးပြည်နယ်မြို့တော်ဖြစ် သောဆစ်ဒနီမြို့မှမြောက်ဘက်မိုင် ၅၀၀ခန့် ကွာဝေးသည်။ ဗရစ္စတိုမြို့မြစ်စီးဝင်ရာဖြစ်သော မော်တန် ပင်လယ်အော်မှ ၁၅ မိုင်ခန့်မျှသာ ကွာဝေး၍ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီးများ ဝင်ရောက်နိုင်သည်။ မြစ်ကမ်းနှစ်ဖက်ကိုခွလျက် မြို့တည် ထား၍ မြစ်ကူးတံတားကြီးသုံးခု ရှိလေသည်။

ဗရစ္စတိုမြို့သည် စီးပွားကုန်သွယ်ရေးနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်း တို့၏ အချက်အခြာမြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ မြို့ကို လှပစွာအ ကွက်ချတည်ဆောက်ထား၍၊ သပ်ယပ်သန့်ရှင်းသောလမ်း မကြီးများ၊ ဥယျာဉ်ပန်းခြံများလည်းရှိသည်။ ဗိသုကာလက် ရာမြောက်သောအဆောက်အအုံကြီးများစွာရှိသည့်အပြင်

www.forever-space.com.mm

ဗရစ္စဗိန်းမြို့၏ သာယာသော ဆိပ်ကမ်း

၁၉၀၉ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်သော ကွင်းစလန် တက္ကသိုလ်ကြီးလည်း ရှိသည်။

ဗရစ္စဗိန်းမြို့သည် မူလက ရာဇဝတ်အကျဉ်းသားများ အားထားရှိရာ ကိုလိုနီတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ဗရစ္စဗိန်း ဟူသော အမည်သည် အကျဉ်းသားကိုလိုနီ၏ဘုရင်ခံဖြစ်သော ဆာ တောမတ် ဗရစ္စဗိန်းကို အစွဲပြုခေါ်ဝေါ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအကျဉ်းသား ကိုလိုနီစခန်းကို ခရစ်နှစ် ၁၈၂၄ ခုတွင် စတင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ၁၈၄၂ခုနှစ်တွင် အခြားသူများ ကိုပါအခြေ စိုက်နေထိုင်ခွင့်ပြု၍၊ ၁၈၅၉ ခုနှစ်တွင်မူ ကွင်းစလန်ပြည်နယ်၏ မြို့တော်အဖြစ် ထားရှိကာ တိုးချဲ့ ပြုပြင်ခဲ့လေသည်။

ဗရစ္စဗိန်းမြို့သည် ဩစတြေးလီးယားနိုင်ငံ၏မြို့ကြီးများ အနက် ဥတုသပ္ပာယ် အမျှတဆုံးသောမြို့ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၈ ခုတွင် ခန့်မှန်းချက်အရ လူဦးရေမှာ ၅၅၅၀၀၀ ခန့်ဖြစ်၏

ဗရစ်တန္ဒီနယ်။ ။ပြင်သစ်နိုင်ငံ အနောက်မြောက်ဘက် တွင် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာထဲသို့ထိုးထွက်နေသောကျောက် ကုန်းကျောက်တောင်ထူပြောသည့် ကျွန်းဆွယ်သည် ဗရစ် တန္ဒီနယ်ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဗစ္စကေးပင်လယ်ကွေ့နှင့် အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားတို့ကိုပိုင်းခြားထား၍၊ အင်္ဂလိပ်ရေ လက်ကြား၊ အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာနှင့် ဗစ္စကေးပင်လယ် ကွေ့တို့ဘက်သို့ မျက်နှာမူလျက်ရှိသော ကမ်းရိုးတန်းများ ရှိသည်။ သာယာကြည်နူးဖွယ်ကောင်းသော သဘာဝရှုမျှော်

ခင်းများပေါများသဖြင့် ဥရောပတွင် အလှပဆုံးသောနယ် တစ်နယ်ဖြစ်သည်။

ဗရစ်တန္ဒီနယ်၏ အကျယ်အဝန်းမှာ ၁၃၆၄၃ စတုရန်း မိုင် ဖြစ်သည်။ ကျောက်ကုန်း၊ ကျောက်တောင်ထူပြော၍၊ အတန်နိမ့်သည့် ကုန်းမြင့်ဒေသဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စားကျက်ကောင်းများရှိသဖြင့် သိုး၊ ဆိတ်၊ နွားမွေးမြူရေး လုပ်ငန်းများအတော်အတန် ကြီးကျယ်သည်။ မြေဩဇာ ကမူ ညံ့ဖျင်းသဖြင့် စိုက်ပျိုးမှုမဖြစ်ထွန်းလှပေ။ ပင်လယ် ကမ်းနားတစ်လျှောက် နေထိုင်သူများသည် တံငါလုပ်ငန်း ဖြင့် အသက်မွေးမြူကြရသည်။ ဗရစ်တန္ဒီနယ်သားတို့သည် ပင်လယ်နှင့်နီးစပ်သူများ ဖြစ်၍ ရေတပ်သားကောင်း၊ သင်္ဘောသားကောင်းများလည်း ဖြစ်ကြလေသည်။ လူဦးရေ သုံးသန်းခန့် နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

ဗရစ်တန္ဒီနယ်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏လူသိအများဆုံး နယ် ပယ်ကြီးဖြစ်သော်လည်း အခြားသောပြင်သစ်နယ်များနှင့် ကင်းကွာနေသကဲ့သို့ရှိသည်။ ဗရစ်တန္ဒီနယ်သားတို့သည် အခြားပြင်သစ်နယ်သားတို့နှင့် ကွဲပြားခြားနားသည်။ ယင်း တို့ပြောဆိုသည့်စကားသည် ဝေလနယ်သားများ၏ စကား နှင့်ဆင်ဆင်တူသည်။ ယင်းတို့၏ခလေထုံးစံတို့သည် လည်းထူးခြားသည်။ ဘာသာတရားကို အလွန်ကိုင်းရှိုင်း သူများဖြစ်သည်။ သတ္တိရှိ၍စိတ်ခက်ထန်သည်။ စစ်သား ကောင်းများထွက်သော နယ်လည်းဖြစ်သည်။ ရှေးအခါက ဗရစ်တန္ဒီနယ်ကို အာမိုးရိကား (ပင်လယ်နှင့်နီးသော

နယ်ဟုခေါ်သည်။ ဘီစီ ၅၁ ခုနှစ်ခန့်တွင် ဂျူးလ ယပ်ဆီဇာသည် ယင်းနယ်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့ရာမှ အေဒီ ၅ ရာစုနှစ်တိုင်အောင် ရောမတို့စိုးမိုးမှုအောက်တွင် ပင်ရှိခဲ့သည်။ ယင်းသည်နောက်တွင် ဗြိတိန်မှ ကဲ့လူမျိုးများ ထွက်ပြေးရောက်ရှိလာသည်။ ဗြိတိန်မှ ပြေးလာသူများက ယင်းနယ်ကို ဗြိတိန်အငယ်စားဟူသော အဓိပ္ပာယ်ပေါ် စေရန် ဗရစ်တန္တီဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဥရောပအလယ်ခေတ်အတွင်း၌ ဗရစ်တန္တီသည် သီးခြားလွတ်လပ်သော ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၅၃၂ ခုနှစ်မှ အစပြု၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် ပူးပေါင်းလိုက်သည်။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဗရစ်တန္တီနယ်သည် ဂျာမန်တို့သိမ်းပိုက်ထားခြင်း ခံရသေးသော်လည်း မဟာမိတ်တပ်များက ၁၉၄၄ ခုနှစ်တွင် ပြန်လည်သိမ်းပိုက်သည်။

ရှေးအခါက ဗရစ်တန္တီနယ်သည် အခြား ပြင်သစ်နယ်များနှင့် ကူးလူးဆက်ဆံမှုနည်းပါးခဲ့သည်။ ၁၉ ရာစုအတွင်း၌မူ စက်မှုထွန်းကား၍ လမ်းပန်းအဆက်အသွယ်များ ကောင်းမွန်လာသဖြင့် အခြားနယ်များနှင့်အဆက်အသံ ကောင်းလာသည်။ ဗရစ်တန္တီနယ်ကို စီရင်စုနယ် ငါးနယ်ခွဲခြားထားသည်။ ယင်းနယ်အတွင်း သင်္ဘောဆိပ်ကမ်း ကောင်းမြို့များရှိသည်။ ထင်ရှားသောမြို့ကြီးများမှာ ဗရက်မြို့နှင့် နန့်မြို့များဖြစ်ကြသည်။ ကုန်းအတွင်းဘက် ကျသော ရင်းနီးမြို့သည် တစ်ခါကသီးခြားလွတ်လပ်သော ဗရစ်တန္တီပြည်နယ်၏မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။ ယခုမူ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုဗဟိုဌာန ဖြစ်လေသည်။

ဗရိတ်။ ။အရှန်ဖြင့်လည်နေသော ဘီး၊ သို့မဟုတ် စက်၊ သို့မဟုတ် ယာဉ်များကို အရှန် လျော့သွားအောင် ဖြစ်စေ၊ ရုပ်နားသွားအောင်ဖြစ်စေ ပြုလုပ်ပေးနိုင်ရန် တပ်ဆင်ထားသည့်ကရိယာကို ဗရိတ်ဟုခေါ်သည်။ ရှေးအခါက ဗရိတ်တုံးနှင့်ဗရိတ်ခွေများကိုအသုံးများခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါက ဗရိတ်တုံးများမှာ သစ်သားတုံးများ ဖြစ်ကြ၍၊ ယခုခေတ် စက်ဘီးမှာကဲ့သို့ ဘီး၏နုခမ်းပေါ်တွင် လိုသလို ဖိနှိပ်ပေးနိုင်အောင်စီမံထားသည်။ ဝန်တင်စက်ကျောက်ဆူး နုတ်စက်ကဲ့သို့သောစက်များတွင်မူ သားရေဖြင့်ပြုလုပ်ထားသောဗရိတ်ခွေကိုအသုံးပြုလေ့ရှိကြ၏။ ဗရိတ်ခွေကို စက်၏ဝင်ရိုးပေါ်၌ပတ်ထား၍၊ ယင်းကို ဆွဲတင်းဖိညှစ်ပေးခြင်းဖြင့်ဗရိတ်ဖမ်းပေးနိုင်သည်။ ယခုအခါတွင်မူ ဗရိတ်ပြုလုပ်ရာ၌ သစ်သားသားရေစသည်တို့အစား၊ ကျောက်ဂွမ်းပွတ်တိုက်မှုနှင့် အပူဒဏ်ကိုခံနိုင်ရည်ရှိသောအခြားပစ္စည်းများကို တစ်မျိုးတစ်မည် စီမံ၍ အသုံးပြုကြလေသည်။

ရှေးက ယာဉ်ရထားများသည် ယခုခေတ်နှင့်စာလျှင်

အလွန်နှေးကွေးခဲ့သဖြင့် ဗရိတ်တုံးဗရိတ်ခွေများနှင့်ပင် လုံလောက်ခဲ့သည်။ သို့သော် လျင်မြန်စွာ ခုတ်မောင်းသော မီးရထားများပေါ်ပေါက်လာသောအခါ ရှေးကထက် တိုးတက်ကောင်းမွန်သည့်ဗရိတ်များကို ကြံစည်လာခဲ့ကြရပြန်သည်။ မီးရထားတွင် ပထမဆုံးစိတ်ချလက်ချနှင့် အသုံးပြုခဲ့ကြသောဗရိတ်မှာ ၁၈၆၈ခုတွင် ကျောက်စတင်းဟောက်ဆိုသူ အမေရိကန်လူမျိုးတစ်ဦး စတင်တီထွင်ခဲ့သောလေဗရိတ်ဖြစ်သည်။ ဝက်စတင်းဟောက်၏ လေဗရိတ်တပ်ဆင်ထားပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ မီးရထား စက်ခေါင်းတွင်ရှိသော လေထိုးစက်တစ်ခုကို ရေခွေးငွေ့အားဖြင့် လည်စေ၍၊ လေလှောင်စည်တွင် လေဖြည့်ပေးထားသည်။ ထိုလေလှောင်စည်ကို ပြွန်များဖြင့် မီးရထားတွဲတိုင်း၌ရှိသည့် ဗရိတ်ဆလင်ဒါအိုးများသို့ အထက်ဘက်မှနေ၍ ဆက်ထားသည်။ ဗရိတ်ဆလင်ဒါအိုးထဲတွင် ထိပ်၌ ဗရိတ်တပ်ဆင်ထားသော ပြွန်ကျပ်တစ်ခုရှိသည်။ လေလှောင်စည်မှစ၍ ဗရိတ်ဆလင်ဒါအိုးအထိ လေဖြင့်ပြည့်နေချိန်တွင် ဗရိတ်တပ်ထားသောပြွန်ကျပ်သည် မီးရထားဘီးနှင့် ကွာနေသည့်အတွက် ဗရိတ်လွတ်လျက်ရှိသည်။ ဘီးကို ဗရိတ်ဖမ်းလိုက်သောအခါ လေပြွန်တစ်ခုရာရှိအဆိုရှင်ကို ပွင့်စေခြင်းဖြင့် လေလှောင်စည်နှင့် ဗရိတ်ဆလင်ဒါကြားရှိ လေအဆက်ကိုဖြတ်လိုက်၏။ ထိုအခါ ဗရိတ်တပ်ထားသော ပြွန်ကျပ်က ဘီးကိုဝင်ကပ်ခြင်းဖြင့် ဗရိတ်ဖမ်းပေးသည်။ အကယ်၍ အကြောင်း တစ်စုံ တစ်ခုကြောင့် လေပြွန်များကျိုးပေါက်ပျက်စီးသွားလျှင်လည်း လေလှောင်စည်မှလေထွက်သွားခြင်းကြောင့် ဗရိတ်တပ်ထားသော ပြွန်ကျပ်များက အထက်ပါအတိုင်းသူ့အလိုအလျောက် ဗရိတ် ဖမ်းပေးကြလေသည်။

နောင်သော်စမစ်ဆိုသူတီထွင်သည့် ပလာဗရိတ်ဟူသည့်ဗရိတ်တစ်မျိုးပေါ်လာပြန်သည်။ ဗရိတ်တပ်ဆင်ထားပုံနှင့် အလုပ်လုပ်ပုံမှာ ဝက်စတင်းဟောက်၏ လေဗရိတ်နှင့် တစ်သဘောတည်းပင်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ဤဗရိတ်၌ လေဗရိတ်မှာကဲ့သို့ လေဖြည့် ထားမည့်အစား၊ ရေခွေးငွေ့ဖြင့် ခုတ်မောင်းသောလေစုတ်စက်ဖြင့် လေကိုစုတ်ထုတ် ထားသည်။ ဗရိတ်ဆလင်ဒါအိုးနှင့် လေပြွန်ထဲမှ လေလျှော့ထားချိန်တွင် ဗရိတ်သည်ဘီးနှင့်လွတ်လျက်ရှိ၏။ အပြင်ဘက်မှလေကို ဗရိတ်ဆလင်ဒါအိုးထဲသို့ဝင်အောင်အခင်ကို ဖွင့်ပေးလိုက်မှ ဗရိတ်သည်ဘီးနှင့် ကပ်သွားကာ ဗရိတ်မိသည်။

ရေဖိအားဗရိတ်မှာ အရည်၏ ဖိအားဖြင့် ဖမ်းပေးရသော ဗရိတ်ဖြစ်၍၊ ထိုဗရိတ်မျိုးကို မော်တော်ကားများတွင် တပ်ဆင် အသုံးပြုကြသည်။ ဘီးဝင်ရိုးတွင် အဝိုင်းပုံဗရိတ်စည်ရှိ၍၊ ထိုဗရိတ်စည်ထဲ၌ အတွင်းဘက်မှတပ်လျက် ဗရိတ်ခုံးနှစ်ခုတပ်ထားသည်။ ဗရိတ်ခုံးနှစ်ခု၏ထိပ်နှစ်ဖက်ကို ပတ္တာ

www.forever-space.com.mm

သဘောဖြင့် အရှင်ပြုလုပ်ထား၍၊ ကျန်ထိပ်နှစ်ခုကြားတွင် ဆလင်ဒါအိုးကလေးတစ်ခုတပ်ထားသည်။ တစ်နေရာတွင် ဆလင်ဒါအိုးကြီးတစ်လုံးရှိ၍၊ ထိုအိုးကြီးနှင့် ဗရိတ်စည်အတွင်းရှိအိုးကလေးကိုပြန်ဖြင့် ဆက်ထားသည်။ အိုးကြီးအိုးသေးနှင့်တကွ ပြန်များတွင် ဗရိတ်ဆီခေါ် အရည်တစ်မျိုးဖြင့် ဖြည့်ထား၏။ ဗရိတ်ကို နင်းလိုက်သောအခါ အိုးကြီးထဲမှ ဗရိတ်ဆီသည် အိုးကလေးအတွင်းသို့အားဖြင့် တိုးဝင်လာသည်။ ထိုအခါ ဆလင်ဒါအိုးကလေးက ဗရိတ်ခုံးနှစ်ခုကို နံဘေးသို့ကားထွက်အောင် ကန်ထုတ်ပေးသည့်အတွက်၊ ဗရိတ်များသည် ဗရိတ်စည် အတွင်းဘက် နံရံကို အားဖြင့်ဝင်ကပ်ကြလေသည်။

အခြားထင်ရှားသော ဗရိတ်တစ်မျိုးမှာ လျှပ်စစ်ဗရိတ်ဖြစ်သည်။ ယင်းကို လျှပ်စစ်အားဖြင့်အသုံးပြု၍ ဓာတ်ရထားတွင်တပ်ဆင်ကြသည်။ ဤဗရိတ်မျိုးတွင် ဘီးကိုဖမ်းပေးသောဗရိတ်မျိုးလည်းရှိ၍၊ သံလမ်းကိုဖမ်းပေး ဗရိတ်မျိုးလည်းရှိလေသည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့။ ။ဗဲလဂျီယမ်နိုင်ငံမြို့တော်ဖြစ်သော ဗရပ်ဆဲမြို့သည် ဥရောပတိုက်တွင် အလှပဆုံးသောမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ဥရောပတိုက်၏ မြစ်ကြီးတစ်မြစ်ဖြစ်သော စကွဲမြစ်၏လက်တက်ဖြစ်သည့် ဆင်းမြစ်ပေါ်တွင်တည်ရှိရာ၊

ဤသည်ပင်လျှင် များသောအားဖြင့်မြစ်ကြီးများပေါ်တွင် သာတည်ရှိတတ်သော အခြားဥရောပမြို့ကြီးများနှင့် ဗရပ်ဆဲမြို့တို့ မတူသည့်ထူးခြားချက်တစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့သည် ဗဲလဂျီယမ်နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုရေးရာအတွက်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးရာအတွက်လည်းကောင်း အချက်အခြာမြို့ကြီးလည်းဖြစ်သည်။ ခေတ်မီသော အဆောက်အအုံများ၊ သပ်ယပ်လှပသော ပန်းမာလ်ဥယျာဉ်များ၊ ကျယ်ဝန်းသောလမ်းမကြီးများဖြင့် သာယာတင့်တယ်သကဲ့သို့ ရှေးခေတ်အဆောက်အအုံကြီးများဖြင့် ထယ်ဝါခန့်ညားသောမြို့ကြီးလည်း ဖြစ်ပေသည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့ကို အောက်ပိုင်းနှင့်အထက်ပိုင်းဟူ၍ခွဲခြားထားသည်။ အောက်ပိုင်းသည် ရှေးကမြို့ရိုးခံတပ်နှင့် မြို့တစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း၊ ယခုအခါ ခေတ်ကုန်သွယ်မှုနှင့် လုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် စည်ကားသိုက်မြိုက်လှသောမြို့ပိုင်းဖြစ်သည်။ ယင်းအောက်ပိုင်းတွင် အများအားဖြင့် ဖလင်းမစ်ဘာသာစကားကို ပြောကြား၍ ရှေးခလေ့ထုံးစံများကို ယခုတိုင်လိုက်နာကျင့်သုံးလျက်ပင်ရှိကြသေးသည်။ ဂရန်ဒီပလေအမည်ရှိ ထိုမြို့ပိုင်းမှရပ်ကွက်သည် ရှေးကထင်ရှားခဲ့သောဈေးနေရာဖြစ်သည်။ ယင်းရပ်ကွက်ကို မျက်နှာမူလျက်ရှိသော အဆောက်အအုံများမှာ အကောင်းဆုံး ဂေါ့

ဗရပ်ဆဲမြို့ရှိ ဘုရင်စံနန်းတော်

ဗရပ်ဆဲမြို့

ဗရပ်ဆဲမြို့၏ ရှေးဟောင်းလက်ရာဖြစ်သော တရားရုံးတော်

သပုံစံများတွင်ပါဝင်ကြ၍ အချို့သည် ၁၅ရာစုလက်ရာများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းအဆောက်အအုံများတွင်လက်ရာ ကောင်းလှသောရုပ်လုံးရုပ်ထုများဖြင့်မွမ်းမံထား၍ ရွှေများချ ထားသည်။ အထင်ရှားဆုံးအဆောက်အအုံကြီးမှာ မြို့ တော်ခန်းမကြီးဖြစ်၍၊ ယင်း၏ပြဿဒ်အတွတ်တွင် စိန် မိုက်ကယ်ရုပ် တုရှိသည်။ စိန်မိုက်ကယ်သည် ဗရပ်ဆဲမြို့ တော်ကြီးကို စောင့်ရှောက်နေသောသူတော်စင်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။

မြို့အထက်ပိုင်းတွင် ပြင်သစ်ဘာသာစကားကို အများ အားဖြင့်ပြောဆိုကြသည်။ ရှေးနှစ်ပေါင်း ၇၀၀ ခန့်က ဒျူဘွဲ့ရဗရာဗန်မြို့စားကြီးများသည် ယင်းတို့၏ ရဲတိုက် များကို ထိုအပိုင်းတွင် ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်မှစ၍ အထက် ပိုင်းသည် မင်းစိုးရာဇာ အထက်တန်းစားများ နေထိုင်ရာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗလဂျီယမ် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ နန်းတော်သည် လည်းကောင်း၊ ပါလီမန်အဆောက်အအုံကြီးသည်လည်း ကောင်း၊ လူကုတ်များ၏ ခမ်းနားလှပသော နေအိမ်တိုက် တာများသည်လည်းကောင်း မြို့အထက်ပိုင်းတွင်ပင် တည်ရှိကြသည်။ လမ်းကြီးများဖြင့်သာယာလှပပေသည်။ အကောင်းဆုံးသောဟိုတယ်ကြီးများသည်လည်း အထက် ပိုင်းတွင်ပင်တည်ရှိကြလေသည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့သည် မြောက်ပင်လယ်မှ မိုင် ၅၀ကွာဝေး၍ တူးမြောင်းများဖြင့် ဆက်သွယ်ထားသည်။ ဗလဂျီယမ် နိုင်ငံ၏ အလယ်တွင်တည်ရှိ၍ နိုင်ငံတွင်းရှိအခြားသောမြို့ ကြီးများနှင့် ကွန်ခြာသဖွယ်ယှက်သန်းနေသော မီးရထား လမ်းများဖြင့်ဆက်သွယ်ထားသည်။ ဥရောပတိုက် အခြား မြို့ကြီးများနှင့် လေကြောင်းခရီး အဆက်အသွယ်များ လည်းရှိသည်။ ဆင်ခြေဖုံးဒေသများ အပါအဝင် ဗရပ်ဆဲ မြို့၏ လူဦးရေမှာ ၁၃၉၃၃၂၆ (၁၉၅၈)ခန့် ဖြစ်သည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့သည် အလွန်တရာ နုနယ်လှသောဇာများ အတွက် ကျော်ကြားသည်။ ဇာတ်နိပါတ်ခင်း ရုပ်စုံများ ဖော်ရက်ထားသော တင်းထိမ်ကန့်လန့်ကာများ၊ အဆင်အ သွေးလှပသောကော်ဇောများလည်း ဗရပ်ဆဲမြို့မှထွက်သည်။ အခြားအရေးပါသော စက်မှု လုပ်ငန်းများမှာ ချည်ထည်၊ သိုးမွေးထည်နှင့် စက္ကူလုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ သတ္တုသွန်း အလုပ်ရုံများ၊ အရက်ချက်စက်ရုံများနှင့်သကြားစက်ကြီး များလည်းရှိသည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့သည် ဝိဇ္ဇာပညာရပ်၊ သိပ္ပံပညာရပ်နှင့် အနု ပညာထွန်းကားသော မြို့ကြီးဖြစ်၍ ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံပညာရပ် ဆိုင်ရာတက္ကသိုလ်ကြီးများနှင့် အသင်းအဖွဲ့ကြီးများလည်း ရှိသည်။ အနုပညာပြခန်းဆောင်များတွင် ဖလန်းဒါး အနု

ပညာလက်ရာကောင်းလက်ရာမွန်များသည် အများအပြားရှိလေသည်။

ဗရပ်ဆဲမြို့ကို ဘီစီ ၆ ရာစုနှစ် ခန့်ကစ၍ တည်ခဲ့သည်။ မူလကဆင်းမြစ်ထဲရှိ ကျွန်းကလေးတစ်ကျွန်းပေါ်မှ စိမ့်စမ်းထူပြောသောရွာကလေးတစ်ရွာမျှသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဆယ်ရာစုနှစ်ထဲတွင် အရောင်းအဝယ်စည်ကားသောမြို့ကလေးတစ်မြို့ဖြစ်လာပြီးလျှင်၊ ဥရောပအလယ်ခေတ်တွင် အရေးပါသောကုန်သွယ်မှု အချက်အခြာမြို့ကြီး တစ်မြို့ဖြစ်လာသည်။ စပိန်၊ ဩစတြီးယား၊ ပြင်သစ်၊ ဟော်လန်တို့၏ စိုးမိုးမှု အောက်တွင် နှစ်ပေါင်း ၃၀၀ ခန့်နေခဲ့ရပြီးနောက်၊ ဗဲလဂျီယမ်သည် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ လွတ်လပ်ရေးကြိုးပမ်းမှုတွင် ဗရပ်ဆဲမြို့တွင်း၌ပင် တိုက်ပွဲများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဗရပ်ဆဲမြို့ကို မြို့တော်အဖြစ်ကျေညာ၍ မြို့သည်လည်း တဖြည်းဖြည်း ပြန်လည်ပြော စည်ကားလာခဲ့လေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဂျာမန်တပ်များသည် စစ်ပြေငြိမ်းသည့်တိုင်အောင် ဗရပ်ဆဲမြို့ကို သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သည်။ သို့သော် ဖျက်ဆီးခြင်းမပြုခဲ့ပေ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းကလည်း ဂျာမန်တို့ သိမ်းပိုက်ထားခြင်းခံရသည်မှာ ၁၉၄၄ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှတပ်များက ပြန်၍သိမ်းပိုက်သည့်တိုင်အောင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် တရားမျှတမှုနန်းတော်မည်သော အဆောက်အအုံကြီးကို အနည်းငယ်မိုးထိပျက်စီးသည်မှတစ်ပါး၊ ထိုစစ်ကြီးအတွင်း၌လည်း ဗရပ်ဆဲမြို့သည် အထိအခိုက်အပျက်အစီးမရှိခဲ့ချေ။

ဗရမ်းယိုဟန်းနက်(ခရစ် ၁၈၃၃ - ၁၈၉၇)။ ။အနောက်တိုင်းဂီတပညာ သင်ကြားဆည်းပူးသူများက 'ဗ' သုံးလုံး (ဗာမ်၊ ဗေးထိုးဗင်နှင့်ဗရမ်း) တို့သည် အနောက်တိုင်းဂီတလောကတွင် အထူးချွန်ဆုံးသောဂီတပညာရှင်ကြီးများဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ယင်းအယူအဆမှန်သည်ဖြစ်စေ၊ မှားသည်ဖြစ်စေ ဗရမ်းကို အထူးချွန်ဆုံး အနောက်တိုင်းဂီတ ပညာရှင်ကြီးများထဲတွင်ထည့်သွင်းရမည်ကား အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။

ယိုဟန်းနက်ဗရမ်းသည် ဂျာမန်လူမျိုးဖြစ်၍ ဂျာမနီနိုင်ငံ ဟမ်းဗတ်မြို့၌ ၁၈၃၃ခု မေလ၇ရက်နေ့တွင်မွေးဖွားသည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် တီးဝိုင်းများ၌ တရောကြီး တီးရသူဖြစ်၍ ဗရမ်းသည် ဂီတနယ်ထဲတွင်ကြီးပြင်းခဲ့ရသည်။ အဖေသားသည် အဖေကဲ့သို့ဂီတသမားတစ်ဦးပင်ဖြစ်လာလိမ့်မည် ဟူ၍သာ ဖခင်ဖြစ်သူကခန့်မှန်းခဲ့ရာ၊ ဖခင်ထက် ဂီတဘက်တွင်ပို၍ထူးချွန်ကာ ပါရမီရှင်တစ်ဦးဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟူ၍ ကား မမျှော်မှန်းခဲ့ပေ။ သို့သော် ဗရမ်းအား ဂီတပညာသင်ကြားပေးကြသောဆရာကြီးများကမူ ဂီတဘက်တွင် ထူးချွန်

ကမ္ဘာကျော် ဂျာမန် ဂီတစာဆို ယိုဟန်းနက်ဗရမ်း

လှသည့် ဗရမ်း၏အရည်အသွေးကို သိမြင်ကြ၍ ဂီတလောကတွင် ထွန်းပေါက် ကျော်ကြားလာမည့်သူတစ်ဦးဟု နိမိတ်ဖတ်ခဲ့ကြလေသည်။

ဗရမ်းသည် ၆ နှစ်သားအရွယ်ကပင် တူရိယာတီးမှုတ်ခြင်းများကို သင်ကြားဆည်းပူးခဲ့ရာ သူတီးရန် အနှစ်သက်ဆုံးတူရိယာမှာ စန္ဒရားဖြစ်ပေသည်။ အသက် ၂၀ အရွယ်တွင် ဟန်ဂေရီလူမျိုး တရောဝိဇ္ဇာရမေညီနှင့်အတူ အမြို့မြို့ သို့လှည့်လည်၍ ဂီတပဒေသာပွဲများတွင် စန္ဒရားလက်စွမ်းပြခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဂျာမန်တရောဝိဇ္ဇာကြီး ယိုအာကင်နှင့်မိတ်ဖြစ်ခဲ့ရာ၊ယိုအာကင်က ဗရမ်း၏ဂီတစွမ်းရည်ကို ရိပ်စားမိသဖြင့်၊ ထိုခေတ်ကကျော်ကြားလှသော ဂျာမန်ဂီတပညာရှင်ကြီးများ ဖြစ်သည့် ဖရန်လဇူ၊ ရောဗတ်ဂျူးမန်းတို့နှင့် တစ်ဖန်ဗရမ်းအားမိတ်ဖွဲ့ပေးသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဗရမ်း၏ဘဝတွင် ထူးခြားပြောင်းလဲမှု စတင်ခဲ့လေသည်။ (ဂျူးမန်း ရောဗတ်-ဂျူး)

ဂျူးမန်း ဇနီးမောင်နှံနှင့် ဗရမ်းတို့သည် ခင်မင်ကြရာမှ တဖြည်းဖြည်း သွေးရင်းသားရင်းပမာ ရင်းနှီးချစ်ခင်ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဗရမ်းသည်ကိုယ်တိုင် သီချင်းများ၊ တီးကွက်များကိုရေးစပ်လျက်ရှိရာ၊ ဂျူးမန်းတို့ဇနီးမောင်နှံသည် ဗရမ်း၏ အရည်အသွေးကိုသိသဖြင့် အရောင်တင်ပေးကြသည်။ ရောဗတ်ဂျူးမန်းက ဗရမ်းအား ချီးကျူးသည့် ဆောင်းပါးများ ရေးသားသဖြင့် ဂျာမန်ဂီတလောကသည်

ဂီတစာဆို ဗရမ်းအားအာရုံပြုလာကြသည်။ ဇနီးဖြစ်သူက လီရာရှူးမန်းသည် စန္ဒရားတီးဝိဇ္ဇာတစ်ဦးဖြစ်ရာဗရမ်း၏ တီးကွက်ညွန့်များကို ဂီတပဒေသာပွဲများ၌တီးပြ၍ ဗရမ်း၏လက်ရာများကို ပွဲထုတ်ပေးသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဗရမ်းသည်ဂီတစာဆိုတစ်ဦးအဖြစ် ကျော်ကြားလာလေသည်။

ဗရမ်းသည် နာမည်ကျော် ဂီတစာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်လာပြီးနောက်တွင် ဂျာမနီနိုင်ငံ ဟမ်းဗတ်မြို့၊ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ ဇူးရစ်မြို့၊ ဩစတြီးယားနိုင်ငံ ဗီယင်းနားမြို့များတွင် ဂီတဘက်ဆိုင်ရာရာထူးကြီးများကို ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၈၇၂ခုမှစ၍ ဗီယင်းနားမြို့၌ပင်အခြေစိုက်ကာ၊ သီချင်းများ၊ တီးကွက်များ ရေးစပ်ခြင်းကိုသာ ပြုလုပ်နေခဲ့သည်။ သူ၏ပထမဆုံး သံစုံတီးကွက်ကို ထိုစဉ်က ရေးစပ်ခဲ့ရာ ဂီတလောကတစ်ခုလုံးက ဗရမ်းအား ဂီတပါရမီရှင်အဖြစ် ချီးကျူးထောပနာ ပြုကြလေသည်။

ပထမ ဗရမ်း၏ဂီတများသည် နားလည်သဘောပေါက်ရန် ခက်ခဲနက်နဲသည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသော်လည်း တဖြည်းဖြည်းနှင့်လူကြိုက်များလာကာ ဂီတပွဲတော်အခါများတွင် ဗရမ်း၏တီးကွက်တစ်ပုဒ်မတီးရဘဲ ဂီတပွဲတော်မဖြစ်သလောက်ဖြစ်လာလေသည်။

ဗရမ်းတွင် ချစ်ခင်ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေ အနည်းငယ်မျှသာရှိ၍၊ ရိုးရိုးကုတ်ကုတ်နှင့်အေးဆေးစွာနေလေ့ရှိသည်။ တစ်သက်လုံးအိမ်ထောင်လည်း မပြုခဲ့ပေ။ သူမြတ်နိုးသော ဗီယင်းနားမြို့မှခွာရမည်စိုး၍ အင်္ဂလန်ပြည်၊ ကိမ်းဗရစ်တက္ကသိုလ်မှပေးသော ဂုဏ်ထူးဆောင်ဘွဲ့ကိုလည်း သွား၍မယူခဲ့ပေ။

အသက် ၆၄ နှစ်အရွယ်တွင် ဗရမ်း အလွန်ချစ်ခင်ရင်းနှီး၍ သူ့အားအရောင်တင်ပေးခဲ့သူ ကျေးဇူးရှင်တစ်ဦးလည်းဖြစ်သော ကလဲရာရှူးမန်း၏ အသုဘသို့ သွားပို့ပြီး အပြန်၊ အအေးမိ၍ဖျားပြီး ကွယ်လွန်သည်။ စိတ်ထိခိုက်မှုလည်း ပါသည်ဟုဆိုကြသည်။ ဗရမ်း၏အလောင်းကို ဩစတြီးယန်း ဂီတပညာရှင်ကြီးများဖြစ်သော ဗေးထိုးဗင်နှင့် ဖရန်ရှူးဗတ်တို့၏ ဂုဏ်ထူးဆောင်အဖြစ် မြှုပ်နှံလေသည်။

ဗရန်တီညီအစ်မ။ ။ဗရန်တီညီအစ်မသုံးဦးတို့ကား ရှားလော့၊ အမ်မလီနှင့်အန်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့သုံးဦးသည် သာမန် အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြ၍၊ ယင်းတို့ရေးသားသည့် စာအုပ်အရေအတွက်သည် နည်းပါးလှသော်လည်း၊ ထူးခြားထက်မြက်သောကလောင်စွမ်းကြောင့် အင်္ဂလိပ်စာပေလောကတွင် ယင်းတို့၏အမည်များသည် ဥဒါန်းတွင် ကျန်ရစ်ကာ ယခုတိုင်ထွန်းတောက်လျက်ပင် ရှိလေသည်။ ဗရန်တီညီအစ်မတို့သည် အိုင်ရစ်လူမျိုး ခရစ်ယန်သင်းအုပ်ဆရာ ရဲဗရင်းပက်ထရစ်ဗရန်တီ၏ သားသမီးခြောက်

ယောက်တွင် အပါအဝင်ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့၏ မွေးရပ်ဌာနေမှာ ယော့ရှိုင်ယာနယ်မှသော တန်မြို့ဖြစ်သည်။ ၁၈၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပက်ထရစ်ဗရန်တီသည်သာသနာ့ဝန်ထမ်းအလုပ်ဖြင့်ပင် ယော့ရှိုင်ယာ အနောက်ပိုင်းရှိ ဟာဝ်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရာ၊ ဗရန်တီမိသားစုတို့သည် စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ်ကောင်းသော သင်္ချိုင်းကိုမြင်နေရသည့် သာသနာ့ မြေအတွင်း၌ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့နေထိုင်ရာအရပ်၏ ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုတည်းလည်း မြူများအုံ့ဆိုင်း၍ မှိုင်းမှိုင်းညိုညိုရှိနေကာ ငြီးငွေ့ဖွယ်ကောင်းလှသော မြေရိုင်းဖုန်းဆိုးတို့သာဖြစ်ပေသည်။ မိခင်ဖြစ်သူသည် ၁၈၂၁ခုနှစ်တွင် ထိုအရပ်၌ပင် ကွယ်လွန်လေရာ၊ မိမိ၏ သားသမီးများကို ချစ်ပင်ချစ်ငြားလည်း ကြင်နာယုယမှု မရှိသော ဖခင်နှင့် ကြွကြွကြီးကြီးလှသောအဒေါ်တို့၏ လက်အောက်တွင် ဗရန်တီမောင်နှမတစ်စုတို့ ကြီးပြင်းခဲ့ကြရသည်။

ရဲဗရင်းပက်ထရစ်ဗရန်တီမှာ ငွေကြေးလက္ခဏာပါးရှားသူဖြစ်၍ မိမိ၏သားသမီးများကို ကျောင်းကောင်းကောင်းသို့မပို့နိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့်သမီးအကြီး၂ယောက်သည် အစားအနေ ဆင်းရဲသောကျောင်းတွင် နေထိုင်ရသဖြင့် ရောဂါရပြီးလျှင် လူမမယ်အရွယ်၌ပင် သေဆုံးသွားကြသည်။ ကျန်ရစ်သော မိတဆိုး မောင်နှမလေးယောက်သည် သာယာပျော်ရွှင်မှု မရှိသော ကျောက်တုံးတိုက်ကြီးတွင်

နာမည်ထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည့် အစ်မကြီး ရှားလော့ဗရန်တီ

www.foreverspace.com.mm

ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသည့် ညီမလတ် အမ်မလီဗရွန်တီ

ချစ်ခင် ကြင်နာမှု ကင်းဝေးစွာနှင့် နေထိုင် ခဲ့ကြရသည်။ ထို့ကြောင့် ပျင်းရိငြီးငွေ့ဖွယ်ကောင်းလှသောအချိန်များ ကုန်လွန်စေရန်၊ မောင်နှမတစ်စုသည် စာတိုပေစများ၊ ကဗျာလင်္ကာများကို ရေးဖွဲ့စပ်ဆိုခြင်း၊ ပန်းချီဆွဲခြင်းတို့ကို ယင်းတို့ဘာသာ လေ့လာခဲ့ကြရသည်။ ဤသို့ဖြင့် ညီအစ်မသုံးယောက်သည် စာပေအရေးအသား၌ ထူးခြားထက်မြက်သူများဖြစ်လာ၍ မောင်ဖြစ်သူပက်ထရစ်ဗရန်ဝဲ(ခရစ် ၁၈၁၇-၁၈၄၈)သည် ပန်းချီအနုပညာတွင် လက်စွမ်းလက်စ မညံ့သောသူဖြစ်လာသည်။ သို့သော် ဖခင်ဖြစ်သူကား မိမိသားသမီးများ၏အရည်အသွေးကို အရောင်တင် အကွက်ဖော်ပေးရန် မသိနားမလည်ခဲ့ပေ။ ယင်းတို့၏ နေရေးစားရေးကိုပင် ထုသားပေးသားရစေရန်ဟု ဂရုတစိုက်မပြုခဲ့ချေ။

ထို့ကြောင့် အနုပညာပါရမီရှင်မောင်နှမတစ်စုသည် ဂရုတစိုက်ကျွေးမွေးစောင့်ရှောက်ခြင်းကို မခံခဲ့ရသဖြင့် အဆုတ်နာရောဂါသည်များဖြစ်လာကြကာ၊ အချိန်ကောင်းအရွယ်ကောင်း၊ နာမည်တက်စကာလတွင်ပင် ကွယ်လွန်ခဲ့ကြလေသည်။ ညီအစ်မသုံးဦးအနက်၊ အမ်မလီနှင့်အန်းသည် တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ခြောက်လမျှသာခြား၍ သေဆုံးသွားသည်။ ပက်ထရစ်ဗရန်ဝဲမှာမူ သူ့နှမအမ်မလီနှင့်သုံးလအကွာတွင် ကွယ်လွန်သည်။ ရှားလော့ဗရွန်တီတစ်ဦးသာလျှင် ၁၈၅၅ ခုနှစ်အထိ အသက်ရှည် ခဲ့လေသည်။

ညီအစ်မသုံးဦးတို့သည် ၁၈၄၆ခုတွင် ယင်းတို့၏ကဗျာ

စာအုပ်တစ်အုပ်ဖြင့် စာပေလောကထဲသို့ ရောက်လာကြသည်။ ထိုစဉ်က ယင်းတို့၏နာမည်ရင်းကို မဖော်ထုတ်ဘဲ ကာရာဗဲ၊ အဲလစ်ဗဲနှင့် အက်တန်ဗဲဟူသော အမည်ဖြင့် ထုတ်ဝေခဲ့ရာ၊ ကဗျာစာအုပ်မှာ လူကြိုက်မများခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ညီအစ်မသုံးဦးသည် ကဗျာအရေးအသားဘက်မှ ဝတ္ထုအရေးအသားဘက်သို့ ကလောင်ပြောင်းလိုက်ကြသည်။ ညီအစ်မသုံးယောက်သည်ဝတ္ထုရှည်ကြီးတစ်ပုဒ်စီ ပြိုင်တူရေး၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူများထံ ပို့ခဲ့ရာမှ နာမည်ကျော် ဝတ္ထုရေး ဆရာမကြီးများဖြစ်လာကြလေသည်။

ရှားလော့ဗရွန်တီ (ခရစ် ၁၈၁၆ - ၁၈၅၅)။ ညီအစ်မ

သုံးဦးအနက် ရှားလော့သည် အကျော်ကြားဆုံးဖြစ်သည်။ ငယ်စဉ်က စာသင်ကျောင်းတွင် စာပေပညာကို သေချာကျနစွာ ဆည်းပူးခဲ့ရသည်မဟုတ်ပေ။ မိန်းကလေးကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် ပြတ်တောင်းပြတ်တောင်း ပညာဆည်းပူးခဲ့ရပြီးလျှင် ကျောင်းဆရာမအဖြစ်လည်းကောင်း၊ မိန်းကလေးထိန်း စာပြဆရာမအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ညီမဖြစ်သူ အမ်မလီနှင့်အတူ ဗဲလဂျီယမ်နိုင်ငံဗရပ်ဆဲမြို့တွင် ဘာသာစကားပညာရပ်များကို သင်ကြားခဲ့သည်။ ယင်းသို့နိုင်ငံရပ်ခြားတွင်ရှိနေစဉ် ရှားလော့သည် အသိဉာဏ်ပညာတိုးပြီး အမြင်ကျယ်ဝန်းလာသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိ၏ ဝတ္ထုများတွင် မိမိနေထိုင်ကြီးပြင်းလာခဲ့သော ဝိတိုရိယခေတ်အယူအဆများကို ချိုးဖောက်ကာ တိုးတက်သောအယူအဆနှင့် အမြင်သစ်များကိုတင်ပြနိုင်ခဲ့သည်။ ဗရပ်ဆဲမြို့တွင်ရှိစဉ်က ခင်မင်ရင်းနှီးစွာနှင့်ပညာဆည်းပူးခဲ့ရသော ပါမောက္ခဟီဂါသည် ရှားလော့၏ တစ်ဦးတည်းသော စာပေဆရာဖြစ်ပေသည်။

၁၈၄၆ ခုနှစ်တွင် မိမိတို့ ထုတ်ဝေသောကဗျာစာအုပ် မအောင်မြင်လျှင်ရှားလော့သည် ဝတ္ထုအရေးအသား၌ ကလောင်စမ်းကြည့်သည်။ ပထမဆုံး သူ၏လက်ရာဖြစ်သော “ပါမောက္ခ” ဝတ္ထုကို ထုတ်ဝေသူတို့က ပယ်လိုက်သဖြင့် မခံချင်စိတ်ဖြင့် “ဂျိန်းအဲယား” ဝတ္ထုကို ရေးသားခဲ့ရာ၊ ယင်းဝတ္ထုကို ထုတ်ဝေသောခါ စာပေလောက တစ်ခုလုံးကိုချောက်ခြားစေခဲ့သည်။ ရှားလော့အားလည်း ထိပ်တန်းဝတ္ထုရေး ဆရာမအဖြစ်ယူဆလာကြသည်။ ထို “ဂျိန်းအဲယား” ဝတ္ထုထဲတွင် ရှားလော့၏ အတွေ့အကြုံများလည်း ပါဝင်၍ ကြေကွဲဖွယ် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ ယင်းနောက် ရေးသားထုတ်ဝေသော “ရှာလီ” နှင့် “ဗီလက်” ဝတ္ထုနှစ်ပုဒ်တို့ကိုလည်း လူကြိုက်များလှသော်လည်း စာပေ အဆင့်အတန်းအားဖြင့် “ဂျိန်းအဲယား” ကို မမှီကြပေ။

၁၈၅၄ခုတွင် ဖခင်၏လက်အောက်သင်းထောက်ဖြစ်၍၊ မိမိ၏ဆရာတစ်ဦးလည်းဖြစ်သူ ရဲဗရင်းအာသာနစ်ကိုးနှင့်

လက်ထပ်သည်။ သို့သော် ရှားလော့၏အိမ်ထောင်သက်မှာ ဗာမရှည်လှဘဲ ကိုးလအကြာတွင်ရှားလော့ ကွယ်လွန်သည်။ ရှားလော့ ကွယ်လွန်ပြီးနောက်မှာ တစ်ကြိမ်က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူတို့က ပယ်ခဲ့သော “ပါမောက္ခ” ဝတ္ထုကို ထုတ်ဝေသည်။

အမ်မလီ ဗရုန်တီ (ခရစ်၁၈၁၈-၁၈၄၈)။ ။အမ်မလီသည် ‘ဂူးသရင်းဟိုက်’ဝတ္ထုကြီးဖြင့် ကျော်ကြားလာသည်။ အမ်မလီ၏တစ်ခုတည်းသောဝတ္ထုလည်းဖြစ်၍ အကောင်းဆုံးနှင့် နောက်ဆုံးလက်ရာလည်း ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းဝတ္ထုကို အမ်မလီကွယ်လွန်သည့်နှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့၍ တစ်နှစ်ထက် တစ်နှစ် လူကြိုက်များခဲ့သည်။ ထိုဝတ္ထုသည် အမ်မလီတို့ ညီအစ်မတစ်စု ကောင်းစွာ ကျွမ်းသောယော့ရှိုင်ယာနယ် မြေရိုင်းဖုန်းဆိုးဒေသကို နောက်ခံထား၍ စိတ်ဓာတ်ပြင်းပြထက်သန်မှုကို အခြေပြုကာဇာတ်အိမ်ဖွဲ့ထားသည်။ အချို့ဝေဖန်ရေးဆရာတို့က ရှားလော့၏ “ဂျိန်းအဲယား”ထက်ပင် အမ်မလီ၏ဝတ္ထုက အဆင့်အတန်းမြင့်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ထို့ပြင်အမ်မလီသည် ညီအစ်မသုံးယောက်ထဲတွင် အထူးချွန်ဆုံးဟူ၍လည်း ယူဆကြသည်။ အထူးသဖြင့် အမ်မလီသည် ကဗျာဖတ်ရာတွင် ပို၍ထူးချွန်ရာယင်း၏ကဗျာ အချို့တို့သည် ထူးခြားကောင်းမွန်လှသည်ဟု ဆိုကြလေသည်။

အန်းဗရုန်တီ(ခရစ်၁၈၂၀-၁၈၄၉)။ ။အန်းဗရုန်တီသည် မောင်နှမတစ်စုထဲတွင် အငယ်ဆုံးဖြစ်သည်။ အန်းသည်လည်း မိန်းကလေးထိန်းစာပြဆရာမအဖြစ်လုပ်ကိုင်

ခဲ့စဉ်က အတွေ့အကြုံများကို “အဂ္ဂနက်ဂရေး”ဝတ္ထုထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းဝတ္ထုကို မကွယ်လွန်မီတစ်နှစ်က ထုတ်ဝေ၍ နာမည်ရခဲ့သည်။ အန်းရေးသားသော အခြားဝတ္ထုကြီးတစ်ပုဒ်မှာ “ဝိုင်းဖဲဟော့မှ အိမ်ငှား” ဖြစ်သည်။ ဗရုန်တီညီအစ်မတစ်စုကို ပါရမီရှင်များအဖြစ် အင်္ဂလန်တွင် အသိအမှတ်ပြုထားကြသည်။ ဟဝပ်မြို့ရှိ ယင်းတို့နေထိုင်ခဲ့သောနေအိမ်ကို ဗရုန်တီညီအစ်မတစ်စု၏ ပြတိုက်အဖြစ်ထားရှိပြီးလျှင် ယင်းတို့၏အသုံးအဆောင် ပစ္စည်းများကိုပြသထားသည်။ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း လူပေါင်း ထောင်သောင်းမက သွားရောက်ကြည့်ရှုကြသည်။ ယင်းပြတိုက်၌ ပြသထားသောပစ္စည်းများအနက် ညီအစ်မသုံးယောက်၏ ဘဝကို သရုပ်ဖော်သည်ဟုဆိုကြသည်။ အကြောင်းမူ ထက်မြက်သောပါရမီရှင်များဖြစ်သော်လည်း ဖခင်နှင့် အဒေါ်တို့၏ မွေးကျွေး စောင့်ရှောက်ပုံ နေရာမကျသဖြင့် အညွန့်တုံးအဖျားတုံး ဖြစ်နေခဲ့ရသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဗလာဒီဗော့စတော့မြို့။ ။ပစီဖိတ်သမုဒ္ဒရာဘက်တွင် ဆိုဗီယက်ရုရှနိုင်ငံ၏ အရေးအပါဆုံးသောပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်သည့် ဗလာဒီဗော့စတော့မြို့သည် နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်မှုအတွက် ဆိုဗီယက်ယူနီယံ၏ အရေးပါလှသော အချက်အခြာမြို့ကြီးတစ်မြို့လည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အာရှတိုက် ရုရှဟုခေါ်သည့် ဆိုက်ဗီးရီးယားဒေသတွင် အရေးအပါဆုံးမြို့ကြီးလည်း ဖြစ်လေသည်။

ဗလာဒီဗော့စတော့မြို့သည် အရှေ့ဘက်၌ဂျပန်ပင်လယ်၊ အနောက်ဘက်၌ မန်ချူးရီးယားနိုင်ငံတို့၏အကြားထိုးထွက်နေသောမျူရာဗီးကျွန်းဆွယ်၏တောင်ဘက်ဆုံး အဖျားစွန်း၌တည်ရှိသည်။ လီနင်ဂရက်မြို့မှဗလာဒီဗော့စတော့မြို့အထိဖောက်လုပ်ထားသည့် ကမ္ဘာတွင်အရှည်လျားဆုံး ဖြစ်သောထရန်စဆိုက်ဗီးရီးယန်း မီးရထားလမ်း၏လမ်းဆုံးမြို့ဖြစ်သည်။ မိုင် ၆၀၀၀ကျော်ကွာဝေးသော မော့စကိုမြို့တော်နှင့် နေ့စဉ် လေကြောင်းအဆက်အသွယ် ရှိသည်။ ဂိုးလဒင်းဟွန်းပယ်လယ်အော်အားဖြင့်ဖြစ်ပေါ်နေသော ပင်လယ်သင်္ဘောဆိပ်သည် အလွန်ကောင်းမွန်လှသည်။ သို့သော် တစ်နှစ်လျှင်သုံးလမျှ ရေခဲသဖြင့် ရေခဲခွဲသင်္ဘောများကို အသုံးပြုရသည်။ ဆိုဗီယက်ရုရှသို့ ပစီဖိတ်သမုဒ္ဒရာ တောင်ဘက်ဒေသများနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ပစီဖိတ်သမုဒ္ဒရာကမ်းခြေဒေသများမှ ဝင်လာသည့် ကုန်စည်များကို ထိုမြို့ကြီးမှ တစ်ဆင့် တင်သွင်းခြင်း ပြုရသည်။

ဗလာဒီဗော့စတော့မြို့ကို ၁၈၆၀ပြည့်နှစ်တွင် စတင် တည်ထောင်၍ ထိုစဉ်က “ပို့မေ”ဟုခေါ်တွင်ခဲ့သည်။ တန်ခိုး

ဗရုန်တီ ညီအစ်မသုံးဖော်တွင် အထွေးဆုံးဖြစ်သည့် အန်းဗရုန်တီ

တက်စပြုလာသောရရှိနိုင်ခဲ၏အရှေ့ဘက်ဒေသများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် စစ်စခန်းမြို့အဖြစ်တည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် 'အရှေ့တိုင်းစိုးမိုးသူ' ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ဗလားဒီဗော့စတော့အမည်သို့ နောင်အခါပြောင်း၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့သည်။ ရှုရှု-ဂျပန် စစ်ပွဲအတွင်းက ရှုရှုလေတပ်၊ ရေတပ်များ၏ အခြေခံစစ်စခန်းမြို့ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက အမေရိကန်မှ ဆိုဗီယက်ယူနီယံသို့ တင်ပို့သောပစ္စည်းများ လက်ခံတင်သွင်းခဲ့ရသည်။ သို့သော် ယင်း၏ကောင်းမွန်သောဆိပ်ကမ်းကြောင့် စစ်စခန်းမြို့အဖြစ်ထက် ကုန်သွယ်မှုအတွက်ပို၍အရေးပါခဲ့လေသည်။

၁၉၀၅ခုမှ အစပြု၍ ကုန်သွယ်မှုအတွက် အရေးပါသော

မြို့ဖြစ်လာသည်။ အထူးသဖြင့်ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် ဆိုက်ဗီးရီးယားဒေသတိုးတက်လာသောအခါ ပို၍အရေးပါသောမြို့ကြီး ဖြစ်လာလေသည်။

မြို့၏မြောက်ဘက်တွင် သံတွင်းများရှိ၍ မြို့အနီးအနားတွင် သစ်တောကြီးများရှိသည်။ ထို့ပြင် ကြွယ်ဝသော အမှူးမြစ်ဝှမ်းမှ ထွက်ကုန်များကိုလည်း ဗလားဒီဗော့စတော့မြို့သို့တင်ပို့သည်။ ထို့ကြောင့်ဗလားဒီဗော့စတော့မြို့မှ နိုင်ငံခြားသို့တင်ပို့သောထွက်ကုန်များမှာ သစ်၊ သံ၊ သားမွေး၊ ပဲဆီနှင့် ပင်လယ်ကုန်များဖြစ်ကြလေသည်။

ဗလားဒီဗော့စတော့မြို့၏ လူဦးရေမှာ ၂၈၃၀၀၀ (၁၉၅၉)ယောက်ဖြစ်လေသည်။

ဒေဝတာဗလိပူဇော်ပွဲ

ဗလိအမျိုးမျိုးရှိသည်။ ဒေဝတာဗလိဟုခေါ်သော နတ်တို့အား ပူဇော်ပသပွဲ ကျင်းပခြင်းသည် ရှေးကမ္ဘာဦးခေတ် မဟာသမ္မတမင်း လက်ထက်မှ စတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုလေသည်။

ဗလိ။ ။ဗလိ၏အဓိပ္ပာယ်ကား ဆွေမျိုးဉာတိ စသည်တို့အား တစ်စုံတစ်ခုသော ဝတ္ထုပစ္စည်းကိုလည်းကောင်း၊ စားဖွယ်သောက်ဖွယ် စသည်ကိုလည်းကောင်းလှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်း၊ ချီးမြှောက် ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကျွေးမွေးခြင်း၊ ပူဇော်ပသခြင်း၊ မိမိပြုသောကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှပေးဝေခြင်း၊ ရိုသေ မြတ်နိုး ကိုးကွယ်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်၏။ ယင်းဗလိသည်-

- (၁) ဉာတိဗလိ - ဆွေမျိုး ဉာတိတို့အား လှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်း၊ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကျွေးမွေးခြင်း၊
- (၂) အတိထိဗလိ - ရောက်လာသောဧည့်သည်အာဂန္တုတို့အားလှူဒါန်းပေးကမ်းခြင်း၊ ချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကျွေးမွေးခြင်း၊
- (၃) ပုဗ္ဗေပတဗလိ - သေလွန်ပြီးသောသူတို့အားရည်မှတ်၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုပြီးလျှင်၊ ထိုကုသိုလ်ကောင်းမှုအဖို့ကို အမျှပေးဝေခြင်း၊
- (၄) ရာဇဗလိ - မင်းအစိုးရတို့အား သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသောအမိန့်ဥပဒေအရတောင်းခံသောအခွန်အတုတ် ပေးဆောင်ခြင်း၊
- (၅) ဒေသတာဗလိ - အစောင့်အရှောက် နတ်၊ မိရိုးဖလာ နတ်နှင့်သမာ ဝေဒနတ်တို့အားရိုသေမြတ်နိုးကိုးကွယ်ခြင်း၊ ပူဇော်ပသခြင်း၊ မိမိပြုသောကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှပေးဝေခြင်းဟူ၍ ငါးပါးဖြစ်သည်။

ထိုငါးပါးတို့တွင် ဒေဝတာ ဗလိသည် (၁) အဓမ္မိကဗလိ၊ (၂) ဓမ္မိက ဗလိဟူ၍ နှစ်ပါးဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်ပါးတို့တွင် အသက်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်၍ အသားအသွေးစသည်တို့ဖြင့်ပူဇော်ပသခြင်းသည် အဓမ္မိကဗလိဖြစ်၏။ အသက်ရှိသောသတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်ခြင်းမရှိ၊ ထမင်းအဖျော် သစ်သီး၊ မုံ့ယို ထောပတ် သကာ ထီးတံခွန်ကုက္ကား မုလေးပွား ကြက်လျှာ ပန်းနံ့သာ ဆီမီး စသည်တို့ဖြင့်(သက်သက်လွတ်) ပူဇော်ပသခြင်းသည် ဓမ္မိကဗလိ ဖြစ်၏။

အဓမ္မိကဗလိကို တရားတော်နှင့်မညီညွတ်သည့်အတွက် မြတ်စွာဘုရား တားမြစ်တော်မူ၏။ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ ပူဇော်ပသလေ့မရှိကြ။ ဓမ္မိကဗလိကိုကား တရားတော်နှင့်ညီညွတ်သည့်အတွက် မြတ်စွာဘုရားတားမြစ်တော်မမူ၊ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့ ပူဇော်ပသလေ့ရှိကြ၏။ ထို့အတွက် ဓမ္မိကဗလိဖြစ်သောဒေဝတာ ဗလိအကြောင်းအရာကို အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ရေးသားပါအံ့။

ဒေဝတာဗလိဖြစ်ပေါ်လာခြင်း အကြောင်းရင်းကား လူတို့သည် ဘေးရန်အန္တရာယ်နှင့်တွေ့ကြုံသောအခါ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကြ၏။ ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်သည့်အတွက် အားထားရာ မှီခိုကိုးကွယ်ရာကို ရှာဖွေကြ၏။ ရှာဖွေသောအခါလူတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကမ္ဘာလောကကြီးကိုလည်းကောင်းစောင့်ရှောက်သောနတ်တို့သည် ရှိကုန်၏။ တန်ခိုးအာနုဘော်ကြီးကုန်၏။ ဘေးရန်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်ကုန်၏။ ထိုနတ်တို့သည် သစ်ပင်၌လည်းကောင်း၊ အာရမ်ဥယျာဉ်၌လည်းကောင်း၊ တော၊ တောင်၊

ရေ၊ မြေ၊ သမုဒ္ဒရာ၊ မိုးကောင်းကင် စသည်တို့၌လည်း ကောင်းရှိသေမြတ်နိုးကြ၏။ ကိုးကွယ်ကြ၏။ ပူဇော်ပသကြ၏။ ယင်းနတ်တို့ကို ပင့်ဖိတ်ကာ နတ်ကွန်း နတ်နန်း ဆောက်လုပ်၍လည်း ကိုးကွယ်ကြ၏။ ပူဇော်ပသကြ၏။ ထိုအခါမှစ၍ နတ်ပူဇော်ပသသော အလေ့အထ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည်။

မဟာသမ္မတစသော ရှေးရှေး မင်းကောင်းမင်းမြတ်များ ဒေဝတာဗလီပူဇော်ပသခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မယဒေဝလင်္ကာသစ် မြို့နန်းတည်ခန်းနှင့် ဘိသိက်ခန်းတို့၌ 'လေးခွင်လေးထောင့်၊ ဂြိုဟ်နတ်စောင့်နှင့်၊ မြို့စောင့်နတ်ဂူ၊ ဆူဆူများစွာ၊ မြို့အင်္ဂါလည်း' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'စန္ဒီစသား၊ နတ်ကြီးများကို၊ ရထားတင်ကာ၊ ဆောင်ခဲ့လာ၍၊ ဂါထာပရိတ်၊ မဆိတ်ရွက်လျှင်း၊ ပူဇော်ခြင်းနှင့် ဟူ၍လည်းကောင်း 'ဗြဟ္မာသကြား၊ ဦးတည်ထားလျက် မိုးဖျားကောင်းကင် ရေပြင်နေမှတ်မီးနတ်၊ လေနတ်၊ ရေနတ်မရ၊ တန်ခိုးကျော်သည် မြေပေါ်ထင်ရှား နတ်အများနှင့်တရားမင်းကျော် ပူဇော်တိုင်ပင်' ဟူ၍စပ်ဆို ထားသည်။ ထို့ပြင် ပိဋကတ်တော် သုတ်မဟာဝါဂ္ဂပါဠိ၊ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ဇာတကပါဠိတို့နှင့် ယင်း အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း ဓမ္မိကဖြစ်သော ဒေဝတာဗလီပူဇော် ပသခြင်းအကြောင်းကို ဟောကြားပြဆိုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေဝတာဗလီပူဇော်ပသသော အလေ့အထမှာ ကမ္ဘာဦးအခါ မဟာသမ္မတမင်းလက်ထက်မှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ယူဆဖွယ်ရှိသည်။

ထိုဓမ္မိကဖြစ်သော ဒေဝတာဗလီပူဇော်ပသရာ၌ ရှေးရှေးသောအခါ လူတို့သည် ဘေးရန်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် ရည်သန်၍ ပြုလုပ်ငြားသော်လည်း စင်စစ်အားဖြင့် ဘေးရန်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသဖြင့် ဘေးရန်အန္တရာယ်ကင်းခြင်းအကျိုးကိုသာ ရရှိခံစားရသည်သာမဟုတ်၊ ကြီးပွားချမ်းသာခြင်းအကျိုးကိုလည်း ရရှိခံစားရကြောင်း အောက်ပါ သာဓကများဖြင့် ထင်ရှားသည်။

တိရောကုဓသုတ္တပါဠိ၌ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး၏ဆွေမျိုးဖြစ်ဘူးသောပြိတ္တာတို့သည် ကမ္ဘာပေါင်းများစွာ အစာရေစာ ငတ်လျက် အဝတ်ပုဆိုးမရှိဘဲ၊ အလွန်ဆင်းရဲ ဒုက္ခရောက်၍ နေကြရာ၊ တစ်နေ့သောအခါဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးက ယင်းပြိတ္တာတို့အား ရည်မှတ်၍ ဘုရား အမှူးရှိသော သံဃာအား ဆွမ်းခံဘွယ်ဘောဇဉ်နှင့် အဝတ်သင်္ကန်းတို့ကို ကပ်လှူပြီးလျှင် ကုသိုလ်ကောင်းမှု၏ အဖို့အစုကိုအမျှပေးဝေသည်။ ထိုအခါ ပြိတ္တာတို့သည် သာဓုအနုမောဒနာပြုရသဖြင့် နတ်၌ဖြစ်သော ထမင်းအဖျော် အဝတ်ပုဆိုးတို့ကို ရရှိ

ကြပြီးလျှင် ဆင်းရဲဒုက္ခ ကင်းကွာလျက် စည်းစိမ် ချမ်းသာကို ခံစားရဘူးသော သာဓကရှိသည်။

ဧကနိပါတ် ကုဏ္ဍကပူဇော်၌ဗာရာဏသီပြည် သူဆင်းရဲတစ်ယောက်သည် တစ်ပြည်လုံး နတ်ပူဇော်ပသပွဲဖြစ်လာသောအခါ မိမိလည်း ဆန်ကွဲနှင့်ရေတစ်မူတ်ဖြင့် ကြက်ဆူပင်စောင့် ရုက္ခစိုးနတ်အား ပူဇော်ပသရာ ကြက်ဆူပင်ကို ဝန်းရံ၍နေသော ရွှေအိုးများကို ပေးသဖြင့် တူးဖော်ရရှိဘူးသော သာဓကရှိသည်။

စတုတ္ထနိပါတ် ပလာသ ဇာတ်၌လည်း ဗာရာဏသီပြည် ပုဏ္ဏား တစ်ယောက်သည် သူတစ်ပါးတို့ နတ်ပူဇော်ပသကြသည်ကို မြင်၍ အားကျလျက် တစ်ခုသော ပေါက်ပင်ကြီးအရင်း၌ ရှင်းလင်းသုတ်သင်ကာသဖြူခင်းရာဇမတ်ကာလျက် ပန်းနံ့သာဆီမီးတို့ဖြင့်ပူဇော်ပသရာ ပေါက်ပင်စောင့်ရုက္ခစိုးနတ်က အရှင်မရှိသောရွှေအိုးတို့ကို တူးဖော်၍ အိမ်သို့အရောက်ပို့သဖြင့်ရရှိဘူးသော သာဓကရှိသည်။

တိကနိပါတ် မစ္ဆဒါနဇာတ်၌လည်း ဗာရာဏသီပြည် သူကြွယ်ညီနောင်နှစ်ယောက်တို့သည် ကုန်ကူးသွား၍ တစ်ခုသောရွာမှ အသပြာတစ်ထောင်ရရှိပြီးပြန်လာကြရာ ဂင်္ဂါမြစ်သို့ ရောက်လျှင် ထမင်းစား၍ နောင်တော်သူကြွယ်သည် ကြွင်းကျန်သော ထမင်းတို့ကို မြစ်ထဲသို့ပစ်ချကာ ငါးတို့အားပေးလှူစွန့်ကြပြီးလျှင် ကုသိုလ်ကောင်းမှုအဖို့ကို ဂင်္ဂါမြစ်စောင့်နတ်အားအမျှပေးဝေ၏။ ဂင်္ဂါမြစ်စောင့်နတ်လည်း သာဓုခေါ်ရသဖြင့် စည်းစိမ်ချမ်းသာတိုးပွားလေ၏။ ထို့နောက် ညီနောင်နှစ်ယောက်တို့လှေငယ်ဖြင့် ဂင်္ဂါမြစ်ကို ကူးကြရာ အသပြာထောင်ထုပ် ဂင်္ဂါမြစ်ထည်းသို့ကျ၍ ပျောက်ဆုံးသော်လည်း ဂင်္ဂါစောင့်နတ်၏ တန်ခိုးကြောင့်ပင် ပြန်၍ ရရှိဘူးသော သာဓကရှိသည်။

ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ကာဠိယက္ခိနီဘိလူးမဝတ္ထု၌လည်း သာဝတ္ထိပြည်သူပြည်သား လယ်သမားတို့သည် သောတာပန်ဖြစ်သော ကာဠိယက္ခိနီဘိလူးမအား ထမင်းယာဂုခဲဘွယ်ဘောဇဉ်စသည်တို့ဖြင့် ပူဇော်ပသကြရာ ကာဠိယက္ခိနီဘိလူး မက နှစ်စဉ်၍နှစ်မိုးကောင်းလိမ့်မည်၊ ဤနှစ်မိုးခေါင်မည်ဟု ကြိုတင်ပြောကြားထားချက်အရ မိုးနှင့်လျော်အောင် စီမံခန့်ခွဲနိုင်ကြသဖြင့် မိုးအတွက် အပျက်အစီးမရှိ၊ နှစ်စဉ်ကောက်ပဲသီးနှံများ ရရှိပြည့်စုံဘူးသောသာဓကရှိသည်။

မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး ပထမတွဲ ကျန်စစ်မင်းကြောင်းအရာ၌လည်း (၁) နော်ရထာမင်းစောက အပြစ်ဒဏ်ရှိသော ကျန်စစ်သားကို ကြီးဖြင့် တုပ်နှောင်၍ လုံဖြင့်ထိုးရာ မဟာဂီရိနတ်က တုပ်နှောင်ထားသောကြီးကို ထိုးမိစေကာ ကြီးပြတ်၍ လွတ်မြောက်အောင် မစဘူးသောသာဓက၊ (၂) ကျန်စစ်သားသည် တောင်ခွင်တွင် စစ်ပျက်၍ ညဉ့်

www.forever-space.com.mm

မှောင်ခွဲပြေးသောအခါ မဟာဂီရိနတ်က ဖွတ်ရေဝတ်လုံကို ဝတ်လျက် ရှေ့ကလမ်းညွှန် ပြသဘူးသော သာဓက၊ (၃) ကျန်စစ်သားသည် စောလူးမင်းကို ခိုးယူသောအခါ နောက် ကလူအများ လိုက်လာသောကြောင့် မြစ်တွင်ဆင်း၍ကူး ရာ ပင်ပန်း၍ မကူးနိုင်သဖြင့် မဟာဂီရိနတ်က တံငါသည် သားအဖယောင်ဆောင်၍ တံစွတ်လှေငယ်ဖြင့် အောင်သာ ဘက်ကမ်းသို့ကူးပို့ဘူးသော သာဓကအားဖြင့် သုံးခုရှိ သည်။ ထို့ကြောင့် နတ်တို့ကို ရိုသေမြတ်နိုး ကိုးကွယ်ခြင်း၊ နတ်တို့အား ပူဇော်ပသခြင်း၊ ကုသိုလ်အဖို့ကို အမျှပေးဝေ ခြင်းကား မုချအကျိုးရှိသည်ဟု မှတ်ရာသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌လည်း ရာဇဝင်နှင့်စာဟောင်းစာတမ်း များအရ တကောင်းခေတ်မှစ၍ အင်္ဂလိပ်ခေတ်တိုင်အောင် မင်းနှင့်တကွ နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားတို့သည် ဘိုးဘွားမိဘမှ ဆင်းသက်၍ ကိုးကွယ်လာခဲ့သော မိရိုးဖလာနတ်များ၊ အရပ်ဒေသအလိုက် ကိုးကွယ်လာခဲ့သော ဒေသန္တရနတ် များ၊ လုပ်ငန်းကိစ္စဆိုင်ရာ နတ်များနှင့် နတ်အမျိုးမျိုးတို့ကို ကိုးကွယ်လာခဲ့ကြသည်မှာ ထင်ရှားသည်။

လွတ်လပ်သောခေတ်၌လည်း ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင် ငံအစိုးရနှင့်တကွ နိုင်ငံသူ နိုင်ငံသားတို့သည် ရှေးရှေးသော မင်းကောင်းမင်းမြတ်တို့ထုံးကို နှလုံးသွင်းကာ မြတ်စွာ ဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော အပရိဟာနိယတရား နှင့်အညီ ဒေဝတာဗလိပူဇော်ပသပွဲကြီးကို နှစ်စဉ်မြန်မာ နှစ်ဆန်းတစ်ရက်နေ့တွင် အစိုးရကိုယ်တိုင်ကြီးမှူး၍ ကျင်း ပခဲ့သည်။ ဆောင်ရွက်ဖွယ်ကိစ္စထူး ရှိသောအခါ၌လည်း အခါကာလအားလျော်စွာ ဒေဝတာဗလိပူဇော်ပသပွဲကြီး ကိုလည်းကောင်း၊ ပွဲငယ်ကိုလည်းကောင်း ကျင်းပခဲ့သည်။

ထိုဒေဝတာဗလိပူဇော်ပွဲကြီးကျင်းပရာ၌ ကျင်းပပုံ အစီအစဉ် ကျင်းပနည်းမှာ မန္တလေးရတနာပုံ မြို့တော်တည် စဉ်က ကေသရံဝသ သဒ္ဓမ္မသီရိ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု ဒီပဲယင်းဆရာတော် အမျိုးရှိသောရဟန်းပညာရှိ ဆရာ တော်ကြီးရှစ်ပါးနှင့် သတိုးမင်းကြီး မဟာမင်းလှကျော်သူ ပုခန်းကြီးမြို့စားဝန်ကြီးအမျိုးရှိသော လူပညာရှိ တစ်ဆဲ့သုံး ဦးတို့ ရေးသားစီမံအပ်သော ဒေဝတာဗလိ ပူဇော်ပသ နည်းအတိုင်းဖြစ်သည်။

ယင်းပူဇော်ပသနည်းမှာ အောက်ပါအစီအစဉ်အတိုင်း ဖြစ်သည်။ ဒေဝတာဗလိ ပူဇော်ပသပွဲ ကျင်းပမည့်နေရာ ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းပြီးလျှင် သန့်ရှင်းသော သစ်ဝါးတို့ ဖြင့် ဆယ်ပေပတ်လည်အခန်းဖွဲ့၍ အလျားခုနစ်ခန်း အနံ ငါးခန်းရှိ တန်ဆောင်းတော်ကြီးကိုဆောက်လုပ်ရသည်။ ထိုတန်ဆောင်းတော်ကြီးအတွင်း၌ အလျားအလယ်တောက် လျှောက်တစ်ခန်းနှင့် အဝင်ဝအနံတောက်လျှောက် တစ်ခန်း ကိုချန်၍ ဘေးပတ်ပတ်လည် အပြင်ဘက်အခန်းများ၌

အမြင့်သုံးပေကျယ်ငါးပေရှိ စင်မြင့်တစ်ခုဆောက်လုပ်ရ သည်။ ယင်းစင်မြင့်၏အတွင်းဘက်အခန်းများ၌လည်း အ မြင့်နှစ်ပေခွဲ အကျယ်ငါးပေရှိ စင်မြင့်တစ်ခုကို ဆောက်လုပ် ရသည်။ အလယ်ကချန်လှုပ်ထားသောတောက်လျှောက် အခန်း၏ထိပ်၌ ဆယ်ပေပတ်လည်ရှိ အခန်းခန်းကို အ ပြင်ထုတ်၍ဆောက်လုပ်ရသည်။ ယင်းအခန်းကား ဘုရား ခန်းဖြစ်သည်။ အဝင်ဝချန်လှုပ်ထားသော တောက်လျှောက် အခန်း၏ လက်ဝဲဘက်နှစ်ခန်း၌ နတ်ဆိုင်ထားရသည်။ လက်ျာဘက်နှစ်ခန်း၌ စည်တော်ကြီးထားရသည်။ တန် ဆောင်းတော်ကြီးအထက်က ပိတ်မျက်နှာကြက် ကြက်ပြီး လျှင် ပိတ်နဖူးစည်းစည်းရသည်။ အောက်ကသဲဖြူခင်း ရာဇမတ်ကာလျက် ပတ်ပတ်လည်အတွင်းအပြင်၌ ကြိပ်ပင်၊ အုန်းလက်၊ ငှက်ပျောပင်တို့ကို စိုက်ပျိုးထားရသည်။

ပွဲပြင်ရန်မှာ-ဘုရားခန်း၌ ဘုရားကိုးဆူပူဇော်ရန် ပွဲကိုးပွဲ ကို အစုံအလင်ပြင်ထားရသည်။ (ဘုရားကိုးဆူ-ရှု။) တန် ဆောင်းတော်ကြီးအတွင်း စင်မြင့်နှစ်ခုပေါ်၌ ဖျင်ဖြူဖျင် နီခင်း၍ လင်ပန်းများတွင် အုန်း၊ ငှက်ပျောဖီးဆိုင်အစုံအ လင်ထည့်ကာ အစဉ်တိုင်းဗြဟ္မာနှစ်ဆယ်အတွက် ပွဲ၂၀၊ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်နတ်များအတွက် ၃ပွဲ၊ သိကြားမင်းနှင့်နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်နတ်များအတွက် ရပွဲ၊ စတုလောကပါလနတ်မင်းကြီးလေးပါးအတွက် ၄ပွဲ၊ နတ် ကြီးငါးပါးအတွက် ၅ပွဲ၊ ဂြိုဟ်ကြီးကိုးလုံးအတွက် ၉ပွဲ၊ နေနတ်၊ လနတ်၊ မီးနတ်၊ လေနတ်၊ ပဇ္ဇနိနတ်၊ မဏိ မေခလာနတ်များအတွက် ၆ပွဲ၊ ပြဒါးဝိဇ္ဇာ၊ ဆေးဝိဇ္ဇာ၊ သံဝိဇ္ဇာ၊ အင်းဝိဇ္ဇာ၊ မန္တန်ဝိဇ္ဇာများအတွက် ၅ပွဲ၊ မြို့စောင့် နတ်၊ ရွာစောင့်နတ်၊ အိမ်စောင့်နတ်၊ တောစောင့်နတ်၊ တောင်စောင့်နတ်၊ ကိုယ်စောင့်နတ်၊ ဘုမ္မစိုးနတ်၊ ရုက္ခ စိုးနတ်၊ အာကာသစိုးနတ်စသော ဒေသန္တရ နတ်များအ တွက်နှစ်ဆယ်ခြောက်ပွဲ (ဒေသန္တရနတ်များမှာ အရပ်ဒေသ သို့လိုက်၍လည်းကောင်း၊ အကြောင်းကိစ္စသို့လိုက်၍ လည်းကောင်း အတိုးအဆုတ်ရှိသည်။) အတွင်း ၃၇ မင်း အတွက် ၃ရပွဲ၊ အပြင် ၃၇ မင်းအတွက် ၃ရခုနစ်ပွဲ၊ ဘုရားပွဲနှင့်တကွ အားလုံး ပွဲပေါင်း၁၆၀ ပြင်ရသည်။ (ဘုရားကိုးဆူ။ ဘုမ္မစိုး။ သုံးဆယ့်ခုနစ်မင်း-ရှု။)

ပွဲပေါင်း တစ်ရာခြောက်ဆယ်တို့တွင် တစ်ပွဲ တစ်ပွဲ၌ ထမင်းသကာပျားရည်၊ ထောပတ်၊ နွားနို့၊ သစ်သီးသုံးမျိုး၊ ယိုသုံးမျိုး၊ မုံဖြူ မုံနီ၊ မုံချောင်း၊ မုံလုံး၊ ပန်းစုံသပြေပန်း၊ ရေစင်အိုး၊ ရေခွက်၊ ဖယောင်းတိုင်၊ အမွှေးတိုင်၊ ထီး၊ တံခွန်၊ ကုက္ကာ၊ မုလေးဖွား၊ ကြက်လျှာတို့ကို အသီးအသီး စုံလင်စေ့ငှအောင် ပြင်ဆင်ရသည်။

တန်ဆောင်းတော်ကြီး၏ အလယ်တောက်လျှောက် အ ခန်းထိပ်ဘုရားခန်းရှေ့တွင် စားပွဲကြီးတစ်လုံးကို ပြင်ဆင်

ထားရသည်။ ယင်းစားပွဲကြီးအပေါ်၌ စပါးမျိုး ရပါးထည့်ထားသောငွေဖလားကြီး ၁လုံး၊ ဓာတ်သတ္တုထည့်ထားသောငွေဖလားကြီး ၁လုံး၊ ကျောက်မျက်ရတနာထည့်ထားသောငွေဖလားကြီး ၁လုံး၊ နံသာရေထည့်ထားသောငွေဖလားကြီး ၁လုံး၊ ငွေ (၃၇ကျပ်) အနုတ်ခတ်ပြီးငွေအကြွနှင့် ဆန်ပန်းပေါက်ပေါက်ရော၍ ထည့်ထားသောငွေဖလားကြီး ၁လုံးတို့ကို အသင့်တင်ထားရသည်။

ပူဇော်ပသသောနေ့၌ နံနက်လေးနာရီအချိန် ဘုရားကို ဆူကပ်ရသည်။ နောက် နတ်ပင့်ပြီး ပူဇော်ပသသောပုဂ္ဂိုလ်များသည် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သောအဝတ်တို့ကို ဝတ်ဆင်ပြီးလျှင် ဘုရားခန်းရှေ့တွင် ပြင်ဆင်ထားသောစားပွဲရှေ့တွင် ရပ်လျက် ဗြဟ္မာ၂၀ မှစ၍ အပြင် ၃၇မင်းနတ်ကုန်ဆုံးသည်တိုင်အောင် မိမိတို့တာဝန်ကျသောနတ်များကို သက်ဆိုင်ရာနတ်ပင့် ပါဠိဂါထာပါဠိအနက်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း အသီးအသီးပင့်ဖိတ်၍ ပူဇော်ပသရသည်။ ပင့်ဖိတ်၍ပူဇော်ပသသောအခါ ဗြဟ္မာ၂၀နှင့် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်နတ်များကို ကြေးစည် ခရသင်းဖြင့် ပင့်ဖိတ်ပူဇော်ပသရသည်။ ကြွင်းသောနတ်များကို ပင့်ဖိတ်ပူဇော်ပသသောအခါ သူနတ်ချင်းနှင့်အတူ တီးကွက်မှန်အောင် ဆိုင်းကတီး၍ ပင့်ဖိတ်၍ ပူဇော်ပသရသည်။

ပူဇော်ပသပြီးသောအခါ နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီးက ဆုတောင်းပတ္ထနာစာကိုဖတ်ကြား၍ ဆုတောင်းပတ္ထနာ ပြုရသည်။ ပြီးလျှင် စည်တော်ကြီးက အခမ်းအနားပွဲပြီးဆုံးအောင်တီးရသည်။ နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီးနှင့်အကြီးအကဲများက စားပွဲကြီးပေါ်တွင် အသင့်တင်ထားသော စပါးမျိုးရပါး၊ ပဲမျိုး ရပါး၊ ငွေအကြွနှင့် ဆန်ပန်းပေါက်ပေါက်ထည့်ထားသော ဖလားကြီးများကို အသီးအသီးကိုင်လျက် တန်ဆောင်းတော်ကြီးအတွင်းမှ ထွက်ပြီးလျှင် တန်ဆောင်းကြီးကို လက်ျာရစ် သုံးပတ်လှည့်ကာ စပါးမျိုး ပဲမျိုး ငွေအကြွ ဆန်ပန်း ပေါက်ပေါက်တို့ကို ကြို၍ ရွှေမိုးငွေမိုးရွာရသည်။ ရွှေမိုးငွေမိုး ရွာပြီးသောအခါ ဒေဝတာဗလိ ပူဇော်ပသပွဲကြီး ပြီးဆုံးအောင်မြင်သဖြင့် အခမ်းအနားရုပ်သိမ်းရသည်။

ဦးကြီးဖေ

ဗလူချီစတန်နယ်။ ။ဗလူချီစတန်နယ်သည် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၏ အနောက်ဘက်အစွန်ဆုံး နယ်မြေတစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်း၏မြောက်ဘက်တွင် အာဖဂန်စတန်နိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်တွင် သိန္နဲပြည်နယ်နှင့်ပန်ဂျပ်ပြည်နယ်၊ တောင်ဘက်တွင် အာရေဗျပင်လယ်နှင့် အနောက်ဘက်တွင် အီရန်နိုင်ငံတို့ တည်ရှိသည်။ ပင်လယ် ကမ်းရိုးတန်းသည် တိုတောင်း၍ မတ်စောက်သဖြင့် သင်္ဘောဆိပ်ကောင်း မရှိချေ။

ဗလူချီစတန်နယ် တည်နေရာပြမြေပုံ

ဗလူချီစတန်နယ်တွင် ယခင်ကမြိတ်သျှပိုင်ဗလူချီစတန်နှင့် “ခန်း” ဘွဲ့ခံ တိုင်းရင်းသားစော်ဘွားများပိုင်နယ်များ ပါဝင်သည်။ နယ်ကိုးနယ်ပိုင်းခြားအုပ်ချုပ်ရာ၊ တိုင်းရင်းသားစော်ဘွားပိုင်နယ်တစ်နယ်ဖြစ်သောကလတ်သည် အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး၏ အကျယ်အဝန်းသည် ၁၃၄၁၃၉စတုရန်းမိုင်ဖြစ်၍ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၇ခုနှစ်ခန့် မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ ၁၁၇၄၀၃၆ ယောက်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး၏ မြေမျက်နှာသွင်ပြင်သည် သဲကန္တာရသာသာမျှသာဖြစ်၍ တောင်စဉ်တောင်တန်းများ ထူထပ်သည့်ကုန်းမြင့်ဒေသဖြစ်သည်။ မြောက်ဘက်ပိုင်းမှ အစပြုလာသောမြစ်များသည် တောင်ဘက်ရှိပင်လယ်အထိမရောက်ဘဲ၊ လမ်းခုလတ်တွင်ပင် အဆုံးသတ်ကြသည်သာများသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အချို့ဒေသများတွင် မြစ်ကြောင်းမှရေသွယ်၍ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြသဖြင့်လည်းကောင်း၊ အချို့မြစ်ကြောင်းတို့သည် သဲပြင်များထဲ၌ အစပျောက်သွားသဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဗလူချီစတန်နယ်သည် ရာသီဥတုမမျှတသောဒေသဖြစ်သည်။ မိုးအလွန်နည်းပါး၍ အချို့ဒေသများတွင်တစ်နှစ်လုံးမှာမှ မိုးရေချိန် ၅လက်မခန့်သာရွာသည်။ ကုန်းမြင့်ဒေသဖြစ်၍ ဆောင်းအခါအလွန်ချမ်းအေးလှသော်လည်း နွေရာသီတွင် မိုးနည်းသဖြင့်အလွန်ပူပြင်းသည်။ ထို့ကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးမဖြစ်ထွန်းလှချေ။ ရေသွယ်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်နိုင်သောဒေသများတွင် သစ်သီးများ၊ မုယော၊ ပြောင်း၊ လူး၊ ဆပ်၊ စပါး၊ အာလူးစသည်တို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ ကျောက်မီးသွေး၊ ရေနံ၊ ရွှေ၊ ငွေစသည့် သယံဇာတပစ္စည်းများကိုအချို့ဒေသများ၌ရှာဖွေတွေ့ရှိသော်လည်း ကြီးကြီးကျယ်ကျယ်တူးဖော်လုပ်ကိုင်ခြင်းမရှိချေ။ မီးရထားလမ်းမိုင်

ပေါင်း ၁၀၀၀ ခန့်နှင့် မော်တော်ကားလမ်း မိုင် ၂၅၀၀ ခန့်သာ ရှိလေသည်။

ဗလူချီစတန်နယ်၏တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများတွင် လူမျိုးကြီးနှစ်မျိုးမှာ ဗလူချီနှင့် ဗရာဟွီးတို့ဖြစ်ကြသည်။ ဗလူချီတို့သည် အာရိယာန်အနွယ်ဘာသာစကားတစ်မျိုးကို ပြောဆိုကြ၍ အိန္ဒိယတိုင်းရင်းသား၊ အီရန်တိုင်းရင်းသားတို့နှင့် အနွယ်ချင်းတူသည်။ ဗရာဟွီးတို့၏ မူလဇာစ်မြစ်ကိုမူ အသေအချာမသိရချေ။ ယင်းတို့နှစ်မျိုးလုံးပင် ဂျစ်ပဆီများကဲ့သို့ သိုး၊ ဆိတ်နှင့်ကုလားအုပ်များကိုကျောင်းယင်း သဲကန္တာရများ၌ တစ်နေရာပြီးတစ်နေရာ ပြောင်းရွှေ့လှည့်လည်ကာ နေထိုင်တတ်ကြသည်။ များသောအားဖြင့် အစွလမ်အယူဝါဒီများဖြစ်ကြသည်။ ဗလူချီစတန်နယ်သားတို့သည် မြင်းစီးကျော်များဖြစ်၍ ဗြိတိသျှစိုးမိုးစဉ်က ဗြိတိသျှတပ်သားများအဖြစ် အများအပြားအမှုထမ်းခဲ့ကြလေသည်။

ဗလူချီစတန်နယ်ကို ၁၈ရာစုနှစ်လောက်ကပါးရှင်းဘုရင်တစ်ဦးကစိုးမိုးခဲ့သည်။ ၁၉ရာစုနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် အာဖဂန်စတန်နိုင်ငံကို စစ်ဆင်ရေးအတွက် အရေးပါသဖြင့် ဗလူချီစတန်တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို သိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှ၏ဩဇာအာဏာ

သည် ဗလူချီစတန်တစ်နယ်လုံးတွင်လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ ဗလူချီစတန်နယ်၏မြို့တော်မှာ ကွက်တားမြို့ဖြစ်၍ လူဦးရေ ၆၄၄၇၀ ယောက်ရှိသည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ်က မြေငလျင်ဘေးကြောင့် ကွက်တားတစ်မြို့လုံးပျက်စီးခဲ့၍ လူပေါင်း ၄၀၀၀ ကျော်သေကြေခဲ့လေသည်။ ၁၉၄၇ ခုတွင် ပါကစ္စတန်ဟူ၍ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သောအခါဗလူချီစတန်သည် ပါကစ္စတန်နိုင်ငံ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ဗလေးရီးယိုးလူဝီ(ခရစ်၁၈၇၂ -၁၉၃၆)။ ။လူဝီဗလေးရီးယိုးသည် ပြင်သစ်လူမျိုး ကမ္ဘာကျော်လေသူရဲတစ်ဦးဖြစ်သည်။ အင်ဂျင်နီယာအတတ်ကို သင်ကြားပြီးနောက် လေယာဉ်စီးအတတ်ကိုလည်း လေ့လာခဲ့သည်။ ထို့နောက်လေယာဉ်ပျံများကို စမ်းသပ်ဆောက်လုပ်၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် လေယာဉ်ပျံလုပ်ငန်းကို ပထမဆုံး စတင်ခဲ့လေသည်။

ဗလေးရီးယိုး ကမ္ဘာကျော်ခဲ့ခြင်းမှာ ၁၉၀၉ ခု ဇူလိုင်လ ၂၅ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားကို ပထမဆုံးအကြိမ် လေယာဉ်ဖြင့်အောင်မြင်စွာ ဖြတ်သန်း နိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။ ပြင်သစ်ကမ်းခြေ၊ ကဲလေးမြို့မှ အင်္ဂလန်ကမ်းခြေ ခိုဗာမြို့အနီးသို့ အရောက်၊ ၃၁မိုင်

အင်္ဂလိပ် ရေလက်ကြားကိုလေယာဉ်ဖြင့် ဦးစွာဖြတ်သန်းအောင်မြင်ခဲ့သူ လူဝီ ဗလေးရီးယိုး (ဝဲဖက်၌ထိုင်နေသူ)

ဝေ့တွာသော ခရီးကို ၃၈ မိနစ်ဖြင့် ဖြတ်သန်းခဲ့သည်။ ဗလေးရီးယိုးသည် အင်္ဂလိပ်ရေလက်ကြားကို လေယာဉ်ဖြင့် ဖြတ်သန်းခြင်းအကြောင်းမှာ၊ လန်ဒန်မြို့မှ ဒေးလီးမေးသတင်းစာတိုက်ကြီးက ကျေညာထားသော ဒေါ်လာ ၅၀၀၀ ပေးမည့် ပြိုင်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဗလေးရီးယိုးသည် ယင်းပြိုင်ပွဲကို ဝင်နိုင်ရန်အတွက် ဒေါ်လာတစ်သောင်း အကုန်အကျခံ၍ ကိုယ်ပိုင်အတောင်တစ်ထပ် လေယာဉ်ကို ဆောက်လုပ်ပြီးလျှင် ပြိုင်ပွဲဝင်ခဲ့လေသည်။ သူ၏ လေယာဉ်အသွားနှုန်းမှာ တစ်နာရီလျှင် ပျမ်းမျှ ၄၅ မိုင်နှုန်းဖြစ်၍ ပျံသန်းသည့်အမြင့်မှာ ပျမ်းမျှပေ ၂၅၀ ခန့် ဖြစ်လေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးမတိုင်မီက ဗလေးရီးယိုးသည် ပုံစံပေါင်းလေးဆယ်ခန့်ဖြင့် လေယာဉ်ပေါင်း ၈၀၀ ခန့်ကိုဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ထိုစစ်ကြီးအတွင်း၌ ပြင်သစ်နှင့် မဟာမိတ် နိုင်ငံများအတွက် လေယာဉ် အစီးပေါင်း ၁၀၀၀၀ ခန့် ဆောက်လုပ်ပေးခဲ့လေသည်။ စစ်ပြီးသည့်နောက်တွင်မူကိုယ်ပိုင်လေယာဉ်များနှင့် စစ်လေယာဉ်များကိုတည်ဆောက်ခဲ့လေသည်။ ဗလေးရီးယိုးသည် ၁၉၃၆ ခုနှစ် မတ်လ ၁ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သည်။

ဗလဲရစ်ကျွန်းများ။ ။စပိန်နိုင်ငံပိုင် ကျွန်းများဖြစ်၍ စပိန်ကမ်းရိုးတန်း၏ အရှေ့ဘက်၊ မြေထဲပင်လယ်ထဲတွင်တည်ရှိသည်။ ယင်းကျွန်းစုတွင် ကျွန်းကြီးကျွန်းငယ် စုစုပေါင်း တစ်ဆယ့်ငါးကျွန်းခန့်ပါဝင်၍ စုစုပေါင်း အကျယ်အဝန်းမှာ ၁၉၃၆ စတုရန်းမိုင် ဖြစ်သည်။ လူဦးရေမှာ (၁၉၅၆ ခုနှစ်) ၄၅၄၅၀၀ ယောက်ဖြစ်လေသည်။

ဗလဲရစ်ကျွန်းစု၌ ပါဝင်သော ကျွန်းကြီးများမှာ အရွယ်ပမာဏ အစဉ်အလိုက်အားဖြင့် မဂျောကား၊ မိုင်နောကား၊ အီဗီဇ၊ ဖောမင်တေရားနှင့် ကဗရေးရားကျွန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းကျွန်းစုသည် စပိန်နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်၍ ပြည်နယ်၏မြို့တော်မှာ မဂျောကားကျွန်းစု၏ အနောက်တောင်ဘက် ကမ်းရိုးတန်းရှိ ပါးလမားမြို့ဖြစ်သည်။

ဗလဲရစ်ကျွန်းစု၏ ရာသီဥတုသည် ကောင်းမွန်သည်။ သို့သော်မကြာခဏ အပြောင်းအလဲဖြစ်တတ်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ဗလဲရစ်ကျွန်းများကား ဥရောပနိုင်ငံများမှ ဆောင်းခိုရန်လာရောက်ကြသူများ မွေ့လျော် ကျက်စားရာနေရာများဖြစ်ကြသည်။ မိုင်နောကားကျွန်းရှိ မဟွန်းဆိပ်ကမ်းမြို့သည် ဥရောပတိုက်၌ အကောင်းဆုံး သင်္ဘောဆိပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုကျွန်းစုမှ အရေးပါသော ထွက်ကုန်များ

မှာ သစ်သီးများ၊ ပိုင်အရက်၊ ကောက်စပါးနှင့် ငါးများဖြစ်သည်။ နန်းကြီးငွေထည်လုပ်ငန်းနှင့် ကြွေအိုး ကြွေခွက်လုပ်ငန်းသည်လည်း ထိုကျွန်းစု၏ထင်ရှားသော လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။

မူလက ဗလဲရစ်ကျွန်းစုတွင် ဖီနီးရှန်းလူမျိုးနှင့် ကားသေ့လူမျိုးတို့နေထိုင်ခဲ့ကြရာ၊ ဘီစီ ၁၂၃ ခုတွင် ရောမတို့ကလည်းကောင်း၊ အေဒီ ၄၂၃ခုတွင် ဗင်းဒေါတို့ကလည်းကောင်း၊ အေဒီ ၇၉၈ခုတွင် မူးဝါးလူမျိုးတို့ကလည်းကောင်း တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်စိုးမိုးခဲ့သည်။ ၁၀၁၉ ခုတွင်မူ မူးဝါးတိုင်းပြည်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ အာရဂွန်နိုင်ငံပြည်ရှင် ပထမရိုမိုးဘုရင်သည် ယင်းသည့်ကျွန်းစုကို ၁၂၂၉-၁၂၃၂ ခုတွင် သိမ်းပိုက်ခဲ့၍၊ တိုင်းပြည်တစ်ခုအဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့၏။ ၁၃၄၉ခုတွင် စပိန်နိုင်ငံအတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခြင်းခံရသည်။ ၁၇၁၃ခုတွင် ထိုကျွန်းစုကိုဂရိတ်ဗြိတိန်သို့ ပေးအပ်လိုက်ရ၍၊ ၁၈၀၂ခုတွင်မူ စပိန်နိုင်ငံက ပြန်လည်ရရှိခဲ့လေသည်။

ဗလက်ဖောရက်။ ။ဂျာမနီနိုင်ငံတောင်ပိုင်း၌ အနောက်ဘက်သို့စီးဆင်းလျက်ရှိသောရိုင်းမြစ်သည် မြောက်ဘက်သို့ကွေ့လိုက်သည့်နေရာမှစ၍ မိုင်ပေါင်းများစွာ မြောက်ဘက်သို့ တန်းလျက်တည်ရှိနေသော သစ်တောများ ဖုံးအုပ်နေသည့်တောင်တန်းကြီးရှိ၏။ ယင်းတောင်တန်းဒေသသည် နာမည်ကျော် ဗလက်ဖောရက်ဒေသပင်ဖြစ်သည်။ ဗားဒင်ဗာတင်ဗတ်ပြည်နယ်ထဲတွင်ပါဝင်၍ အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံပိုင်နက်အတွင်း ကျရောက်လျက်ရှိသည်။

ဗလက်ဖောရက်ဒေသရှိ သစ်တောကြီးများမှာ စိမ်းလန်းစိုပြည်သောထင်းရှူးပင်များ၏ ရွက်အုပ်ကြီးများဖြင့် ခန့်ညားတင့်တယ်လှသည်။ ရွက်အုပ်ကြီးများကြားမှ မထင်မရှားကျရောက်လာသောအလင်းရောင်ကြောင့် အလွန်ကြီးသောရဲတိုက်ကြီး၊ သို့မဟုတ် ဘုရားကျောင်းဆောင်ကြီးအတွင်းသို့ရောက်နေသကဲ့သို့ မှတ်ထင်ရသည်။ ယင်းသို့သစ်တောကြီးများဖြင့် မှိုင်းမှောင်နေသဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဗလက်ဖောရက်၊ ဂျာမန်ဘာသာဖြင့် ရှုပ်ဇေဝါဟုခေါ်ကြသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ သစ်တောမဲ ဖြစ်၏။

ဗလက်ဖောရက်ဒေသသည် စတုရန်းမိုင် ၂၀၀၀ခန့် ကျယ်ဝန်းသည်။ ဗလက်ဖောရက်တောင်တန်းကြီးသည် တောင်ထွတ်များတန်းနေသကဲ့သို့မဟုတ်ဘဲ၊ ကုန်းမြင့်လွင်ပြင်တန်းကြီးနှင့်တူသည်။ အမြင့်ဆုံးတောင်ထွတ်မှာ တောင်ဘက်ပိုင်းရှိ ပေ၄၈၉၈မြင့်သောဖဲလဗတ်တောင်ထွတ်ဖြစ်သည်။ ထိုဒေသသည် ဇွန်လမှစက်တင်ဘာလအထိ အချိန်ကာလမှလွဲ၍ တစ်နှစ်ပတ်လုံး ဆီးနှင်းများဖုံးအုပ်နေသည်။

တောင်တန်းပေါ်တွင် ရေအိုင်နှင့်စမ်းချောင်းအများအပြားတွေ့နိုင်သည်။ ရှေးအခါက မီးတောင်အဖြစ်ခဲ့သော

ရှေးအိုင်ကြီးနှစ်အိုင်လည်း ရှိသည်။ ထိုရှေးအိုင်ကြီးများ၌ များစွာသောမြစ်ကြီးများ မြစ်ဖျားခံသည်။ ဒန်းည၊ နက်ကား၊ ကင်းစစ်စသော မြစ်ကြီးများသည် ထိုတောင်များပေါ်တွင် မြစ်ဖျားခံ၍ စီးဆင်းကြသည်။

ဗလက်ဖောရက်ဒေသသည် ဆေးစမ်းများကြောင့် ကျော်ကြားသည်။ ဆေးစမ်းရေကို ကျန်းမာရေးအတွက်ချိုးသုံးရန်ကောင်းမွန်လှသဖြင့် ထိုဆေးစမ်းများအနီးတွင် နာမည်ကျော်ဗားဒင်ဗားဒင်မြို့အပါအဝင် ကျန်းမာရေးစခန်းမြို့များစွာ တည်ရှိလေသည်။

ဗလက်ဖောရက်ဒေသ၌ တောင်ကြား နှင့်မြစ်ချောင်းကမ်းပါးများတွင် လူနေအိမ်ခြေ ပြောက်တိ ပြောက်ကျားတွေ့ရသည်။ အသီးအနှံစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ကလေး ကစားစရာ၊ တူရိယာ၊ သေတ္တာ၊ နာရီအိမ် စသော သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်ရသည့် ပစ္စည်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့်အသက်မွေးကြသည်။ ဗလက်ဖောရက်ဒေသနေ လူမျိုးများသည် အနေအထိုင်အလွန်ရိုး၍ ရှေးဟောင်းခေလေနှင့်ထုံးတမ်းစဉ်လာမပျက် နေထိုင်ဝတ်စားကြသည်။ ဂျာမန်တို့၏ထုံးဟောင်းပုံပြင် ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်များသည် ဤဗလက်ဖောရက်ဒေသကို အခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။

ဗလက်ဖောရက်တောင်တန်း၏ အနောက်ဘက်တောင်

ဗလက်ဖောရက်အရပ်မှ ကျေးလက်အမျိုးသမီးတို့ဝတ်စားဆင်ယင်ဟန်တစ်မျိုး

စောင်းတွင် နာမည်ကျော်ဝိုင်အရက်ချက်လုပ်ရန် စပျစ်ပင်များစိုက်ပျိုးသည်။ လယ်ယာလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ရန်မြေဩဇာမကောင်းလှသဖြင့် အချို့နေရာများတွင် မြက်ခင်းမျှသာစိုက်၍ ကျွဲနွားတိရစ္ဆာန်များမွေးမြူကြသည်။ ထင်းရှူးသစ်သားနှင့် ထင်းရှူးသားဖြင့်ပြုလုပ်သောပစ္စည်းများသည် ဗလက်ဖောရက်ဒေသ၏ အဓိကထွက်ကုန်ဖြစ်သည်။ သစ်သားများကို ရိုင်းမြစ်ထဲ၌ အလုံးလိုက်မျှောချ၍ နယ်သာလန်နိုင်ငံမှတစ်ဆင့် အခြားနိုင်ငံသို့တင်ပို့သည်။

ဗလက်ဖောရက်ဒေသရှိ သစ်တောများကို အစိုးရက စံနစ်တကျပြုစုပျိုးထောင်ထားသဖြင့် သစ်တောများ ပျက်ပြုန်းသည်ဟူ၍မရှိချေ။ လေဒဏ် မိုးဒဏ်ကြောင့်ကျိုးပဲ့သောအပင်များကို ခုတ်ရှင်းပစ်၍ ယင်းနေရာတွင် ထပ်မံစိုက်ပျိုးရန် သစ်ပင်ပျိုးပင်များ အမြဲပျိုး၍ထားသည်။ မျက်မှောက်ကာလအကျိုးအတွက်သာမဟုတ်၊ သားစဉ်မြေးဆက် အခွန်ရှည်စွာမပျက်ယွင်းစေရန် အမြဲစောင့်ရှောက်ထားကြသဖြင့် ယင်းဒေသသည် ထင်ရှားသည်။

ဗလင်းနင်းတိုက်ပွဲ။

ဗလင်းနင်းတိုက်ပွဲသည် ဩစတြီးယန်း ထီးနန်းဆက်ခံရေးစစ်ပွဲ (ခရစ် ၁၇၀၀-၁၇၁၃)၏ အခြေအနေကို တစ်မျိုးတစ်ဖုံပြောင်းပစ်လိုက်သော တိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ ယင်းတိုက်ပွဲသည် ဗလင်းနင်းရွာအနီး၌ ၁၇၀၄ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၁၃ရက်နေ့တွင်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ မာလဗာရာမြို့စားကြီးနှင့်ယူဂျင်မင်းသားတို့ကွပ်ကဲသော စစ်သည်ဗိုလ်ခြေ ၅၂၀၀၀နှင့်အမြောက်ဖိလက်ပါသည့် အင်္ဂလိပ်နှင့်ဩစတြီးယန်းတပ်များက တစ်ဖက်၊ မာရှယ်တက်လတ်၊ မာရှယ်မာစင်းနှင့် ဗာဗေးရီးယန်းမင်းသားကြီးတို့ကွပ်ကဲသော စစ်သည်ဗိုလ်ခြေ ၅၆၀၀၀ ပါသည့် ပြင်သစ်နှင့် ဗာဗေးရီးယန်းတပ်များက တစ်ဖက် တိုက်ခိုက်သော တိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ ယင်းတိုက်ပွဲသည် မာလဗာရာမြို့စားကြီးအတွက် ကျော်ကြားလှသောအောင်မြင်မှုကြီး တစ်ရပ်ပေတည်း။

ယင်းတိုက်ပွဲမတိုင်မီက အင်္ဂလိပ်နှင့်ဩစတြီးယန်းတပ်များသည်ပြင်သစ်- ဗာဗေးရီးယန်းတပ် များကိုရှုံးရှုံး၍သာနေခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားသည့်နေ့၊ ည၌ ၂နာရီအချိန်ခန့်တွင် မာလဗာရာမြို့စား၏တပ်များပြင်ဆင်လှုပ်ရှားမှုကို မာရှယ်တက်လတ်တို့က တပ်များဆုတ်ရန်ပြင်ဆင်ခြင်းမျှသာဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ မိုးစင်စင်လင်း၍ အင်္ဂလိပ်-ဩစတြီးယန်းတပ်များ မိမိတို့ဘက်သို့ရှေ့ ချီတက်လာသည်ကို မြင်တွေ့ရသည်တိုင်အောင်၊ နောက်ဘက်မှ တပ်များဆုတ်နိုင်ရန် ရှေ့တပ်များ အရံအတားပြုခြင်းမျှသာဟု ထင်မြင်နေဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တစ်ဖက်ကတပ်များက ဝင်ရောက်ထိုးခုတ်တိုက်ခိုက်လာသောအခါမှ မိမိတို့

www.foreverspace.com.mm

ဗလင်းနင်းတိုက်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှမြင်းသည်တော်များ အပြင်းချီတက်တိုက်ခိုက်စဉ်

၏အမှားကိုမြင်၍ စစ်ခံရန် ပြင်ဆင်ကြသော်လည်း အချိန်ကား နှောင်းခဲ့လေပြီ။

အင်္ဂလိပ်-ဩစတြီးယန်းတပ်များ၏ ဝဲဘက်တောင်ပံကို မာလဗာရာမြို့စားကြီးက ကွပ်ကဲ၍၊ ယာဘက်တောင်ပံကို ယူဂျင်းမင်းသားက ကွပ်ကဲလျက်၊ ပြင်သစ်-ဗာဗေးရီးယန်းတပ်များ၏ ယာဘက်တောင်ပံကို မာရှယ်တက်လတ်၊ ဝဲဘက်တောင်ပံကို မာရှယ်မာစင်းနှင့် ဗာဗေးရီးယန်း မင်းသားကြီးတို့က ကွပ်ကဲပြီးလျှင် ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ညနေ ၄နာရီခွဲခန့်တွင် မာလဗာရာမြို့စား၏ မြင်းတပ်သည် အမြောက်များဖြင့် စုပြုံပစ်ခတ်ကာ ကူညီပေးသောကြောင့် ရန်သူတပ်၏ အလယ်ကိုထိုးဖောက်နိုင်ပြီးလျှင် ဗလင်းနင်းရွာထဲမှ ပြင်သစ်တပ်ရင်း ၁၃တပ်မှာ ပိတ်မိနေ၍ ထွက်ပေါက်မရသဖြင့် အညံ့ခံရလေသည်။ တက်လတ်ကိုယ်တိုင်ပင် ဖမ်းမိသူများထဲတွင် ပါဝင်သည်။

ယင်းတိုက်ပွဲတွင် ပြင်သစ်-ဗာဗေးရီးယန်းတို့ဘက်မှ အကျအဆုံးမှာ ၄၀၀၀ ခန့်ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်-ဩစတြီးယန်းတို့ဘက်မှ အကျအဆုံးမှာ ၅၀၀၀ ခန့် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ကဗျာစာဆို ရောဗတ်ဆောက်သီးက ဗလင်းနင်းတိုက်ပွဲအကြောင်း ကဗျာတစ်ပုဒ် စပ်ဆိုခဲ့လေသည်။

ဗလိတ်ရောဗတ်(ခရစ်၁၅၉၉-၁၆၅၇)။ ။ဗလိတ်သည် ပထမအင်္ဂလိပ်-ဒပ်ချစ်ပွဲအတွင်းကနာမည်ရခဲ့သော ဗြိတိ

သျှရေကြောင်းဗိုလ်ချုပ်ဖြစ်သည်။ ဆမ္မားဆက်နယ် ဗရစ်ဂျူဝါတာမြို့၌ ၁၅၉၉ခု ဩဂုတ်လတွင် ပစ္စည်းတောင့်တင်းသောကုန်သည်မိဘများမှ ဖွားမြင်သော သားအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။

အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်မှ ၁၆၁၇ ခုတွင် ဘွဲ့ရပြီးနောက် ရောဗတ်ဗလိတ်သည် ၁၆၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဗရစ်ဂျူဝါတာမြို့ ပါလီမန်အမတ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း ခံရသည်။ ၁၆၄၂ ခုနှစ်တွင် ပါလီမန်နှင့်ဘုရင်တို့အချင်းများကာ ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်ပွားသောအခါ ပါလီမန်ဘက်မှဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ပေးသည်။ သူ၏ခေါင်းဆောင် အရည်အချင်းမှာထင်ရှားပေါ်လွင်လာသည်။ ဗလိတ်သည် ပါလီမန်စစ်တပ်များနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဗရစ်တိုနှင့် တွန်တန်မြို့များကို တစ်နှစ်ခန့်သိမ်းပိုက်ထားနိုင်ခဲ့သဖြင့် ပါလီမန်ဘက်တော်သားများမှာ အင်္ဂလန်ပြည်အနှောက်ပိုင်းတွင် အတော်ကြာအောင် ကြံ့ကြံ့ခံ၍ နေနိုင်ခဲ့ကြပေသည်။

၁၆၄၉ ခုနှစ်တွင် ဗလိတ်သည် ရေကြောင်းဗိုလ်ချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရပြီးလျှင် ပင်လယ်သို့ ထွက်ပြေးသောဘုရင့်ဂိုဏ်းသားများ နောက်သို့လိုက်လံတိုက်ခိုက်ရလေသည်။ စပိန်နိုင်ငံကာတာဂျီးနာမြို့အနီးတွင် ဘုရင့်ဂိုဏ်းသား ရူပတ်မင်းသား၏ ရေတပ်ကို တိုက်ခိုက် ချေမှုန်းခဲ့၍ ရန်သူတို့၏ နောက်ဆုံးခံတပ်ဖြစ်သော ဆီးလီကျွန်းစုကိုသိမ်းယူခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၁၆၅၂ခုနှစ်မှစ၍ ပင်လယ်၌ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့်

ထင်ရှားသော ဗြိတိသျှရေးကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရောဗတ်ဗလိတ်

ဗိုလ်လုနေသော ဒပ်ချတို့ကို အကြိမ်ကြိမ်တိုက်ခိုက် အောင်မြင်သည်။ ၁၆၅၂-၅၄ ခုနှစ်က ဒပ်ချရေးကြောင်း ဗိုလ်ချုပ်ဗန်ထရပ်အား ပို့စမောက်မြို့ အနီးတွင် အနိုင်ရခဲ့သည်မှစ၍ အင်္ဂလိပ်တို့ကို ပင်လယ်ပြင်မှ ရှင်းလင်း ပစ်လိုက်ပြီဟူသော အထိမ်းအမှတ်ဖြင့် သင်္ဘောရွက်တိုင်ထိပ်တွင် တံမြက်စည်းတစ်ချောင်းချည်နှောင်၍ သရော်ပြောင်လှောင်ကာ ဝင့်ကြွားခဲ့ဘူးသောဒပ်ချတို့ အားရေတပ်အင်အားတွင် နာလန်မထူနိုင်အောင် ဖြစ်စေခဲ့သည်။

၁၆၅၄ခုနှစ်တွင် ဗလိတ်သည် တျူးနစ်ဆိပ်ကမ်းရှိ ပင်လယ်ဓားပြများကို နှိမ်နင်းခဲ့သည်။ ၁၆၅၆ ခုနှစ်တွင် ကနေဒါကျွန်းစုအနီးရှိ စပိန်သင်္ဘောများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။ စပိန်တို့က သူတို့၏သင်္ဘောများကို ကမ်းပေါ်ရှိ ရဲတိုက်ကြီးနှင့် ခံတပ်ကြီး ၆ ခုမှ အမြောက်ကြီးများဖြင့် ပစ်ခတ် ကာကွယ်ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗလိတ်သည် အသက်ဆံဖျားစွန့်စား၍ ထိုစပိန်သင်္ဘောများကို တိုက်ခိုက်ချေမှုန်းလိုက်သဖြင့်သူ၏ စွမ်းရည်သတ္တိကို အင်္ဂလန်ပြည်ကသာမက ဥရောပတိုက်တစ်တိုက်လုံးကပင် လက်ဖျားခါချီးကျူးခဲ့ကြရသည်။ ရေကြောင်းအောင်ပွဲများကို အကြိမ်ကြိမ်ပန်ဆင်ခဲ့ရသော ဗလိတ်သည် ၁၆၅၇ ခုနှစ်တွင် တိုက်ပွဲမှအင်္ဂလန်ပြည်သို့အပြန် ပလင်းမတ်ပင်လယ်အော်သို့အဝင် သင်္ဘောပေါ်၌ နာမကျန်းဖြစ်ကာကွယ်လွန်ရရှာသည်။

ဗလိတ်ဝီလျံ(ခရစ် ၁၇၅၇-၁၈၂၇) ။ ။ဝီလျံဗလိတ်သည် လန်ဒန်မြို့သား အင်္ဂလိပ်လူမျိုးဖြစ်၍ ပန်းချီ၊ ကဗျာလင်္ကာနှင့် ရုပ်ထွင်းအတတ်တည်းဟူသော သုခုမ ပညာသုံးရပ်၌ ကျွမ်းကျင်သူအနုပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ပေသည်။ သူ၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း လုပ်ငန်းမှာရုပ်ထွင်း ခြင်းဖြစ်သော်လည်း သူ၏ကြည်နူးနှစ်သိမ့်ဖွယ်ကောင်းသောကဗျာလင်္ကာတို့များကြောင့် ပို၍လူသိများခဲ့လေသည်။

ဗလိတ်သည် ဆန်းကြယ်သော အတွေးအခေါ်ရှိသည်။ ငယ်စဉ်ကဥယျာဉ်ထဲမှ သစ်ပင်တစ်ပင်တွင် နတ်မိမယ်ကလေးများ သီးနေသည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘုရားသခင်ကိုဖူးမြင်လိုက်ရသည်ဟူ၍လည်းကောင်း ပြောဆိုခဲ့ရာ၊ သူ၏စကားမှန်မမှန်မသိနိုင်သော်လည်း ဗလိတ်သည် သူများထက်ထူးခြားသောစိတ်ကူးနှင့် အတွေးအခေါ်များရှိသည်ကိုကား မငြင်းနိုင်ချေ။ ဗလိတ်သည် သူ၏ထင်မြင်ချက်များကို ကဗျာလင်္ကာဖွဲ့ဆိုသည်။ ပန်းချီကားများတွင်လည်းရေးခြယ်ခဲ့သည်။ သူ၏ ပန်းချီကားများသည် လူနေမှုဘဝသရုပ်ဖော်ကားချပ်များလည်းမဟုတ်၊ ရှုမျှော်ခင်းများနှင့်လည်း မတူ၊ သူ၏စိတ်ကူးလောကမှ ပေါ်ထွက်လာသော ကားချပ်များဖြစ်၍ တမူတူးခြားခဲ့လေသည်။

ဗြိတိသျှ ကဗျာဆရာကျော် ဝီလျံဗလိတ်

ဗလိတ်၏ ထင်ရှားသောကဗျာစုနှစ်ခုမှာ ‘ဆောင်းအော့ အင်နိုးဆင့်’ နှင့် ‘ဆောင်းအော့အိတ်စပီးရီးယင့်’ တို့ဖြစ်သည်။ ဗလိတ်သည် မိမိ၏ကဗျာစာအုပ်များကို ကိုယ်တိုင် ပန်းချီဒီဇိုင်းများဖြင့် တန်ဆာဆင်ပေးလေ့ရှိသည်။ ဒန်တီ၏ “ဒီဗိုင်းကော်မဒီ” စာအုပ်အတွက်လည်း ဗလိတ်ပင် ပန်းချီ ဒီဇိုင်းများရေးဆွဲပေးခဲ့ရာ၊ သူ၏လက်ရာများသည် သူ၏ ဆန်းကြယ်ထူးခြားသောစိတ်ကူးကို ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။

ယခုခေတ်တွင် ဝီလျံဗလိတ်ကိုအနု ပညာရှင်ကြီးတစ်ဦး အနေနှင့် လေးစားကြသော်လည်း၊ အသက်ထင်ရှားရှိစဉ်က မူ အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို မခံယူရရှာပေ။ စာပေဝေဖန်ရေး သမားနှင့် စာရေးဆရာကြီးတစ် ဦးဖြစ်သူများလွန်ကမူ ဗလိတ်အားသူ့ခေတ်တွင် အထူးခြားဆုံးသောပုဂ္ဂိုလ်ကြီး တစ်ဦးအဖြစ် ယူဆလေသည်။

ဗလန်းရှားမြို့။ ။ဗလန်းရှားမြို့သည် စပိန်နိုင်ငံအရှေ့ ဘက်ကမ်းခြေတွင်တည်ရှိသော အကောင်းဆုံး မြေထဲပင် လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့သည် ဂွာဒလဗီးယားခေါ် တျူးရီးယားမြစ်ဝမှ ၂၁၂ မိုင်ခန့်သာဝေး ၍ မြစ်၏တောင်ဘက်ကမ်းပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။ မဒရစ် မြို့တော်၏အရှေ့တောင်ဘက် မိုင် ၂၀၀ဝေး၍ မဒရစ်နှင့်ဗာ စီလိုးနားမြို့နောက် စပိန်နိုင်ငံ၏အကြီးဆုံးမြို့ ဖြစ်သည်။

ဗလန်းရှားမြို့အနီး လွင်ပြင်ကြီးမှာ မြေဩဇာထက် သန်၍ ရေကိုလည်းမပြတ်ပေးသွင်းနိုင်သည်ဖြစ်ရာ တစ်နှစ် လျှင်လေးငါးသီးပင်စိုက်ပျိုးနိုင်သည်။ စိုက်ခင်းများ ဖောက် လုပ်ထားသည်။ ဗလန်းရှားမြို့၏ အဓိကလုပ်ငန်းများမှာ လင်နင်ပိတ်ချောထည်လုပ်ငန်း၊ ဆေးလိပ် ဆေးလုပ်ငန်းနှင့် ရောင်စုံစဉ့်သုတ် အုတ်ချုပ်လုပ်ငန်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ ထွက် ကုန်များမှာ ဆန်၊ ပိုင်အရက်၊ ပိုးချည်၊ သံလွင်ဆီ၊ လိမ် မော်၊ ဖရဲအစရှိသော သစ်သီးမျိုးစုံတို့ဖြစ်သည်။ ဗလန်းရှား မြို့သည် မီးရထားလမ်းဆုံ မြို့ကြီးလည်းဖြစ်သဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများမှ ထွက်ကုန်များစုပေါင်းရောက် ရှိကာ နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရာ ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီး ဖြစ်သည်။

ဗလန်းရှားမြို့ကို မူးဝါးလူမျိုးတို့ ကြာရှည်လေးမြင့်စွာ သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သဖြင့် စပိန်နိုင်ငံမြို့များအနက် ဗလန်း ရှားမြို့သည် မူးဝါးလူမျိုးတို့၏ မြို့အသွင်အပေါ်လွင်ဆုံးဖြစ် ၏။ ပိုးခြည်လဲလှယ်ရေးအဆောက်အအုံကြီးကား ဂေါ့သ ပုံစံအတိုင်းဆောက်လုပ်ထားလျက် အလယ်ခေတ်ဗိသုကာ ဆရာများ၏အကောင်းဆုံးလက်ရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဗလန်း ရှားမြို့ရှိတက္ကသိုလ်ကျောင်းကြီးသည် စပိန်နိုင်ငံ၏အ ကောင်းဆုံးသောတက္ကသိုလ်ကျောင်းများတွင် တစ်ခုအပါ အဝင်ဖြစ်၏။

ဗလန်းရှားမြို့သည် ရောမခေတ်ကပင်ထင်ရှားခဲ့သည်။

ဘီစီ ၇၅ ခုက ရောမစစ်သူကြီးပွန်ပီဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် သဖြင့် ပျက်စီးသွားပြီးနောက် ဗလန်းရှားပြည်ထောင်စု၏ မြို့တော်အဖြစ် ၁၃၁၉ ခုတိုင်တည်ရှိနေခဲ့သည်။ ဗလန်း ရှားမြို့တော်၏ မြို့ရိုးကြီးကို ၁၈၇၁ ခုတွင် ဖျက်၍ လမ်းမ ကြီးများဖောက်လိုက်သဖြင့် ယခုခေါ် မြို့ရိုးကြီးကို မတွေ့ မြင်နိုင်တော့သော်လည်း တံခါးမကြီး ၂ ခုကိုကား မြင်တွေ့ နိုင်သည်။ ၁၉၃၆ ခုစပိန်ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့စဉ်က စပိန်အစိုးရအဖွဲ့သည် ၁၉၃၆ ခုတွင်ဗလန်းရှားမြို့သို့ ပြောင်း ရွေ့ ရုံးစိုက်ခဲ့သည်။ ထိုစစ်အတွင်းတွင် ဗလန်းရှားမြို့သည် မျိုးချစ်တော်လှန်ရေးသမားများ၏ လေယာဉ်ပျံများက အပြင်းအထန် ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းကို ခံခဲ့ရသည်။

ဗလန်းရှားမြို့၏ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၇ ခုနှစ် ခန့်မှန်းခြေအရ ၅၆၄၅၄၁ ယောက် ဖြစ်သည်။

ဗလုံးညားမြို့။ ။ဗလုံးညားမြို့သည် အီတလီနိုင်ငံအက်ပ နိုင်းတောင်၏အရှေ့မြောက်ဘက်တောင်ခြေရှိ ရီနိုနှင့်ဆာ ဗီးနားမြစ်ဝှမ်း ၂ခုအကြား မြေဩဇာထက်သန်သော ဒေသတွင် တည်ရှိသည်။ ဗလုံးညားနယ်၏ မြို့တော်ဖြစ်၍ ရောမမြို့အနောက်မြောက်ဘက် မိုင် ၁၉၀ ခန့် ဝေးသည်။

ဗလုံးညားမြို့ အဝန်းသည် ၅မိုင်ကျော် ဖိမိုင်ခန့် ရှိ၍ ခြောက်မြောင့်ပုံသဏ္ဍာန်ဖြစ်သည်။ မြို့ပတ်လည်တွင် အုတ် တံတိုင်းကြီးတည်ဆောက်ထားသည်။ မြို့ကို ရပ်ကွက်လေး ကွက်ခွဲထား၍ မြို့ဟောင်းနေရာ ရပ်ကွက်ထက် မြို့သစ်ရပ် ကွက်ကလှသည်။ မြို့ဟောင်းရပ်ကွက်မှ လမ်းများကို ခရစ် တော်မပေါ်မီ ၂ ရာစု နှစ်လောက်ကပင် ရောမလူမျိုးများ ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ဗလုံးညားမြို့တွင် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း ပေါင်း ၁၃၀ခန့်ရှိရာအားလုံးလိုလိုပင် ၁၁ရာစုနှင့်၁၂ ရာစု နှစ်များအတွင်းက ဆောက်လုပ်ထားသော ကျောင်းကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် အထူးထင်ပေါ်ကျော်စော သော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးကား ဒိုမီနီကန် ခရစ်ယန်သာ သနာဂိုဏ်းကြီးကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သူ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော် ၏ဂူသင်္ချိုင်းတည်ရှိရာ ဆန်ဒိုမီနီကို ဘုရားရှိခိုးကျောင်း ကြီးပင်ဖြစ်သည်။ ၁၃ ရာစုနှစ်မှ ၁၆ရာစုနှစ်များ အတွင်းက ကျော်ကြားခဲ့သော မိုက်ကယ်အန်ဂျလိုအစရှိသည့် အနု ပညာရှင်ကြီးများ၏အကောင်းဆုံး လက်ရာများကို ယင်း ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွင် တွေ့ရှိရသည်။ ထိုမြို့၏ ထင်ရှား သောအခြားအဆောက်အအုံမှာ ဂါရီဆင်းဒါးနှင့် အာဆီနယ် လီခေါ် စောင်းနေသော မျှော်စင်ကြီး ၂ ခုဖြစ်သည်။

ဗလုံးညားမြို့ကို ရောမမြို့မတည်မီဘီစီ၅၀၀ ပြည့်နှစ်ခန့် ကပင် အီထရပ်စကင်းလူမျိုးများက တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ဖယ်လဆီးနားမြို့ဟုတွင်သည်။ ဘီစီ ၁၈၉ခုနှစ် က ရောမကိုလိုနီအဖြစ်သိမ်းသွင်းခြင်းခံရ၍ ပိုနိုနီးယားမြို့ဟု

www.foreverspace.com.mm

ဗလုံးညားမြို့ရပ်ကွက်ဈေးတစ်ခု၏ ရှုခင်း

တွင်ခဲ့သည်။ ရောမအင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲသွားသောအခါ ဗလုံးညားမြို့သည် စစ်နိုင်သူများလက်သို့ တစ်ဆင့်ကျ ရောက်ပြီးနောက် ရှားလမ်းနန်းဘုရင်လက်ထက်၌ လွှပ်လပ် သောမြို့ဖြစ်လာသည်။ ၁၂ ရာစုနှင့် ၁၃ရာစုနှစ်များတွင် ဗလုံးညားမြို့သည် အီတလီသမ္မတနိုင်ငံ၏ အသာယာအဝ ပြောဆုံးသောမြို့ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၅၀၆ ခုနှစ်တွင် ပုပ်ရဟန်း မင်း၏ လက်အောက်ခံမြို့တစ်မြို့ဖြစ်လာ၍ ၁၈၄၉ ခုတွင် ဩစတြီးယားနိုင်ငံက သိမ်းပိုက်လိုက်ပြန်သည်။ ၁၈၆၉ခု ၌မူ လူထုဆန္ဒအရ အီတလီနိုင်ငံ၏မြို့တစ်မြို့အဖြစ် ပြန် လည်ရောက်ရှိလာသည်။ ၁၉၅၁ ခုသန်းခေါင်စာရင်းအရ ဗလုံးညားမြို့၏ လူဦးရေသည် ၃၄၅၃၂၆ယောက်ဖြစ်သည်။

ဖလော်ရင့်၊ မီလန်၊ ဂျီနိုးဝါးနှင့်ဗင်းနစ်မြို့များနှင့် ဆက် သွယ်ဖောက်လုပ်ထားသော ရှေးရောမလမ်းများတစ် လျှောက်တွင် ယခုအခါ မီးရထားလမ်းများ ဖောက်လုပ် ထားသဖြင့် ဗလုံးညားမြို့သည် မီးရထား လမ်းဆုံမြို့တစ်မြို့ ဖြစ်နေလေသည်။ သိုးမွေးထည်၊ ဖန်ထည်၊ သားရေ ပစ္စည်းနှင့်စက်ကိရိယာများကို ထုတ်လုပ်ရာမြို့ကြီး ဖြစ် သဖြင့်လည်း စက်ရုံကြီးများဖြင့် စည်ကားသည်။ ဗလုံး ညားမြို့၏ထင်ရှားသော အခြားထွက်ကုန်မှာ ဝက်အူချောင်း ဖြစ်သည်။

ဗလုံးညားမြို့သည် ဗလုံးညားတက္ကသိုလ်ကြီးကြောင့် ရှေးနှစ်ပေါင်းများစွာမှစ၍ ထင်ရှားခဲ့သည်။ ဗလုံးညား တက္ကသိုလ်ကို ၄၂၅ ခုနှစ်တွင် သီအိုဆီးယပ် အငယ်က စတင် တည်ထောင်သည်ဟု ဆိုရိုးရှိခဲ့သော်လည်း ၁၀၈၈ ခုနှစ်ခန့်ကျမှ ဥရောပတစ်ခွင်တွင် လူသိများလာသည်။ ယခုအခါကျောင်းသားပေါင်း ၁၅၀၀ခန့်သာရှိသော်လည်း တစ်ခါက ၁၀၀၀၀ကျော်ပင်ရှိခဲ့ဘူးသည်။ အီတာလျံစာဆို ကြီးများဖြစ်ကြသော ဒန်တီ၊ ပီးထရတ်နှင့် တပ်ဆိုတို့သည် ထိုတက္ကသိုလ်ကျောင်းထွက်များ ဖြစ်ကြသည်။ သိပ္ပံဆရာ ကြီးဂယ်လဗားနီးသည် ဤတက္ကသိုလ်ကြီး၌ပင် မိုးကြိုး လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကို ၁၇၈၉ခုတွင်တွေ့ရှိခဲ့သည်။ ယင်း တက္ကသိုလ်မှပင် ဂယ်လဗာနစ်နည်းများ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ဥပဒေပညာ သင်ကြားရာ၌လည်း ဗလုံးညားတက္ကသိုလ်သည် အထူးကျော်ကြားသည်။

ဗလွန်းဒန်စီ (ခရစ်၁၈၂၄-၁၈၉၇)။ ။ ချားဗလွန်း ဒန်သည် ပြင်သစ်လူမျိုး ကမ္ဘာကျော်ကြီးတန်းလျှောက် သမားဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်ခေတ်က သူ၏စွမ်းရည်သည် ယခုခေတ်တိုင်အောင် အံ့ဖွယ်သရဲ ထူးကဲနေပေသေး သည်။

ဗလွန်ဒန်၏အမည်ရင်းမှာ ဇန်းဖရန်ဆွာဂရာဗလေးဖြစ်၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံစိန်အိုမာမြို့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ဂျမ်းအတတ်ကြီးတန်းလျှောက်အတတ်တို့ကို လီယွန်မြို့ ဂျမ်းဘားအတတ်သင်ကျောင်း၌သင်ကြားခဲ့၍၊ ယင်းပညာရပ်တွင်ပါရမီရှင်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းကို ထိုစဉ်ကပင်ရိပ်စားခဲ့မိကြသည်။

ဗလွန်ဒန်၏အမည်ကမ္ဘာကျော်ခဲ့ခြင်းမှာ ကြီးတန်းလျှောက်ခြင်းအတတ်၌ သူမတူအောင်အံ့ဖွယ်သရဲ၊ ထူးထူးကဲကဲဆောင်ရွက်ပြသနိုင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့်ဗလွန်ဒန်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့သွားရောက်အစွမ်းပြခဲ့စဉ်က နိုင်အဂ္ဂရာရေတံခွန်ကို ယင်း၏တစ်ဖက်မှအခြားတစ်ဖက်သို့ တန်းထားသောကြိုးဖြင့် ဖြတ်ကျော်လမ်းလျှောက်ပြခဲ့သဖြင့်ကျော်ကြားခဲ့လေသည်။ ကြီးတန်းသည် ပေ ၁၁၀၀ ရှည်၍ ရေပြင်ထက် ပေ ၁၆၀မြင့်သည်။ ဗလွန်ဒန်သည် ယင်းရေတံခွန်ကို ၁၈၅၅ ခုနှစ်တွင် တစ်ကြိမ်၊ ၁၈၅၉ ခုနှစ်တွင်တစ်ကြိမ်၊ ၁၈၆၀ ပြည့်နှစ်တွင်တစ်ကြိမ် စုစုပေါင်းသုံးကြိမ်မျှ ဖြတ်ကျော်၍ ကြီးတန်းလျှောက်ပြသည်။ သို့သော် တစ်ကြိမ်နှင့်တစ်ကြိမ် ဖြတ်ကူးပုံကူးနည်းမတူချေ။ မျက်စေ့ကို အဝတ်စည်း၍လည်းကောင်း၊ ကုလားမခြေထောက်ပေါ်တုတ်ရှည်နှစ်ချောင်းကို ခြေတစ်ဖက်စီညှပ်၍ထောက်ကာလျှောက်၍လည်းကောင်း၊ လူတစ်ယောက်ကို ကျောပိုး၍လည်းကောင်း၊ တစ်ဘီးတပ် လက်တွန်းလှည်းကလေးကို တွန်း၍လည်းကောင်း ကြီးတန်း

လျှောက်ပြခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ရေတံခွန်တစ်ဖက်မှ လျှောက်လာ၍ ကြီးတန်းအလယ်သို့ရောက်လျှင် ကြက်ဥကို ကြော်ပြီးစားပြသေးသည်။

၁၈၆၁ ခုနှစ်မှစ၍ သူ၏အသက်ဆံဖျား စွန့်စားခန်းများကိုပြသယင်း အင်္ဂလန်ပြည်၌ အနေများခဲ့သည်။ ဆာရေးနယ်၊ ဆစ်ဒင်ဟမ်မြို့ ကျောက်သလင်း နန်းတော်တွင်လည်းကောင်း၊ အခြားအရပ်များ၌လည်းကောင်း နှစ်ပေါင်းများစွာ သူ၏ အသက်ဆံဖျားစွန့်စားခန်းများကိုပြသခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသို့လည်း တစ်ဖန်သွားရောက်အစွမ်းပြခဲ့သေးသည်။ အသည်းထိတ်ဖွယ်ရာအသက်ဆံဖျား စွန့်စားပြသရသောအလုပ်မျိုးကို ပြုလုပ်ရသော်လည်း ဗလွန်ဒန်သည် အသက် ၇၃ နှစ် တိုင်အောင် ကျန်းမာသန်စွမ်း ဖျတ်လတ်စွာဖြင့် အသက်ရှည်ခဲ့ သည်။ သူသည် ၁၈၉၆ ခုနှစ်တွင် ဗဲလဖတ်မြို့၌ နောက်ဆုံးအကြိမ် ကြီးတန်းလျှောက်ပြခဲ့ပြီး နောက်တစ်နှစ် (၁၈၉၇ ခုနှစ်)တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဗဟားမားကျွန်းများ။ ။အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာတွင်း၌ တည်ရှိ၍ အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစုများ၌ပါဝင်သော ဗဟားမားကျွန်းများသည်ဗြိတိသျှပိုင်ကိုလိုနီဖြစ်သည်။ ဖလော်ရီဒါပြည်နယ်နှင့် ဟေးတီးကျွန်းအကြားတွင် တည်ရှိ၍၊ ဖရော်ရီဒါကျွန်းဆွယ်၏အရှေ့ဘက် ၇၂ မိုင်ခန့်ဝေးသည်။

ဗဟားမားကျွန်းများတွင် ကျွန်းကြီး ၂၀၊ ကျွန်းငယ်ကလေး ၆၅၃ကျွန်းနှင့်သန္တာကျွန်းပေါင်း ၂၃၈၇ကျွန်း အပါအဝင်စုစုပေါင်း စတုရန်းမိုင် ၅၄၀၀ကျယ်ဝန်းသည်။ ကျွန်းကြီးများအနက် ဂရင်းဗဟားမားကျွန်း၊ ဂရိတ်အပေးကိုးကျွန်း၊ အီလျူသီရားကျွန်း၊ နယူးပရောဗဒင့်ကျွန်း၊ အန္တရော့ကျွန်း၊ ကက်အိုင်းလန်းကျွန်း၊ အိပ်ဇူးမားကျွန်း၊ လောင်းအိုင်းလန်းကျွန်း၊ ကရကက်အိုင်းလန်းကျွန်း၊ အက်ကလင်အိုင်းလန်းကျွန်း၊ ဂရိတ်အင်နာဂ္ဂာအားကျွန်းတို့သည် အကြီးဆုံးနှင့် လူနေအများဆုံး ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အနက် ဗဟားမားကျွန်း၏မြို့တော် နတ်ဆောမြို့တည်ရာ နယူးပရောဗဒင့်ကျွန်းသည် လူဦးရေအများဆုံးကျွန်းကြီးဖြစ်သည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ်ခန့်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရ ဗဟားမားကျွန်းများ၏လူဦးရေသည် ၁၃၆၀၀၀ ရှိသည့်အနက် နယူးပရောဗဒင့်ကျွန်းရှိနတ်ဆောမြို့တွင် ၅၀၄၀၅ ရှိသည်။ လူဦးရေအားလုံး၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဥရောပတိုက်သားများဖြစ်၍ ကျန်လူများသည် ကပ္ပလီများ ဖြစ်သည်။

ဗဟားမားကျွန်းများသည် ကျဉ်း၍ရှည်သည်။ သန္တာကျောက်တန်းများမှ ဖြစ်ပေါ်လာသောကျွန်းများဖြစ်သဖြင့် မြေမျက်နှာပြင်သည် နိမ့်သည်။ ပေ ၄၀၀ ထက်မြင့်သော တောင်ကုန်းဟူ၍ မရှိချေ။ ကျောက်မြေများဖြင့် ပြီးသဖြင့်

ဗလွန်ဒန်သည် နိုင်အဂ္ဂရာရေတံခွန်ကိုကျော်ဖြတ်၍ စွန့်စွန့်စားစား ကြီးတန်းလျှောက်ပြစဉ်

www.foreverspace.com.mm

ဗဟားမားကျွန်း နတ်ဆောမြို့၏ ကမ်းခြေရှုခင်း

မြေဩဇာကောင်း မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် နယူးပရောဗဒင့်၊ အန္တရောနှင့် ဂရိတ်အပေးကိုးကျွန်းတို့တွင် ထင်းရှူးပင်ပုက လေးများပေါက်ရောက်နေသည်မှတစ်ပါး သီးပင်၊ သစ်ပင် ရှားသည်။ အီလျူသီရား၊ အိပ်ဇူးမား၊ လောင်းအိုင်းလန်း၊ ကက်အိုင်းလန်းနှင့် ဂရိတ်အင်နာဂွာအား ကျွန်းတို့သာလျှင် စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်၍ ကောင်းလေသည်။

ဗဟားမားကျွန်းများ၏ ရာသီဥတုသည် ညီညွတ်မျှတ၍ အပူချိန်ဖာရင်ဟိုက် ၅၁မှ ၁၁၃အတွင်းရှိတတ်သဖြင့် အဆုတ်ရောဂါသမားတို့ နေထိုင်ရန်အလွန်သင့်လျော်ကြောင်း ဖြင့် သမားတို့ကညွှန်ကြားတတ်သည်။ တစ်နှစ်လျှင် မိုးရေ ချိန်လက်မ ၄၀ မှ ၅၀အထိ ရွာချတတ်၍ မေလမှအောက် တိုဘာလအတွင်း မိုးအသည်းထန်ဆုံး ဖြစ်သည်။

ဗဟားမားကျွန်းကို ၁၄၉၂ခုတွင် ခရစ္စတိုဖာကိုလံဗတ် ကရှေးဦးစွာတွေ့ရှိသည်။ ထို့နောက် စပိန်အစိုးရက သိမ်းပိုက်၍ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက စပိန်တို့လက်မှသိမ်းယူပြန်သည်။ စပိန်နှင့်အင်္ဂလိပ်တို့သည် ဤကျွန်းများအတွက် မကြာခဏ စကားများရ၍ ၁၇၈၃ ခုနှစ် ဗာဆေး ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးသည့်အချိန်မှစ၍ အင်္ဂလိပ်တို့ကအပြီးအပိုင်ရလိုက် သည်။ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အထိ ဝင်ဆာမြို့စား

(အဋ္ဌမအက်ဒွပ်ဘုရင်ဟောင်း)သည် ဗဟားမားကျွန်း ဘုရင်ခံ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။

ဗဟားမားကျွန်းတွင် တစ်ခါက လျှော်များစိုက်ပျိုးခဲ့ သော်လည်း ယခုအခါ ယင်းလုပ်ငန်း တိမ်ကောခဲ့ရလေပြီ။ တစ်ခါက ထင်ရှားခဲ့သော ပင်လယ်ရေမြှုပ်ဖမ်းလုပ်ငန်း သည်လည်း ၁၉၃၉ ခုတွင်ကူးစက်တတ်သော ပိုးများကျ သဖြင့် လုပ်ငန်းကိုဖျက်သိမ်းလိုက်ရသည်အထိ ပျက်စီးသွား လေသည်။ ဗဟားမားကျွန်းသည် ယခုအခါ၌မူ ခရီးသွား ဧည့်သည်များ ဝင်ထွက် သွားလာကြခြင်းဖြင့် စီးပွားလမ်း ဖြောင့်လျက် ရှိသည်။ ဧည့်ကြိုလုပ်ငန်းကို အကြီးအကျယ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။ ကြက်ငှက် မွေးမြူခြင်း၊ နာနတ်ပင် စိုက်ပျိုးခြင်း၊ ဟင်းရွက် ဟင်းသီး စိုက်ပျိုးခြင်းကို အနည်း အကျဉ်း လုပ်ကိုင်ကြရာ နာနတ်လျှော်စက်ရုံ၊ နာနတ်သီး စည်သွတ်လုပ်ငန်းကလေးများ ရှိသည်။

ဗဟိုကန်အား၊ ဗဟိုခွာအား။ ။စက်ဝိုင်းအတွင်း၌ လှည့် ပတ်နေသောအရာဝတ္ထုတစ်ခုကို စက်ဝိုင်း၏ဗဟိုချက်မှမှ ခွာထွက်ရန်၊ သို့မဟုတ် ကန်ထွက်ရန်ဆွဲနေသောအားကို သိပ္ပံစကားဖြင့်ဗဟိုကန်အား၊ သို့မဟုတ် ဗဟိုခွာအားဟု

ခေါ်သည်။ ကျောက်ခဲတစ်လုံးကို ကြိုးနှင့်ချည်၍ ပတ်ချာ ယှဉ်ပေးသည့်အခါ ကြိုးသည်တင်းလျက်ရှိပြီးလျှင်အကယ်၍ ကြိုးပြတ်သွားခဲ့သော် သို့မဟုတ်လက်ထဲမှကြိုးလွတ်သွားခဲ့သော် ကျောက်ခဲလွင့်စဉ်သွားတတ်ပုံကို လူတိုင်းပင်တွေ့ကြုံခဲ့ဘူးပေမည်။ ယင်းသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ ရွှေသွားလျက်ရှိသော အရာဝတ္ထုမှန်သမျှတို့၏ သွားလိုရာဓမ္မတာအတိုင်း ကျောက်ခဲသည် လွတ်လပ်စွာတည်တည်ဖြောင့်ဖြောင့် မသွားနိုင်သည့်အတွက်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် တည်တည်ဖြောင့်ဖြောင့်မသွားနိုင်ဘဲ စက်ဝိုင်းပုံ လမ်းကြောင်းအတိုင်း သွားရအောင်ကြိုးကထိန်းထားသည်နှင့်အမျှ ကျောက်ခဲကလည်း ထိုစက်ဝိုင်းပုံလမ်းကြောင်းမှ ဖဲကြည့်ရန် ကြိုးစားလေသည်။ အခြား တစ်နည်း ပြောရသော်ကျောက်ခဲသည် ကြိုးစက်ဝိုင်းထားသည့် လက်ရှိရာ အဆိုပါ စက်ဝိုင်း၏ ဗဟိုချက်မှခွာထွက်ရန် ရုန်းကန်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရေထည့်ထားသော ပုံးတစ်လုံးကို စက်ဝိုင်းပုံလမ်းကြောင်းအတိုင်း လျင်မြန်စွာဝိုင်းလှည့်လိုက်ရာ ရေပုံးသည်ဦးခေါင်းပေါ်၌ ဇောက်ထိုးရောက်သည့်တိုင် ရေတစ်စက်မျှ ဖိတ်မကျခြင်းသည် မြေဆွဲအားထက်အရှိန်ပြင်းသော ဗဟိုကန်အား၊ သို့မဟုတ် ဗဟိုခွာအားကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဗဟိုခွာအားသည် စက်ဝိုင်းပုံလမ်းကြောင်းအတိုင်း လှည့်ပတ်သွားသည့် အရာဝတ္ထုတိုင်း၌ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကယ်၍ အဆိုပါအရာဝတ္ထုကို ဗဟိုခွာအားနှင့်အတူ လိုက်ပါလွင့်စင်ပြီး မသွားစေလိုက တစ်နည်းနည်းဖြင့်ထိန်းပေးထားရလေသည်။ ယင်းသို့လွင့်စင်မသွားဘဲ စက်ဝိုင်းအတွင်း၌သာ လှည့်ပတ်သွားရန် ထိန်းပေးသောအားကို ဗဟိုချဉ်းအား၊ သို့မဟုတ် ဗဟိုဆွဲအားခေါ်သည်။

လူတစ်ယောက်သည် လမ်းကွေ့ကို ပတ်ပြေးသောအခါ လဲမကျစေရန် မိမိကိုယ်ကိုလမ်းကွေ့သည့်ဘက်သို့ အနည်းငယ်ယိုင်ပေးခြင်း အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် အရှိန်ကိုသင့်တော်သလို သတ်ပေးခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ထိန်းပေးရသည်။ ပြိုင်မော်တော်ကားတို့အတွက် ဖြစ်မှု လမ်းကြောင်းကွေ့သွားသည့် နေရာများ၌ တစ်ဖက် နိမ့်တစ်ဖက်မြင့်ဖြင့် အတွင်းဘက်သို့ စောင်းနေအောင် ပြုလုပ်ထားရလေသည်။

ဗဟိုခွာအားကို စက်မှုလက်မှု လုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးမျိုးအသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ ရေနွေးငွေ့စက်များတွင် တွေ့ရတတ်သောဂါဗနာခေါ်သည့် အရှိန်ထိန်းကရိယာမှာ ဗဟိုခွာအားကို ကနဦးတီထွင်သော ဂျိမ်းဝပ်၏ ဂါဗနာတစ်မျိုးတွင် သံလုံးနှစ်လုံးပါဝင်၍ ထိုသံလုံးတို့သည် လက်တံအထိန်းနှစ်ခုအားဖြင့် ဝင်ရိုးတံတစ်ခုကို ပတ်ပြီးလည်ကြသည်။ ထိုလက်တံများကို ရေနွေးငွေ့ဝင်ရာ အဆိုရှင်နှင့် ဆက်၍ ထားသည်။ ရေနွေးငွေ့အဝင်များ၍ စက်အလည်မြန်လာ

သောအခါသံလုံးနှစ်လုံးသည် အလည်မြန်လာပြီးလျှင် အပြင်ဘက်သို့ ကားထွက်လာသည်။ ထို့အတူ လက်တံများလည်းကားထွက်လာကာ မိမိတို့နှင့်ဆက်ထားသော ရေနွေးငွေ့အဆိုရှင်ကို ကျဉ်းပစ်လိုက်ကြသည်။ ထိုအခါ ရေနွေးငွေ့အဝင်နည်းသွားပြီး စက်၏အရှိန်ကို ယခင်သတ်မှတ်ထားသည့် နှုန်းအတိုင်း တသမတ်တည်း ပြန်လည်အောင်လျှော့ချပေးသည်။ ရေနွေးငွေ့အဝင်နည်း၍ စက်အလည် နွေးသွားသောအခါ သံလုံးများသည် နိမ့်ဆင်းလာကာ ရေနွေးငွေ့အဆိုရှင်ကို ချဲ့ပေးပြန်သည်။ ထိုအခါ ရေနွေးငွေ့အဝင်များလာသဖြင့် စက်မှာအလည် မြန်လာပြန်သည်။

ဇီဝဗေဒ၊ ဓာတုဗေဒနှင့် ဆေးပညာတို့၌လည်း ဗဟိုခွာအားကိုအသုံးပြုသောစက်များ အသုံးပြုကြသည်။ သွေးရည်ကြည်မှုသွေးဆဲခွဲထုတ်ရန်၊ အရည်ထဲမှ ပက်တီးရီးယားပိုး ခွဲထုတ်ရန် စသည်တို့အတွက် အသုံးပြုသော စက်များသည် ယင်းအားကိုအခြေခံ၍ ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ဗဟိုခွာအားကို သင်္ချာနည်းဖြင့်ရှာနိုင်သည်။ ထိုအတွက် အရာဝတ္ထုရွေ့ရှားနေသည့်နှုန်း၊ အရာဝတ္ထုရွေ့ရှားရာ စက်ဝန်း၏ အချင်းဝက်နှင့် အရာဝတ္ထု၏ ခြေထုတို့ကို သိထားဖို့လိုသည်။ ရွေ့ရှားနှုန်းကို စတုရန်းပြု၍ အချင်းဝက်နှင့် စားပြီးနောက် ခြေထုအလေးချိန်နှင့် မြောက်ကာ အရာဝတ္ထုတစ်ခု၏ တစ်စက္ကန့်လျှင်အကျနှုန်း ၃၂၂ ဖြင့်စားလိုက်လျှင် ဗဟိုခွာအားကိုရသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ၄ ပေါင်ရှိသောခဲ ၁လုံးသည် ၁စက္ကန့်လျှင် ၁ဝပေနှုန်းဖြင့် ၅ပေရှည်သော ကြိုးအဖျားတွင်ချည်၍ ရွေ့ရှားနေသည်ဆိုပါစို့။ ရှေးဦးစွာ ၁ဝပေကို ၁ဝပေဖြင့်မြောက်၍ ၅ပေဖြင့်စားရသည်။ ထိုအခါ ၂ဝရ၍ ယင်းကို ခဲလုံး၏အလေးချိန် ၄ပေါင်ဖြင့် မြောက်သော် ၈ဝရသည်။ ယင်းကို တစ်ဖန် ၃၂.၂ ဖြင့် စားသော် ၂.၄၅ရပေမည်။ ထို ၂.၄၅ သို့မဟုတ် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ၂ ၁/၂ ပေါင်သည် ဗဟိုခွာအား ဖြစ်လေသည်။

ဗဟန်းကျောက် ။ ။ ဓာတုဗေဒအလိုအားဖြင့် “အိုင်းယန်းဒိုင်ဆာလဖိုင်” ဟုခေါ်သည့် ဗဟန်းကျောက်သည် အလွန်မာ၍ အန်စာပုံ၊ ၈ မျက်နှာပုံ၊ ၁၂ မျက်နှာပုံစသည့် ပုံအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေ့ရသော ပုံဆောင်ခဲများ ဖြစ်ကြသည်။ ဗဟန်းကျောက်၏ ဓာတုသင်္ကေတမှာ **Fe S₂** ဖြစ်၍ သံနှင့်ကန့် အများဆုံးရောစပ်နေသော တွင်းထွက်ကျောက်ဖြစ်သည်။ ကြေးနီ၊ ကိုဗော့နှင့်နစ်ကယ်များလည်း အနည်းငယ်ရောစပ်ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ယင်းကို အများအားဖြင့် ကျောက်သလင်းနှင့် တွဲဖက်၍ သတ္တုတွင်းကြောများတွင် နေရာအနှံ့အပြား တွေ့ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ယင်းကိုပင် ဗဟန်းကြက်ချေးဟုခေါ်တတ်ကြသည်။

သိပ္ပံပညာရှင်များသည် မာသောသတ္တိတွင် တွင်းထွက်

သတ္တု ၁၀မျိုးကိုစံထားကာ နှိုင်းယှဉ်လေ့ရှိရာ စိန်ကိုအ
မာဆုံးတွင်းထွက်ဟုထားရှိကြသည်။ ဗဟန်းကျောက်၏
မာသတ္တိကိုနံပတ် ၆နေရာတွင်ထားသည်။ သိပ်သည်းဆမှာ
၄.၉၅ မှ ၅.၅၀ ထိ ဖြစ်သည်။ ဗဟန်းကျောက်၏အရောင်
သည် ရွှေဝါရောင်ဖြစ်၍ ရွှေနှင့်တူသောကြောင့် ဗဟန်းရွှေ
ဝါဟုလည်းခေါ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံမသိနားမလည်သူ
တို့က ရွှေဟုထင်မှတ်မှားသဖြင့် “အရူးရွှေ” ဟုလည်း ခေါ်
ကြသည်။ မီးခတ်ကျောက်ကဲ့သို့ ခတ်လိုက်လျှင်မီးပွင့်သော
ကြောင့် မီးခတ်ကျောက်နှင့် အခြားမာသောကျောက်
များကိုဗဟန်းကျောက်ဟု ခေါ်တတ်ကြသေးသည်။

ဓာတု သင်္ကေတအရ ဗဟန်းကျောက်တွင် သံ ၄၆.၆၇
ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ကန့် ၅၃.၃၃ ရာခိုင်နှုန်း ပါရှိသည်။ ရွှေ
တွင်းတည်ရာဒေသများမှ ရရှိသော ဗဟန်းကျောက်များတွင်
ရွှေအနည်းငယ်ရောစပ်လျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဗဟန်း
ကျောက်တွင် ကန့်ရာခိုင်နှုန်း အများဆုံးပါရှိသောကြောင့်
ယင်းကို ဆာလဖျူရစ်အက်ဆစ် ထုတ်လုပ်ရာ၌ အမြောက်
အမြား အသုံးပြုကြသည်။ စီးပွားရေးအဖြစ် သံထုတ်ရာ၌
ဗဟန်းကျောက်ကို အသုံးမပြုခြင်းမှာ ယင်းမှ ကန့်ကို
ကုန်စင်အောင် မထုတ်ပစ်နိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို
ကြောင့် ဗဟန်းကျောက်၏တန်ဖိုးသည် ယင်းတွင်ပါဝင်
သည့် ကန့်အနည်း အများပေါ်တွင်တည်သည်။ ကန့်ရာခိုင်
နှုန်းများများပါရှိလေ တန်ဖိုးကြီးမြင့်လေဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်မှ နှစ်စဉ်ထွက်သော ဗဟန်းကျောက်တန်
ချိန်မှာ ၄၅၀-၀၀၀၀ ဖြစ်သည်။ စပိန်နိုင်ငံမှ တန်ချိန်
၂၀၀၀၀၀၀ ကျော်ကျော်ထွက်သဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဗ
ဟန်းကျောက် အများဆုံးထွက်သောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ပြင်
သစ်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အင်္ဂလန်နှင့် စကော့
တလန်နိုင်ငံတို့မှလည်းထွက်သည်။ အခြားနိုင်ငံများမှလည်း
အနည်းအကျဉ်းထွက်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြောက်ပိုင်း
ရှမ်းပြည်၊ မြစ်ကြီးနားခရိုင်နှင့် ပုသိမ်ခရိုင်တို့၌တွေ့ရသော်
လည်း တောတောင်ထူထပ်ပြီးလျှင် လမ်းပန်းအဆက်အ
သွယ်လည်း မကောင်းသောကြောင့် မလုပ်ကိုင်ကြချေ။

ဗဟန်းဝါဟုခေါ်သော ဗဟန်းကျောက်တစ်မျိုးရှိသေး
၏။ ယင်းကျောက်တွင် ကြေးနီနှင့် ကန့်ရာခိုင်နှုန်း အများ
ဆုံး ရောစပ်လျက် ရှိသည့်အနက်ကြေးနီရာခိုင်နှုန်းက ပိုများ
သည်။ ဗဟန်းကြက်ချေး၊ ဗဟန်းရွှေဝါစသောဗဟန်း
ကျောက်မျိုးလောက်မမာချေ။ မာသတ္တိနံပါတ်စဉ် ၃.၅မှ
၄အထိရှိ၍ သိပ်သည်းဆမှာ ၄.၂ဖြစ်သည်။ ကြေးနီ ထုတ်
လုပ်ရာ၌ အသုံးပြု၍ အရေးကြီးသောသတ္တုရိုင်းဖြစ်သည်။
ဗဟန်းဝါ၏အရောင်သည် ကြေးဝါရောင်ဖြစ်၍ ဗဟန်း
ကျောက်အစစ်လောက်အရောင်မတောက်ချေ။ ယင်းတွင်
ရွှေ ငွေနှင့် ခဲအနည်းငယ်စီ ရောစပ်လျက်ရှိသည်။

သံရာခိုင်နှုန်း၆၀နှင့်ကန့်ရာခိုင်နှုန်း ၄၀ခန့်လောက် ရော
စပ်ပါရှိသောအခြားကျောက်တစ်မျိုးရှိသေးသည်။ ယင်းကို
ဗဟန်းနီဟုခေါ်သည်။ သံလိုက်နှင့်ပြသည့်အခါ လိုက်သော
ကြောင့် သံလိုက်ဗဟန်းဟုလည်း ခေါ်သည်။ နှစ်ကယ်နှင့်
ကိုဗော့သတ္တုများလည်း အနည်းငယ်ရောစပ်လျက်ရှိသည်။
သံရာခိုင်နှုန်းအများဆုံးပါရှိသော်လည်း သံထုတ် လုပ်ရာ၌
မသုံးဘဲ နှစ်ကယ်ထုတ်လုပ်ရာ၌ အမြောက်အမြား အသုံးပြု
ကြသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ ရွှေထုတ်လုပ်ရာ၌ အသုံးပြုသည်။
ဗဟန်းနီ၏ မာသတ္တိသည် ၄ ဖြစ်၍ သိပ်သည်းဆ ၄.၆
ဖြစ်သည်။ အရောင်မှာ ကြေးညိုရောင်ဖြစ် လေသည်။

ဗာကုလထေရ်။ ။အနာမဲ့သူရှင်ဗာကုဟု ဥဒါန်းတွင်သော
ဗာကုလထေရ်သည် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တွင်
အနာမဲ့ရာ၌ ဧတဒဂ်ရသောရဟန္တာဖြစ်သည်။ အသီတိသာ
ဝက ၈ကျိပ်အနက် လက်ဝဲတော်ရံမဟာသာဝက ၄ကျိပ်
တွင် ၁ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ (အသီတိသာဝက-၅။)
ဗာကုလထေရ်သည် ဘုရားသော်မှ ဖိစီးနှိပ်စက်ခြင်းခံ
ရသော အနာရောဂါဝေဒနာကို မခံစားရဘူးချေ။ ယင်းသို့
အနာရောဂါဝေဒနာတို့ဘေးမှ ကင်းဝေးရသည်မှာ အ
တိတ်ဘဝကပြုခဲ့သော ကုသိုလ်အကျိုးပေးကြောင့် ဖြစ်
သည်။

ဗာကုလထေရ်လောင်းသည် အနောမဒသီဘုရား
လက်ထက်တွင်လည်းကောင်း ပဒုမုတ္တရဘုရားလက်ထက်
တွင်လည်းကောင်း ရသေ့ရဟန်းဘဝဖြင့် ဘုရားနှင့်တကွ
ရဟန်းအပေါင်းတို့အား ဆေးဝါးစီရင်ကာ ကပ်လှူ၍
အနာမဲ့ရာတွင် ဧတဒဂ်ရလိုကြောင်း ဆုတောင်းခဲ့ပြီး
နောက်၊ ဂေါတမဘုရားသခင် လက်ထက်တော်၌ ကော
သမ္ဘိပြည် သူဌေးတစ်ဦး၏သားဖြစ်လာသည်။ ထိုစဉ်
အခါက ယမုနာမြစ်ရေ ချိုးရသူတို့သည် အနာရော
ဂါကင်းသည်ဟုယုံကြည်သဖြင့် သူဌေး လင်မယားလည်း
အထိန်းတို့အား သတို့သားငယ်ကို ဆောင်ယူစေ၍ မြစ်
ရေကို ချိုးစေ၏။ အထိန်းတို့လည်း သူငယ်အား မြစ်
ရေတွင် ရေချိုးလျက်ကစားနေစဉ် ငါးကြီးတစ်ကောင်က
သူငယ်ကို အစာထင်မှတ်ကာ ချဉ်းကပ်လာလေသည်။
ထိုအခါ အထိန်းတို့လည်း သူငယ်ကိုစွန့်ပစ်ကာ ထွက်
ပြေးကြသည်။ ငါးကြီးလည်း သူငယ်ကိုမျိုချလိုက်၏။
ထိုငါးကြီးသည် သူငယ်၏တန်ခိုးကြောင့် အိုးကင်းပူကို
မျိုရသကဲ့သို့ ပူလောင်ကာ ယူဇနာ ၃၀ မျှပြေးလေ
ပြီးနောက် ဗာရာဏသီပြည်သားတို့၏ ပိုက်ကွန်တွင်
တိုးမိလေ၏။ ထိုငါးကို လှည့်လည်ရောင်းချရာ၊ ဗာရာဏ
သီမှ သားသမီးမရှိသော ကုဋေကြွယ်ဝသည့် သူဌေးတစ်ဦး
က ဝယ်ယူ၍၊ ငါးကို ချက်ပြုတ်ရန်အတွက် ခွဲသော်

ကလေးငယ်အား အသက်ရှင်လျက် ရ၏။ ထိုသို့ ကလေးငယ်ကြောင်းကို သူဌေးကြီးသည် စည်လှည့် ကြွေးကြော်ပြီးလျှင် ပြည့်ရှင်မင်းကြီးထံသို့ဆောင်လျက် လျှောက်ထားသည်။ မင်းကြီးလည်း သူဌေးကိုပင် ပြန် လည်ပေးအပ်ကာ မွေးစေလေသည်။

ထိုသတင်းကို ကောသန္တီပြည်မှ မိဘရင်းတို့ကြားသိ သော် သားငယ်အား လာရောက်တောင်းခံ၏။ ထိုအခါ ပြည့်ရှင်မင်းကြီးသည် နှစ်စုံသောမိဘတို့၏ မွေးမြူထိုက် ပုံကို ဆင်ခြင်မိလျက် သူဌေးနှစ်မျိုးလုံး၏ အမွေကို ခံယူစေ အဆုံးအဖြတ်ပေးသည်။ ထိုသတို့သားငယ်အား အမျိုး နှစ်မျိုးတို့၌ ကြီးပွားသည့်အဖြစ်ကြောင့် ဗာကုလဟူ၍ အမည်ပေးကြလေသည်။

ဗာကုလသည် စည်းစိမ်အမျိုးမျိုး၌ခံစား၍ အသက်၈၀ သို့တိုင်သော် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားဒေသစာရီကြွချီလာ သည်နှင့်ကြုံ၍ ဘုရားထံမှောက်သွားရောက်ရဟန်းပြုလေ သည်။ ရဟန်းဖြစ်၍ စရက်မြောက်လျှင် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ ဗာကုလမထေရီအား နှစ်ပြည်ထောင်ရှိ ခြွေရုံအပေါင်းတို့က လစဉ်သင်္ကန်းရက်လုပ်လှူဒါန်းကြသ ဖြင့် သင်္ကန်းတစ်စုံလျှင် ၁၅ ရက်သာ ဝတ်ရုံသောဟူ၏။

ဗာကုလမထေရီသည် လူ့ဘဝတွင်လည်းကောင်း၊ ရ ဟန်းဘဝတွင်လည်းကောင်း တစ်စုံတစ်ရာသော ရောဂါပေ ဒနာမဖြစ်ပေါ်သည်ဖြစ်၍၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားက အနာ မဲ့ရာတွင် ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးဖြင့် ချီးမြှင့်တော်မူလေသည်။ နောက်ဆုံးအချိန် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခါနီး၌ မိတ်ဟောင်း အစေ လကအား ဗာကုလသုတ်ကိုရွတ်ဆိုစေ၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်ခဲ့လေသည်။

ဗာခ် ဂျေ၊ အက်(၈)(ခရစ် ၁၆၈၅ - ၁၇၅၀)။ ။ယိုဟန်း ဆီဗတ်စတီယန် ဗာခ်သည် ဂျာမန်ဂီတဆရာကြီးများ အနက် အဦးဆုံးထင်ရှားသူဖြစ်သည်။ သူ့နောက် ပေါ်ထွက် လာခဲ့ကြသောကမ္ဘာကျော် ဂီတဆရာကြီးများဖြစ်ကြသည့် မိုးဇော်၊ ဗေးထိုးဗင်၊ မင်ဒယ်စန်၊ ရူးမန်း၊ ရှိုပင်၊ ဗားဂနား စသည်တို့သည် ဗာခ်၏ ဂီတသီချင်းများကိုကြားနာရသဖြင့် စိတ်အားထက်သန်ကာ တိုးတက်လာကြသူများဖြစ်သည်။ ဗာခ်ကို ၁၆၈၅ခု မတ် ၂၁ရက်နေ့တွင်ဂျာမနီနိုင်ငံ၊ သူရင်း ဂျီယာပြည်နယ် အိုက်ဇနတ်မြို့၌ဖွားမြင်လေသည်။ ဗာခ်တို့ ၏မျိုးရိုးသည် အနှစ် ၂၀၀ အတွင်းတွင် အရေးပါသည့် ဂီတဖက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကျော်များဖြစ်၏။ ဗာခ်အသက်၁၀ နှစ်မပြည့်မီပင် မိဘနှစ်ပါးကွယ်လွန်ခဲ့လေသည်။ ထို့ ကြောင့်ဗာခ်သည် သူ့အစ်ကိုအကြီးဆုံး ယိုဟန်းခရစ်စတော့ ထံတွင်နေထိုင်ခဲ့ရ၏။ သူ့အစ်ကိုက ဗာခ်အား ကလာဗီ ခေါ်နှင့် ဟာပဆီခေါ်တို့ကို အတီးသင်ပေးလေသည်။

ဂျာမန်ဂီတဆရာကျော် ဗာခ် တေးသံစမ်းနေစဉ်

အသက် ၁၅ နှစ်အရွယ် ၁၇၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပထမဦးစွာ အဆိုတော်အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထို့နောက် တယော ဆရာအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း လူနီဗတ်မြို့ရှိ စိန်မိုက်ကယ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွင်လုပ်ကိုင်ကာ အသက်မွေးမှုကို စတင်ခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ဗိုင်းမားမြို့ရှိ ဘုရင့်ဘုရား ရှိခိုးကျောင်း တီးဝိုင်းအဖွဲ့တွင် တယောဆရာအဖြစ် လုပ် ကိုင်ခဲ့၏။ ၁၇၀၇ခုနှစ်တွင် ဩဂင်စန္ဒယားတီးဆရာ ဖြစ် လာလေသည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် သူ၏နမဝမ်းကွဲ မာရီယာ ဗာဗရာဗာခ်နှင့်လက်ထပ်လိုက်၏။ ၁၇၀၈ ခုနှစ်တွင် ဗိုင်း မားတွင် နန်းတွင်းဩဂင်စန္ဒယားဆရာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ထို့နောက်နန်းတွင်းကပွဲဆရာအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း လုပ်ကိုင်ခဲ့လေသည်။ ကောက်ထင်းမြို့ လီယိုပိုမင်းသားထံ တွင်လည်း နန်းတွင်းကပွဲဆရာအဖြစ်ဖြင့်ပင် အမှုထမ်းခဲ့ သေး၏။ ၁၇၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဇနီးသည် ကွယ်လွန်ခဲ့၍ နောင်တစ်နှစ်၌ အင်နာမောဒယ်လီနာပူကန် ဆိုသူနှင့် နောက်အိမ်ထောင်ပြုလိုက်လေသည်။ ထိုဇနီးသည်၏ နာမည်မှာ သူ့အတွက်စပ်ထားခဲ့သော သီချင်းများကြောင့် ယခုတိုင် မပျောက်ကွယ်ဘဲ ရှိနေခဲ့သည်။

၁၇၂၃ ခုနှစ်မှစ၍ လိုက်ပဆစ်မြို့ရှိ စိန်တောမတ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတူရိယာမှူးအဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ တက္ကသိုလ်ဂီတ ဒါရိုက်တာအဖြစ်လည်းကောင်း အနိစ္စရောက်သည်အထိ ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်း

သို့ အမှုထမ်းယင်း သူ၏ထူးခြားသော ဂီတသီချင်းများ ကိုစပ်ဆိုခဲ့၏။ ၁၇၃၆ ခုနှစ်တွင် ဂုဏ်ထူးဆောင်နန်း တွင်းသီချင်းရေးဆရာအဖြစ် ခန့်ထားခြင်း ခံရလေသည်။ ၁၇၄၇ခုနှစ်တွင်ပရပ်ရှား ဘုရင် ဖရက်ဒရစ်-သ-ဂရိတ်ကို ပို့စဒမ်မြို့တွင် သွားရောက်တွေ့ဆုံခဲ့၏။ ဘုရင် ဖရက်ဒရစ်၏ အကြံပေးချက်အရ ဗာခိသည် “ဂီတလက်ဆောင်” ကို ရေးသားခဲ့လေသည်။

ဗာခိသည်ငယ်စဉ်ကပင် အစ်ကိုဖြစ်သူ၏ ဂီတဆိုင်ရာ စာများကို ညဉ့်အခါလရောင်အောက်၌ ခိုး၍ကူးယူရသည့် ဒဏ်ကြောင့် အသက်ရလာသောအခါ မျက်စိမွဲလာ၍၊ နောက်ဆုံးတွင် လုံးဝကွယ်သွားလေသည်။ ယင်းသို့ မျက်စိ အလင်းမရသော်လည်း သီချင်းရေးစပ်ခြင်းကိုမူ လက်မ လျှော့ခဲ့ပေ။ သူက နှုတ်ဖြင့်စပ်ဆိုပေး၍ တစ်ဦးအားလိုက်၍ ရေးစေ၏။ ဗာခိသည် တစ်သက်လုံးပင် ဂီတကို လိုက် စားခြင်းဖြင့်သာ အချိန်ကုန်လွန်ခဲ့ရသည်။ ငယ်စဉ်ကပင် ထိုခေတ်က ဂီတပညာသည် အကျော်အမော်တို့ တီးမှုတ် ရာသို့ မိုင်ပေါင်းများစွာခြေလျင်သွားကာ နားထောင်ခဲ့လေ သည်။ ဗာခိသည် ခလုန်ပုံတူရိယာကို လက်ငါးချောင်း လုံးဖြင့် ပထမဦးဆုံး အတီးသင်သူ တစ်ယောက် ဖြစ်၏။

အသက်ထင်ရှားရှိစဉ်က ဗာခိသည် ဩဂင်စန္ဒယား တီးကောင်းသူတစ်ယောက်အဖြစ် ပိုမိုကျော်စောခဲ့၍ သီ ချင်းရေးဆရာတစ်ယောက်အဖြစ်ကား လူသိများလှပေ။ သူကွယ်လွန်ပြီးနောက် အနှစ် ၁၀၀ ကျော်ကြာမှပင် သူ၏ သီချင်းများကို အများအပြားပုံနှိပ်ထုတ်ဝေကာ၊ သဘော ပေါက် နားလည် နှစ်သက် စွဲမက်ကြသူလည်း များလာ၏။ ထို့ကြောင့် ဗာခိကို ရှေးသီချင်းရေးဆရာများထက် သာလွန် ပြီးလျှင် နောင်သီချင်းရေးဆရာများကလည်း လိုက်မမီ အောင်ကောင်းမွန်သည့်သီချင်းရေးဆရာတစ်ဦးအဖြစ် ဖော် ပြကြလေသည်။ ယခုခေတ်ထင်ရှားလှသည့် ဂီတစာဆိုများ ကပင်လျှင် ဗာခိ၏ဂုဏ်ကျေးဇူးကိုအသိအမှတ်ပြုကြရ၏။

ဗာခိသည် လိုက်ပခစ်မြို့၌ ၁၇၅၀ ပြည့်နှစ် ဇူလိုင်လ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့၏။ ဗာခိတွင် ပထမဇနီးနှင့် သားသမီး ၇ ယောက်၊ ဒုတိယဇနီးနှင့် ၁၃ ယောက်ပေါင်း သားသမီး ၂၀ မွေးဖွားခဲ့ရာ၊ ဂီတဘက်တွင် ထင်ရှားသူများ ပင်ဖြစ်၏။ ယင်းတို့အနက်အထူးချွန်ဆုံးနှင့် အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သူမှာကား ဖိလစ်အိမန်နျူယယ်ဗာခိဆိုသူဖြစ်၍ ဗာခိ၏ တတိယသားပင်ဖြစ်၏။ ဗာခိ၏ မွေးဖွားရာနေအိမ်ကို ယခုအခါ ဗာခိ ပြတိုက်အဖြစ် ပြုလုပ် ထားကြလေသည်။

ဗာဂျီ(ဘီစီ၇၀-၁၉)။ ။ဗာဂျီသည် အထင်ရှားဆုံးသော ရောမစာဆိုတော်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ သို့သော် ဗာဂျီသည် ရောမ လူမျိုးစစ်စစ် တစ်ဦးမဟုတ်ဘဲ ဘီစီ ၇၀ ပြည့်နှစ်

အောက်တိုဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ဆီဆယ်လပိုင်းဂေါလ နယ် မန်တွာမြို့အနီး၌ မွေးဖွားခဲ့သူဖြစ်သည်။ မိဘများမှာ ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသူများ မဟုတ်သော်လည်း လူရည်ချွန် ဖြစ်လာမည့် မိမိတို့၏ သားအား ကရိုမိုးနား၊ မီလန်၊ နေပယ်နှင့် ရောမမြို့တော်ကြီးသို့ပို့ကာ ထိုခေတ်က ခေတ် စားသော ဘာသာစာပေနှင့် သဘာဝတ္ထပညာရပ်များကို ကောင်းစွာ လေ့လာဆည်းပူးစေလေသည်။

ဗာဂျီကား တောတောင်စိမ့်စမ်းများဖြင့် သာယာတင့် တယ်သောဒေသတွင် မွေးဖွားကြီးပြင်းလာခဲ့သူ ဖြစ်သည့် အလျှောက် သဘာဝလောကကို အလွန်နှစ်ခြိုက် ပျော်ပိုက် သူ ဖြစ်သည်။ ဂျူးလယပ်ဆီဇာ လုပ်ကြံ ခြင်းခံရပြီးနောက် အောက်တေးဗီယပ်နှင့် ဗရူးတပ်တို့ ဖြစ်ပွားသည့် ပြည်တွင်း စစ်ပွဲအပြီးတွင် ဗာဂျီပိုင်ဆိုင်သည့် နယ်မြေများကို သိမ်းပိုက် ၍ အောက်တေးဗီယပ်က သူ့အားအကူအညီပေးသော စစ်သားများကို ပေးဝေချီးမြှင့်လိုက်လေသည်။ ဗာဂျီက လည်း သာယာလှပသည့်တောတောင် စိမ့်စမ်းများရှိသော မိမိပိုင်ဒေသများကို လက်မလွှတ်နိုင်သဖြင့် အလွန်တရာ စိတ်ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်ရရှာလေသည်။

ထိုကြောင့် မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်းများ၏ တိုက်တွန်း ချက်အရ ရောမမြို့တော်သို့ သွားရောက်၍ အော်ဂတ်စတပ် ဘွဲ့ခံ အောက်တေးဗီယပ်ထံမိမိ၏ နယ်မြေများအတွက် အသနားခံရာ နောက်ဆုံး၌ အော်ဂတ်စတပ် ဘုရင်က ဗာဂျီအား ကမ်းပန်းနီးယားအနီးရှိ နယ်မြေများကို အစား ပေး လေသည်။

ရောမမြို့တော်တွင် မြေကိစ္စဆောင်ရွက်နေစဉ် ဗာဂျီ သည် အော်ဂတ်စတပ်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာပစ္စည်းနှင့် ပြည့်စုံလှ၍ စာပေကိုချစ်မြတ်နိုးသောဝန်ကြီးမီဆီးနပ် နှင့် လည်းကောင်း အကျွမ်းတဝင်ဖြစ်သွားလေသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ် ကြီးများကြောင့်လည်း ဗာဂျီသည် အထင်ရှားဆုံးသောရော မစာဆိုတော်ကြီးဖြစ်လာရပေသည်။ အထူးသဖြင့် မီဆီးနပ် သည် ဗာဂျီ၏ကဗျာများကို အလွန်နှစ်သက်သဘောကျလှ သဖြင့် ဗာဂျီအား ကြေးငွေအမြောက်အမြား ပေးကမ်း ထောက်ပံ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဗာဂျီသည် မိမိ၏ဝမ်းရေး နှင့် နေထိုင်ရေးတို့အတွက် မကြောင့်ကြရတော့ဘဲ စိတ်ချမ်း မြေ့ သာယာစွာ မိမိနှစ်သက်သော မိမိ၏နယ်မြေဒေသ၌ နေထိုင်၍ ကဗျာများကို သီကုံး ဖွဲ့နွဲ့နိုင်ခဲ့ပေသည်။

မိမိစိတ်တိုင်းကျ အရပ်တွင်သာ အနေများသော်လည်း ဗာဂျီသည် တစ်ခါတစ်ရံ အီတလီနှင့်ဂရိနိုင်ငံအနှံ့အပြားသို့ ခရီးထွက်သေးလေသည်။ ဗာဂျီ၏ ကဗျာများသည် တော သဘာဝ၏ အလှအပူခင်းသာများကို စာပန်းချီဖွဲ့သည့်က ဗျာများ ဖြစ်လေရကား ဗာဂျီသည် လယ်သမားစာဆိုဟု လည်း ထင်ရှားလေသည်။ ဂျော့ဂျစ်အမည်ရှိသော ကဗျာ

www.foreverspace.com.mm

ထင်ရှားကျော်ကြားသော ဧရာမ ကဗျာဆရာကြီး ဗာဂျီကိုယ်တိုင် ကဗျာတစ်ပုဒ်ကို သီကုံးဖွဲ့ဆိုပြစဉ်

မှာ တောသဘာဝကိုဖွဲ့ဆိုသော ကဗျာဖြစ်၍ ၇ နှစ်ကြာမျှ သီကုံးရလေသည်။ ယင်းကို မိဆီးနပ်သို့ ရည်ညွှန်းထားလေသည်။

ဗာဂျီသည် အလုပ်ကိုဖြည်းလေးသက်သာစွာလုပ်ကိုင်တတ်သူဖြစ်သည်။ တစ်နေ့လျှင် ကဗျာ လေးငါးကြောင်းမျှသာစပ်ဆိုရေးသား၍ သူစပ်ဆိုပြီးသမျှသည်လည်း စကားလုံး ပြောင်ပြောင်နှင့် လှပ လေးနက်သော စာသားများဖြစ်ပေသည်။ သူ၏ အကျော်ကြားဆုံးသော အီးနီးယစ်မော်ကွန်းလင်္ကာကြီးကို ၁၀ နှစ်ကြာမျှ ရေးသားခဲ့လေသည်။ ထိုမော်ကွန်းကြီးသည် အော်ဂတ်စတင်ဧကရာဇ်၏တောင်းပန်ချက်အရ ရောမနိုင်ငံတော်ကြီး၏ ကြီးကျယ်ခမ်းနားပုံကို ဖွဲ့ဆိုရေးသားထားသောနိုင်ငံဖွဲ့ကဗျာကြီးဖြစ်သည်။ မော်ကွန်း၏အမည်မှာမူ ထရီဂျန်စစ်ပွဲမှ သူရဲကောင်း အီးနီးယစ်ကို အစွဲပြု၍မှည့်ခေါ်ထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အီးနီးယစ်သည် ထရွိုင်မြို့ကြီးကျဆုံးပြီးနောက် အီတလီနိုင်ငံသို့ နိုင်ငံသစ် ထူထောင်ရန်လာရောက်သူဖြစ်သည်။ မော်ကွန်းလင်္ကာကြီးရေးသား နေစဉ်အတွင်း အော်ဂတ်စတင်က ပြီးသမျှစာမူအချို့ကိုဖတ်ရှုလိုသော်လည်း ဗာဂျီက ၃နှစ်ခန့်မျှ ငြင်းပယ်ခဲ့လေသည်။ ဘုရင်ဧကရာဇ်က တောင်းဆိုခြင်း

ဖြစ်သော်လည်း စာဆိုကြီးကား မိမိ၏ပညာကို ဧကရာဇ်ထက်ပို၍တန်ဖိုးထားအလေးမူလေသည်။ သို့သော် မော်ကွန်းကဗျာလင်္ကာကြီးကို အပြီးသတ်အချောကိုင်ရန် အာရှနှင့်ဂရိဘက်သို့ခရီးထွက်နေယင်း အသည်းအသန် ဖျားလေရာ အော်ဂတ်စတင်က ရောမသို့အမြန်ခေါ်လာစေ၏။ ရောမသို့ ပြန်ရောက်၍ မကြာမီ ဘီစီ ၁၉ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် အနိစ္စ ရောက်သွားရှာ လေသည်။

စာဆိုကြီးဗာဂျီသည် မိမိ၏ အီးနီးယစ်မော်ကွန်းလင်္ကာကြီးကို အချောကိုင် မွမ်းမံခြင်း မပြု ရသေးသဖြင့် ထုတ်ဝေခြင်း မပြုလိုသေးပေ။ ထိုအကြောင်းကို အနိစ္စရောက်ခါနီး၌ပင် အတန်တန် မှာကြားခဲ့ရှာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုလင်္ကာကြီးသည် အနှစ်သာရနှင့်ပြည့်စုံကောင်းမွန်လှခြင်းကြောင့် ဗာဂျီ၏ မိတ်ဆွေတစ်စုနှင့် အော်ဂတ်စတင်တို့က ထုတ်ဝေလိုက်ကြသည်။ ထိုသို့ ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်းသည် ဗာဂျီအား ကမ္ဘာစာပေလောက၏ထိပ်တန်းသို့ ပို့ဆောင်လိုက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အီးနီးယစ်လင်္ကာကြီးသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းလုံး ကျော်ကြားသွားခဲ့သည်နှင့်အမျှ ဗာဂျီ၏ အမည်သည်လည်း ကမ္ဘာစာပေလောကတွင် အထင်အရှား မှတ်ကျောက်တင်ကျန်ရစ်ခဲ့သောကြောင့်ပင်တည်း။

ထိုမျှမကသေးချေ။ ဗာဂျီ၏ အီးနီးယစ်ကဗျာကြီးအတွက် ရောမလူမျိုးတို့သည် ကမ္ဘာစာပေလောကတွင် ဂုဏ်ယူဝင့်ကြား နိုင်ခဲ့ကြပေသေးသည်။

ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်။ ။ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ် သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ မူလ ၁၃ ပြည်နယ်အနက် တစ်နယ်အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်၏ မြောက်ဘက်တွင် မေရီလန်ပြည်နယ်ရှိ၍ တောင်ဘက်တွင် မြောက်ကယ်ရိုလီးနားပြည်နယ်နှင့် တင်နက်ဆီပြည်နယ်တို့ ရှိသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာရှိပြီးလျှင် အနောက်ဘက်တွင် ကင်တပ်ကီးပြည်နယ်နှင့် အနောက်ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်တို့ ရှိလေသည်။

ယခု ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်တည်ရှိရာ နယ်ပယ်ဒေသကို ၁၅၈၄ ခုတွင် ပထမအယ်လစ်ဇဘက်ဘုရင်မက ဆာဝေါလတာရောလီအားပေးလိုက်သည်မှစ၍ ရောလီက အပျိုစင်ဘုရင်မကြီးအယ်လစ်ဇဘက်အား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်ဟူ၍မှည့်လိုက်သည်။ ၁၆၀၇ခု မေလတွင် ဂျိမ်းမြစ်ကမ်းပေါ်ရှိ ဂျိမ်းစတောင်းမြို့ကို တည်ထောင်၍ ပထမဆုံးဖြစ်သော အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီတစ်ခုကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်သည် အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံလုံးတွင် လူထုကိုယ်စားပြု ဥပဒေပြုအဖွဲ့ဖြင့်အုပ်ချုပ်သည့်စံနစ်ကို စတင်သည့် ပြည်နယ်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်အတွင်း အင်ဒီးယန်းလူမျိုးတို့နှင့် မကြာမခဏ တိုက်ပွဲများဆင်နွှဲခဲ့ရ၍ လူတန်းစားအချင်းချင်းပဋိပက္ခမှုများ မကြာခဏဖြစ်ပွားခဲ့သော်လည်း၊ ဆေးရွက်လုပ်ငန်းကြောင့် လူဦးရေနှင့် စီးပွားစွန့်များပြားတိုးတက်လာခဲ့လေသည်။ ဆေးရွက်စိုက်ပျိုးသူများသည် မိမိတို့၏ ဆေးခင်းကြီးများတွင် ငွေဝယ်ကျွန်များကို အသုံးပြုစေခိုင်းခြင်းဖြင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝလာခဲ့၏။ ထို့ပြင် ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်သည် သီးခြားယဉ်ကျေးမှုဖြင့် တည်ရှိလာခဲ့သည်။ အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲကို ဂျိမ်းစတောင်းမြို့မှ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့၍ ထိုစစ်ပွဲတွင် ဂျော့ဝါရှင်တန်အပါအဝင် ယင်း၏နယ်သူနယ်သားအများပင် ပါဝင် နှံ့ခဲ့သော်လည်း အမေရိကန်ပြည်တွင်းစစ်ဖြစ်သောအခါ ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှခွဲထွက်လိုက်သည်။ ယင်းသို့ ခွဲထွက်သည်ကို သဘောမတူသည့် ပြည်နယ်အနောက်ပိုင်းဒေသမှလူများက တစ်စင်ထောင်ကာ အနောက်ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်ဟု တည်ထောင်၍ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းလိုက်သည်။ ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်သည် ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်တွင်မှ ပြည်ထောင်စုထဲသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခွင့် ရခဲ့သည်။ ထိုသို့ ပြန်လည် ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီးနောက် အစပထမတွင်

ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးမလိမ်မာသည့် အစိုးရအဖွဲ့များကြောင့်လည်းကောင်း ကြီးမားသည့် အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသော်လည်း၊ တဖြည်းဖြည်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးလာရာ ယခုအခါ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ရှေ့တန်းပြည်နယ် တစ်နယ်ဖြစ်လျက်ရှိသည်။

ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်ကို ပိုင်နက်ဟောင်းကြီးဟုလည်းခေါ်သေးသည်။ ထိုပြည်နယ်သည် ဘုရင့်သစ္စာတော်ကိုစောင့်သိရှိသောကြောင့် ဒုတိယချားဘုရင်က ယင်းသို့ ခေါ်ဝေါ်ရာမှ အမည်တွင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အမေရိကန်သမ္မတစာယောက်မျှပင် ထိုပြည်နယ်၌မွေးဖွားခဲ့ခြင်းကြောင့် သမ္မတမိခင်နယ်ဟုလည်း ခေါ်သေးသည်။ သမ္မတ ဝါရှင်တန်၊ ဂျက်ဖာဆန်နှင့် စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ရောဗတ်လီးတို့သည်လည်း ယင်းပြည်နယ်သားများ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ပြင် ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်ထဲမှ အခြားပြည်နယ်များစွာ ခွဲထွက်သွားခဲ့ခြင်းကြောင့် ယင်းကို ပြည်နယ်များ၏ မိခင်ဟူ၍လည်း ခေါ်ဝေါ်ကြပြန်သည်။

ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်တွင် သာယာလှပသော ရှုမျှော်ခင်းများပေါများသဖြင့်ကျော်ကြားသည်။ အရှေ့ဘက်ပိုင်းတွင် မြေနိမ့်၍ သင်္ဘောဆိပ်ကောင်းများရှိသည်။ အနောက်ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်းမြင့်တက်သွားရာ ဗလူးရစ်တောင်တန်းများဖြစ်သွားလေသည်။ ထိုတောင်တန်းများနှင့် အနောက်ဘက်နယ်နိမိတ်ဖြစ်သော အယ်လီဂနီတောင်တန်း များအကြားတွင် အလွန်မြေဩဇာကောင်းသော ဗာဂျင်းနီးယားတောင်ကြားဒေသရှိသည်။ မြစ်ချောင်းများလည်းပေါများ၍ ရေလုံလောက်စွာရသဖြင့် အလွန်စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသောနယ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်တွင် စိုက်ပျိုးရေးမှာအဓိကလုပ်ငန်းကြီးဖြစ်၍ ဗာဂျင်းနီးယားဆေးရွက်နှင့်ဝါဂွမ်းများမှာ အလွန်ကျော်ကြားလေသည်။ ယခုအခါ ဂျုံစပါးနှင့် ပြောင်းဆန်များကိုလည်း အများအပြား စိုက်ပျိုးလျက် ရှိသည်။ သစ်သီးခြံများလည်း လုပ်ကိုင်ကြ၍ သစ်တောများမှာ ဧက၆၀၀၀၀၀ ကျော်မျှ ရှိသည်။ ကျောက်မီးသွေး၊ ကျောက်နုမ်းဖတ်၊ ထုံးကျောက်၊ သံရိုင်းနှင့်သင်ပုန်းကျောက်များလည်း ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်မှ ထွက်သည်။ အဖိုးတန်သော ကမာဖမ်းသည့် လုပ်ငန်းကိုလည်း လုပ်ကိုင်ကြသည်။

ကုန်ကြမ်းများပေါများ၍ ရေအားလျှပ်စစ်ဓာတ်ကို ပေါပေါအသုံးပြုနိုင်သောပြည်နယ်ဖြစ်သဖြင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများလည်းတိုးတက်လျက်ရှိသည်။ အထည်အလိပ်စက်ရုံများ၊ ဆေးတံဆေးစက်ရုံများ၊ သစ်စက်ရုံများ၊ သားရေစက်ရုံများ စသည်ဖြင့် စက်မှုလုပ်ငန်းရုံ အများအပြား ရှိလေသည်။

ဗာဂျင်းနီးယားပြည်နယ်၏ အကျယ်အဝန်းမှာ ၄၀၈၁၅

စတုရန်းမိုင်ရှိ၍ ၁၉၆၀ပြည့်နှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ လူဦးရေမှာ ၃၉၆၉၄၄ ယောက်ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အနက် လေးပုံတစ်ပုံသည် နီးဂရိုးလူမျိုးများဖြစ်သည်။ ဗာဂျင်း နီးယားပြည်နယ်၏ ထင်ရှားသောမြစ်ကြီးများမှာ ပိုတိုမက်၊ ရာပါဟန်နော့၊ ယော့နှင့် ဂျိမ်းမြစ်များဖြစ်သည်။ ထင်ရှား သော မြို့ကြီးများမှာ ရစ်ချဆွန်၊ နော်ဖတ်၊ ရိုးအားနတ်၊ ပို့စမတ်နှင့်အလက်ဇန္ဒြီးယားမြို့များဖြစ်၍ ရစ်ချဆွန်မြို့သည် မြို့တော် ဖြစ်သည်။

ဗာစီလိုးနားမြို့။ ။ဗာစီလိုးနားမြို့သည် စပိန်နိုင်ငံ၏ အရှေ့ဘက်ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်း မြောက်ပိုင်းတွင်ရှိသည်။ ကတယ်လိုးနီးယားပြည်နယ်၊ ဗာစီလိုးနားနယ်၏ မြို့တော် ဖြစ်၍ စပိန်နိုင်ငံ၏အကြီးဆုံး ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီး တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ကလိုဗီဂတ်နှင့် ဗီးဆော့မြစ် ၂ သွယ် ကြားတွင် တည်ရှိသည်။ စပိန်နိုင်ငံ၏ ဒုတိယအကြီးဆုံး မြို့ကြီးလည်းဖြစ်သည်။ မဒရစ်မြို့တော်၏ အရှေ့ မြောက်ဘက် မိုင် ၄၃၀ ကွာဝေးသည်။

ဗာစီလိုးနားမြို့သည် ရှေးခေတ်ကပင်ထင်ရှားသောမြေ ထဲပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့တစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့၏။ ထိုမြို့ကြီးကို ဘီစီ ၂၃၀ပြည့်နှစ်ခန့်က ဟာမီးလကားဗားကားခေါ် ကားသေ့ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးကတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ဗာစီနို မြို့ဟုတွင်ခဲ့သည်။ ယင်းမှ ကာလ ရွေ့လျောလာသောအခါ ဗာစီလိုးနားမြို့ဟူ၍ ဖြစ်လာသည်။ ဟာမီးလကားဗား ကား၏သား ဟန္နီဗောလက်ထက်တွင် ဒုတိယပျူးနစ်စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွား၍ ကားသေ့တို့စစ်ရှုံးသည်တွင် ဗာစီလိုးနားမြို့ကို ရောမလူမျိုးတို့သိမ်းပိုက်ကာ ရောမကိုလိုနီအဖြစ် ထားရှိ သည်။ ၂ ရာစုနှစ်များအတွင်းတွင် ထိုမြို့သည် မာဆေးမြို့ ကြီးနှင့်ရင်ပေါင်တန်းလိုက်နိုင်အောင် အရောင်းအဝယ်စည် ပင်ထွန်းကားသော မြို့တစ်မြို့ဖြစ်လာလေသည်။ ဂျေ့သ နှင့် မူးဝါးများလက်ထက်တွင်လည်း ထိုမြို့ကြီးသည် မှေးမှိန်မသွားဘဲ၊ ၈၀၁ ခုနှစ်တွင် ဖရန်လူမျိုးတို့၏ လက်တွင်းသို့ သက်ဆင်းကျရောက်ခဲ့လေသည်။

၉ ရာစုနှစ်၁၂ရာစုနှစ်တိုင်အောင် များကြီးမတ်ကြီးတို့ သည် ထိုမြို့ကြီးကို တသီးတခြား စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခဲ့လေ သည်။ ၁၂ရာစုနှစ်လောက်က ဗာစီလိုးနားမြို့၏ကုန်စည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးသည်လည်း အထူးပင်တိုးတက် လာခဲ့ရာဂျိနီးအား ဗင်းနစ်စသောမြို့ကြီးများနှင့်ပင် အပြိုင် အဆိုင်ဖြစ်ခဲ့ဘူး၏။ ထိုမြို့၏ ကုန်သွယ်ကြီးများသည် လည်း အနောက်ဘက်တွင် မြောက်ပင်လယ်နှင့်ဗောလတစ် ပင်လယ်တို့အထိ အရှေ့ဘက်တွင် အလက်ဇန္ဒြီးယားမြို့ အထိသွားလာကူးသန်းခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် ၁၆ ရာစုနှစ် အစအမေရိကတိုက်နှင့် ကုန်ကူးသန်းဆက်သွယ်မှုများပေါ်

ပေါက်လာခဲ့သဖြင့် စပိန်နိုင်ငံ၏ အနောက်ဘက်ကမ်း သင်္ဘောဆိပ်မြို့များမှာ တစ်စတစ်စစည်ပင်ထွန်းကားခဲ့ သည်နှင့်အမျှ ဗာစီလိုးနားမြို့ကြီးသည် ကုန်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးဘက်၌ တဖြည်းဖြည်း မှေးမှိန်ခဲ့သည်။ ၁၇ ရာစုနှစ် မှ ၁၉ ရာစုနှစ် အတွင်း၌မူ ထိုမြို့သည် ပြင်သစ် တို့၏လက်အောက်သို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ ကျရောက်ခဲ့လေ သည်။

၁၉၃၁-၃၂ ခုနှစ်များအတွင်း စပိန်နိုင်ငံသည် သမ္မတ နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်လာပြီးနောက် ဗာစီလိုးနားမြို့သည် ကိုယ် ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ရရှိခဲ့စားခဲ့ရသည်။ စက်မှုပစ္စည်းများ အကြီးအကျယ်ထုတ်လုပ်ရာ မြို့ကြီးဖြစ်၍ စက်မှုလက်မှုအလုပ်သမားများပေါများလှသဖြင့် အလုပ် သမားပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်ကာ မကြာခဏ ဆူပူမှု များဖြစ်ပွားခဲ့လေသည်။ ၁၉၃၆ခုနှစ် ပြည်တွင်းစစ် ဖြစ်စဉ်ကလည်း ဗာစီလိုးနားမြို့ကြီးမှာ အစိုးရတပ်များ ၏ အရေးကြီးသော တပ်စခန်းမြို့ကြီးဖြစ်၍ နိုင်ငံခြားမှ စစ်ပစ္စည်းများကို ထိုမြို့မှတစ်ဆင့် တင်သွင်းယူကြရ လေသည်။

ဗာစီလိုးနားမြို့သည် မြေထဲပင်လယ်ကမ်းခြေပေါ်၌ လခြမ်းပုံသဏ္ဍာန် တည်ရှိနေသည်။ မြို့ကို မြို့ဟောင်းနှင့် မြို့သစ်ဟူ၍ ၂ ပိုင်း ခွဲခြားနိုင်၏။ မြို့ဟောင်း အတွင်း၌မူ ကျဉ်းမြောင်းသောလမ်းများ၊ အလယ်ခေတ်ဘုရား ရှိခိုး ကျောင်းများ၊ အမိုးပြားနှင့်အဆောက်အအုံများကို ယခုတိုင် တွေ့မြင်နိုင်သေးသည်။ မြို့လယ်ရှိရိမ္မလာခေါ်သည့်ဗဟိုလမ်း မကြီးမှာ အညောင်းပြေလမ်းလျှောက်ရန် စကြိုလမ်းများနှင့် တကွ ထိုလမ်းမကြီး၏ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင်မူ ဟော်တယ်ကြီးများ၊ ဇာတ်ပွဲရုံကြီးများရှိ၏။ မြို့သစ်ကြီး၏ အမြင့်ဆုံးနေရာဖြစ်သော တောင်ကုန်းမြင့်ပေါ်၌ကား ၁၃ ရာစုခေတ်က ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးရှိ၏။ မြို့သစ်ကြီးမှာမူ လက်ဦးအစကပင်လျှင် စံနစ်တကျပုံစံများဖြင့်တည်ဆောက် ခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ကျယ်ဝန်းပြန့်ပြူးသောလမ်းမကြီးများ၊ လှပ ခန့်ညားသော ကျောက်တိုင်နှင့် အဆောက်အအုံကြီးများ၊ သာယာတင့်တယ် ရှုချင့်စဖွယ်ရှိသောပန်းဥယျာဉ်ကြီး များ၊ ကြီးကျယ်ခမ်းနားလှပေသည်။ ၁၉၅၇ခုသန်းခေါင် စာရင်း အရ ဗာစီလိုးနားမြို့၏ လူဦးရေသည် ၁၄၇၇၈၈၁ ရှိသည်။

ဗာစီလိုးနားမြို့၏အဓိကလုပ်ငန်းမှာ ချည်ထည်၊ ပိုး ထည်၊ သိုးမွေးထည်များ ရက်လုပ်ခြင်း၊ စက္ကူ၊ ဖန်ထည်၊ သားရေနှင့်သတ္တုပစ္စည်းများပြုလုပ်ခြင်းတို့ဖြစ်၏။ ၁၉၁၄ခု ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းမှစ၍ အထက်ပါပစ္စည်းများကို နိုင်ငံခြားမှမဟုတ်ဘဲ ထိုမြို့၌ပင်ထုတ်လုပ်ရောင်း ချနိုင်ခဲ့လေသည်။ ဗာစီလိုးနားမြို့သည် စပိန်နိုင်ငံ၏စက်မှု

လက်မှုလုပ်ငန်းများထုတ်လုပ်ရာ ဗဟိုဌာနကြီး ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့မှ စပိန်နိုင်ငံအရပ်ရပ်ရှိမြို့များသို့လည်းကောင်း၊ ဥရောပတိုက်မြို့များသို့လည်းကောင်း မီးရထားလမ်းအဆက်အသွယ်ရှိသဖြင့် ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရန် လွယ်ကူသောမြို့ဖြစ်သည်။

ဗာဆေးမြို့ ။ ။ပြင်သစ်နိုင်ငံမြောက်ပိုင်း စိန်းအတွားဇနယ်၏မြို့တော်ဖြစ်သောဗာဆေးမြို့သည် ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်ဆက်သွယ်၍ထင်ရှားသည်။ ပါရစ်မြို့၏ အနောက်မြောက်ဘက် ၁၂ မိုင်ဝေး၍၊ ဥရောပတိုက်တွင် အလှပဆုံးမြို့ တစ်မြို့ဖြစ်သည်။၁၈၇၁ ခုနှစ်မှ ၁၈၇၉ ခုနှစ်အထိ ပြင်သစ်အစိုးရ၏ ရုံးစိုက်မြို့ ဖြစ်သည်။

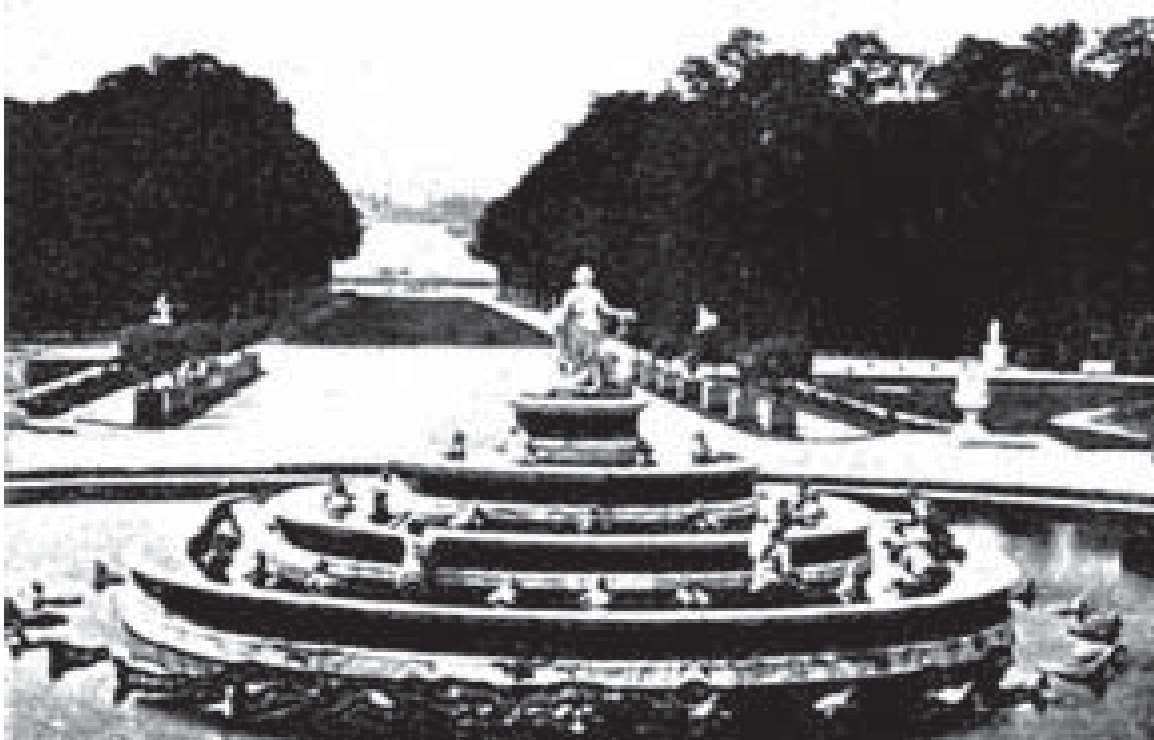
၁၆၆၁ ခုနှစ်တွင် ၁၄ ဆက်မြောက်လူဝီဘုရင်သည် သမိုင်းတွင်အလွန်ထင်ရှား၍ ခမ်းနားလှပသော နန်းတော်ကြီးတစ်ခုကို ဒေါ်လာ ၁၀ ကုဋေ အကုန်ခံ၍ ဗာဆေးမြို့တွင်ဆောက်လုပ်သည်။ ထိုနန်းတော်ကြီးမှာ အလျားမိုင်ဝက်ကျော်ရှည်လျား၍ အခန်းပေါင်းများစွာရှိသဖြင့် အခန်းနဲ့ဆောင် နာရီပေါင်းအတော်ကြာလှည့်လည်ရသည်။ ယင်းအခန်းများအနက် ဟောအော့မိရာခေါ်မှန်နန်းဆောင်ကြီးမှာ အထင်ရှား အခမ်းအနားဆုံး ဖြစ်၍ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်များချုပ်ဆိုရာ ခန်းဆောင်ကြီးဖြစ်သည်။ ၁၈၃၇ခု

နှစ်မှစ၍ နန်းတော်ကြီးကို ပြတိုက်အဖြစ် အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ နန်းတော်ကြီး၏ပတ်ဝန်းကျင်တွင် လှပသောတောအုပ်၊ ပန်းခြံ၊ ရေကန်၊ ရေပန်းများ ရှိသည်။

၁၇၈၃ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်တော်လှန်ရေးကို အဆုံးသတ်ခဲ့သောငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ကို လည်းကောင်း၊ ၁၉၁၉ခုနှစ်တွင် ပထမကမ္ဘာစစ်ကို ပြေငြိမ်းစေခဲ့သည့် ဗာဆေးစာချုပ်ကိုလည်းကောင်း ဗာဆေးနန်းတော်တွင်း၌ ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ ပြင်သစ်ပရပ်ရှားစစ်ပွဲအတွင်းက ပရပ်ရှင်းတို့သည် ပါရစ်မြို့ကို သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် ဗာဆေးမြို့ကိုရေးဦးစွာ သိမ်းလိုက်ပြီးနောက် စစ်ဌာနချုပ်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ပရပ်ရှားဘုရင် ပထမဇီလျံကို ဂျာမန်ဧကရာဇ်အဖြစ် ဗာဆေး နန်းတော်မှာပင် တင်မြှောက်ကျေညာခဲ့သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဗာဆေးမြို့သည် ၁၉၄၄ ခုနှစ်စက်တင်ဘာလမှ ၁၉၅၄ ခုနှစ် မေလအထိ မဟာမိတ်တို့၏ စစ်ဌာနချုပ်ကြီးဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ၁၈၇၃ ခုနှစ်ခန့်က မြန်မာနိုင်ငံမှ မင်းတုန်း မင်းတရားကြီး စေလွှတ်လိုက်သော ကင်းဝန်မင်းကြီးသံအဖွဲ့သည် ဗာဆေးမြို့သို့ ရောက်ရှိခဲ့ဘူးကြောင်း မှတ်တမ်းရှိလေသည်။

၁၉၅၄ခုနှစ်သန်းခေါင်စာရင်းအရ ဗာဆေးမြို့၏လူဦးရေသည် ၈၄၄၄၅ ယောက် ဖြစ်သည်။

ဗာဆေးမြို့ရှိ အပန်းပြေ စိတ်ကြည်ရွယ်ဖွယ်ရာ ပန်းခြံ၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ဗာဘာတီ(ခရစ် ၁၈၇၆ - ၁၉၃၂)။ ။ဗာဘာဖိနပ်များကို ကမ္ဘာအနှံ့အပြား၌သုံးစွဲလျက်ရှိရာ၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ပင် ဗာဘာဖိနပ်များကို သုံးစွဲဘူးသူ အတော်များများရှိပေလိမ့်မည်။ ဗာဘာဖိနပ်လုပ်ငန်းကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သူမှာ ချက်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သော တောမတ်ဗာဘာဖြစ်သည်။ ချက်ကိုဆလိုဗားကီးယားနိုင်ငံ၊ ပရာဟမြို့သားတစ်ဦးဖြစ်၍ ဖခင်ဖြစ်သူ၏ဖိနပ်ချုပ်လုပ်ငန်းတွင် ကူညီလုပ်ကိုင်ခဲ့ရာမှ ၁၈ နှစ်သားအရွယ်တွင် မိုရေးဗီးယားနယ်လောင်မြို့၌ ဖိနပ်ဆိုင်ခွဲကို တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။

တောမတ်ဗာဘာသည် အလုပ်သဘော၊ စီးပွားရေးသဘောတို့ကိုကောင်းစွာ နားလည်၍ လုပ်ရည်ကိုင်ရည်နှင့် အကြံအစည်ကောင်းမွန်သူ ဖြစ်သည့်အတိုင်းသူ၏ လုပ်ငန်းသည် တဖြည်းဖြည်းတိုးတက်ကြီးပွားလာသည်။ သူ၏ဖိနပ်လုပ်ငန်းကို အကြောင်းပြု၍ လူဦးရေ ၄၀၀၀ ခန့်နှင့် မထင်မရှားဖြစ်ခဲ့သော ဇလင်မြို့သည် တောမတ်ဗာဘာကွယ်လွန်သည့်နှစ်တွင် လူဦးရေ ၃၆၀၀၀ အထိတိုးတက်စည်ကားလာ၍ ဗာဘာလုပ်ငန်း၏အလုပ်သမားပေါင်းမှာ တစ်သောင်းသုံးထောင်ကျော် ရှိခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ဂျာမနီ၊ ပိုလန်၊ ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံတို့၌ ဗာဘာဖိနပ်အလုပ်ရုံများကို တည်ထောင်ပြီး၍ ဖိနပ်ဆိုင်ခွဲများကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်၌ဖြန့်လှစ်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

လုပ်ငန်းအောင်မြင်မှုသည် တောမတ်ဗာဘာကိုယ်တိုင်လုပ်ငန်းကိုကိုယ်ဖိရင်ဖိ ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ် စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် သူ၏အလုပ်သမားဝါဒတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ တောမတ်ဗာဘာသည် မိမိ၏လုပ်ငန်းမှအလုပ်သမားများကို လုပ်ငန်း၌ အစုရှယ်ရာများဝင်စေကာ အမြတ်ခွဲဝေပေး၏။ အလုပ်သမားများအတွက် စံပြုမြို့ကလေး တည်ထောင်ပေးပြီးလျှင် လူသုံပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို သက်သာသောနှုန်းထားဖြင့် ရောင်းချသည့် စံပြုဆိုင်များဖြင့်လှစ်ပေးသည်။ အလုပ်သမားများအပန်းဖြေမှု၊ ပျော်မှုရှင်မှုအတွက်လည်းစီစဉ်ပေးလေသည်။

ဖိနပ်များထုတ်တွင် ပုံစံတူပစ္စည်းအများ ထုတ်လုပ်မှု စံနစ်ဖြင့် လုပ်ကိုင်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးမတိုင်မီက ဗာဘာဖိနပ်စက်ရုံမှ တစ်နေ့လျှင် ဖိနပ်အရံပေါင်း ၇၀၀၀၀ ကျော်ထွက်သည်။ ၁၉၃၂ခုနှစ်၌ တောမတ်ဗာဘာ လေယာဉ်ပျံပျက်ကျ၍ ကွယ်လွန်ပြီးသည့်နောက်တွင် ညီဖြစ်သူ ဇန်းဗာဘာက ဆက်လက်အုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့်နောက်တွင် ဗာဘာဖိနပ်လုပ်ငန်းကြီးကို ချက်ကိုဆလိုဗက်အစိုးရက နိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်လိုက်ရာ ယင်း လုပ်ငန်းသည် ဥရောပတိုက်၌ ချက်ကိုဆလိုဗက်ကုန်စည်များလူသုံးများရေးအတွက် ချက်နိုင်ငံအစိုးရ၏ အားထားရသော လုပ်ငန်းကြီးတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

ဗာတန်ဆာ ရစ်ချတ်ဖရန်းစစ် (ခရစ်၁၈၅၁ -၉၀) ။ ။

ဗြိတိသျှလူမျိုး နယ်သစ်ရှာခရီးသည်နှင့် စာရေးဆရာဖြစ်သူ ဆာရစ်ချတ်ဖရန်းစစ်ဗာတန်သည် အာဖရိကတိုက်ရှိ တန်ဂန်နီယီးက ရေအိုင်ကြီးကို ပထမ စတင်တွေ့ရှိသူအနေနှင့် ဂုဏ်သတင်းကျော်ကြားခဲ့သည်။ သူ၏ဘဝတစ်သက်တာတွင် ဒေသန္တရ ဗဟုသုတများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အမှတ်တရဖြစ်ဖွယ်ရာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းများသည်လည်း အများအပြား ရှိခဲ့ပေသည်။

ဆာရစ်ချတ်သည် အာဖရိကတိုက်တွင်သာ ခရီးလှည့်လည် သွားလာ၍ နယ်သစ်မြေသစ်များကို စူးစမ်းလေ့လာခဲ့သည် မဟုတ်ပေ။ မြောက်ဝင်ရိုးစွန်းအနီးရှိ အိုက်စလန်ကျွန်းမှသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံအထိ၊ အာရှေ့ပိုင်းမှတောင်အမေရိကတိုက်အနောက်ပိုင်းအထိ အရပ်ဒေသများသည် ဗာတန်မြေချခဲ့ဘူးသည့်နေရာများ ဖြစ်ကြပေသည်။

ဆာရစ်ချတ်ဗာတန်သည် စစ်ဖက်အရာရှိတစ်ဦး၏သားဖြစ်၍ အင်္ဂလန်ပြည် ဟတ်ဖို့ရှိုင်ယာနယ်တွင် ဖွားမြင်သည်။ ငယ်စဉ်က ပြင်သစ်နှင့် အီတလီနိုင်ငံများတွင်အနေများခဲ့သည်။ အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်၌ ၁၈၄၀-၄၁ ခုနှစ်များတွင် ပညာဆည်းပူးခဲ့သည်။ ၁၈၄၂ ခုနှစ်၌ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ စစ်တပ်တွင် ဗိုလ်လောင်းအဖြစ် စတင်အမှုထမ်းသည်။ အိန္ဒိယ၌ ၇ နှစ်မျှ ကြာခဲ့သည်။ သိန္နဲနယ်၌အမှုထမ်းနေစဉ် အီရန်၊ အာဖဂန်၊ အာရဗီနှင့်ဟဒူစတန်နီဘာသာစကားတို့ကို လေ့လာဆည်းပူး၍ တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်သည်။ မွတ်စလင်တို့၏ ဓလေ့ထုံးစံ အနေအထိုင်တို့ကိုလည်း သိမြင်နုံ့စပ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၅၃ ခုနှစ်တွင် ပထန် တစ်ဦး၏အသွင်ဖြင့် ရုပ်ဖျက်ပြီးသော် မွတ်စလင်တို့၏အထွတ်အမြတ်ဖြစ်သော မက္ကာနှင့်မဒီးနားမြို့တော်တို့သို့ မရောက်ရောက်အောင်သွားခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် အာဖရိကတိုက်၊ ဆိုမာလီလန်နယ်ရှိ လူဖြူတို့မရောက်ဘူးသေးသောဟာရာမြို့သို့ အရောက်သွားခဲ့သည်။ ယင်းသို့ မလာရမသွားရဟုတားမြစ်ထားသည့် မြို့များသို့ စွန့်စားသွားရောက်ပုံတို့ကို စာတစ်စောင်ပေတစ်ဖွဲ့ ပြုစုရေးသားကာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ဗာတန်သည်စွန့်စားမှုကို နှစ်သက်သူဖြစ်၍ကရိုင်းမီးယားစစ်ပွဲ(၁၈၅၃-၅၆)တွင်လည်း ပါဝင်ဆင်နွှဲခဲ့သေးသည်။ ထို့နောက် ဗြိတိသျှတော်ဝင်ပထဝီဝင်အသင်းကြီး၏ တာဝန်ပေးချက်အရ ၁၈၅၇ခုနှစ်တွင် ဂျွန်ဟန်နင်းစပ်နှင့်အတူ အာဖရိကတိုက်ရှိ နိုင်းမြစ်၏မြစ်ဖျားဒေသကို အရှာထွက်ခဲ့သည်။ နိုင်းမြစ်၏မြစ်ဖျားကိုရှာဖွေရာတွင် ခရီးလမ်းပန်းခက်ခဲကြမ်းတမ်းလှ၍ ၃နှစ်မျှ အချိန်ကြာခဲ့သည်။ ယင်းသို့ မြစ်ဖျားဒေသကိုရှာဖွေယင်းမှအမှတ်မထင် တန်ဂန်နီယီးက

အာဖရိကတိုက်တွင် လှည့်လည်စူးစမ်းရှာဖွေခဲ့သူ ဆာရစ်ချတ်ဗာတန်

ရေအိုင်ကြီးကို တွေ့ရှိခဲ့သည်။ နိုင်းမြစ်၏အစကိုမူ ဗာတန်ဖျားနေ၍ မလိုက်နိုင်ဘဲကျန်ခဲ့စဉ် စပိကတွေ့ရှိလေသည်။ ဗာတန်သည် ၁၈၆၁ ခုနှစ်တွင် အာဖရိကတိုက် အနောက်ဘက်ရှိ ဖာနန်ဒိုပိုကျွန်းသို့ ကောင်စစ်ဝန်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်မှစ၍ စစ်မှုထမ်းအဖြစ်မှ ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အမှုထမ်းစဉ်အတွင်းလည်း ဒေသန္တရဗဟုသုတများရှာဖွေခဲ့သည်။ ၁၈၆၅ခုနှစ်တွင် ဗရာဇီးနိုင်ငံသို့ ပြောင်းရွှေ့သောအခါ အမွေခံနှင့် လာပလာတာမြစ်ကြောင်းများကို ဆန်တက်၍ ဒေသန္တရခရီး ထွက်ခဲ့သည်။ ၁၈၆၉-၇၁ ခုနှစ်များတွင် ဒမတ်ကပ်ကျွန်းသို့ပြောင်းရွှေ့၍ ၁၈၇၂ခုနှစ် အိုက်စလန်ကျွန်းသို့ ခေတ္တသွားရောက်ပြီးနောက်တွင် ထိုစဉ်က အီတလီနိုင်ငံပိုင် ထရီးအက်ပြည်နယ်သို့ပြောင်းရွှေ့အမှုထမ်းသည်။ ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် ဆာဘွဲ့ရရှိသည်။ ထရီးအက် မြို့၌ပင် ကောင်စစ်ဝန်အဖြစ် အမှုထမ်းယင်း ၁၈၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဗာတန်သည် ခရီးသွားနိုင်သလောက် မိမိ၏အတွေ့အကြုံဗဟုသုတတို့ကို စာအုပ်ပေါင်းများစွာ ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ အာရဗီစာပေများကိုလည်း ဘာသာပြန်ခဲ့သည်။ စာပေဘက်တွင် နာမည်အကျော်ဆုံးသောဗာတန်၏လက်ရာမှာ အာရဗီဘာသာပြန် “တစ်ထောင့်တစ်ညပုံပြင် (၀၁)

ပသီပုံပြင်”ဖြစ်သည်။ အခြား အာရဗီဘာသာပြန်ဖြစ်သော “ရန်သင်းကြိုင်ဥယျာဉ်မြိုင်” စာမူများသည် နောင်သုတေသီပညာရှင်များအတွက် အလွန်အဖိုးတန်မည်ဖြစ်သော်လည်း ဗာတန်၏ဇနီးသည် လေဒီဗာတန်က ညစ်ညမ်းသည်ဟု ယူဆပြီးလျှင် မီးရှို့ ဖျက်ဆီးလိုက်သည်။ ၁၈၆၁ ခုနှစ်တွင် ဗာတန်နှင့်လက်ထပ်ခဲ့သော လေဒီဗာတန်သည် ခရီးစဉ်များစွာတို့၌ ဗာတန်နှင့် လိုက်ပါ၍ စာပေပြုစုရာ၌လည်း ဗာတန်အား ကူညီခဲ့လေသည်။

ဗာဒီဂျူးဇက်ပေ(ခရစ် ၁၈၁၃-၁၉၀၁)။ ။

ဂျူးဇက်ပေဇာဒီသည် အီတာလျံ ဂီတပညာရှင်ကြီး တစ်ဦးဖြစ်၍ အနောက်တိုင်းဂီတ လောကတွင် ထွန်းပြောင်ထင်ရှားသူဖြစ်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် မူးဆေးတိုမြို့အနီး လေရွန်ကိုလေရွာမှ ထမင်းဆိုင်ရှင်တစ်ဦးဖြစ်၍ ဗာဒီတို့ မိသားစုသည် ဆင်းရဲပင်ပန်းလှသည်။ သို့သော် ဂီတဝါသနာ ပြင်းပြလှသောဗာဒီအား ဖခင်ဖြစ်သူက ဂီတပညာကို သင်ကြားစေသည်။ အသက် ၁၀နှစ်အရွယ်တွင် မိမိဒေသရှိ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတွင် အော်ဂန်(လေသွင်းသံစုံစန္ဒရား)တီးဆရာလေး ဖြစ်လာလေသည်။

ထို့နောက်တွင် ဗာဒီသည် မူးဆေးတိုမြို့တွင် ပညာသင်ကြားသည်။ မိလန်မြို့မှ တူရိယာဂီတကျောင်းတွင် တူရိယာဂီတပညာ ဆက်လက်ဆည်းပူးရန်ကြိုးစားသော်လည်း ဝင်ခွင့်မရသဖြင့် ထိုမြို့ရှိတီးဝိုင်းခေါင်းဆောင်တစ်ဦးထံတွင် ဂီတပညာလေ့လာဆည်းပူးသည်။ အသက် ၂၀အရွယ်တွင် မူးဆေးတိုသို့ပြန်၍ ၃ နှစ်ခန့် တီးဝိုင်းခေါင်းဆောင်အဖြစ် ဆောင်ရွက်လေသည်။

ဗာဒီသည်အိမ်ထောင်ပြုပြီးနောက် ၁၈၃၈ခုနှစ်တွင် မိလန်မြို့သို့ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သည်။ ဂီတပြဇာတ်များကို ရေးသားစပ်ဆိုခဲ့ရာ ၁၈၃၉ခုနှစ်တွင် သူ၏ပထမဆုံး ဂီတပြဇာတ် “အိုဗာတို” ပေါ်ထွက်လာ၍ အလွန်လူကြိုက်များခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဗာဒီသည် ဂီတပြဇာတ်များကို ဆက်လက်ရေးသားစပ်ဆိုသည်။ မိလန်မြို့ ဂီတလောကတွင် နာမည်ရစပြု၍ တေးဂီတများ စပ်ဆိုခြင်းဖြင့် ငွေရေးကြေးရေး အကျိုးခံစားခွင့်ကို စတင်ခံစားရချိန်တွင် ဇနီးနှင့် ကလေး ၂ ဦးသေဆုံးသွားကြသည်။ ထို့ကြောင့် နောက် ဂီတပြဇာတ်တစ်ခုကို ရေးဖွဲ့ရာ၌ အချိန်ဖင့်နှံခဲ့လေသည်။

၁၈၄၂ခုနှစ်တွင်မှပေါ်ထွက်လာသည့် “နားဗူးကို” ဂီတပြဇာတ်သည် အလွန်အောင်မြင်ခဲ့သည်။ “လောင်ဗာဒီ” (၁၈၄၃ခုနှစ်)နှင့် “အာနားနီ” (၁၈၄၃ ခုနှစ်) ဂီတပြဇာတ်များကိုရေးသားရုံတင်ပြီးနောက်တွင်၊ ဗာဒီသည် ဂီတပြဇာတ်နယ်တွင် ထိပ်တန်းစာရင်းဝင်တစ်ဦးဖြစ်လာလေသည်။ ၁၈၄၄ ခုနှစ်မှ ၁၈၅၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ဂီတပြဇာတ်

၁၀ နှစ်မျှ ရေးသားခဲ့သော်လည်း ယင်းတို့သည် ယခုအခါ မခတ်မစားလှတော့ချေ။

ဗာဒီ၏ ထူးထူးခြားခြား လက်ရာကောင်းတစ်ခုဖြစ်သည့် “ရီဂိုလက်တို” ဂီတပြဇာတ် သည် ၁၈၅၁ ခုနှစ်တွင် ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ၁၈၅၃ ခုနှစ်တွင် “အေးထရီဗာတို ရေး” နှင့် “လားတရား ဗီးယားတား” ပြဇာတ်နှစ်ခုပေါ်ထွက်လာပြီးနောက်တွင် ဗာဒီ၏ ဂီတပညာ ဂုဏ်သတင်းသည် ကမ္ဘာချင်းအောင် ကျော်ကြားခဲ့လေသည်။

ဗာဒီသည် ၁၈၆၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၈၇၀ ပြည့်နှစ်များအတွင်း စာပေလေ့လာခြင်း၊ လယ်လုပ်ခြင်းဖြင့် အချိန်ကုန်စေခဲ့သည်။ ၁၈၇၁ ခုနှစ်တွင် ဆူးအက်တူးမြောင်းဖွင့်ပွဲအတွက် ရေးသား စပ်ဆိုခဲ့သော “အားအီးဒါး” ဂီတပြဇာတ်သည် ဗာဒီ၏ အကောင်းဆုံးလက်ရာဟု ဆိုကြသည်။ ၁၈၈၇ ခုနှစ် တွင် ရိုက်စပီးယား၏ “အော်သဲလို” ပြဇာတ်ကိုမှီး၍ ရေးသားသော “အော်တယ်လို” ဂီတပြဇာတ်သည် အလွန် ပြဇာတ်ပီသ၍ ကောင်းမွန်လှသည်။ ဗာဒီသည် သူ၏တစ်ခုတည်းသောဂီတပြဇာတ်မြူး ဖြစ်သည့် “ဖော်လစတတ်” ကို ရေးသားပြီးနောက် ဂီတရေးသားခြင်းလုပ်ငန်းကို ပြည်ပုံးကားချလိုက်လေသည်။ ထိုဂီတပြဇာတ်ကို ဗာဒီ၏ အနစ်ဂဝမြောက်မွေးနေ့မတိုင်မီကလေးတွင် ရုံတင်ပြသရာ၊ အီတ

ဗာဒီကိုယ်တိုင် တီးလုံးတီးကွက်များကို ညွှန်ကြားနေစဉ်

လီနိုင်ငံအရပ်ရပ်မှ ထောင်သောင်းမက များလှစွာသော လူတို့သည် မီလန်မြို့သို့လာရောက်၍ ထိုပြဇာတ်ကို ကြည့်ရှု အားပေးကြလေသည်။

ဗာဒီသည် အီတလီနိုင်ငံတွင် ထိပ်တန်း ဂီတပညာရှင်ကြီးအဖြစ် သူမတူသော အခြေအနေအဆင့်အတန်းဖြင့် ချီးမြှင့်မြှောက်စားခြင်းခံရသည်။ ၁၈၇၄ ခုတွင် အထက်လွတ်တော်အမတ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ ၁၈၉၈ ခုနှစ်တွင် ဗာဒီက ဘဝတူ ဖြစ်ကြသော အိုမင်းမစွမ်း ဂီတပညာသည်များ ခိုလှုံနေထိုင်နိုင်ရန် လူအိုရုံတစ်ခုကို မီလန်မြို့၌ ဆောက်လုပ်ဖို့အတွက် ပေါင် ၄၀၀၀၀ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ထူးချွန်လှသော အနုပညာရှင်၊ ဂီတစာဆိုကျော်ကြီးသည် ၁၉၀၁ ခုဇန်နဝါရီ ၂၇ ရက်နေ့တွင် မီလန်မြို့၌ အနိစ္စရောက်လေသည်။

ဗာဒမ်ပင်။ ။ အလွန်ဆီမ့်၍ အရသာရှိသော အစေ့ဆန်ကြောင့် ဗာဒမ်ပင်သည် လူသိများသော အပင်မျိုးဖြစ်သည်။ ဗာဒမ်ပင်သည် မက်မုံသီးပင်၊ ပန်းသီးပင်၊ သစ်သော့သီးပင်စသည်တို့ပါဝင်သော ရိုဇေးစီအီးမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်၍ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ပရူးနပ်အမစ်’လပ်ဟုခေါ်သည်။

ရေးခေတ်အခါကပင် ဗာဒမ်ပင်ကိုချိုဆီမ့်သော အစေ့ဆန်အတွက်လည်းကောင်း၊ လှပသော အပွင့်များအတွက်လည်းကောင်း မြေထဲပင်လယ်ဒေသနှင့် အရှေ့အနီးပိုင်းနိုင်ငံများတွင် စိုက်ပျိုးခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ စပိန်၊ အီတလီ၊ မြောက်အာဖရိကတိုက်၊ ဩစတြေးလီးယားနှင့် တောင်အမေရိကတိုက်တို့တွင် အကြီးအကျယ်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်လျက်ရှိသည်။ အမေရိကတိုက်တွင်လည်း စိုက်ပျိုးခဲ့ရာ၊ ကာလီဖိုးနီးယားပြည်နယ်တွင် အကြီးအကျယ်ဆုံးဖြစ်လေသည်။

ဗာဒမ်ပင်သည် ပင်လတ်မျိုးဖြစ်၍ အမြင့် ၂၅ ပေမှ ပေ ၃၀ ခန့်အထိ ရှိတတ်သည်။ အပင်အနေအထားမှာ မက်မုံပင်နှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ ပန်းရောင်နှင့် ပန်းရောင်ဖျော့ဖျော့ သို့မဟုတ် အဖြူရောင် ဗာဒမ်ပွင့်တို့သည်လည်း မက်မုံပွင့်နှင့်ဆင်သည်။ အချင်း ၁ ၁/၄ လက်မမှ ၂ လက်မခန့်ရှိသည်။ အပွင့်တို့သည် နွေကူးရာသီဦးတွင်ဖူးပွင့်ကြသည်။ အပွင့်များပွင့်ပြီးနောက်မှ ရှည်၍ချွန်ပြီး အတန်ငယ်ခွက်သော အရွက်များထွက်သည်။ အသီးသည် မာကျောကျောဖြစ်၍ အထဲ၌မက်မုံသီးကဲ့သို့ အသားနှစ် မရှိချေ။ ထို့ကြောင့် အသီးကိုမစားသုံးနိုင်ပေ။ အထဲမှ အစေ့ဆန်ကိုသာလျှင် ချိုဆီမ့်၍စားသုံးကြသည်။ ယင်းအစေ့ဆန်ကို ဗာဒမ်စေ့ဟုခေါ်သည်။ ဗာဒမ်စေ့ကိုအစေ့အတိုင်းဖြစ်စေ၊ မုံအမျိုးမျိုး၌ထည့်၍ဖြစ်စေ စားသုံးကြသည်။ ဗာဒမ်စေ့ကိုလူကြိုက်များလှ၍ အစေ့ဆန်များအနက် ကမ္ဘာ၌ အရောင်းရ အတွင်ကျယ်ဆုံး ဖြစ်လေသည်။

ဗာဒမ်ပင် ၂ မျိုးရှိရာ၊ အစေ့ဆန်စားကောင်းသောဗာ

www.forestry-space.com.mm

ဒမ်ပင်သည် ပန်းရောင်အပွင့်များပွင့်သည်။ အဖြူပွင့် ပွင့်သောဗာဒမ်ပင်မျိုး၏ အစေ့ဆန်မှာစား၍မကောင်းချေ။ ထို့ကြောင့် ပန်းရောင်အပွင့်ပွင့် ဗာဒမ်မျိုးကို ဗာဒမ်ချိုပင်၊ အဖြူရောင်အပွင့်ပွင့် ဗာဒမ်မျိုးကို ဗာဒမ်ခါးပင်ဟု ခေါ်ကြသည်။ ဗာဒမ်ပင် ၂မျိုးလုံး၏ အစေ့ဆန်များမှ ဆီထုတ်ယူရရှိနိုင်သည်။ သို့သော် အချိုပင်၏အစေ့ဆန်ကို စားသုံးရန်အသုံးများ၍ အခါးပင်၏အစေ့ဆန်ကိုမူ စားမကောင်း၍ တစ်ကြောင်း၊ ပေါပေါများများရရှိနိုင်၍တစ်ကြောင်း ဆီထုတ်ကြသည်။ ဗာဒမ်စေ့ဆီကို ဘယဆေးများ၌ အသုံးပြုနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ထိုဆီ၌ပါသော ပရတ်ဆစ်အက်ဆစ်ကို ထုတ်ပစ်ပြီးနောက် အနံ့သင်းဆီများ ဖော်စပ်နိုင်သည်။

သမိုင်းဒေသများ၌ ဗာဒမ်ပွင့်များ ပွင့်ချိန်တွင် နှင်းခါးရိုက်သဖြင့် အသီးမတင်ချေ။ သို့သော် လှပသောအပွင့်များအတွက်စိုက်ပျိုးကြလေသည်။

ဆိုခဲ့သော ဗာဒမ်အချိုပင်နှင့်အခါးပင်အပြင်၊ ဗာဒမ်ရိုင်းပင်ဟူ၍ရှိသေးသည်။ ဗာဒမ်ရိုင်းပင်ကို မြန်မာနိုင်ငံအရပ်ရပ်၌ တွေ့ရသည်။ ဗာဒမ်ရိုင်းပင်သည် အရိပ်အာဝါသကောင်းသောသစ်ပင်ကြီးမျိုးဖြစ်သည်။ အမြင့်ပေ ၄၀-၅၀ ခန့်ရှိတတ်သည်။ အထက်တွင်ဆိုခဲ့သော ဗာဒမ်ချို ဗာဒမ်ခါးပင်တို့နှင့် မျိုးရင်းချင်းမတူပေ။ ဗာဒမ်ရိုင်းပင်သည် ကွမ်ဗရီတေစီအီး မျိုးရင်းဝင်ဖြစ်၍ ရုက္ခဗေဒအမည်မှာ တာပီနေးလိယာကက်တက်ပါ ဖြစ်သည်။

ဗာဒမ်ပင် အကိုင်းဖြာထွက်ပုံလှသဖြင့် အိမ်အနီးပတ်ဝန်းကျင်၌ စိုက်ထားလေ့ရှိသည်။

ဗာဒမ်ပင်၏ အသီးနှင့်အရွက်များ

ဗာဒမ်ရိုင်းပင်သည် မလ္လာယုကျွန်းဆွယ်၌ မူလပေါက်ရောက်ရာမှ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၊ သီဟိုဠ်ကျွန်းမြန်မာနိုင်ငံစသော အခြားအပူပိုင်းဒေသများသို့လည်း ပျံ့နှံ့ပေါက်ရောက်ခဲ့သည်။ မြန်မာ့ဒေသမှ ပေ ၂၀၀၀ကျော်မြင့်သောကုန်းမြင့်ဒေသများအထိ ဗာဒမ်ရိုင်းပင်များပေါက်ရောက်နိုင်သည်။

ဗာဒမ်ရိုင်းပင်၏အကိုင်းအခက်တို့သည် ထီးကဲ့သို့ ဘေးသို့ဖြန့်ကားပြီးလျှင် ပတ်ချာဝိုင်း၍ ထွက်သည်။ ယင်းသို့အကိုင်းအလက်များ အဆင့်ဆင့်ရှိတတ်၍အနေအထား တစ်မျိုးတစ်ဖုံလှပသောအပင်မျိုးဖြစ်သည်။ အရွက်တို့သည် အတန်ငယ် ကြီး၍ ထိပ်ဝိုင်းပြီးလျှင် ရွက်ဖျား ရှူးသည်။ ချောမွတ်၍ သားရေကဲ့သို့ ထူသည်။ အပင်နှင့်မမျှအောင် သေးငယ်သော အဖြူရောင်အပွင့်တံကလေးများဖြင့် အပွင့်ပွင့်သည်။ အသီးတို့သည် အလျား ၂လက်မခန့်ရှိ၍ မာကျောကျောဖြစ်သည်။ အလယ်၌အတန်ငယ် ဖောင်းပြီးလျှင် ဘေးနှစ်ဘက်တွင် အတန်ငယ်ပြားသည်။ အထဲတွင် အစေ့ပါရှိရာ အစေ့ဆန်သည် အလွန်ဆီမိသောအရသာရှိသည်။ ထိုအစေ့ဆန်ကို စားသုံးကြသော်လည်း အစေ့ဆန်ကို ရောင်းချစားနိုင်ရန် မဆိုထားဘိ၊ ပေါပေါများများ စားသုံးနိုင်ရန်ပင် အသီးများများသီးသည်မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဗာဒမ်ရိုင်းပင်ကို အစေ့ဆန်အတွက်စိုက်ပျိုးခြင်းမပြုကြဘဲ အရိပ်ကောင်းရရန်သာ စိုက်ပျိုးကြလေသည်။

ထို့ပြင် ဗာဒမ်ရိုင်းပင်၏ချွတ်ယွင်းချက်တစ်ရပ်မှာ ခနစ်လျှင် ၂ကြိမ်အရွက်ကြွေခြင်းဖြစ်သည်။ ဖေဖော်ဝါရီတွင်တစ်ကြိမ်၊ စက်တင်ဘာတွင်တစ်ကြိမ် အရွက်ကြွေသည်။ အသီးများသည်လည်း ဇွန်တွင်၁ကြိမ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ၁ကြိမ် ခနစ်လျှင် ၂ကြိမ်သီးရာ၊ အသီးသီးပြီးနောက်အရွက်ကြွေတော့သည်။ အရွက်များမကြွေမီရင့်လာလျှင် အနီရောင်တောက်တောက်ဖြစ်လာပြီးမှ အဝါရောင်သို့ ပြောင်းသွားရာ တစ်မျိုးတစ်ဖုံ ထူးခြားလှပသည်။

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်။ ။အနောက်ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်သော ဗာဗေးရီးယားသည်ယင်း၏ သမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် ဘုရင်အုပ်စိုးသည့်တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ နယ်စားပယ်စားများအုပ်စိုးသည့် နယ်ပယ်တစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း၊ သမ္မတပြည်နယ် တစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း အပြောင်းအလဲအမျိုးမျိုး ကြုံခဲ့ဖူးလေသည်။ ယခုခေတ် ဗာဗေးရီးယား ပြည်နယ်၏ ကျော်ကြားမှုမှာ သာယာရူမောဖွယ်ကောင်းသော တောတောင်ရှုမျှော်ခင်းများနှင့် ရုပ်ပုံကားသဖွယ်လှပသော ရှေးမြို့ဟောင်းကြီးများကို အကြောင်းပြုလေသည်။

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်သည် ဂျာမနီနိုင်ငံ၏အရှေ့တောင်ဘက်တွင်ရှိ၍၊ တောင်ဘက်နှင့်အရှေ့တောင်ဘက်

တွင် ဩစတြီးယားနိုင်ငံရှိသည်။ ချက်ကိုဆလိုဗားကီးယားနိုင်ငံသည် အရှေ့မြောက်ဘက်၌လည်းကောင်း၊ အခြားဂျာမန်ပြည်နယ်များသည် အနောက်ဘက်နှင့်မြောက်ဘက်၌လည်းကောင်း တည်ရှိကြသည်။ ယခုခေတ်ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်သည် ရင်းနှစ်ပလက်တီနီတ်နယ်နှင့် လန်းဒေါင်းခရိုင်တို့ မပါဝင်သည်မှလွဲ၍ ရှေးခေတ်ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်အတိုင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ အကျယ်အဝန်းမှာ ၂၇၁၁၉ စတုရန်းမိုင် ဖြစ်၍ လူဦးရေမှာ ၉၁၉၁၀၀၀ ယောက် (၁၉၅၆ ခုနှစ်) ဖြစ်သည်။

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်၏မြေမျက်နှာသွင်ပြင်မှာ ကုန်းပြင်မြင့်ကို တောင်ကုန်းတောင်တန်းများဝိုင်းရံထား၍၊ တောင်ကုန်းတောင်တန်းများ ဖြတ်ကျော်လျက်ရှိလေသည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံ၌အမြင့်ဆုံး ဖြစ်၍ ၉၇၁၉ ပေမြင့်သော ဇွတ်ရှုပစ်ဆဲတောင်သည် ဗာဗေးရီးယားတောင်များ၏ တောင်ထိပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဒန်းညမြစ်နှင့်မန်းမြစ်တို့သည် ပြည်နယ်၏အလယ်ကိုဖြတ်သန်းစီးဆင်းကြသည်။ ဒန်းညမြစ်ဝှမ်းဒေသနှင့်မန်းမြစ်ဝှမ်းဒေသများတွင် ဂျုံ၊ မြင်းစားဂျုံ၊ အာလူးနှင့် ဘီယာချက်လုပ်သော ဟော့ပင်များကိုစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်တွင် ဘီယာလုပ်ငန်း ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် လုပ်ကိုင်သဖြင့် ဟော့ပင်များ စိုက်ပျိုးရေးသည် အရေးပါသောလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ သံနှင့်

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်ရှိ အဲလပတောင်တန်း၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်

www.forever-space.com.mm

ကျောက်မီးသွေးလည်း အတော်အသင့်ရှိသည်။ ဆောင်းရာသီ၌ သာယာလှပသောတောင်တန်းဒေသများနှင့် အင်းအိုင်များသို့ ထောင်ပေါင်းများစွာသောလူတို့အလည်လာ၍ ဆောင်းရာသီကစားပွဲများကျင်းပလေ့ရှိရာ ဆိုင်ရာနယ်သူနယ်သားများအတွက် ဧည့်ကြိုလုပ်ငန်းသည်လည်း ငွေဝင်ကောင်းသောစီးပွားရေးလုပ်ငန်း တစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်သည် ဂျာမနီနိုင်ငံအတွင်း၌ရှိသော်လည်းတောင်ကုန်း တောင်တန်းများဖြင့် ဝိုင်းပတ်လှမတတ် ရှိသဖြင့် နိုင်ငံရေးအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ စိတ်ဓာတ်အားဖြင့်လည်းကောင်း အခြား ဂျာမနီပြည်နယ်များနှင့်မတူဘဲ တသီးတခြားကဲ့သို့ဖြစ်ခဲ့သည်။ အယူဝါဒရေးစစ်ပွဲများအတွင်းက ရောမကက်သလစ်ဂိုဏ်းကို အားပေးထောက်ခံခဲ့၍ ယခုလည်း မြောက်ဘက်ပိုင်းဒေသ၊ ပရိုစတန်များကြီးစိုးသောနေရာများမှအပ၊ အများအားဖြင့် ရောမကက်သလစ် ဂိုဏ်းဝင်များသာဖြစ်ကြပေသည်။ တောရွာများတွင်လည်း ခေတ်အလိုက် ပြောင်းလဲမှုမရှိလှချေ။ ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်၏ ယဉ်ကျေးမှုသည် ရှေးခေတ် အီတာလျံ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နီးစပ်ခဲ့လေသည်။

ရှေးခေတ် ရောမအင်ပိုင်ယာတွင် ဗာဗေးရီးယားမြောက်ပိုင်းနှင့်တောင်ပိုင်းတို့ ပါဝင်ခဲ့သည်။ နောင်အခါ ဖရင့်နိုင်ငံ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်ခဲ့ပြန်၍ ရှားလမိန်းဘုရင်ကြီး နတ်ရွာလွန်ပြီးနောက် လွတ်လပ်သောနယ်ပယ်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ ခရစ်နှစ် ကိုးရာစုနှစ်ထဲတွင် မက်ဂျာလူမျိုးတို့သည် ဗာဗေးရီးယားပြည်အတွင်းချင်းနင်းဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ၁၁၈၀ပြည့်နှစ်တွင် ဗာဗေးရီးယားသည် ဗစ်တယ်ရပ်စ်မြို့စားမျိုးတို့၏ လက်ထဲသို့ ကျရောက်သည်။ ယင်းမြို့စားမျိုးတို့သည် ၁၂ရာစုနှစ်ထဲတွင် ရင်းနှစ်ပလက်တီနိုတ်ပြည်နယ်ကိုလည်းသိမ်းပိုက်စိုးမိုးခဲ့သည်။ ၂ ရောပအလယ်ခေတ်စစ်ပွဲများတွင် ဗာဗေးရီးယားပြည်သည်လည်း ပါဝင်ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ နပိုလီယန်၏လက်ထက်တွင် ဗာဗေးရီးယားအားတိုင်း ပြည်တစ်ပြည်အဖြစ် အဆင့်အတန်းမြှင့်ပေးသည်။ ဗာဗေးရီးယားပြည်ရှင်သည် နပိုလီယန်အားကူညီခဲ့သဖြင့် နပိုလီယန်က နယ်ပယ်အချို့ပေးသနားခဲ့သည်။ ၁၈၇၁ ခုနှစ်တွင် ဂျာမနီနိုင်ငံကြီးကို သွေးစည်းလိုက်သောအခါ ဗာဗေးရီးယားသည် ဂျာမနီအင်ပိုင်ယာ၏ ပြည်နယ်တစ်ခု ဖြစ်လာလေသည်။ သို့သော် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်ပွားသည်အထိ ဗာဗေးရီးယားကို ဗစ်တယ်ရပ်စ်မြို့စားမျိုးတို့ကသာ ကြီးစိုးခဲ့လေသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးလုနီးအချိန်တွင် မြို့စားမျိုးတို့ကို ဖြုတ်ချပြီးသော်၊ တော်လှန်ရေးအစိုးရတက်လာကာ သမ္မတအုပ်ချုပ်ရေးကိုထူထောင်သည်။ သို့သော် သုံးလေးလခန့်အကြာတွင် တော်လှန်ရေးအစိုးရ၏ ခေါင်းဆောင်

ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်သားတို့၏ ရှေးရိုးအက

ကတ်အိုက်ဇနာ လုပ်ကြံခံရပြီးလျှင်၊ တော်လှန်ရေးအစိုးရအဖွဲ့လည်း ဇာတ်သိမ်းသွားသည်။ ထိုအခါဗာဗေးရီးယားသည်ဂျာမန်သမ္မတနိုင်ငံတော်အတွင်း အပါအဝင်ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်လာသည်။ သို့သော်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုအဖွဲ့သီးခြားရှိခဲ့သည်။ ဗာဗေးရီးယားပြည်နယ်အစိုးရသည် ပြည်မဗဟိုအစိုးရနှင့် မကြာခဏသဘောကွဲလွဲမှုရှိခဲ့သည်။ ဗာဗေးရီးယားသည် ဘုရင့်အုပ်ချုပ်ရေးလိုလားသောအဖွဲ့အစည်းများ၊ လက်ျာဂိုဏ်းသား အယူသည်းသမားများခိုလှုံရာဒေသဖြစ်သည်။ ၁၉၃၃ ခုနှစ်တွင် နာဇီအစိုးရ တက်လာသောအခါ ဗာဗေးရီးယားသည် ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးများ လက်လွတ်ကာ၊ ဘုရင်ခံတစ်ဦး အုပ်ချုပ်သော ဂျာမန်ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်သွားလေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက မဟာမိတ်တပ်များသည် ဗာဗေးရီးယားကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ၊ ရှေးအဆောက်အအုံများစွာ ပျက်စီးခဲ့သည်။ ဂျာမန်တို့လက်နက်ချသောအခါ ဗာဗေးရီးယားကို အမေရိကန်တပ်များက သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သည်။ ဗာဗေးရီးယားသည် ဂျာမန်ပြည်နယ်တစ်ခု ပြန်ဖြစ်လာသော်လည်း နယ်ပယ်အချို့ကို ယင်း၏အထံမှ ခွဲထုတ်လိုက်သဖြင့်နယ်ကျဉ်းသွားသည်။ ခွဲထုတ်

လိုက်သောနယ်တို့မှာ ရင်းနှစ်ပလက်တီနိုတ်နယ်နှင့် လန်းဒေါင်းခရိုင်တို့ ဖြစ်လေသည်။

မြို့ကြီးများတွင် မျူးနစ်မြို့သည် မြို့တော်လည်းဖြစ်၍ အကြီးဆုံးလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းမြို့ကြီးတွင် နာဇီလူပုဂ္ဂိုလ်များ စတင်ခဲ့သည်။ အခြားအရေးပါသော မြို့ကြီးများမှာ နူးရန်ဗာ၊ အောက်စဖို့နှင့် ဗတ်စပတ်မြို့များဖြစ်ကြသည်။ ဆိုခဲ့သောမြို့ကြီးများသည် ရောမအင်ပိုင်ယာခေတ်ကပင် အံ့လပတောင်တန်းကို ဖြတ်ကျော်၍ အီတာလျံမြို့ကြီးများနှင့်ကုန်သွယ်စီးပွားရေး ကူးလူးဆက်ဆံမှုရှိခဲ့၍ ရောမယဉ်ကျေးမှုတို့နှင့် စတင်နီးစပ်ခဲ့လေသည်။

ဗာမင်ဂမ်မြို့။ ။ဗာမင်ဂမ်မြို့သည် အင်္ဂလန်ပြည်၏ ဒုတိယအကြီးဆုံး၊ ဂရိတ်ဗြိတိန်နိုင်ငံ၏ တတိယအကြီးဆုံးမြို့ ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကမ္ဘာပေါ်၌ စက်မှုလုပ်ငန်းမြို့ကြီးများတွင် အရေးပါဆုံးမြို့တစ်မြို့အဖြစ် ပါဝင်လေသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းများ ကြီးကျယ်များပြားသော မြို့ကြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်း ဗာမင်ဂမ်မြို့နှင့်အနီးအနားဒေသတစ်ဝိုက်မှာ စက်ရုံများမှ မီးခိုးများ ပြာမှုန်များဖြင့် မဲမှောင်နေတတ်သဖြင့် ယင်းဒေသတစ်ဝိုက်ကို “မဲမှောင်ဒေသ”ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်။

ဗာမင်ဂမ်မြို့သည် အင်္ဂလန်ပြည်၏အလယ်ပိုင်းမစ်ဒလန်ဒေသတွင်ရှိ၍ ဝါဝစ်ရှင်ယာနယ်၏မြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ လန်ဒန်မြို့မှအနောက်မြောက်ဘက် မိုင်၁၀၀ ခန့်ကွာဝေးသည်။ အေဗွန်မြစ်၊ ထရင်မြစ်နှင့်ဆဲဗန်းမြစ်တို့ ပိုင်းပတ်ထားသော ကုန်းပြင်မြင့်ပေါ်တွင် တည်ထားသောမြို့ဖြစ်၍ အင်္ဂလန်ပြည်၏ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးဖြစ်သော လစ်ဗာပူ၏ အရှေ့မြောက်ဘက် ၇၅မိုင်ခန့်တွင်ရှိသည်။

ကုန်မာပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်သည့်စက်ရုံကြီးများ အများအပြားရှိရာ၊ သံမဏိပစ္စည်းများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လက်ပတ်နာရီ၊ သေနတ်များမှအစမီးရထားခေါင်းတွဲအထိ လုပ်ကိုင်သည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းအမျိုးပေါင်း ၁၅၀၀ကျော် ခန့်ရှိလေသည်။ ထို့ပြင် ဗာမင်ဂမ်မြို့သည် အင်္ဂလန်ပြည်၏ မော်တော်ကားများ အများအပြားထုတ်လုပ်ရာ မြို့ကြီးတစ်မြို့လည်း ဖြစ်လေသည်။

ဗာမင်ဂမ်မြို့သည် စက်မှုလုပ်ငန်းမြို့ကြီး ဖြစ်လင့်ကစား ရှေးဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ၊ ခန့်ညားလှပသော ရှေးခေတ်အဆောက်အအုံကြီးများဖြင့်လည်း တင့်တယ်ဝင့်ကြွားလျက်ရှိသော မြို့ကြီးဖြစ်သည်။ ကြီးကျယ်သောစာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်ကြီးများလည်း ရှိသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး အတွင်းက ရန်သူလေတပ်၏ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းကို အပြင်းအထန်ခံခဲ့ရ၍ များစွာပျက်စီးခဲ့သော်လည်း အပျက်အစီးများကို ပြန်လည် ပြုပြင်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ဗာမင်

အင်္ဂလန်ပြည်၏ ဒုတိယအကြီးဆုံးသော ဗာမင်ဂမ်မြို့ ရှုခင်းတစ်စိတ်တစ်ဒေသ

ဂမ်မြို့သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် မြို့အုပ်ချုပ်ရေးစံနစ်အကောင်းဆုံးမြို့ တစ်မြို့လည်းဖြစ်လေသည်။

ဗာမင်ဂမ်မြို့သည် ရှေးရောမတို့လာရောက်စိုးမိုးခဲ့စဉ်က စခန်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ နော်မန်တို့ခေတ်တွင် အာဒင်တောအတွင်းမှ ရွာကလေးတစ်ရွာမျှသာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ အနီးအနားတွင် သံများတူးဖော်ရရှိ၍လည်းကောင်း၊ အနီးအနားမှ သစ်တောများရှိသဖြင့် မီးသွေးဖုတ်နိုင်၍လည်းကောင်း စက်မှုလုပ်ငန်းမြို့အဖြစ်သို့ ဦးစွာရောက်ရှိခဲ့သောမြို့တစ်မြို့ဖြစ်လေသည်။ ယခုအခါ မြို့၏အကျယ်အဝန်းမှာ စတုရန်းမိုင် ၈၀ ခန့်ရှိ၍ လူဦးရေ (၁၉၅၇ ခုနှစ်) ၁၁၀၃၀၀၀ ယောက်ရှိလေသည်။

ဗာမူးဒါးကျွန်းစု။ ။ဗာမူးဒါးကျွန်းစုသည် မြောက်အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ဗြိတိသျှကိုလိုနီကျွန်းစုဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု မြောက်ကယ်ရိုလီနားပြည်နယ် ဟတ်တာရားအငူမှ အရှေ့တောင်ယွန်းယွန်းမိုင် ၅၈၀ခန့်အကွာတွင်ရှိသည်။ နယူးယော့မြို့မှ လေယာဉ်ဖြင့် ၃နာရီခန့်၊ သင်္ဘောဖြင့် နှစ်ရက်ကျော်ခန့် ခရီးကွာလှမ်းသည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်မှ နေ့အားရက်အားအချိန်ဖြုန်းလိုသူများ၏ နွေနှင့်ဆောင်းရာသီ အပန်းဖြေစခန်းတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ ထို့ပြင် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ ရေတပ်နှင့်လေတပ် အခြေခံစခန်းလည်းဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အစိုးရကလည်း ဗြိတိသျှအစိုးရထံမှမြေပွားကား ရေတပ်နှင့်လေတပ်စခန်းများ ထားရှိလေသည်။

ဗာမူးဒါးကျွန်းစုတွင် ကျွန်းပေါင်းအကြီးအငယ် ၃၆၀ ခန့်ပါဝင်သည်။ ယင်းတို့တွင် လူနေအိမ်ခြေရှိသော ကျွန်းပေါင်း ၂၀ခန့်သာရှိသည်။ ကျွန်းငယ်များသည် များသောအားဖြင့် သန္တာကျောက်တန်းများသာဖြစ်ကြသည်။ အရေးပါသော ကျွန်းကြီးများမှာ ဗာမူးဒါး၊ စိန်ဂျော၊ စိန်ဒေးဗစ်၊ အိုင်ယာလန်နှင့် ဆွန်းမား ဆက်ကျွန်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။ တစ်ကျွန်းနှင့်တစ်ကျွန်း တံတားများဖြင့်ဆက်သွယ်ထားသည်။ ကျွန်းစုတစ်ခုလုံး၏အကျယ်အဝန်းမှာ ၂၂ စတုရန်းမိုင်ဖြစ်၍ ဗာမူးဒါးတစ်ကျွန်းတည်းသည် ဧက ၉၀၀၀ ခန့် ကျယ်ဝန်းလေသည်။ စုစုပေါင်းလူဦးရေ ၄၃၀၀၀ (၁၉၅၈) ခန့်ရှိရာ လူဖြူထက် လူမဲ(ကပ္ပလီ)လူဦးရေက အတန်ငယ် ပို၍များလေသည်။

ရာသီဥတုသည် မပူလွန်းမအေးလွန်းဘဲ မျှတသဖြင့် နေနှင့်ဆောင်းရာသီများတွင် အမေရိကန်မှ ဧည့်သည်များ အလည်အပတ် အများအပြားလာရောက်ကြသည်။ ထို့ပြင် မြေမျက်နှာမှာ ပြန့်ပြူးခြင်းမရှိလှဘဲ တောင်ကုန်းအနိမ့်အမြင့်များပြားပြီးလျှင်၊ ယင်းတို့တွင် ထန်းပင် ပန်းပင်တို့ဖြင့် သာယာလှပသောကြောင့်လည်း နိုင်ငံခြားဧည့်သည်တို့ လာရောက်လိုကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။ စိမ့်စမ်းအင်းအိုင် မရှိသဖြင့် သောက်သုံးရန်ရေကို အိမ်တိုင်း၊ အဆောက်အအုံကြီးများတိုင်း၌ ရေလှောင်ကန်ကြီးများဖြင့်မိုးရေကို ခံယူပြီးသော် လှောင်၍သုံးစွဲကြရလေသည်။

ဗာမူးဒါးကျွန်း ၌ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်နိုင်သောမြေဧကပေါင်း ၁၄၀၀ ခန့်ရှိသည်။ ထွက်ကုန်များမှာ ကြက်သွန်နီ၊ အာလူး၊ ကန်စွန်းဥနှင့်အခြားဟင်းသီးဟင်းရွက်များ၊ အိစတာလီလီပန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ဗာမူးဒါးကျွန်း၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ ဧည့်ကြိုလုပ်ငန်း ဖြစ်လေသည်။

စက်မှုလုပ်ငန်းအလုပ်ရုံများ နည်းပါးလှသည်။ ယင်းကျွန်းစုတွင် မော်တော်ဆိုင်ကယ်၊ မော်တော်ကား စသည်တို့ကို ၁၉၃၉ ခုမှသာစ၍အသုံးပြုသည်။ မြင်းလှည်းနှင့် ဘိုင်စကယ်(စက်ဘီး)များကိုသာ အသုံးများခဲ့လေသည်။

ပညာရေးဘက်တွင် ဗာမူးဒါးကျွန်းစု၌ ခုနစ်နှစ်မှ ဆယ့်သုံးနှစ်အောက်ကလေးများအတွက် မသင်မနေရ ပညာရေး စံနှစ်ရှိသည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်မှစ၍ အခမဲ့ ပညာရေးစံနှစ်ကို စတင်ခဲ့လေသည်။

ဗာမူးဒါးကျွန်းစု၏သမိုင်းမှာ ၁၅၁၅ခုနှစ်ခန့်က စတင်ခဲ့လေသည်။ ထိုအချိန်သည် အမေရိကတိုက်သို့ ကိုလံဗပ်နောက်ဆုံးအခေါက်လာရောက်ပြီးချိန် ဖြစ်သည်။ ပထမဆုံးဗာမူးဒါးကို စတင်တွေ့ရှိသူမှာ ဟွမ်ဗာမူးဒါးအမည်ရှိ စပိန်လူမျိုးကုန်သည်တစ်ဦးဖြစ်၍ သင်္ဘောပျက်ရာမှထိုကျွန်းစုသို့ရောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဟွမ်ဗာမူးဒါးသည် စပိန်သို့ပြန်ရောက်သောအခါ ထိုကျွန်းများ၏ဂုဏ်သတင်းကိုလွှင့်

သော်လည်း သန္တာကျောက်တန်းများပေါများသဖြင့် သင်္ဘောများအတွက်အန္တရာယ်များသောကြောင့် စပိန်လူမျိုးများ လာရောက်အခြေမစိုက်ခဲ့ကြပေ။

၁၆၀၉ ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးဆာဂျော့ဆွမ်းမားသည် လည်းသင်္ဘောပျက်၍ ထိုကျွန်းစုသို့ရောက်ပြန်သည်။ ဆွမ်းမားသည် ထိုကျွန်းစုတွင် ကိုလိုနီတစ်ခုထူထောင်ပြီးလျှင် ဗြိတိသျှပိုင်နယ်မြေအဖြစ် ကျေညာသိမ်းပိုက်သည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ အသက်အကြီးဆုံး ကိုလိုနီတစ်ခုဖြစ်ပေသည်။

ရှေးဦးစွာ ထိုကျွန်းစုကို ဗာဂျီနီယိုလာဟုခေါ်သည်။ နောက်ဆွမ်းမားကျွန်းစုဟုခေါ်တွင်ပြန်သည်။ နောင်အခါတွင်မူ ကျွန်းစုကိုပထမဆုံးတွေ့ရှိသူ ဟွမ်ဗာမူးဒါးကိုအစွဲပြု၍ ဗာမူးဒါးကျွန်းစုဟု ခေါ်တွင်ခဲ့လေသည်။

၁၆၈၄ ခုမှစတင်၍ ဗြိတိသျှအစိုးရက ကျွန်း၏အုပ်ချုပ်ရေးကိုကိုင်သည်။ ကျွန်း၏အုပ်ချုပ်ရေးမှာ ကရောင်းကိုလိုနီစံနှစ်ဖြစ်၍ ဗြိတိန်ပြည်ရှင်ဘုရင်၊ သို့မဟုတ် ဘုရင်မက ခန့်အပ်သော ဘုရင်ခံကို ဥပဒေပြုကောင်စီနှင့် အမှုဆောင်ကောင်စီဟူသော အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့က ကူညီအုပ်ချုပ်ရသည်။ လူထုကရွေးကောက်တင်မြှောက်သော လူထုကိုယ်စားလှယ်အမတ် ၃၆ယောက် ပါဝင်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် ရှိသည်။ ယင်းလွှတ်တော်သည် ဗြိတိသျှအင်ပိုင်ယာတွင် အသက်အကြီးဆုံး ပင်လယ်ရပ်ခြား လွှတ်တော်ဖြစ်လေသည်။

ဗာမူးဒါးကျွန်းစု၏ မြို့တော်မှာ ဟမီလတန်မြို့ဖြစ်၍ ဗာမူးဒါးကျွန်းပေါ်တွင် တည်ရှိလေသည်။

ဗာရာဏသီမြို့ ။ဗာရာဏသီမြို့ဟုဆိုလျှင် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီ မြန်မာလူမျိုးတို့ကြားဖူးနားဝရှိနေကြသည်။ ဗုဒ္ဓ အယူဝါဒ ဆိုင်ရာစာပေကျမ်းဂန်ကြီးများဖြစ်ကြသော ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်စသည်တို့တွင် ဗာရာဏသီဟူသောအမည်ကိုမကြာခဏ ဖတ်ဘူးတွေ့ဘူးနေကြသည်။ ရှေးရှေးက မင်းနေပြည်တစ်ခု ဟုလည်းသိနေကြသည်။ လူကြီးမိဘများပြောပြသည့်အခါ “ရှေးရှေးတုန်းက၊ ဗာရာဏ သီပြည်မှာ..”ဟု အစချီလေ့ရှိကြသည်။ ဗာရာဏသီနှင့်စပ်လျဉ်းသောပုံပြင်နိပါတ်များလှသဖြင့် “မင်းမသိလျှင် ဗြဟ္မဒတ်၊ ပြည်မသိလျှင် ဗာရာဏသီ”ဟူ၍ပင် ဆိုစမှတ် ပြုခဲ့ကြလေသည်။

မြန်မာတို့နား၌ယဉ်ပါးနေသောဗာရာဏသီသည်အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ရှိ၍ ယခုတိုင်ထင်ရှားသော မြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ရှေးခေတ် ဘီစီ ၁၂၀၀ခန့်ကပင် တည်ထားခဲ့သောရှေးမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်၍၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏လက်ထက်တွင် ကာသီတိုင်း၏ထင်ရှားသောပြည်တစ်ပြည်ဖြစ်သည်။ ဗာရာဏသီကို ကာသီဟုလည်း ရှေးကခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ဗာရာဏသီမြို့သည် ဥတ္တရပဒေသ (ယခင်က ယူနိုက်တက်ပရောဗင့်နယ်)၏ အရှေ့တောင်ဘက်ပိုင်းတွင်တည်ရှိ၍

ဗာရာဏသီမြို့

ကာလကတ္တားမြို့၏ အနောက်ဘက်ယွန်းသော အနောက် မြောက်ဘက် မိုင် ၄၀၀ ခန့် ကွာဝေးသည်။ ဂင်္ဂါမြစ်၏ လက်ဝဲဘက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ထားသောမြို့ဖြစ်သည်။ ယင်းနေရာတွင် မြစ်သည် ၄ မိုင်ခန့် ကွေ့ဝိုက်လျက် ရှိသည်။ ၃၅၁၈ ပေ ရှည်လျားသော ဒပ်ဖရင်တံတားဖြင့် ဂင်္ဂါမြစ်ကိုဖြတ်ကျော်ထားသည်။ လူဦးရေ ၃၅၅၇၇၇ ခန့် ရှိသည်။ ဗာရာဏသီမြို့သည် ၁၇၇၅ ခုနှစ်တွင် အရှေ့ အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ၏ လက်အောက်သို့ရောက်ခဲ့သည်။ ယခင် က ဥမမဟာရာဇာပိုင် ဖြစ်လေသည်။

ခရစ်ယန် အယူဝါဒီတို့အတွက် ဂျရူးဆလမ်းမြို့သည် အထွတ်အမြတ် ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မက္ကာမြို့သည် မွတ်စလင်တို့အတွက် ထူးမြတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ဗာရာဏသီမြို့သည် ဟိန္ဒူတို့၏ အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ မြို့တော် ဖြစ်သည်။ ဟိန္ဒူတို့အတွက် ဗာရာဏသီမြို့သို့ လာရောက်၍မြစ်ဆိပ်၌ “မိခင်ဂင်္ဂါ”၏ ရေအယဉ်ဖြင့် ဆေးကြော သန့်စင်လိုက်လျှင် ခပ်သိမ်းသောအပြစ်များမှ ကင်းလွတ်သည်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မြစ်ဆိပ်ကမ်းဘေး၌ မိမိ၏အလောင်းကိုသင်္ဂြိုဟ်၍ ပြာများကို ဂင်္ဂါမြစ်ကြော ၌မျှောချနိုင်လျှင် နောင်တမလွန်ဘဝ၌ ချမ်းသာသုခ နှင့်ပြည့်စုံနိုင်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဗာရာဏသီ၌ သေ ဆုံးသူတို့သည် နတ်ပြည်သို့ ချက်ခြင်း ရောက်သည်ဟူ၍ လည်းကောင်း ဟိန္ဒူတို့ယူဆကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဟိန္ဒူမဟာရာဇာတို့သည် လည်းကောင်း၊ ကြွယ်ဝချမ်းသာ

သောဟိန္ဒူများသည်လည်းကောင်း အသက်အရွယ်ကြီး ရင့်လာလျှင် ဗာရာဏသီသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင် ခေါင်းချနိုင် ရန် ဗာရာဏသီ၌ နေအိမ်တိုက်တာများ ဝယ်ယူထားကြ လေသည်။

နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ထောင်သောင်းမက များလှစွာသော ဟိန္ဒူဘုရားဖူးများသည် ဗာရာဏသီသို့ လာရောက်ကြ သည်။ မိမိတို့၏အပြစ်များကိုဆေးကောသုတ်သင်ရန်မြစ် ဆိပ်များ၌တိုးဝေ့နေကြကုန်သည်။ အယူဝါဒရေးရာ အဆောက်အအုံများကို လှည့်လည်ဖူးမျှော်ပြီး ဘုရားဖူး တို့သည် မြို့ကို ခြေလျင်တစ်ပတ်ပတ်ကြရသည်။ မြို့တစ် ပတ်ခရီးသည် မိုင် ၄၀ ကျော်ခန့်ရှိရာ၊ ခြေလျင်ပတ်ရသည့် အတွက်ခြောက်ရက်ခန့်ကြာလေသည်။ ကြိတ်ကြိတ်တိုး လာရောက်ကြသော ဘုရားဖူးများထံမှတောင်းခံကြသော သူတောင်းစားများကလည်း ရှောင်မလွတ်အောင်ပေါများ သည်။ ဘေးမဲ့နွားများကလည်း များပြားလှပေသည်။

ဟိန္ဒူ ဘုရားဖူးများ အလှအယက်ရေချိုးသန့်စင်ကြရာ ဂင်္ဂါမြစ်ဆိပ်သည် ၃ မိုင်ခန့်ရှည်လျား၍ ဂတ်ဟုခေါ်သည်။ ယင်း ၃မိုင်ခန့် အလျားတစ်လျှောက်လုံး ကျောက်သားလှေ ကားထစ်များဖြင့် လှပစွာပြုလုပ်ထားသည်။ မြစ်ရေပြင်မှ သည် ကမ်းဆိပ်အထိရောက်အောင်လှေကားထစ်များ အ ဆင့်ဆင့်ဖြင့်ဖြင့်တက်သွားပြီးသော် ကုန်းပေါ်ရောက်ပြန် လျှင် ဝတ်ကျောင်းတန်ဆောင်း ပြာသာဒ်တို့၏ ရင်ပြင်တို့ သည် ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ မြင့်တက်သွားကြပြန်သည်။ လှပခမ်း

ဗာရာဏသီမြို့ရှိ ဟိန္ဒူအယူဝါဒီတို့အထွတ်အမြတ်ထားရာ ဂင်္ဂါမြစ်ဆိပ် ရေချိုးစခန်း

နားသောဟိန္ဒူဝတ်ကျောင်း၊ တန်ဆောင်းတို့လည်း ပေါများလှလေရာ၊ စုစုပေါင်း ၁၅၀၀ကျော်ခန့်ရှိသည်။ ယင်းတို့၏စုလစ်မွန်းချွန်၊ ခေါင်ဖျား အထွတ်တို့ကို အဆေးမှပင် မြင်တွေ့ကြရသည်။ အလှပ၊အကြီးကျယ်ဆုံးသောအဆောက်အအုံမှာ “ရွှေဝတ်ကျောင်း”ကြီး ဖြစ်၍ ကြမ်းခင်းကို ငွေဒင်္ဂါးဖြင့်ခင်းထားပြီးလျှင် အတွင်းခန်းများမှာ ရွှေပိန်းချထားသည်။ ဆန်းကြယ်လှပသော ပန်းဆိုင်၊ ပန်းနွယ်တို့ အကြားတွင် သီဝနတ်ဘုရားရုပ်တု ရှိလေသည်။

မြို့ထဲ၌ နေအိမ်တိုက်တာအဆောက်အအုံတို့သည် ဖြတ်သိပ်ခဲနေလျက် လမ်းများမှာ တိုက်ကြိုတိုက်ကြား၌ရှိနေ၍ ကျဉ်းမြောင်းပြီးသော် မြင့်မားသောတိုက်တာအဆောက်အအုံများကြောင့် မဲမှောင်နေသည်။ ထို့ပြင် နှစ်ပေါင်းထောင်နှင့်ချီ၍ အသက်ရှည်ပြီဖြစ်သော ရှေးမြို့ကြီးဖြစ်ရာ၊ အပြုအပြင်လည်းမရှိ၊ လူအလျှောက်အသွားများလှသောလမ်းများမှာ တိုက်များ၏အောက်ထပ်ကြမ်းခင်းထက်ပင် နိမ့်နေသေးသည်။ ထို့ကြောင့် အဓိကရမြို့ကြီးတစ်မြို့ ဖြစ်လင့်ကစားသန့်ရှင်းသပ်ရပ်မှုနည်းပါးလှလေသည်။ မြို့၏အနောက်ဘက်တွင်မူဥရောပတိုက်သားတို့၏ ခေတ်မီရုပ်ကွက်ရှိသည်။

ဗာရာဏသီမြို့၏ ဟိန္ဒူတက္ကသိုလ်ကို ၁၉၁၆ ခုတွင် တည်ထောင်သည်။ သို့သော် ၁၇၉၁ ခုခန့်ကပင် တည်ရှိခဲ့သောဗာရာဏသီကောလိပ်ဟူ၍ရှိသေးရာ၊ ယင်းတွင် အင်္ဂလိပ်ကောလိပ်နှင့် သက္ကဋကောလိပ်တို့ ပါဝင်လေသည်။

ဗာရာဏသီမြို့၏ ကြေးဝါထည်လုပ်ငန်းသည်တစ်ခါက အလွန်ကျော်ကြားခဲ့သည်။ ယခုကြီးကျယ်သောလုပ်ငန်းများမှာ ပိုးဆာရီများရက်လုပ်ခြင်း၊ ရွှေချည်မျှင် ငွေချည်မျှင်လုပ်ငန်းနှင့် သစ်ယွန်းထည်ကစားစရာလုပ်ငန်းတို့ ဖြစ်လေသည်။ အစတွင်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်တို့နှင့် စပ်လျဉ်းသောရှေးမြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည့်အတိုင်း၊ ဗုဒ္ဓဂယာသို့ဘုရားဖူးသွားကြသော ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီအပေါင်းတို့သည် များသောအားဖြင့် ဗာရာဏသီသို့လည်း ခရီးဆက်ကြပြီးသော် လည်ပတ်ကြည့်ရှုကြလေသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာဘုရားဖူးတို့ အရောက်များသော အိန္ဒိယမြို့တစ်မြို့ ဖြစ်လေသည်။

ဗာရာရီးလော့ ကေ၊ အီး (ခရစ် ၁၈၈၁ဖွား)။ ။ကေ၊ အီး၊ ဗာရာရီးလော့သည် ဆိုဗီယက် ရုရှနိုင်ငံတွင် အကျော်ကြားဆုံးသောစစ်ခေါင်းဆောင်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ရုရှနိုင်ငံယူကရိန်းပြည်နယ် ဗက်ကညီမြို့၌ ၁၈၈၁ ခုဖေဖော်ဝါရီလ ၂ ရက်နေ့တွင်မွေးဖွားသည်။ ဖခင်သည် အလုပ်သမားတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဗာရာရီးလော့ကိုယ်တိုင်လည်း ရုနစ်သားအရွယ်မှစ၍ သတ္တုတွင်းတစ်ခု၌ အလုပ်လုပ်ခဲ့ရသည်။ နောင်အခါ စက်ရုံတစ်ခု၌ပြောင်း၍ အလုပ်လုပ်ခဲ့သည်။

ဆိုဗီယက်ဆိုရှယ်လစ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ၏ သမ္မတဟောင်း ဗာရာရီးလော့

ငယ်ရွယ်စဉ်မှစ၍ စိတ်ဓာတ်ပြင်းပြခဲ့ရာ ၁၈နှစ်သားအရွယ်တွင် တော်လှန်ရေးသမားဖြစ်လာပြီး ၁၉၀၃ခုတွင် ဆိုရှယ်ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့လေသည်။

ထို့နောက် တော်လှန်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်သဖြင့် မကြာခဏအဖမ်းခံရကာ၊ ၁၉၀၇ခုတွင် ဆိုက်ဗီးရီးယားသို့နယ်နှင့်ဒဏ်ပေးခြင်းကိုလည်း ခံရသည်။ ဗာရာရီးလော့သည် ဆိုက်ဗီးရီးယားမှ ဗားကူးမြို့သို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေခဲ့ပြီးနောက် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လာသောအခါ တော်လှန်ရေး စည်းရုံးရေးမှူးအဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။ ရုရှနိုင်ငံ၌ ဘုရင့် အုပ်ချုပ်ရေးကိုဖြုတ်ချရန် ကြံစည်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၇ ခုအောက်တိုဘာတော်လှန်ရေးကြီးအတွင်းက ဗော်လရှီဗစ်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်လာပြီးလျှင်၊ တပ်နီတော်တွင် ဝင်ရောက်အမှုထမ်းကာ၊ အမှတ် ၁၄ ဆိုဗီယက်တပ်မတော်ကို ဦးစီးကွပ်ကဲခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင်တပ်နီတော်၏ မြင်းတပ်ကိုလည်း စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

ဗာရာရီးလော့သည် ဆာရယ်ဆင်မြို့(စတာလင် ဂရက်မြို့-ရှု။)ကို ခုခံကာကွယ်ရေး၌ အထူးသဖြင့်ကျော်ကြားလာသည်။ ၁၉၂၁ခုတွင် လီနင်ဂရက်မြို့၌ ပုန်ကန်မှုတစ်ခုကိုနှိမ်နင်းခဲ့သည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ကွန်မြူနစ်ပါတီဗဟိုကော်မတီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရလေသည်။

ထိုစဉ်က တန်ခိုးအာဏာတက်လျက်ရှိသော စတာလင်

၏ဖေးမကူညီမှုကြောင့် ဗာရာဏသီလောကသည်တပ်နီတော်ထဲ ဗွင်ရာထူးအတက်မြန်ခဲ့သည်။ ၁၉၂၆ ခုတွင် ကွန်မြူနစ် ပါတီ၏ ပေါ်လစီပျံ့နှံ့အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်လာသည်။ ၁၉၂၇ ခုနှစ်တွင် ကြည်းတပ်နှင့် ရေတပ်ဆိုင်ရာဝန်ကြီး အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရ၍ ၁၉၃၅ခုနှစ်တွင် မာရှယ်(စစ်သူကြီး) အဆင့်အတန်းရရှိခဲ့လေသည်။ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒုတိယ ဝန်ကြီးချုပ် အဖြစ်ဖြင့်လည်း ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ရုရှနိုင်ငံကို ဂျာမန်တို့ ချင်း နင်းဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက်တွင် ဗာရာဏသီလောက သည် အနောက်မြောက် စစ်မျက်နှာကို ဦးစီးအုပ်ချုပ်ရ သည်။ ဆိုဗီယက် တပ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းရေး၌လည်း ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၃ ခုတွင် တီဟီရန်ကွန်ဖရင့်သို့ ဆိုဗီယက်အာဏာရှင်စတားလင် တက်ရောက်သောအခါ ဗာရာဏသီလောကလည်း လိုက်ပါသွားလေသည်။

၁၉၄၄ ခုတွင် အကောင်းတစ်စုံတစ်ရာဖော်ပြခြင်းမရှိဘဲ၊ ဗာရာဏသီလောကသည်စစ်ဖက်ဆိုင်ရာတာဝန်ဝတ္တရားများ ရုပ်သိမ်းခြင်းခံရသည်။ သို့သော် ယခုပရိစ္ဆာန်ယမ်ဟု ခေါ် သောကွန်မြူနစ်ပါတီ ပေါ်လစီပျံ့နှံ့အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဆောင်ရွက်ရသည်။ ၁၉၄၅ခုတွင် ဟန်ဂေရီ နိုင်ငံထိန်းသိမ်းရေး မဟာမိတ်ကော်မရှင်အဖွဲ့၏သဘာပတိ အဖြစ်ဆောင်ရွက်ရသေးသည်။ ယင်းနှစ်တွင်လီနင်ဘွဲ့တံ ဆိပ်ချီးမြှင့်ခံရသည်။ ၁၉၅၃ခုတွင် ဆိုဗီယက်ရုရှနိုင်ငံ၏ ပါလီမန်လွှတ်တော်ဖြစ်သော ဆူပရင်ဆိုဗီယက်၏ ပရိစ္ဆာန် ယမ်တွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရရာ၊ ယင်းရာထူး မှာအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာမရှိသော်လည်း နိုင်ငံ၏အထွတ် အထိပ်သမ္မတရာထူးမျိုးဖြစ်သည်။ ဗာရာဏသီလောကသည် ၁၉၆၀ပြည့်မေလ ၇ရက်နေ့တွင် ကျန်းမာရေးချို့တဲ့လာမှု ကြောင့် ထိုရာထူးမှ နုတ်ထွက်အနားယူခဲ့လေသည်။

ဗာလီကျွန်း။ ။ဗာလီကျွန်းသည် အရှေ့အိန္ဒိယ ကျွန်းစုတွင် ပါဝင်သောကျွန်းကလေးများအနက် တစ်ကျွန်း ဖြစ်သည်။ သဘာဝရှုခင်းနှင့်ယဉ်ကျေးမှုတွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ ထင်ရှားသည်။

ဗာလီကျွန်းသည် ဂျားဗားကျွန်းနှင့်လွမ်ဗောကျွန်း ၂ ကျွန်းအကြားတွင်တည်ရှိ၍ အီကွေတာတောင်ဘက် ၈° ဝေးသည်။ ဗာလီကျွန်း၏အရှေ့ဘက်တွင် လွမ်ဗောရေ လက်ကြားရှိ၍၊ အနောက်ဘက်တွင် ၂မိုင်မျှသာကျယ်သော ဗာလီရေလက်ကြားသည် ဗာလီကျွန်းကို ဂျားဗားကျွန်းနှင့် ပိုင်းခြားထားသည်။ ဗာလီကျွန်းနှင့် လွမ်ဗောကျွန်းကြား တွင် သြစတြေးလီးယားတိုက်နှင့်အာရှတိုက်တို့သို့ ပိုင်း ခြားသောဝေါလေ့မျှင်းကြောင်းဟူ၍ ၁၈၉၆ခုက အေလဖရက် ဝေါလေ့ဆိုသူက သတ်မှတ်ထားသည်။ အာရှတိုက်၌သာ

တွေ့ရသော သစ်ပင်တိရစ္ဆာန်တို့ကို ဗာလီကျွန်းအထိသာ တွေ့ရ၍ ယင်းနှင့်များစွာ မကွာဝေးသော လွမ်ဗောကျွန်း၌ သြစတြေးလီးယားကျွန်းတွင် တွေ့ရသောသစ်ပင် တိရစ္ဆာန် များကိုသာတွေ့ရသဖြင့် ယင်းသို့ သတ်မှတ်ပိုင်းခြားခြင်းဖြစ် သည်။ လွမ်ဗောရေလက်ကြားသည် ပေ ၁၀၂၀ခန့်သာ နက်သည်။ ဗာလီကျွန်းရိုးတန်းသည် သင်္ဘောဆိုက်ကပ်ရန် မကောင်းသဖြင့် ဆိပ်ကမ်းကောင်းများ မရှိချေ။

ဗာလီကျွန်းသည် အလျားမိုင် ၉၀ခန့်၊အနံ ၅၅ မိုင်ခန့်ရှိ၍ စုစုပေါင်း ၂၅၇၃စတုရန်းမိုင်ခန့် ကျယ်ဝန်းသည်။ အကျယ် အဝန်းအားဖြင့် မြင်းခြံခရိုင်နီးနီးရှိသော်လည်း လူဦးရေမှာမူ ကမ်းလွန်ကျွန်းကလေး ၂ ကျွန်း အပါအဝင် ၁၀၇၄၉၂၅ ယောက် ရှိ၍၊ မြင်းခြံခရိုင် လူဦးရေ ၂ ဆခန့်ရှိသည်။ ဗာလီကျွန်းမှတိုင်းရင်းသားများသည် ဂျားဗားကျွန်းမှ တိုင်းရင်းသားများနှင့်ဆင်သော်လည်း မျက်နှာပေါက် အ နေအထား ပိုမိုလှပသည်။ အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစုများတွင် အစွယ်စုံ အယူဝါဒကို သက်ဝင်ယုံကြည်သူများသော်လည်း ဗာလီကျွန်းသူကျွန်းသားများမှာမူ အများအားဖြင့် ဗြာဟ္မဏ ဟိန္ဒူဝါဒကို ယူကြသည်။

ဗာလီကျွန်းရှိတောင်များသည် အများအားဖြင့် မီး တောင်များဖြစ်သည်။ မီးတောင် ၇တောင်ရှိသည့် အနက် ထင်ရှားသောမီးတောင်များမှာ ဂုနောင်အဂေါင်တောင်၊ ဂုနောင်ဗာတူဝါတောင်၊ ဗာတူကောတောင်တို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် ပေ ၅၀၀၀ မှ ၁၀၀၀၀ကျော်အထိမြင့်ကြ သည်။ ကျွန်း၏အရှေ့ဘက်တွင်တည်ရှိသော ဂုနောင်အ ဂေါင်မီးတောင်သည်အမြင့်ဆုံးဖြစ်၍ ပေ၁၀၅၆၀ မြင့်သည်။ ယင်းတောင်သည် ဗာလီကျွန်းသူကျွန်းသားတို့၏ အထွတ် အမြတ်ထားရာတောင်ဖြစ်သည်။ ကျွန်းသူကျွန်းသားများည် တောင်များကို နတ်နေရာဟုရှိသေကြောက်ရွံ့ကြသည်။ ထို့ ကြောင့်လည်း ဗာလီကျွန်းမှ ရွာကလေးများ၏ လမ်းမများ ကို တောင်ရှိရာဘက်သို့ ဦးတိုက်ဖောက်လုပ်ထားသည်။ ကျွန်းသူကျွန်းသားတို့အဖို့ တောင်များကို ရှိသေကြောက်ရွံ့ လေးစားမည်ဆိုလျှင်လည်း ကြောက်ရွံ့စရာပင်ဖြစ်သည်။ ဗာလီကျွန်းရှိ အချို့သောမီးတောင်များသည် နှစ်ပေါင်း များစွာငြိမ်သက်နေပြီးမှ ရုတ်တရက် ချော်ရည်ချော်မြုပ်များ တောင်ထိပ်မှထွက်လာပြီးလျှင် ပေါက်ကွဲတတ်သည်။ မြောက်ဘက်တွင်ရှိသော ပေ ၅၆၃၃မြင့်သည့်ဂုနောင်ဗာ တူဝါတောင်သည် ယခုတိုင်မီးရှင်တောင် ဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ၁၉၁၇ခုက တစ်ကြိမ်ပေါက်ကွဲစဉ်ကမူ မိန်းမကြီးတစ် ယောက်သေဆုံးခဲ့သည်။ တောင်များသည် တောင်နှင့် မြောက်သို့ ဆင်ခြေလျှောသွားရာ၊ ယင်းတောင်စောင်း လွင်ပြင်တို့သည် မြေသြဇာ ထက်သန်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆန်စပါးကို စိုက်ပျိုးကြသည်။

www.foreverspace.com.mm

ဗာလီကျွန်းသူတို့၏ တပင်တိုင်ကဟန်

ဗာလီကျွန်း

ဗာလီကျွန်း၏ ရာသီဥတု၊ သစ်ပင် ပန်းမာလ်၊ တိရစ္ဆာန် ဟို့သည် ဂျားဗားကျွန်းနှင့်တထေဝတည်းဖြစ်သည်။ (ဂျားဗားကျွန်း-ရှု။) သို့သော်လည်း ပင်လယ်ဘက်မှ အမြဲတိုက်ခတ်နေသော လေပြေလေညှင်းများကြောင့် ဗာလီကျွန်း၏ ရာသီဥတုသည် အနီးရှိကျွန်းများလောက် မပူပြင်းတော့ချေ။ ဗာလီကျွန်းသည် နွေအခါတွင် အရှေ့မြောက်လေတိုက်ခတ်၍ ခြောက်သွေ့ပြီးသော်အေးသည်။ နိုဝင်ဘာလမှခြောက်လအတွင်း အနောက်တောင် ရာသီလေတိုက်ခိုက်၍ ပူပြီးလျှင် စိုစွတ်သည်။ မိုးအလွန်ရွာသည်။ ထိုအခါတွင် မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်များရေလျှံ၍ သစ်ပင်တိရစ္ဆာန် များ ရေစားရာသို့ မျောပါပျက်စီးကြလေသည်။ ရေများကျသွားသောအခါ တင်ကျန်ခဲ့သော ချော်မြေ၊ နုံးမြေ စသည်တို့ကြောင့် မြေဩဇာကောင်းသဖြင့် သီးပင်၊ စားပင်များ ကောင်းမွန်ဖွံ့ဖြိုးသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဗာလီကျွန်းသည် အလွန်မြေဩဇာကောင်းမွန်ထက်သန်သော ကျွန်းဟု ဆိုရပေမည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်း၏အနောက်ပိုင်းနှင့်တယ်ဖယ်ဟို့ကျွန်းဆွယ်ခေါ် တောင်ပိုင်းရှိ ကျွန်းဆွယ်ဒေသတို့မှာမူ ရေရှား၍ မြေဩဇာ ညံ့ဖျင်းသောကြောင့် လူနေပါးသည်။ ဗာလီကျွန်း၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဖြစ်၍ သုဗတ်ခေါ် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးသမဝါယမများဖွဲ့ကာ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုအတွက် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ဆည်မြောင်းစံနစ်ကိုအသုံးပြုစိုက်ပျိုးကြသဖြင့် ဆည်မြောင်းများလည်းဖောက်လုပ်ကြသည်။ ဗာလီကျွန်း၏အဓိကထွက်ကုန်များမှာ အုန်းသီးဆန်ခြောက်၊ ဆန်စပါး၊ ကာဖီစေ့၊ ကြေးနှင့် ကျွန်းသစ်တို့ဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း ၄၀၀၀ ခန့်ကဗာလီကျွန်းတွင်အိန္ဒိယနိုင်ငံဘက်မှဆင်းသက်လာသူများစတင် နေထိုင်ခဲ့သည်မှ စ၍ဟိန္ဒူယဉ်ကျေးမှုများ အမြစ်တွယ်လာခဲ့ရာ ၁၀ ရာစုနှစ်တွင် အတန်ပင်ဖွံ့ဖြိုးနေပေပြီ။ ၁၅ ရာစုနှစ်ခန့်တွင် ဂျာဗားကျွန်းမှ မဂျာပဟစ်(မဇ္ဈပဟိတ်)မင်းများသည် တိုင်းရင်းသားတို့၏ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ အက၊ ဂီတစသောအနုပညာများကိုအားပေး မြှင့်တင်ကြသည့်အလျောက်ပိုမို ဖွံ့ဖြိုးလာသည်။ ရာမာယဏဇာတ်တော်လာ ပုံပြင်များကို ကပြသော သရုပ်ဖော် အကမျိုးဖြစ်သည့် လဲဂေါင်အကသည် ဗာလီလူမျိုးတို့၏ ထင်ရှားသော အနုပညာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။

ဗာလီကျွန်းသို့ ၁၅၉၇ခုတွင် ဒပ်ချလူမျိုး ရေကြောင်းခရီးသွားကော်နဲလီယပ် ဒီယောက်တမန်းသည် အနောက်တိုင်းသားများအနက် ဦးစွာရောက်ရှိလာသည်။ ၁၇ ရာစုနှစ်အစတွင် ဒပ်ချအရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီကဗာလီကျွန်းနှင့် ကုန်အရောင်းအဝယ် အဆက်အဆံ ပြုလာသည်။ ၁၉၀၆ ခုနှစ်တွင် ဗာလီကျွန်းသည်လွန်မော့ကျွန်းနှင့်အတူ ဒပ်ချအရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစု၏ နယ်တစ်နယ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဒုတိယ

ဗာလီကျွန်း၏အဓိကလုပ်ငန်းမှာ ဆန်စပါးလုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ စပါးထွက်ကောင်းမွန်အောင်မြင်ရန် လမိုင်းနတ်ကို ပူဇော်ပသလေ့ရှိကြသည်။

ကမ္ဘာစစ်အတွင်း ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်လက်အောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့၍၊ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ဒပ်ချအစိုးရလက်အောက်ပြန်ရောက်သည်။ ၁၉၅၉ခုတွင် အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစုသည် ဒပ်ချအစိုးရလက်အောက်မှလွတ်မြောက်ကာ၊ အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံဟူ၍ ဖြစ်လာသောအခါမှစ၍ ဗာလီကျွန်းသည် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ နယ်တစ်နယ် ဖြစ်လာသည်။

ဗာလီကျွန်း၏မြို့တော်သည် ဆီနာရာဂါမြို့ဖြစ်၍ လူဦးရေ ၁၂၃၄၅ ယောက် ရှိသည်။ ယင်း၏ မြောက်ဘက်မိုင်အနည်းငယ်ခန့် အကွာတွင် ဗူလီလင်ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီး ရှိသည်။ ဒင်းပစားမြို့သည် ဗာလီကျွန်း၏အကြီးဆုံးမြို့ဖြစ်၍၊ ယင်းမြို့၏အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် ၁၇ ရာစုနှစ်မှ ၁၉၀၈ခုနှစ်အထိ ဗာလီကျွန်း၏မြို့တော်ဖြစ်သော ကလွန်ကွန်မြို့ ရှိသည်။

ဗားကရာ ဆရာတော်များ။ ။ပထမဗားကရာဆရာတော်၊ ဒုတိယ ဗားကရာဆရာတော်ဟု ဗားကရာဆရာတော်နှစ်ပါးရှိသည်။

ပထမ ဗားကရာဆရာတော် (မြန်မာ ၁၁၀၀ - ၁၁၆၂)
ပထမဗားကရာဆရာတော်သည် ပခန်းကြီးမြို့ကျေး၊ မြိုင်မြို့အလယ်ကန်ရွာ၌ ၁၁၀၀ပြည့်နှစ်တွင် ဖွားမြင်တော်မူသည်။ စနေသားဖြစ်သည်။ ငယ်မည် ဦးကျော်ထွေးဖြစ်သည်။ ဦးညိုပုဟုလည်း ဆိုကြသည်။ သာမဏောဘွဲ့ ရှင်နန္ဒ

www.forever-space.com.mm

မာလာဖြစ်သည်။ သက်တော်စေ့တွင်ရဟန်းပြုသည်။ ရဟန်းဘွဲ့ ရှင်ဗွာဘိနန္ဒဖြစ်သည်။ (ရှင်နန္ဒမာလာဟုလည်း တွေ့ရသည်။) မကွေးမြို့စားမဟာသီရိဇေယျသင်္ကြံ အတွင်း ဝန်မင်းကြီး ကိုးကွယ်သည့်ဆရာတော်ဖြစ်သည်။ ရတနာပုရအင်းဝမြို့တော်ကြီး၏ အနောက်မျက်နှာ ဗားကရာကျောင်းတိုက်အတွင်း မကွေးမြို့စားအတွင်းဝန်မင်းကြီး ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းအပ်သော ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ အမရပူရ ရွှေမြို့တော်သို့ ရောက်သော အခါလည်း ရွှေမြို့တော် အနောက်ပြင် ဗားကရာကျောင်းတိုက်၌သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ဗားကရာဆရာတော်ဟု တွင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပထမဗားကရာဆရာတော်ကား သင်ရိုးကျမ်းဂန် နိုင်နင်းလှသည်ဟုကျော်ကြားသော ဆရာတော်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။ ဝိနည်းပိဋကတ် ရဟန်းယောက်ျားဆိုင်ရာ ဘိက္ခုဝိဘင်းနှင့် ရဟန်းမိန်းမဆိုင်ရာ ဘိက္ခုနီဝိဘင်းဟူသော ဥဘတောဝိဘင်းကို နှုတ်ငိုဆောင်တော်မူသည်။ စာပေ အပို့အချလည်းများသည်။ ထိုဆရာတော်ကြီးလက်ထက်အခါက ဗားကရာတိုက်ကြီးတွင် နေ့ရောညဉ့်ပါ စာအံသံစာတက်သံ မစဲဟုအဆိုရှိသည်။ သာသနာတော်တွင်ထင်ရှားကျော်စောသည့် စာတတ်ပေတတ်တပည့်အများလည်းပေါက်ဖွားခဲ့သည်။ သဲအင်းသာသနာပိုင်ဆရာတော်၊ ဂူကြီးဆရာတော် ဦးပညာသီဟ၊ နွားပြင်(မြင်း)ဆရာတော်ဦးမုနိန္ဒသာရတို့ကား ပထမဗားကရာဆရာတော်၏တပည့်များ ဖြစ်သည်။

ပထမဗားကရာဆရာတော်သည် စာပေပိဋကတ်တတ်ကျွမ်းရုံသာမဟုတ်၊ စကားအပြောအဆိုလည်း လိမ်မာတတ်ကျွမ်းတော်မူသည်။ ထိုခေတ်အခါက သာသနာရေးတွင် သာမဏေများရွာဝင်လျှင် သင်္ကန်းရုံသင့်သည်။ မရုံဘဲ ပခုံးပေါ်တင်သင့်သည်ဟူသော အတင်အရုံဝါဒကြီး ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဖြစ်ရာ၊ စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက်(၁၁၃၈-၁၁၄၃)တွင်တစ်ကြိမ်၊ အမရပူရပထမမြို့တည်နန်းတည် ဘိုးတော်မင်းတစ်ရားကြီးလက်ထက်(၁၁၄၃ -၁၁၈၁) တွင်တစ်ကြိမ် အတင်အရုံဝါဒကို နှစ်ဘက်အ ချေအတင်တရား စကားပြောဆိုကြရာ၌ အရံဖက်မှ ပထမဗားကရာဆရာတော်ခေါင်းဆောင်၍ ပြောတော်မူရသည်။

စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက် ၁၁၄၁ ခုနှစ်တွင် အတင်အရုံပြောဆိုရန် သမ္မောသို့မဝင်မီ အရံဖက်ဆရာတော်တို့သည် သာသနာပိုင် မန်လည်ဆရာတော်ဘုရားကြီးရှေ့မှောက်တွင် အတင်အရုံနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အချေအတင်လေ့ကျင့်ပြောဆိုကြရသည်။ ရှေးဦးစွာ အရံဖက်က ဗားကရာဆရာတော်၊ အတင်ဖက်က ကတိုး(ကူးတို့) ဆရာတော်တို့ အချေအတင် ပြောဆိုကြရာ အရံဖက်ကနိုင်သည်။ တစ်ဖန် အရံဖက်ကကတိုး ဆရာတော်၊ အတင်ဖက်က ဗားကရာ

ဆရာတော်တို့ အချေအတင်ပြောဆို ကြရာ အတင်ဖက်ကနိုင်လေသည်။ ဗားကရာဆရာတော်ဖက်ကချည်း နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သုဓမ္မာတွင် အရံဖက်က ဗားကရာဆရာတော် ခေါင်းဆောင်၍ ပြောတော်မူရသည်။

ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးလက်ထက် ၁၁၄၆ ခုနှစ်တွင် အတင်အရုံကိစ္စကို ပြောဆိုကြပြန်သောအခါ၌လည်း အရံဖက်က ဗားကရာဆရာတော်ပင် ဦးဆောင်ပြောဆိုရသည်။ ထိုအခါ ဗားကရာဆရာတော်၏ စကားကျွမ်းကျင်မှုကြောင့် အတင်ဖက်က ခေါင်းဆောင် ပြောဆိုသည့် အတုလဆရာတော်မှာ နောက်ဆုံးတွင်မည်သို့မျှမချေပနိုင်ဘဲ မိမိအယူသည် ကျမ်းဂန်နှင့်မညီ၍ မှားကြောင်း ဝန်ချတော်မူရလေသည်။

ပထမ ဗားကရာဆရာတော်သည် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး လက်ထက် ၁၁၄၈ ခုနှစ်တွင် သာသနာပြု ဆရာတော်တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးခန့်အပ်ရာတွင် ပါဝင်တော်မူသည်။ “တိပိဋကကလင်္ကာရသီရိဓမ္မမဟာဓမ္မရာဇဂုရု”ဟူသော တံဆိပ်တော်ကိုလည်း ခံတော်မူရသည်။

ပထမဗားကရာဆရာတော်ကား တရားနှင့်မညီက မည်သူကိုမျှ မထောက်ဘဲ ဓမ္မဝိနယအတိုင်းသာ မိန့်တော်မူတတ်သည်။ ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် ပုံတော်ပြကွဒိန်ကိုနှစ်သက်မည်၊ မူလပြကွဒိန်ကို နှစ်သက်မည်ဟု မင်းတရားကြီးအမိန့်တော်ဖြင့်မေးသည်ကို ပုံတော်ပြကွဒိန်သည် ဘုန်းတော်ကြောင့် ပေါ်လာသောပြကွဒိန်ဖြစ်သည်။ မူလမဟုတ်။ ပြကွဒိန်ဟောင်းသာ မူလဖြစ်သည်ဟု မင်းမျက်နှာကို မငဲ့ဘဲမိန့်တော်မူသည်။ ဆရာတော်သည် အကြောင်းကိစ္စတစ်ခုခု ဖြစ်ပေါ်လာက ဘုရင်မင်းတရားကြီးအလိုကျင့်ညှာ၍ မိန့်တော်မမူဘဲ တရားကျမ်းဂန်အရမုန်သည်ကိုသာ တသန်တည်းမိန့်ဆိုချေသောကြောင့် မင်းဧကရာဇ် အမျက်ထွက်၍ ရာဇဝတ်သင့်ကာ အဝတ်ဖြူလဲပေးခြင်းကို ခံရလေသည်။ ရာဇဝတ်ဖြင့် အဝတ်ဖြူလဲ၍ နေရသည်တွင် မကျန်းမမာရှိသည်နှင့်ညီ ရောဂါမှ ထမြောက်တော့မည်မထင်ဟု သိက္ခာစွန့်တော်မူသည်။ ထို့နောက်အနာရောဂါပျောက်ကင်းသဖြင့် မင်းဧက ရာဇရာဇဝတ်တော်အသိမ်းတွင် သိက္ခာသစ် ယူပြန်သည်ဟူ၏။

ဆရာတော် သင်္ဃာတော်တို့ စာရင်း၌ကား “အဝတ်ဖြူလဲ၍ ဇာတိရင်း မြိုင်ရွာသို့ပို့သည်။ သက်တော် ၅၇နှစ် သက္ကရာဇ် ၁၁၆၂ ခုနှစ် မြိုင်ရွာတွင် အဝတ်ဖြူနှင့် အနိစ္စရောက်သည်”ဟု ဆိုလေသည်။

ပထမဗားကရာ ဆရာတော်သည် အောက်တွင်ဖော်ပြပါ ကျမ်းများကိုပြုစုတော်မူခဲ့သည်။ ယင်းတို့အနက် အချို့သော ကျမ်းများမှာ ဆရာတော်ပို့ချသည်ကို တပည့်များက ရေးသားမှတ်ထားပြီး ပြုစုရသောကျမ်းများဖြစ်သည်။

ဗားကရာဆရာတော်များ

www.forever-space.com.mm

၁။ ကစ္စာယနဘောဒနိဿယံ။ ၂။ ကစ္စာယနသာရ
ဗာကိုယနိဿယံ။ ၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာနိဿယံ။ ၄။ ဂန္ထာဘရဏ စာ
ကိုယနိဿယံ။ ၅။ ဒသနိပါတ်ဇာတ်အဋ္ဌကထာနိဿယံ။ ၆။
ဓာတုကတာမူလဋီကာနိဿယံ။ (ချပို့ပေးအပ်သမျှကို တပည့်
အရှင်မုနိန္ဒသာရ ရေးသားမှတ်ထားသည်။)။ ၇။ ဓမ္မနီ
တိနိဿယံ။ (၁၁၄၅ ခု။ ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ပြီး။)။ ၈။
ပရမတ္ထဗိန္ဒုစာကိုယ်နိဿယံ။ (၁၁၄၈ ခု။ ချပို့ပေးသည်
ကိုအရှင်မုနိန္ဒသာရရေးသားမှတ်ထားသည်။)။ ၉။ ပရမတ္ထ
ဗိန္ဒုဋီကာနိဿယံ။ ၁၀။ ပါဠိမေတ္တာစာနှစ်ပုဒ်အဖြေ။ (၁၁၂၈ ခု။
ဝါဆိုလဆန်း ၈ ရက်ပြီး။)။ ၁၁။ ဘိုးတော်မင်းတရား အမေး
တော်ပုံအဖြေ။ ၁၂။ ဘိက္ခုနီပါတိမောက်နိဿယံ။ (၁၁၅၀ ခု။
ချပို့ပေးသည်ကို အရှင်မုနိန္ဒသာရ ရေးသားမှတ်ထားသည်။)။
၁၃။ မာတိကာအရကောက်။ (၁၁၄၉ ခု။ ချပို့ပေးသည်ကို
တပည့် အရှင်ဝရတေဇော ရေးသားမှတ်ထားသည်။)။ ၁၄။
မူလဋီကာဒွါရကထာ အဖွင့်နိဿယံ။ ၁၅။ ရုံသင့်တင်သင့်
အဆိုစာတမ်း။ (၁၁၄၁ ခု။ ဘိုးတော်လက်ထက်။ အရှင်ဝရ
တေဇောရေးသားမှတ်ထားသည်။)။ ၁၆။ ရုံသင့်တင်သင့်
အဆိုစာတမ်း။ (၁၁၄၆ ခု။ စဉ့်ကူးမင်းလက်ထက်။ အရှင်
ဝရတေဇော ရေးသားမှတ်ထားသည်။)။ ၁၇။ ဝါစကော
ပဒေသစာကိုယ်နိဿယံ။ ၁၈။ ဝိဘတျတ္တနိဿယံ။ ၁၉။ ဝါစွဝါစက
စာကိုယ်နိဿယံ။ ၂၀။ ဝါစွဝါစကဒီပနိနိဿယံ။ ၂၁။ ဝုတ္တော
ဒယဆန်းနိဿယံ။ ၂၂။ သရာပကတိ ဗျဉ္ဇနေသုတ်အဖွင့်နာ
သနိဿယံ။ ၂၃။ သုဗောဓာလင်္ကာရနိဿယံ။ ၂၄။ သင်္ဂြိုဟ်
မဏာမဒီပနိကျမ်း။ ၂၅။ သဒ္ဓဗိန္ဒုစာကိုယ်နိဿယံ။ ၂၆။ သဒ္ဓ
မဒီပနိကျမ်း။ (၁၁၃၅ ခု။ တော်သလင်းလဆုတ် ၅
ရက်စနေနေ့ပြီး။)။ ၂၇။ သဒ္ဓဝုတ္တိစာကိုယ်နိဿယံ။ ၂၈။
သဒ္ဓါကြီးရှစ်ဆောင်သုတ်နက်။ ၂၉။ သဒ္ဓတ္တဘောဒစိန္တာနိဿယံ။
၃၀။ သမ္ပန္နစိန္တာစာကိုယ်နိဿယံ။ ၃၁။ ဟံသာဝတီရောက်
မင်းဆိုပုဂ္ဂိုလ်ခြောက်ယောက်ရတု ပိုဒ်စုံအဖြေ။ (၁၁၂၈ ခု။
ဝါဆိုလဆုတ် ၈ ရက်ပြီး။)။ ၃၂။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟနိဿယံ။
(၁၁၅၁ ခု။ ချပို့ပေးသည်ကို ရှင် ပုညသေဋ္ဌိသာမဏေ
ရေးသားမှတ်ထားသည်။)။ ၃၃။ အဘိ ဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ
အကောက်။ ၃၄။ ဧကာဒသနိပါတ် ဇာတ်အဋ္ဌကထာနိဿယံ။
ဒုတိယဗားကရာဆရာတော်(မြန်မာ ၁၁၄၇-၁၂၂၂)။။ ဒုတိ
ယဗားကရာဆရာတော်သည် ပခန်းကြီးမြို့ကျေး၊ မြိုင်ရွာနေ
အဘမောင်ကြင်၊ အမိမယ်ကြင်တို့ အနောက်ဘက် တိုက်
အဝင် သပြေငါးရွာအပါ ချောင်းကောက်ရွာသို့ ခေတ္တလာ
ရောက်ခိုက် ၁၁၄၇ ခု။ ကဆုန်လဆုတ် ၁၃ ရက် ကြာသ
ပတေးနေ့တွင် ချောင်းကောက်ရွာ၌ဖွားမြင်တော်မူသည်။
ငယ်မည် ဦးအင်းဖြစ်သည်။ မိဘနှစ်ပါး ပခန်းကြီးမြို့ကျေး
မြိုင်ရွာသို့ ပြန်ရောက်နေထိုင်ကြ၍ ၁၅ နှစ်သားအရွယ်
ရောက်လျှင် ရှင်သာမဏေပြုသည်။ သာမဏေဘွဲ့

ရှင်ပညာဖြစ်သည်။ သာမဏေဝါ ၅ ဝါအရ၊ အသက်
၂၀ နေ့သောအခါ ၁၁၆၇ ခုနှစ်တွင် နေရင်းမြို့ ကျေးရွာ၌
ရေးမင်းကောင်းမှု ရွှေမြင်တင်သိမ်တော်၌ သံအင်းဆရာ
တော်ဘုရားကြီးကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်
သည်။ ကမ္မဝါဆရာများကား မြေခဲတောင်ဆရာတော်၊
ထနောင်းခါးလှဆရာတော်၊ ခင်ကြီးဦးတုတ်စံ၊ ခင်ကြီးဦး
ပြေတို့ဖြစ်သည်။ ရဟန်းဘွဲ့မှာ ဦးပညာဇောတဖြစ်သည်။
၁၁၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် အမရပူရရွှေမြို့တော်ကြီးသို့ရောက်၍
ဆရာတော်အသီးအသီးထံတွင် ပါဠိအဋ္ဌကထာဋီကာစ
သောကျမ်းများကိုသင်ကြားတော်မူသည်။ ဘကြီးတော်မင်း
တရားကြီး လက်ထက်တွင် ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာသံအင်းဆရာ
တော်ဘုရားကြီးထံစာပေသင်ကြား၍ မိမိကလည်း တစ်ဆင့်
ပို့ချတော်မူသည့်ကာလ ညီတော်သာယာဝတီမင်း၏ သား
အကြီး တောင်တွင်းချောင်မင်းသား ကိုးကွယ်ခြင်းကို ခံ
တော်မူရသည်။ သာယာဝတီမင်းအထွတ်အမြတ်ရောက်၍
သံအင်းဆရာတော်ကြီးအား သာသနာအပ်သည်ကာလ၊
“ပညာဇောတာဘိသိရိသဒ္ဓမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇရရ ”
တံဆိပ်တော်အလှူကို ခံတော်မူရသည်။
သက္ကရာဇ် ၁၂၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် အမရပူရရွှေမြို့တော်
နောက်မျက်နှာ ဗားကရာကျောင်းတိုက်အတွင်း ဒကာတော်
ရင်းဖြစ်သော ပုဂံမင်းသားဆောက်လုပ်လှူဒါန်းအပ်သည့်
အရှေ့တောင်ထောင့်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်။
သာယာဝတီမင်းတရားကြီး မကျန်းမမာဖြစ်တော်မူ၍ သား
တော်အကြီး ပုဂံမင်းအား တိုင်းရေးပြည်ရေး သာသနာ
ရေးတို့ကို စီမံရန်လွှဲအပ်သောအခါ သက္ကရာဇ် ၁၂၀၇ ခု
တပို့တွဲလပြည့်နေ့ ဆင်ကြီးရွှေဂူဘုရား မဟာရုံအတွင်း
သုဓမ္မာစရပ်၌ ဆရာတော်သံဃာတော် ဝန်ကြီးဝန်ထောက်
မှူးတော် မတ်တော်ရဟန်းပရိတ်သတ်လူပရိသတ်အစုံ
အညီတွင် “ပညာဇောတာဘိဝံသ သိရိပဝရာလင်္ကာရ ဓမ္မ
သေနာပတိ မဟာဓမ္မ ရာဇာဓိရာဇရရ ” တံဆိပ်တော်နှင့်
တကွ ဓမ္မသေနာပတိအဖြစ်ဖြင့် သာသနာတော်ကို အပ်
ခြင်းကိုခံတော်မူရသည်။ (ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်၊
တတိယတွဲ စာမျက်နှာ ၄၉ ၌ကား “ထိုသက္ကရာဇ် (၁၂၀၇)
နတ်တော်လအတွင်း မင်္ဂလာအိမ်တော်တွင်... ဗားကရာ
ဆရာတော်ကြီးကိုလည်း နိုင်ငံတော်အတွင်း ရဟန်းသံဃာ
တော်တွင် ဝိနည်းဓမ္မကံတရားနှင့်အညီ စီရင်ဆုံး
မရန်ရှိသည်များကို ဆုံးမစီရင်စိမ့်မည်၊ သယံရာဇာဓိပတိ
အဖြစ်ဖြင့် သာသနာပြုအပ်တော်မူ၏ ” ဟုဆိုသည်။)
ဒုတိယဗားကရာသာသနာပိုင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး
သည်ပုဂံမင်းလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၂၀၀ ပြည့်နှစ်တွင်
ရာဇဝင်တွင် ကျော်ကြားသည့်မဟာဝေယနံဘုံသာစံကျောင်း
တော်ကြီးကို အလှူခံတော်မူရသည်။ ယင်းကျောင်းတော်

ကြီးကား မင်းအဆက်ဆက်မဆောက်မလုပ်ဘူးသေးသော ကျောင်းတော်ကြီးဖြစ်သည်။ ကျောင်းဦးပြုသောဒ် ဘုံခုနစ်ဆင့်၊ ကျောင်းမအမိုးဘုံငါးထပ်၊ မာရဘင်ဆီးဥကင် ရာဇပလ္လင်တည် ဝဲယာထီးဖြူစိုက်တွင်းပြင်အောက်ထက် ရွှေပိန်းဖန်မှန် ကျောက်မျက်ရွှေတို့ဖြင့်တင့်တယ်စွာ စီမံထားသော ကျောင်းတော်ကြီးဖြစ်သည်။ အရပ်ပေါင်းတစ်သိန်း ကိုးသောင်းကိုးထောင် ရှစ်ရာခုနစ်ဆယ့်ငါးရပ်တို့ဖြင့် နတ်ဘုံနတ်နန်းပမာ ဆန်းကြယ်စွာမွမ်းမံထားသောကျောင်းကြီးကား မင်းအဆက်ဆက်မဆောက်မလုပ်ဘူးသေးသော ကျောင်းတော်ကြီး ဖြစ်သည်။ မင်းဧကရာဇ်ကိုယ်တိုင် ထိုကျောင်းတော်ကြီးကို ဗားကရာသာသနာပိုင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးအား ရေစက်သွန်းချ လှူဒါန်းတော်မူသည်။ “ပညာဇောတာဘိသိရိပဝရ ဝိဇယာလင်္ကာရ ဓမ္မသေနာပတိ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု” တံဆိပ်တော်လှူ၍ ဒုတိယအကြိမ်သာသနာပိုင် အပ်ခြင်းကိုလည်းခံတော်မူရသည်။

ထိုဗားကရာတိုက်တော်အတွင်း၌ပင် အလယ်နန်းမိဖုရားဆောက်လုပ်အပ်သော တစ်သိန်းမကသောအရပ်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်စွာမွမ်းမံထားသည့် ကျောင်းဦးပြုသောဒ်ဘုံ ရဆင့်ကျောင်းမအမိုး ဘုံလေးဆင့်ရှိ ဗိမာန်ရတနာရွှေကျောင်းတော်ကိုလည်း ထိုနေ့ပင်အလှူခံတော်မူရသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ခုဝါဆိုလဆန်း၁၀ရက်နေ့တွင်အသောကာရာမကျောင်းတိုက်ကြီးကို ဘုရင်မင်းမြတ်က ကျောင်းအပ်လှူဒါန်းတော်မူသည်ကိုခံတော်မူရသည်။ “ပညာဇောတာဘိသိရိပဒုမ္မပါလအရိယဝံသဓမ္မသေနာပတိမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုရု” တံဆိပ်တော်ကိုလည်း ခံတော်မူရသည်။

ဒုတိယဗားကရာဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင်ဘဝရှင်မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၅ ခု ဝါမဝင်မီ ရတနာသိသိမြို့တော် ရှေ့မျက်နှာတူနှာတံခါးပြင် ကျောင်းတိုက်အတွင်းမင်းတုန်းမင်းတရားကြီး ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းအပ်သော ဝါဆိုကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ ၁၂၁၆ခု၊ ဝါဆိုလဆန်း ၂ ရက်နေ့တွင် ဘဝရှင်မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးက “ပညာဇောတာဘိဓမ္မသိရိ ကဝိဇေ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇဂုရု” တံဆိပ်တော်ဆက်ကပ်လှူဒါန်းသည်ကို ခံတော်မူရသည်။ ဒုတိယ ဗားကရာဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၁၂၂၂ ခုတန်ဆောင်မုန်းလအတွင်း သက်တော် ၇၅နှစ်၊ ဝါတော် ၅၅ ဝါတွင် အသောကာရာမတိုက်၌ ပျံလွန်တော်မူသည်။

ထိုဆရာတော်ကြီးကား ပရိယတ္တိအရာ၌ သတ္တိဗျတ္တိဝိသာရဒဂုဏ်ပြည့်စုံတော်မူသည်။ သီလကို ချစ်မြတ်နိုး၍ အကျင့်သိက္ခာကို လိုလားတော်မူသောဆရာတော်ဖြစ်သည်။ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ တပည့်ပေါင်းများစွာတို့အနက် ဗန်းမော်ဆရာတော်အရှင်ပဏ္ဍိတ၊ ငါးခုန်ဆရာတော် အရှင်

ဒီပါလင်္ကာရ၊ အုတ်ဖိုဆရာတော် အရှင်ဥက္ကံဝံသမာလာ၊ ဘုရားကြီးဆရာတော်အရှင်ဇာဂရ၊ ရေစကြိုဆရာတော် အရှင်ဝရသမ္မောဓိတို့ကား ထင်ရှားသောတပည့်များဖြစ်ကြသည်။

ဒုတိယဗားကရာ ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည်အောက်ဖော်ပြပါကျမ်းများကိုရေးသားပြုစုတော်မူခဲ့သည်။ ၁၊ ဋီကာကျော် နိဿယသစ် ။ ၂၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဂဏ္ဍိ ကျမ်း ။ ၃၊ ဗိုလ်ဋီကာကျမ်း ။ ၄၊ သုတ်ပါထေယျ အဋ္ဌကထာ နိဿယသစ် ။ ၅၊ သုတ်မဟာဝါအဋ္ဌကထာနိဿယသစ် ။ ၆၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်နိဿယသစ် ။ ၇၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာနိဿယ။

ဤဗားကရာ ဆရာတော်များအကြောင်းကို ရေးသားရာ၌ မြန်မာ့စွယ်စုံကျမ်း၊ အတွဲ ၄၊ စာမျက်နှာ ၁၁၂ဆရာတော်များ၏အကြောင်းကို ရေးသားသကဲ့သို့ပင်(၁)၁၁၉၃ခု မင်းတိုင်ပင်အမတ် မဟာဓမ္မသင်္ကြံပြုစုသောသာသနာလင်္ကာရစာတန်း၊ (၂) ၁၂၁၃ခုမင်းလှသီရိသီဟသူပြုစုသောဆရာတော်များ ဦးရေစာရင်း၊ (၃) ၁၂၄၈ခု မိုင်းခိုင်းမြို့စားအတွင်းဝန် ပိဋကတ်တော်အုပ်ဦးရန်ပြုစုသော ပိဋကတ်သမိုင်းစာတန်းနှင့် (၄)ဟင်္သာတစ်မြို့ မြစ်ကွေ့ဆရာတော်ဦးပညာဝံသစုဆောင်းခဲ့သော မှတ်စု (လက်ရေးမူ) များကို အရင်းခံမိုင်ငံခြားပြုစုရေးပါသည်။ ဟင်္သာတစ်မြို့သပြေပင်ဆရာတော် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဦးသောဘဏ ပြုစုသော သာသနဝံသဒီပနီနှင့် အခြားသော ထေရုပ္ပတ္တိများ၊ ကျမ်းနိဒါန်း၊ နိဂုံးများ၌ပါသော အဆို အမိန့်တို့နှင့်လည်း ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ပါသည်။

ဦးထွန်းမြင့်

ဗားကူးမြို့ ။ ။ဗားကူးမြို့သည် ဆိုဗီယက်ဆိုရှယ်လစ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ (ရုရှနိုင်ငံ)တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော အဇာပိုင်ဂျန်သမ္မတနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သည်။ ရုရှနိုင်ငံတွင် ပဉ္စမအကြီးဆုံးမြို့လည်းဖြစ်သည်။ ကက်စပျန်ပင်လယ်၏ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးလည်းဖြစ်၍ အက်ရီရွန်ကျွန်းဆွယ်၏တောင်ဘက်ကမ်းခြေတွင် တည်ရှိ လေသည်။

ဗားကူးမြို့တွင် သဘာဝဆိပ်ကမ်းကောင်းရှိ၍ ရေတပ်စခန်းတစ်ခုအဖြစ်ဖြင့်လည်းအသုံးပြုသည်။ ရုရှနှင့် အီရန်နိုင်ငံတို့သည် ယင်းတို့၏ထွက်ကုန်အသီးအသီးကို ဗားကူးမြို့မှတစ်ဆင့် အပြန်အလှန်တင်ပို့ရောင်းချခြင်း ပြုကြသဖြင့် ရုရှ - အီရန်ရောင်းဝယ်ရေးအတွက် အရေးပါသောမြို့ကြီးလည်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ဗားကူးမြို့၏ စည်ကားဖွံ့ဖြိုးမှုသည် မြို့ပတ်ဝန်းကျင်မှထွက်သော ရေနံနှင့်ဓာတ်ဆီတို့ကိုပို၍ အကြောင်းပြုလေသည်။

ဗားကူးမြို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသသည် ရွှံ့မီးတောင်များလည်း ပေါများသည်။ ရေနံများ အလွယ်တကူရရှိသောရေနံမြေများလည်းဖြစ်သည်။ အချို့နေရာများတွင်

အဘာ အယာတွင်းတူးရုံနှင့်ရေနံများလျှံထွက်တတ်သည်။ ဗားကူးမြို့ပတ်ဝန်းကျင်မှထွက်သောရေနံသည် ရှုတစ်နိုင်ငံ လုံး ရေနံအထွက်၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ဖြစ်သည်။

ယခင်က သင်္ဘောဆိပ်ကောင်းမြို့ဖြစ်၍ အတော်အသင့် စည်ကားခဲ့သော်လည်း မြို့အနီးအနားတစ်ဝိုက်တွင် ရေနံထွက် သည်မှစ၍ လူဦးရေတိုးတက်လာပြီးလျှင်ကြီးကျယ်စည်ကား လာသည်။ဗားကူးမြို့၏ လူဦးရေမှာမြို့ဆင်ခြေဖုံးအပါအဝင် ၁၉၅၉ ခုနှစ် သန်းခေါင်စာရင်းအရ ၉၆၈၀၀၀ ဖြစ်သည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ၁၉၁၈ခုနှစ်ခန့်ကဗားကူးမြို့ ရေနံတွင်းများကိုဂျာမန်၊တူရကီ၊သို့မဟုတ်ဗောလဂျီဗစ်တို့ လက်တွင်း မကျရလေအောင် ဗြိတိသျှတပ်များကဩဂုတ် လ ၄ရက်နေ့မှ စက်တင်ဘာလ၁၄ရက်နေ့အထိ သိမ်းပိုက်ခဲ့ သေးသည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှတပ်များ ရုပ်သိမ်းပေးခဲ့ရ၍ ၁၉၁၉ ခုနှစ် စစ်ပြေငြိမ်းပြီးနောက်တွင် မဟာမိတ်တို့သိမ်း ပိုက်ထားခဲ့သော်လည်း နောင်အခါ ဆုတ်ခွာပေးရလေသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ၁၉၄၁ ခုနှစ်ခန့်က ဂျာမန် တပ်များသည် အဇော့ပင်လယ်ဘက်မှ ရုရှကိုတိုက်ခိုက် ခြင်း၊ ကရိုင်းမီးယားကျွန်းဆွယ်ကို ထိုးစစ်ဆင်ခြင်းများ

သည်လည်း ဗားကူးမြို့ ရေနံတွင်းများနှင့် ဗားတွမ်းမြို့သို့ ပို့သောရေနံပိုက်လမ်းများကို သိမ်းပိုက်နိုင်ရန် ချိန်ရွယ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗားတွမ်းမြို့သည် ပင်လယ်နက် ကမ်းခြေပေါ် တွင်ရှိ၍ ဗားကူးမြို့နှင့်မိုင် ၅၆၀ကွာဝေးပြီးလျှင် မီးရထား လမ်းဖြင့် ဆက်သွယ်ထားသည်။ ရုရှနိုင်ငံထွက် ရေနံများကို ဗားတွမ်းမြို့မှ တစ်ဆင့် နိုင်ငံခြားများသို့ တင်ပို့လေသည်။

ဗားကူးမြို့၏အရှေ့ဘက်တွင် ရေနံချက်စက်ရုံကြီးများ ရှိသည်။ ရေနံချက်လုပ်ငန်း၊ ဆေးရွက်လုပ်ငန်း၊ ဂျုံမှုန့် လုပ်ငန်း၊ ဓာတုဗေဒလုပ်ငန်း၊ အထည်အလိပ်လုပ်ငန်းနှင့် သင်္ဘောတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းများလည်း ရှိလေသည်။

ဗားကင်ဟက်လော့ (ခရစ် ၁၈၇၂-၁၉၃၀) ။ပထမ အားလဗားကင်ဟက်ဘွဲ့ခံ ဖရက်ဒရစ် အက်ဒွင်စမစ်သည် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးနိုင်ငံပြုသူခမိန်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဝတ်လုံ တော်ရတစ်ဦး၏သားဖြစ်၍ ၁၈၇၂ခုခုလိုင်၁၂ရက်နေ့တွင် ဗားကင်ဟက်မြို့၌ မွေးဖွားသည်။ အောက်စဖို့တက္ကသိုလ် တွင် ပညာဆည်းပူးခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၈၉၉ခုတွင် ဝတ်လုံဘွဲ့ကို ရရှိလေသည်။

ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် လော့ဗားကင်ဟက်

ဖရက်ဒရစ်စမစ်သည် ၁၉၀၆ ခုတွင် ကွန်ဆားဗေးတစ် ပါတီဝင် ပါလီမန်အမတ်တစ်ဦးဖြစ်လာသည်။ အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်တွင်ရှိစဉ်ကပင် စကားအပြောအဟောကောင်း သူတစ်ဦးအဖြစ်ကျော်ကြားခဲ့သည်။ ဥပဒေရေးရာ ဌာနလည်း ကျွမ်းကျင်လိမ့်မာသည်။ ထို့ကြောင့် ဝတ်လုံဘဝတွင် နာမည်ရသကဲ့သို့ပင်၊ ပါလီမန်အမတ်ဘဝတွင်လည်း မကြာမြင့်မီကျော်ကြားလာသည်။ လွှဲပြောင်းရာ ၁၉၀၉ ခုနှစ် ဗတ်ဂျက်နှင့် ၁၉၁၀- ၁၁ ခုနှစ် ပါလီမန်အက်ဥပဒေတို့ကို ပြင်းပြင်းထန်ထန်အတိုက်အခံပြုခဲ့သည်။ အိုင်ယာလန်အား ဟုမ္မရူးအုပ်ချုပ်ရေးပေးရန်ကိစ္စသည် အရေးကြီးဖြစ် လာသည့်အခါ ဖရက်ဒရစ်စမစ်သည် ဆာအက်ဒွက်ကာ ဆန်နှင့် တွဲဖက်၍ အားလစတားနယ်မှ လက်နက်စွဲကိုင် ကန့်ကွက်ရေးကိုပင် ကူညီဆောင်ရွက် ပေးခဲ့သေးသည်။

ဖရက်ဒရစ်စမစ်၏ ထက်မြက်သော အရည်အချင်းများ ကြောင့် ၁၉၁၅ ခုတွင် အစိုးရအမှုဆောင် ရှေ့နေချုပ်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရ၍ မကြာမြင့်မီပင် အစိုးရအမှုလိုက် ရှေ့နေ ချုပ်ကြီးအဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရလေသည်။ ပထမ ကမ္ဘာစစ် အပြီး ၁၉၁၈ခုနှစ်တွင် ဗယ်ရွန်ဘွဲ့ ရရှိ၍ အသက် ၄၆နှစ် အရွယ်တွင် လွှဲပြောင်းရာ အစိုးရအဖွဲ့သစ်၌ ရွှေတိုက်စိုးဝန် ကြီးအဖြစ်ဆောင်ရွက်ရသည်။ ဖရက်ဒရစ်စမစ်သည် ညွန့် ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့ကိုသာ လိုလားသူဖြစ်၍ ဗိုနာလော၏ ကွန်ဆားဗတစ် အစိုးရအဖွဲ့တွင်လည်းကောင်း၊ ဗော်လဒွင် ၏ ၁၉၂၂-၂၃ခုနှစ်အားဗတစ်အစိုးရအဖွဲ့တွင်လည်းကောင်း မပါဝင်ခဲ့ပေ။ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် အားလဘွဲ့ကိုရရှိလေသည်

၁၉၂၄ ခုနှစ်၌ ဗော်လဒွင်၏ ဒုတိယအကြိမ် အစိုးရအဖွဲ့ တွင်ပါဝင်ခဲ့ပြီးလျှင် အိန္ဒိယနိုင်ငံဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ ၁၉၂၈ခုနှစ်တိုင်အောင်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်တွင် အစိုးရရာထူးမှ နုတ်ထွက်ပြီးသော် စီးပွား ရေးကုန်သွယ်ရေးကိုလုပ်ကိုင်ခဲ့ရာ အိုင်၊ စီ၊ အိုင်(အင်ပီးရီး ယယ် ကင်မစ်ကယ် အင်ဒတ်စ်ကြီး)၌ ဒါရိုက်တာတစ်ဦး ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၃၀ပြည့်နှစ်တွင် အနိစ္စရောက်လေသည်။

လော့ဗားကင်ဟက်သည် ဥပဒေဆိုင်ရာစာအုပ်များ ရေး သားခဲ့သည်။ စကားပြောဟောသည့်နေရာတွင် ပြိုင်စံရှားသူ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ပါလီမန်၌လည်းကောင်း၊ တရားရုံးများ ၌လည်းကောင်း သူ့အပြောအဆိုများကို စံထားကြရလေ သည်။

ဗားဂနားရစ်ချတ်(ခရစ် ၁၈၁၃-၁၈၈၃)။ ။ဝီလဟမ်ရစ် ချတ်ဗားဂနားသည် ဂျာမန်လူမျိုး ဂီတစာဆိုတစ်ဦး ဖြစ်၍ အနောက်တိုင်း သဘင်လောကတွင် အော်ပရာခေါ် ဂီတပြ ဇာတ်ကို တစ်ခေတ်ပြောင်းစေခဲ့သူ၊ အော်ပရာသစ်တစ်မျိုး ကို ဖန်တီးခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဗားဂနား၏ ခေတ်မတိုင်မီက အော်ပရာဟူသည် ပုံပြင်ဝတ္ထုတို့ကို ဂီတသံသွင်း၍ သီချင်း

စပ်ဆိုထားခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဗားဂနားသည် အော်ပရာ တွင် ဇာတ်လမ်းဝတ္ထုသည်လည်းကောင်း၊ ဇာတ်ကွက် ဇာတ်လမ်းဆိုင်ရာအခမ်းအနားအခင်းအကျင်းတို့သည်လည်း ကောင်း တေးဂီတနည်းတူအရေးပါအရာရောက် စေပြီးလျှင် အော်ပရာ၊ သို့မဟုတ်ဂီတပြဇာတ်များကို ခန့်ညားထယ် ဝါ၍နှစ်လို့ဖွယ်ရာဖြစ်အောင် တီထွင်ပြုပြင်ခဲ့လေသည်။ ဗားဂနား၏တီထွင်မှုတို့သည် အလွန်ထိရောက်ခဲ့၍ အခွန် ရှည်ကြာစွာတည်တံ့ခဲ့လေရာ၊ ယခုခေတ်တိုင်အောင် အ နောက်တိုင်းသဘင်လောကတွင် ဗားဂနား၏နာမည်သည် မညှိုးမမိန့်ဘဲထွန်းလင်းတောက်ပြောင်နေဆဲပင်ဖြစ်ပေသည်။

တီထွင်မှုများကို စတင်ပြုသည့်အချိန်က ဗားဂနား၏ တီထွင်မှုများကို လူအများကအကောင်းမထင်ဘဲ ကဲ့ရဲ့ရှုတ် ချခဲ့ကြလေသည်။ သို့သော်ဗားဂနားသည် မိမိ၏ တီထွင်မှု များကို ဇွဲကောင်းကောင်းနှင့် ဆက်လက်လုပ်ကိုင်ခဲ့ရာ နောင်အခါတွင် လူအများသဘောပေါက်နားလည်လာကြ ကာ၊ နှစ်ခြိုက်လက်ခံလာကြလေသည်။ ယခုဆိုလျှင် ဗားဂ နား၏ ဂီတပြဇာတ်များသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကောင်းဆုံး၊ အကျော်ကြားဆုံး ဖြစ်နေလေသည်။

ဗားဂနားသည် ဂျာမနီနိုင်ငံလိုက်ပဆစ်မြို့ ဇာတိဖြစ် သည်။ ၁၈၁၃ ခုနှစ် မေလ ၂၂ ရက်နေ့တွင်ဖွားမြင်ခဲ့ရာ ဖခင်ဖြစ်သူကွယ်လွန်ပြီး၍ ခြောက်လအကြာတွင် မွေးဖွားခဲ့သူဖြစ်သည်။ သူ၏မိခင် နောက်ထပ်အိမ်ထောင်ပြု သူမှာ ဇာတ်မင်းသားတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကဗျာလည်း စပ် တတ်၍ ပုံတူပန်းချီလည်းရေးဆွဲတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်ဗား ဂနားသည် ငယ်စဉ်အခါကဇာတ်သဘင်၊ကဗျာ၊ ပန်းချီတို့ နှင့် ယဉ်ပါး နီးစပ်ခဲ့လေသည်။ သို့သော် စန္ဒားရားအတီး သင်သည့် အရွယ်တိုင်အောင် ဂီတ၊ သဘင်လောကတို့တွင် ပါရမီရှင်တစ်ဦးဖြစ်လာမည့် အရိပ်လက္ခဏာတို့ကို ထူးထူး ခြားခြားမပြခဲ့ပေ။ အင်္ဂလိပ်ပြဇာတ်ရေးဆရာကြီး ရှိတ်စပီး ယား၏ပြဇာတ်များ၊ ဂျာမန်ဂီတဆရာကြီးများဖြစ်သော လူဒဗစ်ဗေးထိုးဗင်နှင့် ကားဗေးဗာတို့၏ တေးဂီတတို့ သည် မီးခဲပြာဖုံးဖြစ်နေသောဗားဂနား၏ ဂီတအနုပညာ စိတ်တို့ကို နှိုးဆွပေးခဲ့ကြသည်။ ရဲရဲတောက် ဖြစ်လာအောင် လေပင့် ပေးကြလေသည်။

ထို့ကြောင့် ဗားဂနားသည် ဂီတပညာကို လေ့လာ ဆည်းပူးလိုက်စားခဲ့ရာ၊ ဂီတဖက်၌ထူးချွန်သည့် ပါရမီရှင် ဖြစ်ကြောင်းကို တစ်စတစ်စအစွမ်းပြလာသည်။ အသက် ၂၀ ကျော်အရွယ်တွင်ပင် ဂီတပြဇာတ်ကုမ္ပဏီများစွာတို့၏ ဂီတညွှန်ကြားရေးမှူးဖြစ်လာသည်။ သို့သော် ငွေကြေး များစွာမရချေ။ ၁၈၃၆ ခုနှစ်တွင် ပြဇာတ်မင်းသမီးချော တစ်ဦးဖြစ်သော မင်နာပလန္နာနှင့် လက်ထပ်သည်။ သို့ရာတွင် နောင်အခါ ကွဲသွားကြသည်။

ဂျာမန် ဂီတစာဆိုကျော် ရစ်ချတ်ဗားဂနား

ဗားဂနားသည် ထူးခြားသော ဆင်ဖနီဂီတများ၊ ဂီတပြဇာတ်များကိုရေးသားခဲ့၍၊ မိမိ၏ပညာစွမ်းကို ထိုစဉ်က ဂီတပြဇာတ်မြို့တော်ဖြစ်သော ပါရစ်သို့ သွားရောက်ပြလိုသည်။ သို့သော်ဆင်းရဲကျပ်တည်း၍ ကြွေးပတ်လည်ဝိုင်းနေသဖြင့် ကြွေးရှင်များက သူ့အားမျက်ခြည်အပြတ်မခံကြချေ။ ထို့ကြောင့် ဗားဂနားသည် ပင်လယ်ခရီးဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ရောက်အောင် ထွက်ပြေးလာခဲ့သည်။ လမ်းခရီး၌ တွေ့ကြုံခဲ့ရသော လေပြင်းမုန်တိုင်း၊ လှိုင်းသံလေသံတို့ကို အကြောင်းပြု၍ နောင်အခါ နာမည် ကြီးလှသည့် “သဖလိုင်ယင်း ဒပ်ချမင်း” ဂီတပြဇာတ်ကို ရေးသား စီကုံးရန် အကြံရခဲ့လေသည်။

ပဲရစ်မြို့သို့ရောက်သောအခါ၌လည်း မှန်းခြေ မကိုက်ပေ။ ပါရစ်ဂီတလောကသည် ဗားဂနားအား ပျူပျူငှာငှာမရှိချေ။ ထို့ကြောင့် သုံးနှစ်ပတ်လုံး ဆင်းရဲဒုက္ခခံကာ နေခဲ့ပြီးနောက် ဂျာမန်နိုင်ငံ ဒရက်ဇဒန်မြို့သို့ ပြန်လာခဲ့သည်။

ပါရစ်မြို့၌ တခမ်းတနား ရုံတင်မည်ဟု အားခံခဲ့သော “ရီအင်ဇီ” ဂီတဇာတ်ကို ဒရက်ဇဒန်၌တင်ပြသောအခါ အလွန်အောင်မြင်၍ ဗားဂနား၏ဂုဏ်သတင်းကျော်ကြားသွားသည်။ ဗားဂနား၏အခြေအနေလည်းခိုင်ခံ့လာသည်။ သို့သော် “သဖလိုင်ယင်းဒပ်ချမင်း” ကို ရုံတင်သောအခါ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများကို ပရိသတ်ကနားမလည်သဘောမပေါက်သဖြင့် ပြစ်တင်ကဲ့ရဲ့ခြင်းကိုပင်ခံရသည်။ သို့သော်

ဗားဂနားသည်စိတ်အားမလျော့ဘဲ တီထွင်မှုများကို ဆက်လက်ပြုခဲ့သည်။ ဗားဂနား၏တီထွင်မှုများထဲတွင် ဇာတ်ကွက်၊ ဇာတ်ကောင်နှင့်လိုက်လျောသော ရှေ့ပြေးတီးလုံးများ ထွင်ခြင်းလည်းပါသည်။ ပမာအားဖြင့် ဘီလူးထွက်ရန် ဘီလူးဆိုင်းတီးပေးသကဲ့သို့တည်း။

ဗားဂနားသည် ဂီတဖက်တွင်သာခေတ်ပြောင်းရေး၊ တော်လှန်ရေးကိုစိတ်ထက်သန်သည်မဟုတ်။ နိုင်ငံရေးဖက်တွင်လည်း တော်လှန်ရေးကိုစိတ်ဝင်စားသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၄၈-၄၉ ခုနှစ် ဂျာမန်နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားမှုများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သဖြင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ရလေသည်။

ဆွစ်ဇာလန်တွင် ၁၀နှစ်မျှရှောင်တိမ်းနေရစဉ်၊ ဗားဂနားသည် မိမိ၏ဂီတပညာကိုသံချေးမတက်စေဘဲ ထက်သည်ထက် ထက်စေရန် သွေးပေးသည်။ ထိုအချိန်တွင် သူ၏အသိဉာဏ်ပညာသည်လည်း ပို၍ ထက်မြက်ရင့်သန်လာသည်။ ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာဖြင့် တိမ်းရှောင်နေရသော်လည်း ဂီတပြဇာတ်များကို ဆက်လက် ရေးသားသည်။ ထိုစဉ်က သူ၏လက်ရာများသည် ပို၍ ပြောင်မြောက်သည်ဟုဆိုကြသည်။ ဗားဂနား ဖွဲ့နွဲ့သီကုံးသောဂီတပြဇာတ်များသည် များသောအားဖြင့် ဂျာမန်ထုံးဟောင်း ပုံပြင်များကို အခြေခံပြုလေသည်။

၁၈၆၄ခုတွင် ဗားဂနား၏ ကံဇာတာ တက်လာသည်။ ဗားဂနား၏ဗားဂနားအားပြည့်ရှင် လုဒဗတ်ဘုရင်သည် ဗားဂနား၏ဂီတစွမ်းရည်ကို နှစ်သက်မြတ်နိုးသဖြင့် ဗားဂနားအား မိမိ၏တိုင်းပြည်တွင် လာရောက်နေထိုင်ရန် ဖိတ်ကြားပြီးလျှင်၊ လစာရိက္ခာပေးသနားကာ အိမ်တစ်ဆောင်မီးတစ်ပြောင်နှင့် နေစေသည်။ ဂီတပြဇာတ်များကိုလည်း ရေးသားစေသည်။ ဗားဂနား၏ ခမ်းနားကြီးကျယ်ရည်လျားသော ဂီတပြဇာတ်တော်ကြီးဖြစ်သည့် “နီးဗလွန်းရတနာ” ကိုတင်ပြနိုင်အောင် ကြီးကျယ်ကြီးမားသောပြဇာတ်ရုံကြီးကို ဗိုင်ရိုက်မြို့၌ တည်ဆောက်စေသည်။ ယင်းပြဇာတ်တော်ကြီးအတွက် အခမ်းအနားတို့သည် ခန့်ညားကြီးကျယ်လှသဖြင့် ယင်းပြဇာတ်ရုံတော်ကြီး၌သာလျှင် အစအဆုံးစုံစုံလင်လင် ခမ်းခမ်းနားနား ပြသနိုင်ပေသည်။

ယင်းသို့ဖြင့် ဗားဂနားသည် မတောင့်မတ၊ မကြောင့်မကြရသောအခြေအနေသို့ ရောက်ရှိ၍ ဂီတလောကအတွက် သူတီထွင်လိုသောအချက်အလက်များကိုတီထွင်နိုင်ခဲ့သည်။ ဇာတ်လမ်း ဇာတ်ကွက်၊ ဂီတတေးသား၊ ဇာတ်ခုံအခမ်းအနား၊ အတီးအမှုတ် တူရိယာပစ္စည်းမှစ၍ အဘက်ဘက်တွင် တီထွင်မှုများစွာပြုခဲ့သည်။ အများဆုံး ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခြင်းကို ခံရသော်လည်း အများဆုံးပြုပြင်တီထွင်မှုများကို ပြုခဲ့သည်။

ဗားဂနားသည် သူ၏မိတ်ဆွေကြီးတစ်ဦးလည်းဖြစ်၍ ဂီတပညာရှင်ကြီးတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သော ဖရန်လဇူ၏သမီး ကော့စီမာနှင့် နောက်ထပ်အိမ်ထောင်ပြုသည်။ ကော့စီမာ သည် ဗားဂနားနှင့်လိုက်ဖက်ညီသောဇနီးသည်ဖြစ်၍ ဗားဂနားအား များစွာအထောက်အကူ ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ကော့စီမာ နှင့်ရရှိသောသားဆီဖရိုကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် “ဆီဖရို” ဂီတပြဇာတ်ကြီးကိုရေးသားခဲ့၍ ဇနီးသည်၏ မွေးနေ့တွင် တင်ဆက်ခဲ့လေသည်။ ဗားဂနားနောက်ဆုံး ရေးသားသော ဂီတပြဇာတ်မှာ “ပါစီဖယ်”ဖြစ်၍ ခရစ်တော်၏ သောက်တော်ခွက် ကို သူရဲကောင်း ပါစီဖယ် စွန့်စားရှာဖွေခန်း ဖြစ်လေသည်။ (လဇူဖရန်-ရှူ)

ဗားဂနားသည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်လာသောအခါ သူ၏ကျန်းမာရေးနှင့်သင့်လျော်သော အိတ်လီနိုင်ငံ ဗင်းနစ် မြို့၌ သွားရောက်နေထိုင်လေ့ရှိရာ၊ ထိုမြို့၌ပင် ၁၈၈၃ ခု တွင် ကွယ်လွန်သည်။ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း ဗားဂနားကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ဗိုင်ရှိုက်မြို့ပြ ဇာတ်ရုံတော်ကြီးတွင် ဗားဂနား၏ ပြဇာတ်များကို တင်ဆက်ပြသလေသည်။

ဗားနေမေဂျာ(ခရစ်၁၇၉၂-၁၈၄၅) ။ ။ မေဂျာဟင် နရီဗားနေသည် မြန်မာနိုင်ငံ အင်းဝနေပြည်တော်သို့ ဗြိတိ သူ့အစိုးရ၏ အရေးပိုင်ကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ် ၁၈၃၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၈၃၈ခုအထိခန့်ထားစေလွှတ်ခြင်း ခံရသူ ဖြစ် သည်။ ၁၈၂၀ နှင့် ၁၈၄၀ပြည့်နှစ်များအား အရှေ့အိန္ဒိ ယကုမ္ပဏီနှင့် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံ များဆက်သွယ် ရေးကိစ္စများ၌လည်းထင်ရှားခဲ့၏။ မြန်မာတို့က မေဂျာ ဗားနေအား မယ်စယ်တော်ရန်ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဟင်နရီဗားနေကို ၁၇၉၂ခု၊ဖေဖော်ဝါရီ၂၇ ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံကာလကတ္တားမြို့၌ဖွားမြင်သည်။ ဖခင်ဖြစ်သူမှာ ကလကတ္တားမြို့ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာမိဘမဲ့ကျောင်းမှ လက် ထောက် ကျောင်းဆရာ ရှစ်ချတ်ဗားနေဖြစ်၍ အဖိုးဖြစ်သူ မှာနာမည်ကျော် ဂီတပညာရှင် ဒေါက်တာဗားနေ ဖြစ် သည်။ ဟင်နရီဗားနေသည် အသက်၁၆ နှစ်အရွယ်တွင် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီတွင် ဗိုလ်လောင်းအဖြစ်စတင်စစ်မှု ထမ်းရွက်သည်။ စစ်မှုကို ရာထူးအဆင့်ဆင့်ဖြင့်ထမ်းရွက် ခဲ့ရာထူးချွန်သဖြင့် အထက်လူကြီးများ၏ ချီးကျူး ခြင်းကို ခံရသည်။ ဗားနေသည် လူတော်တစ်ဦးဖြစ်ရုံမက ဥပမိရုပ် ကောင်းသူအဖြစ်ထင်ရှားသည်။ ၁၈၂၃-၂၅ခုနှစ်များအတွင်း မလ္လာယုနိုင်ငံပိုင်ဖြစ်သောကောဒါနှင့် ဝေလမင်းသားကျွန်း တို့သို့ ပီနန်အစိုးရ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန်အကြိမ်ကြိမ် စေလွှတ်ခြင်းခံရသည်။ ၁၈၂၅ ခုတွင် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်တော်ကြီးအဖြစ် ဗန်ကောက်မြို့သို့ခန့်အပ်စေ လွှတ်ခြင်းခံရသည်။ နောက်တစ်နှစ်တွင် မလ္လာယုနိုင်ငံ

သမိုင်းတွင် အထူးအရေးပါ၍ အင်္ဂလိပ်ယိုးဒယားဆက်ဆံ မှုတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးတွင် အတန်အရေးပါသော သဘောတူ စာချုပ်တစ်ရပ်ကို အောင်မြင်စွာဦးစီးချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ချီးကျူးခြင်းခံရသည်။ ထို့နောက် ဗြိတိ သျှတို့သိမ်းပိုက်ထားပြီးဖြစ်သော မြန်မာနိုင်ငံ တနင်္သာ ရီနယ်တွင် ခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးမိန်းဂီး၏ လက် အောက်တွင် ထားဝယ် ခရိုင်ဝန်အဖြစ် အမှုထမ်းရသည်။

၁၈၂၆ခုတွင် ချုပ်ဆိုသော ရန္တပိုစာချုပ်အပိုဒ် ၇အရ အင်းဝနေပြည်တော်၌ အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ခန့် အပ်ရန်ကိစ္စရှိရာ ဗြိတိသျှအစိုးရကိုယ်စားအိန္ဒိယ ဘုရင်ခံ ချုပ်က ၁၈၂၉ခုတွင် မေဂျာဗားနေအား အင်းဝနေပြည် တော်တွင် အမြဲတမ်းအရေးပိုင်ကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ် ပထမဦးဆုံးခန့်ထားလေသည်။ မေဂျာဗားနေသည် ညီဖြစ် သူ လက်ထောက်အရာရှိ လက်ဖတင်နှင့် ဂျော့ဗားနေ၊ ကျန်းမာရေးအရာရှိ တစ်ဦးအပြင် လက်အောက် အရာ ထမ်းအမှုထမ်း ၃၇ ယောက်နှင့် အတူ ခရစ်နှစ် ၁၈၃၀ ပြည့် ဧပြီလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်မင်းက ဆက်သရန် ပေးလိုက်သော လက်ဆောင်တော်များကို ယူဆောင်၍ အင်းဝ မြို့တော်သို့ဆိုက်ရောက်သည်။ ဗားနေသည် မြန် မာဘုရင်က အင်္ဂလိပ် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်တော်အတွက် ပေးသော ဆင်ကျုံးအနီး တိုက်အိမ်တွင် နေထိုင်ရသည်။

အင်္ဂလိပ်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် မေဂျာဗားနေ ဆောင်ရွက်ရမည့် အဓိကတာဝန်များမှာ ရခိုင်၊ တနင်္သာရီ စသော အင်္ဂလိပ်ပိုင်နယ်များနှင့် စာပေးစာယူ အဆက် အသွယ်ဖွင့်လှစ်ရန်၊ မြန်မာတို့ထံမှရရန် ကျန်ရှိသောစစ် လျော်ကြေးများကို အမြန်တောင်းယူရန်၊ ဗြိတိသျှကုန် သွယ်ရေး လုပ်ငန်းများတိုးတက်စေရန်နှင့် မြန်မာပြည်၌ စီးပွားရှာနေသော ဗြိတိသျှတိုင်းရင်းသား ကုန်သည်များ အားကူညီရန်၊ မြန်မာဘုရင် အစိုးရကို အမြဲအကဲခတ်၍နန်း တွင်းဆိုင်ရာသတင်းများကို စုဆောင်းပေးပို့ရန်တို့ဖြစ်သည်။

မေဂျာဗားနေနှင့် မြန်မာနန်းတွင်း ဆက်ဆံရေးကား အစတွင် အဆင်မပြေခဲ့ချေ။ မြန်မာတို့က အင်္ဂလိပ်ကိုယ် စားလှယ်သည် သူလျှိုလုပ်ရန်လာရောက်နေထိုင်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟုသင်္ကာမကင်းဖြစ်ကာ ကောင်းစွာလက်မခံခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ် ဇွန်လ၃၁ ရက်နေ့တွင်မှ မြန်မာဘုရင် ဘကြီးတော်ဘုရားထံ ဝင်ရောက်ဖူးမြော်ခွင့်ရသည်။ သို့ရာ တွင် မေဂျာဗားနေ၏ ဆက်ဆံမှုပြေပြစ်ခြင်း၊ အကူအညီ ပေးတတ်ခြင်း စသောအရည်အချင်းတို့ကြောင့် အင်္ဂလိပ် မြန်မာ ဆက်ဆံရေးသည် တဖြည်းဖြည်း ပြေပြစ်လာလေ သည်။

မေဂျာဗားနေသည် အင်းဝ နေပြည်တော်၌ နေထိုင်စဉ် မြန်မာမဏိပူရနယ်စပ်ကိစ္စကို ချောမောစွာပြီးမြောက်

အောင်ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၈၃၀ပြည့်နှစ်၊ဇန်နဝါရီလခန့်ကပင် ဗြိတိသျှခရိုင် ကော်မရှင်နာများဖြစ်သော ဂရိန်နှင့် ပမ်ဗာတန်တို့က ချင်းတွင်းမြစ်ကို မြန်မာနှင့်မဏိပူ ရတို့၏ နယ်နိမိတ်အဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်ရာ မြန်မာပိုင် အဖိုးတန်ကလေးကဖော်တောင်ကြားကို မဏိပူရတို့ရရှိ သွားလေသည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်၏ တင်းမာမှုကြားမှပင် မေဂျာဗားဇေး၏ ဝင်ရောက် ပြောဆို ပေးချက်အရ ၁၈၃၄ခု နှစ် ဇန်နဝါရီလ ၉ရက်နေ့တွင် မြန်မာတို့ ကလေးကဖော် တောင်ကြားဒေသကို ပြန်လည် ရရှိခဲ့သည်။

ရန္တပိုစာချုပ်အရ မြန်မာတို့က ပေးဆောင်ရန် ဖြစ်သော စစ်လျော်ကြေး တစ်ကုဋေကို အပြေအလည် ပေးဆောင်ရန် ရက်လ လွန်သည်ကို အပြေအလည်ဖြစ်အောင် မေဂျာဗား ဇေးပင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ စစ်လျော်ကြေးကို ၁၈၂၈ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီရက်နေ့တွင် နောက်ဆုံးအရစ်အနေနှင့် မြန်မာ တို့က ပေးဆပ်ရန်ဖြစ်သော်လည်း ဗားဇေး အင်းဝနေပြည် တော်သို့ရောက်သည့် ၁၈၃၀ပြည့်နှစ်အထိ ကျပ်ငွေ ၁၂သိန်း ခန့်ပေးဆပ်ရန် ကျန်ရှိနေလေသည်။ ထို့ပြင် ပေးဆပ်သည့် ငွေအရည်နှင့် ငွေချိန်ကိစ္စများအတွက် မြန်မာတို့နှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ အငြင်းပွားလျက်ရှိသည်ကိုလည်း ၂ဦး၂ဖက် ကျေနပ်သည်အထိ ဖြစ်အောင် မေဂျာဗားဇေးပင် ဆောင်ရွက် ပေးခဲ့သည်။ မေဂျာဗားဇေး၏လုံ့လနှင့်အရည်အချင်းကြောင့် အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာတို့ထံမှ စစ်လျော်ကြေးကို ၁၈၃၇ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အပြီးအပြေ ရရှိလေသည်။

အင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲအပြီးတွင် မြန်မာပိုင်တနင်္သာရီနှင့် ရခိုင်တိုင်းတို့ကို အင်္ဂလိပ်တို့အားပေးအပ်လိုက်ရရာမကြာ မီမြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့နယ်နိမိတ်ကိစ္စအငြင်းပွားကြသည်။ ရခိုင်တိုင်းနယ်နိမိတ်ကိစ္စကိုမူ အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာတစ်နိုင်ငံ လုံးကို သိမ်းပိုက်လိုက်မှ အဆုံးသတ်သွားသော်လည်း တနင်္သာရီတိုင်းကိစ္စ၌ကား အင်္ဂလိပ်တို့ကမြန်မာတို့အား တစ်စုံ တစ်ရာအလဲအလှယ်ပေးနိုင်က တနင်္သာရီတိုင်းကိုပြန်လည် ပေးအပ်မည်ဟုဆိုလေသည်။ သို့ရာတွင်မြန်မာတို့ကအလဲအ လှယ်မရှိဘဲသာပြန်၍လိုချင်သဖြင့် အင်္ဂလိပ်တို့က မပေးနိုင် ဟုဆိုကာ နယ်နိမိတ်ပြဿနာပါ စခန်းရပ်သွားလေသည်။

မေဂျာဗားဇေးသည် အင်းဝနေပြည်တော်၌ အင်္ဂလိပ် အစိုးရကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ်နေစဉ်၊ ဗြိတိသျှ မြန်မာ ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးစံနစ်တကျနှင့် တိုးတက် ကောင်းမွန်စေရန်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အမ်းတောင်ကြား လမ်းမှတစ်ဆင့် ရခိုင်တိုင်းကိုဖြတ်ကျော်၍ အိန္ဒိယနှင့်ကုန်း လမ်းမှကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကိုခွင့်ပြု၍ ထုတ်ကုန် အပေါ်အခွန်တော်စည်းကြပ်မှုကိုစံနစ်တကျမဖြစ်ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဗြိတိသျှ-မြန်မာ ကုန်ကူး သန်းရောင်းဝယ်ရေးတိုးတက်၍ မြန်မာအစိုးရတို့ အခွန်

တော် ပိုမိုရရှိခဲ့လေသည်။ ၁၈၃၀ ပြည့်နှစ် အောက်တိုဘာ လမှ ၁၈၃၁ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလအထိ ၃ လအတွင်း ရန်ကုန် ဆိပ်ကမ်းမှတစ်ဆင့် အင်းဝနေပြည်တော်သို့ ခြည်ထည် အစ ၂၅၀၀၀၀တင်သွင်းခဲ့သည်အထိ ကူးသန်း ရောင်းဝယ် ရေး တိုးတက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ အဘက်ဘက်မှပြေပြစ် အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မေဂျာဗားဇေးအား မြန်မာဘုရင် ဘကြီးတော်က မဟာဇေယျရာဇ နော်ရထာဘွဲ့ကို ချီးမြှင့် ခဲ့လေသည်။

မေဂျာဗားဇေးရောက်စက အင်းဝနေပြည်တော်တွင် အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ်အမြဲတမ်းနေထိုင်မည်ကို မလိုလားသော မြန်မာတို့သည် မေဂျာဗားဇေး ကောင်းစွာ မကျန်းမာသဖြင့် ပြန်မည့်အကြောင်း ပြောဆိုသောအခါ ပြန်ရန် မည်သူကမျှ သဘော မတူကြချေ။ ဗားဇေးသည် အင်းဝနေပြည်တော် တွင် ၂ နှစ်နီးပါး နေထိုင်ခဲ့စဉ် မြန်မာနန်းတွင်းနှင့် အလွန် သင့်မြတ်ခဲ့လေသည်။ ဗားဇေး၏ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ပေး မှုကြောင့်မြန်မာတို့၏လိုလားချက်များပြည့်ဝသင့်သလောက် ပြည့်ဝခဲ့သဖြင့် ဗားဇေးအပေါ်၌ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲသံယောဇဉ် ရှိ သည်မှန်သော်လည်း နေပြည်တော်၌ အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စား လှယ်ထားသည့်မှုကို မြန်မာတို့ လုံးဝလက်မခံလိုကြချေ။ ၁၈၃၂ခုဧပြီလ ၂၂ ရက်နေ့တွင် ဗားဇေးသည် မကျန်းမမာ သဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသို့ခေတ္တပြန်သွားခိုက် မစွတာဗလန် ဒဲက ကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ် ထိုနှစ် အောက်တိုဘာလ အထိ ဆောင်ရွက်သည်။ ၁၈၃၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလမှ ၁၈၃၃ခုစက်တင်ဘာလအထိ ကက်ပတိန် မက်ဖားကူဟာ က ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ကာ ထိုနှစ်နိုဝင်ဘာလတွင် မေဂျာဗားဇေး ကျန်းမာ၍ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာသည်။

၁၈၃၇ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် ဘကြီးတော်၏ ညီတော် သာယာဝတီမင်းသား ပုန်ကန်သည့်အရေးတွင် ဗားဇေး၏ လုံ့လဖြင့် ဝင်ရောက်ဖြန်ဖြေပေးမှုကြောင့် အင်းဝနေပြည် တော်ကြီး ပျက်စီးခြင်းမှ လွတ်ကင်းခဲ့ရုံမက၊ ဝန်ကြီးမှူး ကြီးပေါင်းများစွာ အသက်ချမ်းသာရာ ရခဲ့သည်။

၁၈၃၇ခုဧပြီ၃၀ ရက်နေ့တွင် ဘကြီးတော်ဘုရားသည် ညီတော်အားထီးနန်းလွှဲအပ်ပြီးသောအခါ ညီတော်သာ ယာဝတီမင်းသည် နောင်တော်ဘုရင်လက်ထက်ကချုပ်ဆိုခဲ့ သောရန္တပိုစာချုပ်ကို အသိအမှတ်မပြုလို၊ ဗိလတ်မင်းနှင့် သာတိုက်ရိုက်ဆက်ဆံလိုကြောင်း အတိအလင်းမိန့်ကြား သည်မှစ၍ ဗားဇေးသည် ထိုနှစ် ဇွန်လ ၁၇ ရက်နေ့တွင် အင်းဝနေပြည်တော်မှ ရန်ကုန်မြို့သို့ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ ရန် ကုန်သို့ရောက်သည့်အခါ ဗားဇေး၏ကျန်းမာရေးသည် ပိုမို ဆိုးလာသဖြင့် ထိုနှစ်အောက်တိုဘာ၂ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန် မှထွက်ခွာ၍ မော်လမြိုင်မြို့သို့လည်းကောင်း၊ ထိုမှတစ်ဖန် အောက်တိုဘာ၂ရက်နေ့တွင်ကလကတ္တားမြို့သို့လည်းကောင်း

လွှာကွာသွားသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်ရုံးကိုမူ လက်ထောက်ကိုယ်စားလှယ် ပေးဖိးအားလွှဲခဲ့၍ မော်လမြိုင် မြို့ရှိတနင်္သာရီဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ၏အမိန့်ခံယူဆောင်ရွက် ရန်မှာခဲ့သည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်အားလည်း ရန္တပိုစာချုပ် ကို ပယ်ဖျက်လိုသော မြန်မာဘုရင်အား စစ်တိုက်မှသာလျှင် ဖြစ်တော့မည် ဖြစ်ကြောင်းကို အစီရင်ခံသည်။ သို့ရာတွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က အင်္ဂလိပ်အစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်ရုံးကို နေပြည်တော်မှရုပ်သိမ်းခဲ့ခြင်းနှင့် မစ္စတာပေးဖိးအား အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်၏ တိုက်ရိုက် လက်အောက်ခံမဟုတ်ဘဲ ခရိုင် ဝန်ရင်တော်မင်းကြီးလက်အောက်ခံအဖြစ် ထားရှိခဲ့ခြင်းတို့ အတွက် ဗားနေးအပေါ်မကျေမနပ် ဖြစ်နေလေသည်။ ဗား နေးက သူ၏ကိုယ်တွေ့ဗဟုသုတများနှင့် ထင်မြင်ချက်များ ကို မည်မျှပင်ထည့်သွင်းအစီရင်ခံစေကာမူ ဗြိတိသျှ မြန်မာ ဆက်ဆံမှုပြေပြစ်ရေးကို ကိုယ်ကျိုးစွန့်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူ ဗားနေးအပေါ်၌ အင်းဝနေပြည်တော်မှ ကိုယ်စားလှယ်တော် ရုံးရုပ်သိမ်းခဲ့သည့် ကိစ္စအတွက် အပြစ်တင်မြဲဖြစ်တင်လျက် ရှိသည်။ ဗားနေးအားလည်း ကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ် ဆက်လက် ခန့်ထားခြင်းမှ ရပ်စဲလိုက်သည်။

၁၈၃၇ခုဒီဇင်ဘာဖီ ရက်နေ့မှ ၁၈၃၈ခုမတ်လ ရက်နေ့ အထိ ဗားနေးသည် ခွင့်နှင့် နေကာ၊ မတ်လ ၈ ရက်နေ့ တွင် အလုပ်လွှဲပြောင်းပေး၍ ခွင့်ရှည်ယူပြီးလျှင် ကာလ ကတ္တားမြို့မှ သင်္ဘောဖြင့် ဗီလတ်သို့ခေတ္တပြန်သည်။ ၁၈၄၂ ခု၊ ဧပြီလ ၉ရက်နေ့တွင် ကာလကတ္တားမြို့သို့ ပြန်လည် ရောက်ရှိကာ အမှတ် ၂၈ တိုင်းရင်းသားခြေလျင်တပ်၌ ဦးစီးအရာရှိအဖြစ် ဝင်ရောက်အမှုထမ်းသည်။ ၁၈၄၃ ခုနှစ် မတ်လတွင်အမှတ် ၅ တိုင်းရင်းသားခြေလျင်တပ်သို့ပြောင်း ရသည်။ သို့ရာတွင် မကြာမီ ကျန်းမာရေးချွတ်ယွင်းမှု ကြောင့် ခွင့်ယူကာ ဗီလတ်သို့မိတ်စတုံးသင်္ဘောဖြင့် ပြန်ရာ ၁၈၄၅ ခုနှစ် မတ်လ ၄ရက်နေ့တွင်သင်္ဘောပေါ်၌ပင် ဗားနေးကွယ်လွန်သည်။ ဗားနေး ကွယ်လွန်စဉ်က အသက် ၅၃ နှစ်သာရှိသေးသည်။

ဗားနေးကား နိုင်ငံရေးတွင် အမြင်သန်သူမျှသာမဟုတ်၊ စာပေအရေးအသားလည်း ကောင်းသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူ ရောက်သမျှနိုင်ငံများတွင် သူတွေ့ရှိသမျှစိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်အလက်များကို အမြဲ မှတ်တမ်းတင်တတ်သူ ဖြစ် သည်။ သူ၏ ဗန်ကောက်မှတ်တမ်းနှင့် ပေးစာများကို ဗန်ကောက်မြို့ရှိ ဝဇီရဉာဏအမျိုးသား စာကြည့်ပိဋကတ် တိုက်ကိုယ်စား အိန္ဒိယရုံးမှတ်တမ်းမှ ၁၉၀၀-၁၁ ခုနှစ်များ တွင် အပြည့်အစုံပုံနှိပ်၍ ရုံးတွင်း၌ ဖြန့်ဝေဖတ်ရှုကြသည်။ ပြင်ပ၌လူများဖတ်ရှုနိုင်ရန် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေဖို့ အာဏာပိုင် တို့ထံမှ အခွင့်ရသော်လည်း မထုတ်ဝေဖြစ်ချေ။ ယင်း စာအုပ်များ၌ အခြားမည်သည့် စာအုပ်စာတမ်းများတွင်မျှ

ရှာဖွေမတွေ့နိုင်သော ၁၈၂၅-၂၆ ခုနှစ်အတွင်း ယိုးဒယား နန်းတွင်းအကြောင်းနှင့် ယိုးဒယား နိုင်ငံအကြောင်းတို့ကို ဖတ်ရှုနိုင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် စာအုပ်စာတမ်းကိုမူ ပုံနှိပ်ခြင်းမပြုခဲ့သော်လည်း ၁၈၃၀-၃၂ ခုနှစ်အတွင်း မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာမှတ်တမ်းမှာ သူ၏ အကောင်းဆုံးလက်ရာ ဖြစ်သည်။ စာလုံးရေး ၁၇၀၀၀၀ ခန့်ရှိသည်။

ဗားနေးသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌လာရောက်အမှုထမ်းမီ စာအုပ်စာတမ်းများ ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခဲ့ဟန် မတူချေ။ အ စောဆုံးတွေ့ရသော သူ၏ လက်ရာမှာ ၁၈၂၉၊ ၁၈၃၀၊ ၁၈၃၁ခုနှစ်များတွင် ကလကတ္တားမြို့၌လစဉ် ထုတ်ဝေသော 'ဂလီးနင်းအင်ဆိုင်ယင့်' ဂျာနယ်၌ပါဝင်သော သူ၏ရုံး ကိစ္စပေးစာများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့၌ အင်းဝနေပြည်တော် ၏ ရာသီဥတုနှင့် ၁၈၃၀ ပြည့်စွန်လ ၂၅ရက်နေ့မှ ၁၈၃၁ ခု၊ မတ် ၈ရက်နေ့အတွင်း မိုးလေဝသဆိုင်ရာနေ့စဉ် မှတ် တမ်းအကြောင်းပါသည့် ဆောင်းပါးသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌တွေ့ရှိရသော ကျောက်ဖြစ်ရုပ်ကြွင်းများနှင့် ဓာတ်သတ္တုများအကြောင်း အိန္ဒိယအစိုးရထံ အစီရင်ခံစာများလည်းပါဝင်သည်။ ၁၈၃၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ထုတ်ဝေသော ဘင်္ဂလားနယ် အာရှတိုက် ဆိုင်ရာအသင်း ဂျာနယ်များတွင် မေဂျာဗားနေးသည် မြန် မာနိုင်ငံ ငွေသတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့် ရွှေကျင်ခြင်း စသော ကြောင်းရပ်များကို စုံစုံလင်လင် ရေးသားထည့်သွင်းသည်။ ထို့ပြင် အင်းဝနေပြည်တော်မှ ယွန်းလုပ်ငန်း အကြောင်း စာတမ်းကိုလည်း ရေးသားရာ နောင်းခေတ်အဘိဓာန် ပြုစုသူတို့သည် ယင်းလုပ်ငန်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဝေါဟာရ များစွာကိုစုဆောင်းရရှိခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ရောက် လာသော ဗရင်ဂျီသာသနာပြုမစ်ရှင်အကြောင်း ၁၇၀၆ခု က၊ အင်းဝ၌ ဖြစ်ပွားသော ဝမ်းရောဂါကပ်အကြောင်း စသည့် ဆောင်းပါးများကိုလည်း ရေးသားခဲ့လေသည်။

မေဂျာဗားနေးသည် ဗန်ကောက်မြို့သို့သွားရောက် အမှု ထမ်းမီကပင်ယိုးဒယားစကားကို တတ်အောင်သင်၍ မြန် မာနိုင်ငံသို့မလာရောက်မီကလည်း မြန်မာစကားကို ကောင်း စွာတတ်မြောက်ထားပြီးဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့လာ ရောက်အမှုထမ်းသည့်အခါ၊ မြန်မာရာဇဝင်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အကြောင်းကောင်းစွာသိပြီး ဖြစ်နေလေသည်။ ထို့ကြောင့် ပင် ကလေးကဗျာတော်ကြားကို မဏိပူရနှင့်မြန်မာတို့ သူပိုင် ငါပိုင်အငြင်းပွားသည့်အခါ ယင်းဒေသကို ၁၃၇၀ ပြည့်နှစ် ကစ၍ မြန်မာတို့ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့ကြောင်းထောက်ပြကာ မြန်မာ တို့ဘက်မှဝင်ရောက် ပြောဆိုပေးခဲ့သည်။

ဘင်္ဂလားနယ် အာရှတိုက်ဆိုင်ရာ အသင်းဂျာနယ်အတွဲ ၄၊ ၅၊ ၆၊ တို့၌ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းမှတ်စုများကို ရေးသားခဲ့

သေးသည်။ ၁၃ ရာစုနှစ်များအတွင်း တာတာတို့ ပုဂံမြို့ကို သိမ်းပိုက်ပုံအကြောင်းကို မဟာရာဇဝင်ကြီး၌ရေးသားထားသည်ကို ဘာသာပြန်ထားသည့် “မြန်မာအင်ပိုင်ယာ ရှေးဟောင်းမြို့တော်ပုဂံ” ဆောင်းပါးကိုလည်းကောင်း၊ “မြန်မာ့ရှေးဟောင်းမြို့တော်တကောင်း၌ တွေ့ရှိရသော ဒေဝနာဂရီ ဘာသာ ကျောက်စာနှင့်တကွ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များအကြောင်း” ဆောင်းပါးကိုလည်းကောင်း၊ “တရုတ်မြန်မာစစ်ပွဲအကြောင်း” ဆောင်းပါးကိုလည်းကောင်း ယင်းကျမ်းများ၌တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

ဗားနေးသည် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒဆိုင်ရာ စာပေများ၌ အထူးစိတ်ဝင်စားသည့်အလျောက် မြန်မာပေစာပေါင်းများစွာကိုစုဆောင်း၍ အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီစာကြည့်ပိဋကတ်တိုက်သို့ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဘုရင့်အင်ပိုင်ယာအသင်းရှိ စာရွက်စာတမ်းများ၌လည်း မေဂျာဗားနေး၏လက်ရေးဖြင့်ရေးသားထားသော ဗုဒ္ဓအယူဝါဒအကြောင်း မှတ်စုများကိုတွေ့ရှိနိုင်သည်။ မေဂျာဗားနေးသည် အဖိုးတန်စာအုပ်စာတမ်းများကို သူ့ကိုယ်တိုင်ပြုစုရေးသားတတ်ရုံမက အခြားသူများရေးသားပြုစုရန်လည်း လှုံ့ဆော်ပေးခြင်း၊ အကူအညီပေးခြင်းများကိုပြုလေ့ရှိသည်။ သင်္သကရိုဋ်နှင့်ဗင်္ဂါလီဘာသာတို့ဖြင့် အနက်ဖွင့်ထားသော ပါဠိအဘိဓာန်ပြုစုရာ၌လည်းကောင်း၊ မက္ခရာမင်းသားကြီးနှင့် အင်္ဂလိပ်ကုန်သည်ချားလိန်းတို့၏ အင်္ဂလိပ်မြန်မာအဘိဓာန်ပြုစုရာ၌လည်းကောင်း၊ ဗားနေး၏လက်ထောက် ဒေါက်တာပေးဖီး၏ “အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့်အင်းဝနေပြည်တော် ဘုရင့်အစိုးရတို့၏ နိုင်ငံရေးဆက်ဆံမှု” စာအုပ် ပြုစုရာ၌၎င်း မေဂျာဗားနေး၏ လှုံ့ဆော်မှုနှင့် ကူညီမှု မကင်းခဲ့ချေ။

ဗားနတ်ဆာချားအက်ဒွပ်(ခရစ်၁၈၇၇-၁၉၀၁)။ ။ရန်ကုန်မြို့၌ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီက အလွန်ထင်ရှားခဲ့သော ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကိုမတည်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သူ ဆာချားအက်ဒွပ်ဗားနတ်သည် အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာနိုင်ငံအားလုံးကို သိမ်းပိုက်စဉ်က အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ အမှုထမ်းလျက်ရှိသည်။

ဗားနတ်ကို ၁၈၇၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၁ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလန်ပြည် ဗရစ္စတိုမြို့၌ ဖွားမြင်သည်။ ဖခင် ဖြစ်သူမှာ ဆရာဝန် ဂျိမ်းဖိုဂိုဗားနတ်ဖြစ်သည်။ ၁၈၅၁ခုတွင် ရပ်ဂဗီကျောင်းသို့ဝင်ရောက်ပညာသင်ကြား၍၊ ၁၈၅၅ခုတွင် စစ်တပ်သို့ပို့လှူလောင်းအဖြစ်ဝင်ရောက်အမှုထမ်းသည်။နောက်နှစ်တွင် ဟေလီဗရီကောလိပ်၌ တက်ရောက်သင်ကြားခွင့်ရသည်။ ယင်းကောလိပ်တွင် သင်္ချာဘာသာ၊ ပါးရှင်းဘာသာနှင့်ဟိန္ဒူစာပေဘာသာတို့၌ထူးချွန်သဖြင့် ဆုများရရှိ

ဗားနတ် ပိဋကတ်တိုက်ကို ပျိုးထောင်ခဲ့သူ ဆာ ချား ဗားနတ်

ကာ၊ ၁၈၅၇ ခုနှစ်တွင် အောင်စာရင်းထွက်သောအခါ ဘင်္ဂလားနယ် တစ်နယ်လုံးတွင် ပထမရရှိသည်။

၁၈၅၈ ခုနှစ်တွင် ပဋိညာဉ်ခံ ဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ပြီးနောက် ပန်ဂျပ်ပြည်နယ်တွင် ဦးလေးတော် ဆာဂျွန်လောရင့် လက်အောက်၌ ဝင်ရောက် အမှုထမ်းသည်။ ထို့နောက် အိန္ဒိယနိုင်ငံစင်ထရယ် ပရော်ဗင့်ပြည်နယ်တွင် မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးများ ဖြစ်သော ဆာရောဗတ်တင်ပယ်နှင့် ဆာဂျော့ကင်းဗဲတို့ လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းရာ ထင်ရှားလာသည်။ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် ရစ်ချတ်တော်နီ၏ သမီးနှင့် ကလကတ္တားမြို့တွင်လက်ထပ်သည်။ ၁၈၇၅ ခုနှစ်တွင် စီအက်(စ)အိုင်ဘွဲ့ဖြင့် အိန္ဒိယအစိုးရက ချီးမြှင့်သည်။ ၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် ဆာရစ်ချတ်တင်ပယ် ခေါင်းဆောင်သည့်ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု ကယ်ဆယ်ရေး ကော်မရှင်တွင် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ဘင်္ဂလားပြည်နယ် အစိုးရအတွင်းဝန်၊ ထို့နောက် အိန္ဒိယအစိုးရပြည်ထဲရေးဌာနအတွင်းဝန် ဖြစ်လာသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ မြူနီစီပယ်အုပ်ချုပ်ရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခြင်းမှာလည်း ဆာချားဗားနတ်၏ ကျေးဇူးနှင့် မကင်းချေ။

၁၈၈၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဆာချားဗားနတ်သည် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ ၁၈၈၃ ခုတွင် ရန်ကုန်မြို့၌ အခလွတ်စာကြည့်တိုက်တစ်ခုမတည်ဖွင့်လှစ်ပေးရာ၊ သူ့အား ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ဟု မှည့်ခေါ်သည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို ဗြိတိသျှတို့သိမ်းပိုက်လိုက်သောအခါ

သာချားဗားနတ်ကိုပင် အထက်အောက်မြန်မာနိုင်ငံဆိုင်ရာ မဟာဝန် ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ်ခန့်အပ်သည်။ ယင်းသို့ သော မငြိမ်မသက်ချိန်မျိုးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအပြောင်းအလဲကို တာဝန်ယူထမ်းဆောင်ရသော ဆာချားဗားနတ်၏ လုပ်ငန်းမှာအတော်ပင်ကြီးလေးလှသည်။ သို့ရာတွင် ဆာချားဗားနတ်၏ ထူးခြားလှသောစွမ်းရည်ကြောင့် အစစအရာရာ အဆင်ပြေအောင်မြင်ခဲ့သည်။

သာချားဗားနတ်၏အကြောင်းကို သူ၏လုပ်ဖော်တစ်ဦး ဖြစ်သူဆာဟားဗတ်သာကာယဂိုဏ်က သူ၏ “မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပဋိညာဉ်ခံဝန်ထမ်းတစ်ဦး” ဟူသောစာအုပ်၌ “သာချားဗားနတ်သည် ပြည်သူလူထုအပေါ်လေးစားကြင်နာတတ်သူ ဖြစ်သည်။ ကိန်းကြီးခန်းကြီးလုပ်ရမည်ကို အလွန်စက်ဆုပ် သူလည်းဖြစ်သည်။ ကျရောက်လာသောတာဝန်နှင့်ဝတ္တရားကို ဦးလည်မသင့်စွမ်းအားရှိသမျှဆောင်ရွက်တတ်သည်။ သူကိုယ်တိုင်လည်းစည်းကမ်း လိုက်နာတတ်၍ လူတိုင်း အားလည်း ထိုအတိုင်းဖြစ်စေချင်သည်။ အိန္ဒိယအင်ပိုင်ယာ ကြီးဖြစ်အောင် ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သူအများ ရှိသည့်အနက် စာရိတ္တနှင့်ဉာဏ်ရည်တွင် သူတကာထက် ထူးချွန်သူဖြစ် သည်။ မှတ်ဉာဏ် အထူးကောင်း၍လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာ၌ ယှဉ်မမှီအောင်လျင်မြန်လှသည်” ဟုရေးသားထားသည်။

၁၈၈၅ ခုနှစ်ဝင်ဘာလတွင် ဗြိတိသျှတို့ အထက်မြန်မာ နိုင်ငံကိုသိမ်းပိုက်ပြီးနောက်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ဆာချားဗားနတ်သည် မန္တလေးနေပြည်တော်သို့ရောက်၍ အုပ်ချုပ်ရေးကို စီမံခန့်ခွဲပြီးလျှင် ၁၈၈၆ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန် မြို့သို့ ပြန်လာသည်။ ထိုနှစ်တွင် ကေစီအက်(စ) အိုင်ဘွဲ့ဖြင့် သူကောင်းပြုခံရသည်။ ထိုနှစ် မတ်လတွင် မန္တလေးသို့ပြန် သွားကာ ဆာအက်ဒွပ်ဆလေဒင်ဦးစီး၍လွှတ်တော်ဖြင့် အုပ်ချုပ်သောစံနစ်ကိုဖျက်သိမ်းကာ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက် အုပ်ချုပ်သော စနစ်ကို ရေးဆွဲပြီးလျှင် မစ္စတာဟော့ကင်းဆင်အား အထူးဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးခန့် အပ်၍ အောက်မြန်မာနိုင်ငံကိုတာဝန်လွှဲအပ်ပေးကာ မိမိ ကိုယ်တိုင်မူ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကိုအာရုံစိုက်အုပ်ချုပ်လေ သည်။ ပြည်နယ်အသစ်ကို လက်ခံအုပ်ချုပ်ရသော ဆာချား ဗားနတ်သည် တစ်ဦးတည်းရေးအိုးသုံးလုံး ရွက်ထားရသကဲ့ သို့ တာဝန်ကြီးလေးလှသည်။ ရာဇဝတ်မှုရေးရာများကိုစွဲ ဆူပူထကြွမှုကိုစွဲ၊ အဖိုးတန်သစ်တောများနှင့် စပ်ဆိုင်သည့် စီးပွားရေးကိစ္စများအတွက် တစ်ဦးတည်း ခိုင်ခံ့အုပ်ချုပ်ရေး စီမံခန့်ခွဲရသည်။

သာချားဗားနတ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်း များမှ ပညာသင်ကြားပေးရေးစနစ်ကို အထူး နှစ်သက်သဖြင့် အသိအမှတ်ပြု ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ သာသနာပိုင်ဆရာ တော်ဘုရားကိုပင် ဝင်ရောက်ဖူးမြော်၍ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ

သို့ပင့်ကာ သာသနာပြန့်ပွားအောင်ပြုစေသည်။ သာသနာပိုင်နှင့်တကွ အခြား ထင်ရှားသော ဆရာတော်ကြီး ၂ ပါး ကိုပင် ဆွမ်းဆန် တော်စရိတ် ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။

အုပ်ချုပ်ရေးအောင်မြင်ရန် ကူးသန်းသွားလာရေး လွယ်ကူဖို့ အရေးကြီးသည်ကို သိသော ဆာချားဗားနတ် သည် ရန်ကုန်မှ တောင်ငူသို့ မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရာ ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် အသုံးပြုနိုင်ခဲ့သည်။ တောင်ငူမှ မန္တလေး သို့ မီးရထားလမ်း ဆက်ဖောက်ရန်လည်း ကြိုးစားခဲ့ရာ၊ ဆာချားဗားနတ် ပြန်သွားပြီးနောက် ၂ နှစ် အကြာတွင် ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အရေးပါသော မြို့အုပ်များ ရွေးချယ်ခန့်ထားရာ၌ ယခင်ကဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးနှင့် အထက်တန်းအရာရှိများထောက်ခံသူများကို လက်သင့် ရာဆွဲခန့်ခွဲသော်လည်း၊ ဆာချားဗားနတ်လက်ထက်တွင် မြို့အုပ်များကို အပြိုင်စာမေးပွဲဝင်စေပြီးနောက် ထောက်ခံ စာများနှင့် ပူးတွဲစဉ်းစား၍ ရွေးချယ်သည်။

၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ဆာချားဗားနတ်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ သို့ပြန်၍ အိန္ဒိယအတွင်းဝန်ရုံးတွင် အခွန်တော်ဌာန အတွင်းဝန်အဖြစ် ၁၃နှစ်တိုင်တိုင်ထမ်းဆောင်သည်။ ၁၉၀၁ ခုစက်တင်ဘာ ၁၉ ရက်နေ့တွင် အသက် ၆၄ နှစ်အရွယ်၌ ဆာချားဗားနတ်သည် ရှာမီနစ်မြို့၌ ကွယ်လွန်သည်။

ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်။ ။ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပထမပေါ်ပေါက်သော အများပြည်သူ ရှင် လူရဟန်းတို့အား အခမဲ့ကြည့်ရှုခွင့်ပြုသည့် စာကြည့်တိုက် ဖြစ်သည်။ အထက်မြန်မာပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ မသိမ်းပိုက်မီ ၁၈၈၃ခုဖေဖော်ဝါရီ ၂၁ရက်နေ့တွင် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက် ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။ ယင်းကို အောက်မြန်မာ နိုင်ငံမင်းကြီးဆာချားအက်ဒွပ်ဗားနတ်သည် မိမိပိုင်စာအုပ် များဖြင့် အရင်းတည်ကာ စတင်တည် ထောင်ခဲ့သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ဟု မှည့်ခေါ်သည်။ စတင်တည်ထောင်စဉ်က ယခုဗဟိုအစိုးရ တန်းမြင့်ကျောင်း တည်ရာ ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းလမ်းနှင့် ရွှေတိဂုံ ဘုရားလမ်းထောင့်ရှိ နေရာတွင် ကိုယ်ပိုင်အဆောက် အအုံဖြင့် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်သို့ ပထမဆုံးအဖိုးတန်စာအုပ် များလှူဒါန်းကြသူများမှာ မြန်မာနိုင်ငံတရားဝန်ကြီး ဂျာဒင်း နှင့် ရန်ကုန်ကောလိပ်ပါဠိပါမောက္ခချီလဒါတို့ဖြစ်သည်။ မြန်မာလူမျိုးထဲမှလှူဒါန်းသူများမှာ ရန်ကုန်မြို့မှဦးမြို့နှင့်ဦး ဖိုးမျှင်တို့ ဖြစ်လေသည်။ ဦးမြို့နှင့်ဦးဖိုးမျှင်တို့က ငွေ၁၀၀၀၀ တန်ပေမူ၊ ပုရပိုက်မှုများကို ရေစက်ချလှူဒါန်းခြင်းပြုခဲ့ ၏။ ထိုနောက် ၁၉၂၀ပြည့်နှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး

ဗားနတ် ပိဋကတ်တိုက်

ပိဋကတ်တော်များကို ငွေတစ်သောင်း ငါးထောင်ပေး၍ဝယ်ကာ ဖြည့်သွင်းခဲ့၏။ ၁၉၂၄ ခုနှစ်တွင် ပုဂံဝန်ထောက်မင်းဦးတင်၏ပိဋကတ်တိုက်ကို ငွေငါးထောင်ပေး၍ ဝယ်ယူကာ ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကိုချဲ့ထွင်ခဲ့ပြန်သည်။ ယင်းသို့ တစ်စတစ်စစုဆောင်းလာခဲ့ရာ ၁၉၄၀ပြည့်တွင် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်၌ စာအုပ်ပေါင်း ၁၉၆၈၃ မျှ စုဆောင်းမိပြီးဖြစ်လေသည်။ သို့သော် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဒဏ်ကြောင့် ပိဋကတ်တိုက်၏ပရိဘောဂနှင့်စာအုပ်တန်ဖိုး ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းဆုံးရှုံးလေသည်။ စစ်ပြီးကာလ၌ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်တွင် စာအုပ်ပေါင်း ခြောက်ထောင်လောက်သာကျန်ရှိခဲ့တော့၏။ သို့သော် အလွန်ရှားပါးလှသော ဗေပုရပိုက်များ အားလုံးလိုလို ပြန်လည်ရရှိသည့်အတွက် အထူးဝမ်းမြောက်ဖွယ်ဖြစ်လေသည်။

ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကို တည်ထောင်စက အစိုးရပညာရေးဆင်ဒီကိတ်က အုပ်ချုပ်ခဲ့၏။ ၁၉၂၃ခုမှစ၍ အစိုးရကနှစ်စဉ်ခန့်အပ်သောအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်လေသည်။ အစိုးရက ကျပ်ငွေ ၈၀၀၀ ရန်ကုန်မြို့နယ်အဖွဲ့က ကျပ်ငွေ ၃၆၀၀ ထောက်ပံ့ကြေးကို နှစ်စဉ်ချီးမြှင့်လေသည်။ ပိဋကတ်တိုက်ကိုလည်း မူလအဆောက်အအုံမှ ရန်ကုန်မြို့နယ် အဆောက်အအုံအောက်ထပ် အရှေ့တောင်ထောင့်အခန်းသို့ရွှေ့ပြောင်းလာခဲ့သည်။ ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်တွင် ပိဋကတ်တိုက်ခွဲများ မရှိခဲ့ချေ။ စစ်ပြီးသည့်နောက် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကို ၁၉၄၈ ခုဩဂုတ်

၁၅ရက်နေ့တွင် ပြည်လည်ဖွင့်လှစ်သည်။ ရန်ကုန် မြို့နယ်အဖွဲ့က ကျပ်ငွေ ၁၂၀၀ အစိုးရက ကျပ်ငွေ ၅၀၀၀ ထောက်ပံ့လေသည်။ ၁၉၅၂ခုတွင် ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကိုမြို့နယ်အဆောက်အအုံမှ ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်းရှိ ဂျူဗလီအဆောက် အအုံသို့ ရွှေ့ပြောင်း ခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့ပြောင်းရွှေ့၍ ဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကို အစိုးရသို့ပေးအပ်လိုက်၏။ ထိုဗားနတ်ပိဋကတ်တိုက်ကို မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၏ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနက “နိုင်ငံတော်စာကြည့်တိုက်” အဖြစ်ဖြင့် ၁၉၅၂ ခုဇွန်လတွင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့လေသည်။

ဗားဗေးဒိုးကျွန်း။ ။ဗားဗေးဒိုးကျွန်းသည် အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာအတွင်းရှိ ဗြိတိသျှအနောက်အိန္ဒိယကျွန်းစုမှ အရှေ့အစွန်ဆုံးကျွန်းဖြစ်သည်။ အလျား ၂၁မိုင်၊ အကျယ်ဆုံးနေရာတွင် ၁၄ ၁/၂ မိုင်ရှိသော ဗားဗေးဒိုးကျွန်း၏ အကျယ်အဝန်းသည် ၁၆၆၈၀၀(၁၉၅၈ခုနှစ်)ရှိသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူဦးရေအထူထပ်ဆုံးသောကျွန်းတစ်ကျွန်းဖြစ်သည်။ ကပ္ပလီဦးရေက လူဖြူဦးရေထက်ပိုများသည်။ လူဖြူ တစ်ယောက်လျှင် ကပ္ပလီ ၁၃ ယောက် အချိုးကျ ဖြစ်သည်။ လူဖြူနှင့် လူမဲတို့သည် အခွင့်အရေးတန်းတူ ရရှိကြလေသည်။ ကျွန်း၏ မြေမျက်နှာပြင်သည် ကမ်းခြေမှတဖြည်းဖြည်း မြင့်တက်သွား၍ ကျွန်း၏အလယ်ရှိ မောင့်ဟီလာဗီ တောင်ထိပ်သည် ပေ၁၁၀၄မြင့်သည်။ ရာသီဥတုသည်များသောအားဖြင့်မျှတသည်။ သို့သော် လေနီကြမ်းများ မကြာခဏကျရောက်တတ်သည်။ ငလျင်လည်းမကြာမကြာလှုပ်တတ်သည်။ ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်တွင် သန္တာကျောက်တန်းများရှိလေသည်။

ဗားဗေးဒိုးကျွန်းသည် သန္တာကျောက်မြေမျိုးဖြစ်သည်။ မြေဩဇာကောင်းမွန်၍ ကျွန်းတဝက်ခန့်ကို စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြသည်။ ကြံကို အဓိကစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်သည်။ ဝါဂွမ်း၊ အာဒါလွတ်၊ ဆေးရွက်၊ ကော်ဖီနှင့်မဲနယ်ပင်များကိုလည်း စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်သည်။ အဓိက စက်မှုလုပ်ငန်းမှာ သကြား၊ ရမ်အရက်နှင့် သကာရည်ချက်လုပ်သော လုပ်ငန်းများဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ငါးဖမ်းခြင်းနှင့် ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းတို့လည်းအရေးပါသည်။

ဗြိတိသျှလူမျိုးတစ်စုသည် ၁၆၂၅ခုနှစ်ခန့်တွင် ကျွန်း၏ အနောက်ဘက်ကမ်းရိုးတန်း တစ်လျှောက်၌ လူနေအိမ်ခြေစတင်ထူထောင်နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှလူမျိုးတို့ကြီးစိုး၍ ဗြိတိသျှကိုလိုနီဖြစ်ခဲ့ရာ၊ယခုတိုင်အုပ်ချုပ်သူ အစိုးရမပြောင်းခဲ့ချေ။ အနောက်အိန္ဒိယကျွန်းများထဲတွင် အုပ်ချုပ်သူလက်မပြောင်းခဲ့သည့်ကျွန်းမှာ ဗားဗေးဒိုး တစ်ကျွန်းသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။

လူနန်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဗြိတိသျှဘုရင်မင်းမြတ်က ခန့်အပ်သော ဘုရင်ခံ၊ အမှုဆောင်ကောင်စီ၊ အမှုဆောင် ကော်မတီနှင့် ဥပဒေပြုကောင်စီတို့ရှိသည်။ ဗားဗေးဒိုးကျွန်း ၏ ဥပဒေပြု လွှတ်တော်သည် ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီလွှတ် တော်များထဲတွင် အသက်အကြီးဆုံး လွှတ်တော်တစ်ခုဖြစ် သည်။ လွှတ်တော်အမတ်များကို လူထုက ရွေးကောက် တင်မြှောက်ရလေသည်။

ဗားဗင့်လူသာ(ခရစ် ၁၈၄၉-၁၉၂၆)။ ။အမေရိကန် လူမျိုး လူသာဗားဗင့်သည် ကမ္ဘာ၌ အကျော်ကြားဆုံးသော အပင်မျိုးစပ် ပါရဂူတစ်ယောက် ဖြစ်ပေသည်။ အမှန်စင် စစ်ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သိပ္ပံပညာရှင် တစ်ဦးမဟုတ်ချေ။ သို့ သော် ဝါသနာအလျောက် အပင်အမျိုးမျိုးကို တိုးတက် ကောင်းမွန်အောင် စမ်းသပ်ပြုပြင် တီထွင်၍ စိုက်ပျိုးခဲ့လေ သည်။ ဗားဗင့်၏တီထွင်စိုက်ပျိုးမှုကြောင့် ကပြားပင်များ စွာဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်ခဲ့သည်။ ပူပြင်း ခြောက်သွေ့သော ဒေသများ၌ နွားစာအတွက် အခက်အခဲများစွာရှိခဲ့ရာ ဗားဗင့်က ဆူးမဲ့ရှားစောင်းပင်မျိုးကိုတီထွင်ပေးသဖြင့် ထို ဒေသမှလယ်သမားများအတွက် အလွန်အကျိုးများရှိခဲ့လေ သည်။ထို့ပြင် ပို၍အရသာထူးကဲသော သစ်သီးသစ်နှံများ၊ ပို၍လှပသောပန်းများ ဖြစ်ထွန်းအောင်တီထွင်ခဲ့သဖြင့် ကမ္ဘာနှင့်အဝန်း ဗားဗင့်အား ကျေးဇူးတင်ကြလေသည်။ ဗားဗင့်သည် အပင်လောက၌ စိတ်ပါဝင်စားလှသူဖြစ် သည်။ အပင်များပို၍ မျိုးကောင်းမျိုးသန့်ဖြစ်စေရန်၊ အသီးအနှံအထွက်များစေရန်၊ ပို၍အရသာရှိစေရန် အပင် များ၏ မျိုးစဉ်၊ မျိုးရင်း၊ မျိုးစိတ် စသည်တို့၏အခြေအနေ ဂုဏ်သတ္တိတို့ကို စူးစမ်းလေ့လာပြီးလျှင်၊ ကောင်းရာမွန်ရာ တို့ကို စိစစ်ရွေးထုတ်၍တီထွင်မျိုးစပ်ခြင်းကိုပြုသည်။ ဗား ဗင့်သည် တစ်နှစ်လျှင်အပင်ပေါင်း ၁၀၀၀၀၀ခန့်ကိုစမ်းသပ် စိုက်ပျိုးခဲ့၍ စိုက်ပျိုး အောင်မြင်ခဲ့သော မျိုးစပ်ပင်၊ သို့မဟုတ် ကပြားပင်ပေါင်းမှာ ၃၅၀၀၀၀ ခန့်ရှိလေသည်။

စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးရာတွင် ဗားဗင့်အသုံးပြုသော နည်းများ မှာ ကူးယက်မျိုးစပ်ခြင်းနှင့် ရွေးချယ်ခြင်းနည်းတို့ဖြစ် သည်။ ပထမနည်းမှာ အပင်တစ်ပင်၏အပွင့်များမှာ ဝတ် မှန်များမကြွေမီလိုက်၍စုပြီးလျှင် ထိုဝတ်မှန်များကို အခြား တစ်ပင်တွင် ထည့်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်ခြင်းနည်းမှာ ပေါက်လာသောအပင်များအပြားထဲမှ အကောင်းဆုံးအပင် များကို ရွေးချယ်ပြီးလျှင် စံမမှီသောအပင်များကို ဖျက် ဆီးပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ အပင်ပေါင်း ထောင်သောင်းထဲမှ ပင်ပန်းကြီးစွာနှင့်ရွေးချယ်ရာတွင် တစ်ခါတစ်ရံ တစ်ပင် တလေမျှသာ စံမှီသော အပင်မျိုးကို ရရှိတတ်လေသည်။

ဗားဗင့်၏ လုပ်ငန်းမျိုးကား စိတ်ရှည်မှု၊ သည်းခံနိုင်မှု၊

ဇွဲသတ္တိရှိမှုတို့ အလွန် လိုအပ်လှပေသည်။ အပင်တစ်ပင်ကို စမ်းသပ် စိုက်ပျိုးရာ၌ နေ့ချင်းညချင်းအကျိုးအကြောင်း အဆိုးအကောင်းကို သိနိုင်သည်မဟုတ်ပေ။ ဗားဗင့်သည် အနှစ် ၅၀ ခန့် ကာလပတ်လုံး ဇွဲကောင်းစွာဖြင့်သူဝါသနာ ပါရာလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ၊ သူ၏စမ်းသပ်တီထွင်မှု ကြောင့် အသီးသစ်၊ အပင်သစ်၊ အပွင့်ဆန်းများစွာ ဖြစ် ထွန်းပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ယင်းတို့အနက် အရွယ်ညီအ မျိုးကောင်းအထွက်များ၍ အာလူးစိုက်သူများအတွက် အ ကျိုးကျေးဇူးရှိသဖြင့် အလွန်ကျော်ကြားလှသော ဗားဗင့် အာလူး၊ ပို၍ မျိုးကောင်း မျိုးသန့်ပြီးလျှင် အထွက်များ သောဂျုံစပါးအမျိုးမျိုး၊ ရိုးရိုးသာမန်အစေ့မဟုတ်ဘဲ ဗာဒမ် စေ့ပါသောမက်မံသီး၊ ခရမ်းချဉ်းသီးကိုပါသီးသော အာလူး ပင်၊ အစေ့မဲ့လိမ်မော်သီး၊ အစေ့မဲ့ဆီးသီး၊ ဆူး လည်းမပါ အသီးလည်းထွား၍ အဖြူရောင်ဖြစ်သော ဗလက်ဗီရီးသီး (အနက်ရောင်ကို အဖြူရောင်ဖြစ်အောင်မျိုးစပ်ခြင်း)၊ အင်္ဂ လိပ်ဒေဆီပန်းရိုးရိုးကို လှပသောရှာစတာဒေဆီပန်း စ သည်တို့ဖြစ်အောင် မျိုးစပ်စိုက်ပျိုးခြင်း တို့ကား ဗားဗင့်၏ ကျော်ကြားလှသော အောင်မြင်မှုများ ဖြစ်ပေသည်။

ဗားဗင့်သည် လယ်သမားတစ်ဦး၏သားဖြစ်သည်။ အင်္ဂ လိပ်စကော့အမျိုး အနွယ်မှ ဆင်းသက် ပေါက်ဖွားလာ၍ ဇာတိမှာမက်ဆချူးဆက်ပြည်နယ်၊ လန်ကတ်စကော့မြို့ဖြစ် သည်။ ငယ်စဉ်ကပင် အပင်လောက၌ စိတ်ဝင်စားသူဖြစ်၍ အပင်များအကြောင်းဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများကို ဖတ်ရှု ရန်ဝါသနာထုံခဲ့သည်။ ဒါဝင်ရေးသားသော ‘စိုက် ပျိုးမွေး မြူထားသောအပင်နှင့်တိရစ္ဆာန်တို့၏ ပြောင်းလဲခြင်းများ’ စာအုပ်ကိုဖတ်ရှုပြီးနောက် သူ၏ဘဝလမ်းကြောင်းချိုး ပြောင်းခဲ့သည်။ ဂူးစတားမြို့ရှိ အလုပ်ရုံတစ်ရုံတွင် အလုပ် လုပ်ယင်း မြေကွက်ကလေးတစ်ခု ဝယ်ကာ စမ်းသပ်စိုက် ပျိုးခြင်းများကိုပြုခဲ့သည်။ ၂နှစ်ခန့်အကြာတွင် အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့ သောဗားဗင့်အာလူးကို စတင်အောင်မြင်၍ စိတ်အား တက်ခဲ့သည်။

ထို့နောက် မက်ဆချူးဆက်ဒေသ၏ ရာသီဥတုသည် စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးရေးအတွက် မသင့်တော်သဖြင့် အစ်ကို ကြီးသုံးဦးရှိရာ ကာလီဖိုးနီးယားပြည်နယ်၊ စန်တာရီဆာ မြို့သို့ ၁၈၇၅ ခုတွင်ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ပြီးလျှင်၊ စမ်းသပ်မျိုး စပ်စိုက်ပျိုးခြင်းများကို သေချာကျနစွာလုပ်ကိုင်ခဲ့ရာ၊ သူ့ နေအိမ်ဥယျာဉ်မှာ သစ်ပင်ပန်းပင် အထူးအဆန်းများဖြင့် သာယာလှပ နေလေသည်။

ဗားဗင့်၏ တီထွင် အောင်မြင်မှုများကြောင့် အနိုင်နိုင်ငံမှ အစိုးရတို့၏ စေလွှတ်ချက်အရ ဆိုင်ရာစိုက်ပျိုးရေး ပါရဂူ အများအပြားပင် ဗားဗင့်နှင့် တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးလေ့လာရန် လာရောက်ကြသည်။ သို့သော် ဗားဗင့်သည် ဧည့်သည်

တော်ကြီးများကို လက်ခံဆွေးနွေးရသည်ထက် သူ၏ သစ်ပင်ပန်းပင်များအကြား၌ လှည့်လည်နေရန် မွေ့လျော် သူဖြစ်သည်။ သို့သော် နောင်လာ နောက်သားများ ဆက်ခံ နိုင်ရန်အတွက် အပင်လောက၌ သူ၏စူးစမ်းတွေ့ရှိချက် များ၊သူ၏နည်းစနစ်များ သူ၏ အယူအဆအတွေးအခေါ် များကို စာအုပ်ပေါင်းများစွာဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ရေးသား ခဲ့သည်။ အပင်များကို ချစ်သောဗားဗင့်သည် စနစ်တာ ဆာရုမြို့၌ပင် အပင်သစ်အပင်ဆန်းများအကားရှိသူ၏ နေအိမ်၌ ၁၉၂၆ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်လေသည်။

ဗားမောင့်ပြည်နယ် ။ ။ဗားမောင့်ပြည်နယ်သည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ပြည်နယ်တစ်ခုဖြစ်၍ နယူး အင်္ဂလန် နယ်စုထဲတွင် ပါဝင်သည်။ “တောင်စိမ်းပြည် နယ်”ဟူ၍လည်း ရံဖန်ရံခါခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ “ဗားမောင့်” သည် ပြင်သစ်စကားလုံးဖြစ်၍ တောင်စိမ်းဟုအနက် ရသည်။ ပြည်နယ်၏အလယ်ကိုဖြတ်လျက် မြောက်မှ တောင်သို့ တန်းလျက်ရှိသော ဂရင်းတောင်တန်း (တောင် စိမ်းတန်း)ကြီးကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဗားမောင့်ပြည်နယ်၏ မြောက်ဘက်တွင် ကနေဒါနိုင်ငံ ၏ကွဲဗက်ပြည်နယ်ရှိသည်။အရှေ့ဘက်တွင်နယူးဟမ္ပရှိုင်ယာ ပြည်နယ်ရှိသည်။ နောက်ဘက်တွင် နယူးယော့ပြည်နယ်၊ တောင်ဘက်တွင် မက်ဆချူးဆက်ပြည်နယ်တို့ ရှိသည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး၏ အကျယ်အဝန်းမှာ ၉၆၀၉ စတုရန်း မိုင်ဖြစ်သည်။ အကျယ်အဝန်းပမာဏအလိုက်ဆိုလျှင် အ မေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ၄၂ခုမြောက် ပြည်နယ်ဖြစ်သည်။

ဗားမောင့်ပြည်နယ်သည် တောင်ကုန်းတောင်တန်းထူ ထပ်ပေါများ၍ ပြန့်ဖြူးညီညာသောမြေမျက် နှာပြင်နည်း ပါးသည်။ စိမ်းစိုသာယာလှပသောဂရင်းတောင်တန်းကြီး တွင် တောင်စွယ်တောင်ထွတ်များစွာပါဝင်၍ ပေ ၃၅၀၀ ကျော်မြင့်သောနေရာများစွာရှိသည်။ ယင်းတောင် တန်း ကြီးနှင့်ယှဉ်ပြိုင်လျက် အခြားတောင်ကုန်းတောင် တန်းများ လည်း ရှိသေးသည်။ မြစ်ချောင်းများစွာတို့သည် တောင် တန်း များမှစီးဆင်းကြသည်။ အရှေ့ဘက်၌ ဗားမောင့်နှင့် နယူးဟမ္ပရှိုင်ယာ ပြည်နယ်တို့၏ နယ်နိမိတ် ဖြစ် သော ကွန်နက်တိကတ်မြစ်ကြီးသည် အရေးအပါဆုံးဖြစ် ဖြစ် သည်။ ပြည်နယ်၏အရှေ့ဘက်ခြမ်းသည် ယင်းမြစ်ကြီးနှင့် လက်တက်များ စီးဆင်းရာ ဒေသဖြစ်သည်။ အနောက် ဘက်ခြမ်းတွင် လာမိုး၊ မီစစ်ကျိုင်း၊ ဝီနူးစကီစသော မြစ်များ စီးဆင်းသည်။

အနောက်ဘက် နယ်နိမိတ်၏တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ် သောရမ်းပလိန်ရေအိုင်ကြီးသည် ဗားမောင့်ပြည်နယ်၏ ထင်ရှားသောရေအိုင်ကြီးဖြစ်သည်။ ယင်းရေအိုင်ကြီးသည်

ဗားမောင့်၊ နယူးယော့ပြည်နယ်တို့နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၏ နယ်ခြားတွင်ရှိနေသဖြင့် နယူးယော့ပြည်နယ်နှင့် ကနေ ဒါနိုင်ငံတို့ကလည်း ရှိပလိန်ရေအိုင်ကြီးကို ဆိုသည်။ သို့သော်ဗားမောင့်ပြည်နယ်တွင်း၌ ပို၍ရောက်ရှိနေသဖြင့် ဗားမောင့်ပြည်နယ်က ပိုင်သောအချိုးအစားမှာ ပို၍များ လေသည်။ ကိုလိုနီခေတ်အခါက ထိုရေအိုင်ကြီးကို ပိုင်ဆိုင် ရန်အတွက် တိုက်ပွဲများစွာဆင်နွှဲခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမူ ထိုရေအိုင်ကြီးသည် အလွန်အသုံးဝင်လှသောရေကြောင်း ခရီးလမ်းတစ်ခုဖြစ်၍ စိန်လော့ရင့်မြစ်နှင့် ပင်လယ်သို့ ထွက်ပေါက်ရန် ရှိပလိန် ရေအိုင်ကြီးမှတစ်ဆင့် သွား ကြရသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ ဗားမောင့်ပြည်နယ်အတွင်း အခြားအင်းအိုင် များစွာလည်း ရှိသေးသည်။

မြောက်ဘက် သမပိုင်းဇုန်ရာသီဥတုရှိသဖြင့် ဗားမောင့် ပြည်နယ်တွင် ဆောင်းကာလ ရှည်ကြာ၍ နွေကာလမှာ မပူပြင်းလှချေ။ တစ်နှစ်ပတ်လုံး ပျမ်းမျှခြင်း မိုးရေချိန် လက်မ ၄၀ ခန့်ရွာလေသည်။

ဗားမောင့်ပြည်နယ်၏ အဓိကလုပ်ငန်းမှာ နွား၊ ဝက်၊ မြင်း၊ ကြက်စသည်တို့မွေးမြူခြင်းလုပ်ငန်းနှင့် ဒိန်ခဲ၊ ထော ပတ်လုပ်ငန်းတို့ ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်၏ လူဦးရေလေးပုံ တစ်ပုံခန့်သည် ယင်းလုပ်ငန်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကို လုပ်ကိုင်ကြသည်။ နွား၊ ဝက်၊ မြင်းတို့အတွက် မြက် အပြင် အာလူး၊ ဂျုံ၊ ပြောင်း စသည်တို့ကို အဓိကစိုက်ပျိုး ကြသည်။ ပန်းသီး၊ စပျစ်သီး စသောအသီးအနှံများလည်း စိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းသည်။ ထို့ပြင် မေပယ်ပင်များမှသကြား နှင့်သကာရည်ထုတ်လုပ်ခြင်းသည်လည်း ဗားမောင့်ပြည် နယ်၏ ကျော်ကြားသော လုပ်ငန်းကြီးများ ဖြစ်ပေသည်။

ဗားမောင့်ပြည်နယ်သည် သဘာဝပစ္စည်းများဖြင့်ကြွယ် ဝသည်။ ထူထပ်စိမ်းစိုသောသစ်တောများမှ အဖိုးတန်သစ် များရရှိသည်။ တောင်ကုန်းများပေါ်မှ အရှန်ပြင်းထန်စွာနှင့် စီးဆင်းလာသောရေအားကိုယူပြီးလျှင် သစ်စက်၊ စက္ကူစက် စသည်များလုပ်ကိုင်ကြသည်။ ရေအားကို အသုံးပြုနိုင်သ ဖြင့်ကာလအတန်ကြာကပင် စက်မှုလုပ်ငန်းများဖြစ်မြောက် ခဲ့သောပြည်နယ်ဖြစ်သည်။ ဗားမောင့်တွင် သတ္တုတွင်းများ လည်းရှိသည်။ သို့သော်ဗားမောင့်၏ ထင်ရှားကျော်ကြား သောမြေထွက်ပစ္စည်းလုပ်ငန်းမှာ စကျင်ကျောက်နှင့်နွမ်း ဖတ် ကျောက်တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကြီးများဖြစ်ပေသည်။

ပြည်နယ်တစ်ခုလုံး၏ လူဦးရေမှာ ၃၇၇၄၄၇ ယောက် ဖြစ်သည်။ မြို့တော်မှာ မွန်ပဲလယားဖြစ်သည်။ အခြားမြို့ ကြီးများမှာ ဗာလင်တန်၊ ရတ်တလန်၊ ဗရက်တယ်ဖိုရီနှင့် ဗာရီတို့ ဖြစ်ကြလေသည်။

ဗားမောင့်ပြည်နယ်၏နောက်ကြောင်းသမိုင်းကို ပြန် ကြည့်လျှင်၊ ထိုပြည်နယ်သို့ပထမဆုံးရောက်ရှိခဲ့သော ၉

www.forever-space.com.mm

ရောပတိုက်သားမှာ ရှမ်းပလိန်ရေအိုင်ကီးကိုစတင်တွေ့ရှိသူ ဆယ်မျူယယ်ဒါ ရှမ်းပလိန်ဖြစ်သည်။(ရှမ်းပလိန်အက်စ -ရ။) ရှမ်းပလိန်သည် ထိုဒေသသို့ ၁၆၀၉ ခုနှစ်တွင် ရောက်ရှိခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၆၆၅ ခုနှစ်မှစ၍ ပြင်သစ်တို့က ခံတပ်တစ်ခုဆောက်လုပ်ကာ အခြေစိုက်ခဲ့ကြပြီးလျှင် ထိုဒေ သတွင် ပြင်သစ်တို့ လွှမ်းမိုးနေခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့သည် ၁၇၂၄ ခုနှစ်တွင်မှ ဗားမောင့်တွင် စတင်၍ အခြေစိုက်စခန်း ဖွင့်ခဲ့သည်။ ပြင်သစ်နှင့် တိုင်းရင်းသား အင်ဒီးယန်း လူမျိုး တို့၏ စစ်ပွဲများအတွင်းက ဗားမောင့်မြေပေါ်တွင် အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်တို့ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြလေသည်။

၁၇၅၀ ပြည့်နှစ်၏နောက်တွင် နယူးယော့ပြည်နယ်နှင့် နယူးဟမ်ပရှိုင်ယာပြည်နယ်တို့က ဗားမောင့်ကို မိမိတို့ပြည် နယ်အတွင်းသို့ အသီးအသီး ဆွဲသွင်းလိုရာမှ ပဋိပက္ခဖြစ် ပွားခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်မင်းမြတ်က ဗားမောင့်အား နယူးယော့ပြည်နယ်အတွင်း သွတ်သွင်းရန်ဆန္ဒပေးသော် လည်း၊ ဗားမောင့်နယ်သားတို့ကမခံဘဲ နယူးယော့ပြည်နယ် တပ်များကို တိုက်ထုတ်ခဲ့ပြီးသော်၊ မိမိတို့၏ပြည်နယ်ကို သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ရှိစေခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည် နယ်များ၏လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်လာသောအခါ ဗား မောင့်ပြည်နယ်က ထောက်ခံအားပေးခဲ့သည်။ ဗားမောင့် ပြည်နယ်သည်လွတ်လပ်ရေးစိတ်ဓာတ်၊ တိုက်ခိုက်ရေး စိတ် ဓာတ်တက်ကြွသောပြည်နယ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ လွတ်လပ်သော အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဖြစ်လာပြီးနောက်တွင် ၁၇၉၁ ခု၌ ပြည်ထောင်စုထဲသို့ ဝင်ခဲ့ရာ၊ မူလပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ၁၃နယ်ရှိပြီးနောက် ပထမဆုံးဝင်ရောက်သောပြည် နယ်ဖြစ်၍၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ၁၄ ခုမြောက် ပြည်နယ် ဖြစ်လာလေသည်။

ဗားလဇာတ်အော်နော်ရေးဒါ(ခရစ်၁၇၉၉-၁၈၅၀) ။ ။

အော်နော်ရေးဒါဗားလဇာတ်သည် ထင်ရှား ကျော်ကြားသော ပြင်သစ်စာရေးဆရာကြီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ် စာရေးဆရာ အကျော်အမော်ကြီးများအနက် လူသဘာဝ၊ လူ့စရိုက်၏ အဆိုး၊ အကောင်းတို့ကို သရုပ်ပါပါ၊ ကွက် ကွက်ကွင်းကွင်း ရေးသားဖော်ပြရာ၌ ဗားလဇာတ်သည် ပထမဆုံး ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ဗားလဇာတ်သည် လူတို့၏အတွင်းစိတ်ကို ထိုးဖောက် မြင်နိုင်စွမ်းသူဖြစ်သည်။ လူသဘော လူ့စရိုက်ကိုနားလည် ရာ၌ အနောက်တိုင်း စာရေးဆရာများထဲတွင် ရှိတ်စပီးယား သည်ပထမဖြစ်ရာ ဗားလဇာတ်သည်ဒုတိယဟူ၍ ဆိုကြ သည်။ ထို့ကြောင့် ပြင်သစ်ရှိုက်စပီးယား ဟုလည်း ခေါ် ကြသည်။ လူတန်းစားအမျိုးမျိုးနှင့် ရောနှောဆက်ဆံခဲ့ဘူး၍ လူ့စရိုက်အမျိုးမျိုး အနေအထိုင်အလေ့အကျင့် အဖုံဖုံတို့ကို

ကမ္ဘာကျော် ပြင်သစ်ဝတ္ထုရေးဆရာကြီး ဗားလဇာတ်

တွေ့မြင် သိရှိခဲ့သည်။ ထိုခေတ်က သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် တိရစ္ဆာန်လောကတွင် မျိုးစဉ်၊ မျိုးရင်း၊ မျိုးစိတ် စသည်ဖြင့် အကောင်အမျိုးမျိုးကို စူးစမ်းလေ့လာခဲ့ခြားသုတေသန ပု နေချိန်တွင် ဗားလဇာတ်သည်လည်း လူအမျိုးမျိုး၊ စရိုက် အထွေထွေတို့ကို သူ၏ ဝတ္ထုဇာတ်ကောင်များတွင် ထည့် သွင်း သရုပ်ဖော်ခဲ့သည်။ ဗားလဇာတ်သရုပ်ဖော်ပုံမှာ ဇာတ် ကောင်၏ဟန်ပန်မူရာ၊ ပတ်ဝန်းကျင်အသိုင်းအဝန်းအထိ သေချာစေစပ်၍ သဘာဝကျလွန်းသဖြင့်၊ သူ၏ဝတ္ထုဇာတ် ကောင်တို့သည် တကယ့်သက်ရှိများဟူ၍ပင်ထင်ရသည်။ ထို့ကြောင့် သူလက်ရာဖြစ်သော “ယူဇေးနီးဂရန်ဒီ”၊ “ပါးဂိုရယို” စသည့် ဝတ္ထုကြီးများကျော်ကြားခြင်း ဖြစ်ပေ သည်။

ဗားလဇာတ်သည် မကွယ်လွန်မီနှစ်အနည်းငယ် ခန့် တွင် သူ၏ဝတ္ထုများကို ပြန်လည်စိစစ်ပြီးလျှင် “လောက ဇာတ်ခုံ”အမည်ဖြင့် ဝတ္ထုစာစဉ်ကြီးတစ်ခုဖြစ်အောင် အစီအစဉ်ပြုလုပ်သည်။ ရေးပြီးဝတ္ထုနှင့် နောက်ထပ်ရေးရ မည့် ဝတ္ထုများပါ စုစုပေါင်း ဝတ္ထု ၁၄၀ ကျော်ခန့်ဖြင့် ယင်းစာစဉ်ကို ဖြစ်မြောက်အောင် ထုတ်ဝေရန် ကြံရွယ် ခဲ့သည်။ ယင်းဝတ္ထုများသည် သူ့ခေတ် အခါက သူတွေ့ဆုံ ကြုံကြိုက်ဘူးသူများ၊ သူတွေ့ဘူး ကြုံဘူးကြားဘူးနားဝရှိ သောအဖြစ်အပျက်များကိုမူတည်၍ ဇာတ်ကွက်လည် အောင်ဖန်တီး ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအား ဖြင့်ဆိုသော် သူ့ခေတ်က ပြင်သစ်လူမျိုးတို့၏ အခြေအနေ စရိုက်လေ့တို့ကို သူ၏ထောင်ပေါင်းများစွာသော ဇာတ် ကောင်များက တစ်မျိုးစီတစ်ဖုံစီသရုပ်ဖော်သွားကြလေ သည်။

သူ၏ ရည်ရွယ်ရင်းအတိုင်း “လောကဇာတ်ခုံ” ဝတ္ထု

စာစဉ်ကြီးပေါက်မြောက်ပြီးဆုံးခြင်းမရောက်မီ၊ ဗားလ ဇတ် ကွယ်လွန်သွားသည်။ ယင်းစာစဉ်အတွက်ဝတ္ထုပေါင်း ၈၀ ကျော်မျှသာပြီးစီးခဲ့သည်။ ဤမျှလောက်ပေါက်မြောက်ခဲ့ခြင်းသည်ပင် ဗားလဇတ်၏ထူးခြားစွမ်းဆောင်နိုင်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။ အခြားစာရေးဆရာများသည်ယင်းသို့သော အစီအစဉ်မျိုးကို ဤမျှလောက်ပင် ပေါက်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်မထင်ပေ။ ပြီးခဲ့သမျှသော ဝတ္ထုတို့သည်လည်း ဗားလဇတ်၏အမည်ကို တည်တံ့ကျော် စောစေခဲ့သည်။

ဗားလဇတ်သည် သမရိုးကျထက်ထူးခြားမှု နှစ်သက်သူ ဖြစ်၍ သူကိုယ်တိုင်လည်း သမရိုးကျထက်ထူးခြားသူဖြစ်သည်ဟုရေးသားခဲ့ဖူးသည်။ တစ်နေ့လျှင် ၁၅နာရီမျှ မရပ်မနားစာရေးနိုင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဗားလဇတ်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံတူးဝါးမြို့၌ ၁၇၉၉ ခုနှစ်မေလ၂၀ ရက်နေ့တွင် မွေးဖွားသည်။ ဖခင်ဖြစ်သူသည် မထင်ရှားလှသော အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်၍ ဗားလဇတ်အား မွေးဖွားချိန်က ဖခင်သည် အသက် ၅၀ကျော်၊ မိခင်မှာ အသက် ၂၀ခန့်သာ ရှိသေးသည်။ ငယ်စဉ်က ဗားလဇတ်သည် ထွန်းထွန်း ပေါက်ပေါက်ဖြစ်လာမည့် အရိပ်လက္ခဏာမပြခဲ့ပေ။ စာပေပညာကိုလည်း ကျကျနန မဆည်းပူးခဲ့ချေ။ အရွယ်ရောက်ပြီးနောက်တွင် မိဘတို့အလိုကျ ပါရစ်မြို့၌ ဥပဒေပညာကို သင်ယူသည်။ သို့သော်စာရေးခြင်းဖြင့်အသက်မွေးရန် စိတ်သန်လှသဖြင့် မိဘတို့က အထောက်အပံ့မပေးသောအခါ၊ ပါရစ်မြို့၌ ငတ်တစ်လှည့်၊ ပြတ်တစ်ခါအဆင်းရဲခံပြီးလျှင်၊ ငွေလွယ်လွယ်ရနိုင်မည့် ဝတ္ထုများကိုရေးသားနေခဲ့သည်။ ထိုအတွင်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် လုပ်ငန်းကိုစမ်း၍ လုပ်ကိုင်ကြည့်သေးရာ မအောင်မြင်ချေ။

၁၈၂၉ ခုနှစ်တွင် “သရူးအန်း” ဝတ္ထုကို ရေးသားထုတ်ဝေရာ၊ ပြင်သစ်စာပေလောကက အသိမှတ်ပြုလာသည်။ ဗစ်တာဟျူးဂိုးစသောစာပေသမားကြီးများနှင့် ဆက်မိသည်။(ဟျူးဂိုးဗစ်တာ-ရှူ) ထိုအချိန်မှစ၍ ဗားလဇတ်သည် ဝတ္ထုအတိုအရှည်စာပေဆောင်းပါးများကို ဒလကြမ်းရေးခဲ့သည်။ စာများရေးရခြင်းအကြောင်းရင်းများ တွင် ဗားလဇတ်သည် အသုံးအဖြုန်းကြီး၍ ကြွေးပတ်လည် ဝိုင်းနေမှုလည်း ပါဝင်လေသည်။

ထိုပြင် အခြားအကြောင်း တစ်ရပ်မှာ ဗားလဇတ်သည် ပိုလန်အထက်တန်းစား အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ကောင့်တက်ဟန်စကာကို စွဲလမ်းမြတ်နိုးမှုကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ အခြေအနေ အဆင့်အတန်းချင်း ကွာခြားသူအား မြတ်နိုးမိသူ ဗားလဇတ်သည် မိမိ၏ချစ်သူ ဂုဏ်မြင့်သူနှင့် ဂုဏ်ရည်တူဖြစ်စေရန် မိမိ နာမည်ကျော်ကြားအောင် ဝင်ငွေများများရအောင် ၁၈နှစ်ပတ်လုံးကြိုးပမ်းခဲ့ရသည်။ နောက်ဆုံးတွင် သူ၏ မျှော်မှန်းချက် ပြည့်ဝ၍ ၁၈၅၀ ပြည့်နှစ်၌

ကောင့်တက်ဟန်စကာနှင့် လက်ထပ်ပြီးလျှင် ၄ လကျော်ခန့်အကြာထိုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၈ရက်နေ့တွင် အလုပ်ဒဏ်ပိ၍ ပါရစ်မြို့၌ ကွယ်လွန်သွားလေသည်။

ဗားလမြို့။ ။ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ ဒုတိယအကြီးဆုံး ဖြစ်သောဗားလမြို့ (ဗာဇယ်ဟူ၍လည်းခေါ်၏။) သည် ဗားလဂူတတ်နယ်၏ မြို့တော်လည်းဖြစ်သည်။ ရိုင်းမြစ်ကမ်း၏ တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် မြို့တည်ထား၍ မြို့၏ တစ်ဖက်ကမ်းနှင့် တစ်ဖက်ကမ်းကို တံတားငါးခုဖြင့် ဆက်သွယ်ထားသည်။ အဲလပတောင်တန်းများသို့သွားရာ လမ်းဝတွင်လည်းတည်ရှိသဖြင့် မြစ်ကမ်း၊ တောတောင် ရှုခင်းများဖြင့် သာယာလှပသော မြို့ဖြစ်သည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံသို့ ကုန်းကြောင်း၊ လေကြောင်း၊ ရေကြောင်းဖြင့်လာရောက်ကြသောနိုင်ငံခြားသားများသည် ဗားလမြို့သို့ပထမဆုံး ရောက်ကြရသည်။ အကြောင်းမှာမူ ပြင်သစ် ဂျာမနီစသော နိုင်ငံများမှလာသည့် ကုန်း၊ ရေ၊ လေခရီးလမ်းကြောင်းတို့သည် ဗားလမြို့၌ ဆုံးကြသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

ဗားလမြို့သည် မူလက ကဲ့လူမျိုးတို့ အခြေစိုက်ခဲ့သော နေရာတွင် မြို့တည်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပထမဗလင်တင်းနီးယန်းဧကရာဇ်သည် ခရစ် ၃၇၄ခုတွင် ထိုနေရာ၌ အိမ်တော်ဆောက်ခဲ့သည်။ ဥရောပ အလယ်ခေတ်တွင် လွတ်လပ်သော မြို့တော်တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း၊ ၁၅၀၁ ခုနှစ်တွင် ဆွစ်ပြည်နယ်ပေါင်းချုပ် အဖွဲ့ထဲသို့ ဝင်လိုက်လေသည်။

ဗားလမြို့သည် စက်မှုလုပ်ငန်းမြို့ဖြစ်သည်။ အဓိကလုပ်ငန်းများမှာ ဖဲကြိုးလုပ်ငန်းနှင့် ဆိုးဆေးနှင့် ဘယဆေးပြုလုပ်သော ဓာတုဗေဒလုပ်ငန်းများ ဖြစ်သည်။ ရိုင်းမြစ်တစ်

သာယာဆိတ်ငြိမ်သည့် ဗားလမြို့၏ ရှုခင်းတစ်ရပ်

လျှောက် သင်္ဘောများဆန်တက်သွားလာနိုင်သည့်အပိုင်းတွင် တည်ရှိ၍၊ ပြင်သစ်နှင့် ဂျာမနီတို့မှလာသော မီးရထားလမ်းဆုံတွင်ရှိခြင်းဖြင့် မြို့၏အနေအထား ကောင်းမွန်မှုကြောင့် ဗားလမြို့သည် ကုန်စည်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ ခရီးသွားလာရေး အတွက်လည်းကောင်း အချက်အခြာကျသောမြို့ဖြစ်သည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ဝင်ကုန်ရာခိုင်နှုန်း ၈၀ ခန့်ကို ဗားလမြို့မှ တစ်ဆင့် တင်သွင်းသည်။

ဗားလမြို့၏ထင်ရှားသော အဆောက်အအုံများမှာ ၁၁ ရာစုနှစ်က ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ၁၆ ရာစုနှစ်က တည်ဆောက်ခဲ့သော မြို့တော်ခန်းမနှင့် ဥရောပတိုက်၌ အလှဆုံးသော မြို့ရိုးတံခါးပေါက်များတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော မြို့ရိုးတံခါးပေါက် ဖြစ်လေသည်။

ဗားလမြို့တွင် လူဦးရေ (၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်) ၁၈၃၄၂ ယောက် နေထိုင်လျက် ရှိသည်။

ဗီဇပင် ။ ။ ဗီဇပင်သည် နှစ်ကြာခံခြံပင်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွယ်ကပ်ပေါက်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဗီဇပင်တို့သည် ကွန်ပေါ့ဇီတီမျိုးရင်းဝင်ဖြစ်၍၊ ရုက္ခဗေဒအမည်အားဖြင့် ယူပါတိုရီယမ် အော်ဒိုရေတမ် ဟုခေါ်သည်။ ယူပါတိုရီယမ်မျိုးစုပါ အပင်များသည် များသောအားဖြင့် အမေရိကတိုက်တွင် ပေါက်ရောက်လေ့ရှိရာ၊ ယင်းမှတစ်ဆင့် အခြားနိုင်ငံခြားဒေသများသို့ မျိုးပြန့်သွားသည်ဟု ယူဆရသည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီး (၁၉၁၄-၁၈) ပြီးဆုံးသွားသည့် အချိန်ကာလမှစတင်၍၊ ဗီဇပင်များကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ အများအပြား တွေ့ရှိလာခဲ့ရာ၊ စစ်ပွဲပြန်စစ်သည်များ၏ အဝတ်အစား ဖိနပ်အစရှိသည်များတွင် မျိုးစေ့များ ကပ်ပါလာရာမှ မျိုးပြန့်ပွားလာသည်ဟု ယူဆရပြီးလျှင် ဂျာမနီပင်ဟုလည်း ခေါ်တွင်လေသည်။

ဗီဇပင်၏ အရွက်နှင့်အပွင့်

ဗီဇပင်သည်သစ်တောများ၌ အလင်းရောင်ကောင်းစွာရရှိသောကွက်လပ်များတွင် တိုးပေါက်နိုင်အောင် ၈ ပေခန့်အမြင့်အထိ ထူထပ်စွာခြံကြီးများဖြစ်၍ပေါက်ကြသည်။ အခြားအပင်များ၏မျိုးဆက်ခြင်းကို ကာကွယ်ဖျက်ဆီးတတ်သဖြင့်၊ သစ်တောမျိုးဆက်ခြင်း၌ အထူးမလိုလားအပ်သော ပေါင်းပင်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။

ဗီဇပင်မှအရွက်တို့သည် ရွက်ဆိုင်ထွက်၍၊ အရွက်၏အပေါ်ဘက်သည် အနည်းငယ်ကြမ်းတမ်းပြီးလျှင် အောက်ဘက်၌အမွှေးငယ်များရှိသည်။ အပွင့်သည်အဖြူရောင်၊ သို့မဟုတ်အပြာနုရောင်ဖြစ်ပြီးလျှင် အပွင့်များသေးငယ်များပြားသည်။ ဖေဖော်ဝါရီနှင့်မတ်လများတွင် အမြီးကဲ့သို့ အမွှေးရှိသောအစေ့ကလေးများကြွေ၍ လေနှင့် လွင့်ပါပြီးလျှင် ကွင်းပြင်များ၊ ကွက်လပ်များ၊ ယာခင်းများတွင် အလေ့ကျပေါက်၍ မျိုးပြန့်ပွားလွယ်သည်။ အပင်၏အမြစ်သည် မြေကြီးအပေါ်လွှာ ခပ်တိမ်တိမ်တွင် ပေါက်သဖြင့် လွယ်ကူစွာဆွဲနုတ်၍လည်းကောင်း၊ ပန်းများ မပွင့်မီ ခုတ်ဖြတ်ခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ အခြားအပေါက်မြန်သော အပင်များစိုက်၍ အလင်းရောင်မရစေခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း မျိုးပြန့်ပွားခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်လေသည်။

ဗီဇပင် ။ ဗီဇပင်သည် ရိတင်ပုံစားပွဲပေါ်၌ ဆင်စွယ်ဘောလုံးသုံးလုံးကို ကျူခေါ်ထိုးတံနှင့်ကစားရသော အိမ်တွင်းကစားနည်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းသည် လွန်စွာ သိမ်မွေ့၍ ကျွမ်းကျင်မှု များစွာလိုသော ကစားနည်းဖြစ်သည်။ ဗီဇပင်ကစားနည်းကို ဥရောပတိုက်တွင် လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း များစွာကပင် ကစား လာခဲ့ကြသော်လည်း စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့်ဇာစ်မြစ်ကိုကား မည်သူမျှ တပ်အပ်သေချာစွာမပြောနိုင်ပေ။ အင်္ဂလန်ပြည်နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတို့တွင် ၁၄ ရာစုနှစ်ကပင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်းကိုမူ အထောက်အထား ခိုင်မာစွာ တွေ့ရသည်။

ဗီဇပင်ကစားနည်း ဥပဒေများကို ၁၆၅၀ ပြည့်က ပထမဆုံးပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့၏။ ထိုခေတ်အခါက ဗီဇပင်ထိုးသည့် ကျူတံအဖျားနှင့် ဘောလုံးများကို ဆင်စွယ်ဖြင့် ပြုလုပ်၍၊ ခုံကို သစ်သားဖြင့်ပြုလုပ်ကာ အဝတ်နှင့်ကြက်ထားလေသည်။ ထိုးလိုက်သည့်အခါ ဘောလုံးသည် အပြင်သို့ ချော်ထွက်မသွားစေရန် ခုံ၏အနားသတ်ဘောင်များကို ကော့လန်လန်ပြုလုပ်ထားလေသည်။ ထိုခေတ်ကဗီဇပင်ကိုလူတိုင်းကစားခွင့်မရကြချေ။ မျိုးကြီးမတ်ရာသေမှာ ပတ်စသောအထက်တန်းစားများသာ ကစားနိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ဗီဇပင်ကစားခြင်းကို လူကြိုက်များလာသည်နှင့်အမျှ ဗီဇပင်ဆိုင်ရာ ကရိယာတန်ဆာများကို ကောင်းသည်ထက်ကောင်းအောင် ပြုပြင်လာကြလေသည်။ ကျူတံများ

သည် ယခင်ကထက် ပုံသဏ္ဍာန် ကျနလာသည်။ အဖျားအက် လက်မဝက်ခန့်သည် သွယ်သွားပြီးလျှင် ထိပ်ဖျားကိုသားရေစဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားလေသည်။ ဗိလယကခုံများမှာ သစ်သားအခင်းအစားမာကျောချောမွတ်သော သင်ပုန်းကျောက်ပြားကို နူးညံ့သောအစိမ်းရောင်သက္ကလပ်ထည်ဖြင့် အုပ်ထားသည့် ခုံများဖြစ်လာကြသည်။ အနားသတ် ဘောင်များမှာလည်း သစ်သားဘောင်မှသိုးမွှေးခံဘောင်၊ ထိုမှတစ်ဖန်ကြက်ပေါင်စေးခံဘောင်သို့ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်လာခဲ့လေသည်။

ယခုခေတ်ကစားကြသော ဗိလယကခုံများမှာ အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန်၊ ပြင်သစ် ကစားနည်းတို့ကိုလိုက်၍ အရွယ်အစားအမျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ အင်္ဂလိပ်ဗိလယကခုံသည် ဝက်သစ်ချသားနှင့်ဖြစ်စေ၊ မဟော်ဂနီသားနှင့်ဖြစ်စေ ပြုလုပ်ထားလျက်ခြေထောက် ၈ ချောင်းပါရှိလေသည်။ အရွယ်မှာ အလျား ၁၂ပေနှင့် အနံ ၆ပေ ၁လက်မခွဲဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ဗိလယကခုံမှာ ထိုထက်ငယ်၍ အလျား၁၀ပေ အနံ ၅ပေမျှသာရှိလေသည်။ ပြင်သစ် ဗိလယကခုံမှာ ထိုထက်ပင်အရွယ်ငယ်သေး၏။ မည်သည့်ခုံမျိုးပင်ဖြစ်စေ ခုံ၏မျက်နှာပြင်ကို ချောမွတ်မာကျော်သော သင်ပုန်းကျောက်လွှာဖြင့်ပြုလုပ်၍ လွန်စွာနူးညံ့ညက်ညောသော အစိမ်းရောင်သက္ကလပ်ထည်ဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားကြသည် ချည်းဖြစ်သည်။ ထိုမျက်နှာပြင်တွင် အထိုင်ဟုခေါ်သော နေရာကို သတ်မှတ်ပေးသည့်မျဉ်းကြောင်းတစ်ကြောင်း၊ ဒီဟူသော စက်ဝိုင်းခြမ်းတစ်ခုနှင့် အမှတ်လေးစက်တို့ကို မှတ်သားထားလေသည်။ ခုံ၏ဘေးပတ်လည်ကို ကြက်ပေါင်စေးခံဘောင်များဖြင့်ကာရံထားသည်။ ပိုက်အိတ်ငယ်များခံထားသောကျင်းကလေးများကို ထောင့်လေးထောင့်၌လည်းကောင်း၊ အလျားဘောင်နှစ်ခု၏ အလယ်တည့်တည့်နေရာတို့၌လည်းကောင်း တစ်ကျင်းစီပြုလုပ်ထားသဖြင့် ဗိလယကခုံ တခု၌ ကျင်း ၆ကျင်းပါရှိလေသည်။

ဗိလယကကစားရာတွင် အရှည် ၅ပေခန့်ရှိသောကျူခေါ် သစ်သားထိုးတံကို အသုံးပြုရသည်။ ယခု အသုံးပြုနေကြသောကျူ၏အရွယ်မှာ အဖျားတွင် ထိပ်ဝလက်မဝက်ရှိ၍၊ အရင်းပိုင်းထိပ်ဝမှာ ၁လက်မခွဲရှိပြီးလျှင် အလေးချိန် ၁၈ အောင်စ ရှိလေသည်။ ကျူဖြင့် ဘောလုံးကိုထိုးရာတွင် ချော်မသွားစေရန် အဖျားထိပ်၌ အုပ်ထားသော သားရေစကို မြေဖြူခဲဖြင့်ကစားနေစဉ် မကြာခဏပွတ်တိုက်ပေးရသည်။ ဗိလယကကစားရာတွင် အသုံးပြုသောဘောလုံး ၃လုံးအနက် ၁လုံးမှာအနီရောင်ဖြစ်၍ ကျန် ၂လုံးမှာအဖြူရောင်ဖြစ်သည်။ အဖြူရောင် ၂လုံးအနက် တစ်လုံးတွင် အမဲစက်ကလေး ထိုးမှတ်ထားသည်။ ထိုသို့မှတ်ထားခြင်းမှာ ဘောလုံးတစ်လုံးနှင့် တစ်လုံးကို ခွဲခြားသိရန်ပင်ဖြစ်သည်။

ဘောလုံးများမှာ ယခင်ကဆင်စွယ်ဘောလုံးများဖြစ်၍ ယခုအခါဓာတုဗေဒနည်းဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ခရစ်စတယ်လိတ်ဘောလုံးများဖြစ်ကြသည်။ ၃ လုံးစလုံး အရွယ်တူဖြစ်၍ အချင်း ၂ ၁/၁၆ လက်မမှ ၂ ၃/၃၂ လက်မအထိရှိပြီးလျှင် အလေးချိန် ၅ အောင်စခွဲ ရှိလေသည်။

ဗိလယကကို နှစ်ယောက်ယှဉ်ပြိုင်ကစားရသည်။ ကစားသည့်အခါတစ်ယောက်သည် အမဲစက်ပါသောဘောလုံးအဖြူကိုယူရ၍၊ အခြားတစ်ယောက်ကအဖြူပြိန်းဘောလုံးကိုယူရသည်။ ဗိလယကကစားသူသည် မိမိဘောလုံးကို ကျူနှင့်ထိုးကာ အခြားဘောလုံး ၂လုံးကိုထိအောင်လည်းကောင်း၊ အခြားဘောလုံး၁လုံးကိုထိပြီးနောက် ကျင်းထဲတွင်ဝင်အောင်လည်းကောင်းထိုးရလေသည်။ အမှတ်ရေတွက်ပုံမှာတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံမတူကြချေ။ အင်္ဂလိပ်၊ အမေရိကန်၊ ပြင်သစ်သည်ဖြင့်စံနှစ်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဗိလယက အမှတ်ရေတွက်ပုံမှာ အင်္ဂလိပ် ရေတွက်ပုံနှင့်တူသည်။

မိမိ၏ဘောလုံးသည် ကျူနှင့်ထိုးလိုက်သောအခါ အခြားဘောလုံး၂လုံးကို တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်စေ၊ တစ်လုံး ပြီးတစ်လုံး ဖြစ်စေထိမှန်လျှင် ၂မှတ်ရသည်။ ထိုထိုးနည်းကို ကင်နွန်ဟုခေါ်သည်။ မိမိ၏ဘောလုံးသည် အခြားအဖြူလုံးကို ထိမှန်ကာကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ဝင်သွားလျှင် ၂မှတ်ရ၍၊ အနီလုံးကို ထိပြီးမှကျင်းထဲသို့ဝင်လျှင် ၃မှတ်ရသည်။ ယင်းကို လူးဇင်းဟက်ဇတ်၊ သို့မဟုတ်အင်းနော့ဟုခေါ်သည်။ မိမိ၏ဘောလုံးသည် အခြားအဖြူလုံးကိုထိမှန်၍ ထိုအဖြူလုံးသည် ကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ဝင်သွားလျှင် ၂မှတ်ရသည်။ အနီလုံးကို ထိမှန်ပြီး အနီလုံးကျင်းထဲဝင်သွားလျှင် ၃ မှတ်ရသည်။ ယင်းကို “ဝင်းနက်ဟက်ဇတ်”၊ သို့မဟုတ် “ပေါ့တင်း” ဟုခေါ်သည်။ အကယ်၍ မိမိ၏ဘောလုံးသည် အခြားအဖြူလုံးကိုထိမှန် ပြီးနောက် ၂လုံးစလုံး ကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ဝင်သွားလျှင် ၄မှတ်ရ၍ အနီလုံးကို ထိပြီးနောက် ၂လုံးစလုံးကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ဝင်သွားလျှင် ၆မှတ်ရသည်။ တစ်ချက်ထိုးရာ၌ အများဆုံးရနိုင်သောအမှတ်မှာ ၁၀မှတ်ဖြစ်၏။ မိမိ၏ဘောလုံးသည် အခြားမည်သည့်ဘောလုံးကိုမျှ မထိမှန်ခဲ့သော်၊ မိမိနှင့်ယှဉ်ပြိုင်ကစားသူအား တစ်မှတ်တက်၍ပေးရသည်။ အကယ်၍မိမိ၏ဘောလုံးသည် အခြားမည်သည့်ဘောလုံးမျှမထိမှန်သည့်အပြင်၊ ကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ ဝင်သွားခဲ့လျှင် မိမိနှင့်ယှဉ်ပြိုင်ကစားသူအား ၃ မှတ်တက်၍ ပေးရသည်။ ကစားသူတစ်ယောက်သည် အမှတ်ရအောင်ထိုးနိုင်သရွေ့ ဆက်ကစားသွားရသည်။ အမှတ်ရအောင်မထိုးနိုင်သည့်အခါ တစ်ဖက်ယှဉ်ပြိုင်ကစားသူကို အလှည့်ပေးလိုက်ရသည်။

ဗိလယကကိုတစ်ကြိမ်ကစားလျှင် အမှတ် ၅၀အထိဖြစ်

www.foreverspace.com.mm

ဗိလယက်ထိုးရာတွင် ကျူကို ပေါ့နိုင်သမျှပေါ့အောင် ဖော့ရှ်ကိုင်တတ်ရန် အရေးကြီးသည်။

စေ၊ အမှတ် ၁၀၀အထိဖြစ်စေ၊ အချိန်အပိုင်းအခြားနှင့် ဖြစ်စေကစားလေ့ရှိကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင်ကား အများ အားဖြင့် အမှတ်တရအတွက်နှင့်ကစားလေ့ရှိကြသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများတွင် ဗိလယက် ဗိုလ်လုပွဲများကို အချိန် အပိုင်းအခြားဖြင့် ပြုလုပ်လေ့ရှိကြလေသည်။

မိမိနှင့်ဆိုင်သောဘောလုံးသည် ကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ဝင် သွားပြီးနောက် တစ်ဖန်ဆက်၍ ထိုးသည့်အခါ 'ဒီ' ဟုခေါ် သောစက်ပိုင်းခြမ်းအတွင်း၌ ချ၍ထိုးရသည်။ မိမိ၏ဘော လုံးမဟုတ်သော အခြားအဖြူလုံးသည် ကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ ဝင်သွားလျှင် ထိုဘောလုံးကိုခုံပေါ်တွင်တစ်ဖန်တင်၍ မထိုး နိုင်တော့ချေ။ တစ်ဖက်ယှဉ်ပြိုင်ကစားသူသည် ထိုဘောလုံး ကိုသိမ်းယူထားပြီးလျှင် သူ့အလှည့်သို့ရောက်သည့်အခါ မှသာ ချ၍ထိုးလေသည်။ အနီလုံးသည် ကျင်းတစ်ခုခုထဲသို့ ဝင်သွားပြီးသည့်နောက်ဆက်ကစားသည့်အခါ၊ ထိုအနီလုံး ကို ခုံ၏ တစ်ဖက်ပိုင်းရှိ အနီလုံးချထားမြဲ အမှတ်စက် ပေါ်တွင်ချ၍ ဆက်လက်ကစားသွားရသည်။

ဗိလယက်ကစားခြင်းသည် မှန်ကန်သောနည်းစံနစ်နှင့် အလေ့အကျင့် အလွန်လိုသော ကစားနည်းဖြစ်သည်။ ဗိလ ယက်လောကတွင် ၁၉ ရာစုနှစ်ကုန်နှင့် ၂၀ ရာစု နှစ်စက ထင်ရှားသော ဝျန်ရောဗတ်ဂျူနီယာဆိုသူကြောင့် ဗိလယက်

ကစားနည်းကို လူတို့ပို၍ စိတ်ဝင်စားလာကြသည်ဟု ဆို ရပေမည်။ ရောဗတ်သည် လူတို့ဗိလယက်ကစားနည်းတွင် စိတ်ဝင်စားသည်ထက်ဝင်စားလာအောင် ကစားနည်းအမျိုး မျိုးထွင်ခဲ့သည်။ သူသည် ရှစ်မြောင့်ပုံနှင့်ဝမ်းဘဲဥပုံ ဗိလ ယက်ခုံတို့နှင့်ပင်ကစားခဲ့သူဖြစ်သည်။ ဗိလယက်ကို အမျိုး သားများသာမက အမျိုးသမီးများလည်းစိတ်ဝင်စားစွာ ကစားကြသည်။ မစ္စစ်မက်ဒေါဝယ်၊ မစ္စအဂ္ဂနီမောရစ်စသူ တို့မှာ အမျိုးသမီး ဗိလယက်ချန်ပီယံများဖြစ်ကြသည်။

ဘိလတ်မြေ ။ ။ဘိလတ်မြေဆိုသည်မှာ အဆောက်အအုံ များ ဆောက်လုပ်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် အလွန်ညက်ညော စွာကြိတ်ချေထားသော ညစ်ပြာပြာ အရောင်ရှိသည့် အမှုန့် တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဘိလတ်မြေ အမှုန့်သည် တစ်လက်မ ၏ အစိတ် ၁၇၀ စိတ်ရှိ ဆန်ခါကျအောင်နူးညံ့သည်။ ထိုအမှုန့်ကို ရေနှင့်ရောစပ်သောအခါအရာဝတ္ထုများကို ခိုင်ခံ့ စွာစေးကပ်ပူးတွဲထားနိုင်သည့် သတ္တိရှိသည်။
ဘိလတ်မြေတစ်ကုဗပေသည် အလေးချိန်၄၉ ပေါင်ခန့် ရှိသည်။ ယင်းသည် စိုစွတ် ထိုင်းမှိုင်းသော လေထဲ၌ပါရှိ သည့် ရေခိုးရေငွေ့ကို စုတ်ယူထားသောကြောင့် ခဲမာသွား တတ်သည်။ ထိုသို့ခဲသွားပါက အသုံးပြု၍ မရတော့ချေ။

ဗိလတ်မြေ

ဘိလတ်မြေအမျိုးမျိုး ရှိသည့်အနက် ယေဘုယျအားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲနိုင်သည်။ ယင်းတို့မှာ သဘာဝမှရရှိသော ဘိလတ်မြေ၊ လုပ်ယူသောဘိလတ်မြေဟူ၍ ဖြစ်သည်။ သဘာဝ ဘိလတ်မြေမှာ ထုံးနှင့် မြေစေးရော၍ အဆစ်အဆစ်ထနေသောကျောက်ကို မီးဖိုတွင်ဖုတ်၍ အမှုန့်ချထားသည့်ပစ္စည်းဖြစ်သည်။ ထိုဘိလတ်မြေသည် လုပ်ယူသော ဘိလတ်မြေထက်များစွာညှပ်ဖျင်းသောကြောင့် ယခုအခါ ယင်းကို လုံးဝအသုံးမပြုကြတော့ချေ။ ဂရိနှင့်ရောမလူမျိုးတို့ကောင်းစားစဉ်ခေတ်က ထုံးဘိလတ်မြေတစ်မျိုးကို အသုံးပြုကြောင်း သမိုင်းအထောက်အထားရှိသည်။ သို့ရာတွင် ရောမခေတ်မှေးမှိန်သွားသောအခါ ထိုဘိလတ်မြေ လုပ်နည်းသည်လည်းပျောက်ကွယ်သွားလေသည်။

လုပ်ယူသောဘိလတ်မြေတို့အနက် အသုံးအများဆုံးနှင့် အထင်ရှားဆုံးဘိလတ်မြေမျိုးမှာ ပို့တလန်ဆီးမင့်ခေါ် ပို့တလန်ဘိလတ်မြေမျိုးဖြစ်သည်။ ပို့တလန်ဗိလတ်မြေကို ၁၈၂၄ခုနှစ်လောက်တွင် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးပန်းရန်ဆရာ ဂျိုးဇက်အက်စပဒင်ဆိုသူက စမ်းသပ်ပြုလုပ်ရာမှစတင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ပို့တလန်ဗိလတ်မြေဟုတွင်ခြင်းမှာ ယင်းကို ရေဖြင့်ရောစပ်ပေးပြီးနောက် အသားသေ၍ခြောက်သွေ့မာကျောလာသောအခါ အင်္ဂလန်ပြည်တောင်ဘက် ကမ်းရိုးတန်းရှိ ပို့တလန်ကျွန်းဆွယ်မှ ကျောက်နှင့်တူသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

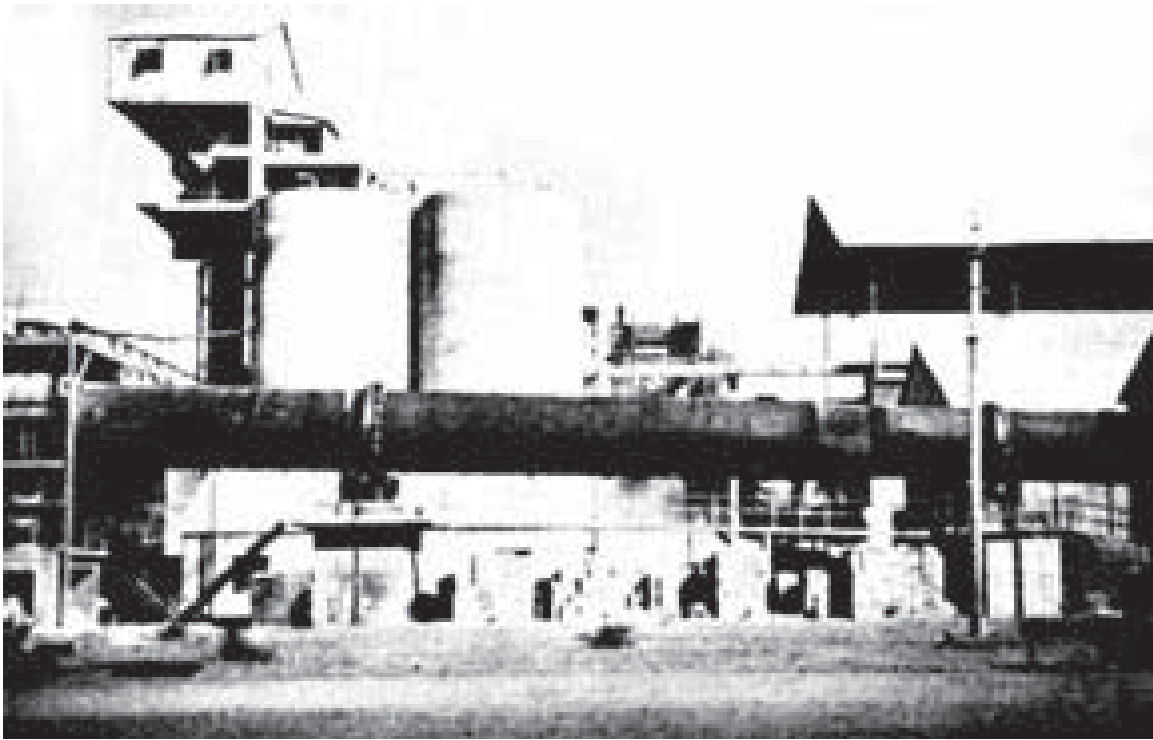
ပို့တလန်ဘိလတ်မြေ ပြုလုပ်ရာတွင် သုံးသောထုံးကို ထုံးကျောက်မှရ၍၊ ဆီလီကာနှင့် အလျှူမီနာကို မြေစေး၊ ယူးလကျောက်နှင့်ချော်တို့မှရရှိသည်။ ရှေးဦးစွာထုံးကျောက်နှင့်မြေစေးကို သမအောင်ရောပြီးနောက် ကြိတ်စက်ဖြင့် အမှုန့်ကြိတ်ပေးရသည်။ ထိုအမှုန့်များကို ကန်များအတွင်း ရေဖြင့်ဖျော်ပြီးနောက် ထိုအရည်ကို တစ်ဖန်လည်နေသော ပြောင်းလုံးဖိုကြီးတွင်ထည့်၍ အပူတိုက် အခြောက်ခံပေးရသည်။ ဤသို့ အပူတိုက်ရာတွင် အပူချိန် ၆၀၀မှ ၇၀၀ အထိ ပူအောင်အပူပေးရသည့်အတွက် ထုံးကျောက်နှင့်မြေစေးတွင်ပါဝင်သည့် ဓာတ်ပစ္စည်းများသည် ဖိုအတွင်း၌ ဓာတ်သဘောအရ ပြောင်းလဲပေါင်းစပ်သွားပြီးလျှင် မာကျော၍ သေးငယ်သော အလုံးကလေးများ ဖြစ်သည့် ချော်မာတစ်မျိုးဖြစ်သွားသည်။ ထိုချော်တုံးကလေးများသည် ရေနှင့်ထိလျှင်လည်း မည်သို့မျှ မဖြစ်သည့်အတွက် ယင်းတို့ကို အချိန်အကန့်အသတ်မရှိသိမ်းဆည်း သိုလှောင်ထားနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဖိုတွင်ထည့်၍ အပူတိုက်ပေးစဉ် အပူချိန်လျော့က လုံးဝအရည်မပျော်ဘဲနေခြင်း ၊ အပူလွန်ပြန်ကလည်း အားလုံးအရည်ပျော်သွားခြင်းတို့ကြောင့် အလောတော်ချော်ကိုမရဘဲ၊ သုံးမရသည့်ပစ္စည်းဖြစ်သွား

တတ်၍အပူချိန်ကိုအနေတော်ဖြစ်အောင် ထိန်းသိမ်းပြုပြင်ပေးဖို့အထူးအရေးကြီးသည်။ အဆိုပါချော်တွင် ဂျစ်ပဆမ်ခေါ်ကယ်လဆီယမ်ဆာလဖိတ်ဓာတ်ဆားတစ်မျိုးကို ၂% နှုန်းခန့်ရော၍ အလွန်ညက်ညောနူးညံ့သော အမှုန့်ဖြစ်အောင်ကြိတ်ချေပေးသောအခါ ပို့တလန်ဘိလတ်မြေကို ရလေသည်။ ဘိလတ်မြေတွင်ရောစပ်သောအခါ ယင်းမှအပူဓာတ်ထွက်၍ ဓာတ်ပြောင်းမှုတဖြည်းဖြည်း ဖြစ်ပွားလေသည်။ သာမန်ဘိလတ်မြေသည် ရေနှင့် ရောစပ်ပြီး နောက်နာရီဝက်ခန့်ကြာသောအခါ အိပ်စပြု၍ ၁ဝနာရီကြာသောအခါ လုံးဝအိပ်၍အစိုင်အခဲကြီးဖြစ်လာသည်။ အအိပ်မြန်သောဘိလတ်မြေမျိုးမှာမူ ရေနှင့်ရောပြီး ၅ မိနစ်ကြာလျှင်အိပ်စပြု၍ မိနစ် ၃ဝကြာသောအခါ လုံးဝအိပ်ကာ အစိုင်အခဲဖြစ်လာသည်။

တိုက်တာအဆောက်အအုံဆောက်လုပ်သည့်အခါ ဘိလတ်မြေချည်းသက်သက်မဟုတ်ဘဲ သဲကိုပါထည့်၍ သုံးသည်။ ယင်းသို့စပ်ပြီးသောသရွက်ကို အင်္ဂတေ၊ သို့မဟုတ် ဘိလတ်မြေသရွတ်ဟုခေါ်သည်။ အင်္ဂတေသည်လည်း အသားသေခြောက်သွေ့သွားသောအခါ မာကျောလာ၏။ သို့သော် ဘိလတ်မြေချည်းသက်သက်လောက်မခိုင်ခံ့ချေ။ ယင်းအင်္ဂတေတွင် ကျောက်စရစ်ခဲ၊ သို့မဟုတ် ထုခွဲထားသောကျောက်များ၊ သို့မဟုတ်အုတ်ကျိုးများကို ရောထည့်ပေးပါက ကန်ကရစ်ဟုခေါ်သောအဆောက်အအုံ ပစ္စည်းကို ရလေသည်။ ကန်ကရစ်သည်တစ်နည်းအားဖြင့် လူတို့ဘာသာပြုလုပ်ယူသောကျောက်ပင်ဖြစ်သည်။ ကန်ကရစ်ကို ရှေးရောမခေတ်ကမှစ၍ အနှံ့အပြား အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။

ကန်ကရစ် ဖော်စပ်ရာ၌ အသုံးကိုလိုက်၍ ဘိလတ်မြေ၊ သဲ၊ ကျောက်စရစ်ခဲ၊ သို့မဟုတ်အုတ်ကျိုးကို အချိုးကျ ထည့်ရသည်။ ကျောက်စရစ်၊ ကျောက်ခဲနှင့် အုတ်ကျိုးတို့၏အရွယ်ကိုလည်း ဆောက်မည့်အဆောက်အအုံနှင့် သင့်လျော်အောင်အမျိုးမျိုးရွေးချယ်ရသည်။ အုတ်မြစ်ချသကဲ့သို့ အလွန်အမင်းခိုင်မာဖို့မလိုသောကိစ္စမျိုးအတွက်ဖြစ်က ဘိလတ်မြေ၊ သဲနှင့်ကျောက်ခဲတို့ကို ၁: ၃: ၆ အချိုးအတိုင်း ရောစပ်နိုင်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာဘိလတ်မြေတစ်ဆ၊ သဲသုံးဆနှင့် ကျောက်ခဲခြောက်ဆဖြစ်၍၊ ကျောက်ခဲအရွယ်မှာ ၃လက်မထက်ပိုမကြီးစေသင့်ပေ။ ထိုထက်ခိုင်ခံ့သော အားဖြည့်သံကူကန်ကရစ်မျိုးကိုအလိုရှိပါက ၁: ၂: ၄အချိုးဖြင့် ရောစပ်နိုင်၍၊ ကျောက်ခဲအရွယ်မှာ ၃/၄ လက်မထက် ပိုမကြီးစေသင့်ပေ။ ရေကန် ရေပြန်စသော ပစ္စည်းများအတွက် အကောင်းဆုံး ရေခဲအားဖြည့် ကန်ကရစ်မျိုးကို အလိုရှိပါက ၁: ၁: ၂အချိုးဖြင့်ရောစပ်ပေးရ၏။ သို့သော် ကိစ္စ တစ်ခုအတွက် တိကျသော အကောင်းဆုံး အချိုးကိုမူ လက်တွေ့ စမ်းသပ်ပြီးမှသာ တွက်ချက် သိရှိနိုင်ပေမည်။

ဗိလတ်မြေ

(အပေါ်ပုံ)။ ။ သရက်မြို့ရှိ ဗိလတ်မြေချက်လုပ်ရာဒေသတွင် ထုံးကျောက်များ သယ်ယူနေပုံဖြစ်သည်။ ထုံးကျောက်တုံးကြီးများကို ကြိုးလမ်းဖြင့် တောင်အောက်ရှိ သိုလှောင်ရာဌာနသို့ လျှောချသယ်ယူပြီးနောက်၊ စက်ရုံသို့ မီးရထားနှင့်ပို့ဆောင်ရသည်။ စက်ရုံသို့ရောက်သော် အဆင့်ဆင့်ထုခွဲ၍ ရေနှင့်ရောစပ်ပြီးနောက်၊ထိုရွှံ့ကျောက်ရည်ကို ပြန်နှင့်သွယ်ကာ မီးဖိုကြီးများဆီသို့ ပို့ဆောင်ချက်လုပ်ယူရသည် (အောက်ပုံ)။

ကန်ကရစ်ကောင်းကောင်းရလိုလျှင်၊ ရေအပိုအလိုမရှိ အနေတော်ဖြစ်အောင်ရောပေးရန်နှင့် ပစ္စည်းအားလုံးကို ကောင်းစွာသမအောင်ရောနယ်ပေးရန်လည်း အထူးပင် အရေးကြီးပေသည်။ အင်္ဂတေနှင့်အုတ်ကျိုးကျောက်ခဲ စသည်တို့ကို သမအောင်သုံးလေးကြိမ် အထက်အောက် လှန်မွှေပြီးမှ ရေကိုပျောင်းအိရုံထည့်စပ်ရသည်။ အဆောက် အအုံအကြီးအကျယ်ဆောက်လုပ်သည့်အခါ ကန်ကရစ်ကို စက်ဖြင့်သမအောင်မွှေကြရသည်။ အထူးသဖြင့် သစ်ရွက် များ၊ အမှိုက်သရိုက်များ၊ မြေစိုင့်မြေခဲနှင့်အခြားမကောင်း သောအရာဝတ္ထုများမပါအောင် ဂရုစိုက်ဖို့လိုသည်။ ရေနင့် ရောပြီး ကန်ကရစ်ကိုမခြောက်သွေ့မီ ရှုံ့ပြစ်ရည်ကဲ့သို့ ဖြစ် နေချိန်တွင် အလိုရှိသောပုံလုပ်ထားသည့် ဘောင်အတွင်း သို့လောင်းပေးရသည်။ ယင်းသို့လောင်းသည့်အခါ မြင့် လွန်းသည့်နေရာမှလောင်းလျှင် သမမြင့်မရှိဘဲနေမည်စိုး သဖြင့် တစ်ပထက် ပိုမမြင့်သောနေရာမှ လောင်းရသည်။

ကွန်ကရစ်တွင်အသုံးပြုသည့် သဲသည်နုရသည်။ တစ်ခါ တစ်ရံကျောက်စရစ် ကျောက်ခဲများအစား သတ္တုကျိုရာမှ ရရှိသောချော်များကို ၊ အုတ်၊ သို့မဟုတ် ကန်ကရစ်အကျိုး အပုံများကို အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ပေါ့ပါးသော ကွန်ကရစ် ကို လိုလျှင် မီးသွေးချော်ကို ဖြစ်စေ၊ ကုတ်မီးသွေးချော်ကို ဖြစ်စေသုံးနိုင်၏။ သို့သော် ခိုင်ခံ့ခြင်းမရှိသောကြောင့် ဤကန်ကရစ်မျိုးကို အရေးကြီးသော အဆောက်အအုံများ တွင် အသုံးမပြုသင့်ပေ။ ထုံးကျောက်ကို ထည့်၍ သုံးနိုင် သော်လည်း မီးဒဏ်ကိုခံနိုင်ရည်မရှိသဖြင့် လူကြိုက်နည်း လေသည်။ ကန်ကရစ်ဖော်စပ်ရာ၌ ကျောက်ခဲ၏ပုံသဏ္ဍာန်မှာလည်းအရေးကြီးပေသည်။ အကယ်၍ ကျောက်ခဲ များမှာ လုံး၍မနေဘဲ ထောင့်စွန်းများရှိခဲ့သော် တစ်ခုနှင့် တစ်ခုခံနေတတ်၏။ ကျောက်ခဲများလုံးနေမှသာ တစ် လုံးပေါ်တွင် တစ်လုံးအံ့ကိုက်ထပ်ဆင့်ကျနိုင်သဖြင့် သိပ် သည်းကျစ်လျစ်သောကန်ကရစ်ကို ရနိုင်သည်။ ကန်ကရစ် စပ်ရာ၌ သုံးသည့်ရေတွင်လည်း အက်ဆစ်၊ အယ်လ ကာလီ၊ ဆီစသည်တို့မှကင်းစင်ရမည်။ ပင်လယ်ဆား ငန်ရေကို အကျိုးမထိလှဘဲအသုံးပြုနိုင်၏။ သို့သော် သစ်ဆွေးများရှိသော ရေအိုင်မှ ရေမျိုးကိုမူရှောင်ကြဉ် သင့်လှပေသည်။

ကန်ကရစ်လောင်းသောနည်းဖြင့် တံတား၊ တာတမံ၊ ဆည်ရိုး၊ ရေကန်၊ ရေမြောင်း၊ လှိုင်းကာတံတိုင်း၊ ဆိပ်ကမ်း၊ အထိမ်းအမှတ် ကျောက်တိုင်စသော အဆောက်အအုံများ ကိုသာ ဆောက်လုပ် နိုင်သည်မဟုတ်။ ရေဖြန့်၊ ခြံတိုင်၊ ဓာတ်မီးတိုင်၊ မီးရထားဇလီဖားတုံး၊ လမ်းခင်းကျောက်ပြား စသော အသေးအဖွဲ့ ပစ္စည်းများကိုလည်း ပုံသွင်း ပြုလုပ်နိုင် သည်။ ထိုမျှမက အဆောက်အအုံများတွင် အလှတပ်ဆင်

အသုံးပြုသောပန်းဆိုင်ပန်းဆွဲများနှင့်တကွ ကျောက်ရုပ်များ ကိုလည်း ကန်ကရစ်ဖြင့်ပင်ပုံသွင်းပြုလုပ်နိုင်ပေသည်။ ကန် ကရစ်ရိုးရိုးသည် ဝန်အလေး၏ ဖိနှိပ်မှုကိုကောင်းစွာခံ နိုင်သော်လည်း ဆွဲဆန့်သောဒဏ်ကိုမခံနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ယခုခေတ်အဆောက်အအုံများတွင် ပို၍ခိုင်မာစေရန် သံမဏိချောင်းများ၊ သို့မဟုတ်သံဆန်ခါပိုက်ကွက်များကို အ တွင်းမှ လိုသလို ခံပေးထားလေ့ ရှိကြသည်။

အားဖြည့် သံကူကန်ကရစ်ဆိုသည်မှာ ဤကန်ကရစ်မျိုး ကို ပင်ခေါ်ခြင်းဖြစ်၍၊ ဤကန်ကရစ်မျိုးဖြင့် ဆောက်လုပ် ထားသည့် အဆောက်အအုံများသည် မီးဒဏ်ကိုလည်းပို၍ ခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ ကျောက်သားဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသကဲ့ သို့ ခိုင်ခံ့၍ စရိတ်လည်း သက်သာလေသည်။

ကန်ကရစ်ဖြင့် ပုံသွင်းနည်း ပေါ်ပေါက် လာသည့်အ တွက် အဆောက်အအုံများတွင် တပ်ဆင်လေ့ရှိသော ပန်း ဆိုင်ပန်းခက်များ၊ ကျောက်ရုပ်များကို ရှေးကကဲ့သို့ကြာ ရှည်လေးမြင့်စွာ အပင်ပန်းခံ၍ ထုလုပ်နေရန် မလိုတော့ ချေ။ လျင်မြန် လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးနိုင်သဖြင့် စရိတ်လည်း သက်သာ၏။ သို့ရာတွင် အဆိုပါ အနုထည်များ အတွက် ကန်ကရစ်ဖော်စပ်သည့်အခါ ကျောက်ခဲအစား ကျောက်မှုန့် ကိုသုံးရ၍၊ ရာသီဥတုဒဏ်ကိုခံနိုင်အောင်လည်း တစ်မျိုး တစ်မည် စီမံပေးရလေသည်။

ဘိလတ်ရည်။ ။ဘိလတ်ရည်ဆိုသည်မှာ သန့်ရှင်း၍ပိုး မွှားကင်းစင်သောရေကို ဓာတုဗေဒနည်းအရစီမံပြုလုပ်ထား သောအဖျော်ရည်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ယင်းသည် မူးယစ် စေတတ်သောသတ္တိ လုံးဝမရှိရုံမက လူကိုလန်းဆန်း၍ပင် သွားစေသောအဖျော်ရည်မျိုးဖြစ်သည်။ ဘိလတ်ရည်ဟု ခေါ်သည်ကို ထောက်၍ ဘိလတ်စသည့်အနောက်နိုင်ငံမှ စတင်ပေါ်ပေါက်၍ အနောက်နိုင်ငံသားတို့နှင့်အတူ ရောက် ရှိလာသော အဖျော်ရည်မျိုးဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။

ဘိလတ်ရည်သည် ထူးကဲသည့် အရသာရှိသည်။ သောက်သုံး သူတို့အား အမောပြေ၍ ရင်ချောင်စေသည်။ အထူးသဖြင့် ပူအိုက်သည့်ရာသီဥတုမျိုးနှင့် ရင်ထဲ၌ မအီ မလည် ပြည့်တော့တော့ဖြစ်နေသည့်အခါမျိုးတွင် သောက် သုံးလေ့ ရှိကြလေသည်။

ခရစ် ၁၇၇၂ ခုက ပရီးဆလီဆိုသူအင်္ဂလိပ်လူမျိုးတစ်ဦး က သဘာဝအားဖြင့် စီးဆင်းနေသောစိမ့်စမ်းမှ ရေကို တု၍ဖော်စပ်ရာမှ ဘိလတ်ရည်စတင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ သို့ သော် ၁၇၉၀ ပြည့်တွင်မှ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ ဂျီနီးဗားမြို့၌ ပေါဆိုသူက အကြီးအကျယ် စတင်ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ မကြာမီပင် အင်္ဂလန်ပြည်၌ ရွက်ဆိုသူက ဘိလတ်ရည် လုပ်ငန်းကို အကြီးအကျယ်လုပ်ကိုင်လေသည်။ ယင်းသို့ဖြင့်

ဗိလတ်ရည်လုပ်ငန်းသည် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်သို့ ပျံ့နှံ့ကြီးပွားလာခဲ့သည်။

ဘိလတ်ရည်ကို အကြမ်းအားဖြင့် နှစ်မျိုးနှစ်စားခွဲခြားနိုင်သည်။ တစ်မျိုးမှာ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်နှင့် ရေကို ရောထားသော ဆိုဒါရိုးရိုးဖြစ်၍၊ ကျန်တစ်မျိုးမှာ ဆိုဒါရည်တွင် အခြားလိုအပ်သော အချို့ရည်များကို ရောထားသည့် လင်မနစ်၊ ကရင်ဆိုဒါ၊ ဗင်တိုစသည်တို့ ကဲ့သို့သော အရည်မျိုးဖြစ်လေသည်။

ဘိလတ်ရည်စီမံပြုလုပ်ရာတွင် ရေ၊ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်၊ သကြားနှင့်အခြား ချိုသောပစ္စည်းများ၊ အချဉ်ဓာတ် ဖြစ်စေသည့် ပစ္စည်းများ၊ သစ်သီးအနံ့ဆေးများ၊ အဆီများ၊ ဓာတ်ဆားများပါဝင်သည်။ ဘိလတ်ရည် ပြုလုပ်ရာ၌ အသုံးပြုသော ရေကို အမှိုက်သရိုက်ကင်းစင်ရုံသာမဟုတ် ပိုးမွှားများပါမရှိအောင် သန့်စင်ထားရသည်။ ထိုနောက်မှ ဆိုဒါ၊ ဆာလဖျူရစ် အက်ဆစ်နှင့်ရေတို့ကို ရောထားရာမှ ရရှိသည့် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ကို စက်ဖြင့်သမအောင် အခါခါရောမွှေရသည်။ ယင်းသို့ရောလိုက်သောအခါ ရိုးရိုး ဆိုဒါရည်ဖြစ်လာသည်။ ဤဆိုဒါရည်မှတစ်ဆင့် လင်မနစ်၊ ဂျင်ဂျာဗီယာ၊ ဗင်တို၊ လိမ်မော်ရည်၊ ဆပ်စပရဲလား၊ ကရင်ဆုဒါ အစရှိသော အရသာရှိသည့် အရည်များ ပြုလုပ်ရာ၌

အချို့ရည်နှင့် အနံ့မှုန့်၊ သို့မဟုတ် အဆီများကို ရောစပ်ရသည်။ လိမ်မော်ရည်စပ်လိုက် လိမ်မော်နံ့၊ ဂျင်ဂျာဗီယာ စပ်လိုက်ချင်းနံ့၊ လင်မနစ်စပ်လိုက် သံပရာနံ့စသည်တို့ကို အချိုးအစားအလိုက်ထည့်ရသည်။ ဘိလတ်ရည်ကို ကြာရှည်ခံစေရန်နှင့် အရသာလေးလေးပင်ပင်ရှိစေရန် ဆစ်ထရစ်အက်ဆစ်၊ တာတာရစ်အက်ဆစ်၊ မဲလစ်အက်ဆစ်၊ ဖော့စဖောရစ်အက်ဆစ်၊ ဖော့စဖောရစ်အက်ဆစ်၊ လက်တစ်အက်ဆစ်စသော အချဉ်ဓာတ်များကို ထည့်ပေးရသည်။ ပြီးမှ ပုလင်းလေလုံသွင်း၍ အဖုံးအလုံပိတ်ကာရောင်းချကြသည်။

ဘိလတ်ရည်ကို သောက်သောအခါ ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ပါရှိသောကြောင့် လေချဉ်တက်ပြီးလျှင် လေသက်ခြင်းများဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရင်နှင့်ဝမ်းတွင်းပြည့်ကယ်၍ မအီမလည်ဖြစ်သူများဘိလတ်ရည်ကို သောက်သည့်အခါ သက်သာရာရသည်ဟု ဆိုသည်။ လေထိုးလေအောင့်ရောဂါသည်များသည် အထူးသဖြင့် ဆိုဒါရည်ကို သောက်လေ့ရှိကြသည်။ ဘိလတ်ရည်လုပ်ငန်းသည် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်သို့ပျံ့နှံ့လာခဲ့ရာ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်လောက် တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဘိလတ်ရည် စက်ပေါင်း ၇ စက်ရှိလေသည်။ ယခုအခါမူ ရန်ကုန်မြို့ တစ်မြို့တည်း၌ပင်စက်ကြီး ၁၃ စက်ရှိနေလေပြီ။

အဆောက်အအုံပညာရပ်

စိတ်ကူးယဉ်မှုအပေါ်အခြေခံ၍ အကောင်အထည်ဖော်ထုတ်လုပ်သောပညာရပ်ဖြစ်သည်။ လူတို့သည် နွေ၊ မိုး စသော ရာသီဥတု အပူအအေးဒဏ်မှ ခိုလှုံရန်လည်းကောင်း၊ သားရဲတိရစ္ဆာန်တို့၏ဘေးအန္တရာယ်မှလုံခြုံရန်လည်းကောင်း နေအိမ်ကဲ့သို့သော အစီအမံများကို ကြံစည်ပြုလုပ်ခဲ့ရာမှ စိတ်ကူးဉာဏ်အဆင့်ဆင့် တိုးတက်လာပြီးလျှင် ကမ္ဘာတွင်အံ့မခန်းသောအဆောက်အအုံကြီးများ ဆောက်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်အထိ ဗိသုကာလက်ရာများ တစ်ခေတ်ပြီးတစ်ခေတ် တိုးတက်ခဲ့လေသည်။

ဗိသုကာပညာ။ ။လူတို့၏ ခိုလှုံမှုအတွက် အဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ရေး၌ အဆောက်အအုံပစ္စည်းများနှင့် ရာသီဥတု ကာကွယ်မှုများ၊ နေရေး၊ စားရေး၊ အိပ်ရေး စသည်များကို မိမိတို့၏ဘာသာအယူဝါဒနှင့် လူမျိုးရိုးရာထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ဦးစီး၍တည်ဆောက်သူကို 'ဗိသုကာ'ဟုခေါ်ကြ၍ ယင်းသို့ တည်ဆောက်မှုပညာကို ဗိသုကာပညာဟု ခေါ်သည်။

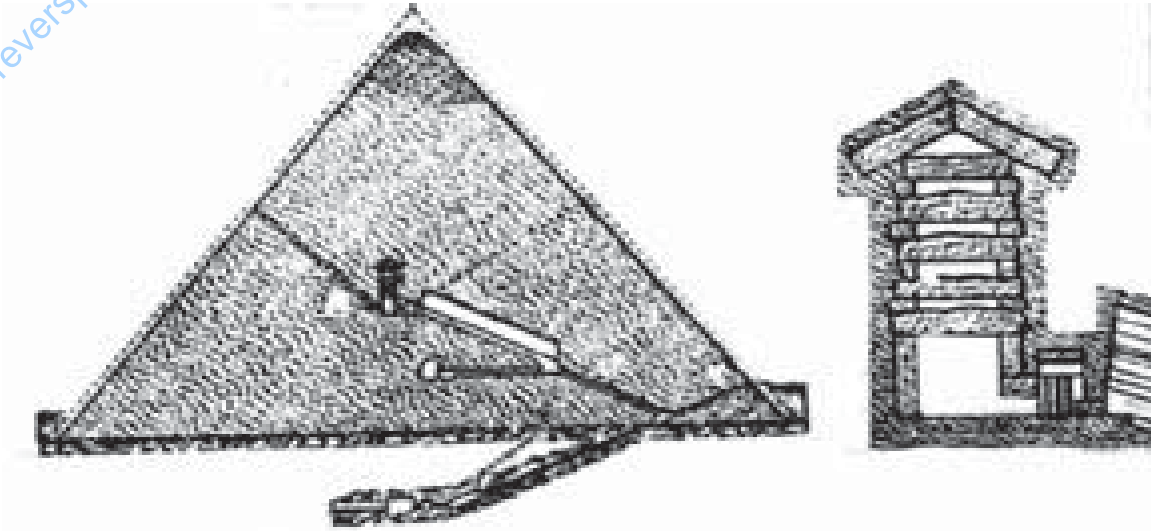
လူတို့ ခိုလှုံမှုများတွင် အရေးအကြီးဆုံး အဆောက်အအုံမှာနေအိမ်များဖြစ်ကြ၏။ လူတို့သည် အရိုင်းဘဝ၌ သဘာဝအလျောက်ဖြစ်ပေါ်နေသော ကျောက်ဂူကြီးများကို ရှာဖွေ၍နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ အသိဉာဏ်တစ်စတစ်စတိုးပွားလာသောအခါ သားရဲတိရစ္ဆာန်တို့၏ ဘေးအန္တရာယ်မှ လုံခြုံရန်လည်းကောင်း၊ နေ၏အပူရှိန်၊ မိုးပေါက်နှင်း

ခဲတို့၏အအေးဒဏ်တို့ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်လည်းကောင်း သူတို့၏ဉာဏ်စွမ်းဖြင့် နေအိမ်များကို ကြံစည်ဆောက်လုပ်ခဲ့ရာမှ အစပြု၍ ဗိသုကာပညာ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ လူတို့သည် ဂူများတွင် ခိုအောင်းနေထိုင်စဉ် အခါမှစ၍ မိမိတို့၏ဂူများတွင် အနုပညာရပ်များကိုဖော်ပြခဲ့ကြလေရာ ယခုတိုင်ကျောက်ဂူနံရံများတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ဤကား ဗိသုကာပညာဖြင့် စတင်အမွှမ်းတင်ခြင်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဗိသုကာ အနုပညာလက်ရာများသည် ထိုနိုင်ငံ၏ အယူဝါဒ၊ ရာသီဥတုနှင့် ထိုဒေသ၌ရှိနိုင်သော အဆောက်အအုံပစ္စည်းများပေါ်တွင် အမှီပြုကြ၏။ ပုံစံဆိုသော် ကျောက် ပေါများသော နိုင်ငံတွင်ကျောက်များဆစ်၍ တည်ဆောက်သော ဗိသုကာလက်ရာများကိုတွေ့ရ၏။

ဗိသုကာပညာ

အီဂျစ်နိုင်ငံ ကိုင်ရိုမြို့ရှိ ကီးအော့ပိရမစ်ကြီးမှာ ကမ္ဘာတွင် ရှေးအကျဆုံးနှင့်အကြီးဆုံး ပိရမစ်ဖြစ်သည်။ ဘုရင့်သင်္ချိုင်းဂူသည် ပိရမစ်ကြီး၏ အလယ်တွင် တည်ရှိ၍၊ ယင်းဂူ၏ အောက်ဖက်တွင် မိဖုရားဂူထားရှိသည်။

ဂရိနိုင်ငံ၌ ကျောက်များဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော ပါသီနွန်စသည့် ဂရိဗိသုကာ လက်ရာများကို ယခုတိုင် တွေ့မြင်နိုင်သေးသည်။ သစ်ဝါးများ ပေါများသောမြန်မာနိုင်ငံ၊ ဂျပန်နိုင်ငံစသည့်နိုင်ငံများတွင် သစ်ဝါးနှင့်သာ တည်ဆောက်ကြ၏။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘုရားတန်ဆောင်း ပြုသတ်စသော မြန်မာဗိသုကာအဆောက်အအုံများသည် သစ်ဝါးနှင့်သာ ဆောက်လုပ်ထားကြသည်ကများသည်။

အဆောက် အအုံ၏စံနစ်ပုံစံများမှာလည်း ရာသီဥတု အလိုက် တည်ဆောက်ကြ၏။ နေအလွန်ပူပြင်းသောနိုင်ငံများတွင် နေရောင်ကာ တန်စက်မြိတ်များထုတ်၍ဆောက်ခြင်းဖြင့် နေပူရှိန်ကို အကွယ်အကာပြုကြ၏။ မိုးအလွန်အားကြီးသော ဒေသများတွင် ရေဆင်းလွယ်ကူသော ခေါင်ဆင်းများကို စောက်စောက်ဆောက်လုပ်ကြ၏။ ရာသီဥတု အေးသောတိုင်းပြည်များတွင် ခေါင်ပြန့်များနှင့်သာ တည်ဆောက်ကြလေသည်။

ဗိသုကာပညာကိုလေ့လာရာ၌ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကိုပါ ယှဉ်တွဲလေ့လာသင့်သည်။ သမိုင်းကိုလေ့လာခြင်းဖြင့် ဗိသုကာများ အဆောက်အအုံ ပုံစံထုတ်လုပ်ရာ၌များစွာအထောက်အကူပြုသည်။ လွန်ခဲ့သည့် အနှစ် ၁၀၀ ကျော်ခန့်အထိဖြစ်သောဗိသုကာလက်ရာများသည် ရှေးဟောင်းပုံစံများကို အခြေခံထား၍ဆောက်လုပ်ထားကြသည်။ ရှေးဗိသုကာပညာကို ထိန်းသိမ်းသည့်သဘောပင်ဖြစ်သည်။ ယခု ၂၀ ရာစုခေတ် ကျရောက်သည့်အခါ ခေတ်သစ်ဗိသုကာ လက်ရာများ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည်။

အနောက်နိုင်ငံ ဗိသုကာပညာ၏အရင်းအမြစ်ကိုလိုက်

မူ မြေထဲပင်လယ်ဒေသ၊ တိုင်းဂရစ်နှင့် ယူဖရေတီးမြစ်၂မြွှာဒေသ၊ အီဂျစ်နိုင်ငံ နိုင်းမြစ်ဝှမ်းဒေသတို့တွင် တွေ့ရပေမည်။

ဘီစီ ၄၀၀၀ခန့်ကပင် စတင်၍ မြေထဲပင် လယ်ဒေသ၌ ကျောက်တုံးများဖြင့် နေအိမ်၊ ဘုရားကျောင်း၊ ဂူသင်္ချိုင်းစသည်တို့ကို ဆောက်လုပ်၍ ရုပ်လုံးများ ခပ်ကြမ်းကြမ်း ထွင်းထုခြယ်သထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ မော်လတာကျွန်းရှိ ဘုရားကျောင်း၊ ဆာဒင်းနီးယားကျွန်းရှိ လိပ်ခုံးပုံမျှောစင်ကြီး၊ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီစသောနိုင်ငံများမှရှေးအကျဆုံး အဆောက်အအုံများသည် ထိုခေတ်က လက်ရာများ ဖြစ်သည်။

ရှေးခေတ် ဗိသုကာပညာ

အီဂျစ်ဗိသုကာပညာ။ ။လူ့ယဉ်ကျေးမှု ခရီးတစ်လျှောက်တွင် ဗိသုကာလက်စွမ်းအစကို အီဂျစ်နိုင်ငံ၌ ဦးစွာတွေ့ရှိရသည်။ ခန့်ညားကြီးကျယ်သော ဘုရင့်နန်းတော်များမှစ၍ ဆင်းရဲသားလူတန်းစားများ၏အဆောက်အအုံတို့ကို နေလှန်းအုတ်၊ သစ်သားစသည်တို့ဖြင့်တည်ဆောက်ကာ ရွံနွံမွမ်းမံ ခြယ်လှယ်ခဲ့သည်။ နေလှန်းအုတ်များ၏ အားနည်းမှုကြောင့် ထိုခေတ် အဆောက် အအုံများ၌ အောက်ပိုင်းသည် အပေါ်ပိုင်းထက် သိသိသာသာ ထူကြီးခြင်း ဖြစ်သည်။ နောင်ကျောက်များကို အသုံးချတတ်လာသောအခါ ထာဝစဉ်တည်တံ့နိုင်မည့် အဆောက်အအုံများကို ကြံစည်ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အီဂျစ်ဘုရင်များ၏ ဂူသင်္ချိုင်း

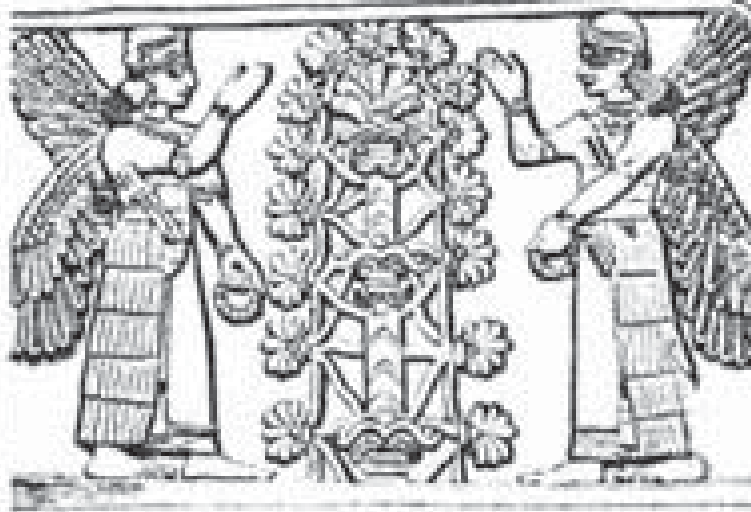
ဗိသုကာပညာ

www.forever-space.com.mm

များကို မတုပနိုင်လောက်အောင်ကြီးကျယ်ခမ်းနားစွာ တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ ကမ္ဘာကျော်ပိရမစ်ကြီးများဖြစ်၍ ကမ္ဘာအံ့ချီးဖွယ်ရာများတွင် တစ်ခု အပါအဝင်ဖြစ်သည်။(ပိရမစ်-ရှု။) ရှေးအကျဆုံးနှင့်အကြီးဆုံး ပိရမစ်သည် ကီးအော့ပိရမစ်ဖြစ်၍ အီဂျစ်နိုင်ငံစတုတ္ထကီးအော့ ဘုရင်ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ အောက်ခြေ အကျယ်သည် တစ်ဖက်လျှင် ပေ ၇၆၀ရှိ၍ အမြင့်ပေ ၄၈၀ ရှိသည်။ ဤမျှကြီးကျယ်သော အဆောက်အအုံကြီးများကို ယခု အထိ နှစ်ပေါင်း ၆၀၀၀ ကြာသည့်တိုင်အောင်တွေ့မြင် နိုင်သေးသည်မှာ အီဂျစ်ဗိသုကာတို့၏ လက်စွမ်းပြပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကိုဆောက်လုပ်ရာ၌ ယခုခေတ်တွင်အသုံးပြုသောကရိန်းများ၊ အယ်လီဗေတာခေါ် မြင့်တင်ကိရိယာ စသည်များရှိသည်မဟုတ်သဖြင့် လုပ်သားပေါင်းတစ်သိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၂၀တိုင်တိုင်တည်ဆောက်ခဲ့ကြရသည်။ ယခုခေတ် ဗိသုကာပညာရှင်များသည် ခေတ်မီတိုင်းထွာမှု ကရိယာများနှင့် ယင်းပစ်ရမစ်များကိုစစ်ဆေးကြည့်ရှုသောအခါ အပြစ်ရှာ၍မတွေ့လောက်အောင် အချိုးအစားကျန သေသပ်သည်ကိုတွေ့ရသဖြင့် အီဂျစ်ဗိသုကာတို့၏ ကျွမ်းကျင်မှုကိုအံ့ဩမဆုံးဖြစ်ခဲ့ကြရသည်။ နောက်နှစ်ပေါင်း ၁၀၀၀ခန့်ကြာသောအခါ ဘုရင်မိဖုရားတို့၏ ဂူကြီးများသာမဟုတ်၊ ဘုရားကျောင်းများပါဆောက်လုပ်ကြသည်။ ဘီစီ ၁၅၀၀နှင့် ၁၂၀၀ အကြား ဆောက်လုပ်ခဲ့သော ဘုရားကျောင်းများသည် ယခုခေတ် ဗိသုကာအဆင့်အတန်းနှင့် ယှဉ်သည့် တိုင်ခေတ်မီ၍ လက်ရာမြောက်လှသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ ကာနန်နှင့်လပ်ကဇောဘုရားကျောင်း ၂ခု သည် ထိုခေတ်

လက်ရာများဖြစ်သည်။ ယင်းခေတ် အဆောက်အအုံများကို ကျောက်ဖြင့် တည်ဆောက်ရုံ မဟုတ်ဘဲ၊ ကျောက်တောင်များကိုထွင်း၍ တည်ဆောက်ကြသေးသည်။ ဗေနီဟတ်ဆန်ဂူသည် ယင်းသို့ ကျောက် ကိုထွင်း၍ဆောက်လုပ်သော ထင်ရှားသည့် ဘုရင့်သင်္ချိုင်း ဂူမျိုးဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ကျောက်ဆစ်အနုပညာ ထွန်းကားလာကာ စံဖင့်ခေါ် လူမျက်နှာနှင့်ခြင်သံပုံ ခြေလေးချောင်းရှိကျောက်ရုပ်ကြီးများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ (စဖင့်ရုပ်များ-ရှု။) ကျောက်သားမှ ကျောက်တိုင်ထွင်း၍ ယင်းကျောက်တိုင်ထိပ်တွင် ပိရမစ်ပုံ သဏ္ဍာန်တည်ဆောက်ကာ ကျောက်တိုင်လေးဘက်၌ရုပ်လုံး ထွင်းထားသော အိုဗဲလစ်ခေါ် ကျောက်တိုင်မျိုးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ကျောက်တုံးများကို ထွင်း၍ ကျောက်ရုပ်ကြီးများတည်ဆောက်ခြင်းများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ ဂီးဇောမြို့ရှိ စဖင့်ရုပ်၊ ကာနန်မြို့ရှိ ဟက်ရှက်စွတ်ခေါ် အိုဗဲလစ် ကျောက်တိုင်၊ သီးဗီးမြို့ရှိမင်းနွန်း ကျောက်ရုပ်ကြီးတို့မှာ ထင်ရှားသော ထိုခေတ်ဗိသုကာလက်ရာများ ဖြစ်သည်။

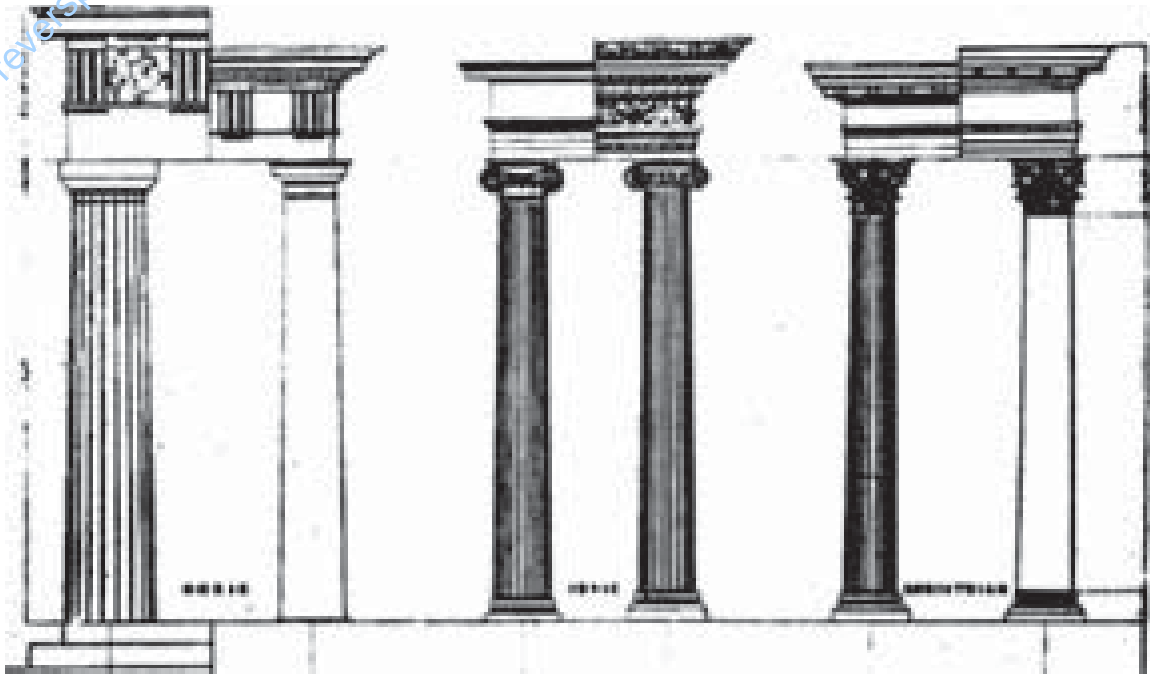
ဗက်ဗီလုံးနီးယန်းနှင့်အဆီးရီးယန်းဗိသုကာပညာ။ ။ ဗိသုကာအနုပညာသည် အီဂျစ်ပြည်မှတစ်ဆင့်အရှေ့မြောက်ပိုင်းသို့ကူးစက်လာပြီးလျှင် ယူဖရေးတီးနှင့်တိုင်း ဂရစ်မြစ်နစ်မြစ်ကြားရှိ ဗက်ဗီလုံးနီးယားနိုင်ငံ၌ ဘီစီ ၁၉၃၆ - ၁၅၆၈ခုနှစ်အတွင်းစတင်ထွန်းကားလာသည်။ ဘီစီ ၁၄ရာစုနှစ်တွင် အဆီးရီးယန်းလူမျိုးတို့က ဗက်ဗီလုံးနီး ယန်းလူမျိုးများကို တော်လှန်ပြီးလျှင် ယင်းဒေသကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် အာရှအနောက်ပိုင်းဗိသုကာပညာသည် ဗက်ဗီလုံးနီးယန်းနှင့်အဆီးရီးယန်းဗိသုကာများရောဂျက်လျက်ရှိ၏။ မြစ်

ဆီးရီးယားနိုင်ငံသားတို့သည် တန်ဆာဆင်မှုအနေဖြင့် နံရံများတွင် အတောင်တပ်ရုပ်လုံးများကို မှန်ကူထွက်ဖော်၍လည်းကောင်း၊ ဆေးရောင်အစုံဖြယ်၍လည်းကောင်း ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

ဗိသုကာပညာ

www.forever-space.com.mm

ဒေါရစ်(ဝဲ)၊ အိုင်အွန်းနစ် (လယ်)နှင့်၊ ကော်ရင်သီယန် (ယာ) တိုင်လုံးပုံစနစ် ၃မျိုးပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ ဂရိတို့၏တီထွင်မှုဖြစ်သည်။ ဒေါရစ်တို့စနစ်သည် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်၍၊ အိုင်အွန်းနစ်တိုင်စနစ်သည် ဒေါရစ်တိုင်စနစ်ထက် ပိုမိုသွယ်၍ လှပခိုင်ခံ့သည်။ ကော်ရင်သီယန်တိုင်စနစ်မူကား အလှပဆုံးနှင့် ပန်းပုလက်ရာ အနုဆုံးဖြစ်သည်။

နှစ်သွယ်တစ်လျှောက်ဒေသသည် မြေပျော့များဖြစ်သည့် အပြင် ရေလွှမ်းသောအရပ်ဒေသလည်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပေ ၃၀ မှ ၆၀အထိမြင့်မားသော ကုန်းမြေများပြုလုပ်ပြီး မှသာ အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်လေ့ ရှိကြသည်။ ထို့ပြင် အဆောက်အအုံဆောက်လုပ်ရန် ကျောက်တုံးများလည်း ရနိုင်ရန်ခဲယဉ်းသဖြင့် နေဖြင့်ဖုတ်သောမြေအုတ်များ တီထွင်၍ အဆောက်အအုံများတည်ဆောက်ကြသည်။ နောက်ကာလကြာသည့်အခါ မြေအုတ်ဖိုများဖြင့်အုတ်များ ဖုတ်လုပ်ကြ၏။ သို့သော် အဆီးရီးယားနိုင်ငံတွင် ကျောက်များရနိုင်သော်လည်း ဗက်ဗီလုံးနီးယန်းတို့ ဆောက်လုပ်သည့်အတိုင်း မြေအုတ်များဖြင့်သာတည်ဆောက်ကြ၏။ နောက်ကာလကြာ၍ အနုပညာ တိုးတက်လာသည့်အခါမှသာ ဗက်ဗီလုံးနီးယန်း အနုပညာရပ်အတိုင်း ကျောက်များကိုဆစ်၍ တည်ဆောက်ကြသည်။

အဆီးရီးယားနိုင်ငံသားတို့သည် ၁၅၆ပေမြင့်သော မျှော်စင်များ၊ အလျားပေ ၃၁၅ပေ အနံပေ ၂၀၀ရှိနန်းတော်ကြီးများကိုလည်း အုတ်များဖြင့်တည်ဆောက်ကြသည်။ ယင်းအုတ်များသည် နေပူရှိန်ဖြင့်ဖုတ်သောအုတ်များဖြစ်သဖြင့် အဆောက်အအုံခိုင်ခံ့စေရန် နံရံကိုအလွန် ထူစွာပြုလုပ်ရသည်။ အချို့အုတ်နံရံများသည် ပေ ၃၀အထိ ထူ

သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ထို့ပြင်ထိုနိုင်ငံ၌အမိုးမိုးရန် သစ်သားကောင်းရှားပါးမှုကြောင့် အခန်းများကို ရှည်မြောမြောနှင့် အပေါက်ဝကျဉ်းကျဉ်းဆောက်သည့် ထုံးစံတွေ့ရသည်။ တန်ဆာဆင်မှုအနေဖြင့်မူ နံရံမှန်ကူကွက်များဖော်ခြင်း၊ ဆေးရောင်စုံခြယ်၍ အရုပ်ရေးခြင်း၊ ထို့နောက် ကြွေရည်သုတ်မီးဖုတ်ထားသော အုတ်ကြွပ်များကို ပုံသွင်းဆေးခြယ်၍ သုံးခြင်းများ ပြုလာကြသည်။

အုတ်များကို အသုံးပြုကြသည့်အတွက် ရရှိလိုက်သော အကျိုးအမြတ်ကား အဆောက် အအုံများတွင် မုခ်ခုံးနှင့် ပေါင်းကူးဆောင်များထည့်၍ဆောက်နိုင်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤကား ဗိသုကာပညာတွင် အရေးကြီးဆုံးသော တွေ့ရှိအောင်မြင်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ မုခ်ခုံးများတွင် အတောင်တပ်နွားရုပ်များဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားတတ်ကြသည်။ ထို့ပြင် ထိုခေတ်က မကြာခဏ စစ်ဖြစ်တတ်ကြသဖြင့် အတိုက်အခိုက်ခံရန်အဆောက်အအုံများကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခုပူးကပ်ဆောက်လုပ်တတ်သည်။ နန်းတော်နှင့် ဘုရားကျောင်းများကိုလည်း နံရံတစ်ခုတည်းကဲ့သို့ထင်ရလောက်အောင်တွဲ၍ ဆောက်ထားတတ်ကြသည်။ နံရံများအလွန်ထူသဖြင့် ပြတင်းပေါက်များ ဖောက်ထားလင့်ကစား အသုံးမဝင်လှချေ။

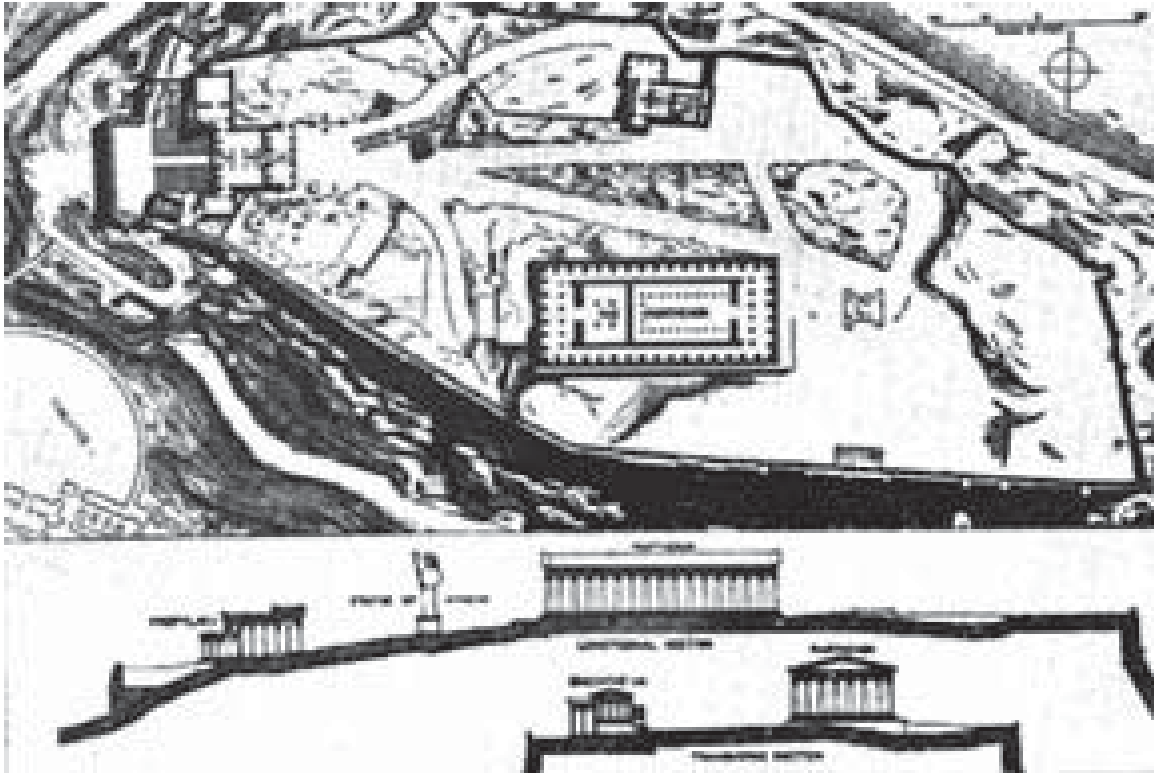
ဗိသုကာပညာ

www.forever-space.com.mm

အဆောက်အအုံများသည် အားလုံးလိုလိုပင် တစ်ထပ်တိုက်များဖြစ်၍ အလင်းဝင်နိုင်ရန် အမိုးတွင်အပေါက်များ ပြုလုပ်ထားသည်။ အချို့ကလည်း ထိုခေတ်လူများသည် နက္ခတ်တာရာများကို ဝါသနာပါရုံမကကောင်းကင်ဘုံသည် သူတို့ကိုးကွယ်သော နတ်များနေရာဖြစ်သဖြင့် ယင်းသို့အပေါက်ဖောက်ထားသည်ဟု ဆိုလေသည်။ နတ်များ ပူဇော်ရန် လုံးပိတ်ပိရမစ်ကြီးများကို မြင့်မြင့်ဆောက်၍ ဘေးမှ လှေကားထစ်များပြုလုပ်ကာတစ်ထစ်လျှင် နတ်တစ်ပါးအတွက်ပူဇော်ရန်နေရာထားတတ်ကြသည်။ ထိပ်ဆုံးတွင်မူနတ်မင်းကြီးအတွက် ကွန်းဆောက်ကိုးကွယ်ကြသည်။ အမြင့်ဆုံးနတ်ကွန်း တောင်ကုန်းကြီးမှာ ပေ ၆၀၀ ခန့် မြင့်သည်။

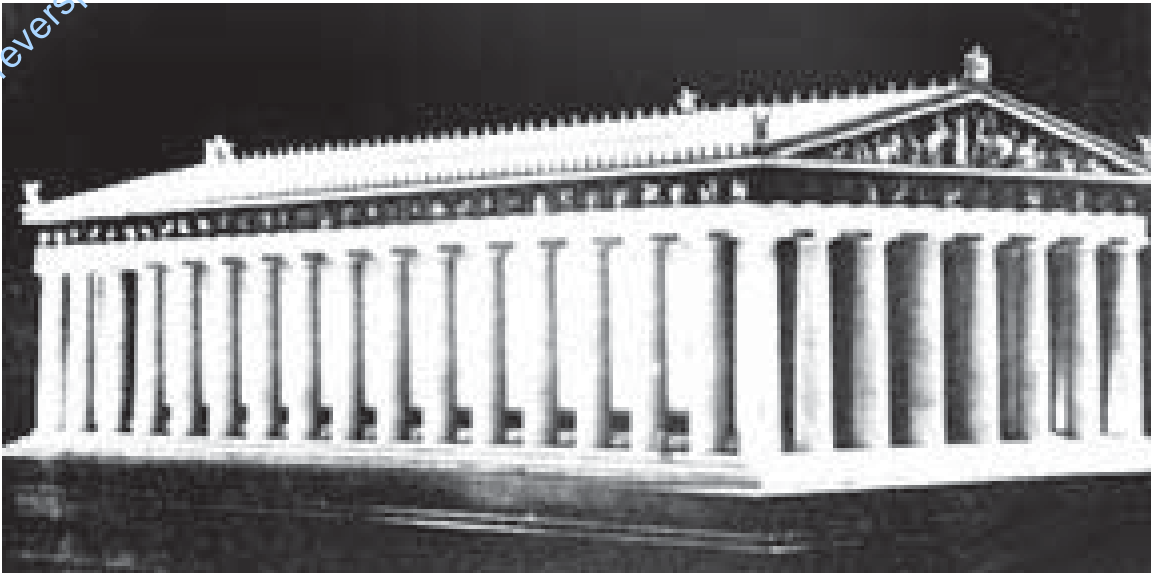
ပါးရှင်း ဗိသုကာပညာ။ ။ဘီစီ ၇ရာစုနှစ် အလယ်လောက်တွင် မြစ် ၂မြစ်၏ အရှေ့ဘက်၌နေထိုင်ကြသော မိဒလူမျိုးတို့သည် အဆီးရီးယားနိုင်ငံကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည်။ ထို့နောက် ဘီစီ ၅ရာစုနှစ်တွင် ဆိုင်းရပ်ဘုရင်လက်ထက်၌ တောင်ပိုင်းရှိ မိမိတို့နှင့် တစ်ဆက်တစ်နွယ်တည်းဖြစ်သောအီရန်လူမျိုးများ နေထိုင်ရာ ဒေသကိုပါ တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ အီရန်နိုင်ငံကြီး(ပါးရှားနိုင်ငံ) တည်ထောင်သည်။ ထိုအခါ၌ အီရန် (ပါးရှား) ဗိသုကာပညာ ထွန်းကားလာသည်။ ထိုခေတ် အဆောက်အအုံများ

သည် ခေါက်ချိုးညီခြင်း၊ အဆင့်ဆင့်ညီညာခြင်းတို့တွင် ထင်ရှားသည်။ သို့ရာတွင်အသုံးချသောပစ္စည်းများ အနည်းငယ်ညီသဖြင့် ကြာရှည်မခံချေ။ ဆောက်လုပ်ရာ၌ အီဂျစ်နှင့် ဘက်ဗီလုံးနီးယန်းစံနစ်ကိုအခြေခံ၍ ပါးရှင်းဗိသုကာကို တီထွင်ဆောက်လုပ်သည်။ ပါစီပိုလစ်မြို့ရှိ ဒရီယပ်ဘုရင်၏နန်းတော်သည် ထိုခေတ်၏ ထင်ရှားသောလက်ရာဖြစ်သည်။ နန်းတော်ကိုကျောက်ဖြင့် တည်ဆောက်၍ နန်းတော်ဦးတွင် ကော့ပျံနေသောအတောင်များတပ်ထားသည့် ကျောက်နွားလားဥဿဘရပ်ကြီးများ မားမားမတ်မတ် တည်ထားကြသည်။ နွားလားဥဿဘကြီးများနောက်တွင် ဖြူဖွေးသောကျောက်သားကို အထစ်ထစ်ပြုလုပ်ထားသော နန်းတော်လှေကားကြီးသည် ကျယ်ပြန့်စွာ နန်းတော်တံခါးဝတိုင်အောင်မြင့်တက်သွား၏။ လှေကား၏ လက်ရန်းများသည် ဒေါင်းမြီးကွက်များဖော်ထားသော ခိုနန်းချိုးကလေးများဖြင့် အလွန်လှပသည်။ မြန်မာတံဆောင်းကြီးများရှိ ဖန်မှန်စီထားသော တိုင်လုံးကြီးများကဲ့သို့ နန်းတော်ကြီးများကိုလည်း ပန်းကွက် ဖော်ထားသော ဆင်စွယ်များဖြင့် ခြယ်လှယ်ဆင်ယင်ထားသည်။ ထိုနန်းတော်ကြီးသည် ထိုစဉ်အခါက တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အလှပဆုံး အခမ်းနားဆုံးသော အဆောက်အအုံကြီး ဖြစ်သည်။

ဂရိဗိသုကာပညာ လက်စွမ်းပြဖြစ်သော အက်သင်းမြို့တော်ရှိ အကရောပလစ်ခေါ် အထက်မြို့တော်၏ စနစ်ပုံနှင့်ဖြတ်ပိုင်းပုံများ

www.foreverspace.com.mm

အကရောပလစ်တောင်ထိပ်ရှိ ပါးသီန္နန် အဆောက်အအုံကြီး၏ တိုင်လုံးများကို ဒေါရစ်စနစ်ပုံအရ တည်ဆောက်ထားကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ဂရိဗိသုကာပညာ။ ။ဥရောပတိုက်၏ အရှေ့ဘက်ဆုံး တွင်တည်ရှိသော ကျွန်းဆွယ်၌နေထိုင်ကြသော အရိယန် အဆက်အနွယ်ဂရိလူမျိုးတို့သည် ပါးရှင်းလူမျိုးတို့၏ နိုင် ထက်စီးနင်းပြုမှုကို မခံချင်၍ ကြိုးစားရာမှ ဂရိယဉ်ကျေးမှု အနုပညာသည် ထူးထူးကဲကဲ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ဂရိတို့ သည် အခြားနိုင်ငံများမှ ပုံတူအတုခိုးသူများမဟုတ်ဘဲ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်နှင့် ဆန်းသစ်အောင် တီထွင်တတ်သူများ ဖြစ်သည်။ ဂရိတို့၏ ဗိသုကာပညာသည် ဘီစီ ၆၅၀ခန့် ကပင် စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့၍ ဘီစီ ၁၆၀ ခန့်တွင် ဂရိနိုင်ငံ ကို ရောမလူမျိုးတို့ လွှမ်းမိုးသည့်အချိန်အထိ တိုးတက်ခဲ့ သည်။ ဘီစီ ၄၅၀ မှ ၄၀၀အတွင်း အနှစ် ၅၀ ခန့်ကာလ သည် ဂရိဗိသုကာပညာ အထွန်းကားဆုံးအချိန်ဟု ဆိုရပေ မည်။ ယခုခေတ် ဥရောပနှင့်အမေရိကန် ဗိသုကာပညာရှင် များသည် ဂရိဗိသုကာပညာ၏ ကျေးဇူးနှင့်များစွာ မကင်း လှချေ။ (ဂရိအနုပညာ-ရှု။)

ဗိသုကာပညာတွင် ဒေါရစ်၊ အိုင်အွန်းနစ်၊ ကော်ရင့်သီ ယန်ဟူသောတိုင်လုံးပုံ စံနစ်သုံးမျိုး ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ ဂရိတို့၏ တီထွင်မှုဖြစ်သည်။ ဂရိဗိသုကာပညာတွင် တည်ဆောက်ပုံ စံနစ်သည် သင်္ချာနှင့် ရှိသြမေတြီပညာအရ ဆောက်လုပ်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ဂရိ အဆောက်အအုံတိုင်းလိုပင် အချိုးအစားကျ၍ ထူးထူးကဲကဲ လှပခန့်ညား လှပေသည်။ အထူးသဖြင့် အဆောက်အအုံတိုင်း၏တိုင်အခြေခံ အုတ် ခုံများ၊ တိုင်လုံးများ၊ နဖူးစည်း များနှင့် မြင့်မိုမျက်နှာစာ များသည် အထက်ပါစံနစ်မျိုးတွင် တစ်မျိုးမျိုးအကျုံးဝင် သည်။ ဖောင်လုံးပန်းများ၊ တိုင်စည်းပန်းများသည်လည်း

အချိုးအစား အလွန် ကျသည်ကို တွေ့မြင်ရသည်။ ဒေါရစ် တိုင်လုံးပုံစံ စံနစ်တွင် သုံးပိုင်းရှိသည်။ (၁) အောက်ခံခုံ၊ (၂) တိုင်လုံး၊ (၃) နဖူးစည်းဟူ၍ဖြစ်သည်။ နဖူးစည်းကိုပင် (က)အမွမ်း၊ (ခ)ဖရိနဖူးစည်း၊ (ဂ)ပန်းကလပ်ဟူ၍ သုံးပိုင်း ခွဲထားပြန်သည်။ ဒေါရစ်တိုင်လုံးတွင်အခြေခံမရှိချေ။ တိုင် လုံးအောက်ခံခုံအတိုင်းအထွာကိုအခြေခံထား၍ခုံ၏ အမြင့် ကို တိုင်လုံး၏တစ်ဆ၊ တိုင်လုံးအမြင့်ကို တိုင်လုံး၏ ၄ ဆမှ ၆ဆ၊ နဖူးစည်းကို တိုင်လုံး၏ ၃ဆဟူသော အချိုးအ စားအတိုင်း တည်ဆောက်ကြသည်။ အက်သင်းမြို့ အက ရောပလစ်တောင်ထိပ်ရှိ ပါးသီန္နန်အဆောက်အအုံမှ တိုင် လုံးများသည် ဒေါရစ်စံနစ်ပုံ တိုင်လုံးများ ဖြစ်သည်။

အိုင်အွန်းနစ် တိုင်စံနစ်သည် ဒေါရစ်စံနစ်ထက်သွယ်၍ ပိုမိုလှပသည့်အပြင် ပိုမို၍လည်းခိုင်ခံ့ပုံပေါ်သည်။ တိုင် လုံးတွင်ပျော့ကြောင်း ၂၄ ကြောင်း အလျားလိုက်ပါသည်။ တိုင်လုံးအောက်တွင် တိုင်အခြေခံပါရှိသည်။ ယင်းတိုင်စံနစ် အချိုးသည် တိုင်အခြေခံ၏ ၇ ၁/၂ မှ ၉ ၁/၂ ဆအထိ ရှိသည်။ တိုင်ထိပ်ဖျား မျက်နှာကြက်နှင့် ထိရှိသောနေရာ တိုင်ခေါင်းစည်းတွင် စာလိပ်သဏ္ဍာန် ပန်းလိပ်ကိုတန်ဆာ ဆင်ထားသည်။ အက်သင်းမြို့ရှိ ဒိုင်ယာနာလနတ်သမီး၏ အက်ပေဆပ်နှင့် အီရက်သီယမ် ဗိမာန်မှ တိုင်လုံးများသည် အိုင်အွန်းနစ်တိုင်စံနစ်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော အ ကောင်းဆုံးလက်ရာများ ဖြစ်သည်။

ကော်ရင့်သီယန်တိုင်စံနစ်သည် အလှပဆုံးနှင့် ပန်းပု လက်ရာအနုဆုံးဖြစ်သည်။ တိုင်အခြေခံပါ၍ တိုင်လုံးသည် လုံးပတ်၏ ၁၀ဆမြင့်သည်။ တိုင်ခေါင်းစည်းသည် ၁ ၁/၃

www.forever-space.com.mm

ခေတ်မြင့်လေသည်။ ခေါင်းလောင်းပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော တိုင်ခေါင်းစည်းကို ခရာရွက်ပုံပန်းခက်ပန်းရွက် ၂ တန်းဖြင့်တန်ဆာဆင်ထားသည်။ ယင်းအထက်တွင် စာလိပ်သဏ္ဍာန် ၂ ခုထည့်ထားသေးသည်။ အက်သင်းမြို့ရှိ လိုင်စီကရိတ်အဆောက်အအုံမှ တိုင်လုံးများသည် ကော်ရင့်သီယန်စံနစ်ဖြင့်တည်ထားသော လက်ရာကောင်းများဖြစ်သည်။

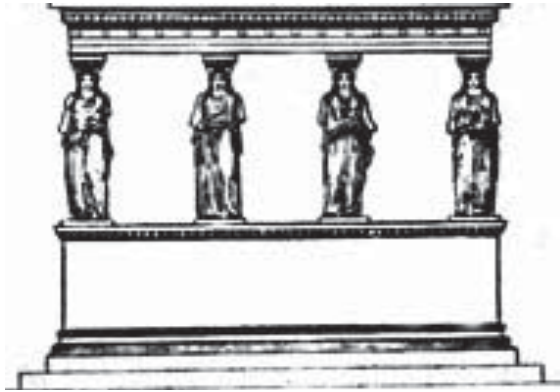
တိုင်စံနစ် သုံးမျိုးကို အထူးသဖြင့် တိုင်ခေါင်းစည်းကြည့်ခြင်းအားဖြင့်သိနိုင်သည်။

ဂရိတို့သည် အဆောက်အအုံများကို ရှေးဦးက သစ်သားဖြင့်ဆောက်လုပ်ကြသည်။ တိုင်၊ ထုတ်၊ လျောက် စသည်အကုန်ပင်သစ်သားများဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဂရိနိုင်ငံကို အီရန်တပ်များသည် ဘီစီ ၄၈၀ ခန့်တွင် ပြာပုံဘဝရောက်အောင်ခြေမှုန်းလိုက်သဖြင့် ရှေးအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ဘီစီ ၅ ရာစုနှစ်ရောက်မှ ပဲရီးကလလီးခေတ်တွင် တိုင်ငုတ်တိုကြီးများသာကျန်ရစ်သော အဆောက်အအုံများကို ကျောက်ဖြူဖြင့် ဆောက်လုပ်ထူထောင်လိုက်ရာ ယခုခေတ်တိုင် ယင်းတို့ကိုတွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ မြန်မာတန်ဆောင်းကြီးများ၏ နဖူးစည်းများ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ ဖြစ်တော်ပေါင်းများကို ရုပ်လုံးဖော် ထုလုပ်ထားသကဲ့သို့ ယင်းအဆောက်အအုံများ၏ နဖူးစည်းများ၌လည်း ဂရိနတ်ရုပ်ထုများနှင့် ဂရိတို့တွေ့ကြုံခဲ့ရသော အဖြစ်အပျက်များကို ရုပ်လုံးထုကာ တန်ဆာဆင်ထားသည်။ (ပဲရီးကလလီး-ရှူ။)

ဘုရားတန်ဆောင်း အဆောက်အအုံများမှာလည်း အီဂျစ်နိုင်ငံ၏ အဆောက်အအုံများကဲ့သို့ ကြီးကျယ်ခန့်ညားသည့်အပြင်၊ အနုပညာလက်ရာလည်း ပြောင်မြောက်၍ အချိုးအစားလည်း ပြေပြစ်သည်။

ဘုရားတန်ဆောင်း၏ စံနစ်ပုံမှာ လေးထောင့်လျားလျားပေါ်တွင် အခြေပြု၍ ဆောက်ထားသည်။ ယင်းတို့ကို အဝင်ဝတိုင်လုံးများ အရေအတွက်အားဖြင့် အမျိုးမျိုး အမည်များ ခွဲခြားထား၏။ အဝင်၌ တိုင်မရှိသော ဘုရားတန်ဆောင်းများကို အေးစတိုင် ခေါ်၍ တိုင် ၂ လုံးရှိလျှင် အင်အန်းတစ်စတိုင်၊ တိုင် ၄ လုံးရှိလျှင် ပရီစတိုင်၊ အဆောက်အအုံ၏အစွန်းနှစ်ဘက် တစ်ဘက်တချက်တွင် တိုင် ၄ လုံးစီရှိလျှင် အမ်ဖီပရီစတိုင်၊ အဆောက် အအုံ၏ ၄ ဘက်စလုံးတွင် ပတ်ခြားဝိုင်း၍တိုင်များရှိလျှင် ပဲရီပတီရယ်စတိုင်၊ ယင်းအတိုင်း တိုင်တန်း ၂ဆင့်ရှိလျှင် ဒိုင်ပတီရယ်စတိုင်၊ လေးဘက်စလုံး၌ တိုင်တစ်တန်းနှင့်နားအိုးခေါ် ဝရန်တာဆောင်ရှိလျှင် ဆူဒိုဒိုင်ပတီရယ်စတိုင်ခေါ်သည်။

ဂရိဗိသုကာပညာ၏ အကောင်းဆုံးလက်ရာဖြစ်သော အကရော့ပလစ်ခေါ် အထက်မြို့တော်အဆောက်အအုံတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ယခုတိုင်အံ့ဖွယ်မဆုံးတွေ့ရှိနိုင်သည်။ ယင်းအဆောက်အအုံများသည် တောင်ကုန်းပေါ်တွင်

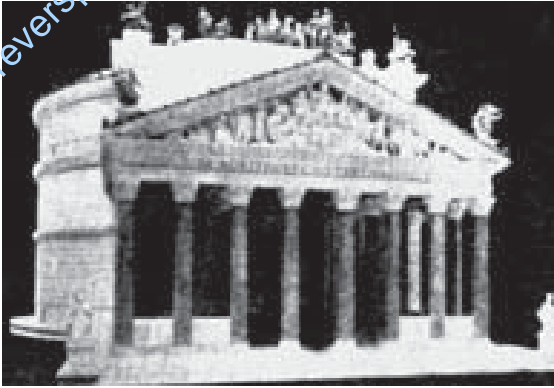

အကရော့ပလစ်မြို့တော် တောင်ဖက်မှတ်ဝတွင်၊ ကညာပျိုရုပ်လုံးကို တိုင်သဖွယ် ထုလုပ်ထားသော အီရက်သီယမ် အဆောက်အအုံမှာ ထင်ရှားသော ဂရိဗိသုကာပညာ လက်ရာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

တည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်၍ ယင်းတို့အနက် ပါးသီန္ဒန်အဆောက်အအုံသည် ဂရိလူမျိုးတို့၏ ဂုဏ်ယူထိုက်သောအနုပညာလက်ရာတွင် အထက်တန်းကျဆုံး အလှပဆုံးသော အဆောက်အအုံတစ်ခုဖြစ်၏။ ယင်းကို ဒေါရစ်တိုင်စံနစ်ဖြင့် တည်ဆောက်ခြင်းကြောင့် ဒေါရစ်ဘုရားဆောင်ဟု သမုတ်ကြ၍ ဘီစီ ၄၃၈ခုတွင် ဗိသုကာအစ်တီနပ်နှင့်ကာလီ ကရေတီးတို့ တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အခြားထင်ရှားသော အဆောက်အအုံများမှာ ဘီစီ ၄၃၇ - ၄၃၂ခုနှစ်တွင် ဗိသုကာမနီဆီကယ်ဆောက်ခဲ့သည့် ပရီပီလေးယား မုတ်ဦးတံခါး၊ အမြင့်ပေ ၄၀ ရှိ မိနားဗားခေါ် ကညာပျိုနတ်သမီးပုံတော်၊ တောင်ဘက်မှတ်ဦးတွင် ကညာပျိုရုပ်လုံးကို တိုင်သဖွယ်ထုလုပ်ထားသော အီရက်သီယမ် အဆောက်အအုံ၊ အိုလံပစ်ကစားရုံစားပွဲကျင်းပရာ အဆောက်အအုံ၊ လဟာပြင်ဇာတ်ရုံကြီး စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ရောမဗိသုကာပညာ။ ဂရိနိုင်ငံ၏အနောက်ဘက်ရှိ အီတလီကျွန်းဆွယ်သည်လည်း ဂရိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားနေစဉ်အချိန်တွင် ဂရိတို့နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု အဆက်အသွယ်ရှိပြီးသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု၌ အောက်ကျနောက်ကျမရှိလှချေ။ တိုင်းဗားမြစ်မြောက်ဘက်တွင်နေထိုင်ကြသော အီထရပ်စကန်လူမျိုးများသည် ထိုမြစ်တောင်ဘက်တွင် နေထိုင်ကြသောလက်တင်လူမျိုးများထက် ယဉ်ကျေးကြသည်။ မြို့နှင့်နန်းနှင့်အခြေတကျနေကြသည်။ တန်ဆောင်းများကိုလည်း ဆောက်လုပ်ကြသည်။ အီထရပ်စကန်တို့သည် တန်ဆောင်းများကိုဆောက်လုပ်ရာ၌ ဂရိတို့ကဲ့သို့တိုင်လုံးကြီးများဖြင့် ခမ်းခမ်းနားနား မဆောက်လုပ်ဘဲ၊ ရှေးအဆီးရီးယန်းတို့ နန်းတော်များ ဆောက်လုပ်သကဲ့သို့ ခုံးကြီးများကို ထည့်သွင်းတပ်ဆင်ကာ မွမ်းမံခြယ်လှယ်ကြသည်။ နေအိမ်

www.foreverspace.com.mm

ရောမမြို့ရှိ ပင်သီအွန် တန်ဆောင်းကြီးမှာ အချင်းပေ ၁၄၀၊ အမြင့်ပေ ၁၄၀ ရှိ၍ နံရံကို ပေ ၂၀ ထူအောင် ဆောက်လုပ်ထားသည်။

များ၊ တံတားများ၊ ရေသွယ်တံတားများကိုလည်း ခုံးတံတားပေါင်းကူးများဖြင့် အများအပြားဆောက်လုပ်ကြသည်။ ဘီစီ ၈ရာစုတွင် အီထရပ်စကန် မင်းသားတစ်ပါးသည် တိုင်းဗားမြစ်ကိုကျော်ဖြတ်၍ လက်တင်ရွာကလေးများကို သိမ်းယူပြီးလျှင် ရောမမြို့ကိုတည်သည်။ ထိုအခါမှ စ၍အီထရပ်စကန်ဗိသုကာပညာသည် ရောမဘက်သို့ ပျံ့နှံ့သွားသည်။ ရောမတို့၏ဗိသုကာအဆောက်အအုံများတွင် ခုံးနှင့်ပေါင်းကူးဆောင်များ အများအပြား ပါဝင်လာသည်ကို တွေ့လာရသည်။ ဘီစီ ၁၃၃မှ ၃၁ခု အတွင်းကာလ၌ ရောမလူမျိုးတို့သည် အုတ်ကျောက်စသည်တို့ဖြင့် ပေါင်းကူးဆောင်များဆောက်လုပ်ရာ၌ အထူးပင်ကျွမ်းကျင် တိုးတက်လျက်ရှိနေကြလေပြီ။ ရောမအင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲသည့် ၁၅၆ခုနှစ်အထိနှစ်ပေါင်း ၅၀၀လုံးလုံး ရောမဗိသုကာပညာတွင် ပေါင်းကူးဆောင်ထည့်၍ဆောက်လုပ်ခြင်းသည် ထူးခြားချက်တစ်ရပ်အဖြစ်ထင်ရှားသည်။ အဆောက်အအုံများတွင် ပေါင်းကူးဆောင်ထည့်ဆောက်ခြင်းဖြင့် အတွင်းကအထောက်အကူမလိုဘဲ နေရာကျယ်ကျယ်ကို အမိုးဖြန့်မိုးနိုင်အောင်အဆောက်အအုံကိုတောင့်စေသည်။ ပေါင်းကူးရေသွယ်တံတားများ၊ ရေချိုးအိမ်များ ဆောက်လုပ်ရာ၌ ရောမဗိသုကာတို့သည် ခုံးနှင့် ပေါင်းကူးများကို အသုံးပြု၍ ရေသွယ်တံတားများကို အောက်မှ ပေါင်းကူးကြီးများဖြင့် မိုင်ပေါင်းများစွာ ဆက်ကာဆက်ကာ ခံထားလျက် ဆောက်လုပ်၏။ ကြီးကျယ်သော အဆောက်အအုံနှင့် ခန်းမကြီးများတွင်လည်း မျက်နှာကြက်များကို ပေါင်းကူးများဖြင့်ပင့်လျက် ဆင်ဝင်သဖွယ် ဆောက်လုပ်ကြသည်။ အချို့ရေချိုးအိမ်ကြီးများတွင် ပေ ၁၀၀ ကျော်မြင့်သော ပေါင်းကူးများဖြင့် ဆောက်လုပ် ထားလေသည်။ ဘီစီ ၂၇ ခုနှစ်က ဆောက်လုပ်သော ရောမမြို့ပင်သီအွန် တန်ဆောင်းကြီးတွင် အကြီးဆုံးပေါင်းကူးကြီးမျိုးကို တွေ့နိုင်သည်။ ယင်းသည်

အချင်းပေ ၁၄၀၊ အမြင့်ပေ ၁၄၀ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းသို့ အလွန်ကြီးသောခုံးနှင့်ပေါင်းကူးကြီးများ ထည့်သည့်အခါ ဘေးနံရံအလွန် ခိုင်ခံ့ဖို့လိုသည်။ ထို့ကြောင့် ရောမအဆောက်အအုံများသည် အခြားအဆောက် အအုံတို့ထက် ထူထည်ကြီးမား တောင့်တင်းဟန် ပို၍ဆောင်သည်။ ပင်သီအွန် တန်ဆောင်း၏နံရံသည် ပေ ၂၀ပင် ထူလေသည်။ ဂရိအဆောက်အအုံများသည် ပြင်ပမှကြည့်ရှု၍ တင့်တယ်သလောက် ရောမအဆောက်အအုံများသည် အတွင်းမှ ကြည့်၍ကောင်းသည်။

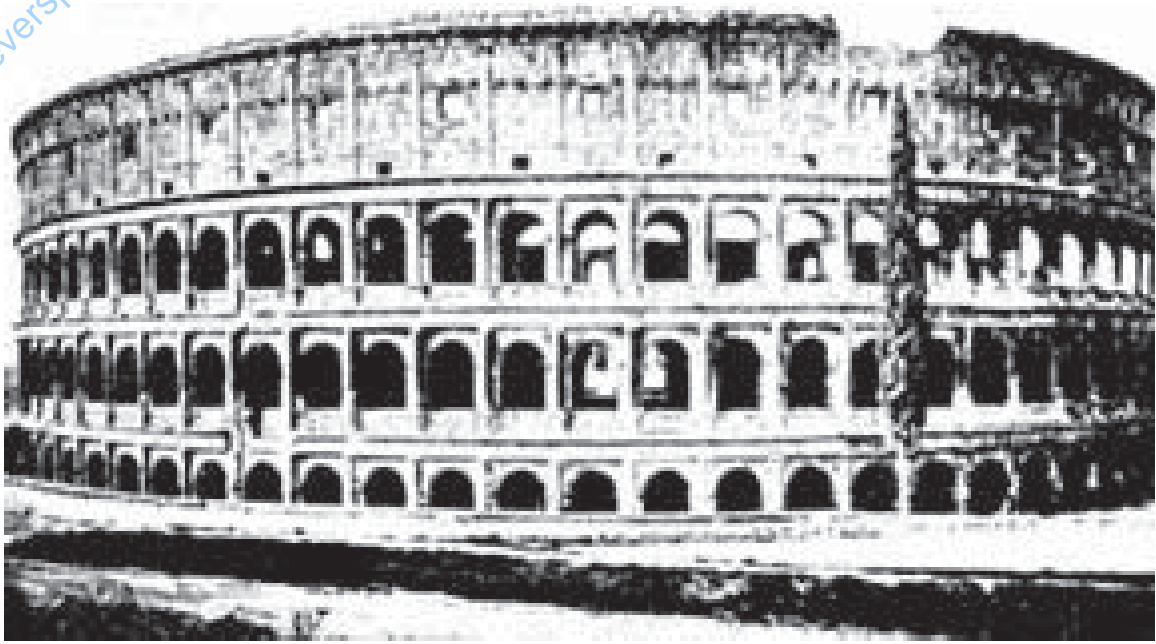
ရောမဗိသုကာပညာတွင်ဂရိဗိသုကာပညာ၌ကဲ့သို့ဒေါရစ်တိုင်စနစ်၊ အိုင်အွန်းနစ်တိုင်စနစ်၊ ကော်ရင့်သီယန်တိုင်စနစ်ဟူ၍ ၃မျိုးရှိသည့်အပြင်၊ တပ်စကန်တိုင်စနစ်နှင့်ကွန်ပေါဇစ်တိုင်စနစ် ၂ခုထပ်မံဖြည့်၍တိုင်စနစ် ၅မျိုးသတ်မှတ်ထားသည်။ ယင်းတိုင်စနစ်တို့၏အချိုးအစားများမှာ- ရောမတိုင်စနစ် တိုင်အမြင့် နဖူးစည်း၏ တိုင်နှင့်နဖူးစည်း

	အချိုးအစား	အချိုးအစား	အချိုးအစား
(၁) တပ်စကန်	၇	၁ ၃/၄	၁/၄
(၂) ဒေါရစ်	၈	၂	၁/၄
(၃) အိုင်အွန်းနစ်	၉	၁ ၄/၅	၁/၅
(၄) ကော်ရင့်သီယန်	၁၀	၂	၁/၅
(၅) ကွန်ပေါဇစ်	၁၀	၂	၁/၅

ရောမတပ်စကန်နှင့် ဒေါရစ်တိုင်စနစ်သည် မူလ ဂရိဒေါရစ်တိုင်စနစ်မှ ပေါက်ဖွားသောအချိုးအစားဖြစ်၍ တပ်စကန်တိုင်စနစ်က ဒေါရစ်တိုင်စနစ်ထက်ပိုမို၍ တုတ်ခိုင်သည့်အသွင်ကို ပြသည်။ ယင်းတိုင်မျိုးကို အခိုင်အခန့်အတွက် အောက်ခြေတိုင်များအဖြစ်အသုံးပြုကြသည်။ ရောမဗိသုကာ၏ အိုင်အွန်းနစ်နှင့် ကော်ရင့်သီယန်တိုင်စနစ်မှာ မူလဂရိတိုင်စနစ်နှင့် အခြေခံသဘောအတူတူပင်ဖြစ်သော်လည်း ပန်းပုပညာတွင်တန်ဆာဆင်ခြင်းဖြင့် ရောမဗိသုကာပညာသည် အနုပညာလက်ရာ၌ ဂရိလူမျိုးတို့၏ လက်ရာထက်ပိုမိုပြောင်မြောက်သည်ကိုတွေ့ရ၏။ ကွန်ပေါဇစ်တိုင်စနစ်မှာ အိုင်အွန်းနစ်တိုင်စနစ်နှင့် ကော်ရင့်သီယန်တိုင်စနစ်နှစ်မျိုးပေါင်း၍ တီထွင်ထားသောတိုင်စနစ်ဖြစ်သည်။

ရောမအဆောက်အအုံများတွင် ဖိုရမ်ခေါ်လဟာပြင်အဆောက်အအုံ အမြဲထား၍ဆောက်ကြသည်။ ယင်းနေရာတွင် နိုင်ငံရေးရာ၊ တရားရေးရာ၊ လူမှုရေးရာတို့ကို ဆွေးနွေးလေ့ရှိကြ၍ ရောမလူထုအလွန်အရေးထားသောနေရာတစ်ခုဖြစ်၏။ ရောမလူမျိုးတို့၏ရှေးအကျဆုံးသောဖိုရမ်မှာ ရောမမြို့တော်နှင့် ပလာတိုင်တောင်ပူစာကြားရှိ ဖိုရမ်ရိုမေန်ယမ်ဖြစ်၏။ ဖိုရမ်အဆောက်အအုံကို ဘုရားတန်ဆောင်းများ၊ တရားရုံးအဆောက်အအုံများ၊ ဈေးများနှင့်ဗဆီလီကာ အဆောက်အအုံများကိုဝန်းရံလျက် တည်ဆောက်ကြသည်။

ဗိသုကာပညာ

ရောမဗိသုကာပညာလက်ရာစွမ်းကို ကော်လောဆီယမ်ခေါ် မဟာဇာတ်ရုံတော်ကြီးတွင် အကဲခတ်ရှုမြင်နိုင်သည်။ ထိုကော်လောဆီယမ် မဟာဇာတ်ရုံတော်ကြီးသည် အကြီးဆုံးဇာတ်ရုံကြီးဖြစ်၍ ရောမမြို့၌ တည်ရှိသည်။

ရောမတန်ဆောင်းများကို ဂရိတန်ဆောင်ကို အတုယူ၍ ဆောက်လုပ်ကြသော်လည်း များသောအားဖြင့် အထင်အရှား ကွဲပြား ခြားနားချက်များကိုလည်း တွေ့ရှိရ၏။ ဂရိတန်ဆောင်းများ၏ ဆင်ဝင်ဆောင်များသည် တိုင်လုံးများ ဝန်းရံလျက် တည်ဆောက်ကြသော်လည်း ရောမတန်ဆောင်း တွင်မူကား တိုင်များကို နံရံအကာများနှင့်ပုံး၍ ထည့်ထားခြင်းကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ရောမတို့သည် တန်ဆောင်းများကို လေးထောင့်လျားလျားသာမက အပိုင်းပုံလည်း ဆောက်တတ်ကြသည်။

တီဗော်လီနှင့်ရောမမြို့များတွင်ရှိသော ဗက်စတာတန်ဆောင်းနှစ်ခုသည် အပိုင်းပုံတန်ဆောင်းများဖြစ်သည်။ ရောမမြို့ရှိထင်ရှားသောပင်အီအွန်တန်ဆောင်း၏ ခန်းမဆောင်သည်လည်း အပိုင်းပုံဖြစ်၍ဆင်ဝင်ဆောင်သာ လေးထောင့်စနစ်ပုံဖြင့် တည်သည်။ ဤအပိုင်းခန်းမဆောင်၏ခုံးအမိုးကြီးသည် မူလတွင် ရွှေပါးကွပ် ကြေးပြားကြီးများဖြင့် အုပ်ထားသော်လည်း ခရစ် ၆၆၃ခုနှစ်တွင် ဒုတိယကွန်စတန်တိုင်ဘုရင်လက်ထက်က ခွာထုတ်ခဲ့သဖြင့် ယခုလက်ရှိ ဘော်ခဲပြားအမိုးကို ခရစ် ၁၄၅၄ခုတွင် ပြုလုပ်ခဲ့ရသည်။ ကော်ရင့်သီယန်တိုင်စနစ်ဖြင့်တည်ဆောက်သော မီနာဗားချယ်စီဒီကတန်ဆောင်းသည် ရောမခေတ်၏အလှဆုံးသော အဆောက်အအုံတစ်ခုအဖြစ် ကျော်ကြားလျက် ရှိသည်။

ရောမတို့၏ အခြားထင်ရှားသော အဆောက်အအုံမျိုးမှာ

ရေချိုးအိမ်ဖြစ်သည်။ ရောမတို့၏ ရေချိုးအိမ်သည် ရောမတို့အားလုပ်ချိန်၌ အပန်းဖြေရာ၊ စားသောက်ရာ၊ စကားစမြည်ပြောဆိုရာနေရာဟု ဆိုရပေမည်။ ရေချိုးအိမ်ဟုဆိုသော်လည်း ခမ်းနားသောအဆောက်အအုံ ဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် ရေကူးကန်၊ ရေအေးချိုးရန်အခန်း၊ ရေနွေးချိုးရန်အခန်း၊ အဝတ်လဲခန်း၊ စာကြည့်ခန်း၊ ပြတိုက်ခန်း စသည်ဖြင့် အဆောင်ဆောင်အခန်းခန်း သီးခြားထားလေသည်။ ကာရကားလနှင့်ဒိုင်အိုကလီရှန် ရေချိုးအိမ် ၂ ခုသည်ရောမမြို့၌ ယခုတိုင်ရှိသေးသောရေချိုးအိမ်များအနက် အကြီးကျယ်ဆုံး ရေချိုးအိမ်များဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကို ခရစ် ၂၀၀ ပြည့်နှစ်ခန့်က ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။

ရောမတို့၏ပြောင်မြောက်သော ဗိသုကာလက်ရာကို ရောမဇာတ်ပွဲရုံကြီးများ ဆောက်လုပ်ထားပုံကို ကြည့်၍သိနိုင်သည်။ ရောမဇာတ်ပွဲရုံသည် ဂရိဇာတ်ပွဲရုံကဲ့သို့ ယပ်တောင်ပုံမဟုတ်ပဲအပိုင်းကြီးဖြစ်သည်။ အလယ်တွင်မြေ လပ်ထား၍ ထိုမြေလပ်ကို မြင့်မားသောတံတိုင်းကြီးဖြင့် ဝန်းရံထား၏။ ပရိသတ်ထိုင်ရန်ခုံတန်းများသည် တံတိုင်းနောက်မှစ၍အဆင့်ဆင့်မြင့်တက်သွားသည်။ ဇာတ်ရုံကြီး၏နံရံတစ်ခုလုံးတွင်လည်း ပြတင်းပေါက်များကို တိုင်လုံးကြီးများဖြင့် ခြားကာခြားကာ ဆက်စပ်ထားသည်။ ပြတင်းပေါက်တိုင်း အထက်ဘောင်တွင်ပေါင်းကူးတင်ထားသည်။ ဇာတ်ရုံကြီးတစ်ခု၌ အနည်ဆုံးအထပ်ပေါင်း ၄ထပ်ရှိသည်။ အကြီးဆုံး

ဗိသုကာပညာ

ဇာတ်ပွဲရုံတွင် ပရိသတ် ၅ သောင်းဆန်သည်။ ရောမနိုင်ငံရှိ မြို့တိုင်းတွင်ဇာတ်ပွဲရုံတစ်ခုစီရှိသည်။ ရောမမြို့တော်ရှိ ကော်လောဆီယမ်ခေါ် မဟာရုံတော်ကြီးသည် အကြီးဆုံးဇာတ်ရုံကြီးဖြစ်သည်။ ယင်းဇာတ်ရုံကြီးကို ဧကရာဇ်ဘုရင်ဗက်စပါဆီယန်က ခရစ် ၇၂ ခုက စတင်တည်ဆောက်၍ ဧကရာဇ်ဘုရင်ဒိုမစ်ရှန်က အပြီးသတ်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထိုဇာတ်ပွဲရုံကြီး၏ အကျယ်ဆုံးအချင်းသည် ၆၀၇ ပေဖြစ်၍ အကျဉ်းဆုံးနေရာသည် အချင်းပေ ၅၀ရှိသည်။ အုတ်နံရံ၏ အမြင့်သည် ပေ ၁၇၀ ရှိသည်။

ထို့ပြင် အီထရပ်စကန်တို့တီထွင်ခဲ့သည်ဆိုသည့် အမ်ဖီသီယေတာခေါ်အလွန်ကြီးမားသော လဟာပြင်ဇာတ်ရုံကြီးလည်း ရှိသေးသည်။ ရောမခေတ်တွင် မြို့ကြီးပြကြီးတိုင်း၌ ယင်းအဆောက်အအုံမျိုး တည်ဆောက်ထား၏။ ထိုအဆောက်အအုံတွင် ဓားရေးလှံရေး လေ့ကျင့်ပြသခြင်း၊ တိရစ္ဆာန်များနှင့် ယှဉ်ပြိုင် သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ လူသတ်ပွဲများ ကျင်းပခြင်းတို့ပြု လုပ်သည်။ ယင်းပွဲများကို ဘုရင်နှင့်တကွတိုင်းသူပြည်သားတို့ ရှုစားအားပေးရန် အုတ်တံတိုင်းများတွင် အုတ်ထိုင်ခုံကြီးများဖြင့် တည်ဆောက်ထား၏။ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ ဘဲဥပုံခပ်လျားလျား ဆောက်လုပ်ထား၏။ အီတလီနိုင်ငံ ဗေးရိုးနာ၊ ပွန်ပီယိုင်၊ ပက်စတန်၊ ကက်ပူးအ

စသောမြို့များတွင်လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့်၊ အား၊ ဖရေးဇွတ်မြို့များ၌လည်းကောင်း ယင်းအမ်ဖီသီယေတာမျိုး တွေ့နိုင်သည်။

ရောမလူမျိုးတို့သည် သတ်ပွဲဖြတ်ပွဲတို့၌သာမဟုတ်၊ စစ်ရထားပြိုင်ပွဲများ၌လည်း စိတ်ဝင်စားကြသည်အလျောက် ဆပ်ကပ် ပြကွင်းများကိုရောမမြို့နှင့် နိုင်ငံတော်၏ အခြားဒေသများတွင် အများအပြားတည်ဆောက်ထား၏။ ယင်းတို့သည် ထောင့်မှန်ပုံရှည်ဖြစ်၍ ထိပ်ဝိုင်းသည်။ ရောမမြို့တော်ရှိ မက်ဆီမပ် ဆပ်ကပ် ပြကွင်းသည်အကြီးဆုံးဖြစ်၍ ပေ၂၀၀၀ ရှည်ပြီးလျှင် ပေ ၄၀၀ ကျယ်သည်။ ပရိသတ် ၁၅၀၀၀၀ခန့်ဆန်သည့် ပြကွင်းကြီးဖြစ်သည်။ ရောမဗိသုကာပညာ၏အခြားထင်ရှားသော လက်ရာများမှာ မြို့တံခါးများ၊ မျှော်စင်များ၊ အထိမ်းအမှတ် ကျောက်တိုင်ကြီးများ ဖြစ်သည်။

ဗိုင်ဇင်းတိုင် ဗိသုကာပညာ။ ။ခရစ် ၄၇၆ခုနှစ်တွင် ရောမနိုင်ငံတော်ပျက်သောအခါ ကွန်စတန်တီနိုပယ် (ယခု အစ္စတန်ဗူမြို့) မြို့တည်ရာအရှေ့ပိုင်း ရောမနိုင်ငံသည် အခြေအနေမပျက်ကျန်ခဲ့သည်။ ကွန်စတန်တီနိုပယ်မြို့သည် ရှေးမဆွက ဂရိတို့၏ဗိုင်ဇင်းရှမ်းမြို့နေရာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗိုင်ဇင်းတိုင် ဗိသုကာပညာသည် ရောမဗိသုကာ ပညာပေါ်

တူရကီနိုင်ငံ အစ္စတန်ဗူမြို့တော်၌ ယခုတိုင်တည်ရှိသော စိန် ဆိုဖိင်းယာ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီး

ဗိသုကာပညာ

အစ္စလမ်ဗိသုကာပညာ၏ ထင်ရှားကျန်ရှိသည့် လက်ရာမွန်တစ်ရပ်ဖြစ်သော အီဂျစ်နိုင်ငံ ကိုင်ရိုမြို့တော်ရှိ ကိုက်ဒဗေး ပလီကြီး

ရိုမန်နက် ဗိသုကာပညာလက်စွမ်းပြရာ ထင်ရှားသော အဆောက်အအုံများအနက် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သော ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ စိန်ဖရန့် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၏ အတွင်းဆောင်ရှုခင်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသ

တွင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသမှီး၍ အရှေ့နီးနိုင်ငံများမှ ဗိသုကာပညာလည်းတစ်စိတ်တစ်ဒေသပါဝင်သည်။ ဂရိတို့၏ မှန်စီရွှေချနှင့် ပန်းချီဆေးရေးပညာများလည်း ဗိုင်းဇင်းတိုင်ဗိသုကာပညာ၏ထင်ရှားသော ထူးခြားမှုတစ်ရပ်မှာ အဆောက်အအုံများတွင်ခုံးဝိုင်း ပါခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ရောမအဆောက်အအုံများတွင် ခုံးဝိုင်းထည့်ဆောက်ခဲ့ကြသည်ထက်ပို၍ ဗိုင်းဇင်းတိုင်ဗိသုကာများကသုံးကြသည်။ လေးထောင့် အဆောက်အအုံ၏ထောင့်များတွင် အုတ်၊ သို့မဟုတ်ကျောက်ဖြင့် တြိုဂံပုံအကွေးပြု၍ ခုံးဝိုင်းကိုထောက်မခြင်းသည် ပို၍ခိုင်ကြောင်း ဗိုင်းဇင်းတိုင် ဗိသုကာတို့ တွေ့ရှိခဲ့ကြသည်။ အစ္စတန်ပူမြို့ရှိ စိန်ဆိုဖိုင်းယာ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးတွင် ယင်းသို့ ဆောက်လုပ်ထားပုံကို ကောင်းစွာတွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ ဗိုင်းဇင်းတိုင်ဗိသုကာပညာ၏ အခြားထူးခြားချက်များကား အဆောက်အအုံအတွင်းဘက်တွင် ကျောက်ဖြူနှင့် ဖန်မှန်များအလွန်သုံးခြင်းနှင့် ကျောက်ပြားများကို ဇာပန်းများသဖွယ်ဖြစ်အောင် အနုစိတ်ထုထွင်းထားခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဗိုင်းဇင်းတိုင်ဗိသုကာပညာသည် အလယ်ခေတ်လောက်က အရှေ့ပုဂံနှင့်ဗော်လကန်နိုင်ငံများ၏ ဗိသုကာပညာအပေါ်၌ပင် လွှမ်းမိုးနိုင်သည်။ ရုရှနှင့်အစ္စလမ်နိုင်ငံများ၏ ဗိသုကာလက်ရာများကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ဗိုင်းဇင်းတိုင်ဗိသုကာပညာသည် ယင်းတို့ကိုပင်မည်မျှ လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားသိနိုင်သည်။

အလယ်ခေတ်ဗိသုကာပညာ

ရောမနိုင်ငံ ပြိုပျက်သည့် ၄၇၆ ခုနှစ်မှ ကွန်စတန်တီနီပယ်မြို့ကို တူရကီတို့ သိမ်းပိုက်သည့် ၁၄၅၃ ခုနှစ်အထိ နှစ်ပေါင်း ၆၀၀ ခန့်ကို အလယ်ခေတ်ဟုသတ်မှတ်သည်။ ယင်းခေတ်ကို အမှောင်ခေတ်ဟုလည်းခေါ်ကြသေးသည်။ ယင်းခေတ်တွင် ဟန်း၊ ဗင်းဒေါ၊ ဖရန့်၊ ဗာဂန်ဒီယန်ဂေါလ၊ ဆက္ကဆွန်စသောလူမျိုးများ တစ်နေရာမှတစ်နေရာ ပြောင်းရွှေ့တိုက်ခိုက်၍နယ်လုသဖြင့် ထီးပြိုင်နန်းပြိုင်များပေါ်ခြင်း၊ အယူဝါဒရေးစစ်ပွဲများဖြစ်ပွားခြင်း၊ ကံကျွေးချစ်နစ်ပေါ်ပေါက်လာခြင်း၊ ပုပ်ရဟန်းမင်း၏ဩဇာလွှမ်းမိုးလာခြင်း၊ နိုင်ငံသစ်များပေါ်ပေါက်လာခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

အစ္စလမ် ဗိသုကာပညာ

၆ ရာစုနှစ်ကုန်ခါနီးနှင့် ၇ ရာစုနှစ် အစပိုင်းခန့်တွင် ဗိုင်းဇင်းတိုင်အင်ပိုင်ယာကြီးထွန်းကားနေစဉ် အာရေဗျနိုင်ငံ၌ တမန်တော်မိုဟာမက်ပေါ်လာသည်။ မိုဟာမက်ဟောကြားသောအစ္စလမ်အယူဝါဒကြောင့် အာရပ်တို့သည် ညီညွတ်လာပြီးလျှင် အင်အားကောင်းလာကာ နယ်ချဲ့ကြသည်။ အာဖရိကမြောက်ပိုင်း ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်နှင့် စပိန်နိုင်ငံကိုပါသိမ်းပိုက်ကြသည်။ စပိန်

www.for-space.com.mm

တစ်နိုင်ငံလုံးကို ရရှိသောအခါမြောက်ဘက်ရှိ ပီးရနီး ဇာတင်တန်းကို ဖြတ်ကျော်ကာ ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ပင်ဝင် ရောက်ခဲ့ဘူးသည်။ ယင်းသို့ အယူဝါဒကိုအကြောင်းပြု၍ ထွန်းကားသောခေတ်တွင် ဗိသုကာစသောအနုပညာ များလည်း အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများတွင် အစွမ်းအစကိုတွေ့ရှိရသည်။ မွတ်စလင်တို့ရောက်ရှိရာ ဒေသတိုင်း၌ လှပဆန်းကြယ်သော ဗလီဝတ်ကျောင်းများ ဆောက်ကြသည်။ ဒေသဆိုင်ရာအနုပညာတွင် အယူဝါဒ စတင်ရာ အာရပ်အနုပညာဖြင့် ပေါင်းစပ်၍ ပေါ်ပေါက်လာ ကြသည်။ တူရကီ၊ အာရှရှိုင်းနား၊ မော်လကန်စသောနိုင်ငံ များမှ ဗိသုကာလက်ရာများသည် ပါးရှင်းနှင့် ဗိုင်ဇင်းတိုင် အနုပညာ အရိပ်အငွေ့များပါဝင်၍ အာရေဗျနိုင်ငံမှ ဗိသုကာလက်ရာမှာမူ အာရပ်အနုပညာသက်သက် ရိုးရိုး သာဖြစ်သည်။ ပုံစံအားဖြင့် ၈ ရာစုနှစ်ခန့်က တည်ဆောက် သောအာရေဗျနိုင်ငံမှ မဒီးနားဗလီကိုကြည့်ပါ။ ဘုရားဝတ် မပြုမီ ခြေလက်ဆေးကြောရန် ရေပန်းထားရာ အလယ် မြေကွက်၊ ဘုရားဝတ်ပြုရာခန်းမ၊ အနားယူရန် အတွင်းခန်း စသည်ဖြင့် ရိုးရိုးပင်ဆောက်လုပ်ထားလေသည်။ သို့ရာတွင် ဆီးရီးယား၊ မက်ဆိုပိုတေး မီးယား၊ ပါးရှားစသော နိုင်ငံများရှိ အစွလမ်အဆောက်အအုံများမှာမူ ပါးရှင်းနှင့် အစွလမ်ဗိသုကာပညာပေါင်းစပ်သော လက်ရာများကို တွေ့ရသည်။ အာရပ်ဗလီများ၌ကဲ့သို့ အလယ်မြေကွက် မပါပဲ၊ ဘေးအခန်းများ အပေါ်၌ ခုံးထွတ်များဆောက် ခြင်း၊ အဝင်ဝတွင် ထိပ်သို့သွယ်ချွန်ထားသော ခုံးပေါက် ထားခြင်း၊ လုံးချွန်ပုံမျှော်စင်တင်ထားခြင်းတို့ကို တွေ့ ရသည်။ တူရကီ၊ အာရှရှိုင်းနားနှင့် ဖော်လကန်နိုင်ငံများ မှ အဆောက်အအုံများမှာမူ ပါးရှင်းနှင့် ဗိုင်ဇင်းတိုင်ပညာ များရောစပ်နေလေသည်။ ၁၅၅၃ ခုနှစ်က ဆောက်လုပ် သော တူရကီနိုင်ငံမှ ဆူလေမန်နီယား ဗလီကို ကြည့်က ပိုင်ဇင်းတိုင် ဗိသုကာစံနစ်ဖြစ်သော ခုံးဝိုင်းနှင့် လည်ပေါ် ပါသည်ကိုတွေ့ရပေမည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ အစွလမ်အဆောက်အအုံ ကြီးများမူကား အခြားနိုင်ငံမှ အစွလမ် အဆောက်အအုံကြီးများကဲ့သို့ အရောင်ခြယ်လှယ်မှုမရှိလှသဖြင့် အပြင်ပန်းအားဖြင့် လှပ မှုကိုမဆောင်ရွက်။ သို့ရာတွင် ခန့်ညားကျက်သရေရှိမှု၌ ကား အခြားနိုင်ငံတို့ထက် ပိုသာသည်။ ကျောက်နှင့် ကျောက်ဖြူတို့ကို အိန္ဒိယအနုပညာဖြင့် မွမ်းမံအသုံးပြု၍ တည်ဆောက်ထားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

အစွလမ်အဆောက်အအုံများကို အတွင်းအပြင် အလှ ခြယ်မှုန်းထားတတ်ကြသည်။ အပြင်ပိုင်းကို အစင်းအကွက် စသည်ဖြင့် အရောင်ခြယ်တတ်၍ အတွင်းဘက်ကို လေး ထောင့်၊ အဝိုင်း၊ စကြာစသော ဂျီဩမေတြီပုံများဆက်၍

ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရစ်မြို့တော်ရှိ နိုထရာဒမ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးမှာ ဂျေသဗိသုကာ ပညာစနစ်အရ တည်ဆောက်ထားသော အဆောက် အအုံကြီးဖြစ်သည်။

ဖြစ်စေ၊ ကိုရန်ကျမ်းမြတ်ပါစာသားများ ထွင်းထု၍ဖြစ်စေ မွမ်းမံထားကြသည်။ ပန်းခက်ပန်းနွယ်စသောသဘာဝ ပစ္စည်းများ တူ၍ထုလုပ်မှုကို ကိုရန်ကျမ်းမြတ်က မြစ်တား ထားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အစွလမ်ဗိသုကာပညာ၏ ကျန်ရှိနေသောထင်ရှား သည့်လက်ရာများကား စပိန်နိုင်ငံရှိ ကော်ဒိုးဗားဗလီ ဝတ်ကျောင်း၊ အယ်လမ်ဗရာနန်းတော်၊ အယ်ကဇာနန်း တော်၊ အီဂျစ်နိုင်ငံကိုင်ရီမြို့မှ ကိုက်ဒဗေးဗလီဝတ် ကျောင်း၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံဒေလီမြို့ရှိ ကူတဗ္ဗမျှော်စင်၊ အက္ကဗာဗလီ ဝတ်ကျောင်းတက်ဂျမဟာ သချိုင်းဂူတို့ ဖြစ်သည်။ (တက်ဂျမဟာ သချိုင်းဂူ-ရှု။)

ရိုမန်နက်ဗိသုကာပညာ။ ။ရောမအင်ပိုင်ယာကြီးပြိုကွဲ ပြီးနောက်ဥရောပတိုက်တွင် နိုင်ငံငယ်များအစိတ်စိတ် အ မြွာမြွာကွဲခဲ့သည်။ ခရစ် ၈၀၀ ပြည့်တွင်ရောမသာသနာ စောင့်နိုင်ငံတော်၏ ဧကရာဇ်ရှားလမိန်ဘုရင် လက်ထက် ရောက်မှ နိုင်ငံငယ်များသည် တအုပ်တချုပ်တည်းအောက်၌ စုရုံးမိကြသည်။ ရှားလမိန်ဘုရင်သည် ခရစ်ယန်အဖွဲ့အ စည်းအကူအညီဖြင့် စည်းရုံးရေးကိုဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံ အနှံ့အပြား၌ ဘုရား ရှိခိုးကျောင်းများ တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများသာလျှင်

www.forewingspace.com.mm

လို့ခေတ်ဗိသုကာလက်စွမ်းပြခဲ့ရာ ၁၁ရာစုနှစ်မတိုင်မီ ကာလတွင် နိုင်ငံရေးအကွဲကွဲအဖြစ်ဖြစ်နေမှု၊ ကုသန်းဆက်သွယ်ရေးညံ့မှုကြောင့် လူတို့သည် အဆောက်အအုံများအကြီးအကျယ်တီထွင်ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြခြင်းမပြုခဲ့ကြပေ။ ထို့ကြောင့် ရှားလမ်းနီဘုရင်လက်ထက် နိုင်ငံတိုင်းကားစည်ပင်လာသည့်တိုင်အောင်ပင် ပုံအသစ်အဆန်းကို မထွင်တော့ပဲ ဦးနှောက်တွင် စွဲမြဲနေသည့် ထင်ရှားပြီးဖြစ်သော ရောမ၊ ဂရိ၊ ဗိုင်းဇင်းတိုင်၊ မဟာမေဒင်စသော ဗိသုကာပညာများကို ကောင်းနိုးနိုးရာရာစပ်ဖက်၍ ဆောက်လုပ်ကြသည့် အလေ့ဖြစ်လာသည်။ အထူးသဖြင့် ရောမဗေဒီလီကာပုံနှင့်ဗိုင်းဇင်းတိုင် ဆားရဆင်အနုပညာလက်ရာများ ပေါင်းစပ်ထားမှုကြောင့် ယင်းခေတ်ဗိသုကာပညာကို ရိုမန်နက် ဗိသုကာပညာဟုခေါ်စမှတ်ပြုကြသည်။ ထူကဲသော နရံ၊ ထိပ်ဝိုင်းမှတ်ခုံး၊ ပေါင်းကူးထောက်အမိုးစသည်တို့ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားရာ ရောမဗေဒီလီကာ စံနစ်ပုံနှင့်တထေရာတည်း ဖြစ်သည်။ ဦးစွာ၌ ရိုမန်နက်အဆောက်အအုံကို သစ်သားဖြစ်မိုးခဲ့သော်လည်း မကြာခဏမီးလောင်ပျက်စီးခဲ့ရသဖြင့် ပေါင်းကူးထောက် အုတ်အင်္ဂါတေအမိုးကို ထွင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၁ ရာစုနှစ် တလျှောက်နှင့် ၁၂ ရာစုနှစ် အစလောက်တွင် အဆောက်အအုံအမိုးကို ကျောက်ပြားဖြင့် အောင်မြင်စွာမိုးနိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့အောင်မြင်စွာတည်ဆောက်နိုင်ရန် ယခင်ကမှတ်ခုံး အပိုင်းထည့်ရာမှ မှတ်ခုံးအချွန် ပြောင်းထည့်ခြင်း၊ အမိုးကို ပေါင်းကူးထောက်ဖြင့် ထောက်ခြင်းများပြုခဲ့ကြသည်။ ရိုမန်နက် ဗိသုကာပညာ၏ထူးခြားသော လက်ရာကား ဘုရားရှိခိုးကျောင်းဘေးစင်္ကြံနှင့်ခမ္ဘာသီချင်းပိုင်းနေရာတို့တွင်အမိုးသည် လိုဏ်ခုံးရည်ပုံဖြစ်နေ ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ လောင်ဗာဒီနယ်စသော အချို့ဒေသတို့၌မူ ပေါင်းကူးထောက်မိုး ပိုမိုတောင့်စေရန် ဘေးနှင့်ထောင့်တို့မှ ထီးခရိုင်သဖွယ် ထောက်ခံလိုဏ်ခုံးမျိုး တည်ဆောက်ကြသည်။ ယင်းသို့ ဆောက်လုပ်ပုံစံနစ်သည် ၁၁ ရာစုနှစ်မှစ၍ လောင်ဗာဒီနယ်မှစတင်ပြန့်ပွားခဲ့သည်။ ၁၂ ရာစုနှစ်က ဆောက်လုပ်သောဂျာမနီနိုင်ငံရှိ မိုင့်ဇကသီဒရယ်၊ ဗမ်းကသီဒရယ်၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံ နော်မန်ဒီနယ် ကန်းမြို့ရှိ စိန်အေးတျင်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းတို့သည် ယင်းစံနစ်ဖြင့် ဆောက်လုပ်သော အဆောက်အအုံများ ဖြစ်သည်။

ရိုမန်နက်ဗိသုကာပညာ လက်စွမ်းပြရာ ထင်ရှားသော အခြားအဆောက်အအုံများမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံရှိ စိန်တြီယင်း၊ စိန်ဖရန့်၊ စိန်ကရွား၊ နိုထရာဒမ်လာဂရန်းစသော ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ၊ ဂျာမနီနိုင်ငံရှိ ဟိုးလီးအပေါ့စတယ်၊ ဗွန်းကသီဒရယ်၊ စပိုင်းယားကသီဒရယ် စသောဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ၊ အီတလီနိုင်ငံရှိ ဆန်မိုက်ကယ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ပီဆာကသီဒရယ်၊ ပီဆာမျှော်စင်၊ ရောမမြို့ရှိ

စိန်ပေါ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ စစ္စလီကျွန်းရှိ မွန်ရီးဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ အင်္ဂလန်နိုင်ငံရှိ ဝင်ချက်စတာ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ပီတာဗရာဘုရားရှိခိုးကျောင်းတို့ဖြစ်ကြသည်။ **ဂေါ့သဗိသုကာပညာ။** ။ဥရောပတိုက်ကြီး အစိတ်စိတ်အမြွှာမြွှာကွဲနေသည့်ခေတ်မှ တစ်အုပ်တစ်ချုပ်အောက်တွင် စည်းရုံးမိသောခေတ်သို့ရောက်သော် အခြားအရေးအရာများနည်းတူ ဗိသုကာပညာသည်လည်း တစ်မျိုးဆန်းသစ်လာခဲ့သည်။ ၁၂ရာစုနှစ် အလယ်ခန့်တွင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး တိုးတက်လာခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းမှုရရှိလာခြင်းကြောင့် မြို့သစ်နယ်သစ်များထွန်းကားလာကာ အဆောက်အအုံသစ်များဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်တွင် ဗိသုကာပညာသည်လည်းတသွင်ပြောင်းလာခဲ့သည်။ ယင်းခေတ် ဆန်းသစ်လာသောဗိသုကာပညာကို ဂေါ့သဗိသုကာပညာဟု တွင်သည်။ ဂေါ့သဗိသုကာပညာသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ စတင်ပေါ်ပေါက်၍ ၁၅ရာစုနှစ်အထိ ဥရောပအနှံ့အပြား ခေတ်စားခဲ့သည်။

ရိုမန်နက် ဗိသုကာတို့ ဆောက်လုပ်ခဲ့သော အဆောက်အအုံများသည် အပေါ်ဝန် လေးသဖြင့် အောက်မှခံနိုင်ရည်ရှိစေရန် ထုထည်ကြီးများကို ဆောက်ကြသည်။ မှတ်ခုံးအပိုင်းများအစား မှတ်ခုံးအချွန်များထည့်လိုသည့်အခါနှင့် အဆောက်အအုံကိုယ်ထည်ကို ထုထည်လျှော့၍ ပေါ့ပါးစေလိုသောအခါများ၌ အခက်အခဲနှင့်တွေ့ကြရသဖြင့် ပြင်သစ်မြောက်ပိုင်းမှ ဗိသုကာပညာရှင် တစ်စုသည် ပိုမိုပေါ့ပါးသော အမိုးမျိုးထည့်နိုင်ရန် နည်းလမ်း ရှာကြလေသည်။ အဆောက်အအုံ၏ အလယ်ခန်းမကို ကျယ်လိုသမျှကျယ်၍ မြင့်လိုသမျှ မြင့်လိုသော် ပေါင်းကူးခံမိုးကို အားတောင့်စေရန် ဘေးစင်္ကြံမိုးနှင့်တညီတည်းနေရာအထိ ဘေးဘက်မှ ကန်အားပေးနိုင်သည့်အစိတ်အပိုင်းပါလျှင် ဖြစ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ရိုးရိုးခံရုံကို ဘေးမှပေါင်းကူးကျားထည့်၍ ဆောက်သော စံနစ်ပေါ်ပေါက်လာလေသည်။ ထို့ကြောင့် ဂေါ့သအဆောက်အအုံ များ၏ ထူးခြားချက်သည် မှတ်ခုံးချွန်း၊ ထီးခရိုင်သဖွယ် ပေါင်းကူးခံအမိုးနှင့် ပေါင်းကူးကျားတို့ ပါလာခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ယင်းခေတ်နေအိမ်များသည်လည်း ယခင်ခေတ် နေအိမ်များကဲ့သို့ကျဉ်းမြောင်းထူထဲခြင်းမရှိတော့ဘဲနေသာ ထိုင်သာရှိအောင် ဆောက်လိုသမျှ ဆောက်နိုင်ကြရုံမက နံရံများသည် ယခင်ကကဲ့သို့ ထူထဲခြင်းမရှိတော့သဖြင့်ပြတင်း ပေါက်ကြီးများပင်ထည့်နိုင်လာကသည်။ ထူထဲခန့်ညားသော ရဲတိုက်ကြီးများဆောက်သည့်နေရာတွင် သွက်လက်လှပသောနန်းတော်များ အစားဝင်လာသည်။

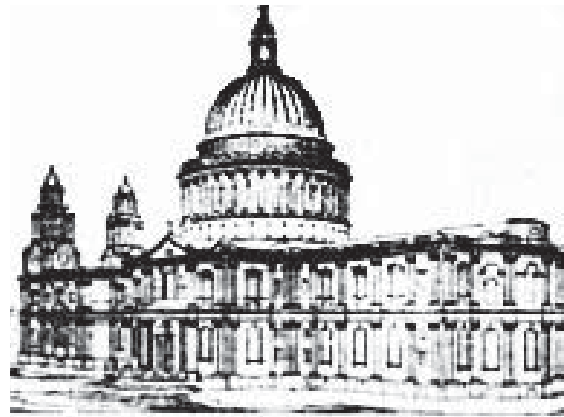
ဂေါ့သ ဗိသုကာပညာ လက်စွမ်းပြရာ ထင်ရှားသော အဆောက်အအုံများမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရစ်မြို့ရှိ နိုထရာဒမ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဗူရဇဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ရိုမီး

www.for-space.com.mm

ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ အမိယန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဂျာမနီ နိုင်ငံရှိ ကိုလုံးဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ရာတစ်ဗွန်းဘုရားရှိခိုး ကျောင်း၊ မန်းစတားမြို့တော်ခန်းမ၊ အီတလီနိုင်ငံရှိ မီလန် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဖလော်ရင့်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဆီအင်း နားဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ပလာဇီ ပဗ္ဗလစ်ကို ကောင်စီခန်းမ၊ ဒိုးဂျန်နားတော်၊ ဗဲလဂျီယန်နိုင်ငံ တူရနေးမြို့ရှိ နီထရာဒမ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဗရပ်ဆယ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ အန့်တွပ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဗရပ်ဆယ်မြို့ရှိ ဟိုတယ်ဒီးဗီး၊ လူးဗန်း မြို့ရှိဟိုတယ်ဒီးဗီး၊ စပိန်နိုင်ငံရှိ တိုလယ်ဒိုကသီဒရယ်၊ ဗူးရဂိုးဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ စိန်ဂရက်ဂရီယိုဘုရားရှိခိုး ကျောင်း၊ အင်္ဂလန်နိုင်ငံရှိ ပီတာဗရာဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဆော့စဗာရီဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ကန်တာဗာရီဘုရားရှိခိုး ကျောင်း၊ ဝက်စမင်စတာ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းစသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ရီနေဆွန်းခေါ်ခေတ်ဆန်းချိန် ဗိသုကာပညာ။ ။၁၅ ရာစု နှစ်ခန့်တွင် လူတို့သည် အီတလီနိုင်ငံ၏ရှေးဟောင်း ယဉ် ကျေးမှုတို့ကို ပြန်လည် လေ့လာထုတ်ဖော်၍ ပြန်လည် ဆန်းသစ်အောင် စတင်ပြုလုပ်ကြသည်။ ဥရောပနိုင်ငံ အသီးသီးတို့သည် အီတလီနိုင်ငံ၏ နမူနာကိုယူ၍ စာ ပေ၊ အနုပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှုအတွေးအခေါ်တို့အသစ် တစ် ဖန်ပြန်လည် ထွန်းကားအောင် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ယင်းသို့အစစအရာရာ ပြန်လည်ဆန်းသစ်သော ခေတ်တွင် သစ်ဆန်းလာသော ဗိသုကာပညာကို ရီနေဆွန်း၊ သို့မဟုတ် ခေတ်ဆန်းချိန် ဗိသုကာပညာဟု ခေါ်ရပေမည်။(ဉာဏ် သစ်အရေးပုံ-၅။)

ရီနေဆွန်း ဗိသုကာပညာကား ရှေးဟောင်းရောမဗိသု

ရီနေဆွန်း ဗိသုကာပညာစနစ်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော ဗြိတိန်နိုင်ငံ လန်ဒန်မြို့တော်ရှိ စိန်ပေါကသီဒရယ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီး။ ထို အဆောက်အအုံကြီးသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဂျာမန်ဗုံးဒဏ် ကြောင့် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ပျက်စီးသွားခဲ့သည်။

ကာပညာကို ခေတ်နှင့်လိုက်လျောညီအောင် ဆန်းသစ်တီ ထွင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အသေးစိတ်၌ပင်ရောမ ဗိသုကာပညာကို ထပ်တူကူးချခြင်းမပြုဘဲ၊ ပညာရှင်များ၏ ပြုပြင်တီထွင်မှုကို တွေ့နိုင်သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ရီနေဆွန်း ဗိသုကာလက်ရာများသည် တစ်ဒေသနှင့်တစ်ဒေသ မတူဘဲ မူကွဲလျက်ရှိကြသည်။

ရှေးမရှေးဟောင်း အဆောက်အအုံများကို အီတလီဗိသု ကာကြီး ဗရူးနဲလက်စကီးသည် နှစ်ပေါင်း များစွာ လေ့လာ ပြီးနောက် ၁၄၂၅ ခုနှစ်တွင် ဖလော်ရင့်မြို့၌ ဆန်လော်ရင်ဇိုး ကျောင်းကို ဆောက်လုပ်လေသည်။ ယင်းသို့ ဆောက်လုပ် ရာ၌ မုတ်ခုံးချွန်း၊ ပေါင်းကူး၊ မျှော်စင်၊ မိုးချွန်ဖျားစသော ဂေါ်သဗိသုကာစံနစ်တို့ကိုပယ်၍ ပေါင်းကူးမပါသော ရှေး ခရစ်ယာန် ဗိသုကာပုံစံမျိုးကိုယူသည်။ သို့ရာတွင် ဗိသုကာဆောက်ပုံ စနစ်အတိုင်း အတိအကျ ဆောက် သည် ကားမဟုတ်ချေ။

ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌ရီနေဆွန်း ဗိသုကာပညာဖြင့် နန်းတော် ကြီးများ ရဲတိုက်ကြီးများဆောက်လုပ်ထား၍ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ ၌မူ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ မြေပိုင်ရှင်အိမ်ကြီးများ ဆောက် လုပ်ကြသည်။ ဆာခရစ္စတိုဖာရင်း ပုံစံဆွဲသော လန်ဒန်မြို့ရှိ စိန်ပေါ ကသီဒရယ်သည် ရီနေဆွန်း ဗိသုကာပညာစံနစ်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော ထင်ရှားသည့် အဆောက်အအုံဖြစ် သည်။ အီတလီနိုင်ငံ ဖလော်ရင့်မြို့မှ ရီကာဒီနန်းတော်၊ ပစ်တီနန်းတော်၊ စိန်စပစ်ရစ်တိုဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ရောမမြို့ ရှိဂျီရောနန်းတော်၊ ဖာနေးဇေးနန်းတော်၊ ကပရာအိုလာ နန်းတော်၊ မက်ဒီချီစံအိမ်၊ ဗင်းနစ်မြို့ရှိ စိန်မတ် ပိဋကတ် တိုက်၊ ပီဆာရီနန်းတော်၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံမှ ဒါဗလွားရဲတိုက်၊ ဒါရှမ်းဗိုရဲတိုက်၊ လူးဗရနန်းတော်၊ ဗာဆေးနန်းတော်၊ ဂျာမနီ နိုင်ငံရှိဟိုက်ဒယ်ဗတ်ရဲတိုက်၊ ဗရပ်ဆားနန်းတော်၊ ဩစ တြီးယားနိုင်ငံရှိ ရာထောင်းအဆောက်အအုံ၊ ပါလီမန် လွှတ်တော်တို့သည် ရီနေဆွန်းဗိသုကာပညာ လက်စွမ်းပြ ရာ အဆောက်အအုံများဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကိုလိုနီခေတ် အမေရိကန်နိုင်ငံမှ အဆောက်အအုံများသည်လည်း ရီ နေဆွန်းဗိသုကာလက်ရာများပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အ နက် သမ္မတဝါရှင်တန်၏ မောင့်ဗာနွန်စံအိမ်၊ ဖိလဒဲလဖီး ယားမြို့ရှိလွတ်လပ်ရေးခန်းမတို့သည် ထင်ရှားသော ရီနေဆွန်း ဗိသုကာ လက်များ ဖြစ်သည်။

အီတလီနိုင်ငံ၌၁၆ရာစုနှစ်ခန့်တွင် ဗိသုကာပညာလက် ရာသစ်များပေါ်လာသည်။ ယင်းကိုတိုးတက်သောရီနေ ဆွန်းဗိသုကာပညာဟုမှည့်ခေါ်ကြသည်။ ယင်းခေတ် ဗိသု ကာပညာလက်ရာများ၏ ထူးခြားချက်ကား ကျယ်ဝန်း ခြင်း၊ ပုံမှန်ကျခြင်း၊ ဓလေ့ထုံးစံနှင့်ညီညွတ်ခြင်း၊ အတွင်း ဘက်ကျယ်ခြင်း၊ အနုစိတ်ခြယ်လှယ်မှု ရိုးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

www.forever-space.com.mm

၁၇ ရာစုရိုးကျောင်းကြီးမှန်သမျှ၌ ခုံးဝိုင်းထည့်၍ ဆောက်တတ်သည်။ ရောမမြို့ရှိစိန်ပီတာဘုရားရှိခိုးကျောင်း ၁၇ ရာစုနှစ်မှ ဆောက်လုပ်ပြီးသော်လည်း တိုတက်သော ရီနေဆွန်း ဗိသုကာပညာလက်ရာဖြစ်သည်။

၁၇ ရာစုနှစ်မှ ၁၉ ရာစုနှစ်အတွင်းဗိသုကာပညာ

၁၇ ရာစုနှစ်များကား စူးစမ်းတွေ့ရှိမှုနှင့် အောင်မြင်မှုတို့ အတိပြည့်သောခေတ်ဖြစ်သည်။ ယင်းခေတ်တွင် ၂ ရောပတိုက်သည်စည်ပင်ပြောခဲ့သည်။ စစ်ကိုရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုခေတ်လူတို့သည်စိတ်ချောက်ချားမှု၊ မတည်ငြိမ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရသည်။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်မှုများသည်ပင် ယင်းခေတ် ဗိသုကာပညာလက်ရာများကို အသွင်တစ်မျိုးပြောင်းစေသည်။ ရှေးဟောင်းဗိသုကာပညာများဖြစ်သော ဂရိတိုင်လုံးပုံစံနစ်၊ ရောမပုံသွန်းပုံစံနစ်၊ မုတ်ခိုးလုပ်ပုံ၊ ပေါင်းကူး လုပ်ပုံစံနစ်များပေါ် အခြေတည်၍ ထပ်မံအမွှမ်းတင် ဆောက်လုပ်နည်းဖြစ်သည်။ ယင်းကိုဗရော့ဟန်ဟုခေါ်သည်။ ဗရော့ဟန်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အအုံများကို မြင်ရသူသည် အံ့သြခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်း ဖြစ်အောင် ဖန်တီး ထားဟန်ပေါ်သည်။ အင်နီဂိုဂျွန်း၊ ဆာခရစ္စတိုဖာရင်း စသောပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများသည် ယင်းခေတ်ထင်ရှားသော ဗိသုကာကျော်ကြီးများဖြစ်သည်။ ယင်းခေတ်ထင်ရှားသောလက်ရာများမှာ ဂရင်းနစ်မြို့ရှိ ဝိုက်ဟောနန်းတော်မှ ဗန်းကွက်တင်းဟောက်၊ စိန်ပေါက်သီဒရယ်ဘုရားရှိခိုးကျောင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

၁၈ ရာစုနှစ်ကား ကျိုးကြောင်း ဆင်ခြင်မှုနှင့် ပုဂ္ဂလိကအသုံးလိုမှုကို အရေးထားသော ဗိသုကာ ပညာမျိုး ထွန်းကားသည့် ခေတ်ဖြစ်သည်။ အဆောက်အအုံများ ဆောက်လုပ်ရာ၌ လိုအပ်မှုနှင့် လိုက်လျောညီရုံ စီစဉ်ဆောက်လုပ်သည့်စံနစ် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အလွန်ကြီးကျယ်သောနန်းတော်ကြီးများ ဆောက်မည့်အစား အိမ်ငယ် တိုက်ငယ်များ အများအပြားဆောက်ကြသည်။ မိမိတို့နေအိမ်ကိုသာမဟုတ်မိမိတို့မြို့ရွာဒေသကိုပါ တင့်တယ်လှပအောင်အကွက်ချတည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ကြောင်းကို ၁၈ ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းလူများ စတင်သဘောပေါက်လာခဲ့ကြသည်။ မြို့ရွာများရှုခင်း လှပရေးအတွက် ပန်းခြံများ၊ ရိပ်သာလမ်းများ အကွက်ချ ရေးဆွဲခဲ့ကြသည်။ ရှေးကထက် လမ်းများတွင် ယာဉ်အသွားအလာ ထူပြောလာသဖြင့် သက်သာချောင်ချိစွာ သွားလာနိုင်ရန် လမ်းများစွာ ဖောက်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဗိသုကာပညာတွင် မြို့ရွာတည်ဆောက်ရေးအတတ်သည် အလွန်အရေးပါလာခဲ့သည်။

၁၉ ရာစုနှစ်တွင် အင်ဂျင်နီယာအတတ် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးလာခဲ့သည့်အလျောက် အဆောက်အအုံများလည်း တစ်သွင်

ထူး၍ တစ်မျိုးဆန်းသစ်လာကြပြန်သည်။ ပထမရာစုနှစ်ဝက်တွင် ဂရိနှင့်ရောမပုံစံကိုမှီး၍ ခေတ်နှင့်လျော်ညီအောင် ပြုပြင်အဆန်းထွင် ဆောက်ကြသည်။ ထိုရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်မူ ခေတ်နှင့်မလျောက်ပတ်တော့သောရှေးဗိသုကာဟန်များကိုအတိအကျမဟုတ်ဘဲအမှတ်မထင်တု၍ ဆောက်သောဟန်မျိုးကိုအသုံးပြု ဆောက်လုပ်ကြလေသည်။ ယင်းခေတ်တွင် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများထွန်းကားခဲ့ရာကြေးရတတ်လူတန်းစားတစ်စုပေါ်ပေါက်လာသည်။ ထိုလူတန်းစားသည် ဒေသအရပ်ရပ်သို့ ပေါက်ရောက်သူများဖြစ်သဖြင့် ဗဟုသုတပြည့်စုံကြသည့်အလျောက် အခြားဒေသမှ ဗိသုကာလက်ရာများကို အတုခိုးကာ စိတ်ကူးရရာ စီစဉ်ပုံဆွဲ၍ ဆောက်လုပ်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့်အဆောက်အအုံ၏ အပြင်ပန်းတည်ဆောက်ဟန်နှင့် အတွင်းဘက်တည်ဆောက်ဟန်သည် ဟန်ချင်းလုံးဝမတူဘဲရှိတတ်သည်။ အထူးသဖြင့် အတွင်းဘက်ကိုပိုမိုအလေးထား၍ စီစဉ်ရေးဆွဲ ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။ အလင်းရောင်၊ လေစသည်တို့ကို ကောင်းစွာဝင်ရေး၊ လျောက်ပတ်စွာ နေနိုင်ရေးတို့ကို သိပ္ပံနည်းကျကျ စဉ်းစား၍ ရှေးဦးဆုံးတည်ဆောက်ခဲ့သော ခေတ်ဟုလည်း ဆိုရပေမည်။

၂၀ ရာစုနှစ် ဗိသုကာပညာ

၂၀ ရာစုနှစ်တွင် အဆောက်အအုံ ပညာနည်းသစ်များ ထွန်းကားလာသည့်အလျောက် ဗိသုကာပညာလည်း ဆန်းကြယ် ထွန်းကားလာခဲ့သည်။ ၁၅ ရာစုနှစ်များတွင် ရီနေဆွန်းခေါ် ခေတ်ဆန်းချိန် ဗိသုကာပညာသည် ဒေသအလိုက်ပြောင်းလဲ ဆန်းသစ်သကဲ့သို့ ၂၀ ရာစုနှစ် ဗိသုကာပညာသည်လည်း အခြေခံပုံစံပေါ်မူတည်၍ နည်းသစ်များ တီထွင်ထားသော ပညာရပ်ဖြစ်သည်။ ရှေးကအသုံးပြုသော သစ်၊ အုတ်၊ ကျောက်တို့သာမဟုတ်၊ ဖန်၊ မှန်၊ သတ္တု၊ ပလပ်စတစ်၊ သုံးထပ်သားနှင့်ကန်ကရစ်များကို ဆောက်လုပ်ရာ၌အသုံးပြုနိုင်ခဲ့ကြသည်။ အသုံးပြုသောအဆောက်အအုံပစ္စည်းနှင့်အင်ဂျင်နီယာနည်းစံနစ်အရ လျော်ကန်မည့် အဆောက်အအုံများ၏ ထူးခြားချက်မှာ ခန့်ညားထယ်ဝါခြင်း၊ အသုံးပြုသောပစ္စည်း၏ သဘာဝအလှကို ဖော်ပြခြင်းတို့ပင်ဖြစ်သည်။ အသေးစိတ်အလှပြင်ခြယ်လှယ်ခြင်း မပြုဘဲအဆောက်အအုံ တစ်ခုလုံးလိုက် မျက်စိပသာဒရှိမှုကို ပိုမိုဂရုစိုက်ကြသည်။ ဗိသုကာဝေါဟာရအားဖြင့် ပလပ်စတစ်ဒီဇိုင်းဟု ခေါ်သော အချွန်၊ အပိုင်း၊ ဘဲဥပုံစသည်ဖြင့် ကိုယ်ကြိုက်သလို ပုံပန်းသဏ္ဍာန်ချိုးနိုင်သည့် ပုံစံကို အခြေခံ၍တည်ဆောက်ကြသည်။ ထိုခေတ်တွင် အဆောက်အအုံသာမဟုတ်၊ မြို့ရွာတည်ဆောက်မှု၌လည်းဆန်းကြယ် ထွန်းကားလာသည့်အလျောက် မြို့ရွာတည်ဆောက်မှု

ဗိသုကာပညာ

ဗိသုကာပညာသည်များ သီးသန့် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ကြသည်။

၂၀ ရာစုနှစ် ဗိသုကာပညာသည် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုမှ စသည်ဆိုလျှင် မမှားချေ။ ဂျပန်နိုင်ငံ အင်ပီရီယယ်ဟိုတယ်ကို တည်ဆောက်သူ အမေရိကန်လူမျိုး ဖရင့်လျိုက်၏ တီထွင်မှုကြောင့်လည်း ၂၀ ရာစုနှစ် ဗိသုကာပညာသည် တိုးတက်ထွန်းကား ပြောင်မြောက်လာသည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထို့ပြင် အမေရိကန် လူမျိုးတို့၏ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပြိုင်ဆိုင်မှု၊ အဆန်းထွင်မှုတို့ကြောင့် အင်ပိုင်ယာနိုင်ငံတော် အဆောက်အအုံကဲ့သို့အထပ်ပေါင်းများစွာ ရှိသည့် မိုးထိ အဆောက်အအုံများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

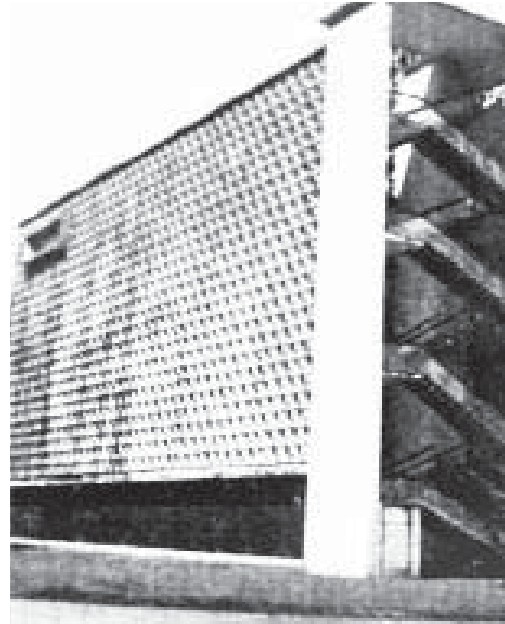
ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပဲရစ်မြို့ရှိ အက်ဖယ်မျှော်စင်၊ အမေရိကန်နိုင်ငံနယူးယော့မြို့ရှိ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ ၃၉ထပ်ရှိ အတွင်းဝန်ရုံးနှင့်အထပ်ပေါင်း ၁၀၂ ထပ်၊ အမြင့်ပေပေါင်း ၁၂၄၈ ပေရှိ အင်ပိုင်ယာနိုင်ငံတော်အဆောက်အအုံကြီးတို့သည် ၂၀ရာစုနှစ် ဗိသုကာပညာ၏လက်စွမ်းပြဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ အထပ်ပေါင်းများစွာ ဆောက်နိုင်မှုကြောင့် နေရာရှားမှု၊ မြေတန်ဖိုးကြီးမှု ပြဿနာများ ဖြေရှင်းရုံသာမက အလုပ်ရုံးများသည် တစ်ရုံးနှင့်တစ်ရုံးသွားလာဆက်သွယ်မှု ပိုမိုနီးသည့် အကျိုးကိုပါခံစားရသည်။ သို့ရာတွင် အကန့်အသတ်မရှိ မြင့်ဆောက်နိုင်သော မိုးထိ အဆောက်အအုံများ

ကြောင့် ဘေးပတ်ဝန်းကျင် အဆောက်အအုံများ၊ လမ်းများသည် လိုအပ်သော အလင်းရောင်နှင့် လေကိုကောင်းစွာမရရှိခြင်း၊ မြို့လယ်တွင် ပြွတ်သိပ်ရှုပ်ထွေးနေသကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်းတို့ကို ဗိသုကာပညာရှင်များမျက်မြင်ဖြစ်လာသော အခါမြို့၏မည်သည့်အပိုင်း၌ မည်သို့သောအဆောက်အအုံမျိုးကို မည်မျှအကျယ်အဝန်း မည်မျှအမြင့်ထား၍ ဆောက်ရမည်ဟူသော ဥပဒေသတ်မှတ်ချက်များ ပြုလုပ်ကြရလေသည်။

၂၀ ရာစုနှစ် အဆောက်အအုံများသည် အမျိုးမျိုးအစားစားရှိသည်။ လူနေအိမ်၊ ပညာရေးအဆောက်အအုံ၊ စက်မှုလက်မှုဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံ၊ အယူဝါဒရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံ၊ အထိမ်းအမှတ် အဆောက်အအုံ စသည်ဖြင့် ဖြစ်သည်။

လူနေအိမ်ကို သုံးမျိုးသုံးစား ခွဲနိုင်သည်။ တစ်အိမ်ထောင်တည်းနေအိမ်၊ ၂ အိမ်ထောင်နေအိမ်၊ အိမ်တန်းလျားဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ထိုသုံးစားစလုံး၌ပင် အခန်းနည်း၍ ကျယ်ပြန့်လျှင် အခန်းများကို စေ့စေ့စပ်စပ်စီစဉ်နေရာချထားကြသည်ချည်းဖြစ်သည်။ ပြတင်းများကို ကျယ်ကျယ်ဖောက်လေ့ရှိရာအတွင်းကကြည့်သည့် ဖြစ်စေ၊ အပြင်ကကြည့်သည်ဖြစ်စေ ရှင်း၍လင်းနေလေသည်။

ပညာရေး အဆောက်အအုံများကိုလည်း ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်ရုံမက ကျောင်းသူကျောင်းသား၏စိတ်

ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဥပစာကောလိပ်၏ ခေတ်မှီပျားအုံ(ဝဲ)နှင့် လိပ်ခုံး(ယာ)အဆောက်အအုံတို့မှာ ၂၀ရာစုနှစ်၏ ထူးခြားသော ဗိသုကာပညာလက်ရာများဖြစ်သည်။ ခန့်ညားထယ်ဝါခြင်း၊ အသုံးပြုသောပစ္စည်း သဘာဝအလှကိုဖော်ပြခြင်း၊ အဆောက်အအုံတစ်ခုလုံးလိုက်မျက်စိပုသဒရီစေခြင်း စသည့် ၂၀ ရာစုနှစ် ဗိသုကာပညာလက်ရာ၏ ထူးခြားချက်များကို ကောင်းစွာရှုမြင်နိုင်သည်။

www.forever-space.com.mm

ငွေနေစေ့ချင့်ဖွယ်ဖြစ်အောင်တည်ဆောက်ရသည်။ အခန်းကျယ်၍ အလင်းရောင် နေရောင်ကောင်းစွာ ဝင်နိုင်အောင် စီစဉ်ရသည်။ ရွှေပြောင်းမရသော ပရိဘောဂများကို တတ်နိုင်သမျှ နည်းအောင် ထားရသည်။ ကစားရုံ၊ ကစားကွင်း၊ စည်းဝေးခန်းမတို့လည်းခပ်ကျယ်ကျယ် လိုသည်။

စက်မှုလက်မှု အလုပ်ရုံများကို ထုတ်လုပ်မှု နည်းအရ လိုက်လျောညီအောင် တည်ဆောက်ရသည်။ လုပ်ငန်း အမျိုးအမည်ကိုလိုက်၍အဆောက်အအုံပုံစံ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသည်။ မည်သည့်အလုပ်ရုံကိုမဆို ဆောက်လုပ်ရာ၌ အလုပ်သမားများ၏ ချမ်းသာစွာလုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့်နှင့်စိတ်ပျော်ရွှင်ချမ်းသာရေးကိုအလေးဂရုပြု၍စီစဉ်ရသည်။ အပြင်မှကြည့်လျှင်ရှုပ်ထွေးမနေစေဘဲ ရှင်းနေအောင် ပုံစံရေး၍ တည်ဆောက်ရလေသည်။

စီးပွားရေးနှင့် ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံကိုမူ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်အရမူတည်၍ ပုံစံများရေးဆွဲကြသည်။ အဆောက်အအုံအကျယ်အဝန်းကို မူတည်၍ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်မပြုဘဲ၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်အရ အဆောက်အအုံပုံစံ ရေးဆွဲကြသည်။

၂၀ ရာစုနှစ် အဆောက်အအုံ ဆောက်လုပ်ရာ၌ သံများအင်္ဂါတေများ၏အင်အားကို တွက်သည့် သင်္ချာ ပညာတိုးတက်လာသည့်အလျောက် ရှေးအဆောက်အအုံများ ဆောက်သကဲ့သို့ နံရံအထူပေါ်တွင်အားမပြုတော့ဘဲ သံမဏိကိုယ်ထည်နှင့်သံသွင်းကန်ကရစ်တိုင်များ၊ ကန်ကရစ်အခင်းများစသည်တို့နှင့် တည်ဆောက်ခဲ့သဖြင့် ၂၀ ရာစုနှစ်များတွင်မိုးထိအဆောက် အအုံများပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ကူးသန်း သွားလာရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံဟူသည်မှာ မီးရထားဘူတာရုံ၊ ဘတ်စကား ရပ်နားရန်စခန်း၊ လေဆိပ်၊ ကားရုံ စသည်မျိုးတို့ဖြစ်သည်။ ၂၀ ရာစုနှစ်တွင် ယာဉ်များ အထူးတိုးတက်လာသည့် အလျောက် ရှေးယခင်က မပေါ်ရှိခဲ့သော ယင်းအဆောက် အအုံမျိုးကို စတင်ဆောက်လုပ်ကြရသည်။

အစိုးရအဆောက်အအုံများကို ပြည်သူလူထု မြင်လိုက်သည့်အခါဂုဏ်ယူလိုစိတ်၊ အားထားလိုစိတ်၊ အထင်ကြီးလိုစိတ်၊ အစိုးရ၏တည်မြဲမှုကို ယုံကြည်လိုစိတ်တို့ ဖြစ်ပေါ်စေရန်အရေးကြီးသည်ကို ၂ရာစုနှစ်၊ ဗိသုကာပညာရှင်များရိပ်စားမိကြသည်။ ယင်းတို့ကိုဆောက်လုပ်သည့်အခါကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ခန့်ခန့်ညားညား ထယ်ထယ်ဝါဝါဖြစ်ဖို့အရေးကြီးသည်။ ဆောက်လုပ်ရာ၌အဖိုးတန်ပစ္စည်းကို အသုံးပြုခြင်းသည်ဖြန်းတီးရာမမည်ကြောင်းသိလာကြသည်။ ဖြန်းတီးမှုနည်းအောင်ပြုခြင်း၊ အဖိုးနှုန်းသက်သာအောင် ပြုခြင်းကိုခွဲခြားသိရန် အထူးလိုသောလုပ်ငန်းပညာရပ် ဖြစ်သည်။

အယူဝါဒရေး အဆောက်အအုံများကိုဆောက်လုပ်ရာ၌

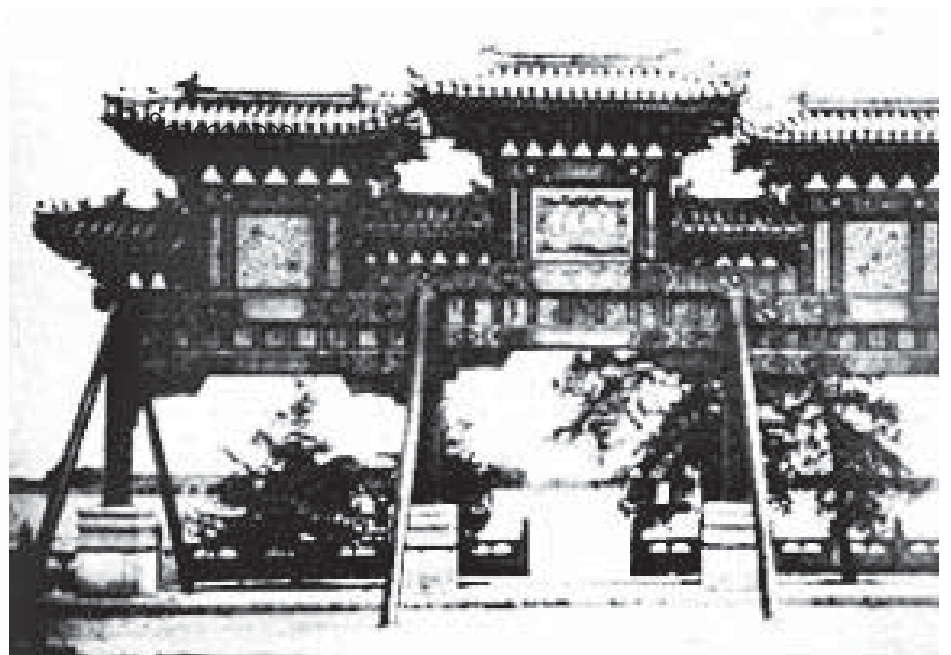
ခေတ်ဆန်ခြင်းကို ရှောင်အပ်ကြောင်းဖြင့် အချို့ကယူကြသည်။ သို့ရာတွင်အလယ်ခေတ်က ဗိသုကာပညာသည် အယူဝါဒရေးအဆောက်အအုံများကို ဆောက်လုပ်ရာမှ ဆန်းသစ်လာခဲ့သည်ဖြစ်သဖြင့် အယူဝါဒရေးအဆောက်အအုံဟူသည် သူ့ခေတ် အလျောက် ဆောက်လုပ်၍ ခေတ်နှင့်အဆက်အသွယ် ရှိဖို့လိုကြောင်းသတိပြုမိကြသည်။ ရိုမန်နက်နှင့်ဂေါ့သခေတ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများသည် ယင်းခေတ်က ခေတ်အဆန်ဆုံး အဆောက်အအုံများဖြစ်ခဲ့ကြသည်ကိုမည်သူမျှမငြင်းနိုင်ချေ။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုကိုလေ့လာလျှင် ယင်းခေတ်ဆောက်လုပ်ခဲ့သော အဆောက် အအုံများကို အကဲခတ်ကြရသည်။ ပုံစံအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံပုဂံခေတ် ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာလိုလျှင် ပုဂံခေတ်တွင် တည်ခဲ့သော ဘုရားများကို လေ့လာကြရသကဲ့သို့ဖြစ်သည်။ လူတို့သည် မိမိနေအိမ်အလုပ်ရုံတို့ထက် အယူဝါဒရေး အဆောက်အအုံကို ပိုမိုအလေးအမြတ်ထား၍ ဆောက်လုပ်လေ့ရှိကြသည့်အလျောက် ခေတ်၏အမြင့်ဆုံး ဗိသုကာပညာလက်စွမ်းပြအဖြစ် ဆောက်လုပ်ကြသည်။

အယူဝါဒရေးအဆောက်အအုံများနည်းတူပင် အထိမ်းအမှတ်ကျောက်တိုင်၊ အဆောက်အအုံ စသည်များကိုလည်း ခိုင်ခန့်မှုခေတ်မီမှုကို ဂရုပြုဆောက်လုပ်ကြသည်။ အဆန်းတကြယ်ခြယ်လှယ်မှုထက် ခေတ်မီမှု၊ ခန့်ညားမှုက အရေးကြီးသော အဆောက်အအုံမျိုး ဖြစ်လေသည်။

အရှေ့တိုင်းဗိသုကာပညာ။ ။အရှေ့တိုင်းဗိသုကာပညာကိုလေ့လာလျှင် အဓိကအားဖြင့်တရုတ်၊ မြန်မာ၊ အိန္ဒိယနှင့် ဂျပန် ဗိသုကာပညာများကို ဖော်ပြရပေမည်။ အီဂျစ်ယဉ်ကျေးမှုနှင့်တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုသည် မတိမ်းမယိမ်း ထွန်းကားခဲ့သည်ဖြစ်ရာ အီဂျစ်တို့၏ဗိသုကာပညာသည် အနောက်တိုင်း ဗိသုကာပညာအစဖြစ်သကဲ့သို့ တရုတ်တို့၏ဗိသုကာ ပညာသည်လည်း အရှေ့တိုင်း ဗိသုကာပညာ၏ အစဖြစ်သည်ဟု ဆိုဖွယ်ရှိသည်။

တရုတ်ဗိသုကာပညာ။ ။ယဉ်ကျေးစအခါကပင်တရုတ်တို့သည်လက်မှုပညာ၌ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထိပ်တန်းသို့ရောက်ခဲ့သည်။ အတည်တကျအိမ်နှင့်စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်နေကြသောအခါ ဝိုင်းမြစ်ဝှမ်းတွင် အိမ်ကောင်း အိမ်မွန်များကို ဆောက်လုပ်နေထိုင်ကြသည်။ အများအားဖြင့် ပျဉ်ခင်းပျဉ်ကာအိမ်များ၊ အုတ်ခင်းပျဉ်ကာ အိမ်များကို ဆောက်လုပ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အိမ်ခေါင်မိုးများကို ဂရုတစိုက်မွမ်းမံခြယ်လှယ်ကြလေသည်။ အိမ်ခေါင်မိုးများ၌လည်း၂ဆင့် ၃ဆင့်တင်၍ ဆောက်လုပ်ကြသည်။ ခေါင်မိုးများ၌ လှပဆန်းကြယ်စွာ နဂါး၊ တိုးနုရားစသောအကောင် အမျိုးမျိုး၏ ပုံသဏ္ဍာန်များကို ထုလုပ်လျက် တပ်ဆင်ထားတတ်ကြသည်။ အမိုးကို အုတ်ကြွတ်မိုးကြသည်။ အမိုးကော့များ

အရှေ့တိုင်းဗိသုကာပညာ၏ မီးရှူးတန်ဆောင်ဖြစ်သော တရုတ်ဗိသုကာပညာကို ကောင်းစွာအကဲခတ်နိုင်ပေသည်။ တရုတ်တို့သည် အိုးအိမ် ဗိမာန် ခေါင်မိုးများကို ဂရုတစိုက်မွမ်းမံခြယ်လှယ်ကာ ဘုံအဆင့်ဆင့်တက်၍ ဆောက်လုပ်လေ့ရှိကြသည်။ ဆူချောင်မြို့ရှိ ဘုံ-၇-ဆင့်ပုထိုးတော် (ဝဲ)သည်၎င်း၊ သစ်သားဖြင့် ဆောက်လုပ်ထား၍၊ အမိုးကော့များကို လှပဆန်းကြယ်သော အကောင်ရုပ်များဖြင့် မွမ်းမံခြယ်လှယ်ထားသည့် ပီကင်းမြို့၊ နွေရာသီနန်းတော်ရှိ မုတ်ဦးတံခါး (ယာ) သည်၎င်း ထင်ရှားသော တရုတ်ဗိသုကာပညာလက်ရာများဖြစ်ကြသည်။

သည် တရုတ် ဗိသုကာပညာ၏ ထူးခြားသော မူဖြစ်သည်။ အိမ်အနီးအနားရှိ ချောင်းကလေးများပေါ်သို့ ဖြတ်သန်းကာ သစ်သား၊ ခုံတံတားကလေးများကိုလည်း ဆောက်ကြသည်။ တရုတ်တို့သည်အဆောက်အအုံ ဆောက်လုပ်ရာ၌ အလှအပ အရာ၌သာမဟုတ်။ အခိုင်အခန့်အရာ၌လည်း ကမ္ဘာကျော်ဖြစ်ကြသည်။ ဘီစီ ၂၈၈ ခုနှစ်က တရုတ်ကေရာဇ်ဘုရင်ရှိဟွန်တီးလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတွင်းသို့ မကြာမကြာဝင်ရောက်လှယူ ဖျက်ဆီးလေ့ရှိသော တာတာတို့၏ ရန်ကို တွန်းလှန်ရန်တရုတ်နိုင်ငံမြောက်ပိုင်း၌ ဆောက်လုပ်သည်မဟာတံတိုင်းကြီးသည် အနောက်မှစတင်၍ အရှေ့သို့ မိုင်ပေါင်း ၂၀၀၀ကျော် တောင်အထပ်ထပ်မြစ်ချောင်း အတန်တန်ကိုဖြတ်၍ တည်ဆောက်ထားရာ ယခုနှစ်ပေါင်း ၂၀၀၀ကျော်တိုင်ခိုင်ခန့်လျက်ရှိသေးသည်။ တံတိုင်းကြီးပေါ်၌ ရထား ၂စီးမောင်းသာအောင် ကျယ်သည်။ အမြင့်မှာ ၁၉ပေမှ ၂၀ပေကျော်အထိ မြင့်သည်။ ထိုတံတိုင်းကြီးအပြင် မြို့တိုင်း၌ရှိသောမြို့ရိုးတို့သည်လည်း တရုတ်ဗိသုကာပညာတွင် အရေးကြီးသောတည်ဆောက်မှုများဖြစ်သည်။ ပီကင်းမြို့တော်၏မြို့ရိုးသည် ယနေ့တိုင်ထင်ရှားတည်ရှိလေသည်။

တရုတ်ဗိသုကာတို့သည် အိုးအိမ်ဗိမာန်တည်ဆောက်ရာ၌အဆောက်အအုံ၏အုတ်ခုံကို ပန်းရန်ကိုင်၍လုပ်ဆောင်သော်လည်း ကိုယ်ထည်ကိုမူ သစ်သားဖြင့်တည်ဆောက်လေ့ရှိသည်။ ပီကင်းနန်းတော်တံခါးမကြီး၊ တီယင်အန်မင်အဆောက်အအုံ၊ နွေရာသီနန်းတော် အဆောက်အအုံများ၊ ပဟိုရ်စင်နှင့် ၁၃ ရာစုနှစ်တွင် တည်ဆောက်သော ကောင်းကင်ဘုံဟုခေါ်သည့် နန်းတော်စသည်တို့သည် ဤစံနစ်ဖြင့်တည်ဆောက်သောအဆောက်အအုံများ ဖြစ်သည်။

တရုတ်ဗိသုကာပညာ၏ လက်စွမ်းပြ အခြားအဆောက်အအုံများမှာ ဘုံအဆင့်ဆင့်နှင့်ပုထိုးများနှင့်တံတားများဖြစ်သည်။ ရှေးဦးက စေတီပမာ တစ်ဆင့်တည်းဖြင့် ပြီးသော ပုထိုးကို တည်ဆောက်ခဲ့ကြ၍ နောက်တစ်ခေတ်ပြီး တစ်ခေတ် ဘုံ ၇ ဆင့်၊ ၈ ဆင့်၊ ၉ ဆင့်ရှိသော ပုထိုးများတည်ခဲ့ကြသည်။ ပီကင်းမြို့ အနီးရှိ ဘုံ ၇ဆင့် ပုထိုးနှင့် ဟန်ချောင်မြို့ရှိ ဘုံ ၉ဆင့် ပုထိုးတို့သည် ထင်ရှားသော ပုထိုးများဖြစ်သည်။ ပီကင်းမြို့အနီးရှိ မာကိုပိုလိုတံတားနှင့်ဟိုပေနယ် ချာအိုဆီအင်မြို့အနီးရှိ ကျောက်တံတားတို့သည် မျက်မှောက်များဖြစ်ကြသည်။ ဟိုပေနယ်မှ တံတား၌ပေါင်းကူးအရှည် ၁၂၃ ပေ ရှိသည်

ဂျပန်ဗိသုကာပညာ။ ။ဂျပန်ဗိသုကာပညာ လက်ရာများသည် အနီးဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သောတရုတ်ဗိသုကာပညာ လက်ရာများနှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ ခရစ် ၅၅၂ ခုနှစ်တွင် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒဂျပန်နိုင်ငံသို့ရောက်သည့်အချိန်မှစ၍ ဂျပန် ဗိသုကာပညာသည် ကြီးကျယ်ထွန်းကားလာခဲ့သည်။ ထို့အလျင်က မူရိုးရိုးနှင့်အသေးအဖွဲသာဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်မှစ၍ ဂျပန်တို့သည် သစ်သား အဆောက်အအုံကြီးများကို တရုတ်စံနစ်ဖြင့် အမိုးကော့များပြု၍ဆောက်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဘုရားကျောင်းစသည်တို့ကို အမွမ်းတင်ဆောက်ကြသည်။ ယခုတိုင်တည်ရှိနေသော ရှေးအကျဆုံး အဆောက်အအုံမှာ ဂျပန်မြို့တော်ဟောင်း နာရာမြို့အနီးဟော့ယူဂျီ ဘုရားကျောင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဘုရားကျောင်းကို ၇ ရာစုလောက်တွင် တည်ဆောက်၍ကမ္ဘာပေါ်၌ရှေးအကျဆုံးနှင့်အခိုင်ဆုံး သစ်သားအဆောက်အအုံ ဖြစ်သည်

www.foreignspace.com.mm

ပုဒ်ဆိုသည်။ ဂျပန်တို့သည် တရုတ်တို့ကဲ့သို့ အလှအပကြိုက်ကြသည်။ ဘုရားပုထိုးများ၊ ကျောင်းများစသည်တို့တွင် ဘုံဆင့်များ အထပ်ထပ်ရှိပြီးလျှင် လှပစွာအကောက်အချိတ်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည်။ စေတီပုထိုးများကို ဘုံဆင့်များဖြင့် အထပ်ထပ်အရစ်ရစ်တည်ကြသည်။ ၁၂ ရာစုနှစ်ခန့်ကတည်ဆောက်သော နာရာမြို့ရှိ ကိုဖူကူဂျီဘုရားကျောင်းသည် ဘုံ ၅ဆင့်ရှိအဆောက်အအုံဖြစ်သည်။ ဂျပန်ဗိသုကာပညာရှင်တို့သည် နန်းတော်များ တည်ဆောက်ရာ၌ ကျောက်သားဖြင့်ပြုလုပ်သည့် ပစ္စင်ရင်တားတို့ဖြင့် မွမ်းမံတတ်ကြသည်။ အိမ်များကို အုတ်ကြွတ်များ၊ တိုင်းရင်းဖြစ်သက်ငယ်များ မိုးတတ်ကြသည်။ ဂျပန်နေအိမ်များသည် အလွန် သပ်ရပ်လှပလေသည်။

၁၈၆၈ ခုနှစ်တွင် မေဂျီဇကရာဇ်များ နိုင်ငံတွင်းပြုပြင်မှုပြုလုပ်သည့်ခေတ်တွင် ဂျပန်တို့၏ တိုင်းရင်း ဗိသုကာပညာတွင် ဥရောပအမေရိကန်စသော အနောက်တိုင်း ဗိသုကာပညာများလွှမ်းမိုးလာသည်။ အဆောက်အအုံများကို သစ်ဝါးသက်ငယ်တို့နှင့်ဆောက်သည့်ခေတ်မှ အုတ်ကျောက်၊ ကန်ကရစ်၊ သံတို့ဖြင့်တည်ဆောက်သည့်ခေတ်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်အများအားဖြင့် ပြည်သူအများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အဆောက်အအုံများ၌သာ အနောက်တိုင်း ဗိသုကာပညာလက်ရာများကို တွေ့ရ၍ လူနေအိမ်များကိုမူ တိုင်းရင်းဗိသုကာပညာ လက်ရာဖြင့်သာ အတွေ့များသည်။

အိန္ဒိယဗိသုကာပညာ။ ။ အရှေ့တိုင်း ဗိသုကာပညာအရာတွင် ရှေးနှစ်ပေါင်း ၆၀၀၀ ခန့်ကပင် မိမိယဉ်ကျေးမှုနှင့် မိမိရှိပြီးဖြစ်သော အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ထိပ်တန်းကလိုက်ခဲ့သည်။ ဘီစီ ၄၀၀၀ ခန့်ကပင် အိန္ဒိယမြစ်ဝှမ်း၌ မြောက်ဘက်တွင် ဟရပပူခေါ်ဒေသ၊ တောင်ဘက်တွင် မဟိန္ဒောဇရာခေါ်ဒေသနှင့်၊ မြို့ဟောင်းရာကြီးများတွင် ရေချိုးကန်များကို၊ အုတ်တိုက်များ၊ ဈေးကွက်များ၊ ရေမြောင်းများကို တွေ့မြင်ရခြင်းဖြင့် ထိုခေတ်ကပင် အိန္ဒိယဗိသုကာပညာသည် ကောင်းစွာ ထွန်းကားခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ထိုခေတ်အဆောက် အအုံများသည် သစ်ဝါး ပေါသောဒေသဖြစ်သဖြင့် ပထမသော် သစ်ဝါးဖြင့် တည်ဆောက်ခဲ့ဟန်တူသည်။ တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်တို့ဘေးမှ ကာကွယ်ရန် အိမ်များကိုစု၍ ပတ်လည်မှ သစ်ဝါးတို့ဖြင့် ဝင်းမြင့်များ ခတ်ထားကြလေသည်။ ဘီစီ ၅ ရာစုနှစ်ခန့်အထိ ယင်းသို့သော အဆောက်အအုံများကို တွေ့နိုင်သေးသည်။ ဝင်းထရ်ကို ထောင့်မှန်စတုဂံပုံခတ်၍ အလယ်လေးဘက်သို့ လမ်းမကြီးဖောက်ထားတတ်သည်။ ယင်းမြို့ပုံကို မဟာဂေါဝိန္ဒခေါ် ဗိသုကာကျော် စံနစ်ပုံချခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ သို့ရာတွင် ယခုခေတ်တူးဖော်တွေ့ရှိချက်များအရ ယင်းသစ်ဝါးအဆောက်အအုံများနောက် အုတ်ကျောက်တို့ဖြင့်

တရုတ်ဗိသုကာလက်ရာ အငွေ့အသက်မကင်းသည့် ဂျပန်ဗိသုကာပညာလက်ရာပြု၊ ဟောယူဂျီ ဘုရားကျောင်းကြီး။ ထိုအဆောက်အအုံသည် ဂျပန်နိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဟောင်းဖြစ်သော နာရာမြို့၌ ယခုတိုင် တည်ရှိ၍ ရှေးအကျဆုံး အဆောက်အအုံအဖြစ် ထင်ရှားသည်။

ဂျပန်တို့သည် သဘာဝအလှကို အထူး ဂရုစိုက်ကြသည်။ အဆောက်အအုံများကို မျက်စိပသဒရီအောင် ပတ်ဝန်းကျင် သဘာဝနှင့် ပေါင်းစပ်ကာ ဆောက်လုပ်လေ့ရှိကြသည်။

ဗိသုကာပညာ

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဟိန္ဒူ၊ ဗုဒ္ဓအယူဝါဒနှင့် အစ္စလာမ်စသည့် အယူဝါဒရေး အဆောက်အအုံများစွာ ရှိကြသည်။ ဒေလီမြို့တော်ရှိ အက္ကဗားပလီ (အထက်)နှင့် ဝေသာရဟန်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော မိုက်ဆိုး နယ်ရှိ ဂျိန်းဘုရားကျောင်း (အောက်) တို့မှာ အိန္ဒိယဗိသုကာပညာ၏ လက်ရာကောင်းများ ဖြစ်ကြသည်။

တည်သောအဆောက်အအုံများကို ဆောက်လုပ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဗီဟားပြည်နယ် ပတ္တနာခရိုင်ရှိ ရှေးမဂတိုင်း အပျက်အစီး ဟောင်းများကို တူးဖော်လိုက်သည့်အခါ ၃ ပေမှ ၅ ပေအတွင်း ရှည်သည့် ကျောက်တုံး ကြီးများကို ခိုင်အောင်ဆက်၍ တည်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့ သော ကျောက်နံရံမျိုး ၁၂ ပေခန့် တက်ပြီးမှ အပေါ်မှ သစ်နှင့်အုတ်၊ သို့မဟုတ် အုတ်နှင့်ကျောက်တွဲ၍ တည် ဆောက်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းခေတ်တည်ဆောက်မှု တွင် ကျွမ်းကျင်မှုလိုသေးကြောင်း ယင်းတို့၏ လက်ရာ အကြွင်းအကျန်များက သက်သေခံလျက်ရှိသည်။

ဘီစီ ၃၂၂ ခန့်တွင် စန္ဒဂုတ္တမောရိယမင်း တည် ထောင်သော မောရိယမင်းများခေတ်တွင် နိုင်ငံတော်ကျယ် ဝန်းသည်နှင့်အမျှ မင်းများလည်းတန်ခိုးကြီးသည်။ နိုင်ငံခြား သံတမန်ကီးများလာရောက်ခဲ့ကြသည်။ သံတမန်ကြီးများ အနက် ဆီလူကပ်ဘုရင်၏ သံတမန်ကြီးမိဂသေနသည် စန္ဒဂုတ္တမောရိယမင်း၏ နန်းတော်ကြီးနှင့် နေပြည်တော်တို့ ခမ်းနားပုံကိုပင် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ဘီစီ ၂၇၄ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော သီရိဓမ္မာသောက (အသောက)မင်းလက်ထက်တွင် နိုင်ငံတော် ပိုမို ကျယ်ပြန့် ရုံမက ဗုဒ္ဓအယူဝါဒလည်း ထွန်းတောက်လာရာ အယူဝါဒ ရေး အဆောက်အအုံများစွာဆောက်လုပ်ကြသည်။ ဤတွင် ဗိသုကာပညာလက်ရာများ ဆန်းသစ်လာခဲ့သည်။ ဘုရင့် အမိန့်တော်ပြန်တမ်းများကို ကျောက်တွင်ထွင်း၍ကမည်း ထိုးခြင်း၊စေတီပုထိုးများတည်ခြင်း၊ကျောက်တိုင်များစိုက် ခြင်း၊ လိုဏ်ဂူကြီးများဆောက်ခြင်း၊ နန်းတော်များ တည်ဆောက်ခြင်းစသော ဗိသုကာအနုပညာဆိုင်ရာလုပ် ငန်းများကို နိုင်ငံအနှံ့လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ သီရိဓမ္မာသောက မင်းသည် ကမ္ဘာတည်သမျှမပျက်မစီးတည်ရှိစေမည့် အ ဆောက်အအုံများဖြစ်စေရန် ရည်ရွယ်၍ဆောက်လုပ်ခဲ့ သည်။ ရေတွင်းပေါင်းရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ရေကန်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ စေတီပုထိုးပေါင်းရှစ်သောင်းလေး ထောင်ကိုတည်ဆောက်ခဲ့သည်။ သီရိဓမ္မာသောကမင်းလက် ထက်မတိုင်မီက အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် စေတီပုံအဆောက်အ အုံမျိုးတည်ခဲ့ဘူးဟန်မတူချေ။ စေတီသည် အီဂျစ်နိုင်ငံပီရ မစ်ပုံနှင့်ဆင်၍ ခိုင်ခန့်သည်။ ထိုခေတ်တွင် စေတီများထက် ပို၍ခိုင်ခန့်သောအဆောက်အအုံကို တည်ဆောက်ပြန်သည်။ ယင်းကား ကျောက်ကိုဆစ်ထားသောကျောက်တိုင်ကြီး များဖြစ်သည်။ ထိုကျောက်တိုင်ကြီးမျိုးများခံ၍ ဆောက် သော အဆောက်အအုံများကိုလည်း ဆောက်လုပ်လာခဲ့ သည်။ ပါဠိပုတ်ပြည်နန်းတော်ရာရှိအဆောက်အအုံကြီး များ၊ ဗီယားနယ် ဂယာမြို့အနီးဗရာဗာတောင်ကုန်းမှ ဗုဒ္ဓ အထိမ်းအမှတ်အဆောက်အအုံများသည် ယင်းသို့သော

www.foreignspace.com.mm

အဆောက်အအုံမျိုးများဖြစ်လေသည်။ ရှေးက သစ်သားကိုထွင်းထုတည်ဆောက်ခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုခေတ်တွင် ကျောက်ကိုထွင်းထု၍ တည်ဆောက်ကြသည်။ ထိုခေတ်က ကျောက်ကိုဆစ်၍ တည်ဆောက်သော အဆောက်အအုံများသည် ထိုအချိန်အခါက အနောက်ဘက်တွင် ခေတ်စားနေသော ဂရိနှင့် ပါးရှင်း ဗိသုကာပညာ၏ အဋ္ဌေအသက်များပါနေသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

သီရိဥမ္မာသောကမင်း၏ လက်ထက်နှင့် ထိုခေတ်နှင့်တစ်ဆက်တည်းဖြစ်သောသုန္ဒနှင့်အန္တရမင်းများ ခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓစေတီပုထိုး ကျောင်းကန် အမြောက်အမြားဆောက်လုပ်ကြသည်။ ရှေးအကျဆုံးသောစေတီပုံသဏ္ဍာန်သည် အဏ္ဏဟုခေါ်သောစက်ဝန်းတစ်ခြမ်းပုံဖြစ်၍ ထိပ်တွင် မလုံးဘဲညီပြန့်သည်။ ယင်းသို့ ညီပြန့်သောထိပ်တွင် သေတ္တာသဏ္ဍာန် လေးထောင့်ဌာပနာတိုက်ရှိ၍ ထိုဌာပနာတိုက်အလယ်၌ ပိန္နဲတိုင်စိုက်ထူကာ ထီးတင်ကြသည်။ ဤသို့ ပုံရိုးရိုးမှ ပစ္စယာအဆင့်ဆင့်တွင် လှေကားတပ်၍ ထီးတော်ကိုအဆင့်ဆင့် တင်သောပုံမျိုး ပေါ်လာသည်။ အန္တရမင်းများလက်ထက်တွင် စေတီဟောင်းများကို၎်၍ စေတီအဝန်းကျယ်ကျယ်တည်ကြသည်။ စေတီဝန်းကျင်၌ ကျောက်ဖြင့် ပြုသောလက်ရန်းအကာနှင့် မုတ်ဝတုရိတ်တိုင်များစိုက်ထူကြသည်။ ပက်သျှဝါမြို့မှ ကန်သိကမင်းတည်သောစေတီသည် ထိုခေတ်ဗိသုကာလက်ရာဖြစ်သည်။ တရုတ်ခရီးသည်တစ်ဦး၏မှတ်တမ်းအရယင်းစေတီသည် အစုစုအမြင့်ပေ၅၀ရှိသောပစ္စယာ၅ ဆင့်နှင့်ယင်းအထက် ပေ၄၀၀ မြင့်၍သစ်သားဖြင့်ပြီးသောဌာပနာတိုက်၊ ထို့အထက်ကမှ အစုစု ၈၈ပေမြင့်သော ထီး ၂၅ဆင့် ရှိသည်ဟုဆို သည်။

ခရစ်နှစ် ၃၂၀မှ၆၀၀အတွင်း ဂုတ္တမင်း များလက်ထက် အဆောက်အအုံများကား ကျောက်၊အုတ်တို့ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသည်ကများသည်။ အဆောက်အအုံသည် လေးထောင့်ပုံသဏ္ဍာန်ရှိ၍ အမိုးပြားဖြစ်သည်။ နံရံသည် ရိုးရိုးအုတ်နံရံဖြစ်၍ တိုင်များခံထားသော ဆင်ဝင်ပါ ပါလေ့ရှိသည်။ အယ်လိုရာလိုဏ်ဂူ၊ အန္တောလိုဏ်ဂူ၊ ၃၂၅ဂီရိတိန္ဒူဝတ်ကျောင်းစသည်တို့သည် ဂုတ္တမင်းများခေတ် ဗိသုကာလက်ရာများဖြစ်သည်။ အယ်လိုရာနှင့် အန္တောလိုဏ်ဂူတို့သည် ကျောက်တောင် ကိုလက်ဖြင့်ထွင်း၍ အဆောင်ဆောင်အခန်းခန်းပြုလုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဂုတ္တခေတ်နောက်ပိုင်းမှစ၍ ထွန်းကားသောအိန္ဒိယဗိသုကာပညာဟန်ကို သုံးမျိုးခွဲ၍ဖော်ပြရပေမည်။ မြောက်ပိုင်းအိန္ဒိယနိုင်ငံဘက်ရှိ အင်္ဂိုအာရိယန်လူမျိုးများ ဒေသတွင် ထွန်းကားသောနာဂရဟန်၊ မိုင်ဆိုး၊ဂူဂျာရတ်နှင့် ဒက္ကန်ရှိ စာလုကျ၊ ဟေဆွာလ၊ ဆလုံလူမျိုးများဒေသတွင် ထွန်းကားသောဝေသာရဟန်၊ တောင်ပိုင်းဒြာဗီဒီးဒီးယန်း

လူမျိုးများ ဒေသတွင်ထွန်းကားသော ဒြာဗီဒါဟန်တို့သည် ထင်ရှားသော ဗိသုကာဟန်ကြီးများ ဖြစ်၍ ကသ္မီရဟန်နှင့် ရာဇပုတ္တနဟန်ဟူ၍လည်း သီးခြားဟန်ငယ်များ ရှိသေးသည်။

နာဂရဟန်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော အဆောက်အအုံများသည်တောင်ပိုင်းဗိသုကာဟန်ကဲ့သို့ပင် အမိုးဘုံဆင့်အထပ်ထပ်၊ ပန်းကလပ်အထပ်ထပ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် တစ်ထပ်နှင့်တစ်ထပ် အစွန်းချင်းဖိသကဲ့သို့ဖြစ်နေရာ ထောင်လိုက်အရေးအကြောင်းက အလျားလိုက်အရေးအကြောင်းထက်ပို၍ပေါ်သည်။ မျှော်စင်စသော အဆောက်အအုံများကို အပိုင်းဆောက်ခဲ၍လေးမြောင့်သဏ္ဍာန် ဆောက်လေ့ရှိသည်။ ဘေးနံရံများကိုအတွင်းသို့ ချိုင့်၍ ဆောက်တတ်ရာ တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် ထိတော့အံ့သို့ထင်ရသည်။ ထိပ်တွင်ကျောက်တုံး ၂ဖက်ခုံးမိုးတင်ထားလေသည်။ နာဂရဟန်အဆောက်အအုံမျိုးတွင် လိုဏ်ခုံးရှည်အမိုးမျိုး ပါခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဂွါလီယာနှင့်ဩရိဿနယ်များရှိ အဆောက်အအုံများ၌မူ လိုဏ်ခုံးရှည်အမိုးနှင့်အဆောက်အအုံများကိုတွေ့နိုင်သည်။ ဂုတ္တခေတ်ရှေ့ပိုင်းက ဆောက်လုပ်သော အဆောက်အအုံများ၌ကဲ့သို့ တိုင်ထိပ်အမွမ်းကို တိရစ္ဆာန်ရုပ်လုံးဖြင့်တန်ဆာမဆင်စေဘဲ ကလသာအိုး၊ သို့မဟုတ်ကြာသွပ်အိုးအတွင်းမှကြာပန်းနွယ်များ ကျလာဟန် ပုံဖြင့် မွမ်းသည်။ ဘုံဘိုင်မြို့အနီး အယ်လီဖင်တာအရပ်ရှိ ဝိဝဘုရားကျောင်း၌ ယင်းသို့သော ဟန်ကိုတွေ့နိုင်သည်။ နာဂရဗိသုကာဟန်ကိုဗာရာဏသီမြို့ဝိဝေဝရဘုရားကျောင်း၊ ဂွါလီယာမြို့ရှိသင်္ချိုင်းဘုရားရှိခိုးကျောင်း၊ ဗရင်ဒါဗန်မြို့ရှိ ဂျူဂြါကီစောနှင့် မဒန်မိုဟန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ၊ အယ်လိုရာမှ ဂရပ်တနက်ဝရဘုရားကျောင်း စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ဝေသာရဟန်သည် ဒက္ကန်ကုန်းမြေမြင့်၌ စာလုကျလူမျိုးတို့ထွန်းကား၍ စာလုကျနိုင်ငံ ထူထောင်သော ခရစ် ၉၃၇ခုမှစ၍ ပေါ်ပေါက်လာသော ၁၁နှင့်၁၂ ရာစုနှစ်များအထိ ထွန်းကားသည်။ ဂူဂျာရတ်မြို့ဝန်းကျင်၌ ၁၁မှ ၁၃ရာစုနှစ်အတွင်းထွန်းကား၍ မိုင်ဆိုးနယ်တွင် ၁၂နှင့်၁၃ ရာစုနှစ်များတွင် ထွန်းကားသည်။ နာဂရ၊ ဒြာဗီဒါဟန်ကြီးများနှင့်မတူဘဲ ဝေသာရဟန် အဆောက်အအုံများသည် နိမ့်၍ ကျယ်ဝန်းသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံစံနစ်သည် ကြယ်ပုံဖြစ်၍ ဆန်းကြယ်လှပစွာ တန်ဆာဆင် အမွမ်းတင် တည်ဆောက်ကြသည်။ ဒါဝါခရိုင်ရှိဒေါဒါဝသနဘုရားကျောင်း၊ မိုင်ဆိုးပြည်နယ်ရှိ ဒေါဒါဂဒလီ၊ ဆုမ်နတ်ပူ၊ ဗလာဂမီဘုရားရှိခိုးကျောင်းများသည် ဝေသာရဟန်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသော ထင်ရှားသည့်အဆောက်အအုံများဖြစ်သည်။ ၁၃ နှင့် ၁၉ ရာစုနှစ်များအတွင်းကဆောက်လုပ်သော ဂီရနာနှင့် သထုံ၌ ဇေယျဂိုဏ်းဘုရားကျောင်းများသည်လည်း ဝေသာရဟန်ဖြင့်

ဗိသုကာပညာ

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရှိ အင်းကောဝတ်ကျောင်းတော်ကြီးသည် ကမ္ဘာ့ဗိသုကာပညာ၏ လက်ရာကောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုအဆောက်အအုံကို လေ့လာပါက အိန္ဒိယဗိသုကာပညာလက်ရာ အငွေ့အသက်မကင်းကြောင်း ကောင်းစွာအကဲခတ်နိုင်သည်။

ဆောက်လုပ်ထားသော ထင်ရှားသည့် အဆောက်အအုံများ ဖြစ်သည်။

ဒြာဗီဒါဟန်သည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း၌ ထွန်းကားသော ဗိသုကာဟန်မျိုးဖြစ်သည်။ ခရစ်နှစ်၆၀၀ခန့်တွင်ပလ္လဝါမင်း များ (၆၀၀-၉၆၀ ခုနှစ်) အုပ်စိုးစဉ်က စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ ၍၊ ချီလဘုရင်များ(၉၀၀-၁၁၅၀)ခေတ်၊ ပန်ဒြမင်းများ (၁၁၆၀-၁၃၅၀)ခေတ်၊ ဝိဇယနဂါးမင်းများ(၁၃၅၀-၁၅၆၅) ခေတ်၊ မဒူရမင်းများခေတ် (၁၆၀၀ ခုနှစ်မှ အစ)အထိ ထင်ရှားသောဟန် ဖြစ်သည်။ ကျောက်ဆစ်ဗိသုကာပညာ မှစတင်၍ ပေါ်ပေါက်လာသော ဒြာဗီဒါဟန်သည် နာဂရ ဟန်နှင့်လုံးဝမတူဘဲ အဆောက်အအုံ၏အထပ်များ တည် ဆောက်ရာ၌ အလျားလိုက် အရေးအကြောင်းက ထောင် လိုက်အရေးအကြောင်းထက်ပို၍ ပေါ်သည်။ ရှေးဦးက တိုင်များထိပ်၌ ခြင်္သေ့ရုပ်ထားသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကြာပွင့်ပုံထည့်ကြသည်။ အမိုးကိုလေးထောင့်၊ အပိုင်း၊ ခုံး၊ လိုဏ်ခုံးရှည် အမျိုးမျိုးဆောက်ကြ၍နံရံကိုမူဖြင့်ဖြင့်ထား သည်။ နံရံ လေးဘက်တွင် တစ်ဖက်လျှင်တံခါးပေါက် ကြီး တစ်ပေါက်စီဖောက်သည်။ ချီလမင်းများလက်ထက် ဒြာဗီဒါဟန်အဆောက်အအုံများ၌မူ အဆောက်အုံ အလယ်

ဗဟိုအထွတ်သည်မြင့်၍ ပန်းကလပ်များ ခြယ်လှယ်ထား သောဘုံအဆင့်ဆင့်ဖြင့်ပြီးသည်။ ပန်ဒြခေတ်၌မူ အ ဆောက်အအုံများကို အောက်ပိုင်းကျောက်ဖြင့်ဆောက်၍ အထက်ပိုင်းအုတ်ဖြင့်ဆောက်ကာ အရောင်တင် အင်္ဂတေ ကိုင်ရုပ်တုများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားတတ်သည်။ ဝိဇယန ဂါနှင့် မရူရခေတ် အဆောက်အအုံများမှာမူ တိုင်များစွာခံ၍ ဆောက်သော ခန်းမကြီးများကြောင့်ထင်ရှားသည်။ ဒြာဗီ ဒါဟန်ဖြင့်ဆောက်လုပ်ထားသောထင်ရှားသည့် အဆောက် အအုံများမှာ မာမလ္လပုရ်ခေါ် ဘုရားခုနစ်ဆူဘုရားကျောင်း၊ မာလေဂစ်တီ ဘုရားကျောင်း၊ ဘောဂနန္ဒီဝရဘုရားကျောင်း၊ သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ ပေါလောနရူဝ ဘုရားကျောင်း၊ ဝိဇယနဂါ ဘုရားကျောင်း၊ နေယက်အဆောက်အအုံ၊ မိနက်ဆီဘု ရားကျောင်းစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် မွတ်စလင်တို့သည် အနောက်တိုင်းဗိ သုကာပညာဖြစ်သော မိုင်ဇင်းတိုင်ဟန်ကို သုံးကြသည်။ ဟိန္ဒူတို့ကမူ မိုင်ဇင်းတိုင်ဟန်နှင့် တူသော ပါးရှင်းဗိသုကာ ဟန်ဖြင့် တည်ဆောက်ကြသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံအာဂရာမြို့ရှိ မဂိုဘုရင် ရှားဂျဟန်တည်ခဲ့သောတက်ဂျမဟာသချိုင်း သည် ပါးရှင်းဗိသုကာစံနစ်ဖြင့်ဟိန္ဒူဗိသုကာတို့၏လက်ရာ

www.foreignspace.com.mm

ဖြစ်သည်။ ယင်းအဆောက်အအုံသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အလှဆုံး အဆောက်အအုံများ စာရင်းဝင် ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယဗိသုကာပညာသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌သာမဟုတ်၊ ယင်းနှင့်ကူးသန်းဆက်သွယ်မှုမကင်းသောမြန်မာ၊ အင်ဒိုနီးရှား၊ ကမ္ဘောဇ၊ ယိုးဒယားစသောနိုင်ငံများအထိပင် ရောက်ခဲ့သည်။ ယင်းနိုင်ငံများသည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု အဆက်အသွယ်ရှိရှိမက အယူဝါဒချင်းပါအဆက်အသွယ်ရှိခဲ့သဖြင့် အဆောက်အအုံ ဆောက်လုပ်ပုံ ဆောက်လုပ်နည်းများသည် ဝေပင်ဆင်ဆင်တူကြသည်။ အိန္ဒိယဗိသုကာပညာအထွန်းကားဆုံး ပြင်ပနိုင်ငံမှာ ကမ္ဘောဇနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘောဇနိုင်ငံတွင် ခမာများ ကြီးစိုးစဉ် ၆ ရာစုနှစ်ခန့်က တည်ဆောက်ခဲ့သောအဆောက်အအုံများသည် စာလုကျခေတ်ကထွန်းကားသည့် ဝေသာရဟန်၊ ပလ္လဝါမင်းများခေတ်က အဆောက်အအုံဟန်များဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ၉ရာစုနှစ်မှစ၍ ကမ္ဘောဇဗိသုကာပညာသည် အိန္ဒိယဗိသုကာပညာအငွေ့အသက်များ တဖြည်းဖြည်းပျောက်၍ ပင်ကိုယ်တိုင်းရင်းဟန် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။ အိန္ဒိယဗိသုကာပညာနှင့်လုံးဝမတူသော ပေါင်းကူးဝက်ခုံး၊ အုတ်ကြွတ်ပုံကျောက်ကို ထုထွင်းထားသည့် အမိုးလျှော၊ ဘုရားကျောင်း အထွတ်ဆောင်တွင် မျက်နှာဖုံးဖော်ထားခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘောဇ ဗိသုကာပညာ၏ ထင်ရှား သောလက်ရာများမှာ အင်းကောဝတ်ကျောင်း၊ အင်းကောသွမ်ဝတ်ကျောင်း၊ နီပီအန်းဘုရားကျောင်း၊ ဗေယွန်ဘုရားကျောင်း စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

အင်ဒိုနီးရှား ဗိသုကာပညာ။ ။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများအနက် ဂျားဗားကျွန်းသည် အနုပညာအထွန်းကားဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ပလ္လဝါလူမျိုးများသည် အရှေ့အိန္ဒိယကျွန်းစုများနှင့် ဘီစီ ၁ရာစုခန့်ကပင် ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းဖြင့် အဆက်အသွယ်ရှိခဲ့ကြသည်။ ရှေးဦးစွာဆူမကြားကျွန်းတွင်အခြေစိုက်ကြသည်။ သစ်တပ်ဖြင့်ဝိုင်းရံထားသော မြို့ကလေးများတဖြည်းဖြည်းအခိုင်အလုံဆောက်ကြသည်။ အနေကြာသောအခါ အုတ်မြို့ရိုးများဖြင့် မြို့ဝိုင်းကလေးများ တည်ကြသည်။ မြို့တွင်း၌လည်း ရှေးက ယာယီအိမ်များဆောက်ကြသော်လည်း တစ်စတစ်စကျောက်အဆောက်အအုံများ၊ အုတ်တိုက်များ ဆောက်လုပ်နေထိုင်ကြသည်။ ကျောက်အဆောက်အအုံများသည် အများအားဖြင့် ဟိန္ဒူဘုရားရှိခိုးကျောင်းများဖြစ်သည်။ ဆူမကြားကျွန်းမှတစ်ဆင့် ပလ္လဝါတို့သည် ဂျားဗားကျွန်းသို့လာရောက်အခြေစိုက်ကြပြန်သည်။ ဂျားဗားကျွန်းတွင်ပလ္လဝါတို့သည် ကျောက်ဖြင့်ဆောက်လုပ်သော ဟိန္ဒူဘုရားရှိခိုးကျောင်း လေးငါးရာခန့်တည်ခဲ့သည်။ မဟာယာ

နဗုဒ္ဓအယူဝါဒဆိုင်ရာအဆောက်အအုံများလည်း အမြောက်အမြားတည်ဆောက်ခဲ့သည်။ အားလုံးလိုလိုပင်အိန္ဒိယ ဗိသုကာပညာလက်ရာ အငွေ့အသက်မကင်းချေ။ ယင်းတို့အနက်အထင်ရှားဆုံး အဆောက်အအုံမှာ ဗောဇ္ဈာပုဇောပုထိုးကြီးပင်ဖြစ်သည်။ (ဗောဇ္ဈာပုဇော-ရှု။) ယင်းသည် အလွန်ခမ်းနားဆန်းကြယ်၍ ကမ္ဘာပေါ်တွင် လက်ရာအမြောက်ဆုံးတည်ထားသည်ဟု ချီးကျူးအပ်သော အဆောက်အအုံများအနက် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။

မြန်မာဗိသုကာပညာ။ ။မြန်မာနိုင်ငံဗိ သုကာပညာသည်အိန္ဒိယနိုင်ငံမဇ္ဈိမဒေသမှဗုဒ္ဓ အယူဝါဒနှင့်အတူ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာသည်ဟုယူဆကြသည်။ သို့ရာတွင် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့်တကွ ကမ္ဘာဦးကျောက်စာတို့၏သက်သေအထောက်အထားများအရ အိန္ဒိယ တောင်ပိုင်းမဒရပ်ကမ်းခြေဘက်ဆီမှလည်းကောင်း၊ သီဟိုဠ်ကျွန်းမှလည်းကောင်းရောက်လာကြသည်ဟုလည်းယူဆကြသည်။ ဗိသုကာပညာသည် ရှေးဦးစွာပျူလူမျိုးတို့၏ ဒေသဖြစ်သော သရေခေတ္တရာ၌လည်းကောင်း၊ ရှေးမွန်လူမျိုးတို့၏ ဒေသဖြစ်သော သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံ၌လည်းကောင်းထွန်းကားခဲ့သည်။ သရေခေတ္တရာခေတ် အဆောက်အအုံများမှာ ရိုးရိုးပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းခေတ်တည်ဆောက်ခဲ့သော ထင်ရှားသည့်အဆောက်အအုံများမှာ ပေါပေါကြီး၊ ဘုရားကြီး၊ ဘုရားမာတို့ဖြစ်သည်။ ပေါပေါကြီးဘုရားသည် အထက်အောက် တစ်ပြေးတည်းကဲ့သို့လုံးပတ်ညီညာသော စေတီဖြစ်၍ ဘုရားကြီးနှင့် ဘုရားမာတို့သည် အထက်ပိုင်းချွန်သော စေတီလုံးများ ဖြစ်သည်။ ပုဂံခေတ်စေတီများကဲ့သို့

ဗောဇ္ဈာပုဇောပုထိုးတော်ကြီးသည် ကမ္ဘာတွင်အကြီးဆုံးသောအဆောက်အအုံကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်။ နံရံများတွင် ခမ်းနားဆန်းကျယ်စွာ ထူးခြားချက်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ဗိသုကာပညာ

www.for-space.com.mm

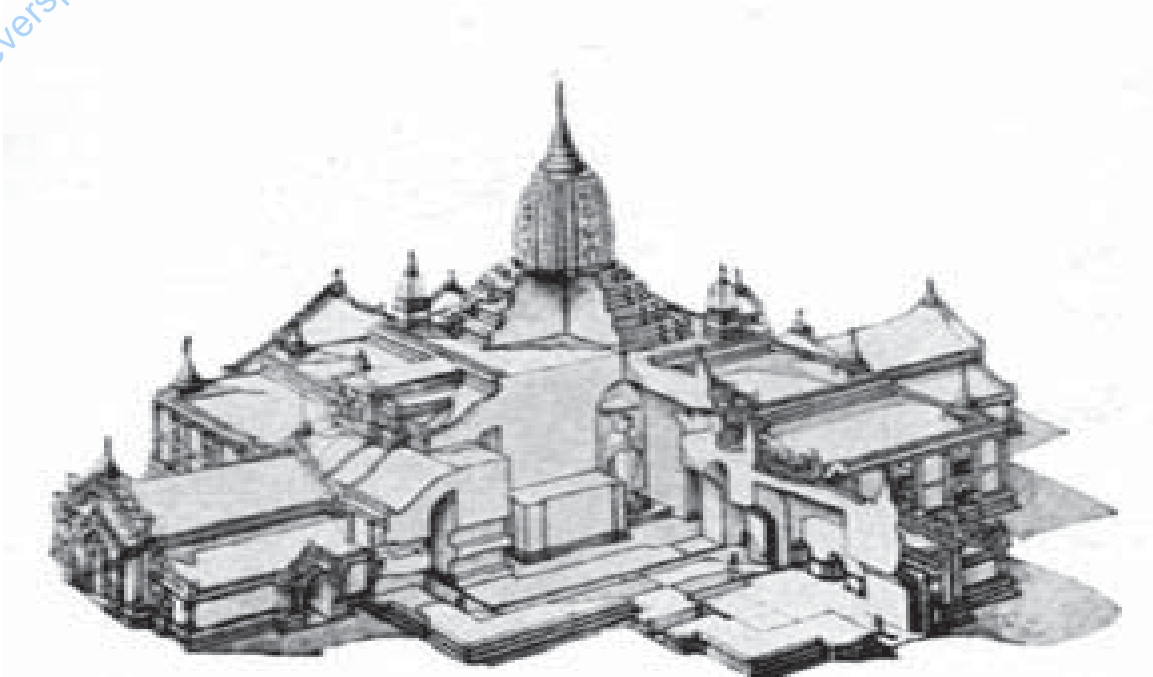
ခေါင်းလောင်းပုံ၊ သပိတ်မှောက်၊ ဖောင်းရစ်စသော တန်ဆာဆင်မှုများမပါဝင်ချေ။ မဇ္ဈိမဒေသရေးရိုးစေတီပုံမှ ရွှေလျှောလာသောပုံများဖြစ်လေသည်။ ခရစ်နှစ်၈၀၀ကျော် ခန့်တွင် မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းသို့ မြန်မာတို့ရောက်လာနေထိုင်၍ ပျူနှင့်မွန်တို့ထံမှ ဗိသုကာအနုပညာများကို သင်ယူကြသည်။ ၁၁၀၀ ပြည့်နှစ်ခန့်တွင် မြန်မာတို့သည် ကြီးကျယ်ခမ်းနားသော ပုဂံပြည်ကြီးကိုတည်ဆောက်၍ အထက်အောက် မြန်မာနိုင်ငံအလုံးကိုစည်းရုံးနိုင်လေသည်။ စေတီပုထိုးဂူကျောင်းများတည်ဆောက်ကြသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိတောင်များမှကျောက်များကိုယူ၍ တံခါးထုတ်၊ ပြတင်းထုတ်၊ မုတ်ဆောင်မုတ်ဝများကိုပြုလုပ်ကြသည်။ အဆောက်အအုံကိုယ်ထည်ကို အုတ်ဖြင့်ဆောက်ကြ၍ ဘီလူးပန်းဆွဲ၊ ခြူးပန်းဆွဲ၊ သဇင်ခွေ၊ ကြာချပ်၊ တမာရွက်၊ မုဒရက်ပန်းနွယ်စသော ခြူးကနုတ်အပြောက်အမွမ်းတို့ကို အင်တေဖြင့်စီရင်ကြသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် နန်းတော်များကိုလည်းကောင်း၊ နေအိမ်များကိုလည်းကောင်း သစ်သားဖြင့်သာဆောက်ခဲ့ကြသည်ဖြစ်၍ ပျက်စီးပျောက်ကွယ်သွားခဲ့ကြသည်။ ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်တွင် မြန်မာတို့၏ဗိသုကာပညာသည် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေပြီဟုဆိုရလေသည်။ ထိုမင်းလက်ထက် အပြီးတည်ခဲ့သော ရွှေစည်းခုံစေတီသည် စေတီအဆောက်အအုံအစိတ်အပိုင်း စုံလင်မှုအနေဖြင့် စံနမူနာအဖြစ်တည်ရှိနေသည်။ ပစ္စယာသုံးဆင့်တွင် ထောင့်စေတီများစိုက်ထားခြင်း၊ နတ်မုတ်နတ်လှေကားများတပ်ဆင်ထားခြင်းတို့မှာ ပုဂံခေတ်ဦးတွင် ဆန်းသစ်သောဗိသုကာလက်ရာများ ဖြစ်သည်နှင့်အမျှ နှောင်းခေတ်များတွင်လည်း ဆက်လက်၍ ဤနည်းနှင့်တူ တင့်တယ်စွာတည်ဆောက်လေ့ရှိကြသည်။ နန္ဒမူလိဏ်ဂူပုံစံယူ၍တည်ထားသည်ဟုအဆိုရှိသော အာနန္ဒာဘုရားသည်လည်း ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်တည်သောအဆောက်အအုံဖြစ်သည်။ ထိုဘုရားကြီးတွင် အလယ်မဏ္ဍိုင်ပတ်လည်၌အတွင်းထပ်အပြင်ထပ် စင်္ကြံသွယ်ရှိသည်။ အရုဏ်ခံများကို လေးဘက်လေးမျက်နှာလုံးတွင် တပ်ဆင်ထားသဖြင့်ဘုရား၏စံနစ်ပုံစံသည် ကြက်ခြေခတ်နှင့်ဆင်ဆင်တူ၍ ပေါ်လွင်နေသည်။ ရှေးခေတ်ဂရိလူမျိုးတို့၏ ကြက်ခြေခတ်ပန္နက်နှင့်ဆင်ဆင်တူ၍ လေသာပြတင်းအစား ပေါင်းချွန်းမုတ်ဝနှင့်မုတ်ပြတင်းများ မြောက်မြားစွာ ဖောက်ထားသဖြင့် လိုဏ်ဂူအသွင်ရှိသော အတွင်းပိုင်းသို့ပင် အလင်းရောင်ကောင်းစွာဝင်သည်။ ဗဟိုထုထည်ကြီးမားစွာ တည်ဆောက်လေ့ရှိသောသဘောသည် အိန္ဒိယရှိဂူဘုရားများ၏ သဘောနှင့်ထပ်တူထပ်မျှ ဖြစ်သည်။ အီဂျစ်တို့၏ ပိရမစ်သဘောနှင့်လည်း ခပ်ဆင်ဆင် တူသည်။ ပုဂံခေတ်ဂူဘုရားများတွင် အပြင်နံရံမှ အတွင်းမဏ္ဍိုင်သို့ မိုးလျှောပေါင်းကူး ပြုလုပ်

ခြင်း၊ သစ်သားထုတ်လျှောက်မပါဘဲ ခိုင်ခံ့စွာစီမံထားနိုင်ခြင်းသည် ချီးကျူးလောက်သော မြန်မာ့ဗိသုကာပညာရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ မုတ်ဝ ပေါင်းချွန်းများမှာလည်း အထူးပုံဖော်ပြုလုပ်ထားသည်နှင့်အမျှ ခိုင်ခံ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အုတ်များကိုစီရင်၍ သရွက်ကိုသုံး၍ အချောကိုင်သောနေရာ အင်္ဂါတေပန်းနှင့်အမွမ်းအပြောက်များ မုတ်တံကဲများ ပြုလုပ်ရာ၌သာ ပထမတန်းစား အင်္ဂါတေထုထောင်း စီမံသုံးစွဲကြသည်။ ပုဂံခေတ်ကျောင်း သင်္ခမ်းများသည်လည်း မြန်မာ့ဗိသုကာလက်ရာ လက်စွမ်းပြရာ အဆောက်အအုံများဖြစ်သည်။ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ လေးထောင့်ပုံရှိဖြစ်၍ ပြာသာဒ်ထုပ်ကာ သဖွယ်ချွန်ထက်နေသောအကွက်များ ဆင်ယင်ထားရှိသည်။ ပုဂံပြည်သည် ခရစ် ၁၂၈၇ခုနှစ်တွင် ပျက်လေသော် အင်းဝ၊တောင်ငူ၊ ဟံသာဝတီမင်းဆက်များ ထွန်းကားလာသည်။ ယင်းမင်းများ လက်ထက် ပြည်တွင်းစစ်များပြားသဖြင့် အနုပညာကြီးကြီးကျယ်ကျယ် မထွန်းကားလှချေ။ မန္တလေးမြို့ကို မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး တည်ထောင်သော ၁၈၅၇ ခုနှစ်ရောက်မှ အနုပညာများ အားသစ်တက်လာသည်။ မန္တလေးမြို့ဗိသုကာ အဆောက်အအုံများသည် ပုဂံခေတ်၏ အစဉ်အလာကို လိုက်နာကျင့်သုံးကြသေးသည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံရပ်ခြားနှင့်လည်း အဆက်အသွယ်ရှိပြီဖြစ်သဖြင့် အနောက်နိုင်ငံဗိသုကာအဓွေအ

ယိုးဒယားဗိသုကာပညာ လက်စွမ်းပြ နန်းမြို့တွင်းရှိ မြဘုရားကိန်းဝပ်တော်မူရာ ဝတ်ဖရာက တန်ဆောင်းတော်

ဗိသုကာပညာ

မြန်မာတို့၏ ဗိသုကာပညာလက်ရာသည် ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်တော်တွင် အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်ခဲ့သည်။ ဖော်ပြပါပုံမှာ ကျန်စစ်သားမင်းတည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့သော အာနန္ဒာဘုရား၏ မတ်ရပ်ဖြတ်ပိုင်းပုံတော်ဖြစ်သည်။ အလယ်မဏ္ဍိုင်၌ အတွင်းထပ် အပြင်ထပ် စကြို-၂-သွယ်ထားရှိသည်ကို၎င်း၊ လေးဖက်လေးမျက်နှာလုံးတွင် အရုဏ်ခံများတပ်ဆင်ထားသဖြင့် အဆောက်အအုံတစ်ခုလုံး ပေါ်လွင်လျက်ရှိပုံကို၎င်း၊ ကောင်းစွာအကဲခတ်နိုင်သည်။ အခြားထူးခြားချက်တစ်ရပ်မှာ လေသာပြတင်းအစား ပေါင်းချွန်း မုတ်ဝနှင့် မုတ်ပြတင်းမြောက်မြားစွာ ဖောက်ထားခြင်းကြောင့် လိုဏ်ဂူအသွင်ရှိသော အတွင်းပိုင်းသို့ပင်လျှင် အလင်းရောင်ကောင်းစွာဝင်လျက်ရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

သက်များ သိသိသာသာရောက်လာသည်။ မန္တလေးမြို့ရှိ အတုမရှိကျောင်းတော်ကြီး၏ အလွင်အကြော့ အပေါ့အပါးသဘောကိုလည်းကောင်း၊ မုတ်ပိုင်းသုံးစွဲပုံ သဘောကိုလည်းကောင်း ထောက်လျှင် ဥရောပ ဗိသုကာပညာ၏ အငွေ့အသက် မကင်းကြောင်း သိသာသည်။ ရွှေနန်းတော်ကြီး၏ ဘုံပြာသာဒ်အဆင့်ဆင့် တည်ဆောက်ပုံသဘောကို ထောက်လျှင် တရုတ်ဗိသုကာပညာ သဘောနှင့်တူနေကြောင်းသိသာသည်။ (မြန်မာ့ဗိသုကာပညာ-၅။)

ယိုးဒယား ဗိသုကာပညာ။ ။ယိုးဒယား ဗိသုကာပညာကား အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်သော မြန်မာ၊ကမ္ဘောဇနိုင်ငံများလောက် ထင်ရှားအောင်ပြောင်မြောက်မှုမရှိသော်လည်း ဗိသုကာလက်ရာများတွင် တသွင်ထူးသည့်ယိုးဒယားအနုပညာပန်းခက်ပန်းနွယ်များကို တွေ့နိုင်သည်။ ၁၄ရာစုနှစ်အထိ ယိုးဒယားနိုင်ငံ၏ မြို့တော်သည် မဲနမ်မြစ်ပေါ်ရှိ သောက္ကတဲမြို့ဖြစ်သည်။ ၁၃၅၀ပြည့်နှစ်တွင် ယိုးဒယားတို့သည် ကမ္ဘောဇနိုင်ငံကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့ပြီးနောက် အယုဒ္ဓယမြို့ကို မြို့တော်အဖြစ်သတ်မှတ်ပြောင်းရွှေ့ခဲ့သည်။ ယင်း၏ မြို့တော်မြောက်ဘက်ရှိ လောဗ္ဗူရီမြို့ကို လည်း နွေရာသီအ

ပန်းဖြေမြို့အဖြစ်ထားရှိသည်။ ၁၄ ရာစုနှစ်အထိ ယိုးဒယား ဗိသုကာလက်ရာများသည်မွန်ခမာဆန်သည်။ လောဗ္ဗူရီမြို့မှဝတ်မဟာထတ်ခေါ် ဘုရားတန်ဆောင်းသည် ယင်းခေတ်လက်ရာဖြစ်သည်။ အယုဒ္ဓယမြို့ကို တည်ပြီးနောက်၁၄ရာစုနှစ်ကျော်မှပင် ယိုးဒယားဗိသုကာလက်ရာသန့်သန့် ထွက်ပေါ်လာသည်။ အယုဒ္ဓယမြို့၏ ရှေးဟောင်းဘုရားများနှင့် အဆောက်အအုံပျက်များကိုကြည့်၍ ယိုးဒယားတို့၏ ဗိသုကာကို အကဲခတ်နိုင်ပေသည်။ ယိုးဒယားစေတီပုထိုးနှင့် အဆောက် အအုံများသည် သဘောအားဖြင့် မြန်မာတို့နှင့် ဆင်သော်လည်း အတိအကျမတူဘဲ သီးခြားဟန်တစ်မျိုးရှိသည့်စေတီပုံများသည် အောက်ပိုင်းတစ်တောင့်တည်း မတ်မတ်တည်၍ခုံးပိုင်းပုံဖြစ်ကြသည်။ အယုဒ္ဓယမြို့ခေတ် ဘုရားများသာမဟုတ်၊ ဗန်ကောက်မြို့ကောင်းစားမှတည်သည့် ဘုရားများလည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယိုးဒယားနိုင်ငံ၏ ရှေးဟောင်းအဆောက်အအုံများသည် များသောအားဖြင့် ကျောက်အုတ်တို့ဖြင့်တည်ဆောက်၍ အမိုးကို အုတ်ကြွတ်ဖြင့်မိုးကြသည်။ အမိုးကိုအဆင့်ဆင့်မိုးထားရာ ရှေ့နှင့်နောက်တို့မှကြည့်လျှင် တစ်ထပ်နှင့်တစ်ထပ် ထောင့်

မှန်ဖြတ်ထားသကဲ့သို့ ထင်ရခြင်း၊ ထို့အထက်ကမှ အလယ် ဗာညှိတညှိစုလစ်မွန်းချွန်ပုံအချွန်တက်သွားခြင်းတို့သည် ယိုးဒယားတို့၏ သီးသန့်ဗိသုကာပုံစံဟုဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ဗန်ကောက်မြို့ရှိကျက္ကရီနန်းတော်၊ ယခုပါလီမန်အဖြစ် အသုံးပြုနေသောကျောက်ဖြူနန်းတော်၊ နန်းမြို့တွင်းရှိ မြဘု ရားကိန်းဝပ်ရာ ဝတ်ဖရောကတန်ဆောင်းတို့သည် ထင်ရှား သောယိုးဒယားလက်ရာများဖြစ်သည်။ **ဦးအုန်းကြိုင်**

ဗီချမ်ဆာတောမတ် (ခရစ်၁၈၇၉ ဖွား)။ ဗြိတိသျှ လူမျိုးဂီတပညာသည်ကြီး ဆာတောမတ်ဗီချမ်သည် ဗီချမ် ဆေးလုံးထွင်သူ တောမတ်ဗီချမ်၏မြေးဖြစ်၍ ဗွဲရွန်မှူး မတ်ဘွဲ့ကိုရရှိသူ ဆာဂျိုးဇက်ဗီချမ်၏ သားအကြီးဆုံး ဖြစ်သည်။ ၁၈၇၉ ခုနှစ် ဧပြီလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် လန်က ရှိုင်းယာနယ် စိန်ဟယ်လင်မြို့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ပညာကို ရောဇာကျောင်းနှင့် အောက်စဖို့တက္ကသိုလ်၊ ဝမ်ဒမ်ကော လိပ်တို့တွင် သင်ကြားခဲ့၏။

တောမတ်ဗီချမ်သည် ငယ်စဉ်ကပင်ဂီတတွင် ဝါသနာ ထုံ၍လိုက်စားလေ့လာခဲ့ရာ၊ ၁၉၀၅ခုတွင် အော်ပရာအဖွဲ့ တစ်ခု၏တီးဝိုင်းခေါင်းဆောင် ဖြစ်လာပြီးနောက် ဗီချမ်သံစုံ တူရိယာဝိုင်းကို တည်ထောင်သည်။ ထိုနောက် မကြာမီ ဗီချမ်အော်ပရာဇာတ်အဖွဲ့ကို တည်ထောင်ကာ ၁၉၀၉ခု တွင် စတင်ကပြနိုင်ခဲ့လေသည်။ ၁၉၁၀ခုနှစ်တွင် လန်ဒန် မြို့ကပ်ဗင့်ယျာဉ်၌ အော်ပရာဇာတ်ပွဲများကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက်ပြသခဲ့ရာ၊ ထိုခေတ်ကအကောင်းဆုံး အဆိုကျော် များကို ထည့်သွင်း အသုံးပြုခဲ့သဖြင့် အထူးပင် အောင်မြင်ခဲ့ သည်။ ထို့နောက် ၁၉၁၁ ခု၊ ၁၉၁၂ ခုနှင့် ၁၉၁၃ခုများတွင် ဗီချမ်သည် အင်္ဂလန်ပြည်တွင်ရုရှားဗယ်လေခေါ် ကဇာတ် များကို ပထမဆုံးအောင်မြင်စွာ တင်ပြခဲ့လေသည်။ တီးဝိုင်း များကို ချောမောပြေပြစ်စွာ အုပ်ထိန်းနိုင်သည့်ပြင် ထူးခြားပေါ်လွင်သောဟန်အမူအရာနှင့် ရိုသေခန့်ညား လောက်သောဥပမိရုပ်တို့ကြောင့် ထိုခေတ်ဂီတလောက၌ အကျော်ကြားဆုံးပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗီချမ်သည် သ ဘင်လောကတွင် စံနစ်တကျရှိမှုကို အထူးလိုလားသူဖြစ်သ ဖြင့် ဇာတ်ပွဲကပွဲများသို့ အချိန်နောက်ကျ၍ လာသူ ပရိ သတ်တို့သည် အားလပ်ချိန်မတိုင်မီခြင်း ရုံအတွင်းသို့ဝင်ခွင့် မရဟူသောစည်းကမ်းကို စတင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၁၆ခု တွင် ဗီချမ်သည် ဆာဘွဲ့ဖြင့်သူကောင်းပြုခံရသည်။ ထိုနှစ် တွင်ပင်ဖခင်ဖြစ်သူကွယ်လွန် ၍ဗွဲရွန်ဘွဲ့ကိုဆက်ခံရရှိသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် လန်ဒန်မြို့၌ အော်ပရာဇာတ်ပွဲ များ ပြန်လည်ခေတ်ကောင်းလာရေးအတွက် မနေမနား ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ငွေကြေး အခက်အခဲကြောင့် သူပိုင်အဖွဲ့ကို ဖျက်၍ ၁၉၂၂ ခုတွင် ဗြိတိသျှအမျိုးသား

အော်ပရာကုမ္ပဏီဟု ပြန်လည် တည်ထောင် ခဲ့လေသည်။ ၁၉၃၂ ခုတွင် ကပ်ဗင့်ဥယျာဉ်အော်ပရာဇာတ်ပွဲ ဆင်ဒီကိတ် အဖွဲ့၊ အင်ပီးရီးယဲ အော်ပရာဇာတ်အဖွဲ့ကြီး၊ ဗစ်ဝဲး ဇာတ်ရုံ ကြီးနှင့် ဘီဘီစီ၊ အသံလွှင့်ဌာနတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ရေး အတွက်ဖွဲ့စည်းထားသော အမျိုးသားအော်ပရာဇာတ်ပွဲ ကောင်စီ၌ “ဂီတဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားသူ” ဖြစ်လာသည်။ ထိုရာထူးတွင် ၁၉၃၈ ခုနှစ်အထိ လုပ်ကိုင်ခဲ့လေသည်။

ဆာတောမတ်ဗီချမ်သည် တီးဝိုင်းကြီးများအဆင့်အတန်း တိုးတက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သူလည်းဖြစ်၍ တော်ဝင်ချို တေးသံသာ အသင်းကြီးကို သူ၏ အဖိုးထိုက် တန်လှသောအကြံဉာဏ်များပေးခဲ့သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ် တွင် လန်ဒန်ချိုတေးသံသာ တီးဝိုင်းကြီးကိုတည်ထောင်သည်။ သူသည် ဂီတနှင့်ဆိုင်လျှင် ငွေကြေးကို ရက်ရောစွာ သုံးစွဲ တတ်သည်။ ဇေနဉာဏ်ထက်သန်၍ ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပြော ဆိုတတ်သူလည်း ဖြစ်၏။ ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်ကြီးအတွင်း ၁၉၄၁-၄၂ ခုများက “ဆီအက်တယ်” သံစုံတီးဝိုင်းကြီး တွင်ညွှန်ကြားသူ(ဒါရိုက်တာ)အဖြစ်လုပ်ကိုင်ခဲ့၏။ ထို့ နောက် နယူးယော့မြို့မှအော်ပရာဇာတ်ပွဲကို ကြီးကြပ်အုပ် ချုပ်ခဲ့လေသည်။ ၁၉၄၄ ခုတွင် သူ၏ကိုယ်တိုင်ရေး အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်သည့် “သောင်းပြောင်းထွေလာ တေးသံ သာ”စာအုပ်ကို ရေးသား ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

ဗီစကွတ်။ ။ဂျုံဖြင့် သေးငယ်ပါးချပ်စွာပြု၍ ရွှေနေအောင် ဖုတ်ထားသောမုံကို ဗီစကွတ်ဟု ခေါ်ကြသည်။ အချို့နိုင်ငံ တွင် ယင်းမုံကို ကရက်ကာ ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။

ဗီစကွတ်သည် မည်သည့်အခါက စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ သည်ကို အတိအကျဆိုနိုင်သော်လည်း ဗီစကွတ် ပြုလုပ်ပုံ နည်း အဆင့်ဆင့်သည် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၆၀၀၀ ခန့်ကပင် ရှိခဲ့သည်ကို သက်သေခံအစအနများ တွေ့ရှိရ သည်။ အီဂျစ်နိုင်ငံ ဖဲရိုဘုရင်များ လက်ထက်က သူတို့၏ သင်္ချိုင်းဂူများပေါ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ရေးထိုးခဲ့သော သက် မွေးမှုအရပ်ရပ်တို့အနက် ဗီစကွတ်မုံဖုတ်ပုံပါတွေ့ရှိ ရသည်။ သို့ရာတွင် ၁၇ ရာစုနှစ်လောက်ရောက်မှ စက်ဖြင့် စတင် လုပ်ကိုင်၍ ၁၉ ရာစုနှစ်ကြမှပင် ကျယ်ကျယ်ပြန့် ပြန့် လုပ်ကိုင်ကြသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ဗီစကွတ်ဟူသောအမည်သည် ပြင်သစ်စကားမှဆင်း သက်လာ၍ ၂ ကြိမ်ဖုတ်ထားသော မုံဟုအဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ရှေးအခါက ဗီစကွတ်ဖုတ်ရာတွင် မီး ၂ ကြိမ်ဖုတ်နည်းဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဗီစကွတ်သည် ခရီး ဝေးသွားလာရာ၌ ကြာရှည်အစားခံအစာအဖြစ် သယ် ဆောင်သွားရန် အလွန်အသုံးဝင်သည်ကတစ်ကြောင်း၊ မ ကျန်းမာသူတို့ မှီဝဲသုံးဆောင်ရန် အာဟာရအဖြစ် အသုံးဝင်

www.foreverspace.com.mm

ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို အနီးမှ တွေ့မြင်ရပုံ

သည်ကတစ်ကြောင်းတို့ကြောင့် ၂၀ ရာစုနှစ်အစလောက် ကစ၍ ဗီစကွတ်လုပ်ငန်းများသည် တစ်ရှိန်ထိုး တိုးတက်လာခဲ့ လေသည်။

ဗီစကွတ်လုပ်ငန်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ဗီစကွတ်အမျိုးမျိုးလည်း ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အချဉ်ဖောက်ထားသော မုံညက်ဖြင့်ပြုလုပ်သည့် ဆိုဒါဗီစကွတ်၊ နို့ဗီစကွတ်၊ နှစ်ထပ်ဗီစကွတ်စသည်ဖြင့် အမျိုးပေါင်းများစွာ ပေါ်ပေါက်လျက် ရှိသည်။ ဗီစကွတ် ပြုလုပ်ရာတွင် ဂျူမုန့်၊ ရေနနှင့် ဆားသည် အရင်းခံဖြစ်၍ အနံ့နှင့်အရသာအတွက်သကြား၊ နို့၊ စပျစ်သီး၊ ဗာဒမ်သီး၊ အုန်းသီးနှင့်အမွှေးနံ့တို့ကို ထည့်ပေးရသည်။ ဗီစကွတ် လုပ်ရာတွင် ဂျူမုန့်ကို မုံညက်ဖြစ်အောင် နယ်ပေးခြင်း၊ မုံညက်တွင် နို့ စသည်တို့ ထည့်ပေးခြင်း၊ ရောစပ်ပြီးမုံညက်ကို အပြားဖြန့်ခြင်း၊ ယင်းအပြားကို လိုသလို ပုံအမျိုးမျိုးဖြစ်အောင် ပုံစံခွက်ဖြင့် နှိပ်ယူခြင်း၊ ပုံစံခွက်ဖြင့် နှိပ်ထားသောမုံညက်ပြားကို ဖိုထဲ၌ဖုတ်ခြင်း နှစ်ထပ်မုံပြုလုပ်လိုသော် ယင်းဖုတ်ပြီး မုံပြားနှစ်ခုကြား၌ လိုရာအနံ့ထည့်ထားသည့်မလိုင်ထည့်ညှပ်ခြင်း စသည်ဖြင့် အဆင့်ဆင့် ပြုလုပ်ရသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီက ဗီစကွတ်ကို အခြားနိုင်ငံများ

မှ တင်ယူစားသုံးကြရသော်လည်း စစ်ပြီးခေတ်တွင်မူကား မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဗီစကွတ်လုပ်ငန်းများ စတင် ပေါ်ပေါက်လာကြပြီဖြစ်၍ ယခုအခါ တိုင်းရင်းဖြစ်ဗီစကွတ်များကို အသုံးများလျက်ရှိကြသည်။

ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင်။ ။ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်အထင်ရှားဆုံးသောမီးတောင်တစ်ခုဖြစ်၏။ ဥရောပတိုက်၏ တစ်လုံးတည်းသောမီးရှင်တောင်ဖြစ်သည်။ အီတလီနိုင်ငံနေပယ်ပင်လယ်အော်ပေါ်တွင်တည်ရှိ၍ နေပယ်မြို့မှ အရှေ့တောင်ဘက် ၇မိုင်ခန့် ကွာဝေးလေသည်။ ထိုမီးတောင်၏ အောက်ခြေအဝန်းမှာ မိုင် ၃၀ ခန့်ရှိ၍၊ ကမ်ပါနီးယားလွင်ပြင်တွင် ထီးတည်းတည်ရှိနေ၏။ အမြင့်မှာ မီးတောင် ပေါက်ကွဲပြီးတိုင်း ပြောင်းလဲသွားတတ်၏။ ၁၉၀၀ ပြည့်တွင် ၄၂၇၅ ပေ မြင့်ရာမှ ၁၉၀၆ ခုတွင် ပေါက်ကွဲပြီးသောအခါ ၃၆၆၈ပေသာမြင့်တော့သည်။ ယခုမူ ၃၈၅၈ပေမြင့်သည်။ ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင်တွင် တောင်ထွတ် ၂ခုရှိ၏။ ယခု မီးခိုးများတလူလူထွက်လျက်ရှိသော ဗီဆူးဗီးယပ် တောင်ထွတ်ကို ဆုန်မာခေါ် တောင်ထွတ်ဟောင်းက ဝိုင်းခြမ်းသဏ္ဍာန်ရလျက်ရှိသည်။ အပေါ်ပိုင်းမှ

တောင်ထွတ်သည် ပန်းကန်လုံးသဏ္ဍာန်ခွက်ဝင်နေ၍ အစဉ် လိုလိုပင် မီးခိုးများ၊ ပြာများ တလူလူလွင့် ထွက်နေပြီးလျှင်၊ တစ်ခါတစ်ရံ ချော်ရည်များလည်း စီးကျနေလေသည်။

ဗီဆူးဗီးယပ် မီးတောင်သည် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ပေါက်ကွဲခဲ့ဘူး၏။ အေဒီ ၇၉ ခုနှစ်မတိုင်မီက ယင်းကို မီးတောင်ဟု လူတို့မသိကြချေ။ အေဒီ ၆၃၁ခုနှစ်၌ ၁၆နှစ် လုံးလုံး ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများတွင် ငလျင်လှုပ်ခဲ့ပြီးနောက် ၇၉၁၊ ၁၂၅၇၊ ၁၅၄၇ တွင် မီးတောင်အကြီးအကျယ် ပေါက်ကွဲခဲ့ရာ၊ ဟာကျူလေနီယမ်၊ ပွန်ပီယိုင်နှင့် စတာ ဗီယေးမြို့တို့သည် ပြာနှင့်ချော်များအောက်တွင် နစ်မြုပ် ပျက်စီးကြကုန်၏။ ထိုစဉ်က အဖြစ်အပျက်များကို မျက် မြင်ကိုယ်တွေ့ တစ်ဦးဖြစ်သူ ရောမလူမျိုး စာရေးဆရာ ပလင်နီ(အငယ်)က မှတ်တမ်း တင်ထားခဲ့သဖြင့် ယခုလူ တို့ သိရပေသည်။

၄၇၂ ခုတွင် မီးတောင်ဝမှ ပြာများ အကြီးအကျယ် လွင့်တက်ပြန်ရာ ကွန်စတန်တီနိုပယ်မြို့တိုင်အောင်ပင် ပြာ များရောက်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ၁၆၃၁ခုတွင် ချော်ရည် များနှင့် ရေပူများသည် တောင်ခြေရင်းသို့ စီးဆင်းကျလာ သဖြင့် ထိုနေရာတစ်ဝိုက်ရှိ ရွာများမှလူပေါင်း ၁၈၀၀၀ခန့် သေကြေ ပျက်စီး ခဲ့လေသည်။ ၁၇၉၄ ခုနှစ်၊ ၁၈၂၂ခု၊ ၁၈၅၅ခု၊ ၁၈၇၂ခု၊ ၁၈၈၀ ပြည့်နှစ်၊ ၁၈၉၅ခု၊ ၁၉၀၆ ခု၊ ၁၉၂၉ ခု၊ ၁၉၄၄ ခုများတွင်လည်း မီးတောင်ပေါက် ကွဲခဲ့ရာ ၁၉၀၆ခုတွင် အသေအကြေ အပျက်အစီး အများဆုံး ဖြစ်၏။ ထိုစဉ်က ရွာနှင့်မြို့ပေါင်းများစွာ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၄ ခု မတ်လတွင် ပေါက်ကွဲစဉ်ကမူ၊ မဟာမိတ်တပ်သားများက အနီးအနားမြို့ရွာများမှ လူများ ကို ဘေးကင်းရာသို့ရွှေ့ပြောင်းပေးကြသဖြင့် အသေအ ပျောက်သက်သာသည်။ ဆန်စီဗက်စတီယေးနီရွာ တစ်ရွာ သာ ပျက်စီးသွားခဲ့၏။

သိပ္ပံပညာရှင်များသည် ထိုမီးတောင်ကြီး ပေါက်ကွဲပုံကို သေချာစွာလေ့လာ စူးစမ်းကြည့်ရန် ၁၈၄၄ ခုကစ၍၊ ထိုတောင်စောင်းတွင် မျှော်စင်တစ်ခုဆောက်၍ သက်စွန့် ကြိုးပမ်း နေထိုင်လေ့လာခဲ့ကြသည်။ အချို့သော လေ့လာ သူများသည် မီးတောင်ကြီး ပေါက်ကွဲစဉ်၌ပင် သေချာ စွာလေ့လာစူးစမ်းရန် စောင့်ကြည့်နေကြသဖြင့် ယင်းတို့ အနက် အသက်ဆုံးရသူများလည်းရှိ၍၊ မီးတောင်မှ ထွက် သောအဆိပ်ဓာတ်ငွေ့များသင့်ကာ အသက်တိုကြ သူများ လည်း ရှိလေသည်။

ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင်သည် အစဉ်သဖြင့် အခိုးအငွေ့များ ထွက်ကာ လှုပ်ရှားနေသော်လည်း ၁၉၄၄ ခုတွင် မပေါက် ကွဲမီအထိလာရောက်၍ကြည့်ရှုသူပေါင်း နှစ်စဉ် ထောင် သောင်းမကရှိသည်။ နေပယ်မြို့မှ တောင်ခြေအထိ လှုပ်စစ်

ရထားလမ်းရှိ၍၊ ထိုနေရာမှတစ်ဆင့် ကြီးရထားလမ်း တစ် ခုသည် မီးတောင်ထိပ်မှ ပေ၄၅၀ခန့်အကွာအထိ ရောက် လေသည်။ ရဲရဲနီနေသောချော်ရည်များ စီးထွက်နေသည်ကို ကောင်းစွာမြင်ကြရလေသည်။ ၁၉၄၄ခု၌ မီးတောင် ပေါက် ကွဲရာတွင် ယင်းကြီးရထားလမ်းပျက်စီးသွားသည်။

ဗီဆူးဗီးယပ်မီးတောင်ကြီးသည် ယင်းသို့အကြိမ်ကြိမ် ပေါက်ကွဲ၍ ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများကို ဒုက္ခပေး ခဲ့သော် လည်း တောင်ခြေရင်းနှင့် အောက်ဘက်တောင်စောင်းများ တွင် မြေဩဇာကောင်း၍ စပျစ်ခြံလုပ်ငန်း အလွန်ဖြစ်ထွန်း သောကြောင့် လူများ ရွာတည် နေထိုင်ကြသည်။ သို့ရာ တွင် မီးတောင်မှ မီးခိုးထွက်သည်ကို အရိပ်အကဲကြည့်ကာ တထိတ်ထိတ်နှင့် နေကြရသည်။

ဗီဆူးလိယပ်အန်းဒရီယ(ခရစ် ၁၅၁၄ - ၁၅၆၄)။ ။

ဗဲလဂျီယမ်လူမျိုး အနာတမီ ပညာရှင်အန်းဒရီယ ဗီဆူး လိယပ်သည် ယခုခေတ် အနာတမီ ပညာရေးစံနစ်ကို စတင်တီထွင်သူ ဖြစ်သည်။

ဗီဆူးလိယပ်ကို ၁၅၁၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့ တွင် ဗဲလဂျီယမ်နိုင်ငံ ဗရပ်ဆဲမြို့၌ဖွားမြင်သည်။ လူးဗန်း၊ ကိုလုန်း၊ မွန်ပဲလီးယေးနှင့် ပါရစ်မြို့များတွင် ပညာသင် ယူရာ ရူပဗေဒနှင့် အနာတမီပညာရပ်တို့၌ထူးချွန်သဖြင့် ကျော်ကြားသည်။ ပါရစ်မြို့တွင် ဆီလဗီယပ်၊ ယိုဟန်းနက် ဝွန်တာစသော ဆေးပညာရှင်ကြီးများထံ၌ ဆေးပညာကို ခဲခဲယဉ်းယဉ်း သင်ယူပြီးနောက် လူးဗန်းမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သည်။ ထို့နောက် ဂျာမန်ဧကရာဇ်၏ တပ်မတော်၌ ဝင်ရောက်အမှုထမ်းရင်း အီတလီနိုင်ငံဗင်းနစ်မြို့သို့ ရောက်ရှိ သွားလေသည်။ ဗင်းနစ် တက္ကသိုလ်တွင်ဝင်ရောက်၍ ဆေး ပညာကို ဆက်လက် သင်ယူရာ ၁၅၃၇ခုနှစ်တွင် အမ်ဒီခေါ် ဆေးပညာဘွဲ့ထူးကို ဆွတ်ခူး ရရှိသည်။ ၁၅၃၈ခုနှစ်တွင် ဗီဆူးလိယပ်သည် အနာတမီ ပညာဆိုင်ရာ ဇယား ၆ ခုကို ရေးသားထုတ်ဝေသည်။

၁၅၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပါဗီယာတက္ကသိုလ်၌ အနာတမီ ပညာ ပါမောက္ခအဖြစ် ခန့်ထားခြင်း ခံရပြီးနောက် ၁၅၄၃ခု တွင် ဗလုံးညားတက္ကသိုလ်၌လည်းကောင်း၊ မကြာမီ ပီ ဆာတက္ကသိုလ်၌လည်းကောင်း ပါမောက္ခအဖြစ်ဆောင်ရွက် ရသည်။ ဗီဆူးလိယပ်သည် တက္ကသိုလ်တွင်စာပေပို့ချစဉ် လူခန္ဓာကိုယ်ကို ခွဲစိတ်ပြသ၍လက်တွေ့သင်ကြားပြသသော စံနစ်ကိုစတင်တီထွင်သည်။ ၁၅၄၃ခုတွင် သူ၏အထင်ရှား ဆုံးလက်ရာဖြစ်သည့် “ဒီကော်ပိုရစ် ဟျူမင်နီဖရစ်ကာ” ခေါ် အနာတမီပညာဆိုင်ရာကျမ်းကြီးကို ရေးသားထုတ် ဝေရာပညာရှင်အပေါင်းတို့က ကမ္ဘာကြေသော်လည်းဥဒါန်း မကြေနိုင်သောကျမ်းကြီးအဖြစ် ချီးကျူးအသိအမှတ်ပြု

ကြရလေသည်။ ယခင်က တိရစ္ဆာန်ခန္ဓာကိုယ်များကို ခွဲ
စိတ်ရာမှရရှိသောဗဟုသုတများဖြင့် လူ့ခန္ဓာကိုယ်အ
ကြောင်းမှတ်ချက်ချနေသည့် အနာတမီပညာရှင် ဂလင်းစ
သည်တို့၏ယူဆချက်များ မှားယွင်းပုံကို ထုတ်ဖော်ရေး
သားရာ ရေးသားသူဗီစီဆေးလိယပ်၏ ဂုဏ်သတင်း ကြီးမြင့်
လာသလောက် အတိုက်အခံနှင့် ကန့်ကွက်သူအတော်များ
များနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည်။ ၁၅၄၄ ခုနှစ်ခန့်တွင် ဗီစီဆေးလိ
ယပ်သည် ဧကရာဇ်ဘုရင်ပဉ္စမချား၏ သမားတော်ချုပ်အ
ဖြစ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရပြီးနောက် သားတော် ဒုတိယဖိလစ်
ဘုရင် လက်ထက်တွင်ပါ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရသည်။

သာသနာရေးဆိုင်ရာ တရားရုံးတော်က ဗီစီဆေးလိယပ်
အားမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအဖြစ်စွဲချက်တင်ကာ သတ်ရန်အမိန့်ချလိုက်
သော်လည်း ဧကရာဇ်ဘုရင်ကလွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေး
၍ဟိုးလီးဆီပါးလခါးသို့ ဘုရားဖူးလွှတ်လိုက်သည်။ ဘုရား
ဖူးမှအပြန် ဇန်တီကျွန်းအနီး၌သင်္ဘောမှောက် သဖြင့် ၁၅၆၄
ခု၊ အောက်တိုဘာ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်သည်။
ဗီစီဆေးလိယပ် ပြုစုခဲ့သောလက်ရာများကိုစုပေါင်း၍ ၁၇၂၅
ခုနှစ်တွင် စာအုပ်အဖြစ်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေလေသည်။

ဗီစီမျိုး။ ။ဗီစီမျိုးများသည်မျက်စိနှင့်မမြင်နိုင်လောက်
အောင်သေးငယ်သောအကောင်ငယ်ကလေးများဖြစ်ကြ
သည်။ မည်မျှ သေးငယ်သနည်းဟူမူ တစ်ခါတစ်ရံ ဗီစီမျိုး
တစ်ခု၏ အရွယ်သည် တစ်လက်မကို အပုံ ၅၀၀၀၀ ပုံ
တစ်ပုံမျှသာရှိသည်။ အကြီးဆုံးသော ဗီစီမျိုးကောင်သည်
တစ်လက်မကို အပုံ၅၀၀၀ပုံတစ်ပုံသာရှိသည်။ ယင်းတို့ကို
အလွန်အားကြီးသော မိုက္ကရိုစကုပ်ဖြင့်ကြည့်မှသာ မြင်နိုင်
သောကြောင့် မိုက္ကရိုရုပ်ပိုင်းဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။

အချို့ဗီစီမျိုးသည် အပင်သဏ္ဍာန်ရှိ၍ ဗက်တီးရီး
ယားဟုခေါ်ပြီးလျှင် အချို့သည် သတ္တဝါသဏ္ဍာန်ရှိကြ၍
ပရိုတိုဇိုဝါဟုခေါ်ကြသည်။ ယင်းထက်သေး၍ သဏ္ဍာန်
မပေါ်သော ဗီစီမျိုးကို ဗိုင်းရပ်ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဗီစီမျိုးတို့သည် အစဉ်သဖြင့် လေထဲတွင်ပြန့်နှံ့နေသည်။
ရေနှင့်မြေကြီးထဲတွင်လည်း ရှိကြသည်။ သာမန်အားဖြင့်
ဗီစီမျိုးနှစ်မျိုးနှစ်စားရှိသည်။ တစ်မျိုးသည်သက်ရှိအရာ
ဝတ္ထုများပေါ်တွင်အမှီသဟဲပြု၍ပေါက်ပွားကြပြီးလျှင် တစ်
မျိုးမှာ သက်မဲ့ပစ္စည်းများကို အမှီပြု၍နေလေ့ရှိကြသည်။
တစ်ဖန် သက်ရှိအရာဝတ္ထုမှ လူနှင့်တိရစ္ဆာန်များကို ဒုက္ခ
ပေးတတ်သော ဗီစီမျိုးနှင့်သစ်ပင်များကို သေကြေ ပျက်
စီးအောင်ပျက်ဆီးတတ်သော ဗီစီမျိုးဟု နှစ်မျိုးရှိပြန်သည်။
ယင်းတို့ကို အချို့ကရောဂါပိုးဟု ခေါ်နေကြသည်။

ရောဂါဖြစ်စေတတ်သော ဗီစီမျိုး (ဝါ) ရောဂါပိုးများ
သည် မသန့်ရှင်းသောရေနှင့်လေထဲတွင် အစဉ်သဖြင့် ပြန့်နှံ့

လျက်ရှိသည်။ ယင်းလေ သို့မဟုတ်ရေကို လူနှင့်တိရစ္ဆာန်
တို့ ရှူရှိုက်သောက်သုံးမိပါက ရောဂါပိုးများသည် ကိုယ်ခန္ဓာ
ထဲသို့ ဝင်ရောက်သွားပြီးလျှင် သွေးကြောထဲတွင် တမုဟုတ်
ခြင်းပြန့်နှံ့သွားတတ်လေသည်။ ထိုအခါ တဖြည်းဖြည်း
သွေးကြောများပျက်စီးချွတ်ယွင်းလာကာ အသက်အန္တရာယ်
ကိုပင် ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဗီစီမျိုးများသည်
လူတိရစ္ဆာန်တို့၏ ရန်သူကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။

ဗီစီမျိုးများသည် ပုံသဏ္ဍာန်အမျိုးမျိုးရှိ၍ တစ်မျိုးသည်
ရောဂါတစ်မျိုးကိုသာဖြစ်စေနိုင်သည်။ ယင်းအချက်ကို ဂျာ
မန်ဗက်တီးရီးယားပညာရှင် ရောဗတ်ကော့(၁၈၄၃-၁၉၁၀)
က ၁၈၇၆ခုတွင် လက်တွေ့စမ်းသပ်ပြခဲ့ဘူးသည်။ ရော
ဗတ်ကော့သည် ဒေါင့်သန်းရောဂါစွဲကပ်နေသောတိရစ္ဆာန်
၏ သွေးကြောထဲမှ ရောဂါပိုးကိုထုတ်ယူ၍ သိပ္ပံနည်းဖြင့်
ယင်းတို့၏အဆိပ်အတောက်များကို မယုတ်လျော့စေဘဲ
ပြန့်ပွားအောင်မွေးမြူသည်။ ထို့နောက် သိပ္ပံပညာရှင်များ၏
ရှေ့မှောက်တွင် ထိုရောဂါပိုးများကို အလွန်ဆူဖြိုးသော
သိုးကြီးများ၏ကိုယ်ထဲသို့ အပ်ဖြင့်ထိုးသွင်းပေးသည်။ ယင်း
သိုးများသည် များမကြာမီပင်ဒေါင့်သန်းရောဂါ ကပ်ရောက်
ကာ တဖြည်းဖြည်း သေကြေပျက်စီးကုန်ကြသည်။

ရောဂါပိုးများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောရောဂါများမှာ
ဝမ်းကိုက်ရောဂါ၊အအေးမိရောဂါ၊အဆုတ်ရောဂါ၊ ဝမ်း
ရောဂါ၊ အူရောင်ငန်းဖျားရောဂါ၊တုတ်ကွေး၊ ဆစ်ဖလစ်နှင့်
ကာလသားရောဂါ၊ နူနာရောဂါများဖြစ်ကြသည်။ ဗီစီမျိုး
ကလေးတစ်ကောင်သည် ၁၂ နာရီအတွင်းအကောင်ရေ
၁၆၇၇၇၂၁၆ ပြန့်ပွားလာနိုင်ပေသည်။ သိပ္ပံပညာသည်
တဖြည်းဖြည်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ဗီစီမျိုး၏
အကြောင်းခြင်းရာကိုလည်း သိပ္ပံပညာရှင်များပိုမို၍ သိရှိ
လာကြသည်။ ယင်းတို့ မည်သို့နေထိုင်ပေါက်ပွား၍ မည်သို့
ဒုက္ခပေးတတ်ပုံ၊ မည်သို့ပြန့်နှံ့ပုံ၊ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းသို့ မည်သို့
ဝင်ရောက်ပုံများကိုသိရှိလာကြသည်။ ရောဂါဖြစ်ပွား၍
သေကြေသောကျွဲနွားတို့၏အသားကို လူတို့စားမိက လူတို့
ဒုက္ခရောက်တတ်ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရှိကြလေသည်။

လူ၏ ကိုယ်ခန္ဓာထဲသို့ ဝင်ရောက်သော ရောဂါပိုးတိုင်း
သည် လူတိုင်းကို ဒုက္ခပေးနိုင်ချေ။ ကျန်းမာ၍ သွေးသား
သန့်ရှင်းသော လူတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်ထဲသို့ဝင်ရောက်
သောရောဂါပိုးများကို တိုက်ဖျက်ခုခံနိုင်စွမ်းရှိပေသည်။

ရောဂါပိုးများကူးစက်ပုံမှာ မသန့်သောလေနှင့်ရေများ
ကိုရှူရှိုက် သောက်သုံးမိသောအခါများ၌လည်း ကူးစက်
နိုင်သည်။ ရောဂါရှိသောသူဝတ်သည့် အဝတ်ကိုယူ၍ ဝတ်
ခြင်း၊ ခြင်များကိုက်ခဲခြင်း၊ ယင်များနှင့်၊ ကြွက်သေ များ
ကြောင့်လည်းရောဂါပိုးများ ပြန့်ပွားကူးစက်၍ ရောဂါဖြစ်
ပေါ်နိုင်လေသည်။

အချို့ရောဂါပိုးမျိုးသည် လူ၏အပေါ်ယံအရေခွံကို ထွင်းဖောက်နိုင်၍ အချို့မူ မဝင်နိုင်ချေ။

ရောဂါပိုးများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရသော ရောဂါများကို တိုက်ဖျက်ရန် နည်း ၃မျိုးရှိသည်။ ပထမနည်းမှာ ရောဂါပိုးများ ကိုယ်တွင်းသို့ မဝင်ရောက်စေရန်ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း၊ ဒုတိယနည်းမှာရောဂါပိုးများကို တတ်နိုင်သောနည်းများဖြင့် ဖျက်ဆီးပစ်ခြင်းနှင့်တတိယနည်းမှာ ကိုယ်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်ပြီးသောရောဂါပိုးများကို အဆိပ်အတောက် ကင်းမဲ့စေရန်ဆေးထိုးနှံခြင်းဖြစ်သည်။ ပထမနည်းအတွက် ပြုလုပ်ရန်မှာ မိမိကိုယ်ကိုသန့်ရှင်းအောင်ပြုပြင်နေထိုင်ခြင်းနှင့် အိမ်တွင်း အိမ်ပြင်ကို သန့်ရှင်းအောင် ရှင်းလင်းခြင်းဖြစ်၏။ ဒုတိယနည်းမှာ ပြည်သူ့ကျန်းမာသန့်ရှင်းရေးအတွက် ရောဂါပိုးများ မပေါက်ပွားမခိုအောင်နိုင်စေရန် အမှိုက်သရိုက်များ ရှင်းလင်းခြင်း၊ ရေမြောင်းများ ဖွဲ့ခြင်းနှင့် သောက်ရေကို သန့်ရှင်းအောင် ဆေးခတ်ခြင်းများ ဖြစ်ပေသည်။ တတိယနည်းမှာမူ ရောဂါပိုးကာကွယ်ဆေးများကို သောက်ခြင်းနှင့် ဆေးထိုးနှံခြင်းတို့ ဖြစ်လေသည်။

ဗီတာထရွန်။ ။ နျူကလီယာရူပဗေဒကိုသုတေသနပြုရာ၌ အက်တမ်ကိုဖြိုခွဲရန် အီလက်ထရွန်များကို အလွန်အရှိန်မြန်အောင်ပြုပေးသော စက်တစ်မျိုးကို ဗီတာထရွန်ဟုခေါ်သည်။ ထိုစက်ကို ၁၉၄၀ပြည့်နှစ်တွင် ဒေါ်နယ်ကတ် အမည်ရှိအမေရိကန်တစ်ဦးက စတင်တီထွင်၍စံပြစက်ကလေးတစ်ခုကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အီလီနွိုင်းတက္ကသိုလ်တွင် ပထမဆုံးတည်ဆောက်ပြသည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် နျူကလီယာရူပဗေဒသုတေသနအတွက် ပို၍အားကောင်း ပြီးလျှင် ပို၍ကြီးမားသောစက်ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ပင်တည်ဆောက်ခဲ့လေသည်။

ဗီတာထရွန်တွင် ဖန်ပြန်လုံးစုံပေါင်း၍ ထိုပြန်လုံးကို လေမရှိအောင်စုတ်ထုတ်ကာပလာစတစ် ပြုလုပ်ထားသည်။ ထိုပြန်ကိုအားကောင်းသော လျှပ်စစ်သံလိုက်ဓာတ်အားလွှတ်ထားသည့်တိုင်များအကား၌ထားသည်။ ထို့နောက် အီလက်ထရွန်ပြတ်ဖြင့် အီလက်ထရွန်များကို ပြန်လုံးအတွင်းပစ်သွင်းသည်။ သံလိုက်စက်ကွင်း အတွင်းသို့ ရောက်လာသော အီလက်ထရွန်များသည် သံလိုက်ဓာတ်ကြောင့် စွမ်းအင်များဝင်လာပြီးလျှင် ပြန်အတွင်း၌ ပတ်၍ပတ်၍ ပြေးကြသည်။ ပတ်၍ပြေးလေလေအီလက်ထရွန်များအတွင်းသို့ စွမ်းအင်များပို၍ဝင်လေလေဖြစ်ရာ၊ အရှုန်တိုး၍ မြန်လေလေဖြစ်သည်။ အရှိန်အဟုန်မြန်လာပြီးသော်စွမ်းအင်အပြည့်ဆုံးဖြစ်လာသည့်အခါ တန်စတင်ဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော စက်ကွင်းကိုဝင်၍ တိုးကြသည်။ ယင်းသို့ဝင်၍တိုးခြင်းဖြင့်ဂမ္ဘာသို့မဟုတ် အိမ်စရေးရောင်ခြည်ကို ဖြစ်ပေါ်စေလေသည်။

အီလက်ထရွန် ဗို့အားသန်း ၃၀၀၊ သို့မဟုတ်မတ်၃၀၀ (တစ်မက်သည် အီလက်ထရွန်ဗို့အားတစ်သန်းနှင့် ညီမျှသည်) ရှိသောဗီတာထရွန်ကြီးများတွင် အီလက်ထရွန်တို့ စွမ်းအင်ယူရသောပြန်လုံးသည် အချင်း၁၃ပေရှိသည်။ ထိုပြန်လုံးထဲတွင် အီလက်ထရွန်တို့သည် စက္ကန့်၏အပုံ ၁၀၀၀ ပုံလျှင် ၄ ပုံမျှသော အချိန် ကာလအတွင်း အကြိမ်ပေါင်း ၁၄၀၀၀၀ လှည့်ပတ်ကြ၍၊ ယင်းတို့ လှည့်ပတ်သွားလာသမျှကို ခရီးဆန်ထုတ်တွက်ဆကြည့်လျှင် မိုင်ပေါင်း ၈၅၀နှင့် ညီမျှပေသည်။ ယင်းတို့၏အမြန်နှုန်းသည် အလင်းရောင် အမြန်နှုန်း၏ ၉၉.၉၉၉၉၆ % ဖြစ်လေသည်။

အီလက်ထရွန်ဗို့အား ၂၂ သန်းနှင့် အိမ်စရေး ထုတ်လုပ်နိုင်သောခရီးဆောင် ဗီတာထရွန်(အငယ်စား)မျိုးကို လက်မူလုပ်ငန်းနှင့် ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းတို့၌ အသုံးပြုကြလေသည်။

ကိုယ်ခန္ဓာဖွံ့ဖြိုးပြီး ခွန်အားတိုးစေသော အာဟာရဓာတ်များ

သားငါး ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် အသီးအနှံတို့၌ ထိုဓာတ်များပါရှိသည်။ အဖိုးထိုက် အဖိုးတန် ရှားရှားပါးပါး မဟုတ်သော်လည်း ကိုယ်ခန္ဓာကျန်းမာတောင့်တင်းရေးအတွက် အရေးပါလှသော ဓာတ်များ ဖြစ်လေသည်။

ဗီတာမင်။ ။ခန္ဓာကိုယ်၌ လိုအပ်သောအာဟာရ ဓာတ်တစ်မျိုးကိုဗီတာမင်ဟုခေါ်ကြသည်။ ဗီတာမင်ဟူသောဝေါဟာရမှာအသက်ရှင်နေရန်ကိစ္စတွင် အလွန်အရေးကြီးသောပစ္စည်း၊ သို့မဟုတ် သက်စောင့်ပစ္စည်းဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယင်းဗီတာမင်ဓာတ်ကို ၁၉၁၁ ခုနှစ်ကမှ ပိုလန်လူမျိုး ဓာတုဗေဒပညာရှင်က စီမာဖန်ဆိုသူက စတင်တွေ့ရှိ၍ အမည်ပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

၂၀ရာစုနှစ်အစတွင် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်ရှိ သိပ္ပံပညာရှင်ကြီးများသည် လူတို့၏ကျန်းမာရေးအတွက် ပြည့်စုံလုံလောက်သော အာဟာရ ဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် သုတေသနပြုကြသည်။ ၁၉၁၁ ခုနှစ်တွင် ကစီမာဖန်သည်ဖွံ့ဖြိုးမှု ထူးဆန်းသောပစ္စည်းအနည်းငယ်ကို ထုတ်ယူ ရရှိခဲ့ပြီးနောက် ထိုပစ္စည်းဖြင့် ဗယ်ရီဗယ်ရီ(ထုံနာစိုကိုယ်ဖောနာ)နှင့် ပေါ်လီနျူရိုက်တစ် (နာဗ်ကြောအများ ရောင်ခြင်း) ရောဂါများ

www.forever-space.com.mm

ကင်းပျောက်စေနိုင်သည်ကိုတွေ့ခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အရှေ့တိုင်းသားတို့သည် ဖြူစင်အောင် ဖွပ်ထားသော ဆန်ကိုသာ အဓိက စားသောက်နေထိုင်ကြသဖြင့် ဗယ်ရီဗယ်ရီစွဲကပ် ကြသည်ဟုအတိအလင်းပြောဆိုနိုင်ခဲ့သည်။ (ဗယ်ရီဗယ်ရီ -ရှူ။) ဗီတာမင်အကြောင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ သိပ္ပံပညာ ရှင်များတွေ့ရှိချက်များကို လက်တွေ့အသုံးချခဲ့ခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လူအပေါင်းတို့သည် ဗီတာမင်လိုရှိဖြစ်သော ဗယ်ရီ ဗယ်ရီ၊ ရစ်ကက်၊ စကာဗီ၊ ပဲလေးဂရား စသောရောဂါများမှ အတော်များများ ကင်းလွတ်ခဲ့ကြသည်။ ဗီတာမင်အမျိုးမျိုးရှိ၍ ယင်းတို့၏ အခြေအနေကို စုံလင်စွာမသိရသေးသောအခါက ဗီတာမင်ဓာတ်များကို အမည်မှန် မပေးနိုင်သောကြောင့် အင်္ဂလိပ်အက္ခရာ အေ၊ ဘီ၊ ဇီ စသည်များဖြင့်အမှတ်ပေးကာ ခွဲခြားထားကြသည်။ ယခုအခါ ယင်းဗီတာမင်များကို ဓာတုဗေဒပညာအရ သိရှိဖော်စွမ်းနိုင်ပြီဖြစ်၍ သင့်လျော်သော ဓာတုဗေဒအမည်များ ပေးထားပြီး ဖြစ်သည်။

သိပ္ပံပညာရှင်တို့သည် ဗီတာမင် ၂၅ မျိုးခန့်ကို တွေ့ရှိပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းသည့် ဗီတာမင် အသီးအသီး၏ ဆောင်ရွက်ချက်တို့ကိုမူကား အတိအကျ မသိရသေးပေ။ ဗီတာမင်တို့ကို ယေဘုယျအားဖြင့် အဆီတွင်ပျော်ဝင်သော ဗီတာမင်နှင့် ရေတွင်ပျော်ဝင်သော ဗီတာမင်ဟူ၍ နှစ်မျိုး နှစ်စား ခွဲခြားထားကြသည်။ အဆီတွင်ပျော်ဝင်သောဗီတာမင် တို့မှာ ဗီတာမင်အေ၊ ဗီတာမင် ဒီ၊ ဗီတာမင်အီးနှင့် ဗီတာမင်ကေတို့ ဖြစ်ကြပြီးလျှင် ရေတွင်ပျော်ဝင်သော ဗီတာမင်တို့မှာ ဗီတာမင်စီနှင့် ဗီတာမင် ဘီအစုဝင် ဗီတာမင်တို့ ဖြစ်ကြလေသည်။

ဗီတာမင်အေ။ ။ဗီတာမင်သည် ကလေးများ၏ကြီးထွားမှုကိုအားပေး၍ လူကြီးများအား ကူးစက်တတ်သော ရောဂါကိုခံနိုင်ရည်ရှိစေသည်။ မျက်စိအလင်း အားကိုလည်း အားပေးသည်။ ဗီတာမင်အေ ကြာမြင့်စွာ မမှီဝဲရသူတို့သည်ညဉ့်မျက်ကန်း၊ သို့မဟုတ် ကြက်မျက်သင့်ဝေဒနာဖြစ်ပေါ်တတ်သည်။ ထို့ပြင် ဗီတာမင်အေသည် အက်ပီသီလျမ် တစ်ရှူးခေါ် အရေမြေ၊ ကိုယ်တွင်းမြေများနှင့် စိမ့်ထွက်ဂလင်းတို့တွင်တွေ့ရသောအသားမျှင်များကို တည်တံ့သန်စွမ်းစေသည်။ ဗီတာမင်အေ ချို့တဲ့ပါက ယင်း အသားမျှင်များသည် မာကြောကြမ်းတမ်းခြင်း၊ဆံပင်များခြောက်ခြင်း၊ အသားအရေခြောက်ခြင်း၊ တထောင်ဆစ်အနီး၊ ကျောနှင့်ပေါင်တို့တွင် ကြာဆူးဟုလည်းခေါ်၍ ဖားပြုပ်ရေနာဟုလည်းခေါ်သော အဖုကလေးများထွက်ခြင်း၊ မျက်စိများ တောက်ပခြင်းကင်း၍ မျက်ကြည်နာဖြစ်ခြင်း၊ မျက်ကြည် အထပ်ပေါက်၍ မျက်စိတစ်ခုလုံးပျက်ခြင်းတို့ဖြစ်တတ်သည်။ သို့ရာတွင်ဗီတာမင်အေကို လိုသည်ထက်ပို၍ စားသုံးမိပါက

အသက်ပင် သေဆုံးနိုင်သည်။ ဝင်ရိုးစွန်းနေ ဝက်ဝံတို့၏အသည်းတွင် ဗီတာမင်အေအများအပြားပါရှိရာ ထိုအသည်းကို စားသုံးသူတို့ သေကြေ ပျက်စီးဘူးလေသည်။

ဗီတာမင်အေကို ငါးကြီးဆီ၊ မုံ့စားထောပတ်၊ ကြက်ဥနှစ်နှင့် သားငှက်တို့၏အသည်းတွင် အမြောက်အမြားတွေ့ရသည်။ နှမ်းဆီ၊ ပဲဆီ၊ မုန်ညင်းဆီကဲ့သို့သောသစ်စေ့မှ ထုတ်ယူသည့် ဆီတို့တွင်ကားမရှိချေ။ ဟင်းသီးဟင်းရွက်အချို့တို့တွင် ဗီတာမင်အေအတိုင်း မပါရှိသော်လည်း စားသုံးပြီးသည့်အခါမှ ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ ဗီတာမင်အေဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားနိုင်သည့် ပရိုဗီတာမင်ခေါ် ဗီတာမင် ရှေ့ဓာတ်များ ပါရှိသည်။ ဗီတာမင်ရှေ့ဓာတ်တို့သည် အရောင်ထင်းလှ၏။ ကဲရော့တင်၊ သို့မဟုတ်ကဲရော့တင်နှင့် ဆင်တူသောပစ္စည်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ အေပရီကော့ခေါ် ဗက်လားဆီးသီး၊ ပီချဝါ၊ ရွှေကန်စွန်းဥ၊ လိမ်မော်သီး၊ ရွှေဖရုံသီး၊ သရက်သီးမှည့်၊ သဘောသီးမှည့်၊ ငရုတ်သီးမှည့်၊ ခရမ်းချဉ်သီးမှည့်တို့ဖြစ်သည်။ အပူသင့်လျှင်၊ သို့မဟုတ် လေသလပ်လျှင် ဗီတာမင်အေနှင့်ကဲရော့တင်တို့သည် သတ္တိပြယ်သွားတတ်သည်။ လေသလပ်ခြင်း မရှိဘဲ အပူသင့်လျှင်ကားပျက်စီးခြင်းမရှိချေ။ သို့ဖြစ်ရာခေတ်မီနည်းဖြင့်စည်သွတ်ထားသော အစားအစာတို့တွင် ဗီတာမင်အေ၊ သို့မဟုတ် ကဲရော့တင်ပျက်စီးခြင်းနည်းသည်။ အစားအစာတို့ကို အခြောက်လှန်းလျှင် ဗီတာမင်အေနှင့် ကဲရော့တင် အတန်ပျက်စီး၏။ ရေနှင့် ချက်ပြုတ်ရာတွင်မူ များစွာမပျက်စီးချေ။ သို့သော် ကြော်လှော်ချက်လျှင်မူ အတန် ပျက်စီးသွားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဗီတာမင်ဘီအစု။ ။ဗီတာမင်ဘီကို ရှေးဦးက တစ်မျိုးတည်းဟူ၍ မှတ်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ အမည်မှည့်ပြီးအမျိုးပေါင်း ၁၂ခုရှိသဖြင့် ဗီတာမင်ဘီအစုဟုခေါ်ကြသည်။ ဗီတာမင်ဘီအစုဝင်တို့ကိုသာမာန်အားဖြင့်ဘီ ၁၊ ဘီ ၂၊ ဘီ ၃ဟု ဘီ ၁အထိမှည့်ခေါ်ထားသော်လည်း ဆေးဝေါဟာရဖြင့် သိုက်ယာမင်၊ ရိုက်ဗိုဖလေဗင်၊ နိုက်ယာဆင်၊ ပိုက်ရီဒေါ့ဆင်၊ ပင်တိုသင်နစ်၊ ပါရာအမီနိုဗင်းဇွစ် အက်ဆစ်၊ ဗိုင်အိုတင်၊ အင်နိုဆီတော၊ ဖောလစ်အက်ဆစ်၊ ကိုလင်း၊ စတြက်ပိုဂျီနင်၊ ဘီ ၁၂စသည်ဖြင့် အမည်ပေးထားလေသည်။ ဗီတာမင်ဘီသည် ကြွက်သားနှင့်အာရုံကြောများ သန်စွမ်းခြင်း၊ ကာဗိုဟိုက်ဒြိတ်မှ အင်အားဖြစ်ထွန်းရေးကို အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကိုပြုသည်။ ဗီတာမင်ဘီများ ချို့တဲ့လျှင် ဗယ်ရီဗယ်ရီခေါ် ထုံနာစို၊ ထုံနာခြောက်ရောဂါဖြစ်ခြင်း၊ မောပန်းလွယ်ခြင်း၊ ကိုယ်လက်လေးလံထိုင်း မှိုင်းခြင်း၊ ခံတွင်းပျက်၍ရင်ပြည့်ရင်ကယ်ခြင်း၊ အအေးမခံနိုင်ခြင်း၊ စိတ်ညစ်စိတ်တိုရန်လိုခြင်း၊ ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့တတ်ခြင်း၊ အလုပ်တွင်အာရုံစိုက်၍ မရခြင်း၊ ဆူဆူညံညံ

အသုံးများကိုမခံမရပ်နိုင်ခြင်း၊ ခေါင်းကိုက်ခြင်း၊ ခါးကိုက်ခြင်း၊ အသားအရေခြောက်၍ ပက်ကြားအက်ခြင်း၊ နှုတ်ခမ်းကွဲ လျှာကွဲ လျှာနာဖြစ်ခြင်း၊ ပဲလေးဂရားခေါ် လက်ခြေမျက်နှာတို့တွင် ရောင်ရမ်းသောအကွက်များပေါ်၍ ဝမ်းဖောပြီးအဆုံး၌ စိတ်နေကံသွားတတ်သော ရောဂါမျိုးဖြစ်ခြင်းတို့ပေါ်လာတတ်သည်။ ဗီတာမင်ဘီအစုကို သကြား၊ အုန်းသီး၊ နှမ်းဆီ၊ ပဲဆီတို့မှ လွဲ၍ အစားအစာအမျိုးမျိုးတို့တွင်အနည်းနှင့်အများတွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ကြက်ဥဘဲဥအနှစ်၊ ဆန်၊ ဂျုံ၊ ပြောင်း၊ ပြောင်းဖူး၊ အုတ်စပါး၊ မုယောစပါး၊ ပဲအမျိုးမျိုး၊ နို့၊ အမဲအသည်း၊ အမဲကျောက်ကပ်၊ အမဲနှလုံး၊ ပဲပုပ်၊ ကြက်ငှက်စသည့်သားမျိုး၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက် လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်တို့တွင်အများအပြားပါဝင်သည်ကိုတွေ့ရသည်။ ယင်းအစားအစာတို့သည် အပူပြင်းထိလျှင်၊ ဆာလဖိုက်ဓာတ်နှင့်တွေ့လျှင်၊ ဗီတာမင်ဓာတ်များပါသွားအောင်ဆေးခြင်း ပြုတ်ပစ်ခြင်းခံရလျှင်၊ အယ်လကာလီဓာတ်နှင့်တွေ့လျှင်၊ ပိုးကျလျှင် ဘီအစုဝင်ဗီတာမင်များပျက်စီးသွားတတ်သည်။ ပုံပမာ ဆန်ကိုစင်ကြယ်စွာ ဖွပ်ခြင်း၊ ဆေးခြင်း၊ ပြုတ်ခြင်းပြုလျှင် ဗီတာမင်ဘီကုန်လေသည်။

ဗီတာမင်စီ။ ။ယင်းကို အက်စကောဗစ် အက်ဆစ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဗီတာမင် စီသည် သွေးကြော မျှင်များသန်စွမ်းရေးကို အထောက်အပံ့ပြုသည်။ ထို့ကြောင့် သွေးသားသန့်စင်စေခြင်း၊ အနာများ ကျက်လွယ်ခြင်း၊ ရောဂါအချို့ကို တားဆီးကာကွယ်နိုင်ခြင်း၊ သွားများနှင့် သွားဖုံးများကိုကောင်းမွန်စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည်။ ဗီတာမင်စီချို့တဲ့ပါက စကောဗီရောဂါခေါ်အသားအရေ ဖြူဖတ်ဖြူယော်နှင့်အင်အားဆုတ်ယုတ်၍ မလှုပ်ချင်မရှားချင် ထိုင်းထိုင်းမှိုင်းမှိုင်း ဖြစ်ခြင်း၊ အသားထဲတွင် အညိုအမဲ စွဲသကဲ့သို့ သွေးခြည်ဥ၍အကွက်အကွက်ပေါ်ခြင်း၊ ခြေ လက်ရောင်ရမ်းခြင်း၊ အဆစ်နာခြင်း၊ သွားဖုံးမှသွေး ထွက်ခြင်း၊ သွားနာခြင်း၊ နှာခေါင်းသွေးလျှံခြင်းတို့ဖြစ် တတ်သည်။

ဗီတာမင်စီအပေါ်ကြွယ်ဆုံး အစားအစာတို့မှာ လိမ္မော်သီး၊ စပျစ်သီး၊ ခရမ်းချဉ်သီး စသောအရည်ရွှမ်းသည့်အသီးများ၊ ဟင်းနုနယ်၊ ဒန့်သလွန်၊ ကြက်သဟင်း၊ ပြည်ပန်းညို၊ ကုလားပဲရွက်၊ ကန်စွန်းရွက်၊ ပဲပင်ပေါက်၊ မုန်လာဥစသည့်ဟင်းသီးဟင်းရွက် လတ်လတ်ဆတ်ဆတ်များ ဖြစ်သည်။ ယင်းအစားအစာတို့ကိုအပူပေးလျှင် သို့မဟုတ်အဖန်ဓာတ်နှင့်ထိစေလျှင် ဗီတာမင်စီဓာတ်ပျက်စီးတတ်သည်။

ဗီတာမင်ဒီ။ ။ယင်းကို ကယ်လဆီဖာရော ဟုလည်းခေါ်သည်။ ခန္ဓာကိုယ်သည်ကယ်လဆီယမ်နှင့် ဖော့စဖောရပ်ဓာတ်တို့ကိုအသုံးပြုရန်အလို့ငှာ ဗီတာမင်ဒီလို၏။ အရိုးနှင့် သွားများ ကောင်းမွန်စွာ ပေါက်ရောက် တည်ရှိနေစေရန် ဗီတာမင်ဒီ လိုသည်။ ဗီတာမင်ဒီ လုံလောက်စွာ မရရှိသော

ကလေးများသည် ရစ်ကက်ခေါ်အရိုးပုံပျက်ခြင်း၊ ပျော့ခြင်း၊ ကောက်ခြင်း၊ ခြေခွင်ခြင်း၊ နဖူးမောက်ခြင်း၊ ရင်အုပ်ချွန်ခြင်း၊ တင်ပါးဆုံ အရိုးပုံပျက်ခြင်းစသောရောဂါမျိုးဖြစ်တတ်သည်။ ဗီတာမင်ဒီကို ငါးကြီးဆီ၊ ကြက်ဥနှစ်၊ မုံ့စားထောပတ်နှင့် အမဲကြက်ငှက်တို့၏ အသည်းတွင် ရနိုင်သည်။ ဗီတာမင်ဒီရှေ့ဓာတ်များလည်း ရှိသည်။ လူနှင့် တိရစ္ဆာန်တို့၏ အရေပြားအောက်တွင် စတဲရောဓာတ် တစ်မျိုးရှိ၏။ ယင်းဓာတ်သည် နေရောင်အလင်းထိလျှင် ဗီတာမင်ဒီအဖြစ်ပြောင်းလဲသွားသည်။ ထို့ကြောင့် နေအမြဲ လိုလိုသာသော နိုင်ငံများတွင် အရေအောက် အဆီပြင်သို့ နေအလင်းရောင်ပေါက်ရောက်နိုင်စေရန် ဝတ်စားနေထိုင်ပါက ဗီတာမင်ဒီလုံလောက်စွာရရှိနိုင်လေသည်။ ကလေးငယ်၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်နှင့် နို့တိုက်မိခင်တို့သည် ဗီတာမင်ဒီများစွာ လိုသည်။

ဗီတာမင်ဒီကို အများအပြား အသုံးပြုပါက အဆိပ်သင့်ကြောင်း သိရ၏။ ဗီတာမင်ဒီသည် သာမန်အချက်အပြုတ် အပူချိန်နှင့်ဓာတ်ပစ္စည်းအားလုံးကြောင့် မပျက်ပြယ်ချေ။

ဗီတာမင်အီ။ ။ယင်းကိုတိုကိုဖာရောဟုလည်းခေါ်သည်။ ဗီတာမင်အီသည် လူတိရစ္ဆာန်တို့မျိုးပွားရေးအတွက်လိုအပ်သောဓာတ်ဖြစ်သည်။ ဗီတာမင်အီကို ဂျုံစေ့ဆီနှင့် ဆလတ်ရွက်တို့တွင်အများဆုံးတွေ့ရသည်။ ဗီတာမင်အီပါဝင်သော အခြားအစားအစာတို့ကား ကောက်နံ့စေ့များ၊ အသား၊ နို့၊ ဥနှစ်၊ အသည်းနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက် အားလုံးလိုလိုတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဗီတာမင်ကေ။ ။ ဗီတာမင်ကေ၏ ပဓာန ဆောင်ရွက်မှုကားပရိုသရုံဗင်တိုးတက် ဖြစ်မြောက်စေရေးပင် ဖြစ်သည်။ ပရိုသရုံဗင်သည် သွေးစုခဲခြင်းအတွက် အရေးကြီးသည်။ ဒဏ်ရာ၌ သွေးမတိတ်သော်ဗီတာမင်ကေလိုသည်ဟုမှတ်ရန် ဖြစ်သည်။ မီးမဖွားမီ၌ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိခင်အားလည်း ကောင်း၊ ဖွားစဉ် ကလေးအားလည်းကောင်း ဗီတာမင်ကေပေးရလေ့ရှိ၏။ ခွဲစိတ်ကုသခြင်းမပြုမီနှင့် ပြုပြီးတွင်လည်း မြန်မြန်သွေးတိတ် လွယ်စေရန် ဗီတာမင်ကေကို အသုံးပြုရသည်။ ဗီတာမင်ကေကို ဟင်းရွက်စိမ်း၊ ပန်းမုန်လာ၊ ခရမ်းချဉ်သီး၊ ပဲပုပ်၊ ဆီ၊ အသည်းနှင့် ဥ အနှစ်တို့တွင် တွေ့ရတတ်သည်။ ဗီတာမင်ကေသည် အပူထိ၍ ပျက်စီးမသွားတတ်သော်လည်း အလင်းရောင်နှင့် သတ္တုပြာပျော်ဝင်ရည်တို့နှင့် ထိလျှင် ပျက်တတ်သည်။

ဗီတာမင်ပီ။ ။ဗီတာမင်ပီသည် တစ်ရှူးများသို့ သွေးကြောမျှင်မှ သွေးများစိမ့်ဝင်သည့်ပစ္စည်း ဖြစ်တန်ကောင်း၏။ ယင်းသည် ဗီတာမင်စီနှင့် အနည်းငယ်နွယ်ပုံ ရသည်။ သို့သော် ဗီတာမင်ပီ ဧကန်ရှိသည် ဟူသော အချက်ကိုကား လုံလောက်စွာ အထောက်အထား မပြနိုင်ကြသေးချေ။

ဗီတာမင်အမျိုးမျိုးရှိသည့်အနက် တစ်မျိုးချို့တဲ့လျှင် အခြားတစ်မျိုးဖြင့် အစားထိုး၍ မရပေ။ လိုအပ်သော ဗီတာမင်ကိုလိုအပ်ချိန်တွင် ဖြည့်နိုင်မှအရာရောက်နိုင်သည်။ ဗီတာမင်ပြည့်စုံနိုင်ရန် ယင်းတို့ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော အစားအစာများကို စားသုံးခြင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ ဆေးပညာထွန်းကားလျက်ရှိသောခေတ်တွင် ဆေးပညာနည်းအရ ပြင်ဆင်ပြုလုပ်ထားသော ဗီတာမင်ဆေးပြားများရှိသော်လည်း ယင်းတို့ကို ဆရာဝန်၏ ညွှန်ကြားချက် အရသာ စားသုံးသင့်ကြပေသည်။

ဗီဗာဖျံ။ ဗီဗာဖျံသည် ကြွက်၊ ယုန်၊ ရှဉ့်စသော ကိုက်ဖြတ်သတ္တဝါမျိုးတွင် အကြီးဆုံးသတ္တဝါမျိုး ဖြစ်သည်။ အင်းအိုင် စမ်းချောင်း စသော ရေတွင်နေသည့် သတ္တဝါမျိုးလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ကတ်စတာရီဒီးမျိုးရင်းဝင်တိရစ္ဆာန်မျိုးများအနက်၊ ယခုတိုင် မျိုးဆက်မပြတ်ဘဲ ရှိနေသေးသည့် တိရစ္ဆာန်မျိုးဖြစ်သည်။

ဗီဗာဖျံနှစ်မျိုးရှိသည်။ တစ်မျိုးမှာ ဥရောပတိုက်မှ ဗီဗာဖျံမျိုးဖြစ်၍ ယခုအလွန်ရှားပါးသည်။ အခြားတစ်မျိုးမှာ မြောက်အမေရိကတိုက်မှ ဗီဗာဖျံမျိုးဖြစ်၍ ဥရောပ ဗီဗာဖျံမျိုးထက် ယဉ်ကာ ပို၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ ဗီဗာဖျံများကို ဥရောပတိုက်နှင့် မြောက်အမေရိကတိုက်အနှံ့အပြားတွင် ရှေးအခါက မြောက်မြားစွာတွေ့နိုင်သော်လည်း ယင်းတို့၏ လှပသောသားမွေးများအတွက် ဖမ်းယူသတ်ဖြတ်ခြင်း ခံရသောကြောင့်၊ ဥရောပဗီဗာဖျံမျိုးတုံး၍ သွားရလေသည်။ ယခုအခါတွင် အစိုးရများက ဗီဗာဖျံ ဖမ်းဆီးခြင်းကို ဥပဒေဖြင့် တားမြစ်ထားမှုကြောင့် အမေရိကန် ဗီဗာဖျံမျိုး မတုံးသေးခြင်းဖြစ်သည်။

အရွယ်ရောက်ပြီးဖြစ်သောဗီဗာဖျံသည် အမြီးမပါဘဲ ၂ပေ၊ သို့မဟုတ် ၂ပေကျော်ရှည်သည်။ အမြီးသည် ၁၀ လက်မမာပေအထိရှည်သည်။ သာမန်ဗီဗာဖျံ၏ အလေးချိန်သည် ၃၅ ပေါင်ခန့်ရှိ၍၊ အချို့ဗီဗာဖျံကြီးများသည် ပေါင် ၇၀ အထိလေးသည်ဟုဆိုသည်။ ဗီဗာဖျံ၏ကိုယ်သည်လုံး၍ ကျောခုံးသည်။ ခေါင်းသည်ကျယ်၍ အလွန်ခံနိုင်အားရှိသည်။ မေးရိုးခိုင်မာသည်။ ပါးစပ်ရှေ့ အထက်အောက်ကိုက်ဖြတ်သွား နှစ်ချောင်းစီရှိသည်။ သွားများသည်ခပ်ကွေးကွေးနှင့် ဆောက်သွားကဲ့သို့ထက်မြက်သော အသွားရှိသဖြင့် ၂ ပေထူသော သစ်တုံးကိုပင် ပြတ်အောင်ကိုက်ဖြတ်နိုင်သည်။ သွားသည် မည်မျှပင်ကိုက်ဖြတ်၍ တုံးသွားစေကာမူ တဖြည်းဖြည်းပြန်၍ ချွန်ထက်ပြီး ပေါက်လာပြန်သည်။ မျက်လုံးသည် သေး၍ နားရွက်ဝိုင်း ဖြစ်သည်။ ရှေ့လက်သည် ရှဉ့်လက်နှင့်တူသည်။ ရှည်လျားသောလက်သည်းဖြင့် သစ်သားမြေကြီး စသည်တို့ကို

ဗီဗာဖျံတို့သည် ရေတိမ်စမ်းများ၊ အိုင်များတွင် ဤသို့အိမ်ဆောက်ကာနေလေ့ရှိကြသည်။

တူးဖောက်ကုတ်ခြစ်နိုင်သည်။ နောက်ခြေသည် ရှေ့လက်ထက်ကြီး၍တုတ်သည်။ ခြေချောင်းကလေးများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အရေပြားဖြင့်ဆက်နေသဖြင့် ရေကူးရာ၌ အလွန်လွယ်သလောက် မြေပြင်ပေါ်တွင်လျှောက်ရာ၌အကြည့်ရဆိုးသည်။ တစ်ကိုယ်လုံးတွင် ထူသိပ်သော အမွှေးရှည်များရှိသလောက် အမြီးတွင်မူအမွှေးမရှိဘဲအကြေးခွံများကဲ့သို့သောအရေပြားဖြင့်ဖုံးအုပ်နေသည်။ အမြီးသည် မလုံးဘဲ တက်မကဲ့သို့ပြားကျယ်သဖြင့် ရေကူးသည့်အခါ အမြီးဖြင့်ယက်၍ သွားနိုင်သည်။ ရန်သူနှင့်တွေ့သည့်အခါ ယင်းအမြီးကို ရေပြင်တွင် တပုံးပုံးနေအောင်ပုတ်၍ အခြားဗီဗာဖျံများအား အချက်ပေးလေ့ရှိသည်။

ဗီဗာဖျံ၏ အစာသည် သစ်သားသစ်ခွံဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သစ်တောများအတွင်းရှိချောင်းမြောင်း စိမ့်စမ်းများ၌ ဗီဗာဖျံတို့အနေများသည်။ ယင်းတို့သည် အစုလိုက်နေထိုင်တတ်ကြသည်။ အနှောင့်အယှက်မရှိ နေရလျှင် ကြီးမားသောအုပ်အသင်း ဖွဲ့၍ နေလေ့ရှိသည်။ ဗီဗာဖျံများသည် ကုန်းပေါ်၌ ရန်သူကို ခံတိုက်နိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဘေးတွေ့က ရေထဲခုန်ဆင်း၍ ပုန်းနေနိုင်ရန် ရေစပ်တွင်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့၏အိမ်များကိုလည်း ရေနားရှိ ကုန်းမြင့်မြင့် တွင် ဆောက်လုပ်လေ့ ရှိသည်။

ဗီဗာဖျံများသည် အလွန် အိမ်ဆောက် ကောင်းသူများဖြစ်သည်။ အိမ်ကိုသစ်ကိုင်း၊ သစ်ခက်၊ မြက်၊ ရွံ စသည်တို့ဖြင့်သေသပ်စွာဆောက်လေ့ရှိသည်။ အများအားဖြင့် ဗီဗာဖျံတို့၏အိမ်သည် ၃ ပေခန့် မြင့်၍ ၇ ပေခန့် ကျယ်သည်။ အိမ်ထဲတွင် အထက်ခန်း အောက်ခန်းဟူ၍ နှစ်ခန်းရှိသည်။ အထက်ခန်းသည် ရေမျက်နှာပြင်အထက်တွင်ရှိ၍ ဗီဗာဖျံတို့

ရန်သူဘေးမှပုန်းရာ၊ အအေးဒဏ်မှခိုလှုံရာ အခန်းဖြစ်သည်။ အခန်း အမိုးတွင် သစ်ခက်များဖြင့် သေသပ်စွာ ရက်လုပ်ထားသောလေဝင်ပေါက် ရှိသည်။ အောက်ခန်းသည် ရေမျက်နှာပြင်အောက်တွင်ရှိ၍ အစားအသောက်သိုလှောင်ရာအခန်း ဖြစ်သည်။ အမိုးအကာနှင့် လိုဏ်ခေါင်းတို့ကို အလွန်ခိုင်ခံ့စွာဆောက်လုပ်ထားသဖြင့် တန်ရုံရန်သူ ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးခြင်းငှာမတတ်နိုင်ချေ။ နွေအခါ ရေခန်းချိန်တွင် အိမ်ပတ်လည်၌ ရေခန်းခြောက်မသွားစေရန် အနီးရှိချောင်းကိုဖြတ်၍ ရေကာတာများ ဆည်ဖို့ထားတတ်ကြသည်။ ရေလွှတ်ပေါက်မရှိအောင် သစ်တုံးကျောက်တုံးတို့ဖြင့်ခိုင်ခံ့စွာဆောက်လုပ်ထားတတ်ကြရာ နှစ်ပေါင်းများစွာခံသည်။ အချို့ရေကာတာများမှာ ပေ ၁၀၀၀ အထိပင်ရှည်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ဗီဇာ ဖျံများကို တိရစ္ဆာန် လောကမှ အင်ဂျင်နီယာကြီးများဟု ခေါ်ကြသည်။

တစ်နှစ်လျှင် ဗီဇာဖျံသည် သား ၂ကောင်မှ ၆ ကောင်အထိ ပေါက်သည်။ အိမ်ထဲ၌ပင်သားပေါက်၍ သားငယ်သည် မိဘများနှင့်အတူ ၂ နှစ်ခန့် နေသည်။ ၃ နှစ်အရွယ်ရောက်သော် အဖော်ရှာ၍ အိမ်ခွဲနေတတ်ကြသည်။ ဆောင်းကူးရာသီတွင် ဗီဇာဖျံတို့သည် အစာကို သိုလှောင်သိမ်းဆည်းထားတတ်ကြသည်။ အိမ်ခန်းအောက်ထပ်တွင် မဆန့်က ရေအောက်တွင် ထားတတ်ကြသည်။

ရှေးကိုလိုနီ နယ်ချဲ့ခေတ်က ဗီဇာဖျံများကြောင့် ကိုလိုနီသစ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်။ မြောက်အမေရိကတိုက်အတွင်းဘက်တွင် သားမွေးအလိုငှာ ဗီဇာဖျံလိုက်၍ ဖမ်းယင်းလူတို့သည် အိုးအိမ်ထူထောင်၍ နယ်သစ်ဖွင့် နေထိုင်ကြရာမှ ကိုလိုနီသစ်များပေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်။ အမေရိကတိုက်အချို့နယ်များတွင် ရှေးအခါကဗီဇာဖျံသားရေကို ငွေကြေးအဖြစ် အစားထိုး သုံးစွဲခဲ့ကြသည်။ ဗီဇာဖျံသားမွေးဖြင့် အဝတ်အထည် ဦးထုပ်များ ပြုလုပ်ရောင်းချကြသည်။ ဗီဇာဖျံ၏ဂလင်းမှထွက်သော ကတ်စတိုးရီးယမ်းခေါ် နီညိုညိုအရည်ကို ရေမွှေးလုပ်ရာ၌ အနံ့အဖြစ်မှ လည်းကောင်း၊ အခြားသားကောင်ဖမ်းရာ၌ အနံ့ပေးရန် လည်းကောင်း သုံးသည်။

ဗီဇာဖျံများသည် သစ်ပင်သစ်ခေါက်များကို ကိုက်ဖြတ်စားသောက်သဖြင့် အချို့ခြံလုပ်ငန်းများ ပျက်စီးရလေသည်။ ထိုသို့ ပျက်စီးရသော်လည်း ယင်းတို့၏ အသုံးကျပ်နှင့် စာသော် မပြောပလောက်ချေ။ ချောင်းများ မြစ်များတွင် ရေကာတာများ ဆည်ဖို့တတ်ခြင်းကြောင့်သစ်တောများတွင် ရေခန်းခြောက်ခြင်း၊ မြေဩဇာများရေနှင့်အတူပါ သွားခြင်း စသောဘေးတို့ကိုကာကွယ်ပေးရာရောက်သည်။ ထို့ကြောင့် သစ်တောဌာနများက ဗီဇာဖျံများကိုဖမ်းယူ၍ သစ်တောများတွင်မွေးမြူကာ သစ်တောပြုစုပျိုးထောင်ကြလေသည်။

ဗီဇာဖျံအကျုတ် (ခရစ် ၁၈၉၇ - ၁၉၆၀)။ ။ ဗြိတိသျှလေဘာပါတီ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သူ အကျုတ်ဗီဇာဖျံသည် ကျောက်မီးသွေးတွင်းတူးသမား တစ်ဦး၏သားဖြစ်သည်။ ၁၈၉၇ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် မွန်မတ်ရှိုင်ယာနယ် ထရယ်ဒီဂါမြို့၌ ဖွားမြင်သည်။

အသက် ၁၃ နှစ်အရွယ်အထိ ဆာဟောင်ဝီ မူလတန်းကျောင်း၌ ပညာသင်ယူပြီးနောက်မိရိုးဖလာအလုပ်ဖြစ်သောကျောက်မီးသွေးတွင်းတူး အလုပ်တွင်ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်သည်။ နှစ်မကြာမီပင်အလုပ်မှထွက်၍ ဗဟို အလုပ်သမားကောလိပ်သို့ဝင်ရောက်ပညာသင်ယူပြန်သည်။ အသက် ၁၉နှစ်တွင် ဝေလနယ်တောင်ပိုင်းရှိအကြီးဆုံးသော ကျောက်မီးသွေးတွင်း ဗုံအိမ်တွင် နာယကလူကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည်။ ဗီဇာဖျံသည် ၁၉၂၆ ခုနှစ် အထွေထွေသပိတ်ကြီး အလုပ်သမား အစည်းအရုံးအတွက်ထထကြွကြွဆောင်ရွက်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ထိုနှစ်တွင် ကျောက်မီးသွေးတွင်းတူးသူများ၏ ပဋိပက္ခမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ်ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် မွန်မတ်ရှိုင်ယာကောင်တီကောင်စီလူကြီးအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရ၍ ၁၉၂၉ ခုနှစ်တွင် အက်ဗိုဗေးနယ် ပါလီမန်အမတ်အဖြစ် လေဘာပါတီလက်မှတ်ဖြင့် အရွေးခံရသည်။ သူကွယ်လွန်သည် အထိပင် ယင်းနယ်၏ ပါလီမန် အမတ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ဗီဇာဖျံသည် နိုင်ငံတွင်းရှိ ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒ ထွန်းကားရေးနှင့်နိုင်ငံအနှံ့အပြား၌ ဖက်ဆစ်ဝါဒကို ထိထိရောက်ရောက် ဆန့်ကျင်ရေးတို့ကို အပြင်းအထန်အရေးဆိုသော လေဘာပါတီအုပ်စုတစ်ခုကို ဆာစတင်ဖို့ကရစ်နှင့်အတူ ခေါင်းဆောင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ယင်းအုပ်စုသည် လေဘာပါတီမှ ၁၉၃၉ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂၉ ရက် နေ့တွင် အထုတ်ခံရ၍ ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပါတီတွင်းသို့ ပြန်လည် ဝင်ခွင့်ရသည်။ ဗီဇာဖျံသည် မိမိ၏ လေဘာပါတီ အုပ်စုအသံအဖြစ် ထရီပျွန်းအပတ်စဉ် စာစောင်ကို ၁၉၃၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစ၍ ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

ဗီဇာဖျံသည် အတိုက်အခံအမတ်အနေနှင့်လွှတ်တော်ထဲတွင် အစိုးရလုပ်ငန်းများကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဝေဖန်ပြောဆိုတတ်သူအဖြစ် ထင်ရှားသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ညွန့်ပေါင်းအစိုးရအား အပြင်းအထန် ဝေဖန်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ဗီဇာဖျံသည် အခြားလေဘာခေါင်းဆောင်များကဲ့သို့ စစ်အောင်နိုင်ရေးအတွက် အားကြီးမာန်တက် ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုရုံမက စစ်ကြီးအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေပုံကိုပင် အတိအလင်း ဝေဖန်ခြင်းပြုခဲ့သူဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတွင်းရှိသောချက်စက်မှုလုပ်ငန်းကြီး

မှန်သမျှကိုနိုင်ငံတော်အစိုးရက အုပ်ချုပ်ကြီးကြပ်ရန် တောင်းဆိုခြင်း၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံအရေးနှင့်စပ်လျဉ်းသော ဗြိတိသျှအစိုးရဝါဒကိုအတိုက်အခံပြုခြင်း၊ ၁၉၄၂ခုတွင်၊ အာဖရိကတိုက်မြောက်ပိုင်းကို မဟာမိတ်တပ်များ သိမ်းပိုက်မိသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် မဟာမိတ်တို့၏အာဖရိက မြောက်ပိုင်းဝါဒကို ပြစ်ပြစ်ခါခါ ဝေဖန်ခြင်းတို့ကို ပြုခဲ့လေသည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် လေဘာအစိုးရအဖွဲ့၏ ကျန်းမာရေးဌာန နှစ်ကြီး ဖြစ်လာသောအခါ အမျိုးသားကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းစံနှစ်ကိုအကောင်အထည် ဖော်ခဲ့၏။ ၁၉၅၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် အလုပ်သမားနှင့် အမျိုးသားဝန်ထမ်းဌာနဝန်ကြီးအဖြစ် ပြောင်းရွှေ့ခန့်ထားခြင်းခံရသည်။ သို့ရာတွင် လေဘာခေါင်းဆောင်များသည် အမေရိကန်တို့၏ဩဇာခံကာ လက်နက်တပ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းများကိုသာ အလေးဂရုပြု၍ အမျိုးသားဝန်ထမ်း လုပ်ငန်းများကို စိတ်ပါဝင်စားစွာ လုပ်ကိုင်ခြင်းမပြုကြဟူ၍ စွပ်စွဲပြောဆိုလျက် ထိုနှစ် ဧပြီလ ၂၂ ရက်နေ့တွင် အစိုးရအဖွဲ့မှနုတ်ထွက်သည်။ ၁၉၄၇ခုနှစ်နှင့် ၁၉၅၀ပြည့်နှစ်များတွင် လေဘာပါတီအား အပြင်းအထန်ဝေဖန်သော ‘လက်ဝဲလမ်းလိုက်’ခေါ် စာရွက် စာတမ်းများကိုထုတ်ဝေဖြန့်ချိသည်။ ယင်းသို့ လေဘာပါတီအတွင်း ဗီဇနန်းအုပ်စုနှင့် ဗီဇနန်း အတိုက်အခံအုပ်စုဟူ၍ ဂျာမနီလက်နက် ပြန်လည်တပ်ဆင်ရေးနှင့် ဟိုက်ဒရိုဂျင်ဗုံးကဲ့သို့သော အရေးကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပါတီ၏ဝါဒအတွက် အတိုက်အခံ ပြုနေခဲ့ကြရာ ၁၉၅၅ခုနှစ်မတ်လတွင် ဗီဇနန်းအား လေဘာပါတီမှ ထုတ်ပစ်ရန် ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဗီဇနန်းက လေဘာပါတီ၏ အခြေခံ စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်အောင် လုပ်ဆောင်သွားရန်ဆန္ဒရှိပါသည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရုပ်သိမ်းလိုက်သည်။

၁၉၅၅ ခုပါတီအမှုဆောင် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဗီဇနန်းအား လေဘာပါတီ၏ ဘဏ္ဍာရေးမှူးအဖြစ် ကွယ်လွန်သူ မစ္စတာ အာသာဂရင်းဝု၏ နေရာတွင် ရွေးကောက် တင်မြှောက်လိုက်ကြသည်။ ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ပါတီခေါင်းဆောင်အဖြစ်မှ မစ္စတာအက်တလီ နုတ်ထွက်သောအခါ

ဗီဇနန်းသည် ဂိတ်စကဲ၊ မော်ရစ်ဆင်တို့နှင့်ယှဉ်ပြိုင်၍ ပါတီခေါင်းဆောင်နေရာကိုအရွေးခံသည်။ သို့ရာတွင် မစ္စတာဂိတ်စကဲက ၁၅၇မဲ၊ ဗီဇနန်းက ၇၀မဲနှင့်မော်ရစ်ဆင်က ၄၀မဲရသဖြင့်ဂိတ်စကဲသည် လေဘာပါတီခေါင်းဆောင် ဖြစ်သွားသည်။ လေဘာပါတီခေါင်းဆောင် မစ္စတာဂိတ်စကဲသည် ဗီဇနန်းအား လေဘာပါတီ၏ အနာဂတ်အစိုးရအဖွဲ့တွင် ကိုလိုနီဆိုင်ရာဝန်ကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအဖြစ် လည်းကောင်းလျာထားခဲ့သဖြင့် ကိုလိုနီပြဿနာနှင့်နိုင်ငံခြားရေး ပြဿနာများအတွက် ပါတီကိုယ်စား ပါလီမန်အတွင်း၌ လုံးဝတာဝန်ယူ၍ ဝေဖန်ပြောဆိုရသည်။ ၁၉၅၉ ခုနှစ်တွင် ဗီဇနန်းအား လေဘာပါတီ ဒုတိယ ခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရွေးကောက် တင်မြှောက်လိုက်ကြသည်။

ဗီဇနန်းကား ပါတီဝင်များကသာမဟုတ် အတိုက်အခံများကပါ လေးစားရသူ ဖြစ်သည်။ ဗီဇနန်းသည် စကားပြောကောင်းသူလည်းဖြစ်ရာ ခေတ်သစ်ပါလီမန်အတွင်း၌ ဆာဝင်စတန်ချာချီနောက် စကားပြောအကောင်းဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ကျော်ကြားသည်။ ၁၉၄၄ခုတွင် ဗီဇနန်းသည် လာနတ်နယ်ပါလီမန်အမတ်ဂျင်နီလီးနှင့်လက်ထပ်သည်။ ဂျင်နီသည် ၁၉၃၁ခုမှ ၁၉၄၅ ခုနှစ်အထိ လာနတ်နယ်ဆိုင်ရာပါလီမန်အမတ် ဖြစ်ခဲ့၍ ၁၉၄၅ ခုမှယခုတိုင် ကန်းနောနယ်ဆိုင်ရာပါလီမန်အမတ်အဖြစ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ဗီဇနန်းရေးသားခဲ့သောစာအုပ်များမှာ ‘မဟာအရုပ်တော်ပုံ’ (၁၉၄၀)၊ ‘တိုရီတို့အား ဘာကြောင့်ယုံကြည်မှုမရှိသနည်း’ (၁၉၄၄)စသည်တို့ဖြစ်သည်။ သူ၏ ဘဝဖြစ်စဉ်ကိုမူ သူ့ဇနီး ဂျင်နီလီး ရေးသားသော ‘ဤခရီးကြီး’ (၁၉၄၂) စာအုပ်တွင် ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

လေဘာပါတီ၏ ဒုတိယခေါင်းဆောင်နှင့်အမျိုးသားကျန်းမာရေးလုပ်ငန်း၏ ဗိသုကာကြီး မစ္စတာအချို့ရင်ဗီဇနန်းသည် ၁၉၆၀ပြည့်နှစ်လိုင်လ ဖိရက်နေ့တွင် ဗက်ကင်ဂမ်ရှိုင်ယာနယ်ချက်ရှမ်ရို သူ၏ နေအိမ်တွင် ကွယ်လွန်သွားလေသည်။

မြေကြီးမှ ရွှေသီးသော အရှေ့တောင်အာရှ နိုင်ငံငယ်

ယခင်က ပြင်သစ်ပိုင် အင်ဒိုချိုင်းနားပြည်ထောင်စုအတွင်းမှ တုံကင်းပြည်၊ အာနမ်ပြည်နှင့် ကိုချင်ချိုင်းနားပြည်တို့ကို ပေါင်းစည်းတည်ထောင်ခဲ့သောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအတွင်း လက်ဝဲနှင့်လက်ျာအုပ်စု ပဋိပက္ခများပြင်းထန်လှသဖြင့် နိုင်ငံမှာ နှစ်ပိုင်း ကွဲခဲ့ပြီးလျှင်၊ ဆူပူလှုပ်ရှားမှုများပြားလှသည်။

ဗီဇနန်းနိုင်ငံ။ ။အရှေ့တောင်အာရှတိုက်၊ အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်၏ အရှေ့ပိုင်း၌တည်ရှိ၍ ဆန်စပါးအထွက်ကောင်းသောနိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံသည် တောင်နှင့်

မြောက်ရှည်လျား၍ကျဉ်းမြောင်းသည်။ မြောက်ဘက်၌ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်တွင် လောနိုင်ငံနှင့်ကမ္ဘောဇနိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်တွင် တောင်တရုတ်ပင်လယ်

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ

ရှိသည်။ အကျယ်အဝန်းသည်(၁၉၄၃ ခုနှစ်) ၁၂၉၀၈၆ ဗတုရန်း မိုင် ဖြစ်၍ လူဦးရေ (၁၉၄၃ ခုနှစ်) ၂၂၆၁၂၈၇၀ ရှိလေသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီက ဗီယက်နမ်နိုင်ငံဟူသည် ပြင်သစ်အစောင့်အရှောက်ခံများဖြစ်သော တိုကင်းပြည်၊ အာနမ်ပြည်နှင့် ပြင်သစ် ကိုလိုနီဖြစ်သော ကိုချင်ချိုင်းနား ပြည်တို့ ပါဝင်သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလမှစတင်၍ ကမ္ဘာ့ရေးရာ၊ ပြည်တွင်း ရေးရာပြဿနာများ ရှုပ်ထွေးသဖြင့် ဗီယက်နမ် နိုင်ငံအတွင်း ၈ နှစ်တိုင်တိုင် စစ်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီးနောက်၊ ၁၉၅၄ ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၌ သီးခြားသမ္မတနိုင်ငံနှစ်ခု တည်ထောင်လိုက်ကြသည်။ ထိုနှစ်နိုင်ငံတို့သည် ဗီယက်နမ်ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ (ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်း)နှင့် ဗီယက်နမ်သမ္မတနိုင်ငံ (ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်း)တို့ ဖြစ်လေသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ရှေးနိုင်ငံသမိုင်းကို ပြန်၍ကြည့်မည်ဆိုလျှင် ခရစ်တော်ပေါ်စကလာကပင်တိုကင်းပြည်အကြောင်းကို သမိုင်းတင်ထားချက်များတွေ့ရှိရသည်။ ထိုစဉ်က နမ်ဗီယက်ဟုခေါ်တွင်၍၊ ခရစ် ၁၁ရာစုနှစ်တွင် တရုတ် 'ဟန်' မင်းဆက်များ၏ သိမ်းပိုက်အုပ်စိုးမှုကို ခံခဲ့ရရာ ၉၃၉ခုတွင် မူ တရုတ်တို့၏ လက်အောက်မှရုန်းထွက်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့

တိုင်အောင် ရံဖန်ရံခါ တရုတ်ဧကရာဇ်များအား လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ ဆက်သရသော သစ္စာတော်ခံ ပြည်ငယ်များ ဖြစ်ခဲ့ရသေးသည်။

၁၅ ရာစုနှစ်ခန့်တွင် ဗီယက်နမ်လူမျိုးတို့သည် ထိုစဉ်က ချမ်ပဟုခေါ်ဝေါ်သော၊ ယခု အာနမ်ပြည်မှ တိုင်းပြည်ငယ် တစ်ခုကို သိမ်းပိုက်၍ ၁၈ ရာစုခေတ်တွင် ယခင်က ကမ္ဘောဇနိုင်ငံပိုင်ဖြစ်သော ကိုချင်ချိုင်းနားပြည်ကို သိမ်းသွင်းကြလေသည်။

၁၆ရာစုခေတ်တွင်ပြင်သစ်နှင့် ပေါ်တူဂီသာသနာပြုအဖွဲ့များ ဗီယက်နမ်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြရာမှ၊ ပြင်သစ်တို့သည် ဗီယက်နမ်ကိုစိတ်ဝင်စားလာကြသည်။ ၁၈ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်ပြင်သစ်ဂိုဏ်းအုပ်ဆရာတော် တစ်ပါးနှင့် စစ်သားတစ်စုတို့သည် ပြင်သစ်ဘုရင်လူဝီ(၁၆)နှင့် သင့်တင့်စွာ ဆက်ဆံနိုင်မည့်ဂျားလောင်းအား၊ ထိုစဉ်က အာနမ်နိုင်ငံတော်ဟုခေါ်ဆိုသောပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ဧကရာဇ်အဖြစ်သို့ရောက်အောင် ကူညီခဲ့ကြသည်။

၁၈၅၈ခုနှစ်တွင် တတိယနပိုလီယန်ဘုရင်သည် ဗီယက်နမ်၌ ပြင်သစ်သာသနာပြုအချို့ အသတ်ခံရသည်ကို လက်စားချေရန် ကင်းစမ်းတပ်တစ်တပ်စေလွှတ်ရာမှ ကိုချင်ချိုင်းနားပြည်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသသည် ၁၈၆၂ခုတွင် ပြင်သစ်လက်အောက်ခံဘဝသို့ရောက်ခဲ့ရသည်။ နောင်အခါ ၁၈၇၄ ခုမှ၁၈၈၄ခုအတွင်း စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းဖြင့် တိုကင်းနှင့်အာနမ်ပြည်တို့သည် ပြင်သစ်အစောင့်အရှောက်ခံများ ဖြစ်လာ၍ ကိုချင်ချိုင်းနားတစ်ပြည်လုံးသည် ပြင်သစ်ကိုလိုနီ ဖြစ်လာလေသည်။ ၁၈၈၅ တွင် တရုတ်-ပြင်သစ် စာချုပ်အရ တိုကင်းအပါအဝင် အာနမ်နိုင်ငံတော်သည် တရုတ် နိုင်ငံတော်၏ သစ္စာတော်ခံအဖြစ်မှ ကင်းလွတ်သည်။ ၁၈၆၃ခုနှစ်၁၈၉၉ခုတို့တွင် ကမ္ဘောဇပြည်သည်လည်းကောင်း၊ ၁၈၉၃ ခုတွင်လောပြည်သည်လည်းကောင်း ပြင်သစ်အစောင့် အရှောက်ခံဘဝသို့ရောက်ရှိလာကြ၍၊ အင်ဒိုချိုင်း နားပြည် ထောင်စုအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်လိုက်သည်။

ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားသောအခါ ၁၉၄၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဂျပန်သည် ဗီယက်နမ်ကိုသိမ်းပိုက်၍ မလ္လာယု ကျွန်းဆွယ်ကိုတိုက်ခိုက်ရန် အခြေခံစခန်းအဖြစ် ထားရှိသည်။ ဂျပန်တို့က ပြင်သစ်အာဏာပိုင်များကို အကျယ်ချုပ်ထားကာ၊ ၁၉၄၅ခုနှစ်မတ်လတွင် ဗီယက်နမ်ကို "ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး" ပေးသည်ဟု ကျေညာခဲ့သည်။ အာနမ်နိုင်ငံ၏ ဧကရာဇ် ဗာအိုဒါအီကို ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ "ရုပ်သေး" ဘုရင်အဖြစ် တင်မြှောက်ပေးသည်။ သို့သော် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးဆုံး၍ ဂျပန်တို့ လက်နက်ချရသောအခါ၊ ထို "ရုပ်သေး" အုပ်ချုပ်ရေးပျက်ပြားသွားသည်။ ပြင်သစ်တို့လည်း ဗီယက်နမ်ကို ပြန်လည် ထိန်းသိမ်းနိုင်သည့် အခြေအနေ

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ တည်နေရာပြမြေပုံ

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ

မရှိသေးချေ။ ထိုအခါ အခြေအနေများ ရှုပ်ထွေး လာသည်။ နိုင်ငံတွင်း၌ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်၊ တော်လှန်ရေးစိတ်ဓာတ်များ တက်ကြွနေ၍ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဩဂုတ်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် ကွန်မြူနစ်ဟိုချီမင်းခေါင်းဆောင်သော ဗီယက်မင်းပါတီ၏တပ်များက အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာများသိမ်းပိုက်ပြီးလျှင်၊ ဗီယက်နမ်ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံဟူ၍ ထူထောင်လာသည်။ ဟန့်ရှိုင်းကိုမြို့တော်အဖြစ် ထားလေသည်။

သို့သော် ထိုနှစ်စက်တင်ဘာလတွင် ဗြိတိသျှတပ်များ၏ အကူအညီဖြင့် ပြင်သစ်တို့သည် ကိုချင်ချိုင်းနားတွင် အာဏာပြန်သိမ်းသောအခါ ဗီယက်မင်းတပ်များနှင့် ပြင်သစ်တပ်များ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် မတ်လတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲ၍ ပြင်သစ်တို့က ဗီယက်နမ်ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံကို အင်ဒိုချိုင်းနားပြည်ထောင်စုအတွင်းမှ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် ပြင်သစ်မဟာမင်းကြီးနှင့် ဟိုချီမင်းတို့ ဟန့်ရှိုင်းမြို့တွင် ပဏာမအားဖြင့်သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။ သို့သော်ဆိုခဲ့သောသဘောတူစာချုပ်အတွက် နောက်ဆက်တွဲကျင်းပသည့် ဗီယက်နမ်ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ ဖောင်တိန်ဗလိုမြို့ ကွန်ဖရင့်တို့တွင် ကိုချင်ချိုင်းနားပြည်ကိုထည့်သွင်း မသွင်း အငြင်းပွားကြရာမှ ဟိုချီမင်းနှင့်

ပြင်သစ်အာဏာပိုင်များ သဘောကွဲလွဲပြီးနောက် ကွန်ဖရင့်ပျက်သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၁၉ ရက်နေ့ တွင် ဗီယက်မင်းတပ်များက ဟန့်ရှိုင်းမြို့ကို စတင်တိုက်ခိုက်ရာမှ အစပိုင်းတွင်ဆိုခဲ့သည်အတိုင်း ပြည်တွင်းရေး၊ ဝါဒရေး၊ ကမ္ဘာရေးပြဿနာအမျိုးမျိုး ဝင်ရောက်ရောယှက်ကာ စနစ်ကြော့မျှစစ်ဖြစ်ပွားပြီးလျှင် နိုင်ငံလည်းနှစ်ပိုင်းကွဲလေသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရန် သဘောတူညီချက် သည်ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၀ ရက်နေ့တွင် ဂျီနီဗားကွန်ဖရင့်၌ ပြီးမြောက်သည်။ ထိုစာချုပ်ကို အင်ဒိုချိုင်းနားရှိ ပြင်သစ်တပ်များ၏ သေနာပတိကိုယ်စားနှင့်ဗီယက်နမ်ပြည်သူ့တပ်မတော်၏ သေနာပတိကိုယ်စား လက်မှတ်ရေးထိုးကြသည်။ ဗီယက်နမ် အစိုးရကမူ လက်မှတ် မထိုးချေ။

ဂျီနီဗား ကွန်ဖရင့်က ၁၉၅၆ခုတွင် ဗီယက်နမ်၌ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲကျင်းပရန် ကျေညာသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲများမကျင်းပဖြစ်ပေ။ ပြင်သစ်တို့၏စိုးမိုးမှုကို မလိုလားသော်လည်း ကွန်မြူနစ်ဗီယက်မင်းပါတီ ကြီးစိုးသောဟိုချီမင်း၏အစိုးရကိုလည်း မနှစ်သက်ကြသူများ ရှိသေးသည်။ ထို့ကြောင့် လတ္တီတွဒ်များပြိုင် ၁၇ ၏မြောက်ဘက် ဗင်ဟိုင်းမြစ်ကို နယ်နိမိတ်ခြားလျက် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံကိုနှစ်ပိုင်းပိုင်းလိုက်သည်။ မြောက်ပိုင်းနိုင်ငံသည်ဗီယက်နမ်

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် လယ်ယာများကို ဤကဲ့သို့ စုပေါင်းထွန်ယက် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြသည်။

ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံဟု ခေါ်တွင်၍ တောင်ပိုင်း နိုင်ငံကို ဗီယက်နမ် သမ္မတနိုင်ငံဟုခေါ်လေသည်။

ဗီယက်နမ် ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံတွင် တိုက်ကင်းနှင့် အာနမ်မြောက်ပိုင်းတို့ပါဝင်သည်။ မြောက်ဘက်၌ တရုတ် နိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်၌လောနိုင်ငံ၊ တောင်ဘက်၌ဗီယက် နမ်သမ္မတနိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်၌တောင်တရုတ်ပင်လယ်တို့ တည်ရှိသည်။ အကျယ်အဝန်းသည် (၁၉၅၅ခုနှစ်) ၆၃၃၆၀ စတုရန်းမိုင်ဖြစ်၍ လူဦးရေ ၁၂၅၀၀၀၀၀ဖြစ်သည်။ ဟန့်မြို့သည် မြို့တော်ဖြစ်၍အကြီးဆုံးသော ပင်လယ် ဆိပ်ကမ်းသည် ဟိုင်ဖုန်မြို့ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံ၏ အထွတ် အထိပ်သမ္မတသည် ဟိုချီမင်းဖြစ်လေသည်။ ဟိုချီမင်း ၏အစိုးရကို တရုတ်ပြည်သူ့ သမ္မတနိုင်ငံနှင့် ဆိုဗီယက် ရုရှတို့က အသိအမှတ် ပြုလေသည်။

ဗီယက်နမ် သမ္မတနိုင်ငံတွင် ကိုချင်ချိုင်းနားနှင့် အာနမ် တောင်ပိုင်းပါဝင်သည်။ မြောက်ဘက်တွင်ဗီယက်နမ် ဒီမိုက ရက်တစ်သမ္မတနိုင်ငံ၊ အနောက်ဘက်တွင်လောနိုင်ငံ၊ က မ္ဘောဇနိုင်ငံနှင့် ယိုးဒယားပင်လယ်ကွေ့တို့ရှိသည်။ အရှေ့ ဘက်နှင့်အရှေ့တောင်ဘက်တွင် တောင်တရုတ်ပင်လယ်ရှိ သည်။ ဆိုင်ဂွန်မြို့သည်မြို့တော်ဖြစ်၍ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်း ဖြစ်သောချိုလွန်သည် ဆိုင်ဂွန်မြို့နှင့်တစ်ဆက်တည်းဖြစ် သည်။ နိုင်ငံ၏အကျယ်အဝန်းသည် (၁၉၅၅ခုနှစ်) ၆၅၇၂၆ စတုရန်းမိုင်ဖြစ်၍ လူဦးရေ (၁၉၅၅ ခုနှစ် ခန့်မှန်းခြေ) ၁၁၅၀၀၀၀ ရှိလေသည်။ ၁၉၅၅ ခုနှစ်တွင် ငိုဒင်ဇင်းအား လူထုဆန္ဒဖြင့် သမ္မတအဖြစ် တင်မြှောက်၍၊ ပြင်သစ်တို့က လိုလားသော ယခင်အာနမ်ဧကရာဇ်ဗာအိုဒါအီသည် အ ရေးနိမ်ခဲ့သည်။ ငိုဒင်ဇင်းသည် ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်း နိုင်ငံ ကိုသမ္မတနိုင်ငံအဖြစ် ကျေညာ၍ ဂရိတ်ဗြိတိန်၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၊ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ များက အသိအမှတ် ပြုလေသည်။

ဗီယက်နမ်တစ်နိုင်ငံလုံး၏လူဦးရေ ၄ပုံ ၃ပုံသည် ကမ်း ရိုးတန်း မြေပြန့်ဒေသများ၌ နေထိုင်ကြသည်။ ဗီယက်နမ် မြောက်ပိုင်းရှိ မြစ်နီမြစ် (ဗီယက်နမ်အခေါ် ဆွန်ကျွင်မြစ်) ၏မြစ်ဝကျွန်းပေါ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူဦးရေ အထူထပ် ဆုံးတစ်နေရာဖြစ်လေသည်။ ဗီယက်နမ် နိုင်ငံ၌လူဦးရေ၂၂ သန်းကျော်ရှိသည့်အနက် ဗီယက်နမ်လူမျိုး ၁၉သန်းကျော်၊ အခြားတိုင်းရင်းသား လူနည်းစု ၂သန်းကျော်နှင့် တရုတ် လူမျိုး ၄သိန်းကျော်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်တို့သည် များသော အားဖြင့် အာနမ်လူမျိုးများဖြစ်၍ ရုပ်ရည်အားဖြင့်လည်း ကောင်း၊ ဘာသာစကား၊ အယူဝါဒနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့တွင် လည်းကောင်းတရုတ်တို့နှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။ ဗုဒ္ဓအယူ ဝါဒီ များပြား၍ ဗရင်ဂျီ ဂိုဏ်းဝင်များလည်း ရှိလေသည်။

တိုက်ကင်းပြည် မြောက်ပိုင်းသည် တောင်ထူထပ်သည်။

အမြင့်ဆုံးတောင်ထိပ်သည် ပေတစ်သောင်းကျော်ရှိ၍ လာ အိုကေး မြို့အနီး၌ ရှိသည်။ အနောက်ဘက်တွင် လောနိုင်ငံ နှင့် ကမ္ဘောဇနိုင်ငံတို့မှ နယ်နိမိတ်ခြားလျက်ရှိသော တောင် ရိုး တောင်တန်းများရှိရာ၊ အမြင့်ဆုံး တောင်ထိပ်များသည် ပေ ၅၀၀၀ မှာ ၈၉၀အထိရှိသည်။ တောင်ဘက်နှင့် အရှေ့ ဘက်ပိုင်းတို့သည် တောင်တရုတ်ပင်လယ်၏ ကမ်းရိုးတန်း ဒေသများ ဖြစ်ကြသည်။ တိုက်ကင်းပြည်ကိုဖြတ်၍ မြစ်နီမြစ် စီးဆင်းရာ၊ နုံးမြေများသယ်ဆောင်လာသဖြင့်၊ မြေညီစာ ကောင်းမွန်သော မြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသကို ဖြစ်ထွန်းစေ သည်။ ထိုမြစ်နှင့် ယင်း၏လက်တက်များသည် တရုတ်နိုင် ငံနှင့် စီးပွားကုန်သွယ်ရေးအတွက်အရေးပါကြသည်။ မြစ် ချောင်းငယ်များစွာတို့သည်လည်း အာနမ်ပြည်ကိုဖြတ်၍ ပင်လယ်အတွင်းစီးဆင်းကြသည်။ ကမ္ဘောဇနိုင်ငံမှ ကိုချင် ချိုင်းနားပြည်အတွင်း စီးဝင်သောမဲခေါင်မြစ်စီးဆင်းရာ ကျယ်ပြန့်သောမြေနိမ့်ဒေသသည် အာရှတိုက်တွင် ဆန်စ ပါးအထွက်ဆုံးဒေသဖြစ်လေသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ရာသီဥတုကို အားလုံးခြုံ၍ ကြည့် သော် အပူပိုင်းဇုန် ရာသီဥတုမျိုး ဖြစ်၍ ပူအိုက်ပြီးလျှင် စိုစွတ်ထိုင်းမိုင်းလေသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၌ ကျွန်းသစ် စသော အဖိုးတန်သစ်များ ပေါက်ရောက်သော်လည်း သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး မလွယ်ကူ သဖြင့် အများအပြား မထုတ်လုပ် နိုင်သေးချေ။ သတ္တု များဖြင့် ကြွယ်ဝသော်လည်း အနည်းအကျဉ်းမျှသာတူးဖော် လုပ်ကိုင်ကြသည်။ တိုက်ကင်းနှင့် အာနမ်ပြည်မှ ကျောက်မီး သွေးနှင့်သံဖြူထွက်သည်။ ထို့ပြင် ခနောက်စိမ်း၊ ခရိုမီယမ်၊ ရွှေ၊ သံ စသော သတ္တုများလည်း တူးဖော် ရရှိလေသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ အဓိကထွက်ကုန်သည် ဆန်စပါး ဖြစ်သည်။ တိုက်ကင်းပြည်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတို့နှင့် ကိုချင် ချိုင်းနားပြည် မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတို့သည် ကမ္ဘာ့ ဆန်စပါး အထွက်ကောင်းသော ဒေသများတွင် ပါဝင် သည်။ သစ်ကြံပိုး၊ ကြံ၊ လက်ဖက်၊ ပြောင်း၊ ကြက်ပေါင် စေး၊ ဆေးရွက်စသည်တို့ကိုလည်း စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြ သည်။ အာနမ်ပြည်မှ ပိုးချည်ရိုင်း အများဆုံးထွက်သည်။ မြစ်ချောင်းများ၊ ကမ်းရိုးတန်းများ၌ ငါးဖမ်းသည့်လုပ်ငန်းကို တစ်နိုင်ငံလုံး၌ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းများသည် များသောအားဖြင့် ကိုချင်ချိုင်းနား ပြည်၌တည်ရှိရာ၊ စီးက ရက်၊ ဆပ်ပြာ၊ ကြက်ပေါင်စေးစသော လုပ်ငန်းများသည် အဓိကလုပ်ငန်းများဖြစ်ကြသည်။ ဗီယက်မြေလုပ်ငန်းကို လည်း အကြီးအကျယ်လုပ်သည့်ပြင်၊ အထည်အလိပ်၊ ဗျစ် ရည်၊ မီးခြစ်၊ ဖန်ထည်လုပ်ငန်းများလည်း ရှိပေသေးသည်။

ဗီယက်ကျွန်းမြို့ ။ ။ ဗီယက်ကျွန်းမြို့သည် လောနိုင်ငံ၏

ဗီယင်ကျန်းမြို့

အုပ်ချုပ်ရေး မြို့တော် ဖြစ်သည်။ (လောနိုင်ငံ-၅၂။) ရှေးအခါကလင်းဇင်းမင်း၏မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်။ လင်းဇင်းဟူသည်မှာ ယိုးဒယားစကားလန်းချန်းမှလာ၍ ဆင်တစ်သန်းဟုအဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယိုးဒယားနိုင်ငံသမိုင်း၌ ဆရိဆတနဂနဟုတ် (ဗီယင်ကျန်းမြို့)ကို အစိုးရသောမင်းတွင် ဆင်တစ်သန်းရှိ၍ ဆင်တစ်သန်းရှင်ဟု တွင်ကြောင်းနှင့်ဆိုသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းစာအုပ်များ၌ ယင်းမြို့ကို ဝိယန်ချန်မြို့ဟုဖော်ပြထားကြသည်။ ယခုအခါ လောနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ကြီး ဖြစ်သော်လည်း ရှေးအခါကမူ ကိုယ့်မင်းကိုယ်ချင်းနှင့် လွတ်လပ်သော ပြည်နယ်ဖြစ်၏။ ယိုးဒယား၊ မြန်မာနှင့် အာနမ်ဘုရင်များ လက်အောက် မကြာခဏ ကျရောက်ခဲ့ဘူးသည်။

ဗီယင်ကျန်းမြို့သည် မဲခေါင်မြို့၏လက်ဝဲဘက်ကမ်းပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။ မဲခေါင်မြစ်ဝမှ မိုင် ၁၀၀၀ ခန့်ဝေး၍ ယိုးဒယားနှင့် လောနယ်စပ် မနီးမဝေးတွင် တည်ရှိသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ညောင်လေးပင်မြို့ အရှေ့စူးစူး လောင်ဂျီတွဒ် ၁၀၀၂ ၌ မျဉ်းတစ်ပြေးတည်းတည်ရှိသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် လင်းဇင်းပြည်ထူထောင်စဉ်က လောင်ပရာဗန်နှင့် ဗီယင်ကျန်းနယ်ကြီး ၂နယ်ခွဲ၍ စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ လင်းဇင်းဘုရင်ပေါတိသရတ် (၁၅၂၀-၄၇)သည် လောင်ပရာဗန်မြို့၌ နန်းစိုက်ရာမှ ယိုးဒယားအာနမ် စသော နိုင်ငံတို့နှင့် ကူးသန်း ဆက်သွယ်ရေး လွယ်ကူစေရန် ဗီယင်ကျန်းမြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့နန်းစိုက်သည်ဟုဆိုသည်။ ဟံသာဝတီဆင်ဖြူများရှင် ဘုရင့်နောင်မင်းတရားလက်ထက် လင်းဇင်းကိုပါ သိမ်းပိုက်ထားရာ ဗီယင်ကျန်းမြို့သည် မြန်မာမင်း လက်အောက်ခံ ဖြစ်ခဲ့သည်။

ဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရားကြီး၏ သားတော် နန္ဒဘုရင် လက်ထက်တွင် ယိုးဒယားနှင့် ဖိ၍သာတိုက်ခိုက်နေသဖြင့် လင်းဇင်းကို ဂရုမစိုက်နိုင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ လင်းဇင်းနေပြည်တော် ဗီယင်ကျန်းမြို့သည်လည်း မြန်မာဘုရင်၏ အတိုက်အခိုက်မှလွတ်၍ စည်ပင်ပြောလာသည်။ ၁၅၉၁ ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော လင်းဇင်းဘုရင်နိုက်အိုကော်မနေ့သည် ဗီယင်ကျန်းမြို့ကိုသာမဟုတ် လောင်ပရာဗန်မြို့ကိုပါသိမ်း၍ တိုင်းပြည်ချဲ့ထွင်အုပ်ချုပ်သည်။ ကော်မနေ့ဘုရင် ၅ နှစ်နန်းစံပြီးနောက် ကံကုန်သော် ဗောင်းစဂါးဘုရင်သည် ထမိဏ္ဍကရတ်ဟူသောဘွဲ့ခံကာ ၁၆၂၂ ခုနှစ်အထိအုပ်စိုးသည်။ ၁၆၂၂ ခုနှစ်မှ ၁၆၃၇ ခုနှစ်အထိ လင်းဇင်းဘုရင်များ နန်းလှည့်အရေးအခင်းပေါ်နေသဖြင့် ဗီယင်ကျန်းမြို့သည် မငြိမ်မသက်ဖြစ်နေသည်။ ၁၆၃၇ခုနှစ်တွင် ဆောင်လစ်ဂနာ ဗောင်းစဂါးဘုရင်နန်းတက်မှ အရပ်ရပ် အေးငြိမ်းသွားသည်။

ဗောင်းစဂါးဘုရင်သည် ၅၅ နှစ်လုံးလုံး အေးချမ်းစွာ

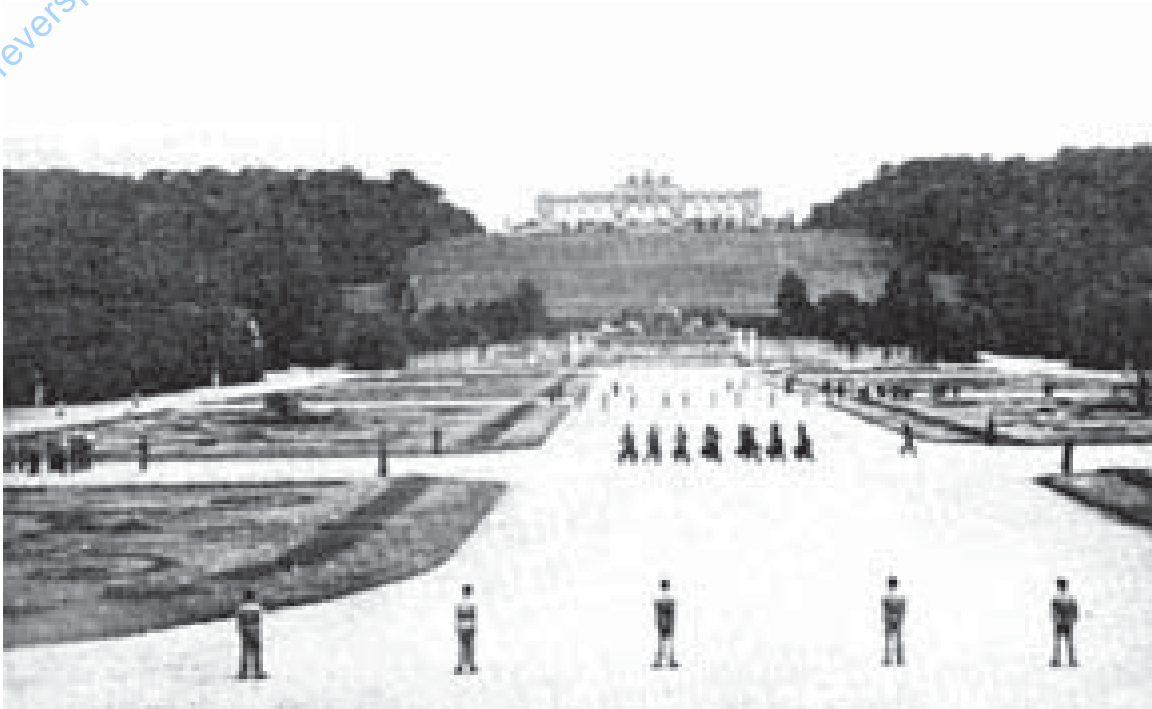
နန်းစံပြီးနောက် ကံကုန်လေသော် အရိုက်အရာဆက်ခံမည့် သားတော်လည်းမရှိ၊ မြေးတော်များလည်း ငယ်သေးသဖြင့် အမတ်ချုပ်ကြီးတီယန်တလာ နန်းတက်သည်။ တီယန်ကလာကို ၁၇၀၀ပြည့်နှစ်တွင် နုရုန်ဘုရင်ခံနန်းထရတ်က နန်းချ၍ ဗီယင်ကျန်းမြို့၌ နန်းစိုက်အုပ်ချုပ်သည်။ ဗောင်းစဂါးဘုရင်တူတော် ဆိုင်အွန်ပွေးသည် ဗီယက်နမ် ပြည်ဘက်သို့ရောက်နေရာမှ ဗီယင်ကျန်းမြို့အခြေအနေကိုကြားသိသောအခါ ဗီယက်နမ်တပ်များအကူအညီဖြင့် နန်းထရတ်ကိုလုပ်ကြံပြီးနောက် ဗီယင်ကျန်းမြို့ကို သိမ်းပိုက်သည်။ သို့ရာတွင် လောင်ပရာဗန်မြို့၌ ဗောင်းစဂါးဘုရင်၏ မြေးတော်ခရစ္စရတ်ကအခိုင်အလုံပြု၍အုပ်ချုပ်နေသဖြင့် ဗီယင်ကျန်းမြို့နှင့် တသီးတခြားဖြစ်နေသည်။ ဗီယင်ကျန်းမြို့သည် ထိုအချိန်ကမြန်မာမင်းတို့နှင့် သင့်တင့်နေရကား ၁၇၇၁ခုတွင် လောင်ပရာဗန်မှ စစ်တပ်များလာရောက်တိုက်ခိုက်သောအခါမြန်မာဆင်ဖြူရှင်မင်း၏တပ်များက ဗီယင်ကျန်းမြို့ဘက်မှကူသဖြင့် လောင်ပရာဗန်မှတပ်များ ဆုတ်ခွာသွားရသည်။ သို့ရာတွင် ၁၇၇၈ခုနှစ်တွင် ယိုးဒယားနှင့် လောင်ပရာဗန်မှတပ်များပူးပေါင်း၍ လာရောက်တိုက်ခိုက်ပြန်သဖြင့် ဗီယင်ကျန်းမြို့ကျသည်။ ယိုးဒယားတို့သည် ဗီယင်ကျန်းမြို့ကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် လောင်ပရာဗန်မြို့မှ ဗီယင်ကျန်းမြို့သို့ ၁၇၀၀ပြည့်နှစ်က သိမ်းယူလာခဲ့သော မြဘုရားကို ပင့်ဆောင်သွားကာ ယခုဗန်ကောက်မြို့ နန်းတော်ဟောင်းဝင်း အတွင်း၌ တန်ဆောင်း တစ်ဆောင်ဆောက်၍ ကိုးကွယ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ၄ နှစ်ခန့် အကြာတွင် ဗီယင်ကျန်းမြို့သို့ ပြန်လည် ပင့်ဆောင် ထားပြန်သည်။

၁၈၂၈ ခုနှစ်တွင် ဖယာဗိုဒင်ဘုရင်က ဗီယင်ကျန်းမြို့ကို ဖျက်ဆီးကာမြဘုရားကို ဗန်ကောက်မြို့သို့ပြန်လည် ပင့်ဆောင်သည့် အခါမှစ၍ ယနေ့တိုင်ဗန်ကောက်မြို့၌ သီတင်းသုံးလျက်ရှိသည်။ ဗီယင်ကျန်းမြို့သည်လည်း ထိုအချိန်မှစ၍ မြို့ပျက်ကြီးဖြစ်ကာ ချုံနွယ် ပိတ်ပေါင်းတို့ဖြင့် ဖုံးလျက်ရှိသည်။ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တွင် ယိုးဒယားတို့လက်မှ ပြင်သစ်အစိုးရသိမ်းယူ ရရှိသောအခါ မြို့ဟောင်းနေရာဘေးတွင် မြို့သစ်တည်၍ ဗီယင်ကျန်းမြို့ကို ပြင်သစ်အင်ဒိုချိုင်းနားနိုင်ငံလောပြည်၏ မြို့တော်အဖြစ်ထားရှိသည်။

ဗီယင်ကျန်းမြို့အနီးဝန်းကျင်တွင် သစ်တောများရှိသဖြင့် ကျွန်းသစ်လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ကြသည်။ သစ်တောထဲ၌ တောသတ္တဝါများပေါများသောကြောင့် တောလိုက်ရန်အလွန် ကောင်းသည်။ လောင်ပရာဗန်မြို့၊ ယိုးဒယားနိုင်ငံမှ ကိုရတ်မြို့တို့နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး အဆက်အသွယ်ရှိသည်။

၁၉၅၃ ခုနှစ် ခန့်မှန်းခြေအရ ဗီယင်ကျန်းမြို့တွင် လူဦးရေသည် ၂၀၀၀၀ ရှိသည်။

ဗီယင်းနားမြို့

ဩစတြီးယားနိုင်ငံ ဗီယင်းနားမြို့တော်ရှိ ဘုရင့်နန်းတော်ဥယျာဉ်

ဗီယင်းနားမြို့။ ။တစ်ခါတစ်ရံ ‘ဒန်းညမြစ်၏ဘုရင်မ’ဟု ခေါ်ကြသောဗီယင်းနားမြို့သည် ဩစတြီးယားနိုင်ငံ၏ မြို့တော်ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ဗီယင်းနားမြို့ကို ဒန်းညမြစ်လကျာဘက်ကမ်းပေါ်တွင် တည်ရှိသည်ဟုပြောကြသော်လည်း စင်စစ်မူဒန်းညမြစ်လကျာဘက်ကမ်းနှင့် အနည်းငယ်ကွာလှမ်းသည်။ ဗီယင်းနားမြို့ဟောင်း နေရာသည် ဒန်းညမြစ်နှင့် မိုင်အတော်ကွာလှမ်း၍ မြို့သည် တဖြည်းဖြည်း တောင်၊ မြောက်နှင့် အနောက်ဘက်တို့သို့ ကျယ်လာသော်လည်း မြစ်ဘက်သို့မူ အတန်ငယ်သာ ကျယ်လာသဖြင့် မြစ်ကမ်းနှင့် ကွာလှမ်းလျက်ပင်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဒန်းညမြစ်မှဖြာထွက်သော ဒိုနိုကနဲခေါ် ဒန်းညတူးမြောင်းသည် ဗီယင်းနားမြို့လယ်မှ ဖြတ်စီးသွားသဖြင့် ယင်းသည်ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီးဖြစ်နေသည်။ ဗီယင်းနားမြို့သည် အွဲလပနှင့် ကာပေသီယန်တောင်ကြားလွင်ပြင်တွင်တည်ရှိသဖြင့် တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံဆက်သွယ်ထားသော ကုန်းလမ်းများက ဖြတ်သွားနိုင်သောကြောင့်လည်း ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ဗဟိုမြို့ကြီးဖြစ်နေလေသည်။

ဗီယင်းနားမြို့သည် ဥရောပတိုက်တွင်သမိုင်းဝင်မြို့ကြီးတစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ထိုပြင်စာပေ၊ဂီတ၊သိပ္ပံနှင့် အခြားပညာရပ်များထွန်းကားရာ ကမ္ဘာကျော်အချက်အခြာမြို့ကြီးဖြစ်သဖြင့်လည်း ‘တောင်ဘက်ပိုင်း၏ပါရစ်မြို့’ဟု ခေါ်စမှတ်

ပြုကြသည်။ ဗီယင်းနားမြို့သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မဖြစ်မီက ၁၀၆ ၁/၂ စတုရန်းမိုင်သာကျယ်ဝန်းသော်လည်း စစ်ပြီးသောအခါ ၄၆၉ စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းလာသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မဖြစ်မီ က ဩစတြီးယားနိုင်ငံလူဦးရေ၏ ၃ ပုံ ၁ ပုံဖြစ်သော လူဦးရေ ၂ သန်းခန့် ဗီယင်းနားမြို့၌နေထိုင်သည်။ စစ်ပြီးနောက် ပင်လျှင် ၁၉၅၆ ခုနှစ်ခန့်မှန်းခြေ သန်းခေါင် စာရင်းအရ ဗီယင်းနားမြို့၌ လူဦးရေ ၁၇၆၆၁၀၂ ယောက် ရှိလေသည်။

ဗီယင်းနားမြို့ဟောင်း၏ မြို့ရိုးကြီးများနေရာတွင် လမ်းကျယ်ကြီးများဖောက်လုပ်ထားသည်။ ဗီယင်းနားမြို့ အလယ်ပိုင်းကို အတွင်းမြို့ဟု ခေါ်သည်။ အတွင်းမြို့တွင်အစိုးရရုံးများနှင့် ထင်ရှားသောအဆောက်အအုံများရှိသည်။ အတွင်းမြို့ရှိ လမ်းအချို့သည်ကျဉ်း၍ ကောက်ကောက်ကွေးကွေး ဖြစ်နေသော်လည်း၊ အချို့ ရပ်ကွက်၌မူ ခေတ်မီရိပ်သာများ၊ အဆောက်အအုံများဖြင့် ပြုပြင် ထားသည်။ အတွင်းဘက်ကျသောလမ်းကျယ်ကြီးတစ်ခုကို ရင်းစကြော့ဟုခေါ်သည်။ ရင်းစကြော့လမ်းကျယ်ကြီး၏ ဘေးတစ်ဖက်စီတွင် လှပခမ်းနားသောပန်းခြံကြီးများတည်ရှိသည်။ အတွင်းမြို့၏အလယ်တွင် ဗီယင်းနားမြို့၏အထင်ရှားဆုံးသော အဆောက်အအုံဖြစ်သည့် စိန်စတီဖင်ကသီဒရယ် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းရှိသည်။ ယင်းသည် ပေပေါင်း

ဗီယင်းနားမြို့

www.foreignspace.com.mm

၄၅၁မြင့်သည်။ အခြားထင်ရှားသောအဆောက်အအုံများမှာ ၁၂၀၀ပြည့်နှစ် လွန်လောက်မှ၁၉၁၈ခုနှစ်အထိ ဩစတြီးယားနိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်သွားခဲ့ကြသောဟက်စပတ်မင်းဆက်တို့စံမြန်းရာနန်းတော်၊ ပေ ၃၂၀မြင့်သည့် မျှော်စင်ရုံသောရာထောင်းခေါ်မြို့တော်ခန်းမအဆောက်အအုံ၊ ပါလီမန်အဆောက်အအုံများ၊ အနုပညာနှင့် သဘာဝသမိုင်းပြတိုက်၊ ကမ္ဘာကျော်ဗီယင်းနားတက္ကသိုလ်၊ အော်ပရာကပွဲရုံစသည်တို့ ဖြစ်သည်။

ဗီယင်းနားမြို့နေလူထုသည် အများအားဖြင့် ဂျာမန်စကားကို ပြောကြသည်။ သို့ရာတွင် ဂျာမန်တို့ပြောသည့်လေထက်ပျော့သည်။ ဗီယင်းနားမြို့သူ မြို့သားတို့တွင် ဗရင်ဂျီဂိုဏ်းဝင်များသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မဖြစ်မီကဗီယင်းနားမြို့တွင် ယဟူဒီ(ဂျူး)လူမျိုး ၂ သိန်းခန့်ရှိခဲ့သော်လည်း၊ အချို့အသတ်ခံရ၍ အချို့အနှင်ခံရသဖြင့် စစ်အပြီးတွင် တစ်ယောက်မျှမရှိတော့ချေ။ ဗီယင်းနားမြို့သည် နာမည်ကျော် စာရေးဆရာ၊ သိပ္ပံပညာကျော်နှင့် သီချင်းရေးဆရာကြီးများဖြစ်သော ဂျိုးဇက်ဟိုင်းဒင်း၊ မိုးဇတ်၊ ဗေးထိုးဗင်၊ ရူးဗတ်၊ စတြော့၊ အာနိုစကွန်းဗတ်တို့၏ ဇာတိမြို့ ဖြစ်သည်။ စိတ်ပညာကျော် ဆစ်ဂမန်ဖရိုက်သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် ဖြစ်ချိန်အထိ ဗီယင်းနားမြို့၌ နေထိုင်ခဲ့သည်။

ဗီယင်းနားမြို့သည် လက်ဝတ်လက်စားရွှေထည်ငွေထည်ပန်းချီနှင့်ရုပ်ထုစသောလက်မှုလုပ်ငန်းနှင့် အနုပညာဘက်တွင်ထင်ရှားသော်လည်း စက်မှုလုပ်ငန်းအနေနှင့်မူစက်ပစ္စည်း၊ အထည်အလိပ်၊ မျက်မှန်ဆိုင်ရာကရိယာများ စသည်တို့သာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဥရောပနိုင်ငံတို့၏ မြို့ကြီးများနှင့်ရထားလမ်း၊ ကားလမ်း၊ ရေလမ်းတို့ဖြင့် ဥဒဟိုအဆက်အသွယ်ကောင်းသဖြင့်သာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဗဟိုမြို့ကြီးဖြစ်လာခဲ့ရသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ဗီယင်းနားမြို့၏ စက်မှုလုပ်ငန်းများစွာ ပျက်စီးခဲ့ရရာ၊ တစ်ခါက ဩစတြီးယားအင်ပိုင်ယာကြီး၏ နေပြည်တော်ကြီးဖြစ်ခဲ့သည့်ဘဝမှ ဩစတြီးယားနိုင်ငံငယ်၏ မြို့တော်ဘဝသို့ရောက်ရှိခဲ့လေသည်။ ဗီယင်းနားမြို့သည်ခရစ်တော်ပေါ်စရောမလူမျိုးတို့ ကောင်းစားစဉ်ကပင် ရောမတို့၏ ဗင်ဒိုနိုနာတပ်မြို့ဟု တွင်ခဲ့သည်။ ရောမအင်ပိုင်ယာကြီး ပြိုကွဲသွားသောအခါ ယင်းတပ်မြို့ကို ခရစ်၄၅၀ပြည့်နှစ်တွင် အတီလာကသိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ၇၉၁ခုနှစ်တွင် ရှာလမိန်းဘုရင်ကသိမ်းပိုက်ခဲ့ပြန်၍၊ ၁၁၅၆ခုနှစ်တွင်ဩစတြီးယားနယ်စားက ဗီယင်းနားမြို့ကို သူ့နယ်၏မြို့တော် ပြုခဲ့လေသည်။ ကရူးဆိတ်စစ်ပွဲများအတွင်းတွင် ဗီယင်းနားမြို့သည် ပိုမိုကျယ်ဝန်း၍ ပိုမိုတန်ခိုးအာဏာတက်လာသည်။

မြို့တော် ဗီယင်းနား၏ နန်းတော်ကို ဆောင်းဥတုတွင် ဤသို့ရှုမြင်ရသည်။

၁၂၂၈ ခုနှစ်မှစ၍ ဟက်စပတ်မင်းဆက်၏ နန်းစိုက်မြို့ ဖော်ဖြစ်လာရာ ၁၅၂၅ခုတွင် တူရကီတို့ကို ယူသိမ်းပိုက် သည့်အချိန်အထိ ဖြစ်သည်။ ၁၆၈၃ ခုတွင် တူရကီတို့က တစ်ဖန် တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြန်သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့ချေ။ ဆဋ္ဌချားဘုရင်နှင့် မရီးယားထရီးဇားမိဖုရားတို့ လက်ထက် တွင် ဗီယင်းနားမြို့သည် ပိုမိုထင်ရှားကြီးကျယ်လာရုံမက လူဦးရေလည်း ၂ဆတိုးလာသည်။ ၁၈၀၅ခုနှစ်တွင် ပြင် သစ်ဘုရင်နပိုလီယန်ကသိမ်းပိုက်ခဲ့သော်လည်း၊ ၁၈၁၄ခု တွင် ဗီယင်းနားမြို့ကျင်းပသော ဗီယင်းနားကွန်ဂရက်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရပြင်သစ်တို့သည် ဗီယင်းနားမြို့ကို လက် လွှတ်ခဲ့ကြရသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဟက်စပတ်မင်းဆက် များဆက်လက် အုပ်စိုးခဲ့ရာ၊ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးသည့် အချိန်အထိ ဖြစ်လေသည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးတွင် ဩစတြီးယားနိုင်ငံဟူ၍ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရာ ဗီယင်းနား မြို့သည် မြို့တော်ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၃၈ခုနှစ်တွင် ဂျာမန် တပ်များကသိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း၌ ဗီယင်းနားမြို့သည် ဗုံးဒဏ်ကို အကြီး အကျယ် ခံခဲ့ရသဖြင့် ရင်းစားပြန်မတည်နိုင်အောင် ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ၁၉၄၅ခု ဧပြီလ ၁၃ရက်နေ့တွင်ရုရှတို့က သိမ်းပိုက်ထားပြီးနောက် ဂျာမန်တို့ လက်နက်ချသောအခါ အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်၊ ရုရှနှင့်ပြင်သစ် တို့ခွဲဝေအုပ်ချုပ်၍ပြန်လည် ထူထောင်ကြသည်။ ၁၉၅၅ခု တွင် ကြီးလေးကြီးစစ်တပ်များရုပ်သိမ်းသွားကာဩစတြီးယားသမ္မတနိုင်ငံဟူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ဗီယင်းနား မြို့ပင်မြို့တော် ဖြစ်လာသည်။

ဗီရဏီနတ်သမီး။ ။မြန်မာစာပေကဗျာလင်္ကာတို့၌ အမျိုး သမီးတို့၏အချောအလှကို ခိုင်းနှိုင်းစပ်ဆိုကြသော “အလှစံ မှီ၊ဗီရဏီ” နတ်သမီးကား ဇာတ်တော်ကြီးဆယ်ဘွဲ့မှ နေမိမင်းဇာတ်တော်လာ ဗိမာန်ရှင်တစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာစာပေလောကတွင် မီးရှူးတန်ဆောင်ဉာဏ်ရည် ပြောင်လှသောရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၏ အထွတ်အဖူး လက်ရာထူး ဖြစ်သည့် “နေမိဘုံခန်း” တွင် ဗီရဏီနတ်ကဉာဏ်၏ ထူးခြား လှပအချိုးအဆစ်ကျနပြေပြစ်ပုံကို အောက်ပါအတိုင်း ဖွဲ့ဆိုထားသည်။

“ရွှင်မူးပြီးပြီး၊ မျက်လုံးမျက်ခွက်၊ လရောင်စက်သို့၊ နားရွက်ဖြန့်ကား၊ ညွန့်ညွန့်ထွားမျှ၊ မေးပါးသွယ်ကပ်၊ အာစပ်ဝင်းရွှေ၊ ချေလည်းမပြောက်၊ ကြန်လျောက်နာ ယောင်၊ မျက်တောင်ကော့ဖြူး၊ နဖူးပြင်လှ၊ ရင်ဝလည်း မောက်၊ ဘိတ်ဘိတ်တောက်မျှ၊ ပြောက်ပြောက် စွန်းစွန်း၊ ဆေးထင်းပန်းသို့၊ လက်သန်းလက်ချောင်း၊ ရိုးပြောင်းနုနု၊ ပီစွာထုလည်း၊ ရုပ်တုမရ” ဟူ၍ နတ်ကဉာဏ် ၏လရောင် ကူးစက်နေသကဲ့သို့ အရောင်ထွက်သောမျက်လုံး၊ ရွှင်ပြီး

သောမျက်နှာ၊ ကားပြန်သောနားရွက်၊ သွယ်သပ်သောမေး၊ ဝင်းနေသောအာစပ်၊ မှဲ့ဝက်ခြံကင်းသော ပါးပြင်၊ ကြန်ညီ သောနာယောင်၊ ကော့ဖြူးသောမျက်တောင်၊ ပြေပြစ်သော နဖူး၊ လုံးမောက်သောရင်၊ နီထွေး သောလက်ချောင်းတို့ကို စာပန်းပုထုထားလေသည်။ နေမိမင်းဇာတ်တော်တွင် သိ ကြားမင်းသည် ဝေဇယန္တရထားမျိုးမာတလိအား နေမိမင်း ကို တာဝတိံသာ နတ်ပြည်သို့ ပင့်ခေါ်ခဲ့ရန် စေလွှတ်သည်။ မာတလိသည် နေမိမင်းအားနတ်ပြည်သို့ ပင့်ခေါ်ရာ ခရီး တစ်လျှောက်တွင် ငရဲခန်း၊ ဘုံခန်းတို့ကို မင်းကြီးအား ပြသခေါ်ဆောင်သွားသည်။ ငရဲခန်းကို ဦးစွာပြသရာတွင် နေမိမင်းသည် များစွာစိတ်နှလုံးတုန်လှုပ်ချောက်ချားခြင်း ဖြစ်ရလေသည်။

ထိုအခါသိကြားမင်းက ဇေနနတ်သားအား အထောက် လွှတ်သဖြင့် မာတလိသည် ငရဲပြည်မှတို့ လည်ပြန်တက်၍၊ အထက်နတ်နန်းသို့ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် နှင်လေသော်၊ ကောင်းကင်ခရီးလမ်း အနီးအမြင့် တစ်ဆယ့်နှစ်ယူ ဇနာခန့်ရှိ၍၊ မွှေးသင်းယုံထုံသောရုပ်ပန်းဥယျာဉ်နှင့် ရေသီ ဒါကန်တို့ ဝန်းရံလျက်ဘုံငါးဆင့်ဖြင့် လှတင့်ထွန်းပြောင်၊ အရောင်တလျှပ်လျှပ်ထွားသော ပတ္တမြားဗိမာန်ကို ဖြတ် သွားကြသည်။ ထိုအခါဗိမာန်အတွင်း ခင်းအပ်သော နတ်သလွန်ထက်ဝယ် အရွယ်တူရွှေဘော်နတ် သမီးငယ် ၁၀၀၀ခြံရံလျက် ရထားလမ်းမျက်နှာစာက ဘုံလေသာ ပြတင်းကို ရှုခင်းမြင်သာအောင်ဖွင့်စေပြီးလျှင်၊ လေညှင်းခံ စံပယ်နေသောဗီရဏီ နတ်သမီး၏ တင့် တယ်သော အသရေကို နေမိမင်းကြီးမြင်ရလေသည်။

နေမိမင်းကြီးသည် အထွေထွေ အဆန်းဆန်း၊ အံ့မခန်းသောဗိမာန်ကြီး ရှင်ဗီရဏီ၏တင့်တယ်ခြင်းကို မြင်လတ်သော်၊ ငရဲခန်းကို မြင်တွေ့ခဲ့ရ၍ ပါလာသော ဝေဒနာသည် ရေစင်ဖြင့် ပက်ဖျန်းသကဲ့သို့ ကိုယ်တော် ၏စိတ်နှလုံးသည် ရွှင်ကြည်အေးမြခြင်းသို့ရောက်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဗိမာန်ရှင်နတ်သမီးသည် လွန်လေပြီး သောသံသရာက အဘယ်ကောင်းမှုကုသိုလ်အကျိုး ကြောင့် ယင်းသို့သောအသရေနှင့် နတ်စည်း စိမ်ချမ်းသာတို့ ကိုရပါသနည်းဟု လောကီသားတို့မေ့တာ နေမိမင်းက မာတလိအား စူးစမ်းမေးမြန်းလေသည်။

မာတလိက ဗီရဏီနတ်သမီး၏ ရှေးရှေးသောဘဝက ဖြစ်စဉ်တို့ကို အောက် ပါအတိုင်းပြန်ကြားလေသည်။

ကဿပဘုရားသခင်၏လက်ထက်တွင် ဇမ္ဗူဒီပါကျွန်း မြတ်ရီ တစ်ခုသောရွာ၌ ကောင်းမှုတွင် မွေ့လျော်သော သူကြွယ်ပုဏ္ဏား တစ်ဦးရှိသည်။ ထိုသူကြွယ်၏ အိမ်တွင် ဗီရဏီအမည်ရှိအမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် ဘဝဟောင်းက မကောင်းမှုကြောင့် အစေခံဖြစ်နေရသည်။ သို့သော်

ဖော်ဖြောင့်သောနည်းစုံဖြင့် သီတင်းသီလဆောက်တည်လေ့ ရှိပြီးလျှင်၊ စောင့်ထိန်းအပ်သောက္ခန္ဓာလည်းရှိသည်။ ထို့ပြင် ကောင်းမြတ်သော ဝါသနာရှိသူ ဖြစ်၍၊ အိမ်မှုကိစ္စတို့ကို မလစ်ဟင်းစေသည့်ပြင် လူရှင်ဧည့်ဝတ်ကိုလည်း မချွတ် စေရအောင် ကြည့်ဖြူစွာဆောင်ရွက်တတ်လေသည်။

တစ်နေ့သော် အိမ်ရှင်သူကြွယ် ပုဏ္ဏားသည် သံဃာတော် ရှစ်ပါးအား ကျောင်းတွင် ဆွမ်းခဲဘွယ် ဘောဇဉ်တို့ဖြင့် ကျွေးမွေးလှူဒါန်းပြီးအပြန်၌၊ သဒ္ဓါပွားထပ်၍၊ မပြတ် ကုသိုလ်ပြုလိုစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် သံဃာ တော်ရှစ်ပါးအား တစ်နေ့လျှင်ရှစ်သပြာသောဥစ္စာဖြင့် နေ့စဉ် နိစ္စပတ်ဆွမ်းဝတ်ပြုလိုလာသည်။ ထိုအခါ ဇနီး ပုဏ္ဏားမအားတာဝန် ပေးသောအခါ၊ ရတနာသုံးပါး၌ သဒ္ဓါတရားနည်း၍ ပျင်းမူလည်းဖက်သူဖြစ်သဖြင့်၊ တာဝန်ကို ငြင်းလိုက်သည်။ သမီးများအားပုဏ္ဏားကြီးက တာဝန်ပေးပြန်သောအခါလည်း၊ အမိလမ်းကြောင်းသို့သာ လိုက်လတ်၍ မတတ်နိုင်ပါဟုဆိုကြပြန်လေသည်။

ထိုအခါသူကြွယ်ပုဏ္ဏားသည် ဗီရဏီအားတိုက်တွန်းလတ်သော်၊ သူတော်ကောင်းနည်းကျင့်သုံးလေ့ရှိသူဖြစ်သဖြင့်၊ မိမိအရှင်ကပေးအပ်သောတာဝန်ကို ရှင်သန်သော စေတနာတွင် သဒ္ဓါထပ်လောင်းကာဖြင့် သခင်မြတ်တို့အား ဆွမ်းဝတ်ဖြင့် တစ်နေ့မပြတ်လုပ်ကျွေးပါမည်ဟု ဝန်ခံလိုက်လေသည်။ ဗီရဏီသည် ပုဏ္ဏားထံမှအပ်သောအသပြာဖြင့် သားတစ်ယောက်သာရှိသော မိခင်သည် ဝေးခွင်ရပ်ရွာ၌ကြာမြင့်စွာ ကွဲနေလေပြီးသောသားကိုမိမိအား အဖူးအမြင် ရောက်လာသည့်အခါ ပြုစုဘိသကဲ့သို့ သံဃာတော်ရှစ်ပါးတို့အား စုံမက်မြတ်နိုး ကိုးကွယ်ကြည်ရွှင်စွာ ဆွမ်းလုပ်ကျွေးခြင်းအမှုကို နေ့တိုင်းပြုလေသည်။

ဗီရဏီ၏အရှင်က မိမိအားလေးမြတ်ခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍၊ အသီးအခြားစားသုံးရန် ကြေးငွေတစ်စုံတစ်ရာ ပေးကမ်းလျှင်လည်း မိမိအင်အားနှင့် လျော်ညီစွာ အဖို့အစုပါဝင်ပြီးလျှင်၊ တစ်နေ့မပြတ်လှူဒါန်းခြင်း၊ သီတင်းသီလဆောက်တည်ခြင်းတို့ကို ပြုခဲ့သည်။ ထိုအမျိုးသမီးသည် မိမိပြုအပ်သောဒါန၊ သီလစသောကုသိုလ်စေတနာ အဟုန်တို့ကြောင့်၊ ထိုပုဏ္ဏားအိမ်မှ အချိန်အရွယ်တန်၍ ခန္ဓာကြော့လေလျှင် “မြေခွက်စားပွဲကို ရိုက်ခွဲပစ်ပယ်၍ လွယ်စွာ ရွှေလင်ပန်းကို လှမ်းယူသုံးဆောင်ရဘိသကဲ့သို့” နိမ့်ကျသော ဘဝဟောင်းမှ တမုဟုတ်ခြင်း၊ ကောင်းကင်ဘုံပျံ၊ နတ်ဗိမာန်တွင် “ရွှေဝန်းတစ်ထောင်၊ ဆောင်သောကျက်သရေ၊ အထွေထွေ အပြားပြား၊ များစွာ တန်ခိုးလွှတ်လျက်၊ မျက်စိမအိနိုင်အောင်၊ ဗီရဏီ”ဟူသော လူ့ဘဝက အမည်ဟောင်း မပြောင်းမခြားဘဲ ဗိမာန်သခင် နတ်သမီး ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ဗီယားပြည်နယ်။ ။ဗီယားပြည်နယ်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိပြည်နယ်တစ်နယ်ဖြစ်သည်။ ရှေးအခါကဗီယားနယ်ကို ဩရိဿနှင့်ပူးပေါင်းထားခဲ့လေသည်။ ၁၉၃၇ခုနှစ် ဧပြီလတွင် အတည်ဖြစ်လာသောအိန္ဒိယအစိုးရအက်ဥပဒေ အရဗီယားနယ်နှင့် ဩရိဿနယ်တို့ကို တခြားစီ ခွဲထုတ်လိုက်သဖြင့် ဗီယားနယ်မှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်း သီးခြားပြည်နယ်တစ်နယ် ဖြစ်လာလေသည်။ ဗီယား ပြည်နယ်ကို အုပ်ချုပ်မှုအတွက်၊ ပတ္တနာ၊ တီးရဟွတ်၊ ဘဂါလပူနှင့် ချိုတာနဂူပူဟူ၍ တိုင်းကြီးလေးတိုင်း ခွဲခြားထားသည်။ ဗီယားနယ်၏ မြောက်ဘက်တွင်နီပေါနိုင်ငံ၊ အရှေ့ဘက်တွင် အနောက်ဘက်လားပြည်နယ်၊ တောင်ဘက်တွင်ဩရိဿပြည်နယ်၊ အနောက်ဘက်တွင်ဥတ္တရပဒေသ ပြည်နယ်နှင့်မဇ္ဈပဒေသပြည်နယ်များရှိသည်။ ဂင်္ဂါမြစ်သည် ထိုပြည်နယ်ကိုဖြတ်၍စီးဆင်းသည်။ ဗီယားပြည်နယ်၏ အကျယ်အဝန်းမှာ ၆၇၁၉၈၈တုရန်မိုင်ရှိ၍ လူဦးရေမှာ ၁၉၅၉ခုနှစ်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်း အရ ၃၈၇၈၃၇၇၈ ယောက်မျှဖြစ်၏။ ရှေးအခါကပါဠလိပုတ်ပြည်ဟုခေါ်ခဲ့သော ပတ္တနာမြို့သည်ထိုပြည်နယ်၏မြို့တော်ဖြစ်၍ ဂင်္ဂါ မြစ်ကမ်းပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။ ပတ္တနာမြို့တွင် ၁၉၅၉ခုနှစ်မှန်းသန်းခေါင်စာရင်းအရလူပေါင်း ၁၆၁၈၇၀ယောက်နေထိုင်သည်။ အခြားမြို့ကြီးများမှာ လူဦးရေ ၁၃၃၇၀၀ ရှိသောဂါယာမြို့၊ လူဦးရေ ၉၃၅၄၅ရှိသောဘဂါလပူမြို့နှင့် လူဦးရေ ၂၈၁၆၂၅ ရှိသောဂျမ္မရက်ပူမြို့တို့ ဖြစ်ကြလေသည်။

ဗီယားဟူသော ပြည်နယ်၏အမည်မှာ ပတ္တနာခရိုင်အတွင်းရှိ ယခုနယ်ပိုင် ရုံးစိုက်ရာ ဗီဟာမြို့ကိုအစွဲပြု၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုမြို့ကလေးကို ဗီယားဟုခေါ်တွင်သည်မှာလည်း ထိုမြို့တွင် ၉ ရာစုနှစ်လောက်ကစ၍ တည်ရှိသော ဗုဒ္ဓဝိဟာရကျောင်းတော်ကြီးကို အစွဲပြုခေါ်ခြင်းဖြစ်၏။ ဗီဟာမြို့သည် ပါလမင်းတို့မင်းပြုသော မဂဒနိုင်ငံတော်၏ မြို့တော်ဖြစ်၍ ၁၆ ရာစုအထိ မဟာမေဒင်ဘုရင်များ ရုံးစိုက်ရာမြို့လည်းဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ဗီဟာပြည်နယ်သည် လူဦးရေအလွန် ထူထပ်လှသော ပြည်နယ်ဖြစ်၍ ရှေးအခါက ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်းဘေး မကြာခဏ ဆိုက်ရောက်တတ်သည်။ ယခုအခါ၌မူ ရိက္ခာသယ်ယူပို့ဆောင်ရေးအတွက် မီးရထားလမ်းများနှင့် စိုက်ပျိုးမှု ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ဆည်မြောင်းများ တိုးတက်များပြားစွာ ဖောက်လုပ်ထားသောကြောင့် ထိုဘေးဆိုးမျိုးနှင့် မကြုံရတော့ပေ။

ဗီယားပြည်နယ်သည် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းကို အကြီးအကျယ်လုပ်ကိုင်သောနယ်ဖြစ်သည်။ ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးသော လယ်မြေဧကပေါင်းမှာ ၁၂၃သန်းမျှ ဖြစ်လေသည်။ ဂျုံ၊ ဗာလီ၊ ပြောင်း၊ ဂုံလျော်၊ ဆေး၊ ကြံနှင့်ဆီ

www.foreverspace.com.mm

ဗီဟားပြည်နယ် ကျောက်မီးသွေးတွင်း အလုပ်သမားများအဖို့ သီးသန့်ဆောက်လုပ်ဖွင့်လှစ်ထားသော ဆေးရုံ

ထွက်သောအစေ့ပင်များကိုလည်း စိုက်ပျိုးကြသည်။ ရေသွင်းစိုက်ပျိုးသည့်စံနစ်မှာ အထူးတိုးတက်လျက် ရှိ၏။

ဗီဟားပြည်နယ်၌ လယ်ယာလုပ်ငန်းသာမက စက်မှုလုပ်ငန်းများလည်း ထွန်းကားလျက်ရှိသည်။ ထိုနယ်တွင် ကျောက်မီးသွေး၊ သံ၊ လချေးစသည့် သတ္တုများကို တူးဖော်ရရှိလေသည်။ ဗီဟားပြည်နယ်အတွင်းရှိ ဂျမ္ဗူရှက်ပူ ခရိုင်သည်ကမ္ဘာပေါ်ရှိ သံအထွက်ဆုံးဒေသများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဗီဟားနယ်တောင်ဘက်ရှိ ဂျမ္ဗူရှက်ပူမြို့တွင် တည်ရှိသော တာတာသံနှင့် သံမဏိစက်ရုံကြီးသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အကြီးဆုံးသောစက်ရုံများတွင်အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

ဗီဟားပြည်နယ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် မိုက်ကာခေါ် လချေးအထွက်ဆုံးဒေသလည်းဖြစ်သည်။ ဗီဟားပြည်နယ်အတွင်း အရှေ့အိန္ဒိယမီးရထားလမ်း၊ ဘင်္ဂလား အနောက်မြောက်မီးရထားလမ်း၊ ဗင်္ဂလားနှင့် နဂပူမီးရထားလမ်းနှင့် အရှေ့ဘက်ဘင်္ဂလားနယ် မီးရထားလမ်းတို့ ဖြတ်သန်းသွားလာကြလေသည်။ ပူပြင်းသောနေရာသီတွင် တောင်ကုန်းသေ၌ရှိသော ရန်ချီမြို့သို့ အစိုးရပြောင်းရွှေ့ရုံးစိုက်လေသည်။

ဂါယာမြို့အနီးတွင် ဗုဒ္ဓဂယာဟူသောအရပ်ရှိသည်။ ထိုအရပ်ရှိမဟာဗောဓိပင်အောက်တွင် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသည် သစ္စာ ၄ပါးကိုပိုင်းခြားထင်ထင်သိမြင်၍ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူရာအရပ်ဖြစ်သဖြင့် ဗုဒ္ဓအယူဝါဒီတို့၏ အထွတ်အမြတ်ထားရာအရပ်ဖြစ်သည်။

ဗီးတီးဆာဒေးဗစ်(ခရစ် ၁၈၇၁-၁၉၃၆) ။ ။ ဆာဒေးဗစ်ဗီးတီးသည် ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ထင်ရှားခဲ့သော ဗြိတိသျှ ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဗီးတီးကို ၁၈၇၁ ခုဇန်နဝါရီလ ၁၇ရက်နေ့တွင် အိုင်ယာလန်ပြည်၌မွေးဖွားခဲ့သည်။ ၁၃ နှစ်သားအရွယ်က ရေကြောင်းအတတ်သင် သင်တန်းသို့ဝင်သည်။ ၁၈၉၆ခုမှ ၁၈၉၈ ခုနှစ်အထိ အီဂျစ်နှင့် ဆူဒန်နယ်တို့တွင် အမှုထမ်းခဲ့ရာမှထင်ရှားသော အမှုထမ်း ကောင်းတံဆိပ်နှင့်အတူ ရေတပ်ဗိုလ်မှူးကြီး အဆင့်အ တန်းသို့တိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်းခံရလေသည်။ ထိုရာထူးနှင့်ပင် ၁၉၀၀ပြည့်နှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံတွင် အမှုထမ်းရပြန်သည်။ ဗောက်ဆာ အရေးတော်ပုံတွင် ထူးချွန်စွာ အမှုထမ်းခဲ့သောကြောင့် အသက် ၂၉နှစ်အရွယ်တွင် ရေတပ်

www.foreverspace.com.mm

ဗြိတိသျှရေတပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆာ ဒေးဗစ် ဗီးတီး

ဗိုလ်မှူးကြီး အဆင့်အတန်းသို့ တိုးမြှင့်ခန့်ထားခြင်းခံရလေသည်။ ၁၉၁၁ခုတွင် ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ်ဖြစ်လာ၍ ဗြိတိသျှ ရေကြောင်းဆိုင်ရာဝန်ကြီး၏ အတွင်းဝန်အဖြစ်ဆောင်ရွက်ရ၏။ ၁၉၁၃ခု တွင် ကရုဇာတိုက်သင်္ဘောတပ်စုကို အုပ်ချုပ်ရလေသည်။

၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် ပထမကမ္ဘာစစ်ဖြစ်သောအခါ ဗီးတီး၏ ရေတပ်စုမှာ အဆုံးအရှုံးမရှိသလောက် နည်းပါးစွာဖြင့် ဂျာမန် စစ်သင်္ဘောများစွာကို နှစ်မြှုပ်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ၁၉၁၆ ခုနှစ်တွင် ဂျာမန်တပ်တို့ကို ဗီးတီးစီမံအုပ်ချုပ်မှု ကောင်းလှသဖြင့် ကစဉ့်ကလျား ရှုံးနိမ့်ရတော့မည့်အခြေအနေမှ ဗြိတိသျှရေတပ်လွတ်မြောက်လာခဲ့သည်။ ဗီးတီး၏ စွမ်းရည်ကို ကြားသိရသူအပေါင်းက 'နယ်လဆင် ပြန်လာသလိုဘဲ' ဟုပြောဆိုချီးကျူးကြသည်။

ထိုနှစ်တွင်ပင် ဂျယ်လီကိုအား ရေတပ်ဗိုလ်မှူးချုပ်အဖြစ်ခန့်အပ်သဖြင့် ဗီးတီးသည် ဂျယ်လီကို၏ နေရာတွင် ရေတပ်မဟာ၏ ဗိုလ်ချုပ်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းခံရလေသည်။ ၁၉၁၈ခုနှစ်တွင် ရေတပ်မဟာ၏ဗိုလ်ချုပ်အဖြစ်ဖြင့် ဗီးတီးသည် ဂျာမန်ရေတပ်များလက်နက်ချအပ်ခြင်းကို ခံယူ

ခဲ့လေသည်။ စစ်ပြေငြိမ်းပြီးသောအခါအား(လ)ဘွဲ့ ချီးမြှင့်သူကောင်းပြုခြင်းခံရ၍ အစိုးရထံမှဆုတော်ငွေ ရွှေဒင်္ဂါးပေါင်တစ်သိန်းရရှိလေသည်။ ၁၉၁၉ခုနှစ်မှ ၁၉၂၇ ခုနှစ်အထိ ရေကြောင်း ဆိုင်ရာဗိုလ်ချုပ်မှူး အဖြစ်အမှုထမ်းခဲ့လေသည်။ ၁၉၃၆ခုနှစ် မတ်လ ၁၁ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်မြို့၌ ကွယ်လွန်သည်။

ဗီးနပ် || ||သောကြာဂြိုဟ်-ရှု။

ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်။ ||ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်သည် ဒရော့ဆီရာမျိုးစုတွင်ပါဝင်၍ ယင်းကိုရုက္ခဗေဒအလိုအားဖြင့် ဒိုင်အိုနိုယာမတ်စီပူလာဟု ခေါ်သည်။ အခြားဒရော့ဆီရာမျိုးစုဝင် အပင်များကဲ့သို့ပင် ပိုးမွှားစားပင်မျိုးဖြစ်သည်။

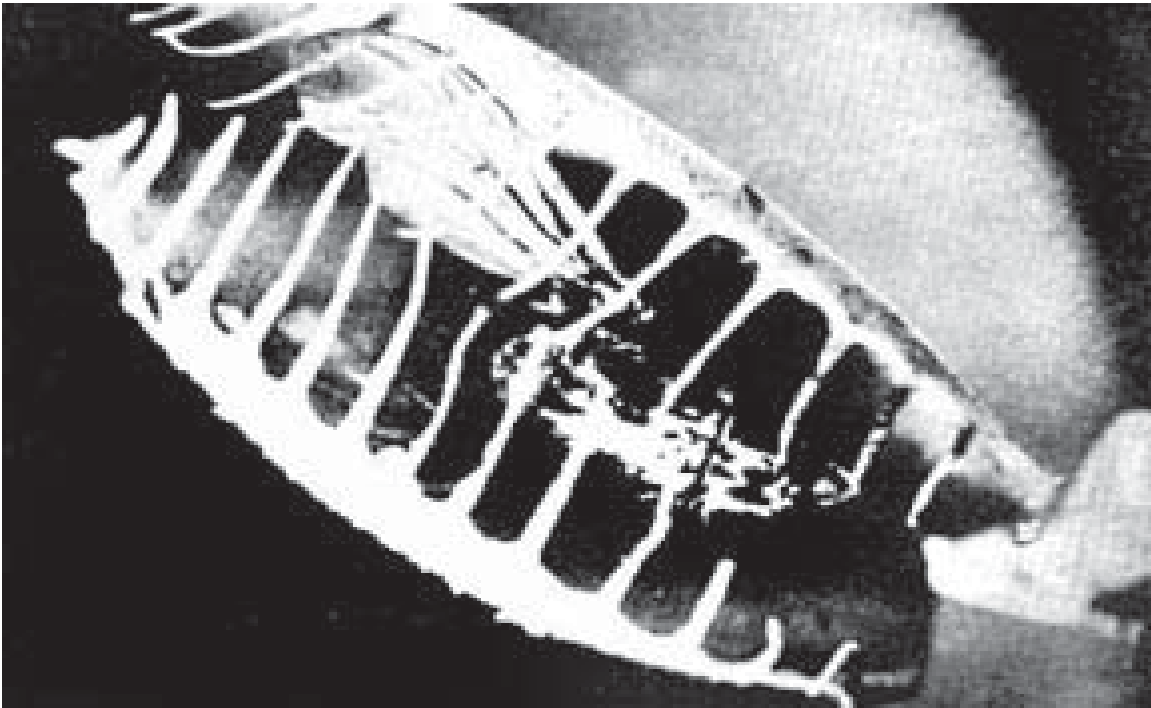
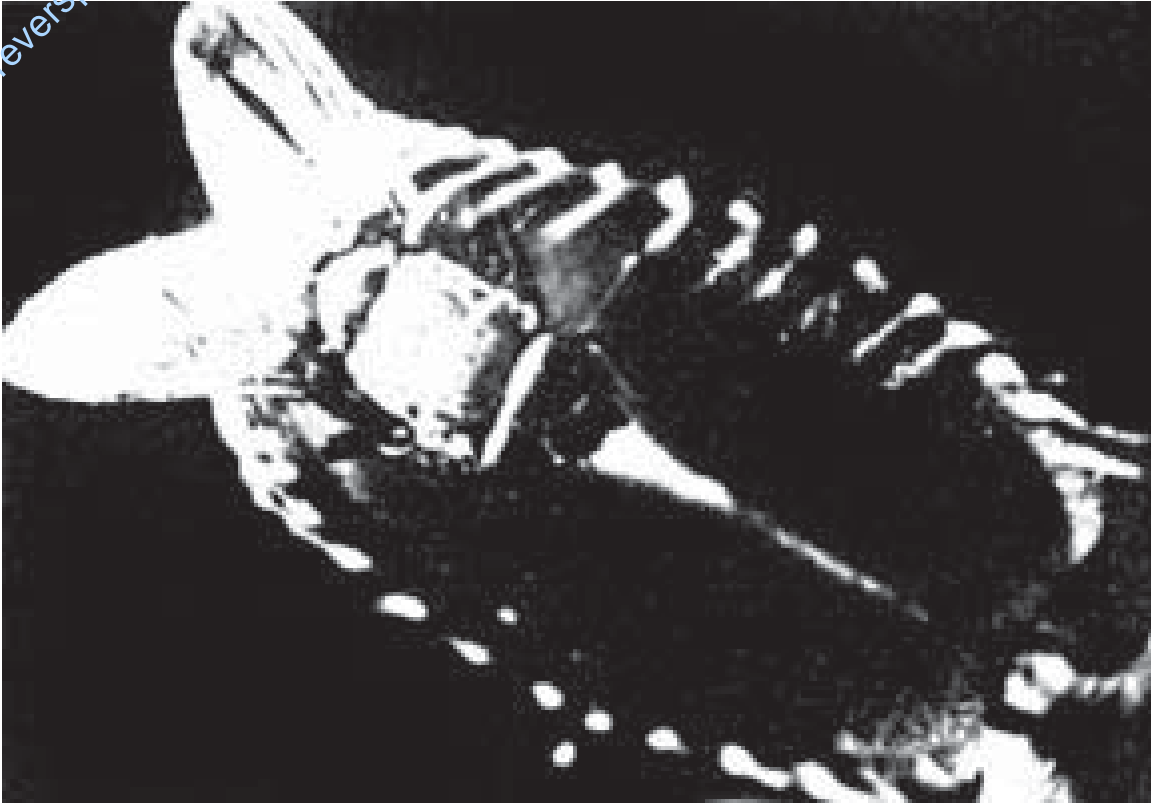
ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်သည် တစ်ပေခန့်မြင့်သည်။ အပွင့်သည်အဖြူဖြစ်၍ပွင့်ခိုင်သည် အမြစ်ရင်းမှ ထိုးထွက်လာကာ ထိပ်ဖျား၌သာ ပန်းပွင့်သည်။ အရွက်သည် ၂ ပိုင်းကွဲနေသည်။ အောက်ပိုင်းက ရွက်ပြားရှည်ဖြစ်၍ အထက်ပိုင်းက ရွက်ပိုင်း ၂ ခု ဆက်ထားသကဲ့သို့ရှိသည်။

ရွက်ပိုင်း၏ရွက်လွှာပြင်သည် တစ်ဖက်အမျှင် ၃ ခုစီရှိ၍ နှုတ်ခမ်းတွင် ဆူးချွန်ကလေးများဖြင့် အတွန့်တွန့် ဖြစ်နေလေသည်။

ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်သည် ပိုးမွှားများကို ရွက်လွှာပေါ်ရှိ အမျှင်အင်္ဂါဖြင့်ဖမ်းယူသည်။ အမျှင်အင်္ဂါ၏ အရင်းတွင် ပြာလဲ့လဲ့အရောင်အစေးများ စိမ့်ထွက်သော ဂလင်းများရှိသည်။ အရွက်ပေါ်တွင်လာရောက်ရပ်နားသောယင်ကောင်၊ သို့မဟုတ် ပိုးမွှားသည် ထိုအမျှင် အင်္ဂါများကိုထိမိသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ရွက်လွှာပိတ်သွားလေသည်။ ရွက်လွှာ ပိတ်သွားသောအခါ ရွက်လွှာနှုတ်ခမ်းရှိ ဆူးချွန်တို့သည်လည်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခုယှက်၍ ပိုးမွှားကို မလှုပ်နိုင်အောင် ပိတ်ထားတော့သည်။ ထိုအခါအရွက်၏အတွင်းသားရှိ ဂရင်းများမှစိမ့်ထွက်သောအစေးများဖြင့် ပိုးမွှားကို ဆုတ်ခြေစားသောက်ပစ်သည်။ ပိုးမွှားညက်ညက်ကြေပျက်မှ ယင်းရွက်လွှာပြန်ပွင့်လာလေသည်။ ပိုးမွှားများစွာ စားသောက်ပြီးသောအရွက်သည် ပင်ပန်းနွမ်းနယ်၍ မကြာမီ သေတတ်သည်။ အရွက်တစ်ရွက်သည် ပိုးမွှားဖမ်းခြင်းအလုပ်ကို ၂ ခါ ၃ ခါထက် ပို၍ မလုပ်နိုင်ချေ။

ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံ တောင်နှင့်မြောက်ကယ်ရီလီနား ပြည်နယ်များ၌ တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့သည် နိုက်ထရိုဂျင်ဓာတ်အနည်းငယ်သာရှိသောရွှံ့ညွှန်ဒေသတွင်ပေါက်ရောက်သဖြင့် ယင်းတို့ စုတ်ယူသော အာဟာရတွင် လိုနေသည့် နိုက်ထရိုဂျင်ဓာတ်ကို ပိုးမွှားတို့မှ စုတ်ယူ စားသောက်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်

ပွင့်နေသော ဗီးနပ်ယင်ဖမ်းပင်ရွက်ပေါ်သို့ ယင်ကောင်နားသည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက်(အပေါ်)အရွက်သည် ပိတ်၍သွားကာ ယင်ကောင်ကို(အောက်) ချုပ်နှောင်၍ ထားလိုက်လေသည်။

www.foreverspace.com.mm